Biblioteca THOMAS MANN

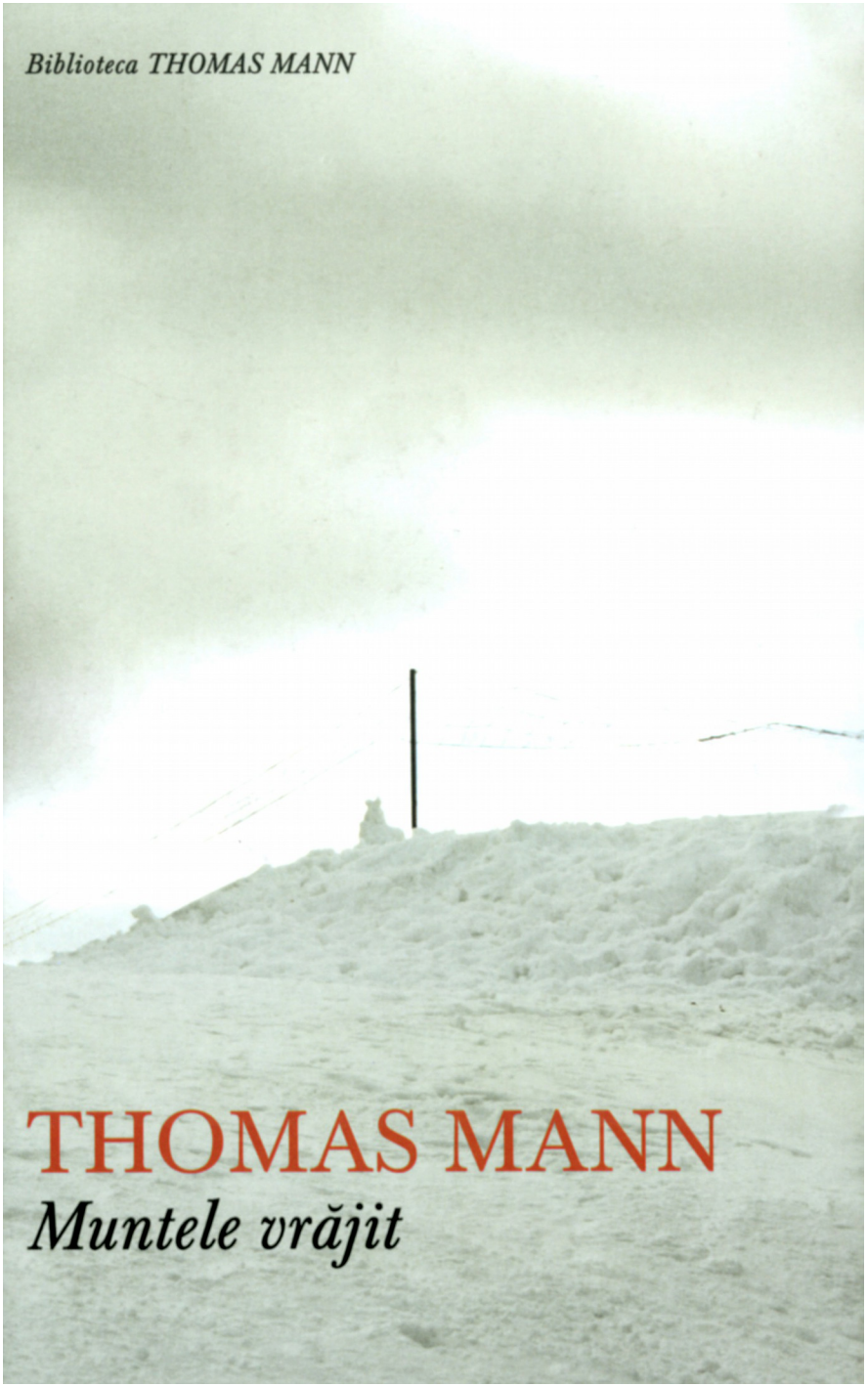

THOMAS MANN

Muntele vrăjit

Thomas Mann

Muntele vrăjit

Traducere din limba germană:
Petru Manoliu

www.virtual-project.eu

Cuprins

Expunere premergătoare

Capitolul întâi
Sosire
Numărul treizeci şi patru
La restaurant

Capitolul al doilea
Despre cristelniţă şi despre cele două înfăţişări ale bunicului
La familia Tienappel. Şi despre starea morală a lui Hans Castorp

Capitolul al treilea
Posomorâre castă
Micul dejun
Tachinărie. Sfânta împărtăşanie. Veselie întreruptă
Satan
Sagacitate
Un cuvânt în plus
Fireşte, o femeie!
Domnul Albin
Satan face propuneri dezonorante

Capitolul al patrulea
Târguieli necesare
Digresiune asupra ideii de timp
Încearcă să converseze în franţuzeşte
Suspect politic!
Hippe
Analiză
Şovăieli şi chibzuieli
Discuţii la masă
O îngrijorare care creşte. Despre cei doi bunici şi plimbarea cu barca în amurg
Termometrul

Capitolul al cincilea
Eterna supă şi revelaţia fulgerătoare
„Dumnezeule, văd!”
Libertate
Mercurul are toane
Enciclopedie
Humaniora
Studii
Dans macabru
Noaptea Valpurgiei

Capitolul al şaselea
Schimbări
Încă unul!
Despre împărăţia lui Dumnezeu şi despre mântuirea prost înţeleasă
Izbucnire de mânie. Şi altceva, foarte neplăcut
Atac respins
Operationes spirituelles
Zăpadă
În calitate de militar şi de brav

Capitolul al şaptelea
Plimbare pe ţărm
Mynheer Peeperkorn
Vingt et un
Mynheer Peeperkorn (în continuare)
Mynheer Peeperkorn (încheiere)
Marea stupiditate
Profuziune de armonie
Îndoieli dintre cele mai grave
Marea irascibilitate
Bubuit de tunet

Expunere premergătoare

Povestea lui Hans Castorp, pe care avem intenția s-o istorisim, nu de dragul lui (căci lectorul va învăța a-l cunoaște ca pe un tânăr modest și deopotrivă de simpatic), ci de acela al întâmplării înseși care ni se pare demnă în cel mai înalt grad de a fi relatată (și, în legătură cu aceasta, este totuși potrivit să reamintim că e povestea *sa* și că un eveniment oarecare nu se întâmplă nu importă cui); așadar, povestea aceasta s-a petrecut cu multă vreme în urmă și este, ca să spunem așa, acoperită de patina istorică, astfel că e absolut necesar să fie prezentată sub înfățișarea trecutului cel mai îndepărtat.

S-ar putea ca, pentru o poveste, faptul acesta să nu fie un neajuns, ci, mai curând, un avantaj; se cuvine doar ca povestirile să aparțină trecutului întrucât, se poate spune, cu cât s-au petrecut într-o vreme mai îndepărtată, cu atât răspund mai precis exigențelor povestirii, și acest fapt este cu atât mai favorabil pentru povestitor, adică pentru evocatorul în șoaptă al timpului trecut. Dar se întâmplă cu ea ca și cu oamenii de astăzi și, la urma urmelor și cu povestitorii: e cu mult mai bătrână decât vârsta lor, vechimea-i nu se poate măsura în zile, iar timpul care o apasă nu se măsoară cu revoluții în jurul soarelui; pe scurt, treapta sa de vechime de fapt nu timpului și-o datorează, și, prin această observație, înțelegem să facem aluzie la dubla esență, îndoielnică și ciudată, a acestui tainic element.

Dar ca să nu întunecăm cu meșteșugire o stare limpede a faptelor, iată despre ce este vorba: nemărginita vechime a povestirii noastre izvorăște din aceea că se desfășoară *înaintea* unei anumite răsturnări și a unui anumit hotar care a tulburat adânc Viața și Conștiința… Ea se desfășoară sau – pentru a evita cu bună știință orice urmă de prezent – se desfășura, adică s-a desfășurat odinioară, cândva, în acele apuse zile ale lumii dinaintea Marelui

Război[1], cu al cărui început atâtea întâmplări au început, și care de atunci fără îndoială abia au încetat să înceapă. Prin urmare, povestea aceasta s-a desfășurat mai înainte, dacă nu cumva cu foarte mult înainte. Dar caracterul trecut al unei povestiri nu este cu atât mai profund, mai împlinit și mai legendar cu cât se desfășoară mai apropiat de „odinioară”? Pe deasupra, s-ar putea ca această povestire a noastră să aparțină în alte privințe, și chiar prin natura ei intimă, mai mult sau mai puțin legendei.

Vom relata-o în amănunțime, cu îngrijire și cu cea mai mare băgare de seamă, dar oare, în adevăr, plăcerea sau plictiseala ce ne-o provoacă au atârnat vreodată de spațiul și de timpul pe care le-au cerut cu stăruință? Fără a ne teme că ne expunem învinuirii de-a fi exagerat de meticuloși, înclinăm dimpotrivă să credem că plăcut cu adevărat este numai ceea ce-i lucrat cu îngrijire.

Prin urmare, povestitorul nu va sfârși cât ai bate din palme istoria lui Hans. Nu-i vor fi suficiente nici cele șapte zile ale săptămânii și nici șapte luni. Cel mai potrivit este să nu se întrebe dinainte cât timp se va scurge pe pământ, în vreme ce povestirea aceasta îl va ține în mrejele sale. Și, Doamne Dumnezeule, nu vor fi chiar șapte ani!

Și cu aceasta, începem.

[1] Este vorba de Primul Război Mondial. Început în 1913 și scris cu întreruperi timp de mai mulți ani, romanul nu a putut fi încheiat decât în septembrie 1924.

Capitolul întâi

Sosire

Un tânăr modest pleca în toiul verii de la Hamburg, orașul său natal, spre Davos-Platz, în Graubünden[2]. Se ducea în vizită pentru trei săptămâni.

Dar de la Hamburg și până acolo jos călătoria este lungă; de fapt, prea lungă pentru scurtimea ședерii proiectate. Treci de pe platoul înalt al Germaniei Meridionale mai întâi prin diferite ținuturi, urcând și coborând, și în cele din urmă ajungi până la țărmul lacului Constanța[3], iar de aici plutești cu vaporul peste valurile săltărețe, dincolo de prăpăstii socotite odinioară ca fiind genuni fără fund.

Apoi, călătoria începe să se fărâmițeze, după ce atâta vreme se desfășurase în linie dreaptă, ca dintr-un salt. Intervin întârzieri și greutăți. Pe teritoriul elvețian, în localitatea Rorschach, trebuie să folosești din nou drumul de fier, însă nu ajungi decât până la Landquart, o mică stațiune alpină, unde ești silit să schimbi trenul. E o linie îngustă de cale ferată, unde urci în vagon după ce ai stat multă vreme în bătaia vântului, într-un ținut lipsit de orice farmec, și chiar din clipa când se urnește locomotiva – mică, dar cu o putere de tracțiune excepțională după cât se pare – începe partea cu adevărat aventuroasă a călătoriei, un suiș abrupt și greu, care parcă nu mai ia sfârșit. Deoarece gara Landquart se află încă la o altitudine relativ scăzută; dar acum o apuci serios către inima munților, pe un drum stâncos, sălbatic și anevoios.

Hans Castorp – căci acesta este numele tânărului – stătea

[2] Canton din estul Elveției, renumit pentru stațiunile sale balneoclimaterice. (n.tr.)

[3] Bodensee sau Schwäbisches Meer, lac alpin aflat între Germania, Austria și Elveția. (n.tr.)

singur într-un compartiment capitonat în cenușiu, cu valiza din piele de crocodil, un dar din partea unchiului și tutorelui său, consulul Tienappel – ca să-l prezentăm de pe acum pe numele lui –, cu paltonul ce se legăna agățat de un cârlig și cu pătura făcută sul; stătea la fereastra cu geamul lăsat și, cum răcoarea după-amiezii se simțea din ce în ce mai tare, își ridică, asemenea unui copil răsfățat și plăpând ce era, gulerul pardesiului de o croială largă și modernă, căptușit cu mătase. Lângă el, pe bancă, se afla o carte broșată, intitulată *Ocean Steamships*[4], pe care își aruncase ochii din când în când la începutul călătoriei; dar acum cartea zăcea acolo, uitată, iar răsuflarea gâfâitoare a locomotivei presăra pulbere de cărbune pe copertă.

Două zile de călătorie îndepărtează omul – și cu atât mai mult pe un tânăr care încă nu și-a înfipt destul de puternic rădăcinile în viață – îl îndepărtează de universul său cotidian, de tot ceea ce el numea datorii, interese, griji, speranțe, îl îndepărtează infinit mai mult decât și-ar fi putut închipui în timpul drumului cu trăsura spre gară. Spațiul care, rotindu-se și gonind, se interpune între el și locul său de baștină, desfășoară forțe pe care, de obicei, le credem rezervate duratei timpului; din oră în oră el determină prefaceri interioare, foarte asemănătoare celor provocate de timp, dar pe care, într-un anumit chip, le întrece. Asemenea acestuia din urmă, el zămislește uitarea, dar o realizează desprinzând făptura omenească din cercul contingențelor ei, pentru a o transpune într-o stare de libertate inițială; astfel, cât ai bate din palme, face un vagabond chiar dintr-un pedant și un filistin. Se spune că timpul este o Lete; însă aerul depărtărilor este și el un fel de elixir, iar dacă efectul său este mai puțin desăvârșit, în schimb, e cu atât mai rapid.

Hans Castorp avea să simtă toate acestea chiar pe pielea lui. Nu era dispus să ia prea în serios călătoria aceasta și să se angajeze sufletește. Intenția sa fusese, mai curând, să se achite cât mai iute de această obligație, pentru că trebuia să se achite, apoi să se întoarcă acasă la fel cum plecase și să-și reia traiul exact de acolo

[4] *Vapoare oceanice* (engl.).

de unde, pentru scurtă vreme, fusese silit să-l părăsească. Ieri încă era absorbit în întregime de lumea gândurilor sale obișnuite, cu alte cuvinte se ocupase atât de trecutul cel mai apropiat, deci de examenul dat, cât și de viitorul imediat, adică de debutul în practică, la Tunder & Wilms (Șantier de construcții navale, fabrică de mașini și cazangerie), și aruncase o privire – atât de nerăbdătoare pe cât îi îngăduia temperamentul – asupra următoarelor trei săptămâni. Acum însă, i se părea că împrejurările îi cer întreaga atenție și că nu-i era îngăduit să treacă peste ele cu ușurință. Începea să-l frământe și să-i stârnească o oarecare îngrijorare simțământul de a fi ajuns în regiuni înalte, al căror aer nu-l respirase încă niciodată, și unde, după cum știa, domneau condiții de viață neobișnuit de firave și neîndestulătoare. Patrie și orânduire socială erau noțiuni care nu numai că rămăseseră foarte departe în urma lui, dar, mai ales, rămăseseră cu mulți stânjeni sub el, iar ascensiunea continua mereu și mereu. Suspendat între aceste noțiuni și necunoscut, se întreba ce se va petrece cu el acolo sus. Oare nu era nechibzuit și nesănătos pentru unul ca el, născut și obișnuit să respire la numai câțiva metri deasupra nivelului mării, să se lase purtat dintr-odată către aceste regiuni înalte, fără să fi petrecut câteva zile în vreun loc intermediar? Dorea să fi ajuns deja la destinație căci, își spunea el, odată ajuns sus, va putea trăi ca în orice alt loc, iar nu ca în clipa de față, a urcușului, când tot ce-l înconjoară îi amintește că se află în regiuni neobișnuite. Se uită afară: trenul șerpuia prin defileul îngust; se vedeau primele vagoane, se vedea locomotiva chinuindu-se și zvârlind valuri de fum brun, verde și negru, ce se risipeau. La dreapta, murmurau ape în adâncuri; la stânga, dintre blocuri de stâncă, țâșneau brazi întunecați spre un cer sur ca piatra. Apăreau tunele scufundate în beznă, și când se făcea iarăși lumină, se deschideau vaste prăpăstii cu mici așezări aflate pe fundul lor. Apoi toate se închideau și apăreau alte defilee, cu rămășițe de zăpadă printre crăpături și surpături. Urmau opriri în fața unor gări prăpădite, capete de linii, pe care trenul le părăsea pornind în sens opus, fapt ce te zăpăcea complet, căci nu mai știai în ce direcție călătorești și nici nu-ți puteai da seama unde se află

punctele cardinale. Priveliști măreațe asupra miraculoasei înfățișări și aglomerări a universului alpin, în care pătrundeai urcând, se dezvăluiau și, apoi, dispăreau, la o cotitură, din fața ochilor pierduți în admirație. Hans Castorp își spuse că fără îndoială lăsase în urmă zona copacilor înfrunziți și, de asemenea, dacă nu se înșela, pe aceea a păsărilor cântătoare, iar gândul acesta al încetării totale, al despuierii, îl făcu să fie cuprins de un fel de amețeală și o ușoară greață, încât vreme de două minute își acoperi ochii cu mâna. Dar îi trecu. Constată că urcușul luase sfârșit și că depășise punctul cel mai înalt al defileului. Acum, trenul mergea mult mai lin, pe fundul unei văi.

Era cam către ora opt seara și lumina zilei încă mai dăinuia. În depărtare, la extremitatea peisajului, apăru un lac cu valuri cenușii, iar brazii se înălțau negri deasupra țărmurilor și de-a lungul povârnișurilor, se răreau, se pierdeau, nelăsând după ei decât o îngrămădire stâncoasă, de-o goliciune tristă, învăluită de ceață. Trenul se opri lângă o gară mică; era Davos-Dorf, după cum auzi Hans Castorp strigându-se pe peron, prin urmare, în curând avea să ajungă la capătul călătoriei. Și deodată, lângă el, răsună vocea lui Joachim Ziemssen, vocea potolită și hamburgheză a vărului său care-i spunea:

— Bună ziua, băiete, e timpul să cobori.

Și cum privea pe fereastră, îl zări pe peron chiar pe Joachim în persoană, purtând un raglan castaniu, fără pălărie și cu un aer de sănătate pe care nu i-l mai văzuse niciodată până atunci.

Joachim râse și spuse iarăși:

— Ei, hai, băiete, coboară odată; nu te mai codi!

— Dar încă n-am ajuns, zise Hans Castorp uluit și fără să se urnească din loc.

— Ba da, ai ajuns. Uite satul. De aici e mai aproape la sanatoriu. Am tocmit o trăsură. Hai, dă-mi bagajele!

Și râzând zăpăcit în tulburarea sosirii și a revederii, Hans Castorp îi întinse valiza și paltonul, pătura făcută sul în jurul bastonului și umbrelei, și, în sfârșit, *Ocean Steamships.* Apoi străbătu în goană condorul îngust și sări pe peron să-și salute vărul mai de aproape – de fapt, abia acum urma să-l salute propriu-zis – așa

cum se cuvenea, adică fără exuberanță, ca între oameni cu moravuri reci și aspre. Poate să pară oarecum ciudat, dar de când se știau au ezitat să-și spună pe nume, de teama unei izbucniri prea afectuoase. Totuși, cum nu puteau să-și zică nici pe numele de familie, se opriseră la „băiete". Asta devenise un fel de regulă stabilită între cei doi veri.

Un bărbat în livrea, cu șapca împodobită cu galoane, îi privi cum își strâng mâna – tânărul Ziemssen stând într-o poziție militărească – iute și cu un aer de stinghereală, apoi omul se apropie ca să-i ceară lui Hans Castorp recipisa de bagaje; era portarul sanatoriului internațional Berghof, care le spuse că vrea să se ducă să ridice cufărul vizitatorului de la gara Davos-Platz, în vreme ce domnii pot pleca imediat cu trăsura, spre a merge să cineze. Omul șchiopăta vizibil, astfel că prima întrebare pe care Hans Castorp i-o puse lui Joachim Ziemssen a fost:

— E invalid de război? De ce șchioapătă în halul ăsta?

— Ei, asta-i, ți-ai găsit! răspunse Joachim cu o oarecare amărăciune. Invalid de război! Asta o are la genunchi sau a avut-o, că i-au scos rotula.

Hans Castorp realiză într-o clipă ce voise să spună Joachim.

— Ah! Asta-i! exclamă și-și înălță capul din mers, întorcându-se puțin. Doar nu vrei să mă faci să cred că tu încă mai ai ceva? Arăți ca un dragon, s-ar zice că mai porți centironul și că vii direct de pe câmpul de manevră.

Și Hans își privi vărul pe furiș.

Joachim era mai înalt și mai lat în spate decât el, un model de forță tinerească, croit parcă să poarte uniformă. Aparținea acelui tip foarte brun, pe care patria sa blondă nu conține să-l creeze, iar pielea lui, oacheșă din naștere, căpătase, datorită soarelui și vântului, culoarea bronzului întunecat. Cu ochii mari și negri, cu mustață mică, brunetă, deasupra unei guri cărnoase și frumos conturate, ar fi fost cu adevărat frumos dacă n-ar fi avut urechile prea depărtate. Aceste urechi fuseseră singura amărăciune și durere a vieții sale, până la o anume vreme. Acum avea alte griji.

Hans Castorp continuă:

— Dar ai să te întorci curând acasă, împreună cu mine? Nu

văd, în adevăr, să existe vreo piedică.

— Cu tine, curând? întrebă vărul, întorcându-și spre Castorp ochii mari, care fuseseră totdeauna blânzi, dar care, în ultimele cinci luni, căpătaseră o expresie puțin obosită, aproape tristă. Curând, când?

— Păi, peste trei săptămâni.

— Ah, prin urmare, tu te și vezi, în gând, reîntors acasă, îi răspunse Joachim. Dar așteaptă puțin, căci de abia ai sosit. Fără îndoială, trei săptămâni nu înseamnă aproape nimic pentru noi, cei de aici, însă pentru tine, care ai venit în vizită și care nu trebuie să stai cu totul decât trei săptămâni, pentru tine reprezintă totuși o bună bucată de vreme. În primul rând, aclimatizează-te; o să vezi că nu-i o treabă chiar atât de ușoară. Și apoi, la noi clima nu e singura ciudățenie. O să vezi aici o diversitate de lucruri noi pentru tine, dar să trecem peste asta. Cât despre ceea ce crezi relativ la starea mea, lucrurile nu merg chiar așa, ca pe roate, și tu știi că „a te întoarce acasă în trei săptămâni" este o idee de acolo, din vale. Ce-i drept, sunt bronzat, dar bronzul se datorează soarelui și zăpezii, iar în afară de asta, culoarea bronzată nu dovedește prea mult, după cum spune mereu Behrens, care la ultimul consult general mi-a comunicat că mai am de stat cel puțin încă vreo jumătate de an.

— O jumătate de an? Băiete, ești nebun? strigă Hans Castorp.

Se așezară în trăsura galbenă care-i aștepta în piața pietruită din fața gării, a cărei clădire aducea mai mult cu un fel de șopron, și, în vreme ce murgii porniră la drum, Hans Castorp se frământa indignat pe perna tare a scaunului.

— O jumătate de an? Dar e aproape jumătate de an de când ești aici! Nu avem chiar atât timp...!

— Da, timpul, zise Joachim și, fără să dea atenție indignării sincere a vărului său, clătină capul de mai multe ori, privind drept înainte. Nici nu-ți închipui câtă libertate își iau ăștia de aici cu timpul oamenilor. Pentru ei, trei săptămâni sunt cât o zi. De altfel, o să vezi. O să mai afli tu multe, continuă el și adăugă: Aici îți schimbi concepțiile.

Hans Castorp se întorcea mereu să-l privească dintr-o parte.

— Totuși, te-ai îndreptat minunat, spuse dând din cap.

— Da, crezi? răspunse Joachim. Și eu cred că da, făcu el și se ridică pe pernă; dar imediat se așeză într-o poziție mai piezișă. Da, mă simt mai bine, îl lămuri; totuși, nu sunt încă sănătos. În stânga, sus, unde altădată se auzea un ral, acum se aude mai puțin, nu mai e foarte grozav, însă jos hârâie încă *foarte tare* și se mai aud zgomote și în al doilea spațiu intercostal.

— Cât de savant ai devenit! zise Hans Castorp.

— Da, numai Dumnezeu știe cât este de plăcut savantlâcul ăsta. Mi-ar fi plăcut să-l uit cât mai repede și să-mi fac stagiul, răspunse Joachim. Din păcate, mai expectorez spută, continuă el ridicând din umeri, nepăsător și iritat în același timp, ceea ce nu-l prindea prea bine, și-i arătă vărului său un obiect pe care-l scoase pe jumătate din buzunarul interior al raglanului, grăbindu-se apoi să-l ascundă: era un flacon turtit din sticlă albastră, cu dop de metal. Aici, sus, cei mai mulți dintre noi au câte unul asemănător, spuse el. Între noi are și un nume, o poreclă destul de caraghioasă. Privești peisajul?

Era exact ceea ce făcea Hans Castorp, care-l asigură:

— E grandios!

— Găsești? întrebă Joachim.

O bună bucată de vreme, drumul ducea paralel cu calea ferată, pe firul văii, mărginit ici și colo de case; apoi, luând-o la stânga peste linia îngustă, trecură un râu și urcară la trap pe un drumeag în pantă ușoară către versantul împădurit, acolo unde, pe un mic podiș, cu fața îndreptată spre sud-vest se înălța o clădire lungă, cu un turn cu cupolă, în care tocmai se aprindeau luminile și care, din cauza atâtor balconașe, părea, de departe, găurită și poroasă ca un burete. Seara se lăsa repede. Palida roșeață a amurgului, care însufleți se vreme de o clipă cerul acoperit în întregime, se și stinsese, și peste natură domnea acea stare de trecere decolorată, neînsufleți tă și tristă, ce precede căderea definitivă a nopții. Jos se întindea valea locuită, îngustă și puțin șerpuitoare, și pretutindeni se aprindeau lumini, atât pe fundul văii, cât și pe cele două povârnișuri, dar mai ales pe cel din dreapta ce ieșea în afară și pe care, în terase, se cățărau casele. Spre stânga urcau poteci printre

livezi, pierzându-se în întunecimea obosită a pădurilor de brad. În spatele intrării în defileu, începând de acolo de unde valea se îngusta, fundalul munților mai îndepărtați avea o culoare rece, de ardezie. Și cum se stârni puțin vântul, începu să se simtă tot mai tare răcoarea serii.

— Nu, ca să fiu sincer, nu găsesc că priveliștea este chiar atât de formidabilă, zise Hans Castorp. Unde sunt oare ghețarii și crestele înzăpezite, și masivele uriașe? Drept să-ți spun, fleacurile astea nu mi se par chiar atât de înalte.

— Ba da, sunt înalte, răspunse Joachim. Aproape pretutindeni dai de limita până la care cresc copacii și care este marcată cu o precizie deosebit de izbitoare; brazii se opresc brusc, și odată cu ei se oprește totul, nu mai este nimic, nimic altceva decât stâncile, după cum poți să-ți dai seama. Pe partea cealaltă, acolo, în dreapta Vârfului Negru, ai și un ghețar, piscul ăla de sus – îi mai zărești încă albăstreala? Nu mare, dar este un ghețar autentic, ghețarul Scaletta. Piz Michel și Tinzenhorn, pe care nu poți să-i vezi de aici, sunt și ei acoperiți de zăpadă tot anul.

— De zăpadă veșnică, zise Hans Castorp.

— Da, veșnică, dacă vrei. Da, toate acestea sunt destul de sus, dar gândește-te că și noi suntem la o înălțime înspăimântătoare. O mie șase sute de metri deasupra nivelului mării. Așa se face că piscurile nu mai ies chiar atât de tare în evidență.

— Da, m-am cățărat până aici, nu glumă! Se cuibărise spaima în mine, atât pot să-ți spun. O mie șase sute de metri! Asta înseamnă aproape două mii de metri, dacă faci socoteala. În viața mea nu am urcat atât de sus!

Și cu oarecare curiozitate, Hans Castorp aspiră prelung și adânc acest aer străin, ca să-l încerce. Era rece – nimic altceva. Lipsit de mireasmă, de consistență, de umiditate, pătrundea cu ușurință și nu spunea nimic sufletului.

— Minunat! remarcă el cu politețe.

— Da, este un aer renumit. De altfel, în seara aceasta regiunea nu se prezintă într-o lumină avantajoasă. Câteodată, mai ales când ninge, are o înfățișare mai plăcută. Dar sfârșești prin a obosi. Poți să mă crezi că noi ăștia de-aici, de sus, suntem sătui până-n gât,

spuse Joachim și gura i se strâmbă o clipă cu dezgust, într-un fel exagerat și nestăpânit, și care nu-i stătea deloc bine.

— Vorbești foarte ciudat, observă Hans Castorp.

— Eu vorbesc ciudat? întrebă Joachim cu o oarecare îngrijorare, întorcându-se către vărul său…

— Nu, nu, iartă-mă, am avut această impresie doar o clipă, se grăbi să spună Hans Castorp.

Dacă se exprimase însă astfel era din cauza expresiei „noi, ăștia de-aici, de sus", pe care Joachim o întrebuințase de patru sau cinci ori până atunci și care i se păruse într-o anumită măsură apăsătoare și stranie.

— Sanatoriul nostru este așezat încă și mai sus decât satul, după cum vezi, continuă Joachim. Cu cincizeci de metri mai sus. În prospect se specifică o sută, dar nu sunt decât cincizeci. Sanatoriul Schatzalp se află la altitudinea cea mai mare; e pe partea cealaltă și nu se poate vedea de aici. Iarna, ăia sunt siliți să-și transporte cadavrele cu bobul, deoarece drumurile nu mai sunt practicabile.

— Cadavrele? Asta-i bună! Haida-de! exclamă Hans Castorp. Și deodată simți că-l cuprinde nevoia de a râde, un râs puternic și nestăpânit, ce-i zguduia pieptul, schimonosindu-i fața uscată de vântul rece într-o grimasă puțin cam dureroasă. Cu bobul! Și asta mi-o spui cu cel mai mare calm? Constat că ai devenit teribil de cinic în aceste cinci luni!

— Câtuși de puțin cinic, răspunse Joachim ridicând din umeri. Cum așa? Cadavrelor nu le pasă… De altfel, știi, aici la noi este foarte posibil să devii cinic. Însuși Behrens este un cinic bătrân – o celebritate, în treacăt fie spus, un vechi membru al unei asociații studențești și chirurg remarcabil, după câte se pare, și care o să-ți placă, fără îndoială. Mai este apoi și Krokowski, asistentul, un tip foarte inteligent și priceput. În prospect se insistă mult pe activitatea lui. E specialist în disecția sufletelor pacienților.

— Ce face? Disecția sufletelor? Dar asta este dezgustător! exclamă Hans Castorp și abia acum veselia îl cuprinse definitiv.

Nu mai era deloc stăpân pe sine și, după toate cele auzite, disecția sufletelor îl dăduse gata, încât acum râdea atât de tare,

că-i curgeau lacrimile de sub mâna cu care, aplecat înainte, își acoperise ochii. Joachim râse și el din toată inima – ceea ce părea că-i face bine – și astfel se întâmplă că dispoziția celor doi tineri era excelentă când se dădură jos din trăsura care îi condusese câteva clipe la pas, de-a lungul unei rampe în zigzag, întinsă până la portalul sanatoriului internațional Berghof.

Numărul treizeci și patru

Imediat la dreapta, între poartă și apărătoarea de vânt, era camera portarului, și de acolo le ieși în întâmpinare, îmbrăcat cu aceeași livrea cenușie ca a omului șchiop din gară, un slujbaș cu înfățișare de francez, care stătuse lângă telefon, citind ziarele, și-i conduse prin holul bine luminat, în dreapta căruia se întindeau saloanele. Din mers, Hans Castorp aruncă o privire și observă că sunt goale. Unde-or fi oare vizitatorii, întrebă el, iar vărul său îi răspunse:

— Își fac cura pe șezlonguri. Eu am căpătat azi permisiunea să ies, deoarece voiam să te întâmpin. Dar în mod obișnuit, după cină stau și eu întins pe balcon.

Puțin a lipsit ca Hans Castorp să nu izbucnească din nou în râs.

— Cum, vă întindeți pe balcon chiar și în timpul nopții? întrebă el cu voce tremurătoare.

— Da, asta-i regula. De la opt la zece. Dar acum, hai să-ți vezi camera și să te speli pe mâini.

Intrară în ascensor, al cărui dispozitiv electric fu manevrat de slujbașul francez. În timp ce urcau, Hans Castorp își ștergea ochii.

— Sunt complet stors și sleit de mult ce-am râs, zise el respirând pe gură. Mi-ai povestit atâtea lucruri caraghioase… Chestia aia cu disecția sufletelor a fost prea tare, a întrecut orice măsură. Și apoi, poate sunt puțin cam obosit, din cauza călătoriei. Și picioarele tale sunt reci? Ceea ce-i enervant este că în același timp fața îmi arde. Mergem imediat la masă, nu-i așa? Mi se pare că mi-e foame. Cel puțin se mănâncă bine, la voi, aici sus?

Păşeau, fără zgomot, pe covorul de iută al coridorului îngust. Globuri de sticlă mată răspândeau o lumina palidă. Pereţii luceau, albi şi severi, acoperiţi cu un strat de vopsea de ulei ca lacul. De undeva apăru o infirmieră cu bonetă albă şi cu un pince-nez al cărui şnur era trecut pe după ureche. După toate aparenţele, era o soră de confesiune protestantă, curioasă, frământată, chinuită şi fără chemare autentică pentru meserie. În două locuri ale coridorului, pe dușumea, se aflau nişte baloane, mari vase pântecoase, cu gâtul scurt, despre al căror rost Hans Castorp uită să mai întrebe.

— Asta-i camera ta, spuse Joachim. Numărul treizeci şi patru. La dreapta stau eu, iar la stânga e o pereche de ruşi – cam dezordonaţi şi zgomotoşi, trebuie s-o recunosc, dar n-am putut găsi ceva mai potrivit. Ei, ce zici?

Uşa era dublă, iar în spaţiul interior avea cuier pentru haine. Joachim aprinsese plafoniera şi, în lumina ei tremurătoare, camera se ivi veselă şi liniştită, cu mobilele albe, comode, cu tapetul de asemenea alb, gros şi lavabil, cu linoleumul neted şi curat, şi cu perdelele de pânză strălucind de curăţenie, brodate simplu în culori vii, după gustul la modă. Uşa de la balcon era deschisă; se zăreau luminile din vale şi din depărtare răzbătea, abia auzită, o muzică de dans. Pe scrin, bunul Joachim pusese într-un vas mic câteva flori – ce putuse găsi după primul cosit, câteva fire de coada-şoricelului şi câţiva clopoţei de munte – culese chiar de el de pe povârniş.

— Drăguţ din partea ta, spuse Hans Castorp. Ce cameră frumoasă! Aici se poate sta comod şi plăcut câteva săptămâni.

— Alaltăieri a murit aici o americancă, zise Joachim. Behrens a ştiut de la început că o să dea ortul popii înainte de-a sosi tu şi că, astfel, camera va putea fi a ta. Logodnicul ei, un ofiţer din marina engleză, a stat lângă ea, dar n-a prea fost la înălţime. Ieşea pe coridor în fiecare clipă să plângă, ca un copilaş. După aceea îşi freca obrajii cu cremă, pentru că era bărbierit proaspăt şi lacrimile îl usturau. Alaltăieri-seară, americanca a mai avut două hemoptizii foarte puternice şi cu asta şi-a dat sfârşitul. Dar, de fapt, a fost evacuată încă de ieri-dimineaţă şi, bineînţeles, s-au făcut fumigaţii

serioase cu formol care, în asemenea cazuri, știi, sunt minunate.

Hans Castorp primi această relatare cu o vădită indiferență. Cu mânecile cămășii suflecate, stând în picioare în fața chiuvetei mari ale cărei robinete nichelate străluceau în lumina electrică, abia de aruncă o privire scurtă spre patul de metal alb, înfățat cu rufărie proaspătă.

— Fumigații, asta e grozav, spuse spălându-se și ștergându-și mâinile, simțind îndemnul să vorbească nu importa ce, chiar și fără noimă. Da, metilaldehidei nu-i rezistă nici cei mai viguroși microbi – H_2CO; dar înțeapă la nas, nu-i așa? Bineînțeles că o curățenie riguroasă este o condiție de cea mai mare importanță. Rosti cuvântul „bineînțeles" cu oarecare afectare, izolând și prelungind silabele, ca pe timpul când vărul său era student și făcea propagandă pentru acest fel de pronunțare, apoi continuă cu multă volubilitate: Ce voiam să mai spun… Presupun că ofițerul de marină se rădea cu o mașină de bărbierit normală, iar cu fleacurile astea te zgârii mult mai ușor decât cu un brici bine ascuțit, e-un lucru pe care-l știu din experiență, căci folosesc și una, și alta… De asemenea, este normal ca pe o piele iritată apa sărată să dea o senzație de usturime, iar el, ca marinar, obișnuiește să întrebuințeze cremă, datorită serviciului, așa încât lucrul acesta n-are de ce să ne surprindă… Continuând să sporovăiască, mai adăugă că avea în cufăr două sute de bucăți de Maria Mancini – țigara sa preferată –, că la vamă controlorul a fost foarte înțelegător, și-i transmise lui Joachim salutări de la diferite cunoștințe din orașul natal. Dar aici nu se face deloc foc? strigă el deodată și se repezi la radiatoare ca să-și lipească palmele.

— Nu, aici ne țin mai curând în frig, răspunse Joachim. Ar trebui să fie un frig mai mare decât ăsta, ca să se dea drumul la calorifer în august.

— August! August! exclamă Hans Castorp. Dar am înghețat! În special trupul mi-e cumplit de înghețat, deși fața îmi este groaznic de înfierbântată – uite, pune mâna să vezi cum ard!

Posibilitatea să-i atingă cineva fața nu se potrivea nicidecum cu firea lui Hans Castorp, ceea ce, de altfel, îl șocă chiar și pe el. De altminteri, Joachim nu o făcu, ci se mulțumi să zică:

— Fierbințeala se datorează aerului și nu înseamnă nimic, însuși Behrens are obrajii înroșiți din zori și până-n noapte. Unii nu se obișnuiesc niciodată. Dar, *go on,* altfel nu mai găsim nimic de mâncare.

Pe coridor, infirmiera apăru din nou, privindu-i cu un aer curios și miop. La primul etaj însă, Hans Castorp se opri deodată pironit de un zgomot înfiorător, care se auzea destul de aproape, de după un colț al coridorului, un zgomot nu prea tare, dar într-un fel atât de evident oribil, încât Hans Castorp făcu o strâmbătură și își holbă ochii în direcția lui Joachim. Era fără îndoială o tuse – tusea unui om; însă o tuse care nu semăna cu nicio alta auzită de Hans Castorp vreodată, da, o tuse în comparație cu care orice altă tuse auzită cândva fusese mărturia viguroasă a unei minunate sănătăți – de altfel o tuse fără chef și viață, ce nu se manifesta prin zvâcnituri regulate, ci suna asemenea unui mestecat înfiorător de slab în terciul unei descompuneri organice.

— Da, ăsta de aici este un caz grav. E un aristocrat austriac, știi, un bărbat elegant, născut parcă pentru călărie. Și iată unde a ajuns. Totuși, mai poate face încă plimbări.

În timp ce-și continuau drumul, Hans Castorp vorbi îndelung despre tusea celui născut pentru călărie.

— Trebuie să te gândești, spuse el, că n-am mai auzit până acum nimic asemănător, că este ceva cu totul nou pentru mine și că e firesc să mă impresioneze. Există atâtea soiuri de tuse, fie uscate, fie cu expectorație, iar cea cu expectorație se spune în general că este preferabilă și mai bună decât atunci când te-apuci să latri în felul acesta. În tinerețea mea, adăugă el, când aveam anghina, urlam ca un lup și-mi aduc aminte că toți erau fericiți când începeam să expectorez. Dar, cel puțin pentru mine, o asemenea tuse încă n-a existat; nici măcar nu mai este o tuse vie. Nu-i uscată, dar nici nu poți să spui că e cu expectorație, iar cuvântul tuse nu i se mai potrivește nici pe departe. Este întocmai ca și cum ai privi în trupul omului să constați cum arată așa ceva: numai mocirlă și noroi…

— Destul, zise Joachim; o aud în fiecare zi și nu simt nevoia să mi-o descrii.

Însă Hans Castorp nu era în stare să treacă peste impresia ce i-o făcuse tusea auzită; îl asigură de mai multe ori că literalmente vedea în interiorul celui născut pentru călărie, iar când intrară în restaurant, ochii lui obosiți de călătorie aveau o sclipire cam febrilă.

La restaurant

Restaurantul era luminat, elegant și plăcut. Așezat imediat în dreapta holului, în fața saloanelor, era, după cum îi explică Joachim, frecventat mai ales de oaspeții nou-sosiți, care luau masa în afara programului, sau de aceia care primeau vizite. Dar mai erau aniversările zilelor de naștere și, de asemenea, sărbătorirea plecărilor apropiate, ca și rezultatele favorabile ale consulturilor generale. În restaurant se făceau, câteodată, chefuri, îi mai spuse Joachim; se servea chiar și șampanie. Dar acum, nu se afla aici decât o singură vizitatoare, o femeie tânără, de vreo treizeci de ani, care citea o carte, fredonând în același timp, și care ciocănea mereu cu degetul mijlociu de la mâna dreaptă în fața de masă. Când tinerii se așezară, femeia își schimbă locul, întorcându-le spatele.

— E foarte retrasă, îl explică Joachim în șoaptă; când ia masa are întotdeauna la ea o carte. Se spune că a colindat sanatoriile de tuberculoși încă de pe când era copilă și de atunci n-a mai trăit în lume.

— În cazul acesta, pe lângă ea, tu nu ești decât un biet debutant, cu cele cinci luni ale tale și încă vei mai fi când vei împlini anul, îi spuse Hans Castrop vărului său, la care Joachim se mulțumi să ia lista de bucate ridicând din umeri într-un fel pe care nimeni nu i-l cunoscuse altădată.

Ocupaseră o masă pe locul cel mai bine plasat și mai plăcut, aproape de fereastră. Stăteau lângă storul galben-deschis, față-n față, cu chipurile luminate de abajurul roșu al lămpii de pe masă. Hans Castorp își împreună mâinile proaspăt spălate și le frecă una de alta cu o senzație de așteptare plăcută, așa cum proceda de

fiecare dată când se așeza la masă – poate pentru că strămoșii lui își făcuseră rugăciunea înainte de-a mânca supa. Îi servi o fată drăgălașă, cu voce de alto, chipul bucălat, rochie neagră, sorț alb și cu o culoare extraordinar de sănătoasă în obraji, și, spre marea lui veselie, Hans Castorp află că aici chelneriţele se numeau „fete de salon". Comandară o sticlă de Gruaud-Larose, pe care Hans Castorp o dădu înapoi spre a fi încălzită. Mâncarea era excelentă. Mâncară supă de sparanghel, roșii umplute, friptură cu diferite garnituri, o prăjitură deosebit de gustoasă, diferite brânzeturi și fructe. Hans Castorp mâncă mult, deși pofta de mâncare era mai mică decât ar fi crezut. Dar avea obiceiul să mănânce mult chiar și atunci când nu-i era foame – din respect pentru el însuși.

Joachim nu cinsti prea mult mâncărurile. Îi spuse că era sătul de bucătăria asta, fapt care se petrecea cu toți, aici, sus, și-și făcuseră obiceiul să înjure mâncarea; căci atunci când te-ai instalat aici pentru veșnicie și încă ceva pe deasupra… În schimb bău vin cu plăcere, ba chiar cu o oarecare voluptate și, ocolind cu grijă expresii prea sentimentale, manifestă de mai multe ori încântarea de a avea pe cineva cu care să schimbe câteva cuvinte spirituale.

— Da, este minunat că ai venit, zise el, iar în vocea lui domoală se simțea emoția. Pot să-ți spun că, pentru mine, este aproape un eveniment. În sfârșit, altceva, o schimbare, o spărtură în această monotonie veșnică și nemărginită…

— Dar pentru voi timpul trebuie să treacă relativ repede, spuse Hans Castorp.

— Repede și încet, cum vrei s-o iei, răspunse Joachim. Vreau să spun că, în genere, nu trece, că aici nu există nici timp, nici viaţă – nu, nu există nimic, spuse el clătinând din cap și apucă din nou paharul.

Hans Castorp bău, de asemenea, cu toate că, acum, fața îi ardea ca focul. Dar trupul și-l simțea încă înfrigurat și în toate membrele avea un fel de neliniște deosebit de plăcută, care însă, în același timp, îl și îngrijora puțin. Vorbele se precipitau, limba i se împleticea destul de des, dar trecea peste toate astea cu un gest neglijent al mâinii. De altfel, și Joachim era foarte însuflețit, și

convorbirea lor continuă liberă și în cea mai bună dispoziție mai ales după ce tânăra femeie care fredonase și ciocănise în masă se ridică deodată și dispăru. În timp ce mâncau, gesticulau cu furculițele, luau aere impunătoare și, având încă gurile pline, râdeau, dădeau din cap, ridicau din umeri, și nu apucau să înghită bine, că iarăși începeau să vorbească. Joachim voia să afle noutăți de la Hamburg și aduse vorba despre proiectul de regularizare a Elbei.

— Formidabil! spuse Hans Castorp. Formidabil pentru dezvoltarea navigației noastre, de o valoare ce nici nu poate fi calculată. Vom investi cincizeci de milioane, sumă ce reprezintă doar cheltuielile inițiale, înscrise în buget, și poți fi încredințat că știm cu precizie ce facem.

De altfel, cu toată importanța ce-o acorda regularizării cursului râului Elba, Hans Castorp părăsi imediat acest subiect de discuție și-l rugă pe Joachim să-i vorbească atât despre viața care se ducea „aici, sus", cât și despre cei internați în sanatoriu, la care Joachim se grăbi să răspundă, căci era bucuros să-și ușureze sufletul, să se destăinuiască. Pentru început, vărul său îl sili să repete povestea cu cadavrele coborâte pe pârtia de bob, ceea ce făcu, încredințându-l încă o dată în mod formal că era adevărul adevărat. Dar, cum Hans Castorp se porni iarăși pe râs, râse și el, părând că se bucură din toată inima, și istorisi tot felul de întâmplări caraghioase ca să întrețină această bună dispoziție. O doamnă, care se numea doamna Stöhr și stătea la aceeași masă cu el, o persoană de altminteri destul de bolnavă, soția unui muzicant din Cannstatt, era de o incultură nemaiîntâlnită. Spunea „dezinfixare", cu un aer cât se poate de serios. Asistentului Krokowski îi spunea „fomulus"[5]. Și trebuia să i le înghiți pe toate, fără măcar să clipești. Ba, pe deasupra, mai era și clevetitoare, cum sunt de altfel mai toți aici, sus, iar despre o altă doamnă, doamna Iltis, zicea că poartă un „sterilet"[6].

— Sterilet, așa spune, recunoaște că expresia e de neprețuit.

---

[5] Deformarea cuvântului latin *famulus* – „servitor".

[6] Este vorba de fapt de *serviette* (fr.), un fel de poșetă foarte la modă la începutul veacului.

Și răsturnați pe jumătate pe spate, sprijiniți în spătarele scaunelor, râdeau atât de tare, încât trupurile le erau cuprinse de tremur și pe amândoi, aproape în aceeași clipă, îi apucă sughițul.

După aceea, Joachim se întristă, gândindu-se la soarta lui.

— Ei, noi stăm acum și râdem, zise cu o figură îndurerată, tresărind din când în când din pricina sughițului; și, cu toate acestea, nu se poate prevedea nici măcar cu aproximație când voi putea pleca de aici, căci atunci când Behrens vorbește de încă o jumătate de an, își face calculele cu zgârcenie și trebuie să te aștepți la mai mult. Totuși, e cumplit, spune și tu dacă nu-i trist pentru mine. În mod normal, ar fi trebuit de mult să fiu înrolat și luna viitoare să mă prezint la examenul de ofițer. Iar eu, uite, tânjesc aici, cu termometrul în gură, înregistrez greșelile acestei inculte doamne Stöhr și-mi pierd timpul. La vârsta noastră, un an, acolo, jos, joacă un rol atât de mare, aduce atâtea schimbări și progrese în viață. Pe când eu sunt silit să încremenesc aici ca într-o băltoacă cu apă murdară – da, ca-ntr-o mlaștină clocită, și comparația nu-i deloc exagerată…

Dar ca răspuns la toate acestea, Hans Castorp nu găsi altceva decât să întrebe dacă aici nu era posibil să comande o sticlă de bere porter; vărul său îl privi cu un aer puțin cam mirat și observă că era gata să adoarmă, adică la drept vorbind aproape că adormise.

— Dar tu chiar dormi! spuse Joachim. Hai, e timpul pentru amândoi să mergem la culcare.

— Dar nu-i deloc timpul, zise Hans Castorp cu limba împleticită.

Totuși, porni după vărul său, puțin aplecat înainte și cu picioarele țepene, ca un om care, într-adevăr, cade de oboseală, apoi făcu un efort când, în holul încă ușor luminat, îl auzi pe Joachim spunând:

— Uite-l pe Krokowski. Cred totuși că trebuie să te prezint.

Doctorul Krokowski stătea așezat în plină lumină, în fața căminului unuia dintre saloane, lângă ușa glisantă, și citea ziarul. Se ridică în picioare când cei doi tineri se apropiară și Joachim, luând o poziție militărească, îi spuse:

— Îngăduiți-mi, vă rog, domnule doctor, să vi-l prezint pe vărul meu Castorp de la Hamburg. Abia a sosit.

Doctorul Krokowski îl salută pe noul oaspete cu bucurie sinceră, într-un fel viguros și îmbărbătător, ca și cum ar fi vrut să-i dea de înțeles că orice stinghereală era de prisos și că între ei trebuia să dăinuiască o deplină încredere. Avea aproximativ treizeci și cinci de ani, era lat în umeri, gras, mult mai scund decât cei doi tineri ce stăteau în picioare în fața lui, astfel că pentru a-i privi se vedea nevoit să-și lase puțin capul spre spate, dezvelindu-și chipul de o extraordinară paloare, străvezie, aproape fosforescentă, și mai accentuată de strălucirea întunecată a ochilor, de negreața sprâncenelor și a unei bărbi destul de pline, terminată prin două vârfuri unde apăruseră câteva fire albe. Purta un costum negru cam vechi, la două rânduri, pantofi negri, ca niște sandale, ciorapi scurți, groși, de lână cenușie, și cămașă cu guler moale, răsfrânt cum Hans Castorp nu mai văzuse până atunci decât la un fotograf din Danzig – care împrumuta înfățișării doctorului Krokowski un aer de artist. Râzând din toată inima, astfel că dinții galbeni i se iviră în mijlocul bărbii, scutură mâna tânărului și spuse cu vocea sa de bariton, cu un oarecare accent străin, ușor cântat:

— Fiți bine-venit, domnule Castorp! Doresc să vă obișnuiți repede aici și să vă simțiți bine în mijlocul nostru. Veniți la noi ca pacient, dacă îmi îngăduiți să vă pun această întrebare?

Era de-a dreptul emoționant să poți urmări eforturile ce le făcea Hans Castorp ca să se arate politicos și să învingă somnolența. Era necăjit că se întâmplase să fie într-o stare atât de proastă și, cu firea bănuitoare a tinerilor, credea că simte în râsul și atitudinea jovială a asistentului semnele unei zeflemeli îngăduitoare. Răspunse, vorbind despre cele trei săptămâni ale lui, făcu aluzie, de asemenea, la examenul său și adăugă că, slavă Domnului, era perfect sănătos.

— Adevărat? întrebă doctorul Krokowski repezind pieziș capul înainte, ca și cum l-ar fi luat peste picior, și zâmbetul i se accentua. Dar, în cazul acesta, sunteți un fenomen vrednic întru totul de a fi studiat! adăugă el. Căci n-am întâlnit niciodată un om complet sănătos. Și ce examen ați dat, dacă îmi îngăduiți să vă

întreb?

— Sunt inginer, domnule doctor, răspunse Hans Castorp cu o demnitate sfioasă.

— Ah, inginer! făcu doctorul Krokowski și o clipă zâmbetul îi dispăru, pierzând, într-o oarecare măsură, din vigoare și bunăvoință. Asta-i strașnic. Și, prin urmare, aici n-o să aveți nevoie de niciun fel de tratament medical, nici de ordin fizic, nici de ordin sufletesc?

— Nu, și vă mulțumesc de mii de ori, spuse Hans Castorp care era gata să facă un pas îndărăt.

În această clipă, râsul doctorului Krokowski izbucni iarăși biruitor și, în vreme ce scutura mâna tânărului, spuse cu voce tare:

— Ei bine, domnule Castorp, dormiți fără grijă, cu deplina conștiință a sănătății dumneavoastră perfecte! Somn ușor și la revedere!

Cu aceasta consideră că-și luase rămas-bun de la cei doi tineri și se reașeză să-și citească ziarul.

La ascensor nu mai era nimeni de serviciu, astfel că urcară pe jos tăcuți și ușor tulburați de întâlnirea cu doctorul Krokowski. Joachim îl însoți pe Hans Castorp până la numărul treizeci și patru, unde șchiopul nu uitase să lase bagajele nou-sositului, și mai sporovăiră încă vreun sfert de oră, în vreme ce Hans Castorp își despacheta lenjeria de noapte și obiectele de toaletă, fumând o țigară groasă, de bună calitate. Dar de data aceasta observă că nu mai simte gustul țigării, ceea ce i se păru ciudat și destul de neobișnuit.

— Se vede că e cineva, zise el, iar în timp ce vorbea dădea afară fumul pe care-l inspirase. E de o paloare de ceară. Dar încălțămintea lui, recunoaște, e o oroare. Șosete de lână gri și apoi sandalele alea. Dar spune, în definitiv, crezi că până la urmă s-a simțit jignit?

— E destul de susceptibil, recunoscu Joachim. N-ar fi trebuit să refuzi atât de brusc tratamentele medicale sau, măcar, pe cele sufletești. Nu prea îi place să te sustragi de la asta. Nici eu nu mă prea bucur de o favoare deosebită din partea lui, deoarece nu i-am

făcut destule mărturisiri. Totuși, din când în când, îi povestesc câte un vis, ca să aibă ceva de disecat.

— Prin urmare, l-am cam jignit, zise Hans Castorp cu un aer plictisit, căci era nemulțumit de sine pentru că putuse jigni pe cineva, și, în același timp, oboseala pusese stăpânire pe el cu o și mai mare putere.

— Noapte bună, spuse. Pic de somn.

— O să vin la opt să te iau pentru micul dejun, zise Joachim și plecă.

Hans Castorp nu-și făcu decât o sumară toaletă de noapte. Somnul îl copleși de cum stinsese mica lampă de pe noptieră, dar mai tresări o dată, amintindu-și că alaltăieri murise cineva în patul lui.

„Nu se întâmplă, fără îndoială, pentru prima oară, își zise în gând, ca și cum putea găsi în asta ceva ca să-l liniștească. În definitiv, e un pat de moarte, un pat de moarte cu totul obișnuit", și adormi.

Dar abia adormi că și începu să viseze, și visă aproape fără întrerupere până a doua zi dimineață. Îl văzu mai ales pe Joachim Ziemssen, într-o poziție ciudat de strâmbă, coborând într-un bob pe un drum pieziș. Era de o paloare tot atât de fosforescentă ca și doctorul Krokowski, iar în față stătea și conducea cel născut pentru călărie, având o înfățișare nespus de tulbure, ca unul pe care nu-l văzuse, ci doar îl auzise tușind. „Ne lasă complet nepăsători – pe noi, aici, sus", zicea Joachim din poziția lui strâmbă, apoi rămase numai el, căci călărețul care tușea într-un fel atât de înspăimântător de fleșcăit dispăruse. Atunci, Hans Castorp începu să plângă în hohote și pricepu că trebuie să alerge la farmacie să cumpere cremă de bărbierit. Dar doamna Iltis cu botul ascuțit i se pusese în cale și ținea în mâna ceva care, fără îndoială, trebuie că era „steriletul" ei, dar care nu era altceva decât o mașină de bărbierit. Atunci Hans Castorp începu iarăși să râdă și, în felul acesta, fu zvârlit dintr-o stare sufletească în alta, până când zorile se iviră îndărătul ușii întredeschise de la balcon și-l treziră.

Capitolul al doilea

Despre cristelniță și despre cele două înfățișări ale bunicului

Hans Castorp nu păstrase decât amintiri palide despre casa părintească propriu-zisă; abia dacă avea dreptul să spună că-și cunoscuse tatăl și mama. Muriseră la scurt interval unul după altul, între al cincilea și al șaptelea an al vieții sale, mai întâi mama, într-un chip cu totul neașteptat, în ajunul unei nașteri, de o obturare a vaselor, ca urmare a inflamației venelor, adică de o embolie, cum spunea doctorul Heidekind, și care-i paralizase inima într-o clipă – în vreme ce râdea, stând în pat, încât s-ar fi putut spune că, de atâta râs, căzuse pe spate, pe când în realitate ea murise. Lui Hans Hermann Castorp, tatăl, nu i-a venit deloc ușor să priceapă această întâmplare și să treacă peste ea, căci nutrea în adâncul sufletului o mare afecțiune pentru soție și, de altfel, nici el nu era prea viguros. De atunci, mintea i se tulburase și devenise cam sărac cu duhul; din pricina toropelii, comise greșeli în afaceri, ce făcură ca firma Castorp & fiul să sufere pagube simțitoare; iar în a doua primăvară după moartea soției, se îmbolnăvi de o pneumonie, în timpul unei inspecții la antrepozitele bântuite de vânturile portului și, cum inima îi era zdruncinată, nu putu să suporte febra prea mare, astfel că muri, după cinci zile, cu toate îngrijirile ce i le dăduse doctorul Heidekind, și porni să-și întâlnească soția, condus de un impozant alai de concetățeni până la cavoul familiei Castorp, ce avea, în cimitirul Sfânta Ecaterina, o poziție foarte frumoasă, cu vedere spre Grădina Botanică.

Tatăl său, senatorul, îi supraviețui, ce-i drept, dar puțină vreme, iar acest scurt răstimp, până la moartea bunicului – de altfel, acesta se stinse tot de o pneumonie, însă după lupte mari și

chinuri, căci Hans Lorenz Castorp, spre deosebire de fiul său, era o fire greu de doborât și puternic înrădăcinată în viață – deci, acest scurt răstimp, adică numai un an și jumătate, Hans Castorp îl petrecu în casa bunicului, construită în stilul clasic din nord, pe un loc strâmt, la începutul secolului trecut, o casă pe esplanadă vopsită într-o culoare spălăcită, cu intrarea încadrată de jumătăți de coloane și așezate chiar la mijlocul parterului înălțat pe cinci trepte, cu două etaje, în afară de mezanin, ale cărui ferestre coborau până la dușumele și erau prevăzute cu gratii de fier.

Aici nu se aflau decât odăile de primire, inclusiv sufrageria luminoasă, ornamentată cu stuc, având trei ferestre acoperite cu perdele de culoarea vinului roșu, ce dădeau spre grădinița din spate, și unde, în acele optsprezece luni, bunicul și nepotul luaseră masa împreună, în fiecare zi către ora patru, serviți de bătrânul Fiete care purta cercei, nasturi de argint la frac și aceeași lavalieră de batist ca și stăpânul casei, vădindu-se foarte asemănător cu acesta, ascunzându-și ca și el bărbia rasă în lavaliera de batist, și pe care bunicul îl tutuia, vorbindu-i în dialect; dar nu în glumă – căci n-avea nicio înclinație către umor –, ci foarte firesc, întrucât așa obișnuia să vorbească el cu oamenii din popor, cu lucrătorii de la antrepozite, factorii poștali, birjarii și servitorii. Hans Castorp îl asculta cu plăcere, dar și pe Fiete îl asculta, cu multă plăcere, cum răspundea în dialect în timp ce servea, aplecându-se spre stăpânul său să-i vorbească la urechea dreaptă, cu care senatorul auzea mult mai bine decât cu stânga. Bătrânul înțelegea, dădea din cap și continua să mănânce, stând foarte drept între spătarul înalt al scaunului de mahon și masă, aplecat puțin spre farfurie, în timp ce nepotul, în fața lui, urmărea cu atenție, fără să-și dea seama însă, gesturile scurte și căutate cu care frumoasele mâini albe, slabe și bătrâne ale bunicului, cu unghiile lungi și bombate, și cu inelul cu sigiliu verde la arătătorul drept, aranjau pe vârful furculiței o bucățică de carne, puține legume și cartofi, ca apoi s-o ducă la gură. Hans Castorp se uita la propriile mâini, neîndemânatice, și simțea prefigurată posibilitatea de-a mânui într-o zi cuțitul și furculița tot așa ca și bunicul său.

O altă întrebare era aceea de-a ști dacă va reuși vreodată să-și

înfășoare bărbia cu o lavalieră asemănătoare aceleia care umplea deschizătura largă a ciudatului guler, ale cărui vârfuri ascuțite atingeau obrajii bunicului. Căci, pentru a ajunge aici, trebuia să fii tot atât de bătrân ca și el, întrucât astăzi nimeni în afară de bunic și de bătrânul său Fiete nu mai purta asemenea gulere și lavaliere. Și era păcat, căci micului Hans Castorp îi plăcea nespus de mult să privească bărbia bunicului sprijinită pe nodul frumos, de un alb imaculat; chiar mai târziu, când crescuse, îi făcea plăcere să-și aducă aminte de ea; dăinuia în aceasta ceva cu care era de acord din adâncul sufletului.

După ce isprăveau de mâncat și-și răsuceau șervetele, trecându-le prin inelele de argint, o obligație pe care, pe vremea aceea, Hans Castorp o îndeplinea cu oarecare greutate, deoarece șervetele erau mari ca niște fețe de masă, senatorul se ridica de pe scaunul pe care Fiete i-l trăgea îndărăt și, cu pași abia auziți, se ducea în „cabinet" să-și ia o țigară de foi; câteodată, îl întovărășea și nepotul.

Acest „cabinet" își datora existența faptului că sufrageria ocupa întreaga lățime a casei și avea trei ferestre, astfel încât nu mai rămăsese destul loc pentru trei saloane, cum este obiceiul la casele construite în acest stil, ci numai două, dintre care unul, perpendicular pe sufragerie, cu o singură fereastră spre stradă, ar fi fost de o lungime disproporționată. De aceea se tăiase cam un sfert din lungime, adică tocmai „cabinetul", un spațiu îngust, pe jumătate întunecos, primind lumina printr-un oberliht și mobilat doar cu câteva lucruri: o etajeră pe care se afla cutia cu țigări de foi ale senatorului, o masă pentru joc, al cărei sertar conținea obiecte ispititoare: cărți de whist, fise, un mic abac pentru însemnat punctele, o tăbliță cu bucăți de cretă, portțigarete din carton și multe altele; în sfârșit, într-un colț, o vitrină în stil rococo din lemn de palisandru, cu geamuri îndărătul cărora erau întinse perdele de mătase galbenă.

— Bunicule, spunea micul Hans Castorp, odată ajuns în cabinet în timp ce se înălța în vârful picioarelor ca să se apropie de urechea bătrânului, arată-mi, te rog, cristelnița.

Iar bunicul își ridica pulpanele redingotei lungi și moi, scotea

legătura de chei din buzunar, după care deschidea vitrina din interiorul căreia ieșea în întâmpinarea băiatului o mireasmă plăcută și ciudată. Se păstrau acolo tot felul de lucruri nefolositoare și cu atât mai atrăgătoare: o pereche de sfeșnice răsucite din argint, un barometru spart, cu figurinele sculptate în lemn, un album cu dagherotipuri, o lădiță de cedru pentru lichior, un turc mititel, aspru la pipăit sub costumul de mătase multicoloră, cu o mașinărie de ceasornic în trup, datorită căreia, altădată, mergea pe masă, dar care nu mai funcționa de multă vreme, un prototip de corabie și, în fund de tot, chiar o cursă pentru șoareci. Bătrânul lua însă de pe raftul din mijloc o cupă rotundă de argint, foarte patinată, așezată pe o farfurie tot de argint și, rând pe rând, le arăta băiatului, învârtindu-le mereu și însoțindu-le cu explicații pe care le mai dăduse adesea.

La început, cupa și farfuria nu făcuseră parte din același serviciu, fapt de care îți puteai da seama, deși bunicul ținea să i-o spună tot mereu micuțului; dar, adăuga bunicul, au fost reunite prin întrebuințare de aproape o sută de ani, adică după ce fusese cumpărată cupa. Era frumoasă, de formă simplă și nobilă, purtând pecetea gustului sever de la începutul secolului trecut. Netedă și masivă, se sprijinea pe un picior rotund, fiind aurită pe dinăuntru; dar vremea nu lăsase din aur decât o palidă licărire. Avea, ca singură podoabă, o cunună de trandafiri și de frunze zimțate care făcea înconjurul buzei superioare. Cât privește farfuria, pe ea se putea citi vârsta-i mult mai mare. „1650" indicau cifrele și tot felul de gravuri ciudate încadrau acest număr, lucrat în maniera „modernă" de odinioară, voit sau arbitrar bombastică cu pajuri și arabescuri, jumătate stele și jumătate flori. Însă pe dosul farfuriei erau gravate cu litere ascuțite numele capilor de familie care, de-a lungul timpului, fuseseră posesorii obiectului; erau, încă de pe atunci, în număr de șapte, fiecare cu anul în care transmisese moștenirea, iar bătrânul i le arăta nepotului, unul după altul, cu vârful arătătorului împodobit cu inel. Numele tatălui său era printre ei, ca și numele bunicului și al străbunicului. După care, prefixul „stră" se dubla, se tripla, se cvadrupla în gura povestitorului, iar băiatul asculta cu capul

plecat într-o parte, cu ochii gânditori; sau distrat-visători și ficși, și cu gura concentrat-somnoroasă, pomelnicul de stră-stră-stră-stră – acest glas întunecat venit parcă din mormânt, glas al vremurilor de mult apuse, care mărturisea cu toate acestea legătura întreținută cucernic între prezent, propria viață și aceste lucruri adânc îngropate, și care avea un efect cu totul deosebit asupra lui: adică, întocmai ceea ce i se oglindea pe față. Auzind acest glas, i se părea că respiră un aer muced-rece, aerul bisericii Sfânta Ecaterina sau al criptei Arhanghelului Mihail; avea impresia că simte adierea locurilor ce te îndeamnă la o anumită ținută respectuoasă și plăcută, cu pălăria în mână, în vârful picioarelor; mai credea, de asemenea, că aude tăcerea îndepărtată și ocrotită a acelor locuri pline de ecouri sonore; sentimente cucernice se îmbinau cu sunetul vorbelor înăbușite, cu gândurile despre moarte și povestirea ascultată, și, cu toate acestea, i se păreau băiatului întrucâtva binefăcătoare, ba era chiar posibil că dorea să vadă cristelnița mai ales din dragoste pentru aceste prefixe, spre a le mai putea auzi și repeta.

Apoi, bunicul așeza cupa pe farfurie și îi arăta copilului cavitatea netedă și palid-aurită care scânteia în lumina venită prin oberliht.

— În curând se vor împlini opt ani, spunea el, de când te-am ținut deasupra-i și de când apa cu care-ai fost botezat a curs aici, înăuntru… Lassen, epitropul de la Sfântul Iacob, este acela care a turnat-o în căușul mâinii bunului pastor Bugenhagen și, de acolo, s-a revărsat pe creștetul tău, prelingându-se în această farfurie. Am avut însă grijă să încălzesc apa ca să nu te sperii și să nu plângi, ceea ce, în adevăr, nu s-a întâmplat, căci țipaseși înainte atât de tare, încât lui Bugenhagen i-a fost foarte greu să-și țină predica, dar ai tăcut când te-a atins apa și trag nădejde că s-a întâmplat astfel din respect pentru Sfântul Botez. Și s-ar fi împlinit, zilele acestea, patruzeci de ani de când răposatul tău tată a primit botezul, și de când apa a curs de pe capul lui tot aici, înlăuntru. Aici a avut loc evenimentul, în această casă, casa lui părintească, în salonul de alături, în fața ferestrei de la mijloc, și bătrânul pastor Hesekiel a fost acela care a oficiat botezul, același

pe care, tânăr pe atunci, francezii au fost cât pe ce să-l împuște fiindcă a predicat împotriva tâlhăriilor lor și a contribuțiilor de război – însă și el se află acum la Dumnezeu, de multă, multă vreme. Iar în urmă cu șaptezeci și cinci de ani chiar și pe mine însumi m-au botezat tot în același salon și mi-au ținut capul deasupra aceluiași vas, întocmai cum stă aici, așezat în farfurie, iar pastorul a rostit aceleași cuvinte ca pentru tine și tatăl tău, și apa limpede și călduță s-a prelins în același fel de pe părul meu (nici atunci nu aveam pe cap mai mult decât astăzi) în această cupă aurită.

Copilul ridica privirea spre fața îngustă a bunicului, aplecată deasupra cristelniței, așa cum se întâmplase și în acel ceas dispărut de mult, despre care-i povestea în clipa aceea, și mereu punea stăpânire pe el un simțământ ciudat, ce-l mai încercase, care ținea pe jumătate de vis și pe jumătate de o senzație înfricoșătoare, de o nemișcare mișcătoare, de o încremenire-schimbare, de o primenire și monotonie ce-ți dau amețeală – un simțământ ce-l mai avusese și în alte împrejurări și a cărui reîntoarcere o aștepta și-o dorea: ținea, în parte, și pentru acest simțământ, să i se arate obiectul de familie, mișcător și nemișcător în același timp.

Când, mai târziu, tânărul se examină pe sine, găsi că imaginea bunicului se întipărise în el cu o adâncime mai luminoasă și mai semnificativă decât aceea a părinților săi; fapt care ținea, poate, de o simpatie și de o afinitate sufletească cu totul deosebită, căci nepotul semăna cu bunicul atât cât este în stare să semene un țânțău trandafiriu cu un septuagenar palid și țeapăn. Faptul acesta însă avea importanță pentru bătrânul care fusese, în familie, o figură caracteristică, o personalitate pitorească.

La drept vorbind, felul său de-a fi și de a gândi al lui Hans Lorenz Castorp fusese depășit de timp cu mult înainte de moartea sa. Își petrecuse viața într-o credință profund creștină, ca membru al Bisericii Reformate, cu vederi strașnic de tradiționale, preocupat să restrângă cercul societății aristocratice destoinică să conducă, de parcă ar fi trăit în secolul al XIV-lea, atunci când meșteșugarii, trecând peste rezistența încăpățânată a patricienilor îndrăgostiți de

vechile lor libertăți, începuseră să cucerească locuri și voturi în consiliul orășenesc, și era greu de câștigat pentru tot ce era noutate. Activitatea sa a coincis cu decenii de avânturi violente și felurite răsturnări, decenii de progrese în marșuri silite, care ceruseră sacrificii și riscuri în viața publică. Dar numai Dumnezeu știe că nu datorită bătrânului Castorp spiritul timpurilor noi a cunoscut uriașele și strălucitoarele sale biruințe. Fiindcă bătrânul făcuse mai mult caz de datinile părintești și de vechile instituții decât de îndrăznețele lucrări de lărgire a portului și alte fanfaronade și nelegiuiri legate de un oraș mare, frânase și potolise pretutindeni unde putuse și, dacă ar fi fost ascultat, administrația ar fi fost și în zilele noastre o idilă de modă veche, la fel cum se petreceau lucrurile și în propriul birou.

Astfel se înfățișase bătrânul în ochii concetățenilor săi cât a trăit și încă multă vreme după aceea, iar micul Hans Castorp, cu toate că nu pricepea nimic din treburile obștești, făcea, cu ochii săi de copil cu privirea liniștită, aproape aceleași observații – observații fără cuvinte și, prin urmare, necritice, dar pline de viață, care încă mult timp după aceea își păstrară, ca o imagine a amintirii conștiente, caracterul lor afirmativ, ostil vorbelor și disecțiilor. După cum am mai spus, era în joc simpatia, acea afecțiune și afinitate intimă ce sare, adesea, câte o generație. Copiii și nepoții privesc ca să admire și admiră ca să învețe și să desăvârșească tot ce se află prefigurat în ei datorită eredității.

Senatorul Castorp era uscățiv și deșirat. Anii îi încovoiaseră spinarea și gâtul, dar el se silea să-și îndrepte îngheboșarea, căznindu-se să se țină drept, iar din această cauză, gura, ale cărei buze nu se mai sprijineau pe dinți, ci numai pe gingii (căci nu-și punea proteza decât la masă), se contracta în jos, la colțuri, cu o demnitate susținută cu greutate, și poate tocmai de aici proveneau, odată cu grija de-a înfrânge un început de tremurare a capului, atât atitudinea țeapănă și aspră, cât și înfundarea bărbiei în guler, care îl încântau atât de mult pe micuțul Hans Castorp.

Îi era dragă tabachera – se folosea de o tabacheră lunguiață, de baga incrustată cu aur – și întrebuința batiste roșii ale căror colțuri atârnau câteodată din buzunarul de la spate al redingotei.

Cu toate că era o slăbiciune oarecum vrednică să stârnească râsul, ea apărea mai ales ca îngăduință făcută bătrâneții, ca o neglijență pe care vârsta înaintată și-o poate îngădui, fie cu bună știință și într-un fel vesel, fie cu o inconștiență ce impunea respect; și oricum ar fi fost, era singura slăbiciune ce-o observase vreodată perspicacitatea copilărească a privirii lui Hans Castorp în ținuta bunicului său. Dar atât pentru copilul de șapte ani, cât și mai târziu, în amintirea adultului, înfățișarea de toate zilele a septuagenarului nu era cea adevărată și reală. În adevărata sa realitate, dacă se poate spune așa, era mai diferit, mult mai frumos și mai demn decât de obicei – adică așa cum apărea într-un tablou, un portret de mărime naturală, ce stătuse atârnat multă vreme în camera de locuit a părinților copilului și care plecase după aceea, împreună cu micuțul Hans Castorp, să se statornicească definitiv în casa de pe esplanadă, fiind așezat în salon, deasupra canapelei mari de mătase roșie.

Îl înfățișa pe Hans Lorenz Castorp purtând costumul oficial de senator al orașului – în acea severă, dar și cuvioasă haină burgheză a unui secol dispărut, care asigurase de-a lungul vremii o comuniune solemnă și cutezătoare totodată, și pe care o păstrase pentru ocaziile oficiale, pentru a contopi, în acest mod ceremonios, trecutul cu prezentul și prezentul cu trecutul, și a adeveri astfel trăinicia venerabilei sale semnături comerciale. În tablou, senatorul Castorp apărea în întregime, postat pe o podină roșiatică, în perspectiva unor coloane și ogive. Stătea cu bărbia aplecată, cu colțurile gurii ușor lăsate în jos, cu ochii albaștri și pungile de sub ochi mărite și, din această cauză, cu privirea pe gânduri, pierdută în depărtare, purtând o tunică neagră, mai lungă de genunchi, și care, deschisă în față, lăsa să se vadă pe margini și tivuri o bandă lată de blană. Din mânecile scurte până la coate, bufante și tivite la fel, ieșeau niște mâneci mai înguste și lungi, dintr-o stofă obișnuită, iar manșetele de dantelă acopereau mâinile până la încheietura degetelor. Pulpele subțiri aveau ciorapi de mătase neagră, iar în picioare purta pantofi cu catarame de argint. Dar în jurul gâtului avea colereta scrobită și plisată, aplecată în față și ridicată în părți, de sub care mai cobora și un

jabou de batist, de asemenea plisat. Sub braț ținea străvechea pălărie cu borurile largi, a cărei calotă se îngusta spre partea de sus.

Era un portret excelent, plăsmuit de un artist celebru, făcut cu gust, în stilul vechilor maeștri, spre care înclina subiectul, iar în spectator trezea tot felul de imagini hispano-olandezo-medievale. Micul Hans Castorp îl contemplase adesea, fără îndoială că nu cu pricepere artistică, totuși cu o oarecare înțelegere pătrunzătoare, de un ordin mai general; și cu toate că pe bunic nu-l văzuse așa cum îl înfățișa tabloul decât o singură dată și pentru foarte puțin timp, cu prilejul sosirii sale într-o procesiune la primărie, nu se putea opri, după cum am mai spus, de a considera portretul ca o înfățișare adevărată și fidelă a bătrânului, în vreme ce, în bunicul de toate zilele, nu vedea decât un bunic interimar, o împletire stângace de însușiri nedesăvârșite. Fiindcă tot ce în aspectul său obișnuit era ciudat și bătător la ochi, și ținea poate de această împletire nedesăvârșită și oarecum stângace erau de fapt urme și indicii ale făpturii sale pure și adevărate. De pildă, gulerul mare și lavaliera înaltă și albă erau demodate, dar era imposibil să aplici acest epitet minunatului guler spaniol din tablou, la care ele făceau doar aluzie. Și era la fel și cu jobenul cu borul îndoit într-un fel neobișnuit, pe care bunicul îl purta pe stradă și căruia îi corespundea, într-o realitate superioară, pălăria mare de fetru din portret; tot astfel și cu poalele lungi ale redingotei cu pliuri, a cărei imagine originară și esențială rămânea, în ochii micului Hans Castorp, tunica brodată și tivită cu blană.

De aceea încuviință din toată inima ca bunicul să se înfățișeze în autenticitatea și perfecțiunea sa somptuoasă în ziua când trebui să-și ia rămas-bun de la el. Scena se petrecea în salon, în același salon în care au luat masa atât de des, unul în fața celuilalt; acum însă, Hans Lorenz Castorp era întins în coșciug, pe catafalc, în mijlocul coroanelor rezemate și răspândite de jur împrejur. Luptase contra pneumoniei, luptase multă vreme și cu înverșunare, deși dăduse impresia că în sinea lui nu se acomodase decât destul de greu cu viața vremurilor actuale, și iată-l că stătea întins pe catafalc, fără să poți ști bine dacă era un învingător sau un învins,

dar, în orice caz, cu o înfățișare cât se poate de liniștită și foarte schimbată, cu nasul mai ascuțit fiindcă avusese de luptat cu boala atâta vreme, cu partea inferioară a trupului acoperită de un covor pe care erau câteva frunze de palmier și cu capul sprijinit pe perne de mătase, astfel încât bărbia i se odihnea frumos în răscroiala din față a coleretei ce făcea parte din straiele festive; iar între mâinile pe jumătate acoperite de dantelă, așezate în așa fel încât imitau o atitudine firească și nu îngăduiau ca poziția să dea impresie de răceală și neînsuflețire, i se pusese un crucifix de fildeș pe care privirea de sub pleoapele lăsate în jos părea că-l cercetează neîncetat.

La începutul bolii, Hans Castorp îl văzuse pe bunicul său de mai multe ori, după aceea însă, nu-l mai văzu deloc. Fusese cu totul cruțat de priveliștea luptei care, de altfel, se desfășurase în cea mai mare parte noaptea și o simțise cel mult prin mijlocirea atmosferei de îngrijorare ce domnea în casă, atât prin ochii înroșiți ai bătrânului Fiete, cât și prin plecările și sosirile doctorului; consecința însă, în prezența căreia se găsea în salon, putea să se rezume la faptul că bunicul fusese în mod solemn eliberat de îndeplinirea interimatului și se întorsese definitiv la forma lui autentică, atât de armonizată cu el – o consecință pe care trebuia s-o aprobi, cu toate că bătrânul Fiete plângea și-și legăna capul fără încetare și cu toate că însuși Hans Castorp plângea, așa cum o făcuse și la vederea mamei sale, moartă subit, ca și la aceea a tatălui, pe care, puțină vreme după mamă, l-a văzut de asemenea întins acolo, tăcut și străin.

Așadar, era pentru a treia oară când, într-un răstimp atât de scurt și la o vârstă atât de fragedă, moartea înrâurea spiritul și firea – mai ales firea – micuțului Hans Castorp; această priveliște și înrâurire nu mai erau noi pentru el, ci dimpotrivă, chiar foarte familiare și, la fel ca în celelalte două ocazii precedente, se arătase extrem de serios și deopotrivă de stăpân pe sine, nicidecum la bunul plac al nervilor; și, cu toate că simțea o mâhnire firească, dovedi că are, tocmai cu acest prilej, un calm mai mare decât de obicei. Nesocotind înțelesul practic a întâmplărilor pentru viața sa sau dovedind o copilărească nepăsare în privința lor, cu

convingerea că lumea, oricum, va avea grijă de el, manifestase în fața acestor sicrie o anumită indiferență copilărească și mai degrabă atenție pentru lucrurile din afară, care, în cea de-a treia împrejurare, fură nuanțate de anumite stări sufletești și un aer de cunoscător experimentat – căci nu ținem seama de lacrimile repetate, datorate emoției sau molipsirii de la plânsul altuia, socotindu-le ca pe o reacție normală. În cele trei sau patru luni după decesul tatălui, uitase moartea; acum însă își amintea de ea și toate impresiile de atunci se restabileau întocmai, simultane și pătrunzătoare în ciudățenia lor fără asemănare.

Topite și turnate în cuvinte, ele ar fi arătat, în sine, aproximativ în felul următor. Moartea era de o esență pioasă, semnificativă, și de o frumusețe tristă, provenind, așadar, din spirit. În același timp însă era și de o cu totul altă natură, aproape contrară, foarte trupească, foarte materială, pe care n-o puteai socoti nici frumoasă, nici semnificativă, nici pioasă și nici măcar tristă. Înfățișarea solemn-spirituală se realiza prin somptuoasa așezare în sicriu a defunctului, prin bogăția florilor, prin mănunchiurile de frunze de palmier care, cum se știe, simbolizează pacea cerească; după aceea, și încă mult mai limpede, prin crucifixul dintre degetele bunicului de odinioară, prin Mântuitorul lui Thorwaldsen[7], binecuvântând în picioare la căpătâiul coșciugului, și prin cele două sfeșnice puse de o parte și de alta, care căpătaseră și ele în această împrejurare un caracter religios. Toate aceste pregătiri își găseau, în aparență, sensul exact și binefăcător, la gândul că bunicul își luase pentru totdeauna chipul său definitiv și adevărat. Dar, pe deasupra – așa cum micul Hans Castorp nu încetase să observe, măcar că nu și-o mărturisea cu glas tare –, toate împreună și, mai ales, cantitatea de flori, în special tuberozele răspândite pretutindeni, aveau drept scop să ascundă cealaltă față a morții, care nu era nici frumoasă, nici cu adevărat tristă, ci mai degrabă puțin cam necuviincioasă, de o esență de calitate inferioară, trupească, spre a te face s-o uiți sau

[7] Bertel Thorwaldsen (1770–1844), sculptor danez; temele sale sunt de inspirație religioasă și mitologică. (n.tr.)

să te împiedice de a deveni conștient de ea.

Acestei alte naturi a morții i se datora faptul că, decedat, bunicul părea atât de străin și că, la drept vorbind, nu mai arăta la înfățișare ca bunicul, ci ca o păpușă de ceară în mărime naturală, pe care moartea o substituise făpturii sale și căreia i se aduceau toate aceste pioase și somptuoase onoruri. Cel care zăcea acolo – sau mai precis, ceea ce zăcea acolo – nu mai era, prin urmare, bunicul însuși, ci un înveliș care, Hans Castorp o știa bine, nu era de ceară, ci alcătuit din propria materie; *numai din* materie, or tocmai în asta consta ceea ce era necuviincios și, de asemenea, destul de puțin trist – atât de puțin trist cât sunt lucrurile ce privesc trupul și *numai* pe el. Micul Hans Castorp iscodea atent această substanță de ceară galbenă, lucioasă și asemănătoare cu o brânză uscată, din care era făcut trupul mortului, în mărimea naturală a unui om viu, iscodea chipul și mâinile bunicului de altădată. O muscă tocmai se așeză pe fruntea încremenită și începu să-și plimbe trompa în sus și în jos. Bătrânul Fiete, cu o posomorâre stingherită pe chip, ferindu-se să atingă fruntea, o goni cu băgare de seamă, ca și cum nu trebuia și nici nu voia să știe ce căuta ea acolo – iar atitudinea asta sfioasă provenea, după cât se părea, din faptul că bunicul nu mai era decât un trup și nimic altceva; însă musca, după un zbor legănat, își reluă brusc locul pe degetele bunicului, în apropierea crucifixului de fildeș. În vreme ce se petrecea această scenă, Hans Castorp avu credința că respiră, mai limpede decât până acum, emanația ușoară însă atât de ciudat de stăruitoare, ce-o cunoscuse cu alt prilej care, spre rușinea lui, îi reamintea de un coleg de școală lovit de o boală supărătoare și, din această cauză, ocolit de toți, și că parfumul tuberozelor așezate pe mâini avea ca scop, printre altele, s-o înăbușe, fără să reușească de altfel, în ciuda risipei și persistenței lor.

În fața cadavrului stătu de mai multe ori: o dată singur, numai cu bătrânul Fiete, a doua oară cu unchiu-mare Tienappel, negustorul de vinuri, și ceilalți doi unchi, James și Peter, și pentru a treia oară atunci când un grup de lucrători din port, îmbrăcați de sărbătoare, rămase câteva clipe în fața sicriului deschis, ca să-și ia rămas-bun de la șeful de altădată al casei Castorp & fiul. După

aceea, veni înmormântarea, salonul se umplu de lume, iar pastorul Bugenhagen, de la biserica Arhanghelul Mihail, același care-l botezase pe Hans Castorp, rosti predica de pomenire, purtând la gât gulerașul spaniol, și apoi, în trăsura ce mergea prima dintr-un lung, lung șir de trăsuri, în urma dricului, vorbi foarte prietenește cu micul Hans Castorp – și atunci luă sfârșit și această parte a existenței sale, iar Hans Castorp schimbă imediat după aceea și casa, și pe cei din preajmă – pentru a doua oară în scurta sa viață.

La familia Tienappel. Și despre starea morală a lui Hans Castorp

N-a fost spre nenorocul său, căci locui de acum înainte la consulul Tienappel, ce fusese împuternicit ca tutore, și nu-i lipsi nimic: nici în ceea ce privește persoana, nici sub raportul apărării celorlalte interese ale sale, despre care nu știa încă nimic. Deoarece consulul Tienappel, un unchi din partea răposatei mame a lui Hans, administra moștenirea familiei Castorp, scoase imobilele la vânzare, se însărcină cu lichidarea succesiunii casei Castorp & fiul – import și export, și realiză vreo patru sute de mii de mărci în bani lichizi, moștenirea lui Hans Castorp, pe care consulul Tienappel le plasă în valori sigure, reținând, în ciuda sentimentelor de rudenie, un comision de doi la sută, la fiecare trimestru, în contul său.

Casa Tienappel era așezată în fundul unei grădini pe drumul Harvestehud, cu fața spre o pajiște unde nu era îngăduită nici cea mai mică buruiană și către aleile de trandafiri ce mărgineau fluviul. Consulul, cu toate că avea o trăsură frumoasă, pleca în fiecare dimineață pe jos la birou, căci suferea, adesea, de ușoare dureri de cap, și se întorcea tot pe jos către ora cinci seara, după care în casa Tienappel se lua prânzul cu tot fastul. Era un bărbat impozant, îmbrăcat cu cele mai bune postavuri englezești, cu ochii bulbucați, de un albastru spălăcit, îndărătul ochelarilor cu rame de aur, cu un nas borcănat, o barbă căruntă, de marinar, și purta la degetul mic un diamant cu focuri scânteietoare. Soția îi murise

de mult. Avea doi fii, Peter și James, din care primul era marinar și venea rar pe acasă, iar al doilea lucra în comerțul părintesc de vinuri, fiind socotit moștenitorul firmei. De multă vreme casa era condusă de Schalleen, fiica unui giuvaiergiu din Altona, care purta la încheieturile rotunde ale mâinilor volane de dantelă scrobită. Avea grijă ca dejunul și cina să fie înzestrate din belșug cu preparate reci, crabi și somoni, țipari, piept de gâscă și *tomato catsup*[8] la rosbif; era foarte atentă la chelnerii angajați ocazional, când consulul Tienappel oferea dineuri și tot ea a fost aceea care, cât se pricepu mai bine, ținu loc de mamă micuțului Hans Castorp.

Hans Castorp crescu pe o vreme urâtă, pe vânt și ceață, crescu în mantaua galbenă de cauciuc, dacă se poate spune astfel, și se simți, în general, foarte binedispus. Începu, ce-i drept, prin a suferi de o ușoară anemie, iar doctorul Heidekind prescrise ca la dejun, când se întorcea de la școală, să i se dea un pahar mare de bere porter, care, după cum se știe, este o băutură întăritoare și căreia sus-numitul doctor îi atribuia o influență binefăcătoare asupra sângelui, băutură care potoli, în adevăr, în mod vădit, firea neastâmpărată a lui Hans Castorp și dădu rezultate satisfăcătoare, combătând înclinația sa spre „visătorie", cum se exprima unchiul Tienappel, adică acel obicei de a rămâne cu gura căscată și fără niciun gând serios. Altfel însă, era sănătos și normal, un destoinic jucător de tenis și bun vâslaș, cu toate că, în loc să mânuiască vâsla, prefera să stea, în nopțile de vară, în fața unui pahar cu băutură aleasă, pe terasa barcagiului de pe Uhlenhorst, să asculte muzică și să privească bărcile luminate, printre care pluteau lebede, pe apa sclipitoare și multicoloră; iar când îl auzeai vorbind, blând, cuminte, cu o voce monotonă și un ușor accent nordic – și nu numai când vorbea, dar era suficient să arunci o singură privire asupra blondei sale corectitudini, cu capul modelat fin, după tipar străvechi, prin care se exprima o îngâmfare moștenită și inconștientă sub forma unei oarecare nepăsări seci, era deci suficient să arunci doar o privire pentru ca nimeni să nu poată

[8] „Sos de roșii picant" (engl.). (n.tr.)

pune la îndoială că tânărul Hans Castorp era produsul nefalsificat și onest al acestui pământ băștinaș, că-și ocupa locul într-un mod strălucit – și, în privința asta, dacă l-ai fi întrebat chiar pe el, n-ar fi stat nicio clipă la îndoială.

Respira cu o adâncă mulțumire, încuviințând și savurând atmosfera umedă a marelui oraș maritim, această atmosferă de comerț mondial și de prosperitate, care fusese aerul dătător de viață al părinților săi. Cu nările pătrunse de aromele tari ale mărfurilor din colonii, îngrămădite în depozite, printre mirosurile răspândite de apă, cărbune și catran, vedea pe cheiurile portului macarale enorme, ce imitau calmul, inteligența și forța giganticilor elefanți domesticiți descărcând din pântecele vapoarelor ancorate tone de saci, baloturi, lăzi, butoaie, butelii pântecoase de sticlă în vagoane de cale ferată și în antrepozite. Vedea negustori cu mantale galbene de cauciuc, la fel cu aceea pe care o purta și el, revărsându-se, la amiază, către bursa unde, după câte află, se juca strașnic, și se întâmpla adesea ca unul sau altul să facă la repezeală o invitație la un mare dineu pentru a-și salva creditul. Vedea furnicarul șantierelor (și acesta era domeniul ce avea să-l intereseze mai târziu în mod deosebit), vedea trupurile de mamuți ale transatlanticelor purtate prin Asia și Africa, înalte cât niște turnuri, intrate la reparat, fără carenă și elice, proptite cu bârne de grosimea unor copaci, golite și încremenite în greutatea lor monstruoasă și năpădite de o droaie de pitici muncind să răzuiască, să ciocănească și să vopsească; și mai vedea, de asemenea, sub acoperișurile unor hale uriașe, într-o ceață fumurie, înălțându-se schelete de vapoare în construcție, vedea inginerii cu planurile și carnetele în mână, dând instrucțiuni lucrătorilor, siluete familiare lui Hans Castorp de pe când era mic copil și care nu-i trezeau decât impresii plăcute și intime, impresii ce se transformau oarecum într-o mare bucurie când i se întâmpla să ia o gustare, duminica, la pavilionul lui Alster, cu James Tienappel sau cu vărul său Ziemssen – Joachim Ziemssen –, consumând o bucată bună de biftec cu slănină, un pahar de Porto vechi și, apoi, să se lase pe spate în jeț, trăgând cu poftă un fum din țigara de foi. Căci în asemenea împrejurări era autentic, mai cu seamă că-i plăcea să

trăiască bine, da, căci în ciuda înfățișării sale anemice și firave, era întocmai ca un sugaci care se lasă în voie la sânul matern, având înclinație spre bucuriile strașnice ale vieții.

Purta ușor pe umeri și nu fără demnitate înalta civilizație pe care clasa conducătoare a acestei democrații orășenești de negustori o transmitea copiilor ei. Era totdeauna îmbăiat ca un prunc și se îmbrăca la croitorul care se bucura de încrederea tinerilor din cercul lui. Rufăria, cu monograme lucrate cu migală, rânduită în sertarele dulapului său, era îngrijită cu credință de Schalleen; când Hans Castorp plecă la studii în alte părți, continuă cu regularitate să-și trimită acasă rufele la spălat și călcat (căci părerea lui era că, în afară de Hamburg, nicăieri în Germania nu se călca bine) și o cută cât de mică la vreuna din manșetele frumoaselor sale cămăși colorate l-ar fi indispus foarte tare. Mâinile, fără să-i fie de o formă deosebit de aristocratică, aveau pielea fragedă și îngrijită, purtau un inel format dintr-un lanț gros presat, de platină și inelul cu sigilii moștenit de la bunicul său, iar dinții, cam slabi, de care suferise deseori, erau plombați cu aur.

Avea obiceiul, când stătea sau mergea, să-și scoată burta înainte, ceea ce nu dădea impresia de vigoare; însă la masă ținuta îi era fără cusur. Cu bustul drept, se întorcea spre vecinul cu care vorbea (înțelegător și cam anost), iar coatele îi atingeau ușor șoldurile în timp ce diseca vreo bucată de pui sau scotea cu îndemânare, servindu-se de tacâmurile speciale, carnea trandafirie din picioarele unui homar. Primul lucru de care avea nevoie la sfârșitul mesei era lighenașul cu apă parfumată pentru spălat degetele, iar al doilea țigareta rusească, nevămuită, pe care și-o procura cu plăcere pe sub mână, prin mijloace nu prea legale. O fuma înaintea trabucului, o marcă savuroasă din Bremen, numită Maria Mancini, despre care va fi vorba și mai târziu, și a cărei otravă aromată se unea într-un chip atât de plăcut cu cea a cafelei. Hans Castorp își ținea provizia de tutun la adăpost de influența vătămătoare a caloriferului, o păstra în pivniță, unde cobora în fiecare dimineață ca să-și umple portțigaretul cu porția zilnică. Și ar fi mâncat în silă untul dacă i s-ar fi prezentat într-o singură bucată, nu aranjat în formă de melci.

După cum se vede, ne dăm silința să relatăm tot ce ne poate folosi în legătură cu el, dar îl judecăm fără exagerare și nu-l facem nici mai bun, nici mai rău decât era în realitate. Hans Castorp nu era un geniu, niciun imbecil, și dacă, pentru a-l caracteriza, am ocolit cuvântul „mediocru", am făcut-o numai din motive ce nu au nicio legătură cu inteligența sau cu modesta sa persoană, deci numai din respect pentru destinul său, căruia suntem siliți să-i acordăm o oarecare importanță, dincolo de persoana lui. Mintea lui răspundea la cerințele gimnaziului real, fără să fi avut nevoie de un efort nemăsurat de mare, efort pe care, cu siguranță, n-ar fi fost dispus să-l facă nicicând și pentru nimic în lume: mai puțin de teamă să nu-și cășuneze vreun rău, cât din lipsa unui motiv care să-l hotărască sau, mai bine zis, a unui motiv presant; și tocmai de aceea nu-l socotim mediocru, căci și el simțea, oarecum, absența unui atare motiv.

Omul, ca individ, trăiește nu numai viața personală, ci participă de asemenea, conștient sau inconștient, la aceea a timpului și a contemporanilor, și chiar dacă ar privi bazele generale și impersonale ale existenței sale ca pe ceva dat, firesc, pentru ca astfel să rămână departe de gândul de-a formula vreo critică asupra lor – așa cum făcea, în adevăr, bunul Hans Castorp – este totuși posibil să-și simtă starea sufletească influențată nedeslușit de cusururile acestor baze. Omul izolat poate să-și imagineze tot soiul de năzuințe personale, scopuri, nădejdi, perspective, din care își trage impulsul pentru eforturi mai mari și pentru activitatea sa; dar când, în ciuda zbaterilor sale, impersonalul din juru-i, timpul însuși se dovedește a fi lipsit de speranțe și de țeluri, dezorientat din temelii și fără ieșire, și când la întrebarea – pusă conștient sau inconștient, dar până la sfârșit formulată într-un chip oarecare – asupra sensului suprem mai mult decât personal și necondiționat al oricărui efort și al oricărei activități, el opune o tăcere găunoasă, atunci această situație va paraliza, pe bună dreptate, ostenelile unui om înzestrat cu caracter, iar influența aceasta se va întinde dincolo chiar de partea sufletesc-morală, cuprinzând-o și pe cea fizică și organică a individului. Ca să fii pregătit pentru a face un efort care le întrece pe toate și depășește măsura a ceea ce se

înfăptuiește în mod obișnuit, fără ca timpul să fie în stare să dea răspunsul la întrebarea *pentru ce?* sunt necesare o singurătate morală și o fire directă atât de rară și de o esență de-a dreptul eroică sau de o vitalitate foarte robustă. Hans Castorp n-avea niciuna, nici alta, nu era, așadar, orice s-ar zice, decât un om mediocru, deși într-un înțeles dintre cele mai vrednice de cinste.

Avem în vedere aici nu numai ținuta interioară a tânărului din timpul școlii, ci chiar și din anii ce au urmat, când își alesese burgheza profesiune ce avea s-o practice. Cât privește activitatea de școlar, semnalăm că fusese silit să repete uneori câte o clasă. Dar, în definitiv, originea sa, urbanitatea purtărilor și, în sfârșit, un oarecare talent lipsit de pasiune pentru matematici, îl ajutară să treacă aceste etape, iar când își termină stagiul militar se decise să-și continue studiile – mai ales că, la drept vorbind, Hans Castorp dorea să prelungească o stare de lucruri provizorie și nehotărâtă, cu care se obișnuise, socotind că în felul acesta va câștiga timp ca să gândească la ceea ce ar dori să devină, căci era departe de a ști, ba nici chiar în ultima clasă de liceu habar n-avea, și când, în sfârșit, acest lucru fu hotărât (căci ar fi prea mult dacă am afirma că *el însuși* ar fi decis), își dădu seama că ar fi putut tot atât de bine s-o apuce pe altă cale.

Dar, oricum, de ceva era sigur, anume că prinsese un gust nebun pentru vapoare. Chiar de pe când era un băiețaș, umpluse paginile caietelor de notițe cu desene reprezentând cutere pescărești, corăbii cu pânze și cinci catarge, vase pentru transportat legume, iar când, la cincisprezece ani, avu dreptul să asiste, dintr-un loc rezervat, la lansarea noului vapor poștal cu elice dublă *Hansa*, construit de șantierele navale Blohm & Voss, făcu o acuarelă reușită și exactă până în amănunțime, a vaporului zvelt, tablou pe care consulul Tienappel îl atârnă în biroul său personal, deoarece verdele sticlos și transparent al mării furtunoase era realizat cu atâta dragoste și îndemânare, încât cineva îi spuse consulului Tienappel că lucrarea dovedea talent și că Hans Castorp ar putea deveni un bun pictor de peisaje marine – apreciere pe care consulul putu cu toată liniștea s-o repete pupilului său, căci Hans Castorp se mărgini să râdă din toată

inima și nicio clipă nu dădu urmare unor asemenea extravaganțe și idei bune pentru un coate-goale.

— N-ai o avere prea mare, îi spunea câteodată unchiul Tienappel. Cea mai mare parte a averii mele va reveni într-o zi lui James și Peter, adică va rămâne firmei, iar Peter va primi o rentă. Ceea ce-ți aparține este bine plasat și-ți va aduce un venit sigur. Numai că azi nu e prea plăcut să trăiești din venituri, afară doar dacă ar fi vorba de o sumă de cel puțin de o sută de ori mai mare decât ai tu, iar dacă râvnești să fii cineva în oraș și să trăiești cum ești obișnuit, atunci trebuie să cauți să câștigi binișor, lucrul ăsta să-ți intre bine în cap, băiețaș.

Hans Castorp nu aștepta să i se spună a doua oară și se interesă de o profesiune menită a-i îngădui să însemne ceva în fața lui însuși și în fața oamenilor. Și când se hotărî să aleagă – asta a fost la îndemnul bătrânului Wilms, de la firma Tunder & Wilms, care, într-o sâmbătă seară, îi spuse consulului Tienappel, la whist, că Hans Castorp ar trebui să studieze construcțiile navale, că, desigur, ar fi o idee minunată, și dacă ar intra la el l-ar avea în vedere, l-ar îndruma – ei bine, când se hotărî să aleagă, făcu mare caz de profesiunea sa, își dădu seama că va fi o muncă teribil de complicată și obositoare, dar și deosebit de importantă și măreață, și, în orice caz, pentru liniștea lui personală, mult mai preferabilă decât aceea a vărului său Joachim Ziemssen, nepotul vitreg al răposatei sale mame, care ținea cu tot dinadinsul să se facă ofițer. De altfel Joachim Ziemssen, gândea Hans Castorp cu un pic de dispreț, nu avea pieptul prea zdravăn, și tocmai din cauza asta i s-ar potrivi mai bine o profesiune în aer liber care nu-i cerea nicio încordare și niciun efort intelectual. Căci avea cel mai mare respect pentru muncă, deși pe el munca îl cam obosea. Ne reîntoarcem în acest moment la unele considerații la care am făcut aluzie mai sus, anume la presupunerea că alterarea vieții personale, datorată timpului, este într-adevăr capabilă să influențeze organismul omului. Deci, cum putea Hans Castorp să nu respecte munca? Atitudinea aceasta ar fi fost împotriva firii. Chiar împrejurările trebuiau să-i înfățișeze munca drept un fapt vrednic de respect în cel mai înalt grad, căci, în afară de muncă, nimic nu se dovedea a fi mai demn

de respect, ea fiind porunca timpului și tot ea se afirma ca principiul prin care te puteai impune sau prin care te vădeai nedestoinic. Respectul său pentru muncă era oarecum religios și, după cât își dădea seama, de o natură indiscutabilă. Dar exista o altă întrebare, anume aceea de-a ști dacă-i plăcea; numai că, despre așa ceva nu putea fi vorba, întrucât nu i se potrivea. O muncă încordată îi atâța nervii, îl obosea repede și recunoștea fățiș că, în definitiv, îi plăcea mai mult timpul liber, timpul asupra căruia nu apăsa niciuna dintre greutățile de plumb ale unei munci trudnice, timpul ce s-ar fi întins liber în fața lui, nu jalonat de piedici pe care trebuia să le învingă scrâșnind din dinți. Această contrazicere în atitudinea sa cu privire la muncă se cerea, la urma urmei, rezolvată. Trebuie oare să presupunem că atât trupul, cât și spiritul său – mai întâi spiritul și apoi, prin el, și trupul –, ar fi fost mai înclinate către muncă și mai rezistente la muncă, dacă în adâncul sufletului, unde nici el însuși nu vedea limpede, ar fi putut să creadă în muncă, așa cum crezi într-o valoare absolută, într-un principiu ce răspunde de sine însuși și că, având această convingere, s-ar fi liniștit? Deci se ivește din nou întrebarea dacă era mediocru sau mai mult decât mediocru, și la care nu vrem să răspundem pe scurt. Căci nu ne socotim deloc a fi apărătorii lui Hans Castorp și mărturisim chiar bănuiala că munca îi stingherea viața și pașnica plăcere ce i-o dădeau țigările de foi Maria Mancini.

Cât privește serviciul militar, n-a fost găsit apt. Adâncului ființei sale îi repugna milităria și reuși s-o îndepărteze. De asemenea, este posibil ca medicul de stat-major, doctorul Eberding, care venea des în vila de pe strada Harvestehud, să-l fi auzit pe consulul Tienappel spunând în treacăt că tânărul Castorp ar resimți obligația de-a purta arma ca pe-o greutate ce l-ar stânjeni în continuarea studiilor universitare începute în alt oraș.

Mintea lui, care lucra încet și potolit – mai ales că Hans Castorp păstra, chiar și în afară de Hamburg, obiceiul tihnit al dejunului cu bere neagră – se popula cu geometrie analitică și calcule diferențiale, mecanică, grafostatică și proiectoare, calcula deplasările încărcate și neîncărcate, stabilitatea, capacitatea magaziilor de provizii și metacentrul navelor, deși, adesea, întâmpina

dificultăți. Desenele sale tehnice, planurile reprezentând suprastructurile vapoarelor, liniile de plutire și secțiunile longitudinale nu erau chiar atât de bune ca tabloul pitoresc cu *Hansa* în plină mare, însă Hans Castorp îi întrecea pe cei mai mulți dintre colegii săi de îndată ce era vorba de-a fixa o imagine abstractă într-o reprezentare mai accesibilă simțurilor, de a face umbrele cu tuș și de a reprezenta secțiunile longitudinale cu ajutorul unor linii colorate care să indice materialul.

Când venea acasă în vacanță, foarte elegant, foarte bine îmbrăcat, cu o mustață mică de un blond-roșcat, încadrată de chipul somnoros de tânăr patrician, și, după câte se părea, cu perspectiva unor posturi de răspundere foarte însemnate, oamenii care se ocupau de treburile publice – și aceștia constituie majoritatea într-un oraș care se conduce singur – așadar, concetățenii îl priveau iscoditori și curioși, întrebându-se ce rol oficial va juca într-o zi tânărul Castorp. Avea în urma sa o tradiție, numele îi era vechi și fără pată, așa că avea să vină și vremea când urmau să țină seamă de persoana lui ca de un factor politic. Va fi atunci alegător sau ales, va legifera și va lua parte în exercițiul funcțiunii sale onorifice la grijile stăpânirii, va face parte dintr-un consiliu de administrație, dintr-o comisie financiară sau poate de arhitectură, glasul său va fi ascultat și luat în seamă alături de al altora. Erai îndreptățit să te întrebi la ce partid politic va adera tânărul Castorp într-o bună zi. Aparențele puteau fi înșelătoare, dar era vădit că avea în cea mai mare măsură aerul pe care n-ar fi trebuit să-l aibă pentru ca democrații să se simtă îndreptățiți să se bizuie pe el, iar asemănarea cu bunicul său îți sărea în ochi. Era posibil oare să-i semene atât, încât să ajungă o frână, un element conservator? Era cu putință, dar și contrariul putea fi adevărat. Căci, la urma urmelor, era inginer, un viitor constructor de vapoare, un om al comerțului mondial și al tehnicii. Era, așadar, posibil ca Hans Castorp să se alăture radicalilor, să se afirme ca un om care merge drept la țintă, un distrugător al vechilor edificii și al frumoaselor priveliști, nelegat de nimic, ca un evreu, și fără nimic sacru, ca un american, plăcându-i să rupă, fără nicio considerație, cu tradițiile vechi transmise cu demnitate și să

arunce statul în vâltoarea unor experiențe în care să-și frângă gâtul – dar tot atât de bine îți puteai închipui că va fi preocupat de dezvoltarea prevăzătoare a condițiilor de viață date și firești. Purta, oare, în sânge harul de-a judeca, asemenea preaînțelepților părinți ai orașului în fața cărora garda dublă de la primărie dădea onorul cu arma, credea că știe totul mai bine decât alții sau era gata să se sprijine pe cei din opoziție? În ochii săi albaștri, sub sprâncenele de un blond-roșcat, nu puteai citi niciun răspuns la toate aceste întrebări puse de concetățenii curioși și fără îndoială că nici el însuși n-ar fi știut să explice, el, Hans Castorp, această pagină încă nescrisă.

Era în pragul vârstei de douăzeci și trei de ani când întreprinse călătoria în cursul căreia l-am întâlnit. Pe atunci, avea în urma sa patru semestre de studii la școala politehnică din Danzig, și alte patru semestre pe care le trecuse la școlile tehnice superioare de la Braunschweig și Karlsruhe, luase de curând, fără distincții deosebite și fără surle și trâmbițe, dar destul de onorabil, primul examen de absolvire, și se pregătea să intre la Tunder & Wilms, ca inginer voluntar, ca să-și facă pe șantier stagiul de practică. Dar ajuns în acest punct, drumul său luă pentru început următoarea întorsătură:

În vederea examenului de absolvire, trebuise să învețe din greu și cu perseverență, încât întorcându-se acasă își dădu seama că e mult mai obosit ca de obicei. Doctorul Heidekind îl mustra de fiecare dată când îl întâlnea și-i cerea stăruitor să schimbe în mod fundamental aerul. De data aceasta, îi spusese el, nu mai este suficient cel de la Norderney sau Wykout Föhr, și, dacă binevoiește să-l consulte, atunci îi dă sfatul ca înainte de-a începe lucrul pe șantierele de construcții, să petreacă vreo câteva săptămâni în creierul munților.

Foarte bine, spusese consulul Tienappel nepotului și pupilului său, însă dacă așa stau lucrurile, atunci pe timpul acestei veri drumurile lor se despart, căci nici cu patru cai n-ar putea cineva să-l smulgă pentru a-l duce la munte. De altfel, o asemenea regiune nici nu i-ar conveni consulului, întrucât avea nevoie de o presiune atmosferică mai potrivită, altfel își riscă sănătatea. Dacă

vrea, Hans Castorp n-are decât să plece singur în creierul munților, să-i facă o vizită lui Joachim Ziemssen.

Era o propunere foarte firească. Într-adevăr, Joachim Ziemssen era bolnav, nu bolnav ca Hans Castorp, ci într-un fel cu totul supărător, și această stare fusese prilej de mare spaimă în familie. Suferise dintotdeauna de un ușor guturai, mereu avea febră și iată că, într-o bună zi, scuipase sânge, încât se văzuse silit să plece foarte iute la Davos, spre marea lui durere și deznădejde, căci tocmai ajunsese aproape de înfăptuirea năzuințelor. Studiase dreptul, câteva semestre, după dorința alor săi, dar cedând unui impuls de neînvins își schimbase brusc direcția, se prezentase la școala militară și tocmai fusese primit. Iată însă că se găsea de cinci luni la sanatoriul internațional Berghof (medic-șef: doctorul Behrens, consilier aulic) și se plictisea de moarte, după cum scria în cărțile sale poștale. Deci, dacă înainte de-a intra la Tunder & Wilms, Hans Castorp voia să întreprindă cât de cât ceva pentru propriul bine, nimic nu era mai indicat decât să se ducă să-i țină tovărășie scumpului său văr, treabă ce avea să fie pe placul amândurora.

Când se hotărî să plece, era chiar în toiul verii. Ultimele zile ale lui iulie.

Plecă pentru trei săptămâni.

Capitolul al treilea

Posomorâre castă

Hans Castorp se temuse că avea să doarmă peste ora obișnuită, deoarece fusese peste măsură de obosit, dar se sculă mai devreme decât ar fi fost necesar, încât avu timp berechet să-și vadă cu meticulozitate de tabieturile sale matinale, tabieturi foarte civilizate – între care un rol principal îl jucau vana de cauciuc precum și lighenașul de lemn cu săpun verde de lavandă, împreună cu pămătuful –, și să împletească îngrijirea trupească și curățenia cu cealaltă preocupare, constând din despachetatul și aranjatul lucrurilor. Pe când își trecea briciul cu mâner argintat de-a lungul obrajilor acoperiți cu spuma parfumată, își aduse aminte de visele încâlcite avute în cursul nopții; și clătină din cap surâzând cu îngăduință față de atâtea stupidități, cu superioritatea liniștită a omului care se bărbierește la lumina clară a rațiunii. Nu se simțea chiar perfect odihnit, dar oricum destul de proaspăt pentru o zi nouă.

Tot ștergându-se pe mâini, cu obrajii pudrați, în indispensabili din *fil d'ecosse* și cu papuci de marochin roșu, ieși pe balconul ce se întindea de-a lungul fațadei, despărțit doar prin pereți de sticlă mată în compartimente separate, corespunzând fiecărei camere. Dimineața era rece și înnorată. Dâre de ceață se întindeau nemișcate pe înălțimile lăturalnice, în timp ce nori mari, albi și cenușii se îngrămădeau peste munții mai depărtați. Ici și colo se vedeau crâmpeie sau dungi de cer albastru, iar când răzbea vreo rază de soare, satul alb scânteia în fundul văii, în contrast cu pădurile întunecate de brazi care acopereau povârnișurile. De undeva răzbătea o muzică matinală, fără îndoială tot din același hotel de unde aseară se auzise și concertul. Ajungeau până la el acorduri înăbușite de muzică religioasă, și după o pauză urmă un

marș, iar Hans Castorp – care iubea muzica din tot sufletul, deoarece îi producea același efect ca și un pahar de porter băut pe stomacul gol, adică îl liniștea profund, îl amețea și-l predispunea la somnolență – ascultă mulțumit, cu capul plecat într-o parte, cu gura deschisă și ochii ușor înroșiți.

Dedesubt șerpuia drumul lucios urcând până la sanatoriu, drumul pe care venise în ajun. Gențiane mici și înstelate creșteau în iarba umedă de pe coasta dealului. O parte din platformă, împrejmuită, alcătuia grădina; acolo erau poteci cu pietriș, straturi cu flori și o peșteră artificială, la rădăcina unui brad falnic. O terasă acoperită cu tablă, pe care erau așezate șezlonguri, se deschidea spre miazăzi, iar lângă ea se înălța un stâlp vopsit în brun-roșcat, în vârful căruia flutura câteodată un drapel fantezist, verde și alb, având la mijloc emblema medicinii, șarpele încolăcit pe caduceu.

În grădină se plimba o femeie, o doamnă mai în vârstă, cu înfățișarea îndurerată, aproape tragică. Îmbrăcată complet în negru, purtând un voal negru răsucit în jurul părului cărunt și răvășit, se sucea și se întorcea fără încetare de-a lungul cărărilor, cu un pas monoton și grăbit, cu genunchii îndoiți, cu brațele țepene atârnându-i înainte, cu privirea pierdută, cu ochii negri ce se mișcau în sus și în jos, sub care spânzurau niște pungi moi, și cu fruntea brăzdată de zbârcituri. Chipul ei ofilit de o paloare meridională, cu o gură mare, marcată de suferință și atârnând ușor într-o parte, îi aminti lui Hans Castorp de portretul unei tragediene celebre, pe care-l văzuse odată, și era un spectacol straniu să constați că femeia aceea palidă și îmbrăcată în negru, fără să pară că-și dă seama, își potrivea pașii mari, copleșiți, după tactul muzicii de marș, ce răzbătea până aici venind de departe.

Hans Castorp se uită la ea din înaltul balconului, cu o meditativă compătimire, și i se păru că această vedenie tristă îi întuneca soarele dimineții. Dar aproape în același timp mai înregistra și altceva, ceva abia perceptibil auzului, anume niște zgomote ce veneau din camera vecinilor din stânga – perechea rusă, după cum îi explicase Joachim – zgomote care nu se potriveau deloc cu această dimineață proaspătă și limpede, ci

păreau mai curând că o murdăresc cu o materie vâscoasă. Hans Castorp își aduse aminte că abia ieri-seară auzise ceva asemănător, însă oboseala îl împiedicase să-i dea vreo atenție. Era o luptă însoțită de chicoteli și gâfâieli, a cărei însușire nerușinată nu putea să-i scape multă vreme tânărului, cu toate că, la început, din bunăvoință se sili să-și dea sieși o explicație nevinovată. Se puteau da și alte nume acestei bunăvoințe a firii, de exemplu acela mai puțin searbăd de curățenie sufletească sau gravul și frumosul nume de pudoare, ori umilitoarele denumiri de frică de adevăr sau prefăcătorie, sau încă și acela de sfială mistică ori cucernicie – și era puțin din toate astea în atitudinea ce-o luase Hans Castorp față de zgomotele venite din camera vecină, iar fizionomia sa o exprima printr-o posomorâre castă a chipului, ca și cum n-ar fi trebuit și nici n-ar fi voit să știe nimic din ceea ce auzea: o expresie de pudoare care nu era deloc originală, dar pe care, în anumite împrejurări, avea obiceiul să și-o însușească.

Cu expresia aceasta se retrase, așadar, de pe balcon în cameră, ca să nu audă mai multă vreme sunetele unor fapte și gesturi ce i se păreau serioase, ba chiar cutremurătoare, măcar că se manifestau numai prin chicoteli. Dar din cameră se auzea încă și mai bine ceea ce se petrecea de cealaltă parte a peretelui. Era o goană în jurul mobilelor, sau așa i se părea, un scaun fu răsturnat, se prindeau unul pe altul, se pălmuiau, se sărutau și, la toate astea, se mai adăugau acum și acordurile unui vals, frazele uzate și melodioase ale unui cântec la modă, ce acompaniau de departe scena nevăzută. Hans Castorp rămase în picioare, cu prosopul în mână și ascultă fără să vrea, și deodată roși sub pudră, fiindcă ceea ce prevăzuse limpede că va urma tocmai se petrecu, și jocul fără nicio îndoială ținea de domeniul instinctelor animalice. „Trăsni-v-ar Bunul Dumnezeu! gândi el, întorcându-se să-și isprăvească toaleta cu mișcări intenționat zgomotoase. La urma urmelor, pentru numele lui Dumnezeu, sunt căsătoriți, așa că totul e în ordine. Dar dimineața, pe lumină, e prea de tot. Și sunt sigur că nici aseară nu s-au potolit prea curând. Și sunt totuși bolnavi, din moment ce se găsesc aici sau măcar unul din ei este bolnav, așa că puțin mai multă cumpătare n-ar strica. Însă, firește,

faptul cel mai scandalos este că pereții sunt atât de subțiri, își mai spuse el enervat; evident, e o stare de lucruri greu de suportat! Construcție ieftină, desigur, dar de o ieftinătate dezgustătoare! Oare după toate astea voi avea prilejul să-i și văd pe acești oameni sau poate chiar le voi fi prezentat? Ar fi nespus de penibil." Și atunci Hans Castorp observă cu mirare că îmbujorarea care-i cuprinsese adineauri obrajii nu voia să dispară cu niciun chip și nici măcar senzația de fierbințeală care o însoțea. Continua să dăinuie și nu era altceva decât acea arșiță uscată de pe față de care suferise și ieri, pe care somnul o atenuase, dar care, cu acest prilej, apăruse din nou. Faptul acesta nu-l dispuse în chip favorabil în privința vecinilor căsătoriți și, strângând buzele, îngână o vorbă de ocară destul de tare la adresa lor și făcu greșeala să-și răcorească încă o dată fața cu apă, ceea ce-i înteți usturimea. Așa se face că glasul îi tremura de necaz când răspunse vărului său care, strigându-l, bătuse în perete, iar atunci când Joachim intră în cameră, nu-i făcu impresia că ar fi un om perfect odihnit și bucuros să întâmpine dimineața.

Micul dejun

— Bună ziua, spuse Joachim. Prin urmare, iată că ai petrecut prima noapte aici sus. Ești mulțumit?

Era gata de plecare, îmbrăcat într-un costum sport, încălțat cu cizme solid lucrate, pe braț cu raglanul în al cărui buzunar lateral se vedea flaconul turtit. Ca și ieri, nu avea nici azi pălărie.

— Mulțumesc, răspunse Hans Castorp, merge. Nu vreau să-mi dau prea repede cu părerea. Am avut niște vise cam fără noimă, și apoi clădirea are neajunsul că pereții au urechi, ceea ce-i destul de neplăcut. Oare cine-i femeia în negru din grădină?

Joachim își dădu imediat seama despre cine vorbea vărul său.

— A, e Tous-les-deux[9], spuse el. Aici, la noi, toată lumea îi zice așa, căci sunt singurele vorbe pe care le repetă mereu. E mexicană

[9] „Amândoi" (fr.). (n.tr.)

și, vezi tu, nu vorbește o boabă nemțește, și franțuzește abia de îngână câteva frânturi. A venit aici de vreo cinci săptămâni, să stea lângă fiul ei mai mare, care se află într-o situație absolut disperată, încât se poate afirma foarte bine că se va sfârși destul de repede – s-a generalizat, e otrăvit din cap până-n picioare, iar Behrens declară ca totul se va termina aproape ca un tifos – ceea ce este groaznic pentru cei vizați. Iată însă, că acum cincisprezece zile i-a sosit cel de-al doilea fiu, care voia să-și vadă fratele pentru ultima oară – de altfel un băiat foarte frumos, ca și celălalt – amândoi sunt niște flăcăi splendizi, cu ochi ca de jăratic, iar femeile erau absolut înnebunite după ei. Toate bune, numai că mezinul tușise înainte de-a urca aici, deși, făcând abstracție de asta, părea perfect sănătos. Dar închipuie-ți că abia sosit se și constată că are temperatură, 39,5 dintr-odată, o temperatură destul de mare, înțelegi, și atunci îl vâră în pat, și Behrens afirmă că, dacă se va mai scula, înseamnă că are mai mult noroc decât minte. A venit în cel de-al doisprezecelea ceas, spune el, aici, sus... Da, și de atunci mama se plimbă cum ai văzut-o, când nu stă la căpătâiul lor, iar dacă cineva i se adresează nu spune decât: *Tous les deux!* căci nu știe să spună altceva și, deocamdată, aici nu e nimeni care să priceapă spaniola.

— Prin urmare, așa stau lucrurile cu ea, făcu Hans Castorp. Mă întreb, oare-mi va spune și mie la fel când îi voi fi prezentat? Adică ar fi ciudat, vreau să spun că ar fi comic și lugubru în același timp, adăugă el, iar ochii îi erau ca și ieri: i se părea că sunt fierbinți și grei, de parcă ar fi plâns mai multă vreme și aveau iarăși acea scânteiere pe care i-o provocase tusea bărbatului pasionat de călărie.

Avu impresia că abia atunci reușise să stabilească legătura cu ziua de ieri și, într-o măsură oarecare, să se reacomodeze, ceea ce nu se petrecuse imediat după deșteptare. Și stropindu-și cu un pic de lavandă batista cu care-și atinse fruntea, trecându-și-o de jur împrejurul ochilor, declară că, în ceea ce îl privește, este gata.

— Dacă ești de acord, putem *tous les deux* să mergem la masă, glumi el cu o senzație de bună dispoziție exagerată, la care Joachim îl privi cu blândețe și zâmbi ciudat, cu o melancolie ușor

batjocoritoare, pe cât se părea – de ce, asta-l privea pe el.

După ce se încredință că are asupra lui provizia de țigări, Hans Castorp își luă bastonul, pardesiul și pălăria, aceasta din urmă ca pe un fel de sfidare, căci era prea sigur de propriul mod de viață și de obiceiurile sale de om civilizat, ca să se supună chiar atât de ușor și numai pentru trei biete săptămâni unor obiceiuri noi și străine – apoi ieșiră și coborâră scările, în timp ce Joachim îi arăta pe coridoare când o ușă, când alta, menționându-i pe cei care locuiau acolo, rostind nume germane și altele ce aveau toate soiurile de rezonanțe străine, și adăugând mici observații asupra caracterului sau gravității cazurilor respective.

Întâlniră, de asemenea, persoane care se înapoiau deja de la micul dejun, iar când Joachim dădea bună ziua cuiva, Hans Castorp își ridica politicos pălăria. Era nerăbdător și nervos ca un tânăr pe cale de a fi prezentat unor oameni necunoscuți și, în același timp, supărat de senzația limpede că are ochii tulburi și fața îmbujorată, ceea ce, de fapt, nu corespundea decât în parte adevărului, căci era mai curând palid.

— Ca să nu uit, vreau să-ți spun ceva! făcu el deodată și în voce i se distingea o oarecare ușurință necugetată. Poți foarte bine să mă recomanzi doamnei din grădină, dacă se va ivi prilejul, nu văd niciun inconvenient. Puțin îmi pasă dacă o să-mi spună *tous-les-deux,* voi ști ce semnificație are asta și ce mutră să fac. Dar nu vreau cu niciun preț să intru în relații cu perechea rusă, înțelegi? Ți-o cer foarte insistent. Sunt oameni lipsiți complet de bună creștere și chiar dacă sunt silit să locuiesc trei săptămâni în vecinătatea lor și-mi este imposibil să-i ocolesc, în schimb nu doresc cu niciun preț să-i cunosc și sunt absolut în dreptul meu dacă refuz în mod categoric să…

— Bine, îl întrerupse Joachim, înțeleg că te-au stingherit? E adevărat că într-un fel sunt niște sălbatici, cu alte cuvinte niște necivilizați, ți-am spus-o din capul locului. El vine întotdeauna la masă cu un vindiac de piele și, fără să intru în amănunte îți spun doar că arată în asemenea hal, încât mă mir că Behrens încă n-a intervenit. Și nici ea nu e dintre cele mai îngrijite, în ciuda pălăriei cu pene… De altfel, poți fi perfect liniștit, căci sunt așezați foarte

departe de noi, la masa rușilor de rând, fiindcă trebuie să știi că există și o masă a rușilor bine, la care se așază numai rușii mai deosebiți, așa că sunt puține șanse să-i întâlnești, afară doar de cazul dacă o vei dori chiar tu. În general, aici nu este chiar atât de ușor să legi cunoștințe, tocmai datorită faptului că sunt atâția străini printre pacienți, și chiar eu, măcar că stau aici de atâta vreme, nu-i cunosc personal decât pe foarte puțini dintre ei.

— Dar din cei doi care-i bolnav? întrebă Hans Castorp. El sau ea?

— Cred că el. Da, numai el, spuse Joachim vădit distrat, în timp ce-și lăsau hainele la garderobă, la intrarea în sufragerie.

Apoi pătrunseră în sala luminoasă, cu plafonul ușor boltit, unde vocile zumzăiau, tacâmurile zornăiau, iar fetele de serviciu se grăbeau purtând căni din care ieșeau aburi.

În sufragerie erau aranjate șapte mese, dintre care două în lățime și celelalte în lungime. Mesele erau destul de mari, fiecare pentru zece persoane, deși nu toate locurile aveau în fața lor tacâmuri. După câțiva pași de-a curmezișul sălii, Hans Castorp se găsi instalat la locul său. Era așezat pe partea îngustă a unei mese din mijloc, între cele două mese puse de-a latul. În picioare, îndărătul scaunului, Hans Castorp se înclină politicos și cu oarecare rigiditate către vecinii de masă, cărora le fu prezentat cu tot ceremonialul, dar pe care abia-i înregistră ca figuri. Doar numele și persoana doamnei Stöhr îi reținură atenția, cât și faptul că avea o față roșie și un păr unsuros, de un blond-cenușiu. Privindu-i numai chipul, îți puteai explica foarte ușor gafele ei izvorâte din lipsa de cultură. Apoi luă loc și observă cu un aer satisfăcut că micul dejun era socotit aici o masă importantă.

Erau vase cu marmeladă și miere, castroane cu orez cu lapte și terci din făină de ovăz, farfurii cu jumări de ouă și friptură rece; unt se găsea din abundență, cineva ridică un clopot de sticlă sub care se întindea o bucată groasă de șvaițer, ca să-și taie o felie și printre altele mai era și o fructieră cu fructe proaspete sau uscate, așezată în mijlocul mesei. O fată de serviciu îmbrăcată în negru și alb îl întrebă pe Hans Castorp ce dorește să bea: cacao, cafea sau ceai? Era micuță ca un copil, cu fața lungă și îmbătrânită, „o

pitică", se gândi el, simțind un fel de spaimă. Se uită la vărul său, dar, cum acesta ridică umerii și sprâncenele cu indiferență, ca și cum ar fi vrut să spună: „Ei, și-apoi, ce-i cu asta?", se potoli și comandă ceai cu o politețe deosebită tocmai fiindcă aceea care-l întreba era o pitică, după care începu să mănânce orez cu lapte, cu scorțișoară și zahăr, în timp ce, uitându-se curios la celelalte mâncăruri din care ar fi dorit să se servească, își lăsă privirile să plutească și peste comesenii de la celelalte mese, camarazii și tovărășii de destin ai lui Joachim care, cu toții, aveau trupurile măcinate de boală, dar mâncau și sporovăiau.

Sala era construită în acel stil modern care reușea să imprime celei mai severe simplități o anumită trăsătură de fantezie. Nu era prea lată în raport cu lungimea, având de jur împrejur un fel de galerie ce adăpostea polițe pentru farfurii și se deschidea prin arcade largi spre interiorul aranjat cu mese. Stâlpii erau acoperiți până la jumătate cu un placaj imitând lemnul de santal, cu partea superioară văruită în același fel ca și pereții și plafonul, ornamentați cu brâuri multicolore și cu motive simple și nostime ce imitau ciucurii, motive care se întâlneau unele cu altele pe tavanul larg boltit. Sala era prevăzută cu mai multe candelabre electrice din metal alb, formate fiecare din câte trei arcuri suprapuse, unite printr-o împletitură gingașă, având în partea inferioară clopote de sticlă mată, ce atârnau ca niște mici sfere lunare. Sala avea patru uși de sticlă, două pe partea lată, ce dădea pe o verandă în fața lui Hans Castorp, a treia la stânga răspunzând în holul de la intrare și apoi aceea pe care intrase Hans Castorp – căci Joachim îl condusese, de data aceasta, pe o altă scară și un alt coridor decât ieri-seară.

La dreapta lui, era o făptură cu înfățișare sărăcăcioasă, în negru, cu puf pe față și cu obrajii ușor aprinși, pe care o luă drept o croitoreasă sau o lenjereasă cu ziua, impresie creată, fără îndoială, de faptul că bea numai cafea și mânca pâine cu unt, iar în mintea lui imaginea unei mici croitorese se asociase întotdeauna cu cafeaua și jimbla cu unt. La stânga lui, stătea o domnișoară englezoaică, și ea destul de vârstnică, foarte urâtă, cu degetele țepene și degerate, care citea scrisori sosite de acasă în timp ce bea

un ceai de culoarea sângelui. Urmau Joachim și apoi doamna Stöhr cu bluza ei ecoseză de lână. Ținea mâna dreaptă strânsă pumn în dreptul obrazului și, în vreme ce mânca, se silea în mod ostentativ să vorbească distins, dezvelindu-și, sub buza de sus, dinții lungi și subțiri ca de iepure. Un bărbat tânăr cu mustăcioară, a cărui expresie părea să arate că ține în gură ceva cu un gust oribil, luă loc alături de ea și începu să mănânce păstrând tăcerea cea mai desăvârșită. Sosi imediat după ce Hans Castorp se așezase, salută cu bărbia din mers și ocupă un scaun, fără să privească pe nimeni, refuzând prin atitudinea sa orice încercare de a i se prezenta noul oaspete. Poate că era prea bolnav ca să-i mai pese de aceste maniere sau să se mai intereseze de cei din jurul său. Pentru câteva clipe, în fața lui Castorp luă loc o fată tânără cu părul de un blond-luminos, extraordinar de slabă, care-și răsturnă în farfurie un borcan cu iaurt, îl mâncă iute și plecă imediat.

La masă, conversația nu era deloc însuflețită. Joachim sporovăia de formă cu doamna Stöhr și, informându-se de starea ei, află cu o corectă părere de rău că lăsa de dorit. Se tânguia că se simte „fără vlagă". „Sunt atât de vlăguită", spuse ea lungind silabele cu o afectare de prost-gust. Și adăugă că încă de dimineață, când se sculase, avusese 37,3 și cine știe ce o să mai fie după-amiază! Croitoreasa cu ziua zise că a avut aceeași temperatură, însă mărturisi că se simțea, dimpotrivă, agitată, încordată, cuprinsă de o neliniște tainică, de parcă s-ar afla în ajunul unui eveniment deosebit de hotărâtor, ceea ce în realitate nu era deloc cazul, fiind vorba doar de-o agitație fizică, ce nu ținea întru nimic de suflet. Se vedea însă că nu era în niciun caz o croitoreasă cu ziua, căci vorbea foarte curat și aproape ca o femeie cultă. Oricum, Hans Castorp găsea că această agitație sau măcar mărturisirea unor asemenea senzații constituie într-un anume fel o atitudine destul de necuviincioasă, ba chiar supărătoare din partea unei ființe atât de neînsemnate. Le întrebă pe rând, atât pe croitoreasă, cât și pe doamna Stöhr, de când sunt aici, sus (prima era în sanatoriu de șapte luni, cealaltă, de cinci), apoi căută să-și amintească de cele câteva noțiuni de engleză pe care le învățase ca

să afle chiar din gura vecinei din dreapta ce fel de ceai bea (era ceai de măceș) și dacă era bun, ceea ce ea îi confirmă aproape cu impetuozitate, și abia după aceea își aruncă privirile prin sala însuflețită de un du-te-vino continuu; micul dejun nu era o masă care se lua în mod obligatoriu în comun.

La început, se temuse puțin că va avea să suporte impresii cumplite și iată că se simțea oarecum dezamăgit, căci toată lumea din sală părea plină de viață: nu aveai deloc sentimentul că te afli într-un așezământ plin de suferințe. Tineri bronzați, de ambele sexe, intrau fredonând, vorbeau cu fetele care serveau și se năpusteau asupra micului dejun vădind o sănătoasă poftă de mâncare. Erau aici, de asemenea, oameni mai în vârstă, perechi căsătorite, o familie cu copii care vorbeau rusește. Aproape toate femeile purtau tricouri de lână ori mătase, lipite de trup, svetere cum le ziceau, albe sau colorate, cu gulere răsfrânte și buzunare în părți, și era o plăcere să le vezi oprindu-se și sporovăind, cu amândouă mâinile vârâte în buzunare. La mai multe mese oamenii își arătau unii altora fotografii, făcute de ei înșiși, fără îndoială; la unele mese se făceau schimburi de mărci poștale. Se discuta despre vreme, despre felul cum s-a dormit, despre temperatura pe care au avut-o în acea dimineață. Cei mai mulți erau binedispuși, fără vreun motiv anume, doar fiindcă nu aveau griji momentane și se aflau mai mulți laolaltă. Este adevărat că unii stăteau la masă cu capul în mâini și priveau țintă drept înainte. Aceștia erau lăsați să privească și nimeni nu le acorda nicio atenție.

Deodată Hans Castorp tresări, aprins de mânie, jignit. Fusese trântită o ușă, chiar aceea din stânga, ce dădea direct în hol – cineva o lăsase să se închidă singură sau poate o închisese la repezeală, iar zgomotul acesta, pe care-l urâse dintotdeauna, îi făcea oroare lui Hans Castorp. Se prea poate că aversiunea asta se datora educației, poate era o idiosincrasie congenitală, în orice caz detesta zgomotul ușilor trântite și ar fi fost în stare să pălmuiască pe oricine își îngăduia să izbească o ușă în prezența lui. De data asta, ceea ce agrava pocnetul venea din faptul că ușa era făcută din pătrățele de sticlă; astfel, totul se transforma într-un zdrăngănit și un imens bufnet. „Rușine, gândi Hans Castorp

furios, blestemată neglijență!" Cum, de altminteri, în aceeași clipă, croitoreasa îi spuse ceva, nu avu răgazul să constate cine era vinovatul. Dar între sprâncenele lui blonde apărură niște cute, iar chipul i se schimonosi în vreme ce-i răspundea croitoresei.

Joachim întrebă dacă doctorii trecuseră pe acolo. Da, își și făcuseră primul tur, îi răspunse cineva, părăsiseră sala chiar în clipa când sosiseră verii.

— În cazul acesta, hai să plecăm, nu mai are rost să așteptăm, opina Joachim. Ca să te prezint, o să găsim, fără îndoială, vreun alt prilej în cursul zilei.

Dar la ușă fură cât pe ce să se izbească de doctorul Behrens care venea grăbit, urmat de doctorul Krokowski.

— Ei, domol, mai multă atenție, domnilor! exclamă Behrens. Asta ar fi putut sfârși rău pentru bătăturile noastre. Vorbea cu un pronunțat accent saxon din nord, deschizând larg gura și mâncând cuvintele. Așadar, dumneata ești? îi zise lui Hans Castorp pe care Joachim i-l prezentă, lipindu-și călcâiele; ei bine, sunt încântat.

Și-i întinse tânărului o mână mare cât o lopată. Era un om osos, mai înalt decât doctorul Krokowski cu mai bine de trei capete, cu părul complet alb, cu o ceafă ieșită în afară, niște ochi mari, albaștri, bulbucați, înotând în lacrimi și străbătuți de vinișoare vineții, un nas cârn și o mustață tăiată scurt și ridicată pieziș, din cauză că buza superioară se răsucea într-o parte. Ceea ce-i spusese Joachim despre obrajii lui se adeverea, căci erau albăstrii; astfel încât capul părea de-a dreptul colorat deasupra halatului alb de chirurg, lung până la genunchi, pe care îl purta strâns cu un cordon, lăsând să i se vadă pantalonii reiați și o parte din picioarele imense, încălțate în ghete galbene, destul de vechi și cu șireturi. Doctorul Krokowski era de asemenea în ținută profesională, însă halatul său era negru, cu elastic la manșete, dintr-o țesătură neagră și lucioasă, croită în formă de cămașă, ceea ce făcea ca paloarea să-i iasă și mai mult în evidență. Se păstra la locul său de asistent, neluând parte la convorbire, însă o oarecare încordare silită a gurii destăinuia cât i se părea de ciudată poziția lui de subaltern.

— Veri? întrebă consilierul aulic arătând cu mâna de la unul la altul, și privindu-i de jos cu ochii săi albaștri, străbătuți de vinișoare vineții... Atunci va fi și dumnealui un vajnic purtător de sabie? îl întrebă pe Joachim, arătându-l cu capul pe Hans Castorp... Ei, Doamne ferește, nu se poate! Mi-am dat imediat seama – și deodată i se adresă direct lui Hans Castorp – că aveți în dumneavoastră ceva de civil, ceva plăcut, nu atât de războinic ca acest șef de hoardă militară. Ați fi un bolnav mai bun decât el, fac prinsoare pe orice. De la prima aruncătură de ochi văd pe chipul fiecăruia dacă are stofa unui bun pacient, căci trebuie talent pentru asta, da, talentul este necesar pretutindeni, iar acest mirmidon[10] n-are nicio picătură de talent. Nu mă pricep, poate că ar fi bun pe câmpul de instrucție, dar aici... Vă rog să mă credeți că mereu vrea să plece. Dorește necontenit să plece, mă pisează, mă freacă și e nerăbdător să se spetească la manevre și exerciții, acolo, jos. Atâta exces de zel! Nu vrea să ne mai acorde nici măcar un fleac de jumătate de an. Și cu toate acestea, e foarte frumos la noi, spune și dumneata, Ziemssen, dacă nu-i frumos la noi! Ei, domnule, vărul dumitale ne va aprecia desigur mai mult decât dumneata și va ști să se distreze. Nu doamnele sunt acelea care ne lipsesc, avem aici doamne absolut încântătoare. Multe dintre ele sunt foarte seducătoare – văzute din afară, cel puțin. Însă dumneavoastră ar trebui să încercați să prindeți ceva mai multă culoare, altfel, înțelegeți că doamnele n-o să vă acorde nicio atenție! Verde este pomul de aur al vieții[11], dar ca nuanță de piele, verdele nu prea e arătos. Evident, complet anemic, zise el, apropiindu-se imediat de Hans Castorp și-i întoarse pe dos una din pleoape, între degetul arătător și mijlociu. Firește, complet anemic, cum vă spuneam. Știți ceva? N-ar fi chiar atât de rău dacă pentru câtva timp ați lăsa în voia sorții dragul dumneavoastră Hamburg. De altfel, acest scump Hamburg este o înjghebare căreia noi îi datorăm mult; grație meteorologiei sale de o umedă voioșie, ni se procură în fiecare an câte un drăgălaș contingent. Însă cu

[10] Popor legendar din Egina, al cărui rege a fost Ahile. (n.tr.)

[11] Citat din *Faust* de Goethe. (n.tr.)

acest prilej îmi veți îngădui să vă dau un sfat cu totul dezinteresat – complet *sine pecunia*[12], adică să înțelegeți că, atât timp cât mai stați aici, faceți ceea ce face și vărul dumneavoastră. În cazul dumneavoastră, nu puteți face nimic mai bun decât să trăiți câtăva vreme ca și cum ați fi atins de o ușoară *tuberculosis pulmonum,* și să puneți puțină albumină. Căci aici, la noi, se produce un curios fenomen în legătură cu metabolismul albuminei... Chiar dacă arderile generale sunt mari, trupul depune totuși albumină... Ei, și zici că ai dormit bine, Ziemssen? Atunci, e perfect. Poți face plimbarea proiectată. Dar nu mai mult de o jumătate de oră! După aceea, pune-ți în gură trabucul cu argint viu! Totdeauna să-ți însemni frumușel temperatura, Ziemssen! Ca la serviciu! Cu conștiinciozitate! Sâmbătă vreau să văd curba temperaturii! Iar domnul, vărul dumitale, să și-o ia și el. Luarea temperaturii n-a făcut încă rău nimănui. Bună ziua, domnilor! Petrecere bună! Bună ziua... Bună ziua...

Iar doctorul Krokowski porni și el după șeful său, care parcă plutea, legănându-și brațele cu palmele în jos și întrebând în dreapta și în stânga dacă s-a dormit bine, la care toată lumea răspundea afirmativ.

Tachinărie. Sfânta împărtășanie. Veselie întreruptă

— Foarte simpatic om, zise Hans Castorp în vreme ce, după un salut prietenesc adresat portarului șchiop care punea în ordine scrisorile în loja de la intrare, ieșiră pe portal în aerul liber de afară.

Portalul era situat în partea de sud-est a clădirii spoite în alb și a cărei parte centrală depășea cu un etaj cele două aripi, având deasupra un orologiu instalat într-o turlă joasă, acoperită cu tablă de culoarea ardeziei. Când ieșeai nu pătrundeai în grădina împrejmuită, ci te pomeneai îndată în plină natură, în fața pajiștilor alpine, pe al căror povârniș erau răspândiți câțiva molizi de înăl-

[12] Fără plată, gratuit (lat.). (n.tr.)

țime mijlocie și niște pini răsuciți și aplecați până aproape de pământ. Drumul pe care apucară, de fapt singurul ce mai exista în afara celui ce ducea în vale, cobora în pantă dulce spre stânga, în spatele sanatoriului, în direcția bucătăriilor și a dependințelor, unde lăzile de fier pentru gunoaie stăteau așezate lângă grilajul scărilor de la pivniță, și se mai prelungea încă puțin înainte de-a face o cotitură bruscă pentru a urca pieptiș către dreapta, de-a lungul coastei împădurite. Era o cărare bătătorită și încă destul de umedă, de o culoare roșiatică, de-a lungul căreia dădură de câteva ori peste niște sfărâmături de stâncă. Cei doi veri nu erau singurii care se plimbau. Pacienții care isprăviseră de mâncat imediat după ei veneau în urma lor, iar grupurile ce se întorceau le ieșeau în întâmpinare călcând apăsat, ca oamenii care coboară în pantă.

— Foarte simpatic om! repetă Hans Castorp. Are un fel atât de liber de-a vorbi, încât e o plăcere să-l asculți. Și mi-a plăcut cum îi zice termometrului, „trabuc cu argint viu", am înțeles imediat despre ce era vorba... Dar cât despre mine, dacă-mi dai voie, o să-mi aprind unul adevărat, spuse oprindu-se, căci nu mă mai pot stăpâni. De ieri de la prânz n-am mai fumat ceva ca lumea... Te rog să mă scuzi o clipă! Și-și scoase din tocul de piele fină împodobit cu o monogramă de argint un trabuc Maria Mancini, un exemplar frumos, turtit la un capăt, așa cum îi plăceau cu osebire, îi tăie vârful cu un cuțitaș agățat de lanțul ceasornicului, scăpără bricheta și-și aprinse țigara lungă și îndoită în sus, trăgând câteva fumuri pline, cu o poftă deosebită. Așa! adăugă el. Acum ne putem continua plimbarea. Evident, tu nu fumezi, zelul tău mi se pare cam exagerat.

— Da, n-am fumat niciodată, răspunse Joachim. De ce m-aș apuca să fumez tocmai aici?

— Pe asta n-o mai înțeleg, spuse Hans Castorp. Nu înțeleg cum poate cineva să nu fumeze, căci asta înseamnă să te lipsești într-un fel de una dintre bucuriile vieții și în orice caz de o foarte mare plăcere! Când mă trezesc dimineața mă și bucur la gândul că voi putea fuma în timpul zilei, iar când iau masa mă gândesc la același lucru, da, și cred că nu exagerez decât foarte puțin spunându-mi că, în definitiv, mănânc numai ca să pot fuma după

aceea. Dar o zi fără tutun ar fi pentru mine o zi searbădă, anostă, complet pustie, văduvită de orice farmec și, dacă aș fi nevoit ca într-o dimineață să-mi spun: astăzi n-o să am nimic de fumat, cred că n-aș mai avea curajul să mă scol și aș rămâne să zac în pat. Vezi tu: când ai o țigară care arde bine – căci este de la sine înțeles că nu trebuie să fie ruptă sau să tragă prost, asta este tot ce poate fi mai neplăcut – așadar: când ai o țigară bună, socot că ești la adăpost de toate și că nu ți se poate întâmpla literalmente nimic. Este aceeași senzație ca atunci când stai întins pe malul mării, fiindcă, zic eu, când stai culcat pe malul mării, nu-i așa că nu mai ai nevoie de nimic, nici de muncă, nici de distracție, nu-i așa?... Slavă Domnului, în toată lumea se fumează, iar după câte știu eu, această plăcere nu-i necunoscută nicăieri unde te-ar putea arunca întâmplările vieții. Chiar exploratorii care pornesc spre Polul Nord se aprovizionează temeinic cu mari cantități de tutun pentru obositoarea lor expediție și, de câte ori am citit despre asta, am fost plăcut impresionat. Căci i se poate oricui întâmpla să-i meargă prost – să presupunem că la un moment dat aș fi într-o stare nenorocită; dar, atât timp cât o să am o țigară, știu precis că aș suporta totul, că m-ar ajuta să trec peste orice.

— Oricum, această aservire este o dovadă de slăbiciune, zise Joachim. Behrens are perfectă dreptate: ești un civil – da, știu, o spunea ca să te laude, însă fapt este că tu ești un civil iremediabil. În definitiv, ești sănătos, așa că poți face tot ce-ți place, adăugă el, iar ochii i se stinseră brusc.

— Da, sănătos în afară de anemie, replică Hans Castorp. Căci, judecând după înseși spusele lui Behrens, sunt exact atât de anemic cât trebuie ca să fiu livid. Fiindcă este evident, și asta m-a izbit și pe mine, că în comparație cu tine am o piele aproape verzuie, lucru de care acasă nu mi-am dat seama. Și apoi e foarte drăguț din partea lui că m-a consultat complet *sine pecunia,* cum s-a exprimat el. Țin foarte mult să fac exact ce mi-a recomandat și să-mi organizez viața întocmai după felul tău de trai – de altfel, ce-aș putea face altceva, aici sus, la voi – iar faptul că voi depune puțină albu-mină nu-mi poate provoca niciun neajuns, cu toate că, pe cinstea mea, găsesc expresia destul de respingătoare.

Joachim tuși de vreo două ori din mers, ceea ce însemna că, oricum, urcușul îl obosea. Dar când accesul de tuse îl apucă a treia oară, se opri cu sprâncenele încruntate.

— Ia-o înainte, spuse el.

Hans Castorp se grăbi să-și continue drumul, fără ca măcar să întoarcă privirea înapoi. Apoi încetini pasul și sfârși aproape prin a se opri, fiindcă i se păru că s-a depărtat prea tare de Joachim. Dar tot nu se întoarse.

Un grup de pacienți, bărbați și femei, le ieși în față, îi văzuse de altfel încă de pe când se aflau pe drumul drept, la jumătatea coastei, și acum coborau cu pași mari, drept spre el, iar vocile lor se amestecau într-un vacarm nemaipomenit. Erau vreo șase sau șapte persoane de diferite vârste, unii foarte tineri, alții mai în etate. Îi privi cercetător, cu capul puțin aplecat, gândindu-se la Joachim. Toți erau fără pălărie și arși de soare, femeile purtau jachete colorate, iar majoritatea bărbaților nu aveau pardesiuri sau bastoane, ca niște oameni care, fără nicio ceremonie, cu mâinile în buzunare, au ieșit să facă o scurtă plimbare în fața casei. Și fiindcă veneau la vale, fapt pentru care nu trebuiau să facă niciun efort serios, ci doar cel mult să țină picioarele încordate spre a nu fi ispitiți s-o ia la fugă sau să se împiedice, făceau impresia că se lăsau să alunece ușor, astfel încât aveau în modul de a merge ceva înaripat și lin, care li se răsfrângea pe chipuri și în întreaga înfățișare în așa măsură încât aproape că simțeai dorința să faci parte din grupul lor.

Acum, fiind aproape de ei, Hans Castorp le privi chipurile cu atenție. Nu erau toți arși de soare și două tinere se remarcau tocmai prin paloarea feței, una slabă ca un băț și cu un ten de fildeș, alta mai mică și grasă, slutită de pistrui. Dar toți se uitau la el cu același zâmbet obraznic. O fată înaltă, într-un sveter verde, cu părul prost pieptănat și cu ochii neghiobi, pe jumătate închiși, trecu atât de aproape de Hans Castorp încât mai-mai că-l atinse cu brațul, și în același timp fluiera... Nu, asta era sminteală curată! Fluiera în direcția lui, dar nu cu buzele, pe care nici măcar nu le țuguie. Fluiera din străfundurile ființei sale, privindu-l prostește, cu ochii pe jumătate închiși; îi scăpă din piept, într-un fel cu totul

neînțeles, o fluierătură neobișnuit de neplăcută, răgușită și ascuțită și, în același timp, găunoasă, tărăgănată care, spre sfârșit, scăzu cu un ton, astfel că-l sili pe Hans Castorp să se gândească la muzica ce-o scot acele bășici de prin bâlciuri, care se dezumflă și se turtesc țiuind – apoi fata trecu împreună cu tot grupul mai departe.

Hans Castorp înlemni privind în zare. După aceea se întoarse repede și înțelese imediat că acest lucru îngrozitor trebuie să fi fost o glumă, o farsă pusă la cale, deoarece își dădu seama după mișcarea din umeri a tinerilor care se depărtau că râdeau, iar unul scund, cu buzele răsfrânte, un tânăr care-și ținea mâinile în buzunar, ceea ce făcea ca vesta să i se ridice într-un mod necuviincios, întoarse capul către el și râse. Joachim tocmai se apropia. Salută grupul, întorcându-se cu fața, cu o plecăciune curtenitoare, lipind călcâiele, apoi, uitându-se după ei cu o privire blândă, se apropie de văru-său.

— De ce faci mutra asta? îl întrebă el.

— A fluierat! răspunse Hans Castorp. A fluierat din burtă, chiar în timp ce trecea pe lângă mine; vrei să mă lămurești ce înseamnă asta?

— Ah, spuse Joachim și râse nepăsător. Nu, e stupid să-ți închipui că a fluierat din burtă. Era domnișoara Kleefeld, Hermine Kleefeld, care fluieră cu pneumotoraxul.

— Cu ce? întrebă Hans Castorp. Era extrem de agitat și nu prea știa de ce. Și oscilând între râs și plâns, adăugă: Totuși, cred că n-ai pretenția să înțeleg jargonul vostru.

— Hai să mergem mai departe! zise Joachim. Pot să te lămuresc și din mers. Ai încremenit pe loc de parcă ai fi prins rădăcini. E ceva care ține de chirurgie, după cum cred că-ți închipui, o operație ce se practică destul de des aici, sus. În domeniul acesta, Behrens vădește o îndemânare remarcabilă... Când un plămân este atins, mă înțelegi, dar celălalt e sănătos sau relativ sănătos, atunci partea bolnavă este scutită de orice activitate pentru câtăva vreme, ca să se odihnească... Aceasta înseamnă: te deschide printr-o tăietură, aici, într-o parte – nu cunosc exact locul, însă Behrens a ajuns un maestru în astfel de operații. Apoi îți introduce un gaz,

azot, înțelegi, astfel că plămânul comprimat nu mai este în măsură să funcționeze. Bineînțeles că gazul nu persistă prea mult, astfel că trebuie mereu reînnoit și, cam la o jumătate de lună, ca să zic așa, te umple iarăși. Și după un an sau mai mult de tratament, dacă totul merge bine, datorită acestei odihne, plămânul poate să se vindece. Nu totdeauna, să ne înțelegem, ba este chiar o chestie destul de riscantă. Dar se pare că s-au obținut rezultate minunate datorită pneumotoraxului. Tuturor celor pe care i-ai văzut adineauri li s-a făcut această operație. Între ei era și doamna Iltis, cea cu pistrui, și domnișoara Levi, slăbănoaga, ți-o aduci aminte, cea care a zăcut atâta vreme la pat. S-au adunat cu toții, căci chestia asta cu pneumotoraxul i-a apropiat pe acești oameni în mod firesc; își spun Clubul jumătăților de plămâni, și așa sunt cunoscuți. Dar mândria clubului este Hermine Kleefeld, deoarece numai ea singură are talentul special să fluiere ca nimeni altul cu pneumotoraxul. Cum reușește, nu ți-aș putea spune și nici chiar ea n-o știe exact. Însă nu e capabilă să fluiere decât după ce a mers ceva mai repede și bineînțeles că nu pierde prilejul să-i sperie pe oameni, mai ales pe nou-sosiți. De altfel cred că, procedând astfel, risipește azotul și de aceea trebuie umplută la fiecare opt zile.

Acum, Hans Castorp râdea; auzindu-l pe Joachim, tulburarea i se transformase în bună dispoziție și, în vreme ce mergea aplecat înainte, acoperindu-și ochii cu mâna, umerii îi fură zguduiți de un râs înfundat și precipitat.

— Asociația lor este măcar înregistrată? întrebă el, simțind că-i vine greu să vorbească; de atâta râs stăpânit, glasul îi gemea plângător. Au statute? Păcat că nu ești și tu membru, ați fi putut să mă primiți ca oaspete de onoare sau ca… auditor. Ar trebui să-l rogi pe Behrens să te pună și pe tine parțial în neactivitate. Poate că ai reușit să fluieri și tu dacă ți-ai da osteneala, cred că până la urmă și treaba asta se poate învăța… E, într-adevăr, cel mai caraghios lucru pe care l-am auzit în viața mea! spuse el și suspină adânc. Ei, dar iartă-mă că vorbesc în felul acesta, se pare însă că prietenii tăi pneumaticii sunt ei înșiși într-o dispoziție excelentă! Cum mai coborau… Și când mă gândesc că formează

Clubul jumătăților de plămâni! Făptura aia nebunatică mi-a fluierat un tiu-uuu… Asta-i curată nebunie. Ai putea să-mi spui de ce sunt atât de zburdalnici?

Joachim caută un răspuns.

— Doamne, zise el, sunt atât de liberi… Vreau să spun că sunt tineri, pentru ei timpul n-are importanță și atunci mor și ei cum pot. Nu văd de ce-ar trebui ca moartea să le sape asprime pe chip. Mă gândesc câteodată că a fi bolnav și a muri nu sunt lucruri grave în sine, ci mai degrabă un fel de superficialitate, căci seriozitatea, oricum ar fi, n-o întâlnești decât acolo, în viața din vale. Cred că vei înțelege toate astea abia după ce vei sta mai multă vreme, aici, sus.

— Fără îndoială, spuse Hans Castorp. Sunt chiar ferm convins. De altfel, observă că au început să mă intereseze multe lucruri de aici, de sus, de la voi, iar când te interesează unele lucruri – nu-i așa? – nu întârzii niciodată să le și pricepi… Dar oare ce-i cu mine, că n-am poftă să fumez! zise el, privindu-și țigara. De câtva timp mă tot întreb ce nu-i în regulă și iată, bag de seamă că Maria nu-mi mai place. Te încredințez că are un gust de *papier-maché*[13], e ca și cum aș avea un deranjament de stomac. Este, trebuie s-o recunosc, ceva inexplicabil. E adevărat că am mâncat prea copios la micul dejun, dar asta nu poate fi un motiv, căci de obicei când mănânci mult, fumezi cu și mai mare plăcere. Crezi că poate proveni din faptul că am dormit agitat? Poate că asta m-a indispus. Nu, trebuie într-adevăr s-o arunc, spuse el după o nouă încercare de a trage din țigară. Fiecare fum este o speranță înșelată; n-are niciun rost să mă silesc. Și după ce mai șovăi încă o clipă, aruncă țigara pe povârniș, în pădurea umedă de brad. Știi de unde mi se trage? întrebă el. Sunt convins că e în legătură cu afurisita de fierbințeală din obraji, de care sufăr de când m-am sculat. Dracu' știe de ce, dar am impresia că sunt roșu la față ca focul. Când ai sosit aici ai avut și tu aceeași senzație?

— Da, zise Joachim. La început, mi s-au întâmplat și mie lucruri neobișnuite. Dar nu da importanță. Ți-am spus doar că

[13] Mucava (fr.). (n.tr.)

nu-i chiar atât de ușor să te aclimatizezi la noi. O să te obișnuiești destul de repede. Vezi tu, banca asta are o poziție minunată. Dacă vrei, stăm puțin și după aceea ne întoarcem la sanatoriu, căci trebuie să fac cura de odihnă.

Drumul devenise neted ca-n palmă. Acum se îndrepta către Davos-Platz, așezat cam la o treime din înălțimea coastei și oferind o priveliște ce strălucea alburiu într-o lumină limpede, printre pinii înalți, zvelți, dar aplecați în direcția vântului. Banca simplă de brad pe care se așezară era rezemată de peretele muntelui. Pe lângă ei se rostogolea în vale un pârâu care bolborosea și susura printr-un jgheab de lemn.

Joachim voi să-i spună vărului său numele piscurilor care păreau că închid valea spre sud, arătându-le cu vârful de fier al bastonului de munte. Dar Hans Castorp le privi doar în treacăt; stătea aplecat înainte, preocupat de altele, în vreme ce, cu mânerul bastonului său de târgoveț, baston cu mâner de argint, desena figuri pe nisip.

— Oare ce voiam să te întreb? începu el. Prin urmare, întâmplarea din camera unde stau s-a petrecut cu puțin înaintea sosirii mele. De când ești tu aici, sus, au fost multe cazuri mortale?

— Destul de multe, sigur că da, răspunse Joachim. Dar se procedează cu discreție, pricepi tu, încât nimeni nu știe nimic sau cel mult află mai târziu, din întâmplare; când cineva decedează, totul se petrece în cea mai mare taină, din respect pentru pacienți și mai ales pentru doamnele care ar putea avea crize din cauza aceasta. Când alături de tine moare cineva, tu nu observi nimic. Sicriul este adus în zorii zilei în timp ce tu încă dormi, și nu vin să-l ridice decât la anumite ore, de pildă în timpul mesei.

— Hm, rosti Hans Castorp continuând să facă semne pe nisip. Prin urmare, lucrurile astea se petrec în spatele culiselor.

— Da, se poate spune și așa. Însă de curând, să tot fie… așteaptă puțin să mă gândesc, cam vreo opt săptămâni…

— În cazul acesta nu poți zice de curând, remarcă Hans Castorp sec și cu atenția încordată.

— Cum? Atunci nu de curând. Dar să știi că ești exagerat. Am spus și eu așa, fără nicio intenție. Mi-aduc aminte de parcă ar fi

azi că, acum câtva timp, mi-am aruncat privirile din întâmplare îndărătul culiselor. Asta s-a întâmplat atunci când micuței Hujus, o catolică, Barbara Hujus, i s-a dat Sfânta împărtășanie, pricepi tu, și i s-a făcut maslul. Când am sosit eu aici, părea încă zdravănă și era de o veselie nebună, zburdalnică, exact ca o fetiță de școală. Dar curând după aceea s-a prăbușit repede, nu s-a mai putut scula, zăcea doar la trei camere de mine, apoi au sosit părinții și în sfârșit a venit și rândul preotului. L-au chemat într-o după-amiază, când toată lumea se găsea la ceai, iar pe coridoare nu era țipenie de om. Închipuie-ți însă că tocmai scăpasem ora mesei, adormisem în timpul curei de odihnă, n-am auzit gongul și întârziasem cu un sfert de ceas. Prin urmare, în acele clipe solemne nu eram cu ceilalți, mă rătăcisem îndărătul culiselor, cum spui tu, și cum mergeam de-a lungul culoarului, îl văd pe preot că vine spre mine purtând o cămașă de dantelă, precedat de o cruce, o cruce de aur cu felinare pe care cineva o ducea în față, așa cum merg talgerele de alamă înaintea muzicii militare.

— Nu-i o comparație potrivită, îl întrerupse Hans Castorp nu fără asprime.

— Așa mi s-a părut mie. Mi-am amintit de talgere fără voia mea. Dar mai bine ascultă continuarea. Prin urmare, îi văd că vin spre mine, lipa-lipa, în pas gimnastic, erau trei, dacă nu greșesc, în frunte omul cu crucea, apoi preotul cu ochelari și la urmă un tânăr cu cădelnița. Duhovnicul ținea strânsă la piept Sfânta împărtășanie, pe care o acoperise, și își plecase capul cu un aer foarte smerit, că doar e Sfânta lor Taină.

— Tocmai din cauza asta, făcu Hans Castorp. Tocmai din acest motiv, mă mir că-ți îngădui să vorbești despre talgere.

— Da, da. Dar așteaptă puțin, căci, dacă ai fi fost de față, nici tu n-ai fi știut cum să evoci asemenea amintiri. Lucrurile s-au petrecut în așa fel încât eram îndreptățit să cred că visam…

— Cum așa?

— Iată cum. Mă întrebam și mă întreb și acum în ce chip trebuia să mă port în această împrejurare. Nu aveam pălărie, ca să mi-o fi putut scoate.

— Ei, vezi! îl întrerupse iarăși Hans Castorp. Vezi că trebuie să

porți pălărie. Este tocmai ce m-a izbit aici, sus, la voi, că nu purtați pălărie. Dar trebuia s-o ai, ca s-o poți ridica în împrejurările în care se cere să te descoperi. Ei, și ce s-a întâmplat după aceea?

— M-am lipit de perete într-o atitudine cuviincioasă, reluă Joachim, și m-am înclinat puțin când au ajuns în dreptul meu, mai cu seamă că eram chiar în fața camerei douăzeci și opt, a micuței Hujus. Văzând că-l salut, se pare că duhovnicul a fost încântat, și-mi mulțumi foarte politicos, ridicându-și boneta. Tocmai se opriseră cu toții, iar paracliserul care purta cădelnița bătu la ușă, apoi o deschise și făcu loc superiorului său să intre în cameră. Și acum, imaginează-ți întreaga scenă, închipuie-ți spaima mea, simțămintele atroce prin care treceam. Fiindcă în clipa în care preotul trecu pragul, dinăuntru izbucniră pe neașteptate trei sau patru răcnete la rând, urlete cum n-am auzit vreodată urmate de niște țipete prelungi, ce ieșeau fără nicio întrerupere dintr-o gură larg căscată, după care țâșni un sfâșietor și nesfârșit „ahhhh!", care cuprindea în el o deznădejde de nedescris, iar printre ele se auzeau rugăminți, implorări fierbinți care apoi se prefăcură în ceva găunos și înăbușit ce părea să dispară sub pământ, ca și cum țipetele întretăiate de horcăituri ar fi răzbit tocmai din fundul pivniței.

Hans Castorp se întoarse brusc spre vărul său.

— Și era chiar ea, Hujus? întrebă intrigat. Și ce vrei să spui prin expresia „din fundul pivniței"?

— Se ascunsese sub plapumă, zise Joachim. Închipuie-ți prin ce treceam! Duhovnicul stătea în picioare, lângă pat, și rostea cuvinte de mângâiere, parcă îl văd și acum, iar în timp ce vorbea împingea mereu capul înainte și apoi îl trăgea îndărăt. Atât omul care ținea crucea, cât și paracliserul stăteau în pragul ușii și nu îndrăzneau să intre. Iar eu, din spatele lor și printre ei, puteam să văd în cameră. O cameră ca a ta și a mea, cu patul în stânga ușii, iar lângă perete și la căpătâiul patului stăteau niște oameni, fără îndoială părinții, care se aplecau și ei cu vorbe mângâietoare deasupra patului în care nu se vedea decât ceva inform care cerșea și se împotrivea într-un mod înspăimântător, zvârlind din picioare.

— Spui că zvârlea din picioare?

— Din toate puterile! Dar totul era în zadar, deoarece trebuia să i se dea ultima împărtășanie. Preotul se îndreptă spre ea, iar ceilalți doi intrară după el și ușa se închise. Dar într-o frântură de clipă am mai apucat să văd cum capul micuței Hujus țâșni o secundă, cu părul ei blond-deschis încâlcit, și-l privi fix pe preot cu niște ochi larg deschiși, cu ochii ei atât de palizi, lipsiți cu totul de vreo culoare, apoi cu un „ah!" dispăru din nou în așternut.

— Și scena aceasta mi-o relatezi abia acum? îl întrebă Hans Castorp după o pauză. Nu înțeleg cum de nu mi-ai pomenit nimic încă de aseară. Dar, Dumnezeule, câtă energie avea ca să se mai poată împotrivi în felul acesta! Căci pentru așa ceva se cere forță. Oricum, cred că n-ar fi trebuit să se trimită după preot înainte ca ea să fi fost complet epuizată.

— Dar era epuizată, răspunse Joachim. Ah, ar fi atâtea de povestit, nici nu știu cu ce să încep… Era epuizată și numai spaima îi dădea atâta putere. Era teribil de înspăimântată, fiindcă își dădea seama că va muri. Era o fată foarte tânără și de aceea se cuvine s-o scuzăm. Dar sunt și bărbați care uneori se comportă la fel, ceea ce firește că este o dovadă de lașitate. De altfel, în asemenea cazuri, Behrens știe să le vorbească, reușește întotdeauna să găsească tonul potrivit.

— Ce fel de ton? întrebă Hans Castorp încruntând sprâncenele.

Joachim răspunse:

— Unuia i-a spus: „Nu mai face atâtea mofturi!" Da, așa i-a spus de curând cuiva, iar noi am aflat-o de la sora-șefă care era de față și-i dădea o mână de ajutor să-l țină pe muribund. Era chiar unul dintre aceia care, în chip de bun-rămas, fac niște scene îngrozitoare și nu vor să moară cu niciun preț. Atunci Behrens s-a răstit la el, spunându-i: „Ia nu mai face atâtea mofturi!", iar bolnavul s-a potolit imediat și a murit în cea mai mare liniște.

Hans Castorp se lovi cu mâna peste coapsă și, lăsându-se brusc peste spătarul băncii, privi cerul.

— Nu zău, chestia asta e totuși puțin cam tare! exclamă el. Strigă la bolnav și-i spune fără înconjur: „Nu mai face atâtea mofturi!" Unui muribund! Oricum, e prea tare! Un muribund este,

întrucâtva, demn de respect. Nu-i defel admisibil ca așa, fără înconjur... Un muribund are, dacă nu mă înșel, ceva sfânt, am putea spune!

— Nu vreau să te contrazic, spuse Joachim. Dar când unul se poartă într-un mod atât de laș...

— Nu, continuă Hans Castorp cu o violență care nu era deloc pe măsura rezistenței ce i se opunea. Nu, n-o să admit să mi se scoată din cap că un muribund nu-i mai deosebit decât cine știe ce bădăran care se plimbă, râde, câștigă bani și nu-și refuză nicio plăcere! Nu, nu-i admisibil – și vocea lui avu un tremur cu totul neobișnuit. Nu-i admisibil ca așa, din senin – și vorbele îi fură înăbușite de un râs care-l cuprinse cu încetul și puse stăpânire pe el, același râs de ieri, un râs țâșnit din adâncuri, nemărginit, care-i zguduia trupul și-l silea să închidă ochii, făcând să-i curgă lacrimi de sub pleoapele strânse.

— Pst! făcu deodată Joachim. Potolește-te! șopti el, ghiontindu-și vărul în coastă, dar într-un mod discret, ca să-i potolească râsul înfundat.

Hans Castorp privi printre lacrimi. Pe drum, dinspre stânga, venea către ei un străin, un domn elegant, brunet, cu o mustață neagră, îngrijită, cu pantaloni cadrilați de culoare deschisă; după ce se apropie, schimbă cu Joachim un salut – îi ură bună dimineața într-un fel politicos și comunicativ – și rămase în fața lor cu picioarele încrucișate, rezemat în baston, într-o atitudine grațioasă.

Satan

Era greu să-ți dai seama ce vârstă are, trebuie să fi avut cam între treizeci și patruzeci de ani, deoarece cu toate că întreaga sa înfățișare dădea o impresie de tinerețe, părul de la tâmple începuse să fie presărat cu fire argintii, iar spre creștet se rărea în chip vădit: două scobituri pleșuve se arcuiau pe lângă cărarea îngustă și sărăcăcioasă, mărindu-i fruntea. Îmbrăcămintea, pantalonii cei largi, cadrilați, de un galben-deschis, ca și redingota prea lungă, de

postav, la două rânduri de nasturi și cu revere late, erau departe de a crea impresia de eleganță; mai mult, gulerul scrobit, cu colțurile rotunjite, arăta chiar o ușoară scămoșare pe la margini din pricina folosirii îndelungate, cravata neagră era uzată și se vedea foarte bine că nu purta deloc manșete, fapt de care Hans Castorp își dădu seama când observă că mânecile atârnau moi peste încheieturile mâinilor. Cu toate acestea, înțelese că avea în față un domn; trăsăturile spiritualizate ale figurii, alura degajată și aproape nobilă a străinului nu lăsau nicio îndoială asupra acestui fapt. Amestecul de sărăcie și distincție, ochii negri și mustața cu linia ei delicată îl făcură pe Hans Castorp să se gândească imediat la anumiți muzicanți ce cântau, în ajunul Crăciunului, prin curțile din orașul lui natal, muzicanți care, privind în sus cu ochii catifelați, întindeau pălăria moale să li se arunce din înaltul ferestrelor câțiva bănuți de câte zece pfenigi.

„Un flașnetar!" își zise el.

Și nu fu câtuși de puțin mirat de numele ce-l auzi când Joachim se sculă de pe bancă și, cu o ușoară notă de stânjeneală, făcu prezentările:

— Vărul meu Castorp – domnul Settembrini.

Hans Castorp se ridică și el ca să salute, în timp ce pe față îi stăruiau încă urmele accesului de veselie. Curtenitor, italianul îi rugă pe cei doi tineri să nu se deranjeze și să-și reia locurile, iar el rămase în fața lor în picioare, în poziția sa preferată. Zâmbind, așa cum stătea, se uita la cei doi veri, dar mai ales la Hans Castorp, iar acea cută fină și batjocoritoare din colțul buzelor ușor contractate sub mustața stufoasă – acolo unde frumoasa-i arcuire se ridica puțin – producea o impresie ciudată, care părea să te îndemne la luciditate și atenție, încât îl trezi într-o clipită din voioșia sa pe Hans Castorp, care dintr-odată se simți rușinat. Settembrini spuse:

— Domnii sunt binedispuși – pe bună dreptate, pe bună dreptate. E o dimineață minunată! Văzduhul e albastru, soarele râde, adăugă el și, cu o mișcare ușoară și elegantă ridică spre cer o mână mică și gălbuie, aruncând într-acolo și o privire piezișă senină. Te simți într-adevăr îndemnat să uiți unde te găsești.

Vorbea fără accent străin, și grija pe care o punea ca pronunția să fie cât mai exactă ar fi putut da de bănuit că este din altă țară. Buzele rosteau cuvintele cu o anume bună dispoziție. Îl ascultai cu plăcere.

— Venind la noi, domnul a făcut o călătorie agreabilă? se adresă el lui Hans Castorp. Ați și intrat în posesiunea sentinței lor? Vreau să spun: sinistra ceremonie a primei consultații a avut loc? Aici ar fi fost nimerit să se oprească și să aștepte, în cazul că dorea într-adevăr un răspuns; asta, deoarece formulase o întrebare, iar Hans Castorp se pregătea să răspundă. Dar străinul continuă imediat cu iscodirile: Rezultatul este mulțumitor? Din râsul dumneavoastră vesel – și aici Settembrini tăcu o clipă, în timp ce crisparea buzelor se adânci – s-ar putea trage concluzii contradictorii. Scumpii noștri Minos și Radamente[14], la câte luni v-au condamnat oare?

În gura lui, cuvântul „condamnat" suna deosebit de caraghios.

— Îmi îngăduiți să ghicesc? Șase? Sau nouă dintr-odată? La noi, în privința asta, nu sunt deloc zgârciți…

Mirat, Hans Castorp râse, încercând să-și aducă aminte cine puteau fi Minos și Radamente. Apoi răspunse:

— Cum așa? Nu, vă înșelați, domnule Septem…

— Settembrini, îl corectă italianul cu spontaneitate și avânt, făcând o plecăciune plină de haz.

— Iertați-mă, domnule Settembrini. Nu, vă înșelați. Nu sunt deloc bolnav. Fac doar o vizită de câteva săptămâni vărului meu Ziemssen și cu acest prilej mă și odihnesc puțin.

— Mii de draci, prin urmare, nu faceți parte din cercul nostru? Sunteți sănătos, sunteți ca un student ce audiază cursul unui profesor, fără a fi înscris, un fel de Ulise în împărăția umbrelor? Câtă îndrăzneală să cobori în străfundurile unde morții hălăduiesc în nimicnicia lor…

— În străfunduri, domnule Settembrini? Asta-i bună!… A trebuit să fac o ascensiune de aproape două mii de metri ca să ajung

[14] În mitologia greacă, regele Minos este pus să judece, alături de fratele său Radamente, sufletele morților în Hades.

până la dumneavoastră…

— O simplă închipuire de-a dumneavoastră! Pe cuvântul meu, n-a fost decât o iluzie, spuse italianul făcând cu mâna un gest hotărât. Suntem niște făpturi care ne-am prăbușit în adânc, nu-i așa, domnule locotenent? adăugă el întorcându-se către Joachim care, bucurându-se din toată inima de titlul ce i se dădea, dar silindu-se să n-o arate, răspunse îngândurat:

— Aveți dreptate, viața noastră ne-a preschimbat oarecum în primitivi. Dar, la urma urmelor, poate mai există mijlocul să ne-o refacem.

— Da, pe dumneavoastră vă cred în stare; sunteți un om cum trebuie, spuse Settembrini. Apoi, întorcându-se iarăși către Hans Castorp, spuse de trei ori: „Așa, așa, așa!" făcând să șuiere ș-ul. Și adăugând iarăși de trei ori: „Nu mai spune, nu mai spune, nu mai spune" cu un *s* accentuat și sonor, îl aținti pe nou-venit cu o privire atât de încremenită, încât ochii îi căpătaseră o expresie fixă și parcă oarbă, pentru ca, după aceea, reînsuflețindu-se, să continue:

— Așadar, ați venit la noi de bunăvoie, la noi ăștia care am căzut atât de jos, încât doriți să ne oferiți pentru un timp oarecare plăcerea însoțirii dumneavoastră. Ei, este un lucru frumos. Și ce termen v-ați propus? Nu este delicat să vă pun o astfel de întrebare. Dar aș fi extraordinar de curios să aflu cât timp îți acorzi atunci când tu ești acela care hotărăște, iar nu Radamente.

— Trei săptămâni, zise Hans Castorp cu o degajare nu lipsită de o anumită înfumurare de îndată ce simți că este invidiat.

— *O Dio*[15], trei săptămâni! Ați auzit, domnule locotenent? Nu e oare aproape o impertinență să spui: stau aici trei săptămâni și pe urmă plec? Domnul meu, aici nu cunoaștem o unitate de măsurat timpul care se numește săptămână, dacă-mi îngăduiți să vă dau această informație. Unitatea noastră cea mai mică este luna. Calculăm în stil mare – acesta este privilegiul umbrelor. Mai avem și alte asemenea unități, dar toate sunt în stil mare. Îmi îngăduiți să vă întreb ce profesie exercitați acolo jos, în viață, sau mai precis

[15] „Vai, Doamne" (ital.). (n.tr.)

pentru care profesie vă pregătiți? Vedeți, curiozitatea mea nu-și impune nicio limită. Căci și curiozitatea face parte dintre privilegiile noastre.

— Dar vă rog chiar, spuse Hans Castorp.

Îi dădu lămuririle cerute.

— Inginer, constructor de vapoare! Dar e grandios! exclamă Settembrini. Vă rog să fiți convins că socotesc această profesiune minunată, cu toate că aptitudinile mele tind într-un sens complet diferit.

— Domnul Settembrini este literat, interveni Joachim puțin cam stingherit. A scris necrologul lui Carducci pentru niște ziare germane – Carducci[16], înțelegi tu.

Și se simți și mai stânjenit atunci când vărul său îl privi mirat ca și cum l-ar fi întrebat: „Dar ce știi tu despre Carducci? Tot atât de puține ca și mine, cred".

— Întocmai, confirmă italianul dând din cap. Am avut cinstea să vorbesc compatrioților dumneavoastră despre viața acestui mare poet și liber-cugetător, atunci când a murit. L-am cunoscut și pot să mă socotesc elevul lui. La Bologna eram printre cei care îi consacram un adevărat cult. Lui îi datorez ceea ce posed sub raportul culturii și al voioșiei. Dar vorbeam despre dumneavoastră. Inginer constructor de vapoare? Știți oare cât de mult creșteți în ochii mei? Iată că am pe neașteptate prilejul să mă adresez dumneavoastră ca unui reprezentant al unei întregi lumi a muncii și a geniului practic.

— Dar, domnule Settembrini, deocamdată nu sunt decât student și încă abia la început.

— Desigur, și orice început este greu. În general, orice muncă ce merită acest nume este grea, nu-i așa?

— Da, așa este, lua-o-ar dracu'! zise Hans Castorp și vorbele îi țâșniră din adâncul inimii.

Settembrini ridică iute sprâncenele.

— Îl invocați chiar și pe diavol pentru a vă susține afirmația? spuse el. Pe Satan în persoană? Știți, cred, că marele meu profesor

[16] Giosue Carducci, poet și erudit italian (1836–1897). (n.tr.)

i-a închinat un imn?

— Iertați-mă, cui? Dracului? întrebă Hans Castorp.

— Chiar lui. În țara mea este cântat câteodată, cu anumite ocazii solemne. *O salute, o Satana, o ribellione, o forza vindice della ragione*[17]. Este un cântec măreț! Dar e puțin probabil că v-ați referit la dracul acesta, care trăiește într-o desăvârșită înțelegere cu munca. Acela la care v-ați gândit se înspăimântă de muncă și are toate motivele să-i fie teamă, da, probabil că v-ați referit la celălalt diavol, despre care se spune că nu trebuie să-i dai nici măcar degetul cel mic de la mână…

Toate acestea îi păreau absolut ciudate bunului Hans Castorp. Nu înțelegea italiana și restul nu prea îi era pe plac. Miroseau toate a predică duminicală, deși fuseseră rostite pe un ton de flecăreală și aproape de glumă. Se uită la văru-său, care lăsă ochii în jos, apoi zise:

— Vai, domnule Settembrini, dumneavoastră îmi interpretați cuvintele într-un sens prea precis. Vă asigur că tot ce am spus despre diavol n-a fost decât un fel de-a vorbi!

— Cineva, undeva, trebuie să aibă spirit, făcu Settembrini și privi melancolic în aer. Apoi, însuflețindu-se, înveselindu-se și reluând cu eleganță discuția, continuă: Oricum, din vorbele dumneavoastră am tras concluzia că v-ați ales o profesiune pe cât de exigentă, pe atât de lăudabilă. Doamne, eu sunt umanist, un *homo humanus,* și nu mă pricep absolut deloc la chestiile astea inginerești, oricât de sincer ar fi respectul ce vi-l port. Dar îmi închipui că teoria specialității dumneavoastră trebuie să ceară un cap limpede și lucid, iar practica un om dintr-o bucată, nu-i așa?

— Bineînțeles că-i așa, într-adevăr, nu pot decât să vă dau dreptate, răspunse Hans Castorp, silindu-se fără să vrea să se exprime ceva mai elocvent. Azi, exigențele sunt considerabile, este preferabil să nici nu te gândești cât sunt de mari, altfel riști să-ți pierzi curajul. Nu, nu-i deloc o glumă. Mai cu seamă în cazul când nu ești deosebit de rezistent… Este adevărat că am venit aici doar

[17] „O, te salut, o, Satană, o, răzvrătire, o, forță răzbunătoare a rațiunii…” (ital.). (n.tr.)

ca oaspete și, având în vedere că nu sunt viguros, aș minți dacă aș pretinde că munca îmi dă satisfacții deosebite. Din contră, mă obosește și nu mă simt perfect sănătos decât atunci când nu fac nimic…

— De exemplu, acum?

— Acum? O, am sosit prea de curând aici, sus, deci vă puteți închipui că mă simt un pic tulburat.

— Ah, tulburat!

— Da, de altfel nici n-am dormit prea bine, apoi micul dejun a fost în adevăr cam copios… Sunt obișnuit, fără îndoială, cu o masă abundentă, însă cea de azi a fost prea suculentă pentru mine, *too rich*[18], cum spun englezii. Pe scurt, mă simt puțin cam apăsat și închipuiți-vă că în dimineața asta n-am reușit să dau de gustul țigării! Așa ceva, vă mărturisesc, nu mi s-a mai întâmplat niciodată, afară doar când eram serios bolnav – iar acum are un gust ca de iască. A trebuit s-o arunc, fiindcă nu avea niciun sens să mă chinuiesc cu fumatul. Sunteți fumător, dacă-mi îngăduiți această întrebare? Nu? În cazul acesta nu vă puteți imagina cât necaz și câtă amărăciune pot să însemne un asemenea lucru pentru cineva căruia îi place mult să fumeze, încă din tinerețe, ca mine…

— N-am nicio experiență în privința asta, răspunse Settembrini, și nu sunt deloc mâhnit că-mi lipsește o asemenea experiență. Numeroase spirite de elită și lucide au disprețuit tutunul. Nici lui Carducci nu-i plăcea. Radamente însă are să vă înțeleagă perfect. Este un drept-credincios al viciului dumneavoastră.

— Ei, viciu, domnule Settembrini…

— De ce nu? Trebuie să spui lucrurilor pe nume, în mod limpede și energic. Procedând astfel, îți întărești și-ți înalți viața. Și eu am vicii.

— Prin urmare, și consilierul aulic Behrens este un cunoscător în materie de țigări. E un om încântător.

— Găsiți? A, prin urmare, ați și făcut cunoștință?

— Da, adineauri, înainte de-a ieși. Lucrurile s-au petrecut

[18] „Prea bogată” (engl.). (n.tr.)

aproape ca un fel de consultație, dar, înțelegeți, absolut *sine pecunia.* Imediat și-a dat seama că sunt puțin cam anemic. Apoi m-a sfătuit să urmez neapărat același regim ca și vărul meu, adică să stau culcat pe balcon cât mai mult și în același timp m-a sfătuit să-mi iau și temperatura.

— În adevăr? întrebă Settembrini. Excelent! mai exclamă el cu fața întoarsă în sus și râse răsturnând capul pe spate. Cum se spune în opera maestrului dumneavoastră? „Eu sunt păsărarul, cel veșnic voios, hopa, hopa tot așa”[19], pe scurt, e foarte amuzant. Și-o să-i urmați sfatul? Fără îndoială. De ce n-ați face-o? Al dracului om, Radamente ăsta! Și, în adevăr, e „veșnic voios”, chiar dacă uneori cam forțat. Înclină spre melancolie. Viciul nu-i mai prieșe, întrucât dacă i-ar prii n-am mai putea vorbi de viciu – căci tutunul îl face melancolic și de aceea respectabila noastră soră-șefă ține rezervele sub cheie și nu-i dă zilnic decât o porție redusă. Se zice că se întâmplă să cadă uneori în ispita de-a fura și atunci devine melancolic. Într-un cuvânt: un suflet confuz. Ați cunoscut-o cumva și pe sora-șefă? Nu? O, dar asta e o greșeală! Sunteți nedrept dacă nu solicitați cinstea de a-i face cunoștință. Se trage din neamul von Mylendonk, domnul meu! Deosebirea între ea și Venus de Medicis este că acolo unde zeița își arată sânii, dânsa obișnuiește să poarte un crucifix.

— Ha, ha, e bună! râse Hans Castorp.

— Prenumele ei este Adriatica.

— Asta mai lipsea! strigă Hans Castorp. Ascultați-mă, iată ceva foarte ciudat! Von Mylendonk și pe deasupra Adriatica. Sună ca și cum ar fi moartă de multă vreme. Îți evocă ceva aproape medieval.

— Stimatul meu domn, răspunse Settembrini, aici sunt multe lucruri „aproape medievale”, cum vă place să vă exprimați. În ce mă privește, am convingerea că Radamente al nostru n-a pus-o pe această fosilă ca supraveghetoare a palatului său de spaime decât dintr-o necesitate artistică, din nevoia de a păstra unitatea de stil. El însuși este pictor – n-ați știut? Pictează în ulei. Ce vreți, nu-i interzis, nu-i așa, fiecare este perfect liber… Iar doamna Adriatica

[19] Arie din opera *Flautul fermecat* de Mozart. (n.tr.)

spune cui vrea s-o asculte, dar o spune și celorlalți, că o Mylendonk a fost stareța unei mănăstiri din Bonn, pe Rin, pe la mijlocul secolului al XIII-lea. Este posibil ca ea însăși să fi văzut lumina zilei la scurtă vreme după aceea…

— Ha, ha, ha! Găsesc că sunteți puțin cam zeflemitor, domnule Settembrini.

— Zeflemitor? Vreți să spuneți: malițios? Da, sunt un pic malițios, zise Settembrini. Necazul meu e că sunt nevoit să-mi irosesc malițiozitatea cu teme atât de nenorocite. Sper, domnule inginer, că nu aveți nimic împotriva malițiozității. Pentru mine este cea mai scânteietoare armă a rațiunii împotriva puterilor întunericului și urâțeniei. Malițiozitatea este spiritul criticii, iar critica – elementul de bază aflat la originea progresului și iluminismului.

Apoi Settembrini trecu pe neașteptate la altceva, începând să vorbească despre Petrarca, pe care-l numi „părintele timpurilor noi".

— Să nu uităm că trebuie să ne facem cura de odihnă, spuse Joachim îngrijorat.

Literatul își însoțise cuvintele cu un gest elegant al mâinii. Acum, cu o mișcare circulară a degetelor îndreptate spre Joachim, curmă scurt acest gest și spuse:

— Locotenentul nostru se grăbește la serviciu, prin urmare, să mergem și noi. Avem același drum – „la dreapta, pe drumul ce duce către zidurile puternicei Dis"[20]. Ah! Vergiliu, Vergiliu! E neîntrecut, domnilor. Cred, evident, în progres. Dar Vergiliu dispune de metafore pe care nu le poate găsi niciun autor modern.

Pe drumul de întoarcere, Settembrini se apucă să recite versuri latinești, cu accent italian, dar se întrerupse în clipa în care o fetișcană care locuia desigur în sat le ieși în cale și începu să zâmbească și să fredoneze ștrengărește.

— Ț, ț, ț, plescăi el cu limba. Ei da, ei da, ei da! La, la, la! O, tu, dulce porumbiță, vrei să fii a mea? Uitați-vă numai cum „ochii îi scânteiază de o privire furișată", cită el – doar Dumnezeu știe de unde luase citatul – apoi trimise niște bezele spre fata care se

[20] Vergiliu, *Eneida,* Cartea a VI-a. (n.tr.)

îndepărta stingherită.

„E un adevărat ștrengar”, gândi Hans Castorp și rămase la această părere când Settembrini, după ce se dovedi înclinat spre galanterie, se porni iar pe bârfeală. Se legă mai ales de consilierul aulic Behrens, își bătea joc de picioarele lui foarte mari și socotea că titlul l-ar fi primit de la un prinț bolnav de tuberculoză cerebrală, întreg ținutul mai vorbea încă despre viața scandaloasă dusă de acest prinț, dar Radamente închisese un ochi, apoi închisese amândoi ochii, și astfel rămăsese în continuare „consilier aulic”, neclintit în titlul lui. De altfel, domnii știau oare că el fusese cel care a inventat sezonul de vară? Da, el și nimeni altul. Meritul îi aparținea. Altădată doar cei mai fideli dintre fideli rămâneau și vara aici. Atunci „umoristul nostru”, cu isteața sa putere de pătrundere ce nu se lasă influențată, demonstra că această supărătoare stare de lucruri nu era decât rodul unei prejudecăți. Drept urmare, stabili principiul că, cel puțin în ceea ce privește *institutul* său, cura din timpul verii trebuie considerată nu numai ca recomandabilă, ci mai ales ca deosebit de folositoare și aproape absolut necesară. Și s-a priceput să răspândească în rândul celor internați aceste teorii, redactând articole de popularizare pe care le-a lansat prin presă. De atunci afacerile merg tot atât de bine vara ca și iarna. „Geniu!” preciza Settembrini. „In-tu-i-ți-e!” mai adăugă el. După care, trecând prin ascuțișul criticii toate sanatoriile din regiune, lăudă, pe un ton destul de mușcător, simțul comercial al proprietarilor. La cutare sanatoriu era profesorul Kafka… În fiecare an, de cum începea anotimpul critic al topirii zăpezilor, iar bolnavii își exprimau dorința să plece, profesorul Kafka se simțea obligat să pornească într-o călătorie de opt zile, făgăduind să dea autorizațiile de plecare imediat după ce se va întoarce. Dar lipsea opt săptămâni, iar nenorociții așteptau și – în treacăt fie spus – vedeau cum cresc mereu notele de plată. Unii bolnavi aflați tocmai la Fiume îl chemau la consultație, el însă nu pornea la drum înainte de a se fi depus în contul lui cel puțin cinci mii de franci elvețieni, operație financiară care dura întotdeauna cam vreo cincisprezece zile. Firește, a doua zi după sosirea celebrissimului maestru, bolnavul se grăbea să moară. Cât

despre doctorul Salzmann, acesta îl învinuia pe profesorul Kafka că nu-și păstrează curate seringile pentru injecții și că-i infectează pe bolnavi. Și-a tălpuit pantofii cu cauciucuri, spunea Salzmann, ca morții să nu-l audă; la care Kafka răspundea că la Salzmann, bolnavilor li se administra o doză atât de considerabilă din „veselul dar al viței-de-vie" – firește, tot cu scopul de-a rotunji facturile – încât oamenii mureau ca muștele, nu de ftizie, ci de ciroză…

Continuă astfel, iar Hans Castorp râse din toată inima și fără răutate, auzind acest șuvoi de invective debitate cu volubilitate. Locvacitatea italianului era deosebit de plăcută în puritatea și preciziunea ei lipsită de orice accent străin. De pe buzele lui mobile cuvintele țâșneau tari, limpezi, proaspete, folosea expresii savante vii, mișcătoare, utiliza până și flecțiunile gramaticale cu o satisfacție atât de vizibilă, atât de comunicativă și plină de bună dispoziție, încât dădea impresia că are spiritul prea limpede și prea prezent ca să-l ia vreodată gura pe dinainte.

— Vorbiți atât de nostim, domnule Settembrini, spuse Hans Castorp, cu atâta vioiciune, încât drept să vă spun nici nu știu cum trebuie s-o calific.

— Plastic, nu? replică italianul făcându-și vânt cu batista, deși nu era cald, ci mai curând răcoare. Acesta trebuie să fie cuvântul pe care-l căutați. Vreți să spuneți că am un fel plastic de-a vorbi. Dar stai! exclamă el. Ce văd? Acolo se plimbă judecătorii din infernul nostru! Ce spectacol!

În drumul lor, cei trei străbătuseră cam o jumătate din calea de întoarcere. Să fi fost mulțumită conversației lui Settembrini, pantei domoale a drumului sau într-adevăr se depărtaseră de sanatoriu; mai puțin decât crezuse Hans Castorp – căci un drum pe care-l facem pentru prima dată este mult mai lung decât unul pe care-l cunoaștem –, dar oricum ar fi fost, drumul de înapoiere li se păru de o scurtime surprinzătoare. Settembrini avea dreptate, căci iată-i pe cei doi medici plimbându-se pe dâmbul din spatele sanatoriului, doctorul Behrens înainte, cu halatul alb și ceafa revărsată, dând din mâini ca din niște lopeți, iar în urma lui doctorul Krokowski, în halat negru, privind în jur cu un aer în care conștiința ce-o avea despre valoarea sa se manifesta cu atât mai

evident cu cât uzanța profesională îl silea să meargă în urma șefului său.

— Ah, Krokowski! exclamă Settembrini. Uite-l cum merge, el care cunoaște toate secretele doamnelor noastre. Observați, vă rog, rafinamentul simbolic al îmbrăcămintii lui. Umblă în negru pentru a arăta că domeniul special al studiilor sale este noaptea. Omul acesta n-are în minte decât un singur gând, iar acest gând e mârșav. Cum se face, domnule inginer, că n-am vorbit încă despre el? Ați făcut cunoștință?

Hans Castorp răspunse afirmativ.

— Ei, bine? Trebuie să cred că și el vă este simpatic.

— Nu știu prea bine, domnule Settembrini. N-am stat de vorbă decât foarte puțin. Și apoi, nu-mi formez părerea prea repede. Mă uit mai întâi la om și după aceea-mi spun: Prin urmare, așa ești? Prea bine!...

— Asta e o prostie! răspunse italianul. Trebuie să aveți păreri. Acesta este motivul pentru care natura v-a înzestrat cu ochi și cu inteligență. Adineauri găseați că vorbesc cu maliționozitate; dar dacă am făcut-o, poate că n-a fost fără o anume intenție pedagogică. Noi, umaniștii, avem cu toții o vână pedagogică... Domnii mei, legătura istorică dintre umanism și pedagogie explică legătura psihologică existentă între ele. Nu trebuie să li se răpească umaniștilor funcția de educatori – nu li se poate răpi, deoarece ei sunt singurii depozitari ai tradiției demnității și frumuseții omului. Umaniștii i-au înlocuit odinioară pe preoții care, în vremuri tulburi și inumane, puteau să-și aroge conducerea tinerelor generații. De atunci, domnii mei, nu s-a mai ivit niciun tip nou de educator. Domnule inginer, puteți să mă socotiți retrograd, însă în principiu, *in abstracto,* vă rog să mă înțelegeți cum trebuie, eu rămân partizanul gimnaziului umanist...

Chiar și în ascensor mai continuă să le vorbească cu lux de amănunte și nu încetă decât atunci când verii ajunseră la etajul al doilea. El însuși urcă până la al treilea, unde ocupa o cămăruță ce dădea spre spatele sanatoriului, după cum spunea Joachim.

— Așadar, n-are bani? întrebă Hans Castorp în vreme ce îl însoțea pe Joachim până în camera care arăta exact ca a lui.

— Într-adevăr, zise Joachim, fără îndoială că n-are. Sau are tocmai atât cât să-și plătească întreținerea aici. Tatăl său a fost literat, mă înțelegi, și cred că și bunicul.

— Atunci, pricep, spuse Hans Castorp. Dar, în definitiv, e bolnav serios?

— După câte sunt informat, nu-i un caz grav, ci mai degrabă persistent, o formă care revine mereu. E bolnav de ani de zile, un timp a fost și plecat, însă a fost repede silit să-și reia locul aici.

— Bietul om! Tocmai el, care pare atât de entuziasmat de muncă. De altfel este extrem de vorbăreț și trece cu mare ușurință de la o temă la alta. Față de fetișcană s-a purtat puțin cam obraznic, ceea ce, pe moment, m-a stingherit. Dar tot ce-a spus pe urmă, despre demnitatea omenească, suna totuși minunat, ca un discurs solemn. Vă vedeți des?

Sagacitate

Dar la această întrebare Joachim nu mai putu să răspundă decât cu greutate și ininteligibil. Dintr-o cutie de piele roșie, capitonată cu catifea și așezată pe masă, scosese un mic termometru și vârâse în gură extremitatea unde se afla rezervorul cu mercur. Îl ținea pe stânga, sub limbă, în așa fel încât instrumentul de sticlă îi ieșea pieziș dintre buze. Își puse apoi o haină de casă, papucii și o bluză asemănătoare cu o tunică militară, luă de pe masă foaia liniată pentru însemnarea temperaturii, un creion și după aceea o carte, o gramatică rusească – deoarece învăța rusa, în speranța că la serviciu, după cum spunea, asta i-ar putea crea anumite avantaje – și astfel echipat ieși pe balcon și se întinse în șezlong, acoperindu-și doar picioarele cu o pătură din păr de cămilă.

Treabă care nu era chiar atât de necesară: în ultimul sfert de oră stratul de nori devenise din ce în ce mai subțire, astfel că soarele răzbătea cu o dogoare atât de estivală și de manifestă, încât Joachim își ascunse capul sub un fel de acoperământ de dril alb care, cu ajutorul unui mic mecanism ingenios, se putea fixa pe

spătarul scaunului și apleca după poziția soarelui. Hans Castorp își exprimă admirația pentru această invenție. Voia să aștepte ca vărul său să-și ia temperatura și-n răstimp privea cu atenție cum erau toate aranjate, cercetă sacul de dormit căptușit cu blană, aflat într-un colț al balconului (Joachim îl întrebuința în zilele friguroase) și cu mâinile sprijinite pe balustradă se uita în grădină și spre terasa comună, acum plină de pacienții întinși care citeau, scriau sau sporovăiau. De fapt, nu vedea de aici decât o parte a terasei, vreo cinci șezlonguri.

— Cât timp trebuie să ții chestia asta? întrebă Hans Castorp întorcându-se.

Joachim ridică șapte degete.

— Cu siguranță că au trecut cele șapte minute ale tale.

Joachim făcu semn din cap că încă nu. Puțin mai târziu, își scoase termometrul din gură și îl privi spunând totodată:

— Da, timpul trece foarte încet când ești cu ochii pe el. Îmi iau temperatura de patru ori pe zi și o fac cu multă plăcere, căci numai atunci îți dai seama, de fapt, ce reprezintă în realitate un minut sau chiar șapte minute – când aici ne batem joc de timp într-un mod îngrozitor.

— Spui „în realitate”. Dar niciodată nu poți spune „în realitate”, obiectă Hans Castorp. Stătea cu un șold lipit de balustradă, iar în albul ochilor avea vinișoare roșii. Timpul nu este deloc o „realitate”. Când ți se pare lung e lung, când ți se pare scurt e scurt, dar cât de lung sau de scurt este în realitate, asta n-o știe nimeni.

Nu era obișnuit să filosofeze și totuși simțea nevoia.

Joachim replică:

— Cum adică? N-ai dreptate. Deoarece îl măsurăm. Avem ceasornice și calendare, și, când o lună a trecut, a trecut pentru tine, pentru mine și pentru noi toți.

— Ascultă-mă cu atenție, spuse Hans Castorp ridicând arătătorul în dreptul ochilor săi tulburi. Așadar, un minut este tot atât de lung cât ți se pare ție când îți iei temperatura?

— Un minut este atât de lung… durează atâta cât îi trebuie secundarului să parcurgă circumferința cadranului.

— Dar afectivitatea noastră înregistrează diferite timpuri. Și de

fapt… spun: de fapt, repetă Hans Castorp apăsându-și arătătorul pe nas atât de tare că-l îndoi, este vorba de o mișcare, o mișcare în spațiu, nu-i așa? Stai, așteaptă! Deci, măsurăm timpul cu ajutorul spațiului. Prin urmare, este aproape același lucru ca și cum am vrea să măsurăm spațiul cu ajutorul timpului – ceea ce nu li se întâmplă decât oamenilor lipsiți cu desăvârșire de spirit științific. De la Hamburg până la Davos sunt douăzeci de ore – da, cu trenul. Cu piciorul însă cât timp este? Dar, în gând? Nicio secundă!

— Ia ascultă, făcu Joachim, ce te-a apucat? Am impresia că ai și prins rădăcini aici, la noi.

— Taci! Astăzi sunt foarte lucid. Așadar, ce este timpul? întrebă Hans Castorp și cu un deget își îndoi atât de brusc vârful nasului încât acesta deveni palid și-i pieri tot sângele. Poți să-mi explici acest fenomen? Noi percepem spațiul cu organele noastre de simț, cu ochii, cu pipăitul. Perfect. Dar care este organul cu care percepem timpul? Poți să-mi precizezi? Vezi, iată-te încolțit. Cum însă am putea măsura ceva căruia nu știm să-i definim nici măcar o singură însușire? Noi spunem: timpul trece. Bine, n-are decât să treacă. Cât despre posibilitatea de a-l măsura… dar așteaptă! Adică, pentru a fi posibil să-l măsori ar trebui să se desfășoare în mod uniform, și n-avem nicio dovadă că se întâmplă într-adevăr așa. Pentru conștiința noastră el se desfășoară astfel, adică noi presupunem acest lucru fiindcă este mai comod, dar dă-mi voie să-ți atrag atenția asupra faptului că măsurătorile noastre nu sunt decât niște convenții, și nu trebuie să te superi pe mine…

— Bine, spuse Joachim, și, prin urmare, nu-i decât o convenție că termometrul măsoară la mine o temperatură cu patru linii mai mult decât e normal? Totuși, din pricina acestor linii sunt silit să-mi fac veacul pe-aici și nu mă pot prezenta la serviciul militar, ceea ce este în fapt dezgustător!

— Ai 37,5?

— A început iar să scadă. Și Joachim însemnă cifra pe foaia de temperatură. Aseară am avut aproape 38, din cauza sosirii tale. Tuturor celor care primesc vizite li se urcă temperatura. Și totuși, aceste vizite sunt o binefacere.

— Acum plec, zise Hans Castorp. Mai am în cap o sumedenie de

gânduri despre timp, pot spune că e un întreg complex de idei. Însă de data asta nu vreau să te mai necăjesc cu asemenea chestiuni, pentru că oricum ai prea multe linii. O să mi le amintesc pe toate și o să revenim asupra lor mai târziu, poate după gustare. O să mă chemi la gustare, nu-i așa? Acum mă duc și eu să-mi fac cura de odihnă, căci nimănui nu-i strică, slavă Domnului.

Și spunând acestea trecu de cealaltă parte a peretelui de sticlă, pe balconul unde se găseau așezate de asemenea un șezlong și o măsuță, își luă din camera frumos aranjată volumul *Ocean Steamships* și pătura moale de culoare roșu-închis cu carouri verzi, apoi se întinse.

Curând se văzu silit și el să deschidă umbrela; de îndată ce te culcai, arșița soarelui devenea insuportabilă. Dar cel puțin stăteai într-un chip deosebit de comod, fapt pe care Hans Castorp îl constată imediat cu plăcere – ba mai mult, nu-și aducea aminte să mai fi întâlnit un șezlong atât de comod. Scheletul făcut dintr-un lemn lustruit brun-roșiatic, de o formă puțin demodată – ceea ce nu era decât o fantezie a gustului, căci după toate aparențele scaunul era nou – avea o saltea ce se întindea de la picioare până la spătar, formată în realitate din trei perne și acoperită cu o pânză groasă. Mai mult, în dreptul cefei era o pernă prinsă cu un șiret, nici prea moale, nici prea tare, învelită cu o pânză brodată, care-și îndeplinea foarte bine rolul. Hans Castorp își sprijini brațul de suprafața latră și lucioasă a rezemătorii, clipi și se odihni fără să recurgă la *Ocean Steamships* ca să se distreze. Văzut printre arcadele balconului, peisajul aspru și sărac, însă scăldat într-o lumină limpede, părea un tablou înrămat. Hans Castorp îl privi dus pe gânduri. Deodată își aminti ceva și spuse cu glas tare în liniștea din jur:

— Cred că fata care ne-a servit micul dejun e pitică.

— Pst! făcu Joachim. Mai încet. Da, este pitică. Ei și?

— Nimic. Încă n-am apucat să vorbim despre asta.

Apoi continuă să viseze. Când se întinsese în șezlong era ora zece. Trecu o oră. Era o oră obișnuită, nici lungă, nici scurtă. Când ajunse la capătul ei, peste casă și grădină răsună un gong, întâi departe, apoi mai aproape și pe urmă iarăși departe.

— Gustarea, zise Joachim, și Hans Castorp îl auzi cum se scoală.

Hans Castorp socoti că și pentru el cura de odihnă se sfârșise și intră în cameră să se aranjeze puțin. Cei doi veri se întâlniră pe coridor și coborâră împreună. Hans Castorp spuse:

— Ei da, aici se stă admirabil culcat. Ce fel de șezlonguri sunt astea? Dacă ar fi posibil, aș cumpăra și eu unul să-l iau cu mine la Hamburg, căci întins pe el te simți ca-n paradis. Sau crezi cumva că Behrens le-a comandat în mod special, construite după indicațiile sale?

Joachim nu știa. Își scoaseră pardesiele și intrară pentru a doua oară în sufragerie, unde masa era în toi.

De atâta lapte proaspăt, întreaga sala era scăldată într-o lumină alburie: în fața fiecărui scaun se găsea un pahar mare, de cel puțin o jumătate de litru.

— Nu, declară Hans Castorp după ce își reluă locul la capătul mesei, între croitoreasă și englezoaică, și-și desfăcu resemnat șervetul, deși mai simțea apăsarea primei mese. Nu, continuă el, de lapte să mă ferească Dumnezeu, nu beau niciodată, iar la ora asta mai puțin ca oricând. Nu cumva au din întâmplare bere porter? Și cu o politețe plină de menajamente puse piticei această întrebare. Din nefericire, nu aveau. Dar ea îl asigură că-i va aduce bere Kulmbacher și, în adevăr, îi aduse. Era consistentă, întunecată, cu o spumă brună și înlocuia de minune porterul. Hans Castorp bău cu lăcomie un pahar cam de jumătate de litru. Mâncă apoi câteva felii de carne rece cu pâine prăjită. După aceea se aduseră fulgi de ovăz și iarăși mult unt și fructe. La urmă își lăsă doar ochii să i se odihnească pe felurile de mâncare, fiind incapabil să mai înghită ceva. Privi de asemenea și la cei din jurul său – constată că de data aceasta grupul nu i se mai părea atât de uniform: individualitățile ieșeau în evidență.

Toate locurile de la masă erau ocupate, afară de acela din fața lui, de la celălalt capăt, care, după cum află, era rezervat doctorului. Căci în măsura în care ocupațiile le îngăduiau, medicii luau masa împreună cu pacienții, schimbând de fiecare dată locul, astfel că se rezerva în capul fiecărei mese un scaun pentru medici.

Acum niciunul nu era prezent; se spunea că sunt cu toții într-o operație. Tânărul cu mustață intră iarăși, își lăsă brusc bărbia în piept, apoi se așeză cu o înfățișare îngrijorată și morocănoasă. Iată că și tânăra blondă și slabă apăru la locul ei, mâncându-și iaurtul cu lingura, ca și cum ar fi fost singurul lucru ce se putea mânca. De data asta, lângă ea ședea o mică doamnă bătrână și vioaie care tot trăncănea în rusește către tânărul cel tăcut, iar el o privea îngrijorat, răspunzându-i doar prin mișcări de cap, cu expresia unui om care are un gust amar în gură. În fața lui, alături de bătrâna doamnă, ceva mai departe, stătea o altă tânără – nostimă, cu pieptul impozant, cu părul șaten și frumos ondulat, cu ochii rotunzi, căprui, copilărești și cu un mic rubin la mâna-i frumoasă. Râdea mult și vorbea mereu rusește, numai rusește. Se numea Marusia, după cât auzise Hans Castorp. În treacăt observă că Joachim pleca ochii cu o expresie severă atunci când ea râdea și vorbea.

Settembrini intră pe ușa laterală și răsucindu-și mustața înaintă către locul său, la capătul mesei situate pieziș față de aceea ocupată de Hans Castorp. Abia se așeză că tovarășii de masă izbucniră în hohote de râs, fără îndoială că plasase vreuna din răutățile sale. Hans Castorp îi recunoscu de asemenea și pe membrii Clubului jumătăților de plămâni. Hermine Kleefeld păși către masa ei pe partea cealaltă, aproape de ușa verandei, privind cu ochi fără expresie și-l salută pe tânărul cu buzele răsfrânte care își trăsese jacheta într-un chip atât de puțin cuviincios. Palidă, doamna Levi stătea alături de grasa și pistruiata Iltis, printre necunoscuți, la dreapta lui Hans Castorp, la o masă situată în diagonală.

— Uite-ți vecinii, spuse Joachim cu jumătate de glas către vărul său, aplecându-se înainte. Perechea trecu pe lângă Hans Castorp îndreptându-se către ultima masă din dreapta, prin urmare, la „masa rușilor de rând”, la care o familie cu un băiat urât începuse să mănânce cu lăcomie mari cantități de *porridge*[21]. Bărbatul era de o construcție plăpândă, cu obrajii cenușii și scofâlciți. Purta o

[21] Fiertură de fulgi de ovăz (engl.). (n.tr.)

haină de piele brună și era încălțat cu ghete de fetru, prinse cu catarame. Nevastă-sa, la fel de micuță și slabă, era cocoțată, sub o pălărie cu penaj care se clătina la fiece pas, pe niște cizmulițe de iuft cu tocuri înalte, iar la gât avea o eșarfă cam murdară. Hans Castorp îi privi pe amândoi cu o lipsă de respect care de obicei îi era străină și a cărei brutalitate o resimți chiar el; dar însăși această brutalitate îi făcu o oarecare plăcere. Ochii îi erau în același timp indiferenți și indiscreți. Când, în aceeași clipă, ușa de sticlă din stânga lui fu izbită cu un vuiet zornăitor la fel ca la micul dejun, Hans Castorp nu mai tresări ca dimineață, ci doar se strâmbă cu oarecare plictiseală; iar când voi să-și întoarcă privirea într-acolo, găsi că toate acestea îi cer un efort prea mare și nu merită atâta osteneală. Așa se făcu că nici de data aceasta nu reuși să stabilească cine anume maltrata ușa cu atâta nepăsare.

De fapt, acest aperitiv cu bere, care de obicei nu avea asupra lui decât un efect destul de moderat, în sensul că-l îngreuna, de data aceasta îl amețise și-l paralizase – iar el, îndurându-i consecințele, se simțea de parcă ar fi primit un pumn în mijlocul frunții. Pleoapele îi erau grele ca plumbul și-și dădu seama că limba nu mai ascultă nici de cel mai elementar imbold atunci când, din politețe, încercă să întrețină o conversație cu englezoaica; trebui chiar să facă un mare efort pentru a izbuti să schimbe direcția privirii, iar la toate acestea se mai adăuga nesuferita fierbințeală a feței care atinsese aceeași intensitate ca și în ajun: avea senzația că obrajii îi sunt umflați de fierbințeală, respira cu greutate, inima îi bătea înfundat ca un ciocan înfășurat în cârpe, și dacă suferința nu se transforma în durere atroce, faptul se datora impresiei că își simțea capul ca și cum ar fi inhalat de două sau de trei ori cloroform. Ca prin vis observă că doctorul Krokowski sosise, în sfârșit, și se așezase la masă, chiar în fața sa, dar era o impresie vagă, măcar că doctorul îl fixă de mai multe ori cu o privire deosebit de pătrunzătoare în timp ce discuta cu doamnele din dreapta lui – nu fără ca tinerele, adică înfloritoarea Marusia și sfrijita consumatoare de iaurt, să-și plece ochii în fața sa cu un aer smerit și pudic. Dar făcând abstracție de toate aceste senzații, Hans Castorp se ținu bine, ba chiar mânui cuțitul și furculița cu o

deosebită îndemânare. Iar când vărul său îi făcu semn cu capul și se ridică, se sculă la rândul lui, se înclină fără să privească spre tovarășii de masă și ieși cu pas ferm în urma lui Joachim.

— Oare când mai facem o cură de odihnă? întrebă el, în timp ce ieșeau din clădirea sanatoriului. Din câte îmi pot da seama, e cel mai bun lucru de făcut aici. Aș vrea să fiu de pe acum culcat în minunatul meu șezlong. Mergem departe?

Un cuvânt în plus

— Nu, zise Joachim, și, de altfel, nici n-aș putea merge prea departe. De obicei, la ora asta, dacă am posibilitatea, cobor să dau o raită prin sat până în piață. Mai vezi prăvăliile și oamenii, și faci cumpărături când ai nevoie de ceva. Înainte de masă stăm culcați încă vreo oră și după aceea ne întindem iarăși până la patru.

Coborâră în plin soare pe drumul pe care sosiseră, trecură cursul de apă și liniile înguste, având în fața ochilor versantul drept al văii: Micul Schiahorn, Turnurile Verzi și Dorfbergul, denumiri pe care Joachim i le înșiră una după cealaltă. Dincolo se afla, la o oarecare înălțime, cimitirul din Davos-Dorf înconjurat cu zid și pe care Joachim i-l arătă tot cu bastonul. Apoi ieșiră la drumul mare, care, puțin săltat deasupra fundului văii, ducea de-a lungul povârnișului ce cobora în terase.

De fapt, nu se mai putea vorbi despre un sat; adică nu-i rămăsese decât numele. Stațiunea climaterică îl înghițise în întregime, întinzându-se din ce în ce mai departe către intrarea văii, iar acea parte a așezării ce purta numele de „Dorf" se unea fără vreo schimbare vizibilă cu partea zisă „Davos-Platz". Pretutindeni erau hoteluri și pensiuni, toate împodobite cu verande, balcoane și terase pentru odihnă, dar se găseau răspândite pe amândoi versanții și mici locuințe particulare unde se puteau închiria camere; de o parte și de alta erau case noi; pe unele porțiuni nu se afla nicio clădire, iar priveliștea se deschidea către pajiștile verzi din fundul văii…

Cuprins de o arzătoare dorință pentru obișnuita sa desfătare,

Hans Castorp aprinse iarăși o țigară și datorită berii băute reuși, când și când, spre marea lui satisfacție, să simtă un pic din aroma râvnită cu ardoare: destul de rar și de puțin, fără îndoială – ba mai trebui să facă și un oarecare efort pentru a avea o senzație ce aducea de departe cu obișnuita plăcere a fumatului, în vreme ce îngrozitorul gust de iască stăruia. Incapabil să se acomodeze cu slăbiciunea, luptă un timp pentru o desfătare care sau se ascundea sau nu apărea decât vag, de parcă și-ar fi bătut joc de el, iar până la sfârșit, obosit și scârbit, aruncă țigara. Cu toată toropeala de care era cuprins, se simțea obligat din politețe să continue o conversație și se chinuia să-și amintească lucrurile atât de deosebite pe care, chiar în dimineața aceea, ar fi vrut să le spună despre „timp". Dar își dădu seama că uitase și că nu-i mai rămăsese nicio urmă cât de mică din întregul „complex", că mintea lui nu mai reținea nici cea mai măruntă idee despre timp. În schimb, începu să vorbească despre anumite chestiuni legate de organismul omenesc într-un fel cu totul neobișnuit.

— Când îți mai iei temperatura? întrebă. După cină? Da, asta-i bine. Atunci organismul e în plină activitate, astfel că temperatura poate fi înregistrată precis. Sper că Behrens a glumit când m-a sfătuit să-mi iau temperatura – iar Settembrini, când a auzit despre asta, a râs în hohote, așa că n-are niciun rost să mi-o iau. De altfel, nici nu am termometru.

— Ei, făcu Joachim, acesta ar fi lucrul cel mai neînsemnat. N-ai decât să-ți cumperi unul. Aici se găsesc pretutindeni termometre, aproape în fiecare prăvălie.

— Dar la ce bun? Nu, cura de odihnă o înțeleg, vreau s-o urmez cu regularitate, însă pentru mine, ca vizitator, ar fi prea mult să-mi iau și temperatura, treabă pe care prefer să v-o las vouă, celor de aici, de sus. Măcar dacă aș putea să-mi dau seama, continuă Hans Castorp ducându-și ca un îndrăgostit amândouă mâinile la inimă, de ce-mi bate inima în halul ăsta – e atât de îngrozitor și de o bucată de vreme nu mă gândesc decât la asta. Vezi tu, ai bătăi de inimă când ești în ajunul unei foarte mari bucurii sau, dimpotrivă, când ți-e frică de ceva, pe scurt când ești neliniștit, nu-i așa? Dar când inima se apucă să bată de capul ei, fără motiv, ca să zic așa,

găsesc că e ciudat și alarmant, înțelegi ce vreau să spun, e aproape ca și cum trupul ar trăi de unul singur și n-ar mai avea nicio legătură cu sufletul, asemenea unui trup neînsuflețit dacă se poate spune așa, un trup care însă, de fapt, n-ar fi tocmai mort – măcar că așa ceva nu există – și care și-ar duce totuși o existență absolut activă și independentă: i-ar crește părul, unghiile și toate i-ar funcționa perfect, atât sub raport fizic, cât și chimic – cum se spune – fiind dominat de fapt de o activitate extrem de vioaie…

— Ce sunt expresiile astea? întrebă Joachim cu un accent de mustrare deliberată. O activitate extrem de vioaie?

Poate că punând această întrebare se răzbună oarecum pentru observația ce i-o făcuse vărul său, în aceeași dimineață, în legătură cu talgerele.

— Dar așa este! *Există* o activitate plină de vioiciune! Prin urmare, de ce găsești expresia nepotrivită? întrebă Hans Castorp. De altfel, am pomenit-o doar în treacăt. Nu voiam să spun decât atât: că este neliniștitor și chinuitor să constați că trupul trăiește și se prețuiește pe sine fără să aibă nicio legătură cu sufletul, așa cum se întâmplă cu aceste bătăi de inimă fără motiv. Ești ispitit să le cauți un sens, adică vrei să găsești o stare de suflet în stare să le corespundă, o bucurie sau o teamă care le-ar justifica oarecum – așa cel puțin mi se întâmplă mie și nu pot vorbi decât despre mine.

— Da, da, făcu Joachim cu un oftat. Când ai febră lucrurile se petrec în felul acesta. Atunci dăinuiește în trup o „activitate extrem de vioaie”, ca să mă folosesc de cuvintele tale, și se prea poate ca, în această situație, să începi să cauți, fără să vrei, o stare sufletească, precum spui tu, prin care întreaga agitație ce te stăpânește să dobândească oarecum un sens rațional… Numai că toate lucrurile astea despre care vorbim sunt extrem de triste, mai zise el cu o voce tremurătoare și tăcu; la care Hans Castorp se mărgini să ridice din umeri la fel cum îl văzuse pe Joachim făcând în ajun.

O bucată de vreme își continuară drumul în tăcere. Apoi Joachim întrebă:

— Ei, îți plac oamenii de aici? Mă refer îndeosebi la cei de la masa noastră…

Hans Castorp luă o expresie de totală indiferență.

— Doamne, zise el, nu mi se par prea interesanți. La celelalte mese cred că sunt mai interesanți, dar poate că nu-i decât o simplă impresie. Doamna Stöhr ar trebui să-și mai spele părul, prea e unsuros. Iar Mazurka asta, sau cum o cheamă, mi se pare că e puțin cam toantă. Tot timpul își băga batista în gură de atâta râs.

Joachim râse cu poftă când auzi cum vărul lui deformase numele fetei.

— Mazurka este extraordinar, exclamă el, însă dacă nu te superi, se numește Marusia – este aproape același lucru ca și Maria! Da, este într-adevăr prea gălăgioasă, adăugă. Și totuși, ar avea toate motivele să fie mai potolită, căci e într-adevăr destul de bolnavă.

— N-ai spune, observă Hans Castorp. Pare atât de sănătoasă! În orice caz, n-ai bănui că e bolnavă de piept.

Și încercă să-i arunce vărului său o privire plină de istețime, însă descoperi că fața bronzată a lui Joachim era plină de pete – așa cum sunt chipurile înnegrite de soare când sângele se retrage din obraji – și că gura i se strâmbase într-un mod jalnic, iar această înfățișare trezi în tânărul Hans Castorp o teamă nelămurită, care-l hotărî să schimbe imediat subiectul discuției și să se informeze despre alte persoane, încercând să uite cât mai repede atât de Marusia, cât și de expresia feței lui Joachim, ceea ce de altfel îi reuși de minune.

Englezoaica cu ceaiul de măceș se numea Miss Robinson. Croitoreasa nu era croitoreasă, ci profesoară la liceul de fete din Königsberg și de aceea se exprima atât de corect. Se numea domnișoara Engelhart. Cât despre bătrâna doamnă vioaie, deși Joachim se găsea aici de multă vreme, nu știa nici măcar cum o cheamă. În orice caz, era bătrâna mătușă a tinerei fete care mânca iaurt și îi ținea tovărășie la sanatoriu chiar de la venire. Dar dintre cei care mâncau la masa lor, cel mai grav atins era doctorul Blumenkohl, Leo Blumenkohl din Odesa – tânărul acela cu mustață și cu fața atât de îngrijorată și întunecată. Trăia aici, sus, de foarte mulți ani…

Mergeau acum pe un trotuar foarte urban – strada principală a unei stațiuni cu renume internațional. Întâlneau vizitatori ai stațiunii care hoinăreau, în majoritate tineri, celibatari în haine de sport și cu capul descoperit, de asemenea și doamne fără pălărie și cu fuste albe. Auzeai vorbindu-se rusește și englezește. Magazine cu vitrine elegante se țineau lanț pe dreapta și pe stânga, iar Hans Castorp, a cărui curiozitate se lupta cu o oboseală febrilă, trebui să-și forțeze ochii ca să vadă, și se opri multă vreme în fața unui magazin de galanterie bărbătească până să se poată convinge că vitrina era bine amenajată.

Apoi dădură peste o rotondă cu o galerie acoperită, unde concerta o orchestră. Aici era cazinoul balnear. Pe mai multe terenuri de tenis, partidele erau în plină desfășurare. Tineri zvelți și bărbieriți, cu pantaloni de flanel proaspăt călcați și mânecile suflecate până la coate, jucau în pantofi cu tălpi de cauciuc, având ca partenere tinere fete bronzate, îmbrăcate în alb și care, luându-și avânt, se înălțau deodată în soare pentru a lovi cât mai de sus mingea de culoarea cretei. Pe terenurile bine întreținute părea că plutește o pulbere de făină. Cei doi veri se așezară pe o bancă liberă, să privească jocul și să-l comenteze.

— Tu nu joci niciodată aici? întrebă Hans Castorp.

— N-am voie, răspunse Joachim. Trebuie să stăm culcați, mereu culcați... Settembrini spune neîncetat că trăim la orizontală – suntem niște orizontali, afirmă el, este una din glumele lui proaste. Cei care joacă aici sunt sănătoși sau o fac, deși le este interzis. De altfel, nici nu joacă prea serios – o fac mai mult pentru costume... Și fiindcă veni vorba de lucruri interzise, mai sunt și alte jocuri oprite care totuși se practică, de pildă pocherul, iar într-unul dintre hoteluri chiar și *petits chevaux*[22] – împotriva cărora, la noi, pedeapsa prevăzută este excluderea din sanatoriu, întrucât se pare că e tot ce poate fi mai dăunător. Totuși, se mai găsesc vreo câțiva care, după controlul de noapte, coboară și se duc să mizeze. Prințul care i-a conferit lui Behrens titlul de consilier aulic o

[22] Joc de hazard constând dintr-un aparat prevăzut cu niște cai mici, de lemn, care se învârtesc în jurul unei axe după sistemul ruletei. (n.tr.)

ștergea în fiecare noapte.

Hans Castorp abia putea să asculte. Ținea gura întredeschisă, căci nu putea respira pe nas decât cu mare greutate, deși nu avea guturai. Inima îi bătea în contratimp cu muzica, fapt care-i dădea o chinuitoare senzație de sufocare. Și, pradă acestei impresii de dezordine și contrarietate, tocmai ațipise când Joachim îi reaminti că era vremea să se întoarcă.

Făcură drumul înapoi aproape fără să scoată vreo vorbă. Hans Castorp chiar se împiedică, o dată sau de două ori, în plină stradă și zâmbi cu un aer melancolic, clătinând din cap. Portarul șchiop îi conduse cu ascensorul până la etajul lor. Se despărțiră cu un scurt „la revedere", în fața numărului treizeci și patru. Hans Castorp se îndreptă de-a lungul camerei până la balcon unde se prăvăli, așa cum era, pe șezlong și – fără a se mai osteni să-și îndrepte poziția – căzu într-o picoteală dureroasă, ațâțată de bătăile iuți ale inimii.

Firește, o femeie!

Cât dură starea aceasta nu-și dădu seama. Însă când sosi momentul, gongul sună. Dar nu te chema la masă chiar imediat, ci îți reamintea doar că trebuie să te pregătești, iar Hans Castorp o știa și de aceea rămase culcat până ce vibrația metalică se amplifică a doua oară și apoi se îndepărtă. Când Joachim traversă camera ca să vină să-l ia, Hans Castorp voi să-și schimbe hainele, însă de data aceasta Joachim nu-i mai îngădui. Ura și disprețuia nepunctualitatea. Cum să progresezi și să te însănătoșești ca să fii în stare să-ți faci serviciul, zise el, dacă ești prea leneș ca să respecți orele de masă? Spunând asta avea desigur dreptate, și Hans Castorp nu reuși decât să-l facă să observe că el, dacă nu era bolnav, în schimb pica de somn. Prin urmare, se spălă iute pe mâini, apoi coborâră în sufragerie pentru a treia oară.

Pacienții se revărsau prin cele două uși. Mai intrau și pe ușile de la verandă care erau deschise, și astfel în curând erau așezați cu toții la cele șapte mese, ca și cum nu le-ar fi părăsit niciodată.

Cel puțin asta era impresia ce-o avea Hans Castorp – firește că era o impresie absurdă, ivită ca dintr-un vis, dar de care mintea sa începătoșată nu putu câteva clipe să se apere și în care găsi chiar o anumită plăcere; de altfel, de mai multe ori în timpul mesei încercă să și-o readucă și de fiecare dată reuși să obțină o iluzie perfectă. Vioaia doamnă bătrână îi vorbea din nou, în graiul acela neînțeles, doctorului Blumenkohl care stătea pieziș în fața ei și asculta cu fața îngrijorată. Slăbănoaga strănepoată mânca în sfârșit altceva decât iaurt, adică o *crême d'orge*[23] groasă pe care fetele de serviciu o aduseseră în farfurii; totuși, nu înghiți decât vreo câteva linguriițe. Ca să-și înăbușe râsul, drăgălașa Marusia își vârî în gură batista ce răspândea parfum de mandarine. Miss Robinson citea aceleași scrisori cu scrisul rotund, pe care le mai citise și de dimineață. Era evident că nu știa o boabă nemțește și nici nu voia să știe. Dintr-o cavalerească politețe, Joachim îi spuse în englezește câteva cuvinte despre starea vremii, la care ea îi răspunse monosilabic, pentru ca apoi să recadă în mutenie. Cât privește pe doamna Stöhr cu bluza ei de lână ecoseză, fusese supusă unui control medical, iar acum povestea totul în amănunțime, cu o afectare vulgară, încrețindu-și buza superioară peste dinții de iepure. În dreapta sus, se văicărea ea, se mai aud zgomote, ba mai mult, în spatele umărului stâng respirația este foarte redusă, așa că e silită să mai stea cam vreo cinci luni, adică atât cât îi spusese „bătrânul". În vulgaritatea ei, consilierului aulic Behrens îi zicea „bătrânul". De altfel, se arăta foarte indignată că „bătrânul" nu stătea azi la masa lor. După „tournée"[24] (voia să spună: potrivit ordinii), astăzi la prânz era rândul mesei lor, în vreme ce „bătrânul" stătea la masa vecină din stânga (și într-adevăr, consilierul aulic Behrens se găsea acolo și-și încrucișase mâinile enorme în fața farfuriei). Dar firește, acolo stătea grasa doamnă Salomon de la Amsterdam care, întotdeauna, venea decoltată la masă, iar „bătrânul" simțea, evident, o deosebită plăcere, fapt pe care ea,

[23] Cremă de fulgi de ovăz (fr.). (n.tr.)

[24] Joc de cuvinte între *tournée* (fr.) – raită, plimbare – și *turnus,* cuvânt care în germană înseamnă: rând, ordine. (n.tr.)

doamna Stöhr, nu putea să și-l explice, deoarece cu prilejul fiecărei vizite medicale el putea să vadă la doamna Salomon orice și cât poftea. Mai apoi, povesti cu un fel de șușoteală provocatoare că aseară, în sala de odihnă comună – care se găsea pe acoperiș – se stinsese lumina, și asta cu un scop pe care doamna Stöhr îl califică drept „transparent". „Bătrânul" băgase de seamă și făcuse o gălăgie atât de mare, încât fusese auzit de întregul stabiliment. Dar nici de data asta, firește, vinovatul n-a fost descoperit, cu toate că nu era necesar să fi făcut studii universitare ca să bănuiești că făptașul era, evident, căpitanul Miklosich, de la București, pentru care nu era niciodată prea întuneric când se afla într-o societate de doamne – un bărbat care n-avea nici cea mai redusă cultură, cu toate că purta corset și care, din punct de vedere moral, era o fiară, un animal de pradă – da, o fiară, repetă doamna Stöhr cu glasul sugrumat în timp ce sudoarea îi broboneа și fruntea, și buza superioară. Tot Davosul, din sat și până-n centru, a început să-și dea seama cam ce fel de raporturi întreținea el cu soția consulului general Wurmbrandt din Viena, în privința aceasta, abia dacă se mai poate vorbi despre niște legături ascunse. Căci căpitanul nu numai că intră câteodată chiar de dimineață în camera soției consulului, în vreme ce ea mai este încă în pat, dar apoi asistă până și la toaleta ei, ba, marțea trecută n-a ieșit din odaie decât în zori, cam pe la ora patru – de altfel, infirmiera tânărului Franz, de la numărul nouăsprezece, a cărui operație de pneumotorax, făcută de curând, n-a reușit, a dat peste el, și în marea ei încurcătură a greșit ușa astfel că s-a pomenit deodată în camera procurorului Paravant din Dortmund… În cele din urmă, doamna Stöhr se mai ocupă o bună bucată de vreme și de un „institut cosmic" ce se afla în sat și de unde își cumpăra apă de gură – iar Joachim continuă să se uite fix în farfurie.

Prânzul era tot atât de minunat pregătit pe cât de bogat. În afară de supa foarte hrănitoare, mai cuprindea încă alte șase feluri. După pește, veneau o mâncare de carne consistentă, cu garnituri, apoi o mâncare de legume servită aparte, friptură de pasăre, o prăjitură care în ceea ce privește gustul nu era mai prejos decât cea din ajun și, în sfârșit, brânza și fructele. Fiecare

fel era oferit de două ori și nu în zadar. Farfuriile se umpleau și la cele șapte mese se mânca, nu glumă – sub tavanul boltit domnea o poftă de mâncare leonină, o foame de lup, la care ai fi asistat cu plăcere dacă n-ar fi făcut în același timp o impresie oarecum neliniștitoare, ba chiar dezgustătoare. Această poftă de mâncare n-o aveau, în ziua aceea, numai oaspeții veseli, care flecăreau aruncându-și cocoloașe de pâine, ci și cei tăcuți, posomorâții care la un moment dat rămâneau cu capul în mâini și privirea în gol. Un tânăr de la masa vecină din stânga, un licean judecând după vârstă, cu mânecile prea scurte și cu lentile groase și rotunde la ochelari, tăia în bucățele mici tot ce îngrămădise în farfurie, prefăcându-le într-o pastă informă înainte de-a le mânca; apoi se apleca peste masă și începea să înfulece, trecându-și din când în când șervetul pe sub ochelari ca să-și șteargă ochii – nu se știe dacă de lacrimi sau de sudoare.

În timpul prânzului, două incidente atraseră atenția lui Hans Castorp, atât cât îi îngăduia starea în care se găsea. Mai întâi – pe când mânca pește – cineva trânti iar ușa de sticlă. Hans Castorp tresări îndârjit și în supărarea lui furioasă își spuse că de data asta trebuia neapărat să afle cine-i vinovatul. Și nu numai că o gândi, ci chiar murmură din vârful buzelor, atât de importantă i se părea această chestiune. „Trebuie să știu!" șopti el cu o pornire pătimașă, în așa fel încât Miss Robinson și profesoara îl priviră mirate. Se întoarse deci spre stânga, căscând larg ochii puțin cam injectați.

O doamnă traversa sufrageria, o femeie, mai degrabă o fată, de statură mijlocie, îmbrăcată cu o jachetă albă și o fustă colorată, cu părul de un blond-roșcat pe care-l purta în cozi simple, împletite în jurul capului. Mare lucru nu văzu Hans Castorp din profilul ei, de fapt nu văzu mai nimic. Călca fără zgomot, fapt care crea un contrast ciudat cu zgomotoasa intrare, călca straniu de ușor, îndreptându-se cu capul puțin aplecat înainte către ultima masă din stânga, așezată perpendicular pe ușa verandei, prin urmare, la „masa rușilor bine", cu o mână în buzunarul vestei de lână ce i se lipea de corp, iar cu cealaltă ridicată la spate își aranja părul la ceafă. Hans Castorp privi această mână – dispunea de un simț

deosebit și de facultatea de a face aprecieri critice în ceea ce privește mâinile, și când se afla în fața unor cunoștințe noi avea obiceiul să-și pironească ochii asupra mâinilor. Nu era chiar a unei doamne, această mână care ținea părul, nefiind nici îngrijită, nici fină, cum erau de obicei mâinile femeilor din cercurile pe care le frecventa Hans Castorp. Destul de lată și cu degetele scurte, avea ceva copilăresc și primitiv, ceva din mâna unei școlărițe; era limpede că unghiile ei nu știau ce-i manichiura, căci erau tăiate ca vai de lume, întocmai ca la o școlăriță, iar pe margini pielița era puțin iritată, părând a fi victima acelui viciu ce-l au unele persoane de a-și roade unghiile. De altfel, Hans Castorp își dădu seama de aceasta mai curând printr-o vagă impresie, decât cu propriii ochi – întrucât se afla la o distanță apreciabilă. Dând din cap, întârziata își salută tovarășii de masă și, așezându-se cu spatele către sală, lângă doctorul Krokowski care prezida acolo, se întoarse și privi lumea, ținându-și mereu părul cu mâna trecută peste umăr deasupra capului – fapt care-i îngădui lui Hans Castorp să observe în treacăt că avea pomeții obrajilor proeminenți și ochii înguști... Văzând-o, simți că-l atinge foarte ușor o nedeslușită amintire despre ceva și cineva...

„Firește, o femeie!" se gândi și iarăși murmură cuvintele atât de limpede încât profesoara, domnișoara Engelhart, înțelese ce-a spus.

Și biata fată bătrână zâmbi cu duioșie.

— E doamna Chauchat, spuse ea. E atât de neglijentă! Dar o femeie delicioasă.

Și roșeața pufoasă a obrajilor domnișoarei Engelhart se accentuă, lucru care se întâmpla ori de câte ori deschidea gura.

— Franțuzoaică? întrebă Hans Castorp cu asprime.

— Nu, e rusoaică, răspunse domnișoara Engelhart. Poate soțul ei este francez sau numai de origine franceză, nu știu prea bine.

— O fi cel de-acolo, zise Hans Castorp încă îndârjit și arătă spre un domn cu umerii căzuți de la „masa rușilor bine".

— O, nu, nu-i aici, replică profesoara. Ba chiar n-a fost niciodată aici, adăugă ea; aici nu-l cunoaște nimeni.

— Ar trebui să închidă ușa cum se cuvine, zise Hans Castorp. O

trântește mereu. Este o lipsă de politețe.

Iar profesoara, primind lecția cu un zâmbet umil, de parcă ea însăși ar fi fost vinovată, nu mai pomeni nimic de doamna Chauchat.

Al doilea incident s-a produs când doctorul Blumenkohl a părăsit sufrageria pentru câteva minute – atât și nimic mai mult. Deodată, expresia de dezgust de pe față i se accentuase, privise un punct fix undeva în gol, apoi cu un gest discret împinsese scaunul și ieșise. În acel moment însă, apăru în lumina ei cea mai crudă vulgaritatea fără limite a doamnei Stöhr care, satisfăcută fără îndoială de a se ști mai puțin bolnavă decât Blumenkohl, îi însoți plecarea cu comentarii pe jumătate compătimitoare și pe jumătate disprețuitoare.

— Nenorocitul! Iată încă unul care o să dea în curând ortul popii, zise ea. Văd că iarăși se duce să stea de vorbă cu „Heinrich cel Albastru”[25].

Fără nicio reținere, rostise cu încăpățânarea caracteristică oamenilor mărginiți expresia caraghioasă de „Heinrich cel Albastru”, iar Hans Castorp, auzind cum o rostește, trecu printr-o senzație în care spaima se împletea cu pofta de râs. De altfel, doctorul Blumenkohl se întoarse după câteva minute, tot atât de discret cum ieșise, își reluă locul și începu să mănânce. Mânca și el mult, luând de două ori din fiecare fel, fără să scoată o vorbă, cu înfățișarea lui îngrijorată și rezervată.

Apoi prânzul se sfârși: mulțumită unui serviciu îndemânatic – pitica, în special, era o ființă cu picioare sprintene – nu durase decât o oră. Hans Castorp, respirând greu și fără să-și dea prea bine seama cum urcase, se găsi iarăși culcat pe minunatul său șezlong, în firida balconului, căci după-amiaza, până la ora ceaiului, se desfășura iar o cură de odihnă, cea mai însemnată din cursul zilei și care trebuia respectată cu strictețe. Picotind, cu inima zvâcnindu-i, stătea culcat și respira pe gură, între cei doi pereți de sticlă opacă ce-l separau de Joachim de o parte și de perechea rusă de cealaltă. Când se folosi de batistă, o văzu pătată

[25] Porecla flaconului pentru spută. (n.tr.)

de sânge, însă nu avu energia necesară să se alarmeze, cu toate că era destul de grijuliu în legătură cu sănătatea sa, având o fire ce înclina puțin spre o capricioasă ipohondrie. De data aceasta, aprinzând iarăși o Maria Mancini, o fumă până la capăt, fără să-i pese dacă-i simte sau nu gustul. Amețit, neliniștit și visător, medita la felul straniu în care se comporta aici. De două sau de trei ori pieptul îi fu zguduit de un fel de râs interior, când se gândi la odioasa expresie pe care o întrebuințase doamna Stöhr în vulgaritatea ei.

Domnul Albin

Jos, în grădină, o adiere de vânt flutura din când în când drapelul fantezist pe care era reprodus caduceul medicinei. Cerul se acoperise iarăși în întregime. Soarele se depărtase și imediat se lăsă o răcoare aproape neverosimilă. Terasa comună de odihnă părea plină; răzbăteau de acolo, de jos, doar râsete înfundate și zvon de flecăreală.

— Domnule Albin, vă implor, azvârliți cuțitul, vârâți-l în buzunar, o să se întâmple o nenorocire! se văicărea o tremurătoare voce de femeie.

Și:

— Preabunule domn Albin, pentru numele lui Dumnezeu, cruțați-ne nervii și ascundeți din fața ochilor noștri această cumplită unealtă ucigașă, interveni o alta, la care un tânăr blond, cu țigara în gură, șezând pe marginea primului șezlong, răspunse pe un ton impertinent:

— Pentru nimic în lume! Doamnele vor binevoi să-mi îngăduie să mă joc puțin cu cuțitul meu! Da, firește, este un cuțit excepțional de bine ascuțit. L-am cumpărat la Calcutta, de la un vraci orb... Și-l vâra pe gât, și imediat după aceea boy-ul său se ducea să-l scoată din pământ, de la o distanță de cincizeci de metri... Doriți să-l vedeți? Taie mult mai bine decât un brici. Este suficient să-i atingi tăișul că pătrunde-n carne ca-n unt. Așteptați, o să vi-l arăt mai de aproape... Și domnul Albin se ridică. Izbucni un țipăt

general. Ei, și-acum mă duc să-mi caut revolverul! spuse domnul Albin. O să vă intereseze mai mult. E un lucru extraordinar de afurisit. Are o putere de percuție... Mă duc în cameră să-l aduc.

— Domnule Albin, domnule Albin, să nu faceți una ca asta! răsunară mai multe glasuri.

Dar domnul Albin se pregătea să iasă din sala de odihnă ca să urce în camera sa, foarte tânăr, legănându-se în mers, cu o față trandafirie de copil și cu mici tuleie de puf de-a lungul urechilor.

— Domnule Albin, strigă o doamnă în urma lui, mai bine v-ați lua pardesiul, îmbrăcați-l, ascultați-mă pe mine, faceți-mi plăcerea asta. Acum șase săptămâni zăceați în pat cu o pneumonie, iar acum stați aici fără pardesiu, nici nu vă gândiți măcar să vă înveliți și, pe deasupra, mai și fumați. Asta înseamnă să faceți ceva peste puterile omenești, pe cuvântul meu de onoare, domnule Albin.

Dar el, plecând, nu răspunse decât printr-un râs batjocoritor și peste câteva minute se întoarse cu revolverul. Atunci doamnele începură să țipe și mai prostește decât adineauri, și se auzi cum mai multe dintre ele încercau să sară de pe scaune, căci se împiedicau în pleduri și cădeau.

— Priviți-l cât este de mic și de strălucitor, spuse domnul Albin, dar dacă apăs aici, mușcă... Izbucniră alte țipete. E încărcat, firește, continuă domnul Albin. Șase gloanțe sunt vârâte în butoiașul acesta, care se învârtește cu o gaură la fiecare tragere... De altfel, nu l-am cumpărat ca să glumesc, spuse el și, observând că efectul vorbelor lui scădea, îl lăsă să cadă în buzunarul de la piept, apoi se reașeză pe scaun picior peste picior și-și aprinse o nouă țigară. Nicidecum ca să glumesc, repetă el și-și strânse buzele.

— Atunci de ce? De ce? întrebară câteva voci înfiorate de presimțiri. E îngrozitor! strigă una dintre ele, la care domnul Albin dădu din cap.

— Văd că începeți să înțelegeți, zise el. De fapt, cu acest scop îl păstrez, continuă el încetișor după ce, cu toată pneumonia sa recentă, trase în piept o mare cantitate de fum pe care o zvârli brusc afară. Îl țin să-l am la îndemână în ziua în care voi găsi că circul ăsta de-aici devine din cale-afară de plictisitor și când voi

avea cinstea să vă salut. Chestiunea este destul de simplă... Am studiat-o îndeaproape și sunt fixat asupra celui mai bun mijloc de-a sfârși. (La cuvântul „sfârși" se auzi un țipăt.) Să lăsăm inima deoparte... Nu mi-ar fi prea ușor să nimeresc drept în ea... De aceea prefer să distrug conștiința chiar în miezul ei, introducând un mic și drăgălaș corp străin în acest organ atât de interesant... Și domnul Albin își îndreptă degetul arătător către craniul blond cu părul tuns scurt. Aici trebuie să-l pun – și domnul Albin scoase iarăși din buzunar revolverul nichelat, iar cu țeava își atinse tâmpla – aici, deasupra arterei... Chiar și fără oglindă, este o treabă sigură...

Atunci răsunară pe diferite tonuri proteste rugătoare, printre care se amestecă și un puternic hohot de plâns.

— Domnule Albin, domnule Albin, luați revolverul de la tâmplă, nu suportăm așa ceva! Domnule Albin, sunteți tânăr, o să vă vindecați, o să vă întoarceți în lume și o să vă bucurați de o mare popularitate, pe cuvântul meu de cinste. Dar puneți-vă pardesiul, întindeți-vă, înveliți-vă și urmați tratamentul. Nu mai goniți maseurul când vine să vă fricționeze cu alcool. Lăsați fumatul, domnule Albin, auziți, vă rugăm s-o faceți de dragul vieții dumneavoastră, al tinerei și prețioasei dumneavoastră vieți!

Însă domnul Albin rămase neînduplecat.

— Nu, nu, zise el, lăsați-mă, e mai bine așa, vă mulțumesc. N-am refuzat niciodată nimic unei femei, dar înțelegeți-mă că zadarnic încerci să oprești roata destinului. Sunt aici de trei ani... m-am săturat, și la mine nu se mai prinde – așadar, puteți să mi-o luați în nume de rău? Nu am leac, doamnele mele – priviți-mă, așa cum stau aici, nu am leac – și chiar consilierul aulic nu ascunde evidența decât de formă și pentru prestigiu. Prin urmare, îngăduiți-mi mica libertate ce decurge din acest fapt. E ca la liceu, odată ce se hotărâse că o să rămâi repetent, nu te mai întreba nimeni de lecții și nu mai aveai nimic de făcut. Sunt copt, în sfârșit, pentru această fericită stare. Nu mai trebuie să mișc niciun deget, nimic nu mai are importanță, îmi bat joc de toate. Doriți ciocolată? Serviți-vă! Nu, nu mă sărăciți, am grămezi de ciocolată în cameră. Am acolo, sus, opt bomboniere, cinci pachete marca

Gala Peter și patru jumătăți de kilogram de ciocolată Lindt. Toate acestea mi le-au trimis în timpul pneumoniei doamnele din sanatoriu…

De undeva, o voce de bas ceru să se facă tăcere. Domnul Albin scoase un mic hohot de râs – un râs strengăresc și sacadat în același timp. În sala de odihnă se făcu imediat liniște, o liniște atât de adâncă de parcă s-ar fi destrămat un vis, o vrajă; și într-un chip ciudat cuvintele rostite continuară să răsune în golul tăcerii. Hans Castorp ciuli urechea până când totul se stinse și măcar că domnul Albin îi apărea cam nerod, nu se putu stăpâni să nu resimtă oarecare invidie. Îl impresionase puternic mai ales exemplul luat din viața de școală, deoarece el însuși rămăsese repetent într-a șasea, și-și amintea destul de bine de acea nepăsare puțin cam umilitoare, însă caraghioasă și plăcută, de care aproape că se bucurase când în ultimul trimestru părăsise cursa, putând să râdă „de toată tărășenia”. Dar acum gândurile îi erau tulburi și risipite, și-i era greu să le precizeze. I se părea, mai ales, că onoarea este o treabă care prezintă avantaje considerabile, dar că nici rușinea nu are mai puține, ba chiar că avantajele acesteia din urmă sunt aproape nelimitate. Și în vreme ce, cu titlu de experiență, încercă să-și închipuie starea sufletească a domnului Albin și să-și imagineze ce putea să semnifice a fi eliberat definitiv de jugul onoarei și a te bucura veșnic de foloasele de nepătruns ale rușinii, un sentiment de o voluptate sălbatică îl înspăimântă și-i acceleră bătăile inimii vreme de câteva clipe.

Satan face propuneri dezonorante

Mai târziu își pierdu cunoștința. După ceasul său era trei și jumătate când îl trezi o convorbire ce se desfășura în spatele peretelui de sticlă din stânga: doctorul Krokowski, care la ora aceasta făcea vizita fără consilierul aulic, discuta în rusește cu perechea prost-crescută; se interesa, pare-se, de starea sănătății soțului și cerea să i se arate foaia de temperatură. După aceea își continuă drumul, însă nu de-a lungul balconului, ci, ocolindu-l pe

acela al lui Hans Castorp, se întoarse prin coridor și intră în camera lui Joachim. Fără un motiv aparent, Hans Castorp găsi puțin cam umilitor faptul că putea fi evitat și neglijat în felul acesta, deși n-ar fi dorit să rămână între patru ochi cu doctorul Krokowski. Era, fără îndoială, sănătos și nu i se acorda nicio atenție căci aici, la acești oameni, e de la sine înțeles că cine are cinstea să fie sănătos nu prezintă niciun interes și deci nu e consultat, dar acest lucru îl enervă pe tânărul Castorp.

Doctorul Krokowski zăbovi două sau trei minute la Joachim, după care porni în continuare de-a lungul balconului, iar Hans Castorp îl auzi pe vărul său spunând că e vremea să se scoale și să se pregătească pentru gustarea de după-amiază.

— E în regulă, spuse el și se sculă.

Avea însă amețeli din pricină că stătuse întins atât timp, iar somnolența neplăcută îi înfierbântase din nou obrajii, cu toate că pe de altă parte îi era cam frig – poate din cauză că nu se învelise destul de bine.

Se spălă pe ochi și pe mâini, își aranjă părul și hainele, și se întâlni cu Joachim pe coridor.

— L-ai auzit pe acest domn Albin? întrebă el în vreme ce coborau împreună scara.

— Firește, răspunse Joachim. Individul acesta ar trebui pus la punct. Ne tulbură toată odihna de după-amiază cu flecăreala lui și felul în care enervează doamnele nu poate avea alt rezultat decât să le întârzie însănătoșirea cu câteva săptămâni. E o gravă indisciplină. Dar oare va voi cineva să facă pe denunțătorul? Și apoi, ce-i drept, asemenea discursuri sunt foarte bine-venite ca divertisment.

— Crezi că-i posibil, întrebă Hans Castorp, ca el să ia în serios chestia aia cu „treaba este sigură", cum s-a exprimat, și să se împuște?

— Desigur, răspunse Joachim, nu-i deloc imposibil. Asemenea lucruri se întâmplă aici, sus. Acolo, pe versantul celălalt, în pădure, cu două luni înainte de sosirea mea s-a spânzurat un student care era aici de multă vreme. În primele zile după venirea mea s-a vorbit mult despre această întâmplare.

Hans Castorp căscă nervos.

— Da, nu mă simt prea bine la voi, îl lămuri el, și n-aș putea să-ți spun de ce. Este foarte posibil să nu mai pot rămâne și să fiu silit să plec – mi-ai lua-o în nume de rău?

— Să pleci? Ce te-a apucat? strigă Joachim. E o prostie. Abia ai sosit. Cum poți să-ți dai seama chiar din prima zi?

— Dumnezeule, e tot prima zi? Nu pot scăpa de impresia că sunt de multă vreme, de foarte multă vreme la voi aici, sus.

— Să nu începi iarăși să mă amețești cu meditațiile tale asupra timpului! exclamă Joachim. M-ai zăpăcit destul azi-dimineață.

— Nu, fii liniștit, am uitat totul, îi replică Hans Castorp. Am uitat tot în ceea ce privește complexul. A trecut și, de altfel, pentru moment, nici nu mi-e capul prea limpede... Prin urmare, acum vom lua ceaiul.

— Da, și pe urmă ne reîntoarcem la banca de azi-dimineață.

— Fie. Dar sper că n-o să mai dăm peste Settembrini. Mi-e peste putință să mai iau parte azi la o discuție spirituală și cred că-i mai bine să ți-o spun de pe acum.

În sufragerie se ofereau toate băuturile prevăzute pentru ora aceasta. Miss Robinson bea din nou ceai roșu de măceș, în timp ce nepoțica mânca iaurt cu lingura. Pe deasupra, mai erau lapte, ceai, cafea, ciocolată, ba până și supă concentrată de carne, iar toți pacienții care, după masa copioasă de la prânz, petrecuseră două ore culcați, erau ocupați acum să întindă cu sârguință unt pe felii mari de cozonac cu stafide. Hans Castorp ceruse ceai în care muia biscuiți. Gustă și puțină marmeladă. Se uită atent la cozonacul cu stafide, dar se cutremură în adevăr la gândul că ar putea mânca. Se găsea din nou, pentru a patra oară, la locul lui, sub bolta împodobită cu motive simple, în sala cu șapte mese. Puțin mai târziu, aproape de ora șapte, se afla pentru a cincea oară, de data aceasta pentru cină. În intervalul scurt și neînsemnat făcură o plimbare pe versantul povârnit al muntelui, până în apropierea unui mic pârâu – drumul fiind acum plin de numeroși pacienți, astfel încât cei doi veri trebuiră să salute adesea – după care urmă o nouă cură de odihnă, pe balcon, care abia dacă dură o oră și jumătate, o cură făcută în grabă și parcă lipsită de însemnătate. În tot acest timp, Hans Castorp fu scuturat

de frisoane violente.

Pentru cină își schimbă hainele cu conștiinciozitate și mâncă între Miss Robinson și profesoară, supă de zarzavat, friptură la tavă și la grătar, două bucăți dintr-un tort în care erau de toate: pricomigdale, cremă de unt, ciocolată, gem, cremă de migdale, iar la urmă o bucată de brânză minunată cu pâine de secară. Ceru iarăși o sticlă de bere de Kulmbach. Dar după ce bău o jumătate de pahar mare, își dădu seama că ar face bine să se întindă în pat. Capul îi vâjâia, pleoapele îi erau ca de plumb, inima îi bătea ca o mică tobă, iar spre marele lui chin nu putea să scape de impresia că drăgălașa Marusia – care se aplecase asupra farfuriei și-și ascundea fața îndărătul mâinii împodobite cu micul rubin – râdea de *el*, cu toate că făcea nenumărate eforturi să nu-i dea niciun prilej. Ca de foarte departe o auzi pe doamna Stöhr povestind sau făcând niște afirmații atât de absurde, încât se întrebă din ce în ce mai tulburat dacă încă mai auzea bine sau dacă, din întâmplare, vorbele doamnei Stöhr nu se prefăceau în capul său în absurdități. Preciza că știe să prepare douăzeci și opt de feluri diferite de sosuri de pește – avea curajul s-o mărturisească, măcar că soțul ei o sfătuise să nu vorbească despre asta. „Nu pomeni despre asta, îi spusese. Nu te vor crede, și chiar dacă te vor crede, nu vor face decât să râdă!" Și totuși, ea ținea să spună azi, încă o dată, că știe să prepare douăzeci și opt de feluri de sos de pește. Asta i se păru înspăimântător bietului Hans Castorp; se îngrozi, își duse mâna la frunte și uită să mestece și să înghită un dumicat de pâine de secară cu Chester pe care-l avea în gură. Sculându-se de la masă încă îl mai avea în gură.

Ieșiră pe ușa de sticlă din stânga, pe ușa fatală care era veșnic izbită și dădea în holul din față. Aproape toți pacienții o luară în această direcție deoarece se părea că, la ora aceea, după cină, în hol și în saloanele alăturate avea loc un fel de reuniune. Majoritatea pacienților stăteau în picioare, discutând în grupuri mici. La două mese pliante se juca: domino la una, bridge la cealaltă, unde jucau îndeosebi tinerii, printre care domnul Albin și Hermine Kleefeld.

Ca distracție, printre altele, mai erau câteva aparate optice: un

stereoscop prin lentilele căruia se vedeau unele fotografii aflate în interiorul lui, de exemplu, un gondolier venețian anemic, într-o poziție țeapănă; apoi mai era un caleidoscop în formă de lunetă, de al cărui ocular îți lipeai ochiul pentru ca, învârtind ușor o rotiță dințată, să pui în mișcare o întreagă fantasmagorie multicoloră de stele și de arabescuri; în sfârșit, se mai găsea și o tobă ce se învârtea și în care se introducea un film de cinematograf, după care prin orificiul din față puteai vedea un morar încăierat cu un coșar, un învățător aplicând o corecție unui școlar, salturile pe sârmă ale unui acrobat și o pereche de țărani într-un dans tirolez. Hans Castorp, cu mâinile reci pe genunchi, privi câtva timp în fiecare dintre aceste aparate. Întârzie puțin și lângă masa de bridge unde incurabilul domn Albin, cu buzele disprețuitoare, mânuia cărțile cu gesturi neglijente de om de lume. Într-un colț al camerei stătea doctorul Krokowski angajat într-o discuție prietenească și vioaie cu un grup de doamne, printre care se aflau doamna Stöhr, doamna Iltis și domnișoara Levi, ascultându-l. Obișnuiții de la masa rușilor bine, formând o gașcă intimă, se retrăseseră în salonașul apropiat, care nu era despărțit de sala de jocuri decât prin draperii. În afară de doamna Chauchat mai erau: un bărbat tânăr, cu barbișon blond, înfățișare nepăsătoare, pieptul căzut și ochii exoftalmici; o tânără foarte brună, de un tip original și hazliu, cu cercei de aur și părul lânos; în plus, mai era și doctorul Blumenkohl care se alăturase grupului, precum și doi tineri cu umerii căzuți. Doamna Chauchat purta o rochie albastră cu guler de dantelă albă. Forma centrul cercului, așezată pe canapea, îndărătul unei mese rotunde, situate în fundul camerei mici, cu fața întoarsă către salonul de jocuri. Hans Castorp se uită nu fără dispreț la această femeie prost-crescută și gândi în sinea lui: „Îmi amintește ceva, dar n-aș putea să spun ce anume…” Un lungan de vreo treizeci de ani, al cărui păr începuse a se rări, cântă de trei ori la micul pian de culoare brună marșul nupțial din *Visul unei nopți de vară,* apoi, răspunzând la rugămintea câtorva doamne, începu să cânte pentru a patra oară aceeași bucată, nu însă fără a le privi în ochi pe fiecare, adânc și tăcut.

— Este îngăduit să știu cum vă simțiți cu sănătatea, domnule

inginer? îl întrebă Settembrini care, cu mâinile în buzunare, se plimba indiferent printre pacienți; se apropiase acum de Hans Castorp…

Avea aceeași haină cenușie, făcută dintr-un fel de stofă flaușată, și aceiași pantaloni cadrilați de culoare deschisă. Surâse când i se adresă lui Hans Castorp, iar acesta simți din nou că se dezmeticește la vederea buzelor ce se unduiau cu o finețe batjocoritoare sub linia curbă a mustății negre. De altfel, se uită la italian cu un aer destul de nătâng, cu gura căzută și ochii congestionați.

— Ah, dumneavoastră sunteți, zise el. Domnul din timpul plimbării de azi-dimineață, de lângă bancă, de colo sus, pe care l-am… aproape de pârâu… V-am recunoscut, firește, imediat. Vă rog să mă credeți, continuă el, deși își dădea foarte bine seama că n-ar trebui să i-o spună, că la prima vedere v-am luat drept un flașnetar. A fost fără îndoială curată prostie din partea mea, adăugă văzând că Settembrini îi aruncă o privire rece și pătrunzătoare, adică o idioțenie fără seamăn! De altfel, încă n-am înțeles cum a fost cu putință…

— Nu vă neliniștiți, n-are nicio importanță, îi replică Settembrini după ce vreme de o clipă mai aruncă asupra tânărului o privire iscoditoare. Și cum v-ați petrecut ziua – prima zi a ședерii dumneavoastră în acest loc de divertisment?

— Mulțumesc, bine. Strict regulamentar, răspunse Hans Castorp. Mai ales în „poziție orizontală”, cum vă place dumneavoastră să vă exprimați.

Settembrini râse.

— Este posibil să mă fi exprimat astfel, cu vreun prilej oarecare, zise el. Ei bine, ați găsit amuzant acest fel de viață?

— Amuzant și plictisitor, cum doriți, răspunse Hans Castorp. Câteodată e greu să faci deosebirea. Nu m-am plictisit, deocamdată – de altfel, aici sus, la dumneavoastră, domnește o prea mare animație. Auzi și vezi atâtea lucruri noi și ciudate. Și cu toate acestea, pe de altă parte, am impresia că nu mă aflu aici numai de o zi, ci de mai mult timp, întocmai ca și cum aș fi devenit mai în vârstă și mai înțelept, da, am această impresie.

— Mai înțelept? zise Settembrini încruntându-și sprâncenele, îmi îngăduiți o întrebare? Ce vârstă aveți de fapt?

Iată însă că, deodată, Castorp nu-și mai aducea aminte! Nu mai știa ce vârstă are, cu toate sforțările nerăbdătoare și deznădăjduite ce le făcea ca să și-o amintească. Pentru a câștiga timp, ceru să i se repete întrebarea, apoi spuse:

— Eu… ce vârstă? Firește, am douăzeci și patru de ani. În curând voi împlini douăzeci și patru de ani. Însă, iertați-mă, sunt obosit! zise el. Și „obosit" nu este cuvântul care exprimă exact starea mea. Cunoașteți senzația ce-o ai când visezi și când știi că visezi, și ai vrea să te trezești și nu poți? Este exact ceea ce simt eu. Cred că am temperatură, fără îndoială că am, altfel n-aș putea câtuși de puțin să-mi explic starea mea de acum. Mă veți crede că picioarele mi-s reci până la genunchi? Este un fel de-a spune, căci, firește, genunchii nu mai sunt picioarele – dar iertați-mă, capul îmi vâjâie îngrozitor, ceea ce, la urma urmei, nu-i surprinzător, când chiar dis-de-dimineață ți s-a șuierat cu… cu pneumotoraxul, iar pe urmă ai ascultat discursurile acestui domn Albin și pe deasupra stând în poziție orizontală. Închipuiți-vă, am mereu impresia că nu mă mai pot încrede în cele cinci simțuri ale mele și trebuie să mărturisesc că acest fapt mă stinghерește mult mai mult decât fierbințeala din obraji și picioarele reci. Spuneți-mi sincer: credeți că este cu putință ca doamna Stöhr să știe să prepare douăzeci și opt de sosuri de pește? Nu mă gândesc la faptul dacă este în adevăr capabilă să le pregătească – lucrul acesta mi se pare exclus – ci numai dacă a afirmat, în adevăr, acest lucru, adineauri, la masă, sau dacă doar mi-am închipuit că am auzit-o?

Settembrini continuă să-l privească. Nu părea să-l asculte. Din nou ochii lui „priveau fix în sine", rămânând încremeniți și orbi, și, ca și în acea dimineață, rosti de trei ori „așa, așa, așa", și „uite, uite, uite" – ironic gânditor, accentuând puternic pe *ș*.

— Douăzeci și patru ați spus? întrebă apoi.

— Nu, douăzeci și opt! spuse Hans Castorp. Douăzeci și opt de sosuri de pește! Nu sosuri în general, ci numai sosuri de pește, asta e enormitatea.

— Domnule inginer! făcu Settembrini supărat și mustrător.

Veniți-vă în fire și lăsați-mă în pace cu absurdițățile dumneavoastră. Nu știu nimic despre asemenea lucruri și nu vreau să știu nimic. Ați spus că aveți douăzeci și patru de ani? Hm... îngăduiți-mi încă o întrebare sau o umilă propunere, dacă vreți să-i spuneți așa. Cum șederea aici nu pare să vă priască și cum nu vă simțiți bine la noi – nici din punct de vedere fizic și nici moral, afară doar de cazul că aparențele sunt înșelătoare – ce-ar fi să renunțați de-a mai îmbătrâni aici, adică, pe scurt, dacă v-ați face bagajul chiar în seara asta, iar mâine-dimineață ați șterge-o cu expresul prevăzut în mersul trenurilor?

— Credeți că trebuie să plec? întrebă Hans Castorp. Când de-abia am sosit? Dar nu, cum aș putea să-mi dau seama chiar din prima zi?

Rostind aceste cuvinte aruncă, din întâmplare, o privire spre încăperea de alături, și o văzu din față pe doamna Chauchat cea cu ochii înguști și pomeții lați. „Unde, gândi el, unde, de ce și de cine-mi amintește, dintre toți câți i-am cunoscut?" Dar, în ciuda tuturor eforturilor, capul său obosit nu știu să răspundă acestei întrebări.

— Firește, nu mi-e prea ușor să mă aclimatizez aici sus, la dumneavoastră, continuă el, și este de presupus că, dacă pentru atâta lucru aș da bir cu fugiții, adică pur și simplu fiindcă vreo câteva zile m-am simțit puțin tulburat și mi-a fost cam cald, mi se pare că ar trebui să-mi fie rușine, da, și că ar trebui să mă socotesc laș, și apoi ar fi împotriva oricărei rațiuni, cred că veți recunoaște și dumneavoastră...

Vorbea pentru prima dată cu oarecare entuziasm, cu gesturi care agitau umerii și părea că vrea să-l determine pe italian să-și retragă propunerea în mod hotărât.

— Mă înclin în fața rațiunii, răspunse Settembrini. Mă plec de asemenea în fața curajului. Ceea ce spuneți este logic și ar fi foarte greu să-i opui un argument hotărâtor. De altfel am văzut, în adevăr, câteva cazuri frumoase de aclimatizare. De pildă, cel de anul trecut, al domnișoarei Kneifer, Ottilie Kneifer, dintr-o familie foarte bună, fiica unui înalt demnitar. A stat aici cel puțin un an și jumătate și se obișnuise atât de bine încât, în clipa când se

însănătoși complet – căci, se întâmplă uneori să te vindeci aici, sus – nu mai voi să plece cu niciun preț. Îl rugă din tot sufletul pe consilierul aulic s-o mai țină; nu putea și nici nu dorea să se întoarcă la ai săi; aici se simțea fericită, ca acasă; dar cum cererile erau foarte mari și aveau nevoie de cameră, rugămințile ei au fost zadarnice și cei în drept au stăruit în hotărârea de-a o invita să plece, fiind sănătoasă. Atunci Ottilie făcu temperatură, adică reuși singură să și-o urce destul de serios, însă o dădură de gol schimbându-i termometrul cu o „soră mută" – dar dumneavoastră încă nu aveți de unde știi ce este asta, de fapt nu-i decât un termometru negradat pe care medicul îl controlează personal, măsurând coloana de mercur, și notând chiar el temperatura. Ottilie, domnul meu, avea 36,9. Așadar, Ottilie nu avea temperatură. Atunci se scăldă în lac – și precizez că era la începutul lui mai, că nopțile erau foarte reci, lacul nu era chiar înghețat, ca să fim preciși, nu erau decât câteva grade deasupra lui zero. Stătu destul în apă ca să se îmbolnăvească – și rezultatul? Era și continua să rămână sănătoasă. Plecă deznădăjduită și nepăsătoare la vorbele de mângâiere, la vorbele părinților. „Ce-o să se întâmple acolo, devale? repeta ea mereu. Aici mi-e casa!" Nu mai știu ce s-a întâmplat cu ea… Dar, dragul meu inginer, mă înșel eu sau dumneavoastră nu mă mai ascultați? Dacă aparențele nu mă înșală, abia vă mai țineți pe picioare. Domnule locotenent, făcu el către Joachim care tocmai se apropia; luați-l pe vărul dumneavoastră! Duceți-l să se culce! Zadarnic își dă curaj cu mintea, căci în seara asta nu-l mai țin picioarele.

— Ba deloc, întrucât am înțeles totul! exclamă Hans Castorp. Prin urmare, „sora mută" este un termometru negradat – așadar, vedeți că am priceput foarte bine!

Cu toate acestea, se sui cu Joachim în ascensor, împreună cu alți pacienți – reuniunea luase sfârșit în ziua aceea și toți se risipiră, ocupând balcoanele și sălile de odihnă pentru cura de seară. Hans Castorp îl însoți pe Joachim până în cameră. Sub pașii săi, pardoseala coridorului acoperită cu un covor din fire de cocos, parcă se legăna în valuri, dar asta nu-l stingherea prea tare. Se așeză în fotoliul mare, înflorat, al lui Joachim – unul

asemănător se afla și în camera lui – și aprinse o Marie Mancini. I se păru că are un gust de clei, de cărbune și de multe altele, adică toate gusturile în afara celui pe care trebuia să-l aibă. Totuși, continuă să fumeze, urmărindu-l pe Joachim cum se pregătește pentru cura de odihnă, cum își pune vesta și pe deasupra un palton vechi pentru ca apoi, luând lampa mică de pe măsuța de noapte și gramatica rusă, să iasă pe balcon unde puse lampa în priză și, întins pe șezlong, cu termometrul în gură, începu să se înfășoare cu o dexteritate uimitoare în cele două pături de păr de cămilă întinse pe scaun. Hans Castorp îl privi cu o sinceră admirație cum făcea aceste mișcări cu deosebită îndemânare. Joachim începu prin a se înveli cu păturile una după alta, întâi spre stânga, apoi pe toată lungimea trupului până sub umăr, apoi spre dreapta, în așa fel încât sfârși prin a face un pachet perfect proporționat și neted, din care nu ieșeau decât capul, umerii și brațele.

— Ai ajuns la o mare dexteritate, zise Hans Castorp.

— E o chestie de exercițiu, răspunse Joachim care în timp ce vorbea ținea strâns termometrul între dinți. O să înveți și tu la rândul tău. Mâine trebuie neapărat să procurăm câteva pături pentru tine. O să le găsești tu întrebuințare și când vei pleca devale, însă aici, la noi, sunt absolut necesare, mai ales că nu ai nici măcar un sac îmblănit.

— Dar nu am deloc intenția să mă culc noaptea pe balcon, declară Hans Castorp. Așa ceva n-o să fac niciodată și prefer să ți-o spun de pe acum. Mi s-ar părea din cale-afară de ridicol. Totul are o limită. Și în definitiv, trebuie oricum să dovedesc într-un fel sau altul că aici, la voi, nu sunt decât în vizită. Mai rămân puțin cu tine până-mi fumez țigara. Are un gust groaznic, dar eu știu că e bună și că pentru ziua de azi trebuie să mă mulțumesc cu atât. În curând o să fie ora nouă – totuși, încă nu-i nouă. Dar când va fi nouă și jumătate, putem socoti că e ora potrivită când ne va fi îngăduit, fără a exagera, să ne vârâm în pat.

Simți un fior – unul singur, apoi mai multe, unul după altul, destul de dese. Hans Castorp sări în picioare și se repezi la termometrul de perete, ca și cum ar fi vrut să-l prindă în flagrant

delict. Potrivit lui Réaumur, în cameră erau nouă grade. Puse mâna pe radiatoare și constată că sunt moarte, reci. Șopti câteva cuvinte neînțelese care totuși voiau să spună că, deși se aflau în luna august, era oricum rușinos să nu se dea căldură, căci ceea ce avea importanță nu era luna arătată de calendar, ci temperatura atmosferei, și numai astfel se explica de ce se simțea rebegit ca un câine. Fața însă îi ardea. Se așeză din nou în fotoliu, dar iar se ridică și ceru în șoaptă îngăduința să ia pătura de pe patul lui Joachim apoi, reașezându-se, și-o întinse pe picioare până la jumătatea trupului. Rămase astfel, mânios și zgribulit, dându-și osteneala să fumeze țigara care avea un gust atât de scârbos. Simți cum îl cuprinde puternic sentimentul unei stări nenorocite; în viața lui nu se simțise mai rău decât acum. „E jalnic!" își șopti. Dar în același timp îl învălui pe neașteptate un sentiment de o ciudată bucurie exuberantă și de speranță, iar după ce-l simți din plin nu mai rămase acolo, întins în fotoliu, decât pentru a aștepta ca starea aceasta minunată să-l mai cuprindă o dată. Dar nu mai reveni; dăinuia numai propria jale. Sfârși deci prin a se scula, aruncă pe pat pătura lui Joachim și, cu gura strâmbată, murmură câteva fraze în genul „Noapte bună!", „Să nu cumva să mori de frig!" și „Să vii să mă iei la micul dejun", apoi, împleticindu-se, ieși pe coridor și intră în camera lui.

În timp ce se dezbrăca începu să fredoneze ca pentru sine, dar nu de fericire. Mașinal și fără să-și dea prea bine seama, se achită de micile treburi și îndatoriri de om civilizat pentru toaleta de noapte, turnă în pahar apă roșie pentru gură din flaconul trusei de călătorie, făcu gargară fără să stârnească vreun zgomot, se spălă pe mâini cu săpunul lui moale și de bună calitate, parfumat cu violete, și-și puse cămașa lungă de batist pe buzunarul căreia erau brodate inițialele HC. Apoi se culcă și stinse lumina, lăsând să-i cadă capul înfierbântat și tulburat pe perna pe care murise americanca.

Se întinsese cu certitudinea că se va cufunda imediat în somn, dar își dădu seama că se înșelase, iar pleoapele pe care până mai adineauri se luptase să le țină deschise, acum refuzau categoric să stea închise, dimpotrivă, se deschideau tresărind neliniștite de

îndată ce le închidea. „Nu-i încă ora mea obișnuită de somn”, își spuse; și apoi fără îndoială că stătuse prea mult culcat peste zi. În plus, cineva bătea undeva un covor – ceea ce de fapt nici nu se întâmpla în realitate; de altfel, pe urmă își dădu seama că inima sa era cea care își făcea auzite bătăile, în afara lui, de parcă ar fi fost în aer liber, exact ca și cum s-ar fi bătut un covor cu un bătător de trestie împletită.

În cameră încă nu era complet întuneric; prin ușa deschisă a balconului pătrundeau de afară lumina lămpiței de pe balconul lui Joachim, ca și cea de la perechea care stătea la masa rușilor de rând. Și în vreme ce, clipind repede, Hans Castorp stătea culcat pe spate, o impresie țâșni brusc punând stăpânire pe el, o impresie unică față de toate celelalte de peste zi, o observație pe care o făcuse și pe care – de spaimă și din delicatețe – se străduise s-o uite imediat. Era expresia pe care o avusese chipul lui Joachim când venise vorba despre Marusia și despre însușirile ei fizice – atât despre acel straniu și dureros rictus al gurii, cât și despre acea paloare care-i păta obrajii bronzați. Hans Castorp înțelegea și ghicea ce înseamnă asta, înțelegea și ghicea într-un fel atât de nou, de adânc și intim, încât bătătorul de covoare își mări iuțeala acolo, afară, și aproape că acoperi sunetele concertului de seară ce se auzea dinspre Platz – căci se dădea iarăși un concert în acel hotel, acolo, în vale; o arie de operetă în ritmuri regulate și de un stil demodat venea prin noapte până la el, iar Hans Castorp o fluieră încet (căci se poate foarte bine fluiera încet) în timp ce bătea măsura cu picioarele reci, sub plapuma de fulgi.

Firește, nu acesta era mijlocul cel mai bun de-a adormi și, de altfel, Hans Castorp nu mai avea niciun chef să doarmă. De când înțelesese într-un mod pentru el atât de nou și de copleșitor de ce Joachim se schimbase la față, lumea i se părea alta, și acel sentiment de fericire revărsată și de speranță îl cuprinse iarăși până în cea mai adâncă intimitate. De altfel, mai aștepta ceva, fără să se întrebe ce anume. Dar când auzi că vecinii din dreapta și din stânga isprăviseră cura și intrau în camere pentru a înlocui poziția orizontală de afară cu aceeași poziție înăuntru, își mărturisi convingerea că perechea sălbatică se va culca în tăcere. „Pot să

adorm fără grijă, gândi el. Sunt convins că în seara asta vor sta liniștiți!" Dar nu se întâmplă așa și, la drept vorbind, nici Hans Castorp n-o crezuse cu toată sinceritatea, da, deoarece, ca să spunem adevărul întreg, el personal nu întrevăzuse nicio clipă măcar că vor putea să stea în liniște. Cu toate acestea, pironit de cele ce auzea, nu-și mai stăpâni uluirea mută. „Nemaipomenit! exclamă el fără glas. Asta-i formidabil! Cine-ar fi crezut una ca asta!" Și, între timp, buzele lui, fluierând încet, acompaniau refrenul operetei care răsuna stăruitor până la el. Mai târziu veni și somnul. Însă odată cu el sosiră și nălucirile schimonosite ale visului, mult mai schimonosite decât noaptea trecută, făcându-l mereu să tresară sau să urmărească o idee confuză. Visa că-l vede pe consilierul aulic Behrens cu genunchii răsuciți și brațele bălăbănindu-i-se, plimbându-se pe aleile parcului, potrivindu-și pașii lungi și obosiți după o muzică îndepărtată de marș. Când se opri în fața lui Hans Castorp, consilierul aulic avea niște ochelari cu lentile groase, rotunde și bolborosea vorbe fără niciun sens. „Civil, firește, spuse și fără să-i ceară voie apucă între degetul arătător și cel mijlociu al mâinii sale enorme pleoapa lui Hans Castorp. Un civil cinstit, mi-am dat seama imediat. Dar nu fără talent, nu chiar lipsit de talent pentru arderi radicale! N-o să fie zgârcit cu anii, cu veselii săi anișori de serviciu la noi, aici. Ei, și acum, hop, domnilor, să mergem la petrecere!" exclamă el și, vârându-și degetele arătătoare în gură, fluieră atât de ciudat de armonios, încât din locuri diferite și în mărimi miniaturale sosiră prin aer profesoara și miss Robinson, care se cocoțară pe umerii lui, pe dreptul și pe stângul, adică așa cum stăteau în sufragerie la dreapta și la stânga lui Hans Castorp. Așa plecă de-acolo, țopăind, consilierul aulic, ștergându-și ochii cu un șervet trecut pe sub ochelari, și nu se putea deslușì dacă ceea ce ștergea era năduşeală sau erau lacrimi.

Apoi celui care visa i se păru că se află în curtea liceului unde atâția ani își petrecuse recreațiile între orele de clasă și că tocmai împrumuta un creion de la doamna Chauchat, care se afla de asemenea acolo. Ea îi dădu un creion roșu, întrebuințat pe jumătate, cu o apărătoare de argint, și-l sfătui cu o voce plăcut răgușită

pe Hans Castorp să i-l restituie negreșit la sfârșitul lecției, iar când îl privi cu ochii ei înguști, de un albastru bătând în verde-cenușiu, deasupra pomeților proeminenți, el se smulse cu violență din vis, căci acum reușise să identifice acel *ce* și acel *cine* pe care ea i le amintea cu stăruință, se smulse din vis deoarece voia să le rețină. Puse iute în siguranță, pentru a doua zi, această certitudine, deoarece simțea că somnul și visul puneau din nou stăpânire pe el, apoi se văzu silit să caute un adăpost împotriva doctorului Krokowski, fiindcă îl urmărea ca să-i facă disecția sufletului, fapt care îi insufla lui Hans Castorp o spaimă nebună, o spaimă într-adevăr smintită. Fugea de doctor, împiedicat, prin pereții de sticlă aflați de-a lungul balcoanelor, sărea, riscându-și viața, prin parc, deznădăjduit, încercă să se cațăre chiar pe stâlpul cafeniu al pavilionului și se trezi asudat în clipa când prigonitorul îl apuca de un crac al pantalonului.

Dar abia se liniștise puțin, că iarăși adormi și întâmplările începură din nou să se desfășoare. Se silea să-l împingă cu umărul pe Settembrini care-i zâmbea – fin, rece și cu un aer batjocoritor, sub mustața lui neagră și deasă, acolo unde mustața se sălta într-un arc plăcut – și tocmai din pricina acestui surâs Hans Castorp suferea ca de-o nedreptate ce i se făcea. „Mă deranjați! se auzi el rostind limpede. Căraţi-vă! Nu sunteți decât un flașnetar și mă deranjați!" Numai că Settembrini nu se lăsa deloc și Hans Castorp cumpăni ce-ar trebui să facă și avu deodată dezvăluirea extraordinară a ceea ce este, intrinsec, timpul: de fapt nu este altceva decât o „soră mută", un termometru negradat pentru cei ce voiau să trișeze – după care se trezi cu intenția hotărâtă de a-i comunica această noutate, chiar a doua zi, vărului său Joachim. Noaptea trecu în mijlocul unor astfel de aventuri și descoperiri, iar Hermine Kleefeld, chiar și ea, precum și domnul Albin și căpitanul Miklosich, care o ducea în dinți pe doamna Stöhr, fiind străpuns cu o lance de procurorul Paravant, jucau în aceste evenimente un rol confuz. Între altele, Hans Castorp avu un vis care se repetă exact sub aceeași formă de două ori în acea noapte, ultima dată spre dimineață. Se afla în sala cu șapte mese când ușa cu geam se închise pocnind tare și doamna Chauchat intră îmbrăcată cu o

jachetă de lână albă, cu o mână în buzunar și cu cealaltă la ceafă. Însă în loc să se ducă la masa rușilor bine, această femeie prost-crescută se îndreptă spre Hans Castorp și, fără să rostească niciun cuvânt, îi dădu în tăcere mâna să i-o sărute – dar nu fața mâinii, ci palma, iar Hans Castorp sărută palma acestei mâini neîngrijite, puțin cam late, cu degetele scurte și pielea roasă în jurul unghiilor și din nou îl străbătu din cap până-n picioare acea senzație de voluptate sălbatică pe care o simțise atunci când, ca o experiență, se eliberase de jugul onoarei și se bucurase de foloasele nemărginite ale rușinii – acea senzație o avu iarăși în vis, însă cu infinit mai multă intensitate.

Capitolul al patrulea

Târguieli necesare

— Spune, nu cumva s-a zis cu vara voastră? îl întrebă Hans Castorp a treia zi, ironic, pe vărul său.

Timpul se schimbase îngrozitor.

Ziua a doua, pe care oaspetele o petrecuse aici sus, fusese într-adevăr de o splendoare estivală. Albastrul profund al cerului strălucea deasupra vârfurilor în formă de lance ale pinilor, pe când în fundul văii satul înfierbântat de dogoare scânteia sub o lumină crudă, iar sunetul de la tălăngile vacilor – care se mișcau în toate părțile păscând pe povârnișuri iarba măruntă și caldă a pășunilor – însuflețea aerul c-o voioșie ușor melancolică. Chiar la micul dejun doamnele veniseră în bluze vaporoase de in, unele cu mâneci ajurate, ceea ce nu le prindea la fel de bine pe toate – de pildă, doamna Stöhr nu era deloc avantajată, căci brațele îi erau spongioase și, pe scurt, transparența veșmintelor nu i se potrivea. De asemenea, și domnii de la sanatoriu țineau socoteală de vremea frumoasă, fiecare în felul lui, alegându-și îmbrăcămintea. Hainele de alpaca și de dril își făcuseră apariția, iar Joachim Ziemssen își pusese pantalonii ușori de flanelă și haina albastră care, în ansamblu, dădeau staturii sale o prestanță absolut militărească. Cât despre Settembrini, trebuie spus că-și manifestase de câteva ori intenția de a-și schimba costumul. „La naiba, cum arde soarele, spunea plimbându-se după *lunch* pe ulițele satului în tovărășia celor doi veri. Cred că va trebui să mă îmbrac mai subțire.” Dar cu toate că-și cântărise bine cuvintele, rămăsese tot cu haina lui flaușată cu revere late și cu pantalonii cadrilați – probabil că toată garderoba sa se compunea numai din aceste haine.

A treia zi însă, s-ar fi zis că natura s-a schimbat, că rânduiala

firească a fost dată peste cap; Hans Castorp nu-și credea ochilor. Era după-masă și se găseau de vreo douăzeci de minute la cura de odihnă, când soarele se ascunse iute și nori urâți și întunecați se iviră deasupra crestelor dinspre sud-vest, iar un vânt ciudat, rece, care te pătrundea până la oase, ca și cum ar fi venit din ținuturi înghețate și necunoscute, mătură într-o clipă valea, coborî temperatura și instaura o climă cu totul nouă.

— Zăpada, se auzi vocea lui Joachim dindărătul peretelui de sticlă.

— Ce înțelegi tu prin „zăpadă"? întrebă grăbit Hans Castorp. Doar nu vrei să spui că o să ningă.

— Cu siguranță! răspunse Joachim. Cunoaștem noi vântul acesta. Când vine, putem să pregătim săniile.

— E absurd! zise Hans Castorp. Dacă nu mă înșel, suntem la începutul lui august.

Dar Joachim avusese dreptate, cunoștea situația. Câteva minute după aceea izbucni o formidabilă furtună cu zăpadă, însoțită de tunete repetate – un viscol atât de compact, încât te puteai crede învăluit în aburi albi, iar în fundul văii aproape că nu se mai distingea nimic.

Toată după-amiaza ninse în continuare. Se dăduse drumul la calorifer și, în timp ce Joachim recursese la sacul îmblănit fără să-și întrerupă cura, Hans Castorp se refugiase în cameră, trăsese fotoliul lângă radiatorul fierbinte și clătinând mereu din cap privea învolburarea de-afară. A doua zi dimineață nu mai ningea; dar cu toate că termometrul arăta câteva grade deasupra lui zero, zăpada rămăsese încă destul de groasă, astfel că, sub privirea surprinsă a lui Hans Castorp, se desfășura un desăvârșit peisaj de iarnă.

Opriseră iarăși căldura. În cameră, temperatura era de șase grade deasupra lui zero.

— Și acum s-a zis cu vara voastră? îl întrebă Hans Castorp cu amară ironie pe vărul său.

— Așa ceva nu se poate spune, răspunse Joachim cu obiectivitate. Dacă o vrea Dumnezeu, o să mai avem încă zile frumoase de vară. Fără îndoială că și în septembrie, da, e foarte posibil. Însă aici, fapt este că anotimpurile nu se deosebesc prea lămurit unele

de altele, înțelegi, se amestecă între ele și nu se țin riguros de calendar. Iarna, soarele este adesea atât de arzător încât transpiri, și când te plimbi îți deschei haina, iar vara, Dumnezeule, îți dai seama chiar și tu cum poate să fie câteodată vara aici. Și apoi, când vine zăpada, toate se zăpăcesc. Ninge în ianuarie, dar în luna mai tot pe atâta, iar în august ninge de asemenea, după cum poți să-ți dai seama. La urma urmei, se poate spune că aproape nu trece o lună fără să ningă, iată o realitate ce trebuie reținută. Pe scurt, sunt zile de iarnă și zile de vară, zile de primăvară și zile de toamnă, însă aici la noi, sus, adevărate anotimpuri nu există de fapt.

— Domnește oarecare confuzie, spuse Hans Castorp.

Și, punându-și paltonul și galoșii, coborî cu vărul său în sat, ca să-și cumpere pături pentru cura de odihnă, deoarece era limpede că pe o asemenea vreme pledul lui nu mai era suficient. În treacăt se gândi dacă n-ar fi cazul să-și cumpere chiar și un sac îmblănit, apoi însă renunță, căci gândul acesta, ca atare, îl înspăimântă oarecum.

— Nu, nu, să rămânem la pături! zise el. Devale o să le găsesc oricând o întrebuințare, pături are oricine și n-au în ele nimic deosebit, nici surprinzător. În timp ce un sac îmblănit este ceva oarecum prea specific, mă înțelegi, căci dacă mi-aș cumpăra un sac îmblănit mi s-ar părea că mă instalez aici pentru totdeauna și că, prin urmare, aș fi într-un fel oarecare unul de-ai voștri… Pe scurt, te rog să înțelegi ce vreau să spun: că în definitiv nu merită să cumpăr un sac îmblănit numai pentru trei săptămâni.

Joachim era de acord și cumpărară dintr-un magazin englezesc cu clientelă aleasă două pături din păr de cămilă, la fel cu cele pe care le avea el, destul de lungi și de late, de o plăcută moliciune, în culoare naturală, și dădură dispoziție să fie trimise imediat la sanatoriul internațional Berghof, camera treizeci și patru. Hans Castorp dorea să le inaugureze chiar în acea după-amiază.

Erau, firește, după al doilea dejun, căci altfel programul zilei nu-ți oferea prilejul să cobori în sat. Începuse să plouă, iar pe străzi zăpada se prefăcuse într-o mâzgă de gheață, care te stropea. Pe când se întorceau, îl ajunseră din urmă pe Settembrini care, cu

capul descoperit, apărat de o umbrelă, se îndrepta și el spre sanatoriu. Italianul era palid la față și într-o dispoziție cam tristă. Cu vorbe alese și întorsături de frază plăcute, se plângea de frig și de umezeală, de care suferea cumplit. Cel puțin dacă în cameră ar fi cald! Dar acești despoți mizerabili lăsau să se stingă caloriferul imediat ce înceta să mai ningă – ceea ce era o măsură stupidă, o sfidare adusă bunului-simț. Iar când Hans Castorp obiectă, arătând că o temperatură medie în camere făcea parte, fără îndoială, din regimul tratamentului și că, în felul acesta, doreau poate să-i împiedice pe bolnavi să capete obiceiuri molatice, Settembrini îi răspunse cu sarcasmele cele mai violente. Să fim serioși! Într-adevăr, principiile tratamentului! Sublimele și inviolabilele principii ale tratamentului! Adăugă apoi că, fără nicio îndoială, Hans Castorp vorbea sincer, cu un ton cuviincios, asemenea cu acela ce trebuie folosit în probleme de religie și credință. Însă era surprinzător – surprinzător, firește, într-un sens favorabil – că unele dintre aceste principii socotite sacrosancte coincideau exact cu interesele financiare ale despoților, în vreme ce se închideau bucuros ochii la cele care nu răspundeau acestor interese… Și pe când verii râdeau, Settembrini începu să vorbească despre răposatul lui tată, în legătură cu căldura după care tânjea.

— Tatăl meu, zise el cu o anumită exaltare, era un om distins, deopotrivă de sensibil la suflet și la trup. Cât de dragă îi era iarna odăița lui de lucru, pe care o iubea din toată inima și unde trebuia mereu menținută o temperatură de cel puțin douăzeci de grade Réaumur cu ajutorul unei sobițe care se înfierbânta până la roșu, iar în zilele umede sau în acelea când se pornea tăiosul vânt tramontan, dacă pătrundeai în vestibulul căsuței, căldura îți învăluia umerii ca o mantie caldă și ochii ți se umpleau cu lacrimi de mulțumire. Odăița lui era înțesată de cărți și manuscrise printre care se găseau multe de mare valoare și în mijlocul acestor comori ale spiritului, el stătea în picioare, înfășurat în halatul de flanelă albastră, înaintea pupitrului îngust, dedicându-se literaturii – firav și mărunt de statură, mai mic decât mine cu un cap, închipuiți-vă! dar cu niște smocuri groase de păr cărunt la tâmple și cu un nas atât de lung și subțire… Ce romanist eminent,

domnii mei! Unul dintre cei mai distinși ai vremii sale, un cunoscător al limbii noastre cum nu sunt mulți, un stilist, un latinist cum în zilele noastre nu mai există, un *uomo letterato* cum visa Boccaccio…

De departe veneau savanții să discute cu el, unul din Haparanda, altul de la Cracovia, descinzând anume la Padova, orașul nostru, ca să-i mărturisească înalta lor considerație, iar el îi primea pe toți cu o binevoitoare demnitate. Era de asemenea și un poet deosebit când, în orele libere, scria povestiri în cea mai elegantă proză toscană, un maestru în *idioma gentile*[26], spuse Settembrini în culmea fericirii, lăsând parcă să i se topească încet pe limbă silabele graiului matern și legănându-și capul într-o parte și în alta. Își îngrijea grădinița, urmând exemplul lui Vergiliu, continuă el, și tot ce spunea era sănătos și frumos. Dar căldură, trebuia să aibă căldură în odăița lui, căci altfel tremura și era în stare să plângă de furie dacă îl lăsau să înghețe. Și acum, domnule inginer, și dumneavoastră, domnule locotenent, închipuiți-vă ce sunt silit să îndur eu, fiul tatălui meu, în acest loc blestemat și sălbatic, unde trupul tremură de frig în toiul verii și unde sufletul ți-e chinuit neîncetat de impresii umilitoare. Vai! E cumplit! Ce oameni ne înconjoară! Acest consilier satanic smintit! Krokowski – și Settembrini făcu o mutră de parcă și-ar fi rupt limba – Krokowski, acest duhovnic nerușinat care mă urăște pentru că demnitatea mea de om mă oprește să iau parte la monstruozitățile lui popești… Iar la masa mea… În ce tovărășie sunt condamnat să mănânc! La dreapta mea este un fabricant de bere din Halle – pe nume Magnus – cu o mustață ca un smoc de fân. „Lăsați-mă-n pace cu literatura! îmi zice. Ce ne dă? Caractere frumoase! Și ce folos am de pe urma caracterelor frumoase? Eu sunt un om practic și în viață nu întâlnești aproape niciodată caractere frumoase.” Iată ce idee și-a făcut despre literatură. Caractere frumoase… Ah, Sfântă Fecioară! Iar soția lui, care stă vizavi de el, pierde albumina și devine pe zi ce trece tot mai stupidă. Ce jalnică mizerie…

Fără să se fi înțeles între ei, Joachim și Hans Castorp erau de

[26] „Limbă aleasă” (ital.). (n.tr.)

aceeași părere în ceea ce privește tirada lui Settembrini: o găseau penibilă și revoltător de neplăcută, dar în același timp amuzantă, ba chiar instructivă în violența ei dezinvoltă și agresivă. Hans Castorp râse blând de „smocul de fân" și de „caracterele frumoase", sau mai curând de felul caraghios în care se manifesta deznădejdea în vorbele lui. Apoi spuse:

— Dumnezeule, este firesc ca într-o astfel de instituție societatea să fie puțin cam amestecată. Nu poți întotdeauna să-ți alegi vecinii de masă, și chiar dacă ai putea, cu asta ce-ai realiza? Dar și la masa noastră există o doamnă în genul acesta... Doamna Stöhr, pe care de altfel cred că o cunoașteți. Este de o ignoranță ucigătoare, trebuie s-o mărturisesc, și câteodată nu știi încotro să-ți îndrepți privirile când începe să flecărească. În același timp se plânge că are temperatură și că se simte teribil de lipsită de vlagă și se pare că nu e deloc un caz ușor. E atât de straniu să fii în același timp și proastă, și bolnavă, și nu știu dacă mă exprim exact, însă faptul mi se pare cu totul curios când cineva e prost și pe deasupra mai este și bolnav, vreau să spun că e într-adevăr tot ce poate fi mai trist pe lume când aceste două lucruri se împletesc. Nici nu mai știi ce figură trebuie să faci, deoarece față de un bolnav se cuvine să ai o atitudine de respect și seriozitate, nu-i așa? Boala este oarecum ceva demn să fie respectat dacă mă pot exprima astfel. Dar când prostia își bagă coada și se dezlănțuie cu „fomulus", și „institute cosmice" și cu tot felul de boacăne de soiul acesta, nu mai știi dacă, în adevăr, trebuie să râzi sau să plângi, iar sentimentul omeniei trece printr-o dilemă cu mult mai regretabilă decât aș putea-o spune, înțeleg că aceste două stări nu rimează una cu alta, că nu pot conviețui, că nu se acordă, că nu ești obișnuit să ți le închipui la un loc. Te gândești că în mod obișnuit un om trebuie să fie sănătos și boala trebuie să-l facă delicat, inteligent, mai deosebit. Așa îți închipui de obicei lucrurile. Nu credeți? Poate în afirmațiile mele am mers mai departe decât aș fi în stare să justific, încheie el. Dar am făcut-o numai pentru că aceste gânduri mi-au venit din întâmplare...

Și Castorp se opri încurcat.

Joachim era și el puțin stânjenit, iar Settembrini, cu

sprâncenele ridicate, tăcu, făcându-se că așteaptă din politețe ca interlocutorul său să termine ce are de spus. În realitate, aștepta ca Hans Castorp să-și fi pierdut cu totul șirul, înainte de a-i răspunde:

— Fir-ar să fie, domnule inginer, dar dumneavoastră dovediți de data aceasta însușiri filosofice pe care nu vi le-aș fi bănuit niciodată! Potrivit teoriei dumneavoastră ar trebui să fiți mai puțin sănătos decât păreți, deoarece este evident că aveți spirit. Însă îngăduiți-mi să vă atrag atenția că nu pot fi de acord cu deducțiile dumneavoastră, că le resping, da, că mă opun cu violență categorică. Sunt, iată, așa cum mă vedeți, cam intolerant în ceea ce privește problemele spiritului și prefer mai curând să fiu luat drept pedant decât să nu combat păreri care mi se par atât de vrednice de dojană, ca acelea pe care le-ați dezvoltat în fața noastră…

— Dar, domnule Settembrini…

— În-gă-du-i-ți-mi… Știu ce vreți să spuneți. Vreți să spuneți că nu v-ați gândit la asta prea serios, că părerile pe care le-ați exprimat nu sunt chiar ale dumneavoastră, ci că, într-o anumită măsură, n-ați făcut altceva decât să prindeți din zbor unele dintre părerile posibile ce pluteau, ca să zicem așa, în aer, expunându-le într-o doară, fără a vă angaja propria dumneavoastră răspundere. Asta se datorează vârstei dumneavoastră, căreia îi lipsește încă hotărârea virilă și îi place să facă încercări expunând tot felul de puncte de vedere. *Placet experiri*[27], spuse el, pronunțând în italienește pe *c* de la *placet.* Este un principiu excelent. Ceea ce mă nedumerește e cel mult faptul că încercarea dumneavoastră se îndreaptă tocmai în această direcție. Mă îndoiesc că întâmplarea joacă aici vreun rol. Mi-e teamă că există în dumneavoastră o tendință care ar putea să devină trăsătură de caracter, dacă nu va fi combătută. Din cauza aceasta mă simt obligat să vă răspund. Mi-ați spus că boala unită cu prostia ar fi lucrul cel mai trist din lume. În privința aceasta, suntem de acord. Și eu prefer un bolnav spiritual unui tuberculos imbecil. Dar sunt împotriva dum-

[27] „Îți place să încerci" (lat.). (n.tr.)

neavoastră din clipa în care începeți să considerați boala ca fiind oarecum pe un plan de egalitate cu prostia, ca fiind o greșeală de stil, o eroare îndreptată contra gustului naturii, și ca pe o „dilemă prin care trece sentimentul omeniei". Sau din clipa când considerați boala ca pe un lucru atât de nobil – sau, cum v-ați exprimat, atât de „respectabil" –, încât nu se potrivește pentru nimic în lume să fie asociată cu prostia. Acesta a fost, cred, termenul de care v-ați folosit. Ei bine, nu! Boala nu este deloc nobilă, nici demnă de respect, iar o asemenea concepție este ea însăși bolnăvicioasă sau – în orice caz – nu poate duce decât la boală. Poate că voi reuși mai sigur să vă trezesc oroarea, spunându-vă că boala este bătrână și urâtă. Concepția dumneavoastră își are originea în vremuri pline de superstiții, când ideea de om era degenerată și lipsită de orice demnitate; în vremuri încărcate de groază, când armonia și bucuria păreau suspecte și diavolești, în timp ce infirmitatea echivala cu un privilegiu care-ți deschidea împărăția cerurilor. Dar rațiunea și secolul luminii au risipit aceste umbre ce apăsau sufletul omenirii – le-au risipit, însă nu complet, căci lupta mai durează încă și astăzi; iar această luptă, domnul meu, se numește munca, munca pământească, munca pentru Pământ, pentru onoarea și interesele omenirii – și zi de zi, călite tot mai mult prin luptă, aceste forțe vor sfârși prin a-l elibera definitiv pe om, pentru a-l conduce pe căile civilizației și progresului, spre o lumină din ce în ce mai limpede, din ce în ce mai bună, din ce în ce mai pură.

„Asta-i bună, s-ar zice că e o arie de operă, gândi Hans Castorp uluit și încurcat. Cum de-am reușit să provoc furtuna aceasta? De altfel, îmi face impresia că e cam sec, lipsit de conținut. Și ce tot îi dă zor cu munca! După cât mi se pare, e o noțiune destul de deplasată aici."

Și cu voce tare spuse:

— Foarte frumos, domnule Settembrini. Spuneți într-un mod admirabil lucrurilor pe nume. Am convingerea absolută că nimeni nu s-ar putea exprima mai… de o manieră mai plastică, sunt convins de asta.

— O revenire, reluă Settembrini ridicând umbrela peste capul

unui trecător, o revenire spirituală la concepțiile acelor vremuri întunecate și frământate – credeți-mă, domnule inginer, că este o boală curată – o boală studiată până la saturație, pentru care știința dispune de diferite nume, unul aparținând terminologiei estetice și psihologiei, și altul aparținând politicii – termeni de școală care n-au nicio legătură cu problema noastră și de care vă puteți foarte bine lipsi. Dar cum în viața spiritului totul este coeziune și cum un lucru decurge din altul, cum nu poți să dai dracului degetul cel mic fără ca el să tragă după sine mâna întreagă și, pe deasupra, să înșface și întreg omul... cum, pe de altă parte, un principiu sănătos nu poate niciodată produce decât efecte sănătoase, oricare ar fi principiul pe care-l pui la origine, întipăriți-vă bine în minte că boala – departe de-a fi ceva atât de demn de respect încât să nu poată fi asociată cu prostia – boala înseamnă mai curând *înjosirea* omului, da, o înjosire dureroasă și insultătoare a Ideii, o umilire de care ai putea la nevoie să te dispensezi sau s-o tolerezi în unele cazuri excepționale, însă a o cinsti din punct de vedere al spiritului – rețineți bine ce vă spun! – ar însemna o rătăcire și începutul unei rătăciri a întregului spirit. Această doamnă la care ați făcut aluzie – și al cărei nume renunț de altfel să mi-l reamintesc – doamna Stöhr, așadar, vă mulțumesc – deci, pe scurt, mi se pare că nu această ridicolă femeie, adică nu cazul ei pune, cum spuneați, sentimentul omeniei în dilemă. Doamne, ea este bolnavă și proastă, este mizeria în persoană, faptul e simplu, nu-ți mai rămâne altceva de făcut decât să-ți fie milă și să ridici din umeri. Dar dilema, domnule, *tragicul* începe acolo unde Natura a fost atât de crudă încât a frânt – sau a împiedicat chiar de la început – armonia unei personalități, unind un suflet nobil cu un trup neputincios, silindu-le să conviețuiască. Domnule inginer sau dumneavoastră, domnule locotenent, ați auzit de Leopardi? A fost un poet fără noroc al țării mele, un om cocoșat și bolnăvicios, un suflet mare la origine, însă veșnic umilit de mizeria trupului și târât în străfundurile ironiei sufletești, dar ale cărui plângeri îți sfâșie inima. Ascultați!

Și Settembrini începu să declame în italienește, lăsând să i se topească pe limbă frumoasele silabe, plecând capul când într-o

parte, când în alta, și câteodată închizând ochii fără să-i pese că tovarășii săi nu înțelegeau niciun cuvânt. Se silea în mod vădit să se bucure numai el de memoria și frazarea lui, dar punându-le în valoare, totodată, în fața celor care-l ascultau. La urmă, spuse:

— Însă dumneavoastră nu înțelegeți nimic, auziți numai, fără să pricepeți gândul lui dureros. Țineți bine minte, domnilor, că infirmul Leopardi a fost lipsit mai ales de dragostea femeilor și din această pricină a fost incapabil să-și preîntâmpine istovirea sufletească. În ochii lui pălește strălucirea gloriei și a virtuții, natura îi apare rea – și de fapt *este rea,* proastă și rea, iar în privința aceasta îi dau dreptate, și nu mai avea încredere – este cumplit să fii nevoit s-o spui – nu mai avea încredere nici în știință și nici în progres! Acesta este tragicul, domnule inginer! Aici se află „dilema sentimentului omeniei" despre care vorbeați, nu în cazul acelei femei cu al cărei nume nu vreau să-mi încarc memoria… Să nu-mi vorbiți de „spiritualizarea" ce poate să rezulte din boală, pentru numele lui Dumnezeu, să nu faceți una ca asta! Un suflet fără trup este tot atât de lipsit de omenie și tot atât de fioros, ca și un trup fără suflet – și de altfel primul caz este o excepție rară, în vreme ce al doilea este regula. În general, trupul este acela care biruie, care acaparează întreaga viață, care își asumă toată importanța și evoluează într-un mod respingător. Un om bolnav este *numai trup,* iată ceea ce-i lipsit de omenie și umilitor – iar în majoritatea cazurilor nu prețuiește aproape cu nimic mai mult decât un cadavru…

— E ciudat, spuse deodată Joachim plecându-se înainte ca să-l privească pe vărul său care mergea de cealaltă parte a lui Settembrini. Tu însuți ai spus de curând ceva asemănător.

— Crezi? se miră Hans Castorp. Da, este foarte posibil să-mi fi trecut prin cap ceva asemănător.

Settembrini făcu, în tăcere, câțiva pași. Apoi zise:

— Cu atât mai bine, domnii mei. Cu atât mai bine dacă este așa. Departe de mine intenția de-a vă propune vreo teorie filosofică originală – nu aceasta este intenția mea. Dacă inginerul nostru a și făcut, din propria convingere, observații asemănătoare, aceasta confirmă supoziția mea că e un începător talentat în ale spiritului

și că, la fel cu toți tinerii dotați, nu se dedă decât întâmplător cercetărilor în legătură cu diferitele concepții. Un tânăr înzestrat nu este deloc o pagină albă, ci, dimpotrivă, este o pagină pe care s-a și scris cu cerneală deocamdată invizibilă, atât binele, cât și răul, și este rolul educatorului să scoată în relief binele, dar totodată să șteargă cu un reactiv potrivit răul care ar vrea să se afirme. Domnii au făcut cumpărături? întrebă el cu un ton ușor, schimbând vorba.

— Nu, nimic deosebit, răspunse Hans Castorp, adică…

— Am cumpărat câteva pături pentru vărul meu, preciza Joachim cu indiferență.

— Pentru cura de odihnă… Pe frigul ăsta cumplit… Trebuie să fac ca dumneavoastră în aceste câteva săptămâni, adăugă Hans Castorp râzând și privind în jos.

— Ah, pături, cura de odihnă, zise Settembrini. Așa, așa, așa! Ei, ei, ei! În adevăr: *Placet experiri,* repetă el cu accent italian și-și luă rămas-bun; salutați de portarul șchiop intrară în sanatoriu, iar Settembrini se îndreptă spre salon, ca să citească ziarele înainte de masă, cum spunea. Probabil că nu voia să facă a doua cură de odihnă.

— Să mă ferească Dumnezeu! exclamă Hans Castorp când se găsi în ascensor, singur cu Joachim. E un adevărat pedagog – și de altfel mai acum câteva zile ne-a și mărturisit că ar avea talent pentru pedagogie. Dar cu el trebuie să fii foarte atent, căci nici nu apuci să spui un cuvânt mai mult că și trebuie să-i înduri lecțiile date cu multă tipicărie, însă merită osteneala să-l asculți, se pricepe să vorbească, fiecare cuvânt ce-i iese din gură e atât de rotunjit, atât de ispititor, încât când îl aud mă face să mă gândesc la niște chifle proaspete.

Joachim râse.

— Să nu cumva să-i spui așa ceva. Cred că ar fi dezamăgit dacă ar afla că, ascultându-i lecțiile, te gândești la chifle.

— Crezi? O, iată ceva care nu-i chiar atât de sigur. Am mereu impresia că lui nici nu-i pasă de lecții sau că-l interesează într-un mod cu totul secundar, că pentru el are valoare mai ales vorbirea în sine, că important este să lase cuvintele să sară și să se rostogolească la fel de elastice ca și mingile… și mi se pare că nu-i

displace câtuși de puțin să observe că-ți dai seama de acest lucru. Magnus, fabricantul de bere, este fără îndoială un prost cu „frumoasele lui caractere", însă Settembrini ar fi trebuit să ne spună pe scurt care este esențialul în literatură. N-am vrut să-l întreb, ca să nu mă dau de gol, întrucât n-am nicio competență în materie și până azi n-am văzut niciodată un literat. Dar dacă scopul esențial al literaturii nu este realizarea caracterelor frumoase, atunci desigur că trebuie să fie vorbirea frumoasă, căci aceasta este impresia mea când mă aflu în tovărășia lui Settembrini. Ce expresii folosește! Fără să se jeneze vreun pic, vorbește despre „virtute" – mă rog! De când mă știu n-am pronunțat niciodată acest cuvânt și chiar la școală, când dădeam în cărți peste *virtus,* îl traduceam întotdeauna prin „curaj". Auzindu-l pe Settembrini, am simțit cum se chircește ceva în mine, ți-o mărturisesc. Și apoi mă enervează puțin când îl aud cum înjură și frigul, și pe Behrens, și pe doamna Magnus fiindcă pierde albumină, adică, pe scurt, când înjură totul. Mi-am dat imediat seama că este un opoziționist. Se leagă de tot ce există și această atitudine are ceva neglijent în ea, căci n-aș putea-o caracteriza altfel.

— Așa crezi tu, răspunse cu băgare de seamă Joachim. Dar pe de altă parte, atitudinea aceasta dovedește de asemenea o mândrie care n-are nimic neglijent în ea, ba dimpotrivă. Mie mi se pare că este un om care se respectă sau care respectă omul în general, asta-mi place la el și-n sinea mea găsesc că atitudinea lui este corectă.

— Da, ai dreptate, spuse Hans Castorp. Are chiar ceva sever – și adesea te simți stingherit, deoarece-ți dai seama că ești... să spunem: controlat, și n-o spun într-un sens rău. Mă vei crede dacă îți mărturisesc că am avut tot timpul impresia că nu era mulțumit fiindcă mi-am cumpărat păturile pentru cura de odihnă, că mă dezaprobă și era oarecum contrariat?

— Nu, spuse Joachim cu o mirare potolită. Cum poți să-ți închipui așa ceva? Eu, unul, nu pot să cred.

Pe urmă porni cu termometrul în gură și cu toate cele necesare să-și facă cura de odihnă, în timp ce Hans Castorp începu imediat să se schimbe și să se pregătească pentru masa de prânz de care

nu-l mai despărțea, de fapt, decât o oră.

Digresiune asupra ideii de timp

Când se întoarseră după masă, pachetul cu pături se și afla în camera lui Hans Castorp pe un scaun, astfel că le întrebuință pentru prima dată chiar în ziua aceea – iar Joachim, care se pricepea, îl învăță arta de-a se înfășură așa cum făceau toți și cum fiecare nou-sosit trebuia să învețe. Întindeai păturile pe pânza șezlongului, mai întâi una, apoi cealaltă, în așa fel încât atârnau mai mult la picioare. Apoi te așezai și începeai prin a îndoi pătura dinăuntru, în lungime, până sub umeri, după aceea în lățime, în partea de jos, pe deasupra picioarelor, ridicându-te în capul oaselor și apucând grosimea dublă a păturii îndoite, mai întâi dintr-o parte, apoi din cealaltă, aplicând exact această bucată dublă pe marginea șezlongului, dacă voiai să obții cea mai mare regularitate posibilă. După aceea procedai la fel cu pătura din afară, lucru ceva mai greu de executat, și Hans Castorp, neîndemânatic ca orice novice, nu înceta să se plângă, încercând să efectueze operațiile când întins, când îndoit, pentru a obține o execuție corectă a mișcărilor ce i se indicau. Numai vreo câțiva dintre cei mai vechi, spuse Joachim, știau să se înfășoare din trei mișcări sigure *cu amândouă păturile în același timp;* totuși, aceasta era o dibăcie rară și invidiată, care presupunea nu numai ani întregi de exercițiu, ci mai ales aptitudini înnăscute. Lăsându-se să cadă pe spate cu spinarea înțepenită, Hans Castorp începu să râdă auzind ultimele cuvinte, iar Joachim, care nu pricepu imediat ce era hazliu în spusele lui, îl privi nedumerit, apoi izbucni și el în râs.

Când Hans Castorp se găsi întins pe șezlong, formând un cilindru lipsit de membre, cu pernița moale sub ceafă și epuizat de toată această gimnastică, Joachim îi zise:

— Așa, și acum chiar dacă ar fi douăzeci de grade sub zero, nu ți s-ar putea întâmpla nimic.

Apoi trecu îndărătul peretelui de sticlă ca să se înfășoare și el.

Lui Hans Castorp i se păru destul de îndoielnic ceea ce-i spusese vărul său relativ la cele douăzeci de grade sub zero, deoarece hotărî că-i era mai curând frig și de mai multe ori îl străbătură niște fiori reci, în vreme ce pe sub arcadele de lemn ale galeriei privea umezeala care plutea și se infiltra părând că e gata dintr-o clipă în alta să se prefacă în ninsoare. Cât era de straniu că, în ciuda acestei umezeli pătrunzătoare, obrajii continuau să-i fie uscați și fierbinți, de parcă ar fi stat într-o odaie supraîncălzită. Se simțea încă ridicol de obosit de pe urma exercițiilor făcute cu păturile – și în adevăr *Ocean Steamships* îi tremura în mâini de îndată ce voia să citească. Își spuse că totuși nu era perfect sănătos, ci destul de anemic, așa cum remarcase și consilierul aulic Behrens, și fără îndoială că din această cauză îi era frig. Însă toate aceste senzații neplăcute erau compensate de poziția lui excepțional de comodă, datorată calităților greu de analizat, aproape misterioase, ale șezlongului, pe care Hans Castorp avusese prilejul să le prețuiască încă la prima sa cură de odihnă și care iarăși se verificau într-un chip atât de fericit. Totul depindea de materialul capitonajului, de înclinarea plăcută a spătarului, de înălțimea și lărgimea potrivite ale rezemătorilor sau numai de consistența pernei – pe scurt, nu era omenește posibil să se asigure o poziție mai bună pentru trupul în stare de odihnă, decât prin acest minunat șezlong. Prin urmare, Hans Castorp era cu inima împăcată la gândul că avea în față două ore libere și precis delimitate, aceste două ore ale unei cure principale de odihnă, confirmate de un program oficial, de o dispoziție bine-venită, deși el nu era aici decât un musafir. Căci avea o fire răbdătoare, putea să stea multă vreme fără nicio ocupație și-i plăcea, după cum s-a mai spus, odihna pe care activitatea zgomotoasă nu reușea să-l facă s-o uite, odihna pe care nici nu se grăbea s-o consume și nici n-o irosea. La ora patru venea ceaiul cu cozonac și dulceață, apoi puțină mișcare în aer liber, după aceea iarăși odihnă pe șezlong, la ora șapte era cina care avea, ca toate mesele, încordările și curiozitățile ei, și pe care o așteptai cu o anumită bucurie, apoi îți aruncai privirile în cutia stereoscopului, în luneta caleidoscopică sau pe ecranul cinematografic... Hans Castorp cunoștea pe

dinafară programul zilnic, deși ar fi fost o exagerare să se spună că era de pe acum „aclimatizat".

În fond, este un proces ciudat această aclimatizare într-un loc străin, această adaptare și prefacere câteodată obositoare, pe care le suporți numai pentru ele însele, ca să spunem așa, dar cu intenția definitivă de a le părăsi imediat ce răgazul se va fi împlinit, pentru a te reîntoarce la starea anterioară. Introduci aceste soiuri de experiențe în cursul principal al vieții, ca pe o întrerupere, ca pe un intermediu, cu scopul de-a te „odihni", adică pentru a modifica și primeni funcțiunile organismului care amenințau, ba chiar erau gata-gata să se deterioreze, să slăbească și să se tocească în monotonia nearticulată a existenței. Dar în ce constau aceste vlăguiri și tocire când trăiești într-o regulă multă vreme neîntreruptă? Nu e atât oboseala trupească și spirituală, măcinată de cerințele aspre ale vieții (căci pentru aceasta remediul cel mai întăritor ar fi o simplă odihnă); ci e mai degrabă ceva oarecum sufletesc, este trăirea timpului amenințată să se piardă în mijlocul unei monotonii neîntrerupte, trăire care este ea însăși atât de strâns înrudită și legată de sentimentul vieții, încât una nu poate fi slăbită fără ca cealaltă să nu lâncezească și să se stingă la rândul ei. Asupra esenței plictisului s-au răspândit multe concepții eronate. În general, se crede că un conținut interesant și noutatea „gonesc" timpul, adică îl scurtează – pe când monotonia și pustiul îi îngreunează și-i încetinesc curgerea. Ceea ce nu e întru totul exact. Fără îndoială că uneori pustiul și monotonia lungesc clipa sau ora și le fac mai „plictisitoare", dar ele scurtează și grăbesc până la a reduce la neant marile și extrem de marile cantități ale timpului. Dimpotrivă, un conținut bogat și interesant este, desigur, capabil să scurteze o oră sau chiar o zi, dar luat în mare, acest conținut dă curgerii timpului întindere, greutate și trăinicie, astfel că anii bogați în întâmplări trec mult mai încet decât anii săraci, pustii și neînsemnați pe care vântul îi mătură, spulberându-i. Prin urmare, ceea ce se numește plictis nu-i în realitate decât o scurtare bolnăvicioasă a timpului pricinuită de monotonie: marile intervale de timp, când curgerea lor este de o neîntreruptă monotonie, se chircesc într-o măsură care înspăimântă de moarte

inima; când o zi seamănă cu toate, ele nu sunt decât o singură zi; iar într-o desăvârșită uniformitate, viața cea mai lungă ar fi percepută ca foarte scurtă și ar trece cât ai bate din palme. Obișnuința este o somnolență sau cel puțin o istovire a ideii de timp, și când anii copilăriei au fost trăiți încet, iar restul vieții s-a desfășurat din ce în ce mai repede, precipitându-se, faptul acesta ține tot de obișnuință. Noi știm bine că însușirea unor schimbări ale obișnuinței sau ivirea unor obișnuințe noi reprezintă singurul mijloc de care dispunem pentru a ne păstra în viață, pentru a ne împrospăta percepția timpului, și pentru a obține o reîntinerire, o întărire și o încetinire a trăirii timpului și, chiar prin acestea, o reînnoire a sentimentului vieții în general. Acesta este scopul schimbării aerului și al locului: binefacerea modificării și a evenimentului. Primele zile ale șederii într-un loc nou au un ritm tineresc, adică viguros și vast – care ține vreo șase sau opt zile. După aceea însă, pe măsură ce ne „aclimatizăm", le simțim cum se scurtează: oricine depinde de viață sau mai bine zis voiește să depindă de viață își dă seama cu groază cât de ușoare și fugare trec zilele; și ultima săptămână, din patru, de pildă, este de o repeziciune și de o superficialitate îngrijorătoare. Firește că înviorarea ideii de timp acționează și dincolo de această perioadă intercalată, și-și revendică noile drepturi chiar și după ce am revenit pe vechiul făgaș; primele zile ce le trăim acasă, după această schimbare, ne apar de asemenea noi, vaste și tinere, dar numai unele dintre ele; căci ne integrăm mai repede în regula obișnuinței decât în ritmul întreruperii ei, iar când simțul timpului e obosit din pricina vârstei sau – ca urmare a unei slăbiciuni congenitale – nici n-a fost prea dezvoltat, atunci el ațipește foarte iute, și chiar la capătul a douăzeci și patru de ore este ca și cum nici n-am fi plecat vreodată, iar călătoria n-a fost decât visul unei nopți.

Observațiile acestea n-au fost introduse aici decât pentru că tânărul Hans Castorp avea idei asemănătoare când, după câteva zile, îi spuse vărului său (privindu-l cu ochii injectați):

— Este și rămâne un fapt ciudat că la început, când te afli într-un loc nou, timpul îți pare atât de lung. Aceasta înseamnă…

Firește, nu mă plictisesc, dimpotrivă, mă distrez regește. Dar când mă uit îndărăt, așadar, retrospectiv, am impresia că, dacă mă înțelegi bine, e ca și cum aș fi aici de nu mai știu câtă vreme și că din clipa când am sosit – fără a realiza imediat acest lucru, iar tu mi-ai spus: „Hai, coboară odată!", îți amintești? – a trecut o adevărată eternitate. Lucrul acesta n-are absolut nimic de-a face cu măsurătorile și nici cu rațiunea, ci depinde numai de felul tău de-a simți. Firește că ar fi stupid să spui: „Cred că mă aflu aici de două luni" – și ar fi și un nonsens. Dimpotrivă, nu pot să spun decât: „De foarte mult".

— Da, răspunse Joachim cu termometrul în gură, din asta mă aleg și eu cu ceva, căci de când ești aici mă agăț oarecum de tine.

Iar Hans Castorp râse de felul în care Joachim spusese aceasta, atât de simplu, fără nicio explicație.

Încearcă să converseze în franțuzește

Nu, nu era încă aclimatizat nici sub raportul cunoașterii vieții de aici, în toate particularitățile ei – o cunoaștere ce n-o putea căpăta în atât de puține zile și pe care n-ar fi putut-o avea nici chiar în trei săptămâni, așa cum obișnuia să spună (contrazicându-l pe Joachim); și nici în ceea ce privește adaptarea organismului său la condițiile atmosferice atât de specifice „celor de aici, de sus", căci această adaptare era dificilă, foarte dificilă, ba i se părea chiar că nici nu se va realiza vreodată. Ziua obișnuită era împărțită limpede și organizată cu grijă, încât puteai intra cu ușurință în ritmul ei, dacă te adaptai acestei orânduiri. Cu toate acestea, în cuprinsul unei săptămâni și chiar în intervale mai mari de timp, ziua era supusă anumitor reguli periodice care se iveau numai încetul cu încetul, una apărând pentru prima oară când cealaltă se și repetase; și chiar în ceea ce privea succesiunea izolată a întâmplărilor și a fizionomiilor, Hans Castorp avea încă de învățat la fiecare pas ca să observe mai îndeaproape lucrurile văzute superficial și să primească noul cu o receptivitate tinerească.

Acele pântecoase vase cu gâturile scurte, ce se găseau pe lângă unele uși de pe coridoare și de care a dat cu ochii chiar în seara sosirii lui, conțineau oxigen – cum îi explicase Joachim răspunzând la întrebarea lui. Erau pline cu oxigen pur, de șase franci balonul, iar acest gaz dătător de viață, care se aspira printr-un tub, se distribuia muribunzilor cu scopul de a le stimula și prelungi puterile. Căci îndărătul ușilor lângă care se aflau asemenea baloane zăceau muribunzi – sau *moribundi*, cum îi spusese într-o zi consilierul aulic Behrens, când Hans Castorp îl întâlnise pe culoarul de la primul etaj, consilierul aulic cu halatul alb și obrajii albăstrui vâslind de-a lungul coridorului, după care coborâseră împreună scara.

— Ei, dumneata, spectator dezinteresat, dumneata, făcu Behrens, ce mai faci; găsim oare înțelegere în privirea dumitale scrutătoare? Sunt încântat, încântat. Da, sezonul nostru de vară are în sine partea lui bună, e de soi bun. De altfel, n-am precupețit nicio cheltuială ca să-i mărim frumusețea. Dar, cu toate acestea, păcat că nu vrei să petreci iarna la noi, căci mi s-a spus că nu dorești să rămâi aici decât opt săptămâni. Ah, numai trei? Dar asta nu-i decât o vizită de formă, ce nu merita nici măcar osteneala să te deplasezi; ei, cum crezi. Oricum însă, este păcat că n-o să petrecem împreună iarna aici, unde se află tot ce este *hotvoleh*[28] – spuse el deformând în glumă acest cuvânt străin – *hotvoleh*-ul internațional vine numai iarna acolo, jos, la Davos-Platz, și ar trebui să-l vezi chiar dacă n-ar fi decât pentru cultura dumitale. Îți vine să te prăpădești de râs când ștrengarii ăia se dau de-a berbeleacul pe schiuri. Și apoi, doamnele, vai, doamnele! Împestrițate ca păsările paradisului, și când spun doar atât sunt peste măsură de politicos… Ei, dar acum este timpul să mă duc la *muribundul* meu, cel de aici, de la numărul douăzeci și șapte, spuse el. Stadiul final, înțelegi. A întrecut măsura. Bețivanul ăsta mi-a înghițit cinci duzini de damigene cu oxigen. Dar până la prânz va binevoi să plece *ad penates*[29]. Ei, dragă Reuter, spuse el intrând,

[28] *Hautevolée* (fr.) – „lume bună”. (n.tr.)

[29] „La străbuni” (lat.). (n.tr.)

ce-ai zice dacă ai mai trage încă una pe gât... Cuvintele i se pierdură îndărătul ușii pe care o închise. Dar într-o clipită, Hans Castorp văzuse pe pernă, în fundul camerei, profilul de ceară al unui tânăr cu un barbișon rar care întorsese încet înspre ușă pupilele-i foarte mari.

Era primul *moribundus* pe care Hans Castorp îl vedea în viața lui, căci se putea spune că părinții și bunicul muriseră fără ca el să fie de față. Cu câtă demnitate își lăsase capul pe pernă tânărul cu barbișon! Cât de plină de semnificații îi era privirea ochilor cu pupilele dilatate, când i-a întors încet spre ușă! Cufundat în această viziune fugară, Hans Castorp încerca fără voia lui să facă ochii tot atât de mari, semnificativi și calmi ca ai acelui *moribundus,* în timp ce se îndrepta spre scară, și cu astfel de ochi se uită la o doamnă care deschise o ușă în spatele său și i-o luă înainte spre capul scării. Nu-și dădu seama imediat că era doamna Chauchat. Ea zâmbi ușor văzând ochii pe care-i făcea, apoi, ținându-și cu mâna coada pe ceafă, coborî scara înaintea lui, fără zgomot, cu mișcări mlădioase, aplecându-și ușor capul.

Nu făcu nicio cunoștință nouă în aceste zile, iar după aceea, abia de mai făcu. Programul zilnic, în ansamblul lui, nu-i era prielnic în privința aceasta; pe deasupra, Hans Castorp avea o fire retrasă, se simțea aici ca simplu vizitator și ca „spectator dezinteresat", cum îi spusese consilierul aulic Behrens, încât se mulțumea, de fapt, cu conversația și tovărășia lui Joachim. Este foarte adevărat că sora de pe coridor lungise gâtul atât de multă vreme după ei, încât Joachim – care și altă dată se oprise cu ea câteva clipe să sporovăiască – se văzu silit să i-l prezinte pe vărul său. Cu șnurul pince-nez-ului trecut pe după ureche, infirmiera vorbea nu numai afectat, ci de-a dreptul chinuit, iar la o examinare mai amănunțită făcea impresia că torturile îndurate din pricina plictiselii îi tulburaseră mintea. Era greu să scapi de ea, deoarece când își dădea seama că convorbirea se apropie de sfârșit, vădea semnele unei spaime bolnăvicioase și, imediat ce tinerii erau pe punctul să se îndepărteze, se agăța de ei cu vorbe și priviri pripite și cu un zâmbet atât de deznădăjduit, încât din milă mai

rămâneau puțin cu ea. Vorbea mult despre tatăl ei care era jurist și despre un văr care era doctor, cu intenția limpede de a se arăta sub o lumină avantajoasă și a scoate în evidență legăturile cu mediul intelectual. Cât despre bolnavul ei de-acolo, dindărătul ușii, era fiul unui fabricant de păpuși din Koburg, pe nume Rotbein – iar de curând, tânărului Fritz maladia i se localizase la intestine. Era foarte greu pentru cei care aveau grijă de bolnav, după cum domnii puteau lesne să-și închipuie, și era greu mai ales când te trăgeai dintr-o familie cu studii universitare și aveai o sensibilitate aleasă, caracteristică păturilor superioare. Și nici măcar nu puteai întoarce spatele datoriei… Mai acum câteva zile – „rog pe domnii să mă creadă că așa s-a întâmplat" –, domnișoara se întorsese dintr-o scurtă plimbare, nu se dusese decât să-și cumpere pastă de dinți, și îl găsise pe bolnav în pat, având în față un pahar cu bere groasă, brună, un salam, o bucată mare de pâine neagră și un castravete! Toate aceste delicatese i le trimisese familia de acasă ca să se fortifice. Însă a doua zi, firește, a fost mai mult mort decât viu. El singur își grăbește sfârșitul. Dar asta va fi, în mod evident, numai mântuirea lui, dar nu și a ei, căci ea – i se spunea sora Berthe, dar în realitate se numea Alfreda Schildknecht – va îngriji după aceea alți bolnavi, într-o stare mai mult sau mai puțin gravă, aici sau în alt sanatoriu, întrucât aceasta era perspectiva care i se deschidea, și o alta era absolut imposibilă.

— Da, spuse Hans Castorp, ocupația dumneavoastră e cu siguranță grea, dar fără îndoială că vă dă și satisfacții.

— Desigur, răspunse ea, și satisfacții, îmi dă și satisfacții, dar este și foarte grea.

Da, și acum, multă sănătate domnului Rotbein. Cei doi veri dăduseră să plece.

Dar atunci sora se agăță de ei, vorbindu-le mereu și privindu-i insistent, încât ți-era mai mare mila s-o vezi cât se străduia să-i mai rețină puțin pe cei doi tineri și ar fi fost o cruzime din partea lor să nu-i mai dăruiască măcar câteva clipe.

— Doarme, spuse ea. N-are nevoie de mine. De aceea am ieșit pe coridor pentru câteva minute…

Și începu să se plângă de consilierul aulic Behrens și de tonul

cu care i se adresa, fără nicio jenă, dacă ținei socoteală de originea ei. Îl prefera pe doctorul Krokowski, întrucât avea mai mult suflet. Apoi reveni la tată și la văr. Creierul ei nu mai putea produce nimic altceva. Zadarnic se străduí să-i mai rețină măcar o clipă pe cei doi veri, ridicând vocea cu un cuvânt subit și începând aproape să strige în momentul când voiră să plece, căci sfârșiră prin a se strecura și plecară. Dar cu partea superioară a trupului aplecată înainte și cu privirile fixate asupra lor, sora îi urmări ca și cum ar fi vrut să-i tragă înapoi cu ochii. Apoi din piept îi scăpă un oftat și se întoarse lângă bolnavul ei.

Afară de ea, Hans Castorp nu mai făcu, în acea zi, decât cunoștința doamnei palide și brunete, mexicanca pe care o văzuse în grădină și căreia i se spunea Tous-les-deux. Se întâmplă, în adevăr, ca și el să audă din gura ei această lugubră formulă care îi devenise poreclă; însă cum era pregătit, păstră o atitudine corectă, reușind după aceea să fie mulțumit de sine însuși. Verii o întâlniră în fața intrării principale, când erau pe punctul de-a ieși pentru plimbarea matinală, prescrisă după micul dejun. Înfășurată într-un șal negru de cașmir, cu genunchii strâmbi și cu pașii mari și neliniștiți, se istovea plimbându-se de colo până colo, iar voalul negru înfășurat în jurul părului străbătut de fire argintii și legat sub bărbie îi scotea în evidență paloarea mată a chipului îmbătrânit, gura mare, secătuită de durere. Joachim, cu capul descoperit ca de obicei, o salută înclinându-se, iar ea îi răspunse cu o mișcare înceată, în timp ce zbârciturile care-i brăzdau de-a curmezișul fruntea îngustă se adânciră și mai tare. Văzând o figură nouă, rămase pe loc și aștepta, clătinând ușor capul, ca tinerii să se apropie; căci, după cât se părea, găsea că este necesar să afle dacă străinul îi cunoaște destinul și dorea să-i audă părerea. Joachim îl prezentă pe vărul său. De sub mantilă ea întinse oaspetelui mâna slabă, gălbuie, cu venele umflate și împodobită cu inele, și clătinând din cap continuă să-l privească. Apoi începu:

— *Tous les deux, monsieur,* spuse ea. *Tous les deux, vous*

savez...[30]

— *Je le sais, madame,* răspunse Hans Castorp cu glasul înăbușit. *Et je le regrette beaucoup.*[31]

Sub ochii ei negri ca tăciunii, pungile moi erau atât de mari și grele cum nu mai văzuse niciodată la vreun alt om. Răspândea un ușor parfum veștejit. Hans Castorp își simți inima cuprinsă de o emoție blândă și gravă.

— *Merci,* spuse cu un accent gutural care se potrivea în mod straniu cu ființa ei zdrobită și un colț al gurii mari i se adânci tragic, lăsându-se în jos.

Apoi își retrase mâna sub mantilă, înclină capul și începu iar mersul fără de sfârșit. Hans Castorp, depărtându-se, remarcă:

— Vezi, nu mi s-a întâmplat nimic, m-am descurcat foarte bine. Cred că totdeauna m-am descurcat bine cu acest soi de oameni: prin firea mea sunt făcut să păstrez relații cu ei, nu ești de aceeași părere? Ba cred chiar că în general mă înțeleg mai bine cu oamenii triști decât cu cei veseli și numai Dumnezeu știe ce înțeles are acest fapt, poate din cauză că sunt orfan, pierzându-mi părinții atât de timpuriu, însă atunci când oamenii sunt serioși și îndurerați, și când moartea este în joc, lucrul acesta nu mă apasă, nici nu mă stinghерește, ci, dimpotrivă, mă simt în largul meu și în orice caz mai bine decât cu oamenii care plesnesc de sănătate. Zilele trecute mă gândeam: este totuși o nerozie din partea tuturor acestor femei să aibă o asemenea spaimă de moarte și de tot ce se leagă de ea, încât trebuie să le ascunzi totul și să dai muribundului Sfânta împărtășanie când ele nu sunt de față. Nu, e rușinos și stupid. Ție nu-ți place să vezi un sicriu? Din când în când mă uit la câte unul cu plăcere. Un sicriu, fie el chiar gol, mie mi se pare o mobilă destul de frumoasă, dar când înăuntru se află cineva, mi se înfățișează ca un lucru absolut solemn. Înmormântările au ceva înălțător, și adesea mi-am spus că, pentru a te reculege, ar trebui să te duci la o înmormântare, nu la biserică. Oamenii poartă stofe

[30] „Amândoi, domnule. Amândoi, știți...” (fr. – pronunție incorectă). (n.tr.)

[31] „Știu, doamnă. Și-mi pare foarte rău.” (fr.). (n.tr.)

frumoase, negre, își scot pălăriile, păstrează o ținută cuviincioasă și plină de reculegere, și nimeni nu îndrăznește să facă glume proaste, cum se întâmplă de obicei în viață. Îmi plac foarte mult oamenii, când, în sfârșit, îi văd cucernici. De multe ori m-am și întrebat dacă n-ar fi trebuit să mă fac preot și cred că din anumite puncte de vedere nu mi-ar fi stat prea rău… Sper că, așa cum i-am vorbit, n-am făcut vreo greșeală în franțuzește…

— Nu, îi spuse Joachim. *Je le regrette beaucoup* a fost absolut corect.

Suspect politic!

În ritmul obișnuit al zilelor interveniră schimbări: mai întâi veni o duminică, o duminică în care sosi o orchestră pe terasă, ceea ce se întâmpla la fiecare paisprezece zile și se întâmplă și acum, în cea de-a doua jumătate a săptămânii în care sosise Hans Castorp. Venise într-o marți, așadar, era a cincea zi după nemaipomenita furtună și acea întoarcere a iernii – o zi primăvăratică, gingașă și proaspătă, cu nori albi pe cerul de un albastru-deschis și cu lumina potolită a soarelui pe povârnișuri și în vale unde reapăruse verdele estival potrivit sezonului, căci zăpada fusese osândită să se topească repede.

Era evident că fiecare se silea să țină seama și să dea importanță acestei duminici; administrația și pacienții se ajutau între ei cu sârguință. Chiar la ceaiul de dimineață se servise cozonac cu migdale, în dreptul fiecărui loc de la masă era așezat un păhărel cu câteva flori, garoafe sălbatice sau chiar bujori de munte, pe care domnii și le puneau la butoniere (procurorul Paravant din Dortmund își pusese fracul și o vestă cu picățele), toaletele doamnelor erau de-o eleganță sărbătorească și diafană – doamna Chauchat apăru la micul dejun într-o rochie de dimineață din dantelă, cu mâneci scurte, pe care o puse acum pentru prima oară, izbind cu zgomot ușa de sticlă, privind sala și prezentându-se cu o oarecare grație înainte de-a se îndrepta cu pași tiptili către masa ei, iar această rochie de dimineață o prindea atât de bine, că

vecina lui Hans Castorp, profesoara de la Königsberg, se arătă întru totul entuziasmată – ba chiar și perechea barbară de la masa rușilor de rând ținuse socoteală de ziua închinată Domnului, adică bărbatul își schimbase bluza de piele cu un veston scurt și pâslarii cu niște ghete, iar *ea,* ce-i drept, avea pentru ziua aceasta, sub eșarfa de pene ponosite, o bluză de mătase verde cu guleraș de dantelă… Hans Castorp încruntă din sprâncene când îi zări, apoi păli, adică avu o comportare la care atmosfera de aici îl îndemna destul de des.

Concertul începu imediat după a doua gustare de dimineață: diferite instrumente de suflat de alamă și de lemn se găseau acolo și cântau, alternând arii ușoare sau mai serioase, până la ora prânzului. În timpul concertului, cura de odihnă nu mai era absolut obligatorie. Firește, câțiva se delectau ascultând de pe balcoane această muzică încântătoare, dar și în pavilionul din grădină erau câteva scaune ocupate; însă majoritatea pacienților stăteau pe terasa acoperită, la micile mese albe, pe când grupul petrecăreților, găsind că este prea corect să stea pe scaune, ocupa treptele de piatră care duceau spre grădină, fiind cu toții foarte binedispuși; erau bolnavii tineri, domni și domnișoare, dintre care Hans Castorp îi cunoștea pe cei mai mulți fie după nume, fie după înfățișare. Printre ei se aflau atât Hermine Kleefeld, cât și domnul Albin care se învârtea cu o cutie mare și înflorată, plină cu ciocolată, invitând pe toată lumea să se servească, în timp ce el însuși nu mânca deloc, în schimb fuma țigări cu cartonul aurit, afișând o mutră provocatoare; printre alții mai erau tânărul buzat din Clubul jumătăților de plămâni, domnișoara Levi, slabă și cu obrazul de culoarea fildeșului, un tânăr blond-cenușiu pe care-l strigau cu numele de Rasmussen și care din pricină că avea încheieturile slabe lăsa să-i spânzure mâinile ca niște aripioare de pește în dreptul pieptului, doamna Salomon din Amsterdam, o femeie îmbrăcată în roșu, planturoasă, ce se vârâse de asemenea printre tineri, pentru care lunganul acela cu părul rar se pricepea să cânte arii din Visul unei nopți de vară, dar acum își cuprinsese cu brațele genunchii ascuțiți și stătea îndărătul ei, nemaicontenind să-i fixeze cu privirile tulburate gâtul cam oacheș; în sfârșit, mai

erau o domnișoară roșcată, grecoaică de origine, o altă fată de proveniență necunoscută cu un profil de tapir, elevul hulpav, cu lentilele groase la ochelari, un alt pușți de vreo cincisprezece-șaisprezece ani, cu mutră de veritabil imbecil, ce-și pusese monoclu și care, când tușea, își ducea la gură unghia lungă a degetului mic – și încă mulți alții.

Când sosise aici, tânărul acesta cu unghia fusese foarte ușor bolnav, povestea domol Joachim, nu avea temperatură și tatăl lui, medic, îl trimisese preventiv, iar după părerea consilierului aulic trebuia să stea cam vreo trei luni. Însă acum, la capătul acestor trei luni, avea între 37,8 și 38 de grade și era serios bolnav. Este adevărat însă că ducea o viață atât de nesăbuită, încât merita bătut.

Cei doi veri aveau masa lor, căci Hans Castorp fuma și bea bere brună, pusă deoparte de la gustare, iar din când în când simțea un pic gustul țigării. Buimăcit de bere și de muzică, fiindcă îl făcea întotdeauna să deschidă gura și să-și aplece ușor capul, se uita în jurul său cu ochii înroșiți la această indolentă viață de stațiune climaterică, fără să fie stingherit de conștiința faptului că toți acești oameni aveau să se ofilească repede și cei mai mulți dintre ei erau în prada unei ușoare febre, fapt care nu numai că nu-i stingherea câtuși de puțin, ci, dimpotrivă, îi făcea pe toți să dobândească în ochii lui o ciudățenie sporită, un fel de atracție intelectuală... La măsuțe se bea limonadă cu sifon și pe peron se luau fotografii. Alții făceau schimb de timbre, iar grecoaica roșcată îl schița pe un bloc de desen pe domnul Rasmussen, însă după aceea nu voi să-i arate desenul și râzând în hohote se suci și se răsuci în așa fel încât el nu reuși să-i smulgă blocul. Hermine Kleefeld, cu ochii întredeschiși, stătea pe-o treaptă și bătea tactul muzicii cu un ziar făcut sul, lăsându-l pe domnul Albin să-i prindă de bluză un buchețel de flori de câmp, iar tânărul buzat, ghemuit la picioarele doamnei Salomon, îi vorbea cu capul întors spre ea, în timp ce pianistul cu păr rar îi privea fix ceafa.

Medicii își făcură apariția și se amestecară printre bolnavi – consilierul aulic Behrens în halatul alb și doctorul Krokowski în cel negru. Înaintară de-a lungul șirului de măsuțe și în dreptul

fiecăruia consilierul aulic lăsă să cadă o glumă prietenească, astfel că trecerea îi era semnalată de o dâră de veselie, apoi coborâră spre cei tineri, iar domnișoarele se strânseră imediat în jurul doctorului Krokowski, fâțâindu-se cu priviri piezișe, în timp ce consilierul aulic făcu o demonstrație de îndemânare cu șireturile de la ghete în fața grupului bărbaților: puse piciorul său enorm pe o treaptă superioară, își desfăcu șireturile, le apucă cu-o singură mână și, fără să se ajute de cealaltă, reuși cu o excepțională îndemânare să le înnoade atât de iute încât toți rămaseră uimiți, iar când mai mulți încercară să facă la fel, își dădură seama că este în zadar.

Mai târziu, Settembrini apăru și el pe terasă – venea din sufragerie, sprijinindu-se în baston, purtând chiar și astăzi tot redingota flaușată și pantalonii galben-deschis, cu aerul lui fin, vioi și sceptic și, uitându-se în jur, se apropie de masa verilor, zicând: „Ei! bravo!" apoi îi rugă să-i îngăduie să se așeze.

— Bere, tutun, muzică, spuse el. Iată-vă patria și căminul! Constat că aveți o predilecție deosebită pentru specificul național. Sunteți în elementul dumneavoastră, și asta îmi place. Permiteți-mi să particip și eu un pic la armonia dispozițiilor dumneavoastră sufletești.

Hans Castorp se smulse din vrajă și-și schimbă fizionomia; se mai străduise în acest sens și când îl zărise de departe pe italian. Spuse:

— Dar, domnule Settembrini, ați sosit târziu la concert; în curând trebuie să se termine. Nu vă place muzica?

— Din poruncă, nu prea, răspunse Settembrini. Nu după calendar. Nu bucuros când miroase a farmacie și nu-mi este îngăduită decât din motive de sănătate. Țin puțin la libertatea mea sau măcar la acest rest de libertate și demnitate care mi-a mai rămas. În asemenea ocazii sunt ca un vizitator – întocmai cum sunteți dumneavoastră la noi, pe alt plan – vin pentru un sfert de ceas, apoi îmi văd de drum. Asta îmi dă iluzia independenței... Nu afirm că ar fi mai mult decât o iluzie, dar, ce vreți, măcar îmi procură o oarecare satisfacție. Cu vărul dumneavoastră lucrurile stau altfel. Pentru el este un fel de serviciu. Nu-i așa, domnule

locotenent, că dumneavoastră socotiți totul ca aparținând serviciului? O cunoașteți, știu, arta de-a vă păstra mândria în sclavie. Este o artă foarte încâlcită. Nu oricine în Europa o pricepe. Muzica? Nu m-ați întrebat dumneavoastră dacă sunt pasionat de muzică? Ei bine, dacă ați fi spus „amator de muzică" (Hans Castorp nu-și amintea să se fi exprimat astfel), expresia n-ar fi fost nefericită, căci are o umbră de frivolitate afectuoasă. Bine, fie, suntem de acord. Da, sunt un amator de muzică – ceea ce nu vrea să spună că o prețuiesc în mod deosebit, cum prețuiesc și iubesc, de pildă, cuvântul, vehicul purtător al spiritului, brăzdarul scânteietor al progresului… Muzica… ea este semiarticulatul, problematicul, ne justificatul, indiferentul. Îmi veți obiecta, eventual, că poate fi limpede, însă și natura poate fi limpede, și pârâiașul poate fi limpede, dar la ce ne folosește limpezimea lor? Nu este o limpezime reală, ci una de reverie, nesemnificativă, și care nu angajează la nimic, o limpezime fără consecințe și totuși periculoasă deoarece ne îndeamnă să ne declarăm mulțumiți… Lăsați muzica să ia o înfățișare generoasă? Bine! Ea ne va înflăcăra sentimentele. Totuși, este vorba ca, pe deasupra, să ne înflăcăreze și rațiunea. Muzica este însăși aparența mișcării, – cu toate acestea o suspectez de cvietism[32]. Îngăduiți-mi să-mi duc teza până la capăt: am împotriva muzicii o antipatie de natură politică.

Aici, Hans Castorp nu se putu împiedica să nu-și plesnească genunchii cu palmele și să exclame că în viața lui nu mai auzise vreodată ceva asemănător.

— Oricum, luați-o în considerare, spuse Settembrini zâmbind. Muzica este de neprețuit ca mijloc suprem de-a stârni entuziasmul, de a ne avânta tot mai sus și înainte, atunci când găsește sufletul pregătit pentru asemenea înrâurire. Dar literatura trebuie să-i fie înaintașă. Muzica singură nu împinge lumea înainte. Pentru dumneavoastră, personal, domnule inginer, ea este negreșit primejdioasă. Fizionomia dumneavoastră mi-a arătat-o chiar din clipa când am sosit.

Hans Castorp începu să râdă.

---

[32] Doctrină mistică a contemplării pasive. (n.tr.)

— A, nu vă mai uitați la fața mea, domnule Settembrini. Nici nu vă puteți închipui cât de mult am pierdut aici, sus, la dumneavoastră. Mi-e cu mult mai greu să mă aclimatizez decât credeam.

— Mă tem că vă înșelați.

— Nu, cum așa? Dracu' știe de ce mi-e cald mereu și mă simt obosit.

— Mi se pare totuși că ar trebui să fim recunoscători direcției pentru aceste concerte, spuse Joachim cu precauție. Dumneavoastră, domnule Settembrini, priviți problema dintr-un punct de vedere superior, oarecum ca scriitor, și nu vreau să vă contrazic în acest plan. Însă găsesc că se cuvine să fim recunoscători pentru picul acesta de muzică. Nu sunt deosebit de muzical și apoi bucățile care se cântă nu sunt prea remarcabile – nu-s nici clasice, nici moderne, e o simplă muzică de fanfară. Dar cu toate acestea aduce o variație îmbucurătoare. Umple câteva ore într-un mod foarte decent, după părerea mea: le împarte și le umple una câte una în așa fel încât îți rămâne ceva ce-ți răsună în urechi, când de obicei zilele și săptămânile se scurg aici atât de îngrozitor. Vedeți, o arie de concert fără pretenții durează cam șapte minute, nu-i așa? Însă aceste minute constituie ceva pentru ele însele, au un început și un sfârșit, se detașează și sunt oarecum ferite de indiferența generală. În plus, ele însele mai sunt împărțite în mai multe diviziuni, care la rândul lor se împart în măsuri, astfel că mereu se întâmplă ceva, iar fiecare clipă capătă un anumit sens de care te poți agăța, în vreme ce altfel… Nu știu dacă am fost destul de…

— Bravo! exclamă Settembrini. Bravo, domnule locotenent! Ați definit foarte bine un aspect moral de netăgăduit al muzicii, anume că ea dăruiește o realitate, un sens și o valoare curgerii timpului pe care-l măsoară într-un fel deosebit de viu. Muzica trezește timpul, ne trezește la desfătarea cea mai rafinată ce ne-o oferă timpul, ea trezește… și chiar prin aceasta este morală. Arta este morală în măsura în care trezește. Dar ce mai reprezintă ea când acționează în sens contrar? Când amorțește, adoarme și împiedică activitatea și progresul? Muzica are și această putere, știe minunat să exercite o influență aidoma stupefiantelor. Este o influență diabolică, domnii mei! Stupefiantul ne vine de la diavol, căci aduce cu sine stu-

piditatea, încremenirea, inactivitatea și indiferența slugarnică… Dăinuiește ceva neliniștitor în muzică, domnii mei. Susțin că este de esență ambiguă. Nu merg prea departe calificând-o suspectă din punct de vedere politic.

Mai continuă în acest fel, iar Hans Castorp îl asculta fără a reuși prea bine să-l urmărească, în primul rând din cauza oboselii și apoi fiindcă îl distrăgeau isprăvile tineretului ușuratic așezat pe scări. Vedea destul de limpede sau îl înșelau ochii? Domnișoara cu profil de tapir era ocupată să coasă un nasture la manșeta pantalonilor de sport ai tânărului cu monoclu. Fata fiind astmatică, respirația îi era dificilă și fierbinte, în vreme ce tânărul tușea ducând la gură unghia lungă a degetului mic! Este adevărat că amândoi erau bolnavi, dar această atitudine mărturisea totuși teribil de ciudatele obiceiuri ce domneau aici printre tineri. Muzica executa o polcă…

Hippe

În felul acesta, duminica se deosebea de celelalte zile. Pe lângă asta, după-amiaza se caracteriza și prin plimbările cu trăsura pe care le întreprindeau diversele grupuri de pacienți: mai multe echipaje cu câte doi cai urcară, după ceai, până sus la cotitură, oprind în fața intrării principale ca să-i încarce pe cei care le comandaseră, îndeosebi ruși, de fapt mai ales doamnele rusoaice.

— Rușii se plimbă mereu cu trăsura, îi spuse Joachim lui Hans Castorp, căci amândoi, ca să se distreze, stăteau în picioare chiar lângă intrarea principală și asistau la aceste plecări. Acum se duc până la Clavadell sau până la lac sau în valea Flüel-ului sau până la Klosterb, acestea sunt obiectivele. Cât timp vei mai sta aici, putem să facem și noi o plimbare, dacă îți surâde. Cred însă că, deocamdată, ai destule pe cap ca să te aclimatizezi și n-ai nevoie să mai întreprinzi și altceva.

Hans Castorp îi dădu dreptate. Stătea cu țigara în gură și cu mâinile în buzunarele pantalonilor. Astfel o privi pe bătrâna și micuța doamnă rusoaică, atât de vioaie, urcând într-o trăsură

împreună cu slăbănoaga ei nepoată și cu alte două doamne: Marusia și doamna Chauchat, care își pusese o mantie ușoară de voiaj, cu un cordon la spate, dar nu avea pălărie. Aceasta din urmă se așeză în fundul trăsurii, lângă doamna bătrână, în timp ce fetele tinere stăteau pe bancheta din față. Toate patru erau vesele și le turuia gura încontinuu, în limba lor molâie. Vorbeau și râdeau de pătura prea îngustă cu care nu se puteau înveli decât cu greutate și de fructele zaharisite rusești pe care mătușa le luase într-o cutiuță capitonată cu vată și acoperită cu dantelă de hârtie, și din care începuse să le trateze. Hans Castorp distinse cu interes vocea voalată a doamnei Chauchat. Ca totdeauna când această femeie neglijentă îi ieșea în față, simți din nou că i se confirmă senzația asemănării pe care o avusese o clipă și-i țâșnise în vis... Însă atât râsul Marusiei, expresia ochilor rotunzi și căprui care priveau copilăros pe deasupra batistei ce-i acoperea gura, cât și pieptul ei dezvoltat, care nu părea deloc a fi bolnav pe dinăuntru, îi mai aminteau încă un fapt răscolitor observat de curând, astfel că aruncă o privire furișă, prudentă, fără să miște capul, spre Joachim. Nu, slavă Domnului, chipul nu-i era chiar atât de pătat ca deunăzi, nici buzele prea jalnic schimonosite. Dar o privea pe Marusia într-o atitudine și cu niște ochi care n-aveau nimic milităresc, ba dimpotrivă, se vădeau atât de tulburați și mărturiseau atâta uitare de sine, încât erai silit să-i iei drept ai unui civil. De altfel, aproape imediat își reveni și aruncă o privire fugară lui Hans Castorp, care abia avu timpul să-și întoarcă ochii ca să se uite în altă parte, indiferent unde. Și iarăși fără motiv și de capul ei, cum i se întâmpla mereu aici, inima începu să-i bată nebunește.

Restul duminicii nu mai aduse nimic excepțional, afară doar de mesele care, neputând fi mai abundente ca de obicei, se deosebeau cel puțin prin rafinamentul ales al felurilor de mâncare. (La prânz, s-a servit *chaud-froid*[33] de găină, cu garnitură de raci și de cireșe tăiate în două; la înghețată, prăjituri aduse în coșulețe făcute din fire de zahăr ars, iar la sfârșit ananas proaspăt.) Seara, după ce-și

[33] Un fel de răcituri (fr.). (n.tr.)

bău berea, Hans Castorp își simți membrele și mai obosite, și mai reci, și mai grele decât în zilele precedente, iar pe la ora nouă îi spuse vărului său noapte bună, trase plapuma până sub bărbie și adormi doborât de un somn adânc.

Însă chiar de a doua zi, așadar, în prima luni pe care oaspetele o petrecea aici sus, interveni încă o abatere de la programul zilnic obișnuit, anume: una dintre acele conferințe pe care doctorul Krokowski le ținea din două în două săptămâni, în sufragerie, în fața întregului public adult de la Berghof care cunoștea limba germană, în afară de cei aflați pe moarte. Era vorba, după cum îi comunicase Joachim vărului său, de un ciclu de lecții de știință popularizată, sub titlul general de „Iubirea ca factor patogen". Acest interludiu instructiv avea loc după a doua gustare de dimineață și, cum tot Joachim îl lămuri, era obligatoriu – mai bine zis erai foarte prost văzut dacă nu luai parte. De aceea se considera ca o impertinență surprinzătoare faptul că Settembrini, care cunoștea germana mai bine decât oricine, nu numai că nu asista niciodată la conferințe, dar pe deasupra mai făcea și cele mai nepoliticoase observații. Cât despre Hans Castorp, era hotărât să se ducă, mai întâi din politețe, fără îndoială, însă totodată și dintr-o evidentă curiozitate. Înainte de conferință săvârșise o acțiune cu totul nesăbuită despre care își dădu seama că fusese o greșeală: îl apucă fantezia să facă de capul lui o plimbare lungă, după care se resimți mult mai obosit decât ar fi putut vreodată bănui.

— Acum, fii atent! fuseseră primele sale cuvinte când Joachim intră în cameră, dimineața. Văd că nu mai pot continua astfel. M-am săturat de această viață orizontală, cu un astfel de regim sângele sfârșește prin a adormi. Firește, pentru tine e cu totul altceva, tu ești bolnav și nu vreau să te influențez. Dar vreau să fac imediat după gustare o plimbare în toată regula, dacă nu te superi, uite-așa, unde-oi vedea cu ochii. O să-mi iau câteva provizii pentru a doua gustare, și iată-mă independent. Vom vedea noi dacă n-o să fiu alt om când mă voi întoarce.

— Bine! zise Joachim când își dădu seama că celălalt era ferm hotărât să-și ducă proiectul la îndeplinire. Dar te sfătuiesc să nu

exagerezi. Aici e altceva decât la noi acasă. Și vezi să te înapoiezi la timp pentru conferință!

În realitate, adevăratul motiv pentru care tânărul Hans Castorp întocmise acest proiect era căutarea liniștii sufletești. Avea impresia că fierbințeala capului, gustul rău ce-l simțea adesea în gură și bătăile dezordonate ale inimii trebuiau puse mult mai puțin pe seama dificultăților aclimatizării, cât mai ales pe seama unor fapte ca purtarea perechii ruse vecine cu el, conversația de la masă a acestei doamne Stöhr, bolnavă și proastă, tusea cavernoasă a călărețului austriac, pe care o auzea zilnic pe coridoare, manifestările domnului Albin, presupunerile lui asupra raporturilor ce le întreținea acest tineret bolnav, expresia feței lui Joachim când o privea pe Marusia, și multe alte observații pe care le făcea. Era convins că i-ar face bine să scape pentru câtăva vreme de cercul blestemat de la Berghof, să respire adânc în aer curat și să facă mișcare pentru că atunci când se va simți obosit, seara, măcar să știe de ce. Și astfel, plin de inițiativă, după micul dejun, se despărți de Joachim, când acesta își efectua plimbarea reglementară până la banca de lângă pârâiaș – iar el, învârtind bastonul, își continuă drumul ce cobora în pantă.

Era o dimineață rece și înnorată, cam pe la ora opt și jumătate. Așa cum își propusese, Hans Castorp inspiră profund aerul curat al dimineții, văzduhul acesta răcoros și ușor ce pătrundea fără greutate și care nu era jilav, nu avea conținut și era fără amintiri… Trecu peste cursul de apă și calea ferată îngustă, intră pe drumul mărginit din loc în loc de case, dar îl părăsi imediat și apucă pe o potecă de-a curmezișul pășunilor, care după o scurtă bucată în linie dreaptă începea să suie pieziș, o pantă destul de anevoioasă de-a lungul povârnișului din dreapta. Acest urcuș îl dispuse pe Hans Castorp, pieptul i se dilată, cu mânerul bastonului își împinse pălăria pe ceafă, iar când ajunse la o oarecare înălțime și privi îndărăt, văzu în depărtare oglinda lacului pe lângă care trecuse la venire, și atunci începu să cânte.

Cânta bucățile de care-și aducea aminte, tot felul de cântece sentimental-populare ca acelea peste care dai în repertoriul petrecerilor studențești și al asociațiilor de gimnastică, între altele

un cântec ce cuprindea aceste versuri:

Ci barzii să cânte iubirea și vinul,
Dar mai adesea virtutea –

pe care începu să-l fredoneze, apoi sfârși prin a-l cânta cu voce tare și din toate puterile. Vocea-i de bariton era aspră, însă astăzi o găsea frumoasă, iar cântatul îl entuziasma din ce în ce mai mult. Când urca prea sus, lua tonuri de falset, dar vocea lui i se părea la fel de plăcută. Când memoria nu-l mai ajuta, ieșea din încurcătură însoțind melodia cu nu importă ce cuvinte sau cu silabe fără niciun înțeles, pe care, la fel ca și cântăreții de operă, le rostea gutural, și până la urmă ajunse, atât în ceea ce privește textul, cât și melodia, să improvizeze, însoțindu-și în plus cântecul cu gesturi aidoma unui actor. Cum era foarte greu să cânți și să urci în același timp, răsuflarea i se tăie, încât abia mai putea respira. Dar, din entuziasm și din dragoste pentru frumusețea cântecului, se stăpâni și, gâfâind mereu, persevera până la ultimele puteri, după care, lipsit complet de aer, orb, cu pulsul bătându-i nebunește și cu scântei multicolore jucându-i în fața ochilor, se prăbuși sub un brad mare – victima năprasnică a unei tensiuni extreme, a unei indispoziții copleșitoare, a unei năuceli care atingea disperarea.

Când nervii i se liniștiră de bine, de rău, se sculă să-și continue plimbarea, dar ceafa îi tremura atât de cumplit, încât, în ciuda tinereții, capul i se legăna ritmic ca bătrânului Hans Lorenz Castorp, pe vremuri. Își aminti cu duioșie de răposatul său bunic și, fără să simtă vreo silă pentru aceste infirmități, încercă să imite modul în care bătrânul remediase tremurătura, sprijinindu-și bărbia, gest care copilului de odinioară îi plăcuse atât de mult.

Urcă și mai sus, în serpentină. Sunetul tălăngilor îl îmbia și dădu peste o turmă; păștea lângă o colibă cu acoperișul întărit cu bucăți de piatră. Doi oameni bărboși îi ieșiră în față și tocmai se despărțeau când el se apropie de ei.

— Rămâi cu bine și-ți mulțumesc! spuse unul către celălalt, cu un glas profund și puțin răgușit; și mutându-și toporul de pe un umăr pe altul se lăsă printre brazi la vale.

Cât de ciudat răsunase în singurătatea de acolo acest „Rămâi cu bine și-ți mulțumesc”, atingând ca o aripă de vis sufletul lui Hans Castorp amețit de cântec și urcuș. Îl repetă încetișor, silindu-se să imite întocmai accentul puțin răgușit și minunat de stângaci al munteanului, apoi mai sui o bucată de drum, până dincolo de coliba păstorilor, căci voia să atingă limita peste care nu mai cresc copaci; însă, după ce-și aruncă ochii la ceas, renunță la acest proiect.

Apucă la stânga pe o cărare care, netedă ca-n palmă la început, se povârnea ducând apoi către sat. În drum dădu peste o pădure de brazi cu trunchiurile înalte, și traversând-o se apucă din nou să cânte încetișor, cu precauție, mai cu seamă că la coborâre îi tremurau genunchii într-un chip mai neliniștitor decât înainte. Dar ieșind din pădure, se opri uluit în fața priveliștii splendide ce i se înfățișa – un peisaj atrăgător, de o calmă și grandioasă plasticitate.

În dreapta se prăvălea un torent pe o albie pietroasă și dreaptă de-a lungul povârnișului, revărsându-se spumegând pe stâncile așezate în trepte, apoi curgea potolit în valea peste care trecea o punte cu balustradă de lemn cioplită rudimentar. Fundul văii era albastru, presărat cu campanule, plante cu tulpina lemnoasă, ce creșteau pretutindeni. Brazi gravi, uriași și simetrici, stăteau singuratici sau în grupuri, atât în fundul văii, cât și pe povârnișuri, iar unul dintre ei, înfigându-și rădăcinile piezișe chiar la marginea torentului, se înălța aplecat straniu în acest tablou. Domnea peste surpătura îndepărtată și frumoasă o singurătate plină de zvonuri. De cealaltă parte a torentului, Hans Castorp zări o bancă.

Trecu poteca și se așeză să vadă căderea de apă, lăsându-se încântat de spuma jucăușă și ascultând vuietul idilic, persistent, monoton și totuși plin de o lăuntrică diversitate. Căci lui Hans Castorp îi plăcea murmurul apei tot atât de mult ca și muzica sau poate chiar mai mult. Dar de abia se așezase tihnit, că începu să-i curgă sângele pe nas, atât de brusc încât nu reuși să-și apere complet hainele. Sângerarea puternică și persistentă îl sili mai bine de o jumătate de oră să facă naveta între bancă și torent ca să-și clătească batista, să tragă apă pe nas, pentru ca apoi să se culce

iarăși pe bancă cu batista udă pusă pe nas. Rămase astfel întins până când sângele în sfârșit se opri – apoi mai stătu liniștit, cu mâinile puse sub cap, cu genunchii îndoiți, cu ochii închiși și cu vâjâieli în urechi, fără să se simtă însă prea rău, ci mai degrabă potolit de această sângerare abundentă, dar într-o stare de vlăguire ciudat de accentuată; iar după ce trăgea aerul în piept, mult timp nu mai simțea nevoia să respire din nou și cu trupul nemișcat lăsa inima să-i bată un anumit număr de bătăi, înainte de-a răsufla cât mai târziu și cât mai încet.

Atunci se pomeni deodată dus îndărăt în acea stare sufletească îndepărtată care se afla la originea unui anumit vis urzit de impresiile sale cele mai proaspete, un vis pe care-l avusese nu mai departe decât acum câteva nopți… Se simți răpit atât de puternic și atât de complet în acest *altădată* și în acest *acolo,* încât s-ar fi putut spune că, în vreme ce aici sus, lângă torent, pe bancă, zăcea un trup fără viață, adevăratul Hans Castorp se afla foarte departe, într-un timp și-ntr-un spațiu de mult depășite, într-o situație care, cu tot firescul ei, era pe cât de îndrăzneață, pe atât de îmbătătoare.

Avea treisprezece ani, era elev într-a treia de liceu, un copilandru cu pantaloni scurți, și stătea de vorbă în curtea școlii cu un alt băiat cam de aceeași vârstă, dar din altă clasă – o discuție pe care Hans Castorp o începuse într-un chip destul de nefiresc și care îi dădea o mare satisfacție, cu toate că prin însuși scopul ei nu putea să fie decât foarte scurtă. Era în recreația dintre penultima și ultima oră, între cea de istorie și cea de desen pentru clasa lui Hans Castorp. În curtea pavată cu cărămizi roșii și despărțită de stradă printr-un zid acoperit cu șindrilă și prevăzut cu două porți, elevii se plimbau de ici-colo în șiruri, stăteau în picioare în grupuri sau, pe jumătate așezați, se sprijineau de stucaturile smălțuite ale clădirii. Se auzea peste tot zumzet de glasuri. Un profesor cu pălăria moale supraveghea curtea, mușcând dintr-o franzeluță cu șuncă.

Băiatul cu care discuta Hans Castorp se numea Hippe, prenumele lui fiind Pribislav. Ca amănunt curios, *r*-ul acestui prenume se pronunța ca un *ș:* deci se numea „Pșibislav"; iar prenumele acesta ciudat se potrivea destul de bine cu înfățișarea sa, care nu

era prea obișnuită, ci mai curând ieșită din comun. Hippe, fiul unui istoric și profesor de gimnaziu, cunoscut ca un elev model, cu o clasă înaintea lui Hans Castorp, deși foarte puțin mai în vârstă decât el, era originar din Mecklemburg, iar înfățișarea lui dovedea fără putință de tăgadă că e produsul unei străvechi încrucișări de rase, al unui amestec de sânge germanic și baltic-slav sau invers. Era, fără îndoială, blond – părul fiindu-i tuns scurt pe craniul rotund. Dar ochii lui de un cenușiu-albastru sau albastru-cenușiu – o culoare nedefinită și cu multe nuanțe, o culoare cam ca a unui munte în depărtare – aveau o formă deosebit de îngustă și, dacă-i priveai mai de aproape, chiar puțin oblică, iar sub ei îi ieșeau pomeții proeminenți – o fizionomie care, în cazul său, nu urâțea chipul, ci, dimpotrivă, trezea numai simpatie, ba fusese de ajuns ca să-i aducă printre camarazi porecla de „kirghiz". De altfel, Hippe purta chiar pantaloni lungi și o bluză încheiată până la gât, încrețită la spate și pe al cărei guler se zăreau de obicei câteva fire de mătreață.

Dar fapt este că de multă vreme Hans Castorp îl remarcase pe acest Pribislav, că-l alesese din furnicarul de cunoscuți și necunoscuți din curtea școlii, că se interesa de el, îl urmărea cu privirea și – oare mai trebuie s-o spunem? – îl admira sau, în orice caz, îl cerceta cu un interes cu totul deosebit; chiar în drum spre școală se bucura să-l poată vedea împreună cu colegii lui de clasă, să-l privească vorbind sau râzând și să-i recunoască de departe vocea plăcut voalată și oarecum puțin răgușită. Dacă trebuie să admitem că nu avea niciun motiv întemeiat pe care să-și bazeze acest interes, decât poate prenumele păgân și calitatea de elev model (lucruri care nu jucau însă niciun rol în cazul de față) sau în sfârșit acești ochi de kirghiz – ochi care, câteodată, în fulgerarea unei priviri piezișe și îndreptate spre nimic precis, se topeau într-un fel de înnoptare începătoșată – totuși, nu este mai puțin adevărat că Hans Castorp era foarte puțin preocupat să-și justifice sentimentele în mod rațional sau chiar să le găsească un nume. Nu se putea vorbi despre o prietenie, deoarece pe Hippe nici măcar nu-l cunoștea. Însă, în primul rând, nimic nu-l silea să dea un nume sentimentelor lui, deoarece nu i se putea întâmpla niciodată să

vorbească despre ele – subiect care, de altfel, se potrivea atât de puțin unei discuții. Și în al doilea rând, un nume, un cuvânt, așadar, înseamnă dacă nu critică, cel puțin definiție, adică o clasificare în ordinea cunoscutului și a obișnuitului, în vreme ce Hans Castorp era pătruns de convingerea inconștientă că o comoară intimă, ca aceasta, trebuie păstrată pe vecie la adăpost de o asemenea definiție și clasificare.

Dar bine sau rău justificate, aceste sentimente atât de îndepărtate de orice denumire și de orice mărturisire aveau în orice caz o asemenea intensitate, încât Hans Castorp, de un an sau aproape de un an, căci e cu neputință să situezi cu exactitate originea lor, le nutrea în tăcere, ceea ce dovedea oricum lealitatea și statornicia caracterului său, dacă ne gândim la cantitatea excepțional de mare de timp pe care o reprezintă un an la vârsta aceasta. Din nefericire, cuvintele care desemnează trăsăturile de caracter au întotdeauna sensul moral al unei judecăți, fie în înțelesul unei aprobări, fie în acela al unei dezaprobări, cu toate că le cuprinde pe amândouă. „Lealitatea" lui Hans Castorp, cu care de altfel nu se mândrea în mod deosebit, consta – judecând fără să facem aprecieri – într-o anumită greutate, încetineală și încăpățânare a sentimentelor, într-o stare sufletească mai mult conservatoare, care îl făcea să considere situațiile și împrejurările vieții cu atât mai vrednice de a te atașa de ele și de a le perpetua, cu cât au dăinuit mai mult. De aceea era înclinat să creadă în trăinicia infinită a stării în care tocmai se afla, pe care o prețuia cu atât mai mult și nu era deloc grăbit s-o schimbe. Se obișnuise astfel cu inima împăcată să aibă aceste legături discrete și distante cu Pribislav Hippe și le socotea în sine ca pe un element durabil. Îi erau dragi stările sufletești pe care i le procurau aceste întâlniri, așteptarea, dorința de a afla dacă celălalt va trece azi pe lângă el, dacă-l va privi, mulțumirile tăcute și gingașe cu care își învăluia taina și chiar dezamăgirile ce decurgeau din ea și dintre care cea mai mare era când lipsea Pribislav: lipsită de orice plăcere, speranța rămânea.

Aceasta dăinui un an, până la punctul culminant al ciudatei întâmplări, apoi mai dăinui încă un an datorită lealității conservatoare a lui Hans Castorp, iar pe urmă încetă cu totul – fără ca el

să fi simțit mai intens slăbirea și destrămarea sentimentelor care-l legau de Pribislav Hippe, tot așa cum, la început, nu-și dăduse seama de ivirea lor. Din cauza transferării tatălui, Pribislav părăsi atât școala, cât și orașul; însă Hans Castorp abia dacă observă acest lucru; îl uitase cu desăvârșire. Se poate spune că figura „kirghiz-ului" se strecurase pe nesimțite în viața lui, desprinzându-se dintr-o ceață, că-și dobândise din ce în ce mai multă claritate și relief până în acea clipă a apropierii și a prezenței fizice, când atinse punctul culminant, într-o zi oarecare, în curtea școlii, pentru a rămâne astfel, câtva timp, în prim-plan, ca mai apoi să se șteargă puțin câte puțin și să dispară în ceață, fără tristețea despărțirilor.

Însă această clipă, această situație îndrăzneață și plină de ciudățenie, în care Hans Castorp se găsea acum retranspus, această discuție, o adevărată discuție cu Pribislav Hippe, avusese loc în felul următor. Era ora de desen și Hans Castorp își dădu seama că nu are creion. Toți colegii de clasă aveau nevoie de al lor; dar oare celorlalți, din alte clase, cutăruia sau cutăruia, pe care nu-i cunoștea, nu li se putea adresa ca să împrumute un creion? Dintre toți i se păru că îl știa cel mai bine pe Pribislav, care-i era mai apropiat, cu care avusese de-a face adeseori în tăcere, de multă vreme; și într-un elan de bucurie al întregii lui făpturi, se hotărî să se folosească de această ocazie – el numea asta o „ocazie" – ca să-i ceară un creion lui Pribislav. Nu-și dădea seama că fapta sa era o ciudată nesocotință, deoarece, în definitiv, nici nu-l cunoștea pe Hippe, sau poate înlătura acest gând, orbit de o stranie cutezanță. Și iată că, în zarva curții pavate cu cărămizi, se găsi într-adevăr în fața lui Pribislav Hippe, spunându-i:

— Te rog să mă ierți, dar poți să-mi împrumuți un creion?

Iar Pribislav îl privi cu ochii lui de kirghiz pe deasupra pomeților proeminenți și-i vorbi cu voce plăcut răgușită, fără să se mire sau cel puțin fără să pară mirat.

— Cu plăcere, îi zise el. Dar după lecție trebuie să mi-l înapoiezi neapărat.

Și-și scoase creionul din buzunar, un creion argintat, cu un inel pe care dacă-l învârteai creionul vopsit în roșu ieșea din teaca lui

de metal. Îi explică mecanismul foarte simplu, în timp ce capetele lor erau aplecate deasupra creionului.

— Dar să nu mi-l rupi! mai adăugă el.

Ce-i trecea prin minte? Ca și cum Hans Castorp ar fi avut eventual intenția să nu-i mai restituie creionul sau să i-l strice.

Apoi se priviră zâmbind și, cum nu mai aveau nimic să-și spună, își întoarseră mai întâi umerii, apoi spatele și plecară.

Asta a fost totul. Însă niciodată, în viața lui, Hans Castorp nu fusese mai fericit ca în timpul respectivei ore de desen, pe când desena cu creionul lui Pribislav Hippe, având pe deasupra și perspectiva de a-l restitui posesorului, ceea ce decurgea în mod firesc din cele precedente și constituia oarecum un dar suplimentar și plăcut care i se făcea. Își îngădui să ascută ușor creionul și strânse cu grijă cele trei sau patru așchii vopsite cu roșu, păstrându-le aproape un an într-un sertar al pupitrului – și nimeni, dacă le-ar fi văzut, nu putea bănui câtă importanță aveau. De altfel, restituirea se făcu în modul cel mai simplu, ceea ce era cu totul în spiritul lui Hans Castorp, fapt cu care se mândrea în mod deosebit – blazat și în același timp răsfățat cum era de legăturile sale intime cu Hippe.

— Poftim, îi spuse. Îți mulțumesc mult.

Iar Pribislav nu zise absolut nimic, se mărgini să controleze la iuțeală mecanismul și-și strecură creionul în buzunar…

Pe urmă nu mai stătură de vorbă niciodată, însă această singură dată se petrecuse totuși datorită numai spiritului întreprinzător al lui Hans Castorp…

Deschise ochii, tulburat de profunzimea absenței lui. „Cred că am visat, își spuse în sine. Da, era Pribislav. De mult nu m-am mai gândit la el. Ce s-o fi ales oare cu așchiile de creion? Pupitrul este în pod, la unchiul meu Tienappel. Așchiile trebuie să mai fie încă în sertarul interior din stânga. Nu le-am mai căutat niciodată. Nici măcar n-am avut intenția să le arunc… Da, era chiar Pribislav, în carne și oase. N-aș fi crezut că-l voi mai revedea vreodată atât de limpede. Ce asemănare stranie – cu femeia de-aici, de sus! Așadar, din cauza asta mă interesează ea atât de mult? Sau poate din pricina asta m-am interesat atât de mult de el? Ce prostie! Năstrușnică prostie! De altfel, e vremea să plec, și cât mai repede

cu putință." Cu toate acestea mai rămase încă întins, gândindu-se și aducându-și aminte. „Și acum, rămâi cu bine și-ți mulțumesc!" zise, și-n timp ce zâmbea ochii i se umeziră. Apoi voi să pornească; dar se așeză din nou cu pălăria și bastonul în mână, se așeză repede, căci simți că nu e prea sigur de genunchi. „Ei, asta-i! gândi, cred că n-o să-mi fie prea ușor! Și totuși, trebuie să fiu la unsprezece fix în sufragerie, la conferință. Plimbările sunt frumoase aici, dar au și neajunsurile lor, după câte se pare. Da, da, însă oricum, nu pot să rămân aici. Sunt doar ușor înțepenit fiindcă am stat prea mult culcat. Făcând puțină mișcare, o să-mi treacă." Și mai încercă o dată să se ridice, reușind abia în urma unui efort serios.

În orice caz, a fost o jalnică întoarcere după acea plecare triumfală. Când bătăile neregulate ale inimii îi tăiau respirația, se vedea nevoit să se odihnească, pe marginea drumului, și atunci își simțea fața pălind și o sudoare rece îi îmbrobonea fruntea. Se căzni în mod lamentabil să coboare pe serpentină, dar când, în apropierea cazinoului, ajunse în vale, își dădu pur și simplu seama că nu va mai fi în stare să parcurgă cu propriile mijloace drumul lung până la Berghof și cum tramvaie nu existau și nu se zărea nicio trăsură de piață, se rugă de un căruțaș ce venea din Dorf cu un camion încărcat cu lăzi goale, să-l lase să se urce. Făcu drumul spate-n spate cu căruțașul, cu picioarele atârnându-i peste marginea camionului, urmărit de privirile mirate ale trecătorilor, legănându-se și bălăbănindu-și capul aproape adormit și – zdruncinat de hurducăturile camionului – se dădu jos lângă rampă, plăti fără să vadă dacă era mult sau prea puțin și urcă în grabă drumul către sanatoriu.

— *Dépêchez-vous, monsieur!* îi spuse portarul francez. *La conférence de M. Krokowski vient de commencer.*[34]

Iar Hans Castorp, zvârlindu-și la vestiar pălăria și bastonul, se strecură cu băgare de seamă și strângând din dinți prin ușa de sticlă întredeschisă a sufrageriei, unde pacienții stăteau așezați la

[34] „Grăbiți-vă, domnule! Conferința domnului Krokowski tocmai a început." (fr.). (n.tr.)

rând, pe scaune, în timp ce, în partea dreaptă, în picioare, doctorul Krokowski, în redingotă, vorbea dindărătul unei mese acoperite cu o față de masă și pe care era o carafă cu apă.

Analiză

Din fericire, în colțul din apropierea ușii era un loc liber. Se strecură discret până acolo, încercând să dea impresia că venise de la început. Publicul, care asculta cu atenția încordată a primelor minute, era fascinat de vorbele doctorului Krokowski și abia îl băgă în seamă; spre norocul lui, căci arăta îngrozitor. Era alb la față ca o rufă, iar costumul pătat de sânge îl făcea să semene cu un asasin venit direct de la locul crimei. Doamna care stătea în fața lui întoarse, în adevăr, capul și-l privi atentă cu ochii ei înguști. Era doamna Chauchat, pe care o recunoscu cu un soi de amărăciune. Ei, fir-ar să fie! Oare n-o să scape de ea niciodată? Crezuse că o să fie liniștit, ca unul ce a ajuns la țintă, că i se va îngădui să se odihnească puțin și iată că se pomenea nas în nas tocmai cu această femeie – o întâmplare care, în alte împrejurări, poate l-ar fi amuzat, dar obosit și epuizat cum era, ce sens mai avea? Întâlnirea cu ea nu făcea decât să impună inimii lui noi pretenții, care-l vor ține cu sufletul la gură tot timpul conferinței. Se uitase la el cu ochii lui Pribislav, îi privise chipul și petele de pe haine cu o stăruință destul de lipsită de decență – atitudine ce se potrivea cum nu se poate mai bine unei femei care trântea ușile. Ce ținută urâtă avea! Nu ca femeile din cercurile frecventate de Hans Castorp, care stând cu spatele drept, întorceau doar capul spre vecinul de masă, vorbind din vârful buzelor. Doamna Chauchat era prăbușită în scaun, fără vlagă, spatele îi era încovoiat, umerii îi cădeau înainte și, pe deasupra, ținea capul plecat, astfel că i se vedea vertebra de la ceafă ieșind din răscroiala bluzei albe.

Și Pribislav tot la fel ținea capul; el însă fusese un elev model, și prețuit ca atare (chiar dacă nu acesta a fost motivul pentru care Hans Castorp împrumutase creionul) – în vreme ce era limpede și

foarte vădit că atât ținuta neglijentă a doamnei Chauchat, felul ei de-a izbi ușile, cât și privirea lipsită de sfială se datorau bolii de care suferea, atitudinea exprimând acea nepăsare, cu foloasele ei nemărginite, însă nu tocmai onorabile, cu care se lăudase și domnul Albin…

Gândurile lui Hans Castorp se tulburară în timp ce privea spatele lipsit de vlagă al doamnei Chauchat, pe urmă încetară să mai fie gânduri, prefăcându-se într-o visare în care vocea baritonală și tărăgănată a doctorului Krokowski făcea să răsune litera *r* de foarte departe și cu o sonoritate asurzitoare. Dar liniștea din sală și atenția încordată ce păreau că țin pe toată lumea sub vrajă puseseră stăpânire și pe el și-l treziră din picoteală. Privi în jur… Alături stătea pianistul cu păr rar, asculta cu capul pe spate, cu gura deschisă și cu brațele încrucișate. Ceva mai încolo se afla profesoara, domnișoara Engelhart, cu ochii avizi și îmbujorată, o îmbujorare ce se observa, de altfel, și pe chipurile celorlalte doamne; Hans Castorp o remarcă de asemenea și pe fața doamnei Salomon, așa cum stătea acolo lângă domnul Albin, ca și la soția berarului, doamna Magnus, cea care pierdea albumină. Pe chipul doamnei Stöhr, așezată puțin mai departe, în spate, era zugrăvită o expresie de exaltare atât de lipsită de sens și atât de stupidă, încât îi făceau silă, în timp ce domnișoara Levi, cu tenul ca fildeșul, cu ochii întredeschiși și cu mâinile uitate pe genunchi ar fi arătat aidoma cu o moartă dacă pieptul nu i s-ar fi ridicat atât de tare și atât de regulat, ceea ce-l sili pe Hans Castorp să se gândească la figura de ceară a unei femei pe care o văzuse odată într-un panoptic, figură care avea în piept un mecanism. Unii dintre invitați duceau la ureche mâna făcută căuș sau cel puțin schițau gestul, ținând-o ridicată pe jumătate înspre ureche, ca și cum brațul le-ar fi încremenit din pricina atenției încordate. Până și procurorul Paravant, un bărbat bronzat, cu înfățișare aparent robustă, își desfunda urechea cu arătătorul, ca să audă mai bine, apoi o întorcea către potopul de vorbe al doctorului Krokowski.

Și cam ce spunea doctorul Krokowski? Ce idei era pe cale să dezvolte? Hans Castorp se concentră ca să poată prinde firul, treabă pe care n-o izbuti chiar dintr-odată, deoarece nu auzise

începutul și tot gândindu-se la spatele molatic al doamnei Chauchat, scăpase și urmarea. Era vorba de o putere... de acea putere... pe scurt, puterea iubirii, da, despre asta vorbea. Bineînțeles! Subiectul era indicat în titlul general al ciclului de conferințe, și despre ce altceva ar fi putut vorbi doctorul Krokowski, având în vedere că acesta era domeniul lui? Ce-i drept, lui Hans Castorp i se păru oarecum ciudat să asiste deodată la un curs despre iubire, când, până atunci, în prelegerile ținute în fața lui nu fusese vorba decât despre lucruri ca mecanismele de transmisie de pe vapoare. Cum de poate cineva să vorbească, la lumina zilei, și încă dimineața, în fața unor doamne și domni, despre un subiect atât de spinos și de intim? Doctorul Krokowski îl expunea într-un stil jumătate poetic, jumătate profesoral, cu o rigiditate evident științifică, dar în același timp pe un ton vibrant și melodios, care lui Hans Castorp i se părea oarecum ciudat, deși tocmai aceasta putea fi explicația îmbujorării doamnelor și a gestului de desfundare a urechilor făcut de domni. Cu atât mai mult cu cât oratorul întrebuința cuvântul „iubire" într-un sens ușor șovăitor, astfel că nu știai în mod precis ce să crezi, nu-ți dădeai seama dacă o socotea un sentiment cucernic sau o pasiune carnală – fapt care îți crea o impresie vagă, ceva în genul răului de mare.

Niciodată în viața lui, Hans Castorp nu mai auzise pronunțându-se acest cuvânt de atâtea ori în șir, ca aici și acum, iar dacă se gândea mai bine, avea impresia că el însuși nu-l rostise vreodată și nici nu-l auzise pe buzele altcuiva. Fără îndoială că putea să fie o eroare – dar, oricum ar fi fost, i se părea că noțiunea nu câștiga nimic prin faptul că era repetată de atâtea ori. Dimpotrivă, aceste trei silabe sfârșiră prin a i se părea foarte respingătoare și îi evocau o imagine în genul laptelui îndoit cu apă – ceva alb-albăstrui și dulceag – mai ales în comparație cu lucrurile nostime pe care le debita în privința aceasta doctorul Krokowski. Fiindcă era limpede că un om priceput ca el putea face afirmații îndrăznețe și interesante fără să-i pună pe fugă pe oamenii din sufragerie. Doctorul Krokowski nu se mărginea nicidecum să debiteze, cu un soi de cadență amețitoare, fapte în

general cunoscute, dar de obicei trecute sub tăcere; el sfâșia iluziile, aducea un neîndurător omagiu cunoașterii și nu mai lăsa loc nici pentru anumite susceptibilități izvorâte din demnitatea ce ți-o conferă părul cărunt și nici pentru puritatea îngerească a copilului fraged. De altfel, vorbitorul purta o redingotă și un guler moale răsfrânt, precum și niște sandale cu șosete cenușii, ceea ce crea în jurul lui o atmosferă de convingere și idealism, care nu făcea altceva decât să-l înspăimânte și mai mult pe Hans Castorp. Sprijinindu-și argumentația pe tot felul de exemple și anecdote, cu ajutorul cărților și notițelor risipite pe masă, ba recitând pe alocuri chiar și versuri, doctorul Krokowski expunea unele aspecte înfiorătoare ale iubirii, aberații bizare și lugubre stând mărturie pentru atotputernicia ei. Dintre toate instinctele naturale, iubirea era cea mai șovăielnică, dar și cea mai primejduită, având o profundă înclinare către perversiunea incurabilă, ceea ce nu era întru nimic surprinzător. Căci acest puternic imbold nu era deloc simplu, ci infinit de complex prin natura lui, un tot unitar – dar compus din fel de fel de perversități. Cum însă, continuă doctorul Krokowski, pe bună dreptate nu este admisibil să se deducă din perversiunile părților perversiunea întregului, s-a simțit nevoia de a face să beneficieze de legitimitatea întregului – dacă nu în întregime, cel puțin în parte – toate perversiunile particulare. Aceasta este o cerință a logicii – vorbitorul îi roagă pe ascultători să fie încredințați de acest lucru. Dăinuiesc anumite împotriviri sufletești și tendința de îndreptare, porniri de bună-cuviință și de ordine – de o formă pe care aproape că este ispitit s-o numească burgheză – ale căror efecte de frânare și de limitare topesc diferitele părți într-un tot ordonat și folositor, o dezvoltare oarecum obișnuită și mulțumitoare, dar al cărei rezultat – și această paranteză doctorul Krokowski o făcea pe un ton puțin cam disprețuitor – nu-l privea nici pe medic, nici pe gânditor. În alte cazuri însă, această dezvoltare nu reușea, nu tindea și nici nu trebuia să reușească, și cine ar putea spune, se întreba doctorul Krokowski, dacă nu cumva tocmai aici intervine menirea cea mai înaltă, însușirea cea mai prețioasă a sufletului? Căci această menire este proprie unei tensiuni excepționale, unei pasiuni care

depășește obișnuitele măsuri burgheze, ea acționează asupra celor două grupe de forțe, și anume pe de o parte asupra necesității de-a iubi, pe de altă parte asupra instinctelor potrivnice, printre care pudoarea și dezgustul trebuie menționate în mod deosebit; iar această luptă dusă în străfundul sufletului împiedică izolarea, stabilizarea și moralizarea instinctelor rătăcitoare care ne-ar conduce la armonia firească, la o viață de dragoste normală. Această luptă între puterile castității și puterile iubirii – căci, în fond, despre asta este vorba – cum se sfârșește? Se sfârșește, după cât se pare, cu victoria castității. Teama, decența, dezgustul izvorât din rușine și o înspăimântătoare nevoie de puritate înăbușă iubirea, o țintuiesc în sfere întunecate și nu îngăduie decât în parte acestor revendicări confuze să pătrundă în conștiință și să se manifeste prin acțiune. Această biruință a castității nu este însă decât o biruință aparentă, o biruință ca a lui Pirus I[35], căci imperativul iubirii nu se lasă legat, violentat, iubirea prigonită nu e moartă, trăiește în adâncul tainei ei, continuă să tindă spre împlinire, rupe cercul magic al castității și reapare – deși sub o înfățișare schimbată și de nerecunoscut... Și oare în ce formă, sub ce mască reapare iubirea interzisă și refulată? Aceasta era întrebarea pe care doctorul Krokowski o rosti privind de-a lungul rândurilor de ascultători, dând impresia că ar aștepta să primească un răspuns din partea lor. Însă tot lui îi revenea și atribuția să formuleze acest răspuns, după ce spusese atâtea lucruri. Nimeni în afară de el nu era în stare să dea răspunsul – și că-l cunoștea, se vedea pe fața lui. Cu ochii strălucitori, cu paloarea-i de ceară și barba neagră, cu sandalele de călugăr și șosetele cenușii, părea că el însuși simbolizează lupta între castitate și pasiune, despre care tocmai vorbise. În orice caz, aceasta era impresia lui Hans Castorp în timp ce, la fel ca și ceilalți, aștepta cu cea mai mare nerăbdare să afle sub ce formă reapărea iubirea refulată. Femeile abia mai

[35] Expresie folosită pentru a caracteriza un succes prea scump plătit; își are originea în răspunsul dat de regele Pirus generalilor săi după biruința repurtată asupra romanilor la Heraclea, în anul 268 î.Hr.: „Încă o victorie ca aceasta și sunt pierdut". (n.tr.)

respirau. Procurorul Paravant își desfundă iarăși, la iuțeală, urechea pentru ca la momentul hotărâtor să fie degajată și pregătită să primească răspunsul. Doctorul Krokowski spuse: „Sub înfățișarea bolii! Simptomele bolii ascund o acțiune deghizată a iubirii și orice boală cuprinde o iubire metamorfozată".

Acum toți aflaseră răspunsul, deși poate nu toți erau în stare să-l aprecieze cum se cuvine. Un suspin străbătu sufrageria, iar procurorul Paravant aprobă din cap, cu un aer semnificativ, în timp ce doctorul Krokowski continua să-și dezvolte teza. Cât despre Hans Castorp, el își lăsă capul în jos ca să se gândească la ceea ce auzise și să se întrebe dacă înțelesese bine. Însă neobișnuit cum era cu asemenea procese abstracte și, mai ales, în urma nefericitei lui plimbări foarte puțin pregătit să gândească, atenția putea să-i fie ușor abătută, și chiar a fost imediat abătută de acel spate din fața lui, ca și de brațul ce-l prelungea, care se ridica și se îndoia spre ceafă ca să susțină cât mai de jos povara părului împletit, ceea ce se întâmpla chiar sub ochii lui Hans Castorp.

Era enervant să ai mâna aceea atât de aproape de ochi, vrând-nevrând trebuia s-o privești, să-i observi toate defectele și însușirile omenești, ca și cum ai fi văzut-o printr-o lupă. Nu, hotărât că n-avea nimic aristocratic această mână destul de butucănoasă, ca de școlăriță, cu unghiile tăiate atât de neglijent, și nici măcar nu puteai fi absolut sigur că degetele îi erau foarte curate, în schimb nu mai încăpea nicio îndoială că pielița unghiilor era roasă. Lui Hans Castorp i se strâmbară colțurile gurii, dar ochii îi rămaseră fixați de mâna doamnei Chauchat și o senzație nelămurită îl cuprinse, un fel de vagă amintire în legătură cu cele spuse de doctorul Krokowski despre unele tendințe burgheze opuse iubirii… Brațul era ceva mai frumos, acel braț adus la ceafă și abia acoperit, căci țesătura mânecii era mai subțire decât a bluzei – un voal foarte transparent, astfel încât brațul părea învăluit de o aureolă, un braț care probabil ar fi fost mai puțin grațios fără voal. Era totodată gingaș și plinuț – și, după cum bănuia el, răcoros. În ceea ce-l privea pe el, era limpede că nu putea fi vorba de niciun fel de tendință burgheză de a se opune.

Hans Castorp visa cu privirea fixată pe brațul doamnei

Chauchat. În ce fel se îmbrăcau femeile! Îți arătau puțin de la ceafă, puțin de la piept, dând altă înfățișare brațului cu ajutorul unui voal transparent... Și toate femeile, din întreaga lume, procedau în același fel pentru a ațâța dorințele noastre nostalgice. Dumnezeule, cât de frumoasă era viața! Era frumoasă tocmai datorită lucrurilor firești care le împing pe femei să se îmbrace atât de ispititor – căci faptul acesta era, evident, foarte firesc, cât se poate de obișnuit și acceptat de toată lumea, încât aproape nici nu te mai gândeai la el, îl tolerai în mod inconștient și nu-l mai luai în seamă. Și totuși, trebuia să te gândești la ele, își spuse Hans Castorp, pentru ca într-adevăr să-ți placă viața și să devii conștient că existența este o alcătuire fermecătoare și, în fond, aproape feerică. Era de la sine înțeles că femeile aveau dreptul, cu un scop precis, să se îmbrace într-un fel fermecător și feeric, fără ca prin asta să calce buna-cuviință; fiindcă aici este vorba despre generația viitoare și despre perpetuarea neamului omenesc. Dar ce se întâmpla când, bolnavă pe dinăuntru, femeia nu mai este proprie maternității? Mai avea vreun sens să poarte mâneci de voal pentru a-i face pe bărbați curioși în legătură cu trupul ei – cu propriul trup îmbolnăvit? Evident că nu avea niciun sens, era ceva ce trebuia condamnat, la urma urmei, ca un lucru nesănătos, spre a fi interzis. Căci a te interesa de o femeie bolnavă era, în definitiv, tot atât de puțin serios pentru un bărbat, ca și... ca și interesul tainic pe care odinioară Hans Castorp îl avusese pentru Pribislav Hippe. Asta era, desigur, o comparație stupidă, o amintire puțin cam stingheritoare. Dar i se ivi în minte fără ca el să fi intervenit, fără s-o fi chemat. De alt fel visătoarele considerații i-au fost întrerupte chiar în acel punct, mai cu seamă prin faptul că atenția i se îndreptă din nou către doctorul Krokowski care ridicase glasul într-un mod surprinzător. Într-adevăr, stătea acolo, în picioare, cu brațele în lături și capul înclinat într-o parte, îndărătul măsuței, și cu toată redingota lui, aproape semăna cu Domnul nostru Iisus Hristos pe cruce!

Încheindu-și conferința, doctorul Krokowski părea că face o propagandă intensă în favoarea disecției sufletești și că invita, cu brațele larg deschise, ca toată asistența să vină la el. „Veniți la

mine, spunea el fără cuvinte, voi toți care sunteți năpăstuiți și plini de suferințe." Apoi mai vorbi despre răul ascuns, despre rușine și despre tristețe, despre acțiunea eliberatoare a analizei, elogie explorarea subconștientului, preconiză retransformarea bolii în stare sufletească adusă la suprafață, în planul conștientului, îi îndemnă pe toți să aibă încredere și le făgădui vindecarea. Apoi lasă să-i cadă brațele, înălță capul, adună foile tipărite de care se servise în timpul conferinței și, ținând strâns teancul cu mâna stângă ridicată până în dreptul umărului, întocmai ca un profesor, porni cu capul sus de-a lungul coridorului.

Se sculară cu toții împingând scaunele și, încet, începură să se îndrepte către ieșirea prin care și doctorul părăsise sufrageria. Dădeau toți impresia că, printr-o mișcare concentrică, se îngrămădeau spre el, din toate părțile, printr-un acord comun, dar oarecum inconștient, forfotind în urma fluierașului vrăjitor[36]. Hans Castorp rămase în picioare în mijlocul acestei forfote, cu mâna pe spătarul scaunului. „Aici nu mă aflu decât în vizită, se gândea; sunt sănătos și, slavă Domnului, nici măcar nu-s luat în seamă, iar la viitoarea conferință nici n-o să mai fiu aici." O privi pe doamna Chauchat cum iese tiptil, cu capul plecat înainte. „Oare se lasă și ea disecată?" se mai întrebă el, și inima începu să-i bată… Nu observase că Joachim se apropia printre scaune și tresări speriat când vărul său îi vorbi.

— Ai sosit în ultima clipă, îi spuse Joachim. Te-ai dus departe? Cum a fost?

— A, plăcut, răspunse Hans Castorp. Da, am fost destul de departe. Dar trebuie să mărturisesc că mi-a făcut mult mai puțin bine decât nădăjduisem. Fără îndoială că am întreprins această plimbare prea curând sau poate că nu era chiar deloc indicată. Deocamdată cred că n-o să mai încerc s-o repet.

Joachim nu-l întrebă dacă-i plăcuse conferința, iar Hans Castorp nu-și dădu cu părerea. Și chiar mai târziu, ca printr-o înțelegere tacită, nu făcură nici cea mai ușoară aluzie la

[36] Aluzie la legenda medievală potrivit căreia vrăjitorul din Hamelin ar fi scos șoarecii din cetate, ademenindu-i cu fluierul său vrăjit. (n.tr.)

conferință.

Șovăieli și chibzuieli

Așadar, marți, eroul nostru se afla de o săptămână la cei de-aici, de sus, și astfel se face că, întorcându-se de la plimbarea de dimineață, găsi în cameră nota de plată, nota de plată a primei lui săptămâni, o factură curățel executată, vârâtă într-un plic verzui, cu antetul ilustrat (clădirea Berghof-ului înfățișată în susul hârtiei într-o lumina seducătoare), iar în partea stângă, cu un extras din prospect, tipărit pe o coloană îngustă, în care „tratamentul psihic după cele mai moderne principii" era subliniat cu litere spațiate. Cât despre contul scris cu îngrijire, se ridica foarte precis la totalul de o sută optzeci de franci, dintre care doisprezece pe zi pentru pensiune și asistență medicală și opt pentru cameră, apoi douăzeci la rubrica „Taxă de intrare" și zece pentru dezinfecție – în plus, suma era rotunjită cu cheltuielile mai mărunte, ca lenjeria, berea și vinul consumat la masă în seara sosirii.

Hans Castorp nu găsi nimic de obiectat atunci când controlă socoteala împreună cu Joachim.

— Da, este adevărat că nu beneficiez de îngrijirile medicale, dar asta mă privește numai pe mine și nu pot pretinde să-mi fie scăzute. Cu dezinfecția însă, domnii din administrație fac o afacere bună, căci este imposibil să se fi risipit de 10 franci H_2CO pentru a dezinfecta camera în care murise americanca. În general însă, trebuie să recunosc că e mai curând ieftin decât scump, ținând seama de ceea ce se oferă.

Și astfel, înainte de prânz, se duseră împreună la administrație să achite nota.

„Administrația" se afla chiar la parter: când ieșeai din hol și parcurgeai coridorul trecând pe lângă vestiar, bucătării și dependințe, nu se putea să nu-i nimerești ușa, mai ales că era limpede indicată printr-o placă de porțelan. Vădit interesat, Hans Castorp făcu acolo cunoștință cu secția comercială a întreprinderii. Era un birou mic, dar bine utilat: o domnișoară dactilografă era

ocupată la mașina ei, iar trei funcționari stăteau aplecați peste pupitre, în timp ce, în camera alăturată, un domn care părea că deține postul important de șef sau director, lucra la un birou mulțumindu-se să arunce din când în când pe deasupra ochelarilor o privire rece, neutră și sfredelitoare în direcția clienților. Cât i-au ținut la ferestruica ghișeului, cât le-au schimbat cecul, până au încasat banii și li s-a eliberat chitanța, ei păstrară o atitudine severă, cuviincioasă, tăcută, de oameni disciplinați, așa cum se potrivește unor tineri germani care în orice birou și în orice instituție publică au respectul datorat autorității; dar odată ieșiți ca să se ducă la masă, ca și în restul zilei, vorbiră puțin și despre organizarea sanatoriului Berghof, iar Joachim, ca unul stabilit mai de mult și deci versat, răspunse la întrebările vărului său.

Consilierul aulic Behrens nu era deloc proprietarul și șeful stabilimentului, cu toate că, la prima vedere, puteai avea această impresie. Deasupra și în spatele lui planau niște puteri invizibile, care, dorind să rămână ca atare, nu se manifestau decât prin mijlocirea biroului: era un consiliu de administrație, o societate pe acțiuni din care bucuros ai fi voit să faci parte, căci după informațiile foarte verosimile ale lui Joachim, cu toate salariile foarte mari ale medicilor și în pofida unor liberale principii comerciale, acționarilor li se plăteau anual dividende grase. Consilierul aulic nu era, prin urmare, un om independent, ci doar o rotiță din angrenaj, un funcționar, un administrator în slujba puterilor oculte, primul și cel mai sus situat, este adevărat, sufletul așezământului, acela care exercita o influență hotărâtoare asupra întregii organizații, dar în colaborare cu administrația, cu toate că el, ca medic-șef, era scutit, firește, de orice activitate privind partea comercială a întreprinderii. Originar din nord-vestul Germaniei, se știa că ajunsese de mulți ani, împotriva planurilor și intențiilor sale, în acest post, fiind adus aici de soția lui, ale cărei rămășițe se odihneau de mult în cimitirul din apropiere – acel pitoresc cimitir de la Davos-Dorf, acolo sus, pe versantul din dreapta, aflat mai spre intrarea în vale. Fusese încântătoare, măcar că avusese o înfățișare astenică și ochii bulbucați, dacă ar fi să judeci atât după fotografiile ce se găseau împrăștiate pretutindeni în locuința

consilierului aulic, cât și după picturile ieșite din pensula sa de amator, pe care le ținea atârnate pe pereți. După ce-i dăruise doi copii, un băiat și o fată, trupul ei subțire și slăbit de febră a fost adus aici și, după câteva luni, sfârși prin a se mistui cu desăvârșire. Se spunea că Behrens, care o adorase, fusese atât de afectat de lovitura aceasta, încât o vreme devenise melancolic și bizar, că a fost văzut în plină stradă râzând pe înfundate, gesticulând și vorbind de unul singur. Apoi nu s-a mai întors la locul său de baștină, ci a rămas aici, ca să nu se îndepărteze de mormântul soției; însă motivul hotărâtor a fost mai puțin sentimental, căci el însuși fusese atins de boală, astfel că „se convinsese", potrivit propriului aviz medical, că locul său era aici. Așa se face că s-a instalat pe aceste meleaguri ca un medic conștiincios, tovarăș de suferință cu cei a căror ședere o supraveghează; care nu se mulțumește doar să lupte împotriva bolii ca unul care a rămas neatins de ea, ci anume ca unul dintre medicii care, în ei înșiși, îi mai păstrează urma, câteodată destul de puternic, fapt ce are avantajele și dezavantajele sale. Fără îndoială că tovărășia dintre medic și bolnav trebuie încuviințată ca un fapt pozitiv și putem socoti că numai acela care suferă este în stare să fie îndrumătorul și mântuitorul suferinzilor. Dar se poate oare concepe o adevărată dominație spirituală asupra unei puteri exercitate de cineva care face parte el însuși din rândul sclavilor oprimați de acea putere? Poate să dezrobească acela care este robit? Pentru cineva înzestrat cu o înțelegere simplistă, medicul bolnav rămâne un paradox, o apariție problematică. Într-un asemenea caz, cunoașterea științifică a maladiei nu este mai curând tulburată și încâlcită decât îmbogățită și consolidată din punct de vedere moral? El nu privește boala în față, cu ochiul limpede al adversarului, ci este stânjenit de ea și nu ia fățiș nicio hotărâre; și cu toate precauțiile cuvenite, ești îndreptățit să te întrebi dacă cineva care aparține universului bolii este interesat, în fond, să-i vindece pe ceilalți cu aceeași putere și în același sens ca un om sănătos sau numai să-i păstreze în starea în care se află...

O parte din aceste îndoieli și considerații Hans Castorp le mărturisi în timp ce discuta cu Joachim despre Berghof și medicul

lui șef, însă Joachim interveni, menționând că nu se știa deloc dacă consilierul aulic Behrens mai era bolnav – probabil că se vindecase de mult. Trecuse multă vreme de când practica medicina aici – la început, câtva timp, pe socoteala lui, făcându-și însă repede un renume de bun diagnostician cu auzul lui deosebit de fin, cât și de pneumotomist foarte priceput. După aceea, Berghof-ul își asigurase o poziție permanentă, și de aproape zece ani numele său era strâns legat de cel al institutului... Apartamentul lui se afla la extremitatea aripii de nord-vest a sanatoriului, tocmai în fund (doctorul Krokowski locuia și el în apropiere), iar acea doamnă din vechea aristocrație, sora-șefă, despre care Settembrini le vorbise pe un ton atât de mușcător și pe care Hans Castorp nu apucase s-o vadă decât în treacăt, avea grijă de mica lui gospodărie de văduv. De altfel, consilierul aulic era singur, căci fiul său studia undeva la o universitate germană, iar fiica se și măritase cu un avocat stabilit în partea franceză a Elveției. Tânărul Behrens venea câteodată în vizită, în timpul vacanțelor, fapt care se întâmplase numai o dată de când Joachim se afla aici, însă acesta povestea că, atunci, doamnele de la sanatoriu deveniseră agitate, temperaturile începuseră să se ridice, geloziile provocau discuții și certuri în sălile de odihnă, iar ora de consultație a doctorului Krokowski fusese foarte aglomerată...

Pentru consultațiile lui particulare, asistentului i se rezervase o cameră specială, situată în subsolul bine luminat al sanatoriului, alături de marea sală de consultații, de laborator, de sala de operații și de serviciul de radiografie. Se putea vorbi de un subsol, deoarece scara de piatră care ducea de la parter până acolo dădea într-adevăr impresia coborârii într-un fel de pivniță, o iluzie perfect justificată; în primul rând, fiindcă parterul era situat mult deasupra pământului, apoi, fiindcă Berghof-ul era construit lângă un munte, pe un teren în pantă, astfel că încăperile care formau această „pivniță" se deschideau în față, având vederea spre grădină și spre vale – circumstanțe care contraziceau și anulau oarecum efectul și rațiunea scării. Aveai, așadar, impresia că ai coborât pe trepte până sub nivelul solului, în realitate însă, ajuns jos, te regăseai la nivelul solului sau, cel mult, la câțiva metri sub el –

impresie care îl amuză pe Hans Castorp când, într-o după-amiază, pătrunse în acea lume subterană, însoțindu-și vărul care voia să-și facă un masaj. Domneau o lumină și o curățenie clinică; totul era alb pe alb și toate ușile lăcuite străluceau ca și cea de la camera de consultații a doctorului Krokowski, pe care era prinsă cu pioneze cartea de vizită a medicului și spre care coborai, din coridor, două trepte, astfel că încăperea ce se afla în fund părea să aibă înfățișarea unei celule. Amintita ușă se afla în dreapta scării, la capătul coridorului, și Hans Castrop o cercetă cu multă atenție în timp ce, așteptându-l pe Joachim, se plimba de-a lungul coridorului. De altfel, văzuse ieșind pe cineva de acolo, o doamnă care sosise de curând și al cărei nume nu-l cunoștea încă, micuță, subțire, cu breton și cercei de aur. Urcând treptele, se aplecă mult ca să-și ridice rochia, apăsând batista pe gură, cu o mână subțire și împodobită cu inele, privind în gol cu niște ochi mari, palizi și rătăciți. Se apropie astfel de scara principală, cu pași mărunți, grăbiți, care făceau să-i foșnească juponul, se opri pe neașteptate ca și cum și-ar fi amintit ceva, apoi porni din nou cu pasul ei săltat și dispăru în golul scării tot aplecată înainte, fără să-și ia batista de la gură.

Când ușa se deschise, văzu că îndărătul ei era mult mai întuneric decât pe coridorul alb: strălucirea clinică luminoasă nu se întindea, după toate aparențele, decât până în prag; pe cât își putu da seama Hans Castorp în cabinetul psihanalitic al doctorului Krokowski domnea un semiobscur cețos, un crepuscul profund.

Discuții la masă

La masă, în sufrageria multicoloră, tânărul Hans Castorp începuse să fie ușor stânjenit de faptul că, în urma plimbării pe care o întreprinsese din proprie inițiativă, capul îi tremura ca și bunicului său – acest tremurat îi apărea cu regularitate în timpul meselor, și el nu era în stare să-l oprească, și de asemenea îi era foarte greu să-l ascundă. În afară de înțepenirea demnă a bărbiei, procedeu pe care nu-l putea folosi vreme îndelungată, mai găsi și alte mijloace

să-și ascundă această slăbiciune – de pildă, să-și miște capul cât mai mult cu putință și să discute când la dreapta, când la stânga, sau mai ales, când ducea lingura la gură, să-și sprijine antebrațul stâng pe masă, ca să-și păstreze ținuta, să se rezeme în coate din când în când ori să-și lase capul în mâini, cu toate că această poziție părea în ochii lui o manifestare a lipsei de educație care putea fi tolerată, la nevoie, numai în vecinătatea unor bolnavi dezbărați de orice conveniență. Dar toate acestea erau procedee penibile și n-a lipsit mult să-i fie stricată acea plăcere asociată cu mesele din pricina încordărilor, cât și a faptelor ieșite din comun pe care le putea observa în timpul lor.

Dar lucrurile se prezentau astfel – și Hans Castorp nu le nesocotea, știind că simptomele penibile împotriva cărora lupta nu erau de natură pur și simplu fizică, nu puteau fi explicate numai prin aerul local și prin efortul de-a se aclimatiza, ci exprimau o agitație lăuntrică și proveneau, în mod precis și foarte direct, din aceste încordări și fapte ieșite din comun.

Doamna Chauchat întârzia aproape totdeauna la masă, și până ce nu sosea, Hans Castorp nu-și putea ține picioarele liniștite, căci aștepta pocnetul ușii de sticlă care îi însoțea în mod inevitabil intrarea, știind că, în acel moment, va tresări și va simți cum i se răcesc obrajii, ceea ce se și întâmpla în adevăr. La început întorsese capul de fiecare dată, supărat, urmărind-o cu priviri furioase pe doamna cea întârziată și neglijentă, până ajungea la masa „rușilor bine", ba o dată chiar proferase cu jumătate de glas și printre dinți câteva insulte și o exclamație de dezaprobare indignată. Dar acum renunțase să mai reacționeze; dimpotrivă, vârându-și nasul în farfurie, mergea până acolo încât prefera să-și muște buzele – sau, printr-o mișcare afectată, întorcea anume capul în altă parte; deoarece i se părea că nu mai are dreptul să se supere, de parcă nu i-ar mai fi fost îngăduit să-i dojenească pe alții, ba chiar se simțea oarecum complice la această neplăcere, în parte, se considera răspunzător în fața celorlalți – pe scurt, îi era rușine și ar fi fost inexact să spui că-i era rușine din pricina doamnei Chauchat, căci, de fapt, îi era rușine pur și simplu, îi era rușine de cei din jur, lucru de care ar fi putut foarte bine să nu se

sinchisească, deoarece nimănui din sufragerie nu-i păsa nici de defectele doamnei Chauchat, nici de rușinea lui Hans Castorp, în afară poate de profesoară, domnișoara Engelhart, care stătea la dreapta lui.

Această sărmană făptură înțelesese că, datorită susceptibilității lui Hans Castorp față de ușile trântite, între tânărul său vecin de masă și rusoaică se stabilise o anumită relație afectivă, că, în plus, caracterul acestei relații prețuia mai puțin decât faptul în sine de-a exista și, în sfârșit, că așa-zisa lui indiferență – foarte neîndemânatic simulată din lipsa obișnuinței sau a unui talent înnăscut – nu însemna o slăbire, ci mai degrabă o amplificare, o fază mai înaintată a acestei relații. Fără a avea vreo pretenție sau vreo speranță pentru propria persoană, domnișoara Engelhart se risipea în cuvinte ce mărturiseau o admirație dezinteresată pentru doamna Chauchat, iar faptul ciudat era că Hans Castorp intuia, ba chiar vedea foarte bine, dacă nu imediat, în orice caz pe măsură ce conversația evolua, ce anume urmăreau aceste ațâțări, care de altfel îi repugnau, fără însă ca această repulsie să-l facă să nu se lase influențat și vrăjit de ele cu destulă bunăvoință.

— Poc! exclamă bătrâna domnișoară. Este ea. Nu trebuie să ridici ochii ca să te convingi că a intrat. Firește, așa merge ea – dar ce minunat merge – întocmai ca o pisicuță ce se furișează la farfuria cu lapte! Aș vrea, dac-ar fi posibil, să schimbăm locurile ca s-o puteți vedea și dumneavoastră tot atât de bine. Înțeleg, firește, că nu-i cu putință să întoarceți mereu capul spre ea – și Dumnezeu știe ce-ar fi în stare să-și închipuie dacă ar observa… Acum dă bună ziua celor de la masă… Ar trebui s-o priviți măcar o dată, este atât de fermecătoare, că merită s-o vedeți. Așa cum vorbește și zâmbește în clipa asta, face o gropiță în obraz, ceea ce nu se întâmplă întotdeauna, ci numai când vrea ea. Da, e adorabil de copilăroasă femeia asta, e o făptură răsfățată, de aceea-i atât de neglijentă. Vrând-nevrând, ești silit să iubești astfel de oameni, căci atunci când delăsarea lor te supără, însăși supărarea este un motiv în plus să te atașezi de ei și este o fericire cu atât mai mare că, deși te superi din pricina lor, ești totuși silit să-i iubești…

Acestea i le șoptea profesoara vorbind din pâlnia mâinii, fără ca

ceilalți s-o audă, pe când îmbujorarea obrajilor de fată bătrână te făcea să te gândești la temperatura anormală a trupului ei; iar cuvintele rostite cu un fel de lascivitate îl pătrundeau pe bietul Hans Castorp până-n adâncul ființei. O oarecare nehotărâre îl făcea să simtă nevoia de-a auzi de la o a treia persoană confirmarea că doamna Chauchat era o femeie delicioasă, ba mai mult, tânărul dorea să fie încurajat din afară în niște sentimente împotriva cărora atât rațiunea, cât și conștiința lui opuneau o rezistență susținută.

De altfel, aceste conversații erau foarte neînsemnate sub raportul informațiilor precise, căci, deși animată de cele mai bune intenții din lume, domnișoara Engelhart nu știa despre doamna Chauchat cu nimic mai mult decât oricare altul din sanatoriu; n-o cunoștea, nu se putea lăuda nici măcar că aveau vreo cunoștință comună, iar singurul fapt cu care își dădea o oarecare importanță era de-a fi originară din Königsberg, cu alte cuvinte dintr-o regiune apropiată de frontiera rusească – astfel încât rupea de-acasă câteva vorbe rusești – merite destul de sărăcăcioase, dar pe care Hans Castorp era dispus să le considere ca pe un fel de legătură personală îndepărtată cu doamna Chauchat.

— După cum văd, n-are inel, nu poartă verighetă, zise el. Nu mi-ați spus dumneavoastră că e măritată?

Profesoara păru încurcată, de parcă s-ar fi găsit într-un greu impas și ar fi fost silită să se scuze, într-atât se simțea de răspunzătoare pentru doamna Chauchat față de Hans Castorp.

— Faptul nu trebuie luat în sensul strict al cuvântului, zise ea. Știu din sursă sigură că este măritată. În privința asta nu încape nicio îndoială. Dacă lasă să i se spună doamnă este nu numai pentru a se bucura de mai multă considerație, așa cum fac anumite domnișoare străine când sunt puțin cam trecute, însă noi știm cu toții că are, într-adevăr, un soț, undeva prin Rusia, iar faptul acesta este cunoscut la noi în regiune. De altfel, are un alt nume de-acasă, unul rusesc, nu franțuzesc, ceva în -anov sau -ukov, l-am știut cu exactitate, dar l-am uitat; însă dacă doriți, pot să mă interesez; sunt aici, fără îndoială, destule persoane care-i știu numele. Verighetă? Nu, nu poartă și asta m-a mirat și pe

mine. Doamne, poate nu-i stă bine, poate că-i lățește mâna. Sau poate găsește că ar arăta prea a burgheză cu un asemenea inel turtit, nu i-ar mai lipsi decât legăturica de chei, nu, pentru așa ceva este prea lipsită de prejudecăți... Știu precis că rusoaicele au, toate, ceva liber și lipsit de prejudecăți în ființa lor. Mai mult, un asemenea inel are în el ceva cu adevărat respingător și care te aduce la realitate, deoarece e un simbol al robiei, vreau să spun că-i dă femeii oarecum un aer de călugăriță și face din ea o prefăcută... Nu mă miră deloc că lucrul acesta nu-i pe placul doamnei Chauchat... O femeie atât de fermecătoare, în floarea vârstei... Fără îndoială că n-are nici motive și nici poftă să arate situația ei civilă oricărui bărbat căruia îi întinde mâna...

Doamne Dumnezeule, cum o mai susținea! Speriat de-a binelea, Hans Castorp o privi în față, dar ea ținu piept privirii cu un fel de sălbatică perplexitate. Apoi tăcură o clipă amândoi ca să-și revină în fire. Hans Castorp continuă să mănânce, înfrânându-și tremuratul capului. În sfârșit, zise:

— Dar soțul? Nu se ocupă deloc de ea? Nu vine niciodată aici, s-o viziteze? Ce ocupație are?

— Funcționar. Funcționar în administrația rusească, într-o gubernie foarte îndepărtată, în Daghestan, știți, în fundul țării, undeva la răsărit, dincolo de Caucaz, acolo a fost trimis. Nu, v-am spus doar că nimeni nu l-a văzut pe-aici. Și totuși, de data aceasta, ea se găsește printre noi de mai bine de trei luni.

— Așadar, nu-i pentru prima oară aici?

— Vai nu, e chiar pentru a treia oară. Iar între timp își duce viața aiurea, în ținuturi asemănătoare. De fapt, lucrurile stau invers, căci ea este aceea care-l vizitează câteodată, nu prea des, o dată pe an, pentru un timp oarecare. Se poate spune că trăiesc despărțiți și că ea îi face, din când în când, câte o vizită.

— Da, înțeleg, probabil fiindcă e bolnavă...

— E bolnavă, fără îndoială. Dar nu chiar atât de bolnavă. Și, în orice caz, nu destul de grav pentru a fi silită să trăiască mereu prin sanatorii, despărțită de bărbat. Probabil că are alte motive, de altă natură. Cei de-aici bănuiesc că altele sunt cauzele. Poate că nu-i place să stea în Daghestan, dincolo de Caucaz, într-o regiune

atât de sălbatică și atât de izolată, ceea ce, la urma urmelor, nu este deloc surprinzător. Fără îndoială, însă că și soțul trebuie să aibă o vină, dacă ea nu se simte absolut deloc bine lângă el. Are nume franțuzesc, totuși e funcționar rus și, în părțile acelea, vă rog să mă credeți, funcția asta desemnează de obicei o specie de om destul de grosolan. Mi s-a întâmplat să văd unul, avea o barbă sură și o față dintre acelea roșcovane… De altfel, toți sunt extrem de corupți și au o mare slăbiciune pentru vutki, un fel de rachiu, știți. De ochii lumii cer câte ceva de mâncare, câteva ciuperci marinate ori o bucățică de morun, numai atât, și beau enorm. Iar ei numesc aceasta un aperitiv…

— Îl copleșiți cu toate defectele, zise Hans Castorp. Totuși, nu știm dacă ea însăși nu-i răspunzătoare, în parte, de faptul că nu pot trăi împreună. Trebuie să fim drepți. Când o văd și când mă gândesc la defectul acesta pe care-l are de-a trânti ușile… n-o mai pot socoti un înger și vă rog să nu mi-o luați în nume de rău, nu prea am încredere în ea. Dar dumneavoastră nu sunteți imparțială, sunteți prinsă până-n vârful degetelor de prejudecăți care o favorizează…

Așa vorbea câteodată. Cu o viclenie ce nu-i stătea în fire, se prefăcea a crede că entuziasmul domnișoarei Engelhart pentru doamna Chauchat nu era ceea ce reprezenta în realitate – și el știa perfect de bine ce reprezenta –, de parcă acest entuziasm nu era decât un fapt în sine foarte hazliu, în privința căruia el, Hans Castorp, independentul Hans Castorp, putea s-o necăjească pe bătrâna domnișoară, păstrând o distanță rece și ironică. Și cum era sigur că complicea lui va admite și va îngădui această sfruntată răsturnare de situații, nu risca prea mult procedând astfel.

— Bună dimineața! spunea el. Ați dormit bine? Pot să sper că ați visat-o pe frumoasa dumneavoastră Minka? Ei, dar de ce oare vă îmbujorați de îndată ce-i pomenită? Prin urmare, sunteți îndrăgostită de ea, nici măcar nu negați că o iubiți!

Și profesoara, care într-adevăr roșise, șoptea printre buze, aplecându-se și mai tare peste ceașcă:

— Dar e rușinos ce spuneți, domnule Castorp! Nu-i frumos din

partea dumneavoastră să mă puneți în încurcătură cu astfel de aluzii. Toată lumea o să observe că vorbim despre ea și că-mi spuneți lucruri care mă fac să roșesc…

Era un joc straniu la care se pretau cei doi vecini de masă. Amândoi știau că mint, o știau cu prisosință, și că Hans Castorp n-o tachina pe profesoară decât ca să poată vorbi despre doamna Chauchat, dar, în același timp, îi făcea o plăcere bolnăvicioasă și ocolită să glumească cu bătrâna domnișoară care, din punctul ei de vedere, se complăcea: în primul rând, dintr-o vocație de mijlocitoare, dar în afară de asta, pentru a fi pe placul tânărului, deoarece începuse, fără îndoială, să țină la doamna Chauchat și, în sfârșit, fiindcă astfel avea și ea o cât de modestă bucurie, de-a se simți tachinată și de-a fi pusă în situația să roșească. Știau amândoi acest lucru, atât fiecare pentru sine, cât și în ceea ce îl privea pe celălalt, și mai știau, de asemenea, că fiecare dintre ei o știa despre sine și despre celălalt, iar toată afacerea asta era destul de încâlcită și nu tocmai cinstită. Însă, cu toate că Hans Castorp nu resimțea decât un profund dezgust pentru asemenea lucruri încâlcite și nu tocmai cinstite și că, mai ales în cazul acesta special, îi repugna și mai categoric, continua totuși să se bălăcească într-o asemenea situație tulbure, liniștindu-se la gândul că aici, sus, nu era decât în vizită și în curând va trebui să plece. Cu o indiferență disimulată își dădea aere de cunoscător, făcând aprecieri în legătură cu înfățișarea „doamnei neglijente”, constata că, văzută din față, părea mult mai tânără și mai nostimă decât din profil, că avea ochii prea depărtați și că ținuta ei lăsa mult de dorit, dar că brațele-i erau, ce-i drept, frumoase și cu o „linie suavă”. Și pe când vorbea în felul acesta, se silea să-și ascundă tremuratul capului, dar în același timp își dădea seama că profesoara era conștientă de eforturile sale zadarnice și în plus observă, cuprins de un adânc dezgust, că și ei îi tremura capul. Dintr-o șiretenie neobișnuită și bine calculată o numise apoi pe doamna Chauchat „frumoasa Minka”, pentru ca în felul acesta să poată întreba în continuare:

— Îi spun „Minka”, dar oare cum se numește în realitate? Vorbesc despre numele de botez. Căci, întrucât vă place atât de

mult, este evident că trebuie să-i cunoașteți și prenumele.

Profesoara rămase pe gânduri.

— Așteptați puțin, îl știu, zise ea. Dar iată că l-am uitat. Nu cumva se numește Tatiana? Nu, nu-i Tatiana și nici Natașa. Natașa Chauchat? Nu, asta nu-mi spune nimic! Stați, am găsit. Se numește Avdotia. Sau în orice caz ceva în genul acesta. Deoarece este sigur că n-o cheamă nici Katinka, nici Ninocica. Iată, însă, că-mi scapă. Dacă țineți neapărat, pot foarte ușor să mă informez.

Și în adevăr, a doua zi ea îi află numele. I-l spuse la masă, când ușa de sticlă fu izbită. Doamna Chauchat se numea Clavdia.

Hans Castorp nu înțelese imediat. Ceru să i se repete numele și-l silabisi înainte de a-l pricepe. Apoi îl repetă de mai multe ori și, privind spre doamna Chauchat cu ochii plini de vinișoare roșii, încercă să vadă dacă i se potrivește.

— Clavdia, spuse el, da, e minunat că se numește astfel, i se potrivește foarte bine.

Și nu-și ascunse bucuria ce-o resimți căpătând această informație de natură mai intimă, iar după aceea, când se gândea la doamna Chauchat, nu-i mai spunea decât Clavdia.

— Clavdia dumneavoastră face cocoloașe de pâine, dacă văd bine. Nu-i tocmai elegant.

La care profesoara răspundea:

— Depinde de cine le face. Pe Clavdia o prinde.

Da, prânzurile din sufrageria cu șapte mese aveau pentru Hans Castorp un farmec destul de pronunțat. Îi părea rău când se sfârșeau, însă mângâierea lui era că, în curând, peste două ore sau două ore și jumătate, avea să fie iarăși aici, și când se așeza din nou la masă era ca și cum nu s-ar fi sculat niciodată. Iar între timp, ce se întâmpla? Mai nimic. O mică plimbare până la cascadă sau până în cartierul englezesc și puțină odihnă pe șezlong. Nu era o întrerupere serioasă, nu era nicio piedică ce merita să fie luată în seamă. Ar fi fost cu totul altceva dacă o ocupație, dacă griji sau supărări s-ar fi interpus, căci pe acestea nu le-ar fi putut îndepărta sau nesocoti în gând. Dar nu era cazul în viața de la Berghof, atât de înțelept și fericit organizată. Hans Castorp putea, ridicându-se de la masa de dimineață, să se bucure de dejunul

apropiat – în măsura în care expresia „a se bucura” indica exact acest soi de așteptare cu care vedea sosind noua sa întâlnire cu bolnava doamnă Clavdia Chauchat și în măsura în care acest calificativ nu însemna ceva nici prea ușuratic, nici prea mulțumitor, nici prea simplu și nici prea obișnuit. Este posibil ca cititorul să fie ispitit să considere că persoanei lui Hans Castorp și vieții lui interioare nu i s-ar potrivi decât expresii ca „mulțumit” și „obișnuit”; dar se cuvine să ne amintim că, în calitatea lui de tânăr înzestrat cu judecată și conștiință, el nu se putea „bucura” pur și simplu la vederea și-n vecinătatea doamnei Chauchat; și să constatăm că, dacă i-ar fi fost propuse, el ar fi respins aceste cuvinte cu o ridicare din umeri.

Da, începuse să disprețuiască anumite feluri de a vorbi – acesta este un amănunt care merită să fie menționat. Umbla încoace și încolo în vreme ce obrajii îi ardeau și cânta mereu, cânta în sine însuși, căci starea sa sufletească era muzicală și senzitivă. Tocmai fredona un mic lied pe care-l auzise cântat de un glăscior de soprană, nu se știe unde, la vreo serată sau la vreun concert de binefacere, și-l regăsise în adâncul amintirii – un lied cu textul de o duioasă nerozie, care începea așa:

Ce-ncântare minunată
Vorba ta-mi strecoară,

și era tocmai gata să adauge:

Dacă-n inimă-mi pătrunde
De pe buza ta! –

când, deodată, ridicând din umeri, spuse: „E ridicol”, apoi condamnă și alungă din el acest lied copilăros, socotindu-l de prost-gust și plin de o sensibilitate naivă – îl goni cu un amestec de asprime și melancolie. Un asemenea lied plin de zel fierbinte era bun doar pentru un tânăr mediocru care, cum se spune de obicei, abia așteaptă să-și „dăruiască inima” – cu intenții bune și cu dulci perspective de viitor – unei gâsculițe sănătoase de acolo, de jos,

devale și care astfel s-ar fi „dăruit” pe sine simțămintelor îngăduite, raționale și în fond fericite. Cât despre el și legătura cu doamna Chauchat – cuvântul „legătură” îi aparține și noi ne declinăm orice răspundere –, nu putea avea nimic comun cu o asemenea naivă poezie; stând în șezlong, se simțea înclinat să rostească asupra acestor versuri o judecată estetică, anume să le trateze drept „neghiobie”, dar se răzgândi ușor descumpănit, cu toate că, pentru moment, nu găsi un calificativ mai potrivit.

Un singur fapt îi procura însă o mare satisfacție, și anume: când stătea culcat își asculta inima, inima din trupul său bătând iute și deslușit în liniște, în liniștea prescrisă tuturora și care domnea asupra întregului Berghof, cât dura cura principală de odihnă. Bătea cu îndărătnicie și monoton, inima lui, așa cum se întâmpla aproape tot timpul de când era aici; numai că de data aceasta Hans Castorp îi dădea mai puțină atenție decât în primele zile. Acum nu se mai putea spune că bătea de capul ei, fără motiv și fără nicio legătură cu sufletul. De data aceasta, o asemenea legătură exista sau, cel puțin, putea fi stabilită fără greutate; activitatea exaltată a trupului putea fi ușor justificată printr-o stare sufletească pe măsură. Hans Castorp n-avea decât să se gândească la doamna Chauchat – și se gândea la ea – pentru a trăi sentimentul corespunzător bătăilor inimii lui.

O îngrijorare care crește. Despre cei doi bunici și plimbarea cu barca în amurg

Timpul era din cale-afară de urât – în privința asta nu avea noroc în scurta lui ședere prin aceste locuri. Nu se putea spune că ningea, însă zile întregi cădea o ploaie apăsătoare și monotonă, cețuri dese umpleau valea, iar furtuni de o zădărnicie ridicolă – de altfel era atât de frig, încât se și dăduse drumul la caloriferul din sufragerie – izbucneau trezind ecouri care se rostogoleau îndelung.

— Păcat! zise Joachim. Crezusem că, luându-ne ceva de mâncare, vom putea urca într-o zi pe Schatzalp sau că vom face vreo altă excursie. Dar se pare că este cu neputință. Să nădăjduim că

ultima ta săptămână aici va fi mai bună.

Dar Hans Castorp răspunse:

— Să lăsăm asta. Nu-mi arde deloc de asemenea aventuri. Ultima excursie nu prea mi-a reușit. Mă odihnesc mai bine trăind de azi pe mâine fără prea multă variație. Variațiile se cuvin veteranilor de aici. Dar eu, cu cele trei săptămâni ale mele, n-am nevoie de nicio variație.

Așa era, adică se simțea prins și preocupat de locul unde se afla. Dacă nutrea speranțe, îndeplinirea lor, ca și dezamăgirea îl așteptau aici, și nu pe un Schatzalp oarecare. Plictisul nu-l chinuia; dimpotrivă, începuse să se teamă că sfârșitul ședерii lui se apropia cu prea mare repeziciune. A doua săptămână era pe sfârșite, două treimi din timpul cât își acordase se va fi scurs în curând, iar când cea de-a treia va începe se va vedea silit să se gândească la făcutul geamantanului. În sufletul lui Hans Castorp, reîmprospătarea inițială a ideii de timp trecuse de mult; de pe acum zilele începuseră să zboare în liniște și cu discreție, deși fiecare dintre ele se desfășura într-o așteptare mereu reînnoită și se umplea cu noi trăiri... Da, timpul este un lucru extrem de enigmatic și e foarte greu să-i explici esența!

Să fie oare necesar să arătăm fiecare dintre trăirile discrete care încetineau și iuțeau totodată curgerea zilelor lui Hans Castorp? Dar oricine le cunoaște, căci sunt absolut obișnuite în neînsemnătatea lor sentimentală, și chiar în cazul mai judicios și mai plin de promisiuni – căruia i s-ar putea aplica textul anost al micului lied *Simt fluturarea ciudatelor gânduri* – ele nu se puteau desfășura altfel.

Era imposibil ca doamna Chauchat să nu fi băgat de seamă firele care se înnodau între o anumită masă și masa ei; iar dorința neînfrânată a lui Hans Castorp era ca ea să observe cât mai mult cu putință. O numim dorință neînfrânată, deoarece Hans Castorp era lămurit asupra caracterului absurd al cazului său. Este însă limpede că oricine a ajuns acolo unde ajunsese el sau mai bine zis acolo unde avea să ajungă dorește ca partea cealaltă să ia cunoștință de starea în care se află, chiar dacă, în sine, faptul n-are nicio noimă. Așa e făcut omul.

Așadar, după ce doamna Chauchat se întorsese către această masă de două sau de trei ori, ca din întâmplare sau ca atrasă de o influență magnetică și după ce de fiecare dată întâlnise ochii lui Hans Castorp, se uită și a patra oară – de data aceasta cu premeditare – și iarăși îi întâlni privirea. A cincea oară nu-l mai surprinse imediat; nu mai stătea de strajă. Dar simți îndată că se uită la el, iar privirea lui răspunse cu atâta grabă, încât ea se întoarse surâzând. În fața acestui surâs, neîncrederea și bucuria se ciocniră în sufletul lui. Exigențele rafinamentului său erau considerabile. Când se ivi al șaselea prilej, iar el ghici, simți, adică realiză precis că îl privea, Hans Castorp se prefăcu că se uită foarte atent, cu o stăruitoare neplăcere la o doamnă cu fața plină de coșuri care se apropiase de masa lui ca să vorbească cu bătrâna mătușă, se stăpâni cel puțin două sau trei minute cu o voință de fier, și nu cedă decât în clipa când fu sigur că ochii de kirghiză nu-l mai urmăresc – o comedie stranie pe care doamna Chauchat nu numai că avea voie, dar chiar trebuia s-o pătrundă, pentru ca marea finețe și stăpânire de sine ale lui Hans Castorp s-o pună pe gânduri… Dar se mai și întâmplă altceva. Între două feluri de mâncare, doamna Chauchat se întoarse alene și-și roti privirea prin sufragerie. Hans Castorp stătea la pândă; privirile lor se întâlniră. Și pe când se uitau unul la altul – bolnava îl supraveghea cu un aer vag, dar și batjocoritor, iar Hans Castorp răspundea cu o nestrămutată îndârjire (strângea chiar din dinți, înfruntându-i ochii) – șervetul doamnei alunecă de pe genunchi, gata-gata să cadă la pământ. Tresărind enervată, întinse mâna, dar și el, ridicându-se pe jumătate de pe scaun, schiță brusc gestul de a voi să se repeadă orbește în ajutorul ei – uitând că erau la o depărtare de vreo opt metri și că pe deasupra îi mai despărțea și o masă – de parcă s-ar fi întâmplat o catastrofă dacă șervetul ar fi atins pământul… La câțiva centimetri de parchet, reuși să-l prindă. Dar așa cum stătea, ținând capătul șervetului, aplecată într-o parte spre podea, cu chipul întunecat și oarecum iritată de această spaimă absurdă, deloc justificată, căreia îi căzuse pradă, și dispusă parcă să arunce vina pe el, se mai uită o dată în direcția lui, îi văzu elanul stăpânit și sprâncenele ridicate, apoi se întoarse

surâzând.

Hans Castorp trăi acest incident ca pe un triumf și i se dărui în întregime. Dar contralovitura nu întârzie, căci timp de două zile, adică în cuprinsul a zece dejunuri, doamna Chauchat nu-și mai roti privirile prin sufragerie, ba intrând renunțase chiar să se mai „prezinte" asistenței, așa cum avea obiceiul. Ceea ce era dureros. Însă cum aceste schimbări în atitudinea doamnei Chauchat i se adresau cu siguranță numai lui, era totuși limpede că între ei dăinuia o legătură, deși într-un sens negativ; și atât putea fi de ajuns.

Își dădea seama foarte bine că Joachim avusese perfectă dreptate când îi atrăsese atenția că aici nu era deloc ușor să faci cunoștințe, în afară doar de cei cu care luai masa. Căci, după cină, în timpul acelei ore care prilejuia un fel de viață de societate, potrivit programului, dar care se reducea, adesea, la douăzeci de minute, doamna Chauchat se retrăgea, fără nicio excepție, în mijlocul cunoscuților ei obișnuiți, grup format din domnul cu pieptul căzut, umoristul cu părul creț, tăcutul doctor Blumenkohl și tinerii cu umeri înguști, și care se întrunea în fundul salonașului ce părea rezervat celor de la masa „rușilor bine". În plus, afară de asta, Joachim se grăbea mereu să plece, ca să nu scurteze timpul rezervat pentru cura de odihnă de seară, cum spunea el, sau poate din alte motive de sănătate pe care nu le mărturisea, dar pe care Hans Castorp le bănuia și le respecta. I-am reproșat caracterul desfrânat al dorințelor, dar oricare ar fi fost, ele nu tindeau defel să ajungă la niște relații de societate cu doamna Chauchat și, în fond, admitea chiar și împrejurările care constituiau o piedică. Legăturile dintre el și rusoaică, încordate, dar neprecizate, urzite de privirile și micile lui viclenii se desfășurau în afara convenienței sociale, nu obligau la nimic și nu puteau în niciun fel să-l angajeze. Căci într-o bună măsură dezaprobarea socială ar fi fost îndreptățită, iar faptul că bătăile sale de inimă proveneau din aceea că se gândea la „Clavdia" nu era suficient ca să zdruncine convingerea nepotului lui Hans Lorenz Castorp că el nu putea să aibă nimic comun cu această străină despărțită de soț, care nu purta verighetă, își petrecea viața prin

toate staţiunile climaterice posibile, nu avea o ţinută frumoasă, izbea uşile, făcea cocoloaşe de pâine şi mai mult ca sigur că-şi rodea unghiile, şi a cărei existenţă era în realitate – adică în afară de aceste legături ascunse – separată de a lui prin prăpăstii adânci şi – de ce să n-o spunem? – alături de care n-ar fi putut înfrunta niciuna din criticile la aceste defecte, critici pe care le găsea îndreptăţite. Hans Castorp avea prea mult bun-simţ ca să aibă vreun orgoliu personal; dar un orgoliu de o esenţă mai generală şi de o origine mai îndepărtată era întipărit pe fruntea lui şi în jurul ochilor cu privirile puţin somnoroase, iar din adâncul acestui orgoliu se înălţa un sentiment de superioritate de care nu putea şi nici nu voia să se lepede în prezenţa făpturii şi a felului de-a fi al doamnei Chauchat. Faptul ciudat era că resimţise o deosebită bucurie – dându-şi seama foarte bine şi poate pentru prima dată de superioritatea unei origini atât de îndepărtate – în clipa când o auzi pentru întâia oară pe doamna Chauchat vorbind germana: stătea în picioare, ţinând amândouă mâinile în buzunarele jachetei de lână, la sfârşitul micului dejun, în sufragerie, şi se ostenea, după cum o auzi Hans Castorp care trecea, să întreţină o convorbire cu altă bolnavă, fără îndoială o tovarăşă de cură de odihnă. Şi făcea eforturi, încântătoare de altfel, să vorbească în germană, în limba maternă a lui Hans Castorp, fapt care lui îi insuflă o mândrie cum nu mai simţise încă niciodată – măcar că era dispus în acelaşi timp să sacrifice mândria pentru încântarea ce i-o dădea această delicioasă păsărească.

Într-un cuvânt: Hans Castorp nu considera legătura tăcută cu această persoană neglijentă din societatea unor asemenea oameni decât ca pe o aventură de vacanţă, care în faţa tribunalului raţiunii – a propriei conştiinţe fundate pe raţiune – nu avea deloc pretenţia să fie aprobată, pentru că, înainte de toate, doamna Chauchat era bolnavă, fără energie, făcea febră, era putredă pe dinăuntru, o circumstanţă strâns legată atât de caracterul îndoielnic al întregii ei existenţe, cât şi de atitudinea distantă a lui Hans Castorp izvorâtă dintr-un simţământ de precauţie... Nu, a căuta s-o cunoască, iată o idee ce nu-i putea trece prin cap, iar cât priveşte restul, oare totul nu s-ar sfârşi, în bine sau în rău, după o săptămână sau o

săptămână și jumătate, când își va începe practica la Tunder & Wilms?

Este adevărat că, în așteptare, continuă, așa cum începuse, să-și supravegheze stările sufletești, tensiunile, satisfacțiile și decepțiile rezultate din legăturile sale delicate cu bolnava, considerându-le drept sensul și conținutul adevărat al vacanței sale, continuă să trăiască numai pentru ele și să lase ca dispoziția sa, bună sau rea, să depindă numai de desfășurarea lor. Împrejurările înlesneau această preocupare, căci trăiau unul lângă altul, într-un spațiu limitat, și cu toate că doamna Chauchat locuia la alt etaj decât el – la primul (și, de altfel, își făcea cura de odihnă, cum află Hans Castorp de la profesoară, în sala comună, chiar aceea de sub acoperiș, unde căpitanul Miklosich stinsese mai deunăzi lumina) – exista, pe lângă cele cinci dejunuri, la fiecare pas, de dimineață până seara, posibilitatea, ba chiar necesitatea de neînlăturat a unor dese întâlniri. Iar faptele acestea, cât și altele – ca lipsa oricăror griji și necazuri – Hans Castorp le găsea minunate, deși resimțea un soi de spaimă văzându-se închis într-un asemenea provizorat prielnic.

Totuși, dădea și el un mic ajutor împrejurărilor, făcea calcule și-și punea creierul la contribuție ca să îmbunătățească aceste șanse. Cum doamna Chauchat venea la masă de obicei mai târziu, hotărî să întârzie și el puțin, ca s-o întâlnească pe drum. Își prelungea toaleta, nu era gata când Joachim venea să-l ia și își lăsa vărul să pornească înainte, spunându-i că-l va ajunge din urmă. Condus de un instinct favorizat de starea în care se găsea, aștepta câteva clipe, cât socotea că e necesar, apoi cobora la primul etaj și ajuns acolo nu mai continua să coboare aceeași scară, ci o apuca pe alta, parcurgea coridorul cât era de lung pentru a trece prin fața ușii unei camere bine cunoscute, cea cu numărul șapte. Pe acest drum, mergând de la o scară la cealaltă, de-a lungul coridorului, își oferea la fiecare pas, ca să spunem așa, o șansă, căci în fiecare clipă cunoscuta ușă putea să se deschidă – lucru care se întâmplă de mai multe ori: pocnea cu zgomot în spatele doamnei Chauchat care, în ceea ce-o privea, apărea și luneca fără zgomot spre scară… Apoi cobora înaintea lui, ținându-și părul cu mâna, sau Hans

Castorp era acela care mergea înainte, simțindu-i cu înfiorări și furnicături privirea în spate, însă cu hotărârea de-a păși în fața ei ca și cum i-ar fi ignorat prezența, ca și cum și-ar fi văzut de necazurile lui – își înfunda mâinile în buzunarele hainei, își mișca în mod inutil umerii, tușea tare lovindu-se cu pumnul în piept – și toate acestea numai și numai pentru a-și manifesta totala indiferență.

De două ori împinse viclenia și mai departe. În timp ce se și afla la masă, îi spunea vărului său cu un aer necăjit și plictisit, pipăindu-se cu amândouă mâinile: „Poftim, mi-am uitat batista. O să trebuiască iar să mă trambalez până sus". Și se urca pentru ca el și „Clavdia" să se *întâlnească,* ceea ce era cu totul altceva, infinit mai primejdios și de un farmec mult mai subtil decât atunci când mergea înaintea sau îndărătul ei. Prima dată când recursese la acest truc, ea îl măsură de la oarecare distanță, cu o privire mai curând obraznică și îndrăzneață, de sus și până jos, dar când se apropie, întoarse ochii cu indiferență și trecu pe lângă el în așa fel încât această întâmplare nu putea să aibă nicio valoare. Dimpotrivă, a doua oară se uită la el nu numai de departe, ci tot timpul îl privi în față cu un aer hotărât și chiar puțin încruntat, mergând până la a-și întoarce capul spre el când se găsi în dreptul lui – fapt care-l pătrunse pe bietul Hans Castorp până-n străfunduri. De altfel, nici nu se cuvenea să fie compătimit, deoarece el însuși nu căutase altceva, ba chiar pusese la cale acest lucru. Dar întâlnirea îl zgudui atât atunci când se petrecu, cât și mai târziu, când se gândi la ea; căci nu-și dădu seama exact cum fusese decât abia după ce trecuse. Niciodată încă nu văzuse chipul doamnei Chauchat atât de aproape și atât de limpede în toate amănuntele lui: putuse să zărească chiar niște fire de păr scurt care ieșeau din împletitura cozii blonde, ce bătea ușor într-un roșu-arămiu, fiind încolăcită foarte simplu în jurul capului, căci nu fusese decât o distanță de câteva palme între fața lui și fața ei, care avea forme atât de stranii – însă pentru el obișnuite de multă vreme – și care-i plăceau mai mult decât orice pe lume: forme exotice și caracteristice (căci numai ceea ce ne apare straniu ni se pare că are caracter), de un exotism nordic și misterios, ce te

îndemnau să le pătrunzi taina în măsura în care aceste caracteristici și proporțiile lor erau greu de precizat. Însă cea mai categorică dintre ele era, fără îndoială, proeminența accentuată a pomeților plasați foarte sus: ei presau puternic ochii așezați excepțional de departe unul de celălalt, înspre tâmple, făcându-i oblici și totuși dând obrajilor o adâncitură suavă care, la rândul ei, părea să accentueze senzualitatea buzelor răsfrânte. Dar erau mai ales ochii înșiși, acești ochi înguști de kirghiză și (în orice caz, asta era părerea lui Hans Castorp) de-o formă în adevăr fermecătoare, de un cenușiu-albastru sau de un albastru-cenușiu, culoarea munților îndepărtați, și care, câteodată, printr-o privire piezișă ce nu urmărea să vadă ceva, se topeau într-o coloratie nocturnă, tenebroasă și împăienjenită – ochii Clavdiei ce-l cântăriseră de foarte aproape și care, prin poziție, culoare și expresie semănau într-un mod izbitor și aproape înspăimântător cu cei ai lui Pribislav Hippe! „Semănau" nu era deloc cuvântul potrivit – căci erau aceiași ochi; la fel era și jumătatea superioară a chipului, acel nas ușor turtit, totul, până și albeața ușor îmbujorată a pielii și culoarea sănătoasă a obrajilor – care, totuși, la doamna Chauchat nu făcea decât să dea iluzia sănătății, căci, ca la toți ceilalți de aici, aparența aceasta era doar rezultatul superficial al curei de odihnă în aer liber – absolut totul era aidoma ca la Pribislav, iar acesta din urmă nu-l privise altfel atunci când se întâlniseră în curtea școlii.

Faptul era tulburător în toate privințele; Hans Castorp era entuziasmat de această coincidență, dar în același timp simțea ceva ca o îngrijorare ce se înălța din el, o spaimă asemănătoare cu sentimentul de-a fi închis împreună cu întâmplarea prielnică într-un spațiu îngust: iar starea lui sufletească se datora, de asemenea, și faptului că-l întâlnise iarăși pe Pribislav, măcar că-l uitase de multă vreme, și că prin făptura doamnei Chauchat fostul său coleg îl privea cu ochii lui de kirghiz – da, chiar și asta însemna a fi închis împreună cu inevitabilul, cu ceea ce nu putea fi înlăturat și se împletea cu o fericire plină de îngrijorare. Era ceva totodată promițător, neliniștitor și aproape amenințător, iar tânărul Hans Castorp văzu că avea nevoie de un ajutor – și în sine însuși simți imbolduri nelămurite, zvâcniri instinctive care se frământau și

puteau fi luate drept încercări, gesturi în căutarea unui ajutor, a unui sfat, a unui sprijin; și astfel își aduse aminte de mai multe persoane la care ar fi putut eventual să recurgă la nevoie, când se va ivi o anumită împrejurare.

Era acolo, alături de el, Joachim, bravul și cinstitul Joachim, ai cărui ochi căpătaseră în ultimele luni o expresie tristă și care ridica din umeri cu o violență disprețuitoare, inexistentă altădată – Joachim cu „Heinrich cel albastru" în buzunar, ca să întrebuințăm termenul cu care doamna Stöhr numea acest ustensil: ea, pe al cărei chip era întipărită atâta nerușinare, încât Hans Castorp era înspăimântat de fiecare dată până în adâncul sufletului… Prin urmare, cinstitul Joachim era acolo, plictisindu-l și hăituindu-l pe consilierul aulic Behrens, ca să poată pleca, pentru a-și lua în primire serviciul atât de mult râvnit, acolo „în câmpie", „la șes", cum era numită aici lumea celor sănătoși, cu o ușoară, dar evidentă nuanță de dispreț. Ca să ajungă mai repede acolo și să câștige puțin din timpul ce se risipea aici cu atâta ușurință, începuse, așadar, prin a se supune regulamentului și prescripțiilor cu toată conștiinciozitatea de care era în stare, respectându-le din dragoste pentru regulament în sine, ca pe oricare alt serviciu, căci a îndeplini această datorie însemna că îndeplinește datoria lui. În felul acesta, în fiecare seară după cină, când lumea era adunată abia de un sfert de oră, Joachim își zorea vărul să părăsească societatea ca să-și înceapă cura de odihnă, ceea ce era bine-venit, căci exactitatea lui militară intervenea oarecum în ajutorul lui Hans Castorp, civilul, care altfel ar mai fi zăbovit încă mult timp cu privirile ațintite spre micul salon al rușilor. Dar dacă Joachim era atât de grăbit să scurteze reuniunea de seară, asta se mai datora și unui alt motiv ce nu-l mărturisea, însă pe care Hans Castorp îl știa precis de când învățase atât de bine să înțeleagă de ce chipul lui Joachim se pătează pălind și de ce gura, în anumite clipe, îi era chinuită de o grimasă atât de ciudat de îndurerată. Căci chiar Marusia, ea însăși, Marusia care râdea mereu, purta un mic rubin la deget și împrăștia o mireasmă de portocală, Marusia cu pieptul mare, dar putred pe dinăuntru, lua parte și ea de cele mai multe ori la aceste reuniuni, iar Hans Castorp pricepuse că acesta era

motivul ce-l gonea pe Joachim, deoarece se simțea atras de ea într-un mod prea cumplit. Era oare și Joachim „încarcerat" – ba încă și mai puternic și mai apăsător decât el însuși, căci Joachim stătea de cinci ori pe zi la aceeași masă cu Marusia și cu batista ei muiată în parfum de portocale? Oricum ar fi fost, Joachim era mult prea preocupat de el însuși, pentru ca prezența lui să fi putut fi de vreun ajutor oarecare lui Hans Castorp. Fără îndoială, subterfugiul său zilnic îi făcea cinste, însă nu-l liniștea deloc, iar lui Hans Castorp i se părea câteodată că atât exemplul frumos al lui Joachim referitor la conștiinciozitatea cu care își făcea cura, cât și sfaturile de cunoscător pe care i le dădea în privința aceasta aveau în ele ceva îngrijorător.

Hans Castorp nu era decât de două săptămâni aici, unde avea de gând să-și petreacă vacanța, dar i se părea că trecuse mult mai multă vreme, iar regimul din sanatoriu, pe care Joachim îl respecta cu strictețe, începuse să devină în ochii lui ceva de o sfântă inviolabilitate, ceva incontestabil și firesc, astfel că viața de jos, din câmpie, văzută din acest loc, i se părea aproape ciudată și de-a-ndoaselea. Căpătase de pe acum multă abilitate în mânuirea celor două pături cu ajutorul cărora te puteai transforma, când vremea se răcea, într-un pachet bine făcut, într-o adevărată mumie; era cât pe ce să-l ajungă pe Joachim în precizia gesturilor, în arta de a se înfășura după toate regulile și era aproape mirat gândindu-se că, acolo devale, nimeni n-avea habar despre această artă și regulile ei. Da, era un fapt straniu; dar în același timp Hans Castorp se mira de el însuși, iar acea neliniște care-l făcea să se reîntoarcă în sine însuși, în căutarea unui sfat și a unui sprijin, se înălță iarăși în el.

Se gândea la consilierul aulic Behrens și la sfatul lui „absolut dezinteresat" de a trăi exact la fel ca și pacienții, luându-și chiar și temperatura, și la Settembrini care pufnise în râs când aflase că-i fusese dat un asemenea sfat și care-i fredonase din *Flautul fermecat.* Da, se gândi și la aceștia doi, cu titlul de încercare oarecum, ca să-și dea seama dacă se va simți mai bine. Consilierul aulic Behrens avea părul alb și ca atare ar fi putut fi tatăl lui Hans Castorp. Pe deasupra, era conducătorul stabilimentului, cea mai

înaltă autoritate – și doar după o autoritate părintească tânjea inima neliniștită a lui Hans Castorp. Și totuși, oricât încercase, nu reușise să se gândească la consilierul aulic cu încrederea datorată de un fiu. Consilierul își îngropase soția aici, trecuse printr-o durere care-l făcuse, în mod vremelnic, puțin cam ciudat și apoi rămăsese pe loc, deoarece îl reținea mormântul, dar și pentru că el însuși fusese ușor atins. Acum îi trecuse oare? Era, în adevăr, sănătos și sincer hotărât să-i vindece pe oameni, pentru ca aceștia să fie în stare cât mai repede să se reîntoarcă la câmpie, unde să-și îndeplinească serviciul?

Obrajii îi erau veșnic albăstrii, deci s-ar fi putut spune că are mereu temperatură. Dar acest lucru putea fi doar o iluzie, culoarea feței putea fi pusă doar pe seama aerului: Hans Castorp însuși simțea zi de zi o fierbințeală uscată, cel puțin așa i se părea lui, deoarece nu folosea termometrul... Desigur, atunci când îl auzeai pe consilierul aulic vorbind, puteai să-ți închipui uneori că are temperatură; ceva nu prea era în ordine în felul său de-a vorbi: suna atât de tare, de vesel și de plăcut, dar în spatele vorbelor simțeai un nu știu ce straniu și atât de exaltat, mai ales când îi priveai obrajii albăstrii și ochii înlăcrimați de parcă și-ar mai plânge încă soția. Hans Castorp își reamintea ceea ce-i spusese Settembrini despre „melancolia" și despre „imoralitatea" consilierului aulic, și-și mai aduse aminte că-l numise și „un suflet confuz". Asemenea vorbe puteau fi spuse cu malițiozitate sau ușurință; dar cu toate acestea, găsea că nu prea e reconfortant să se gândească la consilierul aulic Behrens.

Și, pe deasupra, mai era însuși acest Settembrini, acest opoziționist. Acest fanfaron și *homo humanus*, cum își spunea chiar el, care cu un torent de vorbe umflate și dojenitoare îi reproșase faptul că socotea existența simultană a bolii și a prostiei ca pe o „contradicție" și ca pe o „dilemă a sentimentului nostru de omenie". Ce părere poți avea despre el? Ce rost are să te gândești la el? Hans Castorp își amintea cum își ieșise din fire în timpul acelor vise extraordinare care-i umpleau aici nopțile, din cauza zâmbetului fin și sec al italianului, a zâmbetului care se unduia sub arcuirea frumoasă a mustății, și-și mai amintea cum îl numise

flașnetar și cum încercase să-l dea afară din visele sale deoarece îl deranja. Dar toate se petrecuseră în vis. Iar Hans Castorp, odată trezit, se simțea altul, mai puțin dezlănțuit decât Hans Castorp din vis. În stare de veghe putea fi și altfel – și poate ar fi făcut bine să încerce atât studierea acestui nou caracter, cât și studierea lui Settembrini cu spiritul lui de opoziționist, deși o asemenea analiză critică putea degenera în vorbărie plângăreață și lipsită de orice noimă. Celălalt se prezentase el însuși ca un pedagog; și era limpede că dorea să-și exercite influența, iar tânărul Hans Castorp ținea din toată inima să fie influențat, ceea ce, firește, nu însemna că trebuia să meargă până la a se lăsa determinat să-și facă geamantanul și să plece înainte de termen, așa cum îi propusese Settembrini de curând, cu toată seriozitatea de care era în stare.

Placet experiri, se gândi el surâzând în sine, căci mai știa încă atâta latină, fără ca totuși să se poată numi un *homo humanus.* Așa se face că nu-l mai slăbea din ochi pe Settembrini și asculta cu dragă inimă, nu însă fără o atenție critică, tot ceea ce spunea italianul în timpul întâlnirilor care, câteodată, prelungeau plimbările prescrise de tratament până la banca de sub peretele muntelui sau până în Platz, sau, cu alte prilejuri, de exemplu când dejunul odată terminat, Settembrini cu pantalonii lui în carouri se ridica primul și cu o scobitoare în gură pornea alene de-a lungul sufrageriei cu șapte mese, pentru ca, fără să țină seama de reguli și conveniențe, să vină o clipă la masa verilor. Își îngăduia acest fapt, înfigându-se acolo, cu gleznele încrucișate, într-o poziție grațioasă, sporovăind și gesticulând cu scobitoarea. Sau trăgea un scaun, lua loc la unul dintre colțurile mesei, între Hans Castorp și profesoară, ori între Hans Castorp și Miss Robinson, uitându-se cum cei nouă comeseni devorau desertul la care el părea să fi renunțat.

— Îngăduiți-mi, vă rog, să mă alătur acestui nobil cerc, spunea el, strângând mâna celor doi veri și salutându-i pe ceilalți. Ce să mai vorbim de berarul ăla, de-acolo… fără a mai pomeni de înfățișarea descurajatoare a berăriței. Dar acest domn Magnus tocmai ne-a ținut un fel de alocuțiune despre psihologia popoarelor. Vreți să auziți? „Scumpa noastră Germanie, spunea el, este, da, desigur,

o mare cazarmă, însă în ea dăinuiește multă capacitate și n-aș schimba virtuțile noastre zdravene cu politețea altora. La ce mi-ar folosi toată politețea dacă sunt înșelat în față și-n spate?" Uf! Iar restul conversației era de același calibru. Sunt la capătul puterilor. Și apoi, mai am și o vecină, o biată făptură cu trandafirii cimitirului în obraji, o fată bătrână din Transilvania, care vorbește întruna despre „cumnatul" ei, un oarecine, despre care nimeni nu știe nimic și nici nu vrea să știe. Pe scurt, nu mai pot și am șters-o.

— Cu alte cuvinte v-ați luat catrafusele, zise doamna Stöhr. Vă înțeleg.

— Exact! exclamă Settembrini. Mi-am luat catrafusele! Observ că aici e o altă atmosferă – în ce mă privește, am ajuns la liman. Prin urmare, mi-am luat catrafusele... Dacă toată lumea ar ști să-și potrivească astfel cuvintele! Îmi dați voie să mă interesez despre progresele prețioasei dumneavoastră sănătăți, doamnă Stöhr?

Era îngrozitor s-o vezi pe doamna Stöhr cum se fandosea.

— Dumnezeule mare! zise ea, mereu același lucru, așa cum domnul o știe prea bine. Facem doi pași înainte și trei înapoi. După ce ai pătimit cinci luni, vine bătrânul care-ți mai dă încă șase. Vai! Astea sunt chinurile lui Tantal. Împingi, împingi și când crezi c-ai ajuns sus...[37]

— Oh! E frumos din partea dumneavoastră! Îi dăruiți, în sfârșit, puțină variație acestui sărman Tantal. Și ca schimbare îl puneți să împingă o stâncă! Iată ce numesc eu adevărata bunătate sufletească. Dar ce se întâmplă cu dumneavoastră, doamnă? În jurul dumneavoastră se petrec lucruri misterioase. Se vorbește despre dubluri, despre un corp astral. Nu credeam, dar ceea ce se petrece cu dumneavoastră mă tulbură...

— Se pare că domnul vrea să-și râdă de mine.

— Absolut deloc! Nici nu mă gândesc! Liniștiți-mă, mai întâi, asupra unor aspecte neclare ale existenței dumneavoastră și abia

[37] Doamna Stöhr îl confundă pe Sisif – condamnat să-mpingă până în vârful unui munte o stâncă enormă care, imediat ce ajunge cu ea sus, se rostogolește din nou la vale – cu Tantal, condamnat să sufere veșnic de sete și de foame. (n.tr.)

după aceea ne vom amuza. Aseară, cam între orele nouă și jumătate și zece, făceam o mică plimbare prin grădină; arunc o privire asupra balcoanelor și văd că la dumneavoastră era aprinsă mica lampă electrică. Deci, vă făceați cura, așa cum o cere datoria, rațiunea, regulamentul. „Acolo, mi-am zis, stă culcată frumoasa noastră bolnavă, care păzește cu strășnicie prescripțiile ca să se poată întoarce cât mai repede cu putință în brațele domnului Stöhr." Iar adineauri, ce aud? Că ați fost văzută exact la aceeași oră, la *cinematografo* (domnul Settembrini rosti cuvântul în italienește, cu accentul pe silaba a patra) – la *cinematografo* sub arcadele de la Cazinou și, apoi, la cofetărie, cu vin dulce și ceva bezele, și iată cum…

Doamna Stöhr își bâțâia umerii, chicotea în șervet, îl înghiontea pe Joachim și pe liniștitul doctor Blumenkohl, făcea ștrengărește și confidențial cu ochiul, trecând prin manifestările unei cochetării suficiente și mărginite. Ca să-i inducă în eroare pe cei din jur, obișnuia să-și lase lampa aprinsă pe balcon, s-o șteargă în mod discret și să-și acorde câteva clipe de distracție jos, în cartierul englezesc. Soțul o aștepta la Cannstadt. De altfel, nu era singura pacientă care practica acest sistem.

— … iată, așadar, continuă Settembrini, că ați savurat bezele – dar în societatea cui? În societatea căpitanului Miklosich din București! Se spune că ar purta corset, dar, Dumnezeule, ce importanță poate să aibă asta? Doamnă, vă conjur, spuneți-ne unde erați? Sau sunteți cumva dublă? Desigur că, la ora aceea, dormeați; însă în timp ce partea terestră a ființei dumneavoastră își făcea în singurătate cura de odihnă, partea spirituală se distra în societatea căpitanului Miklosich și a bezelelor sale…

Doamna Stöhr se învârtea și se zbătea ca cineva pe care-l gâdili.

— Nu se știe dacă n-ar fi fost mai de dorit contrariul, spuse. Settembrini. Să fi savurat singură bezelele și să vă fi făcut cura de odihnă în societatea căpitanului Miklosich…

— Hi, hi, hi…

— Doamnele și domnii cunosc oare întâmplarea de alaltăieri? întrebă italianul pe neașteptate. Cineva dintre noi a fost răpit – l-a luat dracu', adică, mai precis, l-a luat însăși doamna mama lui, o

femeie energică și care mi-a plăcut. Este vorba despre tânărul Schneermann, Anton Schneermann, care stătea la masa domnișoarei Kleefeld, în față – vedeți, locul lui e gol. În curând va fi ocupat, n-am nicio grijă în privința asta, dar Anton a plecat pe aripile vântului, într-o clipită, și mai curând decât ar fi crezut-o. La cei șaisprezece ani ai lui era aici de un an și jumătate; tocmai i se mai dăduseră șase luni de tratament. Și ce s-a petrecut? Nu știu cine i-a șoptit o vorbă doamnei Schneermann, fapt este că ea a aflat despre nărăvirea lui *in Baccho et ceteris*[38]. Pe neașteptate apăru în scenă o matroană – mai înaltă cu trei capete decât mine, cu părul alb și îngrozitor de înfuriată, îi dădu, fără nicio vorbă, două perechi de palme domnului Anton, îl înșfacă de guler și-l zvârli în tren. „Dacă trebuie să moară, zise ea, o poate face tot așa de bine și devale." Și porni iute spre casă.

Râdeau toți cei care îl ascultau, căci domnul Settembrini știa să povestească foarte cu haz. Arăta a fi temeinic informat asupra ultimelor noutăți, deși privea cu o vădită ironie viața în comun a celor de-aici. Știa tot. Cunoștea numele și cu aproximație chiar și condițiile de viață ale nou-sosiților; povestea că ieri unui cutare și unui cutare li se făcuse rezecție de coastă și știa din izvor sigur că, începând cu toamna viitoare, nu se vor mai admite bolnavi având mai mult de 38,5 grade. Noaptea trecută, povestea el, cățelușul doamnei Kapatsoulias din Mitilene s-a așezat pe butonul semnalului electric luminos de pe noptiera stăpânei lui, ceea ce a provocat multă alergătură și zarvă, mai cu seamă că n-au găsit-o singură pe doamna Kapatsoulias, ci în compania asesorului Düstmund din Friedrichshagen. Până și doctorul Blumenkohl nu se putu stăpâni să nu surâdă de această poveste, drăgălașa Marusia era cât pe ce să se înăbușe cu batista ei parfumată cu portocale, iar doamna Stöhr scoase un țipăt ascuțit, apăsându-și sânul stâng cu amândouă mâinile.

Dar numai când era cu cei doi veri, Lodovico Settembrini vorbea bucuros despre sine însuși și despre originea sa, atât în timpul plimbărilor, cât și la reuniunile serale, ba chiar și după dejun,

[38] „În beție și altele" (lat.). (n.tr.)

atunci când cea mai mare parte a pacienților părăsiseră sufrageria și când cei trei bărbați mai rămâneau la masa lor, în vreme ce fetele de serviciu strângeau, iar Hans Castorp fuma o Maria Mancini al cărei gust începea să-l simtă din nou, în această a treia săptămână. Ascultând cu uimire povestirile italianului, Hans Castorp le cântărea cu atenție, dispus să se lase influențat de ele, căci îi dezvăluiau o lume deosebită și cu totul nouă pentru el.

Settembrini vorbea despre bunicul său din Milano, care fusese avocat, dar în același timp și un mare patriot, un fel de împletire între un agitator, un orator, un publicist politic și, în sfârșit, un opoziționist la fel ca și nepotul său, însă activând într-un stil mai mare și într-un spirit mai îndrăzneț. Căci în vreme ce Lodovico – după cum mărturisea el însuși cu amărăciune – se vedea redus doar la persiflarea vieții zilnice a sanatoriului internațional Berghof, nevoit să-și exercite numai asupra acestei instituții critica sa și să protesteze împotriva ei în numele unei umanități mai frumoase și mai dinamice, bunicul dăduse de furcă guvernelor, conspirase contra Austriei și a Sfântei Alianțe care îi umilise atunci patria dezmembrată, împingând-o sub jugul unei robii împovărătoare, și fusese un membru plin de zel al anumitor organizații răspândite în toată Italia, un *carbonaro,* cum spunea Settembrini coborând brusc glasul, ca și cum ar fi fost primejdios chiar și azi să vorbești despre asta. Pe scurt, acest Giuseppe Settembrini apărea în povestirile nepotului său, pentru cei care-l ascultau, ca un om care dusese o viață întunecoasă, pătimașă și răzvrătită, ceva în genul unui șef de bandă sau al unui conspirator, iar pe chipurile celor doi veri – cu tot respectul pe care, din politețe, se sileau să-l arate – se vădea o expresie de repulsie neîncrezătoare, ba chiar de silă, pe care n-o puteau ascunde. Este drept că evenimentele evocate erau deosebite: ceea ce auzeau se întâmplase într-o epocă îndepărtată, în urmă cu aproape un secol, așadar, aparținea istoriei; or tocmai din istorie, și anume din cea veche, le erau și lor familiare aceste caractere mânate de o dragoste eroică și deznădăjduită pentru libertate și o ură de neînvins împotriva tiranilor, le erau familiare, deși nu se gândiseră niciodată că într-o zi vor lua cu ele un contact omenesc atât de apropiat. Mai

mult, acest spirit de revoltă și aceste uneltiri de conspirator ale bunicului se împleteau, după cum aflară mai departe, cu o adâncă dragoste de patrie, pe care voia s-o știe liberă și unită – da, actele de răzvrătire fuseseră rodul și revărsarea acestui amestec, întru totul vrednic de respect și oricât de ciudată li se păru și unuia, și celuilalt dintre cei doi veri ca o împletire de spirit revoluționar și patriotism – căci ei aveau obiceiul să identifice patriotismul cu un sentiment conservator de ordine – se văzură totuși obligați, cel puțin în sinea lor, să admită că în împrejurările și în epoca de atunci, răzvrătirea putea fi o adevărată virtute cetățenească, în timp ce cumpătarea loială putea să echivaleze cu o atitudine de indiferență față de problemele statului.

Dar bunicul nu fusese numai un patriot italian, ci și un prieten și un tovarăș de arme al tuturor popoarelor însetate de libertate. Căci după lovitura de stat neizbutită de la Torino, la care luase parte cu vorba și cu fapta, scăpând ca prin urechile acului de zbirii prințului Metternich[39], el plecă în exil ca să lupte și să-și verse sângele în Spania pentru Constituție și în Grecia pentru independența poporului grec. Și s-a întâmplat ca tocmai în această ultimă țară să vină pe lume tatăl lui Settembrini – și fără îndoială că asta era pricina pentru care el ajunsese un atât de mare umanist și un înflăcărat admirator al Antichității clasice – de altminteri născut dintr-o mamă de sânge german, căci Giuseppe se căsătorise cu fata în Elveția, purtând-o cu el în toate aventurile sale. Mai târziu, după un exil de zece ani, s-a putut reîntoarce în patrie și s-a stabilit ca avocat la Milano, fără însă a renunța să cheme poporul, prin vorbe și prin scris, în versuri și în proză, la libertate, activând pentru instaurarea unei republici unice și nedespărțite, să conceapă planuri revoluționare cu un elan înflăcărat și autoritar, și să prevestească într-un stil limpede unirea popoarelor înrobite, cu scopul de a asigura fericirea universală. Un amănunt pe care-l pomeni Settembrini, nepotul, făcu o impresie

[39] Klemens, prinț Wenzel von Metternich (1773–1859), cancelar al Austriei, unul dintre arbitrii politici ai Europei, adversar al mișcărilor de eliberare națională. (n.tr.)

deosebit de puternică asupra lui Hans Castorp: anume că toată viața, bunicul Giuseppe a fost văzut de către concetățenii lui umblând îmbrăcat numai în negru, căci, cum spunea el, purta doliu după Italia, patria lui, robită și îndurerată. Pe când asculta aceste relatări, Hans Castorp își aminti de bunicul lui care, din cât îl cunoscuse nepotul, purtase de asemenea numai haine negre, dar dintr-un spirit foarte deosebit de acela care-l însuflețise pe bunicul lui Settembrini: își aminti de îmbrăcămintea demodată prin mijlocirea căreia Hans Lorenz Castorp – care făcea și el parte, la urma urmei, dintr-o epocă trecută – înțelesese să se supună timpului prezent, arătând printr-un fel de artificiu cât de puțin îi aparținea, până în ziua când, pe catafalc, veșmintele lui redobândiseră în mod solemn înfățișarea lor adevărată (cu colereta) și potrivită cu caracterul său. În realitate fuseseră doi bunici diametral opuși! Hans Castorp se gândea la toate acestea pe când ochii lui luau o expresie fixă și el clătină din cap, dar în așa fel încât această mișcare se putea interpreta, deopotrivă, fie ca un semn de admirație pentru Giuseppe Settembrini, fie ca o dovadă de uimire și dezaprobare. De altfel se ferea să condamne ceea ce i se părea ciudat, mulțumindu-se să înregistreze și să compare. Revedea chipul prelung al bătrânului Hans Lorenz, aplecându-se peste interiorul ușor aurit al cupei de botez – un obiect străvechi care se moștenea nestrămutat din tată-n fiu – și rotunjindu-și buzele în timp ce rostea prefixul „stră”, și apoi ecoul acela adânc și pios al vocii care evoca locurile unde se cerea un mers solemn și cucernic. Și îl vedea pe Giuseppe Settembrini fluturând tricolorul într-o mână și învârtind sabia cu cealaltă, invocând cu ochii negri ridicați cerul și, în fruntea unei trupe de apărători ai libertății, avântându-se împotriva hoardelor despotismului. Și una, și cealaltă dintre aceste atitudini avea, fără îndoială, frumusețea și bucuria ei, gândi Hans Castorp, și făcu asta cu multă precauție, căci personal sau măcar în parte, se simțea și judecător, și împricinat. Căci Settembrini, bunicul, luptase pentru cucerirea drepturilor politice, în vreme ce, încă de la originea lor, toate drepturile aparținuseră propriului bunic sau măcar străbunilor lui, iar pușlamalele fuseseră acelea care le-au smuls prin violență

și cu fraze frumoase în decursul ultimelor patru secole. Dar iată că și unul, și celălalt se-mbrăcaseră în negru, bunicul din Nord și bunicul din Sud, și unul, și celălalt cu scopul de-a statornici o neînduplecată separație între ei și prezentul pe care îl urau. Însă pe când unul o făcuse din evlavie pentru trecut și în cinstea morții de care era legat, celălalt, dimpotrivă, din spirit de rebeliune, în cinstea progresului dușman oricărei evlavii. Desigur, erau două lumi opuse, două puncte cardinale diferite, gândea Hans Castorp, și se și vedea oarecum așezat între ele, în vreme ce domnul Settembrini povestea, aruncând câte o privire pătrunzătoare când spre unul, când spre celălalt – iar lui Hans Castorp i se părea că mai asistase la o asemenea scenă. Își amintea de o singuratică plimbare cu barca, într-un amurg, când ziua se îngâna cu noaptea, pe un lac din Holstein, spre sfârșitul verii, în urmă cu câțiva ani. Era cam în jurul orei șapte, soarele apusese de curând, iar luna aproape plină se ivise la răsărit, deasupra crângului de pe maluri. Și pe când Hans Castorp vâslea pe apa liniștită, o constelație de vis, tulburător de ciudată, domni cam vreo zece minute. Spre apus încă mai dăinuia lumina zilei, o zi de o claritate sticloasă și precisă, însă dacă întorcea puțin capul spre răsărit vedea o noapte cu lună plină, fermecătoare și limpezită de orice ceață. Contrastul acesta straniu dăinuise cam vreun sfert de oră, înainte ca noaptea și luna să biruiască, iar ochii uluiți și fermecați ai lui Hans Castorp alergau de la o lumină și de la o priveliște la alta, de la zi la noapte și de la noapte la zi.

Oricum ar fi, își mai spuse el, avocatul Settembrini, ducând o astfel de viață și angajat într-o activitate atât de vastă, nu putuse, desigur, să ajungă un mare jurist. Dar fusese însuflețit de principiul dreptății, din cea mai fragedă copilărie și până la sfârșitul vieții, după cum mărturisea nepotul său; iar Hans Castorp, cu toate că, în acel moment, nu avea capul prea limpede, organismul fiindu-i îngreunat de cele șase feluri de mâncare ale unei mese la Berghof, se silea să priceapă ce voia să spună Settembrini atunci când calificase acest principiu drept „izvorul libertății și al progresului”. Prin acest din urmă cuvânt, Hans Castorp înțelesese până acum ceva cam ca dezvoltarea mașinilor

de-a lungul secolului al XIX-lea; apoi își dădu seama că Settembrini dădea destul de multă atenție și acestor lucruri și că bunicul său avusese aceeași atitudine. Italianul aduse patriei celor doi ascultători un omagiu deosebit de călduros deoarece acolo se descoperiseră praful de pușcă – cel care aruncase la vechituri armurile medievale – și tiparul, fiindcă ușurase răspândirea ideilor democratice. Prin urmare, elogia Germania sub acest raport și numai în măsura în care era vorba despre trecut, fiind convins, după cum e și firesc, că lauda supremă se cuvenea propriei patrii, deoarece a fost prima care, în timp ce toate celelalte popoare trăiau încă în întunericul superstiției și al robiei, a desfășurat drapelul Luminii, al Culturii și al Libertății. Însă dacă Settembrini avea multă stimă pentru tehnică și pentru transporturi, domeniul de activitate pentru care se pregătise Hans Castorp – așa cum o dovedise atunci când se întâlnise pentru prima oară cu cei doi veri la banca de lângă povârniș –, nu părea totuși să-și bazeze stima pe dragostea pentru aceste forțe, ci mai curând aprecia influența lor asupra ridicării morale a omului, căci numai din acest punct de vedere înțelegea să le acorde importanță. Supunând natura din ce în ce mai mult, prin raporturile pe care le stabilise, prin dezvoltarea rețelelor rutiere și telegrafice, învingând diferențele climatice, tehnica se dovedea mijlocul cel mai sigur de-a înfrăți popoarele, de-a înlesni înțelegerea lor reciprocă, de a stabili convenții între oameni, de a distruge prejudecățile și, în sfârșit, de a duce la unirea universală. Neamul omenesc răzbise din întuneric, ieșise din spaimă și din ură, pentru a se îndrepta pe un drum luminat, către etapa finală a dragostei, limpezimii interioare, a bunătății și fericirii; și pe această cale, tehnica era cel mai bun mijloc de transport. Dar vorbind astfel, el amesteca, dintr-o singură suflare, categorii pe care Hans Castorp fusese obișnuit, până acum, să nu le privească decât în mod separat. Tehnica și moralitatea, spunea domnul Settembrini. Și mergea până acolo încât – vorbind despre Mântuitorul creștinismului care dezvăluise cel dintâi principiul egalității și înfrățirii între popoare – afirma că, ulterior, tiparul a înlesnit foarte mult răspândirea acestui principiu pe care marea Revoluție Franceză l-a ridicat la rangul de lege. Din

motive nedeslușite, toate acestea i se păreau tânărului Hans Castorp absolut confuze, măcar că domnul Settembrini le rezuma în termeni atât de limpezi și de viguroși. O singură dată, povestea el, o singură dată în viață, la începutul maturității, bunicul Giuseppe s-a simțit pe deplin fericit: asta s-a petrecut atunci când a aflat vestea despre Revoluția din Iulie de la Paris. În gura mare și în auzul tuturora, el proclamase că, într-o zi, toți oamenii vor pune cele trei zile de la Paris alături de cele șase zile ale creației lumii. Lui Hans Castorp i se păru într-adevăr cam exagerat să încerci să pui cele trei zile de vară ale anului 1830, în timpul cărora parizienii au făurit o Constituție nouă, alături de cele șase zile în cuprinsul cărora Dumnezeu a despărțit pământul de apă și a creat aștrii eterni, precum și florile, arborii, păsările, peștii, cât și întreaga suflare, iar mai târziu, când rămase singur cu vărul său Joachim, sublinie că spusele lui Settembrini i se păruseră din cale-afară de îndrăznețe și de-a dreptul necuviincioase.

Dar era atât de dispus să se lase influențat – mai bine zis să se dăruiască tuturor experiențelor – încât își înăbuși împotrivirea pe care evlavia și stilul său personal o opuneau concepției settembriniene a lucrurilor, spunându-și că tot ce i ce părea nelegiuit putea fi calificat drept îndrăzneală și că ceea ce i se părea de prost-gust era poate o dovadă de generozitate și entuziasm nobil, cel puțin în anumite împrejurări, de exemplu atunci când Settembrini-bunicul numise baricadele „tronul poporului” și când declarase că era vorba „de a sfinți sulița cetățeanului pe altarul Umanității”.

Hans Castorp știa, fără să poată da o explicație limpede, de ce îl asculta pe domnul Settembrini – explicația era nițel confuză, dar, oricum, știa. Dăinuia în bunăvoința lui ceva ca un sentiment al datoriei, dincolo de acea lipsă de răspundere proprie vacanțelor călătorului și vizitatorului care nu se oprește la nicio impresie, lăsându-se dus de întâmplări, perfect conștient că mâine sau poimâine își va lua zborul și se va reîntoarce la rânduiala vieții lui obișnuite: ceva, prin urmare, ca o voce a conștiinței și, pentru a fi precișii, a conștiinței sale încărcate, care îl împingea să-l asculte pe italian, fie când stătea picior peste picior și pufăia dintr-o Maria

Mancini, fie când toți trei urcau din cartierul englezesc spre Berghof.

Potrivit concepției și expunerii lui Settembrini, două principii își dispută lumea: Forța și Dreptul, Tirania și Libertatea, Superstiția și Știința, Legea conservării și Legea mișcării, iar din această dispută se naște Progresul. Primul principiu s-ar putea numi asiatic, celălalt european, căci Europa era țara răzvrătirii, a criticii și a activității care preface totul, în vreme ce continentul răsăritean ar întruchipa nemișcarea, repausul, completa lipsă de activitate. Nu era îngăduit câtuși de puțin să te întrebi care din aceste două puteri va sfârși prin a câștiga biruința – conform rațiunii va fi, fără îndoială, o biruință a Luminii și a Desăvârșirii. Căci, fără încetare umanitatea antrena în viața ei strălucitoare noi țări, cucerea Europa și începea să pătrundă în Asia. Dar mai lipsea mult până când victoria va fi completă, aveau datoria să facă eforturi și mai mari și mai generoase până să răsară ziua în care monarhiile și religiile se vor prăbuși chiar și în țările care, ce-i drept, nu apucaseră să trăiască nici veacul al XVIII-lea și nici anul 1789. Însă ziua aceasta va veni, spunea Settembrini zâmbind subțire sub mustață, va veni pe aripi de vulturi dacă nu pe cele de porumbei, și se va înălța în zorii înfrățirii universale a popoarelor, sub semnul Rațiunii, al Științei și al Dreptății; va aduce sfânta alianță a democrației cetățenești, contralovitură dată celei de trei ori infame alianțe a prinților și a guvernelor al căror dușman de moarte fusese bunicul său, Giuseppe – într-un cuvânt, republica mondială. Dar pentru a atinge acest țel era necesar, înainte de toate, să fie izbit principiul asiatic al robiei și al conservatorismului în centrul și în nervul vital al rezistenței lui, adică la Viena. Era vorba ca Austriei să i se dea la cap, pentru a fi distrusă, în primul rând ca trecutul să fie răzbunat o dată pentru totdeauna, și apoi ca să se pregătească domnia Dreptății și a Fericirii pe pământ.

Această ultimă turnură și concluzie a potopului de vorbe revărsat de Settembrini nu-l mai interesară absolut deloc pe Hans Castorp, ba, dimpotrivă, ori de câte ori se repetară îi displăcură, impresionându-l în mod penibil, ca o jignire personală sau națională – iar cât despre Joachim Ziemssen, ori de câte ori italianul se

scufunda în vâltorile lui de elocință, el întorcea capul, încruntând sprâncenele, nu-l mai asculta și atrăgea atenția rușilor că sosise ora să înceapă cura sau încerca să schimbe conversația. Nici Hans Castorp nu se simțea în stare să fie atent la asemenea rătăciri – deoarece se situau, fără îndoială, dincolo de limitele influențelor pe care conștiința lui îl îndemna să le primească în calitate de experiențe – deși ținea mult să fie lămurit, atât de mult încât atunci când Settembrini se așeza lângă ei sau li se alătura la plimbarea în aer liber, el era acela care-l invita pe italian să-și expună ideile.

Aceste idei, idealuri și năzuințe, remarcase Settembrini, erau la el acasă o tradiție de familie. Căci toți trei le închinaseră viața și forțele intelectuale: bunicul, tatăl și nepotul, fiecare în genul lui: tatăl n-a fost mai prejos decât bunicul Giuseppe, cu toate că nu fusese nici agitator politic și nici luptător pentru cauza libertății, ci un savant discret și delicat, un umanist lucrând la pupitrul său. Dar ce înseamnă oare umanismul? Nimic altceva decât dragostea de om, și chiar prin aceasta umanismul era totodată un act politic, o atitudine de răzvrătire împotriva a tot ce-l murdărește și-l dezonorează pe om. I se reproșase lui Settembrini-tatăl că dă formei o importanță prea mare, însă el nu cultiva forma frumoasă în sine, ci numai din respect pentru demnitatea omului, în opoziție strălucitoare cu Evul Mediu care nu numai că se dedase disprețului față de om, îmbrățișând superstiția, dar se mai cufundase și într-o rușinoasă desconsiderare a formelor; înainte de orice, tatăl lui Settembrini luase apărarea deplinei libertăți de gândire și a bucuriei de-a trăi, susținând că cerul trebuie lăsat vrăbiilor. Un adevărat Prometeu! După părerea lui, Prometeu fusese primul umanist, fiind absolut identic cu acel Satan în cinstea căruia Carducci crease un imn… Ah! Dumnezeule, dacă verii ar fi putut să-l audă pe bătrânul dușman al Bisericii, zeflemisind, tunând și fulgerând împotriva sentimentalismului creștin și al romanticilor! Împotriva imnurilor sacre ale lui Manzoni[40]! Împotriva poeziei cu umbre și clar de lună a

[40] Alessandro Manzoni (1785–1873), poet și prozator italian, șeful școlii romantice italiene. (n.tr.)

romanticismului[41] pe care-l comparase cu „palida călugăriță celestă, Luna”! *Per Bacco*[42], asta le-ar fi produs o mare bucurie! Și ar mai fi trebuit să-l audă pe Carducci interpretându-l pe Dante – pe care îl slăvea ca pe cetățeanul unui mare oraș, care a apărat forța activă ce transformă lumea și o face mai bună, împotriva ascetismului și a negației vieții. Căci poetul n-a înțeles să cinstească umbra bolnăvicioasă a Beatricei sub denumirea de *Donna gentile e pietosa*[43]; dimpotrivă, astfel și-a numit soția care în poem întrupează principiul cunoașterii din lumea aceasta, și munca practică a vieții…

Prin urmare, Hans Castorp aflase destule lucruri despre Dante și din sursa cea mai bună. Nu se încredea el chiar cu totul în aceste cunoștințe noi, ținând seama că acela care-i slujea de mijlocitor era un fluieră-vânt; dar merita să-ți dai osteneala să auzi că Dante a fost inteligența reprezentativă a unui mare oraș. Și vorbind despre el însuși, Settembrini declară că în ființa lui, în el, în Lodovico-nepotul, se contopiseră tendințele ascendenților imediați, combativitatea cetățenească a bunicului și umanismul tatălui, și acesta era motivul pentru care el devenise un literat, un scriitor independent. Deoarece literatura nu era nimic altceva decât unirea umanismului cu politica – fapt care se îndeplinea cu atât mai nesilit cu cât umanismul era el însuși politică, iar politica umanism. Aici, Hans Castorp ciulea urechile, dându-și silința să-l înțeleagă cât mai bine; căci putea să spere că va descoperi marea ignoranță a berarului Magnus și va afla de ce literatura era altceva decât „caractere frumoase”. Settembrini întrebă dacă ascultătorii lui auziseră vreodată vorbindu-se despre domnul Brunetto, Brunetto Latini[44], notarul Florenței, de pe la anul 1250, care scrisese o carte despre virtuți și vicii. Maestrul acesta a fost primul

[41] Cuvântul *romanticismo,* de origine italiană, a fost introdus în Franța, la 1823, de Stendhal, pentru a desemna romantismul ca școală literară. (n.tr.)

[42] „Pe legea mea!” (ital.). (n.tr.)

[43] „Doamna frumoasă și evlavioasă” (ital.). (n.tr.)

[44] Brunetto sau Burnetto di Bonacorso Latini (circa 1220–1293), autor al unor opere poetice și enciclopedice, profesor al lui Dante. (n.tr.)

care i-a educat pe florentini, i-a învățat cum să vorbească, punându-le la îndemână și arta de-a conduce republica după regulile politicii. „Acum ați înțeles, domnii mei! exclamă Settembrini. Acum, ați înțeles!" și începu să vorbească despre „Cuvânt", despre cultul cuvântului, despre elocvență, pe care o califică drept triumful umanității. Căci cuvântul este gloria omului și numai el face ca viața omului să fie demnă. Nu numai umanismul – ci însăși umanitatea, în general, întreaga demnitate umană, cinstirea oamenilor și a omului față de el însuși, toate acestea sunt nedespărțite de cuvânt, sunt legate de literatură – („Vezi, îi spuse mai târziu Hans Castorp vărului său, vezi că în literatură importanță au totuși cuvintele frumoase? Eu mi-am dat seama imediat.") – și tot așa politica făcea corp comun cu cuvântul sau mai precis: era născută din unirea umanității cu literatura, căci cuvintele frumoase dădeau naștere la acțiuni frumoase.

— Ați avut în țara dumneavoastră, zise Settembrini, acum două sute de ani, un poet, un minunat bătrân povestitor care dădea o mare importanță unei scrieri frumoase deoarece credea că ea ne conduce spre stilul frumos. Ar fi trebuit să meargă puțin mai departe și să spună că un stil frumos duce la fapte frumoase. A scrie frumos înseamnă aproape a gândi frumos, și de aici nu este departe până la a te comporta frumos. Întreaga civilizație și desăvârșire morală sunt născute din spiritul literaturii, care este sufletul demnității umane, și în același timp se identifică și cu politica. Da, toate acestea sunt una, nu fac decât una și aceeași forță și idee, și nu există decât un singur nume care să le reunească pe toate. Care este acest nume? Așadar, acest nume era alcătuit din niște silabe cunoscute, deși cei doi veri nu i-au putut pricepe, desigur, nici sensul și nici măreția – el suna astfel: Civilizație! Și lăsând să-i cadă acest cuvânt de pe buze, Settembrini ridică mâna dreaptă, mică și galbenă, asemenea cuiva care ținea un toast.

Tânărul Hans Castorp recunoștea că toate acestea sunt foarte vrednice de-a fi ascultate, însă fără a se considera angajat în vreun fel oarecare, ci doar cu titlu de experiență, dar oricum, acesta a fost sensul în care își mărturisi gândurile vorbindu-i lui Joachim

Ziemssen, care tocmai avea termometrul în gură, deci nu putea să răspundă decât într-un chip de neînțeles, și pe urmă era foarte ocupat să citească gradele și să le treacă în foaia de temperatură, pentru ca, abia după aceea, să-și poată da cu părerea asupra punctelor de vedere ale lui Settembrini. Așa cum am spus, Hans Castorp se interesa cu zel de aceste puncte de vedere și-și deschidea sufletul să primească aceste cunoștințe pentru a le cerceta îndeaproape: fapt care ne și subliniază cât de mult se deosebește omul lucid, lămurit, de visătorul nerod – care nu era altul decât Hans Castorp atunci când îl făcuse, în față, flașnetar pe domnul Settembrini și încercase din toate puterile să-l gonească deoarece „îl deranja"; dar ca om lucid, Hans Castorp îl asculta pe italian politicos și atent, dându-și silința în mod cinstit să-și potolească și să-și atenueze opozițiile ce se iveau împotriva speculațiilor și expunerilor Mentorului[45]. Căci nu vrem să negăm că anumite rezistențe își croiau drum în sufletul lui: adică erau anumite opoziții mai vechi, care dăinuiseră în el dintotdeauna, și încă altele ce proveneau din împrejurările prezente, din experiențele directe sau indirecte, pe care le trăia în mijlocul celor de-aici de sus.

Ce este omul și cu câtă ușurință i se poate rătăci conștiința! Cum găsește el mijlocul de a lua chemarea pasiunii drept voce a datoriei! Dintr-un sentiment al datoriei, al dragostei de dreptate și de echilibru, Hans Castorp ajunse să dea bucuros ascultare spuselor lui Settembrini și să-i examineze cu bunăvoință considerațiile asupra rațiunii, republicii și stilului frumos, gata să se lase influențat de ele. Dar, imediat, își spunea că ar fi cu atât mai consecvent dacă și-ar lăsa gândurile și visările să-i zboare în altă direcție, ba chiar într-o direcție *diametral opusă* – și pentru a da glas chiar de pe acum tuturor presupunerilor noastre, vom declara că nu l-a ascultat pe domnul Settembrini decât cu singurul scop de a primi de la propria conștiință certificatul de liberă trecere pe care nu i l-ar fi acordat de la bun început. Dar ce sau cine se găsea de cealaltă parte, opusă patriotismului,

[45] Personaj din *Odiseea,* educatorul lui Telemac, fiul lui Ulise. (n.tr.)

demnității umane și beletristicii, către care Hans Castorp să poată iarăși să-și îndrepte faptele și gândurile? Acolo se găsea… Clavdia Chauchat, fără vigoare, putredă pe dinăuntru și cu ochii de kirghiză; și pe când Hans Castorp se gândea la ea (de altfel expresia „se gândea la ea" exprimă cu foarte mare reticență chipul cum se apropia de ea în sufletul său), își închipui din nou că se afla în barcă, pe lacul din Holstein, și că-și întorcea privirea amăgită de ziua sticloasă de pe malul apusean, ca să-și îndrepte ochii orbiți spre noaptea cu lună plină, unde pluteau cețurile cerului răsăritean.

Termometrul

Săptămâna lui Hans Castorp se întindea aici de marți până marți, căci într-o marți sosise. De câteva zile își achitase la administrație nota pe săptămâna a doua – o notă modestă, exact o sută șaizeci de franci, rezonabilă și justificată, socotea el, mai ales dacă țineai seama de anumite înlesniri incalculabile ale acestei găzduiri, și care nu puteau fi evaluate, și de anumite suplimente pe care ar fi putut foarte bine să i le treacă în cont, ca de pildă concertul bilunar de pe terasă și conferințele doctorului Krokowski – adică nota era întocmită numai pentru pensiunea propriu-zisă, pentru cheltuielile de întreținere, pentru camera confortabilă și pentru cele cinci formidabile mese.

— Nu e scump, e mai curând ieftin, nu te poți plânge că aici, sus, ți se cere prea mult, spuse invitatul celui stabilit de mai multă vreme. Deci, în medie, îți trebuie șase sute cincizeci de franci pe lună, pentru cameră și masă, întrucât tratamentul medical este cuprins în această sumă. Bine. Admite că mai cheltuiești încă treizeci de franci pe lună cu bacșișurile, dacă vrei să te porți cum se cuvine și să ai în jur fețe surâzătoare. Asta face șase sute optzeci de franci. Bun. O să-mi spui că mai sunt și alte cheltuieli și accesorii. Mai sunt banii pentru băuturi, pentru obiectele de toaletă, pentru țigări, mai faci din când în când câte o excursie, iar dacă vrei, o plimbare cu trăsura, mai sunt apoi notele pentru

cizmar și croitor. Bine, dar calculând precis, nu vei reuși, cu cea mai mare bunăvoință, să cheltuiești o mie de franci pe lună! Nici chiar opt sute de mărci. Ceea ce, una peste alta, nu face zece mii de mărci pe an. Nu, chiar mai puțin, fără îndoială. Iar atâta îți ajunge ca să trăiești.

— Te felicit pentru calculul tău făcut în minte, zise Joachim. Nu știam că ești atât de tare. Și găsesc că e foarte generos din partea ta să faci așa de iute socoteala pe un an întreg; hotărât, ai și învățat ceva la noi, sus. De altfel, socoteala ta e și așa exagerată. Eu nu fumez și nici nu am intenția să-mi fac haine aici, așa că îți mulțumesc.

— Prin urmare, socoteala e exagerată, zise Hans Castorp, puțin încurcat.

Însă ce i-o fi venit să treacă în contul lui Joachim țigările și costumele noi, se întrebă el, iar iuțeala cu care calculase în minte totul nu era decât o iluzie și o părere a vărului său în ceea ce privea darurile lui naturale. Fiindcă, în această privință ca și în toate celelalte el era mai degrabă greoi și lipsit de spontaneitate, iar în acest caz special nu fusese o întâmplare faptul că văzuse dintr-o ochire, deoarece, în realitate, se pregătise, ba chiar făcuse exerciții *în scris,* adică într-o seară, în timpul curei de odihnă – întrucât sfârșise și el prin a se întinde după masă, ca toți ceilalți – se ridicase anume de pe minunatul său șezlong și, ascultând de un impuls subit, luase din cameră hârtie și creion, ca să calculeze. Astfel ajunsese la constatarea că vărului sau – de fapt oricui de-aici – nu-i erau necesari, una peste alta, decât douăsprezece mii de franci pe an, și chipurile, ca să-i treacă timpul, se convinsese că, în ceea ce-l privea, viața de aici, sus, era mai mult decât la îndemâna pungii lui, deoarece putea să considere că dispunea de un venit anual de optsprezece-nouăsprezece mii de franci.

Așadar, achitase acum trei zile a doua notă săptămânală, i se eliberase chitanța odată cu mulțumirile administrației și se afla la mijlocul celei de-a treia săptămâni și ultima a vacanței ce-și propusese s-o petreacă aici, sus. Își spuse și-l anunță și pe vărul lui, că duminica viitoare va mai asista la unul dintre acele concerte de pe terasă, care se repetau la fiecare cincisprezece zile, iar luni

se va mai duce la una dintre conferințele doctorului Krokowski, care se țineau tot de două ori pe lună; iar marți sau miercuri va pleca și-l va lăsa pe Joachim singur, bietul Joachim căruia Radamant îi mai dăduse încă Dumnezeu știe câte luni și ai cărui ochi blânzi și negri se acopereau cu un val de melancolie de fiecare dată când venea vorba despre plecarea lui Hans Castorp, plecare ce începuse să se apropie vertiginos. Vai, Dumnezeule mare, ce se alesese din această vacanță! Trecuse, zburase, se risipise – și n-ar fi știut în adevăr să spună cum. Totuși, erau douăzeci și una de zile pe care ar fi trebuit să le petreacă împreună, un șir lung, care la început nu putuse fi prevăzut prea ușor. Și iată că, deodată, nu mai rămăseseră decât trei sau patru biete zile, lipsite de însemnătate, un rest neglijabil, cel mult împovărat de diversele acțiuni prevăzute în programul zilei, dar de pe acum copleșite complet de gândul la bagaje și la plecare. La urma urmei, trei săptămâni reprezentau aici, sus, foarte puțin, o nimica toată – cum de altfel i se și spusese de la început. Aici, cea mai mică unitate de timp era luna, îi atrăsese atenția Settembrini, și, cum șederea lui Hans Castorp nu atingea nici măcar această unitate, ea nici nu conta ca ședere, ci doar ca o vizită trecătoare, așa cum îi spusese și consilierul aulic Behrens. Oare nu cumva timpul trecea aici ca într-o clipită din cauza combustiilor totale din organism? Pentru Joachim, o astfel de viteză a trăirii era, în ultimă instanță, o adevărată mângâiere, când se gândea la cele cinci luni ce-l mai așteptau, și presupunând că totul se va limita numai la atât. Dar în timpul celor trei săptămâni, amândoi ar fi trebuit să supravegheze cu mai multă atenție scurgerea timpului, așa cum făceau bolnavii când își luau temperatura și când cele șapte minute prescrise deveneau un interval de timp atât de important…

Lui Hans Castorp îi era milă din toată inima de vărul sau, în ochii căruia puteai citi o tristețe foarte omenească de a-și pierde, în curând, tovarășul – și, de fapt, îl compătimea foarte tare, gândindu-se că sărmanul va rămâne, de acum înainte, mereu fără el, în vreme ce el însuși, va trăi din nou în câmpie și-și va desfășura activitatea în serviciul tehnicii transporturilor care apropie popoarele: ba, în anumite clipe, această milă îi ardea

dureros de puternic pieptul și fără îndoială că aceasta era pricina pentru care îi vorbi din ce în ce mai puțin despre plecarea lui; iar dacă din când în când aducea vorba despre acest lucru, Hans Castorp, așa după cum am mai spus-o, dădea impresia – dintr-o bună-cuviință și delicatețe a firii – că până în ultima clipă nici nu mai voia să se gândească la plecare.

— Să sperăm, spuse Joachim, că măcar te-ai odihnit la noi și că ajuns jos, în vale, te vei bucura de binefacerile acestei destinderi.

— Da, voi transmite tuturor salutări din partea ta, răspunse Hans Castorp, și le voi spune că mă vei urma după cel mult cinci luni. Odihnit? Mă întrebi dacă m-am odihnit în aceste câteva zile? Vreau să sper că da. O oarecare întremare trebuie să se fi produs chiar și într-un timp atât de scurt. Dar nu-i mai puțin adevărat că aici, sus, impresiile au fost atât de noi, atât de noi în toate privințele și în același timp stimulatoare, însă tot pe atât de obositoare din punct de vedere moral și fizic, încât nu am încă sentimentul că le-am epuizat și m-am aclimatizat, ceea ce este prima condiție a oricărei odihne adevărate. Maria este, mulțumesc lui Dumnezeu, tot atât de bună ca și mai înainte, de câteva zile mi-am regăsit gustul cu care eram obișnuit. Numai că, din când în când, batista mi se mai pătează cu roșu, dacă-mi suflu nasul, mi se pare că nu voi reuși să scap, înainte de plecare, de această afurisită fierbințeală, care-mi arde obrajii, și nici de aceste nesăbuite bătăi de inimă. Nu, nu, în ceea ce mă privește nu se poate spune că m-am aclimatizat, și nici n-ar fi fost posibil într-un termen atât de scurt. Pentru a te aclimatiza și pentru a-ți însuși toate impresiile de aici, ar fi trebuit un timp mai îndelungat și abia după aceea putea să înceapă odihna, ca să produci mai multă albumină. Păcat. Spun „păcat”, întrucât este o greșeală din partea mea că nu mi-am rezervat mai mult timp pentru această vizită – căci, în definitiv, timp puteam să găsesc. Pe când așa, am impresia certă că, ajuns acasă, la șes, voi avea nevoie să mă refac de pe urma acestei odihne și că va trebui să dorm trei săptămâni, atât de tare mi se pare uneori că m-am obosit aici. Și iată că, peste toate acestea, se mai adaugă și un guturai blestemat…

Se părea, în adevăr, că Hans Castorp va fi nevoit să se întoarcă la șes cu un guturai dintre cele mai rebele. Răcise, fără îndoială, făcându-și cura de odihnă, și îndrăznim să schițăm o a doua presupunere, anume că faptul se întâmplase în timpul curei de odihnă de seară, pe care o făcea cam de o săptămână, cu toată vremea ploioasă și rece care nu dădea semne că s-ar îndrepta înaintea plecării lui. Aflase însă că vremea asta nu putea fi calificată drept rea; noțiunea de vreme rea nu exista aici sub nicio formă, nimeni nu se temea de niciun fel de vreme, iar Hans Castorp, datorită receptivității mlădioase a tinereții, facultății ei de a se adapta ideilor și obiceiurilor mediului în care este strămutată, începuse să-și însușească această nepăsare. Atunci când ploua cu găleata, nu însemna că numai pentru atâta lucru aerul ar fi mai puțin uscat. Și fără îndoială, nici nu era, căci capul îți ardea mereu, ca și cum te-ai fi găsit într-o cameră supraîncălzită sau ca și cum ai fi băut mult vin. Cât despre frigul care te pătrundea, nu era deloc înțelept să încerci să scapi de el refugiindu-te în cameră; căci atâta vreme cât nu ningea, nu se dădea drumul la calorifer și nu era întru nimic mai comod să stai în cameră decât să te întinzi pe balcon, îmbrăcat cu paltonul și înfășurat după toate regulile artei în două pături bune de păr de cămilă. Dimpotrivă: poziția asta era cu mult mai agreabilă, era starea cea mai plăcută pe care Hans Castorp își amintea s-o fi simțit vreodată – iar el nu se lăsa înșelat în aprecierea lui de faptul că un oarecare literat și *carbonaro* califica, nu fără subînțelesuri răutăcioase, poziția aceasta drept „orizontală". Îl desfăta mai ales seara, când mica lampă lumina lângă el, pe măsuță, și când, înfășurat bine în pături, delectându-se cu binefacerile greu de precizat ale șezlongului, simțea iarăși gustul Mariei, deși avea, ce-i drept, vârful nasului înghețat și ținea o carte – tot *Ocean Steamships* – cu mâinile înțepenite și înroșite de frig, și privea pe sub arcada balconului peste întinderea văii din ce în ce mai întunecate și presărate cu lumini care se pierdeau în depărtare, și de unde, aproape în fiecare seară, răzbătea muzica timp de aproximativ o oră, urzeală de vuiete plăcute și de melodii familiare: erau fragmente din opere, bucăți din *Carmen,* din *Trubadurul* sau din

Freischütz, apoi valsuri bine orchestrate și antrenante, marșuri care te făceau să-ți ridici țanțoș capul și mazurci vesele. Mazurka? Așa se numea de fapt Marusia, fata cu rubinul roșu, iar pe balconul vecin, îndărătul peretelui gros de sticlă opalescentă, stătea culcat Joachim – cu care Hans Castorp schimba câte o vorbă cu voce joasă ca să nu-i deranjeze pe ceilalți orizontali. De pe balconul lui, Joachim se bucura de o audiție tot atât de bună, măcar că el nu era meloman și nu putea gusta cu aceeași plăcere concertele de seară. Păcat de el; în schimb, buchisea mulțumit gramatica rusească. Hans Castorp însă lăsă *Ocean Steamships* să-i cadă pe pătură, ascultă muzica din tot sufletul, se cufundă bucuros în adâncurile transparente ale melodiilor, simțind o satisfacție deosebit de vie când auzea vreo compoziție interesantă sau care-i trezea amintiri – și lăsându-se astfel în voia plăcerii nu-și aducea aminte decât cu sentimente ostile de remarcile enervante ale lui Settembrini asupra muzicii, mai ales remarca potrivit căreia muzica era suspectă din punct de vedere politic, ceea ce nu valora, de fapt, cu mult mai mult decât afirmația bunicului Giuseppe în legătură cu Revoluția din Iulie și cu cele șase zile ale facerii lumii.

Joachim însă nu era atât de pasionat de muzică și-i rămânea străină aromatica pasiune a fumatului; altfel, pe balconul lui era deopotrivă de bine adăpostit și instalat. Ziua se sfârșise și de data aceasta totul era sfârșit, puteai fi sigur că nu se va mai întâmpla nimic, că nu vor mai fi emoții puternice și că, prin urmare, musculatura inimii nu va mai fi pusă la încercări suplimentare. Dar în același timp erai sigur că mâine totul va fi reluat de la capăt, dar nu numai că totul va reîncepe ca de obicei, ci și că se va desfășura absolut la fel; iar această dublă certitudine, acest fapt indubitabil era dintre cele mai reconfortante, căci împreună cu muzica și cu savoarea regăsită a Mariei, îi dădea lui Hans Castorp, în timpul curei de seară, o stare de reală fericire.

Toate acestea însă n-au putut să împiedice ca musafirul și plăpândul novice să răcească foarte serios în timpul numitei cure de seară (sau se prea poate, tot atât de bine, să fi răcit în altă parte). Se anunța un guturai zdravăn, care apăsa cavitatea frontală, omușorul era iritat și dureros, iar aerul nu trecea ca de

obicei prin canalul destinat de natură pentru treaba aceasta, ci pătrundea rece, greoi, provocând mereu accese de tuse rebelă; numai într-o singură noapte, glasul îi deveni de un bas răgușit, ca ars de băuturi tari și – potrivit spuselor sale – toată noaptea n-a închis ochii, deoarece o uscăciune înecăcioasă a gâtului îl făcea să tresară necontenit pe pernă.

— Povestea asta este teribil de neplăcută și chinuitoare, îi spuse Joachim. Răcelile, trebuie să ți-o spun, nu sunt *reçus*[46] aici, li se tăgăduiește existența, căci, în mod oficial, marea uscăciune a atmosferei nu le justifică, și ca bolnav ai fi prost primit de Behrens, dacă ai vrea să treci drept gripat. Dar cu tine, la urma urmei, e cu totul altceva; oricum ar fi, ai tot dreptul să răcești. Ar fi minunat dacă am putea să-ți oprim guturaiul; devale, la șes, există mijloace pentru așa ceva, dar mă îndoiesc că ăștia de-aici îi vor acorda o prea mare atenție. Aici e mai bine să nu te îmbolnăvești, căci nimănui nu-i pasă. E un lucru cunoscut aici de mult și pe care ți-l spun acum înainte de plecare. Când am venit eu, se afla și o doamnă care, cât era săptămâna de lungă, se plângea că o doare urechea și, până la urmă, Behrens o examina. „Puteți fi complet liniștită, îi spuse el; afecțiunea nu-i de natură tuberculoasă." Și la atât s-au oprit lucrurile. Ei bine, o să vedem mâine ce vom putea face. Voi vorbi cu maseurul, când va veni la mine. Asta este calea ierarhică, el va comunica mai departe, astfel că, până la sfârșit, vor face totuși ceva pentru tine.

Așa procedă Joachim, iar forul ierarhic arătă de ce era în stare. Chiar de vineri, când Hans Castorp se întorsese de la plimbarea matinală, cineva bătu în ușă și astfel avu prilejul să facă personal cunoștință cu domnișoara von Mylendonk sau „doamna superioară", cum i se mai spunea, pe care n-o zărise până atunci, fiind foarte ocupată, decât de departe, pe când ieșea din camera unui bolnav și traversa coridorul ca să intre în camera de vizavi – iar altă dată o văzuse făcându-și în fugă apariția în sufragerie și-i auzise vocea stridentă. Așadar, de data aceasta vizita îi era destinată personal; ademenită de guturaiul lui, domnișoara von

[46] „Admise" (fr.). (n.tr.)

Mylendonk bătu tare și scurt, cu degetu-i osos, în ușa camerei, dădu buzna înainte ca el să fi putut spune: „Intră!" și se mai repezi îndărăt, de pe prag, ca să verifice numărul camerei.

— Treizeci și patru, orăcăi ea pe un ton înalt. Exact, dom'le, *on me dit que vous avez pris froid, I hear you have caught a cold, Vî kajetsia prostudilisî*[47], aud că ați răcit. Ce limbă trebuie să vorbesc cu dumneata? Germana, văd bine. Ah, da, musafirul tânărului Ziemssen, acuma știu. Trebuie să mă duc în sala de operații. Este acolo unul care urmează să fie cloroformizat și a mâncat salată de fasole. Dacă nu ești cu ochii în patru... și dumneata, tinere, pretinzi că ai răcit aici?

Hans Castorp era uluit de acest fel de a vorbi al unei doamne de origine nobilă, căci vorbea mâncându-și cuvintele, își răsucea gâtul și cu nasul în sus adulmeca asemenea fiarelor în cuști, agitându-și mâna dreaptă pe jumătate închisă și plină de pistrui, și ținând arătătorul ridicat, ca și cum ar fi vrut să spună: „Iute, iute, iute! Nu asculta ce spun eu, ci vorbește dumneata ca să pot pleca!" Era o femeie de vreo patruzeci de ani, de statură mică, fără forme, îmbrăcată într-un halat alb de soră, legat la mijloc cu un cordon, și având pe piept o cruce împodobită cu granate. De sub boneta de soră de caritate îi ieșea părul roșu și rar, iar ochii albaștri, spălăciți și inflamați, având pe deasupra și un ulcior copt, aruncau niște priviri neliniștite, nasul îi era cârn, gura ca de broască, iar buza inferioară se răsfrângea pieziș în afară când vorbea, cu o mișcare ca de lopată. Cu toate acestea, Hans Castorp o privea cu o amabilitate modestă, îngăduitoare și încrezătoare, care îi era înnăscută.

— Ce-i cu răceala asta, spune? întrebă pentru a doua oară sora-șefă, silindu-se să dea ochilor o strălucire pătrunzătoare, dar fără să izbutească, deoarece erau sașii. Nouă nu ne place soiul ăsta de răceli. Răcești des? Vărul dumitale nu răcea și el mereu? Prin urmare, câți ani ai? Douăzeci și patru? La vârsta dumitale pățești de-alde astea. Și te-ai gândit să vii aici ca să răcești? N-ar trebui să vorbim aici deloc despre „răceală", astea sunt palavre de

[47] În franceză, engleză și rusă. (n.tr.)

jos. (În gura ei cuvântul „palavre” avea ceva oribil și fantastic, așa cum îl rostea mișcându-și buza inferioară ca o lopată.) Ai o frumoasă iritație a căilor respiratorii, îmi dau seama, e de ajuns să-ți privesc ochii. (Și iarăși făcu strania tentativă de a se uita în ochii lui cu o privire pătrunzătoare, bineînțeles, fără să reușească întru totul.) Dar guturaiele nu apar din cauza frigului, ci provin dintr-o infecție pe care ești predispus s-o ai și este vorba de-a ști dacă suntem în fața unei infecții inofensive sau a unei infecții ceva mai ofensive. Restul nu-s decât palavre. (Iarăși această oribilă „palavră”!) În cazul dumitale este foarte posibil să nu fie decât ceva anodin, zise ea, și-l privi cu ulciorul copt, nu știa nici el cum. Poftim, iată aici un antiseptic inofensiv. Poate că o să-ți facă bine. Și scoase din geanta de piele, care-i atârna de cordon, un pachețel, punându-l pe masă. De altfel, pari îmbujorat, ca și cum ai avea temperatură. Și continuă să se uite la fața lui, dar cu niște ochi care parcă alunecau. Ți-ai luat temperatura?

Tânărul făcu semn că nu.

— De ce nu? întrebă infirmiera, și buza inferioară, care-i ieșea pieziș, rămase în aer…

Hans Castorp tăcu. Băiatul bine-crescut era încă foarte tânăr și păstrase obiceiul de-a tăcea al școlarului care stă în picioare în fața băncii, iar când nu știe să răspundă, tace.

— Oare nu cumva ai obiceiul să nu-ți iei niciodată temperatura?

— Ba nu, doamnă superioară. Mi-o iau când am febră.

— Dom’le, dar temperatura o iei tocmai pentru a ști *dacă* ai febră. Și acum, după părerea dumitale, nu ai?

— Nu prea știu, doamnă superioară. De fapt, nu pot să-mi dau seama precis. De când am sosit aici m-a tot luat puțin cu cald și cu frig.

— Aha! Și unde ți-e termometrul?

— N-am termometru, doamnă superioară. N-am nevoie, căci nu am venit aici decât în vizită. Sunt sănătos.

— Palavre! M-ai chemat pentru că ești sănătos?

— Nu, râse el politicos, ci pentru că mă simt puțin cam…

— … răcit. Aici la noi asemenea răceli sunt destul de frecvente.

Iată! făcu ea și scotoci iarăși în geantă ca să scoată două cutiuțe de piele, una neagră și alta roșie, pe care le puse pe masă. Ăsta costă trei franci și cincizeci, iar ăsta cinci franci. Firește că ăla de cinci franci este mai bun. Poți să-l folosești toată viața dacă o să ai grijă de el.

Hans Castorp luă cutiuța roșie și o deschise. Elegant ca o bijuterie, obiectul de sticlă era întins în culcușul capitonat cu catifea roșie, executat pe măsură. Gradele erau însemnate cu linii roșii, zecimile cu linii negre. Cifrele erau roșii, iar partea inferioară, care se prelungea subțiindu-se, era umplută cu argint viu strălucitor. Coloana mercurului era coborâtă mult sub gradele normale ale căldurii animale.

Hans Castorp știa ce anume i se cuvenea lui însuși și prestigiului său.

— Îl iau pe acesta, spuse el, neacordând celuilalt nici cea mai mică atenție. Pe acesta de cinci franci. Îmi îngăduiți să vi-l achit imediat…

— E-n regulă, măcăi superioara. Mai ales să nu te calicești la târguielile importante. Nu-i nicio grabă, o să ți-l treacă în nota de plată. Dă-mi-l, iar pentru început o să-l coborâm complet – uite-așa. Și luă termometrul, îl scutură de mai multe ori coborându-i coloana de argint viu și mai mult, până sub 35 de grade. Mercurul se va urca, se va înălța, zise ea. Iată-ți achiziția! Cunoști cum se procedează la noi? Îl ții sub onorabila dumitale limbă, câte șapte minute de patru ori pe zi, cu buzele bine lipite. La bună vedere, dom'le! Îți urez un diagnostic bun!

Și părăsi camera.

Hans Castorp se înclinase și rămăsese lângă masă, în picioare, plimbându-și privirea de la ușa pe unde dispăruse sora-șefă la instrumentul pe care i-l lăsase. „Asta-i deci superioara von Mylendonk, gândi el. Lui Settembrini nu-i place și este adevărat că are unele manifestări neplăcute. Ulciorul nu-i deloc estetic, dar probabil că nu-l are întotdeauna. De ce mi-a spus însă tot timpul «dom'le», pronunțând atât de incorect? Are apucături de băieței și e cam ciudată. Și iată că mi-a și vândut un termometru, are totdeauna câteva în geantă. Se pare că aici se găsesc pretutindeni, în

toate prăvăliile, chiar acolo unde te-ai aștepta mai puțin, cum spune Joachim. N-a trebuit să-mi dau prea multă osteneală să-l achiziționez, a venit singur la mine." Scoase din cutiuță obiectul fragil, îl cercetă, apoi începu să se plimbe neliniștit prin cameră, ținându-l în mână. Inima îi bătea repede și puternic. Se întoarse spre ușa deschisă a balconului și schiță o mișcare spre camera alăturată, cu intenția să-i facă o vizită lui Joachim, dar renunță, rămase în picioare lângă masă și începu să-și dreagă glasul pentru a-și da seama de sunetul înăbușit al vocii. Apoi tuși cu toată puterea. „Da, trebuie să văd dacă am febră din cauza guturaiului", își spuse și vârî repede termometrul în gură, punând vârful cu argint viu sub limbă astfel că instrumentul îi ieșea pieziș printre buzele strânse foarte tare ca să nu lase să pătrundă niciun pic de aer. „Nicio secundă mai mult, niciuna mai puțin, gândi el. În mine se poate avea încredere. Nu trebuie să mi-l schimbe cu o «soră mută», ca lui Ottilie Kneifer, persoana despre care mi-a vorbit Settembrini." Și începu să se plimbe prin cameră, ținând strâns termometrul în gură. Timpul se târa, termenul părea nesfârșit. Trecuseră abia două minute și jumătate când, temându-se că a depășit clipa prescrisă, privi acele ceasornicului. Începu să facă o puzderie de gesturi banale, mișcă lucrurile din locul lor punându-le înapoi, apoi ieși pe balcon și, ferindu-se ca vărul lui să-l vadă, contemplă priveliștea, valea dintre munți, care ajunsese cu toate aspectele ei atât de intimă sufletului său: piscurile, liniile crestelor și pereții stâncoși, iar spre stânga, văgăuna profundă a Brehmenbühl-ului a cărui spinare cobora pieziș spre sat, în vreme ce întunecata pădure alpină îi acoperea coastele – privi spre dreapta masivele muntoase, ale căror nume îi deveniseră familiare, cât și spre Alteinwand care, văzut de aici, părea că închide valea spre sud – privi drumurile și răzoarele cu flori ale grădinilor, peștera stâncoasă și zada, ascultă murmurul de glasuri ce se înălța din solariu și se întoarse în cameră dându-și silința să îndrepte poziția termometrului în gură, apoi întinzând brațul făcu să i se ridice manșeta și se uită la ceas, apropiindu-l de ochi. Trecuseră șase minute, în sfârșit, după multe cazne și eforturi depuse numai fiindcă avea impresia că vine în ajutorul minutelor,

că le împinge, le silește să înainteze. Dar pentru că tocmai în clipa aceea, stând în picioare în mijlocul camerei, se pierdu în reverii și lăsă gândurile să-i zboare, ultimul minut ce mai rămăsese se strecură cu pas de pisică și trecu neobservat, iar un nou gest grăbit al brațului îi descoperi fuga discretă și-l făcu să constate că o treime din minutul al optulea devenise de domeniul trecutului și, prin urmare, întârziase, dar își spuse că n-avea prea mare importanță, la urma urmelor, rezultatul nu se modificase; așadar, scoase termometrul și se uită la el cu privirea rătăcită.

Nu reuși să vadă imediat cât arăta termometrul, strălucirea argintului viu se confunda cu reflexul luminos al tubului de sticlă, coloana părea ba că s-a urcat foarte sus, ba că a dispărut – îl apropie de ochi, îl întoarse pe o parte și pe alta, dar nu observă nimic. În sfârșit, făcând o mișcare adecvată, imaginea deveni limpede, o reținu și, la repezeală, își puse mintea la contribuție. De fapt, mercurul se întinsese, se dilatase foarte tare, coloana se ridicase destul de sus, fiind cu multe zecimi deasupra limitei unei temperaturi normale. Hans Castorp avea 37,6.

În plină zi, între orele zece și unsprezece jumătate, 37,6 era prea mult, însemna „temperatură", era o febră ce rezulta dintr-o infecție pe care o luase, așa că problema era să afle de ce natură e infecția. 37,6 – nici chiar Joachim nu avea mai mult, aici nimeni nu avea temperatură mai mare, afară doar de cei care zăceau în pat sau erau *moribundi* – tot atât aveau și Hermine Kleefeld cu pneumotoraxul ei, și… și… chiar doamna Chauchat. Firește, în cazul lui, poate că nu era același lucru – căci el avea numai o simplă febră gripală cum se spunea în vale. Dar era dificil să identifici cu precizie natura febrei. Hans Castorp nu credea că are această temperatură numai de când răcise și regreta că nu întrebase mai din vreme mercurul, chiar la început, atunci când îi sugerase consilierul aulic. Sfatul fusese într-adevăr plin de bun-simț, ceea ce se vădea acum, așa că Settembrini nu avusese deloc dreptate să izbucnească într-un hohot de râs atât de batjocoritor și atât de zgomotos – Settembrini cu republica și cu stilul lui frumos. Acum Hans Castorp ura republica și stilul frumos, cercetând iarăși cu atenție indicația termometrului, pe care, din cauza jocului de

lumini, o pierduse în două rânduri, se silea s-o prindă iar, sucind și răsucind instrumentul: indica precis 37,6, de dimineață, devreme!

Simți o emoție puternică. Începu să se plimbe prin cameră în lung și-n lat, cu termometrul în mână, dar având grijă să-l țină orizontal ca să nu influențeze mercurul printr-o mișcare verticală, apoi îl așeză cu băgare de seamă pe toaletă și se pregăti, deocamdată, cu paltonul și păturile, pentru cura lui de odihnă. Se înfășură în pături, așa cum învățase, din două părți și de dedesubt, una după alta, cu mână expertă, și rămase nemișcat, așteptând ora mesei și venirea lui Joachim. Din când în când, surâdea, ca și cum ar fi fost cineva de față. Și din când în când, pieptul i se umfla de un fior de spaimă, iar atunci simțea nevoia să tușească din cauza pieptului prins de guturai.

Joachim îl găsi tot culcat când, la ora unsprezece, după ce gongul răsunase, intră să-l ia la micul dejun.

— Ei? întrebă el mirat, apropiindu-se de șezlong.

O clipă, Hans Castorp nu spuse nimic, privindu-l în față. Apoi răspunse:

— Da, adică ultima noutate ar fi că am un pic de temperatură.

— Ce înseamnă asta? întrebă Joachim. Vrei să spui că ai călduri?

Cu oarecare încetineală, Hans Castorp își formulă astfel răspunsul:

— Am călduri, dragul meu, de o bună bucată de vreme și chiar tot timpul. Acum nu mai este vorba de vreo impresie subiectivă, ci de o constatare exactă. Mi-am luat temperatura.

— Ți-ai luat temperatura?! Cu ce?! exclamă Joachim speriat.

— Cu un termometru, evident, răspunse Hans Castorp, nu fără un pic de ironie și dojană. Mi-a vândut unul sora-șefă. Dar nu înțeleg de ce s-o fi adresând mereu cu „dom'le", nu-i nici măcar politicos. Mi-a vândut însă la repezeală un termometru excelent, și dacă vrei să te convingi de gradele pe care le indică, e acolo, pe toaletă. S-a urcat foarte repede.

Joachim făcu un scurt stânga-mprejur și intră în cameră. Când se întoarse, spuse cu oarecare întârziere:

— 37 virgulă 5 1/2.

— În cazul acesta a coborât puțin, adineauri era 37,6.

— Ca temperatură de dimineață, nu se poate spune că e un fleac, zise Joachim. Frumoasă surpriză, adăugă el și rămase în picioare, cu mâinile în șolduri și cu capul plecat, în fața vărului său culcat pe șezlong, exact așa cum stai aflându-te într-adevăr în fața unei „frumoase surprize". Va trebui să te bagi în pat.

Hans Castorp avea un răspuns gata pregătit.

— Nu văd, spuse el, de ce trebuie să mă culc cu 37,6 atunci când tu și atâția alții de-aici nu aveți mai puțin – și totuși, vă plimbați cu toții nestingheriți.

— Dar este cu totul altceva, replică Joachim. Tu ai o stare acută și inofensivă. Tu ai guturai.

— În primul rând, făcu Hans Castorp mergând până la a-și împărți fraza de răspuns în „primul rând" și „în al doilea rând", nu înțeleg de ce cu o febră inofensivă – admițând o clipă că așa ceva există – cu o febră inofensivă trebuie să stau în pat, dar cu o alta, nu. Și în al doilea rând, ți-am mai spus doar că guturaiul ăsta nu mi-a dat mai multă febră decât aveam înainte. Rămân la punctul meu de vedere că 37,6 este egal cu 37,6. Dacă voi puteți să hoinăriți cu ea, pot și eu.

— Dar și eu, când am sosit aici, a trebuit să stau în pat patru săptămâni, obiectă Joachim; și nu mi s-a dat voie să mă scol decât atunci când s-a constatat că patul nu-mi scădea temperatura.

Hans Castorp surâse.

— Ei și? întrebă. Mă gândesc că la tine era altceva. Mi se pare că te contrazici. Mai întâi faci o distincție și apoi o confuzie. Astea sunt palavre...

Joachim se întoarse iute pe călcâie, și când se găsi iarăși față-n față cu vărul său, chipul oacheș i se mai întunecase puțin.

— Nu, zise, nu eu fac o confuzie, ci tu ești acela care ai un fel de a privi lucrurile de zăpăcești lumea. Vreau să-ți spun numai că ești strașnic de răcit, lucru care se vede și din vocea ta, și că ar trebui să te bagi în pat ca să scurtezi durata bolii, deoarece vrei să pleci săptămâna viitoare. Dar dacă nu vrei – adică: dacă nu vrei să te culci – poți foarte bine să te dispensezi. Nu-ți dau eu prescripții,

în niciun caz; acum trebuie să mergem la masă. Repede, ora a și trecut.

— Foarte bine. Haidem! zise Hans Castorp și-și aruncă păturile.

Intră în cameră ca să-și dea cu peria prin păr, iar în vremea asta Joachim mai aruncă o privire la termometrul de pe toaletă, fapt pe care Hans Castorp îl observă cu coada ochiului. Apoi, tăcuți, plecară și-și reluară încă o dată locurile în sufrageria care la ora aceea strălucea în alb de atâta lapte imaculat.

Când pitica îi aduse lui Hans Castorp berea de Kulmbach, el o refuză cu o expresie gravă întipărită pe față, o expresie de renunțare. Azi nu voi bea bere, nu voi bea nimic, nu, mulțumesc frumos, doar cel mult o înghițitură de apă. Lucrul acesta miră pe cei din jurul lui. Cum adică? Asta este într-adevăr o noutate! Nici măcar un strop de bere?

— Am puțină temperatură, răspunse Hans Castorp. Un fleac.

Iată însă că începură să-l certe cu arătătorul – iar faptul era foarte ciudat. Luau un aer ștrengăresc, dădeau din cap, clipeau din ochi și agitau degetul în dreptul urechii, ca și cum ar fi auzit lucruri necuviincioase și nostime despre cineva care ar fi vrut să pară virtuos.

— Haide, haide, tocmai dumneata! spuse profesoara și puful de pe obraji i se îmbujora în timp ce-l amenința surâzând. Ce ne este dat să aflăm despre dumneata, frumos, n-am ce zice! Ia te uită, ia te uită, ia te uită!

— Ei, ei, ei, făcu și doamna Stöhr, și-l amenință cu degetul roșu și butucănos, ridicându-l spre nas. Zice că are temperatură, domnul vizitator? Asta-i bună! Iată o figură! Ce om petrecăreț!

Până și bătrâna mătușă, de la celălalt capăt al mesei, îl amenință șireată cu degetul, având totodată un aer cicălitor și viclean, în clipa când află vestea; iar drăgălașa Marusia, care până acum nu-i acordase nici cea mai mică atenție, se întoarse spre el, îl privi cu ochii ei cafenii și rotunzi, își apăsă pe buze batista cu parfumul de portocale, amenințându-l; chiar și doctorul Blumenkohl, căruia doamna Stöhr îi povesti faptul, nu se putu împiedica să repete gestul tuturora, dar fără să se uite, este adevărat, la Hans Castorp. Singură Miss Robinson se arătă

nepăsătoare și rezervată, ca totdeauna. Joachim, foarte corect, stătea cu ochii aplecați în farfurie.

Măgulit de atâtea tachinării, Hans Castorp crezu că-i dator să le refuze cu modestie.

— Nu, nu, rosti el, dumneavoastră faceți o eroare, cazul meu este cel mai inofensiv din câte se pot închipui, am doar un guturai, după cum vedeți: ochii îmi curg, pieptul mi-e prins și tușesc aproape toată noaptea, ceea ce este destul de neplăcut…

Dar ei refuzau să-i primească justificările, râdeau, îi făceau semn cu mâna să nu mai insiste și strigau: „Da, da, da, mofturi, pretexte, un mic guturai, știm, știm!" și iată că, deodată, toți cerură ca Hans Castorp să se prezinte de urgență la consultație. Noutatea îi învioră; cât ținu dejunul, dintre toate cele șapte mese, asta a fost cea mai veselă. În special doamna Stöhr cu mutra ei încăpățânată și cu obrajii îmbujorați, plini cu zbârcituri deasupra gulerașului plisat, era de o volubilitate aproape sălbatică, întinzându-se în considerații asupra deosebitei plăceri de a tuși – da, era desigur ceva delicios și desfătător în momentul în care simțeai cum se întețeau și creșteau gâdiliturile în străfundurile pieptului și când, apăsat și sufocat, făceai eforturi să tușești cât mai adânc ca să-ți potolești această iritație: era o plăcere asemănătoare cu aceea pe care ți-o dădea un strănut, atunci când pofta de a strănuta devenea irezistibilă, când, ca într-un fel de amețeală, inspirai și expirai puternic de câteva ori și când, în sfârșit, te dăruiai cu o figură fericită voluptuoasei explozii finale, uitând de tot ce te înconjoară, și asta se putea întâmpla de două și de trei ori în șir. Erau bucuriile gratuite ale vieții, la fel ca acelea încercate când, primăvara, de exemplu, îți scarpini până la sânge degerăturile care te mănâncă atât de dulce – te scarpini până la sânge cu o ardoare feroce, în prada furiei și a plăcerii, cu atâta ardoare încât privindu-te din întâmplare în oglindă dai peste o grimasă drăcească.

Cu aceeași încăpățânare groaznică, inculta doamnă Stöhr vorbi până când dejunul scurt, dar substanțial, se termină, iar cei doi veri plecară să-și facă plimbarea matinală, devale, spre Davos-Platz. Joachim era adâncit în gânduri, în vreme ce Hans Castorp

gemea de mult ce-și sufla nasul, iar tusea îi zguduia pieptul care-i suna ca o tinichea ruginită. La întoarcere, Joachim spuse:

— Îți fac o propunere. Astăzi este vineri – mâine după dejun mă duc la controlul lunar. Nu este un examen total, Behrens îmi dă vreo două palme în spate și-l pune pe Krokowski să ia câteva note. Ai putea să mă însoțești și, cu acest prilej, să-i ceri să te consulte și pe tine în mod sumar. Este ridicol ce-ți propun, dar dacă ai fi acasă l-ai chema fără îndoială pe Heidekind. Iar aici, unde avem doi specialiști, tu te plimbi, nu știi ce ai de făcut, cât de gravă e boala și nici dacă n-ai face mai bine să te bagi în pat.

— Bine, zise Hans Castorp. Cum crezi tu. Firește, pot merge cu tine. Și chiar mă interesează să asist o dată la o consultație.

Așadar, căzură de acord; iar când ajunseră sus, în fața sanatoriului, întâmplarea făcu să-l întâlnească pe consilierul aulic Behrens, prin urmare, să se ivească prilejul de a-și formula imediat cererea.

Behrens ieșea din partea din față a clădirii, înalt și rigid, cu gambeta pe ceafă, o țigară de foi în gură, obrajii albaștri și ochii lăcrimoși, cu aerul de a fi în plină activitate, adică pe punctul de-a face vizitele clientelei sale particulare, în sat, după ce lucrase în sala de operații, ceea ce de altfel le și comunică verilor.

— Poftă bună, domnilor! spuse el. Vă învârtiți de colo până colo? V-ați simțit bine în lumea mare? Tocmai vin de la un duel cu cuțitul și ferăstrăul – o chestie mare, gândiți-vă doar că e vorba despre o rezecție de coaste. Altădată, cincizeci la sută rămâneau morți pe loc. Astăzi, reușim mai bine, dar cu toate acestea se mai întâmplă să-și ia tălpășița câte unul înainte de termen, *mortis causa*[48]. Ei, cel de azi înțelege de glumă și pentru moment se ține bine... Este înnebunitor un torace omenesc care nu mai există. Părți moi ale trupului, lucru mai mult urât, idee imprecisă, mă înțelegeți... Ei, și dumneata? Ce face pretinsa dumitale sănătate? Viața în doi este mai curând veselă, ce părere ai, Ziemssen, vulpoi bătrân? Dar dumneata, turistule, de ce plângi? se adresă el deodată lui Hans Castorp. Plânsul în public este interzis. Asta-i

[48] „Din cauză de deces" (lat.). (n.tr.)

disciplina casei. Dacă fiecare s-ar apuca să facă așa ca dumneata, unde-am ajunge?

— Domnule consilier aulic, vinovat e guturaiul meu, răspunse Hans Castorp. Nu știu cum s-a făcut, dar am un guturai strașnic. Pe deasupra mai tușesc și tot pieptul mi-e prins.

— Așa? zise Behrens. Poate că s-ar cuveni să consulți un medic serios.

Râseră amândoi, iar Joachim răspunse lipindu-și călcâiele:

— Suntem pe punctul s-o facem, domnule consilier aulic. Mâine e ziua mea de consultație și tocmai voiam să vă întreb dacă veți avea amabilitatea să-l examinați totodată și pe vărul meu. Am dori să știm dacă va putea să plece marți...

— C.P.! spuse Behrens. Adică: Cu plăcere! Trebuia s-o facem de la început. Din moment ce se află aici, să se aleagă măcar cu atât. Însă, firește, nu vrem să silim pe nimeni. Deci, mâine după ora două, imediat după troacă!

— Am, totodată, și puțină febră, adăugă Hans Castorp.

— Ce spui! strigă Behrens. Îți închipui că-mi comunici o noutate? Crezi că n-am ochi în cap? Și cu formidabilul său arătător îi indică ochii injectați, albaștri-spălăciți și lăcrimoși. Ce temperatură ai?

Hans Castorp i-o comunică.

— Dimineața? Hm, nu-i rău! Pentru început, nu-ți lipsește vocația. Ei, atunci ne-am înțeles. Mâine stăm între patru ochi. Cinstea va fi pentru mine. Digestie binecuvântată!

Și cu genunchii strâmbi, lopătând din mâini, începu să coboare panta drumului, pe când înapoia lui plutea, ca un drapel, dâra groasă de fum a țigării de foi.

— Am aranjat așa cum ai dorit tu, spuse Hans Castorp. Nici nu se putea aranja mai bine, iată-mă acum cu oră reținută. De altfel, este puțin probabil că va putea face mare lucru în chestia asta, cel mult o să-mi prescrie un extras de miambal sau un ceai pectoral, însă cu toate astea este plăcut să știi că poți primi un ajutor medical când te afli în starea asta. Dar de ce oare e atât de violent în expresii? La început, lucrul acesta mă amuza, însă cu timpul a devenit cam neplăcut. „Digestie binecuvântată!" Ce jargon încâlcit!

Poți spune „poftă bună!”, căci pofta este oarecum un cuvânt poetic, la fel ca și „pâinea zilnică”, și se și potrivește destul de armonios cu „bună”. Însă „digestie” este curată fiziologie, iar a invoca binecuvântarea cerului asupra ei este o atitudine batjocoritoare. Și nici nu-mi place că-l văd fumând, faptul acesta mă neliniștește, deoarece știu că nu-i prieste și-l face melancolic. Settembrini pretinde că buna lui dispoziție este silită, iar Settembrini este un critic, un om cu judecată sigură, trebuie să i-o recunoaștem. Poate că și eu ar trebui să judec mai mult și să nu mai primesc toate lucrurile așa cum mi se prezintă, are dreptate și în privința asta. Dar se întâmplă să începi prin a judeca, prin a dezaproba și prin a te indigna, și apoi iată că survine ceva care n-are nicio legătură cu raționamentul tău, astfel că nici nu mai poate fi vorba despre severitate morală, iar republica și stilul frumos ți se par dintr-odată cu totul nesărate... Ultimele cuvinte mai mult le mormăi, destul de confuz și parcă nici el însuși nu părea prea lămurit asupra celor ce voia să spună. De altfel, vărul său îl privi pieziș și-i spuse „la revedere”, iar după aceea fiecare intră în cameră; apoi trecu pe balcon.

— Cât? întrebă Joachim după o vreme, cu toate că nu-l văzuse pe Hans Castorp uitându-se la termometru...

Iar Hans Castorp răspunse pe un ton indiferent:

— Nimic nou!

În adevăr, abia ieșit pe balcon, luase de pe toaletă drăgălașa achiziție din acea dimineață, anulă prin scuturări verticale vechiul 37,6 care își terminase rolul și, ca un bolnav experimentat, își reluase odihna, ținând în gură țigara de sticlă. Dar împotriva așteptării și cu toate că ținuse termometrul sub limbă mai mult de opt minute, mercurul nu se ridicase peste vechile 37,6 grade – ceea ce, de altfel, însemna febră, dacă nu cumva o febră mai mare chiar decât aceea pe care o avusese de dimineață. După dejun, coloana sclipitoare se ridică până la 37,7, seara, când bolnavul se simți obosit de emoțiile și noutățile de peste zi, rămase la 37,5, iar a doua zi dimineața indica doar 37, pentru ca spre ora prânzului să atingă valoarea zilei precedente. În aceste împrejurări, urmă dejunul principal al zilei și, odată cu sfârșitul lui, se apropie și ora

rendez-vous-ului.

Mai târziu, Hans Castorp își aminti că la acest prânz, doamna Chauchat purta o jachetă de un galben-auriu, cu nasturi mari și buzunarele tivite cu șireturi, o jachetă nouă sau, în orice caz, nouă pentru Hans Castorp, iar atunci când intrase, cu întârzierea ei obișnuită, se oprise parcă o clipă pentru ca întreaga sufragerie să i-o vadă. Apoi, cum făcea de câte cinci ori în fiecare zi, se furișase spre masa ei și, așezându-se cu mișcări unduioase, începuse să flecărească și să mănânce, și tot ca în fiecare zi, dar cu o atenție deosebită, Hans Castorp o văzuse mișcându-și capul în timp ce vorbea și iarăși îi remarcase încovoierea grumazului și felul neglijent de a-și ține spatele, iar când privise spre masa „rușilor bine", dindărătul lui Settembrini care stătea la capătul mesei așezate între ei, în diagonală, observase că, în tot timpul dejunului, doamna Chauchat nu se întorsese niciodată spre sufragerie. Dar când desertul se termină și când, din partea dreaptă a sufrageriei, acolo unde era masa rușilor de rând, pendula mare, cu lanțuri, sună de două ori, Hans Castorp se simți profund emoționat de un lucru neînțeles, care totuși se întâmplă în vreme ce pendula suna ora două – o bătaie, două bătăi – și când atrăgătoarea bolnavă își întoarse încet capul și în parte bustul, aruncându-și privirea peste umăr și fățiș spre masa lui Hans Castorp, dar nu ca din întâmplare către masa lui, ci fără niciun echivoc posibil direct spre el, cu un surâs fluturându-i pe buzele strânse și în ochii oblici, ca aceia ai lui Pribislav, cu aerul că parcă dorește să-i spună: „Ei, ce faci? E timpul. Vrei să te duci?" (căci atunci când ochii își vorbesc, se tutuiesc, chiar dacă buzele n-au spus vreodată nici măcar „dumneata") – incidentul acesta îl tulbură și îl înfricoșă până în adâncul sufletului pe Hans Castorp, atât de tare încât abia se mai încrezu în simțurile lui, și astfel o privi pe doamna Chauchat în față mai întâi pentru ca apoi, ridicându-și ochii peste fruntea și părul ei, să-i lase să plutească în gol. Știa oare că el avea consultația fixată la ora două? Îl privise doar cu atâta înțeles și cu toate acestea era de necrezut, întrucât ar fi putut să știe deopotrivă de bine că numai cu o clipă înainte se întrebase dacă n-ar fi fost mai potrivit să-i comunice consilierului aulic, prin Joachim, că

răceala se ameliora, astfel că găsea consultația de prisos: un gând al cărui avantaj se spulberă dintr-odată în fața acestui surâs întrebător, pentru a lua înfățișarea celui mai respingător plictis. Căci în secunda următoare, Joachim puse pe masă șervetul răsucit și făcu semn din sprâncene lui Hans Castorp, apoi se înclină în fața vecinilor și părăsi sufrageria – iar Hans Castorp, împleticindu-se în sinea lui, dar cu pas hotărât și cu sentimentul că această privire și acest surâs îl învăluiau mereu, porni și ieși după vărul său.

De ieri-dimineață nu mai vorbiseră despre planul lor de a se duce împreună la consultație și în acea clipă pășeau într-o tăcută înțelegere. Joachim se grăbea: ora convenită trecuse și consilierul aulic Behrens punea preț pe punctualitate. Parcurseră coridorul de la parter trecând prin fața administrației și coborâră scara acoperită în întregime cu linoleum ceruit, care ducea la subsol. Joachim bătu la ușa aflată chiar în fața scării și pe care o placă de porțelan arăta că acolo se găsește sala de consultații.

— Intră! strigă Behrens apăsând tare pe prima silabă.

Stătea în halat, în mijlocul camerei, ținând în mâna dreaptă stetoscopul negru cu care se bătea peste coapsă.

— *Tempo, tempo,* spuse el întorcându-și spre pendulă ochii lăcrimoși. *Un poco piu presto, signori!*[49] Nu suntem numai la dispoziția dumneavoastră.

Doctorul Krokowski stătea la biroul dublu, în fața ferestrei, palid, în halatul de lustrin negru, cu coatele pe masă, cu o mână pe condei, iar cu cealaltă trecută prin barbă, având în față un teanc de hârtii, fără îndoială dosarul bolnavului, și se uită la cei doi sosiți, cu expresia vagă a cuiva care nu e acolo decât ca asistent.

— Hai, dă-mi statul de serviciu, spuse consilierul aulic ca răspuns la scuzele lui Joachim, și-i apucă foaia de temperatură ca să-și arunce ochii pe ea, în vreme ce pacientul se grăbea să se dezbrace până la brâu, atârnându-și hainele în cuierul de lângă ușă.

[49] „Mai repede… Puțin mai iute, domnilor!" (ital.). (n.tr.)

Lui Hans Castorp nimeni nu-i dădu nicio atenție. Rămase un moment în picioare, privindu-i pe tustrei, apoi se așeză într-un mic fotoliu de modă veche ale cărui brațe erau împodobite cu ciucuri, lângă o măsuță pe care se afla o cană cu apă. Dulapuri pline cu volume de medicină cu cotoare groase și dosare acopereau pereții. Încolo, ca mobilier nu mai era decât un șezlong cu spătarul mobil, acoperit cu o mușama albă și pe a cărui pernă era întinsă o coală mare de hârtie albă.

— Virgulă 7, virgulă 9, virgulă 8, spuse Behrens răsfoind foile săptămânale pe care Joachim își trecuse cu precizie temperaturile luate de cinci ori pe zi. Oricum, tot mai ești încă destul de bălțat, dragă Ziemssen, și este evident că de când te-am văzut ultima oară, deunăzi, nu te-ai mai înzdrăvenit. („Deunăzi" fusese exact cu patru săptămâni în urmă.) Tot otrăvit, tot otrăvit, zise el. Ei, așa ceva nu trece de azi pe mâine, noi cei de-aici nu facem vrăji.

Joachim aprobă din cap, însă umerii goi i se înfiorară, deși ar fi putut să se obișnuiască, doar nu venise aici de ieri.

— Cum stăm cu înțepăturile în hilul drept care erau mereu acute? Mai bine? Vai, vino aici! Vom încerca să ciocănim mai temeinic.

Și auscultația începu.

Consilierul aulic Behrens, înfipt pe picioarele-i crăcănate, cu trupul lăsat pe spate și cu stetoscopul la subsuoară, începu să bată în partea de sus a umărului drept al lui Joachim cu puternicul său deget mijlociu de la mâna dreaptă, ca și cum ar fi mânuit un ciocan, printr-o mișcare specială a încheieturii mâinii și apăsând cu mâna stângă. Apoi coborî sub omoplat și ciocăni lateral la mijlocul și în partea inferioară a spatelui, după care Joachim, cunoscând bine procedeul, ridică brațul ca să se lase ciocănit la subsuoară. Totul se repetă și în partea stângă, iar apoi consilierul aulic porunci „stânga-mprejur" pentru a-i ciocăni și asculta pieptul. Ciocăni chiar de sub gât, lângă claviculă, și mai ciocăni în partea superioară și inferioară a pieptului, întâi la dreapta și apoi la stânga. După ce ciocăni suficient, apăsă stetoscopul pe pieptul și spatele lui Joachim, și, cu urechea lipită de aparat, ascultă toate regiunile unde ciocănise mai înainte.

Joachim trebuia, în același timp, ba să respire, ba să tușească, ceea ce părea că-l obosește foarte tare, căci își pierduse răsuflarea, iar ochii îi lăcrimau. Cât despre consilierul aulic Behrens, spunea cu glas tare, cu cuvinte scurte și sigure, tot ce auzea înăuntru, asistentului care stătea la birou – o spunea în așa fel încât Hans Castorp nu se putu opri să nu se gândească la scena de la croitor, atunci când domnul spilcuit ia măsurile pentru un costum și pune centimetrul după o rânduială tradițională ici și colo în jurul trupului și al membrelor clientului, dictând ucenicului care stă la masă și scrie cifrele astfel obținute. „Scurt", „scurtat", dicta consilierul aulic Behrens. „Vezicular", spuse el și iarăși repetă: „vezicular" (după cât se părea, acesta este un semn bun), „aspru" mai spuse și făcu o strâmbătură. „Foarte aspru." „Zgomot." Și doctorul Krokowski transcria totul, că ucenicul cifrele croitorului.

Cu capul plecat într-o parte, Hans Castorp privea cele ce se petreceau în fața lui, adâncit într-o contemplare meditativă a torsului lui Joachim, ale cărui coaste, când respira (slavă Domnului mai avea încă toate coastele) se ridicau sub pielea întinsă și se reliefau deasupra stomacului scobit – acest tors zvelt, de un oacheș-gălbui, cu părul negru pe stern și brațele altminteri robuste, din care unul avea la încheietura mâinii o brățară de aur. „Acestea sunt brațe de gimnast, își spuse Hans Castorp; lui Joachim i-au plăcut întotdeauna exercițiile de gimnastică, pe când eu n-am făcut caz de ele niciodată, însă la el și această pasiune izvorăște tot din gustul pentru militărie. A fost mereu preocupat de trupul său, mai mult decât mine sau cel puțin în alt fel; deoarece eu am fost mereu un civil preocupat mai mult să fac băi calde, să mănânc bine și să beau bine, în vreme ce el își dezvolta și își desăvârșea forța fizică. Și iată că trupul lui a trecut pe primul plan într-un mod cu totul diferit, a devenit independent și a căpătat importanță datorită bolii. Un trup intoxicat și care nu se lăsa dezintoxicat ca să redevină zdravăn, cu toată dorința ce-o are bietul Joachim de a ajunge soldat, jos, devale. Este turnat într-o formă perfectă, ca un adevărat Apolo din Belvedere, în afară de păr. Pe dinăuntru însă, este bolnav, iar pe dinafară arde de febră din pricina bolii; căci boala îl face pe om mai trupesc, îl aservește

și mai mult trupului." Și pe când prin minte îi treceau toate acestea, deodată se înfricoșă și aruncă o privire iute, întrebătoare de la torsul gol al lui Joachim spre ochii lui, spre ochii lui mari, negri și blânzi pe care respirația chinuită și tusea îi făceau să lăcrimeze, iar acum, în timpul examenului medical, se uitau cu o expresie tristă ce plutea în gol, trecând pe deasupra celui care-l privea.

Între timp însă, consilierul aulic Behrens terminase.

— Ei, e bine, Ziemssen, spuse el. Totul este în regulă, în măsura posibilului. Data viitoare (adică de azi în patru săptămâni) o să fie peste tot, desigur, puțin mai bine…

— Cât credeți că mai poate dura, domnule consilier aulic?

— Ei, poftim, iarăși ești grăbit? În orice caz, n-ai putea s-o scoți la capăt cu recruții dumitale în starea în care te afli! Mai ai nevoie de încă o jumătate de anișor, cum ți-am spus și deunăzi – iar dacă îți face plăcere, calculează-l începând de deunăzi, dar consideră-l ca pe un minimum. La urma urmei, nu e prea rău aici, așa că ar trebui să fii ceva mai politicos. Aici, nu ești nici la ocnă și nici într-o… mină siberiană! Sau vrei să spui că sanatoriul nostru are oarecare asemănări cu locuri de-astea? Merge bine, Ziemssen! Șterge-o! Următorul, dacă mai are cineva poftă! strigă el privind undeva, în aer. Și întinzând brațul, dădu stetoscopul doctorului Krokowski care se ridică și-l luă ca să-i facă și el lui Joachim un mic control de asistent.

Hans Castorp sări în picioare și se grăbi să se dezbrace, cu privirea agățată de făptura consilierului aulic care, cu picioarele crăcănate și gura căscată, părea dus pe gânduri. Se grăbi prea tare, nu reuși să-și scoată imediat cămașa cu picățele și o trase peste cap. Apoi încremeni în picioare, alb, blond și subțire, în fața consilierului aulic Behrens – o înfățișare de civil pe lângă Joachim Ziemssen.

Dar consilierul aulic era încă dus pe gânduri și-l lăsă să stea în picioare. Doctorul Krokowski se așezase din nou, iar Joachim începu să se îmbrace, când Behrens se hotărî, în sfârșit, să ia notă de prezența celui care „mai avea poftă".

— Ei, așa-i, e rândul *dumitale!* spuse el, și cu mâna sa enormă

îl apucă de cot pe Hans Castorp, îl trase în fața lui și-l studie pătrunzător. Nu-i privi chipul, așa cum te uiți de obicei la un om, ci numai trupul; îl învârti așa cum învârti un corp și-i cercetă mai ales spinarea. Hm, zise el. Haide, o să vedem imediat de ce ești în stare.

Și, ca adineauri, începu să ciocănească.

Ciocăni în aceleași locuri ca și la Joachim și reveni de mai multe ori în diferite locuri. O bucată de timp ciocăni în mod alternativ, sus, lângă claviculă și puțin mai jos, pentru a compara.

— Auzi? întrebă el întorcându-se către doctorul Krokowski…

Iar doctorul Krokowski, de la masa lui de scris, aflată la cinci pași depărtare, confirmă printr-o mișcare a capului că auzea: lăsă cu gravitate bărbia în piept, în așa fel încât își apăsă barba ale cărei vârfuri se îndoiau în sus.

— Respiră adânc! Tușește! porunci consilierul aulic care, acum, își reluase stetoscopul, iar Hans Castorp se strădui să facă întocmai, mai bine de opt sau zece minute, în timp ce consilierul aulic îl asculta.

Acesta nu rosti niciun cuvânt și nu făcu decât să apese stetoscopul ici și colo, ascultând, revenind de mai multe ori, în special în anumite locuri, unde chiar adineauri se oprise de câteva ori pentru a ciocăni cu insistență. Apoi își puse instrumentul sub braț și, cu mâinile la spate, rămase cu ochii în pământ, privind între el și Hans Castorp.

— Da, Castorp, îi zise – și era pentru prima dată că, fără înconjur, îi spunea tânărului pe numele de familie – lucrul se desfășoară *praeter-propter*[50], întocmai cum am bănuit din prima clipă. Am fost mereu cu ochii pe dumneata, Castorp, acum pot să ți-o spun – chiar din capul locului, când am avut cinstea nemeritată să te cunosc – și am presupus cu destulă certitudine că, în fond, ești unul de-ai noștri și vei sfârși prin a-ți da seama ca atâția alții care au venit aici pentru desfătarea lor, au privit în jur strâmbând din nas, dar într-o zi au descoperit că ar face bine – și nu numai că „ar face bine”, te rog să mă înțelegi cum se cuvine – să rămână aici, în

[50] „De aproape, nu de departe” (lat.). (n.tr.)

această stațiune de munte, cu mai mult folos și dincolo de orice curiozitate gratuită.

Hans Castorp pălise, iar Joachim se opri brusc să asculte.

— Ai aici un văr atât de drăguț și de simpatic, continuă consilierul aulic făcând un semn spre Joachim și legănându-se când în vârful picioarelor, când pe călcâie – un văr care, nădăjduiesc, va putea în curând să spună că a fost bolnav – însă chiar dacă va ajunge acolo, domnul vărul dumitale de sânge, asta nu înseamnă că n-a fost bolnav, iar acest fapt aruncă a *priori,* cum spune filosoful, o lumină și asupra dumitale, dragul meu Castorp…

— Dar, domnule consilier aulic, el nu-mi este văr decât prin alianță.

— Haide, haide, n-o să vrei acum să-ți renegi *votre cousin*[51]. Prin alianță, sau nu, îți rămâne totuși rudă. Și din partea cui?

— După mamă, domnule consilier. Este fiul unei cumna…

— Și doamna mama dumitale e sănătoasă?

— Nu, e moartă. A decedat pe când eram încă mic.

— Ah, de ce?

— De o embolie, domnule consilier aulic.

— Embolie? Bine, de-atunci e mult. Dar domnul tatăl dumitale?

— A murit de pneumonie, zise Hans Castorp, iar bunicul meu, la fel, adăugă el.

— Ah, și el la fel? Așadar, aceștia ți-s ascendenții! Cât despre dumneata, desigur că totdeauna ai fost puțin anemic, nu-i așa? Dar nu-i așa că atât munca fizică, cât și munca intelectuală te obosesc repede, așa-i? Da? Și ai adesea palpitații? Numai de câtva timp? Bine, și în afară de toate astea, ai firește o înclinație pronunțată pentru înfundarea căilor respiratorii. Știi că odinioară ai mai fost bolnav?

— Eu?

— Da, te am în vedere pe dumneata personal, cel la care mă uit. Auzi diferența?

Și consilierul aulic ciocăni pe rând în partea superioară stângă a pieptului și puțin mai jos.

---

[51] „Vărul dumitale" (fr.). (n.tr.)

— Sunetul este un pic mai surd aici decât dincolo, zise Hans Castorp.

— Foarte bine. Ar trebui să devii specialist. Deci, există o jenă respiratorie, iar jenele respiratorii sunt efectul regiunilor bolnave, în care procesul de sclerozare s-a și terminat sau, dacă vrei, al regiunilor care s-au și cicatrizat. Ești un vechi bolnav, Castorp, dar nu vreau să învinovățesc pe nimeni că habar n-ai avut. Probabil că pentru domnii noștri colegi de la șes diagnosticul este mai dificil în cazul dumitale. Nu vreau să spun nici măcar că am auzul mai fin decât ei, cu toate că experiența și specializarea înseamnă foarte mult. Aerul însă este acela care ne ajută să auzim, înțelegi, acest aer rarefiat și uscat al înălțimilor.

— Firește, evident, zise Hans Castorp.

— Bine, Castorp. Și acum, băiatul meu, ascultă-mă cu atenție, o să-ți spun câteva cuvinte care valorează greutatea lor în aur. Dacă, în cazul dumitale, n-ar fi decât aceste jene respiratorii și aceste calcifieri curioase, te-aș lăsa să pleci la larii și penații dumitale, și nu mi-aș mai bate capul nicio clipă cu dumneata, mă auzi? Dar, fiindcă lucrurile stau altfel și tot ești la noi, nu trebuie să te mai obosești pornind la drum. După câtva timp, tot ar trebui să te întorci.

Hans Castorp simți iarăși cum sângele îi năvălește în inima care i se zbătea în piept în vreme ce Joachim încremenise pe loc, cu ochii în pământ și mâinile la spate.

— Căci în afară de aceste jene respiratorii, mai spuse consilierul aulic, avem în partea superioară și un punct incipient care a și început să aibă zgomotul lui, întrucât provine dintr-o afecțiune proaspătă – deocamdată nu vreau să vorbesc despre un focar de infecție, deși există, cu certitudine, un punct umed, iar dacă vei continua, devale, să trăiești la fel ca și până acum, eu, dragul meu, îți spun că-mi declin orice răspundere, căci într-o bună zi toată bucata de plămân se va duce dracului.

Hans Castorp stătea în picioare, fără nicio tresărire, doar colțul gurii îi zvâcnea în mod ciudat, iar printre coaste i se vedeau limpede bătăile inimii. Se uita spre Joachim, ai cărui ochi nu-i întâlni, apoi privi iarăși chipul consilierului aulic, cu obrajii lui

albăstrii. Cu ochii tot albaștri și lăcrimoși, și cu mustața zbârlită într-o singură parte.

— Și ca o confirmare obiectivă, continuă Behrens, mai avem și temperatura dumitale: 37,6 la ora zece dimineața, ceea ce corespunde îndeaproape cu observațiile acustice.

— Mă gândeam, spuse Hans Castorp, că această febră se datorează numai guturaiului.

— Și guturaiul? i-o întoarse consilierul aulic... De unde provine? Dă-mi voie, Castorp, să-ți spun ceva și ține bine minte ceea ce auzi, căci, după câte știu, dispui de suficiente circumvoluțiuni cerebrale. Prin urmare, aerul pe care-l avem aici este bun împotriva bolii, lucru pe care-l știi, nu-i așa? Și este perfect adevărat. Dar tot acest aer este, în același timp, mă înțelegi, deopotrivă de prielnic și pentru a declanșa și grăbi boala, căci revoluționează trupul, făcându-l să izbucnească din starea latentă în care se află, iar guturaiul dumitale este tocmai una din aceste izbucniri. Nu știu dacă la șes ai și avut febră, dar după părerea mea dumneata ai început să faci temperatură imediat ce ai sosit aici, chiar din prima zi.

— Da, este ceea ce cred în adevăr și eu, spuse Hans Castorp.

— Probabil că imediat te-ai simțit ușor amețit, confirmă consilierul aulic. Acestea sunt otrăvurile solubile secretate de microbi; au un efect amețitor asupra sistemului nervos central, mă înțelegi, și abia atunci obrajii capătă o îmbujorare plină de veselie. Deocamdată, Castorp, vei începe prin a te băga în pat; vom vedea dacă după câteva săptămâni de repaus la pat, te vei reface. Ce se va întâmpla după aceea rămâne de văzut. O să-ți facem o frumoasă fotografie a interiorului și faptul acesta o să-ți producă desigur plăcere, căci vei putea să arunci o privire înlăuntrul propriei dumitale ființe. Dar țin tot atât de mult să-ți spun imediat: un caz ca al dumitale nu se vindecă de la o zi la alta, reclamele abile și vindecările miraculoase nu ne privesc pe noi. Am avut impresia, chiar de la început, că ești un bolnav foarte ales, mult mai înzestrat pentru a fi bolnav decât generalul ăsta de brigadă de colo, care vrea s-o șteargă ori de câte ori termometrul îi arată câteva zecimi în minus. Ca și cum *pe loc repaus* n-ar fi un ordin tot

atât de valabil ca și *drepți!* Repausul este prima datorie a cetățeanului, iar nerăbdarea nu provoacă decât rău, Castorp. Încearcă, te rog, să nu mă dezminți și să nu înșeli cunoașterea mea despre oameni. Și acum, înainte marș, la depou cu dumneata!

Spunând aceste cuvinte, consilierul aulic Behrens puse capăt convorbirii și, ca un om suprasolicitat de treburi, se așeză la birou pentru a-și rezolva corespondența în pauza până la consultația viitoare. Doctorul Krokowski însă se ridică de la locul său, se îndreptă spre Hans Castorp, aruncă pieziș capul pe spate și, cu un surâs jovial, care-i dezvelea dinții gălbui în barbă, îi strânse din toată inima mâna dreaptă.

Capitolul al cincilea

Eterna supă și revelația fulgerătoare

Înainte de orice, povestitorul se simte dator să mărturisească propria mirare în legătură cu un lucru care se va întâmpla aici, pentru ca nu cumva cititorul să fie el însuși din cale-afară de uimit de cele ce urmează. De fapt, dacă în vreme ce relatarea noastră privind primele trei săptămâni ale ședерii lui Hans Castorp la cei de sus (douăzeci și una de zile în miezul verii, la care, potrivit previziunilor omenești, ar fi trebuit să se limiteze această ședere), așadar, dacă în vreme ce relatarea noastră a devorat spațiu și timp ale căror întinderi corespund foarte bine așteptării noastre pe jumătate mărturisite – în schimb, pentru următoarele trei săptămâni ale vizitei sale în acest loc, nu ne-ar mai trebui decât tot atâtea cuvinte și clipe câte pagini, file, ore și zile de lucru au cerut ele: de altfel ne dăm seama într-o clipită că aceste trei săptămâni se vor încheia iute, fiind ca și îngropate.

Am putea fi mirați de acest fapt; și totuși, el este în ordinea lucrurilor și răspunde legilor povestirii și ascultării ei. Căci este în perfectă ordine și corespunde exact acestor legi ca timpul să ne pară mai lung sau mai scurt, și că numai în funcție de experiența noastră el se dilată sau se contractă exact cât și aventura eroului povestirii noastre, surprins de destin într-un mod atât de neașteptat, adică aventura tânărului Hans Castorp; și că, poate, este folositor, în prezența acestei minuni care este timpul, să-l pregătim pe cititor pentru încă alte multe minuni și fenomene, în afara acelora de până acum, pe care le va întâlni în tovărășia noastră. Deocamdată, este suficient ca fiecare să-și aducă aminte cât de iute se scurge chiar un „lung” șir de zile atunci când, bolnav fiind, le petreci în pat: este mereu aceeași zi care se repetă fără încetare; dar cum este, în fond, mereu aceeași, nu prea ar fi corect să

vorbim de „repetiție”; mai precis ar fi dacă am vorbi despre o identitate – adică de un *acum* încremenit – sau despre eternitate. La prânz, ți se aduce supa, așa cum ți-a fost adusă și ieri, și așa cum îți va fi adusă și mâine. Dar în aceeași clipă te adie un fel de boare – nu știi nici cum, nici de unde; căci în vreme ce vezi că ți se aduce supa, formele timpului se destramă, iar ceea ce ți se dezvăluie ca adevărată formă a existenței este un prezent încremenit în care ți se aduce eterna supă. Dar ar fi paradoxal să vorbești despre plictis în legătură cu eternitatea; iar noi vrem să evităm paradoxurile, mai ales în tovărășia eroului nostru.

Așadar, Hans Castorp stătea în pat de sâmbătă după-amiază, deoarece astfel hotărâse consilierul aulic Behrens, suprema autoritate în această lume în care suntem închiși. Stătea acolo, întins, cu monograma lui pe buzunarul cămășii de noapte, cu mâinile sub cap, în patul curat și alb, patul în care murise americanca și, fără îndoială, atâtea alte ființe, și privea în tavanul camerei, cu ochii lui naivi, al căror albastru era încețoșat de guturai, gândindu-se la ciudățenia situației. De altfel, nu putem admite că fără acest guturai ochii lui ar fi avut o privire limpede și fără echivoc, căci structura sa lăuntrică, oricât de simplă ar fi fost, nu era în adevăr deloc simplă, ci din contră, foarte întunecată, încâlcită, pe jumătate sinceră și pradă îndoielii. Uneori din străfundurile ființei lui se înălța un râs nebun și biruitor, care îi zguduia pieptul, domolindu-i inima, iar o bucurie și o speranță necunoscute îl chinuiau îngrozitor; alteori pălea de spaimă și de neliniște, în vreme ce inima repeta parcă loviturile conștiinței, bătându-i lipită de coaste, într-o cadență accelerată.

În prima zi, Joachim îl lăsă în pace și ocoli orice explicație. Grijuliu să-l menajeze, intră de câteva ori în camera bolnavului, făcu un semn cu capul, întrebând de formă dacă nu-i lipsea ceva. De altfel, îi era cu atât mai ușor să-l înțeleagă pe Hans Castorp și să-i respecte teama ce-o avea de orice explicație, cu cât împărtășea această teamă, iar în mintea lui se socotea chiar într-o situație și mai chinuitoare decât vărul său. Dar duminică, înainte de amiază, întorcându-se de la plimbarea de dimineață, pe care trebuise s-o facă singur, ca înainte vreme, nu mai amână convorbirea directă și

inevitabilă cu vărul său. Rămase în picioare lângă pat și spuse oftând:

— Așadar, nu-i nimic de făcut și trebuie să luăm anumite hotărâri. Te așteaptă cei de-acasă.

— Nu încă, răspunse Hans Castorp.

— Nu chiar azi, însă zilele acestea, miercuri sau joi.

— Aș, zise Hans Castorp, nu mă așteaptă câtuși de puțin, și nu atât de precis, adică într-o zi fixă. Au altceva de făcut decât să mă aștepte pe mine și să numere zilele până la întoarcerea mea. Când sosesc, sunt bine-venit și unchiul Tienappel spune: „Te-ai întors!" iar unchiul James mă întreabă: „Ei, a fost frumos?" Dacă văd că n-am sosit, trebuie să treacă multă vreme înainte ca faptul acesta să-i surprindă, poți să fii sigur. Bineînțeles că, la urma urmelor, vor trebui să fie înștiințați…

— Îți dai seama, zise Joachim oftând, cât de neplăcută este situația asta pentru mine! Acum, ce-o să se mai întâmple? Firește că mă simt oarecum răspunzător. Vii aici să-mi faci o vizită, te introduc în sanatoriu, și iată-te, deodată, țintuit la pat și nimeni nu știe când vei putea pleca pentru a-ți ocupa serviciul. Trebuie să înțelegi că mi-e penibil în cel mai înalt grad.

— Iartă-mă! spuse Hans Castorp fără să-și ia mâinile de sub cap. La ce bun să-ți faci atâtea gânduri? E absurd. Am venit oare aici ca să-ți fac ție o vizită? În parte am venit și cu intenția asta; dar, în primul rând, ca să mă odihnesc, potrivit sfatului dat de Heidekind. Și iată, acum s-a dovedit pur și simplu că aveam mai multă nevoie de repaus decât și-a închipuit el sau decât ne gândiserăm noi toți. De altfel, nu sunt primul care a crezut că face aici doar o scurtă vizită de politețe, și a cărui ședere a luat o cu totul altă întorsătură. E destul să te gândești cum al doilea fiu al lui Tous-les-deux a fost atins încă mult mai grav – și nici nu știm dacă mai trăiește, căci se prea poate să-l fi coborât în timpul vreunui dejun. Este o surpriză pentru mine să aflu că sunt cam bolnav, și trebuie să mă obișnuiesc mai întâi cu ideea că acum mă aflu aici ca pacient, pentru tratament, așadar, că sunt într-adevăr unul dintre ai voștri, în loc să fiu, cum aveam impresia până acum, doar un oaspete. Și apoi, pe de altă parte, trebuie să-ți mărturisesc

că faptul acesta nu mă surprinde deloc, deoarece niciodată nu m-am simțit propriu-zis viguros, și nu uit cât de tineri mi-au murit părinții – astfel că nici nu aveam de la cine moșteni o sănătate excepțională! Că ai o mică leziune – nu-i așa? – chiar dacă este, să spunem, vindecată acum, e o chestiune asupra căreia nu ne facem iluzii, și se prea poate ca familia noastră să aibă asemenea dispoziții, și, de altfel, Behrens a și făcut o remarcă în sensul acesta. Oricum ar fi, iată-mă de ieri în situația de-a mă întreba care-mi erau dispozițiile personale față de tot, înțelegi, adică față de viață și exigențele ei. Am avut întotdeauna o fire serioasă și o anumită antipatie pentru aspectele viguroase și zgomotoase ale vieții – nu am vorbit noi, de curând, despre asta, și tu știi că am fost ispitit uneori să mă fac preot, fiindcă-mi plac lucrurile triste și înălțătoare – iar o stofă neagră, înțelegi tu, cu o cruce de argint deasupra sau un R.I.P.... *Requiescat in pace*[52]... reprezintă pentru mine ceva mult mai frumos și infinit mai drag decât un „Mulți ani trăiască!" cu zgomotoasa lui veselie. Totul trebuie să provină din faptul că eu însumi am o leziune și din naștere chiar am avut predispoziții pentru această boală – care a izbucnit acum. Dar dacă lucrurile stau, într-adevăr, astfel, pot să vorbesc despre noroc, întrucât este un noroc faptul că am venit aici și m-am lăsat consultat; în privința asta, n-ai nevoie să-ți faci nici cel mai mic reproș. Căci doar ai auzit tu singur că, dacă aș mai fi continuat câtva timp să duc viața asta acolo, la șes, s-ar fi putut ca toată bucata de plămân să se ducă dracului.

— Asta nu se poate ști! zise Joachim. Iată ceva care într-adevăr nu se poate ști. Doar că ai avut odinioară câteva locuri bolnave de care nimeni nu s-a ocupat, dar care s-au lecuit cu desăvârșire de la sine, astfel că azi nu mai ai decât o oarecare greutate la respirație. Ceea ce desigur că s-ar fi petrecut și cu punctul umed pe care se poate să-l ai acum, dacă nu ai fi urcat din întâmplare până aici, la mine – nu, nu se poate ști!

— Nu, nu se poate ști absolut nimic, răspunse Hans Castorp. Și de aceea nu avem dreptul să punem alternativa cea mai rea, de

[52] „Odihnească-se în pace" (lat.). (n.tr.)

pildă în ceea ce privește durata convalescenței mele. Afirmi că nimeni nu poate ști când voi fi în stare să plec de aici și să încep lucrul la șantierul naval, însă faci această afirmație într-un sens pesimist și găsesc că te grăbești prea tare, tocmai pentru că nu se poate ști. Behrens n-a fixat niciun termen, este un om înțelept și nu face pe profetul. De altfel, nu mi s-au făcut încă nici radioscopia și nici radiografia, singurele care vor îngădui o concluzie obiectivă, și cine știe dacă se va constata ceva într-adevăr serios sau dacă până atunci nu-mi va trece febra și vă voi putea spune adio. Cred că este mai bine să nu ne dăm prea multă importanță și să nu ne apucăm să istorisim celor de acasă, chiar de la început, asemenea povești de groază. Va fi suficient să le scriem cât mai curând – de altfel, le voi scrie chiar eu, cu mâna mea, săltându-mă puțin pe pernă – că am răcit, că stau în pat cu puțină febră și că, deocamdată, nu sunt în stare să călătoresc. După aceea, vom vedea.

— Bine, am înțeles, e tot ce putem face până una-alta. Cât pentru rest, mai putem aștepta.

— Pentru rest?

— Păi, gândește-te și tu! Doar cu geamantanul tău pentru clasa întâi ești pregătit cu cele necesare numai pentru trei săptămâni. Ai nevoie de albituri, de rufe, de încălțăminte. În sfârșit, trebuie să ți se trimită și bani.

— *Dacă*, spuse Hans Castorp, numai *dacă* voi avea nevoie de toate astea.

— Bine, să mai așteptăm. Însă n-ar trebui… nu, zise Joachim și începu, vădit tulburat, să se plimbe prin cameră, nu, n-ar trebui să ne facem nicio iluzie. E prea multă vreme de când mă aflu aici și știu la ce mă pot aștepta. Când Behrens spune că un loc e aspru și că aproape că aude un zgomot… Dar, bineînțeles, putem aștepta!

Deocamdată se mulțumiră cu atât pentru ziua respectivă, iar programul – când era vorba de divertismente fie săptămânale, fie bilunare – intră în drepturile sale. Chiar în situația lui de acum Hans Castorp luă parte la tot ce se petrecea, dacă nu bucurându-se direct, cel puțin prin relatările pe care i le făcea Joachim când, vizitându-l, se așeza pentru un sfert de oră pe marginea patului.

Tava de ceai pe care i se servise micul dejun duminică dimineață era împodobită cu un mic vas de flori și nu uitaseră să-i trimită câteva prăjituri din cele servite și în sufragerie. Mai târziu, grădina și terasa se însuflețiră cu *tralala* și cu fornăielile clarinetului, în cadrul concertului bilunar, iar Joachim rămase alături de vărul său: urmări stând pe balcon, în vreme ce Hans Castorp ciulea urechile cu capul plecat într-o parte și cu privirea pierdută într-o fervoare dubioasă pe valurile de armonie care se îmbulzeau de afară, nu fără a se gândi cu o interioară ridicare din umeri la discursurile lui Settembrini asupra „caracterului suspect politic al muzicii".

De altfel, cum am mai spus, îl punea pe Joachim să-i relateze evenimentele și pregătirile din aceste zile, îl întrebă dacă duminica fusese onorată cu toalete elegante, neglijeuri de dantelă sau ceva asemănător (numai că pentru neglijeuri de dantelă fusese prea rece), dacă după-masă se făcuseră plimbări cu trăsura (și, în adevăr, clubul jumătăților de plămâni își luase zborul *in corpore* spre Clavadell); iar luni după-masă, când Joachim veni să-l vadă înaintea curei de odihnă, îi ceru să-i facă o dare de seamă asupra conferinței doctorului Krokowski. Joachim se arătă destul de puțin vorbăreț și deloc dispus să facă rezumatul conferinței – de altfel, nu vorbise decât foarte puțin și despre cea precedentă. Dar Hans Castorp stărui să afle amănunte:

— Zac aici și achit tariful întreg, spuse el. Vreau și eu să aflu puțin din ceea ce se întâmplă.

Își reaminti de acea luni, în urmă cu două săptămâni, când se apucase de unul singur să plece la plimbarea care-i făcuse atât de rău, și-și exprimă limpede presupunerea că este posibil ca excursia să fi fost cauza ce-i declanșase revoluția în trup și grăbise izbucnirea bolii.

— Dar cum mai vorbesc oamenii de aici, exclamă el, oamenii din popor – cu câtă solemnitate și demnitate: sună aproape ca o poezie! „Rămâi cu bine și-ți mulțumesc!" repetă el imitând accentul tăietorului de lemne. Așa am auzit în pădure și n-o să uit toată viața. Asemenea întâmplări se asociază cu alte impresii și amintiri, știi și tu, și-ți rămân în auz până la sfârșitul zilelor tale.

— Și Krokowski a vorbit iarăși despre „iubire”? întrebă apoi și se strâmbă rostind acest cuvânt.

— Bineînțeles, îi răspunse Joachim. Despre ce altceva ar fi putut vorbi? Acesta este subiectul la care recurge totdeauna.

— Și cam ce-a spus astăzi?

— Ei, nimic deosebit. Ai auzit tu însuți, de altfel, cum vorbește.

— Dar ce-a mai emis ca noutate?

— Ca noutate, nimic deosebit. Azi a debitat chimie pură, adăugă Joachim în silă. E vorba, în acest caz, de un fel de otrăvire, de autointoxicația organismului care, cum spune doctorul Krokowski, și-ar avea originea în descompunerea unui element încă necunoscut, răspândit în trup; iar efectele acestei descompuneri exercită o influență amețitoare asupra anumitor centri ai măduvei spinării, exact așa cum se întâmplă în cazul absorbției obișnuite a otrăvurilor exotice, ca morfina sau cocaina.

— Și atunci obrajii se îmbujorează! spuse Hans Castorp. Ia te uită, dar e cât se poate de interesant. Câte știe și omul ăsta! Parcă ar fi înghițit știința cu polonicul. Mai așteaptă puțin și o să vezi că într-o bună zi o să sfârșească prin a descoperi acest element necunoscut, răspândit în tot trupul, ba o să și fabrice otrăvurile solubile care produc acest efect amețitor asupra centrului nervos, astfel că va putea îmbăta oamenii după metoda lui. Poate că odinioară chiar se ajunsese aici. Auzind toate acestea, ai putea crede că este ceva adevărat în poveștile cu elixirele dragostei și alte năzdrăvănii de care sunt pline cărțile de legende… Ai și plecat?

— Da, zise Joachim, trebuie neapărat să mai stau puțin culcat. De ieri, temperatura mi se ridică. Chestia asta a ta m-a cam lovit în moalele capului.

Astfel trecură duminica, lunea. Apoi seara și dimineața urziră a treia zi a șederii lui Hans Castorp în „depou”, iar marțea trecu fără nimic deosebit. Și totuși, era ziua sosirii lui; se împlineau trei săptămâni încheiate de când se găsea aici și se simți în sfârșit obligat să scrie o scrisoare acasă, ca să-și informeze unchii de starea lui actuală, cel puțin în linii mari. Cu perna în spate, le scrise pe hârtia cu antet a stabilimentului, că plecarea, în pofida proiectelor lui, trebuia amânată. Le mai scrise că stătea în pat, având o gripă

cu febră, pe care consilierul aulic Behrens, conștiincios până la exces cum era îndeobște, nu voia s-o trateze cu ușurință, deoarece o punea în legătură cu constituția generală a bolnavului. În adevăr, chiar de la prima lor întâlnire, medicul-șef îl găsise foarte anemic, astfel că, la urma urmelor, concediul pe care Hans Castorp și-l rezervase a fost socotit insuficient de către acest medic cu înaltă competență. Pe curând amănunte mai ample. „Iată un lucru bun, gândi Hans Castorp. Nu e niciun cuvânt de prisos și totuși, scrisoarea aceasta mă va face să câștig puțin timp." Apoi plicul fu încredințat omului de serviciu de la etaj care, evitând întârzierea cutiilor pentru scrisori, plecă imediat să-l pună la primul tren.

După aceasta, aventurierul nostru, cu cugetul împăcat, socotind că lucrurile au fost aranjate și că numai tusea și temperatura pricinuită de guturai îl făceau să sufere, se apucă să trăiască de pe o zi pe alta, această zi spartă în atâtea bucățele și care, în monotonia ei permanentă, nu se scurgea nici mai iute, nici mai încet, căci era mereu aceeași. De dimineață, după ce bătea foarte tare în ușă, intra băiețul, un tip musculos, pe nume Turnherr, cu mânecile cămășii suflecate pe brațele vânoase, care vorbea din gât cu oarecare dificultate și, numindu-l pe Hans Castorp, ca pe toți ceilalți bolnavi, cu numărul camerei, îl frecționa cu alcool. Abia pleca, și Joachim apărea gata îmbrăcat ca să-i spună bună dimineața, își întreba vărul ce temperatură a avut la ora șapte și apoi i-o comunica pe a sa. Pe când el lua masa jos, Hans Castorp, cu perna în spate, făcea la fel, cu pofta de mâncare provocată de o schimbare de regim – prea puțin stingherit de năvălirea medicilor foarte ocupați, care, la această oră, isprăviseră de parcurs sufrageria, iar acum străbăteau la iuțeală camerele cu bolnavii la pat și cu muribunzi. Cu gura plină de dulceață, declară că a dormit bine și pe deasupra marginii ceștii se uita la consilierul aulic care, cu pumnii apăsați pe masa din mijloc, arunca o privire grăbită pe foaia de temperatură, iar după aceea Hans Castorp răspundea cu voce tărăgănată și indiferentă la bună ziua celor ce ieșeau. Aprindea apoi o țigară și abia sesiza că Joachim plecase să-și facă plimbarea de dimineață, că îl și vedea întorcându-se. Mai flecăreau iarăși de una, de alta, astfel că intervalul dintre două

mese – între timp, Joachim își mai făcea și cura de odihnă – era atât de scurt, încât chiar și un cap sec și un sărac cu duhul n-ar fi reușit să se plictisească, și cu atât mai mult nu era cazul lui Hans Castorp, căci el știa să extragă suficientă substanță din impresiile celor trei săptămâni petrecute aici, sus, să mediteze asupra situației lui de acum și să se întrebe ce se va întâmpla cu el, încât abia dacă mai avea vreme să răsfoiască cele două volume groase ale unui magazin ilustrat, împrumutate de la biblioteca sanatoriului și așezate pe noptieră.

Lucrurile nu se petreceau altfel nici când Joachim își făcea a doua plimbare, până la Davos-Platz, care abia dacă dura o prăpădită de oră. După aceea venea iarăși la Hans Castorp, îi povestea anumite lucruri care îl impresionaseră în timpul plimbării, stătea un moment în picioare sau pe marginea patului, înainte de a se duce pentru cura de odihnă dinaintea prânzului – și cât durau toate acestea? Încă o prăpădită de oră! Abia ți-ai pus mâinile sub cap și abia ți-ai aruncat privirile în tavan, urmărind un gând, că gongul îi și invita pe toți pacienții, cu excepția celor care zăceau în pat și a muribunzilor, să se pregătească pentru dejun.

Joachim pleca, iar după aceea sosea „supa de prânz”: un epitet de un simbolism stupid, pentru ceea ce era în realitate! Căci Hans Castorp nu avea regim de bolnav – și oare de ce i s-ar fi impus un asemenea regim? Un regim de bolnav, un regim sărăcăcios nu era deloc recomandabil în cazul său. Stătea acolo și plătea tariful întreg, iar ceea ce i se aducea în veșnicia încremenită a acestei ore nu era o simplă supă, ci meniul complet, cel obișnuit la prânzul de la Berghof, alcătuit din șase feluri; o masă suculentă în cursul săptămânii, iar duminica una de gală, apreciată de cei mai exigenți cunoscători, pregătită de un șef bucătar de anvergură europeană, într-o bucătărie ca de hotel de lux. Fata de la sufragerie, care avea însărcinarea să-i servească pe bolnavii ce stăteau în pat, i-o aducea sub capace nichelate, pe tăvi care ațâțau pofta de mâncare; împingea de-a curmezișul patului măsuța specială pentru bolnavii la pat, această minune de echilibru, care se găsea acolo ca din întâmplare, și Hans Castorp mânca în pat, ca în basmul cu băiatul de croitor așezat dinaintea mesei fermecate.

Abia isprăvea dejunul, că Joachim se și întorcea, și mai înainte de a se duce să se întindă pe balcon și marea liniște să se fi lăsat deasupra Berghof-ului, iată că se făcuse aproape ora trei și jumătate. Poate că nu era chiar atât; căci, ca să fim preciși, nu era, fără îndoială, decât două și un sfert. Dar nu se iau în considerare sferturile de oră suplimentare când, în afara unităților întregi, ele se absorb în treacăt, ori de câte ori timpul este calculat în linii generale, ca de pildă în marile călătorii cu trenul sau în stările de așteptare, când toate aspirațiile și parcă întreaga viață sunt concentrate ca să aducă timpul. Ora două și un sfert poate fi două și jumătate, așa cum poate fi, pentru numele lui Dumnezeu, chiar și ora trei, dacă am ajuns să vorbim de trei. Cele treizeci de minute se înțeleg ca un contrapunct față de ora întreagă, de la trei până la patru, și în sinea ta nu mai contează: astfel se întâmplă în asemenea împrejurări. Și tot astfel se făcea că durata marii cure de odihnă se reducea, în definitiv, la o oră – care era, de altfel, și mai micșorată, comprimată, fiind oarecum ocolită printr-o pauză. Iar pauza era doctorul Krokowski. Da, doctorul Krokowski, făcându-și raita de după-masă, nu-l mai ocolea pe Hans Castorp. Acum tânărul își avea locul lui bine stabilit, nu mai era un interval și un hiat, ci un bolnav pe care îl chestiona zilnic, adică nu-l mai neglija așa cum se întâmplase spre nemărturisita și trecătoarea lui nemulțumire. Lucrurile se petrecuseră luni, când doctorul Krokowski își făcu apariția în cameră pentru prima dată – și spunem „apariție” căci acesta este cuvântul exact pentru a preciza sentimentul straniu și chiar puțin înspăimântător avut de Hans Castorp când, în această împrejurare, nu știuse cum să se apere. Se afla într-un semi (sau sfert) de somn, când, trezit brusc, observă că asistentul intrase în cameră, dar nu pe ușă, ci venind spre el direct de pe balcon. Căci drumul lui nu ducea prin coridor, ci pe balcoane, încât intrase pe ușa deschisă, dând impresia că sosise prin văzduh. Oricum ar fi fost, se opri în picioare lângă patul lui Hans Castorp, îmbrăcat în negru, bondoc și cu umerii lați, o pauză în cadrul orei, iar în barba lui despicată în două, dinții i se dezveliră gălbui într-un surâs jovial.

— Păreți surprins că mă vedeți, domnule Castorp, spuse el cu o

dulce voce baritonală, pe un ton puțin afectat, cu un *r* gutural, pe care nu-l rostogolea, ci îl rostea nelovind decât o singură dată cu limba incisivii superiori; mă limitez să-mi îndeplinesc o plăcută datorie pentru a mă informa dacă aici totul este în regulă. Relațiile dumneavoastră cu noi au intrat într-o nouă fază, căci din musafir ați devenit peste noapte tovarăș... (Cuvântul „tovarăș" îl cam neliniști pe Hans Castorp.) Cine ar fi crezut! glumi doctorul Krokowski cu un accent prietenos... Cine ar fi putut să creadă un asemenea lucru, în seara când am avut pentru prima dată plăcerea să vă salut și când mi-ați corijat părerea eronată – atunci era eronată – atrăgându-mi atenția că erați perfect sănătos. Cred că atunci îmi exprimasem oarecare îndoieli în privința asta, dar, vă asigur, nu-mi închipuisem că lucrurile stau astfel. Nu vreau să trec drept mai clarvăzător decât sunt. Nu m-am gândit la niciun punct umed, căci eu vorbeam într-un mod mai general, mai filosofic, și-mi mărturiseam îndoielile asupra problemei de a ști dacă „om" și „sănătate perfectă" sunt cuvinte care ar putea vreodată să rimeze. Și chiar și azi, după examenul la care ați fost supus deunăzi, eu nu pot admite, spre deosebire de scumpul și onoratul meu șef, că acest punct umed de acolo – și cu vârful degetului atinse umărul lui Hans Castorp – trebuie să ne intereseze în primul rând. Pentru mine este un fenomen secundar... Ceea ce este organic, e întotdeauna secundar...

Hans Castorp tresări.

— ... În consecință, gripa dumneavoastră este în ochii mei un fenomen terțiar, adăugă doctorul Krokowski cu o foarte mare dezinvoltură. Cum vă simțiți deocamdată? Repausul la pat va avea, cu siguranță, o influență excelentă. Ce temperatură ați avut astăzi?

Și odată cu aceste cuvinte, vizita asistentului căpătă un caracter inofensiv, de vizită de rutină, cum aveau să fie, de altfel, și celelalte din cursul săptămânii. Doctorul Krokowski apărea zilnic, tot de pe balcon, la ora patru fără un sfert, câteodată puțin mai devreme, îl saluta cu cordialitate viguroasă pe cel culcat, punea cele mai banale întrebări în calitate de medic, începea uneori și câte o scurtă convorbire cu caracter mai personal – și atunci făcea prietenește câteva glume din acelea cu care, deși au un caracter

echivoc, sfârșești prin a te obișnui, fiindcă te poți obișnui și cu echivocul, numai să rămână în limitele normalului, astfel că foarte repede Hans Castorp nu mai găsi nimic de obiectat vizitelor regulate ale doctorului Krokowski, devenite un element firesc al zilei lui normale și împărțea ca un fel de pauză lunga cură de după-amiază.

Așadar, era ora patru când asistentul dispărea din nou pe balcon – ceea ce însemna jumătatea după-amiezii! Dintr-odată, mai înainte de a-ți fi dat seama, te pomeneai în plină după-amiază – care fără întârziere se prefăcea încetul cu încetul în înserare: atunci era aproape ora cinci, venea ceaiul atât în sufragerie, cât și la numărul treizeci și patru, iar când Joachim se întorcea dintr-a treia plimbare și trecea iarăși pe la vărul său, ora șase era atât de aproape, încât cura de odihnă până la cină se limita la o altă oră care era un adversar ușor de învins – numai să fi avut câteva gânduri în cap și un *orbis pictus*[53] pe noptieră.

Joachim își lua rămas-bun pentru a se duce la cină. Apoi era adus meniul. Valea se umplea de umbre și, în vreme ce Hans Castorp mânca, întunericul intra văzând cu ochii în camera albă. După ce sfârșea, rămânea rezemat pe pernă, în fața mesei curățate, și privea crepusculul ce înainta cu iuțeală, crepusculul zilei de ieri, de alaltăieri sau de acum opt zile. Se făcea seară – iar dimineața abia trecuse. Și această zi prefăcută în bucățele și prescurtată într-un chip atât de artificial i se prelinsese printre degete, cum constata el însuși cu mirare voioasă sau cel mult îngândurată; căci nu avea încă vârsta la care trecerea timpului să-l înspăimânte. I se părea că deviza cea mai potrivită pentru el era „deocamdată”.

Într-o zi, cam la vreo zece sau douăsprezece zile de când Hans Castorp stătea în pat, cineva bătu în ușă pe când Joachim nu se întorsese încă de la cină, deci înaintea orei de conversație care urma între cei doi veri, iar la răspunsul oarecum șovăielnic al lui Castorp, în cameră își făcu apariția Lodovico Settembrini – și în același timp, o lumină orbitoare se răspândi în jur. Căci primul

[53] Pământul în imagini (lat.). (n.tr.)

gest al vizitatorului a fost acela de-a învârti comutatorul plafonierei și, reflectată de tavanul alb, o lumină limpede și tremurătoare umplu camera.

Italianul era singurul dintre pacienți despre care Hans Castorp se interesase cu insistență, întrebându-l anume pe Joachim. Iar Joachim, oricât de des ar fi venit la vărul său să stea, fie pe marginea patului, fie în picioare, câteva minute – și asta se întâmpla cam de vreo zece ori pe zi – nu uita să-i relateze micile întâmplări și fapte diverse cotidiene ale vieții din sanatoriu, bineînțeles în limitele întrebărilor generale și impersonale pe care le punea Hans Castorp. Curiozitatea lui de însingurat îl împingea să întrebe dacă au mai sosit noi bolnavi sau dacă plecase vreuna dintre figurile cunoscute; și să se arate încântat că doar prima întrebare primea răspuns afirmativ. De fapt, sosise numai unul „nou", un tânăr cu fața verzuie și scofâlcită, care luase loc la masa fildeșiei Levi, la dreapta doamnei Iltis, chiar la dreapta verilor. Ei, Hans Castorp va aștepta cu răbdare să-l vadă. Deci, nu plecase nimeni? Joachim făcu semn că nu, lăsând ochii în jos. Dar era totuși o întrebare la care trebui să răspundă în repetate rânduri, adică la fiece două zile, deși, dacă ar fi fost mai puțin îngăduitor, ar fi putut răspunde odată pentru totdeauna, subliniind că, după câte era informat, nimeni nu se găsea pe punctul de-a pleca și că de aici nu se pleacă atât de ușor.

Așadar, în ce-l privea pe Settembrini, Hans Castorp se informase în mod personal și-l interesa să știe ce „spunea despre ceea ce i se întâmplase". Pentru ce? „Ei, pentru faptul că zac aici și sunt socotit bolnav." În adevăr, Settembrini își dăduse o părere, deși foarte rezumativă. Chiar în prima zi a dispariției lui Hans Castorp, îl întrebase pe Joachim ce s-a întâmplat cu vărul său și, așteptându-se în mod evident să i se spună că Hans Castorp părăsise societatea pacienților, la explicațiile lui Joachim n-a răspuns decât prin două cuvinte italienești: mai întâi a exclamat *Ecco!* apoi a spus *Poveretto,* adică, în traducere: „Iată!" și „Sărăcuțul", căci nu era nevoie să știi mai multă italiană decât știau cei doi tineri pentru a înțelege sensul acestor două exclamații.

— Dar de ce *poveretto?* întrebase Hans Castorp. Doar și el stă sus cu întreaga lui literatură înjghebată din umanism și politică, și nu poate să facă nimic pentru progresul intereselor lumii! N-ar trebui să se înduioșeze din pricina mea, fiindcă eu, oricum, o să mă întorc la șes mai curând decât el.

Prin urmare, iată că domnul Settembrini stătea în picioare, în mijlocul camerei bine luminate – iar Hans Castorp se rezemase în cot când el intrase pe ușă, îl recunoscu și, recunoscându-l, clipi iute și roși. Ca întotdeauna, Settembrini purta redingota lui groasă, cu reverele late, un guler cam uzat și pantalonii cadrilați. Cum venea de la masă, avea între buze, potrivit obiceiului său, o scobitoare de lemn. Colțurile gurii, sub eleganta unduire a mustății, erau încordate de faimosul lui surâs fin, rece și lucid.

— Bună seara, inginere! Este îngăduit să ne interesăm de dumneavoastră? Dacă da, atunci e nevoie de lumină – iertați-mi dezinvoltura, spuse el întinzând cu un gest plin de avânt mâna mică spre lampa din plafon. Erați cufundat în gânduri și n-aș vrea pentru nimic în lume să vă deranjez. În cazul dumneavoastră este lesne să-mi explic înclinația către meditație, iar pentru a sporovăi îl aveți, în definitiv, pe vărul dumneavoastră. Vedeți, îmi dau perfect de bine seama că sunt de prisos. Totuși, trăim cu toții înghesuiți într-un spațiu atât de strâmt, încât legătura de la om la om se realizează cu o participare spirituală, cu o participare a inimii… Iată, a trecut o săptămână întreagă de când n-ați mai fost văzut. Mi-am închipuit, ce-i drept, că ați plecat, văzând că locul dumneavoastră în refectoriu a rămas neocupat. Locotenentul mi-a dezvăluit realitatea, hm, mi-a spus adevărul care este mai puțin trandafiriu, dacă mă pot exprima astfel, fără să fiu indiscret… Pe scurt, cum o duceți? Cum vă descurcați? Cum vă simțiți? Sper că nu prea abătut?

— Sunteți dumneavoastră, domnule Settembrini! Cât sunteți de binevoitor! Ha, ha, ați spus „refectoriu”? Iată că, la iuțeală, ați și făcut o glumă. Luați, vă rog, un scaun. Nu mă deranjați câtuși de puțin. Zăceam aici și reflectam – deși termenul reflectare este cam exagerat în acest caz. Mi-era pur și simplu prea lene să aprind lumina. Vă mulțumesc mult și vă rog să mă credeți că din punct de

vedere psihic mă simt cât de cât normal, iar repausul la pat aproape că mi-a vindecat guturaiul, dar se pare că nu-i decât un fenomen secundar, după cum îmi spun cu toții. Temperatura, este adevărat, nu-i încă așa cum ar trebui să fie, căci oscilează între 37,5 și 37,7, iar zilele acestea nu s-a ameliorat deloc.

— Vă luați regulat temperatura?

— Da, de șase ori pe zi, la fel ca dumneavoastră toți. Ha, ha, ha, iertați-mă, dar mă pufnește râsul gândindu-mă că sufrageriei noastre i-ați spus „refectoriu". Așa se spune la mănăstire, nu? Este drept că n-am fost niciodată într-o mănăstire, însă așa mi-o închipui. Iar „regulile" le știu pe de rost și le observ cu strășnicie.

— Ca un frate drept credincios. Se poate spune că ați terminat noviciatul și v-ați făcut mărturisirea profesiei de credință. Vă felicit în mod solemn. Văd că ați început să spuneți „sufrageria noastră". De altfel – fără să am intenția de a vă atinge demnitatea de bărbat – dumneavoastră îmi evocați mai curând o călugăriță tânără decât un călugăr – o mică logodnică a lui Hrist, abia tunsă, absolut neprihănită și cu niște ochi mari de victimă. Am văzut odinioară, prin locurile pe care le-am colindat, asemenea mielușele, și totdeauna… da, totdeauna, cu un oarecare sentimentalism. Ah! da, da, domnul vărul dumneavoastră mi-a povestit totul. Prin urmare, nu v-ați lăsat ascultat decât în ultima clipă…

— Pentru că aveam febră. Vă rog să mă credeți, domnule Settembrini, că acasă, cu o asemenea răceală, m-aș fi adresat doctorului nostru. Iar aici, unde ești oarecum la izvor și unde sunt doi specialiști la fața locului, ar fi fost prea caraghios să pierd prilejul.

— Desigur, desigur. Și v-ați luat temperatura chiar înainte de-a vi se prescrie? De altfel știu că vi s-a recomandat din prima clipă. Mylendonk este aceea care v-a silit să achiziționați un termometru?

— Silit? Îmi trebuia, și atunci am cumpărat unul.

— Înțeleg. O achiziție absolut necesară. Și câte luni v-a dat șeful? Dumnezeule mare, întrebarea aceasta v-am mai pus-o o dată! Vă aduceți aminte? De abia sosiserăți. Mi-ați răspuns cu atâta dezinvoltură…

— Îmi amintesc, firește, domnule Settembrini. Am făcut de

atunci destule experiențe, totuși îmi aduc aminte de parcă ar fi azi. Ați fost atât de nostim chiar din prima zi, înfățișându-ni-l pe consilierul aulic Behrens ca pe judecătorul infernului... Radames... Nu, așteptați puțin, era alt nume...

— Poate Radamante? Este posibil să-l fi numit și astfel, incidental. Nu rețin tot ce-mi trece prin cap.

— Radamante, firește! Minos și Radamante! De altfel... chiar din prima zi ne-ați vorbit despre Carducci...

— Îngăduiți-mi, dragă prietene, ca numele acesta să-l lăsăm deoparte pentru astăzi. În acest moment *el* capătă în gura dumneavoastră o nuanță ciudată.

— Fie și așa, râse Hans Castorp. Dar, de altfel, de la dumneavoastră am aflat multe lucruri despre el. Pe atunci nu bănuiam nimic și v-am răspuns că venisem numai pentru trei săptămâni, nici nu-mi trecea prin minte că putea fi altfel. Domnișoara Kleefeld tocmai mă salutase șuierându-mi cu pneumotoraxul, așa că mă scosese din sărite. Însă din clipa aceea am simțit că am febră, căci, întrucât aerul de aici nu numai că-i bun împotriva maladiei, ci este și favorabil maladiei, în egală măsură, asta face să-i grăbească evoluția, ceea ce este necesar, fără îndoială, dacă vrei să te vindeci.

— Este o ipoteză seducătoare. Consilierul aulic Behrens nu v-a povestit cumva și despre acea ruso-germană pe care a avut-o aici anul trecut – adică nu: cu un an înainte, cam vreo cinci luni? Nu? Ar fi trebuit să vă vorbească. Era o femeie fermecătoare, de origine ruso-germană, măritată și tânără mamă. Venea din răsărit, limfatică, anemică și desigur că suferea de ceva și mai grav. Perfect. A stat aici o lună și apoi a început să se plângă că se simte tot mai rău. I se spuse să aibă răbdare. A doua lună trecu și ea continua să pretindă că, departe de-a se simți mai bine, mergea tot mai prost. I se atrase atenția că numai medicul poate să-i aprecieze starea sănătății; ea are dreptul cel mult să spună cum se simte, însă acest din urmă fapt nu prezintă nicio importanță. De altfel, i s-a arătat că plămânul ei era într-o stare mulțumitoare. Perfect, iar femeia nu răspunse nimic, continuă tratamentul și slăbi văzând cu ochii. Într-a patra lună, era gata să leșine la consultație. N-are nicio importanță, declară Behrens; căci era

încântat de plămânul ei. Dar când în a cincea lună nu se mai putu ține nici pe picioare, îi dădu de veste soțului din răsărit, iar Behrens primi o scrisoare de la el – pe care era specificat cu caractere energice: „personal și urgent", fapt văzut de mine. Da, a spus atunci Behrens ridicând din umeri, se prea poate ca doamna să nu suporte atât de bine clima de aici. Femeia însă își ieșise din sărite. Ar fi trebuit să ajungă la această concluzie mai din vreme, îi strigă ea, doar s-a simțit rău tot timpul, își pierduse toată vlaga… Să sperăm că, în răsărit, la soțul ei, și-a recăpătat puterile.

— Admirabil! Povestiți atât de frumos, domnule Settembrini, iar vorbele dumneavoastră sunt, ca să zic așa, plastice. La fel am râs în sinea mea de multe ori amintindu-mi povestea dumneavoastră cu fata care se scălda în lac, căreia au fost nevoiți să-i dea o „soră mută". Da, aici se întâmplă multe lucruri neobișnuite! Desigur, niciodată nu poți să spui că ți-ai făcut ucenicia. De altfel, cazul meu se află încă în plină incertitudine. Consilierul aulic susține, este adevărat, că mi-ar fi găsit un fleac – niște puncte mai vechi, ceva de care aș fi suferit odinioară, fără să-mi dau seama, deși el pretinde că mi-a descoperit, după câte se pare, și un punct proaspăt, nu știu precis unde anume, cam pe aici, pe undeva, pe care l-am auzit și eu pe când mă ciocănea – deși cuvântul „proaspăt" sună destul de curios în legătură cu asemenea lucru. Până acum însă n-a fost vorba decât de consultări acustice, astfel că diagnosticul absolut sigur nu-l vom putea avea decât atunci când voi fi iarăși pe picioare și mi se vor face radioscopia și radiografia. Abia atunci vom avea în mod pozitiv răspunsul la toate.

— Credeți? Știți că placa fotografică arată, adesea, pete care sunt luate drept caverne, deși nu-s decât umbre, și că acolo unde în adevăr există caverne, placa fotografică arată – ei bine, știți ce? Placa nu arată absolut nicio pată. A fost pe aici și un numismat care începuse să facă febră și, fiindcă avea temperatură, i-au găsit și cavernele pe placa fotografică. Ba au mers până acolo încât au pretins chiar că le-au și auzit! Îl declarară ftizic, îl tratară în consecință, iar între timp omul muri. Dar autopsia dovedi că plămânii erau intacți și că murise din cauza nu se știe căror microbi.

— Ei, domnule Settembrini, acum îmi vorbiți de autopsie? Oricum, încă n-am ajuns până acolo.

— Domnule inginer, sunteți un mucalit.

— Iar dumneavoastră sunteți, trebuie s-o recunoaștem, un critic și un sceptic până-n vârful unghiilor. Nu credeți nici măcar în științele exacte. Clișeul dumneavoastră are pete?

— Da, arată ceva.

— Și sunteți într-adevăr ușor bolnav?

— Ei, din nenorocire sunt destul de bolnav, răspunse Settembrini, lăsându-și capul în jos.

Urmă o pauză, în timpul căreia tuși. Așa cum stătea culcat, Hans Castorp își privi musafirul redus la tăcere. I se păru că prin cele două întrebări simple combătuse cu argumente puternice, reducând la tăcere orice obiecțiuni – în care intrau și republica, și stilul frumos. Iar în ceea ce îl privea pe el, nu făcu nimic pentru a reînsufleți conversația.

După câteva clipe, domnul Settembrini își reveni surâzând.

— Da, domnule inginer, povestiți-mi, așadar, cum au primit vestea cei de acasă.

— Care veste? Amânarea plecării mele? Oh, ai mei, știți, cei de acasă se reduc la trei, un bătrân și cei doi fii ai lui, unchii mei, însă aceștia din urmă sunt pentru mine mai degrabă ca niște veri. Nu am pe altcineva, de mic am rămas orfan de tată și de mamă. Cum au primit vestea? Deocamdată, nici ei nu știu mai mult decât mine. La început, când a trebuit să mă vâr în pat, le-am scris că am răcit foarte serios și nu pot risca o călătorie. Iar ieri, cum de atunci a trecut cam multișor, le-am scris din nou, spunându-le că guturaiul meu l-a făcut pe consilierul aulic Behrens să-mi cerceteze cu atenție plămânii și că a insistat să-mi prelungesc șederea până când chestiunea se va limpezi. Probabil că au primit totul cu foarte mult sânge-rece.

— Dar serviciul dumneavoastră? Mi-ați vorbit despre un stagiu de practică pe care urma să-l faceți.

— Da, ca voluntar. Am rugat să fiu scuzat deocamdată la șantierul naval. Vă închipuiți, cred, că nimeni nu va fi deznădăjduit din pricina aceasta. Se pot descurca foarte bine și fără

voluntari.

— Admirabil! Deci, din acest punct de vedere, totul este în ordine. Nepăsare pe toată linia. În țara dumneavoastră oamenii sunt, în general, flegmatici, nu-i așa? Dar, totdeauna, și energici!

— Vai, da, și energici, chiar foarte energici, spuse Hans Castorp. Scrută de la distanță specificul vieții din patrie și constată că interlocutorul îl intuise exact. Da, flegmatici și energici, este exact, așa sunt cu toții.

— În acest caz, continuă domnul Settembrini, dacă veți rămâne mai multă vreme, vom avea, fără îndoială, prilejul să facem aici, sus, cunoștința domnului unchiului dumneavoastră, vreau să spun bătrânului unchi. Desigur că va veni să vă vadă.

— Exclus! exclamă Hans Castorp. În ruptul capului! Nici chiar zece cai nu vor izbuti să-l urce până aici! Unchiul meu este foarte apoplectic, știți, aproape că n-are gât. Nu, are nevoie de o presiune atmosferică rezonabilă, aici s-ar simți mult mai rău decât doamna dumneavoastră din răsărit și ar risca tot soiul de neplăceri.

— Asta mă dezamăgește. Așadar, e apoplectic? În acest caz, la ce-i mai sunt de folos flegmatismul și energia? Fără îndoială că domnul unchiul dumneavoastră este bogat. Desigur că și dumneavoastră sunteți bogat. În țara dumneavoastră toți sunt bogați.

Hans Castorp râse la această generalizare literară a domnului Settembrini și, așa cum stătea culcat, privi în depărtare; în atmosfera aceea natală, în care fusese crescut. Își adună amintirile și-și dădu silința să judece cât mai imparțial, mai cu seamă că distanța, încurajându-l, îi ușura acest mod de a judeca. Răspunse:

— Ești bogat, bine – sau nu ești. Și dacă nu ești – cu atât mai rău. Eu? Eu nu sunt milionar, dar averea mea e la adăpost, sunt un om independent și am din ce trăi. Însă deocamdată să facem abstracție de mine, înțelegeți. Dacă ați fi spus: acolo *trebuie* să fii bogat, atunci v-aș fi aprobat. Căci să presupunem că nu ești bogat sau că încetezi de a mai fi – în cazul ăsta este vai și amar! „Da' mai are vreun ban omul ăsta?" este o întrebare care se aude des... Vă repet propoziția textual, se pronunță așa cum v-o spun și cu aerul acesta. Am auzit-o de mai multe ori și-mi dau seama că n-am uitat-o. Fără îndoială că mi s-a părut bizară, căci altfel nu mi s-ar

fi întipărit în minte – deși eram obișnuit s-o aud. Oare ce părere aveți? Nu, nu cred că dumneavoastră, *homo humanus,* v-ați simți bine la noi; chiar eu, care acolo sunt acasă, am găsit adesea că toate acestea sunt neplăcute, după cum observ acum, deși personal n-am avut niciodată de suferit. La mine în țară nimeni nu va primi să meargă la cineva care n-ar servi la dineurile sale cele mai bune și mai scumpe vinuri, iar fiicele unei asemenea gazde ar rămâne nemăritate. Așa sunt oamenii de acolo. Cum stau întins aici și privesc lucrurile retrospectiv, mi se pare că realitatea este cam grosolană. Ce expresii ați întrebuințat – flegmatici și...? A, da, energici! Bine, dar asta ce înseamnă? Înseamnă aspru, rece. Și ce înseamnă aspru și rece? Înseamnă cruzime. Acolo domnește o atmosferă crudă, fără milă. Când stai culcat și vezi toate de la distanță, simți că te trec fiori.

Settembrini ascultă și dădu din cap aprobator. Mai continuă chiar și după ce Hans Castorp ajunsese, deocamdată, la capătul criticilor sale și ametise. Apoi italianul răsuflă adânc și vorbi:

— N-aș vrea să capăt o imagine greșită despre formele specifice pe care cruzimea firească a vieții le ia în sânul societății dumneavoastră. Mi-e totuna, căci acuzația de cruzime rămâne o acuzație destul de sentimentală. Abia dacă ați fi îndrăznit s-o formulați la fața locului, de teamă să nu păreți ridicol. Și pe bună dreptate ați lăsat-o pe seama ambuscaților existenței. Faptul că azi o rostiți ritos dovedește o oarecare înstrăinare pe care n-aș vrea s-o văd amplificându-se, căci acela care se obișnuiește s-o mărturisească poate foarte ușor să fie pierdut pentru viață, pentru forma de viață pentru care s-a născut. Știți dumneavoastră, domnule inginer, ce înseamnă: „Să fii pierdut pentru viață"? Eu da, eu o știu și o văd aici în fiecare zi. Cel mult după o jumătate de an, tânărul care ajunge aici (și aici sus nu ajung decât aproape numai tineri) nu mai are în cap nimic altceva decât flirtul și temperatura. Iar după cel mult un an nu va mai fi în stare să conceapă nimic altceva și va socoti drept „crudă" sau, mai bine zis, drept falsă și ca pe o dovadă de ignoranță orice altă idee. Vă plac întâmplările – aș putea să vă povestesc una. Aș putea să vă istorisesc despre un oarecare fiu și soț care a stat aici unsprezece luni și pe care l-am cunoscut. Era,

cred, puțin mai în vârstă decât dumneavoastră – ba cred că era chiar mult mai în vârstă. L-au trimis acasă, cu titlu de încercare, ca vindecat; și s-a întors în mijlocul celor dragi lui; nu era vorba de niciun unchi, ci de mamă și soție. Dar toată ziua stătea închis în cameră, cu termometrul în gură și nu se sinchisea de nimic din jurul său. „Voi nu puteți pricepe, le spunea el. Numai după ce ai trăit acolo sus poți să înțelegi cum trebuie să se petreacă lucrurile. Aici jos vă lipsesc «noțiunile fundamentale».” Până la sfârșit, maicăsa i-a zis: „Pleacă iarăși acolo, sus. Cu tine nu mai este nimic de făcut”. Și s-a întors din nou aici, sus. Reveni în „patrie” – căci știți doar că locului acestuia poți să-i spui „patrie” dacă ai stat măcar o dată aici. Tânăra lui soție îi devenise complet străină, fiindcă îi lipseau „noțiunile fundamentale”, și renunță la el. Înțelesese că își va găsi în adevărata lui „patrie” o tovarășă care va avea aceleași „noțiuni fundamentale” și că va rămâne acolo.

Hans Castorp dădea impresia că nu ascultă decât cu o ureche. Continuă să privească în incandescența alburie a becului din cameră, ca-ntr-o depărtare. Puțin mai târziu râse și spuse:

— „Patrie” îi zicea el? Iată ceva ce poate părea un pic cam sentimental, cum spuneți dumneavoastră. Da, cunoașteți numeroase întâmplări. Tocmai începusem să mă gândesc la ceea ce spuneam mai adineauri despre asprime și cruzime, lucruri care, de altfel, mi-au trecut prin cap de multe ori în ultimele zile. Vedeți dumneavoastră, trebuie să ai o epidermă destul de groasă pentru a fi la unison cu felul de-a gândi al oamenilor de jos, din vale, cu întrebări ca: „Da’ mai are vreun ban omul ăsta?” și cu mutrele pe care le fac vorbind astfel. În fond, niciodată n-am considerat firesc acest fel de-a fi, cu toate că nu sunt nici măcar un *homo humanus* – dar îmi dau seama că felul lor de viață a fost acela care m-a izbit întotdeauna. Poate că faptul ține de înclinația mea inconștientă către boală – de altfel, mi-am auzit eu însumi vechile locuri bolnave și iată că Behrens pretinde că mi-a găsit acum și un fleac cu totul proaspăt. Desigur, mi s-a părut surprinzător, totuși, în fond nu m-am mirat prea tare. Nu m-am simțit niciodată ca o stâncă; și cum părinții mi-au murit atât de timpuriu și am rămas de mic orfan de tată și de mamă, înțelegeți…

Domnul Settembrini descrise cu capul, cu umerii și cu mâinile un gest unitar care, schițat cu voioșie și amabilitate, exprima întrebarea: „Ei, și? Ce-i cu asta?"

— Doar sunteți scriitor, spuse Hans Castorp – literat; trebuie deci să fi făcut această experiență și să înțelegeți că, având în vedere împrejurările, nu poți avea o fire atât de aspră încât să găsești cruzimea oamenilor foarte firească – a oamenilor obișnuiți, înțelegeți, care se plimbă, râd, câștigă bani și-și satură pântecul... Nu știu dacă am reușit exact să mă...

Settembrini se înclină.

— Dumneavoastră vreți să spuneți, îi explică el, că un contact precoce și frecvent cu moartea te împinge spre o stare de spirit în măsură să te facă mai delicat și mai sensibil față de asprimile și trivialitățile cotidiene ale vieții, și s-o recunoaștem: față de cinismul ei.

— Este exact ceea ce voiam să spun! exclamă Hans Castorp cu sincer entuziasm. Admirabil exprimat, ați pus punctul pe *i*, domnule Settembrini. Cu moartea – da! Știam eu bine că dumneavoastră, ca literat...

Atunci Settembrini întinse mâna spre el și, aplecându-și capul într-o parte, închise ochii – gest foarte frumos și blând, cu care îl întrerupse, dar numai pentru a-l ruga să-i acorde atenție. Rămase câtva timp în această atitudine pe care o mai păstră destul de mult, chiar după ce Hans Castorp tăcuse puțin stingherit și aștepta să vadă ce va urma. În sfârșit, italianul își deschise ochii negri – ochii de flașnetar – și vorbi:

— Îngăduiți-mi, îngăduiți-mi, domnule inginer, să mă adresez cu insistență inimii dumneavoastră și să vă spun – și țin să subliniez aceasta în mod expres – că singurul fel pios de-a contempla moartea în chip esențial și fără înfloriturі constă în a o înțelege, a o percepe ca pe o parte, ca pe o împlinire și ca pe o condiție sacră a vieții, și în niciun caz – căci aceasta ar fi contrariul sănătății, nobleței, rațiunii și fidelității – nu trebuie s-o separi de viață, să i-o opui sau chiar s-o transformi într-un argument împotriva ei. Cei vechi își împodobeau sarcofagele cu simboluri ale vieții și ale fecundității, și chiar cu simboluri obscene – sacrul confundându-se

adesea cu obscenul în religiozitatea antică. Acești domni știau să cinstească moartea. Căci moartea este demnă să fie respectată ca și leagănul vieții, ca și sânul matern al reînnoirii. Dar opusă vieții și separată de ea, devine un spectru, o hidoșenie – și chiar mai rău. Deoarece moartea ca act spiritual de sine stătător este o formă foarte imorală, a cărei putere de atracție este extrem de puternică și fără îndoială că pentru spiritul uman ar fi cea mai groaznică rătăcire dacă ar încerca să simpatizeze cu ea.

Domnul Settembrini tăcu. Se oprise la această afirmație de principiu și încheiase pe un ton foarte hotărât. Era serios; nu ca să se distreze spusese toate acestea, uitase chiar să dea interlocutorului prilejul de-a replica, iar la sfârșitul afirmațiilor coborî glasul și făcu o pauză. Stătea jos, cu gura închisă, cu mâinile încrucișate pe genunchi, cu un crac al pantalonului cadrilat pus peste celălalt și-și privea piciorul pe care-l legăna ușor în aer.

Hans Castorp tăcu și el. Rezemat de pernă și cu capul întors spre perete, bătea cu vârful degetelor în cuvertură. Avea impresia că Settembrini îi dăduse o lecție, că-l chemase la ordine, ba chiar că îl dojenise, iar în tăcerea lui era și oarecare îndărătnicie de copil. Iar tăcerea aceasta dură destul de mult.

În sfârșit, domnul Settembrini înălță capul și spuse surâzând:

— Fiți bun, domnule inginer, și aduceți-vă aminte că noi doi am mai început odată o controversă asemănătoare – ba chiar s-ar putea spune: aceeași. Discutam atunci – cred că era în timpul unei plimbări – despre boală și prostie a căror coincidență dumneavoastră o socoteați drept un paradox, părere care nu era decât o consecință a considerației dumneavoastră pentru boală. Calificam atunci această prețuire ca pe o năzbâtie sinistră, prin care este insultată gândirea umană și, spre satisfacția mea, păreați destul de dispus să țineți seamă de obiecție. Și am vorbit, de asemenea, despre nepăsarea și nehotărârea spirituală a tineretului, despre libertatea lui de a alege și despre tendința lui de-a face experiența tuturor punctelor de vedere posibile, și am căzut de acord că nu trebuie să considerăm aceste experiențe ca pe niște rezultate definitive, serioase și valabile pentru toată viața. Vreți să-mi

îngăduiți – și surâzând, domnul Settembrini se aplecă înainte cu tălpile lipite de podea, cu mâinile strânse între genunchi și capul lăsat pieziș – vreți să-mi îngăduiți, spuse cu o oarecare emoție în glas, să încerc, poate voi putea să vă fiu de folos, pe viitor, în aceste experiențe și să exercit asupra dumneavoastră o influență în sensul frânării, dacă din întâmplare funesta primejdie a prejudecăților v-ar amenința?

— Dar desigur, domnule Settembrini! Și Hans Castorp se grăbi să renunțe la atitudinea distantă, pe jumătate timidă și pe jumătate îndărătnică, încetă să mai bată cu degetele în cuvertură și se întoarse spre musafir cu o amabilitate plină de consternare. Este chiar foarte binevoitor din partea dumneavoastră… Mă întreb numai dacă eu aș fi… Adică, dacă la mine…

— Complet *sine pecunia,* zise Settembrini citându-l pe Behrens, și în aceeași clipă se ridică. De ce v-ați lăsa rugat? adăugă el.

Și amândoi începură să râdă. Atunci se auzi deschizându-se ușa de afară și tot atunci se învârti și mânerul de la ușa interioară. Era Joachim care se întorcea de la o partidă de cărți. Dând cu ochi de italian, se roși la fel ca Hans Castorp mai adineauri: chipul lui ars de soare deveni și mai întunecat.

— Oh, ai musafiri, zise el. Îmi închipui că-ți face plăcere. Eu am fost reținut. M-au silit să fac o partidă de bridge; i se spune bridge, dar de fapt era altceva, adăugă dând semnificativ din cap. Am câștigat cinci mărci.

— Numai să nu se transforme în viciu, îi spuse Hans Castorp. Hm! Până una-alta, domnul Settembrini mi-a dat prilej să petrec timpul într-un mod foarte plăcut. Și când spun doar atât, îmi dau seama că mă exprim destul de stângaci… S-ar potrivi mai curând falsului vostru bridge, deoarece domnul Settembrini mi-a umplut timpul într-un chip cât se poate de prețios… Un om cumsecade ar trebui să dea din mâini și din picioare ca să scape de aici – acum că ați început și voi cu falsul bridge. Dar pentru a-l asculta mai des pe domnul Settembrini și pentru a-l lăsa să-mi dea o mână de ajutor cu conversațiile sale, aproape că aș dori să am temperatură un timp nedefinit și să mă instalez cu casa la voi, aici… Până la urmă, va trebui să mi se dea o „soră mută”, pentru ca nu cumva

să trișez.

— Repet, domnule inginer, sunteți un mucalit.

Apoi Settembrini își luă rămas-bun în modul cel mai politicos. Rămas singur cu vărul său, Hans Castorp răsuflă ușurat.

— Ce mai pedagog! spuse el. Un pedagog umanist, nu încetează să-ți facă morală, când sub formă de povestiri, când în formă abstractă. Și se întâmplă să vorbești cu el despre niște lucruri despre care niciodată nu mi-aș fi închipuit că se poate vorbi, ba mai mult: nu m-aș fi închipuit că aș reuși să le și pricep. Și dacă aș fi dat peste ele acolo jos, la șes, într-adevăr nu le-aș fi înțeles, adăugă el.

La ora aceea, Joachim obișnuia să petreacă un timp împreună cu vărul lui: sacrifica două sau trei sferturi de ceas din cura de odihnă. Câteodată făceau o partidă de șah pe masa portativă a lui Hans Castorp – căci Joachim adusese cutia și figurile în camera vărului. Mai târziu ieșea cu tot calabalâcul pe balcon, dar și cu termometrul în gură, iar Hans Castorp își lua și el temperatura pentru ultima dată în acea zi, în vreme ce o muzică suavă răzbătea, când mai de-aproape, când de departe, din valea învăluită în umbrele nopții. La ora zece cura de odihnă se sfârșea, apoi îl auzea pe Joachim, auzea și perechea de la masa rușilor de rând… și Hans Castorp se întorcea pe o parte, încercând să adoarmă.

Noaptea era jumătatea cea mai grea a zilei, căci Hans Castorp se trezea mereu și i se întâmpla să rămână treaz ore în șir, deoarece uneori îl împiedica să adoarmă anormala fierbințeală a sângelui, alteori statornica poziție orizontală îi stânjenea pofta și putința de-a adormi. În schimb, ceasurile de somn erau însuflețite de vise de o diversitate bogată și plină de viață, la care se putea gândi când era treaz. Și dacă ziua era scurtată de multiplele subdiviziuni din cadrul programului, la fel se întâmpla și în cursul nopții datorită trecerii monotone a orelor – care-și pierdeau contururile. Dar când, în sfârșit, zorile se apropiau, era o bucurie să vezi camera umplându-se de lumină, s-o observi cum se ivește din întuneric, să privești lucrurile apărând și dezvăluindu-se, în vreme ce, afară, ziua se aprindea într-o roșeală când tulbure și fumurie,

când veselă; și, mai înainte de a-ți fi dat seama, sosea iarăși clipa când băiețul, ciocănind energic în ușă, vestea intrarea în vigoare a programului zilnic.

Hans Castorp nu-și luase niciun calendar în vacanță, și ca atare nu era întotdeauna informat asupra zilei în care se găsea. În privința asta își întreba din când în când vărul, dar nici el nu era de fiecare dată prea sigur. Totuși duminicile, mai cu seamă fiecare a doua duminică, în care avea loc concertul, constituiau un punct de orientare, și astfel era sigur că septembrie se apropia de jumătate.

Afară, în vale, de când Hans Castorp se așezase la pat, după timpul trist și rece sosiseră zilele frumoase de sfârșit de vară, un șir lung de zile frumoase, așa că Joachim venea la el îmbrăcat cu pantalonii albi, iar Hans Castorp nu putea să-și înfrângă simțământul unei sincere păreri de rău, o părere de rău și a sufletului, dar și a mușchilor lui tineri, gândindu-se la vremea minunată de afară. Spusese chiar că „îi este rușine" să lase să treacă un timp atât de frumos. După aceea însă, ca să se liniștească, adăugase că și dacă ar fi fost pe picioare, tot n-ar fi putut profita – căci, după experiența avută, îi era interzis să facă prea multă mișcare. Și, în definitiv, prin ușă putea să se bucure, oricum, într-o anumită măsură, de lumina caldă de afară.

Dar spre sfârșitul izolării forțate a lui Hans Castorp, vremea se schimbă iarăși. Peste noapte devenise cețoasă și friguroasă, valea se ascunse într-o învârtejire umedă de lapoviță, iar aerul uscat al caloriferului umplu camera. Vremea se menținu astfel până în ziua când, cu prilejul vizitei de dimineață a medicilor, Hans Castorp îi reaminti consilierului aulic că se și împliniseră cele trei săptămâni de când stătea în pat și ceru permisiunea să se scoale.

— Ei, asta-i bună, ai și isprăvit? spuse Behrens. Ia să vedem; într-adevăr, așa este. Dumnezeule, cum îmbătrânim! De altfel, mi se pare că nu s-a prea schimbat mare lucru în starea dumitale. Cum? Ieri temperatura a fost normală? Da, în afară de cea de la ora șase seara. Ei bine, Castorp, nu vreau să par neînduplecat cu dumneata și doresc să te redau societății. Ridică-te și umblă, omule! Firește, în măsura și în limitele indicate. În curând îți vom

face portretul interior. Ia notă! spuse el doctorului Krokowski, îndreptându-se spre ușă și, uitându-se cu ochii lui albaștri lăcrămoși și injectați la palidul asistent, îi arătă cu arătătorul enorm umărul lui Hans Castorp…

Astfel, Hans Castorp ieși din „depou".

Cu gulerul paltonului ridicat și purtând galoși pentru prima dată, își însoți iarăși vărul până la banca de lângă pârâiaș, apoi se întoarse, dar nu fără ca pe drum să nu pună întrebarea cât l-ar mai fi lăsat Behrens să zacă în pat dacă nu-i comunica el însuși că temperatura trecuse. Iar Joachim, cu privirile întunecate și gura deschisă ca pentru un „vai!" deznădăjduit, făcu prin aer gestul nemărginirii.

„Dumnezeule, văd!"

Trecu o săptămână întreagă până când Hans Castorp fu invitat, prin sora-șefă, să se prezinte la laboratorul de radiologie. Nu voia să-i plictisească pe oameni cu stăruințele lui. Erau destul de ocupați cei de la Berghof. Doctorii și personalul, după câte se părea, aveau mult de lucru. În ultimele zile sosiseră noi bolnavi: doi studenți ruși cu părul încâlcit și niște bluze negre, închise complet, care nu lăsau să se zărească nici cea mai mică urmă de lenjerie albă; o pereche olandeză căreia i s-au dat două locuri la masa lui Settembrini; și un mexican cocoșat, care-și înspăimânta tovarășii de masă cu îngrozitoarele sale crize de sufocare: atunci se agăța cu pumnii de fier ai mâinilor lui lungi, de câte unul din vecini, bărbat sau femeie, îi apuca strâns ca într-o menghină și-i târa în lumea spaimei sale, cu toată împotrivirea și strigătele lor după ajutor. Pe scurt, sufrageria era aproape plină, deși sezonul de iarnă nu începea decât în octombrie. Iar gravitatea cazului lui Hans Castorp și gradul său de boală abia dacă îi dădeau dreptul să pretindă vreo atenție mai deosebită. Doamna Stöhr, așa stupidă și incultă, era fără îndoială mai bolnavă decât el, fără să mai vorbim despre doctorul Blumenkohl. Ar fi trebuit să fie lipsit de orice simț al gradației și diferențierii, pentru ca Hans Castorp, în

situația sa, să nu aibă o rezervă discretă – cu atât mai mult cu cât o astfel de comportare făcea parte din spiritul sanatoriului. Cei mai ușor bolnavi nici nu contau, și chiar el ajunsese la această constatare din nenumăratele convorbiri pe care le auzise. Despre cei ușor bolnavi se vorbea cu dispreț, potrivit unei ierarhii valabile aici, și erau priviți de sus în jos – dar nu numai bolnavii atinși în mod grav se purtau astfel, ci chiar și acei care erau ei înșiși „ușori": procedând astfel, aceștia din urmă mărturiseau – și față de ei, este adevărat – același dispreț, însă își apărau demnitatea supunându-se acestei scări a valorilor. Așa este omenesc. „Ei aș, ăsta! păreau că-și spun unii altora; ăsta, pe scurt, n-are mare lucru și abia dacă ar avea dreptul să stea între noi. N-are nici măcar o cavernă..." Acesta era spiritul care domnea aici; în felul lui, era aristocratic, și Hans Castorp i se supunea dintr-un respect înnăscut față de legi și regulamente de tot soiul. Câte bordeie, atâtea obiceie, spune proverbul. Un călător care își bate joc de obiceiurile și valorile popoarelor ce-i dau ospitalitate dovedește că nu-i prea cultivat. Chiar și față de Joachim, Hans Castorp avea un oarecare respect și anumite considerații, nu atât pentru că el era acolo mai vechi, fiindu-i îndrumător și cicerone în această lume – ci pentru că, într-adevăr, din ei amândoi, vărul său era „mai grav". Totuși, cum se întâmplă de obicei, este explicabil că înclini să tragi spuza pe propria turtă, ba chiar să-ți exagerezi situația măcar atât cât este necesar să intri în aristocrație sau măcar să te apropii de ea. Însuși Hans Castorp, când era întrebat la masă, declara cu plăcere câteva zecimi mai mult decât avea de fapt, și se simțea măgulit atunci când îl amenințau cu degetul ca pe un băiat care este mai rău decât pare. Dar degeaba exagera el puțin, că tot nu rămânea decât un personaj de o categorie inferioară, încât își dădea seama că numai răbdarea și rezerva puteau fi atitudinea ce trebuia adoptată.

Își reluase, alături de Joachim, felul de viață din primele trei săptămâni, devenită intimă, monotonă, organizată cu precizie și care mergea strună din prima zi, ca și cum nu fusese niciodată întreruptă. De fapt, această întrerupere n-avea nicio însemnătate; chiar de la cea dintâi reapariție a sa la masă își dădu seama

limpede de acest fapt. E adevărat că Joachim, care acorda foarte scrupulos o deosebită importanță unor asemenea evenimente, avusese grijă să pună o vază cu câteva flori în dreptul locului ocupat de cel care parcă înviase. Însă tovarășii de masă ai lui Hans Castorp îl salutară fără nicio solemnitate, iar felul cum îl primiră nu se deosebi deloc de acela adoptat atunci când despărțirea dura nu trei săptămâni, ci trei ore – sau abia dacă se deosebi foarte puțin: foarte puțin nu pentru că persoana lui modestă și simpatică le-ar fi fost indiferentă, ci pentru că acești oameni erau preocupați în mod exclusiv numai de propria ființă, adică de trupul lor care pentru ei era atât de interesant, încât parcă nici nu luaseră cunoștință de absența lui Hans Castorp. Iar acesta din urmă se supuse fără greutate, căci se regăsi la capătul lui de masă, între profesoară și Miss Robinson, ca și cum chiar în ajun ar fi stat acolo pentru ultima dată.

Prin urmare, dacă nici măcar la masa lui nu se făcuse mare caz de sfârșitul izolării sale forțate, cum i-ar fi putut păsa cuiva din restul sufrageriei? Acolo, nimeni nu-i dăduse nici cea mai mică atenție – cu excepția lui Settembrini care, la sfârșitul mesei, se apropie de el ca să-l salute glumeț și prietenos. Este adevărat că Hans Castorp era dispus să mai vadă încă o excepție, însă noi nu vom putea să ne pronunțăm asupra acestui fapt. I se păruse că revenirea lui fusese remarcată de Clavdia Chauchat – căci imediat după intrarea ei, în întârziere ca totdeauna, după ce ușa de sticlă se închise, își opri privirea-i îngustă, pe care privirea lui o întâlni și apoi, abia așezată, se mai întoarse o dată spre el, surâzând peste umăr: surâzând așa cum o făcuse cu trei săptămâni în urmă, adică înainte ca el să se fi dus la consultație. Iar mișcarea ei fusese atât de fățișă și lipsită de considerație – lipsită de considerație atât față de el, cât și față de toți ceilalți pacienți – încât nu știuse dacă trebuia să se socotească încântat sau să ia această atitudine drept un semn de dispreț și, prin urmare, să se supere. Oricum ar fi fost, inima i se zbuciumă cumplit sub aceste priviri care desconsideraseră convențiunile mondene, potrivit cărora s-ar fi cerut să se ignore reciproc, și-l impresionaseră într-un fel care în ochii lui apărea fantastic și amețitor – inima, așadar, i se zbuciumă

cumplit, aproape dureros, imediat ce ușa de sticlă pocni, căci aceasta era clipa pe care o așteptase cu sufletul la gură.

Se mai cuvine să adăugăm că legăturile sufletești ale lui Hans Castorp cu pacienta de la masa rușilor bine și interesul simțămintelor și al spiritului lui modest pentru această făptură micuță, cu pasul ușor, lunecător și ochii de kirghiză, pe scurt, sentimentele sale de îndrăgostit (și ne încumetăm a întrebuința acest cuvânt, măcar că e un cuvânt din „vale", un cuvânt de la șes, întrucât ne îngăduie să bănuim că liedul *Simt fluturarea ciudatelor gânduri* putea fi folosit, într-un chip oarecare, în acest caz) – așadar, sentimentele lui de îndrăgostit făcuseră progrese foarte mari în timpul izolării forțate. Chipul ei îi plutise în fața ochilor atunci când, în zori, sculat devreme, își aruncase privirile prin camera ce i se dezvăluia șovăitoare, sau seara, în amurgul ce se întuneca tot mai mult (și chiar în acea oră când Settembrini intrase pe neașteptate la el, odată cu aprinderea subită a luminii, ea îi plutise prin fața ochilor perfect distinctă, și din pricina asta venirea umanistului îl făcuse să roșească); iar în lungul orelor singuratice ale zilei lui fărâmițate se gândise la gura acestei femei tinere, la obrajii ei, la ochii ai căror culoare, formă și oblicitate îi sfâșiau sufletul, se gândise la spatele ei obosit, la felul cum își ținea capul, la ceafa cu vertebra cervicală ieșită în evidență, la brațele transfigurate de voalul cel subțire – și dacă până acum am ascuns că numai datorită acestor lucruri orele i s-au scurs fără greutate, este fiindcă am luat parte cu dragoste la neliniștea lui sufletească amestecată cu înspăimântătoarea fericire a acestor imagini și vedenii. Da, căci o comoție și o adevărată spaimă se contopeau în toate acestea, o speranță care se rătăcea în nemărginitul, infinitul și aventura bucuriei, dar și o teamă care nu avea nume, însă câteodată gâtuia atât de brusc inima tânărului – inima sa în înțelesul sufletesc și trupesc – încât își ducea mâna stângă la piept, iar dreapta la frunte (ca pe o vizieră deasupra ochilor) și șoptea:

— Dumnezeule!

Căci îndărătul frunții dăinuiau gânduri sau fragmente de gânduri, și ele erau cele care dăruiau imaginilor și vedeniilor lui o

fascinație atât de intensă, deși se refereau la nepăsarea și lipsa de cuviință a doamnei Chauchat, la boala ei, la strălucirea și importanța sporită pe care boala o dădea trupului ei și la atracția carnală ce-o avea făptura sa, iar Hans Castorp simțea că era chemat, prin diagnosticul dat de medici, să participe de acum înainte la această boală. Și dindărătul frunții înțelese fantastica libertate cu care doamna Chauchat, întorcându-se și surâzând, desconsiderase convenienețele mondene, potrivit cărora s-ar fi cerut ca ei să se ignore unul pe altul – le desconsiderase de parcă n-ar fi fost două ființe sociale și n-ar fi avut nevoie nici măcar să vorbească… Și, de fapt, tocmai acest lucru îl înspăimânta la fel ca atunci când, în sala de consultații, ridicase ochii spre ochii vărului său – dar atunci mila și grija îi insuflaseră spaimă, în vreme ce, aici, erau în joc emoții cu totul diferite.

Așadar, această viață de la Berghof, atât de prielnică și atât de bine organizată în hotarele ei strâmte, își reluase cursul monoton – iar Hans Castorp, în așteptarea radiografiei, continua s-o împartă cu bunul Joachim, aranjându-și-o oră cu oră, întocmai ca aceea a vărului său; și această vecinătate era fără îndoială un lucru bun pentru tânărul nostru. Deși nu era decât vecinătatea unui bolnav, ea comporta totuși multă austeritate militară: o austeritate care și începuse, este adevărat, să se acomodeze cu serviciul tratamentului și sfârși prin a se substitui îndeplinirii obligației profesionale normale – iar Hans Castorp nu era chiar atât de prost ca să nu-și dea seama foarte precis de acest lucru. Dar simțea cât de mult înfrâna această vecinătate sufletul lui de civil – însuși exemplul lui Joachim și controlul exercitat de el îl împiedicau să întreprindă în afară acțiuni necugetate. Căci vedea foarte bine cât de mult trebuia să sufere gravul Joachim de pe urma unui anumit parfum de portocale ce-l învăluia zilnic și în adierea căruia erau niște ochi căprui și rotunzi, un mic rubin, o veselie pusă pe râs și un piept cu formele plăcute, iar rațiunea și loialitatea – care îl făceau pe Joachim să se teamă de influența acestei atmosfere și îl sileau s-o ocolească – toate acestea îl impresionau pe Hans Castorp, îi impuneau lui însuși ordine și disciplină, și-l împiedicau „să împrumute creionul" de la femeia cu ochii oblici – fiindcă fără această vecinătate care-i

inspira disciplina el ar fi fost gata s-o facă, dacă judecăm după experiența de până acum.

Joachim nu vorbea niciodată despre Marusia cea veșnic dispusă să râdă și asta era egal cu o interdicție pentru Hans Castorp de a vorbi despre Clavdia Chauchat. În schimb, se despăgubea vorbind discret cu profesoara care stătea la masă în dreapta lui, silindu-se s-o facă pe fata bătrână să roșească, tachinându-i slăbiciunea ce-o avea pentru bolnava cu mișcările mlădioase și imitând întru totul atitudinea demnă a bătrânului Castorp, prin faptul că-și rezema bărbia în guler. Mai insista, de asemenea, pe lângă ea ca să afle amănunte noi și interesante despre situația personală a doamnei Chauchat, cu originea sa, despre soțul și vârsta ei, despre caracterul bolii. Voia să știe dacă avea copii. Dar nu, nu avea. Ce să facă o femeie ca asta cu copii? Fără îndoială că îi era interzis – și pe de altă parte: oare cam ce soi de copii ar fi putut să aibă? Castorp se văzu silit să-i dea dreptate. Pe deasupra, poate că era și prea târziu, presupuse el cu oarecare nepăsare forțată. Câteodată, din profil, chipul doamnei Chauchat i se părea puțin înăsprit, să fi avut oare mai mult de treizeci de ani? Domnișoara Engelhart protesta. Clavdia, treizeci? În cel mai rău caz avea douăzeci și opt de ani. Profilul Clavdiei era de o frăgezime și de o gingășie dintre cele mai tinerești, măcar că, firește, era un profil interesant, și nu acela al unei oarecare gâște sănătoase. Și ca să-l pedepsească, domnișoara Engelhart adăuga la repezeală că doamna Chauchat era vizitată adesea de niște domni și în special de un compatriot care locuia în Davos-Platz, pe care-l primea după-amiaza, în camera ei.

Lovitura nimeri în plin. Chipul lui Hans Castorp se schimonosi, cu toate eforturile sale de-a se stăpâni, și chiar cuvintele rostite cu indiferență: „Cum așa" și „Iată o noutate ieșită din comun", cu care răspunse la această confidență, aveau în ele ceva schimonosit. Și fiindcă nu putea să nesocotească existența acestui compatriot despre care i se pomenise, așa cum reușise să se prefacă la început, revenea neîncetat asupra lui, iar buzele îi tremurau. E un bărbat tânăr?

— Tânăr și frumos, dacă ar fi să ne luăm după ce spune lumea,

răspundea profesoara; căci nu putuse să-l vadă și să se pronunțe în consecință.

— E bolnav?

— Poate, dar, oricum, foarte puțin bolnav.

— Ar fi de dorit să aibă mai multă rufărie decât compatrioții lui de la masa rușilor de rând, spunea sarcastic Hans Castorp, la care domnișoara Engelhart, tot ca să-l pedepsească, răspundea afirmativ.

Sfârși prin a fi de părere că la mijloc era o chestiune ce nu putea fi neglijată și o însărcină pe profesoară în mod cât se poate de serios să se informeze asupra acestui compatriot care o vizita atât de des pe doamna Chauchat, dar în loc să-i dea amănunte asupra acestui aspect al problemei, ea îi aduse peste câteva zile o veste cu totul diferită.

Clavdia Chauchat poza pentru un portret, da, se lăsa pictată – asta aflase domnișoara Engelhart care îl întrebă pe Hans Castorp dacă era la curent. În cazul că nu știa nimic, putea fi convins că știrea provenea din sursa cea mai sigură. De câtva timp, doamna Chauchat poza pentru a i se face portretul – unde anume? La consilierul aulic! Chiar domnul consilier aulic Behrens era acela care o primea în acest scop, aproape zilnic, în locuința lui.

Această noutate îl impresionă pe Hans Castorp și mai puternic decât cea precedentă. Nu mai înceta să facă, pe această linie, tot felul de glume caraghioase. Da, desigur, se știa prea bine că aulicul consilier picta – nu era nimic de obiectat aici, deoarece nu era interzis nimănui și fiecare avea libertatea să facă la fel. Prin urmare, ședințele aveau loc în casa lui de văduv? Fără îndoială că la ședințe asista și domnișoara Mylendonk. Cu siguranță că nu avea timp pentru așa ceva.

— Numai că nici Behrens nu putea să aibă mai mult timp liber decât sora-șefă, spuse Hans Castorp sever.

Dar măcar că, astfel, totul părea spus asupra acestei chestiuni, el nu renunță și se consumă în nenumărate întrebări, pentru a afla știri cât mai amănunțite: asupra portretului și dimensiunilor lui, și dacă îi făcea numai capul sau o picta până la genunchi; la ce oră aveau loc ședințele – numai că domnișoara Engelhart nu-i

putuse da nicio precizare în privința asta, așa că nu-i mai rămânea decât să aibă răbdare așteptând rezultatul investigațiilor ce urma să le facă profesoara.

După aceste știri, Hans Castorp se pomeni cu 37,7. Mai mult decât vizitele pe care le primea doamna Chauchat, îl tulburau și-l nelinișteau cele pe care le făcea. Viața intimă și particulară a doamnei Chauchat – luată în ea însăși, independent de conținutul ei – începuse chiar să-i provoace suferințe și frământări, dar cât de tare aveau să se agraveze aceste două stări sufletești când observă că mereu îi ajungeau la urechi știri cu un conținut echivoc! Era posibil, în general, ca legăturile vizitatorului rus cu compatrioata lui să fie banale și nevinovate; dar, de câtva timp, Hans Castorp era dispus să socotească banalul și nevinovăția drept vorbărie goală, tot așa cum nu se putea hotărî să admită că pictura în ulei poate fi altceva decât o legătură între un văduv brutal și guraliv, și o tânără femeie cu ochii oblici și mersul ademenitor. Gustul manifestat de consilierul aulic în alegerea modelului se potrivea prea mult cu al său, ca să mai poată crede că ședințele erau banale, mai cu seamă că obrajii albăstrii și ochii lăcrimoși și injectați ai consilierului aulic nu păreau să fie o chezășie.

Un fapt pe care-l observă personal și din întâmplare în acele zile avu asupra lui un efect diferit, deși era vorba din nou de confirmarea gustului său. Exista acolo – la masa situată de-a curmezișul cu cea a doamnei Salomon și a liceanului cu ochelari și hulpav, deci în stânga verilor, așadar, la masa cea mai apropiată de ușa de sticlă – un pacient originar din Mannheim, după câte auzise Hans Castorp, cam de vreo treizeci de ani, cu părul rar, dinții cariați și vorba timidă – același care, câteodată, în timpul reuniunilor serale, cânta la pian, mai ales marșul nupțial din *Visul unei nopți de vară.* Lumea spunea că este foarte credincios, ceea ce nu era un lucru rar la oamenii de aici, de sus, și faptul se explica prin aceea că în fiecare duminică asista la slujba religioasă, acolo jos, în Platz, iar în timpul curei de odihnă citea cărți religioase, cărți ale căror coperți erau împodobite fie cu un potir, fie cu frunze de palmier. Chiar și acestuia, observă Hans Castorp într-o bună zi, îi erau agățate privirile în aceeași direcție ca ale lui – adică de

mlădioasa făptură a doamnei Chauchat, dar mergând până la obscenitate, deși era timid. După ce-l văzu prima dată, Hans Castorp nu se mai putu împiedica să-l supravegheze cu fiecare prilej. Îl vedea seara, stând în picioare în sala de joc, printre pacienți, tulburat și pierdut la vederea acestei tinere doamne încântătoare, deși dărâmată, care sporovăia în camera de-alături, pe canapea, cu una cu părul creț, Tamara (acesta era numele fetei), cu doctorul Blumenkohl și cu vecinul lor de masă, cel cu pieptul căzut și umerii prăbușiți; îl vedea învârtindu-se, prefăcându-se că nu se uită, apoi întorcând iarăși capul peste umăr, privind sașiu, în timp ce buza de sus îi era răsfrântă plângăreț. Îl vedea schimbându-se la față și fără să mai privească și apoi privind totuși lacom atunci când ușa de sticlă se închidea și doamna Chauchat luneca spre locul ei. Și-l văzu de multe ori pe nenorocitul acesta oprindu-se, la terminarea mesei, între ușa de la ieșire și masa rușilor bine, ca s-o lase pe doamna Chauchat să treacă pe lângă el și s-o devoreze cu ochii cât mai de aproape, cu ochii lui triști, până în străfundul sufletului, pe ea, căreia nici nu-i păsa de el.

Această descoperire îl emoționă destul de puternic pe tânărul Hans Castorp, cu toate că insistența jalnică și plicticoasă a celui din Mannheim nu putu să-l neliniștească în aceeași măsură ca legăturile speciale ale Clavdiei Chauchat cu consilierul aulic Behrens, un bărbat care-i era atât de evident superior prin vârstă, personalitate și situație. Clavdia nu se ocupa câtuși de puțin de cel din Mannheim – dacă ar fi fost altfel, faptul n-ar fi scăpat atenției vigilente a lui Hans și deci nu ghimpele nesuferit al geloziei era cel ale cărui împunsături le simțea în suflet. În schimb, el trăia toate simțămintele pe care le îndură unul îmbătat de pasiune când descoperă la alții propria imagine, simțăminte care alcătuiesc cel mai bizar amestec de scârbă și solidaritate secretă. Ne este însă imposibil să aprofundam și să analizăm totul dacă vrem să continuăm povestirea noastră. În orice caz, faptul că acum trebuia să-l supravegheze și pe cel din Mannheim era prea mult dintr-odată pentru starea în care se afla bietul Hans Castorp.

Astfel trecură cele opt zile până la radioscopie. Nu știuse că până atunci se vor întâmpla atâtea, dar iată că trecuseră când,

într-o dimineață, la micul dejun, primi dispoziția de la sora-șefă (care iarăși avea un ulcior, unul nou, căci nu putea fi același, dar fără îndoială că această suferință benignă, care o slutea totuși, făcea parte din înfățișarea ei obișnuită) să se prezinte la laborator după-amiază. Hans Castorp trebuia să se afle acolo cu o jumătate de oră înainte de ceai, împreună cu vărul său; căci cu aceeași ocazie avea să i se facă o nouă fotografie interioară și lui Joachim – ultima putând fi socotită ca depășită de timp.

Așadar, scurtară azi cu treizeci de minute cura mare de odihnă de după-masă, iar când ceasul bătu trei și jumătate amândoi verii coborâră scările de piatră spre pseudosubsol și luară loc împreună în mica sală de așteptare care despărțea cabinetul de consultații de laboratorul de radioscopie: Joachim foarte liniștit, căci nu se aștepta la nimic nou, Hans Castorp, într-o așteptare înfrigurată, deoarece până acum niciodată și în niciun fel nu i se cercetase astfel viața lăuntrică a organismului. Nu erau singurii: când intrară, realizară că mai mulți pacienți, cu reviste făcute ferfeniță pe genunchi, așteptau să le vină rândul: tânărul uriaș, un suedez care în sufragerie stătea la aceeași masă cu Settembrini și despre care se spunea că în aprilie, atunci când sosise, fusese atât de bolnav încât abia au vrut să-l primească; însă până acum se îngrășase cu optzeci de pfunzi și era pe punctul să plece acasă complet vindecat; în plus, mai erau o doamnă de la masa rușilor de rând, o mamă, ea însăși plăpândă, cu băiețelul ei numit Sașa, foarte plăpând, cu nasul lung și urâțel. Așadar, aceste persoane așteptau de mai mult timp decât cei doi veri; și după toate aparențele aveau întâietate, căci se întâmplase cu siguranță ceva care întârziase activitatea în laboratorul de radiografie, astfel că se resemnară la gândul că vor lua ceaiul rece.

În laborator se lucra. Se auzea vocea consilierului aulic dând instrucțiuni. Era ceva mai mult de trei și jumătate când ușa se deschise – o deschise un asistent tehnic ce lucra la acest serviciu – și tot norocosul acesta de uriaș suedez a fost introdus: desigur că cel dinaintea sa ieșise pe o altă ușă. După aceea, treaba se desfășură mult mai repede. Abia trecuseră zece minute că îl și auziră pe scandinavul complet vindecat – această reclamă

ambulantă a stațiunii și a sanatoriului – depărtându-se cu pași energici de-a lungul coridorului, după care fură primiți mama rusoaică și cu Sașa al ei. Hans Castorp observă iarăși, ca și atunci când intrase suedezul, că în laborator domnește un clarobscur, un fel de pseudozi artificială, asemănătoare cu aceea din cabinetul analitic al doctorului Krokowski. Ferestrele erau acoperite, lumina zilei era exclusă și ardeau doar câteva becuri electrice. Însă chiar în clipa când Sașa împreună cu mamă-sa intrară în laborator și Hans Castorp îi urmărea cu privirile, ușa de la coridor se deschise, iar în sala de așteptare apăru, mai devreme, deoarece programul fusese dat peste cap, însăși doamna Chauchat.

Era chiar Clavdia Chauchat aceea care se ivi pe neașteptate în mica încăpere; Hans Castorp o recunoscu, zgâi ochii, simți într-un mod foarte limpede cum îi fuge sângele din obraji și cum mușchii maxilarului inferior i se moaie, încât era cât pe ce să caște gura. Intrarea Clavdiei se produsese într-un mod cu totul neprevăzut, teribil de neașteptat – și iat-o împărțind dintr-odată cu cei doi veri această cămăruță strâmtă, când cu o clipă înainte nici nu fusese acolo. Joachim îi aruncă lui Hans o privire în fugă și nu se mulțumi numai să-și plece ochii, ci merse până acolo încât luă de pe masă revista ilustrată pentru a-și ascunde fața îndărătul paginilor desfăcute. Hans Castorp însă nu avu destulă prezență de spirit să procedeze la fel. După ce păli, se înroși tare, iar inima îi bătu puternic.

Doamna Chauchat luă loc chiar lângă ușa laboratorului, într-un mic fotoliu rotund, cu rezemătorile boante și destul de rudimentare, se lăsă pe spate, puse ușor un picior peste altul și privi în gol, în vreme ce ochii ei de Pribislav – pe care conștiința faptului că este observată îi abătea cu nervozitate din direcția lor – păreau puțin sașii. Purta o jachetă albă și o fustă albastră, pe genunchi ținea o carte împrumutată probabil din sala de lectură și bătea încet tactul cu piciorul așezat pe dușumea.

După vreun minut și jumătate își schimbă poziția, privi în jurul ei, se ridică și pe față avea o expresie de parcă nu știa prea bine unde se afla și nici cui trebuia să se adreseze – apoi începu să vorbească. Întrebă ceva – puse o întrebare lui Joachim, cu toate că

acesta părea cufundat în revista sa ilustrată, pe când Hans Castorp stătea acolo fără să facă nimic –, iar gura ei potrivea cuvintele pe care apoi le rostea cu o voce venită din pieptul alb: o voce deloc gravă, ci plăcut voalată, deși cu anumite intonații ascuțite, aceea pe care Hans Castorp o cunoștea de multă vreme, ba o auzise chiar de foarte aproape, în ziua când această voce spusese anume pentru el: „Cu plăcere. Însă trebuie să mi-l înapoiezi imediat după lecție". Este adevărat că aceste cuvinte fuseseră rostite atunci cu mai multă claritate și ușurință; acum ele se auzeau ușor tărăgănate și nesigure, vocea care le rostea nu avea asupra lor un drept prin naștere, ci doar le împrumuta, așa cum Hans Castorp o auzise procedând de mai multe ori, cu care prilej avusese un sentiment de superioritate, amestecat însă cu o încântare dintre cele mai evlavioase. Cu o mână în buzunarul jachetei de lână și cu cealaltă dusă la ceafă, doamna Chauchat întrebă:

— Vă rog, la ce oră sunteți invitat?

Iar Joachim, care aruncase o privire grăbită spre vărul său, răspunse lipindu-și călcâiele, însă rămânând totuși așezat:

— La ora trei și jumătate.

Doamna continuă:

— Eu, la patru fără un sfert. Dar oare ce s-a întâmplat? Este aproape ora patru. Mi se pare că tocmai au intrat niște persoane, nu-i așa?

— Da, două persoane, răspunse Joachim. Rândul lor era înaintea noastră. Programul este întârziat. Se pare că totul a fost amânat cu o jumătate de oră.

— Cât e de neplăcut! zise ea și cu un gest nervos își aranjă părul.

— Destul de, răspunse Joachim. Și noi așteptăm de mai bine de jumătate de oră.

Așa vorbeau, și Hans Castorp asculta ca în vis. Faptul că Joachim vorbea cu doamna Chauchat era aproape ca și cum ar fi vorbit el însuși – măcar că în unele privințe era, oricum, cu totul altceva. Pe Hans Castorp îl jignise acel „destul de", căci i se părea impertinent sau cel puțin de o indiferență surprinzătoare, având în

vedere împrejurările. Dar, în definitiv, Joachim putea vorbi astfel – putea în general să vorbească cu ea și poate că se și fălea pe ascuns cu aceste vorbe – tot așa cum el, Hans Castorp, făcuse pe importantul față de Joachim și de Settembrini, atunci când fusese întrebat cât timp crede că va sta și le răspunsese: „Trei săptămâni". Ea i se adresase lui Joachim, deși acesta își ținuse nasul vârât în revistă – pentru că era, fără îndoială, cel mai vechi dintre ei doi, era cel pe care-l știa din vedere de mai multă vreme; dar mai ales pentru alt motiv, pentru că în cazul lui erau la locul lor numai relații civilizate și convorbiri rostite limpede, fiindcă între ei nu exista nimic sălbatic, înspăimântător și misterios. Dacă anumiți ochi căprui, asociați cu un rubin la inel și învăluiți de un parfum de portocale, ar fi așteptat aici, împreună cu ei, ar fi intrat în atribuția lui Hans Castorp să conducă conversația și să rostească un: „destul de" – independent și nevinovat, așa cum făcea Joachim acum.

„Într-adevăr neplăcut, stimată domnișoară, ar fi spus el și, poate, cu un gest degajat și-ar fi scos batista să-și sufle nasul. Dar vă sfătuiesc să aveți răbdare. Suntem în aceeași situație." Iar Joachim s-ar fi minunat desigur de dezinvoltura sa, însă probabil fără a dori în mod sincer să fie în locul lui. Nu, în această situație, Hans Castorp nu era nici măcar gelos pe Joachim, cu toate că el era acela care avea dreptul să-i vorbească doamnei Chauchat. Îi dădea dreptate că se adresase vărului său; procedând astfel ținuse socoteală de împrejurări și în modul acesta dovedise că-și dădea seama de situație... Dar inima îi bătea puternic.

După ce întâmpină din partea lui Joachim o primire atât de rece – și în care Hans Castorp întrevăzuse o ușoară adversitate din partea bunului Joachim împotriva acestei tovarășe de boală, o adversitate ce-l făcu să surâdă, în ciuda emoției puternice – „Clavdia" încercă să se plimbe prin cameră; însă cum spațiul era prea mic, luă și ea de pe masă o revistă ilustrată și se întoarse la fotoliul cu rezemătorile boante. Hans Castorp stătea și o privea, sprijinindu-și bărbia ca și bunicul său și semănând, astfel, într-un chip în adevăr ridicol cu bătrânul. Cum doamna Chauchat își pusese iarăși un picior peste altul, genunchiul i se contura precis – și

chiar toată linia piciorului ei zvelt se contura sub stofa albastră a fustei. Nu era decât de statură mijlocie, armonioasă și, în ochii lui Hans Castorp, extraordinar de plăcută, însă avea picioarele cam lungi și nu era lată în șolduri. Nu mai stătea lăsată pe spate, ci aplecată înainte, cu brațele încrucișate, sprijinite de coapse, cu spatele îndoit și umerii căzuți, astfel că vertebrele cervicale îi ieșeau în afară și le puteai vedea sub jacheta ce se lipea de șira spinării, iar pieptul, nu atât de dezvoltat și atât de voluptuos ca al Marusiei, era apăsat din amândouă părțile. Și, deodată, Hans Castorp își aminti că și ea aștepta aici să i se facă radioscopia. Consilierul aulic o picta; îi reproducea aspectul exterior pe o pânză, cu ajutorul uleiului și al culorilor. Dar acum, în clarobscurul laboratorului, va îndrepta asupra ei raze luminoase ce-i vor dezvălui interiorul trupului. Și gândindu-se la asta, Hans Castorp întoarse capul cu o mutră întunecată de rușine și cu o expresie discretă și rezervată, singurele care i se părură că se potrivesc să fie arborate față de asemenea idei.

Nu rămaseră mult timp toți trei laolaltă în mica sală de așteptare. Fără îndoială că dincolo nu dăduseră prea mare importanță lui Sașa și mamei sale, poate fiindcă se grăbeau să recupereze întârzierea. Și iarăși tehnicianul cu halat alb deschise ușa, iar Joachim, sculându-se, aruncă revista pe masă și Hans Castorp îl urmă spre ușă, nu fără o pornire interioară de a mai întârzia. Se treziră în el scrupule cavalerești și dorința de a adresa oricum câteva cuvinte respectuoase doamnei Chauchat, de a-i oferi să treacă înaintea lor; și chiar în franțuzește dacă era posibil; iar în gând se grăbi să caute cuvintele și construcția frazei. Dar nu știa dacă asemenea atenții cavalerești erau obișnuite aici, dacă ordinea în care fuseseși invitat nu stătea deasupra oricărei atitudini curtenitoare. Joachim trebuia s-o știe, însă cum nu dădu niciun semn că ar fi dispus să cedeze rândul doamnei Chauchat, deși Hans Castorp îl privise îngrijorat și insistent, se văzu silit să-și urmeze vărul, și trecând prin fața doamnei Chauchat, care nu se îndreptă decât puțin din poziția ei aplecată, intră pe ușa laboratorului.

Era prea zăpăcit de ceea ce lăsa în urmă, de întâmplările din

ultimele zece minute, pentru a se simți prezent la ceea ce se petrecea în jur în clipa când pătrunse în laborator. Nu vedea nimic sau nu avea decât percepții foarte vagi în acest clarobscur artificial. Mai auzea încă vocea plăcut voalată cu care doamna Chauchat întrebase: „Dar oare ce s-a întâmplat?... Mi se pare că tocmai acum au intrat niște persoane... Cât e de neplăcut..." iar sunetul acestei voci îl făcea să tremure ca de niște dulci fiori de-a lungul spinării. Îi vedea genunchiul mulat sub stofa fustei, vedea vertebrele cervicale ieșind puțin în afară sub ceafa aplecată și părul scurt, de un blond roșcat care, acolo, atârna liber, fără să mai fie prins în cocul împletit, și iarăși îl străbătu un fior. Și iată-l pe consilierul aulic Behrens întorcând spatele nou-veniților, stând în picioare în fața unui dulap în perete, un fel de etajeră de o formă specială, ocupat să privească o placă negricioasă pe care, cu brațul întins, o ținea în dreptul luminii mate a lămpii din plafon. Trecând pe lângă el, pătrunseră în fundul camerei, ajunși din urmă și depășiți de laborantul care făcea pregătirile pentru radiografie și părea animat de dorința de a scăpa cât mai repede de ei. Domnea aici un miros ciudat. Un soi de ozon stătut umplea atmosfera. Un paravan așezat între ferestrele acoperite cu negru împărțea laboratorul în două părți inegale. Se deslușeau aparate, sticle concave, tablouri de comandă, instrumente de măsurat sprijinite vertical, dar și o cutie asemănătoare cu un aparat fotografic pe șasiu cu rotițe, diapozitive de sticlă fixate în perete la rând – și nu știai dacă te afli în atelierul unui fotograf, într-o cameră obscură, la un inventator sau în chilia de experiențe a unui alchimist, care se ocupa și cu vrăjitoria.

Joachim începu imediat să se dezbrace până la brâu. Laborantul, un tânăr elvețian bondoc, cu obrajii trandafirii și cu halat alb, îl invită pe Hans Castorp să facă la fel. Treaba aceasta mergea repede, rândul său nu va întârzia mult... Și pe când Hans Castorp își scotea vesta, Behrens trecu din locul unde stătuse în camera propriu-zisă.

— Ei, zise el. Iată-i și pe Dioscurii noștri! Castorp și Pollux[54]...

[54] Desigur, Castor și Pollux, eroi mitologici, simbol al dragostei frățești

Vă rog, fără văicăreli! Așadar, așteptați puțin, imediat o să vă vedem în transparență, pe amândoi. Oare dumitale, Castorp, ți-e frică să-ți deschizi forul interior? Fii liniștit, toate acestea funcționează foarte estetic. Ei, mi-ai văzut cumva pinacoteca particulară?

Și, luându-l de braț, îl conduse în fața șirurilor de plăci de sticlă întunecate, îndărătul cărora aprinse o lumină, învârtind un comutator. Hans Castorp văzu membre omenești: mâini, picioare, rotule, partea de sus și de jos a coapsei, brațe și fragmente de bazine. Dar forma vie, rotunjită, a acestor părți ale corpului omenesc era schematică și avea un contur estompat; învăluia ca o ceață, ca un halou palid, chintesența evidentă, care reieșea cu claritate luminoasă: scheletul.

— Foarte interesant, spuse Hans Castorp.

— Este în adevăr interesant, răspunse consilierul aulic. O lecție folositoare pentru tineret. Fotoanatomia, pricepi, triumful timpurilor noi. Acesta este un braț de femeie, îți dai seama după delicatețea lui. Cu ăsta te înlănțuiește în scurtul ceas prielnic, mănțelegi.

Și izbucni în râs, fapt care-i răsfrânse într-o parte buza superioară cu mustața tocită. Plăcile de sticlă se stinseră. Hans Castorp se întoarse în locul unde se proceda la radiografierea lui Joachim.

Asta se făcea în partea din față, unde consilierul aulic stătuse adineauri, Joachim se așezase pe un fel de scăunel de cizmar în fața unei plăci de care-și lipise pieptul, cuprinzând-o cu brațele; iar laborantul corija poziția pacientului, sucindu-l, împingând înainte umărul lui Joachim și frământându-i spatele. Apoi se întoarse îndărătul aparatului, ca orice fotograf, se înțepeni pe picioare, se aplecă pentru a aprecia imaginea, își manifestă satisfacția și, dându-se într-o parte, îi recomandă lui Joachim să respire adânc și să țină aerul în plămâni până când totul se va sfârși. Spatele curbat al lui Joachim se umflă, apoi rămase nemișcat. În acea clipă laborantul apăsă cât era necesar pârghia de comandă. Și timp de două secunde, forțele teribile, de-a căror dezlănțuire era

---

și al prieteniei desăvârșite. (n.tr.)

nevoie pentru a străpunge materia, țâșniră – curenți de mii, de sute de mii de volți, își aminti parcă Hans Castorp care învățase despre treburile acestea. Abia supuse, forțele încercară să-și taie drumuri ocolite. Descărcări electrice izbucniră ca niște împușcături. O scânteie albastră sfârâi în vârful unui aparat. Fulgere prelungi se ridicară, pârâind, de-a lungul peretelui. Undeva, o lumină roșie, asemenea unui ochi, privea calmă și amenințătoare în cameră, iar un tub, în spatele lui Joachim, se umplu cu un lichid verde. Apoi totul se liniști; fenomenele luminoase dispărură și Joachim, oftând, dădu drumul aerului din plămâni.

— Delincventul următor! spuse Behrens atingându-l cu cotul pe Hans Castorp. Și te rog să nu pretextezi că ești obosit! Vei primi un exemplar gratuit, Castorp. Vei putea chiar să-ți proiectezi pe perete tainele pieptului, pentru copiii și nepoții dumitale!

Joachim se retrase; tehnicianul schimbă clișeul. Consilierul aulic Behrens în persoană îi arătă novicelui cum trebuie să se așeze și să se țină.

— Îmbrățișează! îi spuse el. Îmbrățișează scândura! Dacă-ți face plăcere, închipuiește-ți că e cu totul altceva! Și strânge-o puternic la piept ca și cum ți-ar da senzații voluptuoase. Așa, e bine. Inspiră! Ține aerul! porunci el. Zâmbiți, vă rog!

Clipind mereu, Hans Castorp aștepta cu plămânii plini de aer. Îndărătul lui furtuna sfârâi, bubui, pâlpâi și se liniști. Obiectivul privise înlăuntrul său.

Se ridică tulburat și ametit de ceea ce i se întâmplase, deși nu se resimțea nicidecum de pe urma acestei străpungeri a ființei.

— Ai fost cuminte, îi spuse consilierul aulic. Ei, și acum o să ne uităm chiar noi.

Iar Joachim, ca omul care cunoștea rostul, se și așeză din nou la aparat, alături de suport, de data aceasta întorcându-se cu spatele la aparatul voluminos în vârful căruia se vedea o retortă de sticlă, pe jumătate plină cu apă, cu un tub de evaporare – iar la înălțimea pieptului Joachim avea un ecran înrămat și mobil. La stânga lui, în mijlocul unui tablou de comandă, era un bec roșu. Consilierul aulic, călare pe un taburet, îl aprinse. Lampa din

plafon se stinse și numai punctul rubiniu lumina scena. Iar magistrul îl stinse și pe acesta cu un gest și un întuneric adânc îi învălui pe alchimiști.

— Mai întâi trebuie să se obișnuiască ochii, se auzi vocea consilierului aulic în întuneric. În primul rând, trebuie să avem pupilele imense, ca la pisici, ca să vedem ce vrem să vedem; înțelegeți, cred, că n-am putea vedea deslușit dintr-odată cu ajutorul ochilor noștri obișnuiți cu lumina zilei. În acest scop, trebuie să începem prin a uita de ziua luminoasă cu priveliștile ei vesele.

— Bineînțeles, spuse Hans Castorp de acolo de unde stătea în picioare, adică îndărătul umărului consilierului aulic, și închise ochii, căci era totuna dacă-i țineai deschiși sau nu, atât de adâncă era bezna. Este evident că, la început, trebuie să ne cufundăm ochii în întuneric, dacă vrem să vedem ceva. Găsesc chiar că e bine și drept să începem prin a ne reculege puțin, ca-ntr-o rugăciune tainică. Stau aici, țin ochii închiși, mă simt ca-ntr-o stare de somnolență plăcută. Dar oare ce-i mirosul acesta?

— Oxigen, spuse consilierul aulic. Ceea ce simți în aer este oxigen. Efectul atmosferic al furtunii din cameră, mă-nțelegi... Deschide ochii! adăugă. Acum începe invocarea.

Hans Castorp se grăbi să-i urmeze sfatul.

Se auzi mișcându-se o pârghie. Un motor zvâcni și zbârnâi furios, tot mai intens, dar curând fu domesticit printr-o a doua mișcare. Dușumeaua vibra uniform. Luminița roșie, lunguiață și verticală, privea în cameră ca o amenințare mută. Undeva, fâșâi un fulger. Și încet-încet, cu un reflex lăptos, apăru din întuneric, ca o fereastră care se luminează, palidul dreptunghi al ecranului, în fața căruia consilierul aulic Behrens stătea călare pe scăunelul lui de cizmar, cu picioarele depărtate, sprijinindu-se în pumni și cu nasul cârn lipit de ecranul prin care puteai vedea în interiorul unui organism omenesc.

— Vezi, tinere? întrebă el...

Hans Castorp se aplecă peste umărul lui Behrens, dar mai ridică o dată capul în întuneric, în direcția unde bănuia că sunt ochii lui Joachim care aveau desigur o privire blândă, ca atunci la consultație, și întrebă:

— Îmi dai voie?

— Te rog, te rog, răspunse în întuneric Joachim îngăduitor.

Și pe dușumeaua care trepida, printre pârâiturile și zgomotele forțelor care țâșneau, Hans Castorp, aplecat, pândea prin această fereastră palidă scheletul descărnat al lui Joachim Ziemssen. Sternul se confunda cu spinarea, formând o coloană întunecată și cartilaginoasă. Rândurile coastelor anterioare se întretăiau cu cele posterioare care apăreau mai palide. Claviculele încovoiate porneau în sus, pe amândouă părțile, iar în învelișul moale și luminos al forței carnale se desena, rigid și ascuțit, scheletul umerilor, legătura oaselor de la brațele lui Joachim. Cavitatea toracică era luminoasă, dar se distingeau un sistem venos, pete întunecate, o învolburare negricioasă.

— O imagine limpede, spuse consilierul aulic. Iată un organism zvelt tocmai cât trebuie – tinerețe militărească. Am avut aici niște burdihane – de nepătruns, imposibil să vezi ceva. Ar fi trebuit să se înceapă prin a se descoperi razele care ar putea pătrunde un asemenea strat de osânză... Aici însă este lucru curat. Vezi diafragma? zise el și arătă cu degetul un arc întunecat care se ridica și se lăsa în partea inferioară a ecranului... Vezi aici, la stânga, cocoașele astea, ridicăturile astea? E pleurezia pe care a avut-o la cincisprezece ani. Respiră adânc! porunci el. Mai adânc! Am spus *adânc!* Și diafragma lui Joachim se săltă tremurând cât putu mai sus și chiar se observă o clarificare în părțile superioare ale plămânului, dar consilierul nu era mulțumit. Insuficient! spuse el. Vezi ganglionii hilului? Vezi aderențele? Și, aici, vezi cavernele? De aici izvorăște otrava care se infiltrează în trup.

Însă atenția lui Hans Castorp era absorbită de ceva ca un buzunar, inform și bestial, întunecat, îndărătul coloanei vertebrale, la dreapta celui care privea – ceva ce se dilata ritmic și iarăși se contracta, ceva cam în genul unei meduze care înoată.

— Îi vezi inima? îl întrebă consilierul aulic, ridicându-și din nou de pe coapsă mâna enormă, pentru a-i indica cu degetul arătător acel buzunar care atârna pulsând...

Dumnezeule mare, ceea ce vedea Hans Castorp era chiar inima atât de loială a lui Joachim!

— Îți văd inima, zise el cu glasul sugrumat.

— Te rog, te rog, răspunse iarăși Joachim și desigur că zâmbea resemnat, acolo, în întuneric.

Dar consilierul aulic le porunci să tacă, să nu facă sentimentalism ieftin. Studia petele, liniile și învolburarea neagră din cavitatea toracică, pe când Hans Castorp nu se mai sătura să exploreze forma sepulcrală a lui Joachim și osemintele-i de cadavru, această carcasă dezgolită, acest *memento* de o subțirime de fus. Evlavia și spaima îl înăbușeau. „Da, da, văd, repetă el de mai multe ori. Doamne Dumnezeule, văd!" Auzise de o oarecare doamnă, moartă de multă vreme, o rudă dinspre partea familiei Tienappel, înzestrată sau năpăstuită cu un dar ciudat: pe toți oamenii care urmau să moară curând ea îi vedea mai dinainte sub formă de schelete. Și iată că Hans Castorp îl vedea pe bunul Joachim, deși acest fapt nu se datora decât științelor fizico-optice, astfel încât nu avea nicio semnificație specială și totul se petrecea în mod firesc, cu atât mai mult cu cât ceruse intenționat încuviințarea lui Joachim. Cu toate acestea, se simți cuprins de o subită simpatie pentru tristul destin al mătușii sale vizionare. Puternic emoționat de tot ce vedea sau tocmai prin faptul că le vedea, se simți asaltat de îndoieli tainice, se întrebă dacă tot ce se petrecea aici era într-adevăr normal și dacă spectacolul din această beznă trepidantă și sfârâitoare era într-adevăr îngăduit de lege; iar voluptatea îngrijorată a curiozității indiscrete se contopea în pieptul său cu sentimente de înduioșare și evlavie.

Câteva minute mai târziu, el însuși se afla în plină furtună, la stâlpul infamiei, în timp ce Joachim își îmbrăca trupul iarăși ascuns privirii. Și pentru a doua oară consilierul aulic pândi prin geamul lăptos, însă de data aceasta spiona interiorul lui Hans Castorp, iar din exclamațiile rostite cu jumătate de glas, din frânturile de înjurături și expresii împroșcate la întâmplare, părea să reiasă că ceea ce găsea confirma previziunile lui. Apoi, la rugăminții insistente ale pacientului, merse cu amabilitatea până la a-i îngădui să-și vadă mâna prin ecranul luminos. Și Hans Castorp văzu ceea ce era firesc să se aștepte să vadă – însă ceea ce nu este făcut să fie văzut de om, și Hans Castorp nici nu se

gândise vreodată că-i va fi dat să vadă: privi în propriul mormânt. Această viziune a viitoarei descompuneri îi apăru prefigurată prin forța luminii, acoperită de carnea în care trăia, preschimbată, desființată, nimicită într-o negură ireală, iar în mijlocul ei dăinuia scheletul migălit cu grijă și mâna dreaptă pe al cărei deget plutea negru și larg inelul moștenit de la bunicul său: un obiect tare de pe acest pământ, cu care omul își împodobește trupul destinat pieirii și care, redevenit liber, fără stăpân, se va duce către carnea altcuiva ce-l va purta iarăși o bucată de timp. Cu ochii vizionarei străbune a familiei Tienappel, privea o parte intimă a trupului său și pentru prima dată în viață înțelese, cu ochii pătrunzători ai vizionarului, că va muri. Și obișnuindu-se cu acest gând, avu o expresie ca atunci când asculta muzică – destul de stupidă, cucernică și adormită, cu capul aplecat pe umăr și gura întredeschisă. Consilierul aulic zise:

— Fantomatic, hai? Da, nu se poate nega că există ceva fantomatic, acolo, înlăuntru.

Apoi domoli forțele. Dușumeaua încetă să mai trepideze, fenomenele luminoase dispărură, iar magica fereastră se învălui iarăși în întuneric. Lampa din plafon se reaprinse. Și în vreme ce Hans Castorp se grăbea să se îmbrace, Behrens comunică tinerilor câteva informații asupra observațiilor lui, ținând seama de ignoranța lor de laici. În ceea ce-l privea pe Hans Castorp, constatările optice confirmaseră observațiile acustice cu atâta precizie câtă putea să pretindă onoarea științei. Se putuseră identifica vechile leziuni tot atât de bine ca și cele noi, iar fibronodulii se întindeau din bronhii.

De altfel, Hans Castorp va putea el însuși să-i verifice spusele, pe micul diapozitiv care, era de la sine înțeles, îi va fi dat în curând. Așadar, liniște, răbdare, disciplină bărbătească, cumpătare, mâncare, culcare, așteptare și „tăiați frunza la câini". Apoi le întoarse spatele. Verii plecară. Hans Castorp, ieșind în urma lui Joachim, privi peste umăr. Introdusă de tehnician, doamna Chauchat intră în laborator.

Libertate

În definitiv, care erau impresiile tânărului Hans Castorp? I se părea, trebuie spus, că cele șapte săptămâni – pe care le petrecuse în mod neîndoios și în afară de orice putință de tăgadă la cei de-acolo, de sus – nu fuseseră decât șapte zile. Sau, dimpotrivă, avea iluzia că trăise în acest loc de mult mai multă vreme decât în realitate? Își punea această întrebare în sinea sa, însă i-o punea și lui Joachim, fără a reuși s-o dezlege. Și prima, și a doua impresie erau adevărate: vremea petrecută aici, când și-o reamintea, i se părea în același timp și de-o mare scurtime, dar și de-o mare lungime, deopotrivă de nefirești, și totuși, un singur aspect al acestui interval de timp îi scăpa – adică durata reală, admițând că timpul ar fi un lucru natural și că ar fi posibil să i se aplice noțiunea de realitate.

În orice caz, octombrie bătea la ușă și-n fiecare zi putea să intre. Lui Hans Castorp îi venea ușor să facă socoteala și, pe deasupra, convorbirile tovarășilor de suferință pe care le asculta îi atrăgeau atenția asupra acestei chestiuni.

— Știți că peste cinci zile va fi iarăși întâi ale lunii? o auzi pe Hermine Kleefeld spunând unor tineri din cercul ei, studentului Rasmussen și celui buzat, al cărui nume era Gänser. Se opriseră după prânz între mese și flecăreau, întârziind să se ducă la cura de odihnă. 1 octombrie, l-am văzut însemnat în calendarul administrației. Este al doilea pe care-l petrec în acest cuib de plăceri. Bine, vara s-a dus, dacă se poate spune că a fost vară, am fost frustrați așa cum suntem frustrați și de viață în ansamblu și în general, continuă Hermine Kleefeld și oftă cu jumătatea ei de plămân, clătinându-și capul și ridicând în tavan ochii întunecați de nerozie. Fii vesel, Rasmussen, mai zise ea și-l lovi peste umărul căzut. Hai, povestește niște glume!

— Știu doar câteva, răspunse Rasmussen lăsând să-i spânzure în dreptul pieptului mâinile ca niște aripioare de pește; iar cele pe care le știu nu-mi mai vin în cap, mă simt veșnic obosit.

— Nici măcar un câine n-ar vrea să trăiască prea multă vreme

în asemenea condiții, spuse Gänser printre dinți.

Și râseră toți trei, ridicând din umeri.

Dar și Settembrini, cu scobitoarea între dinți, se afla în vecinătatea lor, și ieșind îi spuse lui Hans Castorp:

— Să nu-i credeți, domnule inginer, să nu-i credeți niciodată când se lamentează. O fac cu toții, fără excepție, măcar că se simt ca la ei acasă. Duc o viață desfrânată, au pretenția să inspire compasiune și se cred îndreptățiți să fie nefericiți, ironici și cinici! „În acest cuib de plăceri!" Dar ce, oare nu-i un cuib de plăceri? Ba mă gândesc dacă nu-i chiar un cuib de plăceri în sensul cel mai echivoc al acestui cuvânt! Femeia aceasta spunea că e frustrată; frustrată de viață, în acest loc de plăceri. Dar ia trimite-o înapoi, devale, și va face tot ce-i stă în putință ca să se reîntoarcă aici sus, cât mai curând posibil. Ah, da, ironia! Feriți-vă de ironia ce se cultivă aici, domnule inginer! Păziți-vă mai cu seamă de această atitudine a spiritului! Pretutindeni unde ironia nu este o formă de retorică directă, clasică și perfect inteligibilă unui spirit sănătos, ea se preface în dezmăț, în obstacol pus în calea civilizației, într-o murdară cârdășie cu lâncezirea, îndobitocirea și viciul. Cum atmosfera în care trăim este, după câte se pare, foarte favorabilă dezvoltării, acestei buruieni de mlaștină, am dreptul să sper – sau trebuie să mă tem – că mă înțelegeți.

În adevăr, spusele italianului erau de așa natură, încât n-ar fi fost pentru Hans Castorp decât sunete goale de orice semnificație dacă le-ar fi auzit doar cu șase săptămâni în urmă, la șes, însă datorită șederii aici, sus, spiritul i se educase în așa fel, că le putea surprinde sensul: era o educație menită să stimuleze înțelegerea intelectuală, ba chiar să stârnească simpatia în chestiuni esențiale, ceea ce însemna poate și mai mult. Căci, cu toate că în străfundul sufletului său era fericit ca Settembrini să continue, după câte se întâmplaseră, să-i vorbească așa cum o făcea, să-l instruiască și să încerce să aibă o oarecare influență asupra lui, totuși înțelegerea sa mergea de pe acum atât de departe, încât judeca vorbele italianului și refuza, cel puțin până la un anumit punct, să le dea întreaga adeziune. „Ia te uită, gândi el, cum vorbește despre ironie aproape la fel ca și despre muzică, nu mai lipsește decât să-l

auzi că o califică drept «suspectă politic» începând din clipa în care încetează să mai fie un «mijloc pedagogic direct și clasic». Însă o ironie care «nu poate niciun moment să creeze o neînțelegere» – ce semnificație ar mai avea o asemenea ironie, pentru numele lui Dumnezeu, aș întreba eu dacă o să mi se îngăduie să vorbesc? N-ar fi decât ariditate și pedanterie! Așa se manifestă nerecunoștința tineretului pe care îl cultivi. Primește darurile ce i se fac, pentru ca apoi să le critice."

Totuși, i se păru că ar fi fost cam prea îndrăzneț din partea lui să-și mărturisească în cuvinte dezacordul. Își limită obiecțiile la aprecierea domnului Settembrini asupra Herminei Kleefeld, apreciere care i se păru nedreaptă sau pe care, din motive foarte precise, voi s-o facă să pară ca atare.

— Dar domnișoara aceasta este bolnavă, spuse el. Este într-adevăr chiar grav bolnavă și are toate motivele să fie deznădăjduită. De fapt, ce pretenție puteți avea de la ea?

— Boala și deznădejdea, spuse Settembrini, nu sunt adesea decât aspecte ale dezmățului.

„Dar Leopardi, gândi Hans Castorp, care s-a îndoit în mod categoric de știință și progres? Și chiar dumneavoastră, domnule pedagog? Și dumneavoastră doar sunteți bolnav și mereu vă întoarceți aici, astfel încât Carducci n-ar fi prea mulțumit de dumneavoastră." Însă cu glas tare spuse:

— Dumneavoastră sunteți un om bun. Domnișoara aceasta poate în orice clipă să închidă ochii pentru totdeauna, iar dumneavoastră îi calificați atitudinea drept dezmăț! Ar trebui să vă exprimați ceva mai limpede. Dacă mi-ați spune: boala este câteodată o consecință a dezmățului, ar fi plauzibil…

— Foarte plauzibil, interveni Settembrini. Pe cinstea mea, v-ați supăra dacă mă voi opri deocamdată aici?

— Sau dacă ați spune: boala servește câteodată de pretext dezmățului, încă aș putea s-o admit.

— *Grazie tanto!*[55]

— Dar boala, o formă a dezmățului? Adică: nu născută din

[55] „Mulțumesc mult!" (ital.).

dezmăț, ci ea însăși este un dezmăț? E, totuși, un paradox!

— Oh, vă rog, domnule inginer, fără denaturări. Disprețuiesc paradoxurile, le urăsc! Să presupunem că tot ceea ce am afirmat despre ironie este valabil întocmai și despre paradox, ba chiar puțin mai mult. Paradoxul este floarea veninoasă a cvietismului, sclipirea spiritului putred, cel mai mare dintre toate dezmățurile! De altfel, o dată în plus, constat că luați apărarea bolii…

— Nu, ceea ce spuneți mă interesează. Îmi amintește într-adevăr de chestiunile pe care le expune doctorul Krokowski în conferințele sale de luni. Și el consideră boala organismului drept un fenomen secundar.

— Nu-i un idealist chiar atât de pur.

— Ce aveți împotriva lui?

— Exact ce-am spus.

— Sunteți pornit împotriva analizei[56]?

— Nu în fiecare zi. Sunt, domnule inginer, rând pe rând și pentru, și contra.

— Cum trebuie să înțeleg asta?

— Analiza este bună ca unealtă a progresului, a civilizației, bună în măsura în care zdruncină convingerile stupide, risipește prejudecățile primitive, ruinează autoritatea, cu alte cuvinte, în măsura în care eliberează, rafinează, umanizează și-i pregătește pe robi pentru libertate. Este rea, foarte rea, în măsura în care zădărnicește activitatea, lovește rădăcina vieții, căci este neputincioasă să-i dea o formă. Analiza poate fi ceva foarte puțin ispititor, tot atât de puțin ispititor ca și moartea din care, de fapt, provine, înrudită cum este cu mormântul și cu anatomia lui în descompunere…

„Urli frumos, leule”, nu se putu împiedica Hans Castorp să gândească, așa cum se întâmpla ori de câte ori Settembrini lansa vreo părere cu iz pedagogic. Dar se mărgini să spună:

— Am practicat de curând fotoanatomia în laboratorul din sub-

[56] Este vorba de psihanaliză, pe care întemeietorul ei, Sigmund Freud (1856–1939), o practica la începutul secolului XX cu foarte mult succes, creând o adevărată școală. (n.tr.)

solul nostru. Cel puțin așa a numit-o Behrens când ne-a chemat la radioscopie.

— Ah, ați trecut și această etapă? Ei, ce ziceți?

— Mi-am văzut scheletul mâinii, spuse Hans Castorp, încercând să evoce stările sufletești pe care i le trezise acest spectacol. V-ați văzut-o și dumneavoastră, măcar o dată?

— Nu, nu mă interesează absolut deloc scheletul meu. Și diagnosticul?

— A văzut noduli, fibronoduli.

— Omul ăsta e ucenicul diavolului.

— I-ați mai spus la fel, odată, consilierului aulic Behrens. Ce înțelegeți prin asta?

— Vă rog să mă credeți că este o caracterizare strașnică!

— Nu, domnule Settembrini, sunteți nedrept! Pot fi de acord că omul are slăbiciunile lui. La urma urmelor, felul său de-a vorbi nu-mi place nici mie; are câteodată ceva brutal, mai cu seamă dacă îți aduci aminte că a avut marea durere de a-și pierde soția, aici, sus. Dar este un om vrednic de cinste și de laudă căci, în definitiv, e un binefăcător al omenirii suferinde! L-am întâlnit de curând, pe când tocmai ieșea de la o operație, o rezecție de coaste, o chestie în care riști totul ca să câștigi totul. Faptul acesta m-a impresionat profund, văzându-l venind de la o muncă atât de grea, atât de folositoare și la care se pricepe atât de bine. Era încă foarte surescitat și, ca să se recompenseze, și-a aprins o țigară. L-am invidiat.

— Ce drăguț din partea dumneavoastră! Dar durata sentinței de condamnare?

— Nu mi-a fixat încă niciun termen.

— Nu-i rău nici așa. Haide, domnule inginer, să ne întindem. Să mergem la posturile noastre.

Se despărțiră în fața numărului treizeci și patru.

— Acum vă urcați pe acoperișul dumneavoastră, domnule Settembrini. Trebuie să fie mult mai plăcut să stai culcat în societate decât de unul singur. Cei cu care faceți cura sunt oameni interesanți?

— Ah, nu sunt decât parți și sciți!

— Vreți să spuneți ruși?

— Și rusoaice, precizează domnul Settembrini și colțul gurii i se contractă. Adio, inginere.

O spusese cu intenție, fără îndoială. Tulburat, Hans Castorp intră în cameră. Știa Settembrini ce se petrece în sufletul său? Ca pedagog ce era, desigur că-l spionase și-i urmărise direcția privirilor. Lui Hans Castorp îi era necaz și pe italian, dar și pe sine, deoarece neștiind să se stăpânească se expusese la o asemenea împunsătură. Și în vreme ce-și luă cele trebuincioase pentru scris, ca să le aibă la îndemână în timpul curei de odihnă – fiindcă nu mai era posibilă nicio amânare și trebuia să scrie acasă pentru a treia oară – continuă să se enerveze și să mormăie împotriva acestui fluieră-vânt și cârcotaș care-și băga nasul unde nu-i fierbea oala, pe când el însuși agăța fetele pe stradă și le fluiera – flașnetarul acesta cu aluziile lui îi stricase complet buna dispoziție, astfel că nu se mai simți dispus să scrie. Dar oricum, avea nevoie de îmbrăcăminte de iarnă, de bani, de rufărie și încălțăminte, pe scurt de tot ce și-ar fi adus dacă ar fi știut că venea aici nu pentru trei săptămâni în miezul verii, ci… ci pe un termen ce nu putea fi dinainte fixat, dar care cuprindea o parte din iarnă, dacă nu cumva toată iarna, ținând cont de felul în care se concepea timpul, aici, sus. Și tocmai despre acest fapt trebuia să-i informeze pe cei de-acasă. De data aceasta era vorba de un lucru serios, era obligat să le spună celor de jos adevărul și să nu-i mai îmbrobodească în continuare cu fleacuri…

Așadar, aflându-se în această stare de spirit, le scrise procedând așa cum îl văzuse de mai multe ori pe Joachim: stând în șezlong, cu stiloul și cu mapa de scrisori pusă pe genunchii ridicați. Folosind o coală de corespondență a stabilimentului, din care avea o provizie în sertarul mesei din cameră, îi scrise lui James Tienappel fiindcă, dintre cei trei unchi, de el era cel mai legat și-l rugă să-l informeze și pe consul. Îi vorbi despre un accident neplăcut, despre temerile care se confirmaseră, despre necesitatea, conform deciziei medicilor, de-a rămâne aici o parte din iarnă, poate chiar toată iarna, căci cazuri ca ale lui erau, adesea, mai persistente decât altele cu aspect mai grav, și că în situația sa se impuneau măsuri energice pentru a se vindeca o

dată pentru totdeauna. Din acest punct de vedere, socotea el, fusese un noroc și o împrejurare fericită că urcase aici, ca din întâmplare, tocmai acum, și în felul acesta avusese posibilitatea să fie consultat; căci, altfel, n-ar fi știut încă multă vreme starea în care se află, iar mai târziu și-ar fi dat seama poate într-un mod mult mai neplăcut. Cât privea durata tratamentului, n-ar fi de mirare să afle că va trebui s-o extindă pe toată durata iernii și că va putea cu greu să se întoarcă la șes mai curând decât Joachim. Aici, preciza în continuare, concepțiile despre timp sunt cu totul altfel decât acelea care se aplică de obicei ședерilor în vacanță și concediilor de odihnă; aici, luna era într-un fel cea mai mică unitate de timp, deși luată izolat aproape că nu avea nicio importanță.

Era răcoare, iar Hans Castorp scria cu paltonul pe el, înfășurat în pături și cu mâinile înroșite. Uneori ridica privirile de pe hârtia ce se acoperea cu fraze bine judecate și convingătoare, și se uita la peisajul familiar, deși abia îl mai zărea, această vale prelungită cu îngrămădirea de piscuri sterpe în depărtare și cu fundul presărat de case luminoase pe care soarele le făcea să strălucească din când în când, cu povârnișurile zbârcite ale pădurilor și pășunile de unde veneau sunete de tălăngi. Scria cu o degajare din ce în ce mai mare și nu pricepea cum de putuse șovăi în fața obligației de-a întocmi această scrisoare. Iar în timp ce scria, înțelegea chiar el că explicațiile date erau absolut convingătoare și că, bineînțeles, vor primi întregul consimțământ al unchilor. Un tânăr din clasa lui socială și în situația în care se găsea el trebuia să se îngrijească de sănătate atunci când acest lucru părea că se impune și când putea să beneficieze de întreg confortul creat în mod special pentru oamenii de condiția lui. Prin urmare, așa trebuia să procedeze. Dacă s-ar fi întors acasă, n-ar fi întârziat să-l trimită iarăși aici, după ce le-ar fi spus ce anume i s-a întâmplat în călătorie. Ceru să i se expedieze tot ce avea nevoie.

Ruga, de asemenea, să i se trimită, cu regularitate, banii necesari; cu opt sute de mărci lunar se vor acoperi toate cheltuielile.

Semnă. Terminase. Această scrisoare, a treia, cuprindea toate

lămuririle și le va ajunge celor de acasă pentru o bucată de timp – dar aceasta potrivit concepțiilor care domnesc devale, nu acelora în vigoare aici, pe munte; ea consolida *libertatea* lui Hans Castorp. Chiar acesta a fost cuvântul de care s-a folosit, nu în mod deliberat și fără măcar a-i rosti în sinea lui silabele, însă îl trăi în sensul cel mai larg, așa cum învățase s-o facă de când ședea aici – într-un sens ce n-avea nicio legătură cu cel pe care Settembrini îl dădea acestui cuvânt – și un val de spaimă și de neliniște, pe care le cunoștea bine, îl învăluiră, cutremurându-i pieptul umflat de o grea apăsare.

Sângele i se urcase la cap, obrajii îi ardeau. Apucă termometrul de pe noptieră, ca și cum voia să profite de ocazie pentru a se convinge. În adevăr, mercurul urcă până la 37,8.

„Poftim!" gândi Hans Castorp. Și repede adăugă următorul post-scriptum: „Scrisoarea m-a obosit cu toate acestea destul de mult. Acum am 37,8. Văd că, înainte de orice, trebuie să mă potolesc. Mă veți ierta dacă vă voi scrie rar". Apoi se întinse pe șezlong și ridică mâna spre cer, cu palma întoarsă în afară, așa cum o ținuse îndărătul ecranului luminos. Dar lumina cerului lăsă intactă forma vie, ba limpezimea zilei făcu materia mai întunecată și mai opacă, și numai contururile exterioare fură tivite cu o lucire roșiatică. Era mâna lui vie, pe care se obișnuise s-o vadă, s-o îngrijească, s-o folosească – nu acel schelet străin, zărit pe ecran – căci groapa analitică, în golul căreia privise, se închisese.

Mercurul are toane

Octombrie începu așa cum își fac drum de obicei și celelalte luni – începuturi pentru și în sine, foarte discrete și liniștite, insinuându-se fără prevestiri și semne de foc, și oarecum într-un fel care ar scăpa ușor atenției dacă aceasta n-ar veghea cu strășnicie la bunul mers al lucrurilor. În realitate, timpul nu are despărțituri, la începutul unei luni sau al unui nou an nu există nici tunete, nici furtuni, nici sunete de trâmbițe, și chiar și în zorii unui secol numai oamenii sunt cei care trag cu pușca și sună din

clopote.

În cazul lui Hans Castorp, prima zi a lui octombrie nu se deosebi cu nimic de ultima zi a lui septembrie; vremea fusese tot atât de rece și posomorâtă ca și până atunci, iar zilele următoare se înfățișară la fel. În orele curei de odihnă aveai nevoie de palton și de amândouă păturile din păr de cămilă, nu numai seara, ci chiar ziua; degetele care țineau cartea erau jilave și țepene, cu toate că obrajii îi ardeau de o fierbințeală uscată, iar Joachim a fost chiar ispitit să-și ia sacul îmblănit; dar renunță ca să nu se obișnuiască prea repede cu răsfățul.

Câteva zile mai târziu, adică între începutul și mijlocul lunii, vremea se schimbă, și o vară târzie izbucni cu asemenea splendoare, încât îi ului pe toți. Nu degeaba Hans Castorp auzise laudele ce se aduceau lunii octombrie prin părțile locului; mai bine de două săptămâni și jumătate, această minunată strălucire a cerului domni peste munte și vale, o zi se lua la întrecere cu alta prin limpezimea azurului, iar soarele dogorea cu o putere atât de nestânjenită, încât fiecare era ademenit să-și pună hainele de vară cele mai subțiri, adică rochiile de muselină și pantalonii de dril, pe care le și împachetase – și nici măcar marea umbrelă de pânză, care se menținea cu ajutorul unui dispozitiv ingenios, un băț cu mai multe găuri, fixat în spătarul șezlongului, nu oferea, către amiază, decât un adăpost insuficient împotriva arșiței soarelui.

— Ce bine că mă pot bucura cu voi de vremea asta, îi spuse Hans Castorp vărului său. Din acest punct de vedere adeseori am dus-o destul de prost – și, după aparențe, s-ar putea spune că am și scăpat de iarnă și că vremea frumoasă e pe cale să sosească.

Avea dreptate. Puține semne arătau anotimpul în care se găseau în realitate și chiar și aceste semne abia dacă erau vizibile. Lăsând la o parte cei câțiva arțari care, de bine-de rău, își duceau zilele, în vale, la Davos-Platz – și care, descurajați, își lepădaseră frunzele de multă vreme – aici nu erau copaci cu frunze, a căror înfățișare ar fi putut da peisajului pecetea anotimpului, și numai specia degenerată a aninului de Alpi cu acele lui moi, pe care și le reîmprospăta ca pe niște frunze, se pleșuvise în toamnă. Ceilalți copaci, care împodobeau regiunea, fie că erau falnici sau piperni-

ciți, aparțineau coniferelor veșnic verzi și apărate împotriva iernii ce putea să-și dezlănțuie viscolele tot anul, întrucât între anotimpuri nu existau limite precise; și numai tonalitatea ruginie a pădurii, cu nesfârșitele ei nuanțe din ce în ce mai stinse, trăda, cu toată dogoarea estivală a cerului, că anul era pe sfârșite. E drept că, dacă te uitai mai cu atenție, mai dădeai peste câteva flori de câmp care, și ele, aduceau în șoaptă mărturia lor în această privință. Nu mai existau florile poroinicului care, la venirea lui Hans Castorp, împodobeau încă povârnișurile, iar garofița sălbatică nu se mai găsea nici ea. Numai gențiana și brândușa cu tulpina strâmbă se mai vedeau și povesteau despre o anumită răcoare intrinsecă a atmosferei reîncălzite în mod superficial, de o răcire care putea în orice clipă să-l pătrundă până în măduva oaselor pe cel ce stătea culcat, precum un fior de frig îl zgâlțâie pe bolnavul care arde de febră, măcar că, în afară, dogorește.

Așadar, Hans Castorp nu se sinchisea deloc de această rânduială prin care omul cârmuiește timpul, îi controlează curgerea, apoi îi desparte, îi calculează și-i denumește unitățile. Nu băgase de seamă zorile abia simțite ale celei de-a zecea luni, ci reținuse numai ceea ce impresionase direct simțurile, adică dogoarea soarelui și acea tainică adiere de frig aciuată pe dedesubt și înlăuntru – senzație care la acest grad de intensitate era nouă pentru el și-i sugera o comparație culinară: adică îl făcea să se gândească, așa cum îi și mărturisi lui Joachim, la o *omelette en surprise,* cu înghețată sub spuma fierbinte a ouălor. Spunea deseori asemenea lucruri, le spunea iute, curgător și cu o voce tremurătoare, ca un om zgâlțâit de frig, dar a cărui piele arde de febră. Este adevărat că în răstimpuri era și tăcut, ca să nu spunem întors în el însuși; căci toată atenția îi era îndreptată în afară, dar numai spre un singur punct; restul, oameni și lucruri, se topea într-o negură, într-o negură urzită în creierul lui Hans Castorp și pe care atât consilierul aulic Behrens, cât și doctorul Krokowski ar fi calificat-o, fără îndoială, drept un produs al toxinelor solubile, așa cum își spunea tânărul amețit, fără însă ca această conștiință ce-o avea despre starea sa să-i fie de vreun ajutor sau să trezească în el dorința de-a se elibera de beția în care se găsea.

Căci există o beție împăcată cu ea însăși, pentru care nimic nu este mai odios decât dezmeticirea. Ea se apără chiar împotriva impresiilor menite s-o risipească și nu le admite decât spre a-și păstra integritatea. Hans Castorp știa, ba și spusese odată că, văzută din profil, doamna Chauchat nu era avantajată; chipul îi părea atunci puțin cam aspru și nu prea tânăr. Consecința? Evită s-o mai privească din profil și închidea literalmente ochii când, de aproape sau de departe, o vedea astfel, căci îi făcea rău. De ce? Rațiunea lui ar fi trebuit să folosească acest prilej pentru a birui! Dar ce pretenții putem avea?... Hans Castorp păli de fericire când, în acele zile strălucitoare, Clavdia se ivi iarăși cu rochia de interior, de dantelă albă, pe care o punea când vremea era călduroasă și care o făcea atât de extraordinar de fermecătoare în clipa când apărea cu întârziere, trântind ușa, surâzând și ținându-și brațele inegal ridicate, apoi se oprea puțin în fața tuturor celor din sala de mese pentru a fi văzută. Încântarea lui însă provenea nu atât din faptul că era în avantajul ei, cât pentru că *mai ales* îi consolida amețeala din cap, această beție care-l vrăjea și-i cerea să fie justificată și întreținută.

Un observator perspicace, având turnura de spirit a lui Lodovico Settembrini, ar fi vorbit bucuros despre dezmăț în fața unei asemenea lipse de voință, adică despre „o formă a dezmățului". Hans Castorp își reamintea câteodată de speculațiile literare făcute de italian asupra „bolii și deznădejdii", pe care le găsise de neînțeles sau se prefăcuse a le considera astfel. O privi pe Clavdia Chauchat, îi văzu spinarea îndoită și capul plecat înainte; o urmări coborând la masă mereu cu mare întârziere, fără niciun motiv și fără nicio scuză, pur și simplu numai din lipsă de disciplină și de forță morală; și, apreciindu-le tot ca pe niște consecințe ale aceluiași defect fundamental, o văzu cum trântea ușa prin care intra sau ieșea, o văzu făcând cocoloașe de pâine, iar câteodată cum își rodea unghiile, și din el se înălța un fel de presentiment nemărturisit care parcă îi spunea că în cazul când era bolnavă – și era fără îndoială bolnavă, aproape fără speranță, căci altfel n-ar fi silită să trăiască aici, sus, multă vreme – prin urmare, dacă era bolnavă, atunci boala era, dacă nu în mod

complet, cel puțin în mare parte, de natură morală, așa că, după cum o spusese Settembrini, această boală nu era cauza sau efectul „dezmățului" ei, ci forma o singură și aceeași substanță cu însuși dezmățul. Își mai amintea, de asemenea, gestul disprețuitor al umanistului când vorbea despre „parți și sciți", împreună cu care era silit să-și petreacă ora de odihnă, un gest de dispreț și de adversitate firesc și spontan, fără nevoie de justificare, și pe care Hans Castorp îl cunoștea foarte bine din alte vremuri – adică de atunci când el însuși stătea foarte țeapăn la masă și ura din adâncul sufletului trântitul ușilor și nici măcar nu i-ar fi trecut prin minte să-și roadă unghiile (dacă nu de alta, măcar fiindcă avea oricând la îndemână o Maria Mancini) și fusese profund și neplăcut impresionat de proasta educație a doamnei Chauchat, neputându-se împiedica să nu aibă un sentiment de superioritate când o auzise pe această străină cu ochii piezișiîncercând să se exprime în limba lui maternă.

Ca urmare a stării lui sufletești intime, Hans Castorp se eliberă complet de acest soi de impresii și era mai curând împotriva italianului, deoarece vorbise, în înfumurarea lui, despre parți și sciți – fără ca măcar să-i fi țintit pe cei de la masa rușilor de rând, de la masa aceea în jurul căreia stăteau studenții cu părul des și cu lenjeria invizibilă, discutând la nesfârșit în limba lor barbară, singura pe care puteau s-o știe, și a căror indolență te făcea să te gândești la un torace fără coaste, ca acela pe care consilierul aulic Behrens îl descrisese de curând. Era adevărat că năravurile acestor oameni puteau trezi în sufletul unui umanist sentimente de aversiune destul de vii. Mâncau cu cuțitul și-și murdăreau hainele într-un mod de nedescris. Settembrini afirma că unul dintre membrii acestui grup, un medicinist cu studiile destul de înaintate în specialitatea sa, dovedise că nu știe absolut deloc latină; că, de pildă, nu știuse ce era un *vacuum,* iar după propriile experiențe cotidiene ale lui Hans Castorp, doamna Stöhr nu mințea probabil când povestea, la masă, că soții de la numărul treizeci și doi îl primeau, dimineața, culcați amândoi în același pat, pe băiețul care venea să le facă frecția.

Dacă toate acestea erau adevărate, separarea foarte vizibilă

între rușii bine și rușii de rând nu fusese stabilită în mod inutil, și Hans Castorp își spunea că nu trebuie decât să ridice din umeri față de un oarecare propagandist al republicii și al stilului frumos care, arogant și lucid – mai ales lucid, cu toate că și el făcea febră, atins fiind de boală –, îi confunda pe comesenii celor două grupe sub numele comun de parți și sciți. Tânărul Hans Castorp înțelegea cu prisosință ce sens avea acest lucru, căci el însuși începuse prin a discerne legăturile care existau între boala doamnei Chauchat și neglijența ei. Dar starea lui sufletească era exact așa cum într-o zi i-o descrisese el însuși lui Joachim: începi prin a fi enervat și excedat, însă, deodată, „survine ceva de cu totul altă natură", care „nu are absolut nicio legătură cu judecata" și din clipa aceea s-a zis cu toată austeritatea – încât abia dacă mai ești susceptibil vreunei influențe pedagogice de esență republicană sau retorică. Dar ce înseamnă un asemenea lucru ne întrebăm și noi în același spirit ca și Lodovico Settembrini, ce este acest eveniment misterios care paralizează și suspendă judecata omenească, îi interzice individului dreptul de a mai avea această judecată sau, printr-o beție nesăbuită a gândirii, îl determină să renunțe la acest drept? Nu ne întrebăm care este numele acestui eveniment, căci toată lumea îl știe. Întrebările noastre se referă numai la natura sa morală – și mărturisim fără șovăială că nu ne așteptăm la un răspuns prea entuziast. În cazul lui Hans Castorp, această natură morală se manifestă cu o atare intensitate, încât nu numai că încetă să mai judece, dar pe deasupra mai făcu și tentative pentru a-și însuși un fel de viață care-l vrăjise. Căută să-și dea seama ce fel de stări sufletești poți să ai atunci când stai la masă prăbușit și cu spinarea încovoiată, și găsi că o asemenea poziție însemna o mare destindere pentru mușchii bazinului. Apoi încercă să nu închidă cu grijă ușa pe care intra și s-o lase să se închidă singură; și constată că faptul este pe cât de comod, pe atât de îngăduit: era, în orice caz, tot atât de grăitor ca și ridicarea din umeri cu care Joachim îl primise, odinioară, la gară, și pe care o regăsise atât de des și în comportarea celor de aici, de sus.

Ca să vorbim simplu, prietenul nostru era, așadar, îndrăgostit nebunește de Clavdia Chauchat – iar noi ne mai folosim încă de

acest cuvânt, căci credem că am risipit suficient neînțelegerea pe care ar putea-o prilejui. Prin urmare, esența iubirii lui nu era o melancolie duios sentimentală în genul unui anumit lied de calitate inferioară. Era mai curând o variantă destul de îndrăzneață și inexplicabilă a acestei nebunii, amestec de frig și febră, ca starea unuia care face temperatură sau ca o zi de octombrie la marile altitudini: iar ceea ce-i lipsea era tocmai deplina armonie sufletească, singura în stare să unească aceste extreme. Pe de altă parte, iubirea lui Hans Castorp se manifesta cu o spontaneitate care-l făcea să pălească și-i descompunea trăsăturile chipului, referindu-se la genunchiul doamnei Chauchat, la linia piciorului ei, la spinarea și vertebra ei cervicală, la brațele care-i flancau pieptul mic – într-un cuvânt la trupul ei, la neglijența și materialitatea lui, infinit accentuate de boală, la trupul ei devenit de două ori trup. Și, pe de altă parte, aceeași iubire era ceva foarte aerian și nedefinit, un gând, nu, un vis, visul înfricoșător și nespus de ispititor al unui tânăr ale cărui întrebări precise, deși formulate în mod inconștient, nu primiseră din străfundul lui alt răspuns decât o tăcere adâncă. Dar în povestirea care urmează aici ne revendicăm dreptul, ca toată lumea de altfel, de a ne lăsa în voia reflecțiilor personale și riscăm bănuiala că, până la punctul unde am ajuns, Hans Castorp nici măcar n-ar fi depășit termenul ce-i fusese fixat de la început pentru ședere aici, dacă sufletul său simplu ar fi găsit în străfundurile timpului vreun răspuns satisfăcător relativ la sensul și țelul urmărit când se supunea obligației de a trăi.

În plus, starea de îndrăgostit îi dăruia toate suferințele și toate bucuriile pe care le prilejuiește pretutindeni și în toate ocaziile. Suferința este străpungătoare; ea aduce cu sine un element degradant, ca orice suferință, și corespunde unei atari zdruncinări a sistemului nervos, încât taie respirația și poate să smulgă lacrimi amare chiar și unui om matur. Și pentru a nu nedreptăți bucuriile, vom adăuga că acestea erau numeroase și, măcar că izvorau din pricini fără importanță, nu erau totuși mai puțin vii decât suferințele. Aproape fiecare clipă a zilei de la Berghof era în stare să le dea naștere. De pildă: chiar în momentul când intră în

sufragerie, Hans Castorp o zărește îndărătul său pe femeia visurilor lui. Rezultatul este cunoscut de mai-nainte și de cea mai desăvârșită simplitate, însă pe el, în sinea lui, faptul îl emoționează până la a-i da lacrimile. Ochii lor se întâlnesc de aproape, ai săi cu acei ochi cenușii-verzui cu conformația lor ușor asiatică și care îl vrăjesc până în măduva ființei. Se simte ca și pierdut și face inconștient o mișcare îndărăt și în lături, ca s-o lase pe ea să treacă pragul. Cu o fluturare de zâmbet și un *merci* rostit cu jumătate de glas, ea se folosește de această simplă politețe și intră în sufragerie înaintea lui. Învăluit de mireasma ființei care-l atinge ca în treacăt, rămâne pe loc, aproape leșinat de fericirea pe care i-o pricinuiește această întâlnire, dar și de faptul că un cuvânt de pe buzele ei, adică *merci,* i-a fost adresat lui direct și personal. Apoi, clătinându-se, pășește pe urmele ei și se îndreaptă spre masă, la dreapta, iar în vreme ce se lasă să cadă pe scaun poate să observe că, de partea cealaltă, Clavdia, așezându-se, se întoarce spre el având pe chip umbra unui gând, iar lui i se pare că este în legătură cu întâlnirea lor din ușă. O, ce aventură minunată și de necrezut! O, ce împlinire, ce biruință și ce nemărginit chiot de bucurie! Nu, Hans Castorp n-ar fi trăit beția acestei fantastice împliniri lângă vreo gâsculiță sănătoasă, căreia ar fi putut, acolo, devale, „să-i dăruiască inima" în toată liniștea și cu toate șansele de reușită, în sensul micului lied și în conformitate cu buna-cuviință. Cu câtă veselie înfrigurată o salută pe profesoara care a văzut totul și roșește sub puful obrajilor, apoi o asaltează pe Miss Robinson cu o conversație în englezește, dar frazele lui sunt atât de încurcate, încât domnișoara, prea puțin obișnuită cu stările extatice, se dă iute îndărăt și îl măsoară cu niște priviri pline de îngrijorare.

Altă dată, în timpul cinei, razele apusului strălucitor cad pe masa rușilor bine. Perdelele fuseseră trase atât la uși, cât și la ferestrele dinspre verandă, însă pe undeva, printr-o deschizătură, razele roșii își fac totuși drum ca să nimerească precis capul doamnei Chauchat, astfel încât o silește să-și apere ochii cu mâna pe când discută cu scofâlcitul ei compatriot din dreapta. E o mică plictiseală, nimic grav; nimeni nu se sinchisește de acest fapt și chiar însăși interesata abia dacă își dă seama de această

neplăcere. Însă Hans Castorp își rotește privirea prin toată sala de mese – pe urmă lasă să mai treacă o clipă. Studiază situația, urmărește direcția razei și stabilește precis pe unde pătrunde. Este fereastra ogivală, de-acolo, din spate, la dreapta, în colț, între una dintre ușile verandei și masa rușilor de rând, destul de departe de locul unde se află doamna Chauchat și aproape tot atât de depărtată de acela al lui Hans Castorp. Și ia o hotărâre. Se scoală fără să spună o vorbă și, cu șervetul în mână, trece de-a lungul sălii, în diagonală, printre mese, trage cu grijă una peste alta perdelele de culoare crem, controlează printr-o aruncătură de ochi peste umăr dacă lumina apusului este complet îndepărtată și dacă doamna Chauchat este scutită de orice neplăcere – apoi, făcând un efort pentru a părea complet indiferent, se întoarce la locul său. Un tânăr atent, care face ceea ce este necesar, pentru că altfel nimeni nu s-ar fi gândit s-o facă. Puțini au fost cei care i-au observat gestul, însă doamna Chauchat s-a simțit imediat ușurată și s-a întors – rămânând în această poziție până când Hans Castorp ajunse la locul său și, așezându-se, privi în direcția ei, la care ea îi mulțumi cu un zâmbet plin de o mirare prietenească, adică își împinse capul înainte în loc să-l încline. El, printr-o ușoară plecăciune a capului, confirmă că a văzut-o. Inima îi încremenise, părea că a încetat să mai bată. Abia mai târziu, când totul se terminase, începu să-i zvâcnească și numai atunci Hans Castorp observă că Joachim ținea ochii plecați, în mod discret, în farfurie, că, în același timp, doamna Stöhr îl ghionti în coastă pe doctorul Blumenkohl și că râsul ei reținut căuta priviri complice la ceilalți.

Descriem întâmplări cotidiene; dar cotidianul devine ciudat atunci când înflorește pe un teren ciudat. Dăinuiau între ei încordări și destinderi binefăcătoare – sau dacă nu între ei (căci nu vrem să menționăm nici măcar în treacăt în ce măsură chiar doamna Chauchat participa la aceste simțăminte) cel puțin pentru fantezia și sensibilitatea lui Hans Castorp. După-amiaza, în timp ce se desfășurau acele splendide zile, foarte mulți pacienți obișnuiau să se ducă pe terasa din fața sufrageriei stând o vreme, în grupuri, la soare. Erau o atmosferă și un aspect asemănător cu acela care domnea în cadrul concertelor duminicale bilunare de

fanfară. Tinerii, în atitudini trândave, ghiftuiți de mâncărurile cu carne și dulciuri, toți cu ușoară febră, flecăreau, se tachinau și-și aruncau ocheade. Doamna Salomon de la Amsterdam trebuia să stea lângă balustradă – înghesuită dintr-o parte de genunchii buzatului de Gänser, iar de cealaltă parte de uriașul suedez care, deși complet vindecat, își mai prelungea șederea pentru un mic tratament suplimentar. Doamna Iltis părea să fie văduvă, deoarece de puțină vreme se bucura de tovărășia unui „logodnic" cu o expresie melancolică și obedientă, prezență care n-o împiedica să primească în același timp omagiile căpitanului Miklosich, un bărbat cu nasul coroiat, mustăți impunătoare, pieptul bombat și ochi amenințători. Mai erau tot acolo și obișnuiții de la solariu, de diferite naționalități, iar printre ei și figuri noi, ivite cam de pe la 1 octombrie, și cărora Hans Castorp abia ar fi știut să le spună pe nume, de-a valma cu cavaleri de tipul domnului Albin; monoclați de șaptesprezece ani; un tânăr olandez cu ochelari, ten trandafiriu și filatelist până la monomanie; mai mulți greci, pomădați, cu ochii migdalați, care aveau năravul să încalce la masă drepturile celorlalți; doi mici sclivisiți inseparabili, care au fost porecliți „Max și Moritz"[57], și care treceau drept recidiviști ai evadării... Mexicanul cocoșat, a cărui ignoranță a limbilor reprezentate aici îi dădea o expresie de surd, lua mereu vederi fotografice, târându-și cu o agilitate grotescă trepiedul de la un capăt la altul al terasei. Chiar și consilierul aulic își făcea bucuros apariția, ca să execute demonstrația cu șireturile de la ghete. Dar undeva, se ascundea în mulțime și evlaviosul tânăr din Mannheim, iar ochii lui plini de o adâncă tristețe urmăreau, spre marele dezgust al lui Hans Castorp, anumite drumuri.

Așadar, ca să revenim, totuși, o dată mai mult, la acele „încordări și destinderi", s-a întâmplat, într-o asemenea împrejurare, ca Hans Castorp, instalat într-un fotoliu de grădină lăcuit, să discute cu Joachim, pe care cu toată împotrivirea manifestată îl silise să iasă și să se așeze lângă zidul clădirii, în vreme ce, în fața

[57] Personaje create de Wilhelm Busch, poet și caricaturist german (1832–1908). (n.tr.)

lui, doamna Chauchat se afla în picioare, aproape de balustradă, fumând în societatea comesenilor ei. Vorbea pentru ea, ca să fie auzit. Ea stătea cu spatele... Se cuvine să precizăm că avem în vedere un anumit caz precis. Dar cum conversația lui Joachim nu fusese de ajuns să întrețină locvacitatea afectată a lui Hans Castorp, acesta făcuse înadins o nouă cunoștință – a cui? Cunoștința Herminei Kleefeld – căci, ca din întâmplare, se adresase tinerei doamne, se prezentase chiar el, iar Joachim apropiase și pentru ea un scaun lăcuit, spre a-și putea juca mai bine rolul, ca într-o piesă în trei. Știa oare ea, o întrebă, în ce chip diabolic l-a speriat cândva, în timpul unei plimbări de dimineață? Da, ea știa precis, căci doar lui îi urase bun venit cu șuieratul acela atât de încurajator! Își atinsese scopul, îi mărturisi el fără ezitări, deoarece parcă îl lovise în cap cu o măciucă și, de altfel, pentru a se convinge n-avea decât să-l întrebe pe vărul său. Ha, ha, ha, să șuieri cu pneumotoraxul și să înspăimânți astfel niște inofensivi care se plimbă! Era un joc nechibzuit, un abuz nelegiuit și pe bună dreptate îl califica în felul acesta, își lua această libertate întemeiată pe o mânie întru totul justificată. Dar în vreme ce Joachim, perfect conștient că nu era decât un instrument, stătea cu ochii în pământ, și în timp ce, încetul cu încetul, urmărind privirile opace și piezișe ale lui Hans Castorp, domnișoara Kleefeld ajungea la convingerea, insultătoare pentru ea, că nu slujea decât drept mijloc pentru atingerea unui scop, Hans Castorp se fandosi, luă aere afectate, se exprimă nefiresc, vorbind cu un glas plăcut intonat, până când reuși, în sfârșit, ca doamna Chauchat să se întoarcă spre acela care, cu vocea lui, se făcea astfel remarcat, și-l privi în față – dar numai o singură clipă. Și se întâmplă că „ochii ei de Pribislav" alunecară iute, cu o expresie de indiferență atât de voită încât ai fi spus că e de dispreț, exact de dispreț, de-a lungul lui Hans Castorp care stătea jos, picior peste picior, și doar o secundă rămaseră agățați de ghetele lui galbene – apoi, nepăsători și ascunzând probabil un surâs în adâncul lor, se îndepărtară iarăși.

O foarte mare, foarte mare nenorocire! Câtăva vreme Hans Castorp mai continuă să vorbească înfrigurat; când însă, își dădu

seama mai limpede de înțelesul acelei priviri aruncate ghetelor lui, amuți aproape în mijlocul unei fraze și se prăbuși îndurerat. Plictisită și jignită, Hermine Kleefeld plecă. Iar Joachim, nu fără oarecare necaz în glas, spuse că sosise ora curei de odihnă. Și îi răspunse un om în adevăr zdrobit, cu buzele palide, că acum puteau pleca.

Două zile, Hans Castorp suferi cumplit din pricina acestui incident; căci în răstimp nu se întâmplă nimic care ar fi putut pune un balsam cât de mic pe rana lui arzătoare. Dar de ce această privire? De ce acest dispreț față de el, pentru numele lui Dumnezeu și al tuturor sfinților? Îl lua drept un nătărău sănătos, din vale, venit aici să caute plăceri anodine? Drept un naiv de la șes, ca să spunem așa, un ștrengar oarecare ce se plimba, râdea, își îndopa burta și câștiga bani – un elev-model al vieții, care nu căuta altceva decât foloasele plictisitoare ale onoarei? Era oare un vizitator fără importanță, în trecere, care nu putea pătrunde în sferele ei sau nu era de ajuns acel punct umed la plămâni și nu intrase și el printre ei, ca unul dintre ai noștri, de-aici, de sus, iar mercurul nu săltase chiar aseară până la 37,8?... Dar tocmai acest fapt punea vârf suferinței lui. Mercurul nu se mai ridica! Descurajarea cumplită din ultimele zile provocase o potolire, o dezmeticire, o destindere a firii lui Hans Castorp care, din cauza umilinței îndurate, se manifesta prin temperaturi foarte coborâte, abia puțin mai ridicate decât cele normale, iar pentru el era groaznic să constate că mâhnirea și chinul nu reușeau decât să-l îndepărteze încă și mai mult de felul de a fi și de a simți al Clavdiei.

A treia zi aduse izbăvirea suavă, binecuvântată, o aduse chiar de dimineață, foarte devreme. Era o zi grandioasă de toamnă, însorită și rece, cu pășunile acoperite ca de un smalț gri-argintiu. Soarele și luna care descreștea se vedeau în același timp în înaltul cerului. În cinstea acestei zile frumoase, verii se sculaseră mai de timpuriu ca de obicei, pentru a putea prelungi plimbarea matinală puțin mai departe decât limita reglementară, să pătrundă mai adânc în pădure pe cărarea de lângă banca așezată în apropierea pârâiașului.

Joachim, a cărui curbă de temperatură arătase tocmai atunci o fericită scădere, propusese această reconfortantă abatere de la regulă, iar Hans Castorp nu se împotrivise.

— Suntem niște oameni vindecați, zise el, fără febră și dezintoxicați, adică e ca și cum am spune că suntem copți pentru șes. De ce, așadar, n-am zburda ca mânjii?

Prin urmare, porniră cu capul descoperit și sprijinindu-se în bastoane – căci de când Hans Castorp își făcuse mărturisirea de credință ca bolnav, vrând-nevrând luase obiceiul aici la modă de-a umbla fără pălărie, indiferent de rezistența ce-o opusese acestui obicei, la început, când încă mai avea vechile deprinderi de om bine-crescut. Dar nu depășiseră încă, urcând, drumul roșiatic și abia ajunseseră aproape de locul unde grupul pneumaticilor îl întâlnise odinioară pe noul-sosit, când, deodată, o observară înaintea lor, la oarecare distanță, suind încet, pe doamna Chauchat, pe însăși doamna Chauchat cu jacheta albă, fusta de flanelă albă, ba chiar cu ghete albe, și cu părul ei roșcat în lumina soarelui de dimineață. Mai precis spus: Hans Castorp o recunoscu: atenția lui Joachim n-a fost atrasă de acest fapt decât datorită senzației de-a se fi simțit pe neașteptate parcă smucit – senzație provocată de mersul brusc grăbit și înaripat al tovarășului său, după ce cu o clipă înainte încetinise pasul și fusese gata să se oprească. Joachim găsi că astfel de apucături sunt insuportabile și enervante; respirația i se precipită și tuși puțin. Dar Hans Castorp, care știa încotro se îndreaptă și al cărui organism părea că funcționează minunat, nici nu-l băgă în seamă; iar vărul lui, înțelegând situația, tăcu încruntând sprâncenele și-l urmă, deoarece era imposibil să-l lase să meargă singur înainte.

Splendida dimineață îl însuflețí pe tânărul Hans Castorp. Ba, mai mult, forțele lui sufletești se odihniseră pe ascuns în timpul depresiei morale îndurate, iar certitudinea îi strălucea luminos în fața ochilor minții, deoarece sosise clipa când trebuia nimicită proscrierea care apăsa asupra sa. Grăbi pasul, târându-l după el pe Joachim care gâfâia, opunând în felurite chipuri rezistență și, înainte de cotitură, adică acolo unde drumul devenea neted, apucând-o la dreapta, de-a lungul colinei împădurite, aproape o

ajunseră pe doamna Chauchat. Atunci Hans Castorp încetini pasul pentru a nu-și îndeplini planul într-o stare de oboseală care i-ar fi trădat efortul. Și dincolo de cotitură, între povârniș și peretele muntelui, în desișul brazilor ruginii, printre ramurile cărora cădeau razele soarelui ca niște sulițe, se petrecu faptul minunat: Hans Castorp, mergând la stânga lui Joachim, o ajunse din urmă pe drăgălașa bolnavă, i-o luă înainte cu pas bărbătesc, iar în clipa când se găsi la dreapta ei, o salută respectuos (dar, în definitiv, de ce respectuos?) spunându-i un „bună dimineața" aproape în șoaptă, fără pălărie, ci numai înclinând capul, obținând din partea ei un răspuns; printr-o mișcare amabilă a capului și fără să se arate mirată, ea îi mulțumi rostind, la rândul ei, un „bună dimineața" în limba lui Hans Castorp, în timp ce ochii îi surâdeau – iar acest fapt însemna cu totul altceva decât privirea pe care i-o aruncase uitându-se la ghetele lui, un ceva mai adânc și mai binefăcător, era o întâmplare norocoasă și o întorsătură prielnică a lucrurilor, către un mai bine nesperat și care aproape îi depășea puterea de înțelegere; era izbăvirea.

Cu pasul înaripat și orbit de o bucurie nebună, fiindcă era în stăpânirea salutului, vorbei și surâsului ei, Hans Castorp își continuă drumul alături de Joachim pe care-l punea la încercare și care, în tăcere, evitând să-l privească, se uita în fundul povârnișului. Vărul său îi jucase o festă, o farsă destul de extravagantă care, în ochii lui Joachim, era aproape o trădare și o răutate. Iar Hans Castorp o știa foarte bine. Nu era chiar întru totul ca și cum ar fi împrumutat un creion de la cineva absolut necunoscut – dimpotrivă, ar fi fost purtarea unui om lipsit de educație dacă trecea țeapăn pe lângă o doamnă cu care trăiau de atâtea luni sub același acoperiș și n-ar fi manifestat față de ea politețea care-i era proprie, însăși Clavdia nu intrase în vorbă cu ei, mai deunăzi, în sala de așteptare? Prin urmare, Joachim n-avea decât să tacă. Dar Hans Castorp pricepea foarte bine pentru care motiv loialul Joachim tăcea și mergea ținând capul întors într-o parte, în vreme ce el însuși trăia cu entuziasm exuberanta bucurie a reușitei. Nu, fără îndoială, nu putea fi mai fericit un oarecare din vale, care „și-ar fi dat inima", în toată regula și cu toată cinstea, cu

cele mai frumoase speranțe și fiind cel mai bucuros om din lume, unei mici gâsculițe sănătoase, repurtând chiar și un mare succes, nu, un asemenea om nu putea fi mai fericit decât era el însuși, datorită acestui mic eveniment fericit pe care-l șterpelise într-un moment prielnic și-l pusese la loc sigur... Iată de ce, după o oarecare tăcere, își bătu cu putere vărul pe umăr și-i spuse:

— Ei, băiete, ce ți s-a întâmplat? Vremea e atât de frumoasă! O să coborâm la Cazinou și fără îndoială că acolo o să cânte muzica, îți dai seama! Poate că o să cânte din Carmen: „În inimă, aici, mi-ascund în fiecare dimineață floarea". Dar ție ce ți s-a năzărit?

— Nimic, spuse Joachim. Tu însă îmi pari îmbujorat și mă tem că s-a isprăvit cu scăderea temperaturii tale.

În adevăr se *isprăvise.* Prăbușirea umilitoare a tensiunii vitale a lui Hans Castorp fusese depășită de salutul schimbat cu Clavdia Chauchat și, la drept vorbind, satisfacția de care se bucura revenea în întregime numai conștiinței sale. Da, Joachim avusese dreptate: mercurul se apucă din nou să urce. Și când Hans Castorp, întors de la plimbare, îl consultă, urcase până la treizeci și opt de grade.

Enciclopedie

Dacă anumite aluzii ale domnului Settembrini îl enervaseră pe Hans Castorp – nu trebuia totuși să fie prea mirat și nu avea dreptul să-l acuze pe umanist că-l spionează din năravuri de educator. Chiar și un orb și-ar fi dat seama de starea lui Hans Castorp: el însuși nu făcea nimic pentru a o ascunde, căci o oarecare generozitate și o naivitate aleasă îl opreau pur și simplu să-și tăinuiască gândurile, fapt care îl deosebea oricum – în folosul său, putem spune – de îndrăgostitul cu părul rar de la Mannheim, cu firea lui ascunsă și furișată. Reamintim și repetăm că starea sufletească în care se găsea era însoțită de obicei de nevoia de a se destăinui cuiva, de a-și deschide cugetul dintr-o oarbă preocupare de sine însuși și, în același timp, dintr-o dorință de-a umple lumea cu esența ființei lui – lucruri cu atât mai stingheritoare pentru noi,

ceilalți oameni, cu firea ceva mai potolită, cu cât chestiunea este mai lipsită de rațiune și fără nicio speranță. Este greu de precizat cum reușesc acești oameni să se dea de gol; se pare că nu sunt în stare să spună și să facă nimic care să nu-i dea de gol – mai ales într-o societate preocupată numai și numai de două lucruri, așa cum observa un cap cu judecată, și anume: în primul rând, temperatura și după aceea, încă o dată, temperatura, ceea ce înseamnă, de pildă, întrebarea cu cine se consola doamna consul general Wurmbrandt, de la Viena, de nestatornicia flușturaticului căpitan Miklosich: dacă era cu uriașul suedez complet vindecat sau cu procurorul Paravant de la Dortmund, sau, în a treia eventualitate, cu amândoi deodată. Căci era știut de toată lumea că legăturile dintre doamna Salomon de la Amsterdam și procuror, care duraseră câteva luni, fuseseră rupte printr-o reciprocă înțelegere prietenească, iar doamna Salomon, ascultând de gusturile vârstei, se întorsese către contingentele mai fragede și-l luase sub aripa ei ocrotitoare pe buzatul Gänser de la masa domnișoarei Kleefeld sau, cum spunea doamna Stöhr într-un fel de stil de cancelarie, dar nu fără o oarecare claritate în exprimare, „și-l asociase" – astfel încât procurorului îi era îngăduit fie să se bată, fie să se înțeleagă cu suedezul în privința doamnei consul general.

Așadar, acestea erau procesele în curs de desfășurare în societatea Berghof-ului, mai ales în rândurile tineretului care făcea febră și pentru care escaladările neîngăduite ale balcoanelor (pe lângă pereții de sticlă și de-a lungul balustradelor) jucau, în mod evident, un rol important: tocmai aceste manevre aventuroase le avem în vedere, căci ele alcătuiau o parte esențială din atmosfera vieții de acolo – ba chiar spunând aceasta încă n-am exprimat propriu-zis ceea ce am dori să se înțeleagă. Hans Castorp avea, în adevăr, impresia stranie că aici se punea un accent cu totul deosebit pe o anumită problemă fundamentală – căreia însă i se acordă pretutindeni în lume o înțelegere destul de largă, exprimată într-un chip în același timp serios și glumeț –, un accent atât de grav și de nou prin importanța ce i se dădea, încât făcea ca faptul în sine să apară sub o lumină cu totul inedită și dacă nu cumplită, cel puțin înspăimântătoare în noutatea lui. Mărturisind aceasta,

vom schimba felul de a vorbi și vom observa că, dacă s-a întâmplat să ne exprimăm, până acum, pe un ton ușuratic și glumeț asupra legăturilor în cauză, lucrul s-a datorat acelorași motive tainice pentru care, adesea, se cam vorbește astfel, fără ca faptul să fie o dovadă că la mijloc sunt chestiuni glumețe și neînsemnate; iar în planul în care ne mișcăm, cazul ar fi, în adevăr, și mai deplasat. Hans Castorp crezuse că se pricepea ca toată lumea și într-un fel normal în această problemă fundamentală care este, atât de adesea, obiect de batjocură, și fără îndoială că avusese dreptate să fie convins de asta. Abia acum pricepea că, în privința asta, nu avusese jos, devale, decât un discernământ foarte limitat și că, de fapt, din această cauză se găsea în cea mai candidă ignoranță – în vreme ce aici experiențe personale, cărora am încercat în mai multe rânduri să le indicăm natura și care în anumite momente i-au smuls exclamația „Doamne Dumnezeule!", îl făceau capabil, cel puțin în sinea lui, să prindă această nuanță fabuloasă, aventuros-inexprimată, care o căpăta la cei de-aici, de sus – la toți în general și pentru fiecare în particular. Dar mai mult decât în vale, această ținută deplasat-batjocoritoare avea ceva de clănțănit de dinți, de gâfâială și se trăda prea precis ca o disperare nemărturisită, dar aflată sub un văl transparent sau mai degrabă ca o deznădejde pe care nu mai reușeai s-o ascunzi. Hans Castorp își reamintea paloarea plină de pete a lui Joachim, atunci când, pentru prima dată, făcuse aluzie la aspectul trupesc al Marusiei, deși dăduse vorbelor sale aerul acelei nevinovate tachinării, atât de obișnuite la șes. Își mai amintea, de asemenea, de paloarea rece a propriului chip, atunci când o scăpase pe doamna Chauchat de supărătoarea rază a amurgului care pătrunsese în sufragerie – și-și mai aducea aminte că, înainte și după, în diferite împrejurări, zărise aceeași paloare pe atâtea alte chipuri străine: în mod curent, pe două chipuri în același timp, exact așa cum, în ultimele zile, o constată pe fețele doamnei Salomon și a tânărului Gänser, între care tocmai se urzea ceea ce doamna Stöhr constata cu lipsa ei de jenă obișnuită. Își aducea aminte, spunem noi, și pricepea că în anumite împrejurări ar fi fost nu numai foarte greu să nu se „trădeze", ci chiar că un asemenea efort n-ar fi însemnat mare

lucru. Cu alte cuvinte: poate că, în cazul lui Hans Castorp, nu erau în joc numai o oarecare măreție sufletească și o anumită naivitate, dar el găsi un motiv de încurajare în chiar atmosfera locală și nu prea se simțea dispus să-și supună sentimentele vreunei constrângeri oarecare și să-și ascundă propria stare sufletească.

Dacă aici n-ar fi existat în general dificultatea de-a face cunoștințe, semnalată chiar de la început de Joachim, atunci această dificultate s-ar fi redus mai ales la faptul că ambii veri formau oarecum un cuplu și un grup miniatural constituit pentru sine, iar militărosul Joachim, grijuliu înainte de toate să se vindece cât mai repede, era din principiu adversarul unui contact și al unor relații mai intime cu tovarășii de suferință; Hans Castorp, dimpotrivă, găsise și folosise prilejul să-și afișeze sentimentele cu o spontaneitate mult mai nestingherită. În orice caz, se întâmplă chiar ca, într-o seară, în timpul orei de conversație din salon, Joachim să dea peste Hans Castorp care stătea în picioare, în societatea Herminei Kleefeld, a celor doi tovarăși de masă, Gänser și Rasmussen, al patrulea fiind tânărul cu monoclu, care-și rodea unghiile, făcând eforturi să improvizeze, cu niște ochi ce nu-și tăinuiau sticlirea anormală și cu un glas emoționat, ceva asupra înfățișării unice și exotice a doamnei Chauchat, în vreme ce ascultătorii își făceau cu ochiul, își dădeau coate și râdeau pe înfundate.

Iată o scenă care pentru Joachim era de-a dreptul chinuitoare; însă cel care devenise obiectul acestei ilarități se dovedi netulburat în dezvăluirea propriei stări, căci, dacă ar fi continuat să rămână neobservat și ascuns, nu și-ar fi putut manifesta deloc sentimentul ce-l stăpânea. În felul acesta putea fi sigur că va fi înțeles de toți. Și, pe deasupra, mai accepta de bunăvoie și sarcasmul de care era însoțită starea lui. Nu numai cei de la propria masă, dar chiar și cei de la mesele vecine îl urmăreau stăruitor, ca să se amuze de felul cum pălea și cum se îmbujora atunci când, după începerea unei mese, ușa de sticlă pocnea cu violență – însă el era mulțumit și de acest fapt, deoarece i se părea că fervoarea lui se consolida și era recunoscută de vreme ce atrăgea astfel atenția, și că această publicitate era menită să-i sprijine cauza, să-i încurajeze

speranțele neîntemeiate și nesăbuite – iar această situație îl încânta. Uneori se întâmpla chiar ca pacienții să se îmbulzească pentru a vedea de ce e în stare în orbirea lui. Asta se petrecea, de pildă, pe terasă, după dejun, sau duminica după-amiază, la ghișeul portarului, când pacienții își luau corespondența care, în acea zi, nu mai era adusă în camere. Se știa cam peste tot că acolo putea fi văzut unul extraordinar de exaltat și intoxicat la culme, pe chipul căruia se puteau citi toate emoțiile, iar de față se aflau, de pildă, doamna Stöhr, domnișoara Engelhart, domnișoara Kleefeld împreună cu prietena ei cu profil de tapir, incurabilul domn Albin, tânărul cu unghia de la deget, precum și cutare sau cutare membru al societății de la Berghof: stăteau acolo în picioare, cu gurile strâmbate de un zâmbet ironic, pufnind pe nas și uitându-se la cel care – zâmbind cu un aer absent și înflăcărat, cu obrajii cuprinși de fierbințeală ca-n prima zi și cu ochii sticlind de o strălucire asemănătoare celei pe care i-o aprinsese mai de mult tusea domnului pasionat de călărie – privea într-o anumită direcție precisă…

Fără îndoială, din partea domnului Settembrini era o dovadă de generozitate faptul că, în asemenea împrejurări, se apropia de Hans Castorp și-l atrăgea în vreo discuție sau se informa despre sănătatea lui; dar este îndoielnic că intervențiile acestui filantrop cu vederi largi ar fi fost prețuite cu recunoștință de către Hans Castorp. Aceste scene se petreceau în holul sanatoriului, duminica după-amiaza. Lângă ghișeul portarului, pacienții se înghesuiau și întindeau mâinile să li se dea corespondența. Se afla acolo, de asemenea, și Joachim. Vărul său rămăsese mai în coadă și se silea, în starea sufletească pe care am descris-o, să surprindă o privire a Clavdiei Chauchat care se afla în apropiere, împreună cu tovarășii ei de masă, așteptând ca îmbulzeala de la ghișeu să se mai potolească. Era ora când pacienții se amestecau, o oră a ocaziilor așteptate cu nerăbdare, prielnică și prețuită ca atare de tânărul Hans Castorp. În urmă cu o săptămână, la ghișeu, fusese atât de aproape de doamna Chauchat, încât mai că-l atinsese, iar ea, cu o mișcare iute din cap, îi spusese: „Pardon”, la care el, cu o prezență de spirit febrilă, pe care o binecuvânta, reușise să

răspundă:

— *Pas de quoi, madame!*[58]

Ce favoare a vieții, gândea el, că în fiecare duminică după-amiază corespondența se distribuia cu regularitate în hol! Se poate spune că devorase săptămâna, așteptând șapte zile reîntoarcerea acelei ore, iar a aștepta înseamnă a depăși, mai înseamnă a nu mai percepe timpul și prezentul ca pe un dar, ci numai ca pe un obstacol, să le negi și să le distrugi valoarea în sine și să le sari. Se mai spune că așteptarea este plictisitoare. Este, dar cu toate acestea sau dimpotrivă chiar e mult mai plăcută, întrucât devorează cantități de timp, fără să vrei să le trăiești, nici să le utilizezi pentru ele însele. S-ar putea spune că acela care nu-face-decât-s-aștepte seamănă cu un mâncăcios al cărui aparat digestiv ar elimina mâncarea în întregime fără să-i extragă valoarea nutritivă. Ba s-ar putea merge mai departe și afirma: așa cum un aliment nedigerat nu-l fortifică pe om, tot astfel timpul pe care l-a petrecut așteptând nu-l îmbătrânește. Dar este deopotrivă de adevărat că așteptarea pură, așteptarea în sine nu există.

Așadar, săptămâna era devorată, iar ora duminicală a împărțirii corespondenței își reluase iarăși funcțiunea, însă în așa fel încât părea să fi rămas aceeași de acum șapte zile. Această oră continua să dăruiască prilejuri propice, conținea și oferea în fiecare clipă posibilități de-a intra în relații sociale cu doamna Chauchat, posibilități care strângeau și iuțeau inima lui Hans Castorp, fără însă ca el să încerce să le aducă în lumea realității. La asta se împotriveau, în adevăr, frânele de natură militară, pe de o parte, și civilă pe de alta, care decurgeau atât din prezența loialului Joachim și a propriului sentiment al onoarei și al datoriei, cât și din părerea că relațiile sociale cu Clavdia Chauchat, relațiile *cuviincioase* care te sileau să spui „dumneavoastră”, să te înclini, ba poate chiar să vorbești franțuzește – nu erau nici necesare, nici de dorit, nici oportune… Stătea în picioare și o privea cum vorbește râzând, întocmai cum vorbea și Pribislav Hippe odinioară, în curtea liceului: gura i se deschidea destul de mult, iar ochii piezișii

[58] „N-aveți pentru ce, doamnă!” (fr.). (n.tr.)

de deasupra pometilor i se lungeau ca două tăieturi subțiri. Nu era deloc „frumos"; dar era așa cum era, și pentru un îndrăgostit judecata estetică a rațiunii are tot atât de puțină importanță ca și cea morală.

— Așteptați și dumneavoastră corespondența, domnule inginer?

Numai unul pus să strice cheful cuiva putea vorbi astfel. Hans Castorp tresări și se întoarse spre domnul Settembrini, care stătea în fața lui și zâmbea. Era același zâmbet fin, de umanist, cu care-l salutase, nu de mult, pentru prima dată, pe nou-venit, acolo lângă banca de pe marginea pârâiașului, dar, ca și atunci, Hans Castorp roși. Însă oricât de adesea încercase să-l gonească din visurile lui pe „flașnetar", deoarece „aici deranja" – omul în stare de veghe este mai bun decât cel care visează –, Hans Castorp luă cunoștință de acest zâmbet nu numai pentru că se simțea încurcat, ci mai ales cu sentimentul că avea nevoie de el, deci cu recunoștință. Îi spuse:

— Doamne, corespondență, domnule Settembrini! Doar nu sunt ambasador! Se prea poate să fie o carte poștală pentru unul din noi. Vărul meu tocmai s-a dus să vadă.

— Mie, dracul șchiop, de-acolo din față, mi-a și dat mica mea corespondență, spuse Settembrini și-și duse mâna la pulpana inevitabilei sale redingote. Lucruri interesante, continuă el, lucruri de însemnătate literară și socială de netăgăduit. Este vorba de o operă enciclopedică, la care un institut umanitarist îmi face cinstea de a mă invita să colaborez... Pe scurt, o muncă frumoasă. – Domnul Settembrini se întrerupse. – Dar cu problemele dumneavoastră cum stați? reluă el. Cum vă simțiți? De pildă, în ce stadiu se află procesul dumneavoastră de aclimatizare? La urma urmelor, nu vă găsiți în mijlocul nostru chiar de atâta vreme încât chestiunea asta să nu mai fie la ordinea zilei.

— Mulțumesc, domnule Settembrini; mai întâmpin încă anumite greutăți. Este posibil ca procesul acesta să continue până în ultima zi. Vărul meu mi-a spus chiar în ziua când am sosit că sunt unii care nu se obișnuiesc niciodată. Însă te obișnuiești și cu faptul de-a nu te obișnui.

— E o chestiune cu evoluție încurcată, râse italianul. Un ciudat fel de aclimatizare. Evident, tinerețea este în stare de orice. Da,

tinerețea nu se obișnuiește, dar prinde rădăcini.

— În definitiv, nu suntem aici într-o mină siberiană.

— Nu. Ah, aveți o predilecție pentru comparațiile orientale. Foarte explicabil. Asia ne devorează. Unde te uiți dai numai de tipuri tătărești. – Și domnul Settembrini își întoarse cu discreție capul peste umăr. – Genghis-Han, zise el, priviri de lup de stepă, zăpadă, rachiu, cnut, închisoarea Schlüsselburg și creștinism. Aici, în hol, ar trebui să se înalțe un altar lui Palas-Atena – ca mijloc de apărare. Vedeți acolo, în față, pe unul dintre acești Ivani Ivanovici fără rufe albe, care se ceartă cu procurorul Paravant. Fiecare vrea s-o ia înaintea celuilalt ca să-și primească scrisorile. Nu știu care din doi are dreptate, însă, după părerea mea, procurorul se află sub protecția zeiței. Ce-i drept, e un măgar, dar măcar înțelege latina.

Hans Castorp râse, ceea ce nu i se întâmpla niciodată domnului Settembrini. Nici nu ți-l puteai închipui râzând din toată inima; nu depășea niciodată acea încordare fină și rece a buzelor. Îl privi pe tânăr cum râde, apoi îl întrebă:

— Diapozitivul… l-ați primit?

— L-am primit! confirmă Hans Castorp dându-și importanță. Chiar de curând. Îl am aici.

Și se căută în unul din buzunarele de la piept.

— Aha! Îl țineți în portofel. Ca pe un act de identitate, cum s-ar spune, ca pe un pașaport sau un carnet de membru. Foarte bine. Arătați-mi-l!

Și domnul Settembrini ridică mica placă de sticlă, încadrată cu o bandă de hârtie neagră, și o ținu în dreptul luminii, cu arătătorul și degetul cel mare al mâinii stângi – un gest foarte obișnuit și pe care-l puteai vedea destul de des aici. Chipul lui cu ochii negri migdalați se strâmbă puțin, examinând funebra fotografie, fără a lăsa să se simtă cu totul limpede dacă era un efort pentru a vedea mai bine sau din cu totul alt motiv.

— Da, da, făcu apoi. Iată-vă legitimația, vă mulțumesc foarte mult.

Și restitui placa proprietarului, întinzându-i-o dintr-o parte, pe deasupra brațului și întorcându-și numai capul.

— Ați văzut cordoanele fibroase? întrebă Hans Castorp. Dar nodulii?

— Știți, răspunse Settembrini tărăgănându-și cuvintele, ce cred eu despre valoarea acestor documente. Știți, de asemenea, că petele și umbrele acestea, de-aici, sunt de origine fiziologică în cea mai mare parte. Am văzut sute de clișee care aveau un aspect aproape identic cu acesta și care dădeau discernământului toată latitudinea să hotărască dacă reprezintă sau nu o piesă justificativă. Vorbesc ca profan, dar, oricum, ca un profan care are mulți ani de experiență.

— Pașaportul dumneavoastră este mai rău?

— Da, un pic mai rău. De altfel, știu că nici șefii și superiorii noștri nu pun cine știe ce temei pe aceste jucării. Și, prin urmare, aveți intenția să vă petreceți iarna la noi?

— Desigur… Încep să mă obișnuiesc cu ideea că n-o să cobor de-aici decât împreună cu vărul meu.

— Înseamnă că începeți să vă obișnuiți… cum spuneați chiar dumneavoastră într-un mod foarte spiritual. Ați și primit lucrurile – îmbrăcăminte călduroasă, încălțăminte solidă?

— Totul. Totul este în cea mai perfectă ordine, domnule Settembrini. Mi-am informat rudele, iar menajera noastră mi-a trimis totul în mare viteză. Așadar, pot să rezist.

— Vestea mă liniștește. Dar stați, aveți nevoie de un sac, de un sac îmblănit – unde ne umblă gândurile! Vara asta întârziată este înșelătoare; într-un ceas ne putem pomeni în plină iarnă. O să petreceți aici lunile cele mai friguroase.

— Da, sacul pentru cură, spuse Hans Castorp, este fără îndoială un accesoriu necesar. M-am gândit la el în treacăt și mi-am zis că vărul meu și cu mine o să coborâm până la Davos-Platz să-mi cumpăr unul. Este un lucru de care, după aceea, nu te mai folosești niciodată, dar în definitiv chiar numai pentru patru până la șase luni este util și merită osteneala.

— Merită, merită, domnule inginer! spuse încet domnul Settembrini, apropiindu-se de tânăr. Dar vă dați seama că e îngrozitor să constați cu câtă ușurință vorbiți despre lunile risipite de când sunteți aici? Este îngrozitor, deoarece e nefiresc și străin de

firea dumneavoastră și întrucât provine numai din docilitatea caracteristică vârstei. Ah, colosală docilitate a tinereții! – numai tu ești deznădejdea educatorilor, căci, înainte de toate, ești gata să arăți că poți făptui lucrurile cele mai rele. Nu mai vorbiți, tânărul meu domn, cum auziți că se vorbește aici, ci numai în conformitate cu normele vieții dumneavoastră de european! Mai ales aici, unde există multă Asie în atmosferă, căci nu în zadar Berghof-ul mișună de tot soiul de tipi din Mongolia moscovită! Nu vă orientați în sinea dumneavoastră după oamenii ăștia – și domnul Settembrini făcu din bărbie un semn îndărăt, peste umăr – nu vă lăsați infectat de concepțiile lor, opuneți-le mai curând esența dumneavoastră, *superioara* dumneavoastră esență față de a lor, și considerați sfânt ceea ce prin esența și prin originea dumneavoastră trebuie să vă fie sfânt, adică mă refer la fiul Occidentului, al divinului Occident, fiul civilizației, care prin natura și originea sa este sfânt. Timpul, de pildă. Această dărnicie, această grandioasă, dar barbară întrebuințare a timpului este de stil asiatic, și fără îndoială că acesta este motivul pentru care copiii Orientului se simt aici ca la ei acasă. N-ați observat niciodată că atunci când un rus zice „patru ore" nu înseamnă mai mult decât atunci când unul dintre ai noștri spune „o oră"? Bate la ochi că nepăsarea acestor oameni față de timp este în legătură cu sălbatica imensitate a spațiului țării lor. Unde este mult Spațiu, acolo este și mult Timp – și doar despre ei se spune că sunt poporul care are timp și poate să aștepte. Noi ceilalți, europenii, nu avem această posibilitate. Noi dispunem de tot atât de puțin timp, pe cât de puțin spațiu are nobilul nostru continent decupat cu atâta eleganță, astfel că suntem constrânși să ne gospodărim cu precizie și timpul, și spațiul, și să ne gândim numai la ceea ce este util, da, util, domnule inginer. Luați ca simbol marile noastre orașe, aceste centre și focare ale civilizației, aceste cuptoare incandescente ale cugetării! În măsura în care prețul pământului crește și deci în care risipirea spațiului devine o imposibilitate, timpul, la rândul său, observați acest fapt, devine și el din ce în ce mai prețios. *Carpe diem!*[59] Era

[59] „Bucură-te de ziua de azi!" (Horațiu, *Ode*, I, 11. 8). (n.tr.)

un citadin acela care a cântat astfel. Timpul este un dar al zeilor, făcut omului ca să-i fie util, domnule inginer, în serviciul progresului umanității.

Chiar și aceste ultime cuvinte – oricare ar fi fost obstacolul ridicat de limba germană în fața limbii sale mediteraneene – domnul Settembrini le rostise într-o sonoritate plăcută, limpede și – aproape că am putea spune – plastică. Hans Castorp nu răspunsese altfel decât printr-o înclinare scurtă, țeapănă și silită, ca un elev care tocmai a primit o lecție ce aduce cu o admonestare. Ce-ar fi putut să răspundă? Această prelegere cu caracter intim, pe care i-o făcuse stând cu spatele întors la ceilalți pacienți și aproape în șoaptă, avusese o notă prea obiectivă, prea puțin mondenă, nu semănase aproape defel cu o conversație propriu-zisă, astfel că bunul-simț nu îngăduia niciun semn de aprobare. Nu-i răspunzi unui profesor, spunând: „Cât de frumos ați vorbit!" Altă dată, Hans Castorp făcuse, din când în când, astfel de aprecieri, oarecum pentru a se menține pe picior de egalitate mondenă cu Settembrini; dar până acum, umanistul nu mai vorbise niciodată cu o asemenea urgență pedagogică; prin urmare, lui nu-i mai rămânea decât să înghită admonestarea, zăpăcit ca un elev care a încasat o morală serioasă.

De altfel, se vedea din atitudinea lui Settembrini că, deși tăcea, mintea lui continua să-și depene firul. Stătea în continuare aproape lipit de Hans Castorp, astfel încât acesta se văzu chiar silit să-l împingă ușor înapoi, iar ochii lui negri, cu fixitatea oarbă a unui om cufundat în gânduri, rămâneau agățați de chipul tânărului.

— Văd că suferiți, domnule inginer! reluă el în continuare. Suferiți ca un rătăcit – și, de altfel, este destul să vă vadă cineva pentru a-și da seama. Însă și comportarea dumneavoastră în fața suferinței ar trebui să fie de asemenea o comportare europeană, nu una de răsăritean. Răsăritul, efeminat și morbid, trimite aici atâția bolnavi... Compătimirea și răbdarea nesfârșită, iată felul lui de a înfrunta suferința. O asemenea comportare nu poate și nu trebuie să fie a dumneavoastră!... Vorbeam mai adineauri despre corespondența mea... Uitați-vă aici... Sau încă și mai bine – veniți cu

mine. Aici, este imposibil… Să ne retragem, intrăm acolo, în cealaltă cameră… Vreau să vă fac niște mărturisiri… Veniți!…

Și întorcându-se, îl trase după el pe Hans Castorp afară din hol, în primul salon, cel mai apropiat de intrarea principală, amenajat ca sală pentru scris și lectură, și în care în clipa aceea nu se găsea niciun pacient. Pereții erau capitonați pe jumătate cu lemn de stejar, sub tavanul luminos, iar mobilierul era alcătuit din dulapuri cu cărți, o masă înconjurată cu scaune, plină cu ziare prinse în suporturi, și mai multe măsuțe pentru scris, așezate sub arcadele ferestrelor. Domnul Settembrini înaintă până în apropierea uneia dintre ferestre și Hans Castorp îl urmă. Ușa rămase deschisă.

— Aceste hârtii – spuse italianul scoțând grăbit din buzunarul pulpanei, umflat ca o pungă, un dosar, un voluminos plic deschis și conținutul lui, diverse imprimate, precum și o scrisoare, și lăsându-le să-i scape printre degete sub ochii lui Hans Castorp – aceste hârtii au următorul antet în limba franceză: „Liga internațională pentru organizarea progresului". Mi-au fost trimise de la Lugano unde există o secție a Ligii. Mă întrebați care îi sunt principiile, țelurile? Vi le voi arăta în două cuvinte. Liga pentru organizarea progresului se conduce după concepția evoluționistă a lui Darwin și declară că vocația firească și intrinsecă a umanității este de a se perfecționa prin sine însăși. Ea mai afirmă în continuare că datoria fiecărui om care vrea să răspundă acestei vocații firești este de-a colabora în mod activ la progresul umanității. Sunt mulți cei care au auzit această chemare; numărul membrilor Ligii în Franța, în Italia, Spania, Turcia și chiar în Germania este considerabil. Și eu am cinstea să figurez ca membru în registrele Ligii. Un program de reformă în stil mare a fost elaborat potrivit unor metode științifice, care cuprinde toate posibilitățile prezente de perfecționare a organismului omenesc. Se studiază problema sănătății rasei noastre, sunt examinate toate metodele pentru combaterea degenerescenței care este, fără îndoială, o consecință îngrijorătoare a industrializării crescânde. Mai mult, Liga activează pentru crearea unei universități populare, desființarea luptei de clasă prin toate reformele sociale care pot contribui la îndeplinirea acestui

scop și, în sfârșit, este preocupată de mijloacele prin care să se ajungă la suprimarea conflictelor între popoare, a războiului, printr-o dezvoltare a dreptului internațional. Cum vedeți, eforturile Ligii sunt generoase și concepute în linii ample. Mai multe reviste internaționale sunt dovada acestei activități, reviste lunare care, în trei sau patru limbi, stimulează într-un mod foarte interesant dezvoltarea și progresele umanității culte; au fost întemeiate numeroase grupări locale în diferite țări, având menirea să exercite o acțiune civilizatoare și educativă în sensul idealului progresist, atât prin reuniuni cu discuții în contradictoriu, cât și prin întruniri duminicale, însă Liga se preocupă, în special, să ajute cu documentația ei partidele politice progresiste din toate țările... Sunteți atent la ce vă spun, domnule inginer?

— Absolut! răspunse Hans Castorp în pripă.

Avea impresia, ascultând cele spuse, că-i alunecă pământul de sub el și-i fericit că încă se mai poate ține pe picioare. Domnul Settembrini păru încântat. Întrebă:

— Perspectivele surprinzătoare pe care vi le deschid acum sunt noi pentru dumneavoastră?

— Da, trebuie să vă mărturisesc că este pentru prima dată când aud vorbindu-se despre aceste... aceste străduințe.

— De ce n-ați auzit, exclamă potolit Settembrini, de ce n-ați auzit vorbindu-se mai devreme! Dar poate că încă nu este prea târziu. Așadar, aceste imprimate... Doriți să știți despre ce tratează... Ascultați-mă mai departe. În primăvara aceasta, a avut loc la Barcelona solemna adunare generală a Ligii – probabil știți că acest oraș se poate mândri cu preocupările sale deosebite în legătură cu idealul politic al programului. Congresul a ținut o săptămână întreagă, cu banchete și diverse alte solemnități. Doamne, intenția mea a fost să mă duc, doream din toată inima să iau parte la dezbaterile lui. Însă acest consilier aulic ticălos mi-a interzis, amenințându-mă cu moartea și, drept să vă spun, mi-a fost frică de moarte și nu m-am dus. Am fost disperat, cum vă dați seama, desigur, de această festă pe care mi-o juca sănătatea mea șubredă. Nimic nu este mai dureros decât momentul când organismul nostru, partea animală din noi, ne împiedică să slujim

rațiunea. Cu atât mai puternică este satisfacția mea la primirea acestei scrisori a biroului din Lugano... Sunteți curios să-i cunoașteți cuprinsul? Vă cred cu plăcere. Câteva scurte informații... „Liga pentru organizarea progresului", având rațiunea mereu în față, are drept scop să pregătească fericirea umanității, cu alte cuvinte: să combată și, până la sfârșit, să elimine suferința omenească printr-un efort corespunzător, dar – considerând, pe de altă parte, că această sarcină foarte înaltă nu poate fi realizată decât prin mijlocirea științei sociologice, al cărei scop final este statul perfect – Liga a hotărât, la Barcelona, publicarea unei opere în mai multe volume, cu titlul *Sociologia suferinței* și în care suferințele umanității, toate speciile și genurile lor, vor trebui să facă obiectul unui studiu sistematic și complet. Veți obiecta, poate: la ce folosesc speciile, genurile și sistemul? Vă răspund: ordonarea și selecționarea sunt începutul dominării, căci dușmanul cel mai primejdios este necunoscutul. Trebuie să scoatem neamul omenesc din stadiile primitive ale fricii și ale apatiei răbdătoare, și să-l aducem la faza activității conștiente. Trebuie să-l luminăm și să-l facem să înțeleagă că efectele dispar de îndată ce, înainte chiar de a le suprima, le-am descoperit cauzele, și că mai toate suferințele individuale sunt boli ale organismului social. Bine! Acesta este deci scopul *Patologiei sociologice.* În vreo douăzeci de volume de formatul obișnuit al unui lexicon, ea va studia toate cazurile imaginabile ale suferinței omenești, de la cele mai personale și mai întinse, până la marile ciocniri dintre grupe, până la suferințele ce decurg din lupta dușmănoasă a claselor, până la conflictele internaționale – adică, pe scurt, ea va denunța chimismul elementelor ale căror amestecuri și combinații multiple provoacă toate suferințele omenești, și, luând ca linie de conduită demnitatea și fericirea umanității, îi va propune cel puțin mijloacele și măsurile care se vor vădi mai indicate pentru a elimina cauzele acestor suferințe. Diferiți specialiști informați din lumea științifică europeană, medici, economiști și psihologi își vor distribui redactarea acestei Enciclopedii a suferințelor, iar biroul redacțional general de la Lugano va strânge aceste diverse studii. Mă întrebați cu ochii ce rol trebuie să-mi revină mie în opera

aceasta? Lăsați-mă să isprăvesc. Beletristica nu poate fi neglijată în ansamblul acestei mari lucrări, căci tocmai ea are ca obiect suferințele omenești. De aceea a fost prevăzut un volum aparte, care, pentru alinarea și lămurirea celor ce suferă, trebuie să grupeze și să analizeze pe scurt toate capodoperele literaturii universale relative la fiecare dintre aceste conflicte; iar prin scrisoarea care mi-a fost trimisă și pe care o vedeți, aceasta este sarcina care a fost încredințată umilului dumneavoastră servitor.

— Ce spuneți, domnule Settembrini! Dar dacă este așa, atunci îngăduiți-mi să vă felicit din toată inima. Iată o sarcină măreață și într-adevăr făcută pe măsura dumneavoastră, am impresia. Nu sunt deloc surprins că Liga s-a gândit la dumneavoastră. Și cât de fericit trebuie să fiți acum că puteți da un ajutor pentru combaterea suferințelor omenești.

— Este o muncă de durată, spuse gânditor domnul Settembrini, cere multă prudență și multe lecturi. Mai ales că – adăugă el, în vreme ce privirea părea că i se pierde în multiplicitatea misiunii sale – artele frumoase și-au asumat, de fapt, aproape în mod constant suferința ca obiect al lor, ba chiar și capodoperele de rangul al doilea și al treilea s-au ocupat de ea într-un fel oarecare. Astfel stau lucrurile sau, mai curând, cu atât mai bine. Oricât de vastă ar fi această temă, ea este în orice caz dintre acelea de care te poți achita, la rigoare, chiar și având acest blestemat domiciliu, cu toate că nădăjduiesc să nu fiu silit s-o termin aici. Nu se poate spune același lucru, continuă el apropiindu-se iarăși de Hans Castorp și coborând glasul până la șoaptă, nu tot același lucru se poate spune despre datoriile pe care natura vi le impune *dumneavoastră,* domnule inginer! Aici am vrut să ajung și asta am ținut să v-o amintesc. Știți cât de mult vă admir profesia, însă cum a dumneavoastră este una strict practică, adică nu o profesie spirituală, n-o puteți exercita, spre deosebire de mine, decât acolo, în lume. Doar la șes puteți fi european, să luptați în mod activ, în specialitatea dumneavoastră, împotriva suferinței, să ajutați desfășurarea progresului, adică să utilizați timpul dumneavoastră. V-am mai vorbit despre misiunea ce-mi revine de a vă ajuta să vă regăsiți pe dumneavoastră înșivă, pentru a vă înălța concepțiile

care, după cât s-ar părea, încep să se cam încurce, din cauza diverselor influențe atmosferice. Insist pe lângă dumneavoastră: păstrați-vă ținuta! Fiți mândru și nu vă pierdeți în ceea ce vă este străin. Feriți-vă de această mlaștină, de această insulă a lui Circe, nu sunteți destul de Ulise pentru a locui în ea nepedepsit. Veți ajunge să mergeți în patru labe, ați și început să vă aplecați înainte cu toate extremitățile anterioare și în curând veți începe să grohăiți – păziți-vă!

În tot timpul sfaturilor lui, umanistul clătinase stăruitor capul. Tăcu apoi, cu ochii în pământ și sprâncenele încruntate. Era cu neputință să-i răspunzi pe un ton glumeț sau evaziv, așa cum se obișnuise Hans Castorp să procedeze și cum crezuse o clipă că va fi posibil și de data aceasta. Lăsase și el pleoapele în jos. Apoi, ridicând din umeri, spuse tot atât de încet:

— Ce trebuie să fac?

— Ceea ce v-am spus.

— Adică: să plec?

Domnul Settembrini tăcu.

— Vreți să spuneți că trebuie să mă întorc la șes, acasă?

— Sfatul acesta vi l-am dat chiar din prima seară, domnule inginer.

— Da, însă atunci eram liber s-o fac, deși mă gândeam că-i o nesocotință să dau bir cu fugiții, numai pentru că aerul de aici îmi dăuna puțin. Însă de atunci situația s-a schimbat oarecum. De atunci, consilierul aulic Behrens m-a consultat și mi-a spus limpede că nu mai este cazul să plec, întrucât tot va trebui să urc iarăși aici, foarte curând, și dacă voi continua să trăiesc ca și până acum, jos, la șes, toată bucata de plămân se va duce dracului.

— Știu, acum aveți și un document oficial în buzunar.

— Da, spuneți asta atât de ironic… cu acea ironie de bună calitate, firește, care nu dă naștere la nicio neînțelegere și este o formă directă și clasică de retorică – vedeți, țin minte chiar propriii termeni. Dar, în fața acestei fotografii, după rezultatul radioscopiei și după diagnosticul consilierului aulic, vă mai puteți lua răspunderea, sfătuindu-mă să plec acasă?

Domnul Settembrini șovăi o clipă. Apoi se îndreptă, deschise

ochii negri și hotărâți, îl fixă pe Hans Castorp și răspunse cu un accent nu lipsit de o oarecare intenție teatrală, de o căutare de efect:

— Da, domnule inginer, sunt gata să-mi asum această răspundere.

Însă și comportamentul lui Hans Castorp devenise mai ferm. Stătea cu călcâiele lipite și-l privea pe domnul Settembrini în față. De data aceasta, era o ciocnire, Hans Castorp ținea piept. Influențe recente îi „dădeau puteri". Aici, în fața lui, se afla un pedagog, iar dincolo se afla o femeie cu ochii pieziși. Nici măcar nu simți nevoia să-și ceară iertare pentru ceea ce avea să spună; nu încheie nici cu: „Nu mi-o luați în nume de rău". Răspunse:

— În cazul acesta, cu dumneavoastră sunteți mai prudent decât cu alți oameni! *Dumneavoastră* n-ați plecat la Barcelona la congresul consacrat progresului, fiindcă v-a interzis medicul. V-a fost frică de moarte și ați rămas aici, pe loc.

Până la un anumit punct, din ținuta domnului Settembrini se vedea că era în mod incontestabil zguduit. Nu-i veni prea ușor să zâmbească și spuse:

— Știu să apreciez un răspuns dat cu prezență de spirit, chiar și atunci când logica lui nu-i prea departe de sofism. Dar mă dezgustă să particip la o asemenea întrecere odioasă, atât de obișnuită aici, altfel v-aș răspunde că sunt în mod simțitor mai bolnav decât dumneavoastră – din nenorocire atât de bolnav în realitate, încât nu mai am nicio speranță să părăsesc vreodată locul acesta și să mă pot întoarce în lumea din vale, astfel că nu-mi rămâne decât să mă înșel cu viclenie pe mine însumi. Dar în clipa când mi se va părea cu totul necuviincios să mai întrețin o asemenea iluzie, voi părăsi acest stabiliment și mă voi retrage pentru restul zilelor mele într-o locuință particulară, undeva în vale. Faptul va fi, evident, întristător, dar cum sfera muncii mele este cea mai liberă și cea mai ideală, asta nu mă va împiedica să slujesc până la ultima mea suflare cauza umanității și să țin piept duhului bolii. V-am mai atras atenția asupra deosebirii dintre noi, în această privință. Domnule inginer, nu sunteți omul care să puteți apăra aici ceea ce este mai bun în dumneavoastră, și lucrul acesta l-am

văzut chiar de la prima noastră întâlnire. Îmi faceți o vină că nu m-am dus la Barcelona. M-am supus interdicției, ca să nu mă prăpădesc prea curând. Însă am făcut-o cu cele mai puternice împotriviri, nu fără ca spiritul meu să se fi opus cu orgoliu și durere acestui dictat al jalnicului meu trup. Dar în cazul dumneavoastră mă întreb dacă spiritul dumneavoastră opune vreo opoziție prescripțiilor date de puternicii de aici – sau, mai curând, ascultați cu atâta grabă numai de trupul dumneavoastră și de înclinațiile lui…

— Ce-aveți împotriva trupului? îl întrerupse repede Hans Castorp și-l privi pe italian cu ochii lui albaștri, larg deschiși, al căror alb era străbătut de vinișoare roșii.

Temeritatea de care era perfect conștient îi dădea amețeli. „Despre ce vorbeam? se întrebă iute în sine. Discuția începe să mă îngrozească. Căci iată-mă pe picior de război cu el și, pe cât va fi posibil, n-am să-l las să aibă ultimul cuvânt. Firește, va sfârși prin a-l avea totuși, însă lucrul n-are importanță, deoarece tot voi câștiga ceva. Am să-l provoc.” Își completă obiecțiunea:

— Nu sunteți oare umanist? Cum puteți vorbi atât de rău despre trup?

De data aceasta, Settembrini zâmbi neprefăcut și sigur de el.

— „Ce învinuire aduceți analizei?” cită el cu capul înclinat pe umăr. „Aveți ceva împotriva analizei?” Mă veți găsi gata întotdeauna să vă dau replica, domnule inginer, adăugă înclinându-se și salutând dușumeaua cu un gest al mâinii, mai ales când dați dovadă de spirit în obiecțiunile dumneavoastră. Vă apărați nu fără eleganță. Umanist – sunt, desigur. Nu veți putea dovedi niciodată că am înclinații ascetice. Aprob, cinstesc și iubesc trupul, la fel cum aprob, cinstesc și iubesc forța, frumusețea, libertatea, veselia și bucuria – și tot așa cum apăr lumea intereselor vitale împotriva fugii sentimentale din lume, cum apăr clasicismul împotriva romantismului. Cred că poziția mea nu comportă niciun echivoc. Dar există o putere, un principiu spre care se îndreaptă adeziunea mea cea mai înaltă, cinstirea mea supremă și ultimă, întreaga mea iubire, iar această putere, acest principiu este spiritul. Oricâtă scârbă aș simți văzând opunându-se trupului nu știu ce urzeală și

fantomă de clar de lună, numită „suflet”, totuși, în antiteza dintre trup și spirit, trupul semnifică principiul rău și demonic, deoarece trupul este natură, iar natura – opusă, așa cum vreți dumneavoastră, spiritului, rațiunii – natura, vă repet, este rea, mistică și rea. „Sunteți umanist!” îmi atrageți atenția dumneavoastră. Sunt, fără îndoială, căci rămân un prieten al omului așa cum a fost și Prometeu, un îndrăgostit de umanitate și de noblețea ei. Dar această noblețe sălășluiește în spirit, în rațiune, și iată de ce zadarnic mă veți învinui de obscurantism creștin…

Hans Castorp se opuse cu un gest.

— … În zadar îmi aduceți această învinuire, stărui Settembrini, deoarece aristocratica mândrie a umanismului este silită să resimtă subordonarea spiritului față de trup, față de natură ca pe o umilință, ca pe o insultă. Vă amintiți, fără îndoială, de cuvintele marelui Plotin[60], care spunea că-i este rușine că are trup? întrebă Settembrini și păru să aștepte atât de serios un răspuns, încât Hans Castorp se văzu silit să mărturisească faptul că auzea asta pentru prima dată.

— Ni le-a transmis Porfirius[61]. Este o părere absurdă, dacă vreți. Dar absurdul este moralitatea spiritului și, în fond, nimic nu poate fi mai josnic decât învinuirea de absurditate acolo unde spiritul tinde să-și păstreze demnitatea împotriva naturii și nu vrea să se plece în fața ei… Ați auzit vorbindu-se despre cutremurul de pământ de la Lisabona?

— Nu – un cutremur de pământ? Aici nu mă uit prin ziare…

— M-ați înțeles greșit. Este destul de regretabil, în treacăt fie spus – iar faptul acesta definește locul unde ne aflăm – că aici neglijați să citiți ziarele. Dar vă înșelați, fenomenul natural la care fac aluzie nu este recent, el s-a întâmplat cam cu vreo sută cincizeci de ani în urmă…

---

[60] Filosof antic (207–270 d.Hr.), creatorul unui sistem bazat pe extaz și contemplare mistică. (n.tr.)

[61] Filosof (232–304 d.Hr.) al școlii din Alexandria, discipol al lui Plotin. (n.tr.)

— A! Da, stați puțin… așa e. Am citit că Goethe a spus în clipa aceea, noaptea, la Weimar, în dormitor, servitorului…

— A! Nu despre asta voiam să vorbesc, îl întrerupse Settembrini închizând ochii și fluturând prin aer mâna lui mică și negricioasă. De altfel, confundați catastrofele. Vă gândiți la cutremurul de la Messina. Eu vorbesc despre cutremurul care a distrus Lisabona în 1755.

— Iertați-mă.

— Ei bine, Voltaire s-a ridicat împotriva lui.

— Cum… adică? S-a ridicat?

— S-a revoltat, da. N-a admis această fatalitate brutală și nu s-a plecat nici chiar în fața faptului în sine. A protestat în numele Spiritului și al Rațiunii, împotriva acestui abuz scandalos al Naturii, căruia i-au căzut pradă trei sferturi ale unui oraș înfloritor și mii de victime omenești… Sunteți mirat? Zâmbiți? Mirați-vă cât doriți, dar cât despre zâmbet, îngăduiți-mi să vă dojenesc. Atitudinea lui Voltaire a fost atitudinea unui adevărat urmaș al acelor gali autentici care trăgeau cu arcurile țintind în cer… Vedeți, domnule inginer, în faptul acesta puteți constata ostilitatea spiritului împotriva naturii, semeața lui neîncredere față de ea, nobila lui încăpățânare de a-și apăra dreptul la critică împotriva acestei puteri reale și opuse rațiunii. Căci natura este putere, și a o accepta sau a i te acomoda înseamnă slugărnicie… fiți atent: a i te acomoda înlăuntrul tău. Același lucru se întâmplă și cu acest umanism care nu se lasă implicat în nicio contradicție și nu se face vinovat de nicio întoarcere la ipocrita umilință creștină, atunci când se hotărăște să vadă în trup principiul rău și dușman. Contradicția pe care vi se pare că o surprindeți este, în fond, mereu aceeași. „Ce aveți împotriva analizei?” Nimic… când e alcătuită din învățătură, din eliberare și din progres. Tot… când aduce cu sine mirosul grețos și pătrunzător al mormântului. Cu trupul nu se petrece altfel. Trupul trebuie apărat când este vorba de emanciparea și frumusețea lui, de libertatea deplină a simțurilor, de fericire și bucurie. Trebuie însă disprețuit când devine un obstacol în fața avântului spre lumină, când se dovedește a fi un principiu al materialității și inerției, când

reprezintă principiul bolii și al morții, când esența sa specifică este esența amintirii, a descompunerii, a voluptății și a rușinii…

Settembrini rostise ultimele cuvinte stând în picioare, lângă Hans Castorp, aproape fără intonație și foarte repede, parcă voind să sfârșească mai iute, deoarece eliberarea se apropia de împresuratul Hans Castorp: Joachim intră în sala de lectură, având două cărți poștale în mână, astfel că literatul își întrerupse prelegerea, iar iscusința cu care știu să-și ia o expresie indiferentă și mondenă făcu o deosebită impresie asupra elevului său – dacă-l putem numi astfel pe Hans Castorp.

— Ei, domnule locotenent! Probabil că umblați după vărul dumneavoastră – iertați-mă! Ne-am angajat într-o discuție – dacă nu mă înșel am avut și o mică dispută. Logica vărului dumneavoastră nu funcționează deloc rău și într-o controversă, când ține la ceva, e un adversar primejdios.

Humaniora

Îmbrăcați în pantaloni albi și jachete albastre, Hans Castorp și Joachim Ziemssen ședeau, după dejun, în grădină. Mai dăinuia una dintre acele zile atât de lăudate ale lui octombrie, o zi caldă și firavă, sărbătorească și amară în același timp, cu un cer de o albăstrime sudică deasupra văii care, în fund, cu pășunile străbătute de drumeaguri și presărate cu locuințe, păstra încă un verde vesel, și cu zgrunțuroasele povârnișuri împădurite care-ți trimiteau zvonul tălăngilor – acest pașnic glas de tinichea, naiv-muzical, plutind limpede și molcom prin aerul liniștit, ușor și gol, și dând o adâncime mai mare atmosferei solemne ce domnește în aceste regiuni înalte.

Verii stăteau pe o bancă din marginea grădinii, în fața unui rond cu brazi pitici. Locul se afla la liziera de nord-est a podișului îngrădit care, la o înălțime cam de cincizeci de metri deasupra văii, alcătuia terenul proprietății sanatoriului Berghof. Tăceau. Hans Castorp fuma. Era supărat în sinea lui pe Joachim, deoarece refuzase să ia parte, după-masă, la reuniunea din verandă și,

împotriva voinței lui, îl silise să vină în liniștea grădinii, să aștepte acolo ora la care să se ducă iarăși la cura de odihnă. Era un act de tiranie din partea lui Joachim. În definitiv, nu erau frați siamezi. Puteau să se despartă, dacă înclinațiile lor nu erau aceleași. La urma urmelor, Hans Castorp nu se afla aici ca să țină companie lui Joachim, el însuși era bolnav. Stătea îmbufnat, pradă ciudei, și se consola cu o Maria Mancini. Cu mâinile în buzunarele jachetei, încălțat cu ghete maro și cu picioarele întinse înainte, ținea între buze, lăsând-o să spânzure ușor, o țigară de foi de un gri-deschis, care se găsea la primul stadiu al arderii, adică nu scuturase încă cenușa de la vârful tăiat, și după masa abundentă se bucura de buchetul ei, căruia îi regăsise complet gustul. Dacă modul său de a se aclimatiza aici, sus, consista în aceea că se obișnuia să nu se obișnuiască – totuși, judecând după reacțiile chimice ale stomacului și după nervii mucoaselor predispuse să sângereze, se adaptase în chip evident: pe nesimțite și fără să fi putut urmări acest progres, lăsându-se numai în voia trecerii zilelor, a acestor șaizeci și cinci sau șaptezeci de zile, Hans Castorp reconstituise întreaga plăcere organică pe care o extrăgea din acest excitant vegetal, din acest narcotic preparat cu măiestrie. Era mulțumit că o redobândise. Satisfacția morală o consolida pe cea fizică. În timpul cât stătuse în pat, economisise aproape două sute de țigări, astfel că mai avea o rezervă. Dar, în același timp cu lenjeria și cu îmbrăcămintea de iarnă, îi ceruse lui Schalleen să-i mai trimită cinci sute de bucăți din aceste excelente produse ale fabricii de la Bremen, ca să fie pregătit pentru orice eventualitate. Erau niște cutii frumoase, lăcuite, împodobite cu un glob terestru, mai multe medalii și cu un pavilion de expoziție încadrat cu drapele fâlfâitoare, totul într-un ambalaj aurit.

Pe când ședeau, îl zăriră pe consilierul aulic Behrens venind de-a curmezișul grădinii. Luase azi masa în sufragerie; fusese văzut împreunându-și mâinile imense deasupra farfuriei la masa doamnei Salomon. Fără îndoială că întârziase după aceea pe terasă, căci i se auzise glasul de câteva ori, probabil fiindcă executase turul de forță cu șiretul de la gheată, pentru vreunul care încă nu-l văzuse. Și acum, iată-l venind agale pe aleea cu pietriș, fără halat,

îmbrăcat cu o haină în pătrățele, cu melonul pe ceafă și în gură cu o țigară de foi foarte neagră, din care scotea nori mari de fum albicios. Capul, chipul lui cu obrajii vinețiii și încinși, nasul cârn, ochii lăcrimoși și albaștri, mustața răsucită, toate păreau mici, ținând seama de silueta lui lungă, încovoiată și strâmbă, de mărimea mâinilor și picioarelor. Era enervat, tresări în mod vădit dând cu ochii de cei doi veri și păru chiar puțin încurcat, căci se văzu obligat să meargă spre ei. Salutându-i în felul său obișnuit, vesel și cu una dintre cunoscutele lui expresii: „Ia te uită, ia te uită, Timothena!”[62], invocă binecuvântarea cerului asupra digestiei lor și-i invită să stea jos când voiră să se ridice în prezența lui.

— Nu vă deranjați! Nu vă deranjați! Fără atâtea fasoane cu un om atât de simplu ca mine. Este o cinstire care nu mi se potrivește deloc, cu atât mai mult cu cât și unul, și altul sunteți bolnavi. Nu-i necesar. Nu vă împotriviți, asta-i situația.

Și rămase în picioare în fața lor, cu țigara de foi între arătătorul și mijlociul giganticei lui mâini drepte.

— Cum îți plac frunzele răsucite ale acestei buruieni, Castorp? Arată-mi, sunt cunoscător și amator. Cenușa e bună: cine e frumoasa brunetă?

— Maria Mancini, Postre de Banqete din Bremen, domnule consilier aulic. Costă puțin sau o nimica toată, nouăsprezece pfenigi cu totul, însă are un buchet cum nu-l veți găsi în mod obișnuit la prețul acesta. Sumatra-Havana, Sandblattdecker, cum vedeți. M-am obișnuit cu ea. Este un amestec bine dozat și foarte savuros, dar ușoară. Îi place să-i lași cenușa cât mai mult, o scuturi cel mult de două ori. Firește, are și micile ei capricii, însă controlul de fabricație trebuie să fie foarte minuțios căci Maria e de foarte mare încredere sub raportul calităților și, de obicei, arde minunat. Pot să vă ofer una?

— Mulțumesc, putem face un schimb.

Și amândoi își scoaseră tabacherele.

— A mea are rasă, zise consilierul aulic prezentându-și marca. Știți, are temperament, e tare și mustoasă. Santet Felix – Brasil, m-

[62] Vers din poemul *Cocorii lui Ibicus* de Schiller. (n.tr.)

am obișnuit cu acest tip. Un adevărat leac împotriva grijilor, arde ca rachiul, iar la sfârșit are ceva fulminant. Se recomandă însă o anumită cumpătare, căci nu poți aprinde o țigară după alta, ar fi peste puterile unui om. Dar prefer un fum zdravăn, decât toată ziua aburi de apă chioară.

Și amândoi învârtiră darurile pe care tocmai și le făcuseră, examinară cu precizie de cunoscători corpurile zvelte, cu marginile oblice și paralele, cu banderolele în relief, cu nervurile încrângate de-ai fi zis că sunt însuflețite de o pulsație, că sunt mici asperități ale pielii, examinară jocul luminii pe suprafața și liniile lor – păreau să aibă ceva organic, viu. Hans Castorp o spuse primul:

— Asemenea țigări au viață. Respiră cu adevărat. Pe când eram acasă, mi s-a năzărit să păstrez câteva Maria Mancini într-o cutie ermetică, s-o feresc de umezeală. Vreți să mă credeți că au murit? S-au stins și au murit în timp de o săptămână – nu mai rămăseseră decât niște cadavre.

Apoi făcură un schimb de experiență asupra celui mai potrivit procedeu de-a conserva țigările de import. Consilierul aulic fuma cu plăcere țigări de import și prefera în mod deosebit havane tari. Din nefericire, nu le putea suporta, iar două micuțe Henry Clay, pe care le fumase în cursul unei seri, povesti el, au fost cât pe ce să-i provoace moartea.

— Le-am fumat la cafea, una după alta, zise el, fără să le dau vreo atenție. Dar când le-am isprăvit, am început să mă întreb ce se petrecea cu mine. Contrar felului meu de a fi, mă simțeam ca întors pe dos, așa cum nu mă mai simțisem niciodată în viață. Ca să mă duc până acasă nu mi-a fost, vă asigur, prea ușor. Și abia când am ajuns, mi-am dat seama că situația nu se prezenta deloc bine. Picioarele mi-erau înghețate, pricepeți, aveam o sudoare rece pe tot trupul, fața îmi era albă ca o rufă, inima într-o stare jalnică, pulsul sau abia perceptibil sau ca un vacarm, o lua la galop, înțelegeți, iar creierul se zbătea într-o agitație cumplită... Eram convins că dansam dansul final al vieții mele. Spun: dansul final, pentru că acestea au fost cuvintele ce mi-au venit în minte atunci și care se potriveau pentru a-mi caracteriza starea. Căci la urma urmelor era ceva vesel, o adevărată sărbătoare, cu toate că mi-era

o frică îngrozitoare sau, mai exact, cu toate că tremuram de spaimă din cap până-n picioare. Dar frica și veselia nu se exclud, lucru pe care, de fapt, îl știe toată lumea. Ștrengarului care e pe cale să posede pentru prima dată o puștancă îi este frică și lui, dar și ei, ceea ce nu-i împiedică să se topească de plăcere. Ei, și eu eram gata să mă topesc: inima îmi bătea nebunește și mă găseam pe punctul de a-mi dansa dansul final al vieții. Însă scumpa Mylendonk cu talentele ei m-a răpit din starea aceasta. Comprese cu gheață, fricțiuni cu peria, o injecție cu camfor și iată cum am fost salvat pentru omenire.

Șezând pe bancă, în calitatea lui de bolnav, Hans Castorp, cu o figură ce-i divulga frământarea, îl privea pe Behrens ai cărui ochi albaștri, lăcrimoși, se umpluseră de lacrimi reale în timpul povestirii.

— Domnule consilier aulic, nu-i așa că vă ocupați uneori și cu pictura? întrebă el deodată.

Consilierul aulic tresări, prefăcându-se că ar fi primit o lovitură și făcu un pas înapoi.

— Adică? Ei, tinere, ce ți s-a năzărit?

— Iertați-mă. Am auzit din întâmplare. Mi-a venit acum în minte.

— Dacă-i așa, nu voi încerca să tăgăduiesc. Da, mi s-a întâmplat și mie să fac de-alde astea. *Anch'io sono pittore,* cum avea obiceiul să spună spaniolul[63] acela.

— Peisaje? întrebă scurt și pe un ton protector Hans Castorp.

Împrejurările îl sileau să ia acest ton.

— Tot ce doriți, răspunse consilierul aulic cu o îngâmfare jenată. Peisaje, naturi moarte, animale – când ești îndrăzneț nu te dai înapoi de la nimic…

— Dar portrete, nu?

— Ba da, mi s-a întâmplat să fac și un portret. Vrei să-mi dai comanda?

— Ei, nu, nu! Însă va fi foarte amabil din partea

[63] În realitate, pictorul italian Correggio (1494–1534); aflându-se în fața tabloului *Sfânta Cecilia* de Rafael ar fi spus: „Și eu sunt pictor!"

dumneavoastră, domnule consilier aulic, dacă veți binevoi, cu vreo ocazie oarecare, să ne arătați pânzele dumneavoastră.

Chiar și Joachim, după ce aruncă o privire mirată către vărul său, se grăbi să confirme că asta i-ar face o foarte mare plăcere.

Behrens era încântat, măgulit până la entuziasm. Roși de bucurie și din nou ochii lui făcură impresia că sunt gata să verse lacrimi.

— Dar cu plăcere! exclamă el. Dar chiar cu cea mai mare plăcere! Însă imediat, acum, dacă doriți. Haidem, veniți cu mine, o să bem acasă și o cafea turcească.

Și apucându-i de mâini pe amândoi tinerii, îi ridică de pe bancă și îi conduse, ca agățat de brațele lor, de-a lungul aleii cu pietriș, către locuința lui, care după cum știm era situată în aripa de nord-vest a „Berghof"-ului.

— Odinioară am făcut și eu câteva încercări în domeniul acesta.

— Nu mai spune? Te-ai îndreptat către ulei?

— Nu, nu, n-am mers mai departe de câteva acuarele. Când un vapor, când o vedere marină – copilării. Dar îmi place mult să văd picturi, și de aceea mi-am și îngăduit…

Mai cu seamă Joachim se simți oarecum liniștit în urma acestei lămuriri asupra straniei curiozități a vărului său, iar Hans Castorp reamintise propriile lui încercări artistice mai mult pentru el decât pentru consilierul aulic. Ajunseră: în partea aceasta nu exista, ca în partea cealaltă, un magnific portal de intrare, cu felinare pe de lături. Câteva trepte în formă de semicerc duceau la ușa de stejar a locuinței, iar consilierul aulic o deschise cu ajutorul unei chei din legătura sa voluminoasă. Mâna îi tremura: hotărât, era emoționat. Pătrunseră într-un vestibul amenajat ca vestiar și unde Behrens își agăță melonul într-un cui. Înăuntru, într-o odăiță îngustă, despărțită printr-o ușă de sticlă de restul clădirii, chemă femeia de serviciu și-i dădu dispoziții. Apoi își pofti musafirii să intre pe una dintre ușile din dreapta, folosind tot felul de expresii voioase și îmbietoare.

Câteva camere ce dădeau spre vale, mobilate cu un banal gust burghez, comunicau între ele fără uși, despărțite numai de draperii: o sufragerie într-un stil „vechi german", un salon-birou de

lucru, cu un birou deasupra căruia, pe perete, erau agățate o șapcă de student și două spade încrucișate, cu covoare lățoase, un divan încastrat într-o bibliotecă și, în sfârșit, o cameră de fumat mobilată „turcește". Pretutindeni erau atârnate picturi, picturile consilierului aulic – iar vizitatorii începură să le privească politicoși, gata să-și exprime admirația. Defuncta soție a consilierului aulic putea fi văzută în mai multe ipostaze: în ulei și în diverse fotografii de pe birou. Imaginile înfățișau o blondă oarecum enigmatică, îmbrăcată în rochii subțiri și vaporoase, ținând mâinile aduse lângă umărul stâng – nu strânse, ci numai înlănțuite până la prima articulație a degetelor – și cu ochii ridicați sau complet aplecați și ascunși sub genele lungi care-i ieșeau în relief oblic față de pleoape – însă niciodată moarta nu-l privea direct pe cel ce se uita la ea. Încolo erau, mai ales, peisaje montane, munți sub zăpadă și sub verdeața brazilor, munți învăluiți de vălurile de ceață ale înălțimilor și munți care, cu contururile aspre și ascuțite, crestau, sub influența lui Segantini[64], un cer de un albastru adânc. În afară de acestea, mai erau case țărănești, pășuni însorite și vaci cu pielea atârnând sub grumaz, un cocoș jumulit al cărui cap atârna printre legume, apoi flori, figuri de munteni și încă multe altele – toate pictate cu un anumit diletantism facil, cu culori îndrăzneț aplicate, care adesea păreau puse pe pânză direct din tub și cărora le-a trebuit, desigur, mult timp până să se usuce, ceea ce avea darul să facă o oarecare impresie, mai ales când greșelile săreau în ochi.

Ca într-o expoziție de pictură, verii trecură privind de-a lungul pereților, întovărășiți de stăpânul casei care ici și colo le explica subiectele, dar, cel mai adesea, tăcut și cu neliniștea vanitoasă a artistului, lăsa cu voluptate să i se odihnească ochii odată cu ai străinilor pe operele proprii. Portretul Clavdiei Chauchat era atârnat în salon, lângă fereastră – și Hans Castorp, abia intrat, îl și descoperise cu ochii lui cercetători, măcar că nu prezenta decât o asemănare îndepărtată. Ocoli intenționat locul unde se afla portretul, își reținu tovarășii în sufragerie unde se făcu că admiră pri-

[64] Giovanni Segantini (1858–1899), pictor italian. (n.tr.)

veliștea înverzită a văii Sergi, cu ghețarii albăstrii în fund, apoi se reîntoarse, din proprie inițiativă, în camera turcească pe care o cercetă de asemenea cu amănunțime, neprecupețindu-și laudele, iar după aceea intră în salon unde privi tablourile de pe primul zid de lângă ușă îndemnându-l, din când în când, și pe Joachim să-și dea cu părerea. În sfârșit, se întoarse și întrebă cu o mirare calculată:

— Mi se pare un chip cunoscut.

— O recunoașteți? se interesă Behrens.

— Firește, și nu cred că e posibil vreun dubiu. Este doamna de la masa rușilor bine, cu nume francez.

— Exact. Chauchat. Îmi face plăcere când mi se spune că seamănă.

— Uluitor de mult! minți Hans Castorp, mai puțin din ipocrizie decât datorită faptului că, dacă totul s-ar fi petrecut în mod firesc, el nici n-ar fi trebuit să recunoască modelul – adică să-l recunoască tot atât de puțin cât l-ar fi recunoscut vreodată, prin propriile mijloace, Joachim, bunul Joachim care abia acum începea să înțeleagă că a fost păcălit și descoperea explicația veritabilă a acestei vizite, după cea falsă, dată de Hans Castorp adineauri.

— Da, așa-i! zise Joachim încet și se resemnă să-i asiste pe ceilalți doi care examinau tabloul.

Și-și dădu seama că vărul său știuse să se despăgubească de faptul că fusese ținut departe de societatea de pe verandă. Era un bust, jumătate în profil, puțin redus față de mărimea naturală, decoltat, cu o eșarfă drapată în jurul umerilor și al pieptului, într-o ramă lată neagră, împodobită la marginea dinspre pânză cu un chenar aurit. Doamna Chauchat părea cu zece ani mai în vârstă decât era în realitate, așa cum se întâmplă de obicei cu portretele făcute de amatori care încearcă să redea caracterul unei fizionomii. Pe figură se pusese prea mult roșu, nasul apărea greșit desenat, nuanța părului nu era fericită și cam prea apropiată de culoarea paiului, gura strâmbă, farmecul specific al chipului nu fusese surprins și nu era izbutit din cauza faptului că artistul exagerase totul în mod grosolan, iar ansamblul – care nu avea decât o foarte îndepărtată înrudire cu un portret – se prezenta în mod vădit ca

produsul unui amator de mâna a doua. Însă Hans Castorp nu se arătă chiar atât de pretențios în ceea ce privea asemănarea; îi ajungea legătura ce exista între pânză și persoana doamnei Chauchat, portretul trebuia s-o reprezinte pe doamna Chauchat care pozase ea însăși în acest apartament, atât îi era suficient și de aceea repetă emoționat:

— Leită!

— Nu spune asta, se apără consilierul aulic. A fost o pânză la care am muncit enorm, și nu-mi fac deloc iluzia că am reușit, cu toate că am avut nevoie de cel puțin douăzeci de ședințe – căci mi-a fost greu s-o scot la capăt cu o mutră atât de afurisită. S-ar crede că e ușor s-o prinzi cu asemenea pomeți și cu ochii ei de eschimosă, dar îți dai repede seama că totul este ca un aluat moale de cofetărie. Da, s-o prinzi, dragul meu, nu e ușor, fiindcă rămânând credincios detaliului, strici ansamblul. Este o adevărată șaradă. O cunoști? Poate că n-ar fi trebuit s-o pictez având-o în față, ci să lucrez din memorie. De fapt, o cunoști?

— Da și nu, în mod superficial, așa cum îi poți cunoaște pe oamenii de-aici…

— Eu o cunosc mai curând pe dinăuntru, subcutanat. Presiunea arterială, tensiunea țesuturilor și circulația limfei, pe acestea le cunosc foarte exact – din motive lesne de înțeles. Suprafața, însă, prezintă dificultăți mult mai mari. Ai văzut-o cum merge? Așa cum merge, așa îi este și chipul. O fățarnică. Ia-i, de pildă, ochii – nu vorbesc despre culoare, care are deopotrivă perfidiile ei; mă refer la așezare, la formă. Tăietura pleoapelor, o să-mi spui, este piezișă. Dar asta nu-i decât o părere. Ceea ce te înșală este epicantul, adică o particularitate care există la anumite rase și care constă în aceea că o membrană, ce provine de la șaua nasului, coboară, la acești oameni, din cuta pleoapei până deasupra colțului interior al ochiului. Dacă vei întinde pielea de la rădăcina nasului, vei căpăta un ochi ca al nostru. E o iluzie destul de nostimă, dar altminteri nu chiar atât de cinstită, căci cercetând mai de aproape constatăm că epicantul are drept origine o imperfecțiune atavică.

— Prin urmare, așa stau lucrurile, spuse Hans Castorp. Nu

știam, dar de multă vreme eram preocupat să aflu ce este cu acești ochi.

— Schimbători și înșelători, confirmă consilierul aulic. Desenează-i așa cum sunt, subțiri și piezișii, și vei fi un om pierdut. Trebuie să realizezi subțirimea și poziția piezișă prin aceleași mijloace prin care le realizează și natura, ca să creezi oarecum iluzia unei iluzii și pentru asta trebuie să ții seama de existența epicantului. Nu strică niciodată să înveți câte ceva. Privește pielea, această piele a trupului. Este expresivă sau nu e expresivă, după părerea dumitale?

— Enorm, zise Hans Castorp, cât de expresiv este pictată această piele. Cred că n-am mai întâlnit vreodată o piele atât de bine redată. Ai impresia că-i vezi porii.

Și atinse ușor cu muchia palmei decolteul portretului, care ieșea foarte alb în evidență, în contrast cu roșeața exagerată a chipului, ca o parte a trupului neexpusă vederii în mod obișnuit și care se asocia stăruitor, intenționat sau nu, cu ideea goliciunii – fapt ce producea, în orice caz, un efect grosolan.

Cu toate acestea, elogiul lui Hans Castorp era îndreptățit. Strălucirea obosită din albul acestui bust delicat, dar deloc slab, care se pierdea în faldurile azurii ale eșarfei, avea multă naturalețe; era evident că fusese pictat cu sensibilitate, însă în ciuda unui caracter puțin dulceag, artistul știuse să-i redea un soi de realitate științifică și exactitate vie. Îndeosebi deoarece folosise suprafața ușor zgrunțuroasă a pânzei, mai ales în regiunea claviculei foarte proeminentă, pentru a reda un fel de asperitate naturală a pielii. Nu fusese uitată nicio aluniță, la stânga, acolo unde sânii începeau să se despartă, iar între formele rotunde păreau că se zăresc vine ușor albăstrii. S-ar fi zis că sub ochiul privitorului, această nuditate era străbătută de un abia perceptibil fior de senzualitate – sau pentru a ne exprima cu îndrăzneală: puteai crede că surprinzi respirația, invizibila și via emanație a acestei carnații, în așa fel încât, dacă ți-ai fi apăsat buzele pe ea, ai fi respirat nu mirosul uleiului și al vernisu-lui, ci mireasma unui trup omenesc. Prin aceste cuvinte încercăm să redăm impresiile lui Hans Castorp. Dar, cu toate că el era deosebit de dispus să

primească astfel de impresii, totuși trebuie să constatăm în mod obiectiv că decolteul doamnei Chauchat era, dintre toate pânzele din cameră, piesa cea mai reușită.

Consilierul aulic Behrens, cu mâinile în buzunarele pantalonilor, se legăna pe talpa și vârful picioarelor, privind în același timp și la opera sa, și la vizitatori.

— Mă bucur, dragul meu coleg, zise el, mă bucur că asta îți sare în ochi. Este foarte util, în adevăr, și nu-i rău să știi ce anume se petrece sub epidermă, ca în felul acesta să poți picta concomitent și ceea ce nu se vede, cu alte cuvinte ai cu modelul și alt fel de relații, nu numai lirice; să admitem că cineva practică în chip lăturalnic și profesiunea de medic, de fiziologist, de anatomist, prin urmare, dispune de un mic bagaj de cunoștințe asupra celor ce se află dedesubt – acest fapt prezintă, orice s-ar spune, avantajele lui. Pielea aceasta, de-acolo, continuă consilierul aulic arătând tabloul, a fost pictată în mod științific – de altfel, te poți convinge la microscop de asemănarea ei organică. Aici nu se văd numai straturile epiteliale și cornoase ale epidermei, ci mi-am mai închipuit și dedesubtul, adică țesutul conjunctiv cu glandele sebacee și glandele sudoripare, cu vasele sanguine și papilele sale – iar mai la fund, stratul de grăsime, căptușeala, mă-nțelegi dumneata, temelia care, cu nenumăratele ei celule grase, desăvârșește minunatele forme feminine. Dar și ceea ce gândești și ceea ce știi, în timp ce pictezi, are de asemenea rolul său. Acest lucru îți conduce mâna, duce la realizare și creează impresia că parcă este și parcă nu este, și astfel totul capătă plasticitate.

Hans Castorp era înflăcărat și entuziasmat de această conversație, fruntea i se roșise, ochii îi erau plini de ardoare, și nu știu ce trebuie să răspundă mai întâi, întrucât avea prea multe de spus. La început ar fi dorit să ceară ca tabloul să fie așezat într-un loc mai prielnic decât pe acest perete care nu avea lumină, după aceea voise să brodeze pe marginea cuvintelor consilierului aulic câteva considerații asupra naturii pielii, care îl interesa în chip arzător, iar în al treilea rând ar fi vrut să încerce să-și exprime o idee generală și filosofică ce-i venise tocmai atunci și la care ținea din toată inima. Întinzând chiar mâna spre portret, cu intenția să-l ia de

unde atârna, începu grăbit:

— Da, da! Foarte bine, este important. Voiam să spun… Adică, domnule consilier aulic, spuneați: „Și alt fel de relații". Ar fi bine ca în afara celor lirice – da, așa cred că ați spus – în afara relațiilor artistice, să mai existe încă și alte relații, pe scurt, că lucrurile s-ar mai putea privi și sub un alt aspect adică, de pildă, sub cel medical. Acest lucru este excepțional de adevărat – iertați-mă, domnule consilier aulic – și mă gândesc că este cu atât mai adevărat cu cât aici nu e vorba, în fond, de relații și de puncte de vedere diferite, ci la drept vorbind de unul și același sau cel mult de forme diferite, vreau să zic: de nuanțe, adică: variantele unuia și aceluiași interes a cărui activitate artistică nu este, ea însăși, decât numai o parte și un aspect, dacă mă pot exprima astfel. Da, însă iertați-mă dacă o să iau tabloul de aici fiindcă nu are pic de lumină, o să-l pun acolo, pe divan, dacă se poate… Voiam să spun: cu ce se ocupă știința medicală? Firește, nu mă pricep absolut deloc, dar, la urma urmelor nu se ocupă de om? Dar dreptul, legislația și jurisprudența? Tot de om.

Dar lingvistica, fiindcă ea cel mai adesea nu se desparte de practica pedagogiei? Dar teologia, mântuirea sufletului, slujba preoțească? Toate acestea îl privesc pe om, nu sunt decât tot atâtea variante ale unui singur interes principal și… capital, adică al interesului pentru om, într-un cuvânt, toate nu sunt decât profesiuni umaniste și, atunci când vrei să le studiezi, începi prin a învăța, înainte de toate, limbile vechi, nu-i așa, adică noțiuni de cultură formală, cum se spune. Poate vă mirați auzindu-mă vorbind despre toate acestea pe mine care nu sunt decât un realist, un tehnician. M-am gândit însă de curând, pe când stăteam în pat: este oricum perfect, este minunat că la baza oricărui soi de profesie umanistă dăinuiește elementul formal, ideea de formă, a formei frumoase, mă înțelegeți – fapt care dăruiește tuturor acestor profesii un caracter nobil și inutil, și în plus ceva cam ca în genul sentimentului și al… politeții – astfel că interesul devine aproape ceva ca o propunere curtenitoare… Adică, probabil că mă exprim foarte stângaci, dar vedem cum spiritul și frumusețea care, pe scurt, n-au făcut decât una, se confundă, cu alte cuvinte: știința și

arta, și veți fi de acord că munca artistică face parte, incontestabil, din asta, ca a cincea aptitudine oarecum, că nu este nimic altceva decât o profesie umanistă, o variantă a interesului umanist, în măsura în care obiectul și scopul ei final este, o dată mai mult, omul. E adevărat că în tinerețea mea n-am pictat nimic altceva decât vapoare și apă, dar creația cea mai atrăgătoare în pictură este și rămâne în ochii mei numai portretul, deoarece are ca obiect nemijlocit omul și de aceea v-am întrebat de la început, domnule consilier aulic, dacă ați făcut încercări în acest domeniu... Nu credeți că aici, în locul acesta, portretul este considerabil mai bine luminat?

Amândoi, atât Behrens, cât și Joachim, se uitau la el de parcă l-ar fi întrebat dacă nu-i este rușine de sporovăială lui lipsită de sens. Dar Hans Castorp era mult prea ocupat cu el însuși ca să fie stingherit de aceste priviri. Ținea portretul lipit de perete, deasupra divanului, și aștepta să i se răspundă dacă în locul acesta nu era mai bine luminat. Între timp, menajera aduse pe o tavă apă caldă, o mașinuță de spirt și cești de cafea. Consilierul aulic îi făcu semn să le ducă în birou și spuse:

— Dar dacă e așa, ar trebui să te interesezi în primul rând de sculptură și mai puțin de pictură... Da, firește, aici e mai multă lumină. Dacă îți închipui că poate suporta atâta... Mă gândesc că aceia care modelează, plasticienii, se ocupă în chipul cel mai evident și mai exclusiv de om în general. Dar să ne grăbim, căci altfel ni se evaporă apa complet.

— Foarte adevărat, plasticienii, spuse Hans Castorp în vreme ce treceau în cealaltă cameră, iar el uită să agațe tabloul la loc sau să-l rezeme, astfel că-l luă cu sine și-l aduse cu un aer hotărât în camera alăturată. Desigur, la o Venus greacă sau la unul dintre acei atleți, elementul umanist apare, incontestabil, cu cea mai mare claritate și, în fond, este ceea ce-i mai real, adevărată artă umanistă, dacă te gândești.

— O fi, însă cât despre micuța Chauchat, observă consilierul aulic, avem de-a face, în definitiv, mai degrabă cu un subiect de pictură și mă gândesc că Fidias sau celălalt al cărui nume are o rezonanță iudaică, ar fi strâmbat din nas în fața acestui gen de

fizionomie... Dar ce faci, de ce te trambalezi până aici cu marfa asta?

— Ei, o să-l rezem aici, de scaunul meu, pentru moment stă foarte bine astfel. Numai că sculptorii greci nu se sinchiseau prea mult de cap, ceea ce-i preocupa era trupul, și poate că acesta era elementul umanist propriu-zis... Așadar, spuneați că plastica feminină o constituie grăsimea?

— Da, grăsimea! spuse pe un ton categoric consilierul aulic, care tocmai deschisese un dulap, scoțând cele necesare pentru prepararea cafelei: o râșniță turcească cilindrică, apoi cutia cu cafea, ibricul și cutia dublă pentru zahăr și cafeaua râșnită, toate din alamă. Palmitină, stearină, oleină, spuse el și vărsă boabele de cafea dintr-o cutie de tinichea în râșnița căreia începu să-i învârtească manivela. După cum vedeți, domnilor, prepar singur totul de la început, așa are un gust mult mai bun. Dar ce-ți închipuiai? Credeai că plastica feminină este ambrozie?

— Nu, o știam foarte bine. Totuși, mi se pare ciudat s-o aud, spuse Hans Castorp.

Stăteau în colț, între ușă și fereastră, în jurul unei măsuțe de bambus, pe care se afla o tavă de alamă cu motive orientale și serviciul de cafea așezat alături de ustensilele pentru fumători:

Joachim lângă Behrens, pe divanul încărcat cu perne de mătase, iar Hans Castorp într-un fotoliu de piele cu rotile, de care rezemase portretul doamnei Chauchat. Sub picioarele lor se afla un covor împestrițat. Consilierul aulic amestecă în ibricul cu mâner lung cafeaua și zahărul, turnă apa și o lăsă să dea un clocot pe spirtieră. Puse caimacul maroniu în ceșcuțe, iar cafeaua se dovedi la gust pe cât de dulce pe atât de tare.

— Chiar și a dumitale, spuse Behrens, chiar și plastica organismului dumitale, în măsura în care se poate vorbi despre ea, este firește tot grăsime, deși nu chiar în aceeași proporție ca la femei. La noi, bărbații, grăsimea nu constituie în general decât a douăzecea parte din greutatea trupului, în vreme ce la femei formează a șaisprezecea parte. Fără țesutul elastic al dermei, n-am fi cu toții decât niște zbârciogi. Odată cu trecerea anilor, elasticitatea dispare și atunci se produce faimoasa și atât de puțin

estetica zbârcire a pielii. Acest țesut elastic este plin de grăsime, mai ales pe pieptul și pântecul femeii, dar și pe coapse, într-un cuvânt pretutindeni unde se găsește câte ceva pentru inimă și mână. Tălpile sunt și ele grase, dar și predispuse la gâdilat.

Hans Castorp se juca cu râșnița cilindrică de cafea. Ca tot ce-i înconjura de altfel, serviciul era, fără îndoială, mai curând de origine indiană sau persană decât turcească. O dovedea stilul desenelor gravate în alamă, ale căror suprafețe strălucitoare ieșeau în relief pe fondul mat. Hans Castorp privi desenele, fără să le poată surprinde imediat motivele. Când le deslușì, roși brusc.

— Da, este un dichis numai pentru bărbați, spuse Behrens. De aceea îl și țin închis. Bucătăreasa ar orbi dacă l-ar vedea. Dar dumneavoastră cred că nu vă poate face prea mult rău. Mi l-a dăruit o clientă, o prințesă egipteană care ne-a făcut cinstea să stea un anișor printre noi. După cum vedeți, motivul se repetă pe fiecare piesă în parte. Caraghios, nu?

— Da, faptul este ciudat, răspunse Hans Castorp. Vai, nu, mie nu-mi face nicio impresie, firește. Ba chiar i s-ar putea da o interpretare serioasă și solemnă, dacă ai vrea, cu toate că motivul nu-i tocmai indicat pentru un serviciu de cafea. Cei vechi îl înfățișau câteodată și pe coșciuge. Pentru ei, obscenul și sacrul erau, oarecum, unul și același lucru.

— Însă în ceea ce o privea pe prințesă, cred că mai degrabă îi convenea obscenul. De altfel, am încă, tot de la ea, niște țigări excelente, marfă extrafină, pe care nu le ofer decât la ocazii excepționale. Și scoase din dulap o cutie în culori vii, pentru a o arăta musafirilor. Joachim mulțumi și refuză, lipindu-și călcâiele. Hans Castorp luă și fumă o țigară de o grosime și de o lungime neobișnuită, împodobită cu un sfinx de aur, și care, într-adevăr, era delicioasă.

— Fiți atât de bun, domnule consilier aulic, și mai istorisiți-ne câte ceva despre piele, se rugă el. Luase iarăși portretul doamnei Chauchat și, punându-l pe genunchi, îl privea rezemat de spătarul scaunului și cu țigara în gură. Nu chiar despre stratul de grăsime, acum știm despre ce este vorba. Dar în general, despre pielea omenească pe care știți s-o pictați atât de bine.

— Despre piele? Te interesează fiziologia?

— Foarte mult! Da, m-a interesat întotdeauna, enorm. Am avut întotdeauna o curiozitate deosebită pentru trupul omenesc. Ba chiar m-am și întrebat, uneori, dacă n-ar fi trebuit să mă fac medic – și în unele privințe cred că n-aș fi nimerit-o prea rău. Căci oricine se interesează de trup se interesează și de boală – mai ales de ea – nu-i așa? De altfel aș fi putut tot așa de bine să îmbrățișez și alte profesiuni. De pildă, puteam să mă fac preot.

— Cum asta?

— Da. Aveam câteodată o vagă impresie că sunt înzestrat pentru preoție.

— Atunci cum de-ai ajuns inginer?

— Din întâmplare. Cred că mai curând circumstanțele exterioare au fost cele care au hotărât.

— Așadar, dorești să-ți vorbesc despre piele? Și ce anume vrei să-ți istorisesc despre această suprafață destinată să înregistreze senzațiile dumitale? Pielea este creierul dumitale exterior, înțelegi, și din punct de vedere ontogenetic ea are absolut aceeași origine ca și aparatul pretinselor dumitale organe superioare, de acolo, de sus, din craniul dumitale. Ceea ce trebuie să știi este că sistemul nervos central nu-i decât o formă evoluată a epidermei, iar la speciile inferioare nu există nicio diferență între sistemul central și cel periferic, ele miros și mănâncă prin piele, închipuiește-ți una ca asta, nu au alte simțuri decât pielea lor – ceea ce trebuie să fie foarte plăcut dacă te transpui în locul lor. Dimpotrivă, la ființele foarte diferențiate, ca dumneata și ca mine, toată ambiția pielii este de-a fi predispusă la gâdilat, deoarece nu-i decât un aparat de apărare și de transmisiune, însă de-o atenție afurisită față de tot ce se apropie prea tare de trup, căci se întinde chiar și dincolo de organele propriu-zise ale pipăitului, adică în păr, în puful de pe trup, căci acestea din urmă sunt formate din celule de piele cheratinoasă, deci dau trupului capacitatea de a distinge cea mai mică apropiere a unui corp străin, mai înainte chiar ca pielea să fi fost atinsă. Fie vorba între noi, se prea poate ca rolul protector și defensiv al pielii să nu se reducă numai la simplele funcțiuni trupești… Îți dai seama în ce mod roșești sau cum pălești?

— Nu tocmai.

— Trebuie să-ți mărturisesc că noi înșine n-o știm prea bine, cel puțin în ceea ce privește îmbujorarea datorită rușinii. Problema încă n-a fost complet rezolvată, deoarece până acum nu s-a putut stabili existența pe vase sanguine ale unor mușchi extensori care să fie puși în mișcare de nervii vasomotori. Nu se știe din care cauză se umflă creasta cocoșului – sau ia oricare alt exemplu de acest gen, mai mult sau mai puțin susceptibil la aluzii și interpretări – și te rog să mă crezi că ne găsim în fața unui fapt inexplicabil, misterios, mai ales atunci când intră în joc și anumite influențe psihice. Noi admitem că există relații între materia cenușie și centrul vascular al creierului. Și în urma diferitelor explicații – de pildă: ești profund rușinat – relația aceasta își îndeplinește rolul, nervii vasomotori acționează asupra chipului dumitale și drept consecință vasele se dilată, se umplu de sânge și astfel capeți un cap ca de curcan, fața îți este saturată de sânge și abia mai vezi limpede. În alte cazuri, dimpotrivă, să zicem că te pândește Dumnezeu știe ce pericol, dacă vrei ceva foarte primejdios de plăcut – atunci vasele sanguine ale pielii se contractă, pielea devine palidă și rece, și creață, încât, până la urmă, din cauza emoției, ai înfățișarea unui cadavru, cu cearcăne plumburii și nasul alb și ascuțit. Cu toate acestea sistemul nervos simpatic are grijă ca bătăile inimii să continue.

— Prin urmare, așa stau lucrurile? zise Hans Castorp.

— Cam așa. Acestea sunt reacții, înțelegi? Dar cum toate reacțiile și toate reflexele au, firește, o cauză, noi, fiziologii, suntem îndemnați a presupune că și aceste fenomene însoțitoare ale reacțiilor psihice sunt, în realitate, mijloace de apărare, reflexe de apărare ale trupului, ca așa-zisa piele de găină. Știi cum ți se face o piele de găină?

— Nu, nici asta nu știu prea bine.

— Este, ca să spun așa, tot un aranjament al uneia dintre glandele sebacee care secretă o substanță albuminoasă, unsuroasă și nu tocmai apetisantă, înțelegi, dar care păstrează pielea suplă ca să nu crape și să nu se rupă din cauza uscăciunii, o face să fie plăcută la pipăit – și nici măcar nu este de închipuit cam cum s-ar

prezenta o piele omenească lipsită de unsoarea colesterinei. Această glandă sebacee a pielii are niște mușchi mici care o umflă, și atunci se petrece cu tine ceea ce i s-a întâmplat băiatului din poveste, cel căruia prințesa i-a vărsat în cap găleata cu pești: pielea ți se face ca o răzătoare, iar când iritarea este prea mare, papilele se umflă și ele, astfel că părul ți se ridică – și se zbârlește părul în cap și părul de pe trup ca la un mistreț care se apără, încât poți spune că ai primit o lecție despre cum să te înfiori.

— O, eu, zise Hans Castorp, am primit-o destul de des. Mă trec fiori în cele mai deosebite împrejurări. M-am și mirat de faptul că la mine papilele se umflă în ocazii atât de variate. Când cineva zgârie o sticlă cu un condei de ardezie, mi se face pielea ca de găină, o muzică deosebit de frumoasă are la mine același rezultat, iar când am primit Sfânta Împărtășanie cu prilejul confirmării nu numai că pielea mi s-a făcut ca de găină, dar pe deasupra fiorii și mâncărimea au continuat multă vreme. Este oricum destul de ciudat și te întrebi prin ce sunt puși în mișcare acești mușchi mititei.

— Da, spuse Behrens, excitația este excitație. Trupul este prea puțin interesat de conținutul excitației. Fie că e vorba de pești, fie de Sfânta Împărtășanie, papilele se umflă.

— Domnule consilier aulic, zise Hans Castorp și privi tabloul de pe genunchi; îngăduiți-mi să revin. Vorbeați adineauri despre ceea ce se petrece în interiorul nostru, despre circulația limfei și alte lucruri asemănătoare… Ce se întâmplă cu ele? De pildă, mi-ar plăcea să știu cât mai multe despre circulația limfei, dacă sunteți atât de amabil, este ceva ce mă interesează foarte mult.

— Te cred, făcu Behrens. Limfa este tot ce poate fi mai subtil, mai intim și mai gingaș în toată activitatea trupului – și îmi închipui că știi câte ceva, de vreme ce îmi pui această întrebare. Se vorbește mereu despre sânge și despre tainele lui, și socotim că sângele este un lichid cu totul deosebit. Însă limfa este sucul sucurilor, esența, înțelegi, este un lapte al sângelui, un lichid absolut delicios – de altfel, după o perioadă de alimentație cu grăsimi are exact aspectul laptelui.

Și, folosind un limbaj plin de imagini, începu să descrie cum

sângele – roșu ca o hlamidă de recuzită teatrală, produs de respirație și de digestie, saturat de oxigen, încărcat cu chilul alimentar, compus din grăsimi, albumină, fier, zahăr și sare, și care, la o temperatură de treizeci și opt de grade, este împins de pompa inimii de-a lungul tuturor vaselor sanguine și întreține, astfel, pretutindeni în trup, nutriția și căldura animală, într-un cuvânt însăși viața – cum sângele nu atinge direct celulele, ci datorită presiunii sub care se găsește face să se infuzeze un extras lăptos al sângelui, limfa, de-a lungul pereților vaselor, infiltrându-l, în felul acesta, în țesuturi în așa chip încât pătrunde pretutindeni, umple fiecare orificiu, dilată, întinde și întreține elasticitatea întregului țesut conjunctiv. Aceasta este tensiunea țesuturilor numită turgor și, tot datorită turgorului, limfa, după ce a străbătut cu dragoste celulele și le-a asigurat hrana, este trimisă înapoi în vasele limfatice, *vasa lymphatica,* și astfel se reîntoarce zilnic în sânge, în proporție cam de un litru și jumătate. După aceea, consilierul aulic descrise modul de ducere și aducere din cadrul sistemului limfatic, vorbi despre canalul galactofor al femeii care colectează limfa picioarelor, a pântecului și a sânilor, a unui braț și a unei părți a capului, apoi vorbi despre gingașele organe-filtre care se află distribuite pe traiectul vaselor limfatice, numite glande limfatice, situate la gât, în golul umărului, la articulația coatelor, la rotula genunchiului și prin alte locuri nu mai puțin intime și delicate.

— În aceste regiuni se pot produce inflamații, explică Behrens, și tocmai de la acest fapt am pornit mai adineauri. Sunt umflături ale glandelor limfatice, să spunem, de pildă, de la genunchi sau de la coate, ca niște tumori hidropice, ici și colo, și se cuvine să știm că apariția lor este întotdeauna justificată, chiar dacă nu sunt neapărat frumoase. În anumite împrejurări, poți foarte ușor să-ți dai seama că te afli în fața obturării de natură tuberculoasă a vaselor limfatice.

Hans Castorp tăcu.

— Da, spuse el încet, după o pauză, așa stau lucrurile. Aș fi putut foarte bine să devin medic. Canalul galactofor. Limfa picioarelor… Mă interesează foarte mult. Ce este trupul! izbucni el

deodată cu o impetuozitate bruscă. Ce este carnea! Ce este trupul omenesc! Din ce este alcătuit! Domnule consilier aulic, spuneți-ne-o chiar acum, în după-amiaza aceasta. Spuneți-ne-o o dată pentru totdeauna și cât mai exact, ca să știm.

— Totul e apă! răspunse Behrens. Așadar, te interesează și chimia organică? În cea mai mare măsură, apa este aceea care alcătuiește clasicul trup al omului, adică nimic mai bun și din nimic mai rău, și nu există nicio cauză mai profundă care să te entuziasmeze. Substanța uscată reprezintă abia douăzeci și cinci la sută, din care douăzeci la sută este formată din albuș de ou, din albuminoide dacă vrei să te exprimi în termeni mai aleși, cărora nu li se adaugă, în definitiv, decât un pic de grăsime și de sare – asta este aproape tot.

— Dar acest albuș de ou… ce este?

— Cuprinde tot felul de elemente. Carbon, hidrogen, azot, oxigen, sulf. Câteodată și fosfor. Manifești, în adevăr, o sete excepțională de-a cunoaște. Multe albumine sunt combinații între hidrați de carbon, adică glucoză și amidon. Cu vârsta, carnea devine tare, din cauză că substanța gelatinoasă crește în țesutul conjunctiv, este vorba de așa-zisul clei, înțelegi, care constituie partea esențială a osului și a cartilajului. Ce vrei să-ți mai povestesc? Avem acolo, în plasma musculară, un fel de albumină, miosinogenul, care într-un trup mort se încheagă, devine fibrină musculară și provoacă rigiditatea cadaverică.

— Ah, așa-i, rigiditatea cadaverică, zise Hans Castorp vesel. Foarte bine, foarte bine. Și pe urmă vine analiza generală, întoarcerea în țărână.

— Da, bineînțeles. De altfel ai exprimat frumos această stare. Atunci, toată chestia capătă proporții. Se împrăștie, ca să spun așa. Gândește-te, atâta apă! Și de altfel, chiar și celelalte ingrediente lipsite de viață se conservă foarte prost, putrezesc și se descompun în combinații mai simple, anorganice.

— Putrefacție, descompunere, spuse Hans Castorp, dar, după câte știu, acestea sunt combustii, combinații cu oxigenul.

— Foarte just. Oxidare.

— Și viața?

— De asemenea. Viața de asemenea, tinere. Tot oxidare. Viața este mai cu seamă o oxidare a albuminei celulelor, din ea izvorăște buna noastră căldură animală din care, câteodată, avem chiar prea multă. Mda, a trăi înseamnă a muri, nu-i nimic de înfrumusețat în chestia asta – *une destruction organique*[65], așa cum a numit viața nu știu care francez cu frivolitatea lui înnăscută. De altfel, acesta este mirosul pe care-l are viața. Atunci când credem că e altfel înseamnă că judecata noastră e coruptă.

— Și când te interesezi de viață, spuse Hans Castorp, te interesezi mai ales de moarte. E adevărat?

— Ei, dar până la sfârșit există o diferență între ele. Viața este ceea ce, în transformarea materiei, păstrează forma.

— De ce să păstreze forma?

— De ce? Ei, dar ce spui acum nu-i deloc umanist.

— Forma e ceva de care nu trebuie să-ți pese.

— Hotărât că astăzi ești cam îndrăzneț. Ai ceva deosebit de agresiv. Dar acum vă las, spuse consilierul aulic. Simt că mă cuprinde melancolia, adăugă el și-și acoperi ochii cu mâna-i enormă. Vedeți, mă apucă așa, câteodată. Am luat cafeaua împreună, mi-a făcut plăcere, și iată că, deodată, mă cuprinde melancolia. Vă rog să mă iertați, domnilor. Am fost încântat de vizita dumneavoastră și mi-a făcut cea mai mare plăcere…

Verii se ridicară. Își reproșau, spuseră ei, că l-au reținut pe domnul consilier aulic atâta vreme… El îi asigură că nu aveau de ce. Hans Castorp se grăbi să ducă portretul doamnei Chauchat în camera alăturată și să-l atârne la locul lui. Nu se întoarseră prin grădină, pentru a ajunge în camerele lor. Behrens le arătă drumul de-a lungul casei, însoțindu-i până la ușa de sticlă. Ceafa părea că-i ieșise în afară mai mult ca de obicei și în starea sufletească cel năpădise clipea iute din ochii lăcrimoși, iar mustața strâmbă căpătase o înfățișare jalnică, din cauza formei neregulate.

În vreme ce mergeau de-a lungul coridoarelor și urcau scările, Hans Castorp spuse:

---

[65] Expresia aparține fiziologului francez Claude Bernard (1813–1878). (n.tr.)

— Trebuie să recunoști că am avut o idee bună.

— În orice caz, a fost o variație, răspunse Joachim. Și cu acest prilej, trebuie s-o recunosc, ai spus o mulțime de lucruri. Ba chiar cred că ai vorbit un pic cam alandala. Dar nu mai este timp de pierdut, așa că înainte de ceai vom merge măcar pentru douăzeci de minute să ne facem cura de odihnă. Întreprinzător cum ești în ultima vreme, îți închipui poate că mie nu-mi pasă de prescripțiile tratamentului. Este însă adevărat că tu ai mai puțină nevoie de el decât mine.

Studii

Și astfel se întâmplă ceea ce trebuia să se întâmple și ceea ce Hans Castorp, nu cu mult timp înainte, nu și-ar fi putut închipui nici măcar în vis: iarna se așternu, iarna de aici, pe care Joachim o cunoștea foarte bine, întrucât precedenta era în toi când sosise, și de care lui Hans Castorp îi era puțin frică, deși se știa perfect echipat. Vărul lui se sili să-l liniștească.

— Nu trebuie să ți-o închipui prea înfiorătoare, îi spuse el, nu-i chiar o iarnă arctică. Frigul se simte foarte puțin, din cauza uscăciunii aerului și a liniștii. Dacă te înveliști bine, poți sta pe balcon până noaptea târziu, fără să îngheți. Pricina este legată de schimbarea temperaturii dincolo de limita cetii, căci în straturile superioare este cu mult mai cald, ceea ce odinioară nu se prea știa. E frig mai curând când plouă. Însă acum ai sacul pentru cură și, câteodată, când este prea frig, se dă puțin drumul și la calorifer.

De altfel nu putea fi vorba despre o luare prin surprindere sau de vreo izbucnire violentă, deoarece iarna sosi domol, și primele ei zile nu se deosebiră prea mult de atâtea altele din plină vară. Câteva zile suflase austrul, soarele fusese apăsător, valea parcă se micșorase și se îngustase și mai tare, iar în fundul văii, la intrare, colinele alpine apăruseră apropiate și limpezi. După aceea, se ridicară norii, înaintând dinspre piscurile Michel și Tinzenhorn spre nord-est, și valea se întunecă. Apoi, începu să plouă torențial. Pe urmă apa ploii se tulbură, deveni de un cenușiu-albicios,

amestecându-se cu zăpadă și valea fu năpădită de viscol, dar cum acesta dură multă vreme și cum, între timp, temperatura scăzu și ea, zăpada nu mai putu să se topească de tot, ci numai să se înmoaie, stăruind, astfel că întreaga vale se pomeni sub un veșmânt alb, subțire, umed și peticit, pe care ieșeau în evidență povârnișurile zgrunțuroase cu pădurile de conifere fumurii; în sufragerie, radiatoarele începură să dea căldură. Era la începutul lui noiembrie, în preajma Sâmbetei Morților, așa că lucrurile păreau firești. Chiar și în august se petrecuse la fel, încât pacienții se dezobișnuiseră să mai privească zăpada ca pe un privilegiu al iernii. Neîncetat și în fiecare anotimp aveai zăpada sub ochi, chiar dacă o vedeai mai de departe, căci veșnic dăinuiau urme și vestigii care străluceau în crăpăturile și surpăturile lanțului stâncos al lui Rötikon ce părea că închide intrarea văii, iar spre sud scânteiau veșnic sub zăpadă impunătoarele masive muntoase îndepărtate. Dar de data aceasta și una, și cealaltă persistară, adică atât ninsoarea, cât și scăderea temperaturii. Deasupra văii cerul apăsa cenușiu, mohorât și jos, desfoindu-se în fulgi mari care cădeau tăcuți, fără încetare, cu o abundență exagerată și puțin cam îngrijorătoare, și cu fiecare ceas se făcea tot mai frig. Astfel, sosi și dimineața în care Hans Castorp constată că în cameră erau șapte grade, iar a doua zi nu mai erau decât cinci. Era de fapt iarna care se păstră între aceste limite și care persistă. Până acum, fusese înghețat numai noaptea, de data aceasta înghețul continua și ziua, de dimineață până seara fără întrerupere și, în același timp, continuă să ningă și în a patra zi și în a cincea, și apoi în a șaptea, cu scurte întreruperi. Zăpada începuse să troienească și aproape că stingherea. Atât pe drumeagul de serviciu până la banca de lângă pârâiaș, cât și pe drumul ce ducea în vale, fuseseră siliți să facă pârtii; dar erau înguste, și atunci când te întâlneai cu cineva nu puteai să te ferești, ci erai silit să te lipești de peretele de zăpadă și să te înfunzi până la genunchi. Un tăvălug de piatră, tras de un cal ținut de căpăstru de un om, se rostogolea toată ziua, acolo, devale, pe străzile târgului, iar o sanie de culoare galbenă, asemănătoare cu o veche diligență franceză, de care era legat un plug de zăpadă ce semăna cu un brăzdar, tăia și arunca în părți troienele albe,

făcând legătura între cartierul Cazinoului și partea de nord, numită Dorf, a coloniei. Lumea, strâmta, înalta și pierduta lume a celor de-aici, de sus, apărea învăluită și înfofolită, nu exista niciun par și niciun țăruș care să nu-și aibă scufia albă, treptele scărilor din fața portalului de la Berghof dispăruseră, transformate într-un plan înclinat, pretutindeni pe ramurile pinilor atârnau perne grele cu forme caraghioase, iar ici și colo câte o grămadă aluneca preschimbându-se în pulbere, într-un nor de ceață albă care se spulbera printre trunchiuri. De jur împrejur, munții zgrunțuroși la poale erau scufundați în troiene, iar piscurile ce depășeau limita arborilor se lăfăiau în moliciunea zăpezii. Era o vreme mohorâtă și soarele nu se mai ivea decât ca o sclipire palidă printre vălurile de ceață. Zăpada însă revărsa o lumină indirectă și blândă, o lumină lăptoasă care înfrumusețea lumea și oamenii, deși nasurile erau înroșite sub caschetele de lână albă sau divers coloratã.

În sufrageria cu șapte mese, conversațiile erau stăpânite de venirea iernii, marele anotimp al acestor ținuturi. Se spunea că sosiseră foarte mulți turiști și sportivi care umpleau hotelurile din Dorf și din Platz. Stratul de zăpadă era evaluat la circa șaizeci de centimetri și se spunea că este grosimea ideală pentru schiori. Se lucra intens la pista de bob care, pe versantul nord-vestic, ducea de la Schatzalp până în vale, și se spunea că va fi inaugurată chiar zilele acestea dacă fœhnul nu va răsturna speranțele. Toți se bucurau că vor putea lua parte, ca spectatori, la exercițiile celor sănătoși, ale vizitatorilor din vale, care aveau să înceapă iarăși, la desfășurarea concursurilor sportive și la curse – la toate acestea se gândeau că vor asista, în ciuda interdicției medicale, neglijând cura de odihnă, ba chiar abandonând-o uneori cu totul. De data aceasta era vorba de ceva cu totul nou, de o invenție din nord, *skikjöring*-ul, o cursă la care concurenții alergau pe schiuri trase de cai. Pentru acest eveniment merita s-o tulești. Și se mai vorbea, de asemenea, despre Crăciun.

Despre Crăciun! Nu, la așa ceva Hans Castorp încă nu se gândise. Îi venise foarte ușor să spună și să scrie că în conformitate cu avizul medicilor trebuia să petreacă iarna aici, împreună cu Joachim. Însă asta implica, după cum se vădea, că va

fi silit să facă și Crăciunul aici, iar faptul avea fără îndoială ceva înspăimântător pentru sensibilitatea lui, deoarece – și nu numai din această cauză – nu petrecuse niciodată sărbătorile în altă parte decât în țara sa natală, în sânul familiei. Trebuia, pentru numele lui Dumnezeu, să se supună și acestei rigori. Nu mai era copil, iar Joachim nu părea să sufere în mod deosebit, ba chiar dădea impresia că ar fi împăcat cu situația, fără să se plângă, și, în definitiv, sub ce latitudini și în ce împrejurări n-au sărbătorit oamenii Crăciunul!

Oricum, i se părea că ar fi cam timpuriu să vorbească despre Crăciun, înainte de primul advent; până atunci mai erau încă șase săptămâni încheiate. Dar în sufragerie săreau peste ele, le nesocoteau – fenomen sufletesc a cărui experiență Hans Castorp o făcuse, fără îndoială, pe seama lui, chiar dacă nu se obișnuise încă să renunțe la sentimentalisme într-un chip atât de îndrăzneț ca tovarășii lui aflați de mai multă vreme acolo. Asemenea etape de-a lungul anului, ca de pildă sărbătoarea Crăciunului, le priveau ca pe un fel de balansoare mulțumită cărora puteai să te legeni și să zbori cu ușurință peste intervalele goale. Aveau cu toții temperatură, asimilarea li se accelera, iar viața fizică era tot mai accentuată și mai stimulată – și poate din aceste cauze timpul trecea cu o asemenea repeziciune. N-ar fi fost surprinzător să-i vezi că privesc Crăciunul ca pe ceva trecut și discută imediat despre Anul Nou și despre Carnaval. Totuși, în sufrageria Berghof-ului, nu erau chiar atât de superficiali și lipsiți de măsură. Deocamdată se mulțumeau să se pregătească pentru Crăciun, sărbătoarea care le dădea griji și-i preocupa. Se sfătuiau asupra darului colectiv care, după datina încetățenită aici, trebuia înmânat șefului, consilierul aulic Behrens, în seara sfântă și în vederea căruia se și deschisese o listă de subscripție. Data trecută i se oferise un geamantan, după cum arătau cei care erau aici de mai bine de un an. De data aceasta se vorbi despre o nouă masă de operații, despre un șevalet, despre o șubă, despre un fotoliu-balansoar, despre un stetoscop incrustat cu fildeș și despre multe altele, dar Settembrini, întrebat, recomandă să se facă o subscripție pentru o operă lexicografică intitulată *Sociologia suferințelor* care, spunea el, se găsea în

pregătire; însă numai un librar care stătea la masa domnișoarei Kleefeld a fost de aceeași părere. Deocamdată, încă nu reușiseră să cadă de acord. Înțelegerea cu pacienții ruși se dovedea plină de dificultăți. De aceea, cheta a fost împărțită în două. Moscoviții declarară că vor să-i facă în toată libertatea și numai din partea lor un cadou lui Behrens. Zile întregi doamna Stöhr se neliniști din cauza unei sume de zece franci pe care, imprudentă, se grăbise să i-o dea, cu ocazia chetei, doamnei Iltis, iar aceasta „uita" mereu să i-o restituie. „Uita" – iar tonurile cu care doamna Stöhr rostea acest cuvânt erau extraordinar de nuanțate, însă calculate pentru a exprima neîncrederea cea mai adâncă în privința unei uitări ce părea că vrea să se permanentizeze, în ciuda tuturor aluziilor și chemărilor la ordine foarte delicate pe care doamna Stöhr, cum declara ea însăși, le făcea mereu, în orice ocazie. De nenumărate ori doamna Stöhr declara că renunță și că-i face cadou doamnei Iltis suma ce i-o datora. „Prin urmare, plătesc și pentru mine, și pentru ea, spunea dânsa; dar rușinea nu-i a mea!" Însă până la urmă găsi un mijloc de scăpare, pe care-l destăinui comesenilor în ilaritatea generală: aranjase ca suma de zece franci să-i fie restituită de „administrație", și să fie trecută în contul doamnei Iltis – și astfel se face că debitoarea vinovată a fost trasă pe sfoară, iar afacerea luă sfârșit.

Nu mai ningea. Cerul se înseninã pe alocuri; norii cenușii-albăstrii lăsau, prin golurile dintre ei, să răzbată câte o rază de soare, care dădea peisajului o culoare azurie. Apoi se înseninã complet. Un ger pur se înstăpâni, o splendoare hibernală, limpede și stăruitoare, în plin noiembrie – și o priveliște într-adevăr magnifică se întindea în fața balcoanelor, cu păduri pudrate și văgăuni pline de zăpadă moale, cu valea însorită sub cerul albastru și radios. Seara, luna plină răsărea și vrăjea lumea cu o lumină fermecătoare. Scânteieri cristaline, străluciri diamantine domneau pretutindeni. Foarte albe și negre, pădurile păreau încremenite. Spațiile mai depărtate de lună ale cerului erau brodate cu stele. Casele, arborii, stâlpii de telegraf făceau umbre ascuțite, precise și intense, ce păreau mai reale și mai importante decât înseși obiectele, întinzându-se pe câmpia scânteietoare. Câteva ore după

apusul soarelui, temperatura ajungea la șapte sau opt grade sub zero. Aveai impresia că lumea este sortită unei purificări prin îngheț, iar murdăria ei firească părea ascunsă și zăvorâtă în visul unei fantastice magii macabre.

Hans Castorp stătea pe balcon până noaptea târziu, în fața acestei fermecate priveliști, mult mai mult decât Joachim care se retrăgea la ora zece sau cu câteva minute mai târziu. Își trăsese minunatul lui șezlong, cu capitonajul pliant și cu sulul care-i sprijinea ceafa, lângă balustrada de lemn pe care se întindea o pernă de zăpadă. Alături de el, pe măsuța albă, ardea mica lampă electrică, iar lângă un teanc de cărți era un pahar cu lapte gros, care se servea, cam pe la ora nouă seara, în cameră, tuturor locatarilor Berghof-ului și în care Hans Castorp punea o picătură de coniac ca să-l poată bea. Se folosise de toate mijloacele de protecție împotriva frigului pe care le avea la dispoziție, cu toate dichisurile impuse de situație. Dispărea până la piept în sacul de blană, încheiat cu nasturi, pe care-l cumpărase din vreme de la un magazin de specialitate din stațiune, și se înfășură, după obiceiul locului, cu cele două pături din păr de cămilă. În afară de acestea, peste hainele de iarnă mai avea și o scurtă îmblănită, pe cap o căciulă, în picioare cizme de pâslă și, în sfârșit, mănuși groase, îmblănite, care nu puteau, este adevărat, să împiedice ca mâinile să nu-i amorțească.

Ceea ce-l îndemna să stea atât de mult afară, până către sau chiar dincolo de miezul nopții (adică mult timp după ce perechea rușilor de rând părăsea balconul vecin) era, fără îndoială, și vraja nopții de iarnă, mai ales că până la ora unsprezece se auzea muzica înălțându-se mai de aproape sau mai de departe, din vale – însă o făcea mai cu seamă din lene, dar și dintr-o surescitare, amândouă făcând casă bună: adică o anumită lene și o oboseală a trupului său dușman al oricărei mișcări, cât și agitația spiritului preocupat, căruia anumite studii noi pe care tânărul le întreprindea nu-i mai îngăduiau nici cea mai mică liniște. Temperatura îl ostenea, frigul exercita asupra organismului său o acțiune istovitoare. Mânca mult, profita din plin de formidabilele mese de la Berghof, unde gâștele fripte veneau după rosbifurile cu

legume – și înghițea totul cu acea poftă de mâncare anormală, care aici era cu totul firească, iar în timpul iernii se vădea chiar și mai puternică decât vara. În același timp, cădea pradă unei somnolențe statornice, astfel încât, în acele nopți cu lună, adormea adesea peste cărțile pe care le căra cu el – cărți despre care vom vorbi mai târziu – pentru ca doar peste câteva minute de inconștiență să se trezească spre a-și continua cercetările. Faptul că vorbea cu înflăcărare – și trebuie să spunem că aici, mai mult decât la șes, luase obiceiul să flecărească impetuos, neînfrânat și într-un chip aproape îndrăzneț – așadar, faptul că în timpul plimbărilor pe zăpadă îi vorbea lui Joachim în mod precipitat, îl storcea enorm de puteri; avea amețeală, tremura și nu-l slăbea o senzație de buimăceală și de beție, iar capul îi dogorea mereu. Temperatura i se urcase de la începutul iernii, și consilierul aulic Behrens vorbise despre niște injecții la care urma să recurgă în caz de temperatură mare și persistentă, și pe care două treimi din pacienți, printre care intra și Joachim, trebuiau să și le facă în mod regulat. Dar această combustie internă a trupului, gândea Hans Castorp, avea o legătură tocmai cu agitația și activitatea sa mentală care îl țineau atât de târziu sub scânteierea nopții înghețate, culcat pe șezlong. Lectura care îl captiva îi sugera asemenea explicații.

În sălile de cură și pe balcoanele sanatoriului internațional Berghof se citea mult – lucrul acesta îl practicau mai ales nouveniții și cei care stăteau aici puțin; căci toți ceilalți, care se aflau aici de mai multe luni sau de mai mulți ani, învățaseră, chiar și fără distracții sau preocupări intelectuale, să distrugă timpul – învățaseră acest lucru printr-un antrenament care le conferea o mare abilitate sufletească și de altfel mărturiseau că era o stângăcie de novice să te cramponezi, pentru atingerea acestui scop, de o carte. Cel mult trebuia să ai una pe genunchi sau pe noptieră – atât era suficient ca să simți că ești înarmat cu cele necesare. Biblioteca sanatoriului, poliglotă și bogată în opere ilustrate, repertoriul amplificat al sălii de așteptare a unui cabinet dentar, stătea la dispoziția tuturora. Se împrumutau cu schimbul și cărți de la cabinetul de lectură din Platz. Din când în când apărea câte o carte, o lucrare pe care mulți și-o disputau și spre

care, cu o liniște ipocrită, întindeau mâinile chiar și aceia ce încetaseră să mai citească. Pe vremea când se petrec cele de față, circula din mână în mână o broșură prost tipărită, introdusă de domnul Albin, având ca titlu *Arta de a seduce.* Textul era tradus cuvânt cu cuvânt din franceză, în așa fel încât chiar și sintaxa acestei limbi fusese păstrată, ceea ce dădea expunerii multă ținută și o anumită eleganță ispititoare, autorul expunând filosofia iubirii fizice și a voluptății îmbrăcate într-o haină de păgânism modern. Doamna Stöhr o citi pe nerăsuflate și o găsi „îmbătătoare". Doamna Magnus, cea cu albumina, o aprobă fără rezerve. Soțul ei, berarul, pretindea că trăsese folos în multe privințe și numai cât îl privea pe el din această lectură, dar că, spre părerea lui de rău, doamna Magnus luase și ea cunoștință, iar lucrurile acestea „strică" femeile și le dau idei lipsite de modestie. Această declarație mări, firește, interesul pe care ceilalți îl atribuiau cărții. Ba chiar, între două doamne din sala de jos, sosite în octombrie, doamna Redisch, soția unui industriaș polonez, și o oarecare văduvă Hessenfeld de la Berlin izbucni după-masă o scenă puțin înălțătoare și la care Hans Castorp se văzu silit să asiste din înaltul balconului său, căci fiecare dintre doamne pretindea că s-a înscris prima la carte, dar incidentul se sfârși cu o criză de isterie a uneia din ele – putea să fie doamna Redisch, dar putea tot atât de bine să fie și doamna Hessenfeld – și cu transportarea bolnavei furioase în camera ei. Tineretul înhățase manualul înaintea persoanelor mai în vârstă. În parte, îl studiaseră în comun, după cină, în diferite camere. Hans Castorp îl văzu pe tânărul cu unghia, dând-o în sufragerie unei tinere ușor bolnavă, sosită de curând, pe nume Fränzchen Oberdank, o copilă adusă de mamă-sa, și al cărei păr blond era pieptănat cu cărare la mijloc.

Poate că erau și excepții, se prea poate să fi existat și pacienți care-și umpleau timpul orelor de odihnă cu vreo preocupare intelectuală serioasă, cu vreun studiu folositor, dacă nu pentru altceva, atunci măcar ca să păstreze o legătură cu viața de-acolo, de jos, sau ca să dea timpului oarecare greutate și adâncime, pentru a nu fi doar timp pur și nimic mai mult. Și poate că, în afară de domnul Settembrini, care se trudea să desființeze

suferințele, și de bravul Joachim cu manualele lui cu teme rusești, mai era pe ici-pe colo câte unul care avea vreo preocupare asemănătoare, dacă nu printre obișnuiții din sufragerie – ceea ce fără îndoială că n-ar fi fost cu putință – dar măcar printre cei care stăteau în pat sau poate chiar printre muribunzi. Hans Castorp era înclinat să creadă. Cât despre el, cum *Ocean Steamships* nu-i mai spunea absolut nimic, ceruse să i se trimită odată cu hainele de iarnă și câteva cărți în legătură cu profesiunea lui, lucrări tehnice din domeniul construcției navale. Dar lăsase aceste volume la o parte în favoarea altora care aparțineau unui sector și unei specialități cu totul diferite, și de care tânărul Hans Castorp se interesa. Erau lucrări de anatomie, de fiziologie și de biologie, redactate în diferite limbi: germană, franceză și engleză, care-i fuseseră trimise într-o zi de un librar, fiindcă, după toate aparențele, le comandase din proprie inițiativă, cu prilejul unei plimbări ce-o făcuse la Platz, fără Joachim, care tocmai fusese chemat să i se facă injecția și să fie cântărit. Joachim nu-și putu stăpâni oarecare uimire văzând aceste cărți la vărul său. Erau scumpe, așa cum se întâmpla cu operele științifice. Prețurile erau marcate pe interiorul copertelor și pe învelitori. Îl întrebă, așadar, pe Hans Castorp pentru ce, dacă voia să citească asemenea lucrări, nu le împrumutase de la consilierul aulic care avea o bibliotecă bogată și bine aleasă din acest gen de literatură. Dar Hans Castorp îi răspunse că-și dorise să le aibă, că citește cu totul altfel atunci când cartea este a lui, mai cu seamă că-i plăcea să sublinieze și să adnoteze paginile cu creionul. Ore întregi Joachim auzea pe balconul vărului său fâsâitul cuțitului tăind foile cărților.

Volumele erau grele și deloc lesne de mânuit. Hans Castorp, culcat, le ținea cu marginea inferioară rezemată pe piept sau pe stomac. Îl apăsau, dar el le suporta; cu gura întredeschisă, își lăsa ochii să parcurgă în voie pasajele savante, care erau aproape inutil luminate de becul roșiatic de sub abajur, căci s-ar fi putut să le citești la nevoie și la lumina lunii – le întovărășea cu o mișcare adecvată a capului până ce bărbia i se sprijinea pe piept, poziție în care lectorul rămânea câtăva vreme, reflectând, moțăind, somnolând pe jumătate, după care își ridica iarăși chipul spre pagina

următoare. Se adâncea în niște cercetări profunde, în timp ce luna își urma calea deasupra văii străjuite de înalte piscuri scânteind de cristale, citea atât despre materia organică, despre calitățile protoplasmei, despre această substanță delicată, care se menține într-o ciudată stare provizorie între organizare și dezorganizare, cât și despre dezvoltarea formelor ei născute din forme primare, dar veșnic prezente, citea participând cu o pasiune zeloasă la misterul sfânt și impur al vieții.

Ce era viața? Nu se știa. Era, fără îndoială, conștientă de sine însăși, dar asta încă nu însemna că știa ce este. Conștiința, ca urmare a senzațiilor exterioare, se trezea de timpuriu chiar la formele cele mai inferioare, cele mai primitive, însă era imposibil să fixezi prima apariție a fenomenelor conștiinței într-un anumit punct al desfășurării sale naturale sau individuale și să stabilești vreo dependență oarecare a conștiinței de un sistem nervos. Formele animale inferioare nu aveau sistem nervos și cu atât mai puțin se poate spune că aveau creier, dar cu toate acestea nimeni n-ar fi făcut greșeala să conteste că dispuneau de reflexe. Mai mult, puteai opri viața în ea însăși, nu numai activitatea organelor speciale ale senzațiilor exterioare care o făcea posibilă, nu numai nervii. Se mai putea suspenda, într-o clipă, sensibilitatea oricărei materii înzestrate cu viață, atât în regnul vegetal, cât și în regnul animal, și era posibil să narcotizezi ouă și spermatozoizi cu ajutorul cloroformului, clorhidratului sau al morfinei. Așadar, conștiința-în-sine-pentru-sine era pur și simplu o funcțiune a materiei organizate, și pe o treaptă superioară această funcțiune se întorcea contra propriului deținător, devenind o tendință de a aprofunda și de-a explica fenomenele, o tendință plină de nădejde și deznădejde a vieții de-a se cunoaște pe sine, o neliniște în-sine-pentru-sine a naturii și, până la sfârșit, o căutare zadarnică, deoarece viața ca atare nu se poate converti în cunoaștere, căci viața nu-i în stare să surprindă ultima cauză a ei înseși.

Prin urmare, ce era viața? Nimeni nu știa. Nimeni nu cunoștea punctul de origine de unde țâșnea, de unde scapăra. Pornind din acest punct, nimic nu mai era nemijlocit, izolat în domeniul vieții; dar viața însăși apăruse nemijlocit. Dacă se putea spune ceva în

privința aceasta, era numai atât: structura vieții trebuia să fi fost de un gen atât de evoluat, încât restul fără viață al lumii nu comporta nicio formă care să-i fie înrudită chiar de foarte departe. Între amiba pseudopodă și vertebrate deosebirea era neglijabilă, neînsemnată, în comparație cu deosebirea esențială care exista între fenomenele cele mai simple ale vieții și celelalte manifestări ale naturii care nu meritau să le numești nici măcar moarte, deoarece erau anorganice. Căci moartea nu era decât negația logică a vieții; dar între viață și restul fără viață al naturii se căsca un abis pe care știința încerca zadarnic să-l treacă. Oamenii își dădeau silința să-l circumscrie cu teorii pe care acest abis le sorbea fără să piardă nimic nici din profunzime, nici din întindere. Pentru a ajunge să stabilească o punte de legătură s-au lăsat amăgiți de o contradicție intrinsecă și au presupus existența unei materii vii incomplete, organisme încă neorganismizate – care se condensau de la sine în soluția de albumină, precum cristalul în soluția-mumă – cu toate că diferențierea organică ar fi trebuit să fie prima condiție și manifestare a oricărei vieți, căci nu se cunoștea ființă vie care să nu-și datoreze existența unei procreații. Victoria sărbătorită atunci când în adâncurile mării se pescuise mucilagiul originar deveni o rușine. Se dovedise că se luaseră niște depozite de ghips drept protoplasmă. Însă pentru a nu se opri totuși în fața miraculosului – căci viața compusă din aceleași elemente ca și natura anorganică și descompunându-se în ele, fără prezența unor forme intermediare, ar fi însemnat existența miraculosului – se văzură siliți să admită, oricum, o procreație originară, adică să creadă că organicul s-a născut din anorganic, ceea ce, la urma urmei, însemna tot acceptarea unui miracol. Continuară, astfel, să admită etape intermediare și o soluție de continuitate, să presupună existența unor organisme infinit inferioare celor cunoscute, dar care, la rândul lor, aveau ca ascendenți dibuiri de viață încă și mai primitive, adică protozoarele care ar fi trebuit să fie niște sinteze ale unor combinații albuminoidale și pe care nu le va vedea nimeni niciodată din cauza micimii lor ultrainframicroscopice…

Așadar, ce era viața? Era căldură, o căldură produsă de un

fenomen fără substanță proprie, dar care avea proprietatea să păstreze forma, era o febră a materiei ce însoțea procesul descompunerii și al recompunerii neîncetate a moleculelor de albumină, având o țesătură nemărginit de complicată și infinit de ingenioasă. Era însăși ființa a ceea-ce-nu-putea-fi, a ceea ce se legăna într-o dulce și dureroasă nehotărâre pe hotarul dintre ființă și neființă, în acest proces neîncetat și înfrigurat al destrămării și reînnoirii. Nu era materie, dar nu era nici spirit. Era ceva între amândouă, un fenomen sprijinit de materie, ceva asemenea curcubeului arcuit peste cascadă, ceva asemenea flăcării. Dar cu toate că nu se trăgea din materie, acest ceva era senzual până la voluptate și până la dezgust, adică era însăși nerușinarea naturii devenită senzitivă și sensibilă în sine, forma impudică a ființei. Era o veleitate tainică și senzuală în frigul cast al universului, o impuritate profund voluptuoasă de nutriție și de excrețiune, o miasmă excretoare de acid carbonic și de substanțe nocive, dar de proveniență și de origine necunoscute. Era o nestatornicie fără măsură, amplificare și proliferare a ceva buhăit, făcut din apă, albumină, sare și grăsimi, numită carne și care devenea formă, imagine și frumusețe, fiind însă reprezentarea senzualității și a dorinței. Căci această formă și această frumusețe nu erau purtate de spirit, ca operele poetice și muzicale, ba mai mult, nu erau susținute nici măcar de o substanță neutră și absorbită spiritualicește, de o materie incarnând spiritul într-un mod inocent așa cum sunt formele și frumusețile operelor plastice. Dimpotrivă, formele și frumusețile acestea erau susținute și se desfășurau în cadrul unei substanțe trezite, într-un chip necunoscut, la voluptate, al materiei organice înseși care trăiește descompunându-se, al cărnii intrate în putrefacție…

În ochii tânărului Hans Castorp, ale cărui priviri se odihneau pe întinderea văii scânteietoare, învăluit cum era de căldura trupului, păstrată cu zgârcenie de blănuri și de lână în această noapte înghețată, imaginea vieții apăru luminată de paloarea astrului mort. Plutea în fața lui, undeva departe, în spațiu, și în același timp parcă lipit de simțurile lui, acest trup, acest corp de o albeață searbădă, răspândind miresme și aburi, lipicios, cu pielea în toată

impuritatea și imperfecțiunea naturii lui, cu pete, papile și părți îngălbenite, cu crăpături și regiuni granulo-peliculare, învăluit de curgerea și învolburarea gingașă a mijirii tuleielor. Imaginea vieții i se înfățișa rezemată nu de frigul fără viață al materiei, ci în sfera ei aburită, nepăsătoare, stând cu capul încununat de ceva răcoros, cornos și pigmentat, care era un produs al pielii, cu mâinile sub ceafă, și privind pe sub pleoapele plecate cu niște ochi care prezentau o variație nesfârșită de nuanțe ale irisului, cu buzele întredeschise și ușor răsfrânte, sprijinindu-se cu toată greutatea pe un picior în așa fel încât osul șoldului ieșea în relief prin carne, iar genunchiul celuilalt picior ușor îndoit atingea partea interioară a gambei, în timp ce piciorul însuși nu atingea pământul decât cu vârful degetelor. Stătea așa, întorcându-se surâzând, încrezătoare în farmecul ei, cu coatele în mâneci lucioase, îndepărtate, aduse în față în simetria perfectă a membrelor sale. Golului întunecat și mirosind a transpirație al subsuorilor îi corespundea într-un mistic triunghi întunericul nocturn din poale, așa cum ochilor le corespundea gura roșie și epitelială, iar bobocilor roșii ai sânilor, ombilicul vertical și lunguieț. Sub impulsul unui organ central și al unor nervi motori, care porneau din coloana vertebrală, pântecele, toracele și caverna pleuroperitoneală se dilatau și se strângeau ritmic, iar răsuflarea caldă și umezită de mucoasele aparatului respirator ieșea printre buze, după ce în alveolele pulmonare provocase combinarea oxigenului cu hemoglobina din sânge pentru a îngădui respirația interioară. Căci Hans Castorp înțelegea că acest trup viu era în echilibrul misterios al structurii lui, hrănit cu sânge, străbătut de nervi, de vene, de artere și de vase capilare, scăldat de limfă, cu scheletul interior făurit din piese găunoase, dar umplute cu măduvă grasă – adică din oase late, lungi și scurte, construite cu ajutorul substanței de bază a sărurilor de calcar, a gelatinei și a cleiului care le consolida pentru a putea să reziste; cu capsule și cavități unsuroase, cu tendoanele, cartilajele și articulațiile lui, cu mușchii în număr de peste două sute, cu organele lui centrale, servind la nutriție, respirație, simțire și comunicare, cu membranele lui protectoare, cu cavitățile lui umorale, cu glandele lui abundente în secreții și cu încâlceala

canalelor și a fisurilor complexei lui structuri interioare, care cu lumea exterioară comunica prin orificii: înțelegea că acest eu unificator viu al unei ordini superioare era foarte îndepărtat de specia acelor ființe extrem de simple care respirau, se hrăneau și chiar gândeau cu întreaga suprafață a organismului, și în același timp că el însuși era alcătuit din mii și mii de asemenea organisme minuscule care izvorâseră numai dintr-unul singur dintre ele, se înmulțiseră dublându-se mereu și mereu și că, apoi, s-au organizat, s-au diferențiat și au crescut izolat, făcând să se nască forme care erau condiția și rezultatul dezvoltării lor.

Trupul, așa cum i se înfățișa atunci, această făptură unică, acest eu-al-vieții, era, așadar, o formidabilă multitudine de individualități care respirau și se hrăneau cu scopuri bine precizate, își pierduseră într-un atare grad propria autonomie, deveniseră atât de complet componente anatomice, încât funcțiunea unora se reducea la percepția luminii, a sunetului, a pipăitului sau a căldurii, pe când altele nu mai erau în stare decât să-și modifice formele, contractându-se, sau să secrete lichide, ba altele nici nu se dezvoltaseră decât pentru a apăra, ajuta și transmite sucuri, la fel cum altele, în sfârșit, erau bune în mod exclusiv numai pentru reproducere. Existau și deficiențe ale acestei pluralități organice ajunse până la forma superioară a eului, cazuri în care multitudinea individualităților inferioare nu era organizată decât într-un mod superficial și nesigur într-o unitate superioară a vieții. Prietenul nostru studios medita asupra fenomenului constituirii de colonii de celule, învăța că există semiorganisme, algele – ale căror celule individualizate nu erau învelite decât de o membrană, fiind, câteodată, izolate unele de altele – organisme, totuși, multicelulare, dar care, de-ar fi fost întrebate, n-ar fi știut să răspundă dacă ar voi să fie considerate ca o aglomerare de individualități unicelulare sau ca o ființă în sine, și făcând mărturisiri asupra lor înseși s-ar fi legănat în chip straniu între eu și noi. Aici, natura îi dezvăluia o stare intermediară între asociația nenumăratelor individualități elementare care alcătuiau țesuturile și organele eului superior – și libera existență individuală a acestor elemente simple: organismul

multicelular nu era decât una dintre formele de realizare a procesului ciclic în care viața se desfășura printr-o mișcare circulară din zămislire în zămislire. Căci actul fecundării, contopirea sexuală a două corpuri formate din celule se găsea la originea formării oricărui individ pluriform, așa cum îl găseai și la originea oricărei specii de creaturi elementare și individuale, și acest act făcea cale întoarsă numai pentru el însuși. Căci acest act dăinuise de-a lungul multor generații care nu avuseseră nevoie de el pentru a se înmulți, deoarece se perpetuau divizându-se mereu, până sosi un moment în care descendenții născuți fără ajutorul sexului au fost constrânși iarăși la împreunare, și acolo ciclul se închidea. Astfel multiplul domeniu al vieții, născut din contopirea nucleelor a două celule străbune, era deci comunitatea de viață a multor individualități celulare, formate în mod asexuat; dar dezvoltarea acestui multiplu domeniu era înmulțirea lor, iar ciclul zămislirii se închidea atunci când celulele sexuale, elemente crescute numai în vederea perpetuării, erau constituite în cuprinsul acestui domeniu și găseau drumul către contopirea care stimula din nou viața.

Cu un volum de embriologie sprijinit pe coșul pieptului, tânărul nostru aventurier urmărea dezvoltarea organismului, începând din clipa în care spermatozoidul, unul dintre atâția și primul dintre ei, înaintând datorită mișcărilor repezi ale cilului vibratil din partea sa posterioară izbea cu vârful capului membrana ovulului și pătrundea în citoplasma pe care viețuitorul nutritiv o forma ca să-l primească, apoi protoplasma îl învăluia din toate părțile pentru a-l resorbi. Nu exista caricaturizare sau farsă cu care natura să nu se fi complăcut în variantele acestui fenomen care rămânea, în sine, neschimbat. Sunt animale la care masculul este un parazit în intestinul femelei. Sunt altele la care brațul procreatorului pătrunde în gâtul procreatoarei pentru a-și depune sămânța, și, după ce este înghițit și apoi vomitat, o ia la goană pe degete cu singurul scop de-a zăpăci știința care, cu un termen greco-latinesc, îl definise ca pe o ființă trăind autonom. Hans Castorp află despre polemica dintre școlile savante ale oviștilor și animalculiștilor, căci primii pretindeau că ovulul era o broască, un câine sau un om la dimensiuni minuscule, dar complet format, și

că sperma nu făcuse decât să declanșeze creșterea și dezvoltarea, pe când ceilalți vedeau în spermatozoidul care, pentru ei, avea cap, brațe și picioare, o prefigurare a unei ființe vii, căreia ovulul nu-i folosea decât de mediu nutritiv – până când căzură de acord cu toții să atribuie merite egale și ovulului, și celulei fecundatoare, deoarece amândouă își trăgeau obârșia din celulele originar identice ale procreării. Hans Castorp își imagina organismul unicelular al oului fecundat – deci pe punctul de-a se transforma într-un organism multicelular – zbârcindu-se, divizându-se, și vedea corpurile celulelor formând blastula la care membrana interioară se răsfrângea înlăuntru dând naștere unei cavități unde începea să se îndeplinească funcția de nutriție și digestie. Era rudimentul tubului digestiv, animalul originar, forma fundamentală a oricărei vieți animale, forma fundamentală a frumuseții carnale. Cele două straturi epiteliale, cel exterior și cel interior, apăreau ca niște organe primitive care, prin ieșituri și adâncimi dădeau naștere glandelor și țesuturilor, organelor de simț, prelungirilor trupului. O fâșie a stratului exterior se îngroșa, se îndoia înlăuntru, formând un jgheab, care apoi se închidea, constituind canalul medular, apoi devenea coloană vertebrală și creier. Și așa cum vedea mucusul fetusului transformându-se într-un țesut fibros, într-un cartilagiu – deoarece, în loc de mucină, începea să apară o substanță gelatinoasă – tot așa vedea, în unele locuri, celulele conjunctive absorbind sărurile calcaroase și substanțele grase din sucurile în care înotau, pentru a se osifica. Embrionul omului stătea ghemuit, îndoit înlăuntrul său, cu coadă, abia deosebit de acela al porcului, având un tub digestiv enorm, cu membrele pipernicite și informe, cu chipul larvar aplecat peste burta umflată, iar felul în care se dezvolta nu se înfățișa decât ca o repetare continuă a formării oricărei specii zoologice – după cum constata în mod competent știința întristătoare și foarte puțin măgulitoare care se ocupa cu aceste treburi. Pe lângă toate acestea, fetusul avea și niște crestături branhiale ca la calcan. Se pare, așadar, că este îngăduit, ba chiar necesar, să tragem anumite concluzii relative la aspectul destul de puțin uman pe care l-a prezentat de-a lungul diferitelor stadii omul ajuns la perfecțiune într-un anumit moment dat. Pielea

îi era prevăzută cu mușchi vibratori pentru a se apăra de insecte, fiind acoperită și cu păr din abundență, suprafața mucoasei nazale era impresionantă, avea urechile depărtate, mobile, jucând un rol important în aspectul chipului său, mult mai capabile să prindă zgomotele decât urechile noastre actuale. Ochii, prevăzuți și cu o a treia pleoapă ciliară, se găseau așezați lateral, de o parte și de alta a capului, în afara celui de al treilea – al cărui rudiment este astăzi glanda pineală – situat cam deasupra frunții, pentru a supraveghea văzduhul. Acest soi de om avea, printre altele, un tract intestinal foarte lung, multe măsele, un laringe cu pungi sonore ca să poată rage, iar glandele sexuale și le purta în cavitatea abdomenului.

Anatomia dezgolea și expunea în fața ochilor tânărului nostru studios membrele corpului omenesc, îi arăta mușchii, tendoanele și ligamentele, atât superficiale, cât și profunde: adică pe acelea ale coapselor, picioarelor și mai ales ale brațelor, ale umărului și antebrațului, îl învăța numele lor latinești cu care medicina, această proiecție a spiritului omenesc, le desemnase într-un stil nobil și elegant, ajutându-l să pătrundă până la schelet, a cărui alcătuire îi deschidea noi perspective asupra unității a tot ceea ce este uman, asupra legăturii dintre toate disciplinele. Și aici, fapt remarcabil, el regăsea adevărata – sau poate că trebuie să spunem: vechea sa chemare de a se pleca în fața activității științifice a unui reprezentant al științei, fapt pe care-l mărturisi, sosind aici, persoanelor întâlnite (domnul doctor Krokowski și domnul Settembrini). Pentru a învăța ceva – fără a avea preferințe anume – studiase prin diferite universități multe lucruri despre statică, elasticitatea suporturilor și despre rezistență și construcții, considerate ca o organizare rațională a materialului mecanic, neînsuflețit. Ar fi fost desigur o copilărie să ne închipuim că știința inginerului nostru și legile mecanicii au fost aplicate și asupra materiei organice, dar nici nu se putea pretinde că fuseseră complet înlăturate de aceasta din urmă. Ele se găseau pur și simplu reproduse și confirmate. Principiul cilindrului cu interiorul gol completa structura oaselor lungi medulare, în așa fel încât minimumul – calculat cu precizie – al substanței solide, corespundea necesităților statice. Un corp,

învățase Hans Castorp, care îndeplinea condițiile cerute de rezistența la tracțiune și compresiune, și nu era alcătuit decât dintr-un material tubular și elastic, putea suporta aceeași greutate ca și un corp compact din același material. Tot așa, în timpul formării oaselor medulare, se putea observa că pe măsură ce suprafața se osifica, părțile interioare, devenite inutile din punct de vedere mecanic, se transformau, din substanțe unsuroase, în măduvă galbenă. Osul femural era o macara la construirea căreia materia organică, prin flexiunea piesei osoase, descria aproape la milimetru exact aceleași curbe de compresiune și tracțiune pe care Hans Castorp ar fi trebuit în mod obligatoriu să le indice dacă ar fi prezentat grafic un aparat având aceeași sarcină. O constată cu mulțumire, căci de-acum înainte va putea să aibă cu femurul – și cu materia organică în general – o triplă legătură: lirică, medicală și tehnică; atât de puternic îl impresionaseră cele aflate; iar aceste trei legături, își închipuia el, nu formau decât una singură din punct de vedere uman, erau variantele uneia și aceleiași statornice expresii a aptitudinilor umaniste…

Cu toate acestea, performanțele protoplasmei rămâneau încă inexplicabile, căci se părea că vieții îi este interzis să se cunoască pe ea însăși. Cea mai mare parte dintre fenomenele biochimice erau nu numai necunoscute, ci se părea chiar că însușirea firească a naturii lor e de a scăpa înțelegerii omenești. Nu se știa aproape nimic despre structura și compoziția acestei unități vii care se numea „celulă”. La ce servea să numeri piesele constituitive ale mușchiului mort? Pe de altă parte, nu era cu putință să analizezi în mod chimic mușchiul viu; chiar modificările pe care le aducea după sine rigiditatea cadaverică erau de-ajuns să răpească orice înțeles unor asemenea experiențe. Nimeni nu pricepea fenomenul metabolismului, nimeni – esența funcțiunii nervoase! Ce însușiri aveau papilele gustative ca să ne redea simțul gustului? În ce anume constau diferitele excitații prin mirosuri ale unor anumiți nervi senzitivi? Mirosul specific al animalelor și al oamenilor se datora unor substanțe pe care nimeni nu știa să le determine. Prost elucidată era și compoziția lichidului secretat, numit sudoare. Glandele sudoripare răspândeau miresme care jucau în

mod incontestabil un rol important la mamifere, dar despre ele nu se cunoaște mare lucru la om. Rămânea obscură funcțiunea fiziologică a unor părți ale trupului omenesc – părți ce sunt, se pare, destul de importante. Se putea neglija apendicele, care era un mister – și la iepurele de casă se găsește umplut în mod constant cu o materie despre care nu se știe nici cum este evacuată, nici cum se reîmprospătează. Dar ce se întâmplă cu materia albă și cenușie din cutia craniană, ce se întâmplă cu centrul vizual care avea legături cu nervul optic și cu straturile de materie cenușie ale „punții"? Materia medulară cerebrală și spinală era atât de fragilă, încât nu exista nicio speranță de a-i pătrunde vreodată structura. Ce făcea ca activitatea emisferelor cerebrale să înceteze în timpul somnului? Ce împiedica stomacul de la autofagie, ceea ce, de fapt, se întâmpla câteodată la cadavre? Unii răspundeau: viața; o deosebită putere de rezistență a protoplasmei vii – și se prefăceau a nu băga de seamă că asta este o explicație mistică. Teoria unui fenomen atât de banal ca febra era plină de contradicții. Accelerarea modificărilor chimice avea drept consecință o mărire a producerii de căldură. Dar de ce, în alte împrejurări, nu era stimulată și pierderea de căldură? Încetarea funcțiilor glandelor sudoripare se datora contracțiilor pielii? Dar numai în cazul frisoanelor date de febră se putea constata un asemenea fenomen, căci, altfel, pielea era de obicei caldă. „Îmbujorarea", febra, indica sistemul nervos central ca sediu al cauzelor ce provocau accelerarea modificărilor chimice, dar ea era și o particularitate a pielii, pe care biologii se mărgineau s-o califice drept anormală, deoarece nu știau s-o explice.

Dar toată această neștiință aproape că nu înseamnă nimic față de perplexitatea care te cuprindea când aveai de-a face cu un fenomen cum este memoria sau cu unul încă și mai uluitor cum este transmiterea ereditară a calităților dobândite. Era imposibil să concepi măcar o explicație mecanică a unei asemenea însușiri a substanței celulare. Spermatozoidul care transmitea ovulului nenumăratele și complexele caracteristici individuale ale tatălui nu putea fi văzut decât la microscop, iar imaginea cea mai puternic mărită nu-l făcea să apară decât ca un corp omogen, ceea ce nu

îngăduia să i se determine originea; căci apărea identic la animalele cele mai diverse. Acestea îi erau condițiile de organizare și ele te sileau să presupui că nu se putea întâmpla altfel cu celula decât cu corpul superior pe care avea să-l nască; altfel spus, că și ea însăși era un organism superior care, la rândul său, era alcătuit din corpuri vii, din unități de viață individualizate. Se trecea, astfel, de la un element despre care se presupusese până atunci a fi cel mai mic, la un alt element care trebuia să fie infinitezimal de mic, și în modul acesta te vedeai constrâns să descompui elementul elementar în elemente și mai elementare. Nu exista nicio îndoială că așa cum regnul animal era format din diferite specii de animale și așa cum organismul animalic-omenesc era compus dintr-un întreg regn de specii celulare, tot așa și organismul celulei era alcătuit de un nou și multiplu regn animal de unități vii, elementare, a căror mărime era foarte depărtată de limita vizibilității atinsă de microscop – unități care creșteau din sine și se înmulțeau prin sine, constrânse de legea de a nu reproduce decât unități asemănătoare lor, și serveau în comun, conform principiului fundamental al diviziunii muncii, forma de viață situată imediat deasupra lor.

Erau genele, bioblastele, bioforii – iar Hans Castorp se simți încântat să facă cunoștință cu ele în această noapte înghețată și să le afle numele. Dar intrigat la culme cum era, se întreba care putea fi natura lor elementară, dacă le examinai mai îndeaproape. Deoarece, întrucât aveau viață, trebuiau să aibă și o organizare corespunzătoare, căci viața este organizare; dar dacă erau organizate nu mai puteau fi elementare, căci un organism nu mai este elementar, ci plural. Prin urmare, erau unități de viață care se situau ierarhic sub unitatea celulei pe care o alcătuiau în mod organic. Însă, dacă lucrurile stăteau astfel, și cu toate că erau de o micime inimaginabilă, chiar ele trebuiau să fie „făurite" din ele însele, „făurite" în chip organic, ca forme ale vieții; deoarece conceptul de unitate vie era identic cu conceptul ansamblului organic de unități mai mici și inferioare, de unități de viață organizate în vederea unei vieți superioare. Atâta vreme cât, divizându-le mereu, dădeai peste alte unități organice care aveau

calitățile vieții – adică funcțiunile asimilării, dezvoltării și înmulțirii – nu se putea presupune că ar exista vreo limită. Și atâta vreme cât se discuta despre unități vii, nu se putea vorbi decât în mod eronat despre unități elementare, întrucât conceptul unității avea drept corolar *ad infinitum* o unitate subordonată și componentă, iar viața elementară – adică ceva care și devenise viață, dar încă mai era elementară – nu exista.

Însă măcar că logica nu-i admitea existența, o asemenea viață trebuia, la urma urmei, să existe, deoarece ideea generației spontanee – adică: ivirea vieții din nonviață – nu putea fi dată la o parte, iar acest abis pe care căutau zadarnic să-l astupe în materia exterioară, abisul dintre viață și nonviață, trebuia cumva astupat sau sărit pentru a se ajunge în miezul materiei intime a naturii. Această divizare trebuia să ducă, nu se știe când, la „unități" care fără îndoială că erau compuse, dar nu încă organizate, existențe intermediare între viață și nonviață, adică grupe de molecule care formau trecerea de la organizarea vie la chimia pură. Însă ajuns în fața moleculei chimice, te aflai iarăși pe marginea unui abis deschis, infinit mai tainic decât acela dintre natura organică și anorganică: abisul dintre materie și nonmaterie. Căci molecula se compunea din atomi, iar atomul nu era nici pe departe atât de mare încât să poată fi definit altfel decât ca peste măsură de mic. Era doar o condensare minusculă, infimă, inițială și tranzitorie a nonmateriei, a încă-ne-materiei, dar asemănătoare materiei – o condensare a energiei, care abia de mai putea fi considerată materială, dar pe care trebuia să ți-o închipui ca pe un stadiu de limită, intermediar între materialitate și imaterialitate. Și astfel se punea problema unei alte origini originare, infinit mai tainice și mult mai ciudate decât acea a generației spontanee: anume a originii materialității izvorâte din imaterialitate. De fapt, abisul dintre materie și nonmaterie se cerea astupat cu și mai multă statornicie decât acela dintre natura organică și cea anorganică. Trebuia să existe, în mod necesar, o chimie a imaterialului, a combinațiilor imateriale din care izvorâse materia, așa cum organismele își trăgeau obârșia din combinațiile anorganice, iar atomii puteau fi protozoarele și monerele materiei – o substanță

care era și încă nu era materială. Dar ajunși la „ceea ce nu este încă" nici măcar nu mai aveam un criteriu de comparație; și „ceea ce nu este încă nici măcar mic" ne apare ca ceva uriaș de mare, iar pasul făcut spre atom ne va apărea, fără exagerare, fatal în cel mai înalt grad. Căci în ultima clipă, chiar când materia încetează să se mai dividă și să se infinitezimalizeze, în fața noastră apare brusc universul astronomic!

Atomul este un sistem cosmic, încărcat cu energie, în interiorul căruia gravitează într-o rotație frenetică niște corpuri în jurul unui centru asemănător soarelui și ale cărui comete parcurg spațiul eteric cu viteze de ani-lumină pe orbitele lor excentrice, ținute în echilibru prin puterea corpului central. Printr-o comparație putem da ființelor multicelulare denumirea de „stat celular". Orașul, statul, comunitatea socială, organizate după principiul diviziunii muncii, sunt nu numai comparabile cu viața organică, ci ele o repetă în mod fidel. Tot așa, în intimitatea naturii se repetă, se reflectă la infinit, macrocosmicul univers stelar, ale cărui aglomerări, grămezi, nebuloase, nori, figuri selenare pluteau la căpătâiul studiosului nostru înfofolit, pe deasupra văii scânteind de zăpadă. Nu era oare îngăduit să te gândești că poate anumite planete din sistemul solar atomic – aceste îmbulziri și căi lactee ale sistemelor solare care compun materia – așadar, că unul sau altul dintre aceste corpuri cerești din imensitatea Universului se află într-o stare asemănătoare cu aceea care a făcut din pământ sediul vieții? Pentru un tânăr febril, cu mintea puțin înnegurată, un tânăr care nu era cu desăvârșire lipsit de experiență în domeniul lucrurilor anormale, o asemenea speculație nu numai că nu părea deloc extravagantă, ci se înfățișa chiar seducătoare până la a se impune cu toată tăria logică a adevărului. „Micimea" corpurilor stelare din cuprinsul lumii ar constitui o obiecție foarte puțin valabilă, căci orice măsurătoare – care implică noțiunile de „mic" și „mare" – își pierdea sensul cel mai târziu în clipa în care ni se dezvăluie caracterul cosmic al acestor particule infinitezimale, iar noțiunile de „înlăuntru" și „în afară" pierd și ele din temeinicie. Lumea atomilor era un exterior; tot așa cum, foarte probabil, steaua terestră pe care o locuim noi, privită din punct de vedere

organic, era un adânc interior. Dar un savant, în visul lui cutezător, n-a mers până acolo încât să vorbească despre „animalele Căii Lactee", despre monștrii cosmici, a căror carne, oase și creieri erau formate din sistemele solare? Și dacă, așa cum gândea Hans Castorp, totul reîncepea de la capăt în clipa când credeai că ai ajuns la sfârșit? Sau poate că, în adâncimea și interioritatea sa cea mai tainică, el însuși era acela care se regăsea încă o dată, el, tânărul Hans Castorp, încă o dată, încă de o sută de ori învelit călduros, pe același balcon, și cu vederea spre același clar de lună al unei nopți geroase, în vârful muntelui, cu degetele amorțite și obrajii dogorind, studiind cu pasiune umanistă și medicală, viața trupului?

Anatomia patologică, din care ținea aplecat un volum spre lumina roșiatică a lămpii mici, îl lămurea printr-un text presărat cu ilustrații, asupra caracteristicilor unor grupe parazitare ale celulelor și ale tumorilor infecțioase. Erau forme ale țesuturilor – și, unele dintre ele, ce-i drept, de o voluptuoasă exuberanță – provocate de izbucnirea unor celule străine într-un organism care se arătase deosebit de primitor și într-un fel oarecare – deși ar trebui mai bine să se spună: într-un fel destul de dezmățat – oferea condiții prielnice dezvoltării lor. Grav nu era faptul că parazitul sustrăgea hrana din țesutul ce-l înconjura; însă hrănindu-se ca oricare celulă, el producea secreții organice care se dovedeau a fi uimitor de toxice și, evident, vătămătoare pentru celulele organismului care îl adăpostea. Se reușise izolarea și prezentarea sub o formă concentrată a toxinelor câtorva microorganisme, și biologii erau uluiți de dozele infime ale acestor secreții care erau pur și simplu niște albuminoide, dar care, pătrunzând în circuitul interior al unui animal, provocau fenomenele unei otrăviri dintre cele mai primejdioase și trăgeau după ele o distrugere fulgerătoare. Aspectul exterior al acestui dezmăț era o excrescență a țesutului, tumoarea patologică fiind reacția celulelor sănătoase împotriva bacililor încuibați în mijlocul lor. Se formau ghinduri de mărimea boabelor de mei, făcute din celule cu înfățișare vâscoasă, dintre care unele extraordinar de bogate în protoplasmă, de mărimi colosale și pline de o mulțime de germeni, între care și în care se

aciuau bacteriile. Această efervescență însă aducea cu sine o prăbușire rapidă, căci imediat nucleele acestor celule monstruoase începeau să se chircească și să se descompună, iar protoplasma lor să se coaguleze; alte zone vecine ale țesutului erau atinse în continuare de această acțiune străină, fenomene inflamatorii se răspândeau și atacau vasele apropiate; globulele albe se îngrămădeau, atrase de locul dezastrului; moartea prin coagulare progresa iute; și, în acest timp, otrăvurile solubile ale bacteriilor amorțiseră de mult centrii nervoși, organismul avea temperatură mare și, cu pieptul năpădit ca de o vijelie, se îndrepta clătinându-se către propria destrămare.

Iată ce-i spunea patologia, știința despre maladii, despre durerea altoită în trup, dar fiind legată de trup era implicit legată și de plăcerile trupești. Boala era forma dezmățată a vieții. Iar viața era oare interesată de acest fapt? Poate că și ea nu era decât o maladie infecțioasă a materiei, întocmai cum ceea ce se putea numi originea primă a materiei nu era decât, eventual, tot o boală, decât răsfrângerea și proliferarea imaterialului. Primul pas spre rău, adică atât spre voluptate, cât și spre moarte, izvora fără nicio îndoială de acolo unde – iscată de excitarea unei infiltrații străine – o primă condensare a spiritului, o vegetație patologică, luxuriantă, de țesuturi se înfiripa și – semivoluptate și semiapărare – constituia prima treaptă a ceea ce este substanța, trecerea imaterialului la material. Era căderea în păcat. A doua zămislire originară, trecând de la anorganic la organic, nu era decât o primejdioasă trecere la conștiință a trupului, tot așa cum boala organismului este o trecere exagerată și o accentuare dezmățată a naturii sale fizice – astfel, viața nu era decât o înaintare anevoioasă pe cărarea aventuroasă a spiritului, o răsfrângere de fierbințeală nerușinată a materiei trezite la sensibilitate și care se arătase dispusă să răspundă acestei chemări…

Cărțile stăteau așezate teanc pe măsuță, sub lampă; una singură era jos, lângă șezlong, pe rogojina balconului, iar aceea pe care Hans Castorp o studiase ultima îi apăsa stomacul, îi tăia respirația, dar fără ca materia lui cenușie să fi poruncit mușchilor respectivi să o îndepărteze. Citise pagina de sus și până jos, bărbia

îi atinsese pieptul și pleoapele i se lăsaseră peste ochii albaștri și naivi. Vedea chipul vieții, membrele ei sănătoase, frumusețea ei întrupată în carnație. Ea își trase mâinile de sub ceafă și întinse brațele deschise, în interiorul cărora, mai ales prin transparența pielii gingașe de la articulația cotului, se desenau venele, cele două ramuri ale venelor mari albăstrii – aceste brațe de un farmec nespus. Se aplecă pentru el, se aplecă spre el, peste el, iar el îi simți mireasma trupească, simți inima bătându-i puternic. O căldură suavă îi înlănțui gâtul și în vreme ce, aproape pierzându-și cunoștința de plăcere și de spaimă, își apăsa mâinile pe partea din afară a brațelor, acolo unde pielea întinsă pe triceps era de o frăgezime răcoroasă, simți pe buze sorbirea umedă a sărutului.

Dans macabru

La puțină vreme după Crăciun, muri domnul pasionat de călărie… Dar mai înainte fusese și Crăciunul, adică acele două zile de sărbătoare sau, mai precis, socotind și seara de Ajun, acele trei zile pe care, clătinând din cap cu o anumită teamă, Hans Castorp le văzuse apropiindu-se în timp ce se întreba cum se vor desfășura, și care, apoi, răsăriseră și apuseseră ca toate zilele obișnuite, cu o dimineață, o amiază și o seară, și cu o vreme potrivită (se dezghețase puțin), deloc deosebită de altele de felul lor: pe dinafară se deosebiseră oarecum de celelalte, și în răstimpul hărăzit lor puseseră stăpânire pe mintea și inima oamenilor, iar pe urmă se prefăcuseră într-un trecut apropiat și apoi din ce în ce mai depărtat, lăsând totuși amintiri despre niște zile oarecum diferite de celelalte…

Fiul consilierului aulic, pe nume Knut, veni să-și petreacă vacanța și locui la tatăl său în aripa din stânga – un băiat drăguț, dar a cărui ceafă începuse să fie, încă de pe acum, cam proeminentă. Prezența tânărului Behrens se simți în atmosferă; doamnele deveniră vesele, cochete și irascibile, iar în conversațiile lor era vorba mereu despre întâlnirile cu Knut, în grădină, în pădure sau în cartierul Cazinoului. De altfel Knut avu și musafiri: câțiva colegi

de universitate urcară din vale – vreo șase sau șapte studenți care locuiau în sat, dar luau prânzurile la consilierul aulic și colindau cu camarazii lor împrejurimile. Hans Castorp îi ocoli. Îi ocoli pe acești tineri și când era cazul chiar fugi de ei, împreună cu Joachim, căci nu dorea deloc să-i întâlnească. Pe cel care făcea parte dintre cei de-aici, de sus, îl despărțea o întreagă lume de acești petrecăreți, de acești turiști care-și învârteau bastoanele, așa că nu voi să audă și să știe nimic despre ei. În afară de asta, cei mai mulți păreau originari din nord, poate că printre ei se găseau concetățeni de-ai lui, și Hans Castorp căuta să evite cu orice preț asemenea întâlniri și adesea se gândea cu silă la eventualitatea sosirii vreunui hamburghez la Berghof, cu atât mai mult cu cât Behrens îi spusese că Hamburgul furniza stabilimentului un contingent impunător. Poate că se găseau și printre bolnavii grav sau printre muribunzii pe care nu-i vedeai. Nu era decât unul singur, un negustor cu obrajii scofâlciți, care stătea de câtăva vreme la masa doamnei Iltis și care era originar din Cuxhaven. Gândindu-se la această vecinătate, Hans Castorp se bucura că aici aveai atât de puțin contact cu pacienții care nu erau comesenii tăi, dar mai ales că ținutul lui natal era întins și împărțit în sfere sociale foarte deosebite. Prezența neobservată a acestui negustor potolea mult îngrijorările iscate de gândul că aici ar putea întâlni hamburghezi.

Seara sfântă se apropie deci și sosi într-o bună zi până aproape de ușă, iar în ziua următoare apăru… Trecuseră șase săptămâni de când Hans Castorp se mirase că aici se și vorbea despre Crăciun; prin urmare, tot atâta timp, dacă am vrea să-l redăm în cifre, cât durase șederea pe care și-o propusese din capul locului, plus cele trei săptămâni petrecute în pat. Totuși, aceste prime șase săptămâni i s-au părut a fi un considerabil interval de timp, mai ales la început, gândea Hans Castorp – în vreme ce acum cantitatea egală aproape nu mai avea nicio importanță: încât cei din sufragerie aveau dreptate să facă atât de puțin caz de un asemenea lucru. Numai șase săptămâni, adică nici măcar câte zile numără săptămâna; dar ce puteau ele să însemne de îndată ce doreai să știi ce reprezenta una dintre aceste săptămâni, una

dintre aceste mici alergări în cerc, de luni până duminică și apoi din nou luni. Era de-ajuns să te întrebi ce valoare și ce importanță avea cea mai mică și mai apropiată unitate, pentru a înțelege că totalul nu prea putea produce mare lucru, acest total care, pe deasupra, mai suferea o reducere, o condensare, ba chiar un fel de anulare destul de sensibilă. Ce însemna o zi, socotită, de pildă, începând din clipa când te așezai la masa pentru dejun, până la întoarcerea aceleiași clipe, după douăzeci și patru de ore? Nimic – cu toate că trecuseră douăzeci și patru de ore. Și ce reprezenta o oră petrecută la cura de odihnă, la plimbare sau la masă – mai cu seamă că enumerarea epuiza aproape toate posibilitățile de a face să treacă această unitate de timp? Tot nimic. Totalul acestor nimicuri însă nu era nici el, prin natura lui, susceptibil de a fi luat în serios. Faptul nu devenea serios decât atunci când coborai spre cele mai mici unități: aceste de șapte ori șaizeci de secunde, în timpul cărora țineai termometrul în gură ca să poți completa în continuare graficul curbei de temperatură, le plăteai scump și erau extrem de importante; ele se dilatau până la a forma o mică eternitate și introduceau etape de o foarte mare trăinicie în goana umbrelor marelui Timp…

Sărbătoarea abia dacă stingherea regimul obișnuit al locatarilor Berghof-ului. Cu câteva zile mai înainte fusese așezat în partea stângă a sufrageriei, lângă masa rușilor de rând, un brad zvelt, iar mireasma lui câteodată se amesteca în treacăt cu miresmele felurilor variate de mâncare, un brad mare ce isca luciri de gânduri în ochii câtorva persoane din jurul celor șapte mese. La cina din ziua de 24 decembrie, bradul fu împodobit cu beteală, cu globuri de sticlă, conuri de pin aurite, merișoare atârnate în plase și diferite feluri de bomboane, iar lumânările de ceară colorată rămaseră aprinse în timpul mesei și după-masă. Se zvonea că și bolnavilor din camere li se aprinseseră la căpătâi niște brăduleți; fiecare și-l avea pe-al său. Serviciul de mesagerie împărțise multe pachete în ultimele zile. Joachim Ziemssen și Hans Castorp primiseră și ei pachete din regiunea lor îndepărtată, de la șes, cu daruri împachetate grijuliu, pe care le întinseseră prin camere: haine alese cu gust, cravate, lucruri de lux din piele și nichel, și

multe prăjituri de sărbători, nuci, mere și marțipan – provizii la care verii se uitară cu un ochi îndoielnic, întrebându-se când va sosi clipa în care vor fi în stare să le guste. Hans Castorp știa foarte bine că Schalleen fusese aceea care-i aranjase pachetul și tot ea cumpărase darurile după ce se sfătuise temeinic cu unchii. James Tienappel alăturase o scrisoare pe hârtie groasă pentru scrisori, dar bătută la mașină. Unchiul îi transmitea urările de bine ale bătrânului unchi și ale sale personale, urări de sărbători, și urări de însănătoșire, și adăuga, cu mult simț practic, și urările de Anul Nou care avea să sosească peste puțină vreme, adică făcuse întocmai cum procedase însuși Hans Castorp atunci când, întins în pat, trimisese din vreme scrisoarea pentru Crăciun consulului Tienappel, precum și o dare de seamă amănunțită asupra propriei sănătăți.

Pomul din sufragerie ardea, sfârâia, parfuma și întreținea în minți și în inimi conștiința acelei ore. Cu toții se îmbrăcaseră elegant, domnii în ținute de rigoare, doamnele purtând bijuterii pe care soții iubitori le trimiseseră, poate, de la șes. Clavdia Chauchat pusese și ea, în locul jachetei de lână care era la modă aici, o rochie elegantă, dar de o croială puțin cam arbitrară sau mai curând națională: un ansamblu de culoare deschisă, brodat și cu cordon, un model rustic rusesc sau poate balcanic, eventual bulgăresc, împodobit cu mici fluturași de aur și ale cărui cute bogate dădeau siluetei o împlinire deosebit de mlădioasă, armonizându-se cu ceea ce Settembrini numea cu plăcere „fizionomia ei tătărească” sau cu „ochii ei de lup al stepelor”. La masa rușilor bine toți erau foarte veseli; de acolo a pornit primul dop de șampanie, și abia după aceea celelalte mese comandară și ele, la rândul lor, șampanie. La masa verilor, bătrâna mătușă a fost aceea care a comandat pentru nepoată-sa și pentru Marusia, tratându-i pe toți. Meniul era ales și se încheia cu plăcintă cu brânză și cu bomboane; îl completară cu cafea și cu lichioruri, iar din vreme în vreme câte o creangă de brad, care se aprindea și pe care trebuiau s-o stingă repede, isca panică stridentă și exagerată. Settembrini, îmbrăcat ca de obicei, veni spre sfârșitul cinei să stea o clipă, cu scobitoarea lui, la masa verilor, o tachina pe doamna

Stöhr și vorbiră puțin despre Fiul Dulgherului și învățătorul omenirii a cărui zi de naștere era sărbătorită azi. Nu se știa cu certitudine dacă trăise în realitate. Dar ceea ce s-a născut în acele vremuri și a pornit într-un marș biruitor a fost ideea valorii sufletului individual, concomitent cu ideea de egalitate – pe scurt, democrația individualistă. Întru acest gând primi să golească paharul pe care-l ridicară în cinstea Lui. Doamna Stöhr găsi că acest fel de-a judeca era „cu dublu înțeles și fără suflet". Se sculă protestând și, cum lumea începuse să și treacă în salon, tovarășii de masă îi urmară exemplul.

Însemnătatea și însuflețirea reuniunii din seara aceasta se datorau și faptului că urma să i se înmâneze consilierului aulic darurile; el veni, de altfel, numai pentru o jumătate de oră, împreună cu Knut și cu domnișoara von Mylendonk. Ceremonia se desfășură în salonul unde se aflau aparatele optice. Darul rușilor era un obiect de argint, o tavă mare, rotundă, în mijlocul căreia fusese gravată monograma celui ce-o primea, și care nu putea folosi la nimic, fapt ce sărea în ochi. Pe șezlongul oferit de ceilalți pacienți, cu toate că nu avea nici învelitoare, nici pernă, fiind acoperit numai cu o pânză, te puteai cel puțin întinde. Dar avea spătarul mobil și Behrens se grăbi să verifice cât era de confortabil, deci se întinse cât era de lung, ținând sub braț tava nefolositoare, închise ochii și începu să sforăie ca un ferăstrău, pretinzând că este balaurul Fafnir[66] tolănit lângă comoară. Hazul a fost general. Chiar și doamna Chauchat râse de această scenă, făcu crețuri la ochi, iar gura îi rămase deschisă exact ca a lui Pribislav Hippe, gândi Hans Castorp, atunci când lui Hippe i se întâmpla să râdă.

Imediat după plecarea șefului, se așezară la mesele de joc. Societatea rusă ocupa, ca de obicei, salonul cel mic. Câțiva pacienți rămași în picioare, în sufragerie, în jurul pomului de Crăciun, priveau cum se sting mucurile lumânărilor în micuțele suporturi de metal și ronțăiau dulciurile agățate de ramuri. La mesele aranjate încă de pe acum pentru micul dejun, câteva

[66] Personaj din mitologia nordică. (n.tr.)

persoane singuratice, depărtate unele de altele, și cu coatele pe masă, fiecare în felul său, tăceau cufundate în gânduri.

Prima zi de Crăciun a fost umedă și cețoasă. Erau norii care se coborâseră foarte jos, pretinse Behrens, învăluind regiunea. Fiindcă aici sus, nu există niciodată ceață. Dar fie nori, fie ceață, umezeala era pătrunzătoare. Zăpada așternută peste tot se dezgheță la suprafață, deveni poroasă, transformându-se în mâzgă. În timpul curei, fața și mâinile amorțeau într-un mod mult mai supărător decât pe ger, când era soare cu dinți.

Ziua a fost încununată printr-o serată muzicală, un adevărat concert, cu rânduri de scaune și programe tipărite care au fost date în dar celor de-aici, de sus, de către direcția Berghof-ului. Cântăreața profesionistă care a dat recitalul de cântece locuia la Davos unde preda lecții de muzică. Avea două medalii pe marginea decolteului, brațele îi semănau cu niște bețe, iar vocea, cu un timbru aproape afon, demonstra într-un chip înduioșător motivele stabilirii la Davos. Cânta:

Și astfel îmi port iubirea
Din loc în loc.

Pianistul care o acompania era tot din Davos... Doamna Chauchat stătea în primul rând, însă profită de cel dintâi antract pentru a se retrage, astfel că, începând din acea clipă, Hans Castorp putu, cu inima liniștită, să asculte muzica (era, oricum, muzică) și să urmărească textul cântecelor, tipărite în cuprinsul programului. Settembrini mai rămase un timp lângă Hans Castorp, apoi dispăru și el, dar abia după ce făcu vreo câteva observații plastice în legătură cu acest *bel canto* confuz al celei care se stabilise la Davos și după ce-și exprimă pe un ton ușuratic plăcerea că în seara aceasta s-au găsit împreună într-un chip atât de loial și de prietenesc. La drept vorbind, Hans Castorp răsuflă ușurat după plecarea amândurora, atât a celei cu ochii piezișii, cât și a celui cu veleități de pedagog, și avu toată libertatea să asculte atent cântecele. „E bine, se gândi el, că în întreaga lume și în împrejurările cele mai deosebite se făcea muzică, probabil chiar și

în expedițiile polare."

Ziua a doua de Crăciun nu se deosebi nici ea cu nimic mai mult de o duminică sau de o zi obișnuită a săptămânii, dacă n-ar fi fost o vagă conștiință a prezenței ei, de care totuși nu puteai scăpa, iar după ce sărbătoarea se isprăvi, a fost relegată în trecut – sau, mai precis, într-un viitor îndepărtat, la o depărtare de un an: douăsprezece luni se vor scurge iarăși până se va întoarce Crăciunul – adică, de fapt, numai cu șapte luni mai mult decât petrecuse Hans Castorp aici.

Imediat după Crăciun, așadar, în ajun de Anul Nou, murise domnul pasionat de călărie. Verii o aflară de la Alfreda Schildknecht, infirmiera bietului Fritz Rotbein, zisă și sora Berta, care, pe coridor, le relată cu multă discreție evenimentul. Hans Castorp fu foarte impresionat, auzind întâmplarea, pe de o parte fiindcă starea și felul de a fi al domnului pasionat de călărie făcuseră parte din primele impresii pe care le avusese aici – adică acelea care, de la început, l-au făcut să-și închipuie că sunt cauza fierbințelii din obraji, și care de atunci n-a mai cedat deloc – iar pe de altă parte din motive morale – am putea spune: din cauze religioase. Alături de Joachim, stărui mult într-o lungă convorbire cu călugărița care se agăță recunoscătoare de această discuție ce-i prilejui un amplu schimb de păreri. Fusese o minune că acest domn mai supraviețuise sărbătorilor. Rezistase cu îndârjire nobilul cavaler și nimeni nu putea să-și explice cum de mai respirase în ultimul timp. Este adevărat că de foarte multe zile nu mai trăia decât datorită unor cantități enorme de oxigen: numai ieri a consumat patruzeci de baloane a șase franci bucata. Chestia aceasta trebuie să fi costat mult, după cum domnii probabil că-și dau seama și, pe deasupra, nu trebuie să uităm că soția lui, în brațele căreia murise, rămânea absolut lipsită de mijloace. Joachim dezaprobă aceste cheltuieli. La ce bun o asemenea prelungire costisitoare și artificială a suferinței, într-un caz fără nicio speranță? El însuși nu putea fi învinovățit că a consumat orbește gazul dătător de viață și atât de scump, pe care i l-au administrat. Dar acei care îl îngrijeau ar fi trebuit să se arate mai raționali și, de voie, de nevoie, să-l lase să-și urmeze calea

inevitabilă, făcând abstracție sau, dimpotrivă, ținând cont de împrejurări. Fiindcă, înainte de orice, există cei vii care aveau și ei drepturile lor – și așa mai departe. La care Hans Castorp îl contrazise energic. Îi reproșă vărului său că vorbește aproape ca Settembrini, fără niciun pic de respect și fără nicio sfială față de suferință. Domnul pasionat de călărie murise, nu-i așa? Prin urmare, nu mai era cazul de glumă, nu-ți mai rămânea altceva de făcut decât să dovedești că ești serios, căci un muribund avea dreptul să fie respectat și onorat cum se cuvine, accentuă Hans Castorp. Fiindcă era în afară de orice îndoială că Behrens îl certase pe nobil și probabil că s-a năpustit asupra lui, în felul său nelegiuit. Nu era cazul, declară sora Schildknecht. Este adevărat că muribundul mai făcuse, în ultima clipă, o mică încercare de fugă, vrând să sară jos din pat. Dar o simplă observație asupra zădărniciei unei asemenea încercări a fost suficientă pentru a-l face să se potolească. Hans Castorp se duse chiar să-l vadă pe răposat. O făcuse pentru a înfrunta tiranicul sistem statornicit, care consta din a tăinui asemenea întâmplări, fiindcă disprețuia această voință egoistă de-a-te-face-că-nu-vezi, de-a-nu-privi-în-față și de-a-nu-asculta ceea ce-i privea pe toți, precum și pentru că voia să se opună sistemului printr-o acțiune concretă. Încercase la masă să aducă vorba despre acest deces, însă se izbise de o ostilitate atât de unanimă și atât de încăpățânată față de un asemenea subiect, încât a fost uluit și indignat. Doamna Stöhr deveni aproape grosolană. Ce i-a trăsnit prin cap să vorbească despre așa ceva, îl întrebă ea, și ce fel de educație era aceea care i s-a dat. Regulamentul casei îi punea pe pacienți la adăpost de orice contact cu aceste basme, și iată că un ageamiu oarecare își îngăduia să le discute în gura mare, și încă la friptură, de față fiind și doctorul Blumenkohl care, dintr-o zi în alta, putea să aibă aceeași soartă. (Asta trebuie să rămână între noi.) Și dacă pe viitor faptul se mai repeta, ea are să reclame. Dar tocmai ca o urmare a acestei scene, Hans Castorp se hotărî – și o spuse chiar cu glas tare – să aducă, în ceea ce-l privea pe el, un ultim omagiu acestui tovarăș decedat, făcând o vizită soției și rostind un discurs discret la căpătâiul lui, ba mai mult, spuse că-l va determina și pe

Joachim să-l însoțească.

Cu ajutorul sorei Alfreda au putut pătrunde în camera mortuară, care era situată la etajul întâi, chiar dedesubtul camerelor lor. Îi primi văduva, o mică blondă ciufulită, vlăguită de nopțile de veghe, ținând o batistă la gură, cu nasul roșu și îmbrăcată într-un mantou cu gulerul ridicat, căci în cameră era grozav de frig. Caloriferul fusese închis, iar ușa de la balcon sta deschisă. Tinerii rostiră cu glasul coborât cuvintele potrivite împrejurării, apoi fură invitați cu un gest dureros al mâinii să poftească, iar ei traversară camera cu pași demni, clătinându-se în vârful picioarelor, până la pat, unde rămaseră în contemplarea celui decedat, fiecare în felul său: Joachim luă poziția de drepți, apoi salută cu o ușoară înclinare, Hans Castorp într-o atitudine oarecum relaxată, pierdut în gânduri, cu brațele încrucișate, cu capul plecat peste umăr și cu o expresie asemănătoare celei din clipele când asculta muzică. Capul cavalerului era rezemat destul de sus, așa încât trupul – schelet prelung și circuit multiplu al vieții, cu vârful picioarelor ieșind în afară la capătul cuverturii, părea cu atât mai subțiat, aproape de o îngustime de scândură. O coroană de flori era așezată în dreptul genunchilor, iar o ramură de palmier care se desprindea din coroană atingea mâinile mari, galbene și osoase ce stăteau împreunate pe pieptul căzut. Deopotrivă de galbene și osoase erau chipul și craniul pleșuv, nasul ascuțit și pomeții ieșiți în afară, iar mustața de un blond-roșcat scotea în evidență prin desimea ei scofâlciturile cenușii cu perii zbârliți ai obrajilor. Ochii erau închiși într-un fel puțin cam nefiresc – „i-au fost închiși, își spuse Hans Castorp, nu s-au închis ei singuri: iată ce se numește a da ultimele îngrijiri, deși lucrul acesta se face mai curând din respect pentru supraviețuitori decât din dragoste pentru mort”. De altfel, trebuia s-o faci imediat după deces; căci dacă miozina s-a și format în mușchi, orice încercare este zadarnică, iar mortul rămâne întins, cu ochii holbați și ficși, astfel că piere cu desăvârșire imaginea suavă a somnului. Hans Castorp stătea în picioare lângă pat, simțindu-se în elementul său, oarecum ca un specialist, însă pios. „Pare că doarme”, spuse el din omenie, deși expresia mortului era cu totul alta. Apoi, cu un glas cuviincios și pe un ton coborât,

începu să vorbească cu văduva defunctului, și prin întrebări care mărturiseau pasiunea și inițierea lui ca amator într-ale medicinii, o inițiere oarecum spirituală și morală, se interesă atât de suferința soțului, de ultimele zile și de cele din urmă clipe, cât și despre transportarea corpului în Carintia, cum aflase că se va proceda. Văduva, în austriaca ei tărăgănată și fornăită, suspinând din când în când, găsi surprinzător că niște tineri erau dispuși să se intereseze astfel de durerea altuia; la care Hans Castorp răspunse că atât vărul său, cât și el erau bolnavi, că, în ceea ce-l privea pe el, stătuse adesea lângă catafalcul rudelor, că era orfan de tată și de mamă, și, prin urmare, familiarizat oarecum de multă vreme cu moartea. Văduva îl întrebă ce profesie are. Răspunse că „fusese" inginer. – Fusese? – Da, fusese, întrucât, deocamdată, surveniseră boala și o ședere aici pentru un timp nedeterminat, ceea ce însemna o întrerupere importantă și poate chiar o cotitură hotărâtoare în existența lui, căci niciodată nu puteai ști ce anume va urma. (La care Joachim îl privi cu o spaimă interogativă.) Dar domnul, vărul dumneavoastră? – Voia să se facă militar, era ofițer-aspirant. – Oh, zise ea, profesiunea militară este, în adevăr, ceva serios, un soldat poate în anumite împrejurări să intre în contact destul de direct cu moartea, așa că face foarte bine dacă se obișnuiește din vreme cu aspectul ei. Apoi își luă rămas-bun de la cei doi tineri, cu o ținută politicoasă, făcută să inspire respect, iar ei simțiră compasiune pentru situația ei îndurerată, dar și din cauza sumei mari a facturii de oxigen pe care soțul i-o lăsase moștenire. Verii se urcară iarăși la etajul lor. Hans Castorp se arătă satisfăcut de vizita făcută și emoționat de stările sufletești prin care trecuse.

— *Requiscat in pace,* spuse el. *Sit tibi terra levis. Requiem aeternam dona ei, Domine*[67]. Vezi, când este vorba despre moarte sau când vorbești morților, latina își recapătă toate drepturile, este limba oficială în aceste împrejurări, de unde se vede că moartea este ceva deosebit. Dar nu numai din curtoazie umanistă vorbim

[67] „Odihnească-se în pace. Să-i fie țărâna ușoară. Doamne, dă-i odihnă veșnică." (lat.). (n.tr.)

latinește în cinstea ei, căci graiul morților nu este latina din școală, înțelegi tu, ci izvorăște dintr-un cu totul alt spirit, dintr-un spirit oarecum opus. Este latina sacră, un dialect monahal, medieval, un cântec înăbușit, monoton și parcă subpământean. Lui Settembrini nu i-ar face nicio plăcere, nu este ceea ce le trebuie umaniștilor republicani și pedagogi, cântecul acesta ține de alt spirit, de celălalt spirit. Eu găsesc că trebuie lămurite diferitele tendințe spirituale și atitudini spirituale, putem spune că, de drept, sunt numai două, cea evlavioasă și cea liberă. Amândouă cu avantajele lor, dar ceea ce-mi stă pe inimă împotriva celei libere, mă gândesc la aceea a lui Settembrini, este că pretinde să acapareze numai pentru ea singură întreaga demnitate omenească, ceea ce este exagerat. Cealaltă conține, de asemenea, multă demnitate omenească, e urzită din decență, are o ținută înaltă și desfășoară un ceremonial impunător, ba chiar mult mai mult decât cea „liberă", cu toate că ține seama în mod deosebit de slăbiciunea și șubrezenia omenească, iar gândul pe care-l închină morții și descompunerii joacă un rol important. Ai văzut la teatru *Don Carlos* și cum se petrec lucrurile la curtea Spaniei, când regele Filip intră, înveșmântat complet în negru, cu Ordinul Jartierei și acela al Lânii de Aur, și când își scoate încet pălăria care seamănă aproape cu meloanele noastre – și-o scoate în sus și spune: „Acoperiți-vă, granzii mei", sau ceva în genul acesta – și trebuie să recunoaștem că nu poate fi vorba aici nici de neglijență și nici de un ceremonial nerespectat, ci dimpotrivă, iar regina spune: „În patria mea, Franța, era cu totul altfel", căci, firește, găsește toate acestea prea meticuloase și prea complicate, întrucât ar fi dorit o viață mai intimă, mai omenească. Dar ce înseamnă omenesc? Totul este omenesc. Atât cuviința spaniolă, cât și umilința ei solemnă de o rigiditate nefirească este un stil de omenie foarte demn, găsesc eu, și, pe de altă parte, cuvântul „omenesc" poate să ascundă toate dezordinile și toate neglijențele.

— Aici îți dau dreptate, spuse Joachim. Nici eu nu pot suferi neglijența și indolența. Disciplina înainte de toate.

— Dar tu vorbești ca militar și admit că în militărie oamenii se pricep la asemenea lucruri. Văduva a avut toată dreptatea să

spună despre profesiunea voastră că este serioasă deoarece trebuie să priviți lucrurile în față și să fiți pregătiți de-a avea de-a face cu moartea. Purtați o uniformă strânsă pe trup, curată și cu guler tare, ceea ce vă dă o ținută. Și apoi voi aveți o ierarhie și o disciplină, vă dați onorurile unul altuia în orice împrejurare, ceea ce amintește de spiritul spaniol de devoțiune, iar lucrul acesta, în fond, îmi place foarte mult. Spiritul acesta ar trebui să domnească mai mult și la noi, civilii, în obiceiurile noastre, în felul nostru de-a fi, iată ce aș prefera și aș găsi că este cuviincios. Consider că lumea și viața sunt astfel întocmite încât ar trebui mereu să te îmbraci în negru, cu o coleretă albă, scrobită, în loc de guler, să ai cu oamenii relații grave, rezervate și formale, gândindu-te mereu la moarte, iată ce mi-ar conveni și aș găsi că este moral. Vezi tu, asta este încă o eroare și o prezumție a lui Settembrini, și sunt fericit că am prilejul să vorbesc despre ele. El își închipuie nu numai că are monopolul demnității omenești, ba încă și al moralei – cu „activitatea sa practică", cu sărbătorile lui duminicale și tendința spre progres (ca și cum duminica nu te-ai gândi, la drept vorbind, la cu totul altceva decât la progres) și cu sistemul lui de suprimare a suferințelor – despre care tu nu știi nimic de altfel, dar el mi-a vorbit ca să mă instruiască – deoarece vrea să le desființeze în mod sistematic cu ajutorul unui lexicon. Iar dacă acest lucru mi se pare imoral – ei și? Firește, n-o să mă duc să i-o spun, mă dezarmează cu felul lui plastic de-a vorbi, parcă-l aud că-mi spune: „Te avertizez, domnule inginer!" Dar eu cred că ai tot dreptul să gândești ceea ce-ți place – „Sire, dați-ne libertatea de gândire"[68]. De altfel, vreau să-ți spun ceva, încheie el. (Ajunseseră în camera lui Joachim, iar Joachim tocmai se pregătea să se culce.) Vreau să-ți spun ceva la care m-am gândit. Trăim aici ușă în ușă cu muribunzi și cu cele mai cumplite dureri și suferințe, iar noi nu numai că ne comportăm ca și cum faptul nu ne-ar privi, ba mai mult, suntem cruțați și izolați pentru a nu intra în contact cu realitatea, pentru a nu vedea nimic, iar pe domnul pasionat de călărie îl vor face să dispară tot pe ascuns, în timp ce noi vom lua

[68] Vers din același *Don Carlos* de Schiller. (n.tr.)

ceaiul sau gustarea. Găsesc că este imoral. Doamna Stöhr s-a și înfuriat când am adus vorba despre acest deces, dar e mult prea proastă pentru mine, este lipsită complet de orice cultură și crede că: „Domol, domol, cucernică înțelepciune" este o arie din *Tannhäuser,* așa cum pretindea mai zilele trecute la masă, deși ar trebui să aibă sentimente puțin mai morale, ca și ceilalți de altfel. Deci m-am hotărât ca pe viitor să mă ocup mai mult de bolnavii mai grav și de muribunzii casei, ceea ce cred că o să-mi facă bine. Bietul Reuter, care era odinioară la numărul douăzeci și șapte – l-am văzut în primele zile ale șederii mele aici – trebuie să fi plecat de multă vreme *ad penates,* și desigur că l-au cărat în mod discret, căci încă de pe atunci avea niște ochi enorm de holbați. Dar mai sunt, fără îndoială, și alții, casa este plină, nu lipsesc nou-sosiții, iar sora Alfreda sau superioara, sau chiar Behrens însuși ne vor ajuta cu plăcere să facem cunoștința unora dintre ei, cred că putem obține acest lucru fără prea mare dificultate. Să presupunem că este ziua de naștere a unui muribund și că aflăm despre această aniversare, căci trebuie să existe un mijloc să ne informăm. Bine, în acest caz trimitem respectivilor – fie bărbat, fie femeie, fie pereche căsătorită, depinde – un ghiveci cu flori, în cameră, o atenție din partea a doi confrați, un ghiveci cu cele mai bune urări de însănătoșire, căci, deși cuvântul însănătoșire este o simplă expresie de politețe, el este întotdeauna indicat. Firește, vom sfârși prin a le spune cine suntem, iar ea sau el, așa storși de vlagă cum sunt, ne vor transmite prin ușă un salut prietenesc sau poate că ne vor invita o clipă în cameră să mai schimbăm câteva vorbe omenești, cu ea sau cu el, înainte de-a dispărea pentru vecie. În felul acesta văd eu lucrurile. Ești de acord? În ce mă privește, m-am hotărât s-o fac în orice caz.

De fapt, Joachim nu putu aduce cine știe ce argumente împotriva acestor proiecte.

— Afară doar că, spuse el, planul ăsta contrazice ordinea casei; în felul tău, faci o mică revoluție. Dar, în mod excepțional și fiindcă este prima dată când îți exprimi o asemenea dorință, se prea poate ca Behrens să-ți dea încuviințarea. De altfel poți să invoci pasiunea ta pentru medicină.

— Da, pe deasupra mai intervine și asta, zise Hans Castorp.

În adevăr, erau motive destul de complexe cele care-i insuflaseră această dorință. Hotărârea de-a protesta împotriva egoismului ce domnea aici nu era decât una dintre cauze. Ceea ce-l mai determinase era și necesitatea spiritului său de a lua în serios viața și moartea, de a le cinsti, necesitate pe care nădăjduia să și-o satisfacă și s-o întărească, venind în contact cu bolnavii grav și cu muribunzii, pentru ca, astfel, să compenseze nenumăratele afronturi pe care această necesitate spirituală era expusă să le primească la fiecare pas, în fiecare zi și în orice moment, și care confirma într-un chip neplăcut anumite păreri ale lui Settembrini. Exemple se pot da multe, foarte multe, și dacă l-ai fi întrebat pe Hans Castorp, poate că în primul rând ar fi vorbit despre acei pacienți de la Berghof care, chiar după propria mărturisire, nu erau deloc bolnavi și veniseră numai dintr-un imbold, sub pretextul unei ușoare oboseli, dar în realitate doar de plăcere, și petreceau aici deoarece îi amuza felul de viață al bolnavilor – ca, de pildă, această văduvă Hassenfeld, despre care am mai vorbit în treacăt, o doamnă vioaie a cărei pasiune era rămășagul: paria cu domnii pe orice și în legătură cu orice, paria pe vremea care va fi, pe mâncărurile care se vor servi, pe rezultatul consulturilor generale și pe numărul lunilor adăugate în plus fiecărui pacient, pe anumiți campioni de bob, de patinaj sau de schi, cu ocazia concursurilor sportive, pe felul cum se vor sfârși legăturile de dragoste dintre pacienți și pe alte o sută de lucruri diferite și cu totul lipsite de însemnătate, paria pe ciocolată, pe șampanie și icre negre care, apoi, se mâncau la restaurant unde se și benchetuia, paria pe bani, pe bilete de cinema și chiar pe sărutări, cine să le dea sau să le primească – pe scurt, prin această patimă aducea în sufragerie multă însuflețire și multă viață, însă, bineînțeles, tânărul Hans Castorp nu voia să ia în serios aceste apucături: i se părea că însăși existența lor reprezintă un soi de suferință provocată demnității acestui locaș al durerii.

Căci el își dădea silința în mod cinstit să apere și să păstreze în propriii ochi această demnitate, deși acum, după ce trăise aproape un an în mijlocul celor de sus, îi venea greu s-o facă. Cunoașterea

vieții, activității și concepțiilor celor de-aici devenise din ce în ce mai amplă și acest lucru nu era de natură să încurajeze bunăvoința lui. Se aflau aici cei doi sclivisiți slăbănogi, în vârstă de șaptesprezece și optsprezece ani, porecliți „Max și Moritz", ale căror escapade nocturne – se duceau adesea să bea sau să joace pocher – întrețineau din plin trăncănelile societății feminine. De curând, adică la vreo opt zile după Anul Nou (căci nu trebuie să uităm că, în vreme ce povestim, timpul înaintează, urmându-și necontenit calea), s-a răspândit știrea, la micul dejun, că băiețul îi găsise dis-de-dimineață pe cei doi tineri dormind îmbrăcați în hainele de seară mototolite. Hans Castorp făcu haz și el; dar dacă la aflarea acestei știri bunăvoința lui a fost puțin cam încurcată, ea a intrat aproape în derută când a auzit de aventurile avocatului Einhuf din Jüteborg – unul cam de vreo patruzeci de ani, cu barbișon ascuțit și mâinile pline de păr negru – care ocupa, de câtva timp, locul suedezului vindecat și care nu numai că se întorcea beat în fiecare noapte, însă de curând nu se mai întorsese deloc, fiind găsit a doua zi dormind în livadă. Trecea drept un destrăbălat periculos, iar doamna Stöhr o arăta chiar cu degetul pe o tânără domnișoară de condiție bună – logodită de altfel jos, la șes – care la o anumită oră fusese văzută intrând în camera lui Einhuf, având pe ea haina de blană și pe dedesubt doar o pereche de chiloți de tricou. Era scandalos – nu numai în sensul moral unanim acceptat, ci scandalos și insultător pentru Hans Castorp personal, ținând seama de eforturile pe care le făcea spiritul său. La asta se adăuga faptul că nu se putea gândi la persoana avocatului, fără să se gândească în același timp și la Fränzchen Oberdank, fetița aceea cu cărare la mijloc, pe care mamă-sa, o provincială cumsecade, o adusese aici doar de câteva săptămâni. Imediat după sosirea ei și după prima consultație medicală, Fränzchen Oberdank fusese diagnosticată ca un caz ușor; dar fie că făcuse imprudențe, fie că era tocmai unul dintre acele cazuri în care aerul era bun nu numai împotriva bolii, ci mai întâi chiar o favoriza, în sfârșit, fie că micuța se vârâse în anumite intrigi și suferise unele surescitări care îi făcuseră rău, fapt este că la doar patru săptămâni de la venire, intrând în sufragerie imediat după o nouă consultație, aruncă

batista în sus, strigând cu voce limpede: „Ura, trebuie să rămân aici un an întreg!" – la care întreaga sală izbucni într-un hohot de râs homeric. Dar cincisprezece zile mai târziu se zvoni că avocatul Einhuf se purtase ca un ticălos cu Fränzchen Oberdank. De altfel, caracterizarea aceasta este a noastră sau cel mult a lui Hans Castorp, căci colportorii știrii n-au găsit-o atât de neobișnuită încât să se emoționeze folosind termeni atât de tari. Ba mai mult, ridicau din umeri lăsând să se înțeleagă că pentru asemenea lucruri era neapărat nevoie de doi parteneri, și că, fără îndoială, nu s-ar fi întâmplat nimic fără dorința și plăcerea participantei. Cel puțin asta era atitudinea și perspectiva morală a doamnei Stöhr în dubioasa afacere despre care am vorbit mai sus.

Karoline Stöhr era înspăimântătoare. Dacă îl tulbura ceva pe Hans Castorp în cinstitele lui eforturi spirituale, erau făptura și felul de-a fi ale acestei doamne. Ar fi fost suficiente boacănele pe care le făcea necontenit în materie de cultură. Spunea „eugenie" în loc de „agonie"; „insolvent" când făcea cuiva imputări pentru vreo obrăznicie, și debita cele mai înfiorătoare, cele mai îngrozitoare prostii despre fenomenele astronomice, care puteau să provoace o eclipsă solară. Pentru ea, cantitatea de zăpadă căzută era „o adevărată capacitate", iar într-o zi îl făcu pe Settembrini să rămână uluit multă vreme, spunând că tocmai citea o lucrare împrumutată de la biblioteca stabilimentului, adică *Benedetto Cenelli în traducerea lui Schiller*[69]! Îi plăceau anumite expresii la modă, împerecheri de cuvinte care îl scoteau din sărite pe Hans Castorp, căci le găsea absurde și deosebit de vulgare, ca de pildă: „Asta-i culmea culmilor!" sau: „Nici cu gândul nu gândești!" Și fiindcă acum expresia „orbitor" se uzase, se învechise și pierduse orice savoare, dar înlocuise la vremea ei expresiile „strălucit" și „excelent", doamna Stöhr se aruncase asupra ultimei expresii la modă, adică „mirobolant" și, mai în glumă, mai în serios, găsea că totul este „mirobolant", pârtia pentru sănii, prăjiturile și chiar temperatura ei, ceea ce era absolut dezgustător. La toate acestea se

[69] Este vorba de *Viața lui Benvenuto Cellini, povestită de el însuși*, care a fost tradusă în germană de Goethe. (n.tr.)

mai adăuga și mania de a colporta indiscreții care depășeau măsura. De exemplu, putea să fie perfect adevărat ceea ce povestea, anume că doamna Salomon își pusese azi cel mai scump combinezon de dantelă pe care-l avea, fiindcă era invitată la consultație și cu acest prilej ținea să se prezinte medicului cu lenjeria cea mai fină; chiar Hans Castorp avusese impresia că ritualul consultului, independent de rezultatele lui, făcea plăcere doamnelor și în ziua aceea se găteau cu deosebită cochetărie. Dar cu totul altfel se prezentau lucrurile atunci când doamna Stöhr te încredința că doamna Redisch din Posen – despre care se bănuia că are tuberculoză la șira spinării – era obligată să se fâțâie complet goală, cam vreo zece minute, prin fața consilierului aulic Behrens. Neverosimilitatea afirmației aproape că-i egala necuviința, însă doamna Stöhr se înverșuna și se jura în fel și chip că spune adevărul – cu toate că-ți era greu să pricepi de ce nenorocita risipea atâta râvnă, insistență și încăpățânare pentru astfel de lucruri, când avea destul de furcă și cu propriile griji. Căci între timp fusese chinuită de o teamă și o neliniște care o făceau să plângă mereu, stări care proveneau, după cât se părea, din agravarea pretinsei sale „amețeli" sau din faptul că-i crescuse temperatura. Venea la masă plângând în hohote, cu obrajii zbârciți și roșii scăldați în lacrimi, și plângea în batistă, zicând că Behrens vrea s-o silească să stea la pat, dar ea dorea să știe ce-a spus în spatele ei, ce avea, ce se întâmpla de fapt cu ea, că ținea morțiș să privească adevărul în față! Spre spaima ei, într-o zi observă că picioarele patului erau îndreptate spre ușa camerei ce dădea în coridor, și făcând această descoperire, era cât pe ce s-o apuce nevricalele. La început nu i-au priceput numaidecât furia și groaza, în special Hans Castorp nu și le putu explica imediat. Ei, și ce-i cu asta? Cum așa? Dar de ce patul nu trebuia să fie așezat așa cum era?

— Pentru numele lui Dumnezeu, tot nu înțelegeți? „Cu picioarele înainte!..."

Deznădăjduită, făcu atâta tărăboi încât trebuiră imediat să-i mute patul, cu toate că din momentul acela lumina avea s-o bată în față și deci să-i tulbure somnul.

Toate acestea erau lucruri cam neserioase; nu sprijineau decât prea puțin năzuințele spirituale ale lui Hans Castorp. Dar un incident îngrozitor care se petrecu tot atunci, în timp ce luau masa, făcu asupra tânărului nostru o impresie cât se poate de adâncă. Un pacient sosit de curând, profesorul Popov, un om slab și liniștit, care luase loc la masa rușilor bine împreună cu logodnica lui la fel de slăbănoagă și liniștită, suferi chiar la mijlocul prânzului o criză violentă de epilepsie, se prăbuși la pământ, lângă scaun, cu acel răcnet al cărui caracter demonic și inuman a fost descris de multe ori, și se zvârcoli cu cele mai înfiorătoare contorsiuni ale mâinilor și picioarelor. Ceea ce agrava situația era că tocmai se servise peștele, astfel încât existau temeri serioase ca nu cumva Popov, în zvârcolirile lui, să înghită un os de pește. Zăpăceala a fost de nedescris. Doamnele, în frunte cu doamna Stöhr, dar fără ca doamnele Salomon, Redisch, Hassenfeld, Magnus, Iltis, Levi și altele, pe care nu le mai numim acum, să rămână cu nimic mai prejos, se prăbușiră în stările sufletești cele mai diverse, încât erau cât pe ce să ajungă în situația în care se afla însuși domnul Popov. Toate țipau strident. Nu vedeai decât ochi spasmodic închiși, guri căscate și trupuri contorsionate. Numai una singură preferă să leșine pe tăcute. Izbucniră și unele tusete izvorâte din înecăciuni, deoarece toată lumea fusese surprinsă de această violentă întâmplare în clipa când mesteca sau înghițea. O parte dintre internați o luă la goană pe toate ușile mai apropiate chiar și pe ușile ce dădeau spre terasă, măcar că afară era un frig îmbibat de umezeală. Dar incidentul avu un caracter ciudat și tulburător, așa cumplit cum era, mai cu seamă pentru că pacienții nu se putură împiedica să facă o asociere de idei în legătură cu ultima conferință a doctorului Krokowski. Analistul – în ultimele sale expuneri asupra iubirii considerate ca agent patogen – vorbise chiar lunea trecută despre epilepsie, despre acest rău în care omenirea văzuse, rând pe rând, de-a lungul epocilor preanaliste, o încercare divină, o manifestare profetică sau o posedare demonică, și o calificase în termeni pe jumătate poetici și pe jumătate semiștiințifici, dar necruțători, ca pe un echivalent al amorului și ca pe un orgasm al creierului, pe scurt, o înfățișase, într-un anumit sens, drept atât de

primejdioasă, încât auditorii trebuiră să interpreteze comportarea profesorului Popov – această ilustrare a conferinței – ca pe o mărturisire obscenă și ca pe un scandal învăluit în mister, astfel că fuga doamnelor din fața spectacolului putea să fie dovada unei anumite pudori. Consilierul aulic se afla de față la acest prânz și el a fost acela care, împreună cu sora Mylendonk și cu câțiva tineri voinici dintre oaspeții de la masă, l-au scos din sufragerie în hol pe bolnavul care avea adesea asemenea crize, vânăt, cu spume la gură, țeapăn și desfigurat, așa cum era, și acolo medicii îl examinară, în vreme ce superioara și alți membri ai personalului roiau în jur dându-și osteneala, pentru ca apoi să-l transporte pe o targă în camera lui. Dar la foarte scurt timp după aceea, pacienții au putut să-l revadă pe domnul Popov luând loc la masa rușilor bine, liniștit și voios, lângă logodnica lui la fel de liniștită și voioasă, și terminându-și prânzul ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat.

Hans Castorp asistase la acest incident cu toate semnele exterioare ale unei spaime pline de un oarecare respect, dar reușise să nu-l ia prea în serios, slavă Domnului! Fără îndoială că Popov ar fi putut să se înece, înghițindu-și dumicatul de pește, dar iată că în realitate nu s-a înecat, deoarece – în ciuda furiei oarbe și aproape inconștiente a dezlănțuirii sale – pe ascuns fusese un pic atent la ceea ce se petrecea cu el. Acum stătea iarăși binedispus pe scaun și termina de mâncat, comportându-se ca și cum n-ar fi fost abia adineauri în prada celei mai ucigașe și mai smintite frenezii, și desigur că nu-și mai amintea nimic. Însă nici înfățișarea lui nu era făcută să întărească respectul pe care Hans Castorp îl simțea în fața suferinței; și ea, în felul ei, se adăuga acelei impresii de dezmăț la care, fără voia lui, se găsea expus aici sus, dezmăț împotriva căruia era hotărât să lupte, pe care era hotărât să-l înfrângă, consacrându-se încă și mai mult celor grav bolnavi și muribunzilor, chiar contra obiceiurilor statornicite aici.

La același etaj și nu departe de camerele verilor zăcea o tânără fată, numită Leila Gerngross și care, potrivit spuselor sorei Alfreda, era pe moarte. Avusese patru hemoptizii într-un răstimp de zece zile, iar părinții veniseră s-o ia acasă sperând s-o mai găsească în

viață. Însă acest lucru nu părea posibil: consilierul aulic declară că micuța Gerngross nu putea fi transportată. Avea șaisprezece sau șaptesprezece ani. Iar Hans Castorp chibzui că tocmai acum i se oferea prilejul să-și realizeze planul cu ghiveciul de flori și urările de însănătoșire. Desigur, nu era aniversarea zilei de naștere a Leilei – ba mai mult, pe cât se putea prevedea, probabil că ea nici n-avea să mai apuce această zi, fiindcă, după cum reușise Hans Castorp să afle, aniversarea urma să aibă loc tocmai la primăvară. Însă, după părerea lui, faptul acesta nu trebuia să fie o piedică în fața omagiului, a dovezii de respect și de milă. Cu prilejul uneia dintre plimbările lor de la prânz, intră cu vărul său într-o florărie din preajma Cazinoului și, respirând emoționat aerul încărcat cu un miros jilav de pământ și de miresme, cumpără un frumos ghiveci de hortensii, pe care-l trimise anonim tinerei muribunde, specificând în scris doar că e „din partea a doi vecini de cameră, cu cele mai bune urări de însănătoșire". Procedă grăbit și voios, zăpăcit în mod agreabil de miresmele plantelor și de căldura din florărie – care, după frigul de afară, făcea să-i lăcrimeze ochii – cu inima zvâcnind și conștient de îndrăzneala aventuroasă, dar oportună a acestei acțiuni neînsemnate, căreia el îi dădea nemărturisit o importanță simbolică.

Leila Gerngross nu avea nicio infirmieră specială, dar era dată în grija urgentă a doamnei von Mylendonk și a medicilor; sora Alfreda însă putea să intre la ea, și comunică tinerilor impresia făcută de atenția lor. În fața acestei dovezi de prietenie, venită de la niște necunoscuți, mititica avusese o izbucnire de bucurie copilărească și care luminase lumea mărginită a situației ei îngrozitoare. Floarea era așezată chiar lângă pat, o mângâia cu privirile și cu mâinile, veghea să fie udată, iar ochii plini de suferință rămâneau agățați de ea chiar și în cele mai groaznice chinuri din timpul crizelor de tuse. Părinții, maiorul pensionar Gerngross și soția lui, fuseseră deopotrivă de mișcați și plăcut surprinși, dar cum nici măcar nu puteau încerca să ghicească numele celor care trimiseseră darul, deoarece nu cunoșteau pe nimeni în sanatoriu, sora Schildknecht, cum de altfel o și mărturisi, nu s-a putut stăpâni să nu ridice vălul anonimatului divulgând numele celor doi

veri, autorii darului. Și, cu acest prilej, le transmise invitația celor trei Gerngross, să vină să primească mărturia mulțumirii lor, astfel încât, a treia zi, amândoi verii, conduși de călugăriță, intrară în vârful picioarelor în camera de suferință a Leilei.

Muribunda era o făptură blondă, dintre cele mai grațioase, cu ochii de culoarea albastră a florii de nu-mă-uita, și cu toate pierderile înfiorătoare de sânge și a respirației ce nu se mai înfiripa decât cu ajutorul unui rest cu totul insuficient de țesut pulmonar, avea o înfățișare plăpândă, fără îndoială, dar deloc jalnică. Le mulțumi și sporovăi cu o voce plăcută, deși stinsă. O pâlpâire trandafirie se ivi și-i rămase în obraji. Hans Castorp, care explică părinților și bolnavei motivul gestului său – ceea ce de altfel și așteptau de la el – și care aproape că-și ceru iertare, vorbi cu un glas înăbușit, emoționat și cu un respect duios. Puțin a lipsit să nu îngenuncheze – simțea lăuntric nevoia s-o facă – în fața acestui pat și multă vreme ținu strâns mâna Leilei într-a sa, deși această mânuță era nu numai umedă, ci de-a dreptul udă, deoarece fetița transpira enorm. Transpira atât de tare, încât carnea i s-ar fi zgârcit și uscat de multă vreme, dacă n-ar fi băut cu lăcomie multă limonadă, băutură din care o cană plină se afla pe noptieră, pentru ca în felul acesta să compenseze oarecum pierderea de apă a organismului. Părinții, așa îndurerați cum erau, întreținură conversația potrivit regulilor bunei-cuviințe, se interesară de sănătatea verilor și discutară chestiuni obișnuite într-o asemenea situație. Maiorul era un bărbat cu umerii lați, fruntea îngustă și mustața zbârlită – un sălbatic, un hun, absolut nevinovat de predispozițiile morbide și de șubrezenia fetei lui; faptul sărea în ochi. Vinovată era, fără îndoială, soția, o ființă micuță, cu aspect specific de ftizică, a cărei conștiință părea să fie, în adevăr, copleșită de această greutate. Căci atunci când Leila dădu, după zece minute, semne de oboseală sau mai curând de surescitare (trandafirii din obraji se accentuaseră, în vreme ce ochii de nu-mă-uita începură să aibă străluciri fugare) și când verii, avertizați de o privire a sorei Alfreda, își luară rămas-bun, doamna Gerngross îi însoți până la ușă și începu să se vaite, asumându-și numai ea singură întreaga vină, fapt care îl înduioșă puternic pe Hans

Castorp. Numai ea, ea singură era vinovată de toate acestea, îl încredința mama; numai de la ea a putut moșteni sărmanul copil această boală, soțul ei n-avea nicio vină, era complet nevinovat. Dar chiar și ea, asta putea s-o afirme, nu suferise decât în mod trecător și superficial, foarte puțin timp, pe când era domnișoară. Apoi s-a vindecat complet, faptul i-a și fost certificat, căci voise să se mărite, era atât de fericită că se mărită și că trăiește, izbutise în sfârșit, intrase în viața conjugală împreună cu scumpul ei soț, voinic ca bradul, care, în ceea ce-l privea, nici nu se gândise vreodată la asemenea povești. Dar oricât de sănătos ar fi fost, el n-a putut, totuși, prin înrâurirea lui, să împiedice nenorocirea. Căci boala tăinuită și uitată a izbucnit în copil și acesta era faptul îngrozitor, iar copilul n-a putut s-o învingă, murea, în vreme ce ea, mama, o biruise și ajunsese la vârsta când nu se mai temea de boală – murea sărmanul copilaș, acest scump odor, doctorii nu-i mai dădeau nicio speranță, și ea, numai ea singură, purta vina, din cauza trecutului ei.

Tinerii se siliră s-o îmbărbăteze, îngăimară fraze asupra posibilității unei întorsături fericite. Însă maioreasa nu se putea împiedica să plângă și să suspine, apoi le mulțumi încă o dată mult de tot pentru hortensii, dar și pentru că, prin vizita lor, i-au mai distrat copila, dându-i puțină fericire. Sărăcuța de ea zăcea acolo cu chinul și singurătatea ei, în vreme ce alte fete se bucurau de viață și dansau cu băieți drăguți, dorință firească pe care boala n-o putea nicidecum înăbuși. Domnii îi aduseseră câteva raze de soare, Dumnezeule, poate că ultimele. Hortensiile erau ca un succes la bal, iar această conversație cu doi cavaleri atât de chipeși fusese pentru ea ca un mic flirt nevinovat și gingaș, lucru pe care ea, mama Gerngross, l-a văzut limpede pe fața fetei.

Și odată cu această frază, iată ceva în măsură să-l impresioneze pe Hans Castorp într-un mod neplăcut, cu atât mai mult cu cât maioreasa nu pronunțase cuvântul „flirt” în mod corect, adică pe englezește, ci cu un i nemțesc, fapt care îl enervă profund. În plus, el nu era un cavaler cu înfățișare chipeșă, ci făcuse o vizită micuței Leila cu scopul de-a protesta împotriva egoismului care bântuia aici, dar și într-un spirit medical și moral. Pe scurt, îl enervase

puțin felul cum se încheiase această vizită, cu atât mai mult cu cât fusese silit să țină seama de mentalitatea maioresei – totuși, era foarte încântat și mișcat de succesul inițiativei lor. Sufletul și simțurile lui reținuseră mai ales două impresii: mireasma de pământ din florărie și mânuța umedă a micuței Leila. Și cum primul pas fusese făcut, se înțeleseră cu sora Alfreda chiar în aceeași zi să-l viziteze și pe bolnavul ei Fritz Rotbein, care se plictisea atât de îngrozitor cu infirmiera lui, deși – dacă toate semnele nu erau înșelătoare – nu mai avea de trăit decât foarte puțin.

Bunul Joachim nu avu încotro, trebui să-i țină tovărășie. Elanul lui Hans Castorp, izvorât din milă și din spiritul lui de inițiativă, se dovedi mai tare decât aversiunea vărului, pe care acesta nu putu s-o exprime decât tăcând și plecând ochii în jos, deoarece n-ar fi știut s-o justifice fără să trădeze că nu era deloc animat de sentimente creștinești. Hans Castorp își dădu seama foarte bine de acest fapt și profită. Înțelese exact sensul lipsei de entuziasm a celui animat de un spirit de militar. Dar ce putea face dacă pe el însuși asemenea inițiative îl însuflețeau și îl făceau fericit și dacă i se păreau folositoare? Se pricepu, deci, să înfrângă rezistența destul de slabă a lui Joachim. Se sfătuiră, prin urmare, împreună asupra felului în care să procedeze, dacă să-i trimită sau dacă n-ar fi cazul să ducă ei înșiși niște flori tânărului Fritz Rotbein, cu toate că muribundul era bărbat. Hans Castorp dorea foarte mult să-și îndeplinească acest plan; florile, găsea el, aveau căutare; alegerea hortensiilor, care erau mov și cu o înfățișare atât de plăcută, îl încântase extraordinar; de aceea hotărâră că, ținând seama de gravitatea cazului, se putea trece peste faptul că Rotbein era bărbat și că pentru a i se trimite flori nu era absolut nevoie să fie aniversarea zilei sale de naștere, deoarece muribunzii pot fi tratați, datorită tocmai situației în care se găsesc în permanență, la fel cu aceia care își serbează aniversarea zilei de naștere. Așa stând lucrurile, plecă împreună cu vărul său și ajunse iarăși în atmosfera încărcată cu miresme de pământ a florăriei, apoi, cu un buchet de trandafiri, garoafe și micșunele proaspăt stropite și parfumate, intrară la domnul Rotbein, fiind conduși de Alfreda Schildknecht care anunțase vizita tinerilor.

Bolnavul, abia în vârstă de douăzeci de ani, dar de pe acum puțin chel și încărunțit, cu pielea gălbuie precum ceara și chipul ofilit, nasul mare și urechile și mâinile mari, se arătă recunoscător până la lacrimi pentru această îmbărbătare, pentru acest divertisment – și în adevăr, primind buchetul, plânse puțin din cauza slăbiciunii, salutându-i pe cei doi veri, iar cu acest prilej începu imediat, deși cu glas abia șoptit, să le vorbească despre comerțul de flori din Europa și despre dezvoltarea mereu crescândă, despre formidabilul export al horticultorilor de la Nisa și Cannes, despre încărcătura vagoanelor și a coletelor poștale care porneau din aceste puncte, în fiecare zi, în toate direcțiile, atât către piețele de angro de la Paris și Berlin, cât și pentru aprovizionarea Rusiei. Căci era comerciant, și atâta vreme cât mai trăia continua să se inițieze în această direcție. Tatăl lui, fabricant de păpuși la Coburg, murmură el, îl trimisese pentru perfecționare în Anglia, și acolo s-a îmbolnăvit. La început febra lui fusese considerată ca fiind un tifos și l-au tratat în consecință, adică l-au pus la un regim de zeamă subțire. Ceea ce l-a slăbit în halul acesta. Ajuns aici, i s-a îngăduit să mănânce și a făcut-o: a mâncat în pat și s-a silit să se alimenteze, cu mari eforturi. Dar, din nefericire, era prea târziu, intestinul îi era atins și în zadar cei de-acasă se îngrijeau să-i trimită limbă afumată și țipar afumat, căci el nu mai putea suporta nimic. Acum tatăl lui, chemat urgent de Behrens printr-o telegramă, pornise tocmai de la Coburg, deoarece voia să încerce o intervenție chirurgicală decisivă, adică o rezecție de coaste, iar el era hotărât s-o facă și pe asta, cu toate că șansele erau reduse. Cu glasul abia murmurat, Rotbein relată lucruri pline de bun-simț în legătură cu această chestiune, oprindu-se, deopotrivă, și asupra laturii comerciale a operației: atât cât va trăi, va privi lucrurile și din acest punct de vedere. Capitolul cheltuielilor, șopti el, împreună cu rahianestezia, se ridica la suma de o mie de franci, căci, în definitiv, era vorba să fie ridicat aproape întreg capacul toracic, adică șapte sau opt coaste, iar singura problemă care se punea era de-a ști dacă acest plasament va putea fi relativ rentabil. Behrens insista, însă profitul lui era sigur, pe când interesul său personal i se părea îndoielnic, și nu puteai ști dacă nu era mai

bine să mori liniștit cu toate coastele.

Era greu să-i dai un sfat. Verii își exprimară părerea că, la calcularea devizului, trebuia ținut seama de excepționala măiestrie de chirurg a consilierului aulic. Și sfârșiră prin a fi de acord să aștepte părerea bătrânului Rotbein, care se și afla în drum, fiind cea hotărâtoare. Când își luară rămas-bun, tânărul Fritz mai plânse puțin și, cu toate că lacrimile nu erau decât un efect al slăbiciunii, ele făceau un contrast straniu cu obiectivitatea seacă a felului său de a gândi și de a vorbi. Îi rugă pe domni să binevoiască să-l mai viziteze, iar ei îi făgăduiră bucuroși, dar nu mai avură timp. Căci fabricantul de păpuși sosind seara, operația a și fost încercată a doua zi dimineața, după care tânărul Fritz n-a mai fost în stare să primească vizite. Iar două zile mai târziu, Hans Castorp, trecând pe coridor cu Joachim, văzu că se făcea curat în camera lui Rotbein. Sora Alfreda părăsise și ea Berghof-ul, deoarece fusese trimisă de urgență într-un alt stabiliment, la un alt muribund, și suspinând, cu șnurul pince-nez-ului prins pe după ureche, plecă lângă acesta din urmă, deoarece trebuia să folosească singura perspectivă ce-i era hărăzită.

O cameră „părăsită", o cameră eliberată, în care se dezinfecta, cu amândouă canaturile ușii date de pereți și cu mobilele cocoțate unele peste altele, cum putea fi văzută când, ducându-te sau întorcându-te din sufragerie, treceai pe lângă una dintre ele – dar acest spectacol, deși categoric semnificativ, era atât de obișnuit, încât aproape că nu mai impresiona închipuirea nimănui, mai cu seamă când, la timpul său, ai intrat și tu în stăpânirea unei asemenea camere „eliberate" în aceleași condiții, care fusese și ea dezinfectată și unde te simți ca acasă. Uneori se știa cine ocupase camera cu numărul respectiv, ceea ce te punea, oricum, pe gânduri. Așa s-a întâmplat în ziua aceea și la fel s-au petrecut lucrurile când, opt zile mai târziu, Hans Castorp văzu, în trecere, camera micuței Gerngross în aceeași situație. Dar în cazul din urmă nu reuși să identifice imediat soiul mișcărilor care se auzeau acolo, înăuntru. Pe când se oprise și privise, gânditor și cam uimit, consilierul aulic tocmai trecu din întâmplare:

— Stau aici și privesc tulburat, zise Hans Castorp. Bună ziua,

domnule consilier aulic. Micuța Leila…

— Mda, răspunse Behrens ridicând din umeri. Apoi după o tăcere care dădu acestui gest întreaga lui semnificație, adăugă: Nu cumva te-ai grăbit să-i faci o curte asiduă tocmai acum, înainte de a trage obloanele? Îmi place la dumneata că te interesezi puțin de micii mei pițigoi tuberculoși, vizitându-i în coliviile lor, dumneata care ești relativ sănătos. Este o trăsătură frumoasă a caracterului dumitale, nu, nu te apăra, este o trăsătura foarte frumoasă. Dorești ca din când în când să te introduc și pe la alții? Mai am câteva soiuri de scatii din ăștia, cocoțați pe cracă – dacă te interesează. Uite, chiar în clipa asta mă duc să dau o raită pe la „preaumflata" mea. Mă însoțești? Te voi prezenta foarte simplu, ca pe un compătimitor tovarăș de suferință.

Hans Castorp mărturisi că de fapt consilierul aulic îi luase vorba din gură, căci îi propunea exact ceea ce el însuși avusese intenția să-l roage. Așadar, se va folosi cu recunoștință de permisiunea de a-l întovărăși. Dar cine era oare „preaumflata", și cum trebuia înțeleasă această denumire?

— Textual, spuse consilierul aulic. Absolut textual și fără nicio metaforă. Haide, că o să-ți povestească ea însăși.

După câțiva pași ajunseră în fața camerei „preaumflatei", iar consilierul intră pe ușa dublă, rugându-l pe însoțitor să-l aștepte. Un hohot de râs și câteva vorbe vesele, care sunau cam gâfâite din pricina respirației scurte, răsunară în cameră la intrarea lui Behrens, stingându-se când se închise ușa. Dar când vizitatorul compătimitor intră, la rândul său, câteva minute mai târziu, în cameră izbucni din nou râsul, iar Behrens îl prezentă pe Hans Castorp tinerei doamne cu ochi albaștri, care, culcată în pat, îl privi plină de curiozitate – stătea în capul oaselor, cu o pernă la spate, se agita și râdea necontenit cu un hohot de râs perlat foarte ascuțit și argintiu, gâfâind, însă surescitată și parcă stimulată tocmai de această respirație dificilă. Râse la fel și de chipul în care consilierul aulic i-l prezentă pe vizitator și îi strigă de mai multe ori adio, mulțumesc frumos, la revedere, îi făcu semn cu mâna atunci când Behrens plecă, apoi scoase un suspin tremurător, râse iarăși cu râsul ei argintiu, își apăsă mâinile pe pieptul agitat sub cămașa

de batist, dar nereușind să-și țină picioarele liniștite. Se numea doamna Zimmermann.

Hans Castorp o cunoștea destul de vag, doar din vedere. Stătuse câteva săptămâni la masa doamnei Salomon și a liceanului mâncăcios, și râdea mereu. În ultima vreme dispăruse, fără ca tânărul nostru să se mai fi sinchisit de ea. Trebuie că plecase, presupusese el, și atât a fost tot ce i-a trecut prin minte în legătură cu dispariția ei. Și iată că acum o găsea aici, sub numele de „preaumflata" și aștepta de la ea o lămurire.

— Hahahaha, chicoti doamna, surescitată și cu pieptul agitat. Un om teribil de caraghios, acest Behrens, extraordinar de caraghios și de amuzant, să te facă să te strâmbi și să te îmbolnăvești de râs. Dar luați loc, domnule Kasten, domnule Carsten sau cum vă numiți, aveți un nume atât de caraghios, hahahaha, vă rog să mă iertați! Luați loc pe scaunul acesta, la picioarele mele, și îngăduiți-mi să-mi bâțâi picioarele, nu pot altfel – ha…a, gemu ea adânc cu gura deschisă și iarăși începu să chicotească, îmi este cu neputință să mă rețin.

Era aproape drăgălașă, avea trăsături pure, puțin cam prea accentuate, dar plăcute, și o mică bărbie dublă. Dar buzele îi erau vinete, iar vârful nasului avea aceeași nuanță, fără îndoială pentru că pacienta nu avea suficient aer. Mâinile, slabe, dar destul de plăcute la privit și pe care manșetele de dantelă ale cămășii le puneau în valoare, erau tot atât de neastâmpărate ca și picioarele. Avea un gât feciorelnic, cu „solnițe" deasupra claviculelor fragile, iar sub cămașa de batist sânul agitat de râs și de greutatea respirației, într-un ritm neregulat și scurt, părea plăpând și tânăr. Hans Castorp se și hotărî să-i trimită sau să-i aducă și ei flori frumoase, de import, produse ale horticultorilor de la Nisa sau Cannes, proaspăt stropite și parfumate. Puțin neliniștit, luă totuși parte la veselia agitată și cam gâfâită a doamnei Zimmermann.

— Și dumneavoastră îi vizitați pe cei care au temperatură mare? întrebă ea. Cât este de amuzant și de drăguț din partea dumneavoastră, hahahaha! Dar eu, închipuiți-vă, nu am deloc temperatură mare, adică, la urma urmei, nu aveam deloc până nu de mult, dar absolut deloc… Până când, de curând, s-a ivit chestia asta…

Ascultați, să vedeți dacă n-o să vi se pară cel mai caraghios lucru pe care l-ați întâlnit vreodată în toată viața dumneavoastră…

Și luptându-se cu aerul printre hihihi și trilili îi povesti ceea ce i se întâmplase.

Aici, sus, ajunsese doar nițeluș bolnavă – oricum, destul de bolnavă, căci dacă n-ar fi fost, nu urca, atinsă probabil de boală și nu chiar deosebit de ușor, dar, în sfârșit, mai curând sub o formă ușoară decât gravă. Pneumotoraxul, această cucerire atât de recentă a tehnicii chirurgicale care cunoscuse un succes absolut fulgerător, își dovedise în cazul ei calitățile excepționale. Intervenția reușise complet și starea doamnei Zimmermann făcuse progresele cele mai satisfăcătoare; iar soțul – căci era măritată, deși încă nu avea copii – putea să se bizuie pe reîntoarcerea ei peste două sau trei luni. Dar chiar atunci, pentru a se distra, făcu o excursie până la Zürich – da, călătoria asta n-a fost determinată decât de dorința de-a se distra. Și în adevăr se distrase din toată inima, însă fiind la Zürich își dădu seama că va avea nevoie să fie umflată din nou, și-l însărcina cu chestia aceasta pe un doctor de acolo. Era un tânăr fermecător și atât de nostim, hahahaha, hahahaha, ei, dar ce oare îi făcuse? Nimic altceva decât o umflase prea tare! Nu exista o altă expresie, aceste cuvinte spuneau totul. Era plin de bune intenții, doctorașul, dar fără îndoială că nu prea se pricepea la chestia asta și, pe scurt: devenise prea umflată, prin urmare, cu palpitații și cu crize de astm – ha! hihihi –, însă imediat ce-a sosit aici, Behrens a vârât-o urgent la pat, înjurând și răcnind. Căci de data aceasta era în adevăr foarte grav bolnavă – nu chiar cu febră puternică, dar, oricum, cârpăcită, deteriorată – hahahaha, dar ce-i cu „mutra asta”, ce v-a venit să faceți mutra asta caraghioasă? Și arătându-l cu degetul, se porni să râdă atât de tare de mutra lui Hans Castorp, încât acesta simți că până și fruntea începea să i se învinețească. Însă cel mai caraghios, spuse ea, rămânea tot Behrens cu înjurăturile și grosolăniile lui. Pe ea o apucase râsul imediat ce înțelesese că e prea umflată. Dar el, fără să țină seama de nimic și fără niciun menajament îi zbieră în față: „Viața dumitale e în mare primejdie!” – „ce mai urs, hahahaha, hihihi, iertați-mă”.

Puteai să te întrebi ce anume din spusele consilierului aulic o putea face să râdă atât de perlat – să fi fost oare numai „grosolăniile" lui și faptul că nu-l credea sau cu toate că-l credea – și fără îndoială că-l credea – găsea extraordinar de caraghios lucrul în sine, adică primejdia de moarte care o amenința? Hans Castorp avea impresia că ultima supoziție era cea adevărată și că, de fapt, nu-i trăgea cu hihihi și trilili, cu ciripeli și chicoteli decât dintr-o nechibzuință copilărească, dintr-o inconștiență izvorâtă din creierul ei de păsărică, fapt pe care el îl dezaproba. Cu toate acestea îi trimise flori, dar n-o mai revăzu niciodată pe râzătoarea doamnă Zimmermann. Căci, după ce câteva zile o mai ținură cu baloane de oxigen, muri de-a adevăratelea în brațele soțului chemat telegrafic – „O gâscă în adevăratul sens al cuvântului", adăugă consilierul aulic, de la care Hans Castorp aflase știrea.

Dar chiar mai înainte de asta, spiritul de inițiativă și caracterul milos ale lui Hans Castorp făcuseră, cu ajutorul consilierului aulic și al infirmierelor, noi cunoștințe printre bolnavii gravi ai casei, iar Joachim trebui să-l însoțească. Astfel, îl cără la fiul doamnei Tousles-deux, cel de-al doilea, care mai rămăsese în viață, după ce de multă vreme se făcuse curat și se dezinfectase cu H_2CO în camera celuilalt. Apoi ajunseră la Teddy, băiețelul sosit de curând, deoarece cazul lui fusese prea grav ca să mai poată rămâne la colegiul Fridericianum unde era intern. După aceea nimeriseră la funcționarul unei societăți de asigurare germano-rusă, Anton Karlovici Ferge, un martir blajin. În sfârșit, intrară la nefericita și totuși atât de cocheta doamnă Mallinckrodt, care primi de asemenea flori, la fel ca și precedenții, și căreia i se dădu de mai multe ori de mâncare chiar în fața lui Hans Castorp și Joachim... Până la urmă sfârșiră prin a-și face reputația de samariteni și de frați milostivi. Așa că, într-o bună zi, Settembrini deschise discuția despre asta.

— La naiba, domnule inginer, aud spunându-se lucruri excentrice în legătură cu comportarea dumneavoastră! Este adevărat că v-ați dedicat complet operelor de binefacere? Țineți cu tot dinadinsul să vă dezvinovățiți prin fapte bune?

— Nu vă mai dați osteneala să discutați despre lucrul acesta,

domnule Settembrini. Nu merită să stârniți atâta vâlvă. Vărul meu și cu mine…

— Dar lăsați-l măcar o dată la o parte pe vărul dumneavoastră! Căci cu dumneavoastră avem ce avem, iată ce ne interesează în primul rând, măcar că se vorbește despre amândoi. Locotenentul este demn de respect, însă are o fire simplă, care nu amenință pe nimeni, și deci nu-l poate neliniști pe un educator. N-o să mă faceți să cred că el este acela care vă conduce. Cel mai reprezentativ dintre amândoi, dar și cel mai expus unei mari primejdii, sunteți numai dumneavoastră. Sunteți, dacă mă pot exprima astfel, un copil răsfățat de viață – încât trebuie să se ocupe cineva de dumneavoastră.

— Desigur, domnule Settembrini, am fost de acord, o dată pentru totdeauna. Este foarte amabil din partea dumneavoastră. Dar mi se pare că „un copil răsfățat de viață" este nostim spus. Ce mai sunt în stare să inventeze și scriitorii ăștia! Nu-mi dau seama prea bine dacă mă pot mândri cu titlul acesta, însă știu că sună drăguț, trebuie s-o mărturisesc. Ei bine, da, mă ocup puțintel de „copiii morții", probabil că la aceasta vă referiți. Mă interesez ici și colo, dar fără să neglijez cura de odihnă, deci când am timp, de cei mai grav și de cei mai serios bolnavi, mă înțelegeți, adică nu de aceia care sunt aici doar pentru plăcerea lor și se dedau dezmățului, ci numai de aceia care mor.

— Dar este scris: „Lăsați morții să-și îngroape morții", spuse italianul.

Hans Castorp ridică brațele și-l făcu să înțeleagă prin expresia chipului că multe lucruri erau scrise, dar că ar fi greu să le alegi pe cele mai bune și să le urmezi. Flașnetarul adusese, bineînțeles, un argument stingheritor, ceea ce era de așteptat. Dar, cu toate că Hans Castorp încă mai era dispus să-i acorde atenție, să creadă că-i cuviincios să-l asculte – cu toate rezervele și fără niciun angajament – și, în plus, să mai suporte, cu titlu de experiență, această influență cu tendință educatoare, totuși era destul de departe de gândul să renunțe vreodată, doar de dragul unor concepții pedagogice, la inițiativele sale care i se păreau încă, într-un chip nu prea lămurit, destul de folositoare și de o mare

însemnătate, cu toată experiența făcută cu mama-Gerngross și cu felul ei de-a vorbi despre „micul flirt drăgălaș", și independent de uscăciunea sărmanului Rotbein, și de nătângul trilili al „preaumflatei".

Fiul doamnei Tous-les-deux se numea Lauro. Primise și el flori, violete de Nisa, cu miros de pământ, „din partea a doi tovarăși de suferință, plini de compasiune, din stabiliment, cu cele mai bune urări de însănătoșire", dar fiindcă anonimatul ajunsese o pură formalitate, întrucât toată lumea știa de la cine erau aceste daruri, doamna Tous-les-deux ea însăși, mama mexicană palidă și îmbrăcată în negru, îi opri pe veri, întâlnindu-i pe coridor, le mulțumi și îi invită cu niște vorbe răgușite, dar mai ales printr-o mimică îndurerată, să primească personal dovada de recunoștință din partea fiului ei – *de son seul et dernier fils qui allait mourir aussi*[70]. Ceea ce și făcură numaidecât. Se întâmplă ca Lauro să fie în adevăr de o uimitoare frumusețe, cu ochi arzători, nas acvilin ale cărui nări fremătau și niște buze splendide, deasupra cărora mijea o mustăcioară neagră, însă își luă o asemenea alură dramatică de erou, încât musafirii, Hans Castorp nu mai puțin decât Joachim Ziemssen, fură fericiți când ușa de la camera bolnavului se închise în urma lor. Căci, în vreme ce doamna Tous-les-deux – cu șalul de cașmir, cu voalul negru legat sub bărbie și cu zbârciturile transversale ale frunții înguste și chinuite, cu pungile enorme sub ochii ei negri ca tăciunele și cu genunchii slăbiți de suferință – se învârtea prin cameră de colo până colo, lăsând să-i cadă îndurerat unul din colțurile gurii mari și apropiindu-se din când în când de tinerii așezați pe marginea patului, le repeta tragica ei formulă papagalicească: *„Tous les dé, vous comprenez messieurs... Premièrement l'un et maintenant l'autre"*, în acest timp frumosul Lauro se lansa, tot în franțuzește, în tirade răgușite și gâfâitoare, de o fanfaronadă nesuferită, al căror înțeles era că se gândea să moară ca un erou, *comme héros, à l'espagnol,* la fel ca și fratele său, *de même que son fier jeune*

[70] „Din partea singurului și ultimului ei fiu, care e și el pe moarte." (fr.). (n.tr.)

frère Fernando[71], care murise și el ca un erou spaniol – și gesticulând își descheie cămașa ca să-și ofere pieptul galben loviturilor morții, apoi continuă să se comporte astfel până când un acces de tuse îi stropi buzele cu o spumă subțire trandafirie, îi înăbuși fanfaronadele sforăitoare și-i hotărî pe veri să plece în vârful picioarelor.

Nici atunci și nici după aceea nu mai vorbiră nimic despre vizita făcută lui Lauro, și chiar în intimitatea lor se abținură să-i judece atitudinea. Dar amândoi se simțiră mai în largul lor lângă Anton Karlovici Ferge din Petersburg, care, cu mustața lui mare și plăcută, și cu proeminența deopotrivă de plăcută a mărului lui Adam, zăcea în pat și se restabilea încet și greu după încercarea de a i se aplica pneumotoraxul, încercare de pe urma căreia era cât pe ce să-și piardă viața. În adevăr, resimțise un șoc puternic, șocul pleural, cunoscut ca o complicație a acestei intervenții chirurgicale la modă. La el însă șocul se produsese într-o formă excepțional de primejdioasă, anume aceea a unui colaps complet și a unei sincope dintre cele mai grave, într-un cuvânt s-a dezlănțuit cu atâta putere, încât s-au văzut siliți să întrerupă, în mod provizoriu, operația.

Domnul Ferge căsca ochii blânzi și cenușii, iar chipul îi pălea ori de câte ori vorbea despre această întâmplare care trebuie să fi fost, pentru el, înspăimântătoare.

— Fără anestezie, domnilor! Bine, noi, ăștia, n-o putem suporta, în cazul nostru este contraindicată, se știe asta, și, ca om cu judecată, te resemnezi. Însă anestezia locală, domnii mei, nu pătrunde prea adânc, ci amorțește numai pielea la suprafață, îți dai seama că te deschide și, firește, că te apasă și te strivește. Stăteam culcat, cu fața acoperită ca să nu văd nimic, asistentul mă ținea de mâna dreaptă și infirmiera-șefă de stânga. Era ca și cum m-ar fi apăsat și strivit, adică era carnea pe care o deschideau și o îndoiau cu ajutorul penselor. Dar iată că tocmai atunci îl aud pe domnul consilier aulic spunând: „Așa!" și, domnii mei, în aceeași clipă,

[71] „Ca erou, în stil spaniol... ca și Fernando, mândrul său frate mai mic" (fr.). (n.tr.)

începu să dibuie pleura cu un instrument bont – trebuia să fie bont ca să n-o străpungă prea iute – dibuia ca să găsească locul cel mai bun pentru a putea să străpungă ca să introducă gazul, însă, în timp ce-și plimba instrumentul de-a lungul pleurei – domnii mei, domnii mei! – mi s-a întâmplat ceva, mi-am dat seama că s-a isprăvit cu mine, căci am început să simt un rău absolut de nedescris. Pleura, domnii mei, nu trebuie atinsă, ea nu îngăduie și nu vrea să fie atinsă, este tabu, e acoperită de carne, izolată, este ceva de care nu te poți apropia nici în ruptul capului. Și iată că o dezveliseră și o pipăiau. Atunci, domnii mei, mi s-a făcut rău. Înspăimântător, domnii mei – niciodată n-aș fi crezut că este cu putință să ai o asemenea senzație, atât de monstruoasă și de ticăloasă, n-aș fi crezut-o posibilă aici, pe pământ, ci numai în iad! Am avut o sincopă – adică trei la șir, una verde, alta cafenie și alta violetă. Și pe deasupra tuturora, această sincopă mirosea urât, șocul pleural îmi lovea mirosul, domnii mei, mirosea înfiorător a hidrogen sulfurat, așa cum trebuie să pută în iad, și, în același timp, pe când leșinam, mă auzeam pe mine însumi râzând cât mă ținea gura, dar nu așa cum râde un om, nu, era cel mai necuviincios și mai grețos hohot de râs pe care l-am auzit vreodată în viață, căci, domnii mei, dacă ți se pipăie astfel pleura, este ca și cum te-ar gâdila în modul cel mai exagerat și cel mai inuman, iată, așa, și nu altfel este cu această blestemată rușine și tortură, acesta este șocul pleural de care bunul Dumnezeu să vă ferească.

Anton Karlovici Ferge revenea adesea și de fiecare dată vânăt de spaimă, asupra acestei „infame" experiențe sufletești, hotărât să nu mai îngăduie repetarea ei. De altfel, chiar de la primele cuvinte s-a dovedit a fi un om simplu, căruia toate chestiunile „înalte" îi erau străine și față de care nu trebuia să ai niciun fel de pretenții de natură intelectuală sau sentimentală, tot așa după cum el însuși nu avea față de alții nicio pretenție de acest fel. Acest lucru odată stabilit, îți dădeai seama, de altfel, că povestea lucruri interesante din viața lui trecută și din mijlocul căreia boala îl smulsese, adică din viața unui voiajor în serviciul unei societăți de asigurare împotriva incendiilor: întreprinsese de la Petersburg călătorii lungi de-a lungul și de-a latul întregii Rusii, vizitase

fabricile asigurate, iar rolul său era acela de-a face o anchetă asupra firmelor industriale care se găseau într-o situație financiară grea; căci statistica dovedea că incendiile cele mai frecvente izbucneau în fabricile care făceau afaceri proaste. De aceea i-au dat însărcinarea să sondeze câte o întreprindere, sub un pretext oarecare, și să raporteze băncii rezultatele anchetei, pentru ca, printr-o reasigurare majorată sau printr-o altă repartiție a primelor, să se prevină anumite pierderi simțitoare. Vorbea despre călătoriile lui în plină iarnă de-a lungul imensului imperiu, despre cursele în plină noapte pe un ger nemaipomenit, culcat în sanie, învelit cu blănuri de oaie, și cum văzuse sticlind ochii lupilor pe întinderea zăpezii, asemenea unor stele. Avea în lădiță provizii congelate, supă de varză și pâine albă, pe care le dezgheța la hanuri, în timp ce se schimbau caii, iar pâinea era tot atât de proaspătă ca în prima zi. Nu riscai nicio neplăcere, decât atunci când venea brusc dezghețul: atunci, bucățelele de supă de varză congelată, pe care le avea la el, se topeau și curgeau.

În felul acesta domnul Ferge povestea întrerupându-se din când în când, ca să observe, oftând, că totul ar fi rămas foarte frumos dacă măcar n-ar fi fost necesar să se mai supună unei alte încercări de a i se face pneumotoraxul. Nu spunea nimic prea deosebit, erau doar fapte adevărate, pe care le ascultai cu plăcere, și mai ales Hans Castorp găsea că este folositor să audă vorbindu-se despre imperiul rusesc și despre felul său de viață, despre samovare și arta coacerii plăcintelor, despre cazaci și bisericile de lemn cu multe clopotnițe în formă de ceapă, încât ai fi putut spune că sunt colonii de ciuperci. Îl mai rugă pe domnul Ferge să-i povestească despre locuitorii acestei țări, despre exotismul lor nordic și cu atât mai ciudat în ochii lui, despre sângele asiatic care curgea în venele lor, despre pometii proeminenți, despre forma finico-mongolă a ochilor, și asculta totul cu un interes pur antropologic, ba avu chiar și curiozitatea să ceară să i se vorbească rusește – și de sub mustața plăcută a domnului Ferge și din mărul lui Adam pornea repede, confuz, complet străin și nearticulat idiomul răsăritean – iar Hans Castorp găsea această diversiune cu atât mai plăcută (așa e făcută tinerețea) cu cât putea să zburde în

voie într-un domeniu interzis din punct de vedere pedagogic.

De multe ori se abăteau să stea de vorbă câte un sfert de oră cu Anton Karlovici Ferge. Dar, între timp, făceau vizite copilandrului Teddy, de la Fridericianum, un băiețaș de vreo paisprezece ani, blond și fin, care avea o infirmieră particulară și o pijama de mătase albă împodobită cu brandenburguri. Era orfan și bogat, după cum îi informase el însuși. În așteptarea unei operații ce urma să pătrundă la o oarecare profunzime, operație pe care voiau s-o încerce cât de curând pentru extirparea unor părți infectate, părăsea patul din când în când, pentru o oră și, într-un costum de sport drăguț, lua parte la reuniunea din salon. Doamnelor le plăcea să glumească cu el, iar el asculta conversațiile lor, de pildă acelea în legătură cu avocatul Einhuf, cu domnișoara cu chiloții de tricou și cu Fränzchen Oberdank. Apoi se întorcea să se culce. Așa trăia, de azi pe mâine, copilandrul Teddy, elegant, lăsând să se presupună că asta era tot ce aștepta de la viață de-acum înainte.

Dar la numărul cincizeci zăcea doamna Mallinckrodt, Natalie pe numele cel mic, cu ochi negri, cercei de aur și cochetă, plăcându-i să se gătească, dar care, cu toate acestea, era un fel de Lazăr sau de Iov feminin, lovită de Dumnezeu cu toate infirmitățile posibile. Organismul ei părea inundat cu toxine, astfel încât toate bolile imaginabile se năpusteau asupră-i, fiecare pe rând și toate deodată. Mai ales pielea îi era afectată, căci regiuni mari erau acoperite de o eczemă care îi provoca mâncărimi atroce și care, ici și colo, ajunsese până la carne vie, cuprinzându-i și buzele, astfel încât îi era greu să bage lingura în gură. Inflamațiile interne se țineau lanț la doamna Mallinckrodt, cuprinzându-i pleura, rinichii, plămânii, periostul și chiar creierul, din care cauză avea momente de inconștiență, iar slăbiciunea, ca urmare a temperaturii și a suferințelor, îi provoca spaime mari din pricina cărora, când mânca de pildă, nu putea să înghită cum se cuvine: dumicatul îi rămânea în gât. Pe scurt, această doamnă se găsea într-o situație înfiorătoare și pe deasupra mai era și singură pe lume; căci după ce-și părăsise soțul și copiii pentru un alt bărbat sau, mai bine zis, pentru un adolescent, a fost la rândul ei părăsită de amant, așa cum o mărturisi celor doi veri; prin urmare, nu avea cămin, deși

nu era lipsită de mijloace de trai, întrucât i le oferea chiar soțul ei. Fără să se mândrească într-un mod necuviincios cu acest fapt, profita oricum de generozitatea lui – sau poate că la mijloc era dragoste trainică – dar fără ca ea însăși s-o ia prea în serios, și înțelegea că nu e decât o păcătoasă nenorocită, dezonorată și din cauza aceasta îndura toate plăgile vrednice de un Iov, cu o răbdare și o dârzenie surprinzătoare, cu o putere de rezistență elementară, caracteristică firii și sexului ei, învingând durerile îngrozitoare ale trupului de brunetă și reușind totuși să-și facă un turban cochet, chiar și din pansamentul cu care era silită să-și înfășoare capul din cauza bolii. Nu mai contenea să-și schimbe bijuteriile, începând dimineața cu corali și sfârșind seara cu perle. Încântată de florile trimise de Hans Castorp, cărora le dădu o semnificație mai degrabă galantă decât caritabilă, îi invită pe tineri să se așeze lângă patul ei și să ia ceaiul pe care ea însăși îl bea dintr-un ibric, având degetele acoperite până la articulații – inclusiv policarii – de opale, ametiste, smaralde. În vreme ce la urechi i se legănau cerceii de aur, le povesti verilor, din prima clipă, cum se petrecuse totul. Le vorbi atât despre soțul ei, un om vrednic de respect, însă plictisitor, cât și despre copiii deopotrivă de buni și de plictisitori, care semănau leit cu tatăl lor și pentru care nu avusese niciodată sentimente deosebit de călduroase, dar le vorbi și despre adolescentul cu care fugise și lăudă îndelung tandrețea lui plină de elanuri poetice. Însă părinții tânărului știură, prin tertipuri pline de viclenie și chiar folosind forța, să-l îndepărteze de ea, deși poate că și boala, care tocmai atunci izbucnise sub aspecte multiple și năprasnice, îi făcuse silă micuțului. „Vă fac cumva silă și dumneavoastră, domnilor?” întrebă ea cu cochetărie, iar feminitatea ei brună înfrânse eczema care-i acoperea jumătate din față.

Hans Castorp nu simți decât dispreț pentru tinerelul căruia ea îi provocase silă și își manifestă acest sentiment ridicând din umeri. Lașitatea poeticului adolescent îl îndemnă, în ceea ce-l privea, către un zel de o natură cu totul opusă și găsi prilejul, în mai multe rânduri, să facă nefericitei doamne von Mallinckrodt mici servicii de infirmier, care nu cereau cunoștințe speciale: adică

încerca să-i vâre în gură, cu băgare de seamă, supa de la prânz – dacă se întâmpla să fie de față când i se aducea – îi dădea să bea din ibric, atunci când vreun dumicat i se oprea în gât, sau o ajuta să-și mai schimbe poziția în pat, căci în afară de toate bolile mai era chinuită și de rana încă necicatrizată a unei operații. Îi dădea astfel o mână de ajutor, fie când era în drum spre sufragerie, fie când se întorcea de la plimbare, rugându-l pe Joachim să-și continue singur drumul – în timp ce el va da o raită pe la cazul de la numărul cincizeci, pentru a afla cum se mai simțea – și trăia în el însuși o bucurie deosebită, care izvora din convingerea menirii tainice și din oportunitatea purtării lui, bucurie care se împletea deopotrivă cu o anumită plăcere nemărturisită și foarte creștină, născută din felul acesta de a activa atât de pios, de blând și de lăudabil, încât nici din punct de vedere militar, nici din punct de vedere umanist și pedagogic nu i se puteau face obiecții serioase.

Dar despre Karen Karstedt n-am vorbit încă, și cu toate acestea Hans Castorp și Joachim se îngrijiră de ea într-un mod cu totul deosebit. Era o clientă particulară și externă a consilierului aulic care, de altfel, o dăduse el însuși în grija milosilor veri. Era aici, sus, de patru ani, fără resurse materiale, la bunul plac al unor rude care se dovediseră neîndurătoare față de ea, căci o dată o și luaseră de-aici, sub pretextul că, oricum, tot era condamnată la moarte, și n-au binevoit s-o trimită înapoi decât după intervențiile consilierului aulic. Locuia în Dorf, la o pensiune ieftină – avea abia nouăsprezece ani, subțirică, cu părul lins, unsuros și cu niște ochi care se sileau cu sfială să ascundă o lucire ce se potrivea cu îmbujorarea de febră a obrajilor și cu vocea ei stinsă într-un chip caracteristic, dar care suna plăcut. Tușea aproape mereu și avea aproape toate vârfurile degetelor acoperite cu plasturi, fiindcă supurau.

Prin urmare, verii se ocupară de ea în mod deosebit, la rugămintea consilierului aulic, ca băieți buni ce erau. Totul a început cu trimiterea unor flori, apoi îi făcură o vizită nefericitei Karen, pe balconașul ei din Dorf, iar după aceea organizară câteva plimbări în trei: la un concurs de patinaj, la o cursă de bob. Căci, în valea noastră din creierul munților sezonul sporturilor de iarnă

era acum în toi, se organizase o săptămână a campionatelor, inițiativele se înmulțeau, petrecerile și spectacolele se țineau lanț – erau însă manifestații cărora verii nu le acordaseră până atunci decât o atenție fugară. De fapt, Joachim era împotriva tuturor distracțiilor de-aici. Nu pentru ele se afla aici – nu stătea nici pentru a trăi și a se acomoda cu această ședere, făcând-o plăcută și variată, ci numai ca să scape cât mai repede cu putință de infiltrație, să ajungă valid pentru a-și face serviciul, adevăratul serviciu, la șes, în locul serviciului prestat prin urmarea tratamentului, care era un succedaneu, însă de care nu îngăduia să se atingă nimeni. Îi era interzis să practice sporturile de iarnă și îi displăcea să facă pe gură-cască. Cât despre Hans Castorp, el se simțea legat de cei de-aici, de sus, printr-o solidaritate prea strânsă și prea intimă pentru a mai putea arăta cel mai mic interes față de viața unor oameni care considerau acest loc ca pe un teren de sport.

Dar solicitudinea lor pentru biata domnișoară Karstedt schimbase situația, iar Joachim nu putea ridica nicio obiecție – căci în acest caz s-ar fi dovedit mai puțin animat de sentimente creștine. Se duseră deci să ia bolnava de la locuința ei modestă din Dorf și o conduseră, pe un splendid ger cu soare arzător, de-a lungul cartierului englezesc, numit astfel după Hôtel d'Angleterre, printre magazinele luxoase de pe strada principală, unde săniile alergau în sunet de zurgălăi și pe unde se plimbau bogătașii petrecăreți și trândavi din întreaga lume, clienți ai Cazinoului și ai marilor hoteluri, bărbați fără pălării, îmbrăcați în costume elegante de sport croite din stofe alese și scumpe, cu fețele bronzate de arșița soarelui de iarnă și de reverberația zăpezii, apoi coborâră mult mai jos până la patinoarul situat în fundul văii, nu departe de Cazinou, și care în timpul verii servise ca teren de fotbal. Se auzea muzică; orchestra Cazinoului dădea un concert pe estrada pavilionului de lemn, deasupra patinoarului dreptunghiular, îndărătul căruia se înălțau, în albastrul-închis al cerului, munții înzăpeziți. Intrară tustrei, își făcură drum printre spectatorii așezați pe bănci în amfiteatru, în jurul patinoarului, găsiră loc și începură să privească. Patinatorii cu costumele lipite de trup, cu tricouri negre și dolmane împodobite cu găitane, se legănau,

pluteau, descriau figuri, săreau și făceau cercuri. O pereche de virtuozi, un domn și o doamnă, profesioniști deosebit de abili, executară o figură pe care în lumea întreagă nimeni nu mai era în stare s-o realizeze, provocând aplauze acompaniate de muzică. Disputându-și recordul de viteză, șase tineri de naționalități diferite, aplecați înainte și cu mâinile la spate, ținând uneori o batistă între dinți, făcură de șase ori ocolul vastului dreptunghi. Un clopot își amesteca din când în când sunetele în melodia muzicii. Uneori din mulțime izbucneau strigăte de încurajare și aplauze.

Era o adunătură pestriță, la care cei trei bolnavi, verii și protejata lor, priviră cu curiozitate. Englezi cu șepci de stofă cadrilată și dinți albi vorbeau franțuzește unor doamne parfumate puternic și îmbrăcate din cap până-n picioare cu tricouri viu colorate, iar unele dintre ele purtau pantaloni. Americani cu scăfârliile mici, părul scurt, lipicios, cu pipe butucănoase în gură, purtând blănuri cu spicul aspru în afară. Atât ruși bărboși și eleganți, bogați și sălbatici la vedere, cât și olandezi de un tip corcit cu malaiezi, se amestecau într-o asistență formată din germani și elvețieni, pe când toți ceilalți, nedefiniți, și care vorbeau franțuzește, veniți din Balcani și țările Levantului, oameni cu înfățișare aventuroasă pentru care Hans Castorp avea o oarecare slăbiciune, dar pe care Joachim îi condamna ca având ceva interlop și lipsit de caracter, erau împrăștiați pretutindeni. Între timp, niște copii se avântară într-un concurs glumeț și se poticniră de-a lungul patinoarului, având pe un picior un schi și pe celălalt o patină, apoi tot un grup de băieți împinse pe lopățele niște fetițe. O luară la goană cu lumânări aprinse, învingătorul fiind acela care ajungea la capăt fără să i se stingă flacăra; alergând, erau obligați să sară peste obstacole sau să umple cu cartofi niște găleți cu ajutorul unor linguri de cositor. Cei din societatea distinsă se amuzau zgomotos. Își arătau unii altora pe cei mai bogați, pe cei mai cunoscuți și pe cei mai eleganți dintre copii, fetița unui multimilionar olandez, fiul unui prinț prusac și băiețelul de doisprezece ani care purta numele unei mărci de șampanie cunoscută în lumea întreagă. Biata Karen se amuza și în același timp tușea. De bucurie, bătea

din palme, fără să mai țină seama de degetele care-i supurau. Le era atât de recunoscătoare!

Verii o conduseră și la cursele de bob: locul până unde trebuiau să meargă nu era prea departe nici de Berghof, nici de locuința domnișoarei Karen Karstedt, căci pista, coborând de pe Schatzalp, se termina în Dorf, între grădinile cartierului de pe versantul vestic. Acolo era instalat micul pavilion de control; se comunica telefonic plecarea fiecărei sănii. Printre taluzurile de zăpadă înghețată, parcurgând virajele pistei inundate de sclipiri metalice, coborau din vârf, la intervale destul de lungi, săniuțele plate, încărcate cu domni și doamne în svetere de lână albă și având în jurul piepturilor niște eșarfe cu culorile tuturor națiunilor. Vedeai chipuri îmbujorate și încordate, pline de zăpada spulberată. Publicul fotografia săniile care cădeau, derapau sau se dădeau peste cap, răsturnând echipele în zăpadă. Și aici cânta muzica. Privitorii stăteau în tribunele mici amenajate special sau se strecurau pe cărarea îngustă, săpată pe lângă pistă. Podețele de lemn așezate peste pistă și pe sub care aluneca în goană, din când în când, câte un bob, erau și ele ocupate de spectatori. Cadavrele sanatoriului făceau și ele același drum, treceau vâjâind pe sub poduri de-a lungul curbelor, la vale, mereu la vale, își spuse Hans Castorp și chiar vorbi cu ceilalți despre acest lucru.

Și la Bioskop-Theater[72] din Platz o conduseră verii, într-o după-amiază, pe Karen Karstedt, deoarece îi plăceau mult lucrurile acestea. În aerul stricat care îngreuna respirația celor trei, întrucât erau obișnuiți numai cu atmosfera cea mai curată, și care le apăsa piepturile umplându-le capetele cu o ceață tulbure, licărea, în fața ochilor lor îndurerați, o amestecătură de scene din viața tremurândă de pe ecran, agitată, amuzantă și pripită, într-o agitație fremătătoare ce nu se oprea decât ca s-o ia imediat de la capăt, acompaniată de o biată muzică menită să atribuie gonitelor închipuiri trecute o împărțire prezentă a timpului, și care, în pofida mijloacelor sale reduse, reușea totuși să cânte pe toate registrele solemnității, măreției, pasiunii, sălbăticiei și ale unei senzualități

[72] Una dintre primele denumiri ale cinematografului. (n.tr.)

cam desuete. Văzură, astfel, desfășurându-se în tăcere o poveste frământată, cu dragoste și cu crime, care se petrecea la curtea unui despot oriental, întâmplări neașteptate, pline de grandoare și zădărnicie, pline de dorințe tiranice și de furii fanatice ale slugărniciei, pline de cruzimi și pofte, de voluptăți și întârzieri semnificative mai cu seamă atunci când era vorba, de pildă, de-a scoate în evidență musculatura brațelor unui călău – pe scurt, văzură ceva întemeiat pe o cunoaștere intimă a dorințelor ascunse ale reprezentanților civilizației internaționale care asistau la acest spectacol. „Settembrini, ca om al rațiunii, ar fi condamnat desigur cu asprime și cu o ironie șfichiuitoare, clasică, acest spectacol atât de puțin umanist și n-ar fi pierdut ocazia să înfiereze abuzul de-a folosi tehnica pentru a da viață unor imagini care înjoseau demnitatea omului", se gândi Hans Castorp și în șoaptă îi împărtăși vărului său aceste gânduri. În schimb, doamna Stöhr, care era și ea acolo, șezând nu prea departe de ei, părea extaziată; chipul congestionat și incult i se schimonosise de plăcere.

De altfel, pe toate chipurile aflate în sală se petrecea același lucru. În clipa când dispărea ultima imagine tremurătoare a unei scene, când lumina se aprindea, iar câmpul vizual apărea spectatorilor ca o pânză goală, nici pe departe nu mai putea fi vorba de aplauze. Nu mai era nimeni acolo pe care l-ai fi putut răsplăti cu aplauze sau pe care, din admirație, l-ai fi putut rechema la rampă pentru a omagia arta de care dăduse dovadă. Actorii care se asociaseră ca să realizeze acest spectacol erau de mult risipiți în cele patru vânturi; publicul nu văzuse decât umbrele creațiilor lor, adică acele milioane de imagini și instantanee scurte prin care acțiunea a fost descompusă și apoi reconstituită, ca să poată fi restituită duratei după voie și oricât de des, într-o înlănțuire rapidă și tremurătoare.

Din cauza iluziei, tăcerea publicului avea ceva vlăguit și neplăcut. Mâinile rămâneau întinse, neputincioase, în fața neantului. Te frecai la ochi, priveai fix, drept înainte, te rușinai de lumină și erai nerăbdător să te regăsești în întuneric, ca să vezi desfășurându-se iarăși niște fapte ce avuseseră un timp al lor, dar acum erau transplantate într-un timp nou, fiind reîmprospătate cu

spoiala muzicii.

Tiranul muri înjunghiat cu un cuțit, răcnind cât îl ținea gura, dar fără să-l audă cineva. Apoi, spectatorii văzură imagini din întreaga lume: pe președintele Republicii Franceze, cu joben și decorații, răspunzând din fundul landoului printr-o scurtă cuvântare; pe viceregele Indiei la nunta unui rajah și pe kronprinz în curtea unui regiment din Potsdam. Văzură viața și îndeletnicirile unui sat de indigeni din Noul Mecklemburg, o luptă de cocoși în Borneo, sălbatici goi care cântau din fluiere suflând pe nas, prinderea unor elefanți sălbatici, o ceremonie la curtea regelui Siamului și o stradă cu bordeluri din Japonia, unde gheișele stăteau așezate îndărătul unor zăbrele de lemn. Văzură, de asemenea, samoizi înfofoliți, străbătând cu săniile trase de reni un pustiu de zăpadă din nordul Asiei, pelerini ruși închinându-se pe muntele Hebron și un delincvent persan bătut cu ciomege. Parcă luai parte la toate acestea. Spațiul era desființat, timpul se trăsese înapoi, „acolo” și „atunci” deveniseră într-o clipită niște scamatorii, iar „aici” și „acum” erau metamorfozate și învăluite de muzică. Pe neașteptate, vedeai apropiindu-se de tine o tânără marocană, în mărime naturală, îmbrăcată în mătase vărgată, împopoțonată cu lanțuri, inele și paiete, și cu sânii plini dezgoliți pe jumătate. Avea nările largi, ochii plini de o viață primitivă și își mișca limba; râdea cu toți dinții ei albi și-și acoperea ochii cu o mână ale cărei unghii păreau de o culoare mai deschisă decât pielea, iar cu cealaltă făcea semn publicului. Priveai uluit chipul ei de umbră, seducător, care părea că vede și nu vede, ale cărui priviri nu te priveau deloc, al cărui râs și ale cărui gesturi nu ținteau întru nimic prezentul, ci erau numai în lumea lor, acolo și odinioară, astfel încât n-ar fi avut sens să le răspunzi. Acest fapt, după cum am mai spus, amesteca bucuria cu un sentiment al neputinței. Și chiar atunci năluca se destramă. O lumină puternică inundă ecranul după ce cuvântul „Sfârșit” fusese proiectat: programul oferit se terminase, iar publicul părăsea teatrul, în vreme ce un altul nou se înghesuia afară, dornic să se bucure de repetarea acestei desfășurări.

Îndemnați de doamna Stöhr, care li se alăturase, și din dorința de-a fi pe plac bietei Karen, care își împreunase mâinile a recu-

noștință, intrară și la cafeneaua Cazinoului. Muzică era și acolo. O mică orchestră de muzicanți în fracuri roșii cânta sub conducerea unui prim-viorist ceh sau ungur care, desprins de grup, stătea în picioare în mijlocul dansatorilor și-și chinuia instrumentul cu răsuciri pasionate ale trupului. O animație mondenă domnea în jurul meselor. Se serveau băuturi rare. Pentru a se răcori, verii comandară oranjade pentru ei și protejata lor, căci era cald și aerul îmbâcsit, în vreme ce doamna Stöhr comandă un lichior dulce. „La ora asta, spuse ea, animația încă nu-i în toi." Abia mai spre seară dansul se însuflețea; de altfel, foarte mulți pacienți din diferite alte sanatorii, cât și bolnavi care stăteau aici pe cont propriu, prin hoteluri și la Cazinou, veneau în grupuri mult mai mari decât acum, și nu numai unul dintre cei ce făceau febră a trecut dansând pragul eternității și a sucombat cu o hemoptizie finală, golind *in dulci jubilo* cupa bucuriei de a trăi. Ceea ce făcea profunda ignoranță a doamnei Stöhr din acest *in dulci jubilo* era în adevăr extraordinar; primul cuvânt îl lua din vocabularul italiano-muzical al soțului ei și-l rostea în consecință, „dolce", iar al doilea cuvânt numai Dumnezeu știe de unde-l găsise – iar verii, când izbucni această latină, apucară amândoi deodată firele de pai din pahare, însă doamna Stöhr nu se arătă deloc tulburată. Dimpotrivă, hlizindu-se încăpățânată cu dinții ei de iepure, se silea, prin aluzii și tachinări, să ghicească adevărata cauză a legăturilor dintre cei trei tineri, întrucât nu și-o putea explica limpede decât din punctul de vedere al bietei Karen care, spunea doamna Stöhr, dată fiind purtarea ei nițel cam naivă, era pesemne încântată de a fi însoțită, în același timp, de doi cavaleri atât de veseli. Cazul i se părea însă mai puțin limpede văzut din punctul de vedere al celor doi veri; dar oricât de proastă și ignorantă era, intuiția ei feminină o ajuta totuși să-și facă o idee, incompletă și trivială bineînțeles, asupra faptelor. Căci ghici și lăsă chiar să se înțeleagă prin tachinăriile ei că singurul și adevăratul cavaler era numai Hans Castorp, pe când tânărul Ziemssen se mărginea doar să-l asiste, și Hans Castorp, a cărui înclinație intimă pentru doamna Chauchat îi era cunoscută, n-o însoțea pe nenorocita de Karstedt decât în lipsă de ceva mai bun, deoarece, după toate

aparențele, nu știa deocamdată cum să se apropie de cealaltă – un fel de a judeca demn de doamna Stöhr, lipsit de orice adâncime morală, foarte stângaci și bazat pe o intuiție vulgară, drept care Hans Castorp nu o onoră decât cu o privire obosită și disprețuitoare, atunci când ea își formulă părerea pe un vulgar ton de glumă. Deoarece legăturile cu biata Karen constituiau pentru el, în adevăr, un fel de compensație și un expedient oportun și util – după cum de altfel toate acțiunile lui caritabile aveau un sens asemănător. Însă, în același timp, aceste inițiative pioase aveau și un scop al lor, propriu, iar mulțumirea pe care o simțea nu era de o natură mai puțin spontană și pură decât aceea încercată când o ajuta pe infirma doamnă Mallinckrodt să-și înghită fiertura, când îl asculta pe domnul Ferge descriind infernalul șoc pleural sau când o vedea pe biata Karen bătându-și cu recunoștință și bucurie mâinile cu degetele acoperite cu plasturi; mulțumirea aceasta izvora dintr-o concepție spirituală ce voia să întreacă, într-un sens opus, punctul de vedere pe care domnul Settembrini îl reprezenta prin acțiunea lui educatoare, iar tânărului Hans Castorp i se părea că această concepție merita mai curând decât altele să i se aplice formala *placet experiri.*

Căsuța în care locuia Karen Karstedt era situată nu departe de pârâu și de calea ferată, adică la marginea drumului ce ducea spre Dorf, așa că verii, după micul dejun, puteau lesne, când doreau, să se ducă s-o ia la plimbarea prescrisă. Mergând astfel înspre Dorf, ca să iasă în șoseaua principală, aveau în față priveliștea micului Schiahorn, apoi la dreapta trei piscuri numite Turnurile Verzi, dar acoperite de o zăpadă lucind orbitor în razele soarelui, iar mai departe, tot pe dreapta, vârful rotunjit al Dorfbergului. La jumătatea povârnișului abrupt se vedea un cimitir, cimitirul din Dorf, înconjurat de un zid, de unde probabil aveai prilejul să te bucuri de o priveliște frumoasă, cuprinzând desigur și lacul, încât ți-l puteai închipui foarte lesne ca ținta unei plimbări. Așa se face că porniră tustrei să ajungă până sus într-o dimineață frumoasă – și de altfel toate zilele erau frumoase: liniștite și însorite, de un albastru adânc, de o căldură plăcut răcoroasă și de un alb scânteietor. Verii, unul cu chipul roșu ca o țiglă, celălalt bronzat,

mergeau în haină, deoarece sub săgețile unui asemenea soare pardesiurile i-ar fi incomodat – tânărul Ziemssen în costum de sport și cu șoșoni, iar Hans Castorp încălțat la fel, dar cu pantaloni lungi, deoarece nu avea chiar atâta chemare pentru exercițiile fizice ca să-i poarte scurți. Era între începutul și mijlocul lui februarie al noului an. Așa e, anul se schimbase de când Hans Castorp urcase aici, era notat un altul, următorul. Un mare arătător al ceasornicului lumii pășise cu o unitate mai departe, nu cu una dintre cele mai mari, nu cu una dintre acelea care măsoară mileniile – foarte puțini erau aceia care, trăind astăzi vor putea asista la o asemenea schimbare; și nu era niciuna dintre acelea care marchează secolele sau măcar deceniile, nu, fără îndoială că nu. Dar limba indicatoare a anilor se deplasase de curând, cu toate că Hans Castorp nu era aici chiar de un an, ci abia de puțin mai mult decât de o jumătate de an, și, la fel ca minutarele unor anumite ceasornice mari care nu înaintează decât la fiecare cinci minute, se oprise acum, până când avea să fie nevoit să se miște. Dar până atunci arătătorul lunilor trebuia să mai înainteze încă de zece ori, adică de mai multe ori de câte o făcuse de când Hans Castorp sosise aici – deci, pe februarie nu-l mai punea la socoteală, căci odată început, putea fi considerat imediat ca și dispărut, la fel cum, schimbând în bani mărunți o monedă, e ca și când ai fi cheltuit-o.

Așadar, într-o zi, cei trei porniră să facă o plimbare până la cimitirul de pe Dorfberg – și pentru a fi onești până la capăt, vom pomeni și de această excursie. Hans Castorp luase inițiativa, iar Joachim, cu toate că începuse prin a face câteva obiecțiuni din cauza bietei Karen, s-a lăsat convins până la sfârșit și recunoscu că ar fi fost inutil să se joace cu ea de-a v-ați ascunselea și să caute, potrivit lașității doamnei Stöhr, s-o pună la adăpost de tot ceea ce i-ar fi putut sugera să se gândească la *exitus.* Karen Karstedt nu era încă în prada iluziilor cu care te amăgești în ultima fază a bolii, adică știa soarta ce-i era hărăzită și ce anume însemna necroza din vârful degetelor. Dar mai știa, de asemenea, că rudele ei nemiloase nici nu vor voi să se gândească la cheltuiala de a-i transporta sicriul acasă, și că, după *exitus,* o să i se dea și ei

un locșor modest, acolo, sus. Pe scurt, puteai să consideri că scopul plimbării era, din punct de vedere moral, mai potrivit pentru ea decât multe altele, adică decât, de pildă, locul de sosire al boburilor sau cinematograful – fără să mai pui la socoteală că la mijloc nu era decât un gest spontan de camaraderie să vizitezi odată, ca din întâmplare, pe cei de-acolo, de sus – admițând că nu voiai să consideri cimitirul numai și numai ca pe o curiozitate sau ca pe un loc oarecare de plimbare.

Urcară încet, în șir indian, căci poteca desfundată nu le îngăduia să treacă decât unul câte unul, lăsară în urmă, sub ei și deasupra lor, vilele așezate pe coastă, și suind mereu văzură iarăși, pe parcurs, schimbându-se și deschizându-se priveliștea familiară a peisajului care le oferea, în perspectivă, splendoarea lui hibernală: se desfășura către nord-est, în direcția intrării în vale, și cum se și așteptau vederea li se deschise spre lacul al cărui disc înghețat și acoperit de zăpadă era înconjurat de desimea pădurilor; dincolo de țărmul lui cel mai îndepărtat, versanții munților păreau că se întâlnesc, iar peste ei alte piscuri necunoscute, acoperite cu zăpadă, se înălțau etajându-se în albastrul cerului. Priviră toate acestea stând în picioare, în zăpadă, în fața portalului de piatră așezat la intrarea în cimitir, apoi pătrunseră pe portița de fier cu grilaj, fixată în stâlpii de piatră ai porții – o portiță care se ținea numai în țâțâni.

Cărările, curățate cu lopata chiar și acolo, se întindeau printre movilele mormintelor acoperite de zăpadă și împrejmuite cu grilaje, aceste paturi odihnitoare, executate cu grijă și purtând pe ele cruci de piatră și de metal și mici monumente împodobite cu medalioane și epitafuri; dar nicăieri nu se vedea și nu se auzea suflet de om. Liniștea, singurătatea și tăcerea păreau profunde și intime în multe privințe; câte un îngeraș de piatră sau amoraș de bronz, cu căciulițe de zăpadă pe căpșoare, ținând degetul pe buze pentru a simboliza tăcerea, putea foarte bine să treacă drept spiritul ei – cu alte cuvinte: drept spiritul acestei tăceri, anume a unei tăceri pe care o simțeai, în adevăr, ca pe un foarte puternic potrivnic și adversar al cuvântului, așadar, ca pe un mutism nicidecum lipsit de înțeles și nici gol de viață. Pentru cei doi bărbați ar fi fost fără

îndoială un prilej să se descopere, dacă ar fi avut pălării. Însă erau cu capul descoperit, adică nici Hans Castorp nu avea pălărie, așa că se mărginiră doar să meargă în șir câte unul, într-o ținută respectuoasă, lăsându-și greutatea trupului în vârful picioarelor și înclinându-se ușor la dreapta și la stânga, în urma lui Karen Karstedt.

Cimitirul avea o formă neregulată, adică se întindea mai întâi ca un dreptunghi îngust, spre sud, apoi se prelungea în cele două sensuri în formă, de asemenea, dreptunghiulară. Era evident că au fost siliți să-l mărească în mai multe rânduri, drept care i se adăugaseră niște parcele din ogoarele vecine. Cu toate acestea, locul îngrădit părea ocupat complet, dacă se poate spune așa, atât de-a lungul zidurilor, cât și pe parcelele interioare mai puțin căutate – încât abia puteai vedea și spune unde mai era posibil, deocamdată, să găsești la nevoie un loc. Cei trei vizitatori se plimbară cu discreție, destul de mult, pe cărările înguste și pe trecerile printre inscripții, oprindu-se ici și colo pentru a descifra un nume împreună cu data nașterii și data morții. Pietrele funerare și crucile erau modeste și dovedeau că nimeni nu exagerase aici cu cheltuiala. Cât despre inscripții, numele erau de toate felurile și de pretutindeni și sunau englezește, rusește – în general erau multe slave, dar și germane, portugheze și într-altfel, iar datele aveau o caracteristică izbitoare, adică intervalele care le despărțeau pe unele de celelalte erau, în total, de o scurtime impresionantă, numărul de ani care se scursese între naștere și *exitus* se ridica pretutindeni cam până în jurul a douăzeci, și foarte arareori mai mult, așadar, acest loc de odihnă era plin de foarte multă tinerețe și de foarte puțină virtute, un popor nomad care venise aici din toată lumea și consimțise definitiv să se întoarcă la o formă de existență orizontală.

Undeva, în desimea monumentelor, în interiorul pajiștii, cam pe la mijloc, era un locșor drept, de lungimea unui om, neted și neocupat, între două movilițe de ale căror stele funerare atârnau coroane dintr-un material trainic, iar cei trei vizitatori se opriră acolo, fără să vrea. Rămaseră în picioare, domnișoara ceva mai înainte decât însoțitorii, și citiră gingașele epitafuri de pe pietrele

mormintelor – Hans Castorp într-o atitudine de renunțare la sine, cu mâinile împreunate în față, cu gura căscată și ochii somnoroși, tânărul Ziemssen în poziție de drepți, dar lăsat puțin pe spate – după care verii, mânați de o curiozitate simultană, aruncară o privire furișată spre chipul lui Karen Karstedt. Totuși, ea observă privirile acestea și rămase puțin rușinată și sfioasă, cu capul plecat înainte, un pic pieziș, surâse nefiresc, țuguindu-și buzele, și clipi repede.

Noaptea Valpurgiei

Peste câteva zile urmau să se împlinească șapte luni de când tânărul Hans Castorp venise aici, în vreme ce vărul său, Joachim, care se găsea deja de cinci luni atunci când sosise celălalt, avea acum douăsprezece luni în spatele lui – un an împlinit – împlinit în sensul cosmic, căci de când locomotiva mică, dar cu mare putere de tracțiune îl lăsase aici, pământul străbătuse în întregime orbita lui solară și se întorsese iarăși în punctul în care se afla atunci. Erau în perioada Carnavalului, în ajun de Lăsata Secului, iar Hans Castorp îl întrebă pe vărul lui, care era mai de mult în sanatoriu, cum se petreceau lucrurile cu acest prilej.

— Magnific! îi răspunse Settembrini, pe care verii îl întâlniră din nou în timpul plimbării lor matinale. Splendid! mai spuse el. Se petrece cu tot atâta veselie ca și în Prater, domnule inginer, o să vă puteți da seama curând. O să ne prindem cu toții în horă, chiar aici, vom dansa ca niște cavaleri strălucitori, adăugă el și apoi continuă să clevetească cu glasu-i voios, însoțindu-și criticile răutăcioase cu gesturi hazlii făcute cu brațele, cu capul și umerii. Ce vreți, am citit că asemenea baluri se dau chiar și *dans une maison de santé*[73] pentru nebuni și idioți – prin urmare, de ce n-ar avea loc și aici? Programul este alcătuit din dansurile macabre cele mai diferite, cum desigur vă închipuiți. Numai că, din nefericire, unii dintre invitații de anul trecut nu vor mai putea să apară de

[73] „Într-o casă de sănătate, ospiciu" (fr.). (n.tr.)

data aceasta, căci petrecerea se termină încă de la ora nouă și jumătate…

— Vreți să spuneți… A, da, bine zis! râse Hans Castorp. Sunteți un mucalit! La nouă și jumătate, ai auzit, Joachim? Adică prea devreme pentru ca „o anumită parte" dintre cei de anul trecut să mai poată participa la petrecere măcar o oră. Ha, ha, e sinistru! Firește că este vorba despre acea parte care, între timp, a spus pentru totdeauna *vale*[74] învelișului de carne. Pricepi jocul meu de cuvinte? Dar, oricum, sunt curios să aflu programul, spuse el. Este admirabil, după părerea mea, că ținem și aici sărbătorile și că astfel marcăm popasurile potrivit obiceiului, printr-un hotar bine tras, ca să nu trăim de-a valma, într-o prea mare monotonie, ceea ce ar fi, în adevăr, straniu. Am sărbătorit Crăciunul, pe urmă ne-am dat seama că era Anul Nou, iar acu' iată că vine Carnavalul. După care se vor apropia Duminica Floriilor (se fac covrigi pe aici?), Săptămâna Mare, Paștile și Rusaliile care cad șase săptămâni mai târziu, apoi vom fi foarte aproape de ziua cea mai lungă a anului, solstițiul de vară, înțelegeți, și, în continuare, ne vom pregăti pentru toamnă.

— Stați! Stați! Stați! exclamă Settembrini ridicând ochii spre cer și apăsându-și tâmplele cu palmele. Tăceți! Vă poftesc să n-o mai luați razna în felul acesta.

— Iertați-mă, intenția mea era dimpotrivă… De altfel, cred că Behrens o să se hotărască în sfârșit să-mi facă niște injecții ca să înlăture infiltrația, căci am mereu treizeci și șapte cu patru, cu cinci, cu șase și chiar cu șapte. Nimic de făcut în privința aceasta. Sunt și rămân un copil răsfățat de viață. Este adevărat că nu mă aflu aici pentru prea multă vreme, Radamente nu mi-a fixat un termen precis, totuși spune că n-ar avea niciun sens să întrerup prematur tratamentul, atunci când am și investit aici, sus, atâta amar de timp. Și, în fond, la ce mi-ar folosi dacă mi-ar da un termen? Acest lucru n-ar însemna prea mult, căci atunci când spune, de pildă: o jumătate de anișor, este întotdeauna aproape de adevăr, dar de obicei trebuie să te aștepți la mai mult. Asta reiese

[74] „Rămâi cu bine" (lat.). (n.tr.)

și din exemplul pe care mi-l oferă vărul meu, fiindcă trebuia să fie gata de plecare la începutul lunii – gata în sensul de tămăduit – însă la ultima consultație Behrens i-a mai adăugat patru luni până la vindecarea completă – ei, și pe urmă ce se va mai întâmpla? Pe urmă va sosi solstițiul de vară, cum vă spuneam fără a avea intenția să vă supăr, și apoi ne vom îndrepta iarăși spre iarnă. Pentru moment însă, este adevărat că nu suntem decât în perioada Carnavalului – și apoi, sunt sigur că dumneavoastră mă înțelegeți, găsesc că este bine și frumos să prăznuim sărbătorile în bună rânduială, după cum este scris în calendar. Doamna Stöhr spunea că la portar se și găsesc de cumpărat trompete de copii.

Ceea ce era exact. De altfel, chiar de la prima gustare, în dimineața de Lăsata Secului – care vine pe neașteptate și înainte să prinzi de veste – în sufragerie începuseră să se audă toate soiurile de sunete scoase din instrumente de suflat care sforăiau sau țiuiau; la prânz, fuseseră aruncate și niște serpentine de la masa lui Gänser, Rasmussen și a domnișoarei Kleefeld, iar mai multe persoane, de pildă Marusia cea cu ochi rotunzi, purtau tichii de hârtie care puteau fi cumpărate tot de la portarul șchiop; dar seara, atât în sufragerie, cât și în salon, se răspândi o însuflețire de sărbătoare… Deocamdată suntem singurii care știm, datorită spiritului de inițiativă al lui Hans Castorp, unde avea să ducă această seară de Carnaval. Dar pe noi ceea ce știm nu ne va abate din calea noastră domoală, dăm timpului cinstea ce i se cuvine și nu grăbim nimic – ba, poate că pe parcurs tărăgănăm chiar mersul evenimentelor, deoarece împărtășim cumpătarea morală a tânărului Hans Castorp, care a amânat atât de multă vreme desfășurarea acestor întâmplări.

După-amiază, toată lumea plecă în pelerinaj la Platz, să vadă comicăriile Carnavalului de pe străzi. Și priviră cum se perindară pe drum măști, numeroși Pierrot și Arlechini care duruiau și clămpăneau, iar pietonii și cei din carele alegorice, mascați și unii, și ceilalți, se bătură și se hărțuiră cu confetti, printre săniile înzorzonate și împodobite cu zurgălăi. Apoi se regăsiră cu toții pentru cină în jurul celor șapte mese, foarte binedispuși și hotărâți să păstreze spiritul veseliei generale în cercul lor închis. Tichiile de

hârtie, huruitoarele și trompetele portarului se vândură la iuțeală, iar procurorul Paravant luă inițiativa unei deghizări mai complete, punându-și un chimono de femeie și o coasă falsă care, potrivit exclamațiilor izbucnite din toate părțile, trebuie că aparținea doamnei consul general Wurmbrandt. Își răsucise în jos vârful mustăților cu un fier de frezat, astfel încât semăna leit cu un chinez. De altfel, nici administrația nu se lăsase mai prejos; împodobise fiecare dintre cele șapte mese cu un lampion de hârtie, o lună colorată cu o lumânare aprinsă înăuntru, așa că Settembrini, intrând în sufragerie și trecând pe lângă masa lui Hans Castorp, cită niște versuri care se refereau la o iluminație asemănătoare:

Văd flăcărui ce ard bălțat!
Voioasă-i lumea ce s-a adunat... –

rostindu-le cu un surâs fin și sec, apoi se îndreptă la fel de agale spre locul lui, în timp ce era bombardat cu niște bilișoare fragile, pline cu parfum și care, spărgându-se, îi stropeau pe cei loviți.

Pe scurt, chiar de la început erau puși pe petrecere. Hohote de râs izbucneau peste tot, serpentinele atârnau de lustre și se legănau în adierea aerului, în sosul fripturii înotau confetti, pitica sosi curând cu prima găleată cu gheață și prima sticlă de șampanie, amestecară șampania cu vinul de Burgundia – iar când, spre sfârșitul mesei, luminile se stinseră și doar lampioanele mai răspândeau în sufragerie un clarobscur împestrițat, care te făcea să te gândești la o noapte italiană, dispoziția generală atinse culmea, și la masa lui Hans Castorp se manifestă o vie mulțumire atunci când Settembrini strecură un bilețel (înmânat mai întâi Marusiei, vecina lui cea mai apropiată, gătită cu o caschetă de jocheu din foiță verde) pe care scrisese cu creionul:

Pe gânduri stai! E muntele smintit de-un vrăjitor,
Și dacă-un licurici ar vrea să-ți fie-nsoțitor,
Ar fi mai bine, crede-mă, să nu te-ncrezi!

Doctorul Blumenkohl, care în ultima vreme se simțise iarăși foarte rău, șopti ca pentru sine câteva cuvinte – cu expresia fizionomiei și a buzelor proprii lui – câteva cuvinte din care s-ar fi putut deduce ale cui erau aceste versuri. Hans Castorp, la rândul său, socoti că trebuie să dea un răspuns care, la drept vorbind, credea că nu va putea fi la înălțime. Se căută prin buzunare să vadă dacă avea vreun creion, nu găsi și nu putu obține vreunul nici de la Joachim, nici de la profesoară. Ochii străbătuți de vinișoare roșii îi alunecară căutând ajutor spre răsărit, în colțul depărtat din stânga sufrageriei, și se pare că acest gând fugitiv lunecă într-o asociație de idei atât de îndepărtată, încât păli și uită cu totul de intenția inițială.

De altfel, mai erau și alte motive ca Hans Castorp să pălească. Acolo, în spatele lui, doamna Chauchat purta o toaletă făcută anume pentru Carnaval – o rochie nouă sau în orice caz o rochie cu care Hans Castorp n-o mai văzuse, din mătase subțire și de culoare închisă, aproape neagră, și care nu lucea decât ușor din când în când, cu ape aurii-castanii, cu decolteul rotund, discret și tineresc, ce nu dezgolea decât gâtul până la articulația claviculelor, iar în spate numai vertebrele cefei ușor ieșite în afară sub părul cârlionțat, atunci când își înclina capul, dar lăsa brațele Clavdiei goale până la umeri – brațele ei plăpânde și în același timp plinuțe, și de asemenea se poate presupune că erau totodată și fragede – și a căror extraordinară albeață ieșea în evidență atât de izbitor pe mătasea întunecată a rochiei, încât Hans Castorp, închizând ochii, murmură în sine: „Dumnezeule!" – căci nu mai văzuse niciodată o asemenea croială. Cunoștea toaletele de bal cu decolteuri admise și solemne, deci conforme cu regula generală, care dezgoleau mult mai mult, dar fără să fie atât de senzaționale. Se dovedea astfel, înainte de orice, cât de eronată fusese vechea presupunere a lui Hans Castorp că seducția, absurda seducție a acestor brațe cu care făcuse cunoștință prin transparența unui voal subțire, n-ar fi fost atât de tulburătoare fără acea „transfigurare" sugestivă – așa cum crezuse atunci. Eroare! Fatală rătăcire de sine! Aceste admirabile brațe goale, scoase extraordinar în relief și atât de înviorătoare, erau ale unui organism bolnav și infectat, și întrupau

o apariție cu mult mai impresionantă decât transfigurarea de odinioară, o apariție în fața căreia nu te puteai manifesta altfel decât plecând capul și repetând fără glas: „Dumnezeule!” Puțin mai târziu, sosi încă un bilețel cu următorul conținut:

Tovarăși mai de soi unde găsești?
Fete și mirese, tot suflete curate!
Apoi holtei și cavaleri, și băutori domnești,
Cinstite fețe, la masă adunate!

— Bravo, bravo! strigară cu toții.

Ajunseseră tocmai la cafeaua servită în niște ibricele cafenii de ceramică, alții erau la lichioruri, ca doamna Stöhr, de pildă, care găsea o plăcere deosebită să soarbă alcooluri tari și dulci. Lumea începu să se împrăștie, să circule. Se mutară de la mesele lor, vizitându-se unii pe alții. O parte dintre pacienți se și retrăseseră prin saloane, pe când ceilalți rămăseseră pe scaune continuând să onoreze diferitele soiuri de vinuri. Și iată că deodată Settembrini se apropie cu ceașca de cafea în mână și cu scobitoarea între dinți, pentru a lua loc la colțul mesei între Hans Castorp și profesoară.

— Munții Harz, zise el. Împrejurimile de la Schierke și Elend[75]. Așa-i că nu v-am făgăduit prea mult, domnule inginer? Mi se pare că arată ca un adevărat bâlci. Dar mai așteptați puțin, suntem abia la începutul mascaradei, n-am ajuns încă la înălțime, mai este până la capătul drumului. Din câte am auzit, o să mai vedem și alte măști. Unele persoane s-au și retras – ceea ce îndreptățește speranța că vom mai avea multe alte surprize. Veți vedea că așa este.

Și, în adevăr, noi deghizați își făcură apariția: doamne în costume bărbătești, de un comic și un neverosimil de operetă din pricina rotunjimilor carnale prea pronunțate; obraji înnegriți cu praf de plută arsă; domni îmbrăcați cu rochii de doamne

[75] Aluzie la Noaptea Valpurgiei din *Faust* de Goethe. Mefistofel l-a dus pe Faust în regiunea pustie și stâncoasă din munții Harz, la poalele cărora se află și astăzi satele Schierke și Elend. De altfel, versurile pe care le citează Settembrini sunt din același poem. (n.tr.)

împiedicându-se în poalele fustelor, ca de exemplu studentul Rasmussen care, într-o toaletă neagră, presărată cu paiete lucioase, își etala decolteul plin de coșuri până-n spate și-și făcea vânt cu un evantai de hârtie. Apăru și un cerșetor cu genunchii strâmbi, sprijinindu-se în cârje. Cineva își făcuse un costum de Pierrot din niște rufe albe și dintr-o pălărie de fetru pentru doamne, se pudrase puternic pe față astfel încât ochii căpătaseră un aspect straniu, și-și înroșise buzele cu un roșu ca sângele. Era tânărul cu unghia. Un grec de la masa rușilor de rând, care avea picioare frumoase, se plimba în izmene liliachii de tricou, cu o mantie, o coleretă de hârtie și un baston, ca un nobil de la curtea Spaniei sau ca un prinț din basme. Toate aceste costume fuseseră improvizate după cină. Doamna Stöhr nu mai putu să rabde. Dispăru, ca să reapară după câtăva vreme deghizată în femeie de serviciu, cu fusta ridicată și mânecile sumese, cu panglicile bonetei de hârtie legate sub bărbie, înarmată cu o găleată și o mătură pe care începu s-o mânuiască, pentru ca apoi să se apuce să frece cu peria muiată, printre picioarele internaților care stăteau jos.

Singură sosește baba Baubo,

recită Settembrini când o văzu, adăugând și versul următor, cu o voce limpede și nuanțată. Ea îl auzi, îl făcu „cocoș galic", poftindu-l să-și păstreze pentru el „murdăriile" – și-l tutui în numele libertății acordate măștilor de Carnaval; încă din timpul mesei se adoptase acest fel de a vorbi. Settembrini tocmai se pregătea să-i răspundă, când zgomotul produs de niște hohote de râs care răzbătură pe neașteptate din hol, îl întrerupse, atrăgând tuturor atenția în direcția aceea.

Urmate de pacienții care reveneau din saloane, își făcură apariția două figuri ciudate, care probabil că abia acum isprăviseră să se costumeze. Una era îmbrăcată în călugăriță, însă rochia ei neagră era tăiată, de sus și până jos, de benzi înguste și albe mai lungi, și de alte benzi tot albe, dar mai scurte, ultimele mai apropiate, celelalte mai depărtate, toate cusute pe stofă, imitând întoc-

mai dispoziția liniilor unui termometru. Ținea degetul arătător de la mâna stângă ridicat în dreptul buzelor palide, iar în mâna dreaptă avea o foaie de temperatură. Cealaltă mască era în albastru pe albastru: cu buzele și sprâncenele vopsite în albastru, cu fața și gâtul mânjite ici și colo tot cu albastru, purta o scufie de lână albastră, trasă până peste urechi, și un fel de ciudată îmbrăcăminte albastră legată la glezne cu panglici, peste care avea o bluză tot albastră, croită dintr-o singură bucată și umflată la mijlocul trupului, formând o burtă rotundă foarte proeminentă. Asistenta recunoscu în ei pe doamna Iltis și pe domnul Albin. Amândoi purtau câte un cartonaș pe care se putea citi: „Sora mută" și „Heinrich cel Albastru". Și cu un soi de pași legănați făcură unul alături de celălalt ocolul sufrageriei.

A fost un adevărat succes! Aclamațiile zguduiră toată sala. Doamna Stöhr, cu mătura sub braț și mâinile pe genunchi, râdea în gura mare și din toată inima, într-un mod vulgar prin care voi să arate că-și joacă mai departe rolul ei de femeie de serviciu. Numai Settembrini părea inaccesibil. Sub mustața răsucită frumos, buzele i se subțiaseră după ce aruncase o privire scurtă asupra perechii mascate care cucerise atâtea aplauze.

Printre cei care se întorseseră de prin saloane, în urma momâii albastre și a mutei, era și Clavdia Chauchat. Împreună cu Tamara cea cu părul ca lâna și tovarășul ei de masă cu pieptul scobit, un oarecare Buligin, care era în ținută de seară, ea trecu pe lângă masa lui Hans Castorp și se îndreptă spre masa tânărului Gänser și a domnișoarei Kleefeld, unde se opri sporovăind, cu mâinile la spate și râzând cu ochii ei oblici, pe când ceilalți doi însoțitori continuară să se țină după fantomele alegorice și părăsiră sufrageria în urma lor. Doamna Chauchat își pusese și ea o tichie de Carnaval – nu era nici măcar o tichie cumpărată, ci una dintre acelea care se fac pentru copii, îndoindu-se în triunghi o foaie de hârtie albă, dar care, așa cum și-o pusese pe-o parte, îi stătea admirabil. Rochia de mătase de un cafeniu-închis cu ape aurii lăsa să i se vadă picioarele; fusta era de o croială bogată. Despre brațe nici nu mai vorbim. Era goală până la umeri.

— Privește-o cu atenție! îl auzi Hans Castorp, ca de departe, pe

Settembrini, în timp ce el o însoțea cu privirea, urmărind-o cum se îndrepta spre ușa de sticlă, apoi cum iese din sufragerie. Privește-o: e Lilith.

— Cine? întrebă Hans Castorp.

Literatul păru încântat. Răspunse:

— Prima femeie a lui Adam. Fii atent…

În afară de ei doi, la masă nu mai era decât doctorul Blumenkohl, care stătea singur la extremitatea cealaltă. Restul pacienților, printre care și Joachim, trecuseră în salon. Hans Castorp spuse:

— Azi ne-ai copleșit cu poezie, cu versuri. Ce mai este și cu această Lilith? Adam a fost cumva însurat de două ori? Habar n-aveam…

— Așa pretinde legenda ebraică. Această Lilith s-a prefăcut în strigoi, e foarte periculoasă pentru tineri, mai ales din cauza părului ei frumos.

— La dracu'! Un strigoi cu păr frumos. Este ceva care mi se pare lipsit de sens, nu-i așa? Vii să împrăștii lumină și să readuci tineretul pe calea cea bună, asta este impresia pe care mi-o faci, îi zise Hans Castorp pe un ton bizar.

Băuse cam mult vin și amestecase sorturile.

— Ascultați-mă, domnule inginer, părăsiți acest fel de a vorbi! porunci Settembrini cu sprâncenele încruntate. Folosiți forma încetățenită în Occidentul civilizat, adică vă rog să vorbiți la persoana a doua plural. Acest fel de a vorbi nu vi se potrivește.

— Ei, cum așa? Doar suntem în Carnaval. În seara asta este îngăduit oriunde și oricui…

— Da, pentru satisfacerea unei plăceri imorale. Acest „tu" între străini, adică între persoane care ar trebui în mod firesc să-și spună „dumneavoastră", este o barbarie dezgustătoare, un joc de-a primitivismul, un joc dezmățat, detestabil, deoarece, în fond, este îndreptat contra civilizației și a umanității evoluate, și este contra lor cu impertinență și nerușinare. Eu, de altfel, nu v-am tutuit și nici să nu vă așteptați la așa ceva. N-am făcut decât să citez dintr-o capodoperă a literaturii dumneavoastră naționale[76]. Prin urmare,

[76] Settembrini face aluzie la fraza: „Privește-o cu atenție, e Lilith" din

am vorbit într-un sens poetic…

— Și eu! Și eu mă exprim oarecum într-un limbaj poetic, deoarece momentul mi se pare potrivit unui asemenea fel de a vorbi, mă exprim astfel. N-am absolut deloc sentimentul că acest fel de a vorbi îmi este firesc și că-i ușor să-ți spun „tu”, dimpotrivă, mă silește la o anumită stăpânire de sine, trebuie să mă forțez ca s-o fac, dar o fac de bunăvoie, cu plăcere și din inimă…

— Din inimă?

— Da, din inimă, poți să mă crezi. Uite, suntem laolaltă, aici, sus, nu chiar de puțin timp – de șapte luni dacă facem socoteala precis; ceea ce nu este prea mult, date fiind obiceiurile de-aici, de sus, dar dacă mă uit îndărăt, acest interval reprezintă o bună bucată de vreme pentru mentalitatea celor de jos. Și, vezi tu, vremea asta am petrecut-o împreună pentru că viața ne-a strâns aici, ne-am văzut aproape zilnic și adesea am avut discuții interesante asupra unor subiecte din care, acasă, n-aș fi priceput o boabă. Însă aici le-am priceput bine; căpătau importanță și mă interesau îndeaproape așa încât, cu prilejul fiecărei discuții, am fost cât se poate de atent. Adică mai ales atunci când îmi explicai lucrurile ca un *homo humanus;* întrucât eu, firește, cu lipsa mea de experiență, nu prea aveam cu ce contribui și puteam cel mult să găsesc extraordinar de interesant tot ce-mi spuneai. De la tine am învățat și am înțeles atâtea… Să-l lăsăm acum deoparte pe Carducci, dar să ne oprim asupra raporturilor dintre republică și stilul frumos sau a celor dintre timp și progresul omenirii – căci, dacă n-ar exista timpul, cu atât mai mult nu putea să existe vreun progres al omenirii, deoarece întreaga lume n-ar fi fost decât o mlaștină încremenită și rău mirositoare – iar eu însumi ce aș fi știut din toate acestea dacă n-ai fi fost tu! Îți spun „tu” pur și simplu și nu-ți dau alt nume, iartă-mă, întrucât altfel nici n-aș ști cum să-ți vorbesc. Șezi în fața mea, iar eu îți spun simplu „tu”, și asta este de ajuns. Tu nu ești un oarecare om, posesor al unui nume, tu ești un reprezentant, domnule Settembrini, un reprezentant în această localitate, te afli alături de mine – iată ce ești tu, confirmă Hans

---

Wilhelm Meister de Goethe. (n.tr.)

Castorp și cu podul palmei izbi în fața de masă. Și acum vreau să-ți mulțumesc o dată pentru totdeauna – continuă atingând cu paharul plin de șampanie amestecată cu vin de Burgundia ceșcuța cu cafea a domnului Settembrini, ca și cum ar fi vrut să ciocnească cu el la aceeași masă – și-ți mulțumesc că te-ai ocupat de mine cu atâta prietenie în timpul celor șapte luni de-aici, că mi-ai întins mâna, mie, un *mulus*[77] tânăr, fără experiență, hărțuit de atâtea impresii noi, că ai încercat, pe parcursul exercițiilor și experiențelor mele, să ai asupra mea o înrâurire corectivă intenționată, absolut *sine pecunia,* câteodată prin povestiri, alteori într-o formă abstractă. Am limpede sentimentul că a sosit clipa să-ți mulțumesc pentru toate acestea și să-ți cer iertare că am fost un elev rău, un „copil răsfățat al vieții", cum spui tu. Să știi că expresia asta, când mi-ai spus-o prima oară, m-a lovit foarte tare, și de fiecare dată când mi-o reamintesc, mă simt deopotrivă de lovit. Fără îndoială că am fost un copil răsfățat și pentru tine, și pentru aptitudinile tale de pedagog, despre care mi-ai vorbit, de altfel, chiar din prima zi – firește, lucrul acesta l-am învățat tot de la tine, ca și raportul dintre umanism și pedagogie – și dacă aș sta să mă gândesc puțin, aș mai găsi încă multe altele învățate de la tine! Așa că iartă-mă și nici să nu-ți treacă prin minte să te superi. În sănătatea ta, domnule Settembrini, și să trăiești! Golesc paharul în cinstea eforturilor tale literare făcute în scopul de-a desființa suferințele omenești! încheie el și, dându-se brusc pe spate, bău din câteva înghițituri mari amestecul de vinuri, apoi se ridică în picioare. Și, acum, hai să trecem dincolo, la ceilalți!

— Domnule inginer, ascultați-mă, ce s-a întâmplat? spuse italianul cu ochii plini de mirare, părăsind și el masa. Ce spuneți sună a despărțire...

— Nu, de ce despărțire? zise Hans Castorp căutând să se sustragă.

Nu se sustrăgea numai la figurat, cu vorba, ci și cu trupul, și făcând cu bustul o întoarcere în semicerc, se izbi de profesoară, domnișoara Engelhart, care tocmai venea să-i caute. „În salonul

[77] „Catâr" (lat.). (n.tr.)

pentru muzică, însuși consilierul aulic prepară un punci de Carnaval, oferit de administrație, îi anunță profesoara. Domnii, adăugă tot ea, trebuie să vină imediat dacă doresc să mai apuce un pahar." Așa că trecură alături.

Consilierul aulic Behrens se afla acolo, lângă masa rotundă din mijloc, acoperită cu o față de masă albă, și scotea cu un polonic, dintr-un castron, o băutură fierbinte, aburindă, pe care o împărțea pacienților strânși roată în jurul lui, și care îi întindeau niște păhărușe cu toarte. Chiar și el dăduse un aer de veselie oarecum carnavalesc ținutei lui obișnuite, căci în afară de halatul de medic pe care îl purta ca de obicei, deoarece activitatea lui profesională nu cunoștea răgaz, își pusese pe cap un fes turcesc veritabil, roșu-aprins, cu un ciucure negru care-i spânzura până la ureche – travestire potrivită pentru el, cu cele două piese din care era alcătuită; potrivită fiindcă ajungea să împingă până la extrem și la straniu înfățișarea lui și așa destul de caracteristică. Halatul alb și lung exagera amploarea consilierului aulic; dacă țineai seama de încovoierea cefei și o suprimai în gând pentru a-i vedea silueta în toată lungimea ei, atunci părea de o înălțime aproape supranaturală, cu capul mic și divers colorat, și chipul purtând o expresie neverosimil de stranie. Până azi acest chip nu i se păruse niciodată atât de straniu tânărului Hans Castorp, fiindcă acum i se înfățișa purtând pe vârful capului o caraghioasă tichie: o fizionomie banală de cârn, vineție și ațâțată, în care ochii albaștri lăcrimau sub sprâncenele de un blond aproape alb, și a cărui mustăcioară bălaie se ridica pieziș, arcuită și parcă înfuriată deasupra gurii. Ferindu-se de aburii care se înălțau din vas, învolburându-se, lăsa să curgă printr-o țâșnitură curbă din polonic, în paharele întinse, băutura cafenie, un punci de arac îndulcit, și se risipea fără contenire în glume pe care le spunea folosind limbajul lui obișnuit, astfel că hohotele de râs se țineau lanț în jurul mesei, ca la bodegă.

— Domnul Satan prezidează, explică încet Settembrini, arătându-l discret cu mâna pe consilierul aulic, apoi se lăsă împins spre locul unde se afla Hans Castorp.

Dar și doctorul Krokowski, chiar și el era de față. Mic, bondoc și

energic, cu halatul de lustrină neagră căruia îi spânzurau mânecile aruncat pe umeri, ceea ce-i dădea un aspect de domino, ținea cu brațul îndoit paharul ridicat în dreptul ochilor și flecărea vesel cu un grup de mascați – bărbați travestiți în femei și invers. Se auzi o muzică. Bolnava cu profilul de tapir cântă la vioară, acompaniată la pian de tânărul din Mannheim. Cântă un largo de Händel și după aceea o sonată de Grieg, cu un caracter nordic și monden totodată. Toți aplaudară cu bunăvoință, chiar și cei de la cele două măsuțe de bridge, pacienți mascați și nemascați luaseră deja loc, având lângă ei sticle în găleți cu gheață. Ușile erau deschise; ceilalți bolnavi se răspândiseră și prin hol. Un grup strâns împrejurul mesei rotunde, pe care era castronul cu punci, îl urmărea pe consilierul aulic care explica un joc de societate. În picioare și aplecat peste masă, dar cu capul dat pe spate și cu ochii strâns închiși, pentru ca toată lumea să poată constata acest lucru, desena, cu un creion, pe dibuite, o figură pe spatele unei cărți de vizită – era conturul unui purcel, pe care îl schița cu mâna lui enormă, fără să privească, adică un purcel văzut din profil – puțin cam simplu și mult mai ideal decât în viață, dar era, totuși, în mod incontestabil, conturul simplificat și caracteristic al unui purceluș, redat în condiții atât de dificile. Era un tur de forță, se pricepea la asemenea treburi. Tăietura ochilor apăru unde trebuia, puțin cam prea aproape de rât, dar oricum cam la locul lor; nu se întâmplă însă același lucru nici cu urechiușele ascuțite, nici cu piciorușele care spânzurau din burtă; dar prelungind linia arcuită a spatelui, codița se cârlionța foarte nostim. Când opera a fost gata, asistența exclamă: „Ah!” și toți dădură buzna să-l egaleze pe maestru. Erau însă foarte rari chiar și aceia care ar fi fost în stare să deseneze cu ochii deschiși un purcel, deci cu atât mai puțin nu puteau cu ochii închiși. Ce monstruozități ieșiră atunci la iveală! Nu exista nicio continuitate între linii. Ochiul era plasat în afara capului, picioarele erau vârâte în burta care, ea însăși, rămăsese neterminată, iar codița se învârteja, rătăcită undeva într-o parte, ca un arabesc de sine stătător, fără nicio legătură nemijlocită cu figura principală, și ea de nerecunoscut. Se râdea în hohote. Jocul făcu vâlvă. Atenția celor de la mesele de bridge odată trezită,

jucătorii curioși se apropiară și ei, ținându-și cărțile în evantai. Vecinii celui care se încumeta să-și încerce dexteritatea îi supravegheau pleoapele, ca să-și dea seama dacă nu cumva clipește – împins de sentimentul nepriceperii lui, ceea ce făcură mai multe persoane – iar alții chicoteau și pufneau, în timp ce desenatorul se poticnea dintr-o greșeală în alta, iar când, în sfârșit, își holba ochii să-și privească opera absurdă, toți jubilau. O amăgitoare încredere în sine îi împingea pe fiecare să se ia la întrecere. Cartea de vizită, destul de mare, fusese umplută și pe o parte, și pe cealaltă cu desene, așa că figurile greșite se încălecau unele peste altele. Dar consilierul aulic mai sacrifică și o a doua carte de vizită, scoțând-o din portofel, un carton pe care procurorul Paravant, după ce chibzui îndelung, încercă să deseneze purcelul dintr-o singură trăsătură, și ajunse, în adevăr, la un rezultat unic, adică insuccesul său le întrecu pe toate cele anterioare: podoaba pentru care se trudise din greu nu numai că nu semăna a purcel, dar nu avea niciun fel de asemănare oricât de vagă. Izbucniră strigăte, hohote de râs dar și felicitări furtunoase. Se căutară în grabă cartoanele pe care erau tipărite meniurile, astfel că mai multe persoane, doamne și domni putură desena în același timp, iar fiecare concurent își avea supraveghetorii și spectatorii lui, și fiecare dintre aceștia din urmă căuta sau își aștepta rândul la un creion, însă nu erau decât trei creioane pe care și le smulgeau unul altuia. Aparțineau pacienților. Consilierul aulic, după ce lansase noul joc, dispăruse împreună cu asistentul lui.

Hans Castorp îl urmărea, înghesuit, pe unul dintre desenatori, din spatele lui Joachim, și se rezemase cu cotul de umărul acestuia, ținându-și bărbia cu toate cele cinci degete ale mâinii, iar cealaltă mână și-o sprijinise în șold. Vorbea și râdea. Dar iată că, deodată, i se năzări și lui să deseneze, ceru, deci, în gura mare, un creion, și îl obținu, însă era un biet ciot pe care abia de-l puteai ține între policar și arătător. Drăcui ciotul, ridicând orbește chipul spre tavan, îl drăcui cu glas tare și-l blestemă că era atât de mic, totuși schiță iute un monstru înfiorător pe cartonul peste ale cărui margini trecu, continuând să deseneze și pe fața de masă.

— Asta nu contează! strigă el în mijlocul râsetelor binemeritate. Cum să reușești cu așa ceva, lua-l-ar dracu'! Și aruncă bucățica de creion în oala cu punci. Cine are un creion cumsecade? Cine-mi împrumută unul? Trebuie să mai încerc o dată! Un creion, un creion! Cine are încă unul? mai întrebă el tare, răsucindu-se în toate părțile, cu brațul stâng sprijinit de masă și gesticulând cu mâna dreaptă. Dar nu primi nimic. Atunci se întoarse și trecu în camera de alături, continuând să ceară un creion, și se îndreptă țintă spre Clavdia Chauchat care, așa cum el o știa foarte bine, stătea în picioare nu departe de draperia salonașului, și de acolo urmărise agitația din jurul mesei cu punci.

Auzi o voce îndărătul lui, strigând într-o limbă plăcută: *Eh! Ingegnere! Aspetti! Che cosa fa! Ingegnere! Un po di ragione, sa! Ma è mano questo ragazzo!*[78] Dar el acoperi această voce cu vocea sa, și atunci domnul Settembrini putu fi văzut cu brațele ridicate deasupra capului cu degetele rășchirate – gest obișnuit în țara lui, al cărui sens nu-i ușor să-l tălmăcești, fiind întovărășit de un „Ehh–!" prelung, după care părăsi balul Carnavalului. Însă Hans Castorp se și găsea în picioare, în curtea pavată cu cărămidă, privind de foarte aproape epicantul ochilor de un albastru-gri-verde, de deasupra pomeților proeminenți, și spuse:

— Nu cumva, din întâmplare, ai tu un creion?

Era de o paloare cadaverică, la fel de palid ca odinioară când, mânjit de sânge, se întorsese la conferință de la plimbarea pe care o făcuse singur. Sistemele nervos și vascular, care dau aspect chipului, făcură ca de data aceasta pielea fără sânge a obrazului tânăr să se încrețească, nasul păru ascuțit și sub ochi cearcănele căpătară culoarea pământie a unui cadavru. Iar marele simpatic care își trimitea nervurile în inima lui Hans Castorp o făcea să bată într-un asemenea hal, încât nici măcar nu mai putea fi vorba de o respirație normală, iar pe tânăr îl treceau fiori din cap până-n picioare, consecințe ale glandelor pielii care se ridicară împreună cu smocuri de păr.

[78] „Ei! Inginere! Așteaptă! Ce faci! Inginere! Puțină minte, ei! Dar e nebun băiatul ăsta!" (ital.). (n.tr.)

Femeia cu tricornul de hârtie îl măsură de sus și până jos, cu un surâs care nu trăda nici milă și nici îngrijorare în fața acestui chip răvășit. Făcea parte dintr-un sex care nu cunoștea nici asemenea gen de milă și nici asemenea gen de îngrijorare în prezența spaimei provocate de pasiune – deci a unui element, după cât se pare, mult mai familiar ei decât bărbatului care, prin natură, nu se simte deloc la largul său, iar femeia înregistrează această stare a bărbatului totdeauna cu o mulțumire vicleană și răutăcioasă. De altfel, lui nici nu-i păsa dacă trezea milă și îngrijorare.

— Eu? răspunse bolnava cu brațele goale acestui „tu". Da, poate. Și independent de starea în care se găsea, avea atât în surâs, cât și în glas un pic din emoția ce se naște atunci când este rostită prima vorbă după îndelungate legături fără cuvinte – o emoție plină de viclenie, care face ca un întreg trecut să pătrundă în clipa prezentă. Ești un ambițios… Ești… foarte… ambițios, continuă ea fără a-l zeflemisi, cu pronunția ei exotică, cu *r*-ul străin și cu *e*-ul deopotrivă de străin și prea deschis, în vreme ce glasul ușor voalat și plăcut răgușit accentua tare a doua silabă a cuvântului „ambițios", ceea ce sfârșea prin a-i da o rezonanță complet străină – și scotocindu-se în poșeta de piele căută cu privirea obiectul, apoi apucă de sub o batistă, pe care mai întâi o scoase afară, un mic creion de argint cu mină, subțire și delicat, un flecușteț de fantezie, de care abia dacă te puteai folosi ca lumea. Creionul de odinioară, primul, fusese, oricum, mult mai ușor de mânuit și mai veritabil.

— *Voilà,* spuse ea, și-i puse creionul sub ochi, ținându-l de vârf cu policarul și arătătorul, și legănându-l ușor.

Cum i-l oferea și i-l lua în același timp, el făcu gestul să-l apuce, adică ridică mâna la înălțimea creionului, gata să-l prindă cu degetele, dar fără să-l prindă cu adevărat, însă din străfundurile ochilor lui de culoare plumburie, privirea îi trecea, rând pe rând, de la creion la chipul tătăresc al Clavdiei. Buzele lui fără pic de sânge erau deschise, și așa rămaseră, căci nu se folosi de ele ca să vorbească, atunci când spuse:

— Vezi, știam că tu o să ai.

— *Prenez garde, il est un peu fragile,* spuse ea. *C'est à visser, tu sais.*[79]

Și-și aplecară amândoi capetele, în vreme ce ea îi explica mecanismul foarte obișnuit al creionului, care, când îl învârteai, scotea o mină subțire ca un ac, probabil dură și care desigur că abia scria.

Stăteau aplecați unul spre celălalt. Dar fiindcă era în ținută de seară, purta în noaptea aceasta guler tare, astfel că putu să-și sprijine bărbia.

— Mic, dar al tău, spuse el, frunte lângă frunte, adresându-se creionului, fără să miște buzele.

— Oh, ești și glumeț, răspunse Clavdia cu un râs scurt, îndreptându-se și lăsându-i creionul. (De altfel, numai Dumnezeu singur știa cum de mai putea face o glumă, deoarece era limpede ca ziua că în cap nu mai avea nicio picătură de sânge.) Hai, du-te, grăbește-te, desenează, desenează bine, distinge-te întrecându-i.

Glumind și ea, părea că vrea să-l îndepărteze.

— Nu, *tu* încă n-ai desenat. Trebuie să desenezi și tu, spuse Hans Castorp fără să pronunțe pe *t* de la „trebuie", și făcu un pas îndărăt, având parcă intenția de-a o lua cu el.

— Eu? repetă Clavdia încă o dată, cu o surprindere care părea să fie în legătură cu altceva decât cu propunerea lui.

Surâzând și ușor tulburată, rămase o clipă nemișcată, apoi, atrasă de mișcarea lui de retragere, care parcă o magnetiza, făcu vreo câțiva pași spre masa cu punci.

Dar iată că acolo jocul începuse să lâncezească, ba era pe punctul să înceteze. Doar câte unul mai desena, dar fără să mai aibă spectatori. Cartoanele erau acoperite cu mâzgălituri, fiecare își dovedise nepriceperea, masa era aproape părăsită – cu atât mai mult cu cât, între timp, se produsese o schimbare completă: observând că medicii plecaseră, cineva propuse pe neașteptate să se danseze. Dădură masa la o parte, iar la ușile care duceau în sala de corespondență și în salon fură postați paznici cu consemnul de a opri balul printr-un semn convenit, dacă din întâmplare

[79] „Fii atent, e cam fragil. Se înșurubează, să știi." (fr.). (n.tr.)

„bătrânul", Krokowski sau sora-șefă s-ar ivi din nou. Un tânăr slav atacă cu multă expresivitate claviatura pianinei de nuc. Primele perechi începură să se învârtească în interiorul cercului neregulat făcut din fotolii și scaune pe care stăteau spectatorii.

Hans Castorp își luă rămas-bun cu un gest al mâinii, adresându-se mesei care tocmai era dată la o parte: „Drum bun!" făcu el. Și cu bărbia arătă niște scaune libere pe care le zărise în salonaș, într-un colț mai ferit, lângă draperii. Nu spuse nimic, poate pentru că muzica i se părea prea zgomotoasă. Împinse un scaun – era un așa-numit „scaun de triumf", cu cadru de lemn și îmbrăcat cu pluș – pentru doamna Chauchat, chiar în locul pe care tocmai îl arătase prin mimica feței, iar el însuși își luă un fotoliu de răchită, cu spătarul și rezemătoarele împletite, care scârțâia și pârâia – și se așeză, aplecat spre ea, cu brațele sprijinite pe rezemători, cu creionul în mână și picioarele sub scaun. Cât despre ea, se înfundase prea tare în plușul scaunului, așa că era nevoită să-și țină genunchii cam ridicați, cu toate acestea își legăna piciorul pe care-l pusese peste celălalt, iar deasupra pantofului de lac negru glezna i se contura sub mătasea tot neagră a ciorapului. În fața lor ședeau alte persoane care se tot ridicau să danseze cedând locul celor obosiți. Era un du-te-vino continuu.

— Ai o rochie nouă, spuse pentru a avea dreptul s-o privească și o auzi răspunzându-i:

— Nouă? Ești la curent cu toaletele mele?

— N-am dreptate?

— Ba da. Mi-am făcut-o de curând la Lukacek, în Dorf. Lucrează pentru multe doamne de-aici, de sus. Îți place?

— Foarte mult, spuse el învăluind-o încă o dată cu privirea, înainte de a-și pleca ochii. Vrei să dansezi? mai adăugă.

— Dar tu o dorești? întrebă ea cu sprâncenele ridicate, surâzând, iar el îi răspunse:

— Da, dacă ție îți face plăcere.

— Răspunsul tău e mai puțin îndrăzneț decât îmi închipuiam că ești, spuse Clavdia, și cum Hans Castorp izbucni într-un hohot de râs, ea se grăbi să întrebe: Vărul tău a și plecat?

— Da, e vărul meu, confirmă el cu totul de prisos. Am observat

mai adineauri că a plecat. S-o fi dus să se culce.

— *C'est un jeune homme très étroit, très honnête, très allemand.*[80]

— *étroit? Honnête?* repetă el. Înțeleg franceza mai bine decât o vorbesc. Vrei să spui că este pedant. Crezi că noi, germanii, suntem niște pedanți – *nous autres Allemands?*

— *Nous causons de votre cousin. Mais c'est vrai,* voi, germanii, sunteţi un pic burghezi. *Vous aimez l'ordre mieux que la liberté, toute l'Europe le sait.*

— *Aimer... aimer... Qu'est-ce que c'est! Ça manque de définition, ce mot-là.* Unul o are, altul o iubeşte, *comme nous disons proverbialement,* afirmă Hans Castorp. În ultimul timp, continuă el repede, m-am gândit adesea la libertate. Adică am auzit atât de des acest cuvânt, încât mi-a dat de gândit. *Je te dirai en français,* ceea ce mi-a trecut prin cap. *Ce que toute l'Europe nomme la liberté est, peut-être, une chose assez pédante et assez bourgeoise en comparaison de notre besoin d'ordre – c'est ça!*

— *Tiens! C'est amusant. C'est ton cousin à qui tu penses en disant des choses étranges comme ça?*

— Nu, *c'est vraiment une bonne âme,* o fire simplă, neprimejduită, *tu sais. Mais il n'est pas bourgeois, il est militaire.*

— Neprimejduită? repetă ea cu greutate... *Tu veux dire: une nature tout à fait ferme, sûre d'elle-même? Mais il est sérieusement malade, ton pauvre cousin.*

— Cine a spus asta?

— Aici suntem informaţi unii despre alţii.

— Ţi-a spus-o consilierul aulic Behrens?

— *Peut-être en me faisant voir ses tableaux.*

— *C'est-a-dire: en faisant ton portrait?*

— *Pourquoi pas. Tu l'as trouvé réussi, mon portrait?*

— *Mais oui, extrêmement. Behrens a très exactement rendu ta peau, oh, vraiment très fidèlement. J'aimerais beaucoup être portraitiste, moi aussi pour avoir l'occasion d'étudier ta peau comme lui.*

— *Parlez allemand, s'il vous plaît!*

---

[80] Conversația ce urmează apare în original în franceză. Este reprodusă integral, în traducere, la sfârșitul acestui capitol. (n.red.)

— Vai, vorbesc nemţeşte chiar şi în franţuzeşte. *C'est une sorte d'étude artistique et médicale – en un mot: il s'agit des lettres humaines, tu comprends.* Nici acum nu vrei să dansezi?

— Nu, ar fi copilăros. *En cachette des médecins. Aussitôt que Behrens reviendra, tout le monde va se précipiter sur les chaises. Ce sera fort ridicule.*

— Îl respecţi chiar atât de mult?

— Pe cine? spuse ea pronunţând pronumele interogativ într-un fel cu totul străin.

— Pe Behrens.

— *Mais va donc avec ton Behrens!* Vezi foarte bine că locul nu-i potrivit să dansăm. *Et puis sur le tapis...?* Haide să-i privim pe ceilalţi cum dansează.

— Da, așa vom face, aprobă Hans Castorp, stând lângă ea cu chipul palid și cu ochii albaștri duși pe gânduri, ca ai bunicului său, apoi începu să urmărească țopăiala bolnavilor mascați, în salonul din față, dincolo de bibliotecă. Acolo săltau Sora mută cu Heinrich cel Albastru, dar dansa și doamna Salomon, travestită în dansator, în frac și vestă albă, cu un plastron lucios, o mustață pictată și un monoclu deopotrivă pictat, învârtindu-se pe tocurile înalte ale pantofilor de lac, ce contrastau cu pantalonii negri bărbătești, un Pierrot ale cărui buze străluceau de un roșu de sânge pe fața pudrată alb și ai cărui ochi semănau cu aceia ai unui iepure de casă de rasa albino. Grecul cu mantia își vântura picioarele strânse în tricoul liliachiu, împrejurul lui Rasmussen cel în mare decolteu și scânteind de mărgele negre; procurorul în chimono, cu soția consulului general Wurmbrandt și cu tânărul Gänser dansau chiar în trei, ținându-se strâns îmbrățișați; cât despre doamna Stöhr, ea dansa de una singură, cu mătura pe care o strângea la piept, mângâindu-i paiele ca și cum ar fi fost părul zbârlit al unui bărbat.

— Așa vom face, repetă Hans Castorp mașinal. Vorbeau încet, iar pianul le acoperea vocile. O să stăm aici și o să privim ca într-un vis. Trebuie să știi că pentru mine faptul de-a sta așa, lângă tine, e ca un vis – *comme un rêve singulièrement profond, car il faut*

dormir très profondément pour rêver comme cela… Je veux dire: c'est un rêve bien connu, rêvé de tout le temps, long, éternel, oui, être assis près de toi comme à présent, voilà l'éternité.

— Poète! spuse ea. *Bourgeois, humaniste et poète – voilà l'Allemand au complet, comme il faut!*

— Je crains que nous ne soyons pas du tout et nullement comme il faut, răspunse el. *Sous aucun égard. Nous sommes peut-être des* copii răsfățați ai vieții, *tout simplement.*

— Joli mot. Dis-moi donc… Il n'aurait pas fort difficile de rêver ce rêve-là plus tôt. C'est un peu tard que monsieur se résout à adresser la parole à son humble servante.

— Pourquoi des paroles? zise el. *Pourquoi parler? Parler, discourir, c'est une chose bien républicaine, je le concède. Mais je doute que ce soit poétique au même degré. Un de nos pensionnaires, qui est un peu devenu mon ami, M. Settembrini…*

— Il vient de te lancer quelques paroles.

— Eh bien, c'est un grand parleur, sans doute, il aime même beaucoup à réciter de beaux vers – mais est-ce un poète, cet homme-là?

— Je regrette sincèrement de n'avoir jamais eu le plaisir de faire la connaissance de ce chevalier.

— Je le crois bien.

— Ah! tu le crois.

— Comment? C'était une phrase tout a fait indifférente, ce que j'ai dit là. Moi, tu le remarques bien, je ne parle guère le français. Pourtant, avec toi, je préfère cette langue à la mienne, car pour moi parler français c'est parler sans parler, en quelque manière – sans responsabilité, ou comme nous parlons en rêve. Tu comprends?

— A peu près.

— Ça suffit… Parler, continuă Hans Castorp – *pauvre affaire! Dans l'éternité, on ne parle point. Dans l'éternité, tu sais, on fait comme en dessinant un petit cochon: on penche la tête en arrière et on ferme les yeux.*

— Pas mal, ça! Tu es chez toi dans l'éternité, sans aucun doute, tu la connais à fond. Il faut avouer que tu es un petit rêveur assez

curieux.

— *Et puis,* zise Hans Castorp, *si je t'avais parlé plus tôt, il m'aurait fallu te dire „vous".*

— *Eh bien, est-ce que tu as l'intention de me tutoyer pour toujours?*

— *Mais oui. Je t'ai tutoyée de tout le temps et je te tutoierai éternellement.*

— *C'est un peu fort, par exemple. En tout cas tu n'auras pas trop longtemps l'occasion de me dire „tu". Je vais partir.*

Cuvântul avu nevoie de un oarecare timp ca să-i pătrundă în conștiință. Apoi Hans Castorp tresări și privi în jurul lui cu aerul rătăcit al omului brusc trezit din somn. Conversația lor înaintase destul de încet, căci Hans Castorp vorbea franțuzește cu oarecare dificultate, de parcă ar fi avut o nesiguranță în gândire. Pianul, care tăcuse o clipă, răsună din nou, de data aceasta sub degetele tânărului din Mannheim, care-l sculase pe tânărul slav, punând pe pupitru și niște note. Domnișoara Engelhart stătea lângă el și întorcea paginile. Balul se potolise. Se părea că un număr destul de mare dintre pacienți luaseră poziția orizontală. În fața lor nu mai era nimeni. În sala de lectură se jucau cărți.

— Ce-ai de gând să faci? întrebă Hans Castorp cu privirea rătăcită.

— Voi pleca, repetă ea surâzând și părând uimită de stupoarea lui.

— Nu se poate, zise el. Glumești.

— Absolut deloc. Vorbesc foarte serios. Plec.

— Când?

— Mâine. *Après dâner.*

În el se petrecu o imensă prăbușire. Spuse:

— Unde te duci?

— Foarte departe de aici.

— În Daghestan?

— *Tu n'es pas mal instruit. Peut-être, pour le moment…*

— Te-ai vindecat?

— *Quant à ça… non.* Dar Behrens crede că, deocamdată, nu

mai pot face mari progrese aici. *C'est pourquoi je vais risquer un petit changement d'air.*

— Așadar, te reîntorci!

— Rămâne de văzut. Când, nu se știe cu precizie niciodată. *Quant à moi, tu sais, j'aime la liberté avant tout et notamment celle de choisir mon domicile. Tu ne comprends guère ce que c'est: être obsédé d'indépendance. C'est de ma race, peut-être.*

— *Et ton mari au Daghestan te l'accorde – ta liberté?*

— *C'est la maladie qui me la rend. Me voilà à cet endroit pour la troisième fois. J'ai passé un an ici, cette fois. Possible que je revienne. Mais alors tu seras bien loin depuis longtemps.*

— Crezi, Clavdia?

— *Mon prénom aussi? Vraiment, tu les prends bien au sérieux, les coutumes du carnaval!*

— Știi, oare, cât sunt de bolnav?

— *Oui... non... Comme on sait ces choses, ici. Tu as une petite tache humide là dedans et un peu de fièvre, n'est-ce pas?*

— *Trente-sept et huit ou neuf l'après-midi,* spuse Hans Castorp. Și tu?

— *Oh! mon cas, tu sais, c'est un peu plus compliqué... pas tout à fait simple.*

— *Il y a quelque chose dans cette branche de lettres humaines, dite la médicine,* zise Hans Castorp, *qu'on appelle: bouchement turbeculeux des vases de lymphe.*

— *Ah! tu as mouchardé, mon cher, on le voit bien.*

— *Eh toi...* Iartă-mă! Și acum îngăduie-mi să te întreb ceva, cu insistență și în nemțește! În ziua când m-am sculat de la masă pentru a mă duce la consultație, acum șase luni, ai privit în urma mea, îți amintești?

— *Quelle question! Il y a six mois!*

— Știai unde mă duc?

— *Certes, c'était tout à fait par hassard...*

— Știai de la Behrens?

— *Toujours ce Behrens!*

— *Oh, il a représenté ta peau d'une façon tellement exacte...*

D'ailleurs, c'est un veuf aux joues ardentes et qui possède un service à café très remarquable. Je crois bien qu'il connaisse ton corps, non seulement comme médecin, mais aussi comme adepte d'une autre discipline de lettres humaines.

— Tu as décidément raison de dire que tu parles en rêve, mon ami.

— Soit… Laisse-moi rêver de nouveau après m'avoir réveillé si cruellement par cette cloche d'alarme de ton départ. Sept mois sous tes yeux… Et à présent, où en réalité j'ai fait ta connaissance, tu me parles de départ!

— Je te répète que nous aurions pu causer plus tôt.

— Ai fi dorit-o?

— Moi? Tu ne m'échapperas pas, mon petit. Il s'agit de tes intérêts, à toi. Est-ce que tu étais trop timide pour t'approcher d'une femme à qui tu parles en rêve maintenant, ou est-ce qu'il y avait quelqu'un qui t'en a empêché?

— Je te l'ai dit. Je ne voulais pas te dire „vous".

— Farceur. Réponds donc – ce monsieur beau parleur, cet Italien-là qui a quitté la soirée, – qu'est-ce qu'il t'a lancé, tantôt?

— Je n'en ai entendu absolument rien. Je me soucie très peu de ce monsieur, quand mes yeux te voient. Mai tu oublies… il n'aurait pas été si facile du tout de faire ta connaissance dans le monde. Il y avait encore mon cousin avec qui j'étais lié et qui incline très peu à s'amuser ici: il ne pense a rien qu'à son retour dans les plaines, pour se faire soldat.

— Pauvre diable. Il est, en effet, plus malade qu'il ne sait. Ton ami italien, du reste, ne va pas trop bien non plus.

— Il le dit lui-même. Mais mon cousin… Est-ce vrai? Tu m'effraies.

— Fort possible qu'il aille mourir, s'il essaye d'être soldat dans les plaines.

— Qu'il aille mourir. La mort. Terrible mot, n'est-ce pas? Mais c'est étrange, il ne m'impressione pas tellement aujourd'hui, ce mot. C'était une façon de parler bien conventionnelle lorsque je disais: „Tu m'effraies". L'idée de la mort ne m'effraie pas. Elle me laisse

tranquille. Je n'ai pas pitié – ni de mon bon Joachim, ni de moi-même, en entendant qu'il va peut-être mourir. Si c'est vrai, son état ressemble beaucoup au mien et je ne le trouve pas particulièrement imposant. Il est moribond, et moi je suis amoureaux, eh bien! – Tu as parlé a mon cousin à l'atelier de photographie intime, dans l'antichambre, tu te souviens?

— Je me souviens un peu.

— Donc ce jour-la Behrens a fait ton portrait transparent?

— Mais oui.

— Mon Dieu. Et l'as-tu sur toi?

— Non, je l'ai dans ma chambre.

— Ah! dans ta chambre? Quant au mien, je l'ai toujours dans mon portefeuille. Veux-tu que je te le fasse voir?

— Mille remerciements. Ma curiosité n'est pas invincible. Ce sera un aspect très innocent.

— Moi, j'ai vu ton portrait extérieur. J'aimerais beaucoup mieux voir ton portrait intérieur qui est enfermé dans ta chambre… Laisse-moi demander autre chose! Parfois un monsieur russe qui loge en ville vient te voir. Qui est-ce? Dans quel but vient-il, cet homme?

— Tu est joliment fort en espionage, je l'avoue. Eh bien, je réponds. Oui, c'est un compatriote souffrant, un ami. J'ai fait sa connaissance à une autre sation balnéaire, il y a quelques années déjà. Nos relations? Les voilà: nous prenons notre thé ensemble, nous fumons deux ou trois papiros et nous bavardons, nous philosophons, nous parlons de l'homme, de Dieu, de la vie, de la morale, de mille choses, voilà mon compte rendu. Es-tu satisfait?

— De la morale aussi! Et qu'est-ce que vous avez trouvé en fait de morale, par exemple?

— La morale? Cela t'intéresse? Eh bien, il nous semble qu'il faudrait chercher la morale non dans la vertu, c'est-à-dire dans la raison, la discipline, les bonnes moeurs, l'honnêteté – mais plutôt dans le contraire, je veux dire: dans le péché, en s'abandonnant au danger, à ce qui est nuisible, à ce qui nous consume. Il nous semble qu'il est plus moral de se perdre et même de se laisser dépérir que de se conserver. Les grands moralistes n'étaient point des vertueux,

mais des aventuriers dans le mal, des vicieux, des grands pécheurs qui nous enseignent à nous incliner chrétiennement devant la misère. Tout ça doit te déplaire beacoup, n'est-ce pas?

Hans Castorp tăcu. Tot mai stătea ca la început cu picioarele încrucișate sub scaunul care scârțâia, ținând între degete creionul de argint și, aplecat spre tânăra femeie care ședea cu tricornul de hârtie pe cap, privea pe sub pleoape, cu ochii albaștri ai lui Hans Lorenz Castorp, în salonul care se golise. Pacienții se risipiseră. Pianul din colț, aflat oblic față de ei, nu mai scotea decât sunete ușoare și incoerente, căci bolnavul din Mannheim cânta cu o singură mână, iar lângă el ședea profesoara și răsfoia o partitură pe care o ținea pe genunchi. Când conversația între Hans Castorp și Clavdia Chauchat se sfârși, pianistul încetă și el să mai cânte, lăsând să-i cadă pe genunchi mâna cu care cântase, în timp ce domnișoara Engelhart continua să urmărească notele. Cele patru persoane, singurele care mai rămăseseră de la petrecerea Carnavalului, stăteau nemișcate. Tăcerea dăinui mai multe minute, încet, ca sub propria greutate, capetele perechii de la pian părură că se pleacă din ce în ce mai tare, cel al tânărului din Mannheim spre claviatură, cel al domnișoarei Engelhart spre partitură. În sfârșit, amândoi în același timp, și cel din Mannheim, și profesoara, ca și cum s-ar fi înțeles în taină, se ridicară încetișor și fără zgomot, cu fruntea plecată și brațele atârnându-le țepene – și se depărtară împreună prin sala de corespondență și sala de lectură, evitând în mod vădit să privească spre celălalt colț al camerei care mai era încă ocupat.

— *Tout le monde se retire,* spuse doamna Chauchat. *C'étaient les derniers; il se fait tard. Eh bien, la fête de carnaval est finie,* și-și ridică brațele ca să-și scoată cu amândouă mâinile tricornul de hârtie de pe părul ei roșcat, strâns într-o coadă răsucită ca o coroană în jurul capului. *Vous connaissez les conséquences, monsieur.*

Dar Hans Castorp se împotrivi cu ochii închiși, fără să-și schimbe poziția. Răspunse:

— *Jamais, Clavdia. Jamais je te dirai „vous", jamais de la vie ni*

de la mort, dacă se poate spune astfel – deși ar trebui să se poată. *Cette forme de s'adresser à une personne, qui est celle de l'Occident cultivé et de la civilisation humanitaire, me semble fort bourgeoise et pédante. Pourquoi, au fond, de la forme? La forme, c'est la pédanterie elle-même! Tout ce que vous avez fixé a l'égard de la morale, toi et ton compatriote souffrant – tu veux sérieusement que ça me surprenne? Pour quel sot me prends-tu? Dis donc, qu'est-ce que tu penses de moi?*

— C'est un sujet qui ne donne pas beacoup à penser. Tu es un petit bonhomme convenable, de bonne famille, d'une tenue appétissante, disciple docile de ses précepteurs et qui retournera bientôt dans les plaines, pour oublier complètement qu'il a jamais parlé en rêve ici et pour aider à rendre son pays grand et puissant par son travail honnête sur le chantier. Voilà ta photographie intime, faite sans appareil. Tu la trouves exacte, j'espère?

— Il y manque quelques détails que Behrens y a trouvés.

— Ah! les médecins en trouvent toujours, ils s'y connaissent…

— Tu parles comme Monsieur Settembrini. Et ma fièvre? D'où vient-elle?

— Allons donc, c'est un incident sans conséquence qui passera vite.

— Non, Clavdia, tu sais bien que ce que tu dis là n'est pas vrai, et tu le dis sans conviction, j'en suis sur. La fièvre de mon corp et le battement de mon coeur harassé et le frissonement de mes membres, c'est le contraire d'un incident, car ce n'est rien d'autre – iar chipul palid cu buzele care-i zvâcneau se înclină spre obrazul femeii – *rien d'autre que mon amour pour toi, oui, cet amour qui m'a saisi a l'instant où mes yeux t'ont vue, ou, plutôt, que j'ai reconnu, quand je t'ai reconnue toi – et c'était lui, évidemment, qui m'a mené à cet endroit…*

— Quelle folie!

— Oh, l'amour n'est rien, s'il n'est pas de la folie, une chose insensée, défendue et une aventure dans le mal. Autrement c'est une banalité agréable, bonne pour en faire de petites chansons paisibles dans les plaines. Mais quant à ce que je t'ai reconnue et que

j'ai reconnu mon amour pour toi – oui, c'est vrai, je t'ai déjà connue, anciennement, toi et tes yeux merveilleusement obliques et ta bouche et ta voix, avec laquelle tu parles – une fois déjà, lorsque j'étais collégien, je t'ai demandé ton crayon, pour faire enfin ta connaissance mondaine, parce que je t'aimais irraisonnabîement, et c'est de là, sans doute, c'est de mon ancien amour pour toi que ces marques mes restent que Behrens a trouvées dans mon corps, et qui indiquent que jadis aussi j'étais malade...

Dinții îi clănțăneau. Și în timp ce divaga, își trăsese piciorul de sub scaunul care scârțâia, și întinzând mereu acest picior atinse dușumeaua cu genunchiul celuilalt, astfel că îngenunche în fața ei, cu capul plecat și tremurând din tot trupul. *Je t'aime,* bolborosi el, *je t'aime de tout temps, car tu es le Toi de ma vie, mon rêve, mon sort, mon envie, mon éternel désir...*

— *Allons, allons!* spuse ea. *Si tes précepteurs te voyaient...*

Dar el, clătinând din cap cu deznădejde și cu fața întoarsă spre covor, răspunse:

— *Je m'en ficherais, je me fiche de tous ces Carducci et de la République éloquente et du progrès humain dans le temps, car je t'aime!*

Clavdia îi mângâie ușurel cu mâna părul tuns scurt pe ceafă.

— *Petit bourgeois!* îi spuse. *Joli bourgeois à la petite tache humide. Est-ce vrai que tu m'aimes tant?*

Și exaltat de această atingere, stând acum complet în genunchi, cu capul dat pe spate și cu ochii închiși, el continuă să vorbească:

— *Oh, l'amour, tu sais... Le corps, l'amour, la mort, ces trois ne font qu'un. Car le corps, c'est la maladie et la volupté et c'est lui qui fait la mort, oui, ils sont charnels tous deux, l'amour et la mort, et voilà leur terreur et leur grande magie! Mais la mort, tu comprends, c'est d'une part une chose mal famée, impudente qui fait rougir de honte; et d'autre part c'est une puissance très solennelle et très majestueuse, – beaucoup plus haute que la vie riante gagnant de la monnaie et farcissant sa panse – beaucoup plus vénérable que le progrès qui bavarde par les temps – parce qu'elle est l'histoire et la noblesse et la piété et l'éternel et le sacré qui nous fait tirer le*

chapeau et marcher sur la pointe des pieds… Or, de même, le corps, lui aussi, et l'amour du corps, sont une affaire indécente et fâcheuse, et le corps rougit et pâlit à sa surface par frayeur et honte de lui-même. Mais aussi il est une grande gloire adorable, image miraculeuse de la vie organique, sainte merveille de la forme et de la beauté, et l'amour pour lui, pour le corps humain, c'est de même un intérêt extrêmement humanitaire et une puissance plus éducative que toute la pédagogie du monde!… Oh, enchantante beauté organique, qui ne se compose ni de teinture à l'huile ni de pierre, mais de matière vivante et corruptible, pleine du secret fébrile de la vie et de la pourriture! Regarde la symétrie merveilleuse de l'édifice humain, les épaules et les hanches et les mamelons fleurissants de part et d'autre sur la poitrine, et les côtes arrangées par paires, et le nombril au milieu dans la mollesse du ventre, et le sexe obscur entre les cuisses! Regarde les omoplates se remuer sous la peau soyeuse du dos, et l'échiné qui descend vers la luxuriance double et fraîche des fesses, et les grandes branches des vases et des nerfs qui passent du tronc aux rameaux par les aisselles, et comme la structure des bras correspond à *celle des jambes. Oh! les douces régions de la jointure intérieure du coude et du jarret avec leur abondance de délicatesses organiques sous leurs coussins de chair! Quelle fête immense de les caresser ces endroits délicieux du corps humain! Fête* à *mourir sans plainte après! Oui, mon Dieu, laisse-moi sentir l'odeur de la peau de ta rotule, sous laquelle l'ingénieuse capsule articulaire sécrète son huile glissante! Laisse-moi toucher dévotement de ma bouche l'*Arteria femoralis *qui bat au front de ta cuisse et qui se divise plus bas en les deux artères du tibia! Laisse-moi ressentir l'exhalation de tes pores et tâter ton duvet, image humaine d'eau et d'albumine, destinée pour l'anatomie du tombeau, et laisse-moi périr, mes lèvres aux tiennes!*

Isprăvind de vorbit, nu deschise ochii; rămase astfel nemișcat, cu capul pe spate și cu mâinile, care țineau micul creion de argint, depărtate, tremurând și clătinându-se pe genunchi. Claudia spuse:

— Tu es en effet un galant qui sait solliciter d'une manière profonde, à l'allemande.

Și-i puse pe cap tichia de hârtie.

— *Adieu, mon prince Carnaval! Vous aurez une mauvaise ligne de fièvre ce soir, je vous le prédis.*

Spunând acestea se ridică de pe scaun ca și cum ar fi alunecat și alunecă mai departe pe covor spre ușă, în pragul căreia șovăi, se întoarse pe jumătate, ridică unul din brațele goale și puse mâna pe mâner. Apoi, peste umăr, zise aproape în șoaptă:

— *N'oubliez pas de me rendre mon crayon.*

Și ieși.[81]

---

[81] — E un tânăr foarte riguros, foarte cinstit, foarte german.

— Riguros? Cinstit? repetă el. Înțeleg franceza mai bine decât o vorbesc. Vrei să spui că este pedant. Crezi că noi germanii suntem niște pedanți – noi, ceilalți germani?

— Vorbim despre vărul dumitale. Este adevărat însă, voi, germanii, sunteți un pic burghezi. Vă place ordinea mai mult decât libertatea, toată Europa o știe.

— A iubi... a iubi... Ce înseamnă asta? Cuvântul acesta n-are definiție. Unul o are, altul o iubește, după cum spune proverbul nostru, afirmă Hans Castorp. În ultimul timp, continuă el repede, m-am gândit adesea la libertate. Adică am auzit atât de des acest cuvânt, încât mi-a dat de gândit. Îți voi spune în franceză ceea ce mi-a trecut prin cap. Ceea ce întreaga Europă numește libertate este, poate, un lucru destul de pedant și destul de burghez în comparație cu nevoia noastră de ordine – asta-i!

— Ia te uită! E amuzant. Te gândești la vărul tău când spui asemenea lucruri ciudate?

— Nu, e într-adevăr un suflet bun, o fire simplă, neprimejduită, știi. Dar nu-i burghez, ci militar.

— Neprimejduită? repetă ea cu greutate... Vrei să spui: o fire absolut neclintită, sigură de ea însăși? Dar bietul tău văr este grav bolnav.

— Cine a spus asta?

— Aici suntem informați unii despre alții.

— Ți-a spus-o consilierul aulic Behrens?

— Poate, pe când îmi arăta tablourile.

— Adică: făcându-ți portretul?

— De ce nu. Ți s-a părut reușit portretul meu?

— Desigur, foarte reușit. Behrens ți-a redat foarte exact pielea, o, într-adevăr foarte fidel. Mi-ar fi plăcut și mie să fiu portretist, ca să am prilejul

Capitolul al șaselea

Schimbări

să-ți studiez pielea, ca el.

— Vorbește germana, te rog.

— Vai, vorbesc nemțește chiar și în franțuzește. Este un studiu artistic și medical – într-un cuvânt: este vorba despre artele umane, înțelegi? Nici acum nu vrei să dansezi?

— Nu, ar fi copilăros. Ascunzându-ne de doctori. Îndată ce Behrens se va întoarce, toată lumea se va repezi la scaune. Va fi foarte ridicol.

— Îl respecți chiar atât de mult?

— Pe cine? spuse ea pronunțând pronumele interogativ într-un fel cu totul străin.

— Pe Behrens.

— Lasă-mă-n pace cu Behrens al tău! Vezi foarte bine că locul nu-i potrivit să dansăm. Și apoi pe covor...? Haide să-i privim pe ceilalți cum dansează.

— Da, așa vom face, aprobă Hans Castorp, stând lângă ea cu chipul palid și cu ochii albaștri duși pe gânduri, ca ai bunicului său, apoi începu să urmărească țopăiala bolnavilor mascați, în salonul din față, dincolo de bibliotecă. Acolo săltau Sora mută cu Heinrich cel Albastru, dar dansa și doamna Salomon, travestită în dansator, în frac și vestă albă, cu un plastron lucios, o mustață pictată și un monoclu deopotrivă pictat, învârtindu-se pe tocurile înalte ale pantofilor de lac, ce contrastau cu pantalonii negri bărbătești, un Pierrot ale cărui buze străluceau de un roșu de sânge pe fața pudrată alb și ai cărui ochi semănau cu aceia ai unui iepure de casă de rasa albino. Grecul cu mantia își vântura picioarele strânse în tricoul liliachiu, împrejurul lui Rasmussen cel în mare decolteu și scânteind de mărgele negre; procurorul în chimono, cu soția consulului general Wurmbrandt și cu tânărul Gönser dansau chiar în trei, ținându-se strâns îmbrățișați; cât despre doamna Stöhr, ea dansa de una singură, cu mătura pe care o strângea la piept, mângâindu-i paiele ca și cum ar fi fost părul zbârlit al unui bărbat.

— Așa vom face, repetă Hans Castorp mașinal. Vorbeau încet, iar

Ce este timpul? O taină – ireală și atotputernică. O condiție a lumii fenomenale, o mișcare ce implică și se amestecă în existența și mișcarea corpurilor în spațiu. Dar oare n-ar exista timp, dacă n-ar exista mișcare? Și nici mișcare, dacă n-ar exista timp? Întreabă-te mereu! Timpul este o funcțiune a spațiului? Sau invers? Ori amândouă sunt identice? Nu înceta să te întrebi! Timpul este activ, are și un cuvânt care-i fundamentează activitatea: temporalul. Dar

---

pianul le acoperea vocile. O să stăm aici și o să privim ca într-un vis. Trebuie să știi că pentru mine faptul de-a sta așa, lângă tine, e ca un vis – ca un vis deosebit de profund, căci trebuie să dormi foarte profund ca să visezi în felul acesta… Vreau să spun: este un vis bine cunoscut, visat de când e lumea, veșnic, da, să stau lângă tine ca acum, iată veșnicia.

— Poet! spuse ea. Burghez, umanist și poet – iată germanul în toată puterea cuvântului, cum se cuvine!

— Mă tem că nu suntem câtuși de puțin cum se cuvine, răspunse el. În nicio privință. Suntem poate niște copii răsfățați ai vieții, pur și simplu.

— Drăguț cuvânt. Ascultă-mă… N-ar fi fost prea greu să visezi visul acesta mai devreme. Este puțin cam târziu când domnul se hotărăște să adreseze cuvântul umilei lui supuse.

— La ce sunt bune cuvintele? zise el. De ce să vorbești? A vorbi, a flecări, este un lucru foarte republican, recunosc. Dar mă îndoiesc că este în același timp și poetic. Unul dintre internații noștri, care mi-a devenit oarecum prieten, domnul Settembrini…

— Ți-a aruncat câteva vorbe adineauri.

— Ei bine, este un mare orator, îi place chiar foarte mult să recite versuri frumoase – dar este oare poet, omul acesta?

— Regret din toată inima că n-am avut plăcerea să-l cunosc pe acest nobil.

— Îmi place s-o cred.

— Ah! o crezi.

— Cum? Ceea ce am spus a fost o frază cu totul indiferentă. Eu, vezi bine, nu vorbesc deloc franțuzește. Totuși, cu tine prefer limba asta în locul graiului meu, căci pentru mine a vorbi franțuzește este ca și cum aș vorbi fără să vorbesc – adică fără vreo răspundere, cam așa cum vorbim în vis. Înțelegi?

— Aproape.

— Asta-i de ajuns… A vorbi, continuă Hans Castorp, nu-i mare lucru! În veșnicie nu se vorbește. În veșnicie, știi, faci ca și cum ai desena un

ce e temporalul oare? Schimbarea. *Acum* nu este *atunci, aici* nu este *acolo,* căci între amândouă se întinde mișcarea. Cum însă mișcarea prin care măsurăm timpul este ciclică, închisă în ea însăși, ne confruntăm cu o mișcare și o schimbare pe care am putea să le calificăm drept repaus și nemișcare; deoarece *atunci* se repetă neîncetat în *acum,* iar *acolo* în *aici.* Și cum, pe de altă parte, în ciuda celor mai deznădăjduite eforturi, nu pot fi imaginate un

---

purcel: lași capul pe spate și închizi ochii.

— Asta nu-i rău! Fără îndoială că te simți în veșnicie ca la tine acasă, o cunoști la perfecție. Trebuie să recunosc că ești un mic visător destul de ciudat.

— Și-apoi, zise Hans Castorp, dacă ți-aș fi vorbit mai curând, ar fi trebuit să-ți spun dumneavoastră.

— Ei, și ai de gând să mă tutuiești mereu?

— Bineînțeles. Te-am tutuit de când lumea și te voi tutui veșnic.

— În adevăr, mergi cam departe. Oricum, nu vei avea prea mult timp ocazia să-mi spui tu. Curând voi pleca.

Cuvântul avu nevoie de un oarecare timp ca să-i pătrundă în conștiință. Apoi Hans Castorp tresări și privi în jurul lui cu aerul rătăcit al omului brusc trezit din somn. Conversația lor înaintase destul de încet, căci Hans Castorp vorbea franțuzește cu oarecare dificultate, de parcă ar fi avut o nesiguranță în gândire. Pianul, care tăcuse o clipă, răsună din nou, de data aceasta sub degetele tânărului din Mannheim care-l sculase pe tânărul slav, punând pe pupitru și niște note. Domnișoara Engelhart stătea lângă el și întorcea paginile. Balul se potolise. Se părea că un număr destul de mare dintre internați luaseră poziția orizontală. În fața lor nu mai era nimeni. În sala de lectură se jucau cărți.

— Ce-ai de gând să faci? întrebă Hans Castorp cu privirea rătăcită.

— Voi pleca, repetă ea surâzând și părând uimită de stupoarea lui.

— Nu se poate, zise el. Glumești.

— Absolut deloc. Vorbesc foarte serios. Plec.

— Când?

— Mâine. După-masă.

În el se petrecu o imensă prăbușire. Spuse:

— Unde te duci?

— Foarte departe de aici.

— În Daghestan?

— Nu ești deloc rău informat. Poate, deocamdată…

timp finit și un spațiu limitat, oamenii au hotărât – fără îndoială în nădejdea de a reuși, dacă nu în mod desăvârșit, cel puțin mai bine – să „gândească" timpul ca etern și spațiul ca infinit. Dar postulându-se astfel eternul și infinitul nu se distrugeau în mod logic și deliberat limitatul și finitul, care se găsesc astfel reduse la zero? În etern este oare posibilă o succesiune; în infinit, o concomitentă? Cum să împaci aceste ipoteze stringente ale

---

— Te-ai vindecat?

— Cât despre asta... nu. Dar Behrens crede că, deocamdată, nu mai pot face mari progrese aici. De aceea mai risc încă o schimbare de aer.

— Așadar, te reîntorci!

— Rămâne de văzut. Când, nu se știe cu precizie niciodată. Cât despre mine, știi, iubesc libertatea mai mult ca orice și, mai cu seamă, libertatea de a-mi alege domiciliul. Dar tu nu poți pricepe ce înseamnă asta: să fii obsedat de independență. Poate că e ceva specific neamului meu.

— Și soțul tău din Daghestan îți acordă libertatea asta?

— Boala mi-o dă. Mă aflu aici pentru a treia oară. De data aceasta, am stat un an. Se prea poate să mă mai întorc. Dar atunci tu ai să fii foarte departe, de multă vreme.

— Crezi, Clavdia?

— Îmi spui chiar și pe nume? Într-adevăr, iei foarte în serios datinile Carnavalului!

— Știi, oare, cât sunt de bolnav?

— Da... nu... Așa cum se știu lucrurile aici. Ai un mic punct umed acolo, în interior, și puțină febră, nu-i așa?

— Treizeci și șapte cu opt sau nouă, după-amiaza, spuse Hans Castorp. Și tu?

— Oh! Cazul meu, știi, este puțin mai complicat... nu-i deloc simplu.

— Există ceva în această ramură a artelor umane, numită medicină, zise Hans Castorp, care este denumită: astuparea tuberculoasă a canalelor limfatice.

— A, ai întreprins investigații, dragul meu, e limpede.

— Și tu... Iartă-mă! Și acum, îngăduie-mi să te întreb ceva, cu insistență și în nemțește! În ziua când m-am sculat de la masă pentru a mă duce la consultație, acum șase luni, te-ai întors, îți amintești?

— Ce întrebare! Acum șase luni!

— Știai unde mă duc?

eternului și infinitului cu concepte ca distanța, mișcarea, schimbarea sau măcar cu prezența corpurilor limitate în univers? Poți să te întrebi cât poftești!

Hans Castorp își punea aceste întrebări și altele asemănătoare, căci chiar imediat după sosirea lui aici, sus, dovedise că era făcut pentru asemenea indiscreții și arguții, și datorită unei plăceri nocive, dar copleșitoare, pe care avea s-o plătească foarte scump

---

— Desigur, a fost cu totul din întâmplare…

— Știai de la Behrens?

— Mereu Behrens ăsta!

— Vai! Ți-a redat pielea într-un fel atât de exact… De altfel, e un văduv cu obrajii aprinși și are un serviciu de cafea foarte deosebit… Cred că-ți cunoaște trupul nu numai ca medic, ci și ca adept al unei alte discipline a artelor umane.

— Ai perfectă dreptate când spui că vorbești în vis, dragă prietene.

— Fie… Dar lasă-mă să visez iarăși după ce m-ai trezit atât de nemilos cu acest clopot de alarmă al plecării tale. Șapte luni în preajma ta… Și acum, când, într-adevăr, te-am cunoscut, îmi vorbești de plecare!

— Îți repet, am fi putut sta de vorbă mai mult.

— Ai fi dorit-o?

— Eu? N-o să-mi scapi, băiete. Este vorba de interesele tale. Erai, oare, prea timid ca să te-apropii de-o femeie căreia acum îi vorbești în vis sau exista cineva care te-a împiedicat?

— Ți-am spus. Nu voiam să-ți spun dumneavoastră.

— Farsorule. Răspunde odată – domnul acesta guraliv, italianul care a părăsit serata – ce ți-a strigat adineauri?

— N-am auzit absolut nimic. Când ochii mei te privesc, puțin îmi pasă de acest domn. Dar uiți… N-ar fi fost deloc ușor să te cunosc în plină societate. Mai era și vărul meu de care sunt legat și care nu-i deloc dispus să se distreze aici: nu se gândește la nimic altceva decât să se reîntoarcă la șes pentru a se face ostaș.

— Bietul de el! Este, într-adevăr, mult mai bolnav decât știe. Prietenul tău italian n-o duce, de altfel, nici el mult mai bine.

— O spune singur. Dar vărul meu… E adevărat? Mă înspăimânți.

— Foarte posibil să moară, dacă va încerca să devină un soldat, la șes.

— Să moară! Moartea. Groaznic cuvânt, nu-i așa? Însă e ciudat că astăzi cuvântul acesta nu mă mai impresionează chiar atât de tare. De

după aceea, se deprinsese să se ocupe cu asemenea nimicuri și fusese încurajat să se apropie de speculații cutezătoare. Își punea lui însuși întrebări și-l întreba pe bunul Joachim, așa cum întreba și valea acoperită de o zăpadă groasă din vremuri imemoriale, măcar că nici de la primul, nici de la cealaltă nu se putea aștepta la ceva care să semene cu un răspuns – și era greu de spus de la cine anume putea să-l aștepte. El însuși nu făcea altceva decât să-și

---

altminteri, era un fel de-a vorbi cu totul convențional când ți-am spus. Mă înspăimânți! Ideea morții nu mă înspăimântă. Mă lasă destul de rece. Nu mi-e milă – nici de bunul meu Joachim, nici de mine însumi, auzind că poate va muri. Dacă este adevărat, atunci starea lui seamănă mult cu a mea, și n-o găsesc deloc deosebită. El este muribund, eu sunt îndrăgostit, asta-i! Îți amintești? I-ai vorbit vărului meu la atelierul de fotografie intimă, în anticameră.

— Mi-aduc aminte, oarecum.

— În ziua aceea ți-a făcut Behrens portretul transparent?

— Desigur.

— Dumnezeule! Îl ai la tine?

— Nu, e în cameră.

— Ah! În camera ta? Cât despre al meu, îl țin mereu în portofel. Vrei să ți-l arăt?

— Mii de mulțumiri. Curiozitatea mea e invincibilă. Nu poate avea decât un aspect foarte nevinovat.

— Eu ți-am văzut portretul exterior. Mi-ar plăcea cu mult mai mult portretul interior, care-i închis în camera ta... Dă-mi voie să te întreb ceva. Vine câteodată să te vadă un rus care locuiește în oraș. Cine este? Cu ce scop vine acest bărbat?

— Ești destul de tare în spionaj, o recunosc. Ei bine, îți răspund. Da, este un compatriot suferind, un prieten. L-am cunoscut la o altă stațiune balneară, sunt câțiva ani de atunci. Relațiile noastre? Iată-le: luăm ceaiul împreună, fumăm două sau trei țigări și discutăm, vorbim despre om, despre Dumnezeu, despre viață, despre morală, despre mii de lucruri. Iată darea mea de seamă! Ești satisfăcut?

— Și despre morală! Și, de pildă, ce-ați găsit în ceea ce privește morala?

— Morala? Te interesează? Ei bine, nouă ni se pare că morala n-ar trebui căutată în virtute, adică în rațiune, în disciplină, în bunele moravuri sau în cinste – ci, mai degrabă, în contrariul lor, vreau să spun:

pună asemenea întrebări, tocmai fiindcă nu știa răspunsul. Cât despre Joachim, era aproape imposibil să trezești în mintea lui cel mai mic interes pentru preocupări de felul acesta, căci așa cum o spusese Hans Castorp în franțuzește într-o seară, el nu se gândea la nimic altceva decât să ajungă soldat la șes, și ducea o luptă înverșunată cu această nădejde care ba se apropia, ba își bătea joc de el și iarăși se destrăma în depărtare, iar în ultimul timp el se

---

în păcat, expunându-te pericolului, expunându-te la ceea ce este vătămător, mistuitor. Nouă ni se pare că este mai moral să te pierzi și chiar să pieri decât să te conservi. Marii moraliști n-au fost defel niște virtuoși, ci niște aventurieri pe tărâmurile răului, niște vicioși, mari păcătoși care ne învață să ne plecăm creștinește în fața mizeriei. Toate acestea trebuie să-ți displacă foarte mult, nu-i așa?

Hans Castorp tăcu. Tot mai stătea ca la început cu picioarele încrucișate sub scaunul care scârțâia, ținând între degete creionul de argint și, aplecat spre tânăra femeie care ședea cu tricornul de hârtie pe cap, privea pe sub pleoape, cu ochii albaștri ai lui Hans Lorenz Castorp, în salonul care se golise. Pacienții se risipiseră. Pianul din colț, chiar din fața lor, nu mai scotea decât sunete ușoare și incoerente, căci bolnavul din Mannheim cânta cu o singură mână, iar lângă el ședea profesoara și răsfoia o partitură pe care o ținea pe genunchi. Când conversația între Hans Castorp și Clavdia Chauchat se sfârși, pianistul încetă să mai cânte, lăsând să-i cadă pe genunchi mâna cu care cântase, în timp ce domnișoara Engelhart continua să urmărească notele. Cele patru persoane, singurele care mai rămăseseră de la petrecerea Carnavalului, stăteau nemișcate. Tăcerea dăinui mai multe minute. Încet, ca sub propria greutate, capetele perechii de la pian părură că se pleacă din ce în ce mai tare, cel al tânărului din Mannheim spre claviatură, cel al domnișoarei Engelhart spre partitură. În sfârșit, amândoi în același timp și cel din Mannheim, și profesoara, ca și cum s-ar fi înțeles în taină, se ridicară încetișor și fără zgomot, cu fruntea aplecată și brațele atârnându-le țepene și se depărtară împreună prin sala de corespondență și sala de lectură, evitând în mod vădit să privească spre celălalt colț al camerei care mai era încă ocupat.

— Toată lumea se retrage, spuse doamna Chauchat. Aceștia au fost ultimii; e târziu. Ei bine, petrecerea Carnavalului s-a sfârșit, și-și ridică brațele ca să-și scoată cu amândouă mâinile tricornul de hârtie de pe părul ei roșcat, strâns într-o coadă răsucită ca o coroană în jurul capului.

hotărâse chiar să pună capăt acestei situații forțând-o, dacă va fi cazul. Da, bunul, răbdătorul, ordonatul Joachim, atât de total pătruns de statornicirile serviciului și ale disciplinei, era, de o bucată de vreme, copleșit adesea de ispita răzvrătirii, protesta împotriva „scării lui Gaffky”[82], adică a metodei de examinare prin care se stabilea și se evalua cifric, în laboratorul de la subsol – în „labo”, cum i se spunea în mod obișnuit – gradul de infectare prin

---

Cunoașteți consecințele, domnule.

Dar Hans Castorp se împotrivi cu ochii închiși, fără să-și schimbe poziția. Răspunse:

— Niciodată, Clavdia, niciodată. Niciodată n-o să-ți spun dumneavoastră, niciodată, nici în viață și nici în moarte, dacă se poate spune astfel – deși ar trebui să se poată. Această formă de a te adresa unei persoane, care aparține Occidentului cultivat și civilizației umaniste, mi se pare teribil de burgheză și de pedantă. În fond, la ce este bună forma? Forma este pedanteria însăși! Tot ce ați hotărât în privința moralei, tu și compatriotul tău suferind, credeai chiar în mod serios că o să mă surprindă? Mă iei drept un nătărău? Hai, spune-mi ce gândești despre mine?

— Este un subiect care nu dă prea mult de gândit. Ești un băiețel acceptabil, de familie bună, cu o ținută plăcută, discipol docil al preceptorilor, și care se va reîntoarce în curând în câmpie ca să uite complet că a vorbit vreodată aici în vis, dar și pentru a da o mână de ajutor ca să-și vadă patria mare și puternică prin munca lui cinstită, pe șantier. Iată-ți fotografia intimă, făcută fără aparat! O găsești exactă, sper.

— Lipsesc câteva amănunte pe care Behrens le-a găsit.

— Ah! doctorii găsesc întotdeauna, se pricep!

— Vorbești ca domnul Settembrini. Și febra mea? De unde vine?

— Haida-de, este un incident fără consecințe, care va trece repede.

— Nu, Clavdia, știi foarte bine că tot ce spui acum nu este adevărat, o spui fără convingere, sunt sigur. Febra trupului meu și bătăile inimii mele obosite, și tremurătura membrelor mele sunt tocmai contrarul unui incident, deoarece nu-i nimic altceva decât – iar chipul palid cu buzele care-i zvâcneau se înclină spre obrazul femeii – nimic altceva decât dragostea mea pentru tine, da, această dragoste care m-a învăluit chiar din clipa când ochii mei te-au văzut, sau, mai curând, când am recunoscut, când te-am recunoscut pe tine – și este evident că ea m-a adus în locul acesta…

bacili a unui bolnav: în raport cu cantitatea mai mică sau mai mare de bacili găsită în țesutul analizat, numărul Gaffky era mai scăzut sau mai ridicat – totul fiind în funcție de această cifră. Fără nicio eroare posibilă, rezultatul indica șansele de vindecare pe care putea conta titularul lui; cu ajutorul acestei cifre se determina foarte ușor numărul lunilor sau anilor pe care trebuia să-i mai petreci aici, sus, adică începând cu vizita agreabilă de șase luni și

---

— Ce nebunie!

— Oh! dragostea nu-i nimic dacă nu-i nebunie, un lucru smintit, interzis și o aventură în rău. Altfel este o banalitate agreabilă, bună pentru a face cântece liniștite în câmpie. Cât despre faptul că te-am recunoscut și mi-am recunoscut dragostea pentru tine – da, e adevărat, te-am mai cunoscut odinioară, și pe tine, și ochii tăi minunat de oblici, și gura ta și vocea cu care vorbești – odată, de mult, când eram licean și ți-am cerut creionul, ca să te pot cunoaște în sfârșit într-un fel monden, deoarece te iubeam nebunește, iar faptul izvorăște fără îndoială de acolo că la mijloc este vechea mea dragoste pentru tine, deoarece mi-au mai rămas încă aceste urme pe care Behrens le-a găsit în trupul meu și care arată că și odinioară am fost bolnav…

Dinții îi clănțăneau. Și în timp ce divaga, își trăsese piciorul de sub scaunul care scârțâia și, întinzând mereu acest picior, atinse dușumeaua cu genunchiul celuilalt, astfel că îngenunche în fața ei, cu capul plecat și tremurând din tot trupul.

— Te iubesc, bolborosi el, te-am iubit dintotdeauna, căci tu ești Tu-ul vieții mele, visul meu, soarta mea, dorul meu, dorința mea eternă…

— Haide, haide! spuse ea. Dacă te-ar vedea preceptorii…

Dar el, clătinând din cap cu deznădejde și cu fața întoarsă spre covor, răspunse:

— I-aș da la naiba, îi dau la naiba pe toți acești Carducci și Republica elocventă, și progresul uman în timp, căci te iubesc!

Clavdia îi mângâie ușurel cu mâna părul tuns scurt pe ceafă.

— Mic burghez! îi spuse. Drăguț burghez cu micul lui punct umed. Este adevărat că mă iubești atât de mult?

Și exaltat de această atingere, stând acum complet în genunchi, cu capul dat pe spate și cu ochii închiși, el continuă să vorbească:

— Oh, iubirea, știi… Trupul, iubirea, moartea, acestea trei nu fac decât una. Căci trupul e boală și voluptate, și el e acela care iscă moartea, da, amândouă sunt carnale și trupul, și iubirea, iată teroarea și

sfârșind cu verdictul „pe viață” care, de altfel – dacă i se aplicau obișnuitele măsuri ale timpului – putea să se reducă la o nimica toată. Prin urmare, Joachim se revoltă împotriva acestei scări Gaffky, căreia refuza pe față să-i dea vreo crezare sau să-i acorde vreo autoritate – adică nu tocmai *complet* pe față, deci nu în prezența superiorilor, ci doar când era cu vărul său și chiar la masă.

— M-am săturat, n-o să mă mai las înșelat multă vreme, spuse

---

marea lor vrajă! Însă moartea, înțelegi, este pe de o parte un lucru despre care se vorbește de rău, e nerușinată, te face să roșești de rușine; și pe de altă parte este o forță foarte solemnă și foarte maiestuoasă – cu mult mai aleasă decât viața veselă ce câștigă parale și-și îndoapă pântecul – cu mult mai venerabilă decât progresul care trăncănește de-a lungul vremurilor – deoarece ea este istoria și noblețea, și mila, și eternul, și sacrul care ne obligă să ne scoatem pălăria și să pășim în vârful picioarelor… Deci, tot ca și trupul, și ea, și dragostea trupului sunt o chestiune nerușinată și supărătoare, iar trupul roșește și pălește la suprafață de spaima și rușinea de sine însuși. Dar tot el este o mare glorie slăvită, imagine minunată a vieții organice, sfântă minune a formei și a frumuseții, iar iubirea este, pentru el, pentru acest corp omenesc, de un interes extrem tot atât de umanitar și reprezintă o forță mult mai educativă decât întreaga pedagogie a lumii!… Oh! fermecătoare frumusețe organică ce nu se compune nici din pictură de ulei, nici din piatră, ci din materie vie și coruptibilă, plină de taina arzătoare a vieții și a putreziciunii! Privește simetria uimitoare a edificiului omenesc, umerii și șoldurile și sânii ce înfloresc de-o parte și de alta pe piept și coastele așezate perechi, și ombilicul în mijlocul moliciunii pântecului, și triunghiul întunecat dintre coapse! Privește omoplații care se unduiesc sub pielea mătăsoasă a spatelui, și șira spinării coborând spre dubla și proaspăta îmbelșugare a feselor, marile încrengături ale vaselor și ale nervilor care se întind din trunchi sub formă de ramuri pe subsuori, și cât corespunde structura brațelor cu aceea a picioarelor. Oh! catifelatele regiuni ale încheieturii interioare a cotului și a genunchiului, cu bogăția lor de gingășii organice, sub pernițele de carne! Ce bucurie nemărginită să mângâi aceste locuri fermecătoare ale trupului omenesc! Bucurie să mori fără niciun vaiet după aceea! Da, Dumnezeule, lasă-mă să simt mireasma pielii de pe rotula ta, sub care iscusita pungă articulară secretă unsoarea lunecoasă. Lasă ca buzele mele să-ți atingă cu smerenie artera

el tare, iar sângele îi năvăli în obrajii bronzați. În urmă cu numai cincisprezece zile, aveam doar doi pe scara Gaffky, adică o nimica toată, cu cele mai bune perspective, și iată că acum am ajuns la nouă, adică sunt literalmente invadat și, prin urmare, nici nu mai poate fi vorba despre plecare. Dracu' să înțeleagă ce-i cu mine, nu mai pot să îndur. Sus, la Schatzalp zace un om, un țăran grec, pe care l-au trimis aici tocmai din Arcadia, un agent sanitar l-a trimis – un caz disperat, ftizie galopantă. *Exitus*-ul poate surveni de la o zi la alta, dar niciodată în viața lui omul acesta n-a avut bacili în spută. Dimpotrivă, grăsunul căpitan belgian, care a plecat sănătos atunci când am venit eu aici, atinsese cifra zece pe Gaffky, bacilii mișunau literalmente în el, și cu toate acestea nu avusese la început decât o cavernă foarte mică. Nu vreau să mai știu de Gaffky! Suspend orice tratament și plec, chiar dacă asta înseamnă că mă duc la moarte!

În halul acesta ajunsese Joachim; și toți erau teribil de impresionați văzând cum se revoltă tânărul acesta atât de blând, atât de

---

femoralis care pulsează în adâncul coapsei și care se bifurcă mai jos în arterele tibiei! Lasă-mă să-ți simt exalarea porilor și să-ți pipăi puful, imagine omenească de apă și albumină, sortită anatomiei mormântului, și lasă-mă să mor cu buzele lipite de buzele tale!

Isprăvind de vorbit, nu deschise ochii; rămase astfel nemișcat, cu capul pe spate și cu mâinile, care țineau micul creion de argint, depărtate, tremurând și clătinându-se pe genunchi. Clavdia spuse:

— Ești într-adevăr un seducător care știe să ceară stăruitor, în chip desăvârșit, în stil german.

Și-i puse pe cap tichia de hârtie.

— Adio, prințul meu Carnaval! Astă-seară veți avea o temperatură zdravănă, v-o prezic!

Spunând acestea se ridică de pe scaun ca și cum ar fi alunecat și alunecă mai departe pe covor spre ușă, în pragul căreia șovăi, se întoarse pe jumătate, ridică unul din brațele goale și puse mâna pe mâner. Apoi, peste umăr, zise aproape în șoaptă:

— Nu uitați să-mi înapoiați creionul.

Și ieși.

[82] Georg Theodor August Gaffky (1850–1918), medic german, a întreprins cercetări în domeniul ciumei, holerei și tifosului. (n.tr.)

serios și cumpănit. Hans Castorp, auzindu-l pe Joachim amenințând că lasă totul baltă și pleacă la șes, nu se putu împiedica să nu-și amintească de anumite cuvinte pe care le auzise rostite în franțuzește, de către o a treia persoană. Dar tăcu. Putea el să-i dea ca exemplu vărului său propria răbdare, după cum proceda și doamna Stöhr care, de fapt, îl îndemna pe Joachim să nu facă pe neastâmpăratul într-un chip atât de necuviincios, ci să se resemneze cu toată umilința și să ia ca model statornicia de care dădea dovadă ea, Karoline, care persevera să stea în aceste locuri și-și interzice cu tărie să plece acasă, la Cannstatt, unde să-și reia rolul de stăpână a casei, și aceasta numai și numai pentru a putea reda, într-o zi, soțului ei o soție complet și definitiv vindecată. Nu, Hans Castorp nu putea îndrăzni să procedeze astfel, cu atât mai mult cu cât de la Carnaval încoace avea scrupule față de Joachim – conștiința îi spunea că Joachim vedea probabil în anumite fapte despre care nu vorbeau, dar pe care Joachim le cunoștea fără îndoială, ceva ce semăna a trădare, a dezertare, a infidelitate. Și asta în legătură cu doi ochi rotunzi și căprui, cu niște accese nejustificate de râs și cu un anumit parfum de portocale, ale cărui efecte le îndura de cinci ori pe zi, dar în adierea căruia își pleca ochii în farfurie, statornic și rușinat… Și chiar în tăcuta împotrivire pe care Joachim o opuse speculațiilor lui despre „timp”, lui Hans Castorp i se păru că recunoaște nu numai o severitate militărească, ci și un pic de mustrare la adresa lui. Cât despre vale, valea hibernală, acoperită cu un strat gros de zăpadă, căreia Hans Castorp îi punea asemenea întrebări suprafirești, adresându-le și piscurilor, culmilor, povârnișurilor și pădurilor ei cafenii, verzi și roșietice, și care rămâneau când nemișcate și mute în șuvoiul duratei, când scânteietoare în azurul profund, când învăluite de neguri în curgerea tăcută a timpului terestru, când învăpăindu-se sub soarele ce le părăsea, când lucind diamantin și aspru sub vraja clarului de lună – dar veșnic sub troiene, de șase luni nesfârșite care totuși pieriseră ca într-o clipită, iar pacienții mărturiseau că nu mai pot vedea zăpadă, că le făcea silă, că și vara îi copleșise în privința aceasta, însă că mormanele de zăpadă, grămezile de zăpadă, pernele de zăpadă, alunecușurile de zăpadă,

toate văzute zi de zi – toate acestea întreceau puterile omenești și erau ucigătoare atât pentru spirit, cât și pentru suflet. Și își puseseră ochelari colorați, verzi, galbeni și roșii, pentru a-și apăra ochii, dar mai mult încă pentru inimi.

Să fi trecut oare șase luni de când valea și munții erau sub zăpadă? Nu, erau șapte! Timpul înaintează necontenit pe când noi povestim – atât timpul „nostru", adică cel pe care îl consacram acestei povestiri, cât și profundul timp trecut al lui Hans Castorp și al tovarășilor lui de destin, acolo, sus, în zăpadă, aducând după sine schimbări. Toate erau pe calea cea bună, urmau să se îndeplinească, întocmai cum o prezisese în câteva cuvinte grăbite Hans Castorp, în ziua Carnavalului, spre indignarea domnului Settembrini pe când se întorceau de la Platz: nu în sensul că solstițiul de vară ar fi fost chiar atât de iminent, însă Paștele trecuse peste valea albă, april pășea pe aproape, perspectiva Rusaliilor se întrezărea și puțin după aceea primăvara avea să irumpă cu topirea zăpezilor – bineînțeles, nu cu topirea tuturor zăpezilor, căci rămân veșnice acelea de pe crestele de la sud, în crăpăturile stâncoase ale lanțului Rätikon la nord, fără să mai vorbim despre cea care cădea în toate lunile de vară, dar care nu dura; și cu toate acestea, mișcarea de rotație a anului făgăduia cu siguranță ceva nou și hotărâtor, cât de curând, căci până acum se și scurseseră șase săptămâni – adică de două ori mai mult decât avusese de gând Hans Castorp să stea aici – din acea noapte de Carnaval când împrumutase un creion de la doamna Chauchat și apoi i-l înapoiase, primind în schimb, la dorința mărturisită, altceva, o amintire, pe care o purta în buzunar.

Șase săptămâni trecuseră, în adevăr, din seara când Hans Castorp o cunoscuse pe Clavdia Chauchat, iar după aceea se urcase în camera lui cu o atât de mare întârziere față de conștiinciosul Joachim, șase săptămâni din ziua următoare care adusese plecarea doamnei Chauchat, plecare *provizorie* în Daghestan, foarte departe spre Răsărit, dincolo de Caucaz. Că plecarea aceasta era provizorie, că nu era o plecare definitivă și că doamna Chauchat avea intenția să se întoarcă într-o zi – despre toate acestea Hans Castorp primise asigurări directe, prin viu grai

– și îi fuseseră date nu pe când purta un dialog într-o limbă străină, fapt despre care am vorbit, ci în acel interval pe care, în ceea ce ne privește, l-am lăsat să treacă fără să spunem o vorbă și în cuprinsul căruia am întrerupt șirul povestirii, pentru a îngădui ca asupra acestui interval să domnească numai timpul pur. Oricum ar fi, tânărul primise aceste asigurări și mărturisiri mângâietoare mai înainte de a se întoarce la numărul treizeci și patru, căci, a doua zi, n-a mai schimbat nicio vorbă cu doamna Chauchat, întrucât abia de-a văzut-o, adică, mai bine zis, a zărit-o de două ori de departe: la dejun când, purtând o rochie de stofă albastră și o jachetă de lână albă, a venit pentru ultima oară la masă, trântind ușa și îndreptându-se spre locul ei cu pasul grațios-lunecător, iar lui Hans Castorp i s-a zbătut inima în gât și numai supravegherea severă pe care domnișoara Engelhart a exercitat-o asupra lui l-a oprit să nu-și ascundă fața în mâini – și apoi la ora trei după-amiază, la plecarea ei, la care n-a asistat propriu-zis, dar a urmărit-o de la o fereastră a coridorului ce dădea spre drumul principal către sanatoriu.

Evenimentul s-a desfășurat așa cum Hans Castorp îl mai văzuse desfășurându-se de multe ori, de când ședea aici: sania sau trăsura se oprea la rampă, birjarul și băiatul de la etaj încărcau bagajele, iar pacienții sanatoriului, prietenii celui care, vindecat sau nu, pornea pe drumul spre șes, ca să trăiască ori să moară – și chiar și cei care lipseau de la serviciu pentru a nu pierde emoția acestui moment deosebit, cu toții se adunau în fața intrării principale; câteodată, un domn cu redingotă, de la administrație, precum și medicii făceau act de prezență, apoi își făcea apariția cel care pleca – foarte adesea cu figura radioasă, îi saluta plin de voie bună pe curioșii ce-l înconjurau rămânând mai înapoia lui, și pentru moment se simțea puternic înviorat de aventura în care se angaja… Deci, de data aceasta doamna Chauchat fusese aceea care ieșise surâzătoare, cu brațele încărcate de flori, într-o haină lungă de călătorie dintr-o stofă aspră, căptușită cu blană și cu o pălărie mare, fiind întovărășită de domnul Buligin, compatriotul ei, cel cu pieptul căzut, care avea să facă împreună cu ea o parte din călătorie. Era cuprinsă și ea de o însuflețire radioasă, ca oricine

pleca de aici – și aceasta datorită doar perspectivei de a schimba felul de viață, independent dacă plecai cu autorizația medicului sau dacă îți întrerupeai șederea mânat doar de un dezgust deznădăjduit, pe răspunderea ta și cu inima plină de îngrijorare. Obrajii i se îmbujoraseră, vorbea fără încetare, probabil în rusește, pe când i se înveleau genunchii cu o pătură îmblănită… Nu numai compatrioții și comesenii doamnei Chauchat veniseră, ci se mai aflau acolo mulți alți pacienți, iar doctorul Krokowski își dezvelise, într-un hohot de râs viguros, dinții galbeni în mijlocul bărbii, iar bătrâna mătușă îi oferise călătoarei dulciuri – „dălcesuri", după cum obișnuia să le spună, adică marmeladă rusească –, era prezentă și profesoara, și numai bolnavul din Mannheim stătea la oarecare distanță, ascuns parcă la pândă, cu ochii încețoșați, iar privirea alunecându-i de-a lungul peretelui dădu peste Hans Castorp la fereastra coridorului și se opri o clipă asupra lui, întunecându-se… Consilierul aulic Behrens nu se arătă; desigur că-și luase rămas-bun de la călătoare cu alt prilej și între patru ochi… Apoi, în mijlocul fluturărilor din mâini și ale urărilor întregii asistențe, caii se opintiră, iar ochii oblici ai doamnei Chauchat – pe când zdruncinătura saniei o arunca între perne – cutreierară la rândul lor, surâzând încă o dată, întreaga fațadă a Berghof-ului, și timp de o fracțiune de secundă se opriră pe chipul lui Hans Castorp… Rămas singur, acesta din urmă alergase foarte palid prin cameră, pentru ca de acolo, de sus de pe balcon, să mai vadă și să urmărească sania care, învăluită în clinchetele zurgălăilor, lunecase pe drumul spre Dorf; după aceea se prăbuși pe un scaun, scoțând din buzunarul de la piept amintirea, zălogul care, de data aceasta, nu mai consta din câteva așchii cafenii-roșcate de creion, ci chiar dintr-o mică placă cu rama îngustă, un clișeu pe sticlă, pe care trebuia să-l ții în lumină ca să poți descoperi ceva – adică portretul interior al Clavdiei, fără chipul ei, dar care îi dezvăluia osatura plăpândă a bustului, conturat de transparența spectrală a formelor carnale, îi dezvăluia organele din cavitatea toracică…

În timpul care se scursese de atunci provocând atâtea schimbări, de câte ori nu contemplase portretul și nu-l apăsase pe buze! Timpul făcuse, de pildă, să intervină o obișnuire cu viața în

absența Clavdiei Chauchat, despărțită de Hans Castorp prin spațiu, și asta mult mai repede decât și-ar fi închipuit-o: căci timpul de aici era de o natură cu totul deosebită și parcă special făcut să creeze obișnuința, fie chiar și obișnuința de a nu te obișnui. Nu mai exista niciun prilej să auzi pocnetul ușii la începutul fiecăreia dintre cele cinci formidabile mese, căci nimeni nu mai putea să-l pricinuiască; doamna Chauchat trântea acum ușile în altă parte, la o depărtare enormă – căci era o formă de manifestare a firii ei, formă împletită și legată de boala de care suferea, tot așa cum timpul se împletește și se leagă de corpurile din spațiu: așadar, poate numai boala ei era pricina și nimic altceva… Dar deși era invizibilă și absentă, ea continua, cu toate acestea, să fie vizibilă și prezentă în gândul lui Hans Castorp – constituia însuși duhul acestui loc, un duh pe care el îl recunoscuse și-l posedase într-o oră nefastă și de o ucigătoare dulceață, într-o oră căreia nu i se potrivea niciun cântec liniștitor de la șes, un duh a cărui siluetă spectrală o purta de nouă luni lipită de inima lui atât de cumplit de îndrăgostită.

În acea oră de neuitat, buzele lui tremurătoare bolborosiră, atât într-o limbă străină, cât și în limba sa natală, aproape inconștient și cu un glas sugrumat, multe lucruri extravagante: propuneri, oferte, proiecte și hotărâri nesăbuite: voise să întovărășească acest duh până dincolo de Caucaz, să-l urmeze și să-l aștepte acolo unde îi va alege o locuință cât mai apropiată de a lui, ca să nu mai fie vreodată despărțiți, și-i mai făcuse și alte propuneri nebunești. Ceea ce reușise să obțină tânărul cu suflet fără ascunzișuri, în acea oră de aventură desăvârșită, nu fusese decât umbra unui gaj și posibilitatea, care putea să pară verosimilă, ca doamna Chauchat să se reîntoarcă pentru a patra oară, mai curând sau mai târziu, după cum va crede de cuviință boala care-i reda libertatea. Dar indiferent dacă se va întâmpla mai curând sau mai târziu, Hans Castorp va fi, desigur, „de mult timp plecat foarte departe”, mai spusese tot ea când își luaseră rămas-bun unul de la altul; iar tâlcul disprețuitor al acestei profeții ar fi fost și mai nesuferit dacă n-ar fi avut înțelepciunea să-și spună că unele profeții nu sunt făcute ca să se împlinească, ci tocmai ca să nu se împlinească, la fel ca în incantațiile prin care dorim să îndepărtăm

un blestem. Profeții de acest soi își bat joc de viitor prezicând ceea ce va fi, tocmai pentru a sili viitorul să se rușineze de-a lua înfățișarea prevăzută. Și dacă acest duh îl numise, atât în timpul convorbirii relatate de noi, cât și după aceea, *un joli bourgeois au petit endroit humide,* expresie care avea ceva ce suna ca o tălmăcire a formulei lui Settembrini „copil răsfățat al vieții", te puteai întreba pe bună dreptate care aspect component al acestui amestec de esențe se va dovedi mai tare: burghezul sau celălalt... Mai mult, duhul nu ținuse seama că el însuși plecase și revenise de mai multe ori și că, la fel cu el, Hans Castorp putea să se întoarcă la momentul potrivit, deși, în realitate, nu stăruia să stea aici decât cu scopul de a nu mai fi nevoit să revină: pentru el ca pentru atâția alții, acesta era motivul prezenței.

Una dintre glumețele profeții ale acelei seri de Carnaval se realizase: Hans Castorp avusese o febră zdravănă, temperatura se ridicase dintr-odată, iar el o notase cu o gravitate solemnă, și după o scurtă scădere se prelungise la nivelul unei linii înalte ușor oscilante, care se menținuse în mod constant deasupra nivelului temperaturilor obișnuite mai înainte. Era o febră anormală, ale cărei înălțime și persistență, potrivit spuselor consilierului aulic, nu puteau fi puse în legătură cu starea de lucruri locală. „Ești mult mai infectat decât s-ar părea, tânărul meu prieten, spuse el. Haide să încercăm totuși cu injecțiile. O să-ți facă bine. Peste trei, patru luni o să te simți ca peștele în apă, dacă lucrurile se aranjează așa cum cred." Așa se face că Hans Castorp fu obligat să se prezinte de două ori pe săptămână, miercurea și sâmbăta, după plimbarea de dimineață, la „labo" ca să i se facă injecția.

Ambii medici administrau, pe rând, acest leac, însă consilierul aulic făcea injecția cu virtuozitate, dintr-odată, golind seringa în clipa în care introducea acul. Nu-l preocupa, de altfel, locul unde înțepa, astfel că uneori durerea era cumplită, iar locul rămânea tare și ustura încă multă vreme. Pe deasupra, injecția se răsfrângea și asupra stării generale a organismului, zdruncina sistemul nervos ca o competiție sportivă, și acest fapt era o dovadă a eficacității tratamentului, eficacitate ce se vădea și prin aceea că, pentru moment, făcea să se ridice temperatura: așa prezisese

consilierul aulic și așa s-a și întâmplat, încât nu mai era nimic de făcut în fața faptului împlinit. Totul se termina repede imediat ce-ți venea rândul; cât ai bate din palme îți primeai antidotul, în pielea coapsei sau a brațului. Câteodată, însă – când consilierul aulic părea mai binedispus și starea lui sufletească nu era tulburată de tutun –, se înfiripa, cu prilejul acestei injecții, o scurtă convorbire pe care Hans Castorp se pricepea s-o pornească și s-o îndrume cam în felul acesta:

— Mă gândesc cu deosebită plăcere la ceasul acela din toamna trecută, petrecut la dumneavoastră, pe care ni l-a dăruit întâmplarea, când ne-ați oferit o cafea, domnule consilier aulic. Chiar ieri, sau poate mai de mult, i-am evocat vărului meu această amintire…

— Gaffky șapte, spuse consilierul aulic. Băiatul acesta nu vrea și nu vrea să se dezintoxice. Și cu toate acestea, niciodată până acum nu s-a ținut cu atâta înverșunare scai de mine și nu m-a sâcâit mai mult ca în ultima vreme cu ideile lui de plecare, ca să se ducă să-și târâie sabia, nepricopsitul! Se văicărește și-mi reproșează mie cele cinci minuscule trimestre petrecute aici, de parcă ar fi vorba de secole. Vrea să plece, fie ce-o fi – ți-a spus-o și dumitale? Ar trebui să-l muștruluiești într-o zi, ca de la dumneata, zdravăn și hotărât! Băiatul ăsta se va prăpădi dacă va înghiți prea repede simpatica voastră ceață. Acolo sus, în dreapta. Acest viteaz nu este obligat să gândească prea mult, dar dumneata, cel mai serios dintre amândoi, dumneata, civilul, omul de formație burgheză, ar trebui să-i explici, mai înainte de-a comite vreo prostie.

— Am și făcut-o, domnule consilier aulic, răspunse Hans Castorp fără a înceta să dirijeze conversația. Am făcut-o destul de des și ori de câte ori l-am văzut că protestează, și cred că, încetul cu încetul, o să se resemneze, însă exemplele pe care le avem în fața ochilor nu sunt dintre cele mai bune, au o înrâurire vătămătoare. Mereu intervin plecări – plecări spre șes, spontane și fără justificări autentice, iar faptul acesta are în sine ceva ispititor, mai ales pentru caracterele slabe. De pildă, de curând… cine a plecat acum de curând? O doamnă, de la masa rușilor bine,

doamna Chauchat. Tocmai în Daghestan, așa s-a zvonit. Ei, poftim, în Daghestan, habar n-am ce climă are, poate că acolo, la capăt, sus, la marginea mării, e mai puțin neprielnic. Totuși, este șes, după părerea noastră, deși s-ar putea ca, sub aspectul geografic, să fie muntos, nu sunt prea informat în privința aceasta. Cum să trăiești acolo fără să fii vindecat, când îți lipsesc noțiunile de bază și când nimeni nu cunoaște cât de cât regulile noastre de aici, nici cum să stai întins, nici cum să-ți iei temperatura? De altfel, cred că vrea să se întoarcă, orice s-ar întâmpla, și e ceea ce mi-a și spus în treacăt – dar oare cum de am ajuns să vorbim despre ea? – a, da, în ziua aceea, domnule consilier aulic, v-am întâlnit în grădină, cum desigur că vă amintiți, adică dumneavoastră sunteți acela care ne-ați întâlnit, căci noi stăteam pe o bancă, știu chiar care, aș putea să v-o arăt cu precizie, da, stăteam pe ea și fumam. Adică vreau să spun că eu fumam, deoarece vărul meu, curios lucru, nu fumează. Dar tocmai atunci fumați și dumneavoastră, astfel că ne-am oferit unul altuia țigările preferate, îmi amintesc foarte bine. Brasilul dumneavoastră era excelent, însă trebuie să te porți cu el ca și cu un mânz, căci în caz contrar ți se întâmplă ceva asemănător cu ceea ce ați pățit dumneavoastră după cele două trabucuri de import, când credeați că v-a sunat ultimul ceas, cu pieptul umflat gata-gata să se spargă – dar cum totul s-a sfârșit cu bine, avem tot dreptul să râdem. De altfel, am comandat iarăși câteva sute de Maria Mancini, la Bremen, deoarece îmi place cum sunt fabricate, le socotesc foarte plăcute din toate punctele de vedere. Este adevărat că transportul și vama le scumpesc destul de tare, și dacă aveți de gând să-mi prelungiți tratamentul pentru un timp ceva mai îndelungat, aș fi totuși în stare să le schimb pe un tutun de aici – că văd prin vitrine țigări cu un aspect acceptabil. Și după aceea ne-ați arătat tablourile dumneavoastră, care m-au emoționat puternic, mi-amintesc de parcă ar fi astăzi – am fost în adevăr uluit văzând ce riscuri ați înfruntat încercând să faceți pictură în ulei – eu, unul, n-aș fi avut niciodată un asemenea curaj. Mi se pare că tot cu acest prilej am văzut și portretul doamnei Chauchat, cu pielea redată într-un chip magistral – și vă mărturisesc că am fost

entuziasmat. Pe atunci încă nu cunoscusem modelul, adică îl știam numai din vedere și după nume. Apoi însă, cu foarte puțin înainte de ultima ei plecare, am cunoscut-o personal, cum se cuvine.

— Ce tot spui acolo! îi replică scurt consilierul aulic, și, dacă ne este îngăduit să facem o apropiere, putem menționa că era exact ceea ce îi replicase și atunci când Hans Castorp îl anunțase, înaintea primului consult, că printre altele avea și puțină temperatură. Iar după aceea, nu mai spuse nimic altceva.

— Ba da, ba da, am cunoscut-o, insistă Hans Castorp. Știu din experiență că aici, sus, nu este chiar atât de ușor să faci cunoștințe, dar între doamna Chauchat și mine s-a întâmplat și s-a potrivit ca, în sfârșit, în ultimul ceas, o convorbire să ne... Hans Castorp trase aerul printre dinți. Phii, făcu el dându-l afară. Cu siguranță că, din întâmplare, ați atins, domnule consilier aulic, un nerv foarte sensibil! O, da, da, doare îngrozitor. Mulțumesc, puțin masaj calmează... O discuție ca asta ne-a apropiat.

— Așa să fie! Și-apoi? făcu consilierul aulic.

Punea întrebarea clătinând din cap cu mutra cuiva care se așteaptă la un răspuns foarte elogios și care, întrucât îl privea pe el, punea dinainte în întrebare confirmarea elogiului prevăzut.

— Presupun că franceza mea a mai lăsat de dorit, încercă să se sustragă Hans Castorp. Dar, în definitiv, de unde puteam să știu mai mult? Se întâmplă însă că tocmai la momentul potrivit îți trec prin cap fel de fel de lucruri, așa că, totuși, ne-am înțeles într-un mod satisfăcător.

— Te cred. Ei, și? repetă consilierul aulic provocatoarea întrebare anterioară. Apoi adăugă de la el: Nostimă, nu-i așa?

Închizându-și nasturele de la gât, Hans Castorp se sculase și stătea cu picioarele și coatele depărtate, și cu capul dat pe spate.

— În definitiv, nu-i nimic nou, spuse el. Într-o stațiune balneară, și chiar sub același acoperiș, trăiesc la distanță, timp de săptămâni, două persoane sau două familii. Dar într-o zi fac cunoștință unul cu celălalt, se apreciază reciproc în mod sincer și iată că deodată unul din ei este pe punctul să plece. Îmi închipui că asemenea păreri de rău se ivesc adesea. Și atunci ai dori să

păstrezi o anumită legătură cu cel plecat, să auzi vorbindu-se despre el sau chiar să-i scrii. Dar doamna Chauchat…

— Mda, nu-i așa că nu vrea? râse consilierul aulic binedispus.

— Nu, nici n-a vrut să audă. Cum, nici dumneavoastră nu vă scrie, măcar din când în când, de prin localitățile unde se află?

— Ei, ferească Dumnezeu! Iată ceva ce n-o să se întâmple niciodată. Mai întâi, din lene, și apoi cum ar putea să scrie? Eu, unul, nu știu să citesc rusește – la nevoie, ce-i drept, o stâlcesc vorbind, dar n-aș putea citi o buche. Și nici dumneata. Da, cât despre franceză sau germană, pisicuța noastră le miaună adorabil, fără îndoială, însă ca să scrie – află că s-ar găsi într-o mare încurcătură. Ortografia, dragă prietene! Nu, trebuie să te resemnezi, tinere. Se mai întoarce, din când în când. Chestie de automatism, problemă de temperament, cum ți-am spus-o. Unul pleacă, iar după aceea se vede silit să revină, altul stă de la început mai multă vreme ca să nu mai aibă niciodată nevoie să se întoarcă. Dar dacă vărul dumitale pleacă, este foarte posibil, te rog să-i spui, ca dumneata însuți să te mai găsești aici pentru a asista la solemna lui revenire.

— Dar, domnule consilier aulic, cam cât timp credeți că eu…

— Cine-ți spune că despre dumneata este vorba? Nu, despre el! Iar eu cred că n-o să întârzie devale nici măcar atât cât a stat aici, sus. Este un lucru de care sunt convins în mod cinstit, și dumneata fii atât de amabil să i-o repeți întocmai din partea mea.

Cam în felul acesta se desfășurau de obicei convorbirile lor, conduse cu șiretenie de Hans Castorp, deși rezultatul la care ajungea era foarte anemic și nesigur. Căci, în ceea ce privea timpul pe care trebuia să-l petreci aici ca să asiști la întoarcerea unui bolnav plecat prea de timpuriu, răspunsul era evaziv, iar cât despre cea plecată în depărtări, rezultatul era egal cu zero. Și Hans Castorp nu va afla nimic despre ea atâta vreme cât taina spațiului și a timpului îi va despărți; ea nu va scrie, și cu atât mai mult nu-i va da prilejul… Dacă te gândeai bine, de ce adică ar fi avut altă comportare? Oare ideea lui de a-i sugera că ar putea să-și scrie nu fusese pe cât de burgheză pe atât de pedantă, având în vedere că odinioară își dăduse foarte bine seama că nu era necesar și de

dorit nici măcar să-și *vorbească* unul altuia? Și, oare, în seara aceea de Carnaval, alături de ea, îi vorbise în adevăr, adică în sensul pe care Occidentul civilizat îl dă acestui cuvânt, sau mai degrabă îi vorbise într-o limbă străină, ca în vis, prin urmare, într-un fel cât se poate de necivilizat? Dar în cazul acesta, pentru ce să mai scrie pe hârtie de corespondență sau pe cărți poștale, din cele pe care le trimitea, câteodată, acasă, la șes, pentru a-i informa pe ai lui asupra rezultatelor variabile ale consultațiilor? Nu avea dreptate Clavdia să se simtă scutită de obligația de a scrie, bazată tocmai pe libertatea pe care i-o îngăduia boala? A vorbi, a scrie – erau, de fapt, chestiuni eminamente umanist-republicane, afaceri ale domnului Brunetto Latini care redacta cartea aceea despre virtuți și vicii, și îi educa pe florentini, îi învăța atât arta de a vorbi, cât și arta de a-și guverna republica după regulile politicii…

Așa se face că Hans Castorp se gândi iarăși la Lodovico Settembrini și se îmbujoră la fel cum se îmbujorase odinioară, când scriitorul intrase pe neașteptate în cameră – el era bolnav în pat, iar celălalt aprinsese brusc lumina. Evident, Hans Castorp ar fi putut să-i pună domnului Settembrini toate întrebările referitoare la enigmele metafizice – chipurile mai mult ca să-l provoace și să-l sâcâie, neavând nici nădejde să primească un răspuns din partea umanistului care nu se sinchisea decât de interesele vieții omenești.

Dar din seara Carnavalului și a ieșirii furtunoase a lui Settembrini din salonul de muzică, intervenise o oarecare răceală în relațiile dintre Hans Castorp și italian, datorată mustrării de cuget a unuia și profundei decepții a celuilalt, care suferise o înfrângere ca pedagog – toate acestea având drept consecință faptul că se ocoliră și săptămâni întregi nu schimbară nici măcar un cuvânt. Pentru domnul Settembrini, Hans Castorp mai era oare un „copil răsfățat al vieții?” Nu, căci după opinia celui care căuta morala în Rațiune și în Virtute, el merita să fie părăsit… Hans Castorp făcea pe îmbufnatul față de domnul Settembrini, încrunta sprâncenele și se bosumfla în clipa când se întâlneau, în vreme ce privirea neagră și scânteietoare a domnului Settembrini se oprea mustrătoare asupra lui. Totuși, această îmbufnare se risipi imediat

în clipa când literatul îi vorbi, pentru prima dată, după multe săptămâni de tăcere, cu toate că nu fusese decât în treacăt și sub forma unor aluzii mitologice și foarte vagi, încât trebuia să ai o cultură occidentală ca să le poți deslușì. Era după cină; se întâlniră pe pragul ușii de sticlă care încetase să mai pocnească. Trecând pe lângă tânăr și hotărât de mai înainte să-și continue drumul, Settembrini spuse:

— Ei, domnule inginer, cum ți s-a părut rodia?

— Adică… nu înțeleg. Ce vreți să spuneți cu asta, domnule Settembrini? Rodie? Dar nu ni s-a servit la masă. Niciodată, de când mă știu n-am… Ba da, am băut într-o zi suc de rodii cu sifon. Avea un gust prea dulceag.

Italianul, care trecuse mai departe, întoarse capul și accentuând cuvintele spuse:

— Zei și muritori au vizitat uneori regatul umbrelor și au găsit drumul întoarcerii. Dar cei din lumea umbrelor știu că oricine gustă din fructele împărăției lor rămâne juruit pe vecie.

Și își continuă drumul, cu eternii lui pantaloni în carouri deschise, convins că l-a lăsat în urmă pe Hans Castorp „zdrobit" de tâlcul acestor cuvinte – și într-adevăr era, deși enervat și amuzat în același timp de bănuiala că ar putea fi strivit, murmură în sinea lui:

„Latini, Carducci și toți șoarecii de bibliotecă, lăsați-mă-n pace!"

Totuși, aceste vorbe care îi fuseseră adresate după atâta timp de tăcere îl emoționară plăcut; căci cu tot trofeul, adică obiectul macabru ce-l purta în dreptul inimii, se simțea legat de domnul Settembrini, ținea la tovărășia lui, iar gândul că acesta l-ar fi putut părăsi pentru totdeauna i-ar fi apăsat oricum sufletul mult mai cumplit decât sentimentul unui elev care ar fi fost ținut la distanță în clasă sau al cuiva care s-ar fi folosit de toate avantajele rușinii, ca domnul Albin… De aceea, în ceea ce-l privea pe el, nu îndrăznea să adreseze cuvântul mentorului său, iar acesta lăsă iarăși să treacă săptămâni întregi până să se apropie și să lege o convorbire cu elevul care-i provoca îngrijorare.

Asta se întâmplă când valurile ca de ocean ale timpului, în cadența lor veșnic monotonă, aruncară pe țărm Paștele care, la

Berghof, a fost sărbătorit cu cea mai mare grijă, așa cum se prăznuiau acolo toate popasurile și toți răbojii, pentru ca, în felul acesta, să se evite o monotonie prea mare. La primul dejun, fiecare pacient găsi un buchețel de violete lângă tacâm. La prânz, fiecare primi un ou roșu, iar la cină, masa sărbătorească era împodobită cu iepurași de zahăr și de șocolată.

— Ați călătorit vreodată pe mare, domnule locotenent, și dumneavoastră, domnule inginer? întrebă Settembrini când, după-masă, în hol, se apropie cu obișnuita lui scobitoare de măsuța la care stăteau verii... Asemenea majorității pacienților, în ziua aceea își scurtaseră și ei cu un sfert de ceas cura de odihnă de după-amiază, ca să ia loc aici, la o cafea și un coniac. Și continuă: Văzând acești iepurași și aceste ouă înroșite, mi-am adus aminte de viața de pe unul dintre acele mari vapoare care au în față, de săptămâni întregi, numai orizontul, pustietatea sărată, și care, printr-un confort desăvârșit, nu te face să uiți decât în mod superficial ciudățenia lui monstruoasă, în vreme ce în regiunile adânci ale sensibilității, conștiința acestei situații stranii continuă să te macine ca o tainică neliniște... Recunosc aici același spirit cu care sunt respectate, pe bordul unui astfel de vas, sărbătorile de pe uscat. Este un gând al oamenilor care se găsesc dincolo de țărmuri, o amintire sentimentală evocată conform calendarului... Pe uscat, azi ar fi Paștele, nu-i așa? Pe uscat, astăzi este sărbătorită aniversarea regelui – și asta facem și noi aici, de bine-de rău, căci și noi suntem tot oameni... Nu-i așa?

Verii îl aprobară. De fapt, așa trebuia să fie. Hans Castorp, tulburat pentru că-i vorbise și îmboldit de cugetul lui plin de păreri de rău, lăudă pe toate tonurile această observație, o găsi foarte inteligentă, interesantă, literară și-l sprijini pe domnul Settembrini din toate puterile. Sigur și precis, așa cum spusese domnul Settembrini într-o atât de plastică formă, confortul de pe bordul unui vapor oceanic te făcea să uiți condițiile și caracterul hazardat, și, dacă îi era îngăduit să dezvolte această idee expunând punctul său de vedere, atunci ar adăuga că în acest confort exista chiar o oarecare ușurință și provocare, ceva asemănător cu ceea ce anticii

numiseră *hybris*[83] (din cochetărie îi cită chiar și pe antici) sau ceva cam în genul acesta: „Sunt regele din Babilon!" adică, pe scurt, o nesocotință. Dar pe de altă parte, luxul de pe un asemenea vas implica („implica!") totuși o biruință categorică a spiritului omenesc și a onoarei omenești – căci prin însuși faptul că omul era capabil să transporte acest lux și confort pe spuma sărată, și le afirma cutezător, însemna că punea oarecum piciorul pe grumazul forțelor elementare; și lucrul acesta implica victoria civilizației umane asupra haosului, dacă-i era îngăduit să se folosească de o asemenea expresie.

Domnul Settembrini asculta atent, ținând picioarele și brațele încrucișate, iar cu scobitoarea își mângâia elegant mustața în furculiță.

— Iată ceva care merită să fie subliniat, spuse el. Omul nu face nicio afirmație cu caracter general, cât de cât cumpănită, fără să se divulge în întregime și fără să pună, în mod involuntar, totalitatea eului său, înfățișând ca printr-o pildă tema fundamentală și problema esențială a vieții lui. Este exact ceea ce vi s-a întâmplat dumneavoastră, domnule inginer. Cele ce ați spus adineauri izvorau în adevăr din adâncul fundamental al personalității dumneavoastră, exprimând deopotrivă, într-o formă poetică, starea momentană a acestei personalități: este, oarecum, încă o stare experimentală…

— *Placet experiri!* spuse Hans Castorp pronunțând pe *c* în felul italian, aprobând cu capul și râzând.

— *Sicuro*[84] – dacă în cazul acesta este vorba numai de pasiunea vrednică de respect a cercetării lumii, și nu de dezmățare. Ați vorbit despre *hybris.* V-ați folosit de această expresie. Dar *hybris*-ul rațiunii împotriva puterilor întunecate este umanitatea cea mai înaltă și dacă ea atrage răzbunarea zeilor invidioși atunci când, *per esempio*[85] arca de lux naufragiază și se duce la fund, acesta este un sfârșit onorabil. Gestul lui Prometeu a fost de asemenea un

[83] „Păcat, nelegiuire" (elină). (n.tr.)

[84] „Desigur" (ital.). (n.tr.)

[85] „De exemplu" (ital.). (n.tr.)

hybris, iar cazna lui pe stânca scită apare în ochii noștri drept cea mai sacră dintre pătimiri. Ce se întâmplă însă cu celălalt *hybris,* al pierzaniei, prezent în experiența desfrânată, făcut cu dușmanii irațională ai speciei umane? Exista oare vreo cinste în asta? Poate să fie vorba despre onoare într-o asemenea conduită? *Si o no!*[86]

Hans Castorp învârtea linguriță în ceșcuța de cafea, deși era goală.

— Inginere, inginere, spuse italianul clătinând din cap în vreme ce privirea ochilor lui negri și visători deveni fixă, nu vă este teamă de vârtejul celui de-al doilea cerc al infernului, care târâie și zgâlțâie păcătoșii cărnii, blestemații care au jertfit rațiunea, desfrâului? *Gran Dio*[87], când îmi închipui cum vă veți prăbuși dogorât de vâlvătaia infernală, mi se pare că m-aș prăbuși și eu încremenit de mâhnire, cum se prăbușește un cadavru…

Verii făcură haz, bucuroși că-l aud glumind și dând forme poetice ideilor. Dar domnul Settembrini adăugă:

— Domnule inginer, vă mai aduceți aminte de seara Carnavalului, când ați băut vin și, ca să spunem așa, v-ați luat rămas-bun de la mine, da, da, oricum, a fost ceva asemănător. Ei bine, astăzi este rândul meu. Așa cum mă vedeți aici, domnilor, m-am pregătit să-mi iau rămas-bun de la dumneavoastră. Părăsesc această casă.

Amândoi verii se arătară foarte mirați.

— Nu-i cu putință! E doar o glumă! strigă Hans Castorp cum mai strigase și în altă împrejurare.

Și era aproape tot atât de înfricoșat ca și atunci. Însă Settembrini răspunse:

— Câtuși de puțin. Este așa cum vă spun. Și, de altfel, sunteți mai mult sau mai puțin pregătiți pentru a primi o asemenea știre. V-am spus doar că, în clipa în care orice nădejde de-a mă mai putea întoarce la munca mea într-un termen cât de cât previzibil va fi pierdută, sunt hotărât să-mi strâng calabalâcul și să mă statornicesc undeva în sat. Iar acum, această clipă a sosit. Nu mă

[86] „Da sau nu" (ital.). (n.tr.)

[87] „Dumnezeule mare" (ital.). (n.tr.)

pot vindeca, este un fapt stabilit. Pot doar să-mi prelungesc viața, dar numai aici. Verdictul, verdictul definitiv este pe viață – l-a rostit chiar domnul consilier aulic Behrens, cu obișnuita lui bună dispoziție. Bine: așadar, știu ce-mi rămâne de făcut. Am închiriat o locuință în sat, sunt pe cale să-mi transport modestul meu avut, instrumentele meseriei mele literare… Nici măcar nu este departe de aici, e în Dorf, o să ne întâlnim, fără îndoială, n-o să ne pierdem din vedere, dar în calitate de comesean am onoarea să-mi iau rămas-bun de la dumneavoastră.

Asta a fost știrea pe care le-a dat-o Settembrini în duminica Paștelui. Verii s-au arătat extraordinar de mișcați. Multă vreme încă, și în repetate rânduri, discutară cu el în legătură cu hotărârea luată: despre condițiile în care va urma tratamentul pe cont propriu, despre mijloacele de a continua întocmirea vastei opere enciclopedice a cărei răspundere și-o asumase, adică despre prezentarea tuturor capodoperelor beletristice din punctul de vedere al conflictelor născute din suferință, cât și a desființării suferinței; în sfârșit, mai vorbiră și despre viitoarea lui locuință în casa unui „băcan de mirodenii”, cum îi spunea domnul Settembrini. „Băcanul de mirodenii”, preciza el, închiriase primul etaj unui croitor de dame, originar din Boemia, care, la rândul sau, avea sub-chiriași… Dar aceste convorbiri erau de domeniul trecutului. Timpul trecea și adusese multe schimbări. Settembrini nu mai locuia, în adevăr, la sanatoriul internațional Berghof, ci la Lukacek, croitorul de dame – și asta de câteva săptămâni. Nu plecase cu sania, ci pe jos, într-un palton scurt până la genunchi, de culoare galbenă, cu gulerul și manșetele tivite cu blană, însoțit doar de un om care ducea într-o roabă bagajul literar și pământesc al scriitorului, și l-au văzut cum își învârtea bastonul, depărtându-se, după ce sub portal mai ciupise o dată cu dosul a două degete, obrajii unei fete de la sufragerie… Aprilie, am spus-o, era în bună parte – adică pe trei sferturi – relegat în umbra trecutului, deși totul părea încă în plină iarnă, și în cameră, dimineața, erau abia șase grade deasupra lui zero: afară era un ger de minus nouă grade, iar dacă lăsai călimara pe balcon, cerneala îngheța peste noapte, prefăcându-se într-un sloi de gheață, într-o bucată de

cărbune. Dar primăvara se apropia, toată lumea își dădea seama; ziua, când soarele strălucea puternic, o simțeai în aer, ici și colo, ca un ușor și foarte gingaș presentiment; vremea topirii zăpezilor nu era departe, și acest fapt aducea cu sine schimbări care la Berghof se înfiripau fără încetare – și nu foloseau la nimic nici autoritatea și nici cuvintele însuflețite ale consilierului aulic când combătea prin camere și în sufragerie, la fiecare consult, la fiecare vizită și la fiecare masă prejudecata populară a topirii zăpezilor.

Oare veniseră aici să facă pe sportivii de iarnă, întreba el, sau erau bolnavi, pacienți? Sau poate aveau nevoie de zăpadă înghețată? Vremea topirii zăpezilor, neprielnică? Dar era cea mai favorabilă – dintre toate! Se dovedise că tocmai în această epocă a anului proporția bolnavilor de-aici, care nu se puteau da jos din pat, era cea mai mică. Pretutindeni în lume condițiile climei pentru bolnavii de plămâni erau, în această epocă, mult mai nefavorabile decât aici. Oricine avea o scânteie de bun-simț trebuia să se pătrundă și să profite de efectul întăritor al condițiilor actuale ale temperaturii. După aceea, nu-ți mai era frică de nimic, erai imunizat contra tuturor climatelor din lume, bineînțeles cu condiția să ai răbdare și să te vindeci complet – și așa mai departe. Dar degeaba, consilierul aulic putea să vorbească mult și bine – prejudecata față de topirea zăpezilor era adânc înfiptă în minți, iar stațiunea se golea; se prea putea ca apropierea primăverii să fi fost cea care colcăia în trupurile acestor oameni sedentari, dându-le neliniști și o intensă lăcomie de schimbare – însă oricum ar fi fost, plecările „neastâmpărate" și „nesăbuite" se înmulțeau până la a deveni îngrijorătoare chiar și la sanatoriul Berghof. Așa se făcu că doamna Salomon din Amsterdam – cu toate deliciile pe care i le procurau examenele medicale, oferindu-i prilejul să-și etaleze lenjeria din dantelele cele mai fine – se hotărî să plece împotriva oricărei rațiuni, fără învoire, nu fiindcă se simțea mai bine, ci tocmai fiindcă se simțea mai rău. Șederea ei aici începuse cu foarte mult înaintea venirii lui Hans Castorp; trecuse mai bine de un an de când sosise, cu o afecțiune ușoară pentru care i se prescriseseră trei luni. După patru luni, se apreciase că „în patru săptămâni se însănătoșește cu siguranță", dar după alte șase

săptămâni nu s-a mai menționat absolut nimic despre vindecare: i s-a spus doar că trebuie să mai rămână cel puțin patru luni. Și astfel i se prelungise șederea, căci, la urma urmelor, aici nu era nici ocnă și nici temniță siberiană – și în felul acesta doamna Salomon rămăsese să-și arate lenjeria cea mai fină. Dar iată că, la ultimul consult, ținându-se seama tocmai de topirea zăpezilor, i se mai dădu încă un supliment de cinci luni, din cauza unui ral, la stânga, sus, și a unor zgomote suspecte sub umărul stâng, iar ea, pierzându-și răbdarea, protestând și blestemând atât Dorful și Platzul, faimosul aer bun, sanatoriul internațional Berghof, cât și pe medici, plecă, se înapoie acasă la ea, la Amsterdam, în orașul igrasios și bântuit de curenți de aer.

Procedase oare în mod chibzuit? Consilierul aulic Behrens ridică din umeri, repezi brațele în sus și apoi le lăsă să cadă cu zgomot peste coapse. Cel mai târziu la toamnă, spuse el, doamna Salomon se va întoarce – și atunci va fi pentru totdeauna. Avea, oare, dreptate? Vom vedea, deoarece, în acest loc de plăcere avem de gând să mai rămânem încă o perioadă destul de lungă a timpului nostru terestru. Dar cazul Salomon nu era singurul în felul său. Timpul statornicea schimbări – o făcuse întotdeauna, însă niciodată într-un chip atât de izbitor. Sufrageria era plină de goluri, locuri libere la toate cele șapte mese, la masa rușilor bine, ca și la masa rușilor de rând, la mesele așezate de-a lungul, cât și la cele puse de-a curmezișul. Evident, din acest fapt nu s-ar fi putut trage concluzii hotărâtoare asupra numărului exact al locatarilor casei; ca totdeauna, fuseseră și sosiri; oricum camerele erau ocupate, însă trebuie relevat că era vorba despre pacienții care, din cauza stării grave, nu aveau libertatea să se miște după bunul lor plac. În sufragerie, trebuie s-o spunem, nu lipsea doar un singur pacient – și nu datorită vreunei interdicții în libertatea de mișcare, încă existentă, ci a unei alte cauze, de cu totul altă natură; lipseau chiar mai mulți, nu numai unul, dintr-un motiv deosebit de adânc și cavernos, ca doctorul Blumenkohl, care murise. Chipul lui căpătase o expresie tot mai pronunțată de dezgust, ca și cum ar fi avut în gură ceva grețos; apoi zăcu în pat o vreme destul de îndelungată și după aceea muri – dar nimeni n-ar

fi putut spune cu precizie când anume; această chestiune a lui fusese tratată cu toată grija și discreția; un loc gol. Doamna Stöhr stătea în sufragerie lângă un loc gol și tremura de frică. De asta se mutase în partea cealaltă a mesei, lângă tânărul Ziemssen – pe locul unde stătuse Miss Robinson, care plecase vindecată – în fața profesoarei, vecina din stânga a lui Hans Castorp, care rămăsese neclintit în același loc. Deocamdată, doamna Stöhr stătea singură pe partea aceasta a mesei, celelalte trei scaune fiind libere. Studentul Rasmussen, care din zi în zi era tot mai slab și mai obosit, zăcea în pat și trecea drept muribund; iar bătrâna mătușă, nepoata ei și Marusia cea cu pieptul dezvoltat, plecaseră într-o călătorie – spunem „plecaseră într-o călătorie", așa cum o spunea toată lumea, deoarece apropiata lor întoarcere era hotărâtă de mai înainte. Vor reveni chiar la toamnă – prin urmare, puteai oare s-o mai numești plecare? Atunci, ne vom găsi foarte aproape de solstițiul de vară, după ce vor trece Rusaliile care băteau la ușă; și odată sosită ziua cea mai lungă a anului, totul va începe să scadă cu repeziciune, îndreptându-se spre iarnă – pe scurt, bătrâna mătușă și Marusia puteau fi socotite aproape ca și întoarse, ceea ce constituia o fericire, întrucât voioasa Marusia nu era deloc vindecată și dezintoxicată; profesoara auzise vorbindu-se de niște tumori tuberculoase pe care Marusia cu ochii căprui le avea în sânii dezvoltați, și care trebuiseră extirpate în câteva rânduri. Când profesoara le povesti această chestiune, Hans Castorp îl privi iute pe Joachim, care-și vârâse în farfurie fața pătată.

Vesela mătușă oferise tovarășilor ei de masă, adică verilor, profesoarei și doamnei Stöhr, un supeu de adio, la restaurant, un banchet cu icre negre, șampanie și lichioruri, în timpul căruia Joachim stătuse foarte liniștit și nu rostise decât vreo câteva cuvinte cu glasul aproape stins, astfel încât bătrâna mătușă, cu familiaritatea ei plină de afecțiune, încercase să-i dea curaj, ba chiar îl și tutuise, nepăsându-i de obiceiurile civilizate. „N-are nicio importanță, băiete, nu te sinchisi, bea, mănâncă și vorbește, o să ne întoarcem curând! spuse ea. Atunci o să mâncăm, o să bem și o să stăm de vorbă cu toții fără să ne gândim la lucruri triste. Iar Dumnezeu o să aducă toamna mai înainte de a-ți da seama, așa că

judecă și tu dacă este cazul să fii necăjit." A doua zi dimineața, dăruise amintiri aproape tuturor obișnuiților din sufragerie, niște cutii multicolore cu „dălcesuri", și după aceea porni în călătorie cu cele două fete.

Dar cu Joachim ce se petrecea? Se simțea eliberat și alinat prin această plecare sau sufletul său se chinuia cumplit, suferind din pricina absenței celor de pe latura mesei care rămăsese goală? Neobișnuita și nimicitoarea lui nerăbdare, cât și amenințarea de-a întreprinde „nesăbuita plecare" – dacă medicii ar mai încerca să-l ducă de nas – erau oare legate de absența Marusiei? Sau, mai curând, trebuia să avem în vedere că, dacă deocamdată nu plecase și dădea ascultare elogiului făcut de consilierul aulic topirii zăpezilor, avea în vedere celălalt considerent, anume că Marusia cea cu pieptul dezvoltat nu plecase chiar pentru totdeauna, ci numai într-o scurtă călătorie, și că, la capătul a cinci mărunte fracțiuni ale timpului de-aici, se va întoarce? În comportarea lui era câte puțin din fiecare; căci fiecare dintre motive trăgeau în balanță în egală măsură. Hans Castorp le bănuia fără să vorbească vreodată despre asta cu Joachim. Căci și el se abținea cu aceeași strictețe cu care Joachim evita să rostească numele unei alte absente care, de asemenea, plecase într-o scurtă călătorie.

În vremea aceasta, la masa lui Settembrini, chiar pe locul italianului – oare cine stătea de câtva timp, în tovărășia pacienților olandezi a căror poftă de mâncare era atât de formidabilă, încât fiecare dintre ei cerea să i se mai dea trei ochiuri în afara celor cinci feluri ale mesei zilnice, și chiar înainte de supă? Era Anton Karlovici Ferge, acela care riscase diabolica aventură a șocului pleural. Da, domnul Ferge părăsise patul; starea lui, chiar și fără pneumotorax, se ameliorase într-o asemenea măsură, încât cea mai mare parte a zilei și-o petrecea în picioare, îmbrăcat, luând masa în sufragerie, cu mustața lui deasă, plăcută, și cu mărul lui Adam proeminent, dar nu mai puțin simpatic. Verii discutau câteodată cu el, fie în sufragerie, fie în hol, iar plimbările obligatorii le făceau, când se întâmpla, de asemenea în tovărășia lui, plini de afecțiune pentru acest martir nevinovat care mărturisea că nu înțelege absolut nimic din problemele înalte, dar care, se cuvine s-o

spunem, vorbea cu haz despre fabricația cauciucului pentru încălțăminte și despre îndepărtatele ținuturi ale imperiului rusesc, Georgia, Samara, în vreme ce toți trei orbecăiau prin ceață, de-a lungul zăpezii prefăcute în mâzgă.

Drumurile erau în adevăr abia practicabile, fiind complet desfundate și pline de zăpadă topită, iar cețurile aproape că se târau pe jos. Consilierul aulic spunea, bineînțeles, că nu era ceață, ci numai nori; dar asta însemna să te joci cu cuvintele, după părerea lui Hans Castorp. Primăvara ducea o aprigă bătălie care, cu sute de recăderi în amărăciunile iernii, se prelungi luni de zile, adică până în iunie. Începând din martie, când soarele strălucea, abia dacă-i puteai suporta dogoreala stând pe balcon, întins pe șezlong, măcar că aveai haine subțiri și te pitulai chiar sub umbrelă – și au fost doamne care atunci au și crezut că venise primăvara și arboraseră, chiar de la micul dejun, rochii de muselină. Aveau ca scuză, într-o oarecare măsură, felul ciudat de a se manifesta al climei, care îngăduia un fel de zăpăceală, amestecând elementele meteorologice ale anotimpurilor; însă în această nechibzuință mai intrau și multă miopie și lipsă de imaginație, adică acea prostie specifică ființelor care trăiesc numai în prezent, incapabile să conceapă că vremea se poate schimba în rău, dar era, mai ales, o mare sete de schimbare, o nerăbdare care devora timpul: în calendar scria martie, era primăvară, o vreme tot atât de frumoasă ca și vara, iar doamnele despachetaseră rochiile de muselină ca să apară în aceste toalete înainte de sosirea toamnei. Căci, într-un anumit sens, aceasta venea. În aprilie zilele se arătară cenușii, reci și umede, cu ploi fără sfârșit, care se prefăcură în zăpadă, într-o învolburare de zăpadă proaspătă. Degetele înghețară pe balcon, cele două pături din păr de cămilă își reluară funcțiunea și n-a lipsit mult să se recurgă la sacul îmblănit. Administrația se hotărî să dea drumul la calorifer, și fiecare se plângea că i se fură primăvara. Spre sfârșitul lunii, pretutindeni se așternuse un strat gros de zăpadă; dar după aceea veni finul, prevăzut, presimțit de pacienții informați și sensibili la variațiile meteorologice: doamna Stöhr, ca și domnișoara Levi cu tenul de fildeș, precum și văduva Hassenfeld îi simțiră apropierea chiar mai înainte ca norul cel mai

mic să fi apărut deasupra piscului granitic al muntelui dinspre sud. Doamna Hassenfeld avu imediat crize de plâns, domnișoara Levi se vârî în pat, iar doamna Stöhr, dezgolindu-și cu o mutră încăpățânată dinții de iepure, mărturisea din ceas în ceas teama superstițioasă că va avea o hemoptizie, deoarece, pretindea ea, finul are însușirea de a provoca hemoptizii. Domni o zăpușeală de necrezut, caloriferul se stinse și, cu toate că în cursul nopții ușile de la balcon fură lăsate deschise, dimineața în cameră erau unsprezece grade. Zăpada se topi ca prin farmec, deveni străvezie, poroasă, pufoasă; acolo unde era grămădită, se prăbușea în ea însăși, părând că se refugiază în pământ. Pretutindeni picura, șiroia, susura, în pădure erau revărsări și prăvăliri și atât taluzurile drumurilor, cât și poclăzile alburii ale pășunilor pieriră, deși nămeții erau prea mari ca să poată dispărea cu repeziciune. Dar se petrecură și fenomene ciudate, surprize de primăvară, feerice, nemaivăzute, peste care au dat și verii în timpul plimbărilor prescrise, în vale. Se întindea acolo o pășune – având în ultimul plan piscul Schwarzhorn complet sub zăpadă, și, în vecinătate, ghețarul Scaletta încărcat deopotrivă cu zăpadă groasă, iar terenul pășunii pe care se găsea undeva o căpiță de fân era de asemenea acoperit cu un strat de zăpadă, dar cu unul subțire și rărit, întrerupt, ici și colo, de mușuroaie de pământ tari și negricioase, și prin străvezimea căruia se vedea, pretutindeni, întinzându-se iarba uscată. Celor care se plimbau li s-a părut că în fața lor se întinde totuși pășunea acoperită numai cu o pânză destul de subțire de zăpadă – mult mai groasă mai departe, spre povârnișul împădurit, însă sub ochii celor ce-l priveau acest petic cu iarbă uscată de peste iarnă dezvălui că era presărat, împânzit cu o zăpadă îmbobocită, înflorită… Aplecându-se deasupra lui, rămaseră uluiți de ce vedeau – căci nu era zăpadă, ci flori, ghiocei, toporași, mici potire cu tulpinițele scurte, albe și alb-albăstrui, brânduțe, zău așa, ivite cu milioanele pe pășunea care mustea de apă, și atât de dese încât le puteai lua pur și simplu drept zăpada cu care, de altfel, se confundau fără nicio deosebire, acolo unde se pierdeau în depărtare.

Făcură haz de eroare, dar râseră și de bucurie în fața acestui

miracol care se înfăptuise sub ochii lor, a acestei acomodări gingașe și sfielnice a vieții organice care cuteza iarăși să se iveaască. Le culeseră pe îndelete, observară și cercetară formele delicate ale potirelor, își împodobiră butonierele, le luară acasă și le aranjară în pahare cu apă, prin camere; căci asprimea anorganică a văii fusese de lungă durată – foarte lungă, deși păruse scurtă.

Dar zăpada florilor a fost acoperită de o zăpadă adevărată, și același lucru s-a întâmplat și cu clopoțeii alpini și cu primulele galbene și roșii care se iviseră mai târziu. Da, primăvara avea de luptat ca să-și croiască drumul și să biruie iarna de aici. De zeci de ori fusese azvârlită înapoi, înainte de-a izbuti să se statornicească pe aceste înălțimi – până la o nouă și apropiată izbucnire a iernii cu viscole albe, vânturi înghețate și calorifer. La începutul lui mai (fiindcă luna mai a sosit chiar în vreme ce noi vorbeam despre ghiocei), așadar, la începutul lui mai, devenise un adevărat chin să scrii pe balcon o carte poștală, adresată celor din câmpie, atât de tare te dureau degetele din pricina umezelii pătrunzătoare ca în noiembrie; iar cei cinci copaci și jumătate din curte, care ar fi trebuit să înfrunzească, erau golași ca pomii de la șes în ianuarie. Zile întregi plouă, șiroaie de apă se năpustiră o săptămână întreagă, și fără calitățile alinătoare ale șezlongului care se folosea aici, ar fi fost teribil de greu să stai atâtea ore la odihnă, învăluit de acești nori de ceață, cu fața udă și pielea scorojită. Dar în realitate aveai de-a face cu o ploaie de primăvară, și cu cât ținea mai mult, tot mai mult, îți dădeai seama că era primăvăratică. Deoarece ea topi aproape toată zăpada: albul iernii dispăruse și doar pe alocuri se mai zărea câte un petic cenușiu, înghețat și murdar, iar pășunile abia acum începeau cu adevărat să înverzească!

Ce blândă binefacere pentru ochi, pășunea aceasta verde, după albul nesfârșit! Însă mai era acolo și un alt verde care întrecea în gingașa și dulcea lui moliciune verdele ierbii proaspete. Erau buchetele de ace tinere ale molizilor – iar Hans Castorp rareori pierdea prilejul, în plimbările lui regulamentare, să le mângâie cu mâna și să-și atingă obrazul de ele – nu se putea împotrivi ispitei de a le dezmierda, într-atât erau de fragede și de proaspete.

— Aici simți dorința să devii botanist, îi spuse tânărul tovarășului său, te lași ispitit de această știință numai din plăcerea pe care o simți văzând cum se trezește natura după o iarnă petrecută pe meleagurile noastre. Ia te uită, băiete, ce vezi acolo, la poalele povârnișului, este gențiana, iar cealaltă floare este un soi de viorea galbenă pe care n-o cunosc. Însă uite, aici, avem piciorul-cocoșului, din familia ronunculaceelor, bisexuate mi se pare, privește colo numărul mare de stamine și cele câteva ovule, un androceu și un gineceu, după câte îmi amintesc. Sunt absolut convins că o să-mi procur una sau două cărți vechi de botanică, să mă inițiez ceva mai temeinic în acest sector al vieții și al științei. Cât de variată devine viața dintr-odată!

— În iunie o să fie și mai frumos, spuse Joachim. De altfel, sunt vestite florile acestor lunci. Dar eu, oricum ar fi, cred că n-am să le mai aștept. Fără îndoială că intenția de-a studia botanica i-o datorezi lui Krokowski, nu?

Lui Krokowski? Ce voia să spună? A, da, adică în cursul ultimei lui conferințe, doctorul Krokowski se afirmase și ca botanist. Deoarece se înșală amarnic cei care își închipuie că schimbările aduse de timp ar fi în stare să sisteze chiar și conferințele doctorului Krokowski. Le ținea la fel ca și înainte, tot la fiecare cincisprezece zile, îmbrăcat în redingotă, dar fără sandalele pe care și le va pune iarăși, în curând, odată cu venirea verii – le ținea tot lunea, din două în două săptămâni, în sufragerie, ca și odinioară, când Hans Castorp sosise în întârziere, mânjit cu sânge, în primele zile de la venirea lui aici. Trei sferturi de an analistul vorbise despre dragoste și despre boală – niciodată prea mult dintr-odată, în doze mici, în mici cuvântări întocmite așa fel ca să dureze jumătate sau trei sferturi de ceas, când își desfășura comorile de informație și de gândire, iar fiecare dintre ascultători avea impresia că niciodată nu se va opri și că ar putea să continue în felul acesta la infinit. Era un soi de *O mie și una de nopți,* povestite bilunar, cu urmare de la o dată la alta și bine ticluite, ca și poveștile Șeherezadei închipuite ca să mulțumească un prinț foarte curios și să-i împiedice actele de violență. Subiectul nemărginit al conferințelor doctorului Krokowski te făcea să-ți amintești de inițiativa

la a cărei realizare își dăduse concursul Settembrini, adică de *Enciclopedia suferințelor;* și îți puteai da seama de diversitatea subiectului ales de doctorul Krokowski, dacă te gândeai că, de curând, conferențiarul vorbise despre botanică, mai precis, despre ciuperci… De altfel, poate că schimbase puțin subiectul; căci de data aceasta era vorba mai curând despre dragoste și moarte, fapt care-i dădu prilejul să facă multe considerații, în parte poetice, dar în parte și nemilos de științifice. Așadar, în această ordine de idei, savantul ajunsese să vorbească – tot cu accentul lui tărăgănat, potrivit pronunției estice, și cu *r*-ul lingual – despre botanică, mai precis, despre ciuperci – despre aceste luxuriante și fantastice făpturi ale întunericului, despre natura lor carnală, foarte apropiate de regnul animal – întrucât în structura lor se găseau elementele rezultate din asimilarea albuminei, adică substanțele zaharoase și, prin urmare, amidonul animal. Iar doctorul Krokowski vorbise despre o ciupercă celebră încă din Antichitatea clasică, din cauza aspectului și virtuților care i se atribuiau – un soi de zbârciog de o formă care te făcea să te gândești la dragoste, al cărui nume latin avea adjectivul *impudicus,* dar a cărui miasmă amintea de moarte. Căci era absolut evident că *impudicus* răspândea o duhoare cadaverică atunci când, din capul lui în formă de clopot, se prelingea lichidul vâscos, verzui și bălos de care erau plini sporii. Dar ignoranții atribuie acestei ciuperci, până în zilele noastre, virtuți afrodiziace.

Ei, iată ceva care fusese puțin cam mult pentru doamne, găsi procurorul Paravant care, datorită sprijinului moral dat de propaganda consilierului aulic, rămăsese să înfrunte aici topirea zăpezilor. De altfel, proceda asemenea doamnei Stöhr care se ținea dârză și dovedea tărie de caracter, înfruntând toate ispitele unei plecări nesăbuite, și care declarase la masă că doctorul Krokowski fusese puțin cam „obscur" cu ciuperca lui clasică. Da, chiar „obscur" spusese nefericita, dezonorându-și boala cu asemenea enorme și boacăne greșeli de cultură. Dar Hans Castorp era surprins mai ales de faptul că Joachim făcuse aluzie la doctorul Krokowski și la botanica lui; căci, la urma urmei, ei vorbeau tot atât de puțin despre analist, ca și despre persoana doamnei

Chauchat sau despre Marusia – nu discutau despre el, adică preferau să-i disprețuiască în tăcere și activitatea, și existența – dar de data aceasta Joachim rostise numele asistentului pe un ton morocănos, adică păstrând aceeași proastă dispoziție cu care spusese mai înainte că nu se va resemna să aștepte florile luncilor. Bunul Joachim părea că-și pierde, puțin câte puțin, echilibrul sufletesc; glasul îi tremura din cauza exasperării și nu mai dădea deloc dovadă de aceeași blândețe și de același spirit chibzuit de altădată. Îi lipsea oare mireasma de portocale? Sau îl împingea la această deznădejde acea șarlatanie care era cifra Gaffky? Nu mai izbutea oare să se pună de acord cu el însuși și să hotărască dacă va mai aștepta toamna sau dacă nu cumva încerca să cadă în greșeală întreprinzând o călătorie?

În realitate, mai era ceva care întreținea tremurătura iritată din glasul lui Joachim și tonul aproape sarcastic cu care făcuse aluzie la prelegerea botanică de deunăzi. În privința aceasta, Hans Castorp nu știa nimic sau, mai curând, nu știa că Joachim ar ști ceva, căci de fapt el însuși, acest copil răsfățat al vieții și al pedagogiei, știa foarte bine. Pe scurt, Joachim surprinsese anumite ascunzișuri ale vărului său, îl spionase și-l prinsese săvârșind o trădare asemenea celei de care se făcuse vinovat de Lăsata Secului – adică de o nouă nelealitate agravată de faptul că ajunsese obicei.

În ritmul veșnic monoton al timpului ce se depărta în goană și în organizarea neschimbată a zilelor normale mereu aceleași și care din această cauză semănau atât de mult între ele, încât te-ai fi putut zăpăci confundându-le – adică în această eternitate identică ei înșeși și încremenită, în al cărei cuprins îți era greu să înțelegi cum de se puteau produce schimbări – așadar, în această rânduială invariabilă și totuși dominată de timp, exista, așa cum toată lumea își aduce aminte, turul zilnic al doctorului Krokowski, între orele trei și jumătate și patru, de-a lungul tuturor balcoanelor, din șezlong în șezlong și din cameră în cameră. De câte ori nu se repetaseră zilele normale de la Berghof, din acea zi îndepărtată în care Hans Castorp, stând în poziție orizontală, se enervase din cauză că asistentul îl evita, ocolindu-i camera și deci nu-i dădea nicio atenție! Totuși, de foarte multă vreme, Hans

Castorp devenise, din vizitator, camarad. Adesea doctorul Krokowski i se adresa folosind acest epitet militar, al cărui *r* îl pronunța cu un accent străin, lovind cu limba numai o singură dată partea din față a cerului gurii, epitet ce nu se potrivea deloc cu înfățișarea lui Hans Castorp, dar, așa cum el îi spusese lui Joachim, se potrivea foarte bine cu aspectul energic și de o viguroasă bunădispoziție al medicului – care îți insufla o încredere luminoasă – aspect dezmințit, e drept, într-o oarecare măsură, de paloarea lui de brunet și care avea cumva un caracter echivoc.

— Ei, camarade, cum o duci, cum te simți? spunea doctorul Krokowski sosind de pe balconul perechii ruse și apropiindu-se de căpătâiul patului lui Hans Castorp; iar acesta, luat într-un mod atât de viguros, stătea cu mâinile puse la piept, surâdea iarăși politicos, uluit de acest fel de a i se adresa și privea dinții galbeni ai doctorului care se iveau în barba neagră. Te-ai odihnit cum trebuie? continua doctorul Krokowski. Temperatura scade? Astăzi, urcă? Ei, n-are nicio importanță, până la însurătoare, totul se aranjează. Salutare! Și pronunțând acest cuvânt care în gura lui suna îngrozitor, deoarece îl pronunța „sal'tare", doctorul își continua drumul, trecând la Joachim – unde nu făcea decât să-și arunce ochii în treacăt, pentru control, și nimic mai mult.

Este adevărat că uneori doctorul Krokowski, masiv, lat în umeri și surâzând bărbătește, mai întârzia puțin cu „camaradul", flecărind nimicuri, despre sosiri și plecări, despre starea de spirit a bolnavului, despre buna sau proasta lui dispoziție, despre situația lui personală, despre originea, despre speranțele lui, până când spunea „sal'tare" și-și continua ruta. Iar Hans Castorp, cu mâinile puse sub ceafă ca să-și mai schimbe poziția, surâdea și el, răspundea la toate întrebările, fără a-și putea stăpâni un puternic sentiment de repulsie, dar, oricum, răspundea. Vorbeau pe șoptite – și măcar că pereții de sticlă nu despărțeau în întregime balcoanele, totuși Joachim nu putea deslușì nimic din convorbirea de alături și, de altfel, nici nu încerca. Îl auzea pe vărul său sculându-se de pe șezlong și intrând chiar în cameră cu doctorul Krokowski, probabil ca să-i arate foaia de temperatură; și acolo, convorbirea mai continua o bună bucată de vreme, judecând după întârzierea

cu care asistentul sosea la Joachim, venind însă, în acest caz, prin coridor.

Despre ce anume flecăreau camarazii? Joachim nu întreba; dar dacă vreunul dintre noi nu ar proceda ca el și ar întreba, ar fi locul să remarcăm cât de numeroase sunt subiectele și pretextele de schimburi de idei între oamenii și camarazii a căror mentalitate poartă pecetea concepțiilor idealiste, dintre care unul, după bunul plac al credințelor sale, ajunsese să considere materia drept păcatul originar al spiritului, drept un produs periculos și ispititor al acestuia, pe când celălalt, ca medic, era obișnuit să conceapă caracterul secundar al bolii organice. Nici nu ne putem închipui câte păreri erau schimbate și analizate, păreri despre materia considerată ca o degenerescentă a imaterialului, despre boala ca formă desfrânată a materiei! Se mai discuta, pornind de la teme luate din conferințele în curs: despre dragoste ca forță patogenă, despre natura transcendentală a viciului, despre locurile pulmonare „vechi" și „proaspete", despre otrăvurile solubile și elixirele dragostei, despre explicarea inconștientului, despre binefacerile psihanalizei, despre transformarea structurală a simptomului – dar ce știm noi, care ne mărginim doar să dibuim aceste subiecte și conjecturi, întrucât pe noi ne interesează numai să aflăm despre ce puteau să flecărească împreună doctorul Krokowski și tânărul Hans Castorp!

De altfel, nici nu mai flecăreau, etapa aceasta trecuse, durase doar câteva săptămâni; în ultimul timp, doctorul Krokowski nu stătea cu pacientul nostru mai mult decât cu alții – iar vizita lui se reducea cel mai adesea la: „Ei, camarade?" și la: „Sal'tare!" În schimb, Joachim făcuse o altă descoperire, adică tocmai aceea pe care o considera ca pe o trădare a lui Hans Castorp, și o făcuse, spre cinstea lui ostășească, în mod cu totul involuntar, fără să fi încercat câtuși de puțin să-l surprindă – de acest lucru putem fi convinși. Într-o miercuri, în timpul primei cure de odihnă, fusese pur și simplu chemat la subsol, pentru a fi cântărit de către băieș – și astfel s-a întâmplat că a descoperit faptul. Tocmai cobora scările, scările acoperite cu linoleum curat, de pe care se putea vedea ușa sălii de consultații, de o parte și de alta fiind cele două

cabinete medicale, la stânga cabinetul de radioscopie organică, iar la dreapta, după colț, cabinetul psihic, situat cu o treaptă mai jos, având pe ușă cartea de vizită a doctorului Krokowski. Dar Joachim se opri la jumătatea scărilor, căci îl văzu pe Hans Castorp care tocmai ieșea de la injecție și părăsea cabinetul de consultații. Cu amândouă mâinile închise ușa pe care ieșise repede și, fără să privească în jurul său, o coti la dreapta spre ușa pe care era fixată cartea de vizită cu niște pioneze, și în fața căreia ajunse din câțiva pași tiptili. Ciocăni și ciocănind se aplecă și-și apropie urechea de degetul care bătea. Și cum, atunci, răsună un „intră" baritonal cu *r*-ul străin, iar diftongul schimonosit se lăți ca un ecou, Joachim își văzu vărul dispărând în penumbra criptei analitice a doctorului Krokowski.

Încă unul!

Zile lungi, cele mai lungi la drept vorbind, în raport cu numărul orelor solare pe care le cuprindeau; doar că dăinuirea lor astronomică nu le schimba întru nimic nici dimensiunea în ansamblu, nici pe a fiecăreia în parte și nici goana monotonă. De altfel, echinocțiul de primăvară trecuse de trei luni, solstițiul de vară sosise. Dar, la noi, cei de-aici de sus, anul așa cum se desfășura în natură era în întârziere față de anul din calendar, abia acum, în ultimele zile, venise definitiv primăvara, o primăvară fără nicio zăpușeală de vară, înmiresmată, limpede și sprintenă, cu un aer radios albastru-argintiu și cu o floră a pajiștilor naivă și multicoloră.

Hans Castorp găsi pe taluzurile din jur flori aidoma acelora din care Joachim cu atâta drăgălășenie îi pusese câteva ultime specimene în cameră, ca să-i ureze bun venit: coada-șoricelului și clopoței – un semn pentru el că anul în sine se încheiase. Dar câte nu erau soiurile vieții organice care răsăreau din pământ odată cu iarba de smarald de pe costișele și pășunile luncilor, ca: steluțe, potire și clopoței sau multe alte forme neregulate, îmbălsămând aerul cu o mireasmă aspră: cruci de Malta, un soi de licheni, și

enorm de multe pansele sălbatice, părăluțe, margarete, ciubotica-cucului galbene și roșii, mult mai frumoase și mai mari decât își amintea Hans Castorp că văzuse la șes, dacă le remarcase vreodată acolo, jos; iar pe deasupra mai erau soldanelele cu clopoțeii lor tremurători, albaștri, purpurii și trandafirii, o specie care crește numai în acele regiuni. Culese câte puțin din toate aceste lucruri gingașe și le aduse acasă în buchete, dar cu o intenție serioasă, adică nu atât pentru a-și împodobi camera, cât pentru un riguros studiu științific pe care și-l propusese. Își cumpărase câteva instrumente de botanist, un manual general de botanică, o mică lopată ușor de mânuit pentru a dezgropa plantele, un ierbar și o lupă puternică; însă cu toate acestea, tânărul își petrecea vremea pe balcon – iarăși în haine de vară, adică într-unul dintre costumele pe care le adusese când sosise aici – și aceasta constituia încă un semn că anul se împlinise.

În cameră erau pretutindeni flori proaspete, puse în mai multe pahare cu apă, așezate pe tăbliile mobilelor și pe măsuța de lângă șezlongul minunat de comod. Pe balustrada și pardoseala balconului se aflau împrăștiate flori pe jumătate ofilite, dar încă pline de sevă, pe când altele, lățite cu grijă între foile sugativei care le absorbea umezeala, erau apăsate sub pietre, pentru ca astfel Hans Castorp să-și poată fixa pe hârtie cerată, în album, preparațiile presate și uscate. Stătea culcat, cu genunchii îndoiți, ba mai mult, cu unul pus peste celălalt, și în vreme ce pe pieptul lui manualul deschis cu tartajele în afară părea ca o creastă de acoperiș, el ținea lentila groasă a lupei între ochii naivi și albaștri, și o floare a cărei corolă o tăiase în parte cu briceagul, ca să-i poată studia mai bine receptaculul, și care sub lupa puternică își mărea forma stranie și carnală. Staminele revărsau acolo, la extremitatea firișoarelor, polenul galben, din gineceu apărea stilul cârligat, iar atunci când făceai o secțiune, puteai să vezi canalul delicat pe unde semințele și pungulițele cu polen erau aduse cu o secreție zaharoasă în cavitatea gineceului. Hans Castorp număra, examina și compara; cerceta structura și poziția petalelor, a caliciului și a corolei, a organelor mascule și femele, se încredința că tot ceea ce vedea corespundea cu planșele schematice și cu ilustrațiile din manual,

constata cu satisfacție certitudinea științifică a alcătuirii plantelor pe care le cerceta și apoi încerca să determine, cu ajutorul clasificării lui Linn, pe secții, grupe, specii și familii, plantele pe care n-ar fi știut să le denumească. Și cum avea mult timp, făcu oarecare progrese în ceea ce privește metoda botanică, plecând de la baza morfologiei comparate. Sub fiecare plantă uscată din ierbar, Hans Castorp îi scria caligrafic numele latin pe care știința i-l dăduse într-un mod atât de curtenitor, apoi îi făcea caracterizarea, arătându-le după aceea bunului Joachim care se mira.

Seara contempla aștrii. Îl apucase pofta să studieze tocmai acum etapele desfășurării anului, deși până în prezent petrecuse cam vreo douăzeci și unu de ani, timp în care nu se sinchisise vreodată de asemenea lucruri. Chiar noi, dacă ne-am folosit de expresii ca „echinocțiul de primăvară", am făcut-o în spiritul lui și ținând seama de recenta lui pasiune. Căci aceștia erau termenii pe care se complăcea, de câtăva vreme, să-i comunice celor din jur, uimindu-și deopotrivă vărul cu cunoștințele în acest domeniu.

— Acum soarele este gata să intre în zodia Racului, începea el pe când se plimbau; tu ești lămurit în privința acestor chestiuni? E primul semn zodiacal al verii, înțelegi? După aceea vom intra în zodia Leului și a Fecioarei, pentru a înainta spre echinocțiul de toamnă, către sfârșitul lui septembrie, unul din cele două puncte echinocțiale, când soarele va întâlni iarăși ecuatorul cerului, așa cum s-a întâmplat de curând, în martie, când soarele a intrat în zodia Berbecului.

— Asta mi-a scăpat, spuse Joachim îmbufnat. Ce tot îndrugi acolo cu atâta siguranță? Zodia Berbecului? Zodiacul?

— În adevăr, zodiacul; *zodiacus!* Vechile constelații zodiacale: Scorpionul, Săgetătorul, Capricornul, Vărsătorul sau cum îi mai zice, e cu neputință să nu te intereseze! Sunt douăsprezece la număr, cel puțin atâta trebuie să știi, adică trei de fiecare anotimp, semnele ascendente și semnele descendente, cercul zodiacal pe care soarele îl străbate – și-l străbate cu măreție, după părerea mea! Închipuie-ți că într-un templu egiptean, nu departe de Teba, aceste semne au fost descoperite pe o frescă – și pe deasupra într-

un templu închinat Afroditei. Gândește-te un pic, înșiși caldeenii le cunoșteau – acest străvechi popor de magi arabo-semitic – erau foarte învățați în astrologie și în ghicirea viitorului. Ei studiaseră încă de pe atunci brâul cerului pe care gonesc planetele, împărțindu-l în aceste douăsprezece zodii, *dodekatemoria,* cum îi spuneau vechii greci, și cum ne-a fost transmisă și nouă. Este grandios. Este însăși umanitatea!

— Acum văd că spui „umanitate", ca Settembrini.

— Da, ca el sau numai puțin altfel. Trebuie s-o iei așa cum este, dar e grandioasă așa cum este. Când stau culcat și privesc planetele, mă gândesc cu dragoste la caldeeni, căci ei aproape că le cunoșteau, spun aproape fiindcă nu le cunoșteau chiar pe toate, măcar că au fost atât de pricepuți. Cea despre care nu știau nimic, și nici eu n-o văd, numita Uranus, n-a fost descoperită decât abia de curând, cu telescopul, în urmă cu o sută douăzeci de ani.

— De curând?

— Îngăduie-mi să spun că a fost descoperită de curând, în comparație cu cei trei mii de ani câți au trecut de pe vremea caldeenilor. Dar când stau așa culcat și privesc planetele, acești trei mii de ani devin un „de curând", și mă gândesc cu un fel de intimitate sufletească la acești caldeeni care le-au văzut și ei, care au înțeles câte ceva din alcătuirea lumii, și aceasta se numește umanitate.

— Da, bine; mi se pare că din capul tău țâșnesc idei mărețe.

— Tu spui „mărețe" și eu spun „intime" – dar fie așa cum dorești. Când soarele va intra însă în zodia Balanței, deci cam peste vreo trei luni, zilele se vor fi micșorat suficient pentru ca ziua și noaptea să fie egale. După aceea, vor scădea până la Crăciun, cum cred că știi foarte bine. Însă gândește-te, te rog, numai la acest fapt: când soarele parcurge zodiile iernii, așadar, Capricornul, Vărsătorul și Peștii, zilele încep iarăși să se mărească! Atunci se apropie din nou echinocțiul de primăvară, pentru a treia mia oară de la caldeeni, iar zilele încep iarăși să crească până când se întoarce începutul verii.

— Evident.

— Nu, este o farsă de Eulenspiegel! Iarna zilele cresc și când

sosește cea mai lungă, la 21 iunie, începutul verii, iată că au și început să scadă, devin din ce în ce mai scurte și înaintează către iarnă. Ție faptul acesta ți se pare evident, dar dacă îl privești altfel decât ca evident, te simți deodată apucat de spaimă și ești gata să te agăți de orice. E ca și cum un Eulenspiegel[88] a întocmit lucrurile în așa fel încât primăvara să înceapă de fapt la începutul iernii, iar toamna la începutul verii… Suntem duși astfel de nas, ne învârtim în cerc în speranța că vom prinde din urmă ceva care este iarăși un punct de întoarcere. Punct de întoarcere în cerc. Dar toate aceste puncte de întoarcere din care este format cercul sunt fără întindere, punctul de întoarcere nu poate fi măsurat, nu există nimic statornic care să indice direcția de înaintare, iar eternitatea nu este un „drept înainte, drept înainte", ci o învârtire în cerc… „carusel, carusel".

— Încetează!

— Sărbătoarea solstițiului de vară! spuse Hans Castorp. Solstițiul de vară! Focurile pe munți, dansurile în cerc când te ții de mână în jurul flăcărilor purificatoare! Nu le-am văzut niciodată, dar mi se pare că în felul acesta sărbătoreau oamenii, cu o robustețe și o prospețime de început, miezul zilei și culmea anului, care după aceea începe să descrească – dansau, se învârteau și se bucurau! De ce se veseleau în simplitatea lor primitivă – poți tu, oare, să înțelegi? De ce erau atât de fericiți? Pentru că anul cobora în întuneric sau poate pentru că urcase până atunci, iar întoarcerea sosise cu inevitabilul punct solstițial, miezul de noapte al verii, piscul, melancolic în semeață sa revărsare de forță? Spun toate acestea așa cum le văd eu, cu vorbele care-mi vin la îndemână. O melancolică semeție și o semeață melancolie îi făceau pe oamenii primitivi să danseze în jurul flăcărilor, fără nicio îndoială că dansau din deznădejde, îmi îngădui să mă exprim astfel, în cinstea farsei cu învârtirea în cerc și a veșnicei întoarceri care n-are nicio direcție și în care totul se repetă.

— Nu vreau să mă exprim în niciun fel, murmură Joachim, te

[88] Personaj popular, asemănător cu Păcală, eroul unor farse „pilduitoare". (n.tr.)

rog să nu dai totul pe mine. Însă recunosc că seara, când stai întins pe balcon, te ocupi, în adevăr, de lucruri foarte îndepărtate.

— Da, nu pot să neg că gramatica rusă cu care te ocupi tu este mai folositoare. Desigur că, în curând, o să vorbești curent această limbă. Evident, ar fi un mare avantaj pentru tine dacă ar izbucni un război, să ne ferească Dumnezeu.

— Să ne ferească? Vorbești ca un civil. Războiul este necesar. „Fără războaie lumea ar putrezi repede", a spus Moltke.

— Da, este adevărat că există o tendință în sensul acesta. Trebuie să recunosc, reluă Hans Castorp și era gata-gata să revină la caldeeni, care făcuseră și ei un război și cuceriseră Babilonul, cu toate că erau semiți, prin urmare, aproape evrei, când amândoi observară că două persoane care se plimbau, mergând foarte aproape în fața lor, întorceau mereu capetele îndărăt, auzindu-le glasurile și părând tulburați în propria discuție.

Erau pe strada principală, între Cazinou și hotelul Belvedere, la întoarcerea spre Davos-Dorf. Valea se tolănea în veșminte de sărbătoare, în culori gingașe, luminoase și vesele. Aerul era minunat. O simfonie însorită de miresmele florilor de pe pajiști umplea atmosfera pură, uscată și transparentă.

Îl recunoscură pe Lodovico Settembrini alături de un străin; se părea însă că el nu-i recunoscuse sau că nu dorea să-i întâlnească, deoarece întoarse repede capul, adâncindu-se gesticulând în discuția ce-o avea cu celălalt, ba încercând chiar să iuțească pașii. Și este adevărat că atunci când verii îl salutară venind pe dreapta, dând veseli din cap, el simulă cea mai mare mirare, exclamând: „La naiba!" și „Am dat-o dracului!" Însă, în acel moment păru că vrea să încetinească pasul și să-i lase să treacă înainte, ceea ce ei nu pricepură, deoarece nu vedeau niciun motiv pentru un asemenea gest. Sincer bucuroși să-l întâlnească iarăși după o lungă despărțire, se opriră lângă el și, pe când îi strângeau mâna, interesându-se cum o mai duce cu sănătatea, se uitară cercetători, dar într-o atitudine politicoasă, la însoțitorul lui. În felul acesta îl siliră să facă tot ce, după cât se părea, ar fi preferat să evite, însă lor li se păru lucrul cel mai firesc și mai potrivit din lume, adică să le prezinte pe acest tovarăș – dar abia când porniră

din nou, Settembrini făcu recomandările cu gesturi potrivite și cuvinte spirituale, îndemnându-i pe tustrei să-și strângă mâinile în dreptul pieptului său.

Se părea că străinul, care putea să aibă vârsta lui Settembrini, îi era vecin de cameră: adică celălalt subchiriaș al croitorului de dame Lukacek, un oarecare Naphta după nume – așa pricepuseră tinerii. Era un om mic, foarte slab, ras și, am putea spune, teribil de tăios: de o urâțenie corozivă, încât verii au fost oarecum mirați. Totul era tăios la el: nasul coroiat care-i domina fața, gura boțită și buzele subțiri, ochelarii – cu sticlele convexe și, de altfel, cu puține dioptrii, care-i ascundeau ochii de un cenușiu-deschis – și chiar tăcerea ce o păstra și din care puteai trage concluzia că și vorba îi era tăioasă și logică. Era cu capul descoperit, așa cum se cuvenea, în haină – și, de altfel, îmbrăcat cu mult gust: costumul de flanel de un albastru-închis, cu dungi albe, era frumos croit și arăta bine, adaptat discret modei, așa cum o constatară verii dintr-o privire expertă de oameni de lume, dar și ei, la rândul lor, fuseseră supuși unei examinări identice, însă mult mai rapide și mult mai pătrunzătoare din partea micului Naphta. Dacă Lodovico Settembrini n-ar fi știut să-și poarte cu atâta grație și demnitate uzata stofă flaușată și pantalonii în carouri, înfățișarea lui ar fi contrastat în chip dezagreabil într-o asemenea societate distinsă. Însă contrastul era cu atât mai mic, cu cât pantalonii în carouri fuseseră proaspăt călcați, astfel încât, la prima vedere, puteau fi luați drept noi – „opera proprietarului său, fără îndoială", își spuseră tinerii. Dar dacă urâtul Naphta era, prin eleganță și aspectul monden al costumului, mai aproape de veri decât de vecinul lui de locuință, în schimb nu numai vârsta mai înaintată îl deosebea de cei doi tineri mai mult decât de acesta din urmă, ci și altceva care se putea reduce foarte ușor la tenul fiecăreia din cele două perechi, căci unii erau bronzați și înnegriți de soare, iar ceilalți palizi: obrajii lui Joachim se bronzaseră încă și mai tare în timpul iernii, iar ai lui Hans Castorp luceau trandafirii sub cărarea blondă; însă asupra palorii romane a domnului Settembrini, scoasă în evidență atât de nobil de mustața lui neagră, radiațiile solare nu avuseseră nicio influență, pe când tovarășul său, cu

toate că avea părul blond – de altfel, de un blond-cenușiu metalic și spălăcit – pe care-l purta lung și dat pe spate, pielea obrazului era decolorată parcă și palidă. Doi dintre cei patru aveau bastoane, adică Hans Castorp și Settembrini; căci Joachim nu umbla cu baston din motive militărești, iar Naphta, după ce fusese prezentat, își pusese imediat mâinile la spate. Erau mici și plăpânde, aceste mâini, ca și picioarele foarte grațioase, fiind, de altfel, în armonie cu statura. Nu puteai fi surprins nici că-ți făcea impresia unui om răcit și nici că avea un fel de a tuși stins și monoton.

Settembrini știu să risipească repede și cu eleganță stingherеala și indispoziția manifestate când îi zărise pe tineri. Dădu dovadă de cea mai bună dispoziție din lume prezentându-i pe cei trei tovarăși unul altuia, făcând multe glume și poreclindu-l pe Naphta, de pildă, *princeps scholasticorum*[89]. Veselia, spuse el, „ținea ședințe strălucite în sala pieptului său", cum se exprimase Aretino[90] și era meritul primăverii, al unei primăveri pe care el o lăuda. Domnii trebuiau să știe că el reproșa foarte multe lucruri acestei lumi de-aici, de sus, încât își exprimase adesea dorința de a o părăsi. Dar cinste acestei primăveri din creierul munților, în stare să-l împace, chiar și numai vremelnic, cu toate ororile acestui pământ. Lipsea aici tot ceea ce primăvara de la șes avea mai tulburător și mai ațâțător. Fără clocote în adâncuri! Fără miresme umede, fără aburi înăbușitori! Ci numai lumină, secetă, seninătate și un farmec amar. Era pe placul lui, și era superb!

Mergeau tuspatru, unul lângă altul, dar nu tot timpul la rând, ci doar atunci când era posibil, căci de îndată ce acei care se plimbaseră și se întorceau acum ajungeau în dreptul lor, Settembrini era silit să treacă la dreapta, ba chiar să coboare de pe trotuar pe stradă, astfel că alinierea se rupea, și sau unul, sau altul rămânea în urmă, adică fie Naphta cam la stânga, fie Hans Castorp care își avea locul între umanist și vărul său, Joachim. Naphta râdea scurt, pe un ton înăbușit de om guturănit, care te făcea să te

[89] „Principele scolasticilor" (lat.). (n.tr.)

[90] Pietro Aretino (1492–1557), scriitor italian din Renaștere, autorul unor *Dialoguri.* (n.tr.)

gândești la sunetul unei farfurii crăpate pe care o ciocănești. Arătându-l pe italian cu capul, spuse cu un accent tărăgănat:

— Ei, ascultați-l pe voltairian, pe raționalist. Laudă natura deoarece, chiar în împrejurările ei cele mai fecunde, nu te amețește cu aburi mistici, ci păstrează o uscăciune clasică. Cum oare s-o fi spunând umezeală în latinește?

— *Humor,* strigă Settembrini peste umărul stâng, însă *humor* are, în meditațiile profesorului nostru asupra naturii, același sens pe care îl avea și la sfânta Caterina din Siena[91], adică atunci când vedea primule roșii se gândea la rănile lui Hristos.

Naphta răspunse:

— Toate astea sunt mai curând spirituale decât umoristice. Dar în același timp înseamnă că trebuie să-ți lași spiritul să pătrundă în natură. Are nevoie.

— Natura, spuse Settembrini coborând glasul și nemaivorbind peste umăr, ci ca și cum ar fi cugetat cu voce tare, n-are nevoie deloc de spiritul dumneavoastră. Ea însăși este spirit.

— Nu vă plictisiți niciodată cu monismul dumneavoastră?

— Ei, așadar, recunoașteți că numai dintr-o bolnăvicioasă pasiune după distracții, dumneavoastră împărțiți lumea în două, și-L separați pe Dumnezeu de natură!

— Ei, este deosebit de interesant pentru mine faptul că tot ce numesc eu pasiune și spirit dumneavoastră apreciați că este doar o pasiune bolnăvicioasă după distracții.

— Gândiți-vă că mă considerați retor tocmai dumneavoastră, care întrebuințați cuvinte atât de mari pentru nevoi atât de frivole! Stăruiți, prin urmare, să socotiți că spirit înseamnă frivolitate. Dar nu-i nimic de făcut, dacă e de origine dualistă. Dualismul, antiteza, este principiul motor, pasionat, dialectic și spiritual. A vedea lumea despicată în două elemente adverse înseamnă spirit. Oricare monist este plictisitor. *Solet Aristoteles quaerere pugnam*[92].

— Aristotel? Aristotel a transferat realitatea ideilor generale în

---

[91] Călugăriță (1347–1380), autoarea unor scrieri în care face elogiul extazurilor mistice. (n.tr.)

[92] „Aristotel obișnuiește să caute lupta" (lat.). (n.tr.)

unități individuale, și asta înseamnă panteism.

— Fals. Dacă atribuiți unităților individuale un caracter substanțial, dacă transpuneți, prin gândire, esența lucrurilor în afara generalului, deci în individual – așa cum au făcut-o Toma[93] și Bonaventura[94], ca buni aristotelieni – atunci ați izolat lumea de orice relație cu ideea cea mai înaltă, ea va rămâne în afara divinului, iar Dumnezeu devine transcendent. Acesta este Evul Mediu clasic, domnul meu.

— Evul Mediu clasic este o delicioasă combinație de cuvinte.

— Vă rog să mă scuzați, dar eu mă folosesc de ideea de clasic acolo unde este la locul ei, adică pretutindeni unde o idee atinge o culme. Antichitatea n-a fost permanent clasică. Observ la dumneavoastră o aversiune categorică împotriva… dreptului categoriilor să-și schimbe domiciliul, împotriva absolutului. Doriți ca spiritul să fie numai progresul democratic.

— Suntem de acord, sper, că spiritul, oricât de absolut ar fi el, nu va putea să fie niciodată avocatul reacțiunii.

— Totuși, este întotdeauna avocatul libertății.

— Totuși? Libertatea este legea dragostei umane, nu-i nici nihilism, nici răutate.

— Lucruri de care vă înspăimântați, după cât se pare.

Settembrini zvârli brațele deasupra capului. Disputa rămase în suspensie. Joachim, uluit, se uita când la unul, când la altul, în vreme ce Hans Castorp, cu sprâncenele încruntate, privea țintă în pământ. Naphta vorbise pe un ton tăios și categoric, cu toate că el fusese acela care apărase libertatea cea mai largă. Fusese dezagreabil mai ales felul său de-a răspunde cu acel „Fals!” când își strânsese buzele și rostise șuierător pe „s”, pentru ca apoi să-și țuguie gura; Settembrini îi replicase când vesel, când punând în cuvinte căldură sufletească, mai ales atunci când îi reaminti concepțiile fundamentale care le erau comune. Iar acum, în vreme

[93] Toma d'Aquino (1226–1274), teolog scolastic; doctrina sa, inspirată din aristotelism, a primit numele de tomism. (n.tr.)

[94] Bonaventura (1221–1274), teolog scolastic; ca și primul, a încercat să realizeze o sinteză între aristotelism și doctrina catolică. (n.tr.)

ce Naphta tăcea, italianul începu să le explice verilor viața acestui necunoscut, răspunzând astfel unei curiozități pe care bănuia că o aveau tinerii, doritori să afle câteva lămuriri după această dispută cu Naphta. Era profesor de limbi clasice în clasele superioare de la Fridericianum, le explică Settembrini, și potrivit obiceiului italian scoase în evidență cât se poate de pompos situația celui pe care-l prezenta. Destinul domnului Naphta era aidoma cu al său. Adus aici, în urmă cu cinci ani, de starea sănătății și convingându-se că avea nevoie să rămână în aceste locuri pentru un timp foarte îndelungat, părăsise sanatoriul și se stabilise la Lukacek, croitorul de dame. Școala din localitate fusese destul de bine inspirată ca să-și asigure concursul acestui docent, remarcabil latinist, fost elev al unui institut ecleziastic... Pe scurt, Settembrini făcea totuși mare caz de urâtul Naphta, deși doar cu o clipă înainte se angajase cu el într-o dispută care urma să continue fără întârziere.

Același Settembrini începu să-i dea explicații domnului Naphta asupra verilor, de unde reieși că-i vorbise și mai înainte despre ei. Așadar, acesta era tânărul inginer, cel cu trei săptămâni, căruia consilierul aulic Behrens i-a găsit un loc umed, iar celălalt era speranța armatei prusace, locotenentul Ziemssen. Apoi îi vorbi despre nerăbdarea lui Joachim, despre proiectele lui de plecare, și adăugă că, fără îndoială, s-ar face o nedreptate inginerului dacă nu i s-ar atribui aceeași nerăbdare de a se întoarce la munca lui.

Naphta strâmbă din nas. Spuse:

— Domnii au aici un tutore elocvent. Mă feresc să pun la îndoială fidelitatea cu care vă interpretează gândurile și dorințele. Muncă, muncă – vă rog, veți vedea că mă va declara dușmanul neamului omenesc, *inimicus humanae naturae,* de îndată ce voi îndrăzni să evoc vremurile în care cu această sforăitoare elocință n-ar fi obținut nimic, anume vremurile în care tocmai opusul idealului său era ținut la mare cinste. Pentru că Bernard de Clairvaux[95] a conceput o altă ierarhie a perfecțiunii despre care domnul Lodovico nici măcar n-a visat. Doriți să știți care? El așeza

[95] Bernard de Clairvaux (1101–1153), teolog catolic, propovăduitor al cruciadei a doua. (n.tr.)

starea cea mai de jos în „moară”, a doua pe „câmp”, iar a treia, dar și cea mai lăudabilă – ascultă bine, Settembrini – „pe patul de odihnă”. Moara este simbolul vieții lumești – și nu-i rău ales. Câmpul semnifică sufletul omului lumesc, pe care îl ară preotul și învățătorul spiritual. Această treaptă este, de altfel, ceva mai vrednică. Pe pat însă…

— Destul! Știm! strigă Settembrini. Domnii mei iată cine vrea să vă scoată ochii cu scopul și utilitatea canapelei.

— Domnule Lodovico, nu știam că ești atât de pudic. Când te vede lumea cum faci cu ochiul fetelor… Dar cum rămâne cu lipsa de prejudecăți păgână? Prin urmare, pe de o parte, patul este locul unde iubita se contopește cu iubitul, pe de altă parte este luat ca simbol al depărtării contemplative de lume și de creație în scopul contopirii în Dumnezeu.

— Uf, *andate, andate*[96]! se apără italianul aproape plângând. Se făcu haz. Dar mai apoi, Settembrini continuă cu demnitate: A, nu, eu sunt european, occidental. Ierarhia dumneavoastră este Orient sută la sută. Orientul are oroare de acțiune. Lao-Tze[97] propovăduiește că trândăvia este mai folositoare decât orice altceva aflat între cer și pământ. Dacă toți oamenii ar înceta să mai activeze, atunci repausul și fericirea deplină ar domni peste pământ. Iată contopirea de care vorbiți.

— Nu mai spuneți! Și mistica apuseană? Dar chietismul care-l numără pe Fénelon[98] printre adepții lui și care învață că orice acțiune este o greșeală, deoarece a vrea să fii activ înseamnă să-l jignești pe Dumnezeu, care înțelege să acționeze singur? Pot cita în acest sens și una dintre propozițiile lui Molinos[99]. Prin urmare, s-ar părea că posibilitatea spirituală de a găsi mântuirea în repaus

[96] „Du-te! Du-te!” (ital.). (n.tr.)

[97] Filosof chinez (sec. VI î.Hr.); doctrina sa se întemeiază pe ideea ordinii imanente a naturii și societății. (n.tr.)

[98] Fénelon, François de Salignac de la Mothe (1651–1715), scriitor, precursor al iluminismului, adept al toleranței religioase și al monarhiei luminate. (n.tr.)

[99] Miguel Molinos (1614–1696), teolog spaniol, unul dintre creatorii chietismului. (n.tr.)

este răspândită în omenire în mod universal.

Aici interveni și Hans Castorp. Se amestecă în discuție cu curajul ingenuității și remarcă privind în gol:

— Depărtare, contopire! Iată cuvinte care au o semnificație și pe care le asculți cu plăcere. Noi trăim aici sus, în adâncul unei considerabile depărtări, se cuvine s-o spunem. Stăm întinși pe șezlongurile noastre excepțional de confortabile, la o altitudine de aproape două mii de metri, privim înlăuntrul lumii și al omenirii, și suntem frământați de tot felul de gânduri. Iar dacă mă gândesc bine și mă hotărăsc să spun adevărul, este neîndoios că patul, adică șezlongul, vă rog să mă înțelegeți, m-a ajutat în zece luni să agonisesc mult mai multe idei decât moara din câmpie de-a lungul tuturor anilor petrecuți acolo.

Settembrini îl privi cu ochii lui negri și clipind de întristare.

— Domnule inginer, spuse el apăsat, domnule inginer! Și luându-l pe Hans Castorp de braț, îi încetini puțin mersul, pentru a-l convinge – în particular oarecum – în spatele celorlalți. De câte ori v-am tot spus că fiecare ar trebui să-și dea seama ce reprezintă și să gândească pe măsura lui. Menirea Occidentului este, în ciuda tuturor aserțiunilor, Rațiunea, Analiza, Fapta și Progresul – nu patul de trândăvie al călugărului.

Naphta ascultase. Întorcându-se spre ei, vorbi:

— Al călugărului! Mulțumită călugărilor, țările europene au fost cultivate. Datorită lor, Germania, Franța și Italia nu mai sunt niște codri neumblați, niște mlaștini, ci rodesc grâu, au fructe și produc vin. Călugării, domnule, au muncit foarte bine…

— *Ebbe*[100], atunci…

— Te rog. Activitatea clericilor n-a fost niciun scop în sine, adică un narcotic, nicio încercare de a ajuta lumea să progreseze și nici n-a căutat foloase comerciale. Era un exercițiu pur ascetic, o etapă în disciplina penitenței, o mântuire. Îi ocrotea, apărându-i împotriva cărnii, amorțea senzualitatea. Avea, prin urmare – îngăduiți-mi să subliniez acest lucru – un caracter absolut antisocial. Era cel mai desăvârșit egoism religios.

[100] Prescurtat: „Ei bine” (ital.). (n.tr.)

— Vă sunt foarte recunoscător pentru explicațiile dumneavoastră și sunt fericit să văd că munca își dă roadele chiar împotriva voinței omului.

— Da, împotriva intenției sale. Noi nu subliniem aici nimic altceva decât deosebirea dintre util și uman.

— În primul rând, observ cu părere de rău că iarăși împărțiți lumea în două principii.

— Regret că v-am nemulțumit, dar trebuie să separăm, să facem ordine în lucruri și să purificăm ideea de *homo Dei*[101], de orice element necurat. Dumneavoastră, italienii, ați născocit cămătăria și afacerile bancare; Dumnezeu să vă ierte. Dar englezii au inventat sociologia economică, iar geniul uman nu le va ierta niciodată acest lucru.

— A, geniul umanității i-a inspirat deopotrivă și pe marii gânditori economiști de pe acele insule! Vreți să spuneți ceva, domnule inginer?

Hans Castorp tăgădui, dar, cu toate acestea, vorbi – în timp ce Naphta și Settembrini îl ascultau cu o anumită încordare:

— Prin urmare, ar trebui să vă placă, domnule Naphta, profesiunea vărului meu și să-i înțelegeți nerăbdarea de a o exercita… În ce mă privește, sunt un civil incurabil, vărul meu mi-o reproșează destul de des. Nici măcar nu mi-am făcut serviciul militar și sunt într-adevăr un copil al păcii; am mers câteodată până la a mă gândi că puteam foarte bine să ajung preot – întrebați-l, de altfel, pe vărul meu, căci i-am vorbit de nenumărate ori în acest sens. Dar dacă las la o parte preferințele personale – și poate că nici măcar nu e necesar să mă îndepărtez de ele prea tare –, vă mărturisesc că am multă înțelegere și simpatie pentru cariera militară. Profesia de ostaș e a dracului de serioasă, e o „asceză" dacă vreți – chiar dumneavoastră v-ați folosit adineauri de această expresie – însă exercitând-o trebuie să te aștepți oricând să ai de-a face cu moartea – de care, în definitiv te ocupi deopotrivă, ba încă foarte mult și în cariera de preot – căci doar asta îi este menirea. Dar din însuși faptul că este expusă să se întâlnească oricând cu

[101] „Omul lui Dumnezeu" (lat.). (n.tr.)

moartea, profesia de militar își extrage caracterele ei specifice: *bienséance*[102], ierarhie, supunere, onoare spaniolă dacă mă pot exprima astfel, și n-are nicio importanță dacă porți guler tare de uniformă sau coleretă scrobită; ceea ce importă este „ascetismul", cum v-ați exprimat adineauri atât de just… Nu știu dacă am reușit să vă fac să-mi înțelegeți gândurile care…

— Cum să nu, cum să nu, spuse Naphta aruncându-i o privire lui Settembrini, care-și învârtea bastonul și contempla cerul.

— Și de aceea cred, continuă Hans Castorp, că înclinațiile vărului meu ar trebui să vă fie pe plac după toate câte ați spus. Nu mă gândesc acum la „tron și altar" sau la alte asemenea înjghebări cu ajutorul cărora o mână de oameni disciplinați și de bună-credință dau un temei solidarității. Ci vreau să spun doar că truda ostășească, adică serviciul – și numai în acest caz se poate vorbi despre serviciu – nu urmărește niciun câștig și nu are niciun raport cu „sociologia economică" așa cum spuneați, și din cauza aceasta englezii nu au decât foarte puțini soldați, câțiva pentru Indii și alți câțiva la ei acasă, pentru parade…

— Domnule inginer, n-are niciun sens să mai continuați, îl întrerupse Settembrini. Instituția ostășească – și spun aceasta fără a intenționa să-l jignesc pe locotenent – nu poate fi discutată din punct de vedere moral, fiind absolut formală și fără niciun conținut propriu, deoarece tipul fundamental de soldat este mercenarul care se angajează în serviciul oricărei cauze – pe scurt, au existat soldați ai Contrareformei spaniole, soldați ai armatei revoluționare, napoleonieni, ai lui Garibaldi, iar acum avem și soldați prusaci, îngăduiți-mi să vorbesc despre soldați numai atunci când știu *pentru ce* se bat.

— Nu este mai puțin adevărat, replică Naphta, că faptul de a se bate rămâne o caracteristică a instituției ostășești, iar eu cred că e bine să ne oprim la această constatare. Este posibil ca, redusă numai la atât, să nu aibă dreptul, după dumneavoastră, de a deveni „discutabilă din punct de vedere moral", întrucât se situează într-o zonă care scapă în întregime modului burghez de-a înțelege viața.

[102] „Bună-cuviință" (fr.). (n.tr.)

— Ceea ce vă place să numiți „modul burghez de-a înțelege viața", răspunse Settembrini din vârful buzelor, în vreme ce colțurile gurii i se întindeau sub mustața zburlită, iar gâtul i se deșuruba din guler în chip ciudat, pieziș și cu zvâcnituri, va fi întotdeauna gata să apere, sub orice formă, ideile Rațiunii și ale Moralei, cât și influențele lor bine întemeiate asupra tinerelor suflete șovăitoare.

Urmă o tăcere. Consternați, tinerii priveau drept înainte. Însă după câțiva pași Settembrini, care-și adusese capul și gâtul în poziția lor normală, spuse:

— Nu trebuie să vă prindă mirarea că noi, adică acest domn și cu mine, ne certăm adesea, fiindcă o facem cu toată prietenia și pornind de la mai multe convingeri comune.

A fost o ușurare. Gestul domnului Settembrini era și cavaleresc, și omenesc. Însă Joachim – deși avea cele mai bune intenții și dorea ca discuția să continue într-un chip inofensiv – spuse, de parcă îl îmboldea ceva, oarecum împotriva voinței lui:

— Tocmai discutam despre război, vărul meu și cu mine, pe când mergeam adineauri în urma dumneavoastră.

— Am auzit, răspunse Naphta. Am prins cuvântul din zbor, și mi-am întors capul. Făceați politică? Discutați despre situația generală?

— O, nu, râse Hans Castorp. Cum putem noi aborda un asemenea subiect? Vărului meu însăși profesia îi interzice să se ocupe de politică, iar cât despre mine renunț s-o discut, deoarece n-o pricep câtuși de puțin. Nici măcar n-am deschis un ziar de când mă aflu aici.

Settembrini găsi, ca și altădată, că faptul acesta este reprobabil. Și, imediat, arătă că este perfect de bine informat asupra principalelor evenimente internaționale și le găsi favorabile, deoarece lucrurile luau, după părerea lui, o întorsătură în avantajul civilizației. Atmosfera generală a Europei era dominată de gânduri pacifiste și de planuri de dezarmare. Ideea democratică înainta văzând cu ochii. Îi asigură pe tovarășii de plimbare că avea informații confidențiale, potrivit cărora Junii Turci puneau la punct ultimele pregătiri în vederea loviturii de stat. Turcia devenită stat

național și constituțional – ce biruință a umanității!

— Eliberarea Islamului, spuse Naphta în bătaie de joc. Minunat! Fanatismul luminat – foarte bine. De altfel, chestiunea aceasta vă privește, adăugă el și se întoarse către Joachim. Dacă Abdul Hamid cade, s-a zis cu influența voastră în Turcia, iar Anglia pozează în protectoare… Dumneavoastră trebuie să luați foarte în serios legăturile și informațiile lui Settembrini al nostru, continuă el, adresându-se destul de agresiv celor doi veri și părând că-i crede într-adevăr în stare să nu-l ia în serios pe domnul Settembrini. Este bine informat în chestiunile național-revoluționare. Cei din țara lui întrețin relații amicale cu comitetul englez pentru Balcani. Dar, Lodovico, ce se va mai alege din convențiile de la Reval, dacă turcii dumitale progresiști vor reuși? Edward al VII-lea va refuza să mai lase rușilor trecerea prin Dardanele și, dacă Austria se va hotărî cu toate acestea pentru o politică activă în Balcani, atunci…

— Profețiile dumitale catastrofice! îl întrerupse Settembrini. Nikolai iubește pacea. Lui i se datoresc conferințele de la Haga, care rămân acțiuni morale de primul ordin.

— Ei, după mica nereușită în Orient, Rusia trebuia să-și ia o compensație cât de modestă.

— Rușine, domnul meu! N-ar trebui să vă bateți joc de dorința de perfecționare a omenirii. Acea parte a poporului care se opune unor asemenea eforturi va fi fără îndoială descalificată din punct de vedere moral.

— De ce s-ar mai face politică dacă nu s-ar da prilejul unora sau altora să se compromită din punct de vedere moral?

— Sprijiniți pangermanismul?

Naphta ridică din umerii care nu stăteau chiar la aceeași înălțime. În afară de faptul că era urât, mai era, se pare, și puțin asimetric. Nu catadicsi să răspundă. Settembrini conchise:

— Oricum, e cinic ceea ce spuneți. Dumneavoastră nu vreți să vedeți în eforturile generoase ale democrației de a se impune pe plan internațional decât niște viclene manevre politice…

— Poate ați dori să văd idealism sau chiar religiozitate? Este vorba doar de ultime și slabe resturi ale instinctului de conservare

într-un sistem de lume condamnată. Catastrofa trebuie să vină, va veni pe toate căile și în toate felurile. Să luăm, de pildă, politica britanică! Dorința Angliei de a-și asigura în mod urgent bastionul indian este legitimă. Dar consecințele? Edward știe tot atât de bine ca dumneavoastră și ca mine, că guvernanții de la Petersburg trebuie să-și ia revanșa pentru înfrângerea suferită în Manciuria și că au nevoie să zdrobească revoluția, așa cum au nevoie de pâine. Și cu toate acestea, Edward deviază tendințele expansioniste rusești spre Europa – e nevoit s-o facă! – și atâță rivalitățile adormite dintre Petersburg și Viena…

— Ah, Viena! Probabil vă îngrijorează această piedică în calea progresului lumii, deoarece recunoașteți în imperiul putred a cărui capitală este, mumia Sfântului Imperiu Roman de Națiune Germană!

— Iar eu constat că sunteți rusofil, probabil din simpatie umanistă pentru cezaro-papism.

— Domnul meu, democrația are mult mai mult de așteptat de la Kremlin decât de la Hofburg, și aceasta este o rușine pentru patria lui Luther și Gutenberg…

— De altfel, ceea ce spuneți este probabil o prostie. Dar și o prostie poate fi o unealtă a fatalității…

— Ah, mai lăsați-mă cu fatalitatea dumneavoastră! Rațiunii umane nu-i trebuie decât să vrea să fie mai tare decât fatalitatea, și *este!*

— Nimeni nu dorește vreodată altceva decât destinul care-i este hărăzit. Europa capitalistă și-l dorește pe al său.

— Atunci când nu-l urăști îndeajuns, începi să crezi că războiul se apropie.

— Din punct de vedere logic, antipatia dumitale față de război este incoerentă, atât timp cât n-o faci să pornească din însăși esența statului.

— Statul național este principiul acestei lumi, pe care aveți s-o dați naibii. Dar faceți ca națiunile să fie libere și egale, apărați-le pe cele mici și slabe de asuprire, faceți dreptate, creați frontiere naționale…

— Da, frontiera de la Brenner, știu. Desființarea Austriei. Dacă

măcar aș putea afla cum înțelegeți s-o lichidați fără război…

— Dar eu aș vrea să aflu dacă, de fapt, am condamnat vreodată războaiele naționale.

— Așadar, am auzit bine…

— Nu, trebuie să confirm spusele domnului Settembrini în această privință, interveni Hans Castorp în discuția pe care o urmărise cu capul plecat, din mers, uitându-se cu atenție, rând pe rând, când la unul, când la celălalt din cei doi interlocutori. Vărul meu și cu mine am avut uneori plăcuta ocazie să discutăm cu domnul Settembrini despre aceste chestiuni și despre altele asemănătoare, adică, bineînțeles, noi îl ascultam expunându-și și precizându-și ideile. Iată de ce vă pot confirma, și cred că vărul meu își va aminti și el, că domnul Settembrini ne-a vorbit nu numai o dată, plin de entuziasm, despre principiul mișcării, al revoltei și al perfecționării lumii – care, la urma urmei, mi se pare că nu este un principiu absolut pacifist – spunându-ne, de asemenea, că acest principiu va trebui să mai facă mari eforturi înainte de a fi pretutindeni biruitor, pentru ca în felul acesta să se înfăptuiască multfericita Republică Universală. Acestea au fost cuvintele lui, deși erau mult mai plastice și expuse mai literar decât ale mele, se înțelege de la sine. Dar ceea ce știu și ceea ce am reținut cu precizie – întrucât, în calitatea mea de civil convins, m-a îngrozit în adevăr – este de a-l fi auzit spunând odată că această zi nu va sosi pe aripi de porumbel, ci pe aripi de vultur (aripile vulturului sunt acelea care m-au înfricoșat, dacă-mi amintesc bine) și că Viena ar trebui să fie învinsă, dacă vrem să deschidem calea spre fericire. Prin urmare, nu se poate spune că domnul Settembrini a condamnat în general războiul. Am dreptate, domnule Settembrini?

— Oarecum, spuse italianul scurt, legănându-și bastonul pe care-l ținea întors.

— Rău, rânji Naphta strâmbându-se. Iată înclinațiile dumitale războinice denunțate chiar de propriul discipol. *Assument pennas ut aquilae…*[103]

[103] „Să le crească aripi de vultur…” (lat.). (n.tr.)

— Însuși Voltaire a aprobat războiul civilizator și l-a recomandat lui Friedrich al II-lea împotriva turcilor.

— Și în loc să le facă război, s-a aliat cu ei, he, he! Ba, pe deasupra, mai vii și cu Republica Universală! Renunț să mai întreb ce va mai rămâne din principiul mișcării și al revoltei dacă fericirea și unitatea se vor realiza. În aceeași clipă, revolta ar deveni o crimă…

— Știi foarte bine, și tinerii domni o știu de asemenea, că este vorba despre progresul umanității presupus ca un proces permanent.

— Dar orice mișcare este ciclică, spuse Hans Castorp. Legile conservării masei și cele ale periodicității ne învață că atât în spațiu, cât și în timp mișcarea este ciclică. Tocmai despre această chestiune vorbeam adineauri cu vărul meu. Oare mai poate fi vorba despre progres, atunci când ești în fața unei mișcări închise, fără durată și sens? Când stau întins seara și privesc zodiacul, adică jumătatea vizibilă de-aici, mă gândesc la vechile popoare înțelepte…

— Ați face mai bine să nu vă mai frământați atâta și să nu mai visați, domnule inginer, ci să vă încredeți ferm în instinctele vârstei și ale rasei dumneavoastră, care trebuie să vă ducă la acțiune. Însăși pregătirea dumneavoastră științifică trebuie să vă lege de ideea progresului. Priviți cum viața, în imensele sale spații de timp, se dezvoltă de la infuzor până la om, astfel că nu mai lasă nicio îndoială cu privire la posibilitățile deocamdată nelimitate de perfecționare deschise omului. Dar chiar dacă vă încăpățânați să rămâneți numai în planul matematic, totuși, ducând mișcarea dumneavoastră ciclică din desăvârșire în desăvârșire, veți ajunge să vă adăpați din învățătura secolului al XVIII-lea, potrivit căreia omul a fost la început bun, fericit și desăvârșit, și n-a fost falsificat și corupt decât de erorile sociale, iar ca să devină din nou bun, fericit și desăvârșit e dator să meargă pe drumul ce duce la activitate, la revizuirea critică a întregii structuri sociale, altfel…

— Domnul Settembrini uită să adauge, interveni Naphta, că idilica teorie rousseau-istă este o adaptare schilodită și raționalistă a doctrinei creștine privitoare la starea originară a omului, care nu cunoștea nici păcatul și nici societatea, ci numai originea sa divină

și legătura cu Dumnezeu, stare la care urmează să se reîntoarcă. Însă reclădirea împărăției lui Dumnezeu, după nimicirea tuturor formelor terestre, este situată într-un punct unde cerul și pământul – unde raționalul și iraționalul – se ating, mântuirea este transcendentă, iar în ceea ce privește republica dumitale universală și capitalistă, mi se pare foarte straniu, dragă doctore, să te aud vorbind despre „instinct" în legătură cu ea. Ființa instinctivă este necondiționat alături de ceea ce este național, și chiar Dumnezeu însuși a sădit în oameni instinctul firesc care i-a îmboldit să se despartă unii de alții, formând state diferite. Războiul…

— Războiul, strigă Settembrini, chiar războiul, domnul meu, a fost el însuși silit să slujească progresul – ești obligat să fii de acord cu mine, dacă ai în vedere unele evenimente chiar din epoca dumitale preferată, vreau să spun: cruciadele! Aceste războaie civilizatoare au favorizat în modul cel mai fericit din lume raporturile economice și comerciale ale popoarelor și au solidarizat umanitatea apuseană sub semnul unei idei.

— Ești foarte îngăduitor față de idee. Dar îmi permit să rectific spusele dumitale cât mai politicos posibil, menționând faptul că, de fapt, cruciadele, în afară de impulsul ce l-au dat comerțului, au exercitat o influență într-un sens deloc internațional, ci dimpotrivă, au învățat popoarele să se deosebească unele de altele și au prilejuit dezvoltarea ideii de stat național.

— Întocmai, dar numai dacă privim lucrurile din punct de vedere al raporturilor dintre popoare și cler. Da, în clipa aceea sentimentul onoarei naționale a început să se consolideze împotriva arbitrarului izvorât din ierarhie…

— Și cu toate acestea, ceea ce numești arbitrar izvorât din ierarhie nu este altceva decât ideea de unire a oamenilor sub semnul spiritului.

— Cunoaștem acest spirit rousseau-ist și renunțăm bucuroși la el.

— Este evident că, îmboldit de mania dumitale națională, ai oroare de cosmopolitismul nebiruit al bisericii. Dacă aș putea măcar să știu cum vrei să împaci acest fel de a gândi cu aversiunea

dumitale față de război! Cultul pentru statul conceput după modelul antic trebuie să facă din dumneata un partizan al unei concepții juridice pozitive, și ca atare…

— Discutăm chestiuni juridice? În dreptul popoarelor, domnul meu, ideea dreptului natural și a rațiunii umane universale rămâne cea mai vie…

— Să fim serioși, dreptul popoarelor despre care vorbești nu este nimic mai mult decât o formă coruptă rousseau-istă a lui *jus divinum*[104], care nu are nimic de-a face nici cu natura și nici cu rațiunea, ci se sprijină pe revelație…

— Domnule profesor, să nu ne certăm pe cuvinte! Numiți netulburat *jus divinum* ceea ce eu cinstesc ca drept natural și drept al popoarelor. Esențialul este că deasupra drepturilor pozitive ale statelor naționale se înalță unul superior, general-valabil și care ne îngăduie să soluționăm prin instanțe de arbitraj chestiunile litigioase izvorâte din interese contradictorii.

— Prin instanțe de arbitraj! Când aud o năzbâtie ca asta! Deci, printr-un tribunal burghez de arbitraj care hotărăște asupra problemelor vieții, care statornicește voia lui Dumnezeu și fundamentează istoria! Bun, iată ceva pentru piciorușele de porumbei! Dar atunci, cum rămâne cu aripile de vultur?

— Morala burgheză…

— Dumnezeule, dar morala burgheză nici măcar nu știe ce vrea! Urlă împotriva scăderii natalității și pretinde reducerea taxelor pentru instrucția și pregătirea profesională a copiilor. Și totuși, te înăbuși de mulțime, iar toate profesiunile sunt atât de supraîncărcate, încât lupta pentru un blid de mâncare este mult mai înfiorătoare decât toate războaiele din vremurile trecute. Parcuri și orașe-grădini! Revigorarea rasei! Dar la ce bun s-o revigorezi, dacă progresul și civilizația doresc să nu mai fie războaie? Războiul ar fi mijlocul împotriva tuturor acestora și pentru toate acestea. Pentru revigorarea rasei și chiar împotriva scăderii natalității.

— Glumești. Ceea ce spui nu mai este serios. De altfel, discuția

[104] „Drept divin” (lat.). (n.tr.)

noastră s-a și destrămat, și tocmai la momentul oportun. Am ajuns, spuse Settembrini și arătând verilor cu bastonul căsuța, se opri în fața porții. Era modestă, fiind așezată lângă intrarea în Dorf, pe șoseaua de care n-o despărțea decât o grădiniță îngustă. Vița sălbatică cu rădăcinile dezgolite încununa ușa casei și-și întindea una dintre tulpinile răsucite și cățărate pe zid spre fereastra parterului, la dreapta, unde se afla vitrina unei mici băcănii. Parterul aparținea băcanului, declară Settembrini. Locuința lui Naphta se afla la primul etaj la croitor, și el însuși locuia sub acoperiș. Era o mansardă liniștită.

Manifestând deodată o amabilitate surprinzătoare, Naphta își exprimă nădejdea că acestei întâlniri îi vor mai urma și altele.

— Vizitați-ne, spuse el. Aș spune: vizitați-mă, dacă doctorul Settembrini, aici de față, nu ar avea drepturi mai vechi la prietenia dumneavoastră. Veniți ori de câte ori o veți dori, oricând vă va fi dor de o mică discuție. Prețuiesc schimburile de idei cu tineretul. Poate că nici mie nu-mi lipsește o oarecare tradiție în pedagogie… Dacă maestrul nostru de catedră (și-l arătă pe Settembrini) pretinde să repartizeze numai umanismului burghez darurile și vocația pedagogică, trebuie să-l contrazicem. Așadar, pe curând.

Settembrini invocă greutăți. „Sunt numeroase", zise el. Zilele domnului locotenent erau aici numărate fiindcă urma să plece, iar domnul inginer își va dubla desigur zelul pentru a-și respecta și mai riguros regimul ca să-și poată întâlni vărul cât mai curând la șes.

Tinerii dădură dreptate amândurora, mai întâi unuia, apoi celuilalt. Primiseră invitația lui Naphta cu câte o înclinare a capului și imediat după aceea confirmară prin mișcări din cap și din umeri rezervele formulate de Settembrini. Astfel, oricare alternativă rămânea deschisă.

— Cum l-a poreclit? întrebă Joachim pe când urcau drumul în spirală care conducea la Berghof.

— Eu, unul, am înțeles „maestru al catedrei", spuse Hans Castorp, și am de gând să reflectez serios la acest lucru. Desigur că este o glumă fără importanță; își dau între ei atâtea porecle ciudate. Settembrini i-a zis lui Naphta *princeps scholasticorum* –

ceea ce nu-i rău. În definitiv scolasticii au fost cărturarii Evului Mediu, filosofii dogmelor, dacă vrei. Hm! De altfel, despre Evul Mediu s-a pomenit de mai multe ori – fapt care mi-a amintit că Settembrini a spus chiar din prima zi de după sosirea mea că multe lucruri de aici, de la noi, i se par că amintesc de Evul Mediu. A spus-o în legătură cu Adriatica von Mylendonk, adică din cauza numelui ei. Dar el, ce impresie ți-a făcut?

— Mititelul? Nu prea grozavă. A spus multe lucruri care mi-au plăcut. Firește că tribunalele de arbitraj sunt o fățărnicie. Drept să-ți spun, el, personal, nu mi-a plăcut deloc, și, în definitiv, ce folos că spune atâtea lucruri interesante, dacă el însuși este un tip echivoc? Și este într-adevăr echivoc, nu poți să negi. Chiar povestea aceea cu „locul comuniunii" a fost, de fapt, echivocă. Și pe deasupra mai are și un nas de evreu, uită-te bine la el! De altfel numai semiții pot avea un aer atât de maladiv. Te gândești în mod serios să-l vizitezi?

— Firește, o să-l vizităm amândoi, preciza Hans Castorp. Cât despre fizicul lui, vorbește militarul din tine. Și caldeenii aveau același fel de nas, erau deopotrivă de înverșunați în cercetările lor și mai ales în științele oculte. Naphta are și el ceva de adept al științelor oculte și mă interesează destul de mult... De altminteri, nici nu pretind că l-am priceput chiar de azi. Însă dacă-l vom întâlni mai des, poate că o să sfârșim prin a-l pricepe, și nu-i chiar imposibil ca mintea noastră să profite în general de pe urma lui.

— A, băiete, tu devii aici din ce în ce mai înțelept cu biologia, cu botanica și cu toate punctele tale solstițiale lipsite de statornicie. De altfel, timpul te-a interesat chiar din ziua sosirii tale. Și cu toate acestea, suntem aici numai și numai ca să ne însănătoșim, adică să devenim complet sănătoși, pentru ca, în sfârșit, să ni se restituie libertatea și să fim trimiși vindecați la șes.

— Libertatea locuiește în munți! cântă Hans Castorp pe un ton vesel. Ia spune, tu ce crezi că este libertatea? continuă el. Naphta și Settembrini au discutat și ei, adineauri, dar n-au reușit să se înțeleagă. „Libertatea este legea iubirii de oameni", spune Settembrini, și această afirmație te face să te gândești la strămoșul lui, carbonarul. Dar oricât de curajos a fost carbonarul, și oricât

de curajos ar fi însuși Settembrini al nostru…

— Da, lucrurile deveniseră plicticoase când au început să vorbească despre curajul personal.

— … Cred, totuși, că se teme de multe lucruri de care Naphta nu se teme, înțelegi tu, și că libertatea și curajul lui sunt lucruri destul de confuze. Crezi tu că ar avea curajul *de se perdre ou même de se laisser dépérir*[105]?

— Ce te-a apucat de vorbești franțuzește?

— Uite-așa… Atmosfera de aici este atât de internațională! Nu știu care ar trebui să se simtă mai bine, Settembrini cu republica lui burghezo-universală sau Naphta cu cosmopolitismul lui ierarhic. După cum vezi, am fost foarte atent, însă n-am priceput chiar totul, dimpotrivă, mi s-a părut că din discuția lor reieșeau mari confuzii.

— Așa se întâmplă întotdeauna și o să constați mereu că a vorbi și a avea păreri duce numai la confuzie. Nu ți-am mai spus-o? Ceea ce importă nu este câtuși de puțin ce părere ai, ci numai să știi dacă ești sau nu om cinstit. Cel mai sănătos este să n-ai niciun fel de părere și să-ți faci serviciul.

— Da, tu poți să spui asta în calitate de viitor ofițer făcând parte dintr-o instituție pur formală. Cu mine însă e altceva, eu sunt civil, am oarecare răspundere. Și mă enervează să văd o atare confuzie, că unul predică republica internațională și urăște în principiu războiul, dar este atât de patriot încât cere *partout*[106] frontiera de la Brenner – pe când celălalt socotește statul ca fiind opera diavolului și laudă pe toate tonurile solidaritatea universală, însă cu o clipă mai târziu apără dreptul instinctului natural și-și bate joc de conferințele de pace. Tu spui că noi suntem aici nu ca să devenim mai inteligenți, ci ca să ne vindecăm. Dar trebuie să le poți împăca pe amândouă, băiete, căci, dacă nu procedezi astfel, ești amenințat de concepția dualistă asupra lumii și țin să-ți atrag atenția că aceasta este o greșeală foarte mare.

---

[105] „Să se nenorocească sau chiar să se stingă încetul cu încetul?” (fr.). (n.tr.)

[106] „Cu orice preț” (fr.). (n.tr.)

Despre împărăția lui Dumnezeu și despre mântuirea prost înțeleasă

Hans Castorp stătea pe balcon și identifica o plantă care creștea în multe locuri acum, când vara astronomică începuse, iar zilele se micșorau: coada-șoricelului sau *aquilegia*, o varietate a ranunculaceelor care creștea ca un copăcel cu tulpina lungă, flori albastre, violete și roșii-cafenii și cu frunzele ierbiforme, destul de dezvoltate. Planta creștea ici și colo, în număr mare, dar mai ales în acel colț liniștit unde, iată că, în curând, avea să fie un an de când o văzuse pentru prima oară: adică în acea depărtată vale împădurită, plină de vuietul torentului, cu o cărare și o bancă unde se sfârșise plimbarea lui de odinioară, plimbare prematură și destul de puțin folositoare, dar unde se mai ducea din când în când.

Nu era un drum chiar atât de lung, dacă făceai această plimbare într-un mod mai puțin aventuros decât o făcuse el altădată. Urcând o porțiune pe povârnișul de deasupra derdelușului de la Dorf, ajungeai cam în douăzeci de minute – cu condiția să mergi fără ocolișuri, fără arii din opere și fără opriri din pricina oboselii – în partea pitorească a potecii care, șerpuind de-a lungul pădurii, trecea peste podețele de lemn ale pistei de bob ce cobora dinspre Schatzalp, iar când Joachim era reținut la sanatoriu de îndatoririle impuse de tratament, de vreo consultație, de vreo radiografie, de vreo luare de sânge pentru analiză, de vreo injecție sau de obligația de a se cântări, Hans Castorp pleca, dacă vremea era frumoasă, fie după al doilea dejun, fie după primul și câteodată profita chiar de orele dintre ceai și cină, pentru a-și vizita locul preferat, același unde, odinioară, avusese o hemoragie pe nas atât de cumplită, iar acolo se așeza pe o bancă, asculta cu capul plecat vuietul torentului și privea peisajul și acea mulțime albastră de coada-șoricelului care înflorea iarăși în adâncul văii.

Venea oare numai pentru atât? Nu, se ducea acolo și din nevoia sufletească de a fi singur, ca să-și poată aduce aminte, să-și recapituleze impresiile și întâmplările atâtor luni – și pentru a se

gândi la toate. Erau multe și felurite – în afară de asta, nici nu-i venea prea ușor să și le pună în ordine, căci îi apăreau încâlcite, amestecându-se între ele în nesfârșite feluri, astfel încât cea mai limpede amintire reală abia putea fi despărțită de ceea ce gândise, visase sau își închipuise doar. Însă toate erau de o esență aventurieră atât de intensă, încât atunci când îl năpădeau, inima lui destul de ușor impresionabilă, adică așa cum fusese chiar din prima zi a sosirii aici, sus, se oprea și apoi bătea cu putere. Sau poate numai constatarea lucidă că, în această vale – unde, într-un moment de exaltare, Pribislav Hippe îi apăruse în carne și oase, iar *aquilegia* nu mai era cea văzută odinioară, ci înflorise încă o dată – oare simpla constatare că acele „trei săptămâni" ale lui se vor preface, în curând, într-un an întreg era îndeajuns să-i înspăimânte, într-un chip atât de straniu, inima impresionabilă?

De altfel, acum nu-i mai curgea sânge din nas, pe banca de lângă torent – faptul acesta rămăsese în urmă. Făcuse progrese aclimatizarea lui, asupra căreia Joachim îi atrăsese atenția chiar de la început, și care, în adevăr, se dovedise anevoioasă. Dar după unsprezece luni puteai s-o consideri ca terminată și abia dacă mai era cazul să te aștepți la ceva nou în această direcție. Chimismul stomacului i se normalizase și se adaptase. Maria Mancini își recăpătase întreaga savoare, nervii mucoaselor uscate atâta vreme simțeau iarăși buchetul acestui produs care era foarte bun și de aceea-l comanda cu același sentiment pios tocmai de la Bremen, când rezervele erau pe terminate, măcar că în vitrinele stațiunii internaționale erau expuse țigări foarte ispititoare. Oare Maria nu făcea un fel de legătură între el, care se găsea în adâncul depărtării, și lumea din câmpie, vechea lui patrie? Și oare această legătură nu se întreținea și nu se păstra mult mai bine în acest fel, decât prin mijlocirea cărților poștale, de pildă, pe care le trimitea, din când în când acolo jos, unchilor lui, dar pe care de la o vreme le cam răsise, cu atât mai mult cu cât, însușindu-și concepțiile locale, își însușise foarte bine în special obiceiul de-a irosi timpul. Cel mai adesea le scria cărți poștale ilustrate, deoarece erau mai plăcute la vedere, reprezentând priveliști cu valea sub zăpadă sau cu aspectele ei de vară, și nu aveau pentru scris decât exact cât

trebuia pentru a comunica ultimele diagnostice ale medicilor, rezultatul vreunei consultații lunare sau generale, cu alte cuvinte loc pentru termenii în care relatezi aceste diagnostice spre folosul rudelor, adică le anunți, de exemplu, faptul că se constatase, cu ajutorul depistărilor fie acustice, fie optice, o îmbunătățire incontestabilă, însă că bolnavul nu era deocamdată dezintoxicat și că ușoara creștere a temperaturii pe care încă o mai avea provenea din cele câteva mici puncte care pentru moment mai dăinuiau, dar fără îndoială vor dispărea complet dacă pacientul va avea puțină răbdare spre a nu mai fi silit, mai târziu, să se întoarcă. Putea presupune cu oarecare certitudine că nimeni nu se aștepta să primească de la el compoziții epistolare mai ample; doar nu se adresa unei sfere umaniste și retorice; răspunsurile pe care le primea nu erau nici ele mai expansive. De cele mai multe ori însoțeau trimiterea de acasă a mijloacelor bănești, adică a venitului provenit din averea părintească și care, preschimbat în moneda acestei țări, devenea atât de considerabil, încât rezervele nici nu apucaseră vreodată să se sfârșească în clipa când îi sosea un nou mandat întovărășit de câteva rânduri bătute la mașină, semnate de James Tienappel, cu gânduri bune și urări de însănătoșire din partea bătrânului său unchi, iar câteodată și din partea lui Peter, cel mereu plecat pe mare.

Consilierul aulic încetase de câtăva vreme să-i mai administreze injecții, îi anunțase Hans Castorp pe cei de acasă. Nu-i făceau bine tânărului pacient, îi dădeau dureri de cap, îi stricau pofta de mâncare, îl făceau să piardă din greutate, îl oboseau, ba începuseră chiar să-i ridice temperatura, care după aceea nu mai coborâse. Febra, senzația subiectivă, îl dogorea cu fierbințeală uscată sub tenul trandafiriu, amintind acestui vlăstar al câmpiei cu vesela ei meteorologie umedă că aclimatizarea nu consta, totuși, decât în a te obișnui să nu te obișnuiești, ceea ce era, de altfel, și cazul lui Radamente însuși, care avea obrajii mereu vinețiii. „Mulți nu se obișnuiesc niciodată”, îi spusese Joachim chiar de la început, și acesta părea să fie cazul lui Hans Castorp. Căci tremurul cefei, care începuse să-l stingherească ușor imediat după sosirea aci, sus, nu încetase nici el, ci continua – da, îl simțea când

mergea, când vorbea și chiar aici, în acest refugiu ales pentru meditație, în feeria albastră înflorită, ticul se manifesta în mod atât de insistent, încât aproape se obișnuise să-și rezeme bărbia în felul demn al lui Hans Lorenz Castorp. Cu acest prilej era de fiecare dată nevoit să-și amintească de gulerul tare al bătrânului, urmaș direct al coleretei de paradă, de rotunjimea suflată cu aur a cupei de botez, de repetarea sonoră și evlavioasă a acelor străvechi rostiri și de alte lucruri asemănătoare care-l împingeau iarăși să se gândească la propriul complex de viață.

Pribislav Hippe nu-i mai apărea în carne și oase, ca în urmă cu vreo unsprezece luni. Aclimatizarea lui Hans Castorp se efectuase, trupul nu-i mai zăcea țeapăn, întins pe bancă, iar eul său nu mai întârzia pe meleaguri îndepărtate – asemenea întâmplări nu mai aveau loc. Limpezimea vie a acestei aduceri-aminte, atunci când o evoca, se păstra în limitele normale și sănătoase; și cu acest prilej, Hans Castorp scotea cu plăcere, din buzunarul hainei, amintirea de sticlă pe care-o păstra într-un plic dublu, vârât la rândul lui în portvizit: o plăcuță care, atunci când o ținea orizontal, avea sclipiri negre fără luciu, dar, înălțată în lumina cerului, se limpezea și dezvăluia lucruri omenești: imaginea transparentă a trupului omenesc, alcătuirea coastelor, forma inimii, arcul diafragmei și contururile plămânilor, iar în plus oasele brațelor și ale claviculei, toate acestea mărginite de învelișul palid și aburit al acelei cărni din care Hans Castorp gustase în mod nesocotit în săptămâna Carnavalului. Prin urmare, ce putea fi surprinzător în faptul că inima lui emotivă se oprea și-și iuțea bătăile, atunci când privea această amintire, continuând după aceea să recapituleze și să retrăiască „totul", rezemându-se de spătarul rudimentar al băncii, cu brațele încrucișate și capul plecat pe umăr, în vuietul torentului și în fața cozii-șoricelului în floare?

Forma superioară a vieții organice, omul, îi apărea întocmai ca în acele nopți geroase și de lumină astrală din vremea savantelor lui studii, iar de această viziune interioară depindeau, pentru tânărul Hans Castorp, încă multe alte probleme și precizări de care bunul Joachim era scutit să se ocupe, însă de care el începuse să se simtă răspunzător în calitatea lui de civil, cu toate că acolo jos,

la șes, nu-i fuseseră niciodată dezvăluite și nu le-ar fi descoperit niciodată, dar aici, de unde privea lumea și viețuitoarele de pe piscul acestui punct pierdut, de la o altitudine de o mie șapte sute de metri, lăsa gândurile să se depene – desigur și pentru că trupul îi era aţâţat de toxinele solubile a căror căldură uscată îi dogorea obrajii. Se gândea cu acest prilej la Settembrini, la flașnetarul pedagog al cărui tată venise pe lume în Grecia și vedea menirea supremă a omului în politică, revoltă și elocință, și care sfințea sabia și scutul pe altarul Umanității; se gândea, de asemenea, la „camaradul" Krokowski și la discuțiile purtate cu el de câtva timp în camera neagră, și reflecta la sensul dublu al analizei, spunându-și cât putea fi de prielnică acțiunii și progresului și cât era de înrudită cu mormântul și cu întoarcerea în țărână. Evoca imaginile celor doi bunici, revoltatul și evlaviosul, care se îmbrăcau în negru din motive diferite, îi compara între ei și le aprecia demnitatea. Dar se mai lăsa și în voia considerațiilor asupra unor complexe atât de vaste ca formă și libertate, spirit și trup, onoare și rușine, timp și eternitate – și simțea o scurtă și bruscă amețeală la gândul că încă o dată înflorea coada-șoricelului și că anul se închidea în propriul ciclu.

Avea în refugiul său pitoresc un cuvânt ciudat pentru această serioasă activitate la care își supunea gândirea: îi spunea „cârmă" după un termen folosit de copii la joc, și întrebuința această expresie care-i plăcea, cu toate că era legată de spaimele, amețelile și toate soiurile de zbuciumuri ale inimii, mărindu-i dogoreala din obraji. Dar nu găsea necuviincios că truda impusă de această activitate îl silea să-și sprijine bărbia; căci o asemenea atitudine corespundea perfect cu demnitatea pe care i-o dădea în sinea lui faptul de a folosi „cârma" în fața imaginilor ce-i apăreau în minte.

Homo Dei numise urâtul Naphta făptura superioară, atunci când îi luase apărarea împotriva teoriilor sociologice engleze. Având în vedere toate acestea, oare ce ar putea fi surprinzător în faptul că Hans Castorp se credea obligat – în numele responsabilității conferite de starea lui de civil și în interesul „cârmei" – să facă împreună cu Joachim o vizită mititelului? Settembrini nu se arătase deloc încântat de asemenea eventualitate – iar Hans

Castorp avea destulă finețe și sensibilitate pentru a-și da perfect seama de acest lucru. Nici măcar prima întâlnire nu fusese pe placul umanistului, și după toate aparențele Settembrini se silise chiar s-o evite, din prudență pedagogică, voind să-i cruțe pe tineri – aceasta era explicația pe care și-o dădea rafinatul copil răsfățat al vieții –, să-i scutească de a face cunoștință cu Naphta, deși el însuși avea legături cu acesta din urmă și discuta cu el. Așa sunt educatorii. Numai ei își îngăduie ceea ce este interesant, socotind că sunt înzestrați pentru acest lucru; dar interzic tineretului și-i cer să nu se considere înzestrat pentru ceea ce este interesant. Din fericire, flașnetarul nu avea vreun drept real să-i interzică, indiferent ce, tânărului Hans Castorp; și, la urma urmei, nici măcar n-o făcuse în mod serios. Discipolul neastâmpărat n-avea decât să-și ascundă jocul, prefăcându-se că este naiv, pentru ca, în felul acesta, nimic să nu-l mai împiedice a da curs, în mod politicos, invitației micului Naphta – ceea ce făcu de altfel, iar Joachim, vrând-nevrând, îl însoți, câteva zile după prima lor întâlnire, într-o duminică după-amiază, după cura de odihnă.

De la Berghof până la ușa căsuței împodobite cu viță sălbatică erau doar câteva minute. Intrară lăsând pe dreapta ușa ce da în băcănie și urcară scara îngustă care îi conduse până în fața ușii de la etaj, lângă a cărei sonerie nu se afla decât o tăbliță cu numele lui Lukacek, croitor de dame. Le deschise un copilandru, un băiat de serviciu, cu părul tăiat scurt și obrajii roșii, îmbrăcat cu un soi de livrea, adică o haină vărgată și jambiere. Întrebară de domnul profesor Naphta și, cum nu aveau la ei cărți de vizită, își spuseră numele pe care copilandrul se duse să i le comunice domnului Naphta – al cărui nume îl pronunță fără a-i pune vreun titlu în față. Ușa de la camera din fața intrării principale stătea deschisă și dădea în atelierul croitorului, iar Lukacek, deși era zi de sărbătoare, ședea, cu picioarele îndoite sub el, la o masă și cosea. Era palid și chel; sub nasu-i enorm, mustața neagră se revărsa peste gură, dându-i o expresie amară.

— Bună ziua, spuse Hans Castorp.

— *Grütsi,* răspunse în dialect, croitorul, salutându-i la rândul lui, cu toate că acest grai elvețian nu se potrivea nici cu numele și

nici cu înfățișarea lui, și suna puțintel cam fals și neobișnuit.

— Atât de zelos? continuă Hans Castorp dând din cap... Doar e duminică!

— Lucru urgent, răspunse scurt Lukacek, continuând să coasă.

— Fără îndoială că este ceva deosebit, presupuse Hans Castorp, cumva o nevoie urgentă pentru vreo serată sau cam așa ceva?

Croitorul lăsă câtva timp întrebarea fără răspuns, rupse firul cu dinții și băgă altul în ac. Apoi dădu din cap.

— Va fi ceva cochet? mai întrebă Hans Castorp. Și puneți și mâneci?

— Da, mâneci, este pentru o bătrână, răspunse Lukacek cu un pronunțat accent boemian.

Dar întoarcerea micului servitor întrerupse această convorbire din pragul ușii. Domnul Naphta îi roagă pe domni să intre, anunță el, și deschise tinerilor o ușă care se afla la doi sau trei pași spre dreapta și în același timp ridică deasupra lor o draperie. Naphta, în papuci cu pampoane, stând pe un covor de un verde ca mușchiul, îi primi pe cei doi care intrară.

Amândoi verii au fost surprinși și chiar uluiți văzându-se întâmpinați în neașteptatul lux al acestei camere de lucru, luminată de două ferestre; căci aspectul sărăcăcios al căsuței, cu scara și coridorul ei jalnic, nu îngăduia pentru nimic în lume să prevezi un asemenea lucru, și dădea, prin contrast, eleganței aranjamentului interior al locuinței lui Naphta un aer de basm, deși acea eleganță n-o avea deloc în realitate și desigur că n-ar fi avut-o nici în ochii lui Hans Castorp și Joachim Ziemssen. Cu toate acestea, era distins, chiar luxos, ba în pofida biroului și a dulapurilor cu cărți, nu avea, în realitate, aspectul unei camere de lucru. Era acolo prea multă mătase, de un roșu-închis până la purpuriu: draperiile care acopereau ușile urâte, cât și țesătura întinsă pe grupul de mobile aranjate într-una din laturile înguste, din dreptul celei de a doua uși, în fața unui gobelin ce atârna peste aproape întreg peretele. Erau niște scaune – cu brațe fistichii și cu perne mici pe spătarele de mătase – puse roată în jurul unei mese rotunde, incrustate cu metal, în spatele căreia se afla o canapea în același stil, încărcată cu perne de catifea. Dulapurile cu cărți

ocupau toată lățimea peretelui, între cele două uși. Semănau cu masa de scris sau mai mult cu scrinul care-și găsise locul între ferestre, prevăzut cu un oblon convex pe rotile, și toate erau sculptate în lemn de mahon cu uși de sticlă îndărătul cărora era întinsă mătase verde. Iar în colț, la stânga grupului de scaune, se vedea un obiect de artă, o sculptură de lemn, pictată și așezată pe un soclu învelit în mătase roșie – ceva care în sine te înspăimânta. O *Pietà,* naivă și expresivă până la grotesc: Maica Domnului cu scufie, cu sprâncenele încruntate și gura piezișă, strâmbată de plâns, ținându-L în poală pe Mântuitorul cu fruntea încununată de spini, fața și brațele stropite cu picături de sânge, sânge coagulat la rana din coastă și la stigmatele de la mâini și de la picioare – o sculptură primitivă, de proporții arbitrare, cu o anatomie grosolană, dovedind ignoranța sculptorului. Această lucrare ciudată dădea o notă deosebită camerei împodobite cu mătăsuri. Tapetul, vizibil deasupra dulapurilor cu cărți și între ferestre, fusese ales, după cât se părea, de către subchiriaș: verdele benzilor verticale era același cu al covorului moale așternut pe dușumea și peste care fusese întinsă o carpetă roșie. Numai tavanul scund dădea impresia că nu-i strica să fie puțin pus la punct. Dar din el cobora o mică lustră venețiană. Ferestrele aveau perdele crem, care atingeau dușumeaua.

— Iată că ne regăsim pentru a mai sta de vorbă, spuse Hans Castorp, în vreme ce ochii îi încremeniseră mai curând pe evlavioasa oroare din colț decât pe locatarul acestei camere surprinzătoare, care constata cu satisfacție că verii se ținuseră de cuvânt, încercă să-i conducă cu gesturi mici și ospitaliere, făcute cu mâna dreaptă, spre scaunele capitonate cu mătase, dar Hans Castorp, ca vrăjit, se îndreptă direct către grupul sculptat în lemn, oprindu-se în fața lui cu mâinile în șolduri și capul plecat.

— Ce aveți dumneavoastră aici! spuse el încet. Dar este înspăimântător de bun. Oare s-a mai văzut vreodată o asemenea suferință? Firește că e ceva foarte vechi.

— Secolul al XIV-lea, răspunse Naphta. De origine renană, probabil. Vă impresionează?

— Enorm, spuse Hans Castorp. De altfel, o asemenea lucrare

nu poate să nu facă o impresie puternică asupra oricui o vede. Nu mi-aș fi închipuit că poate fi ceva totodată atât de urât – vă rog să mă iertați – și atât de frumos.

— Creațiile unei lumi a sufletului și a expresiei, răspunse Naphta, sunt întotdeauna urâte prin frumusețe și frumoase prin urâțenie, aceasta este regula. Este vorba despre frumusețea spirituală, nu despre cea carnală care e absolut stupidă. De altfel, este și abstractă, adăugă el. Frumusețea cărnii este abstractă. Realitate nu are decât cea interioară, adică frumusețea expresiei religioase.

— Ați făcut deosebirea și ați scos în evidență acest lucru cu multă justețe, zise Hans Castorp. Al XIV-lea? repetă el pentru sine. O mie trei sute și ceva? Da, este Evul Mediu așa cum îl găsești în cărți și recunosc oarecum imaginea pe care mi-am făcut-o în ultima vreme despre Evul Mediu. În definitiv, nu-l cunoșteam deloc, deoarece eu sunt un om al progresului tehnic, dacă persoana mea interesează în această chestiune. Dar aici, sus, imaginea Evului Mediu mi-a devenit mai apropiată în mai multe împrejurări. Sociologia economică nu exista pe atunci, asta e clar. Oare cum se numea artistul?

Naphta ridică din umeri.

— Ce importanță are? zise el. N-ar trebui să ne frământăm cu asemenea întrebări, deoarece nici contemporanii acestei opere nu s-au frământat. Lucrarea pe care o vedeți nu are ca autor un individ, un *Monsieur* oarecare, ci este anonimă, creată în comun. Aparține, de altfel, unui Ev Mediu foarte înaintat, în plin gotic, *signum mortificationis*[107]. Nu veți afla aici nicio dorință de cruțare sau de îndurare în modul de a-L înfățișa pe Crucificat, adică nici coroană regală, nici triumful maiestuos asupra lumii și a martirajului morții, ca în epoca romană. Aici, totul s-a transformat într-o destăinuire sinceră a suferinței și a slăbiciunii cărnii. De fapt, numai stilul gotic este, propriu-zis, ascetic și pesimist. Desigur că nu cunoașteți scrierea lui Inocențiu al III-lea *De miseria*

[107] „Semnul torturii” (lat.). (n.tr.)

humanae conditionis[108], o bucată literară plină de duh. Datează de la sfârșitul secolului al XII-lea, însă numai această artă de-aici o ilustrează cu adevărat.

— Domnule Naphta, spuse Hans Castorp după ce suspină, mă interesează fiecare cuvânt pe care-l rostiți mai apăsat. *Signum mortificationis,* ați spus? O să-mi aduc aminte de această expresie. Dar adineauri ați mai spus ceva și despre „anonimat și creația în comun", la care va trebui, de asemenea, să meditez. Aveți dreptate, din nefericire, să bănuiți că nu cunosc scrierea acestui papă – căci presupun că Inocențiu al III-lea a fost papă. V-am înțeles oare corect când ați spus că scrierea lui este totodată ascetică și glumeață? Trebuie să vă mărturisesc că nu mi-am închipuit niciodată că aceste lucruri pot merge împreună, dar acum, dacă mă gândesc mai bine, înțeleg, deoarece considerațiile asupra mizeriei omenești te ispitesc să faci glume pe socoteala cărnii. Scrierea aceasta se află în comerț? Dacă aș recurge la toată latina pe care am învățat-o, poate aș reuși s-o citesc.

— Posed cartea, răspunse Naphta, arătând cu capul spre unul dintre dulapuri. Vă stă la dispoziție. Dar nu vreți să luați loc? Puteți vedea *Pietà* tot atât de bine și de pe canapeaua asta. Iată însă că sosește și o mică gustare…

Micul servitor aducea ceaiul împreună cu un elegant paneraș argintat în care se găsea un cozonac tăiat felii. Dar cine intra îndărătul lui, pe ușa rămasă deschisă, cu un pas înaripat, exclamând: „La naiba!" *„Accidenti!"*cu o umbră de surâs pe față? Era chiar domnul Settembrini, care locuia la etajul de deasupra și coborâse să țină tovărășie acestor domni… Văzuse pe ferestruică, îi lămuri el, sosirea verilor, și încheiase la repezeală una dintre paginile enciclopediei care tocmai îi ieșea de sub condei, pentru a putea să se invite singur la această reuniune. Nimic nu era mai firesc decât venirea lui. Faptul că de mult îi cunoștea pe locatarii de la Berghof îl îndreptățea să-i caute și, pe deasupra, relațiile și schimburile lui de idei cu Naphta erau foarte strânse – lucru limpede ca lumina zilei, în pofida divergențelor de păreri ce se

[108] Despre mizeria condiției omenești (ital.). (n.tr.)

iveau între ei – astfel încât gazda îi ură bun venit fără să se simtă stingherit și fără să se mire. Aceasta nu-l împiedică pe Hans Castorp să aibă, la venirea lui, o dublă impresie; în primul rând, i se păru că Settembrini își făcuse apariția ca să nu-i lase singuri, pe el și pe Joachim sau, în special, numai pe el, cu micul și urâtul Naphta, dorind să creeze prin prezența lui un echilibru pedagogic; și în al doilea rând era limpede că se folosea cu plăcere de acest prilej ca să-și poată părăsi o clipă mansarda pentru camera tapetată cu mătăsuri a lui Naphta și să ia un ceai bine servit: de altfel își freca podul palmelor cu dosul păros al mâinilor lui gălbui, înainte de a se servi, și fără să-și ascundă mulțumirea, mâncă cu o poftă de netăgăduit feliile rotunde de cozonac umplut cu ciocolată.

Convorbirea continuă să se depene în legătură cu *Pietà*, deoarece Hans Castorp rămăsese cu privirea și vorba agățate de acest subiect, astfel că se întoarse către domnul Settembrini pentru a-l pune la curent cu aprecierile legate de această operă de artă, deși umanistul părea să manifeste o scârbă vădită față de acest subiect, după cum se putea deduce din mutra ce-o făcuse aruncându-și privirile spre sculptură; de altfel, luând un scaun, se așeză cu spatele la colțul respectiv. Prea politicos ca să spună tot ce gândea, se mărgini să critice defectele proporțiilor și formelor trupești ale grupului și să remarce abaterile de la realitate, care nici pe departe nu i se păreau emoționante, deoarece nu proveneau din stângăcia unui artist primitiv, ci se dovedeau a fi de rea-credință, având ca origine un principiu cu desăvârșire ostil naturii – ceea ce Naphta confirmă cu malițiozitate. Desigur, nu putea fi vorba de vreo stângăcie de meșteșug. Era spiritul care se emancipa în mod conștient de ceea ce este natural și, prin refuzul de a i se supune, își afirma disprețul, proclamând smerenia religioasă. Dar când Settembrini își expuse părerea: că neglijarea naturii și a studiului ei era o eroare din punct de vedere uman și când absurdului cult al informului, căruia i se înrobiseră atât Evul Mediu, cât și epocile ce l-au imitat, îi opune moștenirea greco-romană – deci clasicismul, cultul formei, frumusețea, rațiunea și evlavia firească a seninătății, singurele chemate să apere cauza omului – Hans Castorp se amestecă în dispută și întrebă ce trebuie să mai creadă,

în asemenea condiții, despre Plotin căruia îi fusese rușine că avea un trup și despre Voltaire care se revoltase în numele rațiunii împotriva cutremurului de pământ de la Lisabona? Felul lor de a gândi fusese absurd? Da, fusese absurd, dar dacă te gândeai bine la toate acestea, îți era îngăduit, după părerea lui, să tragi concluzia că absurdul putea fi foarte demn de cinste din punctul de vedere al spiritului și că, deci, absurda ostilitate a artei gotice față de natură fusese, la urma urmei, tot atât de onorabilă ca și atitudinea unor Plotin și Voltaire, căci ea exprima aceeași eliberare de destin și de realitatea faptică, aceeași trufie neîmblânzită care refuza să se încovoaie în fața forței stupide, cu alte cuvinte, în fața naturii…

Naphta se revărsă într-un hohot de râs care amintea de farfuria crăpată despre care a mai fost vorba – și se înecă tușind. Settembrini spuse cu noblețe:

— Îi faceți rău gazdei noastre fiind atât de spiritual și totodată vă dovediți nerecunoscător pentru acest cozonac minunat. Dar oare recunoștința este o chestiune care vă privește pe dumneavoastră ca musafir? Spunând aceasta afirm că recunoștința constă în a te folosi cât mai bine de darurile pe care le primești…

Dar cum Hans Castorp se rușina, celălalt se dovedi plin de eleganță când adăugă:

— Domnule inginer, v-ați cucerit o faimă de mucalit. Felul dumneavoastră de a glumi prietenește pe socoteala binelui nu-mi îngăduie să mă îndoiesc că-i sunteți devotat. Știți, evident, că nu poate fi socotită drept vrednică de cinste decât acea revoltă a spiritului împotriva naturii, care are în vedere demnitatea și frumusețea omului, prin urmare, nu și aceea care, deși nu țintește, reușește totuși să-l înjosească și să-l dezonoreze. Și mai știți, de asemenea, câte atrocități inumane și dușmănii sângeroase a prilejuit perioada căreia această operă de artă, care este acolo, în spatele meu, își datorează existența. Este destul să vă reamintesc despre acel înspăimântător judecător al ereticilor, scăldat de sânge, care a fost Konrad von Marburg[109], cu înfiorătoarea sa ură de cleric

[109] Călugăr dominican, inchizitor al Germaniei între 1227 și 1233.

împotriva a tot ce se opunea domniei supranaturalului. Sunteți, prin dumneavoastră înșivă, foarte departe de-a considera spada și rugul ca pe niște instrumente ale dragostei de oameni…

— Dimpotrivă, replică Naphta, în sensul acestei dragoste de oameni a lucrat și mașina Convenției[110], scăpând lumea de cetățenii nemernici. Toate osândele date de Biserică, chiar rugul și chiar excomunicarea, au fost hotărâte pentru a mântui sufletele de pierzania veșnică, ceea ce nu s-ar putea spune despre entuziasmul distrugător al iacobinilor. Îmi îngădui să observ că orice justiție inchizitorială și sângeroasă este bestială numai în măsura în care nu izvorăște din credința în viața de dincolo. Iar cât despre înjosirea omului, istoria ei coincide exact cu înjosirea spiritului burghez. Renașterea, Secolul Luminilor, știința naturii și doctrinele economice ale secolului al XIX-lea n-au uitat să propage nimic, dar absolut nimic, care să nu stimuleze într-un fel sau altul această înjosire, începând chiar cu noile concepții în astronomie care au făcut din centrul universului – loc înălțător, unde Dumnezeu și diavolul își disputau creația – o oarecare planetă măruntă, suspendând, deocamdată, grandioasa situație cosmică a omului pe care se întemeia deopotrivă și astrologia.

— Deocamdată?

Și punând această întrebare, domnul Settembrini avea expresia unui judecător de eretici, a unui inchizitor care aștepta să vadă cum se va compromite, printr-un răspuns demn de pedeapsă, cel care va vorbi.

— Desigur. Pentru câteva sute de ani, îi confirmă cu răceală Naphta. Dacă semnele nu ne înșală, atunci, sub acest raport, scolastica va fi reabilitată, iar schimbarea a și început. Copernic va fi înfrânt de Ptolemeu. Teza heliocentristă se izbește din ce în ce mai puternic de rezistența spiritului ale cărui acțiuni vor duce, fără îndoială, la biruința finală. Este probabil că știința va fi silită de către filosofie să restituie Pământului toată măreția pe care i-o

(n.tr.)

[110] Este vorba despre Convenția Națională din 1792, din timpul Revoluției Franceze. (n.tr.)

atribuia dogma Bisericii.

— Cum? Cum? Rezistența spiritului? Știința silită de filosofie? Biruința finală? Ce soi de voluntarism[111] vorbește prin glasul dumneavoastră? Dar libertatea necondiționată a cercetării? Dar cunoașterea pură? Dar adevărul, domnul meu, cum rămâne cu adevărul atât de intim legat de libertatea omenească și ai cărui martiri vor rămâne veșnic mândria acestei planete, împotriva celor care, ca dumneavoastră, îi consideră drept niște pângăritori ai ei?

Felul de a pune întrebări al domnului Settembrini avea ceva copleșitor. Ședea pe scaun cu bustul drept și lăsa să-i cadă cuvintele pline de demnitate peste mititelul domn Naphta, amplificându-și vocea atât de puternic, încât se vedea bine cât era de sigur că răspunsul adversarului nu putea fi decât o tăcere rușinată. În timp ce vorbea, ținuse între degete o bucată de cozonac, dar pe care o puse înapoi pe farfurie, căci după ce pusese asemenea întrebări nu mai avea chef să mănânce.

Naphta răspunse cu o liniște îngrijorătoare:

— Dragă prietene, nu există cunoaștere pură. Legitimitatea doctrinei științifice a Bisericii, care se poate rezuma prin propoziția lui Augustin: „Cred, ca prin aceasta să cunosc", este absolut de netăgăduit. Credința este instrumentul principal de cunoaștere, iar intelectul este secundar. Știința dumneavoastră necondiționată este un mit. Există întotdeauna o credință, o concepție unificatoare a lumii, o idee, pe scurt: o voință, și este menirea rațiunii s-o explice, s-o dovedească, mereu și în toate cazurile. Este vorba să ajungem la *Quod erat demonstrandum*[112]. Chiar noțiunea de argumentație conține, din punct de vedere psihologic, un element voluntar foarte categoric. Marii scolastici din secolele al XII-lea și al XIII-lea erau de acord în convingerea că nimic nu putea fi adevărat în filosofie, dacă era fals în teologie. Dacă vreți, să lăsăm la o parte teologia, dar o umanitate care n-ar recunoaște că nimic nu poate fi adevărat în științele naturii din ceea ce este fals în filosofie, n-ar

[111] Doctrină filosofică (Schopenhauer, Wundt ș.a.) conform căreia esența realității este voința. (n.tr.)

[112] „Ceea ce era de demonstrat" (lat.). (n.tr.)

mai fi umanitate. Argumentarea Sfântului Oficiu[113] împotriva lui Galilei se reducea la aceea că principiile lui fizico-astronomice erau absurde din punct de vedere filosofic și nu poate exista o argumentare mai hotărâtoare.

— Ei, ei, numai că argumentele bietului și marelui nostru Galilei s-au dovedit mai solide. Nu, să vorbim serios, profesore! În fața acestor doi tineri atât de atenți răspunde-mi la următoarea întrebare: Credeți într-un adevăr, unul obiectiv, un adevăr științific, pe care înalta lege a oricărei morale ne poruncește să-l căutăm și ale cărui biruințe asupra autorității constituie gloria spiritului uman?

Hans Castorp și Joachim întoarseră capetele, primul mai repede decât al doilea, de la Settembrini către Naphta.

— O asemenea biruință nu este posibilă, deoarece autoritatea este omul, interesele sale, demnitatea și mântuirea lui, iar între acestea și adevăr nu poate avea loc niciun conflict. Se contopesc.

— Prin urmare, adevărul ar fi...

— Este adevărat numai ceea ce folosește omului. În el s-a concentrat întreaga natură, numai el singur a fost creat în întreaga natură și întreaga natură a fost făcută doar pentru el. El este măsura lucrurilor, iar mântuirea lui este criteriul adevărului. O cunoaștere teoretică ce nu s-ar referi în mod practic la ideea mântuirii omului este atât de total lipsită de interes, încât ar trebui să i se nege întreaga valoare de adevăr și să nu fie admisă niciodată. În ceea ce-l privește pe om, secolele creștine erau întru totul de acord asupra neînsemnătății științei naturii. Lactanțiu[114], pe care Constantin cel Mare l-a ales ca învățător pentru fiul său, se întreba fățiș ce beatitudine își hărăzea prin faptul că știa de unde izvorăște Nilul sau ceea ce îndrugaseră fizicienii despre cer. Ce-ar fi să-i răspundeți lui? Dacă filosofia platonică a fost preferată oricărei alte filosofii, asta s-a datorat faptului că nu avea ca obiect cunoașterea naturii, ci cunoașterea lui Dumnezeu. Pot să vă asigur

[113] Instituție inchizitorială a Bisericii Romano-Catolice. (n.tr.)

[114] Teolog și orator bizantin din primul pătrar al veacului al IV-lea. (n.tr.)

că omenirea este pe cale să se reîntoarcă la acest punct de vedere și să-și dea seama că menirea adevăratei științe nu este să alerge după cunoașteri lipsite de utilitate, ci să elimine în mod sistematic ceea ce este dăunător sau pur și simplu fără semnificație din punctul de vedere al idealului, într-un cuvânt să dea dovadă de instinct, măsură și discernământ. Este o copilărie să crezi că Biserica a luat apărarea întunericului împotriva luminii. A avut de trei ori dreptate să declare vinovată o cunoaștere care năzuia să se lipsească de orice premisă, adică una care nu avea nicio considerație față de spiritual și, până la sfârșit, față de mântuire, iar aceea care l-a cufundat pe om în beznă și-l va cufunda din ce în ce mai adânc, este mai curând știința naturii „fără nicio premisă" și afilosofică.

— Predicați, așadar, un pragmatism[115], răspunse Settembrini, pe care n-aveți decât să-l transpuneți pe plan politic pentru a vă da seama cât este de primejdios. Bun, real și drept este numai ceea ce convine statului. Salvarea, demnitatea și puterea lui constituie criteriul moral. Bine! În felul acesta deschidem ușa tuturor crimelor, iar cât despre adevărul uman, justiția individuală și democrație – vai de capul lor…

— Vă propun să folosim puțin logica, răspunse Naphta. Sau Ptolemeu și scolastica au dreptate, iar lumea este finită în spațiu și timp. Dacă este așa, divinitatea este transcendentă, antiteza între Dumnezeu și lume există, și omul, el însuși, este o ființă dualistă: problema sufletului său constă în conflictul dintre fizic și metafizic, și tot ce este social devine secundar. Nu pot considera ca logic decât acest gen de individualism. Sau, dimpotrivă, astronomia dumneavoastră din Renaștere a găsit adevărul, iar universul este infinit: în cazul acesta nu există lume transcendentă, nu există dualism; dincolo este integrat în dincoace, opoziția dintre Dumnezeu și natură dispare, și în cadrul acestei ipoteze

[115] Curent idealist-subiectiv, care propagă așa-numita „teorie practică a adevărului", susținând că nu există idei care sunt adevărate, ci numai idei care devin adevărate în cursul acțiunii indivizilor. Curentul a fost inițiat de americanul Ch. Pierce (1839–1914) și dezvoltat de W. James și J. Dewey. (n.tr.)

personalitatea umană nu mai este câmpul de luptă pe care se înfruntă două principii potrivnice, ci, din contră, este armonioasă și unitară – prin urmare, conflictul interior al omului depinde numai de conflictul dintre interesele lui și ale colectivității, iar scopul urmărit de stat devine regula fundamentală a eticii, conform bunelor principii păgâne. Sau una, sau alta.

— Protestez, strigă Settembrini întinzând spre gazdă mâna cu care ținea ceașca cu ceai. Protestez împotriva acestei insinuări că statul modern înseamnă înrobirea diabolică a individului. Și mai protestez împotriva alternativei jignitoare între prusianism și reacțiunea gotică, în fața căreia încercați să ne puneți. Democrația nu are alt sens decât acela de corectiv individualist al oricărui absolutism al statului. Adevărul și justiția sunt nestematele din coroana moralei individualiste și în caz de conflict cu interesele statului pot lua chiar înfățișarea de forțe adverse statului, dar numai formal, fiindcă în realitate ele tind spre binele suprem, ba putem chiar spune: spre binele suprapământean al statului. Renașterea – originea idolatriei statale! Ce logică degenerată! Cuceririle – întrebuințez cuvântul în sensul etimologic: cuceririle Renașterii și ale Secolului Luminilor, domnul meu, se numesc personalitatea, drepturile omului, libertatea!

Cei doi veri răsuflară ușurați, deoarece își ținuseră respirația în tot timpul îndelungii replici a domnului Settembrini. Hans Castorp nici măcar nu se putu stăpâni să nu lovească în marginea mesei cu mâna, deși cu o oarecare discreție prudentă. „Remarcabil!" spuse el printre dinți, iar Joachim se arătă, de asemenea, foarte încântat, deși prusianismul fusese pomenit între termenii neplăcuți. Dar amândoi se întoarseră după aceea către interlocutorul al cărui atac fusese respins cu asemenea succes, și Hans Castorp procedă atât de nerăbdător, încât își rezemă cotul de masă și bărbia în pumn – cam ca atunci, cu prilejul desenării purcelușilor – și privi atent și foarte de aproape chipul domnului Naphta.

Acesta stătea liniștit și tăios, cu mâinile slabe pe genunchi. Spuse:

— Eu încerc să introduc puțină logică în discuția noastră, iar

dumneavoastră îmi răspundeți cu chestiuni generale și generoase. Am recunoscut fără nicio șovăială că Renașterea a adus lumii tot ceea ce se numește liberalism, individualism, umanism burghez. Dar toate acestea mă lasă rece, căci cucerirea, vârsta eroică a idealului dumneavoastră a trecut de multă vreme, acest ideal este mort sau cel puțin în agonie, iar cei care-i vor da ultima lovitură sunt chiar în fața ușii. Vă socotiți, fără îndoială, un revoluționar. Dar dacă vă închipuiți că rezultatul viitoarelor revoluții va fi libertatea – vă înșelați. Principiul libertății s-a înfăptuit și s-a epuizat în cinci sute de ani. O pedagogie care, astăzi, se prezintă ca izvorâtă din Secolul Luminilor și care-și vede mijloacele de educație în critică, în dezrobire și în cultul eului, în distrugerea formelor de viață având un caracter absolut – o astfel de pedagogie mai poate să repurteze succese momentane, însă caracterul ei retrograd nu mai poate fi pus la îndoială pentru niciun spirit clarvăzător. Toate instituțiile cu adevărat educative au știut, dintotdeauna, ceea ce avea valoare cu adevărat în pedagogie: adică autoritatea absolută, disciplina de fier, sacrificiul, negarea eului, siluirea personalității. În ultimă analiză, înseamnă să nu prețuiești câtuși de puțin tineretul, dacă-ți închipui că el își găsește bucuria în libertate. Bucuria lui cea mai profundă este supunerea.

Joachim se îmbățoșă. Hans Castorp se îmbujoră. Domnul Settembrini, iritat, își răsucea mustața frumoasă.

— Nu! continuă Naphta. Secretul și imperativul acestor vremuri nu sunt nici dezrobirea și nici împlinirea personalității. Ceea ce le trebuie, ceea ce cer, ceea ce vor avea este Teroarea.

Ultimul cuvânt îl pronunțase mai încet decât pe cele precedente, fără să-și miște trupul; numai sticlele ochelarilor îi sclipeau. Cei trei ascultători tresăriră deodată, până și Settembrini care, imediat, se reașeză, surâzând.

— Ne este îngăduit să ne informăm, întrebă el, cine sau ce – și, după cum vedeți, nu fac decât să întreb, măcar că nici nu știu precis cum anume trebuie să formulez întrebarea – așadar, cine sau ce credeți că trebuie să fie, după dumneavoastră, sprijinitorul acestei – da, repet în silă expresia – acestei terori?

Naphta stătea jos, calm, tăios și scânteietor. Spuse:

— Sunt la ordinele dumneavoastră. Și nu cred să mă înșel presupunând că suntem de acord și putem admite că a existat demult o stare primordială și ideală a umanității, o stare fără organizare socială și fără recurgere la forță, o viață trăită numai în Dumnezeu, și în care să nu existe nici stăpâni, nici supuși, nici lege și nici chiar pedeapsă, fără nedreptate, fără legătură carnală, fără diferențe de clasă, fără muncă, fără proprietate, ci numai egalitate, fraternitate și desăvârșire morală.

— Foarte bine. Sunt de acord, declară Settembrini. Sunt de acord cu totul în afară de legătura carnală, întrucât este evident că a existat dintotdeauna, căci omul este un vertebrat superior și nu se deosebește de alte ființe…

— Cum credeți. Constat acordul nostru de principiu în ceea ce privește starea primordială, paradisiacă, slobodă de justiție și în legătură nemijlocită cu divinitatea, pierdută prin căderea în păcatul originar. Cred că mai putem merge alături, unul lângă celălalt, încă o bucată de drum, considerând statul ca un contract social care, ținând seama de păcat, a fost încheiat pentru a-l apăra pe om contra nedreptății, statornicindu-se, în felul acesta, originea puterii suverane.

— *Benissimo*[116], strigă Settembrini. Un contract social… acesta-i Secolul Luminilor, acesta-i Rousseau. N-aș fi crezut…

— Vă rog. Aici, drumurile noastre se despart. Din faptul că, la început, autoritatea și puterea aparțineau poporului, și că acesta a trecut principelui dreptul de legiferare și toată autoritatea statului, școala dumneavoastră trage concluzia că poporul are dreptul să se revolte împotriva regalității. Pe când noi…

„Noi? își spuse Hans Castorp încordat. Cine sunt acești «noi»? Mai târziu, trebuie neapărat să-l întreb pe Settembrini cine sunt acești «noi» la care se gândește Naphta."

— Noi, în ceea ce ne privește, spuse Naphta, poate că nefiind mai puțin revoluționari decât dumneavoastră, am ajuns în primul rând și dintotdeauna la concluzia întâietății Bisericii asupra statului laic. Căci, dacă statului nu-i era scris pe frunte caracterul

[116] „Foarte bine" (ital.). (n.tr.)

său nedivin, ar fi fost în adevăr suficient să vă amintesc numai faptul istoric că el se sprijină pe voința poporului și deci nu-i de origine divină ca Biserica, pentru a vă dovedi că, în orice caz, chiar dacă nu-i înjghebarea directă a răului, este, cel puțin, o expresie a neputinței.

— Statul, domnul meu…

— Știu ce gândiți despre statul național. „Înainte de orice, dragostea de patrie și nemărginita dorință de glorie." E din Vergiliu. Adăugați-i un pic de individualism liberal, și iată democrația; însă acest lucru nu schimbă cu nimic relațiile dumneavoastră de principiu cu statul. Faptul că sufletul lui este banul nu vă jignește deloc. Sau poate aveți pretenția să n-o recunoașteți? Antichitatea a fost capitalistă, deoarece avea un adevărat cult pentru stat. Evul Mediu creștin a descoperit cu deosebită limpezime caracterul capitalist imanent al statului laic. „Banul va fi împărat" este o profeție din secolul al XI-lea. Puteți, oare, nega că ea s-a îndeplinit întocmai și că drept urmare viața s-a ticăloșit ajungând să fie dominată de diavol?

— Dragă prietene, aveți cuvântul. Sunt nerăbdător să fac cunoștință cu marele necunoscut, purtător al terorii.

— Este o curiozitate temerară pentru avocatul unei clase sociale promotoare a unei libertăți care a împins lumea la pieire. La nevoie pot renunța la replicile dumneavoastră, căci cunosc ideologia politică a burghezimii. Scopul dumneavoastră este imperiul democratic, dezvoltarea principiului de stat național către universal, adică spre statul universal. Cine va fi împăratul acestui imperiu? Îl cunoaștem. Utopia dumneavoastră este înfiorătoare și cu toate acestea – chiar în acest punct ne întâlnim oarecum. Căci replica dumneavoastră universal-capitalistă are ceva transcendental, căci statul universal este transcendența statului laic, și suntem de acord în credința că unei stări originare desăvârșite a omenirii trebuie să-i corespundă o stare finală desăvârșită, ce urmează să se ivească undeva, la orizont. Dar încă din timpul lui Grigore cel Mare, întemeietorul statului clerical, Biserica a considerat că este de datoria ei să-l aducă pe om sub cârmuirea lui Dumnezeu. Papa n-a pretins pentru el însuși suveranitatea; dic-

tatura lui, în locul și în numele lui Dumnezeu, nu a fost decât un mijloc de a atinge mântuirea finală, o formă de tranziție a statului păgân către împărăția cerurilor. Le-ați vorbit acestor tineri dornici de a ști despre faptele sângeroase ale Bisericii, despre intoleranța ei care osândește – în mod cu totul greșit, căci este de la sine înțeles că zelul religios nu poate fi pașnic, de altfel Grigore a și rostit maxima: „Blestemat fie cel a cărui sabie cruță sângele". Că puterea este rea, o știm. Însă dualismul binelui și al răului, al lui dincoace și al lui dincolo, al spiritului și al puterii trebuie să fie – pentru împărăția ce va veni – în mod trecător suspendat și înlocuit printr-un principiu care să împace asceza cu autoritatea. Iată ce numesc eu necesitatea Terorii.

— Cine o va aduce? Cine o va aduce?

— Ce fel de întrebare e asta?

— Oare să-i fi scăpat manchesterianismului dumneavoastră existența unei doctrine sociale care proclamă biruința omului asupra economismului și ale cărei principii și scopuri coincid întocmai cu cele ale statului creștin al lui Dumnezeu? Părinții Bisericii au considerat „al meu" și „al tău" drept expresii blestemate și au calificat proprietatea particulară ca o uzurpare și un furt. Au condamnat proprietatea deoarece, atât după dreptul natural, cât și după dreptul divin, pământul este comun tuturor oamenilor și, în consecință, el dă roade pentru folosul tuturor. Au arătat că numai lăcomia, care este o consecință a păcatului originar, reclamă drepturi de proprietate și a dat naștere proprietății particulare. Au fost destul de umani, dar și destul de dușmani ai negoțului, pentru a socoti orice activitate economică în general ca pe un pericol pentru mântuirea sufletului, cu alte cuvinte: pentru ceea ce este uman. Au urât banii și afacerile bănești și au calificat bogăția capitalistă drept combustibilul care alimentează flăcările iadului. Au disprețuit din toată inima principiul fundamental al doctrinei economice, anume că prețul rezultă din echilibrul dintre ofertă și cerere, și au condamnat ca pe o exploatare cinică a durerii aproapelui faptele acelora care profită de conjunctură. Dar în ochii lor există o exploatare încă și mai mișelească: aceea a timpului – prin urmare, mârșăvia care constă

în a fi nevoit să plătești o primă pentru simpla scurgere a timpului, adică o dobândă, și de a abuza, în felul acesta, pentru propriul folos, de o rânduială divină hărăzită tuturor, anume timpul.

— *Benissimo!* strigă Hans Castorp care, în entuziasmul său, se folosi de expresia de aprobare a domnului Settembrini. Timpul. O rânduială divină hărăzită tuturor… Asta este foarte important!…

— În adevăr, continuă Naphta. Acești oameni ai spiritului au considerat gândul înmulțirii prin ei înșiși a banilor ca pe ceva reprobabil și afacerile de plasament sau de speculație le-au calificat drept cămătărie, declarând că orice om bogat era sau un hoț, sau moștenitorul unui hoț. Ba au mers și mai departe. Ca și Toma d'Aquino, au privit comerțul în general – adică afacerea pur comercială, cumpărarea sau revânzarea cu câștig, fără transformări sau îmbunătățiri, a obiectului acestor operațiuni – ca pe o meserie rușinoasă. Nu erau dispuși să facă mare caz de munca în sine, ea nefiind decât o treabă morală, nu religioasă, pe care o îndeplinești fiind în slujba vieții, nu în slujba lui Dumnezeu. Și întrucât nu era vorba decât de viață și de economie, au cerut ca activitatea productivă să fie condiția oricărui folos economic și măsura onorabilității. Țăranul și meseriașul erau demni de stimă în ochii lor, iar nu negustorul și nici industriașul. Căci voiau ca producția să se adapteze necesității și aveau oroare de producția în masă a bunurilor. Și iată că acum toate aceste principii și această scară a valorilor economice au înviat, după secole, în mișcarea modernă a comunismului. Concordanța este completă până și în sensul revendicării întâietății pe care trebuie s-o capete munca internațională împotriva domniei internaționale a comerțului și a speculației, adică proletariatul mondial care opune umanitatea și principiile statului lui Dumnezeu, putreziciunii burgheze și capitaliste. Dictatura proletariatului, această manifestare a mântuirii politice și economice a vremii noastre, nu are înțelesul unei dominații pentru ea însăși și pentru veșnicie, ci doar acela al unei suspendări momentane a conflictului dintre spirit și autoritate, sub semnul crucii, așadar, sensul unei biruințe asupra lumii pământene cu ajutorul dominației lumii, sensul tranziției, al transcendenței, al suveranității. Proletariatul a reluat opera lui

Grigore cel Mare, zelul cucernic al acestuia a fost împrospătat prin el și, după cum n-a făcut-o nici sfântul, nici proletariatul nu-și poate îngădui să-și oprească mâna de a vărsa sânge. Datoria lui este să întroneze teroarea pentru mântuirea lumii, pentru atingerea înaltului său țel: o viață orientată către Dumnezeu, fără stat și fără clase.

Acesta a fost discursul tăios al lui Naphta. Participanții la mica reuniune tăcură. Tinerii se uitau la Settembrini. Era rândul lui să se manifeste într-un fel sau altul. Spuse:

— Uimitor! Vă mărturisesc că sunt realmente zguduit, la asta nu mă așteptam. *Roma locuta*[117]. Și cum – da, cum a vorbit! A executat sub ochii noștri un surprinzător *salto mortale* – și, dacă există vreo contradicție în această apreciere, putem spune că a „suspendat-o în mod provizoriu", ah, da! Repet: e uimitor. Profesore, desigur, v-ați gândit că se pot ivi obiecții – ce-i drept, obiecții numai din punctul de vedere al consecvenței? V-ați silit mai adineauri să ne faceți să înțelegem un individualism creștin bazat pe dualitatea lui Dumnezeu și a lumii, și să ne dovediți întâietatea lui asupra întregii morale întemeiate pe politică. Iar câteva minute mai târziu, ați împins socialismul până la dictatură și până la teroare. Cum rimează asta?

— Contradicțiile, spuse Naphta, pot să rimeze. Numai jumătățile de măsură și mediocrul nu rimează. Individualismul dumneavoastră, cum mi-am îngăduit să vă atrag adineauri atenția, este un compromis, o jumătate de măsură. El pigmentează morala dumneavoastră păgână a statului cu un pic de creștinism, cu un pic de „drept al individului", cu un pic de așa-zisă libertate, și asta-i tot. Dimpotrivă, un individualism care pornește de la însemnătatea cosmică, de la însemnătatea astrologică a sufletului individual, care socotește omenescul nu ca pe un conflict între eu și societate, ci ca pe un conflict între eu și Dumnezeu, între carne și spirit – un asemenea individualism se potrivește foarte bine

[117] „Roma a vorbit" (lat.). Maxima completă este: *Roma locuta, causa finita* („Roma a vorbit, dezbaterea s-a încheiat") cu sensul: chestiunea a fost rezolvată printr-o autoritate supremă. (n.tr.)

comunității organizate…

— E anonim și colectiv, spuse Hans Castorp.

Settembrini îl privi cu ochii mari.

— Tăceți, domnule inginer! porunci el cu o severitate care trebuia pusă pe seama nervozității și a încordării. Instruiți-vă, dar nu vă expuneți părerile! Este un răspuns, spuse el întorcându-se către Naphta, mă lămurește prea puțin, dar este unul. Să luăm în considerare toate consecințele… Negând valoarea industriei, comunismul creștin reneagă tehnica, mașina, progresul. Iar prin ceea ce numiți forma comercială, banii și afacerile bănești pe care Antichitatea le-a situat mai sus decât agricultura și meșteșugurile, același creștinism neagă libertatea. Fiindcă este limpede, sare în ochi că prin însuși acest fapt, ca și în Evul Mediu, toate relațiile particulare și publice vor fi legate doar de pământ și de agricultură, întocmai ca și – nu-mi este deloc ușor s-o spun – întocmai ca și personalitatea. Căci numai pământul este în stare să hrănească, numai el singur dă libertate. Meșteșugarii și țăranii, oricât de vrednici de cinste ar fi, dacă nu posedă pământ, sunt supușii celui care îl posedă. Într-adevăr, marea masă, chiar la orașe, a fost compusă din șerbi până târziu în Evul Mediu. Pe parcursul discuției dumneavoastră, ați lăsat să se înțeleagă multe lucruri despre demnitatea umană. Și cu toate acestea apărați o morală economică de care sunt legate robia și înjosirea personalității.

— Despre demnitate și înjosire, replică Naphta, s-ar putea discuta. Însă pentru început voi fi mulțumit dacă aceste conexiuni v-ar face să priviți libertatea nu atât ca pe o atitudine frumoasă, cât ca pe o problemă. Dumneavoastră constatați că morala economică creștină, în frumusețea și omenia ei, aduce cu sine robia. Dimpotrivă, constat că problema libertății – problema orașelor, cum se poate spune într-un mod mai concret – oricât de înaltă ar trebui să fie, este istoricește legată de degenerescența profund inumană a moralei economice, adică de toate ororile comerțului și ale speculațiilor moderne, de domnia diavolească a banului și a afacerilor.

— Constat că nu vă ascundeți în fața vreunei îndoieli sau a vreunei antinomii, ci vă declarați limpede și fără echivoc partizan al

reacțiunii celei mai negre.

— Primul pas spre adevărata libertate și spre umanitate va consta din eliberarea de acest tremurat de frică în fața ideii de „reacțiune".

— Bine, ajunge, declară Settembrini cu un glas ce tremura ușor, împingând ceașca și farfuria care, de altfel, erau goale, și ridicându-se de pe canapeaua îmbrăcată cu mătase. Cred că ne ajunge atât; într-o singură zi, mi se pare că e destul. Profesore, vă mulțumim pentru minunata dumneavoastră gustare și pentru această conversație foarte spirituală. Prietenii mei de la Berghof trebuie să-și efectueze cura, iar eu aș vrea, înainte de plecare, să le arăt chilia mea de sus. Veniți, domnii mei! *Adio, padre*[118].

Acum îl numise pe Naphta „padre", reținu Hans Castorp încruntând sprâncenele. Iar Settembrini aranjase după bunul lui plac plecarea și dispunea de veri fără să întrebe dacă nu cumva voia și Naphta să vină cu ei. Tinerii își luară rămas-bun, mulțumiră gazdei și fură invitați să mai vină. Plecară deci numai în tovărășia italianului, dar nu fără ca Hans Castorp să fi împrumutat scrierea *De miseria humanae conditionis,* un volum cartonat, ros de cari. Când trecură prin fața ușii, ca să ajungă la mansardă, pe scărița care urca aproape vertical după ce cotea din scara principală, ursuzul Lukacek stătea tot la masa lui, cosând la rochia cu mâneci destinată bătrânei. De altfel, nu era de fapt un etaj. Era pur și simplu podul cu bârnele goale, puse chiar sub șindrilă, unde domnea atmosfera de vară a unui pod cu mirosul lui de lemn încins. Dar acest pod avea două mansarde în care locuia capitalistul republican și ele slujeau de studio și de dormitor acestui adept al literelor și colaborator la *Sociologia suferințelor.* Le arătă bucuros tinerilor lui prieteni mansardele, le numi compartimentul său izolat și intim, ca astfel să le sugereze cât mai exact cuvintele de care ei s-ar putea folosi pentru a-i face elogiul – ceea ce făcură, în adevăr, de comun acord. Era absolut încântător, declarară amândoi, discret și intim, exact așa cum spusese el. Aruncară o scurtă privire și în dormitorul unde un covoraș făcut

[118] „Adio, părinte" (ital.). (n.tr.)

din bucățele puse cap la cap servea de carpetă la picioarele patului, apoi examinară cabinetul de lucru tot atât de sărăcăcios ca și dormitorul, însă care, în același timp, făcea paradă de o ordine aproape rigidă. Scaune grele, de modă veche, patru la număr, cu partea unde se stă făcută din pai împletit, erau așezate simetric de-o parte și de alta a ușii, iar canapeaua era și ea lipită de perete, astfel încât masa rotundă se afla izolată în mijlocul încăperii, fiind acoperită cu un covoraș verde pe care era pusă, în chip de ornament – sau pentru o potolire cu siguranță nevinovată a setei – o carafă cu apă pe gâtul căreia se afla un pahar întors. Niște cărți, unele legate, altele broșate, stăteau rezemate oblic unele de altele pe un raft, iar lângă ferestruica deschisă se înălța, pe niște picioare lungi, un pupitru lucrat simplu având jos, în fața lui, un covoraș de pâslă, tocmai atât de lat cât să poți sta pe el. Hans Castorp rămase o clipă, oarecum ca într-un fel de încercare, în fața pupitrului la care domnul Settembrini studia artele frumoase potrivit unui scop enciclopedic și din punctul de vedere al suferințelor umane – își rezemă cotul pe tăblia înclinată și declară că avea un sentiment de izolare și de intimitate. Așa trebuie să fi stat la Padova, spuse el, și tatăl lui Lodovico, cu nasul lui atât de fin și lung, în fața pupitrului și, în adevăr, află că avea sub ochi chiar pupitrul bătrânului învățat și că scaunele cu fundul de pai, masa și chiar carafa cu apă, proveneau tot de la el, ba scaunele cu fundul de pai aparținuseră însuși bunicului său, carbonarului, aflându-se printre mobilele de la Milano, din cabinetul de avocat. Era impresionant. În ochii tinerilor, înfățișarea scaunelor căpătă un fel de aureolă politică și revoluționară, iar Joachim care, fără să bănuiască nimic, ședea pe unul picior peste picior, se sculă, îl privi bănuitor și nu se mai așeză la loc. Cât despre Hans Castorp, stătea în picioare în fața pupitrului bătrânului Settembrini și se gândea la fiul care lucra acum, îmbinând prin artele frumoase politica bunicului și umanismul tatălui. Apoi tustrei plecară. Scriitorul se oferise să-i întovărășească pe veri.

O bucată de drum tăcură, dar chiar și această tăcere îl privea tot pe Naphta, iar Hans Castorp putea să aștepte liniștit: era sigur

că domnul Settembrini va începe să vorbească despre colocatarul său, întrucât, după toate aparențele, îi întovărășise numai cu acest scop. Și nu se înșelă. După un suspin care păru să-i servească de elan, italianul începu:

— Domnii mei – aș vrea să vă previn.

Cum făcu o pauză, Hans Castorp întrebă foarte firesc, cu o uimire prefăcută:

— De ce?

Ar fi putut bineînțeles să întrebe: „Împotriva cui?" Dar preferă această formă impersonală, ca să-și arate întreaga nevinovăție, cu toate că însuși Joachim înțelesese perfect de bine.

— Împotriva personalității ai cărei musafiri ați fost, răspunse Settembrini, și cu care v-am făcut cunoștință împotriva dorinței și voinței mele. Știți bine că numai întâmplarea a vrut-o, iar eu n-am putut să nu-i dau curs; însă port o răspundere care mă apasă. Datoria mea este să apăr măcar tinerețea dumneavoastră de primejdiile sufletești la care vă expuneți în relațiile cu acest om și să vă rog, printre altele, să vă mențineți în limitele prudenței. Este logic în formă, dar cu ideile lui răspândește confuzie.

— În adevăr, așa este, își dădu cu părerea Hans Castorp, căci nu te simți tocmai în largul tău în prezența lui Naphta, ba câteodată cuvintele lui aveau ceva cam straniu. La un moment dat, aproape ai fi putut spune că pretindea în adevăr că soarele se învârtește în jurul pământului. Dar, în definitiv, cum ar fi putut ei, verii, să creadă că ar fi o imprudență să intre în relații cu un prieten al domnului Settembrini? Nu spusese chiar el adineauri că l-au cunoscut pe Naphta prin mijlocirea sa? Nu l-au întâlnit în tovărășia lui, nu se plimba cu domnul Naphta și nu venise într-un fel foarte degajat să ia ceaiul la acesta din urmă? Toate acestea nu dovedeau că…

— Desigur, domnule inginer, desigur. Glasul domnului Settembrini era blând și resemnat, cu toate că avea un ușor tremur. Mi se poate aduce argumentul acesta și chiar mi-l aduceți. Bine, vă dau bucuros socoteală de purtarea mea. Trăiesc sub același acoperiș cu acest domn, este foarte greu să nu-l întâlnești, o vorbă aduce după sine alta, și astfel faci cunoștință. Domnul Naphta este un

om cu judecată, ceea ce e lucru rar în zilele noastre. Este o natură discursivă, la fel ca mine – și oricât aș fi de condamnat, îmi place să folosesc prilejul ce mi se oferă de-a încrucișa spada ideii cu un adversar de forță egală. Nu am pe nimeni, nici aproape, nici departe… Pe scurt, acesta-i adevărul: mă duc la el, vine la mine, și ne plimbăm împreună. Discutăm. Ne certăm până la sânge, aproape în fiecare zi, dar mărturisesc că farmecul legăturilor noastre constă tocmai în această divergență de păreri dintre noi. Am nevoie de discuții în contradictoriu. Convingerile noastre nu trăiesc dacă nu le oferim ocazia să lupte și, în ce privește convingerile mele, ele sunt solid statornicite. Însă cum ați putea spune la fel despre ale dumneavoastră – dumneavoastră, domnule locotenent, și dumneavoastră, domnule inginer? Sunteți dezarmați în fața scamatoriilor intelectuale și riscați să vă îmbolnăviți mintea și sufletul sub influența vicleșugurilor acestui om pe jumătate fanatic și pe jumătate răutăcios.

— Da, așa este, admise Hans Castorp, și adăugă că, fără îndoială, vărul lui și cu el însuși erau astfel mai mult sau mai puțin amenințați. Așa se întâmplă cu copiii răsfățați ai vieții, iar el înțelegea. Însă tuturor acestora li se putea opune Petrarca, adică deviza lui, domnul Settembrini știa ce vrea să spună, și cu toate acestea era interesant să asculți ce debita domnul Naphta: trebuia să fii drept și să recunoști că tot ce spusese despre timpul comunist, pentru scurgerea căruia nimeni nu trebuia să primească o primă bănească, fusese remarcabil, iar el, Hans Castorp simțise un interes arzător și față de anumite observații asupra pedagogiei, pe care desigur că fără Naphta nu le-ar fi auzit niciodată…

Domnul Settembrini își strânse buzele și Hans Castorp se grăbi să adauge că el însuși se abținea, bineînțeles, de a hotărî, dar găsise pur și simplu interesante spusele lui Naphta despre „ceea ce constituie pasiunea tineretului”.

— Însă explicați-ne, o dată pentru totdeauna, un lucru, continuă el. Acest domn Naphta – spun „acest domn” pentru a arăta că nu mi-e deloc simpatic și, dimpotrivă, păstrez față de el o strictă rezervă interioară…

— Și faceți foarte bine, strigă recunoscător domnul Settembrini.

— … Așadar, acest domn Naphta ne-a spus o mulțime de lucruri împotriva banilor, sufletul statului, cum s-a exprimat el, împotriva proprietății particulare care ar fi un furt, pe scurt, contra bogăției capitaliste, despre care a declarat, mi se pare, că este combustibilul care alimentează flăcările iadului – da, cred că așa s-a exprimat, și a lăudat pe toate tonurile faptul că Evul Mediu condamna camătă. Și în același timp, el însuși… Iertați-mă, dar cred că trebuie… Este o adevărată surpriză când intri la el. Toată mătăsăria aceea…

— Ei da, zâmbi Settembrini, este caracteristic pentru gustul său.

— … Frumoasele mobile vechi, își reaminti Hans Castorp, *Pietà* din secolul al XIV-lea… Lustra venețiană… micul servitor în livrea… și cozonacul cu ciocolată multă, la discreție… Cheltuiește, probabil, pentru persoana lui…

— Domnul Naphta, răspunse Settembrini, este pentru persoana lui tot atât de puțin capitalist ca și mine.

— Dar? întrebă Hans Castorp. Căci răspunsul pe care mi l-ați dat comportă un „dar", domnule Settembrini.

— Ei bine, oamenii aceștia nu-i lasă niciodată pe ai lor să moară de foame.

— Cine sunt „oamenii aceștia"?

— Părinții aceia.

— Părinții? Părinții?

— Dar, domnule inginer, mă refer la iezuiți.

Aici interveni o mică pauză. Verii manifestau cea mai vie surpriză. Hans Castorp strigă:

— Ce, lua-o-ar naiba de treabă, fir-ar să fie – omul ăsta-i iezuit?

— Ați ghicit, spuse cu delicatețe domnul Settembrini.

— Nu, nu, nici în ruptul capului nu mi-aș… Cine putea să se gândească la așa ceva? Acesta e motivul pentru care i-ați dat titlul de *padre?*

— A fost o mică exagerare din politețe, răspunse iute Settembrini. Domnul Naphta nu este preot. Numai boala e de vină dacă, deocamdată, n-a atins încă această treaptă. Dar și-a făcut

noviciatul, a rostit chiar și primele jurăminte solemne. Boala însă l-a silit să-și întrerupă studiile teologice. După aceea, a mai slujit vreo câțiva ani într-un institut al Ordinului, adică: în calitate de supraveghetor, preceptor, guvernor al tinerilor învățăcei. Asemenea slujbă i se potrivește de altfel, având în vedere înclinațiile lui pedagogice. Și tot această vocație îl însuflețește predând latina, aici, la Fridericianum. Se află aici de cinci ani. Nu mai e sigur că va putea să părăsească vreodată localitatea. Dar este membru al Ordinului și, dacă nu mai este chiar atât de legat de el, oricum nu duce lipsă de nimic. V-am spus că, în ceea ce-l privește, este sărac, vreau să spun că nu posedă vreo avere. Firește, aceasta este regula lor! Însă Ordinul dispune de bogății imense și are grijă de ai săi, după cum vedeți.

— Ei, drăcia dracului, murmură Hans Castorp. Și eu, care nici n-am știut și nici măcar nu mi-am închipuit că un asemenea lucru mai poate încă exista în vremea noastră! Un iezuit! Asta-i!… Dar atunci, spuneți-mi un lucru: dacă este atât de bine aprovizionat și îngrijit de oamenii aceia – de ce dracu' locuiește tocmai acolo?… Nu vreau, desigur, să denigrez locuința dumneavoastră, domnule Settembrini. Dumneavoastră sunteți foarte bine instalat la Lukacek, este atât de intim, atât de simpatic. Însă vreau să spun că, dacă Naphta are o pungă atât de doldora, ca să mă servesc de o expresie vulgară, de ce nu locuiește într-un alt apartament, cu o înfățișare mai frumoasă, cu o intrare potrivită și încăperi mari, într-o casă distinsă? Felul cum s-a instalat în gaura aceea, cu toate mătăsurile alea, are… miroase a ceva misterios și aventuros.

Settembrini dădu din umeri.

— De bună seamă că hotărârea i-a fost determinată și de tact, dar și de anumite motive impuse de gust. Bănuiesc că stând într-o cameră de om sărac își satisface conștiința anticapitalistă, găsind o compensație în felul cum locuiește. Discreția, de asemenea, probabil că intră și ea în joc. Nu trâmbițezi pe toate ulițele grija deosebită cu care te ajută diavolul. Este mai prudent să adopți o fațadă suficient de discretă, îndărătul căreia să te poți deda în toată libertatea patimii tale preoțești pentru mătăsuri.

— Foarte ciudat, spuse Hans Castorp. Cu totul nou și captivant

pentru mine, o mărturisesc. Într-adevăr, noi, domnule Settembrini, vă datorăm multă recunoștință pentru faptul că ne-ați ajutat să-l cunoaștem. Și vă rog să ne credeți că ne vom mai duce pe la el destul de des. Asta-i de la sine înțeles. Asemenea relații lărgesc orizontul într-un chip neașteptat și te ajută să vezi o lume a cărei existență nici măcar n-o bănuiai. Un iezuit adevărat! Iar atunci când spun „adevărat", asta mă face să mă gândesc la ceea ce-mi trece prin minte și ceea ce aș mai vrea să aflu. Mă întreb: Totul este perfect corect? Știu foarte bine, dumneavoastră credeți că nimic nu-i perfect corect în viața cuiva care datorează mijloacele de trai diavolului. Însă ceea ce voiam să spun poate fi enunțat în următoarea întrebare: Este el, oare, perfect corect ca *iezuit* – iată ce-mi trece prin cap. A debitat niște lucruri – știți la ce anume mă refer – despre comunismul modern și despre zelul evlavios al proletariatului care nu se va da înapoi în fața sângelui, pe scurt a afirmat niște lucruri, nu spun nimic mai mult, dar bunicul dumneavoastră, cu spada lui de cetățean, ar fi fost pe lângă toate acestea un mielușel nevinovat, iertați-mi expresia. Un asemenea lucru este oare posibil? Superiorii lui i-au dat încuviințarea în acest sens? Se potrivește oare un asemenea fel de a gândi cu doctrina de la Roma, în spiritul căreia Ordinul din care face parte trebuie să acționeze în întreaga lume? Nu-i cumva – nu mai știu cum să-i zic – eretic, deviator, incorect? La toate acestea mă gândesc în legătură cu Naphta și aș dori foarte mult să știu ce părere aveți.

Settembrini surâse.

— Foarte simplu. Domnul Naphta este în adevăr, înainte de toate, iezuit, este un veritabil și total iezuit. Dar, în al doilea rând, este și un om inteligent – dacă n-ar fi, nu i-aș căuta tovărășia – și, ca atare, își dă silința să creeze noi variante, adaptări, acomodări și corectări mai conforme vremurilor noastre. Ați văzut cât m-au surprins teoriile lui. Niciodată nu și-a deschis inima în fața mea atât de complet. M-am servit de imboldul pe care îl constituia într-o oarecare măsură prezența dumneavoastră ca să-l împing să-și spună, o dată pentru totdeauna, ultimul cuvânt. A fost destul de ciudat și destul de respingător.

— Da, da. Dar de ce n-a ajuns preot? Cred că avea vârsta cerută?

— V-am spus doar că boala de care suferă l-a împiedicat, însă numai în mod provizoriu.

— Bine, dar oare nu credeți că, dacă e în primul rând iezuit, și în al doilea rând un om inteligent cu păreri originale, această a doua calitate complementară se datorează bolii?

— Ce vreți să spuneți?

— Nu, nu, domnule Settembrini. Vreau să spun numai atât: are o pată umedă și acest fapt l-a împiedicat să se facă preot. Dar fără îndoială că toate părerile lui originale l-ar fi împiedicat și ele să devină preot – și că, prin urmare, părerile pe care le manifestă și punctul său umed merg oarecum mână-n mână. În felul lui, este cumva și el ca un copil răsfățat al vieții, un *joli jésuit* cu o *petite tâche humide*[119].

Ajunseseră la sanatoriu. Pe peronul din fața clădirii se mai opriră puțin, înainte de a se despărți, formând un mic grup, în vreme ce câțiva pacienți care rătăceau fără nicio treabă prin dreptul portalului îi priveau cum stau de vorbă. Domnul Settembrini spuse:

— Și acum, tinerii mei prieteni, vă previn încă o dată. Nu vă pot împiedica să cultivați o cunoștință pe care ați făcut-o, dacă vă dă brânci curiozitatea. Însă înarmați-vă inima și spiritul cu neîncredere, nu uitați niciodată să opuneți acestui om o rezistență critică. Vi-l voi defini într-un cuvânt. Este un desfrânat!

Chipurile verilor se lungiră. Apoi Hans Castorp întrebă:

— Un… cum? Îngăduiți-mi, vă rog, dar nu aparține unui ordin călugăresc? După câte știu, într-un asemenea caz trebuie rostite anumite jurăminte și, în plus, este atât de șubred, atât de pirpiriu…

— Domnule inginer, spuneți lucruri nesăbuite, răspunse Settembrini. Chestiunea nu are cu șubrezenia nici în clin, nici în mânecă, iar în ceea ce privește jurămintele, există dezlegări. Am vorbit într-un sens mai larg și mult mai abstract tocmai pentru că

[119] „Iezuit drăgălaș cu o micuță pată umedă” (fr.). (n.tr.)

mă așteptam să găsesc la dumneavoastră o oarecare înțelegere. Vă mai amintiți de ziua când am venit să vă vizitez în camera dumneavoastră – e grozav de mult timp de atunci – tocmai vă îndeplineați stagiul obligatoriu de zăcut în pat, după ce ați fost primit în sanatoriu.

— Bineînțeles. Ați intrat, era în amurg, și ați aprins lumina. Mi-aduc aminte de parcă ar fi astăzi…

— Bine, în ziua aceea am ajuns să vorbim – după cum, slavă Domnului, se mai poate întâmpla câteodată – despre lucruri mai înalte. Ba chiar cred că am vorbit despre moarte și viață, despre măreția morții, întrucât moartea este o condiție și un accesoriu al vieții, cât și despre aspectul grotesc pe care-l ia atunci când spiritul săvârșește îngrozitoarea greșeală de a o izola ca principiu. Domnii mei, continuă Settembrini, apropiindu-se de tineri, întinzând către ei policarul și mijlociul de la mâna stângă ca pe o furculiță, spre a le atrage atenția, și ridicând arătătorul mâinii drepte cu un gest de admonestare… Amintiți-vă că spiritul este suveran, că voința sa este liberă, că el determină universul moral! Dacă izolează, dualist, moartea, aceasta devine, în fapt, *actu*[120], mă înțelegeți, o putere în sine, opusă vieții, un principiu ostil, marea ispitire, iar împărăția ei este aceea a voluptății. Mă întrebați: de ce a voluptății? Vă răspund: pentru că dezleagă și mântuie, pentru că este mântuirea, dar nu mântuirea de rău, ci o mântuire desfrânată. Distruge moravurile și morala, lichidează disciplina și ținuta, și te pregătește pentru desfrânare. Dacă vă previn împotriva acestui om pe care vi l-am prezentat fără voia mea și dacă vă îndemn să vă încingeți inimile de trei ori cu spirit critic în relațiile și discuțiile cu el este pentru că toate gândurile lui sunt de natură voluptuoasă, pentru că sunt așezate sub ocrotirea morții, au o putere dintre cele mai desfrânate, cum v-am mai spus-o odinioară, domnule inginer – îmi amintesc perfect de bine expresia, îmi amintesc întotdeauna expresiile precise și tari pe care am avut ocazia să le formulez – o putere îndreptată împotriva civilizației, a progresului, a muncii și vieții, și de al cărei suflu diabolic

[120] „Prin însuși acest act” (lat.). (n.tr.)

educatorul are datoria cea mai înaltă să ocrotească sufletele tinere.

Mai bine ca domnul Settembrini nu se putea vorbi, nici mai limpede și nici mai elegant. Hans Castorp și Joachim Ziemssen îi mulțumiră călduros pentru tot ce le spusese, își luară rămas-bun și urcară treptele de la Berghof, în vreme ce domnul Settembrini se întorcea la pupitrul lui de umanist, cu un etaj mai sus de chilia capitonată cu mătase a domnului Naphta.

Am povestit aici numai răstimpul primei vizite a verilor la Naphta. De-atunci au urmat alte două sau trei vizite, dintre care una în lipsa domnului Settembrini; iar acestea au alimentat deopotrivă reflecțiile tânărului Hans Castorp, atunci când forma superioară, numită *homo Dei,* apărea ochiului său lăuntric, când stătea în locul înflorit albastru al refugiului său și când folosea „cârma".

Izbucnire de mânie.
Și altceva, foarte neplăcut

Astfel veni luna august și, odată cu scurgerea primelor ei zile, trecu cu bine și aniversarea sosirii eroului nostru, aici, sus. Era o fericire că trecuse – căci tânărul Hans Castorp o văzuse apropiindu-se cu oarecare neliniște. De altfel, aceasta era regula. Nici celor internați de un an, nici celor internați de mai mulți ani nu le plăceau prea mult aniversările sosirilor și nu le comemorau, în vreme ce, pe de altă parte, nu se pierdea nici cel mai mic prilej pentru prăznuirea tuturor soiurilor de sărbătoriri, ca să poată bea unii în sănătatea altora, înmulțind ocaziile de bucurie generală și marcând prin fel de fel de ocazii personale sau chiar strict anonime ritmul și pulsația anului – așa se întâmpla cu aniversările de naștere, controalele medicale generale, plecările autorizate sau nu și încă multe alte evenimente care erau sărbătorite la restaurant prin ospețe și în pocnetele dopurilor de șampanie, pe când aniversarea sosirii era sortită celei mai depline tăceri, se trecea ușor peste ea, ba chiar uitau s-o ia în seamă, astfel încât fiecare putea

să-și spună cu toată încrederea că nici ceilalți nu-și vor reaminti de ea câtuși de puțin. Fără îndoială că se ținea socoteală de împărțirile timpului; observau calendarul, succesiunea zilelor și reîntoarcerea lor aparentă. Dar măsurarea și socotirea timpului pe care aici, sus, fiecare îl simțea legat de spațiu – așadar, calcularea timpului personal și individual, aceasta era treaba celor cu termene scurte sau a începătorilor; cei vechi ignorau orice fel de calcul, mulțumindu-se cu eternitatea imperceptibilă, cu ziua care era mereu aceeași, și, din delicatețe, fiecare presupunea la celălalt dorința pe care o simțea el însuși. Dacă ar fi spus cineva, de pildă, că se împlineau exact trei ani de când era acolo, ar fi fost considerat stângaci și chiar brutal – dar nu, asemenea lucruri nu se întâmplau. Chiar doamna Stöhr, oricâte defecte ar fi putut să aibă în alte privințe, asupra acestui punct avea și educație și tact; niciodată n-ar fi făcut o asemenea gafă. Fără îndoială că boala și starea febrilă a trupului se îngemănau cu profunda ei incultură. Chiar de curând, la masă, vorbise despre „afectațiunea" vârfurilor plămânilor ei, iar când conversația alunecă spre evenimentele istorice, declarase că datele istorice fuseseră totdeauna pentru ea „inelul lui Policrat"[121], ceea ce i-a făcut pe vecinii ei să încremenească vreme de o clipă. Dar nu i-ar fi trecut niciodată prin cap să-i reamintească, în februarie, tânărului Ziemssen că tocmai era aniversarea sosirii lui, deși probabil că o știa. Căci mintea ei nenorocită era, firește, plină cu date și lucruri inutile, și-i plăcea să țină socoteala celorlalți; dar datina de la Berghof îi interzicea orice comentariu în această privință.

Deci așa se întâmplă și cu ziua sosirii lui Hans Castorp. La masă, doamna Stöhr încercase, desigur, să-i facă odată cu ochiul într-un mod semnificativ, dar cum se izbise de o expresie cu totul indiferentă, se grăbi să bată în retragere. Tăcuse, de asemenea, și Joachim, cu toate că își amintea, fără îndoială, de ziua în care-și așteptase la gara din Dorf vărul venit să-i facă o vizită. Însă Joa-

[121] Este vorba de tiranul insulei Samos, crucificat în anul 522 î.Hr. de către perși și care a aruncat în mare un inel de mare preț pentru a conjura soarta în războiul cu perșii. (n.tr.)

chim, din fire foarte puțin dispus să vorbească, și în orice caz mult mai puțin vorbăreț decât se dovedise a fi aici Hans Castorp, fără să mai pomenim de umaniștii și rebusiștii spiritului din cercul lor de cunoștințe – așadar, Joachim păstrase în ultima vreme un mutism ciudat și manifest, buzele mai rosteau câte un cuvânt, dar îndărătul măștii simțeai că se petrece ceva. Era limpede că pentru el alte imagini erau legate de cea a gării din Dorf, nu amintirea așteptării și sosirii... Întreținea o corespondență activă cu câmpia. În el se definitivau unele hotărâri. Făcea pregătiri care se apropiau de sfârșit.

Luna iulie fusese caldă și senină. Dar la începutul celei noi, vremea deveni urâtă, o umiditate rece se înstăpâni, apoi se năpusti o ploaie amestecată cu zăpadă – zăpadă pur și simplu și fără echivoc – iar această vreme se prelungi, cu excepția câtorva zile frumoase de vară, până dincolo de sfârșitul lunii, până la mijlocul lui septembrie. La început, camerele mai păstrară căldura perioadei de vară, așa cum fusese această perioadă la început; erau zece grade, ceea ce trecea drept plăcut. Dar în curând se făcu din ce în ce mai frig și au fost fericiți când au văzut căzând zăpada care acoperi valea, căci numai ninsoarea – ninsoarea și scăderea temperaturii, de parcă fiecare în parte n-ar fi fost de-ajuns – determina administrația să dea căldură, mai întâi în sufragerie, apoi și în camere, iar când, venind de la cura de odihnă și descotorosit de cele două pături, părăseai balconul, puteai să pipăi cu mâinile umede și țepene radiatoarele plăcute, a căror suflare uscată îți mărea, la drept vorbind, și mai mult roșeața obrajilor.

Oare sosise de pe acum iarna? Simțurile nu scăpau de această impresie și te plângeai că „ți s-a furat vara", cu toate că, la urma urmelor, te sărăceai singur, ajutat de împrejurările firești și artificiale, printr-o risipă interioară și exterioară a timpului. Rațiunea îți spunea că vei mai avea încă zile frumoase de toamnă; poate chiar că vor continua în serie și vor fi de o splendoare atât de caldă, încât nu le-ai face o cinste prea mare acordându-le chiar numele de zile de vară, cu condiția să faci abstracție de orbita soarelui de pe acum mai piezișă și de faptul că apunea mai repede. Însă acțiunea pe care această priveliște hibernală o exercita asupra

stării sufletești era mai tare decât toate mângâierile. Te așezai în fața ușii închise de la balcon ca să privești cu scârbă aceste vârtejuri de ninsoare – și Joachim, care încremenise așa, spuse cu un glas plin de năduf:

— Oare acum are de gând să o ia de la capăt?

Hans Castorp, stând îndărătul lui, în cameră, răspunse:

— Ar fi cam prea devreme, nu poate fi ceva definitiv, însă este drept că are un aspect înfiorător de definitiv. Dacă iarna constă în întuneric, zăpadă, frig și radiatoare calde, atunci iată că avem iarăși iarnă, nu e chip s-o negi. Iar dacă te gândești că abia am ieșit din iarnă și abia s-a terminat cu topirea zăpezilor – deși mi se pare, nu-i așa, că abia a fost primăvară – poți să te simți o clipă dezgustat, recunosc. Știu, situația te face să-ți fie lehamite de orice bucurie omenească de a trăi – dar lasă-mă să-ți explic ce vreau să spun. Vreau să spun anume că întreaga lume este organizată în chip firesc, astfel încât răspunde nevoilor omului și se potrivește bucuriei de a trăi, cred că ești de acord cu mine. Nu vreau să merg până la a afirma că ordinea firească a lucrurilor – drept pildă putem lua multe, mărimea Pământului, timpul care-i trebuie să se învârtească în jurul lui și al Soarelui, ritmul cosmic, dacă vrei – că ar fi toate calculate pe măsura nevoilor noastre, căci, dacă am afirma asta, ar fi o obrăznicie și o prostie, ar însemna că faci teologie, cum spun filosofii. Dar este simplu și evident că nevoile noastre și întâmplările generale și fundamentale se acordă între ele, slavă Domnului – și spun slavă Domnului pentru că este, în adevăr, un prilej să-l lauzi pe Dumnezeu – căci atunci când, la șes, vara sau iarna sosesc, vara sau iarna dinaintea lor s-au cufundat în trecut destul de demult pentru ca vara sau iarna să ni se pară iarăși bine-venite, și în acest fapt constă bucuria de a trăi. Dar aici, sus, la noi, atât ordinea, cât și potrivirea de care ți-am vorbit sunt tulburate, în primul rând pentru că aici nu există anotimpuri veritabile, după cum tu însuți ai remarcat într-o zi, ci numai zile de vară și zile de iarnă *pêle-mêle*, unele peste altele, și în al doilea rând deoarece aici, la noi, sus, timpul nu trece absolut deloc, astfel încât iarna viitoare, atunci când sosește, nu este deloc nouă, ci este veșnic aceeași; iar acest fapt explică neplăcerea cu care tu te

uiți pe fereastră.

— Mulțumesc, spuse Joachim, și acum, după ce ai explicat cum se întâmplă cu vremea, cred că ești atât de satisfăcut încât, pe deasupra, te simți mulțumit și de faptul că se întâmplă așa, cu toate că... Ei bine nu, adăugă Joachim, m-am săturat, este o porcărie. Toată această poveste este o formidabilă și dezgustătoare porcărie, și dacă în ceea ce te privește... Eu...

Și părăsi camera cu pași iuți, ba mai mult, trânti chiar și ușa și, dacă toate semnele nu erau înșelătoare, frumoșii lui ochi blânzi înotau în lacrimi.

Celălalt rămase stingherit, în urma lui. Nu luase în serios anumite hotărâri ale vărului său atâta vreme cât acesta se mărginise doar la amenințări verbale. Dar acum, când ceva ascuns se frământa sub trăsăturile chipului tăcut al lui Joachim și când se comporta așa cum o făcuse adineauri, lui Hans Castorp începu să-i fie teamă, deoarece înțelegea că acest militar era omul în stare să treacă la fapte – începu să-i fie teamă pentru amândoi, atât pentru sine însuși, cât și pentru celălalt. *Fort possible qu'il aille mourir*[122], gândi el, și cum fără nicio îndoială acesta era un fapt știut de la o a treia persoană, frământarea unei bănuieli mai vechi și niciodată potolită se amestecă în sufletul lui, în timp ce-și spunea: „Este cu putință să mă lase singur aici, sus – pe mine, care n-am venit decât să-i fac o vizită?! – ca să adauge: ar fi ceva nebunesc, un lucru înspăimântător, ar fi ceva atât de smintit și de groaznic, încât simt cum îmi îngheață fața, iar inima o ia razna, căci dacă rămân singur, aici, sus – și dacă pleacă, așa cum se va întâmpla întrucât este pur și simplu exclus să plec cu el – și dacă-i așa – însă, uite, numai gândindu-mă inima mi se oprește de tot – nu voi mai pleca de aici în vecii vecilor, deoarece niciodată nu voi mai regăsi drumul spre câmpie..."

Acestea au fost gândurile care l-au terorizat atunci pe Hans Castorp. Dar chiar în cursul aceleiași după-amiezi dori să știe exact cum aveau să se desfășoare lucrurile: iar Joachim își mărturisi planul, zarurile căzură, se dădu o luptă și se luă o

[122] „Foarte posibil că are să moară" (fr.). (n.tr.)

hotărâre.

După ceai coborâră în subsolul luminat, pentru examenul lunar. Era la începutul lui septembrie. Intrând în atmosfera uscată a sălii de consultații, îl găsiră pe doctorul Krokowski stând la locul lui, în fața biroului, în vreme ce consilierul aulic, cu chipul foarte vânăt, cu brațele încrucișate, stătea rezemat de perete, ținând într-o mână stetoscopul cu care se lovea ritmic pe umăr. Căsca, dând capul pe spate. „Poftă bună, copii!" spuse cu un glas obosit, manifestându-și, de altminteri, și în alte feluri starea destul de deprimată, de melancolie și de resemnare totală, în care se găsea. Fumase mult, fără îndoială! Dar mai fuseseră și tot felul de alte plictiseli, despre care verii auziseră vorbindu-se: niște incidente la sanatoriu de un soi destul de cunoscut. O fată tânără, numită Ammy Nölting, venită pentru prima dată toamna trecută și trimisă înapoi după nouă luni, în august, ca vindecată, se întorsese înainte de sfârșitul lui septembrie, deoarece „nu se simțise bine" acasă, iar în februarie fusese iarăși socotită complet restabilită fiind redată câmpiei, însă, pe la mijlocul lui iulie, își reluase locul la masa doamnei Iltis – deci această Ammy fusese surprinsă la ora unu noaptea cu un bolnav, numit Polypraxios, același grec care în seara Carnavalului făcuse senzație cu frumusețea picioarelor lui, un tânăr chimist al cărui tată avea, la Pireu, o uzină de coloranți – fusese, așadar, surprinsă în camera ei de o prietenă înnebunită de gelozie, care pătrunsese în zisa cameră pe același drum ca și Polypraxios, adică intrând pe balcon, și sfâșiată de durere și furie, în fața acestei descoperiri, scosese niște țipete înfiorătoare și provocase un tărăboi atât de nemaipomenit, încât despre această întâmplare se răspândi vestea în întreg sanatoriul. Behrens trebui să-i dea afară pe toți trei, pe atenian, pe Nölting și pe prietena ei, și tocmai discutase această afacere neplăcută cu asistentul său, la care Ammy, ca și rivala ei, urmaseră, de altfel, tratamentul particular. În tot timpul examinării continuă să vorbească de această afacere pe un ton trist și resemnat, căci avea o atât de desăvârșită virtuozitate a auscultației, încât era capabil să exploreze interiorul unui om în timp ce vorbea despre altceva și-i dicta asistentului ceea ce constatase.

— Da, da, *gentlemen,* afurisitul ăsta de libido, spuse el. Pe dumneavoastră, firește, aceste lucruri vă mai amuză încă. – Vezicular. – Dar unui conducător de sanatoriu, ca mine, poate să i se facă lehamite, da, da, puteți – voalare – puteți să mă credeți. Ce vreți să fac, dacă ftizia este nedespărțită de o anume poftă desfrânată? – Ușor sunet aspru. N-am fost eu acela care a hotărât astfel, dar mai înainte de a-ți da seama de ceva, stai aici ca un paznic de temniță. – Suflu scurt sub umărul stâng. Am făcut ancheta, am primit mărturisirea – da, poftă bună! Cu cât această gașcă de mincinoși este lăsată de capul ei, cu atât devine mai libertină. Eu preconizez studierea matematicilor. – Aici e mai bine, zgomotul a dispărut. – Să te ocupi de matematici, spun, este cel mai bun leac împotriva desfrânării. Procurorul Paravant era cumplit încercat de ispite, dar s-a aruncat asupra matematicilor, acum a ajuns la cvadratura cercului și asta îl potolește mult. Însă majoritatea sunt prea proști sau prea leneși pentru asta. Dumnezeu să-i ierte. – Vezicular. Vedeți dumneavoastră, eu știu perfect de bine că aici tineretul se desfrânează și o apucă pe căi greșite cu destulă ușurință, de altfel mai de mult am încercat să pun stavilă dezmățului. Dar atunci mi s-a întâmplat ca un frate sau un logodnic oarecare să mă întrebe în față: adică ce mă privește pe mine ce fac ei? De atunci, nu mai sunt decât medic. – Ușor ral în dreapta, sus.

Terminând cu Joachim, își strecură stetoscopul în buzunarul halatului și-și frecă ochii cu uriașa lui mână stângă, așa cum avea obiceiul s-o facă atunci când „ajungea la capăt", devenind melancolic. Apoi, mașinal și căscând în răstimpuri, își debită mica sentință:

— Haide, Ziemssen, deviza să-ți fie: mereu voios. Este adevărat că deocamdată lucrurile nu merg chiar așa cum scrie în manualul de fiziologie. Pe ici pe colo mai șchiopătează, iar cu Gaffky n-ai lichidat încă definitiv micile socoteli, ba, de curând, ai mai urcat cu un număr la scară – de data aceasta ai șase, dar nu-i cazul să te înspăimânți. Când ai venit aici erai mult mai bolnav, pot să ți-o dau în scris, și dacă mai stai încă cinci sau șase mici mense – știi doar că odinioară se spunea „mensa", și nu „lună". Este mult mai

drăguț. De altfel, m-am hotărât să nu mai spun altfel decât „mensa”…

— Domnule consilier aulic, începu Joachim…

Stătea în picioare, cu bustul gol, într-o atitudine țeapănă, cu pieptul în afară, cu călcâiele lipite, iar fața îi era tot atât de pătată ca în ziua în care Hans Castorp, într-o anumită împrejurare, observase pentru prima oară că acesta era felul în care pălea chipul bronzat al vărului său.

— Dacă mai faci, continuă Behrens, repezindu-și cuvintele, dacă-ți mai faci serviciul ostășesc încă o jumătate de anișor, ești un om făcut, poți să iei cu asalt Constantinopolul, vei ajunge atât de voinic încât te vor face generalissim al generalissimilor…

Cine știe ce-ar mai fi fost în stare să trăncănească în situația lui de vădită oboseală, dacă ținuta încremenită a lui Joachim și hotărârea lui neclintită de-a vorbi, anume de a vorbi cu curaj, nu l-ar fi făcut să-și piardă șirul.

— Domnule consilier aulic, spuse tânărul, îmi îngădui să vă informez că m-am hotărât să plec.

— Zău? Vrei să devii voiajor? Credeam că ai de gând ca, într-o zi, când te vei fi vindecat complet, să te faci soldat.

— Nu, domnule consilier aulic, trebuie să plec chiar acum, până-n opt zile.

— Spune-mi, te rog, aud bine? Arunci pușca și vrei s-o ștergi? Știi dumneata că asta înseamnă dezertare?

— Nu, domnule consilier aulic, nu aceeași este și convingerea mea. Trebuie să plec la regiment.

— Chiar dacă îți declar că peste o jumătate de an îți dau în mod neîndoios autorizația să pleci, dar că înainte de jumătate de an îmi este cu neputință?

Poziția lui Joachim devenise din ce în ce mai militărească. Își supse stomacul și spuse scurt, cu glasul înăbușit:

— Sunt aici de peste un an și jumătate, domnule consilier aulic. Nu pot să aștept mai mult. Domnul consilier aulic a spus la început un sfert de an. După aceea tratamentul mi-a fost prelungit, de fiecare dată, cu câte un sfert sau cu câte o jumătate de an, și cu toate acestea văd că tot nu sunt sănătos.

— E vina mea?

— Nu, domnule consilier aulic. Însă nu mai pot să aștept. Nu pot să aștept aici să mă vindec complet, dacă nu vreau să pierd prilejul potrivit. Trebuie să plec devale chiar acum. Îmi trebuie doar puțin timp ca să mă echipez și să fac unele pregătiri.

— Familia dumitale este de aceeași părere?

— Mama este de acord. Totul e aranjat. La 1 octombrie intru ca aspirant în regimentul al șaptezeci și șaselea.

— Cu orice risc? întrebă Behrens, privindu-l cu ochii injectați.

— La ordinele dumneavoastră, domnule consilier aulic, răspunse Joachim ale cărui buze tremurau.

— Haide, Ziemssen, în cazul acesta totul e în regulă. Consilierul aulic se schimbă la față, atitudinea i se destinse și nu mai insistă deloc. E-n regulă, Ziemssen. Șterge-o. Pleacă și drum bun! Văd că știi ce vrei, iei totul asupra dumitale, așadar, este, în adevăr, numai treaba dumitale, nu și a mea, începând din clipa în care-ți asumi răspunderea. Fiecare pentru sine. Pornești la drum fără nicio garanție, eu nu răspund de nimic. Dar să ne ferească Dumnezeu, poate că totul o să iasă foarte bine. Te duci să te dedici unei profesiuni în aer liber. Este perfect posibil să-ți priască și să ieși din încurcătură.

— Da, da, domnule consilier aulic.

— Ei, și acum, dumneata, tinere civil, ce-i cu dumneata? Pleci și dumneata în pelerinaj?

Era rândul lui Hans Castorp să răspundă. Stătea tot atât de palid ca și acum un an, pe timpul primei consultații, cea în urma căreia rămăsese aici. Stătea nemișcat, la fel ca în ziua aceea, și iarăși i se vedeau în mod distinct bătăile inimii între coaste. Spuse:

— Aș dori ca asta să depindă de părerea dumneavoastră, domnule consilier aulic.

— De părerea mea. Bine!

Și-l apucă de braț, îl trase la el, îl ciocăni și-l ascultă. Dar nu dictă nimic. Merse destul de repede. Când sfârși, spuse:

— Poți să pleci.

Hans Castorp bâigui:

— Cum… adică? Sunt sănătos?

— Da, ești sănătos. Despre pata din stânga, de sus, nici nu merită să mai vorbim. Temperatura dumitale nu depinde de ea. De unde provine, nu-ți pot spune. Dar îți pot spune că nu înseamnă mare lucru. Dacă-ți face plăcere, poți pleca.

— Dar… domnule consilier aulic… Cred că pentru moment nu vorbiți chiar serios.

— Chiar serios? Cum așa? Oare ce-ți închipui dumneata? În definitiv, tare-aș vrea să știu cam ce gândești despre mine. Drept cine mă iei? Un proprietar de dugheană?

Era un acces de mânie. Culoarea vineție a feței consilierului aulic se schimbă în violet, prin năvala unui sânge înfierbântat, cuta buzei i se accentuase sub mustața mică, în așa fel încât caninii superiori îi ieșeau în afară, își avântă capul ca un taur, iar ochii îi lăcrimau, umezi și injectați.

— Te rog! strigă el. Mai întâi, nu sunt deloc proprietar! Nu sunt aici decât un funcționar! Sunt medic! Nu sunt decât medic, mă înțelegi? Nu sunt codoș! Nu sunt un *signor Amoroso de Toledo* din frumosul Napoli, mă auzi bine? Sunt un slujitor al omenirii suferinde! Și dacă v-ați făcut o altă idee despre mine, puteți să vă duceți amândoi la dracu', puteți să vă duceți să vă spânzurați unde vreți după pofta inimii! Călătorie sprâncenată!

Părăsi odaia cu pași mari, ieșind pe ușa care dădea în sala de radioscopie, și o trânti după el.

Căutând un sfat, verii se întoarseră spre doctorul Krokowski, dar acesta din urmă era prea cufundat și pierdut în hârțoagele lui. Se grăbiră deci să se îmbrace. Pe scară, Hans Castorp spuse:

— Dar e îngrozitor. L-ai mai văzut vreodată în halul ăsta?

— Nu, niciodată într-o asemenea stare. Sunt accese de autoritate. Singurul lucru ce-ți rămâne de făcut este să le înduri fără să-ți pierzi sângele rece. Firește, era de mai înainte enervat la culme de chestiunea lui Polypraxios și a domnișoarei Nölting. Dar ai observat, continuă Joachim, ți-ai dat seama că la început bucuria de-a fi câștigat partida se revărsa din el și-i apăsa pieptul, iar apoi, cum s-a dezumflat și a capitulat când a înțeles că vorbesc serios? E de-ajuns să fii energic și să nu te lași legat la ochi. Acum, am întrucâtva un fel de învoire din partea lui – chiar el a spus că poate

o să ies din încurcătură – așa că peste opt zile plecăm… Adică peste trei săptămâni voi fi la regiment, se corectă el, lăsându-l pe Hans Castorp în afară de cauză și limitându-și la propria persoană optimismul exuberant.

Hans Castorp tăcu. Nu mai spuse nimic nici despre așa-zisa „învoire" căpătată de Joachim și nici despre a sa, care s-ar fi cuvenit totuși să fie deopotrivă discutate. Se pregăti pentru cura de odihnă, își puse termometrul în gură și din câteva mișcări repezi și sigure, cu o dexteritate desăvârșită, conformă cu practica îndeobște consacrată, despre care nimeni de la șes nu avea nici cea mai mică noțiune, se înfășură în cele două pături din păr de cămilă, apoi rămase nemișcat, un cilindru perfect, pe minunatul lui șezlong, în umiditatea rece a acestei după-amiezi de început de toamnă.

Norii de ploaie se târau pe jos, drapelul fantezist din grădină fusese luat, iar rămășițele de zăpadă rămăseseră agățate de crengile umede ale brazilor. De jos, din sala de odihnă, unde cu mult timp în urmă se auzise pentru prima dată vocea domnului Albin, se înălța un ușor murmur de voci urcând către urechea tânărului care-și făcea cura, și ale cărui degete și obraji înțepeniseră imediat de frig și umezeală. Dar se obișnuise și era recunoscător acestui fel de viață, singurul pe care și-l mai putea închipui, pentru avantajul pe care ți-l dădea de a sta astfel întins la adăpost și de a te putea gândi la orice.

Lucrul era hotărât, Joachim urma să plece. Radamente îi dăduse voie să plece – nu după ritualul obișnuit și nici așa cum ar fi plecat dacă ar fi fost sănătos, ci aprobându-i pe jumătate plecarea, adică înclinându-se în fața motivelor și a neclintirii lui Joachim. Acesta va coborî cu decovilul până la Landquart, de acolo la Romanshorn și apoi va păși dincolo de lacul adânc și întins pe care cavalerul din poezie îl trecea călare, și călătorind de-a lungul întregii Germanii, se va întoarce acasă. Va trăi acolo în lumea din câmpie, în mijlocul oamenilor care habar n-aveau de modul cum trebuia să trăiești, care nu știau nimic despre termometru, despre arta de a te împacheta, despre sacul îmblănit, despre cele trei plimbări zilnice, despre… era greu de spus, era greu să le înșiri pe

toate cele despre care cei de-acolo, de jos, nu știau nimic, dar gândul că Joachim, după ce trăise aici, sus, timp de mai bine de un an și jumătate, va fi silit să trăiască de acum înainte printre ignoranți – acest gând care nu-l privea decât pe Joachim și nu-l atingea decât de foarte departe pe el, Hans Castorp, și oarecum doar cu titlul de ipoteză – îl tulbură totuși atât de tare, încât închise ochii și făcu din mână un gest de apărare. „Imposibil, imposibil!" murmură el.

Dar, de vreme ce era imposibil, va mai putea continua să trăiască aici, singur, fără Joachim? Da. Câtă vreme? Până când Behrens îl va trimite acasă vindecat, temeinic vindecat, nu ca astăzi. Dar, în primul rând, asta era o dată ce nu putea fi prevăzută decât schițând în aer gestul imprevizibilului, așa cum făcuse Joachim într-o zi, iar în al doilea rând, putem spune oare că acest lucru imposibil va deveni după aceea posibil? Mai curând contrariul era adevărat. Și trebuia să recunoască în mod cinstit că tocmai acum i se întinsese o mână de ajutor, acum când imposibilul poate că nu era încă atât de imposibil cum putea deveni mai târziu – un ajutor și o călăuză care în absența lui Joachim, plecat atât de nechibzuit, aveau să-l readucă în câmpia pe care, bizuindu-se doar pe el însuși, risca să n-o mai găsească în vecii vecilor. Pedagogia umanistă l-ar îndemna imediat să apuce această mână și să primească această călăuză, dacă pedagogia umanistă ar fi surprins prilejul. Dar domnul Settembrini nu era decât reprezentantul unor fapte și puteri interesante care, totuși, nu erau singurele existente, fiind condiționate de altele – și la fel se petreceau lucrurile și cu Joachim. El era militar. Pleca aproape în clipa în care Marusia cea cu pieptul voluptuos urma să se întoarcă (se știa precis că trebuia să se întoarcă la 1 octombrie), în vreme ce lui, civilului Hans Castorp, plecarea i se părea – s-o spunem pe șleau – imposibilă, întrucât trebuia s-o aștepte pe Clavdia Chauchat, despre a cărei reîntoarcere nu se știa absolut nimic. „Nu aceeași este și convingerea mea", spusese Joachim atunci când Radamante pomenise despre dezertare, ceea ce, în legătură cu Joachim, fără îndoială că nu fusese decât o prostie și o aiureală din partea consilierului aulic cu mintea obosită. Pentru el însă,

pentru civilul din el, lucrurile stăteau oarecum altfel. Dar numai pentru el (da, fără nicio îndoială că așa era!). Și dacă s-a întins astăzi în acest frig umed, este tocmai pentru a deslușI această semnificație hotărâtoare din ceața stărilor lui sufletești – pentru el ar fi fost o dezertare, în adevăr, dacă ar fi folosit prilejul și ar fi plecat ca un sălbatic sau aproape ca un sălbatic, la șes, o dezertare față de răspunderile de care devenise perfect conștient în clipa când contempla imaginea acelei ființe superioare numită *homo Dei,* o trădare față de datoriile apăsătoare și pline de îndemnuri ale „cârmei" lui, pe care o depășeau greutățile, îndatoriri ce erau totuși atât de fermecătoare și de aventuroase, și cărora li se consacrase aici pe balcon, cât și în refugiul de deasupra văii împodobite cu flori albastre.

Își scosese termometrul din gură, cu tot atâta înverșunare cum o mai făcuse și în altă zi: atunci când se folosise pentru prima oară de acest gingaș instrument pe care i-l vânduse sora-șefă, și îl privi cu aceeași nepotolită curiozitate. Mercurul urcase în mod simțitor și arăta treizeci și șapte și opt, aproape și nouă.

Hans Castorp zvârli păturile de pe el, sări în picioare, făcu vreo câțiva pași repeziți prin cameră, până la ușa coridorului, dar se întoarse. Apoi întinzându-se iarăși pe șezlong, îl strigă încet pe Joachim, întrebându-l ce temperatură are.

— Nu mi-o mai iau, răspunse Joachim.

— Ei bine, eu am destul *tempus,* spuse Hans Castorp punând acest cuvânt, ca și doamna Stöhr, la același gen ca *humus.*

La care, dindărătul peretelui de sticlă, Joachim nu răspunse nimic.

Nici mai târziu nu spuse nimic, adică nici în ziua aceea, nici în cea următoare și nu se interesă nici de planurile și hotărârile vărului său, deși, dată fiind scurtimea răgazului până la plecare, ele trebuiau să se dezvăluie de la sine: prin fapte sau prin abținerea de la anumite fapte, iar el le află pe cea de-a doua cale. Se părea că optase pentru chietism, potrivit căruia a acționa înseamnă să jignești pe Dumnezeu, care își păstrează numai pentru El acest privilegiu. Oricum ar fi fost, activitatea lui Hans Castorp s-a redus, în intervalul acestor zile, la o vizită făcută lui

Behrens, adică la o convorbire pe care Joachim o știa de mai înainte atât de bine, încât pe cele cinci degete ale mâinii putea să-i calculeze desfășurarea și rezultatul. Vărul lui trebuise, desigur, să declare – ca să nu mai revină asupra acestui subiect – că pe viitor este hotărât să dea mai multă atenție vechilor și numeroaselor îndemnuri ale consilierului aulic, să aștepte vindecarea completă și să uite un cuvânt necugetat, rostit într-o clipă de proastă dispoziție; avea 37,8, nu se putea socoti liberat în toată regula și, neputând să interpreteze vorba rostită deunăzi de consilierul aulic în sensul unei îndepărtări la care el, Hans Castorp, nu avea sentimentul de a fi contribuit cu ceva, se hotărâse, după o matură chibzuință și în dezacord total cu vărul lui, Joachim Ziemssen, să mai rămână aici și să aștepte până va fi complet dezintoxicat. La care consilierul aulic răspunsese fără îndoială: „Bun și frumos!" și: „Fără supărare!" și: „Asta înseamnă să vorbești cu judecată", și: „Văzuse chiar de la început că Hans Castorp avea mai mult talent pentru boală decât ștrengarul ăla care-i un târâie-sabie." Și așa mai departe.

În felul acesta trebuie să se fi desfășurat conversația, potrivit calculelor aproximative ale lui Joachim. Așadar, nu spuse nimic, dar se mărgini să constate în tăcere că Hans Castorp nu lua parte la pregătirile lui de călătorie. De altfel, bunul Joachim era destul de preocupat de propriile nevoi. Și fără îndoială că nu se mai putea îngriji, pe deasupra, de soarta vărului său. În piept, cum era și firesc, îi tălăzuia o furtună. Ba încă era o fericire că nu-și mai lua temperatura și că spărsese termometrul, scăpându-l din mână, cum pretindea el; dacă și-ar fi luat-o, poate ar fi avut surprize neplăcute – în starea de surescitare în care se afla: când îmbujorat de o fierbințeală întunecată, când palid de bucurie și de o febrilă nerăbdare, fiindcă așa era Joachim acum. Nu mai putea să stea întins: Hans Castorp îl auzea toată ziua cum se plimba prin cameră; îl auzea mereu, de patru ori pe zi, în vreme ce la Berghof domnea poziția orizontală. Un an și jumătate! Și acum, deodată, să te vezi coborând în câmpie, acasă, să ajungi la regiment în mod real și chiar cu o semiînvoire! Nu era deloc un fleac, din orice punct de vedere ai privi, iar Hans Castorp își dădea seama de toate

acestea auzind cum vărul lui se plimba fără astâmpăr. Trăise aici optsprezece luni, străbătuse ciclul complet al anului și după aceea încă o jumătate de ciclu, se obișnuise foarte bine, se legase de această organizare, de această neclintită regulă de viață, cu săptămână fixă, pe care o păzise timp de șapte ori șaptezeci de zile, în orice fel de anotimp – și acum iată că se întorcea acasă, într-o lume străină, printre ignoranți! Câte greutăți de aclimatizare aveau să-l întâmpine acolo! Și oare mai putea fi de mirare că frământarea atât de intensă a lui Joachim nu era făcută numai din bucurie, ci și din spaimă și pe deasupra și din suferința despărțirii de lucrurile cu care se obișnuise atât de profund? – Chiar dacă nici nu mai pomenim de Marusia.

Bucuria însă îl copleșea. Inima și gura bunului Joachim nu făceau altceva decât s-o mărturisească mereu și cu prisosință. Nu mai vorbea decât despre el și se dezinteresa complet de viitorul vărului său. Spunea mereu cât de nou și proaspăt va fi totul, viața, el însuși, timpul – fiecare zi, fiecare ceas. Va avea iarăși un timp bine statornicit, ani de tinerețe trăiți agale și din plin. Vorbea despre mama sa, mătușa prin alianță a lui Hans Castorp, care avea ochii tot atât de negri și blânzi ca Joachim, despre mama sa pe care n-o văzuse tot timpul cât stătuse în creierul munților, deoarece, așteptându-l din lună în lună, din jumătate în jumătate de an, nu se hotărâse niciodată să-și viziteze fiul. Vorbea cu un surâs inspirat despre jurământul pe drapel pe care-l va depune în curând – solemnitatea avea loc chiar în prezența drapelului, a stindardului însuși, iar jurământul se depunea în împrejurările cele mai falnice.

— Zău? spuse Hans Castorp. Vorbești serios? Pe o coadă de lemn? Pe o bucată de pânză?

— Da, evident; iar la artilerie, jurământul se depunea pe tun, în chip simbolic.

— Ce obiceiuri romanțioase, ba chiar sentimentale, fanatice s-ar putea spune, observă civilul; la care Joachim, mândru și fericit, dădu aprobativ din cap.

Se pierdea în tot felul de pregătiri, achită ultima notă la administrație și începu să-și facă bagajele chiar în ajunul datei pe

care și-o fixase el singur. Își împachetă hainele de vară și cele de iarnă și-l rugă pe omul de la etaj să-i coasă sacul îmblănit și păturile din păr de cămilă în pânză de sac: poate că le voi folosi la marile manevre. Începu să-și ia rămas-bun. Făcu vizite de adio lui Naphta și lui Settembrini – singur, căci vărul său nu merse cu el și nici nu se interesă ce fel de aprecieri făcuse Settembrini atât în legătură cu apropiata plecare a lui Joachim, cât și despre faptul că nu era vorba și de plecarea lui Hans Castorp: căci îi păsa prea puțin dacă a spus: „Ia te uită, ia te uită!" sau: „Nu se poate!" sau amândouă deodată, ori, în sfârșit: *Poveretto.*

Apoi sosi ajunul plecării, ziua în care Joachim își îndeplini pentru ultima oară toate îndatoririle, făcând conștiincios fiecare cură de odihnă, fiecare plimbare prescrisă, și în care-și luă rămas-bun de la medici și de la infirmiera-șefă. Și, în sfârșit, sosi și ziua însăși, mult așteptata zi: Joachim veni la micul dejun cu ochii arzători și cu mâinile reci, căci nu dormise deloc toată noaptea și de altfel abia dacă mâncă ceva, iar când pitica îl anunță că bagajele fuseseră urcate în trăsură, sări de pe scaun ca să-și ia rămas-bun de la tovarășii de masă. Doamna Stöhr, spunându-i adio, vărsă câteva lacrimi, lacrimile superficiale și fără amărăciune ale omului simplu, dar în spatele lui Joachim, făcând profesoarei semn cu capul și clătinând mâna cu degete rășchirate, își exprimă, printr-o strâmbătură și un joc foarte vulgar al fizionomiei, îndoielile ce le avea atât asupra faptului dacă plecarea era îndreptățită, cât și asupra posibilităților de însănătoșire a lui Joachim. Hans Castorp, care tocmai își golea ceașca, stând în picioare pentru a-l urma imediat pe vărul lui, o văzu. Mai rămăsese să împartă bacșișurile și să răspundă în hol urării oficiale a reprezentantului administrației. Ca întotdeauna, se aflau de față și pacienți pentru a asista la plecare: doamna Iltis cu „steriletul" ei, domnișoara Levi cu tenul de fildeș și depravatul Popov cu logodnica lui. Când trăsura cu roata din spate frânată coborî panta, cei rămași pe scări îi făcură semne cu batistele. Lui Joachim i se oferiră trandafiri. Purta pălărie. Hans Castorp, nu.

Dimineața era splendidă, prima zi cu soare după atâta vreme urâtă. Schiahornul, Turnurile verzi, piscul de la Dorfberg se

înălțau în azur ca niște semnale neclintite, iar privirile lui Joachim poposiră pe ele. Aproape că-i păcat, spuse Hans Castorp, că vremea s-a făcut atât de frumoasă tocmai la plecare. Este în splendoarea aceasta o oarecare răutate, căci o vreme urâtă făcea o impresie mai reconfortantă și ușura despărțirea. La care Joachim răspunse că nu simțea nicio nevoie să-i fie ușurată, mai cu seamă că o asemenea vreme era foarte bună pentru instrucția pe câmp și că o să aibă nevoie de ea și jos. Apoi nu mai spuseră nimic. Este adevărat că nici nu mai aveau mare lucru să-și spună, ținând seama de împrejurări. Și, în plus, portarul șchiop stătea în fața lor pe capră, alături de birjar.

Cocoțați și zgâlțâiți pe pernele tari ale trăsurii, trecură pârâiașul și calea ferată îngustă, după aceea apucară pe drumul paralel cu șinele și mărginit ici și colo de case, și, în sfârșit, se opriră în piața pietruită din fața gării din Dorf, care nu era decât un fel de șopron. Hans Castorp recunoscu totul cu spaimă. Nu mai revăzuse gara de la sosirea lui, din acea înserare, în urmă cu treisprezece luni. „Aici am sosit”, spuse el absolut inutil, la care Joachim răspunse: „Mda, aici”, și plăti birjarul.

Același funcționar șchiop, dar vrednic, avu grijă de toate, de bilet, de bagaje. Stăteau pe peron, în picioare, unul lângă altul, aproape de trenul cu vagoane mici, în fața compartimentului capitonat în cenușiu, unde Joachim își ocupase locul așezând paltonul, pătura făcută sul și buchetul de trandafiri.

— Ei, acum du-te și-ți depune romanțios jurământul! spuse Hans Castorp.

— Se face, îi răspunse Joachim.

Și după aceea, ce se mai petrecu? Își încredințară unul altuia transmiterea de salutări, pentru cei de jos, pentru cei de sus. Apoi Hans Castorp nu mai făcu altceva decât să deseneze cu bastonul pe asfalt. Dar tresări când auzi strigându-se: „Poftiți în vagoane”, și-l privi pe Joachim, iar acesta îl privi și el. Își dădură mâna. Hans Castorp zâmbi vag; ochii celuilalt îi aruncară în grabă o privire serioasă și tristă.

— Hans! spuse el – Dumnezeule atotputernic! mai existase oare pe lume un lucru atât de neplăcut? Îl striga pe Hans Castorp pe

numele lui mic. Nu-i mai spunea „tu” sau „băiete”, așa cum o făcuse întotdeauna, ci iată că rupând dintr-odată cu toate obiceiurile lor de severitate și de rezervă, îl strigase cu o exuberanță tulburătoare pe numele lui! Hans! îi spuse el și cu o înfrigurare urgentă strângea mâna lui Hans Castorp care nu putea să nu-și dea seama că ceafa lui Joachim, după o noapte de nesomn și-n frigurile plecării, tremura cum i se întâmpla și lui când era la „cârmă”. Hans, spuse el stăruitor, să vii cât mai iute după mine!

Apoi sări pe scară. Portiera se închise, se auzi un fluierat, tampoanele vagoanelor se ciocniră între ele, mica locomotivă se opinti, trenul porni. Pe fereastră, călătorul făcu semn cu pălăria, celălalt, rămas în urmă, făcu semn cu mâna. Singur, cu inima răscolită, Hans Castorp mai întârzie mult timp pe peron. Apoi o luă încet pe drumul pe care Joachim îl condusese odinioară.

Atac respins

Roata se învârtea. Arătătorul înainta. Florile orhideei de munte și ale cozii-șoricelului se scuturaseră, tot așa și ale garoafei sălbatice. Steluțele de un albastru atât de adânc, gențiana, brândușa palidă și veninoasă începură să răsară iarăși prin iarba umedă, iar deasupra pădurilor se aprindea o lumină roșiatică. Echinocțiul de toamnă trecuse, Sărbătoarea Tuturor Sfinților era pe undeva pe aproape, și pentru consumatorii cei mai iscusiți ai timpului postul Crăciunului se și apropia cu ziua cea mai scurtă, și la sfârșit cu sărbătoarea Crăciunului. Însă mai veniră și zile frumoase de octombrie – zile aidoma aceleia în care verii văzuseră tablourile în ulei ale consilierului aulic.

De la plecarea lui Joachim, Hans Castorp nu mai stătea la masa doamnei Stöhr, adică la aceea de la care doctorul Blumenkohl plecase pentru a muri și unde Marusia își înăbușea, odinioară, în batista parfumată cu portocal, o veselie fără motiv. Acum, acolo stăteau pacienți proaspăt sosiți, cu totul necunoscuți. Dar prietenului nostru, care împlinea a doua lună din al doilea an, administrația îi dădu un alt loc, la o masă vecină, așezată de-a

curmezișul celeilalte, mai aproape de ușa din stânga de la verandă, între vechea lui masă și masa rușilor bine, pe scurt, la masa lui Settembrini. Da, Hans Castorp stătea acum pe vechiul loc al umanistului, adică tot la capătul mesei, în fața locului rezervat medicului, fiindcă la fiecare dintre cele șapte mese un loc rămânea rezervat consilierului aulic sau asistentului său.

Tocmai acolo, la acest capăt de masă, la stânga locului de onoare al medicului, ședea pe mai multe perne un mexican cocoșat, fotograful amator. Prezența lui avea ceva din a unui surd, din cauză că nu cunoștea nicio limbă străină, iar alături de el își avea locul bătrâna domnișoară din Transilvania care, așa cum se plânsese mai demult și Settembrini, pisa mereu lumea trăncănind despre cumnatul ei, deși nimeni nu știa și nici nu voia să știe nimic despre acest individ. Putea fi văzută la anumite ore din zi, făcând de-a lungul balustradei balconului exerciții de respirație și bombându-și pieptul uscat, cu ajutorul unui bastonaș cu mânerul de argint de Tuia, pus de-a curmezișul pe ceafă și de care se folosea deopotrivă și în plimbările reglementare. În fața ei stătea un ceh, căruia îi ziceau domnul Wenzel deoarece nimeni nu știa să-i pronunțe numele de familie. La vremea lui, domnul Settembrini se silise de câteva ori să pronunțe șirul divers de consoane din care se compunea acest nume – desigur nu în mod serios, ci numai pentru a face în glumă dovada nobilei sale incapacități de latin în fața acestui talmeș-balmeș barbar de sunete. Cu toate că era gras ca un bursuc și se remarca în mod deosebit printr-o poftă de mâncare extraordinară chiar și printre oamenii de-aici, de sus, cehul acesta spunea mereu, de patru ani, că va muri. În timpul reuniunilor de seară cânta uneori la o mandolină împodobită cu panglici, cântece din țara lui, și vorbea despre ogoarele de sfeclă de zahăr, pe care lucrau fete frumoase. Lângă el stătea Hans Castorp, apoi, de o parte și de alta a mesei erau doamna și domnul Magnus, berarii din Halle. Era o pereche copleșită de melancolie, deoarece amândoi pierdeau substanțele a căror asimilare este esențială – domnul Magnus zahăr, doamna Magnus albumină. În special palida doamnă Magnus pierduse parcă orice urmă de speranță; răspândea în jurul ei o mare

goliciune sufletească, ceva ca o adiere de hrubă, reprezentând astfel, într-un mod mult mai evident decât inculta doamnă Stöhr, un fel de sinteză definitivă a bolii și prostiei, fapt care-l izbise din punct de vedere moral pe Hans Castorp și pentru care fusese dojenit de domnul Settembrini. Domnul Magnus dispunea de un spirit mai pătrunzător și mai spontan, cu toate că nu acționa decât în direcția în care ațâța odinioară nerăbdarea literară a lui Settembrini. Dar pe deasupra mai era și irascibil și se certa de foarte multe ori cu domnul Wenzel, discutând politică sau alte chestiuni. Căci aspirațiile naționale ale boemianului îl iritau și, în plus, cehul se declara adept al antialcoolismului și judeca cu o severitate exagerată profesia berarului, în vreme ce acesta, congestionat la față, apăra calitățile din punct de vedere sanitar ale băuturii de care interesele lui erau atât de strâns legate. În astfel de împrejurări domnul Settembrini intervenea odinioară cu o glumă care împăca lucrurile; însă, în locul acestuia, Hans Castorp nu se simțise chiar atât de abil și nu putea să-și asume suficientă autoritate ca să-l înlocuiască.

Nu avea relații personale decât cu doi dintre comeseni: unul era A.K. Ferge, din Petersburg, vecinul din stânga, cel atât de încercat de suferințe, care cu smocul lui de mustață roșcat-castanie vorbea despre fabricarea cauciucurilor și despre ținuturile îndepărtate, despre Cercul Polar și despre iarna veșnică de la Capul Nord, și uneori făcea câte o mică plimbare cu Hans Castorp. Celălalt, care în limita posibilităților li se alătura ca al treilea din grup și își avea locul la capătul opus al mesei, lângă mexicanul cocoșat, era tânărul din Mannheim, cu părul rar și dinții stricați, numit Wehsal, Ferdinand Wehsal, comerciant de meserie, ai cărui ochi încețoșați de o aprigă dorință fuseseră atâta vreme agățați de făptura gingașă a doamnei Chauchat, și care, de la Carnaval, căuta stăruitor prietenia lui Hans Castorp.

O făcea cu încăpățânare și umilință, cu un devotament slugarnic, care îi inspira lui Hans Castorp un sentiment de repulsie și spaimă în același timp, deoarece îi pricepea sensul de complicitate, dar se silea să răspundă într-un chip cât mai uman la aceste avansuri. Cu privirea liniștită, căci știa că și cea mai mică încrun-

tare a sprâncenelor era de ajuns să-l sperie pe bietul om care se trăgea înapoi și se făcea mic, Hans Castorp suporta comportările slugarnice ale lui Wehsal care nu pierdea niciun prilej să se încline în fața lui și să-i facă mici servicii, ba câteodată îi mai îngăduia să-i ducă pardesiul în timpul plimbărilor – și Wehsal i-l ducea pe braț cu un anume zel fierbinte – în sfârșit, mai suporta și conversația anostă a acestui mannheimez. Lui Wehsal îi plăcea să pună întrebări, ca de pildă dacă avea vreun sens și era înțelept să-i spui unei femei că o iubești, când ea nici nu voia să știe de tine – adică dorea să afle ce credeau domnii despre declarația *fără speranță.* Cât despre el însuși, domnul Wehsal făcea mare caz, afirmând că de acest lucru depindea o fericire nespusă. Dacă, în adevăr, gestul mărturisirii trezea silă și cerea multă umilință, în schimb te apropia oricum de subiectul iubirii tale, îl făcea părtaș cu însăși intimitatea mărturisirii, în atmosfera propriei tale pasiuni, și chiar dacă totul s-ar fi isprăvit, chinurile fără sfârșit nu erau prea scump plătite prin fericirea deznădăjduită a unei clipe, căci mărturisirea înseamnă violență, și cu cât dezgustul este mai mare, cu atât e mai mare și plăcerea. Auzind acestea, pe chipul lui Hans Castorp trecu o umbră care-l făcu pe Wehsal să bată în retragere, deși, la drept vorbind, ea se datora mai degrabă prezenței blândului Ferge – căruia, cum o sublinia adesea, toate lucrurile înalte și complicate îi erau absolut străine – decât mândriei și austerității eroului nostru. Cum ne silim mereu să nu-l prezentăm nici mai bun și nici mai rău decât era, trebuie să precizăm că sărmanul Wehsal insistă într-o seară – în termeni foarte discreți, pe când se aflau numai ei singuri – ca Hans Castorp să-i dezvăluie câteva amănunte în legătură cu evenimentele și experiențele unei anumite nopți de Carnaval, iar Hans Castorp dădu curs acestei rugăminți cu o bunăvoință liniștită, fără ca acest dialog în șoaptă – și insistăm ca lectorul să ne creadă că așa s-au petrecut lucrurile – prin urmare, fără ca discuția să fi avut ceva libertin sau mârșav. Cu toate acestea, avem unele motive s-o lăsăm deoparte, adică să păstrăm tăcerea față de cititorul nostru și ne mărginim să adăugăm că, începând din acea zi, Wehsal începu să care pardesiul simpaticului Hans Castorp cu și mai mare devotament.

Atât deocamdată despre noii tovarăși de masă ai lui Hans Castorp. Locul din dreapta lui era liber și nu fusese ocupat decât în mod trecător, vreme de câteva zile: de un vizitator, așa cum fusese și el la început, de o rudă, de un invitat, de un musafir de la șes, cum s-ar putea spune – într-un cuvânt, de unchiul lui Hans, James Tienappel.

Căpătase proporții de adevărată aventură faptul că un reprezentant și emisar al orașului natal ședea pe neașteptate alături de el, având încă în țesătura costumului de stofă englezească atmosfera vechii, depărtatei vieți trecute, a unei vieți „superficiale", adânc înmormântate. Însă lucrurile trebuiseră să ajungă aici. De multă vreme Hans Castorp aștepta netulburat o asemenea ofensivă pornită de la șes și prevăzuse în mod logic chiar persoana care va fi însărcinată cu această iscodire – ceea ce, de altfel, nici nu fusese prea greu de prevăzut, căci Peter cel veșnic plecat pe mare nu putea fi pus la socoteală, iar în ceea ce-l privea pe bătrânul unchi Tienappel, se știa că nici o pereche de boi n-ar fi fost de ajuns ca să-l urce în aceste ținuturi a căror presiune atmosferică îi inspira atâtea temeri. Nu, James era singurul care putea fi trimis să se intereseze de cel ce lipsea de acasă; numai că Hans Castorp îl așteptase să sosească mai curând. Dar de când Joachim se întorsese singur și fusese obligat să dea familiei toate informațiile cerute și absolut necesare, clipa atacului sosise, așa că Hans Castorp nu manifestă nici cea mai mică surprindere când, exact la paisprezece zile după plecarea lui Joachim, portarul îi înmână o telegramă pe care o deschise neîndoindu-se măcar o clipă de conținutul ei, și care-i aducea știrea apropiatei sosiri a lui James Tienappel. Avea unele treburi în Elveția și cu acest prilej se hotărâse să facă și o mică excursie până la altitudinea unde se găsea Hans. Și astfel, își anunță sosirea peste trei zile.

„Bine", gândi Hans Castorp. „Minunat", își mai spuse el. Ba, chiar adăugă în sine ceva cam de felul acesta: „Poftiți, vă rog!" Și gândindu-se la cel care urma să sosească, își mai zise: „Dacă ai ști cât de cât despre ce este vorba!" Pe scurt, primi știrea cu cea mai mare liniște, o comunică, de altfel, și consilierului aulic Behrens, iar la administrație reținu o cameră – cea a lui Joachim mai era

liberă – și a treia zi, cam pe la ora la care el însuși sosise, adică aproape pe la ora opt seara, de altfel se și înserase, o porni spre gara de la Dorf cu aceeași trăsură cu care-l însoțise și pe Joachim, ca să-l întâmpine pe trimisul celor de la șes, venit să vadă cum stau lucrurile.

Când trenul sosi în gară, el se găsea pe peron, cu capul gol, tenul puternic bronzat și numai în haină, în fața portierei din spatele căreia se ivi rubedenia pe care o invită să coboare. Consulul Tienappel – care, de fapt, era numai viceconsul, dar îl mai înlocuia și pe bătrân în mod foarte onorabil în funcțiile lui oficiale – coborî înfrigurat și înfășurat în palton, căci seara senină de octombrie se arăta a fi, în adevăr, atât de rece, încât nu lipsea decât foarte puțin ca să poți spune că era o vreme numai bună de îngheț, ba chiar că spre zori înghețul se va produce cu siguranță, așadar, coborî din compartiment și manifestă o plăcută surpriză – în maniera puțin reținută și foarte civilizată a germanului din nord-vest – își salută nepotul, insistând mai ales asupra mulțumirii ce-o simțea constatând ce bine arăta, apoi se văzu scutit de către portarul șchiop să mai poarte grija bagajelor și se sui împreună cu Hans Castorp în trăsura cu scaunele înalte și tari. Porniră sub un cer spuzit de stele, iar Hans Castorp, cu capul dat pe spate și cu arătătorul în aer, începu să-i tălmăcească unchiului elementele hărții cerești, descriindu-i cu vorbe și gesturi cutare sau cutare constelație sclipitoare, arătându-i planetele pe numele lor – pe când celălalt, mult mai atent la persoana însoțitorului său decât la universul stelar, își spunea în sine că toate acestea erau totuși foarte posibile și că nu era neapărat nebun fiindcă vorbea tocmai acum și atât de neașteptat despre stele, când, de fapt, ar fi putut discuta despre atâtea alte lucruri mult mai importante. Dar oare de când cunoștea atât de bine toate acele astre îndepărtate? îl întrebă pe Hans Castorp; la care el îi răspunse că și-a însușit această știință în timpul serilor când își făcea cura de odihnă, pe balcon, primăvara, vara, toamna și iarna.

— Cum, stăteai noaptea întins pe balcon?!

— O, da. Și nici consulul nu va putea face altfel. Nu va avea niciun mijloc de scăpare.

— Desigur, bineînțeles! spuse James Tienappel cu amabilitate, simțindu-se intimidat. Nepotul și fratele lui adoptiv vorbea potolit și monoton. N-avea pălărie, n-avea palton și stătea liniștit cu tot frigul aspru, aproape geros, al acestei seri de toamnă.

— Nu ți-e frig chiar deloc? îl întrebă James, deoarece el tremura sub stofa groasă a paltonului, iar felul lui de a vorbi avea ceva care era totodată precipitat și înțepenit, arătând că dinții abia se mai puteau ține ca să nu clănțăne.

— Nouă nu ne e frig, răspunse Hans Castorp liniștit și scurt.

Consulul nu se mai sătura să-l privească dintr-o parte, pe furiș.

Hans Castorp însă nu se interesă nici de rudele și nici de prietenii de-acasă. Primi, mulțumind liniștit, salutările pe care James i le transmise de la cei din vale, chiar și pe ale lui Joachim care se și afla la regiment și strălucea de fericire și de mândrie, și nu ceru nicio altă veste asupra situației de acasă. Tulburat de ceva nelămurit și fără să poată spune dacă sentimentul acesta emana de la nepot sau dacă nu cumva se datora propriei stări fizice, James se uita în jurul lui fără să vadă mare lucru din priveliștea văii dintre munți și aspira adânc aerul pe care, pe când îl expira, îl califica drept minunat. Desigur, îi răspunse celălalt, căci nu degeaba era atât de renumit. Aerul acesta avea însușiri remarcabile. Cu toate că accelera combustia generală, ajuta trupul să asimileze albumina. Acest aer era în stare să vindece orice boală pe care un om o purta în el în stare latentă, însă începea prin a-i grăbi în mod vădit evoluția, determinând printr-un proces organic general o irumpere oarecum festivă a respectivei boli.

— Explică-mi, te rog, în ce sens festivă?

— Dar desigur! Cum, încă nu observase oare că izbucnirea unei boli avea ceva plăcut, constituind într-un fel o sărbătoare a trupului?

— Da, bineînțeles, se grăbi să răspundă unchiul, căruia nu-i venea să-și creadă urechilor, apoi îl anunță pe Hans Castorp că are de gând să stea opt zile, adică o săptămână; eventual șapte zile sau poate numai șase. Și fiindcă se convinsese că Hans Castorp se restabilise într-un chip mulțumitor, ba chiar remarcabil, datorită unei șederi care, de altfel, se prelungise mult dincolo de toate

așteptările, presupunea că se vor întoarce împreună acasă.

— Ei, ei, n-o lua chiar atât de repede, îi spuse Hans Castorp.

Și adăugă că James discuta exact ca oamenii de la șes. Dar n-avea decât să privească puțin în jurul lui, să se aclimatizeze puțin și avea să vadă că părerile i se vor schimba de la sine. Fiindcă esențial era să se vindece definitiv, să obțină un rezultat definitiv; acesta era lucrul cel mal important; dovadă fiind faptul că Behrens îi mai dăduse de curând încă șase luni. La care unchiul, începând a-i spune „Băiatule", îl întrebă dacă nu se smintise. „Oare te-ai smintit complet?" Vacanța asta durase cinci trimestre, iar el vorbea acum de încă o jumătate de an! Pentru numele lui Dumnezeu, credea oare că mai putea risipi atât timp? Dar Hans Castorp râse liniștit și scurt, cu capul înălțat spre stele. Da, timpul! Dar mai înainte de a avea dreptul să vorbească, James ar trebui să înceapă prin a-și reconsidera mentalitatea pe care a adus-o odată cu ființa lui, aici, sus, adică însăși ideea sa asupra timpului omenesc. Nu, în interesul lui Hans, chiar mâine va vorbi serios cu domnul consilier aulic, îi făgădui Tienappel.

— Fă-o! îi spuse Hans Castorp. O să-ți placă. Este o fire interesantă, în același timp energică și melancolică.

Apoi îi arătă luminile sanatoriului de la Schatzalp și-i vorbi ca din întâmplare despre cadavrele transportate pe pista de bob.

Domnii luară împreună masa de seară la restaurantul de la Berghof, după ce Hans Castorp își conduse mai întâi musafirul în camera lui Joachim, ca să se poată aranja puțin. Camera, îi spuse Hans Castorp, fusese dezinfectată cu H_2CO tot atât de serios ca și când n-ar fi avut loc o plecare nesăbuită, prin urmare, nu un *exodus,* ci un *exitus.* Și cum unchiul îl întrebă de sensul acestei expresii…

— Jargon, îi spuse nepotul, o expresie locală, Joachim a dezertat – a dezertat pentru drapel, căci se mai întâmplă și de astea. Dar grăbește-te, ca să mai apuci mâncarea caldă!

Așadar, luară loc în restaurantul confortabil și încălzit, la o masă așezată mai sus. Pitica îi servi cu râvnă și James comandă o sticlă cu vin de Burgundia, care a fost adusă într-un coșuleț. Ciocniră paharele, iar dulcea căldură a vinului îi învălui. Mezinul îi

vorbi despre viața de aici de-a lungul anotimpurilor, despre anumite întâmplări din sufragerie, despre pneumotorax, al cărui procedeu i-l explică, citând și cazul blândului Ferge, și se lungi în tot felul de precizări asupra senzației penibile a șocului pleural, fără să omită cele trei sincope diferite în care domnul Ferge spunea că se prăbușise odată cu halucinația mirosului care jucase un rol hotărâtor în timpul șocului și cu râsul în care izbucnise pe când leșina. Numai el susținu întreaga conversație. James mâncă și bău zdravăn, așa cum avea obiceiul, dar cu o poftă și mai mare, atâtată de schimbarea de aer și de călătorie. Totuși, câteodată se întrerupea, rămânea cu gura plină, uitând să mestece, cu cuțitul și furculița încrucișate pe farfurie, și-l privea insistent pe Hans Castorp, deși părea că nici nu-și dă seama de acest lucru, după cum nici Hans Castorp nu părea că observă ceva. Dar pe tâmplele consulului Tienappel, acoperite cu păr blond, se vedeau vinele umflate.

Nu se vorbi absolut nimic nici despre întâmplările de acasă, nici despre chestiunile personale și familiale, nici despre oraș, nici despre afaceri și nici despre firma Tunder & Wilms, șantier, fabrică de mașini și fierărie, care aștepta întoarcerea tânărului stagiar – ceea ce, firește, era atât de departe de a fi singura ei grijă, încât te puteai întreba dacă într-adevăr îl mai aștepta. Ce-i drept, James Tienappel atinsese în treacăt toate aceste subiecte în timpul cât merseseră cu trăsura, ba chiar și mai târziu – dar toate fuseseră înlăturate și nu mai aveau nicio putere după ce se izbiseră de indiferența liniștită, hotărâtă și firească a lui Hans Castorp, de ceva din el de neatins și distant, care te făcea să te gândești la nepăsarea lui față de răcoarea serii de toamnă și la această vorbă: „Nouă nu ne e frig”. Și poate din cauza asta, unchiul său îl privea uneori atât de fix. Se vorbi și despre superioară, de asemenea despre medici și despre conferințele doctorului Krokowski – precum și de faptul că James ar fi putut eventual să asiste la una dintre ele, dacă avea de gând să stea opt zile. Cine-i sugerase nepotului că unchiul ar fi dispus să asiste la conferință? Nimeni. Dar lui i se părea un lucru foarte firesc – manifestat de altfel printr-o siguranță plină de liniște care presupunea de la sine că

numai ideea de a nu asista ar trebui să i se pară celuilalt o imposibilitate – iar unchiul se sili să îndepărteze orice bănuială asupra acestui lucru, cu un grăbit „Desigur, bineînțeles", atât de puternică era convingerea percepută în mod confuz, dar poruncitoare, care-l silea pe domnul Tienappel în acea clipă să se uite la nepotul său cu gura căscată, căci căile respiratorii i se astupaseră, deși, după știința lui, consulul nu avea guturai. Își asculta nepotul vorbind despre boala care aici constituia o temă de interes oarecum profesional a tuturora și despre cum unii aveau predispoziții pentru ea; Hans Castorp îi dădu de exemplu însuși cazul lui, care era fără gravitate, însă greu de vindecat, îi arătă efectul pe care-l produc bacilii asupra celulelor ramificațiilor căilor respiratorii și asupra alveolelor pulmonare, îi vorbi despre formarea tuberculilor și a toxinelor solubile, despre descompunerea celulelor și despre cazeinizare, în privința căreia întrebarea era de a ști dacă procesul se va opri la o calcificare și deci printr-o cicatrizare conjunctivă sau dacă, dimpotrivă, se va dezvolta, înmulțindu-și focarele și dacă va săpa caverne din ce în ce mai adânci, distrugând organul. Consulul mai auzi vorbindu-i-se și despre forma accelerată și galopantă a acestui proces care în câteva luni, ba chiar și-n câteva săptămâni, ducea la *exitus,* și mai auzi despre pneumotomie, o operație pe care consilierul aulic o făcea într-un mod magistral, adică rezecția plămânului care urma să fie aplicată mâine sau în orice caz în curând unei bolnave sosite de câteva zile, bolnavă care era într-o stare foarte gravă: o scoțiancă fermecătoare pe vremuri, dar care fiind atinsă de *gangraena pulmonum,* cu alte cuvinte de o cangrenă a plămânului, era cuprinsă acum de un proces de descompunere cu forme negreverzui și de aceea era silită să respire toată ziua acid fenic vaporizat, ca să n-o înnebunească greața de ea însăși – și iată că, deodată, se petrecu ceva neobișnuit, deoarece consulul izbucni în râs fără să vrea, ba chiar spre vădita lui încurcătură. Se apucă așa, ca din senin, să hohotească, își reveni, se stăpâni cu o figură speriată, tuși și se strădui să disimuleze cu orice chip această pornire absurdă, liniștit și neliniștit în același timp – constatând iarăși că Hans Castorp nu se sinchisea câtuși de puțin de un

incident ce nu-i putuse scăpa, dar îl neglija cu o neatenție care desigur că nu era datorată nici tactului și nici considerațiilor de politețe, ci părea să fie pur și simplu indiferență, o indulgență determinată de un fel de nepăsare îngrijorătoare, ca și cum s-ar fi dezvățat de multă vreme să se mai mire de asemenea întâmplări. Dar fie că abia după aceea consulul avea de gând să dea accesului sau de ilaritate o justificare cât de cât întemeiată și logică, fie din altă cauză – începu, cu vinele de la tâmple umflate, să vorbească pe neașteptate, așa ca între bărbați, despre o pretinsă „șanteză" de cabaret, o muierușcă afurisită, care tocmai atunci făcea furori în cartierul St Pauli și ale cărei farmece și temperament, pe care el le descria nepotului, tăiau răsuflarea bărbaților din Hamburg. Pe când povestea, limba începu să i se împleticească, însă își dădu seama că nu era cazul să se neliniștească, deoarece răbdarea plină de indiferență a tovarășului său de masă era parcă dispusă să-i tolereze și această manifestare. Totuși, încetul cu încetul sfârși prin a simți atât de clar marea oboseală a călătoriei, încât cam pe la ora zece și jumătate îi propuse să urce în cameră și, în sinea lui, se simți foarte puțin mulțumit când îl întâlniră în hol și pe doctorul Krokowski, despre care vorbiseră de câteva ori la masă; doctorul tocmai își citea ziarul lângă ușa unuia dintre saloane, și nepotul îl prezentă. Dar la cuvintele energice și sprintene pe care i le adresă medicul, consulul aproape nu se pricepu să răspundă decât: „Desigur, bineînțeles!" și fu fericit când, puțin mai târziu, Hans Castorp – spunându-i că va veni a doua zi dimineață la ora opt să-l ia la micul dejun – părăsi prin balcon camera dezinfectată a lui Joachim, ca să intre în a sa, și când cu țigara lui obișnuită de seară putu în sfârșit să se trântească în patul dezertorului. Și n-a lipsit mult ca să mai provoace și un incendiu, căci adormi în două rânduri cu țigara aprinsă în gură.

James Tienappel – căruia Hans Castorp îi spunea când „unchiul James" când „James" pur și simplu – era un domn cu picioare lungi, de vreo patruzeci de ani, îmbrăcat cu stofă englezească și cu lenjerie de o prospețime de petală, cu părul rar și galben ca gușa canarului, cu ochii albaștri apropiați unul de celălalt, cu o mustăcioară de culoarea paiului, tăiată cu grijă, și

niște mâini deosebit de îngrijite. Soț și tată de câțiva ani, fără ca pentru asta să fi fost nevoit să părăsească vila spațioasă a bătrânului consul de pe calea Harvestehud – căsătorit cu o tânără din cercul celor apropiați familiei, care era tot atât de civilizată și fină ca și el și vorbea iute, dar fără să ridice tonul, cu aceeași politețe rafinată ca și el, James era la el acasă un om de afaceri foarte energic, circumspect și de o indiferență realistă, cu toată eleganța lui, dar într-un alt mediu, adică acolo unde domneau alte obiceiuri, cum ar fi în călătorie sau, de pildă, în Germania de Sud, firea lui căpăta ceva prevenitor și precipitat, o complezență politicoasă și grăbită parcă să se renege pe sine, și care nu dovedea nicidecum o lipsă de încredere în propria cultură, ci mai degrabă conștiința exclusivismului ei, dar și dorința de a-și ascunde într-un mod cât mai eficace felul aristocratic de a fi, nevrând să se întrevadă nimic din uimirea în fața unor forme de existență care i se păreau de necrezut. „Firește, desigur, bineînțeles!" se grăbea el să spună, pentru ca nimănui să nu-i treacă prin minte că deși era foarte bine-crescut, era totuși mărginit. Venit aici cu o atribuție precisă și concretă, ce-i drept, anume cu intenția și misiunea să îndrepte cu energie situația, să-și „decongeleze" tânăra rudă întârziată, cum se exprima el în sinea lui, și s-o aducă acasă, avea totuși conștiința că operează pe un teren străin – și simțise chiar din prima clipă că aici îl întâmpina o lume cu un sens pe cât de specific pe atât de ciudat, o lume cu obiceiuri bine stabilite, care nu numai că nu se pleca în fața intenției sale pline de hotărâre, dar îl domina într-un asemenea grad, încât vigoarea sa de om de afaceri intră imediat într-un conflict dintre cele mai grave cu buna lui creștere, căci în această sferă nouă îl apăsa o forță care parcă îl înăbușea.

Tocmai acest lucru îl prevăzuse Hans Castorp atunci când, în sinea lui, răspunsese la telegrama consulului printr-un: „Poftiți, vă rog!"; însă ar fi greșit să credem că se folosea cu bună știință, împotriva unchiului său, de forța de rezistență a lumii care-l înconjura. Nu mai putea să aibă o asemenea comportare, căci se confundase de prea multă vreme cu acest mediu – așa se face că nu el a fost cel care s-a folosit de această forță împotriva agresorului, ci

se întâmplă tocmai contrariul, iar totul decurse cu simplitatea cea mai firească, începând chiar din clipa când un prim presentiment al zădărniciei inițiativei lui – emanând, bineînțeles, de la însăși persoana nepotului său – îl cuprinse vag pe consul, până la sfârșitul „aventurii"; iar Hans Castorp, este adevărat, nu se putu împiedica să n-o întâmpine cu un surâs melancolic.

În prima dimineață, după micul dejun, în timpul căruia Hans Castorp îl prezentă pe nou-sosit celor de la masa lui, Tienappel află din chiar gura consilierului aulic Behrens – care, mare și congestionat, urmat de palidul său asistent, tocmai intrase în sufragerie, vâslind din mâini, ca s-o traverseze cu al său: „Bine dormit?" care era o pură formalitate matinală – află, cum spuneam, nu numai că avusese o idee minunată să vină să-i țină puțină tovărășie singuraticului nepot, dar făcuse foarte bine chiar în propriul interes, deoarece se vedea limpede ca ziua că era destul de anemiat. Anemiat, el, Tienappel?

— Haida-de, și cum încă! spuse Behrens, și cu arătătorul întoarse pe dos una dintre pleoapele inferioare ale consulului. În cel mai înalt grad! adăugă el. Domnul unchi va dovedi că este foarte prevăzător stabilindu-se confortabil, cât era de lung, pentru câteva săptămâni, pe balcon, și poate să-și ia nepotul drept exemplu din toate punctele de vedere. În starea lui destul de îngrijorătoare, avea datoria să se comporte ca și cum ar fi fost atins de o ușoară *tuberculosis pulmonum*, care de altfel exista la toată lumea.

— Desigur, bineînțeles! spuse repede consulul și – cu gura căscată, dar și cu un zel politicos – se mai uită o clipă la medicul care se depărta, cu ceafa lui proeminentă și cu mișcări de parcă vâslea, în vreme ce nepotul stătea lângă el calm și blazat. Apoi făcură plimbarea prescrisă, până la banca de lângă pârâu, și după aceea James Tienappel petrecu și prima oră de odihnă, înfășurat de Hans Castorp care, în afara pledului adus de el, îi mai împrumută și una dintre păturile lui din păr de cămilă – căci având în vedere vremea frumoasă de toamnă lui îi ajungea o singură pătură – și-i arătă exact, mișcare cu mișcare, arta tradițională de-a se înfășura – și chiar după ce consulul fusese

înfășurat cum trebuie și dichisit ca o mumie, el desfăcu încă o dată totul, ca să-l facă să repete el însuși întreaga procedură, profesorul mărginindu-se doar să corijeze greșelile și, printre altele, îl mai învățâ și cum să fixeze umbrela de pânză de șezlong și cum s-o mânuiască în raport cu soarele.

Consulul făcea glume. Spiritul câmpiei era încă puternic în el, și-și bătea joc de tot ceea ce afla, așa cum își bătuse joc și de plimbarea reglementară de după micul dejun. Dar, atunci când văzu surâsul placid și de neînțeles cu care nepotul întâmpina aceste glume, surâs în care se răsfrângea întreaga siguranță oarbă a acestei lumi morale ciudate, se temu – da, se temu pentru energia lui de om de afaceri și se hotărî să provoace cât mai curând posibil discuția decisivă cu consilierul aulic în legătură cu cazul nepotului său, chiar în aceeași după-amiază, adică atâta vreme cât ar mai fi avut încă puterea necesară s-o ducă la bun sfârșit cu forțele și spiritul aduse de la șes; căci simțea cum aceste forțe parcă se volatilizau, iar spiritul locului se aliase cu buna lui creștere într-o asociație periculoasă, îndreptată împotriva lui.

Și mai simțea că și consilierul aulic îl sfătuise în mod complet inutil să adopte obiceiurile bolnavilor din pricina pretinsei lui anemii: asta era de la sine înțeles, nu putea exista nicio altă posibilitate, după toate aparențele, iar un om bine-crescut ca el nu reușea să discearnă chiar de la început în ce măsură liniștea și încrederea atât de netulburate ale lui Hans Castorp contribuiau la această situație sau măcar în ce măsură această situație imposibilă exista în adevăr. Nimic nu putea fi mai firesc decât ca primei cure de odihnă să-i urmeze a doua, după-masă, mai completă, după care plimbarea până la Platz decurgea în mod firesc, rămânând ca apoi Hans Castorp să-și învelească iarăși unchiul. Da, îl învelea, acesta era cuvântul. Și sub soarele de toamnă, pe un șezlong al cărui confort era absolut de netăgăduit, ba chiar demn de-a fi lăudat din toată inima, îl lăsa întins la fel cum stătea el însuși întins, până ce sunetul repetat de ecouri al gongului te poftea la un dejun în comun, care se dovedea de mâna întâi și atât de copios încât cura de odihnă generală care urma devenea mai puțin o obligație exterioară decât o necesitate intimă căreia te supuneai din proprie

convingere. Totul continua în felul acesta până la formidabila cină și până la reuniunea de seară, din salon, în jurul instrumentelor optice – și nu puteai obiecta absolut nimic împotriva acestei folosiri a timpului, căci ea se impunea cu o logică atât de convingătoare, încât nu dădea vreun prilej justificat pentru niciun fel de obiecție, chiar dacă aptitudinile critice ale consulului n-ar fi fost diminuate de o stare pe care nu voia cu niciun chip s-o numească indispoziție, dar care era totuși formată din oboseală și iritare, toate combinate cu senzații de căldură și de frig.

Pentru a aranja o convorbire cu consilierul aulic Behrens, pe care James Tienappel o dorea cu nerăbdare, se folosiră de calea ierarhică: Hans Castorp adresă cererea băiețului, iar acesta o transmisese superioarei, a cărei stranie cunoștință consulul o făcu atunci când ea apăru pe balcon unde îl găsi întins și unde, prin ciudățenia purtării ei, puse la grea încercare politețea consulului care zăcea fără apărare sub păturile strâns înfășurate. „Să binevoiască Domnia Ta să mai aibă puțină răbdare, câteva zile; căci consilierul aulic era ocupat: operații, consultații generale… deoarece omenirea suferindă trecea pe planul întâi, potrivit chiar principiilor creștine, și pentru că el era presupus sănătos, trebuia să se obișnuiască să nu se considere aici numărul unu, ci să stea la locul lui și să-și aștepte rândul. Ar fi fost cu totul altceva dacă voia să-i solicite o consultație, ceea ce pentru ea, Adriatica, nu era deloc surprinzător, întrucât n-aveai decât să te uiți cu ochii în ochii lui tulburi și cu privirile tremurătoare, și așa cum îl vedea culcat în fața ei, era mai mult decât evident că la el nu era totul chiar în ordine, și nu chiar totul era complet curat, dar să nu exagereze înțelesul cuvintelor ei – așadar, încheie, era vorba despre o cerere de consultație sau despre o convorbire cu caracter personal?”

— Bineînțeles, numai despre o discuție personală! confirmă cel care stătea întins.

În acest caz, trebuia să mai aștepte până când i se va fixa o zi. Consilierul aulic n-avea decât rareori timp pentru conversații personale.

Pe scurt, lucrurile se desfășurară altfel decât își închipuise James, iar această discuție cu superioara îi zdruncinase destul de

tare echilibrul. Prea civilizat ca să se plângă într-un fel nepoliticos nepotului – al cărui calm de nezdruncinat îi dovedea că acesta era perfect de acord cu procedeele obișnuite aici – nu cutezase nici să-i spună cât de îngrozitoare i se păruse această femeie, ci încercă foarte prudent să observe că superioara era fără îndoială o doamnă tare originală – ceea ce Hans Castorp admise pe jumătate, după ce aruncase în gol o privire vag întrebătoare și chiar îl și întrebă la rândul lui dacă domnișoara Mylendonk îi vânduse vreun termometru.

— Nu, mie? Acesta-i rolul ei aici? ripostă unchiul.

Dar ceea ce căpătă o întorsătură neplăcută – așa cum, de altfel, se putea citi foarte limpede pe fața nepotului – era faptul că el nici măcar nu s-ar fi mirat dacă tot ce presupunea s-ar fi întâmplat în realitate. „Nouă nu ne e frig" puteai citi pe chipul lui. Dar consulului îi era frig, îi era necontenit frig, deși capul îi ardea, și își zise că dacă superioara i-ar fi oferit într-adevăr un termometru, desigur că l-ar fi refuzat, dar că fără îndoială ar fi greșit, deoarece, ca om civilizat, nu puteai întrebuința termometrul unei alte persoane, adică, de pildă, nici chiar pe acela al nepotului tău.

Astfel trecură câteva zile, cam vreo patru sau cinci. Viața emisarului mergea ca pe roate – mai precis ca pe niște șine care fuseseră puse anume pentru el și de pe care părea că este cu neputință să se abată. Consulul făcea experiențe și culegea impresii – pe care, de altfel, nici nu dorim să le urmărim mai departe. Într-o zi de pildă, în camera lui Hans Castorp, luă de pe comodă o mică placă de sticlă neagră (printre alte lucruri intime, împodobea și ea căminul curățel) care stătea rezemată de un mic stativ sculptat și, văzută în lumină, se dovedi a fi un negativ fotografic.

— Dar asta oare ce-o mai fi? îl întrebă unchiul, privindu-l.

Întrebarea era justificată. Portretul nu avea cap, era scheletul unui bust omenesc, într-un înveliș neclar de carne – un bust femeiesc de altfel, după cum se putea vedea.

— Asta? Un *souvenir*, răspunse Hans Castorp.

La care unchiul spuse:

— Pardon! și puse placa pe stativ, îndepărtându-se repede.

Nu este decât unul dintre exemplele experiențelor și impresiilor lui din timpul acestor patru sau cinci zile. Dar asistă, de asemenea, și la o conferință a doctorului Krokowski, deoarece nimănui de aici nici măcar nu-i putea trece prin cap să lipsească. Cât despre convorbirea particulară cu consilierul aulic Behrens, pe care o solicitase, primi un răspuns afirmativ tocmai a șasea zi. Fiind convocat, după micul dejun, coborî la subsol, hotărât să schimbe cu acest om câteva cuvinte serioase în legătură cu nepotul său și cu timpul pe care-l pierdea aici.

Când se întoarse, întrebă cu o voce stinsă:

— Ai mai auzit vreodată una ca asta?

Era însă limpede că Hans Castorp mai auzise despre un asemenea lucru, care îl lăsa complet rece, astfel încât consulul o tăie scurt și nu mai răspunse întrebărilor potolite pe care i le punea nepotul, decât prin:

— Nimic, nimic!

Dar din clipa aceea începu să aibă un nou obicei; anume acela că se uita pieziș în sus, cu sprâncenele încruntate și cu buzele țuguiate, pentru ca apoi să-și întoarcă brusc capul și să-și fixeze privirea în direcția opusă... Discuția cu Behrens se desfășurase, oare, tot în niște condiții complet diferite de acelea pe care le prevăzuse consulul? La urma urmelor, fusese vorba nu numai despre Hans Castorp, ci și despre el, adică despre James Tienappel însuși, așa încât convorbirea își pierduse caracterul neprofesional? Comportarea consulului te făcea s-o bănuiești. Părea foarte bine dispus, flecărea mult, râdea fără noimă, și cu pumnul îi dădea nepotului câte un ghiont în burtă exclamând:

— Hei, bătrâne flăcău!

Și între timp, privirea îi sărea brusc încolo și încoace. Însă ochii lui urmăreau și direcții ceva mai precise, ceea ce se întâmpla, de pildă, la masă sau în timpul plimbărilor reglementare și a reuniunilor serale.

La început, consulul nu dăduse vreo atenție deosebită unei oarecare doamne Redisch, soția unui industriaș polonez, care stătea la masa doamnei Salomon, absentă pentru moment, și a liceanului cel lacom, cu ochelari; și, de fapt, nu era decât o oare-

care doamnă aflată la cură, asemenea celorlalte, de altfel o brună mică și plinuță, nu chiar dintre cele mai tinere și de pe acum cam încărunțită, însă cu o dublă bărbie grațioasă și cu niște ochi mari și vioi. Sub raportul bunei-creșteri nu s-ar fi putut măsura deloc cu soția consulului Tienappel, de-acolo, de jos, din câmpie. Dar duminică seara, în hol, datorită unei rochii negre cu paiete și decoltate, consulul descoperi că doamna Redisch avea sâni, niște sâni de femeie de un alb mat, foarte tari, a căror linie despărțitoare era vizibilă destul de adânc, iar această descoperire îl răscoli și-l entuziasmă până în străfundurile sufletului pe acest bărbat rafinat și vârstnic, ca și cum ar fi văzut un lucru cu totul nou, nebănuit și unic. Căută și făcu cunoștință cu doamna Redisch, discută mult cu ea, mai întâi în picioare, apoi șezând unul lângă altul, și se duse la culcare fredonând. A doua zi, doamna Redisch nu mai purta toaleta neagră cu paiete, ci o rochie închisă până în gât; dar consulul știa ce știa și rămase credincios primelor lui impresii. Dori s-o întâlnească la plimbările reglementare, ca să meargă alături de ea, flecărind, întors spre ea într-un fel deosebit de fermecător și care-l prindea bine. La masă bău în sănătatea ei și ea îi răspunse, lăsând să-i strălucească într-un surâs îmbrăcămintea de aur care-i acoperea mai mulți dinți, iar în timpul unei conversații cu nepotul său, consulul declară că respectiva doamnă era în adevăr „o femeie divină”, după care începu iarăși să fredoneze. Hans Castorp suporta toate acestea cu o îngăduință calmă și de parcă era foarte firesc ca lucrurile să se desfășoare astfel. Dar această întâmplare nu părea să consolideze câtuși de puțin autoritatea rubedeniei lui mai vârstnice și nu se potrivea întru nimic cu misiunea consulului.

Prânzul – în timpul căruia consulul ridică paharul, și încă de două ori, în cinstea doamnei Redisch: mai întâi la pește și după aceea la șerbet – era tocmai acela pe care consilierul aulic Behrens îl lua la masa lui Hans Castorp și a invitatului său, căci, cum s-a mai spus, el prânzea pe rând la fiecare dintre cele șapte mese, și pretutindeni îi era rezervat un tacâm la locul de onoare. Cu mâinile lui enorme împreunate în fața farfuriei stătea cu mustața zbârlită între domnul Wehsal și cocoșatul mexican căruia îi vorbea

în spaniolă – căci cunoștea toate limbile, chiar turca și ungara – și îl privea cu ochii lui lăcrămoși și injectați pe consulul Tienappel cum ridica paharul plin cu vin de Bordeaux în cinstea doamnei Redisch. Iar ceva mai târziu, tot în cursul prânzului, consilierul aulic improviză o mică conferință, stimulat de James care, de la celălalt capăt și peste toată lungimea mesei, îi puse pe neașteptate o întrebare și anume ce se întâmplă cu omul când se descompune. Consilierul aulic studiase doar trupul din toate punctele de vedere, trupul este specialitatea lui, el este oarecum prințul trupului, dacă te poți exprima astfel, așadar, este în măsură să ne relateze ce se întâmplă atunci când trupul se descompune.

— Mai întâi, îți crapă burta, răspunse consilierul aulic, cu coatele sprijinite de masă și aplecat peste mâinile împreunate. Zaci pe talașul și rumegușul sicriului, iar gazele, înțelegeți, se degajă, te umflă, așa cum fac strengarii cei neastâmpărați cu broaștele pe care le umflă cu aer – în sfârșit, te prefaci într-un adevărat balon, iar burta nu mai poate suporta presiunea, astfel că cedează și crapă.

Poc! Fâss! adică te ușurezi în mod simțitor, faci ca Iuda Iscariotul când a căzut de pe cracă, te deșerți. Mda, și apoi redevii om de societate. Atunci, dacă ți s-ar acorda un concediu, te-ai putea întoarce să-ți revezi rudele rămase în viață, fără să le provoci supărări prea mari. Căci se cheamă că ai încetat să mai puți. Dacă după aceea ți-ar veni pofta să te plimbi pe afară, prin aer liber, încă te-ai mai prezenta ca un flăcău foarte drăguț, asemenea acelor cetățeni din Palermo, atârnați de pereții coridoarelor subterane ale capucinilor de la Porta Nuova. Stau acolo spânzurați, uscați și eleganți, și se bucură de stima generală. Important este că ai încetat să puți.

— Bineînțeles! spuse consulul. Vă mulțumesc foarte mult.

Dar a doua zi dimineața, consulul dispăruse. O luase la sănătoasa, plecase cu primul tren spre șes – după ce, firește, se achitase de toate obligațiile materiale: cine ar fi putut presupune contrariul! Își plătise nota și depusese onorariul cuvenit pentru consultația care avusese loc și, cu toată discreția, fără să sufle o vorbuliță rudei lui, își pregătise singur cele două valize – desigur că

asta s-a întâmplat seara sau spre zori, adică la o oră din noapte – căci, aproape de micul dejun, când Hans Castorp intră în camera unchiului său, o găsi goală.

Rămase cu brațele încrucișate și spuse: „Așa, așa!" Dar se întâmplă că în clipa aceea îi flutură pe chip un surâs melancolic. „Ah, așa stau lucrurile!" mai spuse el și clătină din cap. Cineva o luase la sănătoasa de-aici. S-a dat peste cap și-ntr-o grabă mută, ca și cum trebuia să profite de o clipă de hotărâre și, mai ales, să nu scape această clipă, își aruncase lucrurile în valiză și plecase: singur, nu însoțit, și nu după ce și-ar fi îndeplinit onorabila misiune, ci fericit că apucase să scape teafăr, un burghez care fuge să se adăpostească sub drapelul câmpiei, acesta-i unchiul James. Ei, călătorie sprâncenată!

Hans Castorp nu pomeni nimănui și înainte de toate șchiopului care-l însoțise pe consul până la gară, că nu știuse nimic despre iminenta plecare a rudei și vizitatorului său. Și primi o carte poștală de pe malul lacului Constanța, care-l informa că James fusese chemat la șes printr-o telegramă foarte urgentă, pentru niște afaceri. Nu voise să-și deranjeze nepotul. O minciună convențională. „Ședere plăcută și pe viitor!" Era o zeflemea? În cazul acesta, o zeflemea teribil de artificială, gândi Hans Castorp, căci în mintea unchiului nu se aflase nici urmă de zeflemea sau de glumă atunci când plecase în grabă, ci o făcuse verde de frică, constatase în sinea lui și realizase în sinea lui că după o ședere de numai o săptămână, întorcându-se la șes, va avea câtăva vreme impresia că totul era prefăcut și cam nefiresc, și că ar fi lucru de mirare să nu facă plimbarea reglementară după micul dejun și să nu se întindă „la orizontal" în aer liber, înfășurat în pături după tipic, ci, în loc de toate acestea, să se ducă la birou. Iar această constatare înfricoșătoare fusese, de fapt, motivul fugii lui pripite.

Astfel se încheie încercarea câmpiei de a pune iarăși mâna pe Hans Castorp care evadase. Tânărul nu-și ascunse pe loc că eșecul complet, pe care-l prevăzuse, era de-o importanță decisivă pentru raporturile lui cu oamenii de-acolo. Însemna că șesul renunță la el, ridicând din umeri; iar pentru el, asta însemna libertatea desăvârșită care, încetul cu încetul, încetase să-i mai îmboldească

inima.

Operationes spirituelles[123]

Leo Naphta era de baștină dintr-un târgușor din vecinătatea frontierei galițiano-volhinice. Tatăl lui, despre care vorbea cu respect – iar el avea conștiința că se îndepărtase suficient de vechiul mediu pentru a putea să-l judece cu bunăvoință – fusese *șohet,* adică haham, dar cât de deosebită se vădea această meserie față de cea practicată de măcelarul creștin, care era numai un negustor și un meseriaș. Nu tot așa se petreceau lucrurile și cu tatăl lui Leo. El era un oficiant ritual, având ca atare un sens spiritual. Examinat de rabin în privința râvnei evlavioase, apoi împuternicit să doboare vitele după legea lui Moise și în conformitate cu preceptele Talmudului, Elia Naphta – ai cărui ochi albaștri fuseseră, dacă te încredeai în portretul ce i-l făcea fiul său, de o strălucire stelară și plini de o senină spiritualitate – avusese în toată ființa ceva sacerdotal care îți amintea că, în timpurile străvechi, doborârea vitelor fusese într-adevăr o îndeletnicire a preoților. Când Leo – sau Leib cum îl strigau în copilărie – îl văzuse pe tatăl lui îndeplinind în curte funcțiunile rituale, ajutat numai de o slugă vânjoasă – un tânăr de tip iudaic, un adevărat atlet, pe lângă care plăpândul Elia cu barba lui blondă părea încă și mai șubred, și mai delicat – și repezind spre animalul legat și cu căluș în gură, dar nu amețit, cuțitul ritual, făcându-i o tăietură adâncă în regiunea vertebrei cervicale, în vreme ce asistentul strângea în strâchini sângele care șiroia aburind, umplându-le iute, băiatul absorbea spectacolul cu acea privire de copil care dincolo de aparențele sensibile pătrunde până la esență, și care era foarte proprie fiului lui Elia cu ochii înstelați. El știa că măcelarii creștini erau obligați să amețească vitele cu o lovitură de măciucă sau de bardă, înainte de-a le ucide, și că această dispoziție fusese dată

[123] *Practici spirituale* (lat.), totodată și titlul cărții fundamentale a lui Ignațiu de Loyola (1491–1556), întemeietorul Ordinului Iezuiților. (n.tr.)

pentru a scuti animalele de un tratament prea crud; pe când tatăl lui – cu toate că era cu mult mai delicat și mult mai înțelept decât acești mitocani, și cu toate că avea ochii înstelați ca niciunul dintre ei – acționa după lege, dându-i creaturii neamețite lovitura care îi tăia gâtul, și lăsând-o să-și piardă sângele până se prăbușea. Tânărul Leib avea sentimentul că procedeul acelor bădărani de goi era determinat de un fel de bunătate îngăduitoare și profană, care nu cinstea cum se cuvine actul sacru, deoarece îi lipsea tocmai cruzimea solemnă pe care o întrebuința tatăl lui, iar ideea de milă se împletise în mintea lui cu aceea de cruzime, tot așa după cum, în închipuirea lui, aspectul și mirosul sângelui care țâșnea erau legate de ideea de sacru. Căci el vedea bine că tatăl său nu-și alesese această meserie sângeroasă mânat de aceeași poftă brutală care îi îmboldise atât pe tinerii și vlăjganii de creștini, cât și pe sluga sa, ci din motive pur spirituale și oarecum în sensul ochilor lui înstelați, măcar că, din punct de vedere fizic, era atât de firav.

În adevăr, Elia Naphta fusese un visător și un gânditor, nu numai un cercetător al Torei, ci și un critic al Scripturii, ale cărei principii le discuta cu rabinul, dispute care ajungeau destul de des la ceartă. În ținutul unde locuia, trecea drept un om de un fel deosebit nu numai printre coreligionari, ca unul care știa mai mult decât ceilalți – pe de o parte din evlavie, dar pe de altă parte și într-un mod care putea să nu fie chiar întru totul conform prescripțiunilor și în orice caz nu corespundea unei tradiții obișnuite. Exista în el ceva ieșit din comun, propriu sectarilor, ceva de fanatic al lui Dumnezeu, un fel de Baal-Șem[124] sau de Zaddik, adică un fel de făcător de minuni, cu atât mai mult cu cât, în adevăr, vindecase într-o zi o femeie de spuzeală, altădată vindecase un băiat cuprins de cârcei, și toate acestea numai prin sânge și descântece. Dar tocmai aureola unei evlavii cam prea temerare, în care faima folosirii sângelui juca un rol atât de mare, i-a pricinuit sfârșitul. Căci cu prilejul unei răzmerițe populare și al unei panici furioase, provocate de uciderea inexplicabilă a doi copii de creștini,

[124] Baal-Șem (1699–1760), creatorul doctrinei mistice a hasidismului. (n.tr.)

Elia părăsi viața pe o cale înfricoșătoare: l-au găsit crucificat cu piroane pe ușa casei incendiate, după care soția lui, deși tuberculoasă și țintuită la pat, părăsise ținutul împreună cu fiul ei Leib și cu cei patru mezini, urlând și gemând cu brațele ridicate spre cer.

Nu complet lipsită de resurse datorită prevederii lui Elia, încercata familie găsise azil într-un orășel din Vorarlberg, unde doamna Naphta obținuse, într-o filatură de bumbac, o slujbă pe care o îndeplini atâta vreme cât i-o îngăduiră puterile, în timp ce copiii mai mari mergeau la școala primară. Dar dacă disciplinele intelectuale ale acestei școli erau suficiente pentru temperamentul și nevoile fraților și surorilor lui Leo, nu acesta a fost și cazul celui mai mare dintre ei. De la mamă-sa moștenise germenul ftiziei, însă de la tatăl lui, în afară de statura măruntă, primise o inteligență excepțională și unele daruri intelectuale care fără întârziere se uniră cu aspirații mai ambițioase, cu o nostalgie sfâșietoare după formele de viață mai aristocratice, și care îi inspirară o nevoie pasionată de a se ridica mai mult de originile lui sociale. În afară de școală, adolescentul de paisprezece sau cincisprezece ani își formase spiritul cu nerăbdare, fără nicio ordine și numai cu ajutorul cărților pe care știuse să și le procure și cu care-și hrănise inteligența. Gândea și spunea niște lucruri care o făceau pe mama lui suferindă să-și vâre capul între umeri și să ridice mâinile spre tavan. Prin felul său, prin răspunsurile date la lecțiile de religie, atrase asupra lui atenția rabinului comunității, un om evlavios și învățat care făcu din el elevul său preferat și-i satisfăcu înclinația formală, printr-o învățătură a limbilor ebraică și clasice, iar nevoia de logică printr-o inițiere în matematici. Însă solicitudinea sărmanului om avea să fie prost răsplătită; căci nu întârzie să-și dea seama că hrănise la sân un șarpe. După cum se întâmplase pe vremuri și între Elia Naphta și rabinul său, tot așa se întâmplă și acum: începură să nu se mai înțeleagă, între profesor și elev izbucniră conflicte religioase și filosofice care se înăspriră tot mai mult, iar cinstitul cărturar avu îngrozitor de suferit din pricina revoltei spirituale, a înclinației spre critică și spre scepticism, din pricina spiritului de contradicție și a dialecticii tăioase a tânărului Leo. La

toate acestea se mai adăugă și faptul că ingeniozitatea și spiritul răzvrătitor al lui Leo sfârșiră prin a lua un caracter revoluționar: cunoștința pe care o făcuse cu fiul unui membru socialist al Reichstagului, și chiar cu însăși persoana acestui erou al tribunei, dădu spiritului său o orientare politică și îi canaliză pasiunea de logician într-un sens critic la adresa societății. Rostea niște cuvinte care-i făceau părul măciucă onestului talmudist, căci acesta așeza mai presus de orice cinstea sufletească, adică profera vorbe care sfârșiră prin a pune capăt înțelegerii dintre învățător și învățăcel. Pe scurt, lucrurile ajunseseră la punctul în care Naphta fusese blestemat și gonit pentru totdeauna de către cărturar din camera lui de lucru, și asta tocmai în vremea când mamă-sa, Rahel Naphta, era pe moarte.

Cam tot pe atunci, imediat după moartea mamei lui, Leo îl cunoscuse pe părintele Unterpertinger. Într-o zi, tânărul, în vârstă de șaisprezece ani, ședea însingurat pe o bancă în parcul din Margaretenkapf, așezat pe o înălțime în vestul orașului, pe țărmul Illului, de unde te bucurai de o priveliște întinsă și limpede asupra văii Rinului – ședea acolo, pierdut în gânduri amare și triste asupra destinului și viitorului său, când un profesor de la internatul iezuit Morgenstern, care tocmai se plimba prin parc, se așeză lângă el, își puse pălăria alături, își încrucișă picioarele sub sutana de preot, și după ce răsfoi câtăva vreme breviarul, angajă o conversație care continuă cu multă însuflețire și care avea să hotărască soarta lui Leo. Iezuitul, om cu experiență și cu o excelentă educație, pedagog din pasiune, cunoscător de oameni și ademenitor de oameni, asculta cu atenție primele fraze sarcastice, limpede rostite, prin care tânărul evreu sărăcăcios îi răspundea la întrebări. O spiritualitate ascuțită și frământată se desprindea din tânărul Naphta, și, pătrunzând mai adânc, iezuitul se izbi de o cultură și de o eleganță de gândire pe care înfățișarea neîngrijită a tânărului le făcea să apară cu atât mai surprinzătoare. Vorbiră despre Karl Marx și despre *Capitalul* pe care Leo Naphta îl studiase într-o ediție populară, și, de acolo, trecură la Hegel, pe care-l citise destul sau despre care citise destule ca să poată formula câteva observații izbitoare. Fie dintr-o înclinație generală spre paradox, fie

în intenția de a fi politicos – declară că-l consideră pe Hegel un gânditor „catolic"; iar când preotul, surâzând, îl întrebă pe ce oare își baza această afirmație – deoarece Hegel, în calitatea lui de filosof al statului prusac, trebuia considerat protestant în mod esențial și specific – el răspunse: tocmai această expresie de „filosof al statului" confirma că, în sensul religios, dacă nu, firește, și în sensul dogmatic-ecleziastic, era îndreptățit să vorbească despre catolicismul lui Hegel. Căci (lui Naphta îi era dragă în mod cu totul deosebit această conjuncție, ea căpăta oarecum ceva triumfător și nemilos în gura lui, iar ochii îi scânteiau îndărătul sticlelor de la ochelari de fiecare dată când putea s-o introducă într-o frază), căci conceptul politicii era în mod psihologic legat de conceptul catolicismului, alcătuia o categorie care îmbrățișa tot ce exista ca manifestare obiectivă, dinamică, realizabilă, activă și eficace. Acestei categorii i se opunea sfera pietistă, protestantă, izvorâtă din misticism. Dar numai în iezuitism, adăugă el, se manifesta cu toată evidența natura pedagogică și politică a catolicismului; în adevăr, acest ordin considerase întotdeauna arta politicii și a educației ca pe niște domenii proprii. Apoi îl mai cită pe Goethe care, deși era incontestabil protestant și-și înfipsese rădăcinile în pietism, totuși avusese o latură hotărât catolică, tocmai prin realismul lui și doctrina acțiunii. Apărase practicarea confesiunii, iar ca educator aproape că se vădise a fi iezuit.

Că Naphta spusese aceste lucruri pentru că le credea, pentru că le găsea spirituale sau fiindcă voia să-i placă interlocutorului său, în calitatea lui de om sărman care trebuia să măgulească și să calculeze cu precizie ceea ce putea să-i servească sau să-i dăuneze, oricum, pe preot îl interesa mai puțin sinceritatea acestor cuvinte decât inteligența pe care o dovedeau; și astfel conversația continuă, iezuitul află destul de repede condițiile de viață ale lui Leo, iar întâlnirea se sfârși cu invitația făcută de Unterpertinger ca Leo să vină să-l vadă la internatul pedagogic.

Astfel se făcu că Naphta ajunse în situația să pună piciorul în Stella matutina[125], a cărei atmosferă științifică și nivel social ridicat

[125] „Steaua dimineții, luceafărul"; este transpunerea în latină a titlului

îi aţâţaseră de multă vreme închipuirea şi nostalgia; ba mai mult: datorită acestei întorsături a lucrurilor, îşi făcuse rost şi de un nou profesor şi protector, mult mai dispus decât celălalt să-i încurajeze şi să-i aprecieze temperamentul, un profesor a cărui bunătate era în mod firesc rece, fiind rodul experienţei lui de viaţă, şi-n preajma căruia el simţea cea mai mare dorinţă să pătrundă. Asemenea multor evrei de înaltă spiritualitate, Naphta era din instinct totodată şi revoluţionar, şi aristocrat, socialist şi în acelaşi timp stăpânit de visul de a atinge forme de existenţă nobile şi distinse, exclusive şi ordonate. Cele dintâi cuvinte pe care i le-a smuls prezenţa unui teolog catolic, deşi le rostise oarecum ca pe o pură apreciere comparativă, fuseseră o declaraţie de dragoste pentru Biserica romană pe care o preţuia ca pe o putere totodată nobilă şi spirituală, adică antimaterială, antireală, antilumească şi, în consecinţă, revoluţionară. Iar acest omagiu era sincer şi pornea din străfundul fiinţei lui căci, cum o explica el însuşi, iudaismul, datorită socialismului şi spiritului său politic, era mult mai aproape de sfera catolică, îi era mult mai înrudit decât protestantismul cu subiectivitatea lui mistică şi individualistă – aşa încât convertirea unui evreu la religia catolică constituia o evoluţie spirituală mult mai uşoară decât aceea a unui protestant.

Certat cu pastorul comunităţii religioase în care se născuse, orfan şi părăsit, şi, pe deasupra, nerăbdător să respire un aer mai curat, să cunoască nişte forme de existenţă la care însuşirile lui îi dădeau dreptul, Naphta, după ce atinsese de multă vreme vârsta la care putea lua asemenea decizii, era gata cu atâta nerăbdare să treacă pragul noii confesiuni, încât „descoperitorul" lui se văzu scutit de truda de a câştiga la religia sa acest creier excepţional. Chiar mai înainte de-a fi primit taina botezului, în urma iniţiativei preotului, Leo găsise la Stella un azil vremelnic, hrana sa materială, dar şi pe cea spirituală. Se mutase acolo, părăsindu-şi fraţii mai mici, cu cea mai mare linişte sufletească şi cu indiferenţa unui aristocrat al spiritului, şi-i lăsă la bunul plac al asistenţei publice şi la voia întâmplării, sortindu-i vieţii ce o meritau având

---

german (Morgenstern) al colegiului iezuit. (n.tr.)

în vedere însușirile lor mediocre.

Terenul instituției pedagogice era vast, la fel ca și spațiul clădirilor care puteau adăposti patru sute de interni. În plus, așezământul mai avea păduri și pășuni, o jumătate de duzină de terenuri de joc, acareturi și grajduri pentru sute de capete de vite. Instituția era totodată un pension, o școală model, o academie sportivă, o pepinieră de savanți și un templu al muzelor; căci se jucau mereu piese de teatru și se făcea muzică. Viața era în același timp senioralã și monahală. Cu disciplina și cu eleganța care domneau, cu veselia ei discretă, cu spiritualitatea și organizarea ei minuțioasă, cu precizia împărțirii timpului, ea măgulea cele mai adânci instincte ale lui Leo. Era nespus de fericit. Lua mesele excelente într-un vast refectoriu în care domnea tăcerea, unde un tânăr supraveghetor, stând în fața unui pupitru înalt, citea cu glas tare și aceeași liniște dăinuia și pe coridoarele instituției. Zelul lui la învățătură era arzător, iar după-amiaza, în pofida plămânilor sensibili, își dădea toată silința să nu rămână în urmă nici la jocurile sportive. Pioșenia cu care asculta în fiecare dimineață prima liturghie și cu care lua parte în fiecare duminică la slujba festivă era în măsură să-i entuziasmeze pe părinții pedagogi. Ținuta și manierele lui nu-i mulțumeau mai puțin. Iar în zilele de sărbătoare, după-amiază, după ce mâncase prăjituri și băuse vin, se ducea să se plimbe îmbrăcat cu o uniformă cenușie și verde, guler înalt, cu pantalonii la dungă și purtând șapcă.

Era pătruns de o recunoștință plină de uimire față de grija de care se bucura, gândindu-se la originea lui, la creștinismul lui de dată recentă și la situația lui personală în general. Nimeni nu părea să știe că beneficia de o bursă din partea instituției. Regulile școlii abăteau atenția camarazilor de la faptul că el nu avea nici familie și nici cămin. Nimănui nu-i era îngăduit să primească pachete cu mâncare sau prăjituri. Cele care soseau în ciuda acestei interdicții erau împărțite tuturor deopotrivă, iar Leo primea și el partea lui. Cosmopolitismul care domnea în instituție interzicea ca originea lui rasială să iasă în vreun fel în evidență. Se găseau acolo, de altfel, tineri din cele mai depărtate țări, de pildă sudamericani de origine portugheză, care păreau mult mai „evrei”

decât el, și în felul acesta noțiunea se pierdea. De pildă, prințul etiopian care fusese primit în același timp cu Naphta era chiar un tip de maur cu părul creț, dar cu toate acestea era foarte distins.

În clasa de retorică, Leo își exprimă dorința să studieze teologia pentru a putea, într-o zi, să fie demn de a aparține Ordinului. De atunci, bursa de categoria a doua pe care o primea și care-i dădea dreptul la un regim mai modest i-a fost trecută la categoria întâi. Acum la masă era servit de slujitori, iar camera lui se învecina într-o parte cu aceea a unui conte silezian, von Harbuval und Chamar, iar în cealaltă cu a unui marchiz di Rangoni-Santacroce din Modena. Își trecu în mod strălucit examenele și, credincios hotărârii luate, părăsi institutul pentru a-și face noviciatul la Tisis, care se găsea în apropiere, adică pentru o viață de smerenie necondiționată, de disciplină mută și de antrenament religios care îi procurau plăceri spirituale în concordanță cu concepțiile fanatice de altădată.

Totuși, sănătatea lui suferea – și anume nu atâta de pe urma asprimii noviciatului, care prevedea și oarecare răgaz trupului, cât din pricina vieții lăuntrice. Cu înțelepciunea și iscusința lor, procedeele pedagogice al căror obiect era corespundeau aptitudinilor sale personale, stimulându-i-le în aceeași măsură. În timpul practicilor spirituale cărora le închina zilele, ba chiar și o parte din nopți, și cât durară toate aceste aspre pregătiri, examene de conștiință, cercetări și limpeziri, el se implică în mod voit în nesfârșite greutăți, contradicții, tăgăduiri, îmboldit de un spirit de șicană răutăcioasă și pătimașă. Era deznădejdea – dar în același timp și marea nădejde – a îndrumătorilor lui spirituali pe care-i făcea, în fiecare zi, să simtă toate flăcările iadului, când îi lua în furca dialecticii, și-i uluia cu lipsa lui de ingenuitate. *Ad haec quid tu?*[126] întreba el dindărătul sclipitoarelor sticle de ochelari. Și, luat din scurt, părintelui nu-i mai rămânea altceva de făcut decât să-l îndemne la rugăciune, ca să-și câștige pacea sufletească: *ut in aliquem gradum quietis in anima perveniat*[127]. Numai că această

[126] „La acestea, ce răspunzi tu?" (lat.). (n.tr.)

[127] „Pentru ca, într-o oarecare măsură, să ajungi la pacea sufletească"

„pace” se vădea a fi, atunci când reușeai să ajungi la ea, doar o istovire completă a vieții personale și te prefăcea pentru totdeauna într-o simplă unealtă, adică era pacea sufletească a cimitirului, ale cărei semne exterioare atât de îngrijorătoare fratele Naphta le putea studia în preajma lui pe nenumăratele chipuri cu ochii căzuți în fundul capului și pe care el nu avea s-o atingă decât cu prețul ruinării trupești.

Pentru înalta ținută spirituală a superiorilor lui, stătea mărturie faptul că aceste rezerve și obiecții nu influențau întru nimic stima de care se bucura în ochii lor. Chiar starețul îl chemă la el, la sfârșitul celui de-al doilea an de noviciat, discută și consimți să-l primească în sânul Ordinului; iar tânărul scolastic, care până atunci primise cele patru confirmări inferioare, adică fusese rând pe rând portar, paracliser, predicator și apoi se lepădase de Satana, făcând de asemenea și jurămintele „simple”, astfel încât el aparținea în mod definitiv societății, plecă la colegiul de la Falkenburg din Olanda pentru a începe studiile superioare de teologie.

Pe vremea aceea avea douăzeci de ani, iar trei ani mai târziu, din cauza climei neprielnice și în urma eforturilor intelectuale, boala lui ereditară făcuse asemenea progrese încât nu și-ar fi putut continua studiile decât punându-și viața în primejdie. O hemoptizie îi alarmă pe superiori și, după ce se zbătu mai multe săptămâni între viață și moarte, abia restabilit, a fost trimis înapoi la Stella matutina. În acest așezământ educativ unde fusese crescut, găsi un loc de pedagog, supraveghetor al elevilor interni, dar și ca profesor pentru studiile clasice și filosofice. De altfel, stagiul acesta intra în ordinea prescrisă de obicei, însă după ce-l îndeplineai vreme de câțiva ani, te întorceai la colegiu ca să urmezi și să absolvi cei șapte ani de studii teologice. Dar fratelui Naphta nu-i era îngăduită asemenea perspectivă. Căci el continuă să fie bolnav; medicul și superiorii lui socoteau că slujba pe care o ocupa, și care se îndeplinea în aer liber – de pildă supravegherea elevilor la muncile agricole – îi era deocamdată prielnică. Primi

(lat.). (n.tr.)

totuși primul grad superior și i se dădu învoirea să cânte ca oficiant la slujba solemnă de duminică – învoire de care de altminteri nici nu se folosi, mai întâi fiindcă nu avea deloc simț muzical, și în al doilea rând deoarece glasul lui stins de boală îl făcea cu totul inapt de a cânta. Nu înaintă în grad mai sus de subdiaconat și nu ajunse nici la diaconat și nici la hirotonisirea ca preot; și cum hemoptiziile se repetau, iar febra nu înceta, se văzu silit să facă o cură prelungită, pe cheltuiala Ordinului, alegându-și domiciliul la Davos – și iată că în această ședere era pe punctul să împlinească șapte ani. De altfel, abia dacă se mai putea vorbi despre o cură propriu-zisă. Șederea la Davos devenise o condiție indispensabilă pentru salvarea vieții lui, necesitate îndulcită puțin de activitatea de profesor de latină la liceul bolnavilor din localitate…

Hans Castorp află toate aceste întâmplări, însoțite și de alte amănunte mai cuprinzătoare și mai precise, chiar din gura lui Naphta, în timpul convorbirilor, când îl vizită în chilia capitonată cu mătase, fie singur, fie uneori în tovărășia vecinilor de masă, Ferge și Wehsal, pe care îi prezentase lui Naphta; sau când îl întâlnea în timpul plimbării și se întorceau împreună spre Dorf – dar indiferent dacă le află din întâmplare, pe sărite sau sub formă de povestiri încheiate, fapt era că, în ceea ce-l privea pe el, le găsea nu numai foarte neobișnuite, dar îi mai îmboldea și pe Ferge și Wehsal să le remarce ciudățenia, ceea ce se și întâmpla: primul, este adevărat, mărturisind limpede și direct că toate lucrurile înalte îi erau străine (căci numai aventura șocului pleural îl târâse dincolo de omenescul cel mai modest), al doilea, dimpotrivă, cu o vădită simpatie față de fericita carieră a unui om pornit de foarte de jos și căruia boala ce-o aveau în comun îi ridicase în față o piedică pentru a-i stăvili uriașul avânt.

Cât despre Hans Castorp, el regreta această întrerupere și se gândea cu mândrie, dar și cu grijă la dragul lui Joachim, omul de onoare care, printr-un efort eroic, sfâșiase rețeaua rezistentă a palavrelor lui Radamente și fugise spre drapelul al cărui băț Hans Castorp parcă îl și vedea apucându-l cu mâna stângă, pentru ca,

apoi, ridicând trei degete de la mâna dreaptă, să depună jurământul de credință. Naphta jurase și el pe un steag, și el se plasase la adăpostul lui, după cum însuși se exprimase atunci când îl pusese la curent pe Hans Castorp asupra felului în care era organizat Ordinul său; dar după cât se părea, se arăta a-i fi mai puțin credincios cu ideile și speculațiile intelectuale decât era Joachim față de al său – și cu toate acestea, el, Hans Castorp, ascultându-l – adică el, civilul și copilul păcii, pe *ci-devant*[128] sau pe viitorul iezuit – se simțea întărit în convingerea că fiecare dintre ei, atât Joachim, cât și Naphta, trebuia să aibă simpatie pentru situația și profesia celuilalt și să le simtă înrudite cu propria situație și profesie. Căci, în fond, amândouă erau deopotrivă caste militare, și aceasta în mai multe privințe: atât sub raportul „ascezei", cât și al ierarhiei, al supunerii și al onoarei spaniole. Mai ales aceasta din urmă domnea în Ordinul lui Naphta, care, de altfel, era de origine spaniolă și a cărui regulă privitoare la exercițiile spirituale – ceva asemănător cu aceea pe care Friedrich al Prusiei o impusese mai târziu infanteriei lui – fusese redactată, la început, în limba spaniolă, fapt ce îl făcea pe Naphta să se slujească adesea de expresii spaniole în povestirile și relatările lui. Așa se făcea că vorbea despre cele *dos banderas,* cele două stindarde, în jurul cărora se adunau armatele în vederea marii bătălii: cel spiritual și cel infernal; unul în ținutul Ierusalimului unde comanda *Iisus, căpitan general* al tuturor drepților – celălalt pe câmpia Babilonului, având drept *caudillo,* adică șef, pe Lucifer…

Parcă așezământul Steaua dimineții nu fusese o adevărată școală militară, ai cărei elevi grupați în „divizii" fuseseră obligați să păstreze o *bienséance* ecleziastică militară, pătrunsă de spiritul onoarei, o îmbinare de „guler scrobit" și „coleretă spaniolă", dacă ne putem exprima astfel? „Cu câtă limpezime, gândi Hans Castorp, apărea ideea de onoare și de noblețe, care juca un rol atât de strălucit în profesiunea lui Joachim și în aceea în care Naphta făcuse o carieră din nenorocire atât de scurtă, numai din pricina bolii." Dacă era să-l crezi, acest Ordin nu se compunea decât din

[128] „Cel de mai înainte" (fr.). (n.tr.)

ofițeri extrem de ambițioși, însuflețiți doar de gândul de a se distinge în timpul serviciului *(Inisgnes esse* se spunea în latinește). Potrivit doctrinei și regulamentului stabilite de întemeietorul și generalul suprem, spaniolul Loyola, ei îndeplineau mai multe servicii – niște servicii mult mai minunate decât ale tuturor celor care nu acționau decât conduși de bunul-simț. Ba, mai mult, își îndeplineau îndatorirea *ex supererogatione,* adică dincolo de datoria lor, deci nu numai rezistând răzvrătirii cărnii *(rebellioni carnis),* ceea ce la urma urmei nu era nimic mai mult decât fapta oricărui om sănătos și cu bun-simț, ci combătând înclinările spre senzualitate, amor-propriu și dragoste de viață, chiar în chestiunile care erau îngăduite oamenilor obișnuiți. Căci a lucra combătând dușmanul, *agere contra,* prin urmare, „atacând", era mult mai onorabil decât a te mărgini să te aperi *(resistare).* Să-l vlăguiești și să-l distrugi pe dușman! spunea regulamentul de serviciu în campanie; și autorul lui, spaniolul Loyola, era, o dată mai mult, complet de acord cu acel *căpitan general* al lui Joachim, cu Friedrich al Prusiei, căci regula de război a acestuia suna astfel: „Atacă! Atacă!" „Nu-l slăbi pe inamic" *„Attaquez donc toujours!"*[129].

Dar ceea ce mai ales se dovedea a fi comun atât universului lui Naphta, cât și celui al lui Joachim era atitudinea lor în privința vărsării de sânge și axioma că nu trebuia s-o eviți: lumile, Ordinele și castele lor se potriveau riguros, și pentru un copil al păcii era foarte interesant să-l audă pe Naphta vorbindu-i despre tipurile de călugări războinici din Evul Mediu, care, asceți până la istovire și totuși lacomi de cuceriri spirituale, nu cruțaseră sângele pentru a întrona cât mai grabnic statul lui Dumnezeu, acela al domniei supranaturalului pe pământ; despre acei templieri-ostași care credeau că moartea în lupta împotriva necredincioșilor este mult mai vrednică de laudă decât moartea în patul lor, și care socotiseră că a fi ucis sau a ucide pentru iubirea întru Iisus Hristos nu era o crimă, ci suprema glorie. Era bine că Settembrini nu auzise aceste vorbe! Flașnetarul n-ar fi scăpat ocazia să le pună capăt sunând în trompeta păcii – deși chiar în propriul program politic exista sfân-

[129] „Atacați deci mereu!" (fr.). (n.tr.)

tul război național și civilizator, dar numai împotriva Vienei, un război pe care, bineînțeles, îl accepta – iar Naphta combătea cu sarcasm și dispreț, în mod sincer fără îndoială, această pasiune și slăbiciune a adversarului său. Cel puțin ori de câte ori italianul se înflăcăra, manifestând astfel de sentimente, Naphta afișa imediat un cosmopolitism creștin, mărturisind fie că toate țările erau patria lui, fie că niciuna dintre ele nu-i era patrie, și repeta pe un ton tăios cuvântul unui general al Ordinului, numit Nickel, după care dragostea de țară era „o ciumă și moartea sigură a iubirii creștine".

Bineînțeles că, în numele ascezei, Naphta privea patriotismul ca pe o ciumă – dar câte nu înțelegea el prin acest cuvânt, câte lucruri care să nu contrazică, după părerea lui, asceza și împărăția lui Dumnezeu! Și nu numai dragostea de familie și de patrie, ci chiar și de sănătate și de viață: tocmai această dragoste i-o reproșa umanistul, atunci când el vorbea despre pace și despre fericire; îl acuza, mustrându-l că iubește carnea, *amor carnalis,* că iubește comoditățile personale, *commodorum corporis,* și îi azvârlea în obraz că numai un filistin putea să fie atât de lipsit de simț religios ca să dea o cât de mică importanță vieții și sănătății.

Toate acestea fuseseră spuse în timpul unei cuprinzătoare discuții, născute din divergențele care-i separau în chestiunile privind sănătatea și boala, și care se angajase într-o zi, chiar în preajma Crăciunului, pe când se plimbau pe pârtia de zăpadă până la Platz și înapoi, și la care luaseră parte cu toții: Settembrini, Naphta, Hans Castorp, Ferge și Wehsal – toți cinci cu ușoară febră, amețiți și în același timp întărâtați de atâta umblat și vorbărie prin aerul înghețat al înălțimilor, toți zgâlțâiți de tremurături, fie că rolul lor era activ, ca acela al lui Naphta și al lui Settembrini, fie că era pasiv și se mărginea doar la scurte intervenții în discuție; cu toții însă participau îmboldiți de un zel atât de înflăcărat, încât adesea, uitând de toate, se opreau formând un grup profund preocupat care gesticula și vorbea alandala, împiedicând circulația, fără să se preocupe de străinii care trebuiau să-i ocolească, afară de cazul când s-ar fi oprit și ei să asculte uluiți aceste divagații înverșunate.

Discuția pornise de la Karen Karstedt, biata Karen cu vârfurile degetelor supurânde, decedată de curând. Hans Castorp nu aflase nimic despre agravarea stării ei și nici despre *exitus;* altfel ar fi luat parte, ca un camarad, la înmormântare – cu atât mai mult cu cât în general avea o mare predilecție pentru înmormântări. Însă obișnuita discreție locală îl făcuse să afle prea târziu de moartea bietei Karen, astfel că atunci când află, ea se și găsea înmormântată în grădina amorașilor cu scufițe de zăpadă puse pe-o ureche, și luase definitiv poziția orizontală. *Requiem aeternam*[130] rosti el și închină în amintirea ei câteva cuvinte prietenești, ceea ce îl făcu pe Settembrini să-și bată joc de activitatea caritabilă a lui Hans și de vizitele lui la Leila Gerngross, la omul de afaceri Rotbein, la doamna Zimmermann cea „prea umflată", la înfumuratul fiu al doamnei Tous-les-deux și la nenorocita Natalia von Mallinckrodt, ba încă își mai bătu joc și de florile atât de scumpe cu care inginerul își demonstra devotamentul față de această adunătură pe cât de ticăloasă, pe atât de caraghioasă. În privința aceasta Hans Castorp îi atrăsese atenția că toți cei care se bucuraseră de gestul lui muriseră, cu excepția – de fapt, provizorie – a doamnei Mallinckrodt și a tânărului Teddy, la care domnul Settembrini întrebă dacă întâmplător acest lucru îi făcea mai respectabili. Dar oare nu există totuși ceva, ripostă Hans Castorp, care se numește compătimire creștină în fața durerii? Și mai înainte ca Settembrini să-l fi putut chema la ordine, Naphta începu să vorbească despre excesele de caritate izvorâte din sentimentul religios pe care le cunoscuse Evul Mediu, despre cazurile uimitoare de fanatism și exaltare manifestate în îngrijirea bolnavilor: fete de regi care au sărutat rănile împuțite ale leproșilor, s-au expus de bunăvoie să se molipsească de lepră și au considerat drept trandafiri buboaiele ce acopereau trupurile bolnavilor, care au băut apa unde se scăldaseră aceste trupuri pline de puroi declarând după aceea că nimic nu li s-a părut vreodată mai bun.

Settembrini se prefăcu că-i vine să vomite. Dar îl îngrețoșa mai puțin ceea ce era fizic respingător în aceste imagini și evocări,

[130] „Odihnească-se în veci" (lat.). (n.tr.)

declară el, deși îi întorceau stomacul pe dos, decât ceea ce îi apărea lui drept o monstruoasă rătăcire care confirma o asemenea concepție despre caritate activă. Și se înălță, în replică, într-o atitudine de demnitate senină, vorbind despre formele moderne ale carității și umanitarismului, și despre biruința repurtată asupra bolilor contagioase, opunând tuturor acestor orori igienă, reformele sociale și marile cuceriri ale științei medicale.

Numai că aceste lucruri onorabile și burgheze, răspunse Naphta, n-au folosit decât în mică măsură secolelor pe care tocmai le evocase: aceste lucruri au slujit deopotrivă de puțin atât bolnavilor și îndureraților, cât și celor sănătoși și fericiți, care, de altfel, s-au dovedit miloși mai puțin din compasiune decât din dorința mântuirii sufletului. Căci o reformă socială încununată cu succes i-a lipsit pe unii de putința de a-și justifica suferința, iar pe ceilalți de râvna lor sfântă. De aceea menținerea sărăciei și a bolii e în interesul celor două tabere, iar menținerea acestei concepții se dovedește posibilă numai atâta vreme cât este posibil să ne menținem la punctul de vedere pur religios.

Un punct de vedere mârșav, declară Settembrini, și o concepție atât de stupidă, încât aproape că șovăie să se înjosească până la a o combate. Căci ideea sărăciei sfinte – la fel ca și ceea ce inginerul nostru afirmase, de altfel foarte puțin original despre „compătimirea creștină a durerii" – erau gogoși, o pură fantezie, o stare sufletească înșelătoare, o eroare psihologică. Mila pe care omul sănătos o manifestă față de bolnav și pe care o împinge până la respect, deoarece nu-și poate închipui cum ar putea suporta o asemenea suferință dacă i s-ar întâmpla lui – această milă este foarte exagerată, nefiind câtuși de puțin provocată de bolnav, ci este rezultatul unei erori de judecată și de imaginație, în măsura în care omul sănătos ar împrumuta bolnavului propriul fel de a fi, închipuindu-și că bolnavul este un om sănătos care trebuie să îndure suferințele unui bolnav – ceea ce constituie o profundă eroare. Bolnavul este, pur și simplu, numai un om bolnav, cu felul său deosebit de a fi și cu sensibilitatea schimbată pe care o implică boala; căci boala îl alterează pe om în așa fel încât până la urmă se obișnuiește cu ea, mai cu seamă că apar fenomene de sensibilitate

atrofiată, stări de inconștiență, toropeli alinătoare, adică tot soiul de subterfugii și expediente spirituale și morale de care sănătosul în naivitatea lui uită să țină socoteala. Cel mai bun exemplu îl constituie însăși toată pleava asta de tuberculoși pe care o întâlnești aici, cu nechibzuința, prostia și desfrâul lor, cu lipsa lor de grabă ca să-și recapete sănătatea. Pe scurt, dacă omul sănătos, care face paradă de această milă respectuoasă, ar fi el însuși bolnav, deci n-ar mai fi un om sănătos, atunci și-ar da seama că boala este în adevăr o stare deosebită în sine, dar deloc onorabilă, pe care a luat-o prea în serios.

Aici, Anton Karlovici Ferge protestă și sări în apărarea șocului pleural, împotriva defăimărilor și a lipsei de considerație. Cum? Ce înseamnă asta? Șocul lui pleural a fost luat prea în serios? Foarte mulțumesc, minunat! Marele măr al lui Adam și mustața-i plăcut arcuită urcau și coborau, iar el se revolta că oamenii nu catadicseau să țină seama de tot ceea ce suferise. Era numai un om simplu, adăugă, un comis-voiajor al unei societăți de asigurare și toate lucrurile înalte îi erau străine; chiar și această discuție depășea cu mult orizontul său. Însă dacă domnul Settembrini voise, din întâmplare, să implice șocul pleural în spusele lui – acel infernal gâdilat, cu putoarea sulfuroasă și cu cele trei leșinuri de culori diferite – atunci se vedea silit să protesteze și să spună de o mie de ori mulțumesc. Căci, în cazul acesta, n-a fost absolut deloc vorba de sensibilitate micșorată, de toropeli alinătoare și nici de erori de închipuire, ci a fost, în schimb, cea mai mare și cea mai dezgustătoare porcărie de pe lume, și cine n-a făcut experiența unei asemenea infamii nu poate să aibă niciun fel de…

„Ei da, ei da! spuse domnul Settembrini. Colapsul domnului Ferge devine din ce în ce mai măreț, pe măsură ce trece timpul, iar Domnia Sa va sfârși prin a-l purta în jurul capului ca pe o aureolă de sfânt.” Dar el, Settembrini, dădea prea puțină importanță bolnavilor care pretindeau că au dreptul să fie admirați. El însuși era bolnav, și nu ușor; însă, fără nicio exagerare, lui parcă îi venea mai curând să-i fie rușine. De altfel, vorbise într-un mod impersonal, filosofic, iar observațiile pe care le făcuse asupra diferențelor existente între firea și senzațiile bolnavului și cele ale

omului sănătos erau perfect întemeiate, și este de ajuns ca domnii de față să se gândească la bolile mintale, la halucinații de pildă. Dacă unuia dintre tovarășii lui de față, de exemplu domnului inginer sau domnului Wehsal, i s-ar întâmpla să zărească astă-seară, în amurg, într-un colț al camerei, pe domnul răposatul tatăl lui, care l-ar privi și i-ar vorbi – faptul acesta ar fi pentru persoana în chestiune pur și simplu o enormitate, o întâmplare zguduitoare și tulburătoare în cel mai înalt grad, care l-ar face să se îndoiască de simțurile și chiar de rațiunea sa, și l-ar hotărî să părăsească imediat camera pentru a da fuga să-și îngrijească nervii. Și n-ar fi avut dreptate? Dar hazul constă tocmai în faptul că acestor domni nu li se putea întâmpla un asemenea lucru, deoarece amândoi sunt cu mintea întreagă. Dar dacă li s-ar întâmpla așa ceva, atunci n-ar mai fi sănătoși, ci bolnavi, și n-ar mai reacționa ca un om sănătos, adică nu le-ar mai fi teamă și n-ar mai lua-o la sănătoasa, ci ar primi această apariție ca și cum ar fi foarte firească și ar începe o conversație cu ea, adică s-ar comporta ca niște bolnavi care au halucinații, și a crede că halucinația constituie pentru asemenea bolnavi un motiv de spaimă sănătoasă este tocmai greșeala de imaginație pe care o face acela care nu-i bolnav.

Domnul Settembrini vorbea într-un fel foarte caraghios și plastic despre răposatul tată din colțul camerei. Și nimeni nu s-a putut stăpâni de a face haz, chiar și Ferge, deși era mâhnit din cauza disprețului pe care ceilalți îl arătau față de infernala lui aventură. Cât îl privește pe umanist, el profită de această însuflețire pentru a comenta și a motiva pe larg de ce făcea atât de puțin caz de cei care aveau halucinații și în general de toți *pazzi*[131]: Acești oameni, spuse el, își îngăduie prea multe lucruri și adesea nu depinde decât de ei ca să-și stăpânească demența, așa cum chiar el a putut observa în timpul unor vizite pe care le-a făcut în diferitele spitale de nebuni. Căci, atunci când un medic sau un străin apare în pragul salonului, nebunul își stăpânește de cele mai multe ori halucinația, strâmbăturile, pălăvrăgeala lipsită de sens și gesticulația, și stă cuminte tot timpul cât se știe observat, pentru

[131] „Nebuni" (ital.). (n.tr.)

ca imediat după aceea s-o ia din nou de la capăt. Prin urmare, este incontestabil că, în numeroase cazuri, demența semnifică o delăsare, în sensul că servește unor caractere slabe drept refugiu și adăpost împotriva unei mari dureri, împotriva unei lovituri a sorții pe care asemenea oameni nu se simt în stare să le îndure cu deplină luciditate. Și toată lumea poate fi convinsă de aceste concluzii, deoarece chiar el, Settembrini, însănătoșise mintea, cel puțin în mod trecător, a mai multor nebuni, numai cu privirea și opunând divagațiilor o atitudine nemilos de logică…

Naphta avu un râs sarcastic, în vreme ce Hans Castorp protestă, spunând că el crede cuvânt cu cuvânt tot ceea ce spusese domnul Settembrini. Îi era suficient să-și închipuie cum surâsese pe sub mustață și cum privise cu rațiunea lui atât de neînduplecată în ochii celui slab la minte, pentru a înțelege foarte bine că nenorocitul se văzuse silit să se concentreze și să depună toate eforturile pentru a-și recăpăta luciditatea, deși, firește, trebuie să fi simțit intervenția domnului Settembrini ca pe o istovire destul de rău venită… Dar și Naphta vizitase spitale de nebuni și își amintea că trecuse pe la „pavilionul agitaților”, unde i se înfățișaseră scene și priveliști în fața cărora, Dumnezeule, privirea înțeleaptă și influența salvatoare a domnului Settembrini fără îndoială că n-ar fi folosit la nimic: scene dantești, chipuri grotești ale spaimei și ale caznei: nebuni goi, chirciți în baie, luând toate aspectele înfricoșării, groazei și încremenirii, unii strigându-și suferința, alții cu brațele ridicate și gura căscată scoțând hohote de râs în care se amestecau toate elementele infernului.

— Aha! spuse domnul Ferge și își îngădui să le reamintească propriul râs, cel pe care-l avusese atunci când leșinase.

— Așadar, rezumă domnul Naphta, pedagogia neînduplecată a domnului Settembrini ar trebui să-și ia tălpășița în fața nălucirilor de la pavilionul agitaților și fiorul unei reculegeri religioase ar fi, în orice caz, o reacție mai omenească decât aceste pretenții moralizatoare ale rațiunii pe care mult strălucitorul nostru cavaler al soarelui și vicar al lui Solomon se complăcea să le opună aici demenței.

Hans Castorp nu avu timpul să se ocupe de titlurile pe care

Naphta tocmai i le acorda din nou domnului Settembrini. Își propuse să revină asupra lor cu prima ocazie. Însă, pentru moment, conversația continua și îi absorbea toată atenția. Căci Naphta tocmai comenta cu severitate înclinările generale care-l determinau pe umanist să cinstească, din principiu, sănătatea, înjosind și necinstind pe cât posibil boala, punct de vedere care, firește, dovedea o nepăsare remarcabilă și totuși aproape lăudabilă, întrucât domnul Settembrini era el însuși bolnav. Însă atitudinea lui – care, deși îmbrăcată în haina unei demnități excepționale, se bizuia totuși pe eroare – rezulta dintr-o stimă și dintr-un respect față de trup, care n-ar fi fost justificate decât dacă trupul s-ar mai fi aflat încă în starea lui originară, aproape de Dumnezeu, în loc să se găsească într-o stare de degradare – *in statu degradationis* – căci, creat nemuritor, fusese hărăzit stricăciunii și scârboșeniei, în urma coruptiei naturii prin păcatul originar, devenind astfel muritor și trecător, adică nu era nimic altceva decât o închisoare a sufletului, proprie cel mult să trezească sentimentul rușinii și al confuziei, *pudoris et confusionis sensum,* cum spunea Sfântul Ignațiu.

„Aceasta este starea sufletească, strigă Hans Castorp, pe care a redat-o în mod peremptoriu umanistul Plotin." Dar domnul Settembrini, ridicându-și brusc brațele, dincolo de articulația omoplaților, deasupra capului, îl invită să nu mai confunde punctele de vedere, ci mai degrabă să se mărginească a fi receptiv la cele ce se spuneau.

Dar între timp Naphta canaliza discuția către respectul pe care Evul Mediu creștin îl dovedise față de mizeria trupului, prin aprobarea religioasă pe care o acorda suferinței cărnii. Căci buboaiele trupului nu numai că îi dovedeau, în mod evident, decăderea, dar mai corespundeau încă și perversității otrăvite a sufletului într-un chip limpede și satisfăcător pentru spirit – pe când frumusețea trupească era un fenomen înșelător și jignitor pentru conștiință și de aceea făceau foarte bine cei care o respingeau, umilindu-se adânc în fața infirmității. *Quis me liberabit de corpore mortis hujus?* „Cine mă va elibera de trupul acestei morți?" Era însăși vocea spiritului, care în veci va fi vocea adevăratei umanități.

Nu, era o voce nocturnă, după părerea rostită cu emoție de

domnul Settembrini – vocea unei lumi pentru care soarele virtuții și al umanității încă nu răsărise. Evident, deși înveninat în ceea ce privește persoana lui fizică, el, Settembrini, mai era totuși un spirit destul de sănătos și neatins de otrava trupească pentru a mai fi capabil să-i facă în ciudă clericalului Naphta în problema trupului și ca să-și bată joc de suflet într-un fel agreabil. Și împinse înfumurarea chiar până la a slăvi trupul omului ca pe adevăratul templu al lui Dumnezeu, la care Naphta declară că această urzeală materială care era trupul nu reprezenta altceva decât vălul întins între noi și eternitate, ceea ce avu drept rezultat că Settembrini îi interzise definitiv să se mai folosească de cuvântul „umanitate”… și așa mai departe.

Cu obrajii înțepeniți de frig, cu capetele goale, pășind cu șoșonii de cauciuc când pe stratul de zăpadă tare, care scârțâia, fiind acoperită cu cenușă, și se înălța până deasupra trotuarului, când frământând zăpada deasă și moale a șoselei, Settembrini, îmbrăcat cu un palton al cărui guler și revere de castor păreau năpârlite de atâta întrebuințare, dar pe care-l purta cu eleganță, și Naphta într-o șubă neagră, perfect închisă, căzându-i până la picioare și care, căptușită în întregime cu blană, îl acoperea complet, discutau despre aceste principii cu o înflăcărare izvorâtă din pasiune, și se întâmpla destul de des să nu se mai adreseze unul altuia, ci lui Hans Castorp, căruia vorbitorul îi expunea punctul său de vedere, arătându-și adversarul numai cu capul sau cu degetul. Iar Hans Castorp mergea între cei doi adversari, întorcându-și capul când într-o parte, când în cealaltă și-l aproba pe rând pe fiecare sau, oprindu-se, cu bustul repezit pieziș îndărăt și gesticulând cu mâna înmănușată în blană de ied, făcea câte o observație personală, bineînțeles cu totul neînsemnată, în vreme ce Ferge și cu Wehsal se învârteau în jurul celor trei, când luându-le-o înainte, când rămânând în urma lor sau reușind să meargă în același rând până în clipa în care trecătorii le rupeau alinierea.

Sub influența unor observații ale lui Ferge și Wehsal, convorbirea alunecă spre subiecte mai concrete și ajunse repede, rând pe rând și trezind interesul crescând al tuturor, la probleme ca incinerarea, pedepse corporale, tortură și osândirea la moarte.

Ferdinand Wehsal a fost cel care aduse în discuție pedeapsa corporală și această idee se potrivea cu mutra lui – așa i se păru lui Hans Castorp. Și nimeni n-a fost surprins când domnul Settembrini se dezlănțui în tirade avântate, invocând demnitatea umană împotriva acestui procedeu tot atât de condamnabil în pedagogic, cât și în dreptul penal – și n-au fost, totuși, nici prea uimiți, dar oricum destul de buimăciți de atâta îndrăzneală sinistră, când Naphta se pronunță în favoarea bastonadei. După părerea lui, în legătură cu această chestiune este absurd că sporovăiești despre demnitatea umană, căci adevărata demnitate aparține spiritului, nu cărnii, și cum sufletul omenesc este înclinat cu prea mare ușurință să-și scoată numai din trup întreaga bucurie de a trăi, suferințele la care îi este supus trupul reprezintă un mijloc foarte recomandabil ca să-și potolească plăcerea simțurilor și să-l orienteze oarecum de la carne spre spirit, pentru ca acesta din urmă să-și recapete întreaga putere asupra lui. Este o învinuire cu totul absurdă să socotești pedeapsa corporală ca pe ceva deosebit de umilitor. Sfânta Elisabeta a fost flagelată până la sânge de duhovnicul ei, Konrad von Marburg, iar, potrivit legendei, „sufletul" ei ar fi fost „încântat până la a treia strană" și ea însăși a bătut-o cu nuiele pe o biată bătrână căreia îi era prea somn ca să se spovedească. Era oare posibil să-ți îngădui a considera inumane și barbare flagelările la care s-au supus membrii anumitor ordine și secte, și, vorbind într-un mod mai general, chiar și unele persoane cu adânci trăiri interioare, pentru ca în felul acesta să întărească în ei principiul spiritului? Ideea că interdicția prin lege a pedepselor corporale constituie un important progres în țările care se socotesc înaintate era o convingere care, cu cât se dovedește mai de nezdruncinat, cu atâta pare mai caraghioasă.

Măcar atât ar trebui să se admită, spuse Hans Castorp, că în acest conflict dintre carne și spirit carnea întrupează fără îndoială principiul rău și drăcesc... întrupează, ei da, așadar, întrupează, deoarece carnea face parte în mod firesc din natură – în mod natural din natură, nu-i deloc rău exprimat – și că natura, în ostilitatea ei față de spirit, de rațiune, este hotărât rea, adică rea în înțelesul mistic, putem spune, și Hans Castorp își ceru scuze că

îndrăznea să facă această observație bazându-se pe cultura și pe cunoștințele lui. Iar acest punct de vedere odată admis, continuă el, era foarte logic să te porți cu trupul în consecință, adică să-i aplici toate mijloacele de pedeapsă pe care puteai, deopotrivă, să le consideri mistic rele – dacă i se îngăduia și lui să aibă o opinie personală. Și poate că, dacă domnul Settembrini ar fi avut-o alături de el pe o oarecare Sfânta Elisabeta, atunci când slăbiciunea trupului l-a împiedicat să se ducă la congresul progresist de la Barcelona…

Se porniră pe râsete și, cum umanistul încercă să protesteze, Hans Castorp se apucă să vorbească repede despre niște lovituri pe care el însuși le primise odinioară: la liceul pe care-l frecventase, asemenea pedepse se mai obișnuiau încă în clasele inferioare, cu ajutorul unor vergi, deși profesorii, din anumite considerații sociale, nu aplicau pedeapsa cu mâna proprie, totuși într-o zi primise de la un coleg mai puternic decât el, o mare pușlama, o ploaie de lovituri cu un băț flexibil, peste coapse și peste pulpele care nu-i erau acoperite decât de niște ciorapi – îl duruse îngrozitor, amarnic, de neuitat, de-a dreptul mistic, încât a plâns în hohote pe care nu și le putea stăpâni, a plâns de rușine și de amărăciune – domnul Wehsal[132] să aibă amabilitatea să-i ierte expresia – iar după aceea, mult mai târziu, Hans Castorp citise că în închisori tâlharii cei mai fioroși se smiorcăiau ca niște copilași când li se administra bastonada.

În vreme ce domnul Settembrini își ascundea fața cu amândouă mâinile pe care avea niște mănuși foarte jerpelite, Naphta întrebă, cu sângele rece al unui orator politic, cam cum ar fi cu putință oare să domolești niște criminali recalcitranți, dacă nu cu călușul și cu bățul, unelte întru totul la locul lor și corespunzătoare cu principiile unei temnițe; o închisoare umanitară era o tranzacție estetică, un compromis, iar domnul Settembrini, cu toate că era un orator și un îndrăgostit de fraze frumoase, nu se pricepea, în fond, deloc la frumusețe. Dar din punct de vedere pedagogic, dacă ar fi

[132] Joc de cuvinte intraductibil: în germană, *Wehsal* – „durere, amărăciune”. (n.tr.)

să-l credem pe Naphta, concepția despre demnitatea omenească a acelora care nu voiau să admită pedepsele corporale își avea originea în individualismul liberal al epocii burgheze și umanitariste, adică într-un absolutism luminat de eul care acum era gata-gata să se stingă și să facă loc unor idei sociale noi și mai puțin delicate, unor idei de domolire și de supunere, de constrângere și de ascultare care nu puteau fi realizate fără cruzimea sacră ce te face să privești cu un alt ochi chiar și o pedeapsă corporală aplicată unui cadavru.

„De unde și expresia să fii supus ca un cadavru", spuse Settembrini disprețuitor, și cum Naphta îi atrase atenția că, deoarece chiar Dumnezeu a dat trupului nostru rușinea cumplită a putreziciunii, ca să-l pedepsească, rezultă în mod logic că nu trebuie să considerăm ca o crimă de lezmaiestate faptul de a administra aceluiași trup o ploaie de lovituri – și iată că, deodată, conversația alunecă spre incinerare.

Settembrini o ridică în slăvi. „Iată o posibilitate să lecuiești această rușine", spuse el vesel. Considerații de ordin practic, dar, în același timp, și motive idealiste au determinat umanitatea să-i găsească leacul.

Și în continuare declară că urma să ia parte la lucrările pregătitoare ale unui congres internațional în favoarea incinerării care, probabil, avea să se țină în Suedia. Proiectau să expună chiar și un crematoriu model, construit pe baza tuturor experiențelor acumulate până în prezent, precum și o sală pentru urne de cenușă, și era de prevăzut că acest congres va exercita o influență însemnată și stimulatoare. Ce procedeu învechit și demodat mai este și înmormântarea – date fiind condițiile vieții moderne! Extinderea orașelor! Împingerea la periferie a cimitirelor, aceste locuri de odihnă, cum ne arată etimologia cuvântului! Prețul terenurilor!

Caracterul prozaic al înmormântărilor determinat de nevoia de a te sluji de mijloace de transport moderne! Despre toate aceste aspecte ale problemei, Settembrini vorbi cu exuberanță, făcând observații pline de bun-simț. Își bătu joc de mutra jalnică a văduvului nemângâiat care se duce zilnic în pelerinaj la

mormântul scumpei lui moarte, pentru a sta de vorbă cu ea la fața locului. Dar pentru înjghebarea unei asemenea idile se cere, înainte de toate, să dispui din plin de bunul cel mai prețios al vieții, adică de timp, și de altfel, activitatea vie care domnește într-un cimitir central modern are grijă să-l vindece pe văduv de aceste mofturi tradiționale. Distrugerea cadavrului prin foc – iată o idee pură, igienică și demnă, ba chiar eroică, da, eroică, în loc să-l lași pradă unei dezgustătoare descompuneri, să fie devorat de niște organisme inferioare. Sentimentul însuși are mult mai mult de câștigat prin acest procedeu nou care răspunde nevoii umane de-a dăinui. Căci ceea ce era distrus de foc erau doar părțile vremelnice ale trupului, care chiar în timpul vieții fuseseră mereu reînnoite prin nutriție; dimpotrivă, cele care luau cel mai puțin parte la această stare de vremelnicie și care-l însoțeau pe om aproape fără să se schimbe de-a lungul existenței sale, rămâneau identice cu cele care rezistau focului, ele formau cenușa pe care, strângând-o, supraviețuitorii păstrau partea nepieritoare a mortului.

— Foarte frumos, zise Naphta; oh, foarte, foarte drăguț! Partea nepieritoare a omului, cenușa.

— Ah, bineînțeles, continuă Settembrini, bineînțeles că Naphta are pretenția să păstreze umanitatea în atitudinea ei iraționalistă față de procesele biologice, ca să poată permanentiza concepția religioasă primitivă pentru care moartea era o fantomă înfricoșătoare menită să trezească niște fiori atât de misterioși, încât îți era interzis să îndrepți privirea rațiunii lucide asupra acestui fenomen. Ce barbarie! Spaima în fața morții își are originea în acele vremuri foarte primitive ale civilizației umane, în care moartea violentă fusese regula, iar caracterul înfricoșător pe care îl avea, în adevăr, această moarte violentă a rămas multă vreme legat, în conștiința omului, de ideea morții în general. Dar datorită atât dezvoltării științei generale, a igienei, cât și progreselor în privința securității personale, moartea naturală a devenit treptat-treptat regula obișnuită și pentru un muncitor modern gândul unui repaus veșnic după epuizarea firească a forțelor nu mai are nimic înspăimântător, ci, dimpotrivă, este normal și de dorit. Nu, moartea nu era nici fantomă și nici mister; era un fenomen simplu,

rațional, necesar și de dorit din punct de vedere fiziologic, și ar însemna să irosești viața dacă ai stărui să contempli moartea mai mult decât este necesar. Tocmai din cauza aceasta participanții la congres plănuiau să completeze acest crematoriu model cu o sală pentru urne, adică oarecum o sală a morții, cu o altă sală, a vieții, unde arhitectura, pictura, sculptura, muzica și poezia vor trebui să-și dea mâna pentru a abate sensibilitatea supraviețuitorilor de la trăirea morții și a-i apăra de o durere stupidă și de un doliu fără rost, pentru a-i îndrepta spre bucuriile vieții…

— Cât mai urgent! spuse în bătaie de joc Naphta. Ca nu cumva omul să împingă prea departe cultul morții, să nu meargă prea departe cu respectul față de un fapt atât de simplu, dar fără de care n-ar exista, este adevărat, nici arhitectură, nici pictură, nici sculptură, nici muzică și nici chiar poezie.

— Dezertează ca să se pună în slujba drapelului, spuse Hans Castorp dus pe gânduri.

— Deși observația dumneavoastră, domnule inginer, este confuză, spuse Settembrini, lasă totuși să i se întrevadă caracterul vrednic de mustrare. Experiența morții trebuie să fie, în ultimă instanță, experiența vieții, dacă nu, ea nu este decât o poveste cu strigoi.

— În sala vieții se vor pune oare și simboluri obscene, ca acelea de pe sarcofagele antice? întrebă Hans Castorp cu toată seriozitatea.

— Simțurile vor fi acaparate, prin orice mijloc, îl încredință Naphta. Atât în marmură, cât și în tablouri gustul clasic va expune trupul așa cum este, adică un trup plămădit din păcate și pe care dumnealor îl apără de putrezire, ceea ce nu mai are nimic surprinzător atâta vreme cât din prea mare dragoste pentru el nu mai vor să-l lase nici măcar să fie biciuit…

Aici, interveni Wehsal și aduse vorba despre tortură; iar subiectul se potrivea de minune cu fața lui. Ce credeau domnii de față despre această chestiune? El, Ferdinand, în timpul călătoriilor lui de afaceri, nu scăpase niciodată prilejul să viziteze, în centrele de cultură veche, locurile tăinuite în care se practicase acest mod de a cerceta conștiințele. Așa se făcea că reușise să vadă camerele

de tortură de la Nürnberg și de la Ratisbona, căci, în interesul cultivării lui intelectuale le vizitase și le studiase îndeaproape. În adevăr, acolo, în acele camere, au fost date trupului cele mai puțin delicate și cele mai ingenioase lovituri, în numele dragostei pentru suflet. Și lucrurile nu s-au întâmplat numai o singură dată. Para vârâtă în gura deschisă, faimoasa pară, care, evident, nu mai era un lucru delicios – după care domnea tăcerea, o tăcere foarte bine folosită…

— *Porcheria*[133], murmură Settembrini.

Ferge spuse că toată cinstirea dată perei și tăcerii bine folosite nu însemna nimic. Căci ei nu descoperiseră ceea ce era cel mai îngrozitor lucru, anume să ți se pipăie pleura. I-au făcut-o ca să-l vindece!

— Sufletul împietrit, remarcă Naphta, și dreptatea jignită îndreptățesc și ele, în bună măsură, suprimarea trecătoare a compătimirii. Pretutindeni tortura n-a fost decât un rezultat al progresului rațional…

Vădit, Naphta nu era chiar în toate mințile.

Cu toate acestea, nu bătea câmpii! Domnul Settembrini era un estet și fără îndoială că, pentru moment, nu-și amintea de întreaga istorie a procedurii din Evul Mediu. În adevăr, se raționalizase în mod progresiv, și chiar în așa fel încât Dumnezeu a fost, puțin câte puțin, îndepărtat din noțiunile de drept și înlocuit cu noțiuni îndrăznețe ale rațiunii. Judecata lui Dumnezeu căzuse în desuetudine, deoarece juriștii și-au dat seama că cel mai tare era învingător chiar atunci când nu avea dreptate. Oamenii de soiul domnului Settembrini, adică scepticii și spiritele critice, au făcut această observație și au obținut ca Inchiziția – care nu ținea seama de intervenția lui Dumnezeu în favoarea adevărului, dar care tindea să obțină de la acuzat mărturisirea adevărului – să fie substituită vechiului mod naiv de a pune în practică justiția. Adică nici o condamnare fără mărturisire – și chiar și astăzi este de ajuns să asculți opinia publică: instinctul ei, în această privință, este adânc înrădăcinat și, oricât de strânsă s-ar prezenta

[133] „Porcărie” (ital.). (n.tr.)

înșiruirea probelor, condamnarea este socotită neîndreptățită atunci când lipsește mărturisirea. Dar cum s-o obții? Cum să surprinzi adevărul, dincolo de toate aparențele, dincolo de niște simple bănuieli? Cum să pătrunzi în creierul și în inima unui om care îl disimulează, care refuză să-l divulge? Când spiritul era recalcitrant, inchizitorilor nu le mai rămânea decât posibilitatea de a se adresa trupului pe care puteau oricând să-l constrângă. Tortura, ca mijloc de a obține mărturisirea absolut necesară era deci impusă de către rațiune. Dar chiar domnul Settembrini era acela care reclamase deopotrivă și introdusese obligația să se recurgă la mărturisire și, prin urmare, el era *deopotrivă* și născocitorul torturii.

Umanistul îi rugă pe ceilalți domni să nu-i dea crezare. Spusele domnului Naphta erau niște glume diabolice. Dacă totul se petrecuse așa cum pretindea domnul Naphta, adică dacă rațiunea inventase, în adevăr, asemenea procedeu înfiorător, faptul dovedea cel mult câtă nevoie avea rațiunea de-a fi mereu susținută și luminată, și cât de puține motive au adoratorii instinctului natural când se tem că pe pământ s-ar putea petrece toate potrivit rațiunii! Însă onorabilul care îl contrazice se rătăcise cu siguranță. Această justiție înfiorătoare n-a putut fi inspirată de virtute, pentru bunul motiv că fondul ei era credința în infern. N-aveai decât să vezi muzeele și camerele de tortură, ca să te convingi că aceste procedee de a împunge, de a întinde, de a țintui și de a pârjoli erau, după cât se pare, izvorâte dintr-o imaginație copilăroasă și orbită, din dorința de a imita cu sfințenie ceea ce se credea că se practică în locurile pedepsei eterne, în lumea de apoi. De altfel, inchizitorii erau convinși că-l ajută pe împricinat! Se formulase chiar părerea că însuși sufletul lui chinuit aspira la mărturisire, dar că numai carnea, ca principiu al răului, se împotrivea voinței. Și astfel s-a ajuns la credința că acuzatului i se făcea un serviciu caritabil zdrobindu-i-se carnea prin tortură. Rătăciri de asceți…

Oare vechii romani nu procedau în același fel?

Romanii? Ma *che!*[134]

[134] „Dar ce (… spui)!" (ital.). (n.tr.)

Și totuși, au cunoscut și ei tortura ca formă procedurală.

Încurcătură logică... Hans Castorp încercă să furișeze în dezbatere, din proprie inițiativă, problema pedepsei cu moartea, ca și cum el ar fi putut avea chemarea să conducă o asemenea discuție. Tortura a fost suprimată, cu toate că judecătorii de instrucție dispuneau oricând de mijloacele lor să-i chinuiască pe acuzați. Dar pedeapsa cu moartea părea nemuritoare și nu dădea impresia că se putea renunța la ea. Chiar și cele mai civilizate popoare o mai aplicau. Francezii au avut foarte mari neplăceri din pricina deportărilor. N-au mai știut, în adevăr, ce soluție practică să găsească în legătură cu niște făpturi antropoide, afară doar să le scurteze cu un cap.

Nu erau niște „făpturi antropoide", îi deschise ochii domnul Settembrini; erau niște oameni ca el, Hans Castorp, și chiar ca acela care vorbea – numai că nu aveau voință și pe deasupra mai erau și victimele unei societăți prost organizate. Și, în continuare, povesti despre un mare criminal care făcuse mai multe omoruri și aparținea acelui tip pe care procurorii au obiceiul, în rechizitoriile lor, să-l califice drept „rătăcit", drept „bestie cu chip omenesc", însă acest om acoperise cu versuri zidul celulei. Și versurile nu erau deloc rele – ba erau chiar mai bune decât acelea pe care le-ar fi făcut înșiși procurorii.

„Faptul acesta aruncă o lumină destul de bizară asupra artei", răspunse Naphta. Dar în afară de asta, chestiunea nu era vrednică să i se acorde vreo considerație.

Hans Castorp crezuse că domnul Naphta se va declara partizanul pedepsei cu moartea. Naphta, spuse el, era fără îndoială tot atât de revoluționar ca și domnul Settembrini, dar într-un sens conservatorist, adică era un revoluționar al conservării.

Lumea, surâse domnul Settembrini foarte sigur de el, va trece peste această revoluție a reacțiunii antiumane, oprindu-se la alte probleme aflate pe ordinea de zi. Domnul Naphta prefera să suspecteze arta decât să recunoască deschis că se poate restitui demnitatea umană chiar și celui mai condamnabil dintre oameni. În numele unui asemenea fanatism este cu neputință să câștigi tineretul care tinde către lumină. Tocmai a luat ființă o ligă

internațională al cărei scop este suspendarea pedepsei cu moartea în toate țările civilizate. Domnul Settembrini are cinstea să-i fie membru. Nu se alesese încă locul unde se va ține viitorul congres, însă umanitatea putea să aibă certitudinea că oratorii ce se vor face auziți în această chestiune vor fi înarmați cu argumente. Și printre argumente, îl pomeni pe acela care dăinuia mereu, anume al posibilității unei erori judiciare și deci a unui asasinat legal, precum și pe acela că veșnic va dăinui speranța că un criminal se poate îndrepta până la sfârșit; ba chiar cită: „Răzbunarea îmi aparține", declarând în continuare că, dacă statul este interesat mai mult să amelioreze natura umană decât să folosească violența, atunci nu-i era îngăduit să răsplătească răul cu rău – și astfel domnul Settembrini respinse ideea de „pedeapsă", după ce, pe baza unui determinism științific, o combătuse pe aceea a „vinovăției".

Atunci „tineretul care tinde spre lumină" îl văzu pe Naphta răsucind gâtul, rând pe rând, la fiecare dintre aceste argumente și îl auzi făcând glume pe socoteala fricii de a vărsa sânge și a respectului pentru viața umană pe care le manifesta generosul interlocutor, afirmând că respectul pentru viața izolată la individ nu era decât produsul epocilor burgheze celor mai stupide și mai filistine, dar că, în împrejurări cât de cât mai dramatice, de îndată ce ar fi în joc o singură idee care ar trece peste aceea a „siguranței personale", adică o idee suprapersonală, așadar, supraindividuală – iar aceasta era singura demnă de om și, prin urmare, cu adevărat firească într-un sens mai înalt – viața izolată la individ nu numai că ar fi sacrificată fără șovăire unui scop superior, ci chiar respinsă de bunăvoie și fără ezitare, ca un lucru rușinos, de însuși individul respectiv. „Filantropia domnului Settembrini, adversarul meu, spuse el, tinde să răpească vieții toate accentele ei teribil de serioase, de o gravitate supremă; tinde să castreze viața chiar prin determinismul pretinsei ei științe. Dar adevărul ne arată nu numai că conceptul vinovăției nu poate fi anulat de determinism, dar că prin el nu face decât să apară mai riguros și mai înspăimântător."

Nu era rău. Nu cumva dorea ca nefericita victimă a societății să se simtă chiar de-a binelea vinovată și să meargă de bunăvoie la

eșafod?

Firește. Criminalul este convins de vinovăția lui așa cum este convins de el însuși. Căci este așa cum este, nu poate și nici nu vrea să fie altfel, și tocmai asta îi este vinovăția. Domnul Naphta deplasa vinovăția și meritul din domeniul empiric în domeniul metafizic. Este adevărat că actul, fapta erau determinate, aici nu putea fi vorba despre un liber arbitru, dar altfel se petrec lucrurile cu existența propriu-zisă. Căci omul este și rămâne ceea ce vrea să fie, până în pragul exterminării lui; a ucis bucuros „pentru sensul vieții lui" și, deci, trebuia să plătească pe deplin fericit cu propria viață. Să moară, fiindcă ispășea prin asta plăcerea sa cea mai profundă.

Plăcerea cea mai profundă?

Cea mai profundă.

Celălalt își mușcă buzele. Hans Castorp tuși. Lui Wehsal îi spânzura pieziș falca. Domnul Ferge suspină. Domnul Settembrini observă cu finețe:

— Se vede că există o manieră de-a generaliza care dă subiectului o nuanță personală. V-ar plăcea să ucideți?

— Asta nu vă privește. Dar dacă totuși aș fi făcut-o, râdeam în obrazul unei ignoranțe umanitare dispuse să mă hrănească cu linte până la sfârșitul firesc al zilelor mele. N-are niciun fel de sens ca asasinul să supraviețuiască victimei. Ei sunt și vor rămâne părtași la o taină care-i leagă și-i va lega pe vecie, așa cum două ființe nu o fac decât într-o altă împrejurare unică și asemănătoare, una supunându-se, cealaltă acționând. Destinele lor sunt de nedespărțit.

Settembrini mărturisi cu răceală că îi lipsea receptivitatea pentru un asemenea misticism al morții și al omorului, și că nu-i părea deloc rău. Nu avea de adus nicio obiecție talentelor eminamente religioase ale domnului Naphta – care în mod incontestabil le depășeau pe ale lui, totuși trebuia să constate că nu-l invidia. O nevoie imperioasă de puritate îl îndepărta de o sferă în care domnea, nu numai sub raportul fizic, ci și sub cel moral, respectul pentru nenorocirea despre care tineretul setos de experiențe vorbise adineauri, pe scurt, de o sferă în care virtutea,

rațiunea și sănătatea nu însemnau nimic, dar în care viciile și boala se bucurau de cea mai înaltă considerație.

Naphta confirmă că, în adevăr, virtutea și sănătatea nu erau stări religioase. Se realizase un foarte mare succes, spuse el, atunci când se stabilise limpede că religia nu avea nimic comun cu rațiunea și cu morala. Căci, adăugă el, religia nu are nimic de-a face cu viața. Viața se baza pe niște condiții și niște coordonate care decurgeau când din principiile cunoașterii, când din domeniul etic. Primele se numeau timpul, spațiul, cauzalitatea – celelalte se numeau moralitatea și rațiunea. Toate aceste lucruri nu numai că erau străine și indiferente esenței religioase, ci îi erau chiar adverse; căci tocmai ele erau acelea care alcătuiau viața, așa-numita sănătate, adică: modul de a fi originar-filistin și originar-burghez față de care universul religios constituia tocmai contrariul absolut, în sensul de absolut genial. De altfel, el, Naphta, nu voia să tăgăduiască în mod definitiv posibilitatea sferei vieții de a da naștere geniului. Exista o manieră de a fi burgheză, nu lipsită de măreție trivială și de maiestate filistină, pe care puteai s-o socotești demnă de respect, cu condiția să-ți amintești că, în demnitatea ei răscrăcărată și greoaie, cu mâinile la spate și pieptul umflat în afară, se vădea însăși încarnarea disprețului față de religie.

Hans Castorp ridică degetul arătător, ca la școală. Nu voia să contrazică vreo părere, spuse el, însă după cât se părea, aici era vorba de progres, de progresul uman și, prin urmare, până la un anumit punct, de politică și de republica tribunei libere, precum și de civilizația Occidentului cultivat, și el voia numai să spună că diferența sau, dacă domnul Naphta ținea cu tot dinadinsul, adversitatea dintre viață și religie trebuie să fie redusă la opoziția dintre timp și eternitate. Căci progresul nu avea loc decât în timp; în eternitate nu exista progres, nici politică și nici elocvență. Îți rezemai oarecum capul pe umărul lui Dumnezeu și închideai ochii. Și aceasta era diferența dintre religie și moralitate, destul de confuz exprimată.

Naivitatea felului său de a se exprima, interveni Settembrini, era mai puțin îngrijorătoare decât teama lui de a contrazice părerile altora și decât înclinarea de a face concesii diavolului.

Ei! Dar despre diavol discutaseră multă vreme domnul Settembrini și el, adică Hans Castorp. *O Satana, o ribellione!* Oare cărui diavol să-i fi făcut aceste concesii? Celui al rebeliunii, al muncii și al criticii sau mai degrabă celuilalt? În adevăr, erai în pericol de moarte – un diavol la dreapta, un diavol la stânga, numai dracu' știe cum să faci ca să scapi?

Caracterizând astfel situația, adică așa cum dorea s-o vadă domnul Settembrini, spuse domnul Naphta, mergi pe un drum întortocheat, nu în linie dreaptă. Ceea ce se dovedea a fi hotărâtor în concepția lui despre univers, era că făcea din Dumnezeu și din Diavol două persoane și două principii deosebite, și punea între ei „viața" exact după modelul Evului Mediu, ca obiect al luptei dintre ei. Dar în realitate și Dumnezeu, și Diavolul nu constituie decât una și aceeași ființă și se opun deopotrivă, în deplină înțelegere, vieții, vieții burgheze, eticii, rațiunii, virtuții – o poziție izvorâtă din principiul religios pe care-l reprezintă împreună.

Ce însemna amestecătura asta grețoasă – *che guazzabuglio proprio stomachevole!* strigă Settembrini. Răul și binele, sacrul și crima, toate puse în aceeași oală! Fără judecată! Fără voință! Fără puterea de-a osândi ceea ce este de osândit! Domnul Naphta știa ce anume neagă contopindu-i pe Dumnezeu și pe Diavol în prezența acestor tineri și negând principiul moral în numele unei asemenea dualități dezgustătoare! Neagă *valoarea* – orice scară de valori – ceea ce este îngrozitor. Așadar, nu există nici bine, nici rău, ci numai o lume luată în totalitatea ei, o lume a moralității dezordonate, lipsite de ierarhie. Și cu atât mai mult nu poate exista individul cu demnitatea lui critică, ci numai această comunitate care înghite și nivelează totul în nimicirea ei mistică. Individul…

Ce minunat lucru că domnul Settembrini se consideră o dată mai mult individualist! Însă pentru a fi individualist, trebuie să cunoști deosebirea dintre moralitate și adevărata fericire, ceea ce nu era deloc cazul domnului nostru iluminist și monist. Acolo unde viața este considerată în mod stupid ca un sfârșit în sine, acolo unde nimeni nu se neliniștește câtuși de puțin de un sens și de un fel al vieții, acolo domnește o etică ierarhică și socială, o morală de vertebrate, dar nu individualismul – care-și găsește

lăcașul numai și numai în domeniul religios și mistic, adică tocmai în așa-numita „lume a moralității dezordonate, lipsite de ierarhie". Așadar, ce cuprinde și ce urmărește morala domnului Settembrini? Ea este legată de viață, așadar, nu este decât folositoare, așadar, nu este eroică astfel ca să merite compasiune. Ea nu te îmboldește decât să ajungi bătrân și fericit, bogat și sănătos – și cu asta punct. Iar acest filistin principiu al rațiunii și al muncii este considerat ca fiind o etică! În ceea ce-l privește pe el, pe Naphta, își îngăduie iarăși să-l califice ca pe o concepție burgheză și meschină a vieții.

Settembrini îl sfătui să se mai înfrâneze, însă lui însuși glasul îi tremura de patimă atunci când declară de nesuportat faptul că domnul Naphta vorbea neîncetat despre „concepția burgheză a vieții" și Dumnezeu știe de ce tocmai pe un ton de aristocratic dispreț, ca și cum contrariul – și se știe ce este contrariul vieții – ar fi mai distins!

Noi lovituri, alte cuvinte înțepătoare. Acum ajunseseră la noblețe, la chestiunea aristocrației. Hans Castorp, înfierbântat și istovit de atâta stat în frig și de atâtea probleme, nemaifiind sigur nici chiar în ceea ce privea coerența și îndrăzneala propriilor cuvinte rostite cu înfrigurare, mărturisi cu buzele înțepenite de frig că el își imaginase totdeauna moartea purtând o coleretă spaniolă scrobită sau cel puțin înveșmântată cu o haină obișnuită, dacă se poate spune așa, cu un guler tare cu colțurile întoarse, pe când viața și-o închipuise dimpotrivă cu un singur guleraș drept... Însă el însuși se sperie cât de amețite și pline de năluciri îi erau cuvintele care deveneau astfel nepotrivite într-o conversație și-i încredință că tot ce-a vrut să spună nu a fost asta. Dar oare nu era adevărat că existau oameni, anumiți oameni pe care nu ți-i puteai închipui morți, tocmai din cauză că erau întru totul niște oarecare? Adică voia să spună: aceștia păreau într-atât făcuți pentru viață, încât îți dădeau impresia că niciodată nu vor putea muri și deci nu erau demni să primească sfințirea morții.

Domnul Settembrini își exprimă nădejdea că nu se înșela presupunând că Hans Castorp spune aceste lucruri numai ca să fie contrazis. Tânărul îl va găsi întotdeauna dispus să-l ducă de mână

când va fi atacat spiritualicește de asemenea ispite. „Făcut pentru viață”? spusese el. Și se folosise de această formulă într-un sens disprețuitor. Nu; trebuia să spună: „Demn de a trăi!” Iată de ce ar face mai bine să substituie această expresie celeilalte – și atunci ideile lui s-ar înlănțui într-o ordine logică și frumoasă. Așadar, „demn de a trăi”: și imediat, prin asociația cea mai firească și cea mai legitimă, ideea de „plăcere de a trăi” va țâșni atât de strâns înrudită cu cealaltă, încât s-ar putea spune că numai ceea ce este cu adevărat demn de a trăi simte în adevăr și plăcerea de a trăi. Și tocmai aceste două calități întrunite, adică demnitatea vieții și cea a plăcerii, formau ceea ce se numea noblețe. Hans Castorp găsi că aceste idei erau ademenitoare și foarte interesante. Prin teoria sa plastică, spuse el, domnul Settembrini îl cucerise cu multă ușurință. Căci puteai spune orice voiai – adică puteau fi emise anumite păreri, de pildă că boala era o formă de existență superioară și avea oarecum ceva solemn – dar un lucru era sigur, anume acela că boala însemna accentuarea elementului trupesc, că deci îl reducea pe om în mod complet numai la trupul lui, și, prin urmare, era vătămătoare demnității omului până la a-l nimici, deoarece îl mărginea numai la trup. Prin urmare, boala era ceva inuman.

Boala este perfect omenească, interveni imediat Naphta; căci a fi om înseamnă a fi bolnav în adevăr, omul este prin esență bolnav, și tocmai faptul că este bolnav face din el un om, iar oricine voia să-l vindece, să-l împingă să se împace cu natura, „să se întoarcă la natură” (când în realitate n-a fost niciodată natural), adică tot ceea ce se trâmbița astăzi ca viziuni ale unor profeții împrospătătoare, vegetarieni, naturiști, nudiști și așa mai departe, prin urmare, orice soi de Rousseau, nu încearcă altceva decât să-l dezumanizeze și să-l apropie de animal. Umanitatea? Noblețea? Spiritul este acela care-l deosebește pe om de orice altă formă de viață organică, deoarece omul este ființa prin excelentă ruptă de natură, căreia i se opune în mod evident. Așadar, demnitatea omului, noblețea lui se datorau numai bolii. „Pe scurt, este cu atât mai om cu cât este mai bolnav, iar geniul bolii este mai uman decât geniul sănătății.” Este surprinzător că cineva care face pe iubitorul

de oameni să închidă ochii în fața unor asemenea adevăruri fundamentale ale omenirii. Domnul Settembrini nu crede decât în progres. Ca și cum progresul, atât cât există, nu se datorează numai bolii, adică geniului care nu este altceva decât boala. Ca și cum toți oamenii sănătoși n-au trăit întotdeauna prin cuceririle bolii. Au existat oameni care au acceptat, în mod conștient și de bunăvoie, boala și nebunia, ca să cucerească pentru omenire cunoștințe ce aveau să devină sănătate după ce fuseseră cucerite prin demență, iar posesiunea și folosința acestor cuceriri, obținute printr-un sacrificiu eroic, nu mai depind de boală și de demență. Aceasta este adevărata crucificare…

„Aha, gândi Hans Castorp, iezuit necinstit, cu combinațiile tale și interpretarea crucificării. Se vede bine de ce n-ai ajuns preot, *joli jésuite à la petite tâche humide.* Ei bine, rage o dată, leule", i se adresă el în sine domnului Settembrini. Iar acesta se porni să „ragă", declarând că tot ceea ce susținuse Naphta nu era decât nălucire, vorbărie goală și confuzie.

— Hai, spune-o, îi strigă el adversarului său, spune-o deci, pe răspunderea dumitale de educator, spune-o cinstit, în fața acestor tineri care se formează, că spiritul este boală! În adevăr, astfel îi vei încuraja să-și cultive spiritul, îi vei câștiga pentru credință! Pe de altă parte, declari că boala și moartea sunt nobile, dar că sănătatea și viața sunt vulgare – da, și aceasta este cea mai garantată metodă pentru a încuraja elevul să slujească umanitatea! *Davvero, è crimonoso!*[135]

Și ca un cavaler fără teamă luă apărarea nobleței, a sănătății și a vieții, adică a aceleia pe care ne-o dădea natura și care n-avea nevoie să se sinchisească dacă are sau nu are spirit. „Forma!" rosti el, iar Naphta spuse într-un mod emfatic: „Logosul!" Însă celălalt, care nici nu voia să audă de logos, spuse „rațiunea", pe când omul logosului apăra „pasiunea". Toate acestea deveniră confuze. „Obiectul!" spunea unul, iar celălalt: „eul!"; în sfârșit, veni vorba chiar și despre „artă" pe de o parte și despre „critică" de altă parte și iarăși ca într-un vălmășag despre „natură" și despre „spirit",

[135] „Într-adevăr, e criminal!" (ital.). (n.tr.)

pentru a se ști care din două era principiul cel mai nobil, cât și despre „problema aristocrației". Și cu toate acestea nimic nu se orânduia și nici nu se limpezea, căci nu numai că totul era contradictoriu, dar pe deasupra se încurca mereu, iar interlocutorii care se contraziceau între ei se mai contraziceau și pe ei înșiși. Settembrini făcuse adesea, pe parcurs, elogiul criticii, pe când apăra contrariul, anume arta, ca pe principiul nobil; și pe când Naphta se manifestase nu numai o dată ca apărătorul „instinctului natural" împotriva lui Settembrini care socotise natura drept o „forță stupidă", ca pe un fapt brutal și ca pe un destin implacabil, în fața cărora rațiunea și orgoliul uman nu aveau dreptul să cedeze, acum trecea de partea spiritului și a „bolii", în care puteai găsi noblețe și umanitate, pe când celălalt devenea avocatul naturii și al noblețeî sănătoase, fără să-și mai amintească de nevoia mântuirii. Nici controversa asupra „obiectului" și a „eului" nu era mai puțin confuză; aici, însă, încâlceala, care de altfel era pretutindeni aceeași, devenea cu totul fără leac, și asta într-un asemenea grad încât nimeni nu mai știa care din doi era, în realitate, omul cucernic și care omul cu idei libere. Naphta îi interzicea în termeni severi lui Settembrini să se numească „individualist", întrucât nega contradicția dintre Dumnezeu și natură, și nu înțelegea problema omului și a conflictului personalității decât prin prisma intereselor particulare și generale, astfel încât situându-se pe terenul unei morale burgheze, legată de viață și având ca scop doar viața, năzuia, fără niciun eroism, numai la utilitar și găsea în rațiunea statului legea morală; pe când el, Naphta, știind perfect de bine că problema omului se întemeia pe conflictul dintre natural și supranatural, reprezenta adevăratul individualism, individualismul mistic, și era în realitate omul ideilor libere și al trăirii interioare. Dar dacă era așa, gândea Hans Castorp, cum rămânea cu „anonimatul și comunitatea" – pentru a nu cita, ca exemplu, decât o singură contradicție? Pe de altă parte, cum rămânea cu punctele importante pe care el le atinsese în convorbirile cu părintele Unterpertinger asupra catolicismului și filosofiei lui Hegel, asupra legăturilor intime dintre ideile de „politic" și de „catolic", cât și asupra categoriei

obiectivării pe care acestea o fundamentau împreună? Arta politicii și cea a educației nu fuseseră oare domeniul special al activității Ordinului lui Naphta? Și încă ce educație! Desigur că domnul Settembrini era un pedagog zelos, zelos până la a fi plictisitor și stânjenitor; dar sub raportul obiectivității ascetice, disprețuitoare a eului, principiile lui nu puteau să rivalizeze câtuși de puțin cu cele ale lui Naphta. Poruncă absolută! Disciplină de fier! Constrângere! Ascultare! Teroare! Toate acestea puteau să aibă partea lor onorabilă, dar nu țineau socoteală decât prea puțin de demnitatea individului. Era regulamentul militar al lui Friedrich al Prusiei și al spaniolului Loyola cel cucernic și sever până la sânge; și cu acest prilej ajungeai să te întrebi cum putea Naphta, în definitiv, să tindă spre acest absolut sângeros, întrucât mărturisise că nu crede nici în cunoaștere pură și nici în știință fără ipoteze, pe scurt că nu crede în adevăr, în adevărul obiectiv, științific, pe care, după Lodovico Settembrini, trebuia să-l descopere legea supremă a întregii morale umane. Da, era cucernic și sever domnul Settembrini, în vreme ce Naphta, cu oarecare indiferență, părea că vrea să coboare adevărul la nivelul omului, să-l reducă la ceea ce i s-ar potrivi omului mai bine! Oare nu dovedeai o concepție burgheză și un utilitarism de filistin atunci când procedai în felul acesta, adică făceai ca adevărul să depindă de interesul omului? Dacă priveai lucrurile mai de aproape, o asemenea concepție nu mai cuprindea o obiectivitate fermă, căci existau înlăuntrul ei mai multă libertate și mai mult subiectivism decât ar fi vrut Leo Naphta – măcar că era tot „politică" într-un sens destul de asemănător formulei domnului Settembrini. „Libertatea este legea iubirii aproapelui." După cât se părea, aceasta însemna: libertatea să depindă de om – și tot așa spunea și Naphta. Hotărât că un asemenea lucru însemna să te arăți mai mult cucernic decât liber, și iată că astfel dispărea încă o diferență, ceea ce era firesc să se întâmple când adoptai asemenea definiții. Ah! acest domn Settembrini! Nu degeaba era literat, adică nepotul unui om politic și fiul unui umanist. Se preocupa cu generozitate de critică și de frumusețile progresului, și fluiera fetele pe care le întâlnea pe stradă, pe când tăiosul cel mititel, Naphta, era legat prin jurăminte

aspre. Și totuși, acesta din urmă era aproape un libertin, cu marea lui independență, iar celălalt, un pătimaș despre care se putea spune că e înnebunit după virtute. Domnului Settembrini îi era teamă de „spiritul absolut" și voia cu orice preț să contopească *partout* spiritul cu progresul democratic – fiind înspăimântat de libertinajul religios al militarului Naphta, care-l amesteca pe Dumnezeu și pe Diavol, sfințenia și crima, geniul și boala, și nu cunoștea nici judecata de valoare, nici ideea rațiunii, nici voința. Oare cine era liber, oare cine era cucernic și care erau elementele ce stabileau adevărata poziție și adevărata condiție a omului: dispariția în comunitatea care absorbea și nivela o dispariție pustiitoare și ascetică – sau mai curând „subiectul critic", în care superficialitatea și severitatea virtuoasă a burghezului intrau în conflict? Vai, principiile și aspectele se ciocneau neîncetat, contradicțiile interne se îngrămădeau, iar civilul nostru era silit să-și asume o răspundere teribil de anevoioasă – adică nu numai să se decidă între contrarii, ba încă să le mai și separe cu claritate, ca pe niște preparate de laborator – astfel încât creștea tentația de a te arunca orbește în „universul moralmente dezordonat" al lui Naphta. Era o ciocnire de principii și o încurcătură generală, era o mare confuzie, iar lui Hans Castorp i se părea că adversarii ar fi mai puțin îndârjiți dacă, pe când se certau, această confuzie nu le-ar copleși sufletele.

Urcară împreună până la Berghof, apoi tustrei pacienții îi conduseră pe cei doi externi până în fața căsuței lor, iar aici mai întârziară încă multă vreme, stând în zăpadă, pe când Naphta și cu Settembrini continuau să se certe – ca niște înțelepți pedagogi ce erau, așa cum Hans Castorp o știa foarte bine, pentru a contribui la modelarea unor tineri doritori de lumină. Pentru domnul Ferge chestiunile acestea erau mult prea înalte, cum de altfel o și lăsase să se înțeleagă de mai multe ori, iar pe Wehsal îl interesau prea puțin, de vreme ce nu mai era vorba despre biciuire și tortură. Hans Castorp, cu capul plecat, scormonea în zăpadă cu bastonul și se gândea la marea confuzie.

Cei trei pacienți de la Berghof se întoarseră acasă, iar cei doi pedagogi rivali trebuiră să intre împreună în căsuța lor, unul pen-

tru a se duce în chilia lui capitonată cu mătase, iar celălalt în cămăruța de umanist, cu pupitrul și carafa de apă. Însă Hans Castorp se refugie pe balcon, cu urechile pline de vuietul și de zdrăngănitul armelor celor două oștiri care, una înaintând dinspre Ierusalim și alta dinspre Babilon, se ciocneau *sub dos banderas,* învălmășindu-se într-o bătălie confuză.

Zăpadă

De cinci ori pe zi pacienții așezați la cele șapte mese își manifestau în mod unanim nemulțumirea din pricina felului cum se prezenta vremea în acea iarnă. Considerau că nu-și îndeplinește decât foarte nesatisfăcător obligațiile ei de iarnă din creierul munților, că nu pune la dispoziție, așa cum se specifică în prospect, mijloacele meteorologice de rigoare cărora această regiune își datora reputația – o reputație cu care cei vechi erau obișnuiți și pe care cei noi se așteptau s-o verifice. Se înregistra o îngrijorătoare scădere a strălucirii soarelui, adică tocmai a unui important factor de tămăduire, fără ajutorul căruia însănătoșirea era în mod inevitabil întârziată… Și orice ar fi putut gândi domnul Settembrini în legătură cu sinceritatea cu care acești oaspeți de la munte se străduiau să se facă sănătoși cât mai repede și-și doreau reîntoarcerea „acasă" la șes, adevărul era că, oricum, ei își cereau drepturile cu stăruință, voiau să li se dea ceva în schimbul banilor pe care-i plăteau părinții sau soții lor, și bombăneau mereu în convorbirile de la masă, în ascensor și în hol. De aceea direcția generală înțelese perfect de bine că îi revenea sarcina de a îndrepta această situație, adică de a o compensa prin alte avantaje. Cumpărară deci un nou aparat de „soare artificial", întrucât cele două aparate pe care le aveau nu mai erau suficiente în raport cu cererile celor care voiau să se bronzeze prin electricitate, fiindcă bronzarea le stătea bine fetelor și femeilor, iar bărbaților, cu toată viața lor orizontală, le dădea o înfățișare impunătoare de sportivi și de cuceritori. În plus, această înfățișare le oferea și vădite avantaje, deoarece femeile, deși pe deplin informate asupra originii tehnice și

naturii artificiale a acestei virilități, erau totuși destul de proaste sau de viclene, adică suficient de înnebunite după o iluzie, pentru a se lăsa amețite și seduse de această amăgire.

— Dumnezeule! izbucnea doamna Schönfeld, o bolnavă roșcată, cu ochii roșii, venită de la Berlin, Dumnezeule, repeta ea seara, în hol, unui tânăr holtei cu picioarele lungi și pieptul scobit, care, pe cartea de vizită, tipărită în franțuzește, se dădea drept *Aviateur diplômé et Enseigne de la Marine allemande*[136], i se făcuse un pneumotorax și purta smoching la dejun și îl scotea seara, încredințându-i pe toți că acesta era regulamentul la marină. Dumnezeule! exclama ea privindu-l cu lăcomie pe aspirant, cât de minunat s-a bronzat cu soarele artificial! Ai zice că diavolul ăsta e un vânător de vulturi!

— Bagă de seamă, sireno, îi șopti la ureche, în ascensor, aspirantul, în așa fel încât ea se înfiora toată. Va trebui să-mi dai socoteală pentru privirile tale înfocate!

Și trecând pe balconul de dincolo de pereții de sticlă mată, respectivul diavol și vânător de vulturi găsi calea către sirenă…

Cu toate acestea, mai lipsea mult ca soarele artificial să devină, în acel an, o compensație reală pentru slăbiciunea astrului de pe cer. Două sau trei zile senine cu soare, pe lună – zile care, ce-i drept, îndărătul piscurilor albe scânteiau de un albastru adânc, foarte adânc, de catifea, cu o lucire de diamant și cu un delicios punct fierbinte, scânteiau pe ceafa și chipurile oamenilor, risipind vălul cenușiu și gros al ceții – două sau trei zile după ce trecuseră săptămâni era prea puțin pentru starea sufletească a oamenilor al căror destin îndreptățea nevoia excepțională de îmbărbătare și se bizuiau în sinea lor pe un fel de pact, care în schimbul renunțării la plăcerile și neplăcerile omenirii de la șes le asigura o viață lipsită, fără îndoială, de veselie, dar cu totul ușoară și agreabilă, fără griji, mergând până la desființarea timpului și ocrotită din toate punctele de vedere. Consilierul aulic își dădea seama că nu mai folosea la nimic să le reamintească internaților că și în aceste condiții aparent neprielnice viața de la Berghof nu se asemăna nici

[136] „Aviator cu diplomă și aspirant în marina germană” (fr.). (n.tr.)

pe departe cu cea a unei viețuiri într-o mină siberiană, că aerul acestor piscuri, rar și ușor cum era, eter pur ca să spunem așa, lipsit atât de impurități terestre, cât și de elemente bune sau rele, avea mari calități, îi apăra pe oaspeții lui, chiar și în lipsa soarelui, de fumul și duhorile câmpiei: proasta dispoziție și protestele se înmulțeau, nesăbuitele amenințări cu plecarea erau la ordinea zilei, ba se întâmpla că unele erau duse la îndeplinire, cu tot exemplul pe care-l dădea recenta întoarcere plină de tristețe a doamnei Salomon, al cărei caz la început nu fusese grav și era pe cale să se îmbunătățească, dar care în urma plecării și a șederii pe propria răspundere în curenții de aer ai umedului Amsterdam devenise incurabil.

În loc de soare veni zăpada, o cantitate enormă de zăpadă, mormane de zăpadă atât de formidabile, cum Hans Castorp nu mai văzuse vreodată în viața lui. Și totuși, nici iarna trecută nu lăsase nimic de dorit în multe privințe, însă ninsoarea fusese slabă în raport cu aceea a actualei ierni. Prin cantitatea ei monstruoasă și peste orice limite te făcea să nu-ți mai dai seama de aspectul ciudat și excentric al acestei regiuni. Ningea zi de zi și nopți de-a rândul: ningea mărunt, fără să viscolească, dar ningea. Puținele cărări practicabile păreau niște drumuri scufundate și încremenite între pereții de zăpadă, ridicându-se pe amândouă părțile mai înalți decât statura unui om și pardosiți cu plăci ca de alabastru, plăcute la vedere, scânteietoare, cristaline și grunzuroase – plăci folosite de pacienții de la Berghof ca să-și transmită prin scris și prin desene tot felul de vești, de glume și de aluzii picante. Dar chiar și între aceste taluzuri mergeai pe un strat de zăpadă destul de gros, măcar că se săpase destul de adânc, iar de faptul acesta îți dădeai seama în locurile mai frecventate, cât și în gropile unde piciorul se afunda pe neașteptate până la genunchi: ba trebuia chiar să fii foarte atent să nu-ți rupi un picior. Băncile dispăruseră, ca înghițite: câte o frântură de spătar mai răsărea ici și colo din acest mormânt alb. Jos, în sat, nivelul străzilor suferise o schimbare atât de stranie, încât prăvăliile de la parterul caselor deveniseră pivnițe în care scoborai de pe trotuar pe niște trepte tăiate în zăpadă.

Și zi de zi, peste nămeții îngrămădiți, continua să ningă pe un frig mijlociu, de zece până la cincisprezece grade sub zero – care nu te pătrundea totuși până la oase, adică îl simțeai puțin, ca și cum n-ar fi fost decât cinci sau chiar două grade, căci nu bătea vântul, iar uscăciunea aerului îl atenua. Dimineața era foarte întuneric: se mânca la lumina artificială a lustrelor în formă de lună, în sala cu bolțile viu colorate. Afară stăruia neantul cenușiu, lumea scufundată într-o vată alburie care se îngrămădea la ferestre, învăluită ca într-un abur gros de ninsoare și ceață deasă. Munții nu se mai vedeau: cel mult abia dacă se putea desluși, din când în când, câte ceva din brazii cei mai apropiați; erau la locurile lor, încărcați de zăpadă, și dispăreau iute în negură, iar din răstimp în răstimp câte un brad se scutura parcă de prea marea greutate de zăpadă, răspândind în ceața cenușie o pulbere albicioasă. Către ora zece, soarele apărea ca un fum subțire, cu lumină stinsă, deasupra munților, răspândind o viață searbădă și fantomatică, un reflex palid al lumii reale în peisajul de nerecunoscut. Însă totul rămânea estompat într-o gingășie și o paloare spectrală, lipsit de orice linie pe care ochiul s-o fi putut urmări cu certitudine. Contururile crestelor se pierdeau, se împăienjeneau, se prefăceau în fum. Întinderile de zăpadă scânteind într-o lumină firavă se desfășurau unele după altele, călăuzind privirile spre o lume de himeră. Și se întâmpla uneori ca un nor luminat numai el, asemenea unui fum, să plutească îndelung, fără să-și schimbe forma, prin fața vreunui perete de stâncă.

Către amiază, soarele, răzbind numai pe jumătate din negură, se silea să sfâșie ceața din albastrul cerului. Dar era departe de-a izbuti, cu toate că, vreme de o clipă, zăreai un pic de azur în văzduh, dar chiar și această slabă lucire era de ajuns să însuflețească priveliștea deformată de avalanșa zăpezii și s-o facă să scânteieze cu reflexe diamantine. De obicei, cam la această oră înceta să mai ningă, de parcă zăpada și-ar fi îngăduit o privire generală asupra rezultatului obținut, iar rarele zile intermitente cu soare păreau și ele că urmăresc același lucru, când viscolul înceta și când foarte apropiata tipsie cu jar a cerului se silea să topească

neprihănita și maiestuoasa întindere a zăpezii proaspete. Înfățișarea lumii era feerică, și copilăroasă, și caraghioasă. Pernele groase, flocoase, ca și cum ar fi fost proaspăt bătute, care se odihneau pe ramurile copacilor, movilele de pământ sub care se ascundeau arbuștii pitici sau proeminențele stâncoase, aspectul chircit și parcă scufundat al peisajului atât de comic travestit, toate dădeau la iveală o lume de spiriduși, scoasă parcă dintr-o culegere de basme. Dar dacă scena apropiată, pe care te mișcai cu greutate, lua o înfățișare fantastică și poznașă, în schimb, impresiile trezite de adâncurile depărtării erau acelea de măreție și hieratism, transmise de priveliștea grandios-statuară a Alpilor acoperiți cu zăpadă.

După-amiaza, între două și patru, Hans Castorp stătea întins pe balcon, bine împachetat, cu ceafa rezemată de spătarul minunatului său șezlong, nici prea sus, nici prea jos, și privea, peste balustrada căptușită cu zăpadă, codrii și munții. Pădurea de brazi, de un verde-întunecat, se cățăra pe povârnișuri, iar printre copaci pământul era pretutindeni acoperit cu zăpadă. Deasupra se înălțau crestele stâncoase, de un cenușiu-albicios, cu imense întinderi de zăpadă întrerupte ici și colo de niște stânci mai întunecate și câteva piscuri care se pierdeau molatic în neguri. Ningea liniștit. Totul se împăienjenea din ce în ce mai tare. Privirea, rătăcind într-un neant vătuit, îți crea o predispoziție la somn. Ațipirea era însoțită de o tresărire, însă după aceea nu exista alt somn mai senin decât în aerul înghețat – era o odihnă fără vise, netulburată de vreo reminiscență inconștientă a greutăților vieții, deoarece respirarea aerului rar, neconsistent și fără miros nu apăsa organismul mai tare decât lipsa de respirație a unui mort. Când te trezeai, muntele dispăruse cu totul în volbura zăpezii și nu se mai iveau – când și când, doar pentru câteva clipe – decât niște frânturi, o creastă sau un colț stâncos, care se ascundeau aproape imediat ca în văluri opace. Acest joc tăcut al fantomelor era dintre cele mai distractive. Trebuia să-ți încordezi atenția foarte tare ca să surprinzi asemenea unduire de fantasmagorii învălurite în metamorfozarea lor tainică. Sălbatic și uriaș, limpezit de ceață, se zărea un lanț stâncos al cărui pisc și ale cărui poale nu se vedeau.

Însă, de îndată ce-l scăpai o clipă din ochi, dispărea.

Câteodată se dezlănțuiau furtuni de ninsoare care te împiedicau cu desăvârșire să stai pe balcon, deoarece vârtejurile viscolului năpădeau chiar și acolo, acoperind totul, podeaua și mobilele, cu un strat gros de zăpadă. Căci izbucneau și asemenea furtuni în valea străjuită de piscurile munților. Această atmosferă atât de lipsită de materialitate era totuși vânzolită de vijelii și se umplea de o asemenea forfoteală de fulgi, încât nu mai vedeai nici măcar la un pas în fața ta. Niște rafale care-ți tăiau respirația dădeau zăpezii o iuțeală și o intensitate sălbatică, învârtejită și piezișă, o vânturare de jos în sus, din fundul văii către cer, făcând-o parcă să fiarbă într-un fel de sarabandă nebunească – nu mai era ninsoare, ci un haos de întuneric spoit cu alb, un dezmăț monstruos, o înverșunare a fenomenelor naturii dintr-o regiune alungată din zona ei liniștită și unde numai cintezoii care o zbugheau deodată în stoluri compacte se simțeau acasă și erau în stare să se orienteze.

Totuși, lui Hans Castorp îi plăcea această viață în zăpadă. Găsea că se înrudește în multe privințe cu plajele de pe țărmul mării: monotonia primitivă a priveliștii era comună celor două lumi; zăpada, această pulbere adâncă, vătuită și imaculată, avea aceeași funcțiune ca și nisipul de un alb-gălbui, de-acolo, de jos; te atingea și nu te murdărea căci era suficient doar să scuturi de pe ghete și de pe haine pulberea albă și rece, cum făceai acolo, jos, cu pulberea de piatră și de scoici a mării, ca să nu lase nicio urmă, iar mersul prin zăpadă era la fel de obositor ca și o plimbare de-a lungul dunelor, afară numai dacă arșița soarelui i-ar fi topit în mod superficial suprafața care noaptea s-ar fi întărit: atunci puteai merge cu mai multă ușurință și cu mai multă plăcere decât pe un parchet și tot atât de ușor și de plăcut ca pe nisipul neted, tare, umezit și elastic de pe malul mării.

Numai că anul acesta ninsorile și nămeții erau atât de mari, încât, cu excepția schiorilor, nimeni nu mai avea posibilitatea să facă vreo mișcare în aerul liber și pur. Plugurile de zăpadă lucrau; dar munceau din greu să degajeze atât drumeagurile cele mai frecventate, cât și strada principală a stațiunii, astfel că puținele

drumuri care mai puteau fi folosite și care dădeau imediat într-o fundătură erau foarte umblate de cei sănătoși și de cei bolnavi, de localnici și de vizitatorii hotelurilor internaționale; iar sportivii cu săniuțele se izbeau de picioarele doamnelor și domnilor, căci, lăsați pe spate și cu tălpile înainte, țipând cât îi ținea gura pentru a da de veste să li se facă loc, pe un ton dovedind cât erau de pătrunși de importanța acțiunii lor, alunecau încălecați pe săniuțe de copii, de-a lungul pantelor, încurcându-se între ei și dându-se de-a berbeleacul, pentru ca imediat ce ajungeau jos să urce iarăși, trăgându-și de sfoară jucăriile la modă.

Hans Castorp era mai mult decât sătul de aceste plimbări. Avea două dorințe: cea mai puternică era aceea de-a fi singur, numai cu gândurile și visurile lui, iar balconul i-ar fi oferit poate prilejul să și-o îndeplinească, deși într-un mod destul de superficial. Cât despre cealaltă, legată de prima, era nevoia de a intra într-o legătură mai intimă și mai liberă cu muntele copleșit de zăpadă, pentru care începuse să simtă o chemare deosebită, iar această dorință nu se putea îndeplini atâta vreme cât rămânea un pieton dezarmat și fără aripi; căci s-ar fi înfundat imediat până la brâu în acest element al naturii, dacă ar fi încercat să treacă dincolo de cărările obișnuite, săpate cu lopata și pe care își dăduse silința să le parcurgă în toate direcțiile, cu pas hotărât.

Așadar, într-o zi a celei de-a doua ierni pe care o petrecea aici, sus, Hans Castorp se hotărî să-și cumpere niște schiuri și să învețe a le folosi în măsura în care i-o impunea dorința reală ce-l anima. Nu era un sportiv; nu fusese niciodată, deoarece îi lipseau însușirile fizice; de altfel, nici nu se prefăcea că ar fi, cum se întâmpla cu mulți pacienți de la Berghof, care, pentru a fi în ton cu obiceiurile locului și cu moda, se costumau ca sportivi – în special doamnele, de pildă Hermine Kleefeld, care, deși problemele de respirație îi învinețeau veșnic vârful nasului și buzele, se complăcea totuși să apară la al doilea dejun cu pantaloni de lână, iar după-masă se trântea astfel îmbrăcată, cu picioarele desfăcute, într-un fotoliu de răchită din hol, într-un fel destul de necuviincios. Dacă Hans Castorp ar fi cerut autorizația consilierului aulic pentru proiectul lui extravagant, s-ar fi izbit cu siguranță de un refuz.

Sportul era absolut interzis celor de aici, de sus, atât la Berghof, cât și în toate celelalte stabilimente de același gen; căci atmosfera care pătrundea în aparență atât de ușor în plămâni, cerea, totuși, mușchilor inimii să facă eforturi strașnice, iar în ceea ce-l privea pe Hans Castorp, observația lui spusă cu nepăsare despre „obișnuința de a nu se obișnui" rămăsese pentru el pe deplin valabilă, întrucât tendința de a face febră, pe care Radamente o punea în legătură cu existența unei pete umede, stăruia cu încăpățânare. Altfel, ce-ar mai căuta aici? Așadar, dorința și intenția lui erau pe cât de contradictorii, pe atât de nepotrivite. Totuși, se cuvine să încercăm a-l înțelege. Ceea ce-l îmboldea nu era ambiția de-a fi asemenea înfumuraților vieții în aer liber sau celor care făceau sport din cochetărie și, dacă moda le-ar fi cerut-o, ar fi manifestat aceleași ifose zeloase ca să joace cărți într-o cameră înăbușitoare. Se simțea în mod absolut membrul unei alte comunități mai legate decât mica gloată a turiștilor, și dintr-un punct de vedere mai larg și mai inedit – adică în numele unei anumite demnități distante și care-i impunea o anumită reținere – avea sentimentul că nu era treaba lui să se zbenguie fără socoteală ca oamenii aceia și să se tăvălească prin zăpadă ca un nebun. Nu intenționa să facă vreo escapadă, ci avea de gând să fie cât mai cumpătat, iar Radamente ar fi putut foarte bine să-i dea aprobarea. Cum însă Hans Castorp prevedea că îl va opri totuși, în numele regulamentului sanatorial, se hotărî să acționeze fără știrea medicilor.

Imediat ce se ivi prilejul, îi comunică domnului Settembrini intenția lui. Domnul Settembrini era cât pe ce să-l îmbrățișeze de bucurie.

— Dar desigur, dar desigur, da, domnule inginer, faceți-o, pentru numele lui Dumnezeu! Nu întrebați pe nimeni și faceți-o – îngerul dumneavoastră păzitor v-a inspirat în acest sens! Faceți-o imediat, adică mai înainte ca această dorință frumoasă să vă părăsească. Merg cu dumneavoastră, vă însoțesc la magazin și o să cumpărăm împreună imediat aceste ustensile binecuvântate! Mi-ar plăcea și mie să vă însoțesc pe munte și să gonesc alături de dumneavoastră, cu picioarele înaripate asemenea lui Mercur, dar un

astfel de lucru nu mi-e îngăduit... Ei, îngăduit! Aș face-o, desigur, chiar dacă „nu mi-e îngăduit", însă nu pot, sunt un om pierdut. Dimpotrivă, dumneavoastră... asta nu vă va face niciun rău, nici cel mai mic rău, dacă sunteți înțelept și dacă nu săriți peste cal. Ei, și chiar dacă o să vă facă puțin rău, oricum, tot îngerul dumneavoastră bun va avea grijă să... Nu spun mai mult. Ce idee minunată! Vă aflați aici de doi ani și încă mai sunteți în stare de o asemenea naivitate – ah, nu, chintesența dumneavoastră este bună, nu există niciun temei să se îndoiască cineva de dumneavoastră. Bravo, bravo! Puteți da cu tifla întunecatului prinț care vă conduce destinele acolo, sus – cumpărați schiurile, spuneți să le trimită la mine sau la Lukacek, ori la băcanul meu, jos, în căsuța noastră. Veți veni să le luați de acolo, pentru a vă antrena și veți luneca pe suprafața zăpezii...

Chiar așa făcu. Sub ochii domnului Settembrini, care-și dădu aere de cunoscător greu de satisfăcut, deși nu avea nicio noțiune despre sporturi, Hans Castorp cumpără într-o prăvălie de specialitate de pe strada principală o pereche de schiuri frumoase, din lemn de frasin, lustruite în brun-deschis, cu niște splendide curele și cu vârfurile îndoite, cumpărând, de asemenea, și niște bețe de schi cu vârfurile de fier și cu rondele, nelăsându-se abătut din hotărârea de a-și duce întreg calabalâcul singur, pe umăr, până la locuința lui Settembrini, unde se înțeleseră repede cu băcanul asupra condițiilor de depozitare a echipamentului. Hans Castorp, care nu era chiar complet nepriceput, deoarece îi urmărise adesea pe schiori și arătase mult interes pentru schi, începu singur, departe de furnicarul terenurilor de antrenament, să-și facă, de bine-de rău, ucenicia, pe o pantă aproape curățată, nu departe de sanatoriul Berghof, iar din când în când domnul Settembrini îl privea cum lucrează, de la o distanță oarecare, rezemat în baston, încrucișându-și grațios picioarele și aplaudând cu entuziaste exclamații de bravo progresele făcute. Totul mergea bine, ba se întâmplă că într-o bună zi Hans Castorp, coborând degajat cotitura drumului spre Dorf ca să-și lase schiurile la băcan, îl întâlni pe consilierul aulic. Behrens nu-l recunoscu, cu toate că era ziua-n amiaza mare și schiorul începător era cât pe ce să se izbească de

el; acesta se învălui într-un nor de fum de țigară și trecu mai departe.

Hans Castorp află că oricine își poate însuși repede o oarecare îndemânare, cu condiția să simtă într-adevăr dorința. Nu râvnea să ajungă un virtuoz. Atâta cât voia să știe putea să învețe în răstimp de câteva zile, fără să nădușească și fără să gâfâie. Grija lui era să-și țină picioarele strâns lipite, așa cum cere regula, și să lase dâre paralele, apoi învață cum să se folosească de bețe la plecare, pentru a-și lua direcția, și de asemenea, cum să treacă dintr-o singură săritură, cu brațele ridicate, peste obstacole mai scunde și peste mici ridicături, învăluindu-se și scufundându-se ca un vapor pe o mare agitată, și astfel, începând cu a douăzecea încercare, nu mai căzu atunci când, în plină cursă, frână după metoda Telemark, cu un picior întins înainte și îndoind genunchiul celuilalt. Încetul cu încetul, își lărgi gama exercițiilor. Într-o zi, domnul Settembrini îl văzu trecând prin ceața alburie, răcni în direcția lui cu mâinile făcute căuș, sfătuindu-l să fie prevăzător, apoi se întoarse acasă mulțumit în inima lui de pedagog.

Era frumos peisajul muntelui hibernal; nu frumos în înțelesul de blând și agreabil, ci așa cum este frumoasă pustietatea Mării Nordului pe un vânt puternic din vest – fără vuiet de tunete, ce-i drept, ci, dimpotrivă, într-o tăcere de moarte, dar care trezea unele stări sufletești vecine întru totul cu venerația. Lungile tălpi flexibile îl purtau pe Hans Castorp în multe direcții: de-a lungul versantului stâng, spre Clavadel, sau spre dreapta trecând pe dinaintea versanților lui Frauenkirch și Glaris, în spatele cărora se profila în ceață umbra masivului de la Amselfluh, dar deopotrivă și în valea Dischma sau în spatele Berghof-ului, urcând în direcția Seehornului împădurit, a cărui creastă ninsă se înălța singură deasupra liniștii arborilor, cât și a pădurii din valea Drusattscha, îndărătul căreia se zărea silueta palidă a lanțului Rätikon acoperit complet de zăpadă. Se ducea cu schiurile lui și lua funicularul până la Schatzalp ca să se plimbe acolo în liniște, în voia celor două mii de metri înălțime, pe întinderile înclinate scânteind sub zăpada spulberată, și care, pe vreme senină, ofereau o priveliște vastă și sublimă asupra peisajului înlăuntrul căruia se desfășura

aventura lui.

Se bucura de această cucerire care îl ajuta să înlăture anumite nerealizări și să învingă aproape toate obstacolele. De altfel, îl învăluia și singurătatea mult dorită, cea mai desăvârșită care se poate închipui, o singurătate ce-i umplea inima cu un sentiment de o sălbatică și critică îndepărtare de oameni. Exista acolo, de o parte, în ceața zăpezii, o râpă din care se înălțau brazi, iar de cealaltă parte o surpătură abruptă de stânci, cu mormane uriașe de zăpadă, ciclopice și curbate, care formau peșteri și căciuli enorme. Tăcerea – când se oprea și nu se mai auzea nici pe sine – era necondiționată, desăvârșită, o mutenie de vată, neobișnuită, nicicând întâlnită, cum nu exista nicăieri în lume. Nicio adiere, nici chiar cea mai diafană, nu atingea copacii, și niciun murmur nu se înfiripa, niciun glas de pasăre. Era însăși tăcerea eternă cea pe care o pândea Hans Castorp în clipa când rămânea încremenit, în picioare, rezemat în bețe, cu capul lăsat pe umăr, cu gura întredeschisă; și încet, fără contenire, ninsoarea continua să cadă fără cel mai mic zgomot.

Nu, lumea aceasta, cu tăcerea ei de nepătruns, nu avea nimic ospitalier, îl admitea pe vizitator numai în baza voinței și pe garanția lui, nu-l întâmpina – adică tolera intrusul și prezența lui într-un fel neliniștitor, fără să-și ia nicio răspundere, iar ceea ce lăsa să se desprindă și să te învăluie era impresia unei amenințări liniștite și elementare, nu chiar a unei dușmănii, ci doar a unei indiferențe ucigătoare. Copilul civilizației, străin ca formație și prin origini de această natură sălbatică, era mai sensibil în fața măreției ei decât flăcăul aspru, silit a se răfui cu ea încă din cea mai fragedă copilărie și care trăiește în mijlocul ei într-o stare de familiaritate banală și potolită. Acesta din urmă abia de cunoaște teama religioasă cu care celălalt, încruntând sprâncenele, înfruntă natura, teama ce influențează toate raporturile intime cu ea și întreține neîncetat în suflet un fel de tulburare evlavioasă, de emoție înfricoșată. Cu puloverul din păr de cămilă cu mâneci lungi, cu moletiere, stând pe schiurile lui de lux, Hans Castorp se simțea în stare să fie foarte cutezător, pândind această tăcere ciudată a naturii sălbatice și a iernii ucigător de calme, iar

senzația de liniște pe care o simțea atunci când, întorcându-se, zărea ivindu-i-se în față, prin atmosfera încețoșată, primele locuințe omenești îl făcea să-și dea seama, prin comparație, de starea sufletească precedentă și îl silea să înțeleagă că ore întregi o spaimă tainică și primitivă îi stăpânise inima. La Sylt, cu pantaloni albi, sigur, elegant și deferent, stătuse pe marginea uriașei faleze scăldate de valuri ca în fața cuștii unui leu, de după gratiile căreia fiara feroce își arată fălcile căscate cu colții îngrozitori. Apoi se scăldase în vreme ce un gardian îi avertiza pe înotători, prin semnale de corn, că sunt în primejdie aceia care încercau cu temeritate să treacă prima linie de valuri și să se apropie de vârtejurile amenințătoare, iar acestea, cu o ultimă răbufnire de cataractă înspumată, îl izbeau în ceafă ca lovitura unei labe de fiară. Acolo tânărul cunoscuse fericirea unor ușoare și drăgăstoase contacte cu forțe a căror îmbrățișare totală l-ar fi putut distruge. Dar nu-l ispiti câtuși de puțin pofta de a împinge acest contact amețitor cu natura ucigătoare până la limita îmbrățișării totale – nu-l ispiti pe el, plăpândul muritor, înarmat și cât de cât înzestrat de civilizație –, adică să se avânte cât mai departe în imensitate ori cel puțin să evite cât mai mult cu putință fuga din fața ei, încât în această aventură să riște să atingă momentul critic în care orice limită va fi depășită, astfel încât nu va mai putea fi vorba numai de spumă și de o ușoară lovitură bestială de labă, ci de vârtejul talazului, de gâtlejul fiarei, de ocean.

Într-un cuvânt, Hans Castorp dovedea curaj, acolo, sus – dacă prin curaj trebuie să înțelegem nu un sânge rece stupid în fața elementelor naturii, ci o dăruire conștientă de sine și o biruință câștigată prin simpatia pentru ele – o biruință asupra fricii de moarte. Simpatie? Hans Castorp simțea, de fapt, în pieptul lui îngust de civil, o adâncă simpatie pentru aceste elemente; iar de această simpatie depindea noua lui conștiință pe care și-o formase în legătură cu propria demnitate, adică să considere că o singurătate adâncă și mare i se potrivea mai bine decât gloata celor cu săniuța și balconul camerei de la sanatoriu. Contemplase din înaltul acestui balcon piscurile cufundate în ceață, dansul fulgilor de zăpadă învârtejiți de viscol, și se rușinase până în

adâncul sufletului că rămânea un simplu spectator, apărat de zidul confortului. Din această cauză învățase să schieze, deci nu dintr-un exhibiționism sportiv și nici din vreo exuberanță spontană a trupului. Dacă nu se simțea în siguranță în măreția și tăcerea de moarte a peisajului alpin – și de fapt acest copil al civilizației nu se simțea, aici, câtuși de puțin la îndemână – spiritul și ființa lui făcuseră de mai înainte cunoștință, aici sus, cu pericolul. O convorbire cu Naphta și cu Settembrini nu era întru nimic mai liniștitoare; se avânta și ea, dimpotrivă, dincolo de cărările umblate, îndreptându-se spre primejdiile cele mai grave; iar dacă putem vorbi despre o simpatie a lui Hans Castorp pentru imensa sălbăticie a iernii, asta se datorează faptului că simțea, în ciuda spaimei lui evlavioase, că această priveliște era decorul cel mai potrivit pentru maturizarea complexelor gândirii lui și că acolo era un loc indicat pentru cineva care, fără să-și dea prea bine seama cum ajunsese aici, era copleșit de sarcina de a sta la „cârma" unor gânduri privitoare la situația și poziția lui *homo Dei.*

Aici nu se afla niciun om care, sunând din corn, să-l prevină pe cutezător de primejdia care-l amenință, afară doar dacă acela n-ar fi însuși domnul Settembrini, ca atunci când, punând mâinile căuș la gură, îl strigase pe Hans Castorp care se îndepărta. Dar tânărul era plin de curaj și de dragoste pentru elementele naturii și nu-i mai păsa dacă-l striga cineva din urmă, după cum nu se sinchisise nici de acea chemare care-i răsunase într-o anumită seară de Carnaval: *Eh, Ingegnere, un po' di ragione, sa!* „A, da, gândi el, ești iarăși tu, Satană pedagogică, cu ale tale *ragione* și *ribellione.* Cu toate acestea, îmi ești drag. Deși ești, ce-i drept, numai flecar și flașnetar, te dovedești plin de cele mai bune intenții și-mi ești mai drag decât mititelul iezuit și terorist neînduplecat, călăul și șfichiuitorul spaniol cu ochelarii lui care aruncă fulgere, măcar că are aproape întotdeauna dreptate când vă certați… când vă certați ca pedagogi pentru bietul meu suflet, așa cum o făceau Dumnezeu și Diavolul disputându-și omul din Evul Mediu…"

Sprijinindu-se în bețele de schi și cu picioarele pline de pulbere de zăpadă, urca pe o înălțime alburie ale cărei întinderi, asemenea unor cearșafuri albe, suiau în terase din ce în ce mai înalte, și nu

se putea bănui încotro se îndreptau; păreau că nu duc nicăieri; partea lor de sus se pierdea în cerul tot atât de alb și de cețos ca și ele, și nu știai de unde începea; nu se vedea nici pisc, nici creastă, ci numai un neant neguros către care Hans Castorp înainta, și cum îndărătul lui lumea și valea locuită de oameni nu întârziară, deopotrivă, să se închidă privirii, cum niciun sunet nu-l mai ajungea din urmă, singurătatea și izolarea deveniseră, mai înainte de a-și fi putut da seama, tot atât de profunde pe cât fusese în stare el însuși să și le dorească, profunde până la spaima care este condiția prealabilă a curajului. *Praeterit figura hujus mundi*[137], își spuse sieși, într-o latină care nu era în spirit umanist – expresia auzită la Naphta. Se opri și privi îndărăt. De jur împrejur nu se mai vedea nimic, în afară de câțiva fulgi mărunți de zăpadă ce coborau din albul înălțimilor spre albeața pământului, și pretutindeni stăruia o tăcere grandioasă și nepăsătoare. În vreme ce privirea i se izbea în toate părțile de golul alb care-l orbea, își simți inima cum bate tulburată de urcuș; zvâcneau acei mușchi ai inimii a căror forță animală și mecanism le întrezărise, cu o îndrăzneală poate nelegiuită, printre fulgerările sfârâitoare ale cabinetului de radioscopie. Și îl cuprindea un fel de emoție, o dragoste simplă și fierbinte pentru inima lui, inima omului, care bate atât de singură, numai cu întrebarea și taina ei, pe aceste înălțimi, în vidul înghețat.

Urca din greu, din ce în ce mai sus, spre cer. Uneori înfunda în zăpadă partea superioară a unuia dintre bețele cu vârful ascuțit și vedea, din adânc, un licăr albastru care țâșnea în clipa când trăgea bățul afară. Lucrul acesta îl amuza; era în stare să stea multă vreme și să repete mereu și mereu gestul care provoca acest mic fenomen optic. Era o stranie și gingașă lumină a munților și adâncurilor, de un albastru-verzui limpede ca gheața, și totuși învăluită de umbre și taine atrăgătoare. Îi amintea de culoarea și strălucirea anumitor ochi, doi ochi oblici, ai destinului său, și pe care domnul Settembrini îi calificase, din punct de vedere umanist, o „despicătură tătărească” și „ochi de lup din stepe” – doi ochi pe

[137] „A trecut dincolo de chipul acestei lumi” (lat.). (n.tr.)

care-i privise odinioară și pe care îi regăsise în mod inevitabil, ochii lui Hippe și ai Clavdiei Chauchat. „Cu plăcere, șopti el în mijlocul tăcerii. Dar să nu mi-l rupi. *Il est à visser, tu sais"* Și, în gând, auzi în spatele lui îndemnuri elocvente de a fi rezonabil.

Spre dreapta, la o oarecare distanță, pădurea se pierdea în ceață. O apucă în această direcție, pentru a avea în fața ochilor o țintă pământeană în loc de o transcendență alburie, și, deodată, alunecă fără să fi observat câtuși de puțin că în fața lui se afla o depresiune a solului. Monotonia orbitoare îl împiedica să recunoască ceva din structura terenului. Nu se vedea nimic; totul se contopea în fața ochilor. Sălta mereu, depășind obstacole complet neprevăzute. Se lăsă în voia pantei, fără să-i poată măsura cu privirea gradul de înclinare.

Pădurea care-l ispitise era situată dincolo de prăpastia pe lângă care tocmai coborâse fără să-și dea seama. Fundul râpei, acoperit cu o zăpadă moale și pufoasă, se apleca spre partea muntelui după cum își dădu seama când, o clipă, se lăsă să alunece în această direcție. Cobora; povârnișurile se înălțau de o parte și de alta din ce în ce mai apropiate; și ca un drum dezgolit, depresiunea terenului părea că-l poartă spre interiorul muntelui. Apoi vârfurile schiurilor se ridicară iarăși; terenul suia și curând nu mai existară pereți laterali de urcat; cursa fără drum a lui Hans Castorp îl ducea din nou de-a lungul unei întinderi deschise a muntelui, spre cer.

Văzu pădurea de brazi într-o parte, îndărăt și sub el, o apucă în această ultimă direcție și printr-o coborâre iute atinse brazii încărcați de zăpadă care, așezați în formă de unghi, înaintau ca o avangardă a pădurii și dispăreau mai jos în ceață, în spațiul necuprins. Odihnindu-se sub ramurile lor, fumă o țigară, simțindu-și sufletul mereu apăsat, încordat și neliniștit de tăcerea prea mare, de această singurătate aventuroasă, însă mândru de a le fi cucerit prin curajul lui și conștient de drepturile pe care demnitatea i le dădea asupra priveliștii.

Era după-amiaza, către ora trei. Pornise la drum imediat după masă, hotărât să renunțe atât la o parte din cura cea mare de odihnă, cât și la gustarea de la ora patru, și cu intenția de a se întoarce înainte de căderea nopții. Se simțea fericit la gândul că

mai avea în fața lui multe ore pentru a hoinări liber de-a lungul și de-a latul acestui decor grandios. Într-un buzunar al pantalonilor de schi avea puțină ciocolată, iar într-unul de la haină o sticluță cu vin de porto.

Abia dacă mai putea să distingă unde se găsea soarele, atât de deasă era ceața în jurul lui. În spate, dinspre vale, venind din unghiul muntos care nu se mai zărea, norii se întunecară, iar o negură din ce în ce mai joasă părea că înaintează spre el. S-ar fi zis că se pregătea să ningă, că trebuia să se aștepte la zăpadă, la și mai multă zăpadă, de parcă ar fi existat unele necesități meteorologice urgente, prin urmare, trebuia să se pregătească pentru un adevărat viscol. Și, în adevăr, fulgi mici și liniștiți începură să cadă din belșug.

Hans Castorp făcu vreo doi pași și lăsă să-i cadă câțiva pe mânecă, după care, ca naturalist amator ce era, îi privi cu un ochi de cunoscător. Semănau, la prima vedere, cu niște minuscule zdrențe informe, însă avusese destul de des sub excelenta lui lupă semeni de-ai lor, astfel încât știa perfect de bine că erau ca niște mici și prețioase giuvaiere lucrate cu precizie, bijuterii, stele, agrafe de diamante, iar bijutierul cel mai talentat n-ar fi fost în stare să le facă mai bogate și mai minuțios asortate – da, această pulbere albă, ușoară și pufoasă, ce se prăvălea cu toată greutatea apăsând pădurea, acoperea întinderea pe a cărei suprafață alunecau șinele lui late de lemn, o pulbere ce semăna, ce-i drept, foarte bine, deși era total deosebită, cu cea de pe plaja mării din țara lui de nisip la care nu se putea împiedica să se gândească: în fața sa nu erau grăunțe de piatră, ci din mii și mii de fragmente de apă concentrate într-o multitudine uniformă și cristalină – fragmente de substanță anorganică, ce face de asemenea să țâșnească plasma vitală, trupul plantelor și al omului – și printre aceste miliarde de stele magice, în nepătrunsa lor splendoare sfântă, invizibilă și deloc destinată privirii omenești, una nu semăna cu cealaltă; domnea acolo o nesfârșită ardoare de creație în transformarea și dezvoltarea rafinată a uneia și aceleiași teme fundamentale, a hexagonului cu laturile și unghiurile egale, însă în ele însele fiecare dintre aceste produse reci era de o egalitate desăvârșită și

de o regularitate glacială, și tocmai în acest fapt dăinuia ceva nefamiliar, antiorganic și ostil vieții; erau de o regularitate ce atingea un asemenea grad, încât substanța de natură organică nu-l putea atinge niciodată, căci vieții îi repugna o precizie atât de exactă pe care o considera ucigătoare, așadar, întrupa însuși misterul morții, iar Hans Castorp credea că înțelege de ce constructorii templelor din Antichitate, în mod deliberat și în taină, își îngăduiseră anumite infracțiuni la regulile de simetrie în așezarea coloanelor.

Își luă zborul, alunecă pe schiuri, coborî de-a lungul lizierei pădurii pe stratul gros de zăpadă al pantei, spre ceață, se lăsă dus, urcând, alunecând și continuă să rătăcească fără țintă și fără grabă de-a lungul suprafeței moarte, care, cu întinderile ondulate, vegetația uscată ce se compunea doar din umbre înalte de brazi, și cu orizontul ei mărginit de dealuri plăcute, semăna atât de straniu cu un peisaj de dune. Hans Castorp dădea din cap cu satisfacție când se oprea și se desfăta de această asemănare; și suporta cu plăcere fierbințeala obrajilor, dorința de a tremura, ciudatul și amețitorul amestec de ațâțare și de oboseală care îl stăpâneau, deoarece toate acestea îl făceau să se gândească adânc la niște impresii familiare pe care i le dăruise deopotrivă și aerul marin când îi biciuise nervii, provocându-i, în același timp, și o mare poftă de somn. Își dădu seama cu satisfacție de independența lui înaripată, de hoinăreala lui liberă. În fața sa nu exista niciun drum pe care să fie silit să-l urmeze, și cu atât mai mult nu exista niciunul îndărătul său să-l ducă acolo de unde venise. La început, mai dăinuiseră niște stâlpi, niște jaloane înfipte în zăpadă, însă Hans Castorp nu întârziase să se elibereze intenționat de această tutelă, întrucât toate îl făceau să se gândească mereu la omul cu cornul, iar lui i se părea că nu se potrivesc cu legăturile intime pe care le avea cu marea și sălbatica singurătate a iernii.

În spatele înălțimilor stâncoase și acoperite cu zăpadă, prin defileul cărora trecu, cotind când la dreapta, când la stânga, se întindea un plan înclinat, apoi unul orizontal, și după aceea apăru muntele înalt ale cărui defileuri și pasuri, capitonate pufos, păreau accesibile și ispititoare. Da, în inima lui Hans Castorp era puter-

nică ispita depărtărilor, înălțimilor și singurătății care se deschideau mereu și mereu, și, cu riscul de a întârzia, pătrundea tot mai adânc în liniștea sălbatică, în straniu, în sfera primejdioasă – fără să-i pese de faptul că, între timp, încordarea și neliniștea se schimbaseră într-o adevărată frică la vederea întunecării pretimpurii și crescânde a cerului, care învăluia ca niște voaluri cenușii ținutul. Această frică îl făcu să înțeleagă că până în clipa de-atunci se silise în adâncul lui să piardă chiar și simțul de orientare și să uite cu desăvârșire în ce direcție erau situate valea și târgul – lucru pe care-l izbutise tot atât de complet pe cât și-l dorise. De altfel, putea presupune că, dacă s-ar întoarce imediat și dacă ar coborî mereu la vale, ar ajunge, desigur, repede până jos, chiar dacă nu direct la Berghof. În acest caz însă, ar ajunge prea curând; și astfel nu s-ar folosi de tot timpul disponibil, pe când, dacă-l surprindea viscolul, atunci în adevăr era probabil să nu mai regăsească drumul înapoi. Dar se împotrivi s-o ia la goană prea devreme, oricât de greu l-ar fi apăsat frica – frica lui sinceră de elementele naturii. Aceasta nu însemna deloc a te comporta ca un sportiv; căci sportivul intră în luptă cu elementele numai atâta vreme cât se simte stăpân; adică este prudent, căci înțelept este să cedezi. Dar ceea ce se petrecea în sufletul lui Hans Castorp nu se putea exprima decât printr-un singur cuvânt: sfidare! Și cu toate că acest cuvânt implica niște sentimente indecente, chiar dacă – sau mai ales dacă – veleitatea reprobabilă pe care o indica era legată de o frică sinceră, totuși ea poate fi înțeleasă dacă ne gândim, ca oameni ce suntem, că în străfundurile ființei unui tânăr și unui om care a trăit ani la rând în felul eroului nostru, s-au adunat multe lucruri aici ori s-au „stivuit", cum ar fi spus Hans Castorp, inginerul, și care într-o zi sau alta trebuiau să explodeze într-un elementar „Haida-de!" sau într-un „Ce-o fi o fi!" spontane, pline de o nerăbdare exasperată, pe scurt, să se manifeste printr-o sfidare sau o împotrivire diametral opusă prudenței înțelepte. Și astfel se face că, hotărât, porni pe tălpicii lui lungi, mai lunecă de-a lungul acestei pante și se urcă pe colnicul următor unde se găsea, la o oarecare distanță, o casă de lemn, un fel de pod cu acoperișul plin de bucăți de piatră, ceva asemănător cu o colibă de

păstor, așezată cu fața către muntele următor a cărui spinare era plină de brazi și dincolo de care se îngrămădeau niște piscuri înalte, învăluite de o negură nedeslușită. În fața lui, peretele stâncos, presărat cu câteva pâlcuri de copaci, se avânta abrupt, însă apucând-o la dreapta puteai să-l ocolești pe jumătate, parcurgând o pantă moderată pentru a trece îndărătul lui, ca să vezi ce mai urmează. Hans Castorp începu deci cu această explorare, după ce, chiar în fața tăpșanului pe care se afla adăpostul, se văzu silit să mai coboare o râpă destul de adâncă și a cărei pantă se înclina de la dreapta spre stânga.

Abia începuse să urce, când, așa cum prevăzuse, viscolul și vijelia izbucniră cu toată puterea; era însuși viscolul care amenința de multă vreme, dacă se poate vorbi despre „amenințare" în legătură cu aceste elemente oarbe și neștiutoare, care nu urmăresc deloc să ne distrugă, ceea ce prin comparație ar fi fost relativ destul de mângâietor, ci sunt cutremurător de indiferente în ceea ce privește consecințele acțiunii lor. „A sosit!" își spuse Hans Castorp și se opri când prima plesnitură de vânt se repezi prin vârtejul gros de zăpadă și îl atinse. „Iată o răbufnire să-ți înghețe și sufletul." Și în adevăr, vântul era de un soi cu totul de nesuportat: gerul înfiorător care domnea, cam vreo douăzeci de grade sub zero, nu se simțea, ba chiar părea blând atunci când aerul lipsit de umiditate era, ca de obicei, liniștit și încremenit; dar de îndată ce vântul se apuca să-l vânzolească, pătrundea în carne ca un cuțit, iar când era ca acum – căci prima pală de vânt care măturase zăpada nu fusese decât premergătoare – șapte blănuri n-ar fi fost de ajuns să-ți apere oasele de o spaimă mortală și glacială; or, Hans Castorp nu avea șapte blănuri, ci doar un pulover de lână, care în alte împrejurări i-ar fi fost perfect suficient și care îl și stingherise la cea mai mică rază de soare. De altfel, vijelia îl lovea dintr-o parte și din spate, astfel că nici prin minte nu-i trecea să se întoarcă și s-o primească în față; cum însă această situație se amesteca și cu încăpățânarea, dar și cu hotărârtul „Ei, și!" al sufletului său, tânărul nesăbuit continuă să înainteze printre brazii rari ca să ajungă în cealaltă parte a muntelui, pe care-și pusese în gând să-l urce.

Nu era desigur nicio plăcere, căci nu se zărea absolut nimic prin jocul fulgilor care, fără să-i vezi căzând, umpleau tot spațiul cu îmbulzeala lor învârtejită și deasă, iar valurile înghețate care o străbăteau îi ardeau urechile provocându-i o durere pătrunzătoare, îi paralizau membrele și-i amorțeau mâinile, așa încât uneori nu-și dădea seama dacă mai strângea sau nu în palme bețele cu vârful ascuțit. Pe la spate, zăpada îi pătrundea prin guler și se topea de-a lungul spinării sau i se așeza pe umeri, acoperindu-i partea dreaptă. Avea impresia că va încremeni aici ca un om de zăpadă, cu bețele înțepenite în mână. Situația lui era insuportabilă, în ciuda unor condiții relativ favorabile căci, dacă s-ar fi întors, ar fi fost și mai rău; dar drumul de înapoiere se dovedea a fi o sarcină grea, deși oricum ar fi fost mai bine s-o pornească fără întârziere.

Se opri deci, dădu din umeri mânios și-și întoarse schiurile. Vântul potrivnic îi tăie imediat respirația, așa încât trebui să facă încă o dată această complicată manevră, ca să-și tragă sufletul înainte de a primi iarăși, în frunte, mai bine pregătit, izbitura nepăsătorului dușman. Cu capul plecat și cruțându-și cu prudență respirația, izbuti s-o pornească în direcția vântului – surprins de greutatea mersului, deși se așteptase la mai rău, orbit de viscol și cu răsuflarea tăiată. În fiecare clipă era silit să se oprească, întâi ca să respire, apărându-se de furtună, și apoi pentru că ținând capul plecat și clipind mereu nu mai reușea să vadă nimic în această obscuritate albă, fiind mereu silit să fie atent să nu se izbească de copaci și să nu se încurce printre atâtea obstacole aflate în cale. Fulgii îmbulziți cu duiumul îl izbeau în plină față și se topeau, astfel încât pielea îi înghețа, îi intrau în gură unde se topeau cu un gust ușor apos, i se loveau de pleoapele care se închideau spasmodic, îi năpădeau în ochi, împungându-i vederea, care, de altfel, tot n-ar fi folosit la nimic întrucât câmpul vizual era acoperit de o perdea atât de deasă, iar toată această albeață orbitoare îi paraliza oricum simțul vederii. Și atunci când se silea să vadă, privirea îi rătăcea într-un neant alb și învolburat. Doar din când în când apăreau niște fantome din lumea reală: câte o tufă de brazi pitici sau vaga siluetă a colibei pe lângă care trecuse.

O lăsă în urmă, silindu-se să găsească drumul întoarcerii peste colnicul unde se înălța șopronul. Dar nu exista niciun drum; și a păstra o orientare, orientarea aproximativă înspre casă și vale, era mai mult o chestiune de noroc decât de inteligență, căci, chiar dacă reușea să-și vadă mâna adusă până în fața ochilor, în schimb nu-și vedea nici măcar vârful schiurilor; totuși poate că ar fi izbutit până la urmă să le vadă, dacă n-ar fi fost așa de teribil de greu să înainteze din cauza atâtor obstacole: fața toată plină de zăpadă și vântul potrivnic care-i tăia respirația îl împiedicau să inspire și să expire, silindu-l la fiecare pas să se întoarcă pentru a se odihni o clipă. Probabil că nimeni n-ar fi reușit să înainteze în asemenea condiții – nici Hans Castorp și niciun altul mai voinic decât el – căci trebuia să se opintească, să gâfâie și să clipească pentru a-și limpezi ochii de păienjenișul de apă, să-și scuture platoșa de zăpadă care-l îngreuna și să lupte cu senzația că era o încăpățânare smintită să mai înainteze în aceste condiții.

Și totuși, Hans Castorp înainta: adică se mișca din loc. Dacă o făcea cu folos sau nu, dacă se mișca în direcția cea bună și dacă n-ar fi fost oare mai puțin primejdios pentru el să rămână unde se găsea (însă și asta părea tot atât de imposibil), iată întrebări la care nu se putea răspunde, probabilitatea teoretică părând chiar să încline în sensul opus, iar practic vorbind, Hans Castorp avu curând impresia că nu se afla pe drumul cel bun, adică pe tăpșanul colnicului pe care-l urcase din râpă cu mare greutate. După cât se părea, furtuna, venind din sud-vestul regiunii, adică dinspre intrarea văii, îl abătuse din drum prin furioasa ei presiune contrară. Așa-zisa lui înaintare, care de câtva timp îl istovea, era iluzorie. Învăluit de o noapte învolburată și albă, pătrundea cu mare greutate, orbecăind, în această primejdie nepăsătoare.

„Ei, asta-i!” scrâșni el printre dinți și se opri. Nu rosti vreo altă frază mai emoționantă, deși o clipă avu sentimentul că o mână de gheață se întinde și-i apucă inima, care tresări și se zbătu între coaste, pornind apoi să bată tot atât de iute ca în ziua când Radamente îi descoperise o pată umedă. Căci înțelegea că nu avea dreptul să spună cuvinte exagerate și să facă gesturi mari, întrucât el însuși fusese acela care aruncase sfidarea, iar tot ceea ce

situația avea mai îngrijorător nu se iscase decât tot din pricina lui. „Nu-i rău", mai zise și simți că liniile feței, mușchii care alcătuiau expresia figurii, nu mai ascultau de suflet și nu mai erau în stare să redea nimic, nici teamă, nici mânie, nici dispreț, deoarece înghețaseră. „Și acum? Să cobor pe aici, piezișș, și să mă las dus ca de miros, drept înainte, exact împotriva vântului. E mai ușor de zis decât de făcut, continuă el, gâfâind, vorbind sacadat, în realitate cu jumătate de glas, și porni iarăși la drum; dar oricum trebuie să fie ceva de făcut, nu pot să mă așez și să aștept, căci acești nămeți hexagonali mă vor acoperi complet și încă foarte repede, iar dacă domnul Settembrini va veni să mă caute cu micul lui corn, mă va găsi ghemuit aici, cu ochii sticloși și cu o bonetă de zăpadă pusă pe-o ureche..." își dădu seama că-și vorbea sieși și încă într-un fel destul de ciudat. Drept urmare, își interzise să mai vorbească, însă începu iarăși, cu toate că buzele și le simțea atât de țepene încât renunță să le mai miște și astfel vorbea fără consoane, ceea ce-i reaminti de o împrejurare foarte veche în care i se întâmplase la fel. „Taci din gură și încearcă să înaintezi, își spuse el și apoi adăugă: Mi se pare că ai început să aiurezi, mintea nu-ți mai este prea limpede, ceea ce este grav din toate punctele de vedere."

Numai că faptul de a se fi găsit într-o situație serioasă din punctul de vedere al șanselor pe care le avea ca să scape era o simplă constatare critică a rațiunii, așadar, venind ca de la o persoană străină, dezinteresată și totuși îngrijorată. Cât despre temperamentul lui, acesta era teribil de pornit să se lase în voia confuziei care voia să pună stăpânire pe el odată cu oboseala crescândă, însă tot el își dădu seama că îmboldirea este nefirească și începu să mediteze asupra ei. „Este o modificare a felului de a simți al cuiva care se trezește prins într-o viforniță și nu-și mai găsește drumul, gândi el trudindu-se și exprimându-se în fraze fără șir, gâfâind, ocolind din discreție expresiile mai clare. Oamenii care aud vorbindu-se după aceea despre asemenea experiențe își închipuie că este ceva îngrozitor, însă uită că boala – iar starea mea este și ea un fel de boală – își pregătește omul în așa fel încât să se poată înțelege cu el. Există fenomene de sensibilitate scăzută, de amețeli binefăcătoare, expediente firești, da, desigur... însă

trebuie să lupți împotriva lor, căci sunt cu două fețe, sunt echivoce în cel mai înalt grad; și dacă vrei să le apreciezi, totul depinde de punctul de vedere din care le privești. Sunt folositoare și binefăcătoare când drumul este pierdut pe vecie, dar sunt foarte răufăcătoare și periculoase de îndată ce trebuie să-ți regăsești drumul, ca în cazul meu, căci eu nici nu mă gândesc – nu mă gândesc în inima aceasta a mea care bate năvalnic – să mă las acoperit de această cristalometrie stupid de ordonată…"

În adevăr, se simțea chiar de pe acum ispitit în mod evident de tulburarea interioară și lupta cu un început de confuzie a simțurilor, într-un fel care, la rândul lui, era deopotrivă de confuz și înfrigurat. Nu se înspăimânta cum s-ar fi cuvenit să se înspăimânte ca om sănătos ce era, când își dădu seama că deviase iarăși de pe drumul neted: de data aceasta, după cât se părea, o apucase spre partea pantei colnicului. Căci se lăsă să lunece, având vântul pieziș în față, și cu toate că pentru moment ar fi fost nimerit să nu se lase dus, totuși, o clipă asta i se păru mai comod. „E corect, gândi el. O să regăsesc direcția bună puțin mai jos." Și chiar așa făcu sau crezu că o face, sau n-o crezu nici el însuși, sau, în sfârșit, ceea ce era mai neliniștitor, începu să-i fie indiferent dacă o mai face sau nu. Era efectul intermitențelor interioare, echivoce, împotriva cărora nu mai lupta decât cu oarecare indiferență. Acest amestec de oboseală și de emoție ce forma starea obișnuită și intimă a unui oaspete a cărui aclimatizare consta în a nu se obișnui, se precizase atât de limpede, încât nici nu mai putea fi vorba să lupți cu ajutorul gândirii împotriva golurilor din suflet. Tremura de beție și de exaltare, cuprins de amețeală, aproape tot așa cum fusese după convorbirea cu Naphta și Settembrini, însă infinit mai intens; și astfel, prin reminiscențele anumitor discuții, își justifică față de sine însuși indiferența, faptul că nu opunea nicio rezistență acestor goluri somnolente și, cu toată revolta disprețuitoare împotriva gândului de a se lăsa acoperit de nămeții uniformi și hexagonali, bâlbâia ceva în sinea lui, o bâlbâială ale cărei sens și nonsens erau următorul: sentimentul datoriei care-l îndemna să lupte împotriva acestor suspecte pierderi de cunoștință nu era chiar etică pură, ci o

meschină concepție burgheză despre existență și fapta unui filistin nereligios. Pofta și ispita să se întindă și să se odihnească îi învăluiră mintea sub următoarea formă: își spunea că era ca în timpul unei furtuni de nisip în deșert, unde arabii se aruncau cu fața la pământ și-și trăgeau burnuzurile peste cap, și numai faptul că nu avea burnuz și nu-și putea trage peste cap tot atât de bine un pulover de lână i se părea o obiecție valabilă pentru o asemenea comportare, cu toate că nu mai era copil și că din multe povestiri știa destul de exact cum se petrec lucrurile atunci când mori înghețat.

După o pornire cu o viteză mijlocie, pe un teren mai degrabă neted, urcă iarăși, iar panta se dovedi a fi destul de abruptă. Era posibil să nu fi greșit calea, căci drumul care ducea devale trebuia și el să urce pe alocuri, iar cât despre vânt, desigur că din capriciu își schimbase direcția, căci Hans Castorp îl avea acum iarăși în spate și se bucura de acest avantaj. Oare viforniță era aceea care-l apleca înainte sau tocmai acest povârniș învăluit de un amurg de zăpadă alb și fraged, care exercita un fel de chemare asupra trupului său? N-ar fi fost nevoie decât să se lase în voia chemării, să i se dăruiască, iar ispita era mare – tot așa de mare, specifică și primejdioasă cum scrie la carte, fapt care nu-i răpea însă nimic din puterea vie și efectivă. Ba mai mult, ea pretindea niște drepturi ce erau numai ale ei și refuza să fie pusă alături și printre datele generale ale experienței, nu accepta să se recunoască în ele și se vădea unică și fără asemănare în stăruința ei – fără să poți totuși nega că ea era inspirată de cineva anume, că adică era o sugestie provenită de la o făptură în niște haine de un negru spaniol, cu o coleretă rotundă și încrețită, de o albeață de zăpadă, imagine de care erau legate atât o sumedenie de impresii întunecate, iezuitice, categorice și ostile umanității, cât și toate soiurile de torturi și bastonade, lucruri ce-l îngrozeau pe domnul Settembrini, făcându-l de râs cu refrenul flașnetei și cu acea *ragione* a sa… Dar Hans Castorp se purta vitejește și se împotrivi ispitei de a se culca. Nu vedea nimic, lupta și înainta – cu folos sau nu –, dar se chinuia în ceea ce-l privește și se mișca în ciuda lanțurilor care-l împovărau, a lanțurilor cu care furtuna înghețată îi îngreuna din ce în ce mai

mult membrele. Cum urcușul devenea prea pieptiș, o apucă într-o parte, dar fără să-și dea prea bine seama, și urmă astfel panta câtăva vreme. Ca să-și deschidă pleoapele înțepenite trebuia să facă un efort a cărui zădărnicie o încercase și nu mai era îndemnat să-l repete. Totuși, din când în când mai zărea câte ceva: brazi care parcă se apropiau, o gârlă sau o groapă a cărei negreală se deslușea între marginile de zăpadă ce se povârneau; iar când, pentru a mai schimba, coborî iarăși o pantă, înfruntând, de altfel, încă o dată vântul, zări în fața lui, la o oarecare distanță, umbra unei locuințe omenești, plutind liberă, ca în aer, și prin fața căreia fluturau valuri cețoase.

Vedere bine-venită și mângâietoare! Se chinuise vitejește în ciuda tuturor piedicilor, până când reușise să vadă clădiri ridicate de mâna omului, care îi dădeau de știre că valea locuită trebuia să fie prin apropiere. Poate că înăuntru erau oameni; poate că se putea adăposti, să aștepte încetarea viforniței sau chiar să plătească, dacă va fi nevoie, un însoțitor sau o călăuză, în cazul când întunericul firesc al nopții va cădea între timp. Se îndreptă către acest ceva aproape himeric și care adesea era cât pe ce să dispară în întunecimea urgiei, dar ca să ajungă până acolo mai trebui să facă încă o ascensiune istovitoare, împotriva vântului, însă ajuns sus se convinse, cuprins de sentimente de revoltă, uimire, spaimă și amețeală, că nu regăsise, cu prețul celor mai eroice eforturi, decât bine-cunoscuta colibă, acel pod cu acoperișul încărcat de pietre.

„Ei, drăcia dracului!” De pe buzele înțepenite ale lui Hans Castorp se desprindeau blesteme care nu cuprindeau consoanele labiale. Și, ca să se orienteze, se învârti în jurul colibei, ajutându-se cu bățul, constatând că ajunsese din nou aici prin spate și că, prin urmare, vreme de mai bine de o oră, după socoteala lui, căzuse pradă celei mai categorice și mai inutile prostii. Dar așa se petrecuseră lucrurile și așa puteai să le găsești și în cărți. Te învârteai în cerc, te istoveai, închipuindu-ți că înaintezi, pe când în realitate nu făceai decât vreo câteva ocoluri largi și stupide care te aduceau în punctul de unde plecaseși, asemenea înșelătoarei orbite a anului. Așa te rătăceai, așa nu-ți mai regăseai casa. Hans

Castorp își dădu seama cu o oarecare mulțumire, deși cu spaimă, că se găsea în fața unui fapt cunoscut prin tradiție, și se plesni cu mâinile peste coapse de ciudă, dar și de satisfacție, întrucât experiența se repetase cu atâta precizie în cazul său special, individual și prezent.

Șopronul singuratic era inaccesibil, ușa fiind închisă, astfel că nu puteai intra pe nicăieri. Totuși Hans Castorp se hotărî să rămână acolo, deocamdată, căci streașina acoperișului dădea iluzia unui adăpost, iar coliba, ea însăși, în partea dinspre munte, unde Hans Castorp se adăposti, oferea, în adevăr, o oarecare apărare împotriva furtunii, dacă îți rezemai umărul de peretele din scânduri cioplite grosolan, căci din pricina lungimii schiurilor nu era posibil să se rezeme cu spatele. După ce înfipse bățul alături, în zăpadă, se propti pe picioare, cu mâinile în buzunare și cu gulerul puloverului de lână ridicat, ținându-se în echilibru pe piciorul întins înainte, iar cu ochii închiși își lipi capul bântuit de amețeală, ca să se odihnească, de peretele de scânduri negeluite, aruncând din când în când câte o privire peste umăr, dincolo de râpă, către masivul stâncos din cealaltă parte, care se ivea uneori, destul de nelămurit, prin perdeaua de ninsoare.

Poziția lui era relativ comodă. „La nevoie se poate sta astfel toată noaptea, își spuse el, numai să schimb din când în când piciorul, adică, după cum s-ar zice, să mă culc oarecum pe partea cealaltă, iar între timp, firește, să mă mai mișc puțin, ceea ce este absolut necesar. Și măcar că pe dinafară sunt amorțit, am adunat destulă căldură înlăuntrul meu datorită mișcării pe care am făcut-o, prin urmare, n-am orbecăit fără folos, cu toate că m-am pierdut și m-am tot învârtit mereu în jurul colibei…” „Pierdut, dar oare ce expresie folosesc eu aici? Nu e deloc necesară, nu corespunde deloc cu ceea ce mi s-a întâmplat, m-am folosit de ea într-un mod cu totul arbitrar, deoarece capul încă nu mi-e prea limpede, și cu toate acestea, în anumite privințe, este un cuvânt potrivit, după câte mi se pare… Din fericire, încă mai pot rezista, deoarece această furtună, acest uragan de zăpadă, această viforniță haotică poate foarte bine să țină până mâine-dimineață, și chiar dacă nu ține decât până la căderea nopții, este posibil ca situația să devină

destul de gravă, căci noaptea primejdia de-a te pierde, de a te pierde rătăcind în cerc este tot atât de mare ca și pe vreme de viscol... Ar trebui chiar să se lase seara, trebuie să fie cam șase – atât amar de timp am pierdut cât m-am rătăcit. Dar oare ce oră o fi?" Și-și căută ceasornicul, deși, firește, nu-i veni ușor să se scotocească prin buzunare cu degetele țepene, ca să dea peste ceasornic – ceasornicul de aur cu capac și monogramă, care ticăia într-un fel viu și credincios, aici, în această singurătate complet pustie, ticăia întocmai ca și inima lui, ca o inimă omenească plină de duioșie în căldura organică a odăiței toracice.

Era patru și jumătate. La dracu', cam tot atât fusese și atunci când izbucnise furtuna. Trebuia oare să creadă că nu se rătăcise decât un sfert de ceas? „Timpul mi s-a părut lung, gândi el. A te pierde este plictisitor, după cât se pare. Totuși, la ora cinci sau la cinci și jumătate se întunecă complet, acesta-i un fapt care nu se poate modifica. Oare furtuna va înceta mai înainte, adică destul de repede ca să nu mai risc a mă pierde iarăși? Și pentru realizarea acestei dorințe, aș putea să trag un gât de porto ca să mă întăresc."

Luase această băutură destinată amatorilor numai pentru că se găsea la Berghof în sticle plate, se vindea excursioniștilor – și bineînțeles că nimeni nu se gândise la eventualitatea că, împotriva regulilor, unii se vor rătăci în munți, pe ninsoare și ger, și în asemenea împrejurări vor fi siliți să întârzie noaptea. Dacă mintea i-ar fi fost mai limpede, ar fi trebuit să-și spună că, din punctul de vedere al șanselor de întoarcere, băutura era tot ce putea fi mai rău. Însă de fapt chiar și-o spuse, după ce bău câteva înghițituri care-i produseră un efect foarte asemănător cu acela pe care-l simțise după ce consumase bere de Kulmbach, în seara sosirii lui, atunci când, rostind discursuri dezordonate în legătură cu sosurile de pește și alte subiecte similare, îl supărase pe domnul Settembrini – domnul Lodovico, pedagogul, care prin privirea lui îi îndemna la rațiune pe nebunii care-și făceau de cap, și a cărui plăcută chemare din corn Hans Castorp tocmai o auzea venind prin aer, semn că elocventul educator se apropia în marș forțat ca să-și salveze, din această situație nebunească, elevul preferat,

copilul răsfățat al vieții, și să-l ducă înapoi acasă… Ceea ce, firește, era absurd și nu provenea decât de la berea de Kulmbach pe care o băuse din greșeală. Căci, în primul rând, domnul Settembrini nu avea absolut niciun corn, el nu avea decât flașneta rezemată pe un picior de lemn, și cu care acompania dansul altora, ridicând ochii lui de umanist spre ferestrele caselor; și, în al doilea rând, nu știa și nu vedea nimic din ceea ce se întâmpla, deoarece nu mai stătea la sanatoriul Berghof, ci la Lukacek, croitorul de dame, în mica lui mansardă cu carafa de apă, deasupra chiliei de mătase a lui Naphta – așa încât nu mai avea nici dreptul și nici putința să intervină, ca altădată – de pildă, ca în noaptea Carnavalului, când Hans Castorp se aflase într-o poziție atât de nebunească și atât de gravă, adică tocmai atunci când îi înapoiase bolnavei Clavdia Chauchat *son crayon,* creionul ei cu mină, creionul lui Pribislav Hippe… De fapt, de ce folosea expresia „poziție"? Pentru ca acest cuvânt să-și capete sensul just și propriu în loc de unul pur metaforic, deci, ca să te găsești într-o poziție trebuie să stai culcat, nu în picioare. Poziția orizontală era aceea care se potrivea unui tovarăș atât de vechi al celor de-aici, de sus. Oare nu se obișnuise să stea întins în aer liber, pe ninsoare și pe frig, atât noaptea, cât și ziua? Și tocmai era gata-gata să se lase să cadă, când simțul lăuntric îl zgâlțâi și, apucându-l parcă de guler, îl ținu drept în picioare, astfel încât bâiguirile gândirii lui asupra „poziției" trebuiau puse deopotrivă și pe seama berii de Kulmbach, și nu numai a dorinței lui oarecum impersonale de a se întinde și de a dormi, tipic primejdioasă, întocmai ca în cărți, și care încerca să-l amețească folosind sofisme și jocuri de cuvinte.

„Am făcut o greșeală, recunoscu el. Vinul de Porto nu este deloc indicat, aceste câteva înghițituri mi-au îngreunat îngrozitor capul, e gata să-mi cadă pe piept, ca să spun așa, iar gândurile mele nu mai sunt decât niște aiureli și niște glume cu două înțelesuri în care nu trebuie să mă încred – și nu numai gândurile care-mi trec prin cap sunt îndoielnice, ci chiar și observațiile critice pe care le fac asupra lor, iată nenorocirea *Son crayon!* Asta înseamnă creionul «ei», nu al lui, și în acest caz nu se spune *son,* decât fiindcă *crayon* este la masculin, restul e numai o glumă. De altfel, nici

măcar nu știu de ce insist asupra acestui lucru. Când ar trebui, de pildă, să mă îngrijorez mult mai tare de faptul că piciorul stâng pe care mă sprijin amintește într-un chip izbitor de piciorul de lemn al flașnetei lui Settembrini, pe care mereu o împinge înainte cu genunchiul pe caldarâm, atunci când se apropie de vreo fereastră și întinde pălăria de catifea pentru ca fetița de sus să-i arunce o monedă. În același timp, mă simt atras oarecum spre zăpadă de niște mâini ale nimănui, simt dorința să mă culc. Numai mișcarea ar mai putea îndrepta ceva. Trebuie să fac mișcare, să mă pedepsesc pentru berea de Kulmbach, dar și ca să-mi mlădiez piciorul de lemn."

Cu o smucitură din umăr se desprinse de perete. Dar abia se îndepărtă de șopron și abia făcu un pas înainte, că vântul îl și izbi ca o lovitură de coasă, împingându-l îndărăt spre adăpostul peretelui. Fără îndoială că acesta era locul unde îl silea să stea și cu care trebuia în mod provizoriu să se mulțumească, deoarece aici avea cel puțin posibilitatea să se rezeme și cu umărul stâng, adică să mai schimbe poziția, sprijinindu-se pe piciorul drept și mișcându-l ușor pe celălalt ca să-l dezmorțească. „Pe un asemenea timp, își spuse el, stai acasă. Poți să-ți îngădui puțină distracție, dar nu trebuie să ai pretenție la ceva inedit, și să nu te iei la harță cu furtuna. Stai liniștit și lasă-ți capul să atârne, dacă îl simți atât de greu. Peretele e bun, bârnele sunt de lemn, ba chiar mi se pare că răspândesc o oarecare căldură, dacă se poate vorbi aici despre căldură, o căldură discretă, a lor proprie, deși este posibil ca totul să nu fie decât închipuire, ceva pur subiectiv… Ei, ce mulți copaci! Ce climat viu al celor vii! Ce mireasmă!…"

Un parc întins se afla dedesubtul lui, chiar sub balconul pe care stătea – un parc vast, cu o vegetație luxuriantă și arbori cu frunze, ulmi, platani, fagi, arțari și mesteceni, cu o ușoară nuanțare în coloritul frunzelor fragede, lucioase, și ale căror vârfuri se legănau foșnind ușor. Iar aerul delicios, puțin umed și înmiresmat, adia de respirația arborilor. Un ropot scurt de ploaie trecu, dar era o ploaie plină de lumină. Vedeai până sus, în înaltul cerului, aerul încărcat cu picături strălucitoare de apă. Cât era de frumos! O, duh al pământului natal, parfum și belșug al câmpiei,

cât de mult mi-ai lipsit! Văzduhul era numai cântec de păsărele, fluierături diafane, ciripeli, gângureli și suspine de o pătimașă suavitate și gingășie, însă fără să se arate nici cea mai mică pasăre. Hans Castorp surâse și respiră adânc, cu recunoștință. Iar între timp totul se făcea și mai frumos. Deasupra peisajului apăru un curcubeu larg și luminos, arcuit de-a curmezișul cerului, o adevărată splendoare, de-o strălucire umedă, iar toate culorile lui, părând unsuroase ca uleiul, curgeau pe iarba deasă și strălucitoare. Era ca o muzică, parcă niște acorduri de harfe se împleteau în mod armonios cu flaute și viori. Mai ales albastrul și violetul se prelingeau într-un chip minunat. Totul se contopea și se pierdea într-un fel fermecător, se metamorfoza, devenind mereu tot mai albastru și mai proaspăt. Era exact ca în ziua aceea, cu mulți ani în urmă, când lui Hans Castorp i s-a îngăduit să asculte un cântăreț celebru în lumea întreagă, un tânăr italian, al cărui gâtlej revărsase peste inimile oamenilor mângâierea unei arte pline de har. Atacase cu o notă înaltă care chiar de la început fusese foarte frumoasă. Însă puțin câte puțin, cu fiece clipă care trecea, această armonie înflăcărată se lărgise, se dilatase, înflorise, înseninându-se printr-o lumină din ce în ce mai strălucitoare. Unul câte unul voalurile de care nici nu-ți dăduseși seama la început căzură pe rând, într-un fel sau altul – mai era numai unul singur care va sfârși, după cum îți închipuiai, prin a da la iveală marea revelație, cea mai pură dintre ele, dar după aceea mai căzu un văl, și apoi un altul, suprem, care în adevăr lăsa să țâșnească întreaga abundență de strălucire și de splendoare, scăldată în lacrimi, încât dintre spectatori se înălță un înăbușit murmur de încântare, ce părea totuși să fie un protest și o împotrivire, și chiar el însuși, tânărul Hans Castorp, fusese copleșit de hohote de plâns. Așa era și acum cu priveliștea care se metamorfoza, care se transfigura treptat-treptat. Azurul inunda… Voalurile poleite ale ploii căzură: și se ivi marea – o mare, era Marea Sudului, de un albastru intens și profund, cu scânteieri și sclipiri argintii și, plutind ca într-o abureală diafană și înconjurat pe jumătate de un lanț de munți de un albastru din ce în ce mai stins, se deschise un golf minunat, presărat cu insule pe care apăreau palmieri, iar căsuțe albe luceau

printre pâlcuri de chiparoși. O, o, ajunge, nu era vrednic de ceea ce vedea, dar oare ce însemna această generoasă risipă de lumină și de adâncă puritate a cerului, această prospețime de apă însorită? Hans Castorp nu mai văzuse niciodată ceva asemănător. Trecuse prea puțin prin sud, cu prilejul scurtelor călătorii de vacanță. Cunoștea, este adevărat, marea sălbatică și palidă din nord și se legase de ea cu niște sentimente nedefinite, care aparțineau copilăriei, dar nu fusese niciodată până pe țărmul Mediteranei, până la Neapole, până în Sicilia sau până în Grecia, de pildă. Cu toate acestea, *își amintea.* Da, ciudățenia era că recunoștea totul și se bucura. „A, da, e așa cum știu!" striga un glas în el, de parcă ar fi purtat dintotdeauna în sine, fără să-și dea seama, acest preafericit azur însorit, de parcă l-ar fi păstrat până acum în taină, ascuns chiar și față de el însuși. Iar acest „dintotdeauna" era vast, infinit de vast, ca marea deschisă spre stânga lui, acolo unde cerul o colora cu o nuanță de un violet gingaș.

Orizontul se întindea ca o înălțime, spațiul părea că urcă, dar nu era decât o iluzie datorată faptului că Hans Castorp privea golful de sus, de la oarecare altitudine. Munții înaintau asemenea unor promontorii, încununați de păduri, pătrundeau în mare și se retrăgeau în semicerc, chiar de la mijlocul peisajului pe care-l admira și până la locul unde stătea, ba încă și mai departe; căci stătea pe o coastă stâncoasă, pe niște trepte de piatră dogorâte de soare, iar în fața lui țărmul cobora, plin de mușchi și de pietre, în trepte alcătuite din blocuri și acoperite de mărăcini, spre plaja joasă unde, printre trestii, se iveau golfuri minuscule, albăstrii, mici porturi și mici lacuri. Iar acest ținut însorit, aceste maluri înalte la care se ajungea ușor, aceste bazine vesele, înconjurate de faleze, la fel ca în largul mării, până la insulele în care bărcile plecau și veneau, totul era populat. Oamenii, copii ai soarelui și ai mării, se mișcau și se odihneau bucuroși și înțelepți, o omenire frumoasă și tânără, atât de plăcută la vedere, încât privind-o inima lui Hans Castorp se dilată plină de durere și de dragoste.

Adolescenți, cu mâinile pe frâie, struneau niște cai, goneau pe lângă animalele care nechezau și-și smuceau capetele, trăgeau de dârlogii lungi ai celor nărăvași, alții încălecau fără șa și le dădeau

ghes în coaste cu călcâiele goale pentru a-i îndemna să intre în mare, pe când mușchii spatelui le jucau în soare sub pielea bronzată, iar strigătele pe care și le adresau precum și acelea cu care-și îmboldeau falnicii armăsari aveau, dintr-un motiv oarecare, o sonoritate de vrajă. La marginea unui mic golf, acolo unde malul se oglindea ca într-un lac de munte, pătrunzând până departe în pământ, dansau niște fete tinere. Una dintre ele, al cărei păr strâns într-un coc deasupra cefei avea un farmec deosebit, stătea jos, cu picioarele într-o mică surpătură și cânta dintr-un caval, cu ochii atenți pe deasupra degetelor care se mișcau grațios, iar tovarășele ei dansau surâzătoare, fie singure, cu brațele întinse și purtând veșminte fâlfâitoare, fie perechi, cu tâmplele apropiate în chip șăgalnic, în vreme ce, îndărătul aceleia care cânta din caval, adică al spatelui ei alb, prelung și fraged pe care mișcările brațelor îl făceau să unduiască, alte surori stăteau jos, se țineau îmbrățișate și priveau vorbind în liniște. Mai departe, câțiva tineri făceau exerciții de tragere cu arcul. Era o scenă fericită și odihnitoare să-i vezi pe cei mai vârstnici cum îi învățau pe adolescenții stângaci și cu părul buclat felul de a întinde coarda apăsând pe săgeată, să-i urmărești țintind laolaltă cu învățăceii și cum îi sprijineau atunci când reculul, provocat de săgeata care țâșnea vibrând, îi făcea să se clatine și să râdă. Alții pescuiau cu undița. Stăteau întinși pe burtă, pe stâncile netede ale țărmului, aruncându-și undițele în mare, sporovăind liniștiți, cu capetele întoarse spre vecinii lor care, cu trupurile întinse într-o poziție piezișă, zvârleau și ei momeala foarte departe. În sfârșit, alții se trudeau să tragă în mare o corabie cu bordurile înalte, cu catarge și vintrele, smucind, împingând și proptind. Copii se jucau și se zbenguiau în valuri. O femeie tânără, culcată pe plajă, privea în spatele ei, ridicându-și cu o mână veșmântul înflorat peste sâni, iar pe cealaltă o întindea în aer să apuce un fruct învăluit cu frunze, pe care un bărbat cu șoldurile înguste, stând în picioare la căpătâiul ei, i-l întindea și i-l lua înapoi, jucându-se. Unii stăteau rezemați de niște firide stâncoase, alții șovăiau pe marginile bazinelor, cu brațele încrucișate sau cu mâinile pe umeri, încercând cu vârful picioarelor răceala apei. De-a lungul țărmului se plimbau perechi, iar lângă urechea fiecărei

tinere se afla, apropiată, gura celui ce-o conducea drăgăstos. Capre cu părul lung săreau din stâncă în stâncă, păzite de un cioban tânăr care stătea în picioare pe un colnic, ținând o mână în șold, rezemându-se cu cealaltă de un băț lung și purtând o pălărioară cu borurile ridicate, așezată peste buclele castanii.

„Dar e încântător! își spuse Hans Castorp din toată inima. Este absolut îmbucurător și fermecător! Cât sunt de drăguți și sănătoși, de inteligenți și fericiți! Ei, dar nu sunt numai frumoși, ci și inteligenți și binevoitori. Faptul acesta mă înduioșează și aproape mă face să mă îndrăgostesc de spiritul și sensul ce definesc făptura lor, cu alte cuvinte de spiritul și sensul prin care sunt uniți și în care li se desfășoară viața!" Înțelegea prin asta amabilitatea și deferența fără margini și egală pentru toți pe care și le arătau în relațiile lor acești oameni ai soarelui: un respect senin, învăluit într-un surâs, pe care și-l mărturiseau unii altora, printr-o discuție aproape de nesesizat și totuși în numele unei idei ce pătrunsese adânc în ființa lor, a unei legături spirituale care-i unea în mod vădit pe toți; o demnitate și chiar o anumită severitate foarte hotărâtă în voioșia ei îi călăuzea în faptele și în libertățile ce și le îngăduiau, ca o sfătuitoare spirituală și aflată mai presus de toate, sfătuitoare pătrunsă de o gravitate deloc posomorâtă și de o evlavie înțeleaptă – cu toate că nu era lipsită de un anume ceremonial. Căci acolo, pe o piatră rotundă și acoperită cu mușchi, stătea o mamă tânără care-și desprinsese de pe umăr rochia cafenie ca să potolească foamea pruncului. Și oricine trecea pe lângă ea o saluta într-un fel deosebit, care rezuma tot ceea ce dăinuia atât de grăitor nemărturisit în purtarea generală a acestor oameni: tinerii se întorceau către mamă și-și încrucișau brațele pe piept într-un gest ușor și iute, pentru a-și lua o ținută demnă, apoi își înclinau surâzători capul, fetele făcând o delicată genuflexiune, asemenea credincioșilor care trec prin fața altarului. Dar, în același timp, toți făceau semne prietenești, voioase, izvorâte din inimă, iar acest amestec de evlavie formală și prietenie plină de voioșie, cât și gestul ușor și dezinvolt cu care mama, pentru a-și ajuta pruncul să sugă, își apăsa sânul cu degetul arătător și în același timp își înălța ochii și mulțumea cu un surâs celui care-i arăta respect,

sfârșiră prin a-l fermeca pe Hans Castorp. Nu se mai sătura privind și, totodată, se întreba cu spaimă dacă avea dreptul să privească, dacă faptul de a pândi această fericire însorită și civilizată nu era reprobabil – pentru el, care se simțea cu totul lipsit de noblețe, urât și grosolan.

S-ar fi zis că nu mai avea timp pentru asemenea gânduri. Un băiat frumos, al cărui păr lung, dat într-o parte, cădea ușor pe frunte unduindu-se spre tâmplă, stătea chiar dedesubtul lui, cu brațele încrucișate pe piept, deoparte de tovarășii săi, nici trist, nici îndărătnic, ci pur și simplu deoparte de ceilalți. Iar acest băiat îl văzu și-și înălță ochii spre el, pe urmă privirea lui trecu de la cel care spiona către scenele de pe plajă și se întoarse pândindu-l pe pânditor. Însă, deodată, își ridică ochii și se uită în depărtare, iar surâsul de curtoazie frățească și politicoasă, care le era comun tuturora, dispăru de pe chipul frumos, pe jumătate copilăros și cu trăsături severe – da, și fără să fi încruntat sprâncenele, pe chip îi apăru o seriozitate ca de piatră, fără expresie și de nepătruns, un ermetism mortal ce-l făcu pe Hans Castorp, care abia se liniștise, să se simtă cuprins de o spaimă cumplită, o spaimă căreia îi presimțea în mod nelămurit semnificația.

Întoarse și el capul… Coloane puternice, fără soclu, făcute din blocuri cilindrice, prin crăpăturile cărora creștea mușchiul, se înălțau îndărătul lui – coloanele unui portal pe ale cărui trepte stătea el jos. Se sculă cu inima grea, urcă treptele într-o parte, pătrunse pe sub arcul adânc al porții și-și continuă mersul pe o cale pardosită cu lespezi de piatră, care îl conduse imediat sub alte coloane maiestuoase. Trecu de ele și iată că se pomeni în față cu templul, enorm, verzui și ros de vreme, cu un postament de trepte înalte și un fronton lat care se rezema pe capitelurile coloanelor puternice, aproape grosolane, dar care se îngustau la partea superioară, iar din îmbinarea lor se ivea din când în când câte un bloc rotunjit. Ajutându-se cu mâinile și oftând din greu, căci inima i se strângea din ce în ce mai tare, Hans Castorp se căță cu mare greutate pe treptele înalte și ajunse în sala mare a pădurii de coloane. Era foarte adâncă, iar el se plimbă ca printre trunchiurile pădurii de fagi de pe țărmul mării palide, ocolind dinadins, fiindcă

nu dorea să-i calce incinta. Dar se întorcea mereu în locul unde șirurile coloanelor se răreau și ajunse în fața unui grup de statui, două chipuri de femei cioplite în piatră, așezate pe un soclu, mamă și fiică, după câte se părea: una în vârstă, șezând demnă, nespus de blândă și diafană, însă cu sprâncenele plângătoare deasupra ochilor goi și fără pupile, într-o tunică plisată, cu părul ondulat, de matroană, acoperit cu un văl; cealaltă, în picioare, îmbrățișată cu un gest matern de prima, având o figură ovală de copilă, cu brațele și mâinile împreunate și ascunse în pliurile hainei sale lungi.

Pe când Hans Castorp privea grupul, inima lui, din motive nelămurite, se făcea tot mai grea, mai neliniștită, încărcată de presentimente. Abia dacă îndrăzni – și totuși, era silit – să ocolească aceste chipuri, ca să ajungă îndărătul lor, pe rândul al doilea de coloane duble; ușa de bronz a sanctuarului era deschisă, iar genunchii nenorocitului tremurară în fața acelui spectacol pe care-l surprinse cu privirea. Două femei cu părul cărunt, pe jumătate goale, cu sânii atârnând și sfârcurile lungi ca niște degete, se dedau unei practici înfiorătoare, acolo, înăuntru, printre vâlvătăile flăcărilor. Aplecate deasupra unui cazan, sfâșiau un prunc, îl sfâșiau cu mâinile, într-o liniște sălbatică – Hans Castorp vedea chiar și părul subțire și blond, mânjit cu sânge – și-l devorau bucățică cu bucățică, crănțănind între dinți oscioarele fragile, iar de pe buzele lor înspăimântătoare curgea sânge. Un fior de gheață îl țintui pe Hans Castorp. Voi să-și acopere ochii cu mâinile, însă nu izbuti. Voi să fugă, și nu putu. Dar iată că ele îl zăriră și, continuând să se dedea ocupației lor odioase, îl amenințară cu pumnii însângerați, stând cu spatele la el, și-l înjurară fără glas, cu cea mai cumplită grosolănie, cu vorbe nerușinate, în chiar dialectul vorbit de popor în patria lui Hans Castorp. Se simțea rău, atât de rău cum nu se mai simțise vreodată. Și se zbătu cu deznădejde să se smulgă din loc, însă din pricina efortului, căzu cu spatele proptit de o coloană – și astfel se regăsi, având încă în auz acea cârcoteală hidoasă, sprijinit de șopron, cu capul căzut în piept și rezemat de braț, și cu picioarele vârâte în schiurile întinse în față.

Cu toate acestea încă nu era o trezire veritabilă; clipi numai,

fericit că scăpase de acele femei înfiorătoare, însă nu-și dădea seama prea bine și nici nu se sinchisea prea tare dacă stătea rezemat de coloana unui templu sau de-un șopron, iar visul i se prelungi oarecum fără imagini, numai în gând, dar într-un fel nu mai puțin cutezător și întortocheat.

„Știam eu că a fost un simplu vis, aiura în sinea lui. Un vis fermecător și foarte înfricoșător. În fond, am știut tot timpul că visez, pe toate mi le-am urzit singur – atât parcul înfrunzit, cât și dulcea aburire – iar ceea ce a urmat după aceea, frumosul ca și urâtul, aproape că le știam dinainte. Dar cum de poți să știi și să urzești în închipuire și încântare, și spaimă? De unde am luat eu golful acela minunat, presărat cu insule și, după aceea, incinta templului spre care m-a îndrumat privirea acelui tânăr plăcut ce stătea atât de singur? Mi se pare că nu visezi numai cu propriul suflet, ci visezi într-un fel oarecum anonim și comun, chiar dacă într-un mod unic. Marele suflet din care tu nu ești decât o părticică visează prin tine, în felul tău, lucruri pe care în taină le visează veșnic noi – despre tinerețea, despre nădejdea, despre fericirea, despre pacea lui… și despre festinul lui sângeros. Iată-mă rezemat de coloană și mai păstrez încă în trup adevărate vestigii ale visului meu, fiorul de gheață care m-a străbătut în fața festinului sângeros, dar mai păstrez și bucuria inimii, pe care am simțit-o în fața fericirii și evlavioaselor obiceiuri ale umanității albe. Mi se cuvine – o afirm – merit pe drept cuvânt să stau culcat aici și să visez asemenea lucruri. Am învățat multe de la cei de-aici despre desfrânare și despre rațiune. M-am rătăcit cu Naphta și cu Settembrini în cei mai periculoși munți. Știu totul despre om. I-am scrutat carnea și sângele, i-am înapoiat bolnavei Clavdia Chauchat creionul lui Pribislav Hippe. Oricine cunoaște trupul cunoaște viața și moartea. Dar asta nu-i totul, ci este cel mult un început, dacă te situezi din punctul de vedere pedagogic. Trebuie să ai în vedere însă, mereu, celălalt aspect, cel contrar. Căci tot interesul pe care-l simți pentru moarte și boală nu este decât o formă a interesului pentru viață, după cum o dovedește de altfel învățătura umanistă despre medicină, care se adresează vieții și morții într-o latinească atât de curtenitoare și nu este decât o varietate a acestei

unice, mari și aprige preocupări căreia vreau, cu toată dragostea mea, să-i spun pe nume: este copilul răsfățat al vieții, este omul, situația și poziția lui... Îl cunosc destul de bine, am învățat foarte multe de la cei de-aici, de sus, am urcat foarte mult deasupra câmpiei, până la punctul unde era cât pe ce să-mi pierd răsuflarea; dar de la baza coloanei mele am o priveliște care nu mi se pare deloc rea... Am visat despre condiția omului și despre firea lui politicoasă, inteligentă și respectuoasă, în spatele căreia, în templu, se desfășoară un festin sângeros. Cât de curtenitori și fermecători erau unii față de alții, oamenii soarelui, și totuși, cum de răbdau cu liniște asemenea deprinderi îngrozitoare? Sau poate tocmai de aceea comportarea lor este demnă și foarte elegantă. În sufletul meu vreau să rămân cu ei, nu cu Naphta și, de altfel, nici pe atât cu Settembrini; amândoi sunt niște flecari. Unul este senzual și pervers, iar celălalt nu suflă niciodată decât în micuțul corn al rațiunii, închipuindu-și că poate să-i însănătoșească și pe nebuni, ceea ce denotă o lipsă de gust! Nu este altceva decât spirit primar și etică pură, este lipsă de religie, iată un fapt bine stabilit. Dar nu vreau să trec nici de partea mititelului Naphta, la religia lui care nu-i decât un *guazzabuglio* al lui Dumnezeu și al Diavolului, al Binelui și al Răului, adică exact atât cât trebuie pentru ca individul să se arunce orbește și să se cufunde în chip mistic în general. Ce mai pedagogi! Până și certurile și neînțelegerile lor nu sunt decât un *guazzabuglio,* un confuz vuiet de bătălie de care nu se lasă amețit niciun om cu mintea limpede și inima evlavioasă. Cu problemele lor relative la aristocrație! Cu sporovăială lor despre noblețe! Viață sau moarte – boală, sănătate – spirit și natură. Sunt oare acestea contrarii? Mă întreb: oare constituie ele problema? Nu, nu sunt probleme, și nici problema noblețeі lor nu este o problemă. Desfrânarea morții izvorăște din viață, și fără ea, viața n-ar mai fi, iar porția lui *homo Dei* este la mijloc – între desfrânare și rațiune – tot așa cum situația lui se află între comunitatea mistică și individualismul ușuratic. Iată ceea ce văd de lângă coloana mea. În această situație, omul este silit să aibă relații rafinate și galante, și pline de amabilitate respectuoasă, căci numai el singur este nobil, iar contrariile nu există. Omul este

stăpânul contrariilor, ele există datorită lui și, prin urmare, el este mai nobil decât ele. Mai nobil decât moartea, prea nobil pentru ea – și asta constituie libertatea minții lui. Mai nobil decât viața, prea nobil pentru ea – asta este evlavia din inima lui. Iată că am găsit rima unui vis poetic despre Om. Vreau să nu uit. Vreau să fiu bun, nu vreau să-i îngădui morții nicio putere asupra gândurilor mele! Căci în asta constau bunătatea și mila, în nimic altceva. Moartea este o mare forță. Când te apropii de ea, te descoperi și mergi cu pas cadențat, în vârful picioarelor. În cinstea ei te îmbraci sobru și numai în negru, căci ea poartă colereta de ceremonie a trecutului. Rațiunea este nătângă în fața morții, căci ea nu-i nimic altceva decât virtute, în vreme ce moartea este libertate, desfrânare, lipsa formei și voluptate, spune visul meu, iar nu iubire... Moartea și iubirea – aceasta-i o rimă improprie, de prost-gust, o rimă falsă! Iubirea înfruntă moartea; numai ea singură, nu virtutea, este mai tare decât moartea. Ea singură, nu virtutea, inspiră gândurile bune. Forma nu este nici ea altceva decât iubire și bunătate: forma și civilizația unei comunități raționale și prietenoase, a unei condiții umane armonioase, cu subînțelesul discret al festinului sângeros. O, iată ceva visat în mod deslușit, o cârmă bună! Vreau să gândesc. În inimă vreau să-i păstrez morții întreaga mea credință, însă vreau să-mi aduc limpede aminte că orice credință dăruită morții și trecutului nu este decât viciu, voluptate întunecată și antiumană atunci când poruncește gândului și conduitei noastre. *Omul nu trebuie să îngăduie morții să domnească asupra gândurilor lui în numele bunătății și iubirii.* Și cu asta, mă trezesc... Căci mi-am dus visul până la capăt. De multă vreme căutam acest cuvânt: și acolo unde mi-a apărut Hippe, și pe balcon, și pretutindeni. După aceea căutările m-au mânat în munții acoperiți de zăpadă. Dar iată că l-am găsit. Visul mi l-a relevat limpede, așa încât îl știu pe vecie. Da, sunt încântat și iată că m-am încălzit. Inima îmi bate puternic și știe pentru ce. Nu bate numai din motive fizice, nu bate așa cum unghiile unui cadavru continuă să crească; ci bate omenește și se simte cu adevărat fericită. Cuvântul meu din vis este un elixir mai bun decât vinul de Porto și berea, și-mi curge prin vene asemenea iubirii și vieții, ca

să mă smulg din somn și din vis, care știu, firește, că-mi pun în grea primejdie tânăra mea viață... Hai, scoală, hai, scoală! Deschide ochii! Sunt membrele tale, ale tale sunt picioarele de-acolo, din zăpadă! Încordează-le și stai drept! Ia te uită – vremea-i din nou bună!"

Cumplit de anevoioasă a fost smulgerea din legăturile care-l strângeau și-l țineau; dar avântul lui a fost mai puternic. Hans Castorp se sprijini într-un cot, își întinse cu putere genunchii, trase, se rezemă și sări în sus. Frământă zăpada cu tălpile, se lovi cu mâinile peste coapse și-și scutură umerii, uitându-se vioi și curios împrejurul lui, dar și în sus, către cerul unde se vedea un albastru palid printre vălurile subțiri ale norilor cenușii-albaștri care alunecau încet, dezvelind secera subțire a lunii. Un amurg potolit. Nici furtună, nici ninsoare. Zidul muntelui stâncos din partea cealaltă, cu spinarea încărcată de brazi, apărea întreg, limpede, și se odihnea în pace. Era umbrit numai până la jumătate; cealaltă jumătate se scălda într-o lumină trandafirie. Oare ce se întâmpla, cu ce se mai îndeletnicea lumea? Era cumva dimineață? Iar el petrecuse o noapte în zăpadă, fără să moară de frig așa cum stă scris în cărți? Niciun mădular nu-i era amorțit, niciunul nu i se spărgea cu sunet sec în vreme ce tropăia, se scutura și se învârtea în jurul lui, făcând eforturi să se gândească la situația în care se găsea. Urechile, vârfurile degetelor, degetele de la picioare îi erau, firește, amorțite, dar nu mai mult decât altădată, cum i se întâmplase adesea iarna, pe când stătea întins pe balcon. Izbuti să-și scoată ceasul. Mergea. Nu se oprise cum avea obiceiul s-o facă atunci când uita să-l întoarcă. Nici pe departe nu arăta ora cinci. Mai lipseau cam vreo douăsprezece sau treisprezece minute. Uimitor! Era oare posibil să nu fi stat decât zece minute, aici, în zăpadă, sau poate ceva mai mult, și să fi scornit pentru el însuși atâtea imagini fericite și înfiorătoare, atâtea gânduri îndrăznețe, în vreme ce neorânduiala hexagonală se risipea tot atât de repede pe cât izbucnise? Și apoi, cu siguranță că avusese noroc, în ceea ce privește putința de a se întoarce acasă. Căci în două rânduri visurile și fabulațiile lui luaseră o asemenea întorsătură, încât tresărise, reanimat pe moment: întâi de spaimă

și apoi de bucurie. Dar se părea că viața avea intenții bune în privința copilului ei răsfățat care apucase căi rătăcite…

Însă oricum ar fi fost, indiferent dacă era dimineață sau după-amiază (fără nicio îndoială că abia începea să se însereze), nici în împrejurările exterioare și nici în starea lui personală nu dăinuia nimic care să-l fi putut împiedica pe Hans Castorp să se întoarcă acasă și chiar așa făcu – adică, cu un avânt măreț sau, cum s-ar spune, zburând prin aer, coborî în vale, unde luminile erau aprinse de mult când ajunse, deși unele rămășițe albe ale zilei, păstrate de zăpadă, i-ar fi fost prea de ajuns să-i lumineze drumul. Coborî prin Brehmenbühl, de-a lungul Mattenwaldului, și ajunse cam pe la ora cinci și jumătate în Dorf, unde își lăsă la băcan echipamentul sportiv, se odihni în cămăruța mansardată a domnului Settembrini și-i povesti cu de-amănuntul viscolul de care fusese surprins. Umanistul se arătă foarte îngrijorat. Își repezi mâna până deasupra capului, îl certă cu strășnicie pe nechibzuitul care înfruntase o asemenea primejdie și aprinse imediat lampa de spirt care ardea cu mici pocnituri, pentru a-i pregăti tânărului istovit o cafea a cărei tărie nu-l împiedică pe Hans Castorp să adoarmă pe scaun.

O oră mai târziu, atmosfera civilizată de la Berghof îl învălui cu suflul ei mângâietor. La cină, avu o minunată poftă de mâncare. Ceea ce visase începea să pălească. Și chiar în seara aceea nu mai înțelegea atât de bine ceea ce gândise.

În calitate de militar și de brav

Hans Castorp primise mereu vești scurte de la vărul lui, la început exuberant de bune, apoi mai puțin favorabile și, în sfârșit, câteva care ascundeau destul de stângaci o situație foarte jalnică. Seria de cărți poștale începu cu povestirea plină de haz a sosirii lui Joachim la regiment și a ceremoniei pasionante, în decursul căreia făcuse jurământul de sărăcie, castitate și supunere – după cum se exprimă Hans Castorp într-o carte poștală trimisă ca răspuns vărului său. Apoi scrisorile continuară să relateze cu seninătate

etapele unei cariere simple, pline de avantaje și ușurate atât de atașamentul pasionat pentru meseria aleasă, cât și de simpatia șefilor, iar fiece scrisoare se încheia cu salutări și urări de grabnică revedere. Cum Joachim studiase câteva semestre la universitate, fusese scutit de cursurile de la școala de război și dispensat de serviciul de subofițer-elev. Înaintat la gradul de subofițer chiar de Anul Nou, îi trimise o fotografie reprezentându-l cu galoanele puse de curând. Fiecare dintre relatările sale scurte strălucea de încântarea ce-o simțea față de obligația de a îndura spiritul unei ierarhii de fier călite de sentimentul onoarei, dar care totuși ținea socoteală, într-un stil sever și destul de hazliu, de slăbiciunile omenești. Erau și anecdote privitoare la comportarea cu iz oarecum romantic și tulburător pe care o avea față de el sergentul, un soldat ursuz și arțăgos, în stare să vadă în acest subaltern tânăr care putea greși pe șeful sacrosanct de mâine, pe cel căruia îi fusese de pe acum îngăduit accesul la Cercul Militar. Era caraghios și pasionant. Apoi veni vremea să se prezinte la examenul de ofițer, și astfel, la începutul lui aprilie, Joachim era avansat locotenent.

După toate aparențele, nu exista om mai fericit, vreunul a cărui fire și ale cărui dorințe să găsească o împlinire mai limpede în acest fel de viață. Cu un soi de voluptate pudică relată cum, trecând prin fața primăriei în noua și splendida lui uniformă, dădu pe loc repaus, cu un singur gest al mâinii, santinelei care încremenise pentru a-i prezenta onorul. Și-l mai informa, de asemenea, despre micile neplăceri și satisfacții ale serviciului, despre camarazii animați de o simpatie plină de solicitudine, despre viclenia devotată a ordonanței lui, despre întâmplările hazlii din timpul exercițiilor și a orelor de instrucție teoretică, despre inspecții, cât și despre agapele camaraderești. În treacăt îi mai vorbea de asemenea și despre evenimentele mondene, vizite, dineuri și baluri. Dar despre sănătatea lui, niciodată.

Până la începutul verii nu se întâmplă nimic. Dar atunci îi mărturisi că stătea în pat și că, din nefericire, se văzuse silit să admită că era bolnav: o febră gripală, o chestiune de câteva zile. La începutul lui iunie își reluă serviciul, însă către mijlocul lunii se

simți iarăși „moleșit”, se plângea cu amărăciune de „ghinionul” lui și-și arăta teama că nu va putea fi la post pentru marile manevre de la începutul lunii august, pe care le aștepta cu o nerăbdătoare bucurie. Prostii, căci în iulie era perfect sănătos și o duse așa câteva săptămâni, până când se ivi necesitatea unui consult impus de oscilațiile blestemate ale temperaturii, consult de care avea să depindă totul. Hans Castorp rămase multă vreme fără nicio veste în legătură cu acest consult medical, iar atunci când află, nu Joachim era cel care-i scria – fie că nu fusese în stare, fie că-i fusese rușine – ci mama sa, doamna Ziemssen, era aceea care-i telegrafie. Îl anunță că Joachim își luase un concediu de câteva săptămâni, socotit de medici ca absolut necesar. „Indicat altitudine înaltă, prescris plecare imediată, rog opriți două camere. Răspuns plătit.” Semnat: „Mătușa Luise”.

Era pe la sfârșitul lui iulie când Hans Castorp citi această telegramă, stând pe balcon – o citi și o reciti de mai multe ori. Și dădu ușor din cap, dar nu numai din cap, ci își legănă tot bustul șoptind printre dinți: „Așa, așa, așa! Așa, carevasăzică! – Joachim se întoarce!” și brusc îl cuprinse bucuria. Însă aproape imediat se potoli și-și zise: „Hm, hm, iată o știre foarte gravă. Ba, s-ar putea chiar spune că-i o surpriză frumoasă! Drace, rapidă evoluție – gata copt să revină în patrie? Mama sosește cu el – (spuse «mama», nu «mătușa Luise»; sentimentul lui de rubedenie slăbise pe nesimțite, astfel încât se simțea aproape un străin) – ceea ce este foarte grav, și tocmai înainte de marile manevre la care acest băiat bun ardea să ia parte! Hm, hm, există în toate acestea o mare doză de mârșăvie, o mârșăvie împletită cu dispreț și care constituie un fapt antiidealist. Trupul triumfă, vrea altceva decât sufletul, și se impune spre rușinea oamenilor prezumțioși care proclamă că el este supus sufletului. Se pare că respectivii oameni nu știu ce vorbesc căci, într-un caz ca acesta, dacă ar avea dreptate, faptul ar arunca o lumină dubioasă asupra sufletului. *Sapienti sat*[138], știu ce știu și ce spun. Căci întrebarea pe care eu vreau s-o pun este tocmai în ce măsură e o eroare să considerăm trupul și sufletul ca

[138] „Pentru înțelept e destul” (lat.). (n.tr.)

existențe care se opun sau, dimpotrivă, dacă nu-i mai potrivit să le privim ca fiind în perfect acord și aflându-se de aceeași parte a baricadei – numai că preafericiților prezumțioși o asemenea idee n-o să le treacă niciodată prin cap. Bunul meu Joachim, cine ar vrea să-ți reproșeze ceva ție și zelului tău excesiv? Tu ești loial – dar la ce folosește loialitatea dacă trupul și sufletul au căzut la învoială? Ar fi, oare, cu putință să nu fi uitat anumite miresme înviorătoare, un sân plin și un râs fără motiv care îl așteaptă la masa doamnei Stöhr?... Joachim se întoarce! își mai spuse el încă o dată și tresări de bucurie. Vine într-o stare proastă, fără îndoială, dar vom fi iarăși amândoi, iar eu nu voi mai fi lăsat aici complet de capul meu. Iată ceva bun. Este drept că nu va mai fi chiar totul așa ca altădată; camera lui este ocupată; Mistress Macdonald tușește din ce în ce mai stins și, firește, lângă ea se află în permanență fotografia micuțului ei copil, fie că e așezată pe măsuță, fie că o ține în mână, dar, oricum, e în ultima fază, și dacă odaia nu-i cumva rezervată, atunci... De altfel, aș putea reține alta, în mod provizoriu, douăzeci și opt este liberă, după câte știu. Mă duc imediat la administrație sau mai bine chiar la Behrens. Iată într-adevăr o veste – tristă din anumite puncte de vedere și strașnică din altele, însă, în orice caz, este o veste formidabilă! Numai că, iată, tocmai acum sunt silit să-l mai aștept și pe camaradul cu sal'tare, care trebuie să treacă numaidecât, fiindcă s-a și făcut trei și jumătate. Vreau să-l întreb dacă mai crede că și în acest caz fenomenul fizic trebuie socotit ca secundar..."

Și chiar mai înainte de ora ceaiului, se duse la biroul administrației. Camera la care se gândise și care dădea pe același coridor ca și a lui era disponibilă. Se va găsi una și pentru cazarea doamnei Ziemssen. Apoi se grăbi să se ducă la Behrens. Dădu peste el în „labo", cu o țigară în mână, iar în cealaltă cu o eprubetă plină cu un lichid de o culoare dubioasă.

— Domnule consilier aulic, ați aflat? începu Hans Castorp...

— Da, că necazul nu se dă bătut, răspunse pneumotomistul. Privește-l pe acest Rosenheim din Utrecht, spuse el și cu țigara arătă eprubetă. Gaffky zece. Ei, poftim, și tocmai acum mi-a căzut pe cap directorul de fabrică Schmitz, care a început să vocifereze și

să se văicărească, deoarece Rosenheim a scuipat pe când se plimba, măcar că are Gaffky zece. Ar trebui să-l mustruluiesc. Însă dacă-i trag o săpuneală, îl apucă furiile, fiindcă este teribil de susceptibil și ocupă trei camere cu întreaga familie. Nu pot să-l dau afară, căci mă iau la bătaie cu direcția generală. Uite în ce conflicte sunt implicat în fiecare clipă și degeaba încerc să-mi urmez calea liniștit și fără de prihană.

— Stupidă poveste! spuse Hans Castorp cu înțelegerea celui inițiat și cu vechime. Îi cunosc pe acești domni. Schmitz ține morțiș la convenience, pe când Rosenheim este mai curând un nepăsător. Dar poate că există între ei și alte puncte de divergență decât cele privitoare la igienă, cel puțin așa mi se pare. Schmitz și cu Rosenheim sunt amândoi prietenii Doñei Perez din Barcelona, cea de la masa doamnei Kleefeld, probabil că aici trebuie căutată originea acestei certe. Mi-aș îngădui să vă fac o propunere: reamintiți într-un mod general prescripțiile indicate în asemenea cazuri, iar pentru rest să închideți ochii.

— Firește că-i închid. Nu fac decât asta: de atâta închis, aproape că am căpătat un spasm al pleoapelor. Dar pe dumneata ce te aduce la mine?

Și Hans Castorp dădu drumul știrii celei triste și strașnice totodată.

Nu se poate spune că domnul consilier aulic s-a arătat surprins. N-ar fi fost nici în mod obișnuit, dar de data asta nu păru chiar deloc, deoarece Hans Castorp, fie că era întrebat, fie din proprie inițiativă, îl ținuse mereu la curent cu starea sănătății lui Joachim și-l informase pe Behrens chiar din luna mai că vărul lui căzuse la pat.

— Aha, făcu Behrens. Ei, asta-i. Ce ți-am spus și ce i-am spus textual, nu de zece, ci de o sută de ori? Acum iată că ați obținut ce-ați poftit! Trei sferturi de an a făcut ce-a vrut și și-a văzut raiul cu ochii. Însă într-un rai nedezinfectat nu există salvare; iată ceea ce evadatul nostru n-a vrut să creadă când i-o spunea bătrânul Behrens. Dar pe bătrânul Behrens trebuie să-l crezi întotdeauna că, dacă nu, te-ai dus pe copcă și te pocăiești prea târziu. Iată, a obținut gradul de locotenent, este adevărat, nimic de zis. Dar la ce-

i mai folosește? Dumnezeu privește în adâncul inimilor și nu-l preocupă nici rangul, nici starea cuiva, stăm cu toții goi în fața lui, generalul ca și soldatul de rând…

Și începu să se bâlbâie, își frecă ochii cu mâna-i enormă, ținând între degete țigara, și-l rugă pe Hans Castorp să nu-l rețină mult de data asta. O cameră pentru Ziemssen va fi ușor de găsit, iar când îi va sosi vărul, îl va însărcina pe Hans Castorp să-l vâre imediat în pat. Cât despre el, el Behrens, nu reproșează niciodată nimănui nimic, ci își deschide părintește brațele și este gata să taie vițelul cel gras la întoarcerea fiului risipitor.

Hans Castorp trimise o telegramă. Și povestea în dreapta și în stânga că vărul lui era pe cale să revină, iar toți cei care-l cunoșteau pe Joachim erau în mod sincer și întristați, și fericiți, căci caracterul leal și cavaleresc al lui Joachim câștigase simpatia generală, iar părerea sau sentimentul neexprimat al multor bolnavi era că fusese cel mai bun dintre ei toți. Nu vizăm pe nimeni în special, însă credem că nu numai unul dintre ei simți o oarecare satisfacție aflând că Joachim trebuia să se întoarcă de la starea militară la modul de viață orizontal și că, în pofida corectitudinii lui neîndoielnice, va fi iarăși unul „de-ai noștri”. Se știe că doamna Stöhr prevăzuse acest lucru chiar de la început; iar acum avea confirmarea scepticismului vulgar pe care și-l manifestase de altfel și cu prilejul plecării lui Joachim spre șes, și nu se sfia să se laude cu previziunea ei. „Putred, putred”, făcu ea, și adăugă: imediat își dăduse seama că lucrurile mergeau prost și nădăjduia că Ziemssen, cu încăpățânarea lui, nu putrezise complet. (Spusese „putrezire completă” cu nemărginita ei vulgaritate.) Deci, oricum, tot mai bine era să rămâi la târlă, așa cum făcuse ea, măcar că avea diferite chestiuni jos, în câmpie, la Cannstatt: un bărbat și doi copii. Însă ea știa să se stăpânească… Nici Joachim și nici doamna Ziemssen nu mai răspunseră cu vreo veste. Hans Castorp rămase complet neinformat asupra zilei și orei sosirii lor. Din această cauză nici nu-i așteptă la gară, dar după trei zile de la expedierea telegramei lui Hans, sosiră pur și simplu, apărură acolo, iar locotenentul Joachim arboră un râs silit lângă șezlongul reglementar al vărului său.

Lucrurile se petrecură la ora când începea cura de odihnă de seară. Sosiseră cu același tren care-l adusese aici sus și pe Hans Castorp, și de atunci trecuseră ani care n-au fost nici scurți, nici lungi, ci doar lipsiți de durată, adică foarte bogați în trăiri interioare, totuși goi și zadarnici, iar perioada era și ea aceeași, chiar exact aceeași: una din primele zile ale lui august. Așadar, cum am spus, Joachim intră vesel – da, pentru moment afișa un fel de agitație incontestabil veselă – în camera lui Hans Castorp sau, mai precis, trecu din camera pe care o străbătu cu pas gimnastic, pe balcon și, râzând, își salută vărul, respirând scurt, sacadat și înăbușit. Făcuse iarăși călătoria lungă, parcurgând diferite țări, trecând peste lacul asemănător cu o mare, și după aceea urcase din nou defileurile înguste și iată că se afla acolo, ca și cum n-ar fi fost niciodată plecat, fiind salutat de ruda sa care se ridicase pe jumătate din poziția orizontală, exclamând de nenumărate ori: „Ia te uită, nu e cu putință!" Tenul îi era colorat, fie din cauza vieții în aer liber pe care o dusese la șes, fie din cauza călătoriei. Alergase direct la numărul treizeci și patru, chiar fără să se intereseze mai întâi de camera lui, ca să-și salute tovarășul vechilor zile redevenite prezente, în vreme ce mama sa era ocupată să se aranjeze puțin. Se gândeau să cineze peste zece minute, la restaurant, firește, iar Hans Castorp putea foarte bine să mănânce de data asta cu ei sau cel puțin să bea un deget de vin. Și Joachim îl trase după el pe vărul său până la numărul douăzeci și opt, unde se petrecu exact ceva ce se întâmplase în seara sosirii lui Hans, însă de data aceasta rolurile erau inversate: sporovăind febril, Joachim era cel care, acum, se spăla pe mâini în chiuveta strălucitoare, în vreme ce Hans Castorp îl urmărea mirat și, de altfel, oarecum dezamăgit din pricină că vărul lui era în civil. Din comportarea lui, nimic nu trăda profesia de militar. În închipuire îl văzuse mereu ca ofițer, în uniformă, și când colo, iată-l în costumul lui cenușiu, cel obișnuit, un costum dintr-o singură culoare, ca un oarecare. Joachim râse și găsi că e un fel naiv de a privi lucrurile. A, nu, uniforma o lăsase frumușel acasă. Hans Castorp trebuia să știe că uniforma este ceva deosebit. În uniformă nu poți frecventa orice local. „A, așa stau lucrurile; foarte

mulțumesc", spuse Hans Castorp. Dar Joachim nu părea să-și dea seama de sensul jignitor pe care putea să-l capete explicația lui. Și se interesă de persoanele și întâmplările de la Berghof, fără cel mai mic aer de superioritate, ba chiar cu duioșia și solicitudinea cuiva care se întoarce acasă. Apoi prin ușa de comunicație apăru doamna Ziemssen care își salută nepotul așa cum obișnuiesc multe persoane în asemenea împrejurări: ca și cum ar fi plăcut surprinsă că-l găsește aici, cu o expresie care, de altfel, era întunecată de o ușoară melancolie, de oboseală și de tristețe mută care, după cât se părea, erau în legătură cu Joachim – și toți trei coborâră.

Luise Ziemssen avea aceiași ochi frumoși, negri și blânzi ca Joachim. Părul tot atât de negru, însă străbătut de fire albe vizibile, era prins într-un fileu aproape invizibil, iar acest lucru se potrivea cu întregul ei fel de a fi, care era armonios, cumpănit cu grație, discret cu blândețe și care, în ciuda unei anumite simplități spirituale, îi dădea o demnitate agreabilă. Era limpede, și de altfel Hans Castorp nici nu se miră, că ea nu înțelegea veselia lui Joachim, respirația lui precipitată și felul grăbit de a vorbi – manifestări care contraziceau, fără îndoială, comportarea lui de acolo, de jos, în adevăr foarte nepotrivită cu situația în care se găsea –, n-o înțelegea și era oarecum scandalizată. I se părea tristă această întoarcere și credea că trebuie să fie însoțită de o ținută corespunzătoare. Nu putea să participe la stările sufletești ale lui Joachim, la stările lui sufletești atât de năvalnice, provocate de întoarcere – și care târau cu ele, ca într-un fel de beție, cel puțin pentru moment, tot ceea ce li se opunea – iar faptul că respira din nou acest aer, aerul nostru de-aici, de sus, neasemuit de ușor, neconsistent și cald, fără îndoială că-l exalta și mai tare. Pentru ea aceste impresii ale lui Joachim erau de neînțeles. „Bietul meu băiat", își spunea privindu-l pe bietul băiat care, împreună cu vărul său, se lăsă cu totul în voia unei bucurii nestăpânite, evocând mii de amintiri, punând mii de întrebări, râzând de răspunsurile pe care le primea și lăsându-se cât mai comod pe spătarul scaunului. Zise de câteva ori: „Dar, copii!" Iar ceea ce spuse mai apoi, deși ar fi trebuit să fie ceva vesel, avu un accent de

uimire și aproape de mustrare: „În adevăr, Joachim, este foarte multă vreme de când nu te-am mai văzut așa. S-ar spune că trebuia să revenim aici ca să fii iarăși ca în ziua avansării tale". La care, e drept, veselia lui Joachim se stinse brusc. Buna lui dispoziție dispăru, își dădu seama de situația în care se găsea, tăcu și nu se mai atinse de prăjitură, cu toate că era un sufleu de ciocolată cu frișcă, dintre cele mai ispititoare (Hans Castorp, dimpotrivă, îi făcu toate onorurile, deși trecuse abia o oră de la sfârșitul substanțialei lui cine) și sfârși prin a nu mai ridica deloc ochii, fiindcă, după câte se părea, erau plini de lacrimi.

Cu siguranță că doamna Ziemssen nu dorise acest lucru. O făcuse mai curând din respect pentru convenințe și încercase să-și silească fiul să fie puțin mai serios și mai potolit, nebănuind că tot ceea ce este mijlociu și cumpătat era cu desăvârșire străin acestui loc și că, în orice caz, nu aveai de ales decât între cele două extreme. Când însă își văzu odrasla copleșită de durere într-un asemenea grad, ea însăși era cât pe ce să izbucnească în plâns și îi fu recunoscătoare nepotului pentru eforturile depuse ca să-i îmbărbăteze fiul atât de profund întristat. Cât despre pacienți, remarcă nepotul, Joachim va găsi desigur multe schimbări și destule noutăți, dar în ansamblu lucrurile își urmaseră, în lipsa lui, calea obișnuită. De pildă, bătrâna mătușă se întorsese de mult, împreună cu toată suita ei, și respectivele doamne ședeau, ca întotdeauna, la masa doamnei Stöhr. Iar Marusia continua să râdă mult și din toată inima.

Joachim tăcu. Însă aceste cuvinte îi reamintiră doamnei Ziemssen de o anumită întâlnire și de niște salutări pe care voia să le transmită cât mai repede, ca să nu uite – adică de întâlnirea cu o doamnă care nu părea antipatică, deși călătorea singură și avea linia sprâncenelor puțin cam prea regulată, și care, la München, unde se opriseră o zi între două trenuri de noapte, venise la masa lor, la restaurant, ca să-l salute pe Joachim. O veche cunoștință de la sanatoriu, Joachim va ști, fără îndoială, să-și reamintească numele…

— Doamna Chauchat, spuse liniștit Joachim. Deocamdată se afla într-o stațiune balneară din Allgäu, iar la toamnă voia să plece

în Spania. La iarnă, se va reîntoarce desigur aici. Îl rugase să transmită cele mai bune urări.

Hans Castorp nu mai era un copil, așa ca își stăpâni nervii vasculari care l-ar fi putut face să pălească sau să roșească. Spuse:

— A, ea era? Ia te uită, așadar, s-a reîntors din fundul Caucazului și vrea să plece în Spania?

Doamna pomenise o localitate din Pirinei.

— O femeie drăguță, în orice caz, destul de atrăgătoare. O voce plăcută și gesturi plăcute. Însă are un fel de a fi cam liber și neglijent, zise doamna Ziemssen. Ne-a acostat pur și simplu, ca pe niște vechi prieteni, ne-a întrebat și ne-a povestit o sumedenie de lucruri, măcar că, de fapt, Joachim, cum mi-a spus-o chiar el, nu i-a fost prezentat niciodată. Bizar!

— Acestea sunt Orientul și boala, răspunse Hans Castorp. Sunt realități cărora nu trebuie să li se aplice măsurile civilizației umaniste, căci ar fi o greșeală. Așadar, doamna Chauchat avea, în adevăr, intenția să plece în Spania! Hm! Spania era diametral opusă și foarte departe de calea de mijloc umanistă – dar nu sub aspectul nepăsării, ci sub acela al rigidității; nu era absența formei, ci excesul de formă, moartea socotită ca formă, cum se spune, nu moartea ca descompunere, adică austeritatea morții, neagră, distinsă și sângeroasă, Inchiziția, cu colereta scrobită, Loyola, Escurialul... Ar fi interesant de știut cum se va simți doamna Chauchat în Spania. Fără îndoială că se va dezbăra de obiceiul de a trânti ușile și poate o să vedem luând ființă un oarecare echilibru uman între cele două tabere antiumaniste. Însă atunci când Orientul se duce în Spania, este posibil să rezulte și un terorism feroce...

Nu, nici nu roșise, nici nu pălise, dar reacțiile pe care i le provocaseră aceste neașteptate vești despre doamna Chauchat se manifestară printr-un șir de cuvinte care nu puteau primi alt răspuns decât o tăcere plină de nelămuriri. Joachim însă era mai puțin speriat; el cunoștea perspicacitatea de care uza vărul său aici, sus. Dar în ochii doamnei Ziemssen se putea citi o imensă stupoare; se comportă de parcă Hans Castorp ar fi rostit niște vorbe de o foarte grosolană necuviință, și, după o tăcere penibilă,

se ridică de la masă, spunând câteva cuvinte menite să pună capăt acestei situații jenante. Înainte de a se despărți, Hans Castorp le aduse la cunoștință instrucțiunile consilierului aulic potrivit cărora Joachim trebuia, până una-alta, să stea mâine în pat, după care va fi supus consultului medical. Mai târziu, vom mai vedea. Apoi cele trei rude se culcară în camerele cu ușile de la balcoane deschise spre răcoarea acestei nopți de vară din creierul munților – fiecare cu gândurile lui, Hans Castorp preocupat, bineînțeles, de perspectiva întoarcerii doamnei Chauchat, eveniment ce se va produce, după cum spera el, într-un termen de șase luni.

Așadar, nefericitul de Joachim revenise în patrie, pentru un mic tratament suplimentar care se impunea. Această expresie de tratament suplimentar era, după toate aparențele, formula curentă de care se foloseau și cei de la șes, după cum o întrebuințau, deopotrivă, și cei de-aici, de sus. Însuși consilierul aulic Behrens o adoptă, cu toate că din chiar prima zi îi administră lui Joachim patru săptămâni de odihnă la pat: erau necesare atât pentru a preîntâmpina vreo complicație mai gravă, cât și pentru a-l ajuta să se aclimatizeze și, în același timp, să-i reglementeze într-o oarecare măsură diferențele prea mari de temperatură. De altfel știu să ocolească problema precizării termenului necesar pentru acest mic tratament suplimentar. În absența lui Joachim, doamna Ziemssen, înțeleaptă, plină de bun-simț și fără a se legăna câtuși de puțin cu speranțe nesăbuite, propuse toamna, de pildă luna octombrie, ca dată eventuală a plecării, iar Behrens o aprobă, deoarece atunci, declară el, vor ști fără îndoială mai mult decât acum. De altfel, consilierul aulic îi făcuse o impresie excelentă. Era foarte galant, îi spunea „prea stimată doamnă”, o privea cinstit în față cu ochii lui lăcrămoși și injectați, și întrebuința într-un fel atât de nostim limbajul scornit de studenții germani, încât, cu toată tristețea care o copleșea, sfârși prin a râde. „Știu că se află în cele mai bune mâini”, spuse ea, și după opt zile de la sosire plecă la Hamburg, deoarece nu putea în mod serios să-i fie de vreun folos cu îngrijirile ei, cu atât mai mult cu cât Joachim avea acolo o rudă care să-i țină tovărășie.

— Așadar, bucură-te: stai numai până la toamnă, spuse Hans

Castorp intrând la numărul douăzeci și opt și așezându-se la căpătâiul vărului său. Bătrânul s-a angajat, destul de ferm, până la un anumit punct. Poți să te bizui pe spusele lui, prin urmare, începe să socotești zilele cât ai de stat aici, sus. Octombrie – iată momentul potrivit. Atunci mulți vor pleca în Spania, iar tu te vei reîntoarce la vajnica ta unitate ca să-ți faci datoria în chip mai mult decât strălucit.

Ocupația lui zilnică era să-l mângâie pe Joachim mai ales pentru faptul că, venind aici, pierduse prilejul să ia parte la marile manevre care începeau chiar în aceste zile de august – căci mai cu seamă cu acest gând nu se împăca deloc, manifestând necontenit un profund dispreț față de slăbiciunea care-l doborâse în ultima clipă.

— *Rebellio carnis*[139], spuse Hans Castorp. N-ai ce să faci. Nici cel mai viteaz ofițer nu poate face nimic, și chiar Sfântul Anton a simțit pe pielea lui povestea asta. Doamne, în fiecare an sunt manevre, și apoi tu știi cum devine chestiunea cu timpul nostru de-aici, de sus. Nu există deloc, iar tu n-ai lipsit chiar atât de multă vreme ca să nu reintri repede în ritm, și cât ai bate din palme tratamentul suplimentar s-a și terminat.

Totuși, sensul timpului se modificase prea evident în conștiința lui Joachim prin șederea la șes, ca să nu-i fie totuși teamă de aceste patru săptămâni care urmau. Însă toți își dădeau silința să-l ajute să le parcurgă; iar simpatia față de caracterul lui atât de demn se manifestă, de pretutindeni, prin vizite făcute de cunoștințe, fie de aproape, fie mai de departe. Settembrini veni, îl compătimi, se comportă fermecător și – cum dintotdeauna îi spusese lui Joachim *locotenente* – de data aceasta îi dădu titlul de *capitano.* Naphta făcu și el o vizită bolnavului, și toate vechile cunoștințe ale casei începură să apară încetul cu încetul – fiecare grăbindu-se să profite de un mic sfert de oră liber, între ceasurile de tratament, ca să ia loc pe marginea patului, să-i repete expresia de „mic tratament suplimentar" și să-l roage să le povestească întâmplările prin care trecuse – adică: doamnele Stöhr, Iltis și

[139] „Revolta cărnii" (lat.). (n.tr.)

Kleefeld, domnii Ferge, Wehsal și încă mulți alții. Unii îi aduceau și flori. Apoi, când cele patru săptămâni trecură, se sculă, deoarece temperatura îi scăzuse suficient ca să se poată mișca în voie, și își reluă locul în sufragerie, alături de vărul său, adică între Hans Castorp și soția berarului, doamna Magnus, vizavi de domnul Magnus, la capătul mesei și chiar pe locul pe care îl ocupase câtăva vreme unchiul James, iar mai târziu doamna Ziemssen.

Astfel, ca altădată, tinerii începură să trăiască iarăși unul lângă altul; ba chiar, pentru ca situația anterioară să reînvie încă și mai deplin, imediat ce Mistress Macdonald își dădu ultimul suspin, cu portretul băiețelului în mână, Joachim reintră în posesia vechii lui camere, alături de cea a lui Hans Castorp, după ce bineînțeles fusese dezinfectată într-un mod foarte conștiincios cu H_2CO. Totuși, în realitate și din punct de vedere sentimental, lucrurile stăteau astfel încât, de-acum încolo, Joachim va fi acela care va trăi pe lângă Hans Castorp, nu Hans Castorp pe lângă vărul lui. Acum, primul era locatarul care nu se mișcase din loc și la a cărui existență Joachim nu făcea decât să participe vremelnic și doar ca vizitator. Căci Joachim nu pierdea din ochi, cu o hotărâre neîndoielnică și strașnică, termenul fixat până în octombrie, cu toate că anumite părți ale sistemului său nervos central nu se resemnaseră să urmeze o conduită conformă cu norma umanistă și că pielea continua să-i fie fierbinte și uscată.

Începuseră, de asemenea, să facă vizite lui Settembrini și lui Naphta, reluând și plimbările cu acești doi oameni uniți prin antagonismele lor, iar când A.K. Ferge și Ferdinand Wehsal luau și ei parte, ceea ce se întâmpla adesea, erau șase, în timp ce acești adversari în domeniul spiritului își continuau neîncetatele lor dueluri, despre care n-am putea să facem o relatare mai limpede fără a ne pierde într-un labirint deznădăjduitor de nesfârșit, așa cum o făceau ei înșiși în fiecare zi, în fața unui public impunător, deși Hans Castorp înclina să-și socotească sărmanul lui suflet ca scop principal în disputele lor dialectice. Auzise de la Naphta că Settembrini ar fi francmason – ceea ce nu-i făcu o impresie mai puțin vie decât dezvăluirile italianului despre legăturile lui Naphta cu iezuiții și despre izvorul veniturilor lui. Și iarăși, rămase foarte

mirat aflând că în adevăr existau niște lucruri atât de fantastice, și îl întrebă cu insistență pe terorist asupra originii și esenței acestei ciudate organizații care peste câțiva ani va sărbători două secole de existență. Dacă Settembrini îi vorbea despre caracterul spiritual al lui Naphta și numai când acesta nu era de față, atrăgându-i atenția în mod patetic să se ferească de el ca de ceva diabolic, în schimb Naphta, când umanistul nu era de față, își bătea joc sincer și fără emfază de sfera pe care o reprezenta Settembrini, lăsând să se înțeleagă că toate teoriile lui erau ceva complet demodat și înapoiat: liberalismul acesta burghez de alaltăieri nu era nimic altceva decât o jalnică fantomă a spiritului, dar care se mai legăna cu iluzia caraghioasă că ar fi încă înzestrată cu un suflu revoluționar. Spunea: „Ce vreți, bunicul lui a fost *carbonaro,* ceea ce înseamnă: cărbunar. De la el moștenește această credință de cărbunar în Rațiune, în Libertate, în Progresul Umanității, iar tot ce se află în lada asta plină de o ideologie de virtuți burgheze-clasiciste este ros de molii... Vedeți dumneavoastră, ceea ce zăpăcește lumea este disproporția între viteza spiritului și grosolănia, încetineala, inimaginabila trândăvie și stare de inerție a materiei. Trebuie să recunoaștem că această disproporție ar putea sluji ca scuză unui spirit care se dezinteresează complet de real, căci este în obiceiul unui asemenea spirit să respingă în mod statornic termenii care declanșează de fapt revoluțiile. În adevăr, spiritului viu îi este mai nesuferit un spirit mort decât o rocă oarecare, decât toate bazalturile din lume, deoarece bazalturile măcar n-au pretenția că sunt spiritul vieții. Asemenea bazalturi, vestigii ale unor realități de demult, pe care spiritul le-a lăsat atât de departe îndărătul lui încât refuză să le mai asocieze conceptul de real, se conservă prin inerție, iar datorită persistenței apăsătoare și morții împiedică din nefericire ideile înapoiate să-și dea seama de înapoierea lor. Vorbesc în general, dar aplicați dumneavoastră înșivă aceste generalități la un anumit liberalism umanitar care crede mereu că se găsește într-o situație eroică față de despotism și de autoritate. Fără să mai vorbim despre unele evenimente catastrofale cu care, vai!, ar vrea să facă dovada că e viu și despre acele triumfuri întârziate și zgomotoase pe care le

pregătește, visând că le va putea sărbători într-o zi! Numai la gândul acesta, spiritul viu ar putea muri de plictiseală, dacă nu ar ști că numai el singur va fi cel care va hotărî ce este adevărat, profitând, deopotrivă, și de evenimentele catastrofale, el care unește elementele trecutului cu elementele cele mai viitoare ale viitorului, în vederea veritabilei revoluții. Dar cum se simte vărul dumitale, domnule Hans Castorp? Știi, mi-e foarte simpatic."

— Mulțumesc, domnule Naphta. Am impresia că toată lumea îl simpatizează, căci se poate spune cu toată certitudinea că e un băiat tare bun. Și domnului Settembrini îi place mult, deși dezaprobă, fără îndoială, un anumit terorism exaltat, implicat în profesiunea lui Joachim. Acum aud însă că Domnia Sa este frate într-o lojă. Iată ceva la care nu mă așteptam. Mărturisesc că lucrul acesta mă pune pe gânduri. De altfel, faptul ni-l înfățișează sub un nou aspect, iar mie îmi explică multe nelămuriri. Așadar, nu cumva își pune tălpile picioarelor în unghi drept, când este cazul, și dă mâna într-un anumit fel? N-am observat la el ceva de genul acesta…

— Cred că bunul nostru Frate-de-Trei-Puncte trebuie să fi depășit stadiul unor astfel de copilării. De altfel, bănuiesc că tot ceremonialul lojilor s-a acordat, desigur destul de greu, cu uscăciunea spiritului burghez al acestor vremuri. Azi s-ar rușina cu ritualul de odinioară, ca de un șarlatanism necivilizat – și nu chiar cu totul pe nedrept, căci este, în adevăr, necuviincios să învești întru un fel solemn republicanismul ateu, dându-l drept mister. Nu știu prin ce înscenări de groază au pus la încercare curajul domnului Settembrini – adică dacă l-au purtat cu ochii legați prin tot soiul de cotloane și l-au făcut să aștepte pe sub bolți sumbre mai înainte de a i se deschide în față sala plină de lumini și de luciri a lojii, pentru a i se acorda consacrarea. Nu știu dacă l-au catehizat cu toată pompa ritualului și dacă, în fața unui cap de mort și a trei lumânări aprinse, l-au amenințat că-i străpung cu sabia pieptul gol. Trebuie să-l întrebați chiar pe el, dar mă tem că n-o să-l găsiți prea dispus să vorbească, deoarece chiar dacă toate acestea se vor fi desfășurat după un tipic mai burghez, nu înseamnă deloc că n-a fost silit să depună în mod solemn

jurământul tăcerii.

— Să jure în mod solemn? Să păstreze tăcerea? Prin urmare, totuși?

— Desigur. Jurământul tăcerii și al supunerii.

— Și al supunerii? Domnule profesor, în cazul acesta mi se pare că n-ar mai trebui să aibă niciun motiv să se arate atât de enervat de terorismul și de fanatismul pe care le comportă profesiunea vărului meu. Tăcere și supunere! N-aș fi crezut niciodată că un om atât de liberal ca Settembrini ar putea să se supună unor condiții și unor jurăminte atât de spaniole. Am impresia că există ceva milităresc-iezuit în francmasonerie.

— Impresie foarte justificată, răspunse Naphta. Bagheta dumneavoastră magică vibrează și lovește unde trebuie. Ideea de uniune este fundamental și permanent nedespărțită de ideea de absolut. Prin urmare, această idee este teroristă, adică antiliberală. Ea degrevează conștiința individuală și, în numele scopului absolut, consfințește toate mijloacele, chiar și pe cele mai sângeroase, chiar și crima. Avem motive să presupunem că, la început, unirea dintre frați, în lojile masonice, era pecetluită în mod simbolic prin sânge. O uniune nu-i niciodată contemplativă, ci este, întotdeauna, prin însăși natura ei, organizatorică în sensul spiritual absolut. Nu știți, desigur, că întemeietorul Ordinului Iluminaților, care o vreme aproape că se confunda cu francmasoneria, era un fost membru al Societății lui Isus?

— Nu, mărturisesc că este ceva nou pentru mine…

— Adam Weishaupt și-a organizat asociația secretă umanitară exact după modelul Ordinului Iezuiților. El însuși era francmason, iar cei mai respectabili frați ai lojii din acele timpuri erau iluminați. Vorbesc despre a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, pe care Settembrini n-ar șovăi să vi-l caracterizeze ca pe o epocă de decadență a confreriei sale. Însă în realitate aceasta a fost epoca ei de supremă înflorire, ca de altfel a tuturor asociațiilor secrete, epoca în care francmasoneria a fost în adevăr însuflețită de o viață superioară, de o viață de care mai târziu oameni de soiul filantropului nostru au epurat-o, căci, dacă prietenul nostru ar fi trăit pe vremea aceea, ar fi taxat-o fără îndoială drept iezuitism și

obscurantism.

— Și existau motive pentru asta?

— Da – dacă vreți. Libera-cugetare trivială avea motivele ei să se comporte astfel. Erau vremurile când părinții noștri se sileau să însuflețească Ordinul printr-o viață catolică și ierarhică, și când la Clermont, în Franța, înflorea o lojă masonică iezuită. Este, printre altele, vremea când în diferitele loji pătrunde spiritul rosenkreuzerienilor – o confrerie foarte ciudată, cum veți putea observa, care a încercat să facă o sinteză între o doctrină ce urmărea scopuri pur raționaliste și progresiste, atât politice, cât și sociale, și în același timp practica un cult ciudat bazat pe unele științe secrete din Orient, științe în cadrul cărora înțelepciunea hindusă și cea arabă se împleteau cu elemente de magie naturală. Atunci au fost reformate multe loji masonice și îndreptate către păzirea strictă a principiilor, într-un sens pur iraționalist și pătruns de mister, un sens magic-alchimist, iar de aici provin și gradele superioare ale masoneriei – grade inspirate din ordinele cavalerești, cărora li s-a adăugat vechea ierarhie militară cuprinzând ucenicii, calfele și maeștrii, grade de mari maeștri cu caracter aproape sacerdotal și inspirate din misterele rosenkreuzerienilor. Este vorba aici de reînvierea anumitor ordine religioase ale cavalerilor din Evul Mediu, în special acela al templierilor, știți, aceia care depuneau în fața patriarhului din Ierusalim jurământul de sărăcie, castitate și supunere. Chiar și astăzi un mare maestru din ierarhia masonică poartă titlul de „Mare Duce de Ierusalim".

— Domnule Naphta, toate acestea sunt noi, absolut noi pentru mine. Dar încep să-l prind cu ocaua mică pe Settembrini al nostru… „Mare Duce de Ierusalim", nu-i rău deloc. Ar trebui să-i spuneți astfel în glumă, cu vreun prilej oarecare. Doar v-a numit mai zilele trecute *Doctor angelicus.* Aceasta merită o răzbunare.

— O, există o mulțime de alte titluri, la fel de semnificative, care desemnează, conform unei stricte tradiții, gradele de maeștri și templieri. Avem, de pildă, un Maestru Desăvârșit, un Cavaler al Orientului, un Mare Preot Superior, iar gradul al treizeci și unulea se intitulează chiar: Principe August al Misterului Regal. Observați

că toate aceste nume dau pe față legăturile cu misticismul oriental, însăși reapariția templierului nu înseamnă altceva decât reluarea unor asemenea legături, pătrunderea fermenților iraționali într-o lume de idei raționale și utilitariste. Prin ei, francmasoneria a câștigat un farmec nou și o nouă strălucire care explică, de altfel, succesul repurtat la vremea ei. A atras la sine toate elementele care erau obosite de raționalismul secolului, de liberalismul lui umanitar, luminat și cumpănit, elemente însetate de esențe mai tari. Succesul ordinului a fost atât de mare, încât filistinii s-au plâns că-i abătea pe oameni de la fericirea conjugală și de la demnitatea feminină.

— Dacă-i așa, domnule profesor, atunci încep să înțeleg de ce domnul Settembrini nu-și amintește cu plăcere această epocă de înflorire a confreriei sale.

— Nu, nu-și amintește cu plăcere că au existat vremuri când confreria lui și-a atras întreaga antipatie pe care liberalismul, ateismul, rațiunea enciclopedică o aruncă de obicei în spinarea complexului Bisericii, adică a catolicismului, călugărului, Evului Mediu. Ați auzit desigur că francmasonii au fost considerați obscurantiști…

— De ce? Aș dori să-mi dați unele amănunte despre cauzele acestui fenomen.

— Vă voi lămuri imediat. Respectarea strictă a tradiției cerea o aprofundare și o lărgire a moștenirii ordinului, situându-i originea istorică în lumea misterelor și în pretinsele practici întunecate ale Evului Mediu. Marii maeștri ai lojilor erau inițiați în *physica mystica,* se aflau în posesia științelor magice ale naturii, erau mai ales mari alchimiști…

— Acum trebuie să fac un efort mare ca să-mi amintesc semnificația precisă a cuvântului alchimie. Mi se pare că alchimie înseamnă a face aur, piatra filosofală. *Aurum potabile*[140]…

— Desigur, în înțelesul popular. Dar într-un limbaj puțin mai savant acest cuvânt înseamnă purificarea, transmutația și

[140] Clorura de aur, utilizată în vechea medicină și pentru tratarea sifilisului, se numea aur de băut, aur potabil. (n.tr.)

înnobilarea materiei, transsubstanțializarea, și anume într-o formă mai înaltă, prin urmare, intensificarea – a acelei *lapis philosophorum* produs androgin de sulfură și de mercur, o *res bina,* iar acea *prima materia* bisexuată nu era cu nimic mai mult și cu nimic mai puțin decât însuși principiul intensificării, al dezvoltării spre o formă superioară, cu ajutorul influențelor exterioare – o pedagogie magică, dacă vreți.

Hans Castorp tăcu. Privea undeva, în sus, clipind des.

— Un simbol al transmutației alchimiste, continuă Naphta, care era mai ales mormântul.

— Mormântul?

— Da, locul unde se desăvârșește descompunerea. Acesta este principiul fundamental al oricărei ermetici, nimic altceva decât vasul, retorta de cristal păstrată cu grijă, în interiorul căreia materia este împinsă până la ultima transformare și purificare.

— „Ermetică" este bine zis, domnule Naphta. „Ermetic" – cuvântul acesta mi-a plăcut întotdeauna. Este un adevărat cuvânt magic, cu niște asociații de idei nedefinite și îndepărtate. Iertați-mă, totuși trebuie să mă gândesc la borcanele de conserve pe care menajera noastră de la Hamburg – care se numește Schaleen, fără doamnă, nici domnișoară, ci Schaleen pur și simplu – le păstrează în cămară, înșiruite pe rafturi, niște borcane ermetic închise. Stau acolo aliniate, luni și ani, iar când deschide vreunul, după cum o cere nevoia, conținutul este pe deplin proaspăt și intact; lunile, anii nu i-au putut face nimic, iar conținutul poate fi consumat așa cum se află. Este adevărat că la Schaleen nu este nici alchimie, nici purificare, ci pur și simplu conservare, de unde și numele de conservă. Dar ceea ce e magic în chestiunea aceasta este că respectiva conservă s-a sustras timpului: a fost ermetic izolată, timpul a trecut pe lângă ea – ea n-a avut timp, a stat în afara lui, pe raft. Ei, cam așa stau lucrurile cu borcanele de conserve. Evident, n-am spus cine știe ce. Vă rog să mă iertați. Cred că voiați să-mi mai dați și alte explicații.

— Numai dacă doriți. Se cere ca ucenicul să fie lacom de știință și fără teamă, ca să ne exprimăm în spiritul temei noastre. Cavoul, mormântul a fost întotdeauna simbolul principal al legământului

de consacrare. Ucenicul, ageamiul care dorea să fie admis la învățătură, trebuia să arate că are curaj în fața ororilor mormântului, tradiția ordinului cerea ca ucenicul să fie dus și lăsat, cu titlu de încercare, într-un mormânt și să nu iasă de acolo decât condus de mâna unui frate necunoscut. De aici provin labirintul de coridoare și de cotloane întunecate pe care novicele mason trebuia să le străbată, stofa neagră cu care era îmbrăcată loja conform unei stricte tradiții, cât și cultul sicriului care juca un rol atât de important la inițiere și în ceremonialul adunării. Drumul misterului și al purificării era învăluit de primejdii. Ducea prin spaime, prin împărăția putreziciunii, iar ucenicul, neofitul, nu era decât tinerelul setos de miracolele vieții, nerăbdător de a se vedea dotat cu o forță demonică supranaturală, călăuzit de oameni mascați care nu erau decât umbrele misterului.

— Vă mulțumesc foarte mult, domnule profesor Naphta. A fost minunat! Deci aceasta este pedagogia ermetică. Cred că nu poate exista niciun rău în faptul că mă lămuresc și asupra acestor lucruri.

— Cu atât mai puțin cu cât e vorba de o îndrumare spre domeniul problemelor finale, spre mărturisirea de credință a transcendentului absolut și, mai departe, spre atingerea țelului suprem. Stricta tradiție masonică alchimistă a condus în timpul deceniilor următoare multe spirite nobile și neliniștite spre acest țel – țel pe care, de altfel, cred că nu mai este necesar să îl numesc, căci nu se poate să vă fi scăpat că înaltele grade scoțiene nu sunt decât un surogat al ierarhiei sacre, că înțelepciunea alchimistă a maestrului francmason se îndeplinește în chiar misterul transsubstanțializării, și că directivele secrete pe care loja le-a dat adepților ei se regăsesc tot atât de limpede în inițierea ecleziastică, așa cum ritualurile simbolice ale ceremonialului masonic se regăsesc în simbolismul liturgic și în arhitectura sfintei noastre Biserici Catolice.

— A, așa stau lucrurile!

— Te rog, asta încă nu e totul. Mi-am îngăduit mai înainte să remarc că nu-i decât o interpretare istorică afirmația că lojile își au originea în cinstita breaslă a zidarilor. Oricum, observarea strictă a

tradiției a dat francmasoneriei unele fundamente omenești mult mai profunde. Ritualul lojilor prezintă o notă comună cu anumite misterii ale Bisericii noastre, între altele legături cu solemnitățile oculte și dezlănțuirile sacre proprii omenirii celei mai străvechi… Mă gândesc, în ceea ce privește Biserica, la agape și la cina cea de taină, la taina împărtășaniei cu carne și sânge, pe de altă parte în practica lojilor se manifestă…

— O clipă, o clipă, dacă-mi îngăduiți o observație marginală. Există așa-numite agape și în casta închisă din care face parte vărul meu. În scrisorile lui mi-a vorbit adesea despre ele. Firește, în afară de faptul că se cherchelesc puțin, totul se petrece foarte corect, adică lucrurile nu merg nici măcar atât de departe ca la petrecerile studențești…

— Dar cărora le corespunde în practica lojilor cultul mormântului și al sicriului, asupra căruia v-am atras atenția adineauri. În amândouă cazurile, ne aflăm în prezența unui simbolism al lucrurilor extreme și supreme, cu alte cuvinte elementele unei religiozități primitive și orgiace, cu jertfe nocturne și desfrânate în cinstea morții și a devenirii, a transformării și a învierii… Vă amintiți că atât misterele lui Isis, cât și cele de la Eleusis se celebrau noaptea, în peșteri întunecoase. Însă a existat și există încă foarte multe reminiscențe egiptene în masonerie și multe societăți secrete s-au și numit Alianțe Eleusiene. Acolo se desfășurau serbările lojilor, sărbătoriri ale misterelor eleusiene și afrodiziene, în care până la urmă femeia juca totuși un rol – Sărbătoarea Rozelor la care se referă fără îndoială cei trei trandafiri albaștri de pe gluga masonului, prăznuiri care, s-ar părea, trebuiau să degenereze în orgii bahice…

— Opriți-vă o clipă, domnule profesor Naphta, căci ce aud este uluitor! Cum, toate acestea înseamnă francmasonerie? Și în legătură cu toate acestea trebuie să mi-l reprezint pe domnul Settembrini al nostru, cel cu o minte atât de clară…

— Nu, fiindcă ați fi foarte nedrept față de el! Nu, Settembrini este cu totul străin de toate acestea. Nu v-am mai spus că Loja s-a descotorosit, cu ajutorul celor de o seamă cu el, de toate elementele unei vieți superioare? S-a umanizat, modernizat,

Dumnezeule! Și-a revenit astfel din rătăciri, întorcându-se la util și la rațiune, la progres și la lupta împotriva prinților și ecleziasticilor, pe scurt la o concepție socială a fericirii. Acum, discută între ei iarăși despre natură și despre virtute, despre temperanță și despre patrie. Bănuiesc că mai vorbesc chiar și despre afacerile lor personale. În fine, este întreaga mizerie burgheză sub forma unui club…

— Păcat – păcat pentru Sărbătoarea Rozelor! Îl voi întreba pe Settembrini dacă într-adevăr nu mai știe nimic despre asemenea praznice.

— Preacinstitul cavaler al echerului! spuse cu ironie Naphta. Gândiți-vă însă că n-a fost tocmai atât de ușor pentru el să fie admis pe șantierul Templului Umanității, căci este sărac ca un șoarece de biserică, iar cei de acolo nu pretind chiar atât de mult o cultură superioară, o cultură umanistă dacă doriți, cât cer să ai o avere suficientă ca să-ți poți plăti taxele de intrare și cotizațiile anuale, care nu sunt deloc neînsemnate. Cultură și avere, iată-l pe burghez. Și, prin acestea, aveți fundamentele Republicii liberale universale!

— În adevăr, râse Hans Castorp, iată-le date pe față sub ochii noștri.

— Cu toate acestea, adăugă Naphta după o tăcere, îmi îngădui a vă sfătui să nu judecați cu prea mare ușurință nici omul și nici cauza lui, ba aș vrea, pentru că veni vorba, să vă îndemn cu stăruință să fiți cât mai rezervat și mai prudent. Demodatul nu este chiar echivalentul nevinovatului. Dacă ești mărginit, nu ești neapărat nevătămător. Acești oameni au turnat multă apă în vinul lor, care, odinioară, era generos, însă ideea de alianță prin ea însăși este destul de concentrată pentru a suporta să fie diluată, căci ea păstrează vestigiile unui mister fecund și se cuvine să ne îndoim foarte puțin de faptul că lojile trag sforile mondiale ale lumii, după cum se cuvine să nu șovăim a crede că îndărătul acestui amabil domn Settembrini se ascund niște puteri al căror afiliat și emisar este…

— Emisar?

— Da, un făcător de prozeliți, adică un pescuitor de suflete.

„Și oare cam ce fel de emisar ești tu?” gândi Hans Castorp. Dar cu voce tare, spuse:

— Vă mulțumesc, domnule profesor Naphta. Vă sunt sincer recunoscător pentru sfatul dumneavoastră. Știți ce voi face? Voi sui încă un etaj, dacă mai poate fi vorba de etaj la această înălțime, și-l voi sonda pe acest deghizat frate mason. Un ucenic trebuie să fie setos de învățătură și să nu știe ce-i teama. Mai trebuie, firește, să fie și prudent… Cu emisarii, prudența se impune de la sine.

Hans Castorp, însă, putea să-și continue fără teamă instruirea în acest domeniu, chiar prin domnul Settembrini, care nu avea să-i reproșeze nimic domnului Naphta din punctul de vedere al discreției și de altfel nici nu păruse preocupat în mod special să facă o taină din legăturile lui cu acea societate care-și pusese drept țel armonia. *Rivista della Massoneria Italiana* era deschisă pe masa lui. Hans Castorp nu o observase, pur și simplu, până în clipa aceea. Iar când, inițiat de Naphta, îndreptă convorbirea spre arta regală masonică, de parcă raporturile lui Settembrini cu francmasoneria n-ar fi lăsat măcar o singură clipă vreo umbră de îndoială, nu s-a lovit decât de o aparentă rezervă. Desigur, existau anumite aspecte pe care literatura nu le dezvăluia în întregime și asupra cărora își ținea buzele strânse cu o oarecare ostentație, și după cât se părea era în adevăr legat prin acele jurăminte teroriste despre care vorbise Naphta: de fapt, era mai mult un fel de a face pe misteriosul cu niște fleacuri ce nu se refereau decât la comportarea exterioară și la propria poziție în sânul acestei ciudate organizații. Dar în ceea ce privește restul, îi vorbi chiar pe larg și-i schiță celui setos de a ști un tablou amănunțit al răspândirii asociației, reprezentate aproape în lumea întreagă prin douăzeci de mii de loji și o sută cincizeci de mari loji, și care se întindea chiar până la civilizații ca acelea din Haiti și din republica neagră a Liberiei. Cită de asemenea tot felul de nume mari ai căror deținători fuseseră francmasoni sau erau încă. Pomeni astfel de Voltaire, Lafayette și Napoleon, Franklin și Washington, Mazzini și Garibaldi, iar printre cei vii îl pomeni pe însuși regele Angliei; printre altele enumeră și multe personalități însărcinate cu diferitele afaceri publice ale statelor europene, membri în guverne

și parlamente.

Hans Castorp își manifestă respectul, dar nu se arătă deloc uimit. Așa se petreceau lucrurile și în asociațiile studențești, gândi el. Și acestea te legau pe viață și se pricepeau să atragă în sânul lor cât mai mulți membri; ba dacă n-ai fi fost membrul niciunei asemenea asociații, reușeai cu foarte mare greutate să ocupi vreo slujbă administrativă de stat. Așa că domnul Settembrini nu explica lucrurile prea limpede și nici nu spunea cine știe ce, punând un accent deosebit pe legăturile membrilor cu loja; căci trebuia să admiți, dimpotrivă, că, dacă atâtea funcții importante fuseseră ocupate de către francmasoni, asta nu dovedea, la urma urmei, decât puterea lojii, care cu siguranță că avea rolul ei important în tragerea sforilor politicii mondiale, adică mult mai important decât voia domnul Settembrini s-o mărturisească în mod fățiș.

Settembrini surâse. Ba chiar își făcu vânt cu revista pe care o ținea în mână. Credea cineva că i se poate întinde o cursă? întrebă el. Ori își închipuie că-l poate sili să facă mărturisiri imprudente atât asupra naturii politice, cât și în legătură cu spiritul Lojii, prin esență politic?

— Ar fi o șiretenie absolut inutilă, domnule inginer! Noi admitem politica fără rezerve, pe față. Și ne sinchisim prea puțin de animozitatea pe care câțiva proști – instalați în țara dumneavoastră, domnule inginer, și aproape nicăieri aiurea – o manifestă față de acest cuvânt și de acest titlu. Filantropul nu poate nici măcar să admită vreo diferență între politică și non-politică. Nu există non-politică. Totul este politic.

— Luați o cale ocolită?

— Știu prea bine că există unii care socotesc că este recomandabil să atragă atenția asupra faptului că la origine francmasoneria era apolitică. Dar acești oameni se joacă cu vorbele și trag niște frontiere pe care a sosit timpul să le recunoaștem ca fanteziste și stupide. În primul rând, lojile spaniole, cel puțin, au avut chiar de la început o orientare politică…

— Sunt convins de acest lucru.

— Dumneavoastră, domnule inginer, sunteți convins de foarte puține lucruri. Să nu vă închipuiți că vă puteți convinge de multe

prin dumneavoastră înșivă; de aceea, în primul rând învățați și dați-vă silința să vă folosiți de ceea ce știți – vă rog asta în interesul dumneavoastră, al țării dumneavoastră și al Europei – și să rețineți bine ceea ce voi încerca acum să vă vâr în cap. În al doilea rând, ideea masonică n-a fost, în realitate, niciodată apolitică și n-a putut să fie în nicio vreme, iar dacă a crezut cumva că este, s-a înșelat asupra propriei naturi. Ce suntem noi? Niște zidari și niște muncitori care lucrează la o construcție. Toți urmăresc un țel unic, iar cea mai bună parte a întregului este legea fundamentală a fraternității. Care anume este această parte excepțională a construcției? Edificiul social făurit în mod metodic, adică perfecționarea umanității, noul Ierusalim. Ce căuta în toate acestea politica și non-politica? Problema socială, problema vieții în societate, este ea însăși politică, integral politică, numai politică. Oricine se consacră acestei probleme – iar acela care i s-ar sustrage n-ar merita numele de om – va aparține politicii, politicii interne ca și politicii externe, și înțelege că arta francmasonului este arta de a guverna…

— … De a guverna…

— Că francmasoneria iluminaților a cunoscut gradul de regent…

— Foarte bine, domnule Settembrini. Arta de a guverna, gradul de regent, toate acestea îmi plac. Dar spuneți-mi un lucru: dumneavoastră sunteți creștini, dumneavoastră, cei din loja dumneavoastră?

— *Perché*[141]?

— Iertați-mă, o să pun întrebarea altfel, într-un chip mai general și mai simplu. Credeți în Dumnezeu?

— Vă voi răspunde. Dar de ce îmi puneți această întrebare?

— N-am voit să vă ispitesc adineauri, însă există o poveste biblică, în care cineva îl ispitește pe Dumnezeu, prezentându-i o monedă romană și primește răspunsul că trebuie să dea Cezarului ce este al Cezarului și lui Dumnezeu ceea ce este al lui Dumnezeu. Mi se pare că acest mod de a demonstra ne arată diferența între

[141] „De ce?” (ital.). (n.tr.)

politică și non-politică. Dacă există un Dumnezeu, trebuie să se poată face această deosebire. Francmasonii cred în Dumnezeu?

— M-am angajat să vă răspund. Vorbiți despre o unitate pe care noi ne silim s-o creăm, dar care, spre marele regret al oamenilor binevoitori, încă nu există. Nici Liga universală a francmasonilor nu există. Dar dacă va fi realizată – și repet că se lucrează cu o dârzenie tăcută la această operă măreață – credința ei religioasă va fi și ea, fără îndoială, unificată, fiind concepută în următorii termeni: *„Ecrasez l'infâme!*[142]"

— În mod obligatoriu? Dar aceasta înseamnă intoleranță!

— Mă îndoiesc, domnule inginer, că ați fi în stare să discutați problema toleranței. Însă încercați să vă amintiți că toleranța se transformă în crimă atunci când este aplicată Răului.

— Oare Dumnezeu ar fi Răul????

— Metafizica este Răul. Căci nu este bună la nimic altceva decât să adoarmă activitatea pe care trebuie s-o consacram construirii Templului Societății. De aceea Marele Orient al Franței a dat de multă vreme exemplul, ștergând numele lui Dumnezeu de pe toate actele. Noi, italienii, i-am urmat exemplul…

— O inițiativă foarte catolică!

— Vreți să spuneți că…

— Găsesc că este teribil de catolic să-L anulezi pe Dumnezeu!

— Cu alte cuvinte, vă referiți la…

— La nimic deosebit, domnule Settembrini. Nu dați atenție flecărelii mele. Am avut pentru o clipă impresia că ateismul este uriaș de catolic și că îl anulează pe Dumnezeu numai ca să poată fi și mai catolic.

Dacă domnul Settembrini făcu o pauză lungă după aceste vorbe, desigur că n-a procedat astfel decât din cerințe pedagogice. Răspunse abia după o tăcere bine calculată:

— Domnule inginer, departe de mine dorința de a vă înșela sau de a vă jigni în protestantismul dumneavoastră. Am vorbit despre

[142] „Zdrobiți ticăloasa!" (fr.) – expresia aparține lui Voltaire, care își încheia astfel corespondența, și se referă la Biserica Romano-Catolică. (n.tr.)

toleranță… Este de prisos să subliniez că am față de protestantism mai mult decât toleranță, am o adâncă admirație pentru rolul lui istoric de luptă împotriva strangulării conștiinței. Descoperirea artei tiparului și apariția Reformei sunt și rămân meritele cele mai de seamă ale Europei Centrale pentru cauza Umanității. Asta este în afară de orice îndoială. Iar după cele ce ați spus, nu mă îndoiesc că mă veți înțelege exact, dacă vă voi atrage atenția asupra faptului că toate acestea nu sunt decât un aspect al chestiunii și că mai există și altele. Protestantismul comportă unele elemente… Chiar personalitatea reformatorului dumneavoastră comportă unele elemente… Mă refer la elemente de chietism și de contemplare hipnotică, ce nu sunt europene, ci străine și ostile legii vieții pe acest continent activ. Deci priviți-l cu atenție pe acest Luther! Priviți-i portretele pe care le avem de la el, acelea din tinerețe, cât și pe celelalte, adică din epoca maturității! Ce fel de craniu este acesta? Ce semnificație au acești pometi și această ciudată așezare a ochilor? Dragul meu, este Asia! N-aș fi surprins, n-aș fi deloc surprins dacă s-ar dovedi că este în joc un element vandalo-slavo-sarmatic și dacă personalitatea, de altfel formidabilă – și nimeni nu se va gândi s-o nege – a acestui om ne arată că unul dintre talerele atât de periculos echilibrate ale țării dumneavoastră a fost în mod fatal supraîncărcat cu o greutate colosală – talerul oriental, care, până în zilele noastre, face ca talerul occidental să salte în aer…

De la pupitrul său de umanist, de lângă lucarnă, în fața căruia stătuse în picioare până acum, domnul Settembrini se apropie de masa rotundă cu carafa de apă, apoi se îndreptă spre elevul său care ședea pe canapeaua lipită de perete, fără să se lase pe spate, cu coatele pe genunchi și bărbia în palmă.

— *Caro,* spuse domnul Settembrini. *Caro amico*[143]! Ar trebui să se ia hotărâri, hotărâri de o importanță de neprețuit pentru fericirea și viitorul Europei, și chiar țării dumneavoastră îi va reveni atribuția să le ia, iar ele trebuie să se înfăptuiască în primul rând în sufletul ei. Situată între Răsărit și Apus, ea va trebui să aleagă

[143] „Dragă prietene!" (ital.). (n.tr.)

în mod hotărâtor și în deplină conștiință între cele două sfere care-și dispută ființa ei, va trebui să se hotărască în mod categoric și pentru totdeauna. Sunteți tânăr, veți lua parte la această hotărâre, veți fi chemat s-o influențați. Să binecuvântăm deci destinul ce v-a călăuzit în aceste locuri înfiorătoare, dar în același timp îmi dă ocazia să exercit o oarecare influență asupra mlădioasei dumneavoastră tinereți, prin cuvântul meu nu chiar complet nepriceput, nici complet neputincios, și să vă fac să simțiți răspunderile ce le aveți, ce le are țara dumneavoastră în ochii civilizației…

Hans Castorp stătea cu bărbia în pumn. Privea afară, prin lucarnă, și în ochii lui albaștri și naivi se putea citi o anumită opoziție. Tăcu.

— Tăceți, spuse domnul Settembrini emoționat. Dumneavoastră și țara dumneavoastră lăsați să planeze asupra acestor lucruri o tăcere foarte rezervată, o tăcere atât de opacă, încât nu îngăduie să-ți faci nicio părere asupra adâncimii ei. Nu iubiți cuvântul, adică sau nu vă pricepeți să-l folosiți, sau îl considerați sacru într-un mod care nu-i destinat comunicării, iar lumea care vorbește nu știe și nici nu cunoaște ce se petrece cu dumneavoastră. Dragul meu prieten, faptul acesta este primejdios. Limbajul este însăși civilizația… Cuvântul, chiar cel mai contradictoriu, este o obligație… Căci mutismul izolează. Unii presupun, este adevărat, că veți încerca să vă spargeți izolarea prin anumite acte. Îl veți face, în felul acesta, pe vărul dumneavoastră Giacomo să activeze (domnul Settembrini, fiindcă îi era mai la îndemână, avea obiceiul să-l numească pe Joachim „Giacomo”), îl veți face pe vărul dumneavoastră Giacomo să înainteze dincolo de tăcerea dumneavoastră și „doi dușmani va doborî cu mărețe lovituri, iar ceilalți o vor lua la goană”.

Cum Hans Castorp începu să râdă, domnul Settembrini râse și el încântat, cel puțin pentru moment, de efectul citatului său plastic.

— Bine, să râdem! spuse el. Mă veți găsi întotdeauna dispus să fiu vesel, căci „râsul este o strălucire a sufletului”, cum spunea un gânditor grec. Dar ne-am îndepărtat de la subiectul nostru, și am ajuns la niște lucruri care, o recunosc, sunt legate de dificultățile

de care se lovesc lucrările noastre pregătitoare în vederea unei Ligi universale masonice, de niște dificultăți pe care ni le opune mai ales Europa protestantă…

Domnul Settembrini continuă a-i vorbi cu căldură despre ideea acestei Ligi universale care se născuse în Ungaria și în a cărei înfăptuire avea toate motivele să spere, întrucât conferea francmasoneriei o putere ce va hotărî însuși destinul lumii. Îi arătă în treacăt câteva scrisori primite în legătură cu această chestiune de la niște mari demnitari străini ai Ligii, o scrisoare autografă de la marele maestru elvețian, fratele Quartier la Tente, având gradul al treizeci și treilea, și tot în continuare comentă proiectul la care lucrau, de a face din idiomul artificial numit esperanto limba universală a Ligii. Și cu ardoarea lui obișnuită se înălță în sfera politicii înalte, făcu ocolul Europei și evaluă posibilitățile de reușită ale gândirii revoluționare republicane în propria țară, în Spania și în Portugalia. Îi mai mărturisi că întreținea corespondență cu unele persoane situate în fruntea Marii Loji a acestui regat. Fără îndoială că acolo, adică în Portugalia, lucrurile se apropiau de etapa decisivă. Deci, Hans Castorp să se gândească la el, la Settembrini, dacă foarte curând evenimentele se vor precipita. Și Hans Castorp făgădui să se gândească.

Dar se cere să precizăm că asemenea discuții masonice, care avuseseră loc separat între elev și fiecare dintre cei doi mentori ai lui, se mai desfășuraseră și în perioada care precedase reîntoarcerea lui Joachim. Controversa asupra căreia ne oprim acum s-a petrecut după revenirea lui, mai precis la nouă săptămâni de la sosire, fiind și el de față, adică la începutul lui octombrie, iar Hans Castorp avea să păstreze veșnic vie amintirea acestei întruniri din fața Cazinoului din Platz, sub soarele de toamnă, cu băuturi răcoritoare pe masă, și n-avea s-o uite niciodată deoarece în ziua aceea Joachim îi insuflă o tainică îngrijorare – îngrijorare din cauza unor simptome și aspecte care, în mod obișnuit, nu sunt un motiv de grijă, cu alte cuvinte niște dureri în gât și o ușoară răgușeală, prin urmare, doar un fel de jenă inofensivă, dar care i se înfățișă tânărului Castorp într-o lumină puțin cam ciudată – adică putem spune că-l îngrijora chiar

lumina pe care credea c-o observă în adâncul ochilor lui Joachim, ai acestor ochi ce fuseseră întotdeauna blânzi și mari, însă în ziua aceea – dar, de altfel, ca și mai înainte – se măriseră și se adânciseră într-un anumit chip nelămurit, căpătând o expresie visătoare și – trebuie să adăugăm acest cuvânt straniu – *amenințătoare,* împletindu-se totuși armonios cu lucirea interioară pomenită mai sus și care nu-i displăcea lui Hans Castorp – ba, dimpotrivă, o găsea chiar foarte plăcută, cu toate că tocmai ea era aceea care-l îngrijora. Pe scurt, este imposibil să vorbești despre asemenea impresii altfel decât numai confuz, adică exact așa cum se prezentau ele.

Convorbirea, controversa – firește, o controversă între Naphta și Settembrini – era un fapt deosebit și nu semăna decât foarte vag cu discuțiile pe care le aveau fiecare în parte cu Hans Castorp despre francmasonerie. De data aceasta, în afara celor doi veri mai asistau și Ferge și Wehsal, fiind cu toții setoși de a ști, măcar că nu toți erau la înălțimea subiectului – iar domnul Ferge o și sublinie cu tot dinadinsul că el nu se pricepea la asemenea lucruri. Dar o discuție dusă pe de o parte ca și cum însăși viața ar fi fost în joc, iar pe de altă parte cu atâta spirit și atât de scânteietor, ca și cum *n-ar* fi fost vorba despre viață, ci despre un concurs elegant – și doar acesta era caracterul tuturor disputelor între Settembrini și Naphta – o asemenea luptă era interesantă în sine, chiar și pentru aceia care nu prea pricepeau mare lucru și nici nu aveau pregătirea să-i urmărească sensul decât în mod confuz, căci trăgeau cu urechea și unii cu totul străini, care ședeau din întâmplare în apropierea mesei unde avea loc discuția, ascultând-o uimiți, cu sprâncenele ridicate și răpiți de pasiunea și grația dialogului.

Aceasta se petrecea, cum am spus, în fața Cazinoului, după-amiază, după ceai. Cei patru internați de la Berghof se întâlniseră cu Settembrini, iar Naphta li se alătură din întâmplare. Stăteau cu toții în jurul unei măsuțe de fier, cu diferite băuturi aranjate în față, adică sifon, anason și vermut. Naphta, care-și lua aici gustarea de după-amiază, ceruse să fie servit cu vin și prăjituri, ceea ce era, pe cât se părea, o reminiscență de pe vremea

noviciatului, iar Joachim își umezea foarte des gâtul bolnav cu limonada pe care și-o prepara foarte tare și foarte acră, întrucât îi mai strângea țesuturile gâtului și-i alina jena. Settembrini, care bea apă zaharată pur și simplu, însă o bea folosindu-se de un pai cu o grație atât de fermecătoare, încât parcă ar fi savurat cea mai aleasă băutură răcoritoare, glumi:

— Domnule inginer, ce-am auzit? Ce zvon mi-a ajuns la urechi? Vi se întoarce Beatrice? Călăuza dumneavoastră de-a lungul celor nouă circumsfere ale paradisului? Ei, dar vreau să sper că, în ciuda acestui experiment, n-o să disprețuiți cu totul mâna prietenească pe care v-o întinde Vergiliu al dumneavoastră! Ecleziastul nostru, aici de față, vă va confirma că universul lui medieval nu este întreg dacă lipsește misticismul franciscan, polul diametral opus al teoriei cunoașterii tomiste.

Se făcu haz de această pedanterie glumeață și toți se uitară la Hans Castorp care, râzând și el, își ridică paharul cu vermut în sănătatea lui „Vergiliu al său". Și ar fi fost, foarte greu de prevăzut ce aprig conflict de idei trebuia să izbucnească în timpul orei următoare din cuvintele nevinovate, deși pedante, ale lui Settembrini. Căci Naphta, oarecum provocat, trecu imediat la atac și se legă de poetul latin pe care Settembrini îl venera atât de mult încât îl situa deasupra lui Homer, în vreme ce Naptha își mai manifestase până atunci, și nu numai o dată, disprețul cel mai definitiv față de el cât și față de poezia latină în general, așa că se folosi iarăși cu răutate și promptitudine de prilejul ce i se oferea. Fusese o idee întâmplătoare a marelui Dante, spuse el, să-l învăluie într-o lumină atât de sărbătorească pe acest mediocru versificator, și să-i acorde în poemul său un rol atât de măreț, cu atât mai mult cu cât, fără îndoială, Lodovico dădea acestui rol o semnificație prea vădit masonică. Dar oare ce-a avut, mă rog, atât de deosebit acest curtean-laureat și lingău al casei domnitoare iuliene, acest literat de capitală a lumii, acest retor sclivisit, lipsit de cea mai slabă scânteie creatoare, al cărui suflet, dacă a avut vreunul, nu putea fi, cu siguranță, decât de a doua mână, și care n-a fost câtuși de puțin poet, ci un franțuz oarecare cu peruca pudrată, din vremea domniei lui August.

Domnul Settembrini spuse: Nu se îndoia că onorabilul său preopinent dispunea de însușiri firești în măsură să împace disprețul față de perioada romană de civilizație rafinată, cu funcțiunea de profesor de latină. Însă i se părea folositor să atragă atenția domnului Naphta asupra contradicției mult mai grave la care se expunea prin asemenea verdicte, căci îl puneau în dezacord cu înseși secolele lui preferate, care nu numai că nu l-au disprețuit pe Vergiliu, ci chiar i-au restabilit măreția, dându-i dreptate și făcând din el un înțelept cu totul excepțional și un magician.

Este absolut zadarnic, replică Naphta, ca domnul Settembrini să invoce în ajutorul lui ingenuitatea acelei tinere și victorioase epoci care și-a dovedit forța creatoare până chiar și în păstrarea demoniacilor indiscutabili. De altfel, învățații tinerei biserici n-au obosit să tot atragă atenția împotriva minciunilor filosofilor și poeților din Antichitate, și în special împotriva elocvenței voluptuoase a lui Vergiliu, iar astăzi, când o epocă se încheie și când mijește o aurora proletară, ceasul era în adevăr bine ales să fii de acord întru totul cu primii învățați ai Bisericii! Domnul Lodovico putea fi încredințat, pentru a pune capăt chestiunii, că el, cel care vorbea, își îndeplinea profesiunea particulară la care făcuse aluzie, cu toată cuvenita *reservatio mentalis*[144]. Și nu era complet lipsit de o oarecare ironie faptul că participa la un sistem de educație clasică și oratorică, un sistem căruia nici chiar cel mai mare optimist din lume nu-i putea făgădui mai mult decât vreo câțiva zeci de ani de existență.

— Și cu toate acestea, ați studiat, strigă Settembrini, i-ați studiat cu sudoarea frunții pe venerabilii poeți și filosofi, și ați încercat să vă însușiți prețioasa lor moștenire, tot așa după cum ați folosit materialul construcțiilor antice pentru construirea caselor voastre de rugăciuni. Căci v-ați dat prea bine seama că nu veți fi în stare să făuriți o nouă formă de artă numai cu puterea sufletului vostru proletar și ați nădăjduit să bateți Antichitatea cu armele ei. Acest lucru se va întâmpla din nou, acest lucru se va întâmpla mereu! Dar tineretul dumneavoastră incult ar trebui să

[144] „Rezervă mintală” (lat.). (n.tr.)

învețe la școala pe care încercați să vă convingeți și să-i convingeți și pe alții că o disprețuiți, căci fără cultură nu vă veți putea impune în fața umanității, și nu există decât o *singură* cultură: aceea pe care o numiți cultura burgheză și care este cultura umană! Ba încă mai puneți întrebarea pe care o considerați valabilă pentru un răstimp de câțiva zeci de ani – referitoare la sfârșitul principiilor educative bazate pe umanism? Numai politețea îl oprea pe domnul Settembrini să nu izbucnească într-un hohot de râs pe cât de nepăsător, pe atât de batjocoritor. O Europă care știa să-și gospodărească patrimoniul etern va trece cu sufletul senin pe ordinea de zi a rațiunii clasice toate apocalipsele proletare pe care unii se complac să le închipuie.

Dar Naphta răspunse pe un ton mușcător, tocmai în legătură cu această ordine de zi, afirmând că domnul Settembrini nu părea prea bine informat. Căci întrebarea pe care el o considera ca fiind rezolvată era tocmai la ordinea de zi, anume aceea de a ști dacă tradiția mediteraneeano-clasico-umanistă era o problemă a omenirii întregi și, prin urmare, un lucru omenesc și etern, sau dacă, dimpotrivă, nu fusese decât o stare de spirit și anexa unei epoci, a epocii burgheze și liberale, și dacă va muri sau nu odată cu ea. Numai istoriei îi revenea dreptul să hotărască, însă, în așteptare, domnul Settembrini ar face bine să nu se lase legănat de certitudinea iluzorie că această hotărâre ar putea fi favorabilă conservatorismului său latin.

Era o mare impertinență din partea mititelului Naphta să-l înfățișeze pe domnul Settembrini drept conservator, când el era slujitorul declarat al Progresului. Cu toții simțiră lovitura care provoca o amărăciune deosebită în special celui atins de această săgeată și care-și răsucea mustața zbârlită, căutând o replică și dând răgaz, în felul acesta, inamicului său să facă noi incursiuni împotriva idealului și culturii clasice, împotriva spiritului literar și retoric al școlii și al pedagogiei europene, împotriva dragostei lui pentru forma în expresie și construcție gramaticală care nu era decât o unealtă a dominației de clasă burgheze, dar care, pentru popor, era de multă vreme un lucru vrednic de râs. Da, nici nu puteai bănui în ce măsură își bătea joc poporul de titlurile noastre

de doctor și de tot mandarinatul nostru universitar, ca și de întreaga noastră școală primară obligatorie, de acest instrument al dictaturii burgheze de clasă, de care se folosea cu iluzia că instruirea poporului trebuia să fie cultura științifică popularizată. Poporul știa de foarte multă vreme unde să caute, adică aiurea decât în aceste închisori oficiale, cultura și educația de care avea nevoie în lupta lui împotriva stăpânirii putrede a burgheziei, iar vrăbiile ciripeau pe toate acoperișurile că tipul de școală actual, cu alte cuvinte așa cum s-a născut din școala mănăstirească a Evului Mediu, constituia un anacronism și o vechitură radicală, că nimeni pe lume nu-și mai datora școlii cultura propriu-zisă și că un învățământ liber și accesibil tuturora prin conferințe publice, prin expoziții și prin cinematograf, era infinit superior oricărui învățământ școlar.

În talmeș-balmeșul de revoluție și de obscurantism pe care Naphta îl servea auditorilor lui, răspunse domnul Settembrini, partea obscurantistă pe care o simțea văzându-l pe Naphta atât de grijuliu să instruiască poporul era puțin cam întunecată de teamă ca nu cumva să biruie în el pornirea instinctivă de a prăbuși poporul și lumea în întunericul analfabetismului.

Naphta surâse. Analfabetismul? Oare își închipuia cineva că ai arătat capul Gorgonei rostind acest cuvânt îngrozitor, și că, prin urmare, toată lumea va păli? El, Naphta, regreta că trebuie să-i cășuneze preopinentului său o decepție și să-i atragă atenția că teroarea umaniștilor în fața ideii de analfabetism îl înveselește pur și simplu. Trebuia să fii literator al Renașterii, adică un om din *Seicento,* un marinist, un bufon al lui *estilo culto*[145], pentru a mai atribui disciplinelor lecturii și scrisului importanță pedagogică atât de exagerată, încât să-ți închipui că pretutindeni unde va lipsi această învățătură tenebrele vor domni asupra spiritului. Domnul Settembrini își va mai aduce oare aminte că cel mai mare poet al

[145] Așa-zisul „stil cult" – *estilo culto* – inaugurat în secolul al XVII-lea *(Seicento)* de către Giambattista Marino (1569–1625); împreună cu spaniolul Gongora a introdus în literatura epocii maniera artificială de-a scrie, străină de realitatea graiului de toate zilele („marinism", „gongorism"). (n.tr.)

Evului Mediu, Wolfram von Eschenbach, fusese un om fără carte? În acea epocă, în Germania ar fi părut rușinos să-ți trimiți la școală băiatul care nu voia să ajungă preot, iar acest dispreț aristocratic și popular în același timp față de artele literare a fost întotdeauna o dovadă de noblețe veritabilă, în vreme ce literatorul, acest copil puternic al umanismului și al burgheziei, știa desigur să citească și să scrie, lucru la care nu se pricepea sau la care se pricepea prost gentilomul, războinicul și poporul, dar în afară de știința lui de carte literatorul nu mai știa nimic și nici nu pricepea nimic din lume, căci nu era decât un farsor care își chivernisea cuvântul în mod artificial, lăsând viața pe mâna oamenilor cinstiți, și fără îndoială că din cauza aceasta burdușea politica însăși cu retorică și literatură frumoasă, ceea ce, în limbaj de partid, se numea radicalism și democrație – și așa mai departe, și așa mai departe.

După care izbucni domnul Settembrini! Prea mare, strigă el, era îndrăzneala cu care adversarul său își etala mereu gustul pentru barbaria zeloasă a unor anumite epoci, batjocorind dragostea pentru forma literară, fără de care nicio umanitate nu numai că n-ar fi fost posibilă cu adevărat, dar nici măcar n-ar fi fost imaginabilă. Vorbea despre noblețe? Numai unul care urăște neamul omenesc putea să boteze cu acest nume bâlbâiala și realitatea cotidiană incultă și mută. Nobil era numai un anumit lux, o anumită *generosità* care constă în a acorda formei o valoare umană proprie, independentă de conținutul ei – cultul vorbirii ca artă pentru artă, această moștenire a civilizației greco-latine pe care umaniștii, *uomini letterati,* au transmis-o Romagnei, măcar ei i-au transmis acest cult care a fost izvorul oricărui idealism mai vast și mai substanțial, chiar și al idealismului politic.

— Foarte bine, domnul meu! Ceea ce ați vrea să defăimați izolând cuvântul de viață nu este decât unitatea superioară din cununa frumuseții, iar cât privește de care parte anume se va afla tineretul generos într-o așa-zisă luptă dintre literatură și barbarie, iată o întrebare care nu-mi cășunează nicio neliniște.

Hans Castorp nu dăduse convorbirii decât o atenție destul de distrată, deoarece era preocupat de persoana ostașului aflat de

față, adică a reprezentantului adevăratei nobleți, sau mai precis era obsedat de noua expresie a ochilor lui; tresări simțindu-se interpelat și pus în cauză de ultimele cuvinte ale domnului Settembrini, însă după aceea făcu o mutră ca în ziua când Settembrini încercase în mod solemn să-l silească să aleagă între „Est și Vest"; o mutră îndărătnică și plină de rezerve, și tăcu. Cei doi situau orice pe câte o culme, așa cum era desigur neapărat nevoie atunci când voiai să te cerți, și se sfădeau înverșunat în jurul unor alternative extreme, pe când lui i se părea că, undeva, între aceste extremisme, adică între umanismul elocvent și barbaria analfabetă, trebuia să se afle ceva care putea fi discutat într-un mod conciliant, omenesc, adică *human.* Dar nu spuse nimic, ca nu cumva să enerveze cele două spirite, și-i lăsă, cu toate reticențele lui, să se împungă din ce în ce mai tare, să se ajute între ei pe tăcute în luptă și să bată câmpii începând chiar de când Settembrini declanșase discuția cu mica lui glumă despre latinul Vergiliu.

Settembrini continuă să apere cuvântul, să-l fluture, să-l facă să triumfe. Se năpusti ca apărător al geniului literar, glorifică istoria literaturii, începând cu clipa în care, pentru prima oară, un om, pentru a da perenitate științei și felului său de a simți scrijelise niște cuvinte pe o piatră. Vorbi despre zeul egiptean Thot, care fusese identic cu Hermes al elenismului, cel de trei ori mare, venerat ca inventator al scrisului, ca protector al bibliotecilor și animator al tuturor năzuințelor spiritului. Își plecă genunchiul, bineînțeles numai în cuvinte, în fața acestui trismegist, umanistul Hermes și maestrul palestrei, căruia umanitatea îi datora prețiosul dar al vorbirii, pe acela al retoricii agonale[146] și astfel îl determină pe Hans Castorp să facă următoarea remarcă: Prin urmare, acest zeu originar din Egipt fusese fără îndoială un politician și jucase, într-un stil mare, același rol ca și domnul Brunetto Latini care îi educase pe florentini învățându-i atât arta cuvântului, cât și pe aceea de-a guverna republica după regulile politicii – la care Naphta răspunse că domnul Settembrini exagerase puțin și-l

[146] *Agon:* „luptă, dispută" (elină). (n.tr.)

flatase prea tare pe Thot-Trismegistul în portretul pe care i-l făcuse. Căci, în realitate, acesta fusese mai curând o divinitate cu chip de maimuță, închinată lunii și sufletelor, un cimpanzeu cu secera lunii pe cap, iar sub numele de Hermes a figurat, înainte de toate, un zeu al morții și al morților: îmblânzitorul și călăuzitorul sufletelor, pe care ultimele perioade ale Antichității l-au transformat chiar în părinte al magicienilor și din care Evul Mediu cabalist a făcut părintele alchimiei ermetice.

Cum așa? Cum așa? În mintea și atelierul de fantezii ale lui Hans, totul era un talmeș-balmeș. Exista moartea învăluită în mantia-i albastră, și ea era un retor umanist: dar atunci când îl priveai mai de-aproape pe zeul pedagog al literaturii și prietenul oamenilor dădeai peste o maimuță stând pe vine, care purta pe frunte semnele nopții și ale magiei... Îți interzicea, îți făcea cu ochiul și-și acoperea după aceea ochii cu mâinile. Dar în întunericul în care zăpăceala lui se refugiase, vocea lui Settembrini răsuna, continuând să sărbătorească literatura. Nu numai măreția contemplativă, ci și măreția activă, strigă el, fuseseră dintotdeauna deopotrivă de unite; și-i dădu drept pildă pe Alexandru, Cezar și Napoleon, îl pomeni pe Friedrich al Prusiei și alți eroi, ba chiar pe Lassalle și Moltke. Nu se lăsă abătut din drumul raționamentului său nici atunci când Naphta vru să-l antreneze tocmai în China, unde domnea idolatria cea mai grotescă a scrisului și unde ajungeai generalissim pentru că știai să desenezi cu tuș patruzeci de mii de hieroglife, performanță care ar trebui să-l ungă la inimă pe un umanist. El, Naphta – sărman ironist! – știa desigur foarte bine că nu era vorba să desenezi cu tuș niște semne, ci de literatura socotită ca imbold dat lumii, de însuși spiritul ei, care era pur și simplu spiritul, adică miracolul împletirii analizei cu forma. Acesta era duhul care trezea inteligența pentru tot ceea ce este specific uman, care se silea să combată prejudecățile stupide și să le desființeze, care purifica, înnobila și îmbunătățea genul uman. Fundamentând cel mai subtil rafinament moral și sensibilitatea cea mai subtilă, departe de a-i fanatiza, el îi îndruma pe oameni spre îndoială, dreptate și toleranță. Efectul purificator și sanctificator al literaturii, cu alte cuvinte, distrugerea pasiunilor

prin cunoaștere și prin expresie, literatura socotită ca o progresiune treptată către înțelegere, către iertare și către iubire, forța eliberatoare a limbajului, spiritul literar ca fenomenul cel mai nobil al spiritului uman în general, literatul ca om desăvârșit, ca sfânt – cam pe acest ton de exaltare se înălța apologeticul imn de laudă al domnului Settembrini. Vai, dar nici adversarul său nu ducea lipsă de argumente; el se pricepu să întrerupă psalmul înălțător cu obiecții caustice și strălucitoare, declarându-se total pentru doctrina conservării și a vieții, împotriva spiritului descompunerii care se ascundea îndărătul acestei duplicități înălțătoare. Împletirea miraculoasă, care-i smulsese domnului Settembrini tremolouri patetice, nu era nimic altceva decât o lucire și o iluzie deșarte, întrucât forța spiritului literar care se făIea că împacă principiul liberei cercetări cu acela al discriminării era o formă părelnică și mincinoasă, adică nu una autentică, normală, născută și dezvoltată în mod firesc – deci nu era vie. Fără îndoială că pretinsul reformator al omenirii avea pe buze numai cuvinte ca purificare și sfințenie, dar în realitate asta ducea la castrarea și anemierea vieții; ba mai mult: spiritul, zelul de a teoretiza profana viața, și oricine încerca să distrugă pasiunile instaura neantul – purul neant, întrucât cuvântul pur este singurul adjectiv pe care-l mai poți adăuga la rigoare neantului. Însă tocmai prin aceasta domnul Settembrini, literatul, ne dovedea în mod evident ceea ce era, adică un om al progresului, al liberalismului și al revoluției burgheze. Căci progresul era nihilism pur, iar cetățeanul liberal era, de fapt, omul neantului și al Satanei, care îl nega chiar și pe Dumnezeu, adică nega absolutul în sensul conservator și pozitiv, jura pe absolutul advers și demonic, și stăruia să creadă că este un model de evlavie, cu pacifismul lui asasin. Dar nu era nicidecum cucernic, ci dimpotrivă, un trădător al vieții care merita să fie tradus în fața Inchiziției și a severului tribunal secret... *et cetera.*

Astfel, prin asemenea înțepături, Naphta reuși să dea imnului de apoteoză o întorsătură diabolică și să se înfățișeze pe el însuși ca întruparea iubirii austere și a spiritului conservator, în așa fel încât devenea din nou de-a dreptul imposibil să mai distingi unde

se găsea Dumnezeu și unde Diavolul, unde Moartea și unde Viața. Dar cititorul să ne creadă că adversarul său a fost în stare să-i răspundă, și acest răspuns, care se dovedi a fi remarcabil, atrase după sine un altul, nu mai puțin bun, după care disputa continuă încă o bună bucată de vreme, deviind către unele probleme despre care mai fusese vorba până acum. Dar Hans Castorp nu mai asculta, deoarece Joachim îi spusese între timp că avea impresia foarte limpede că răcise și nu prea știe ce măsuri să ia, întrucât guturaiul nu era *reçu*[147] aici. Dueliștii nu dădură nicio importanță acestui cuvânt, însă Hans Castorp care, după cum am spus-o, îl urmărea pe vărul său privindu-l îngrijorat, se retrase cu Joachim chiar în mijlocul unei replici, și urmează să vedem dacă restul publicului, compus din Ferge și din Wehsal, va mai constitui un impuls pedagogic suficient pentru continuarea dezbaterii.

În timpul drumului, căzu de acord cu Joachim că în materie de răceli și de dureri de gât trebuia să iei calea ierarhică, adică să-i comunici băiețului, care avea s-o prevină pe superioară, după care, în sfârșit, urma să se facă totuși ceva pentru bolnav. Așa procedară și procedară bine. La ușa lui Joachim, pe când Hans Castorp se găsea din întâmplare în camera vărului său, apăru superioara care se informă cu vocea ei ascuțită de dorințele și lamentările tânărului ofițer. „Durere de gât? Răgușeală? repetă ea. Dom'le, ce pozne ne mai faci acum?" Și începu să se uite la bolnav cu o privire pătrunzătoare, fără ca ochii lor să se întâlnească măcar o clipă, deși Joachim era cu totul nevinovat: adevărul este că privirea superioarei era aceea care sărea dintr-o parte în alta cu încăpățânare. Dar oare de ce proceda ea mereu în același fel, când experiența îi dovedise că nu-i era dat să reușească? Și cu ajutorul unui soi de lingură de metal, pe care o scoase din punga de la cingătoare, examină gâtul pacientului, în vreme ce Hans Castorp, ca să-i dea mai multă lumină, apropiase lampa de pe noptieră. Pe când, ridicată în vârful picioarelor, examina omușorul lui Joachim, îl întrebă:

— Hai, spune, prea stimate dom'le, ai înghițit vreodată strâmb?

[147] „Căpătat" (fr.). (n.tr.)

Ce puteai răspunde la o asemenea întrebare? În timpul examinării era oricum imposibil să răspunzi. Dar chiar după ce isprăvise examinarea, amândoi rămaseră foarte stingheriți. Firește, de când era pe lume, înghițise strâmb o dată sau de două ori, mâncând sau bând; însă asta era soarta tuturor oamenilor și fără îndoială că nu acest lucru l-a urmărit ea prin întrebarea pusă. Spuse: „Cum așa? Nu vă amintiți dacă s-a întâmplat de curând?"

Ei, nu-i nimic; a fost ceva care i-a trecut prin cap. Așadar, răcise, spuse ea spre uimirea verilor, întrucât cuvântul „răceală" era de obicei interzis în sanatoriu. Dar pentru a i se examina mai îndeaproape gâtul, poate că ar fi bine să se recurgă la laringoscopul consilierului aulic. Plecând, îi lăsă niște formamint, o fașă și un pătrat de gutapercă, urmând ca Joachim să-și pună niște comprese peste noapte; iar Joachim le folosi pe amândouă, ba chiar mărturisi că, datorită acestor comprese, se simte mult mai bine și continuă să și le aplice, cu atât mai mult cu cât răgușeala nu voia să cedeze la tratament, iar în zilele următoare progresă destul de tare, cu toate că durerea de gât îi dispărea câteodată aproape complet.

De altminteri, răceala lui fusese numai un rod al imaginației. Constatarea obiectivă se dovedi a fi cea obișnuită – examinarea făcută confirmă diagnosticul consilierului aulic, care îl reținuse pe Joachim pentru un mic tratament suplimentar mai înainte ca acesta să fie în stare să dea iarăși fuga sub drapel. Termenul din octombrie trecu în mod foarte discret. Nimeni și nici chiar consilierul aulic nu suflă vreo vorbă în privința aceasta. Nici verii între ei: tăcuți și cu ochii plecați trecură peste această dată. După cele pe care Behrens le dictă asistentului, expertului în psihologie, cu ocazia consultației lunare, și după cele ce arătă placa fotografică, era mai mult decât limpede că orice plecare n-ar fi fost decât o curată nebunie, deoarece, de data aceasta, era vorba să perseverezi cu o disciplină de fier în tratamentul pe care și-l impusese până în clipa când va fi căpătat, în mod definitiv, o sănătate de nezdruncinat; numai atunci va putea să-și reia serviciul la șes și să-și respecte jurământul de ofițer.

Acesta era cuvântul de ordine asupra căruia, pe tăcute, erau cu

toții de acord. Însă în realitate niciunul din ei nu era chiar absolut sigur că celălalt credea cu adevărat în această soluție, iar când plecau ochii unul în fața celuilalt, era tocmai din cauza bănuielii, iar asta se întâmpla fără ca privirile lor să se fi întâlnit mai înainte. Scena începu să se petreacă destul de des după discuția asupra literaturii, în timpul căreia Hans Castorp surprinsese pentru prima dată acea lucire nouă în adâncul ochilor lui Joachim, precum și expresia lor ciudat de „amenințătoare". O dată se întâmplă și la masă: adică atunci când Joachim, veșnic răgușit, se înecă și cu mare caznă mai putu să-și recapete răsuflarea. Atunci, așadar, pe când Joachim gâfâia acoperindu-și gura cu șervetul, iar doamna Magnus, vecina lui, îl bătea pe spate potrivit unei vechi practici, ochii lor se întâlniră o clipă într-un fel care-l tulbură și-l înspăimântă pe Hans Castorp mai mult decât incidentul însuși – un incident care putea, în definitiv, să se întâmple oricui – căci imediat după aceea Joachim și-i închise și cu fața vârâtă în șervet părăsi masa și sufrageria ca să sfârșească de tușit afară.

După zece minute se întoarse surâzător, deși încă palid, cu un cuvânt de scuze pentru deranjamentul pe care-l cășunase celorlalți, apoi, ca și până atunci, luă parte la formidabila cină, uitând complet și nemairevenind deloc, nici chiar cu o cât de mică observație, asupra acelui incident banal. Câteva zile mai târziu însă, de data asta nu la cină, ci în timpul dejunului la fel de copios, se petrecu același lucru – fără ca, de altfel, ochi lor să se întâlnească, sau cel puțin aceia ai verilor, căci Hans Castorp, deși rămăsese aplecat peste farfurie, continuând să mănânce cu o indiferență prefăcută, trebui, totuși, la sfârșitul mesei, să spună câteva cuvinte în legătură cu ceea ce se întâmplase – și Joachim își descarcă toată furia împotriva acestei blestemate scorpii de Mylendonk, care cu întrebarea ei absurdă îl băgase în sperieți și îi sugerase că se va îneca, lua-o-ar dracu' de vrăjitoare! Da, după cât se pare este o sugestie, zise Hans Castorp – și e destul de amuzant s-o constați în mijlocul acestor neplăceri care ne indispun. Iar Joachim, acum că spusese lucrurilor pe nume, căpătă curaj și se apără foarte bine, după aceea, împotriva sugestiei provocate de vrăjitoare, mâncă la masă cu foarte mare atenție și nu se înecă mai

des decât oamenii nevrăjiți: de altfel, incidentul nu se mai repetă decât peste nouă sau zece zile, când, la urma urmei, nu mai era cazul să se facă vreun comentariu.

Cu toate acestea, Radamente îl invită să vină la consultație în afara orelor obișnuite și a programului de primire. Superioara îl sesizase pe consilier, insistând asupra faptului că un consult este oportun – și desigur că nu făcuse rău; căci de vreme ce exista un laringoscop în sanatoriu, iar această răgușeală stăruitoare se transforma, la anumite ore, într-o adevărată afonie, și cum, pe de altă parte, durerea reapărea de îndată ce Joachim neglija să-și emolieze gâtul prin mijloacele care-i activau salivația, au ajuns la concluzia că toate acestea constituiau motive suficiente pentru a scoate din dulap instrumentul atât de ingenios construit – fără să mai ținem seamă și de faptul că, dacă Joachim nu se mai îneca decât destul de rar, asta se datora precauțiilor pe care le lua când mânca, așa că la masă rămânea aproape în mod regulat în urma vecinilor lui.

Așadar, consilierul aulic întrebuință laringoscopul și privi foarte adânc și îndelung în gâtlejul lui Joachim, după care bolnavul, la rugămintea insistentă a lui Hans Castorp, veni imediat pe balconul acestuia ca să-i spună cum a decurs consultația. Fusese foarte neplăcută și îl gâdilase foarte tare, îi spuse el abia șoptit – deoarece lucrurile se petreceau tocmai în timpul curei principale de odihnă, astfel că tăcerea era obligatorie – iar la sfârșit, adăugă Joachim, Behrens mormăi tot felul de lucruri despre o oarecare stare de iritație și-i recomandă să-și facă în fiecare zi niște badijonaje, adăugând că va începe cauterizarea chiar de mâine, adică exact timpul necesar pentru prepararea medicamentului. Prin urmare, o iritație și cauterizări. Hans Castorp, în capul căruia asociațiile de idei începură să se îmbulzească și mergeau foarte departe – referindu-se la persoane îndepărtate, ca, de pildă, la portarul șchiop sau la acea doamnă care suferise de ureche o săptămână întreagă, însă pe care, până la sfârșit, o vindecaseră complet – mai avea încă multe întrebări pe buze, dar nu se putea decide să le rostească, fiind hotărât să le spună consilierului aulic între patru ochi, iar până una-alta se mărgini să-și exprime față de Joachim

satisfacția pentru faptul că această mică neplăcere se și găsea supusă controlului medical și însuși consilierul aulic o luase în grijă. E un tip minunat și nu va întârzia să găsească remediul. La care Joachim aprobă din cap, fără să-l privească pe celălalt, iar după aceea îi întoarse spatele și trecu pe balconul lui.

Ce se petrecea cu bunul și cinstitul Joachim? În ultimele zile, privirea îi devenise nesigură și sfioasă. Și chiar de curând sora superioară Mylendonk, în dorința de a ști ce mai era cu el și cum se simțea, se izbise de privirea lui blândă și întunecată, iar dacă i-ar fi trecut prin minte să-și încerce din nou norocul cu felul ei de a întreba și privi, nimeni n-ar fi putut prevedea cu exactitate ce întorsătură ar fi luat lucrurile. Oricum ar fi fost, Joachim ocolea asemenea confruntări, iar atunci când totuși aveau loc (căci Hans Castorp îl supraveghea mereu) nu te simțeai prea la largul tău. Îngrijorat, Hans Castorp rămase singur pe balcon, frământat de dorința de a-l consulta imediat pe șeful sanatoriului. Era însă cu neputință, căci Joachim l-ar fi auzit că se scoală, așa că se văzu silit să amâne acest proiect, rămânând să-l întâlnească pe Behrens în cursul după-amiezii.

Dar nu izbuti! Foarte ciudat! Nu izbuti chiar deloc să dea peste consilierul aulic, nici în seara aceea și nici în următoarele două zile. Firește, în realizarea planului, Joachim îl stingherea puțin, fiindcă nu trebuia să bage de seamă nimic, dar acest fapt nu era suficient ca să explice motivul pentru care Hans Castorp nu putea să aranjeze întâlnirea și nu găsea mijlocul să dea peste Radamante. Îl căută și se interesă de el în tot sanatoriul, dar îl trimiteau mereu în alte locuri unde – spuneau ei – cu siguranță că va putea fi găsit și unde de fapt nu-l găsea niciodată. Behrens luă parte la una dintre mese, dar se așeză foarte departe, la masa rușilor de rând, și o șterse înaintea desertului. De câteva ori avu convingerea că a pus mâna pe el, de parcă l-ar fi ținut de nasturele de la haină, îl văzu pe scară și pe coridoare, discutând cu Krokowski, cu superioara și chiar cu un bolnav, și pândi clipa când avea să rămână singur. Dar abia întorcea ochii, că Behrens o și lua la sănătoasa.

Abia a patra zi își atinse scopul. Îl văzu de pe balcon dând

îndrumări grădinarului. Se descotorosi repede de pătură și coborî scările în goană. Cu ceafa rotundă, consilierul aulic vâslea către apartamentul său. Hans Castorp începu să fugă, își îngădui chiar să-l strige, dar celălalt nu-l auzi. În sfârșit, cu sufletul la gură, reuși să-l ajungă și să-l oprească.

— Ce cauți dumneata aici? îl apostrofă consilierul aulic, cu ochii lăcrămoși. Oare trebuie să dau dispoziții să ți se înmâneze un exemplar special din regulamentul sanatoriului? După câte știu, e ora curei de odihnă. Nici curba de temperatură și nici placa dumitale fotoanatomică nu-ți dau vreun drept special să faci pe aristocratul. Ar trebui să dau ordin să se instaleze aici o sperietoare magică menită să-i sperie și să-i denunțe pe toți cei care-și îngăduie libertăți în grădină, între două și patru! Și, în fond, ce poftești?

— Domnule consilier aulic, trebuie neapărat să vă vorbesc o clipă!

— Observ că lucrul acesta îți umblă prin cap de câtăva vreme. Mă urmărești de parcă aș fi o femeie, o raritate sau te miri ce minunăție. Ce vrei de la mine?

— Iertați-mă, dar e numai ceva în legătură cu vărul meu, domnule consilier aulic. Acum i se fac badijonaje... Am convingerea că lucrurile sunt pe calea cea bună. Dar oare este vorba de ceva absolut inofensiv? Iată ceea ce voiam să vă întreb.

— Castorp, dumneata vrei mereu ca totul să fie inofensiv, căci așa ești dumneata. Ești teribil de dispus să te ocupi chiar și de lucrurile care nu sunt prea inofensive, dar pe care dumneata le tratezi ca și cum ar fi, și cu asta crezi că ești pe placul lui Dumnezeu și al oamenilor. Ești un fel de poltron și de ipocrit, omule, iar când vărul dumitale îți zice țivil, asta este încă o expresie cu un caracter destul de eufemistic.

— Toate sunt cum spuneți dumneavoastră, domnule consilier aulic. Firește, slăbiciunile caracterului meu sunt o realitate în afară de orice discuție. Dar tocmai pentru că, deocamdată, nu este vorba despre ele, mă țin după dumneavoastră de trei zile și vă rog să binevoiți să-mi spuneți numai...

— Dumneata dorești să-ți îndulcesc și să-ți falsific adevărul.

Vrei să mă sâcâi și să mă plictisești pentru ca, până la sfârșit, eu, tocmai eu, să te încurajez în blestemata dumitale ipocrizie și astfel să poți dormi ca un prunc, în vreme ce alți oameni stau de veghe.

— Dar, domnule consilier aulic, sunteți foarte sever cu mine. Voiam, dimpotrivă…

— Da, dumitale nu-ți prea convine severitatea. Vărul dumitale este un flăcău cu totul deosebit, este de o cu totul altă esență decât dumneata. El știe ce-i rămâne de făcut. O știe, dar tace, mă înțelegi? El nu se agață de pulpanele oamenilor ca să ceară să i se debiteze nerozii și cuvinte de îmbărbătare. El a știut ce face și ce riscă, iar acum știe să-și păstreze demnitatea și să-și țină fleanca, ceea ce este o artă bărbătească, dar, din nefericire, nu-i o chestiune care să se potrivească unor exemplare bipede drăguțe, ca dumneata. Însă, Castorp, îți declar că dacă-mi faci scene, dacă începi să țipi și să te lași pradă sentimentelor dumitale de civil, te dau pur și simplu afară. Căci aici bărbații vor să rămână numai între ei, înțelege-mă.

Hans Castorp tăcu. Acum chipul i se acoperi cu pete, schimbându-și culoarea. Era prea bronzat ca să pălească în întregime. În sfârșit, cu buzele tremurătoare, spuse:

— Vă mulțumesc mult, domnule consilier aulic. De altfel, din clipa asta nu mai am nicio îndoială, căci presupun că nu mi-ați vorbi atât de… cum să spun? – în mod atât de solemn, dacă, în adevăr, cazul lui Joachim n-ar fi atât de serios. De altfel, nu-mi stă deloc în fire să fac scene sau să mă văicăresc, mă judecați rău. Iar dacă e vorba să fiu discret, voi ști să mă stăpânesc, cred că de lucrul acesta pot să vă asigur.

— Hans Castorp, îți iubești mult vărul? întrebă consilierul aulic apucând deodată mâna tânărului și privindu-l pe sub pleoape, cu ochii lui albaștri, lăcrămoși și cu genele albicioase…

— Ce vreți să spun, domnule consilier aulic? O rudă atât de apropiată, un prieten atât de bun și singurul meu tovarăș, de-aici, de sus.

Hans Castorp avu un suspin scurt și, sprijinindu-și piciorul în vârf, întoarse călcâiul în afară. Consilierul aulic se grăbi să-i dea drumul la mână.

— Haide, atunci să fii drăguț cu el în răstimpul următoarelor șase sau opt săptămâni, spuse el. Lasă-te pradă gustului dumitale firesc pentru inofensiv, faptul acesta îi va face, fără îndoială, cea mai mare plăcere. Și apoi, sunt și eu aici, voi fi și eu mereu prezent, pentru a aranja ca totul să se petreacă, în limitele posibilului, pe cât de cavaleresc pe atât de plăcut.

— Laringele, nu-i așa? spuse Hans Castorp făcându-i un semn cu capul consilierului aulic.

— *Laryngea,* confirmă Behrens. Un sfârșit rapid. De altfel, și mucoasa faringelui este într-o stare deopotrivă de proastă. Se prea poate ca strigătele de comandă de la regiment să fi creat acolo un *locus minoris resistentiae*[148]. Însă întotdeauna trebuie să ne așteptăm la asemenea diversiuni. Are puține șanse, tinere; la drept vorbind, niciuna. Însă, firește, vom încerca tot ce este indicat și ne stă în putere.

— Mama… spuse Hans Castorp.

— Mai târziu, mai târziu. Deocamdată nu-i nicio grabă. Procedează în așa fel încât, cu tact și eleganță, să fie ținută la curent, treptat. Și acum, șterge-o la postul dumitale. Altfel ar băga de seamă. Și i-ar fi foarte neplăcut să simtă că vorbim în spatele lui.

Joachim se ducea în fiecare zi la badijonaj. Era o toamnă frumoasă. Adesea, purtând pantaloni de flanelă albă și o haină albastră, sosea cu întârziere la masă, întorcându-se de la tratament, corect și cu aerul milităresc, saluta scurt, într-un chip amabil și bărbătesc, scuzându-se că a venit mai târziu și se așeza ca să i se servească masa, o masă care acum i se pregătea aparte, întrucât n-ar mai fi reușit să consume meniurile obișnuite fără să riște să înghită strâmb; i se dădeau supe, tocături și pireuri. Vecinii de masă înțeleseseră repede situația. Răspundeau tare, politicos și grăbit la salutul său, spunându-i „domnule locotenent”. Când nu era de față, chiar și ceilalți de la alte mese veneau și se interesau la Hans Castorp de starea lui. Doamna Stöhr apăru frângându-și mâinile și văicărindu-se într-un mod necuviincios. Însă Hans

[148] „Punct de rezistență redusă” (lat.). (n.tr.)

Castorp nu răspundea decât prin monosilabe, recunoscând seriozitatea incidentului, dar negând până la un anumit punct extrema lui gravitate, și procedând astfel pentru onoarea lui și a vărului său, cu sentimentul că nu avea dreptul să-l trădeze pe Joachim înainte de vreme.

Se plimbau împreună și străbăteau de trei ori pe zi distanța, conform prescripției, o distanță pe care consilierul aulic o fixase acum foarte precis pentru ca Joachim să evite o irosire inutilă a forțelor. Hans Castorp mergea la stânga vărului său – odinioară mergea fie tot așa, fie altfel, cum se întâmpla. Însă acum Hans Castorp stătea cu precădere la stânga. Nu prea vorbeau mult, iar pe buze le veneau numai cuvintele în legătură cu întâmplările obișnuite ale zilei de la Berghof, și nimic altceva. Nu vorbeau nimic în legătură cu subiectul care între ei continua să rămână nelămurit, ca între niște oameni înclinați spre o anumită pudoare și care nu-și spun pe nume decât în împrejurări hotărâtoare. Totuși nevoia de a izbucni se intensifica uneori în pieptul civilului Hans Castorp, gata-gata să se reverse. Însă nu era cu putință. Ceea ce se îngrămădise dureros și năvalnic recădea în suflet și rămânea mut.

Joachim mergea alături de el, cu capul plecat. Privea în jos, de parcă ar fi iscodit pământul. Era o situație atât de ciudată: iată-l mergând aici, cuminte și corect, salutându-i pe trecători în felul lui cavaleresc, păstrând ținuta și fireasca lui *bienséance* de totdeauna și totuși aparținea pământului. Cu toții îi vom aparține, mai curând sau mai târziu. Dar când ești atât de tânăr și nutrești o dorință atât de fierbinte să slujești drapelul, este, oricum, o mare amărăciune presimțirea că va trebui să aparții pământului într-un termen atât de scurt: dar faptul era mult mai amar și mai de neînțeles pentru Hans Castorp, care știa precis și care mergea alături de el, decât pentru însuși omul țărânei, a cărei cunoaștere reținută și discretă a faptului era, în definitiv, de o natură foarte obiectivă și în fond nu avea în ochii lui decât o realitate foarte palidă, părând a fi mai puțin treaba sa personală decât aceea a altora. În adevăr, moartea noastră este mai mult treaba celor care supraviețuiesc decât a noastră înșine; și indiferent dacă ne

amintim sau nu, pentru moment, această vorbă a unui înțelept ironic, ea rămâne valabilă în orice caz pentru suflet: atât timp cât suntem noi, nu este moartea, iar când este moartea, nu mai suntem noi; prin urmare, între moarte și noi nu dăinuiește niciun raport real, ea este un lucru care nu ne privește deloc pe noi, ci cel mult lumea și natura – și din cauza aceasta toate făpturile o privesc cu o mare liniște, cu indiferență, lipsă de răspundere și nevinovăție egoistă. Iar Hans Castorp surprinse foarte multă nevinovăție și lipsă de răspundere de acest soi în felul de a fi al lui Joachim în decursul acestor săptămâni, și pricepu fără nicio îndoială că vărul lui știa, dar că, totuși, nu-i era greu să păstreze o tăcere cuviincioasă în legătură cu această cunoaștere a realității, întrucât conexiunile lui sufletești cu ea îi apăreau încă îndepărtate și teoretice, sau poate că, în măsura în care puteau fi luate în seamă în mod practic, ele erau ordonate și determinate de un sănătos sentiment al destinului, adică de o stare de spirit care admitea tot atât de puțin să comentezi faptul de a ști pe cât nu accepta să fie discutate alte funcții necuviincioase de care viața este perfect conștientă și de care-i condiționată, dar care, totuși, nu o împiedica să păstreze convenientele.

Așa se face că mergeau în tăcere și nu vorbeau despre multe lucruri firești, de care ar fi fost necuviincios să te atingi. Amuțiseră chiar și tânguirile lui Joachim, înduioșat și mânios la început, mărturisind regretul că lipsește de la manevre și, în general, de la serviciul militar. Dar pentru ce oare – în locul acestora, și cu toată nevinovăția sa – în ochii lui blânzi reapărea expresia unei timidități tulburi, adică această nesiguranță care fără îndoială că ar fi făcut-o pe superioară să se considere victorioasă dacă și-ar mai fi reînnoit încercarea? Oare fiindcă știa că ochii începuseră să i se holbeze, iar obrajii să se scofâlcească? Căci era exact ceea ce i se întâmpla în aceste săptămâni, cu o repeziciune uimitoare și într-un mod mult mai vădit decât pe vremea revenirii de la șes, iar tenul său oacheș devenea pe zi ce trece de un galben tot mai străveziu. Cât despre el, se comporta ca și cum ar fi descoperit motive să-i fie rușine și să se disprețuiască pe sine tocmai într-un mediu care, după exemplul domnului Albin, nu se sinchisea de nimic altceva

decât să se bucure de avantajele nemărginite ale nerușinării. În fața cărui lucru și înaintea cui se pleca și se ferea privirea lui odinioară atât de loială? Cât este de stranie această pudoare a făpturii care se retrage în fața vieții, ca să crape într-o ascunzătoare – încredințată pe bună dreptate că nu se poate aștepta din partea naturii exterioare la niciun fel de atenție, la niciun fel de milă pentru durerea și moartea ei, după pilda cârdurilor de păsări migratoare care nu numai că nu-și cinstesc tovarășele bolnave, ci le gonesc mânioase și disprețuitoare, lovindu-le cu ciocul. În mod obișnuit, asta este natura, însă inima lui Hans Castorp se umplea de o milă și o dragoste profund omenească văzând cum pâlpâia pudoarea instinctivă în ochii sărmanului Joachim. Mergea la stânga lui și o făcea înadins; căci cum Joachim începuse să nu se mai țină bine pe picioare, el îl susținea când, de pildă, era vorba de urcat o pantă mică a vreunei pajiști, învingându-și în acest scop obișnuita-i conduită severă pentru a-l cuprinde cu brațul, și uita chiar să-l ia de pe umerii lui Joachim, până când acesta se scutura ușor enervat, spunând:

— Ascultă, băiete, lasă-te de astea, dacă ne-ar vedea cineva mergând așa, ar crede că ne-am îmbătat.

Dar sosi un moment în care privirea tulbure a lui Joachim îi apăru lui Hans Castorp sub o altă lumină și asta s-a întâmplat la începutul lui noiembrie, când Joachim primi dispoziția să se așeze în pat – iar zăpada era mare. În adevăr, cam pe atunci începuse să nu mai poată înghiți nici tocături și pireuri, decât cu foarte mare greutate, întrucât se înneca la fiecare doi dumicați. Era indicată o hrană exclusiv lichidă, care să poată aluneca mai ușor, însă, în același timp, Behrens ordonă și repausul continuu la pat, pentru a cruța forțele bolnavului. Așadar, era în ajunul zilei în care Joachim se așeză în pat, ultima seară când mai stătea în picioare, iar Hans îl găsi – îl găsi vorbind cu Marusia, care râdea fără motiv, Marusia cu batista mirosind a portocale și cu pieptul atât de generos format. Era după cină, în timpul reuniunii de seară, în hol. Hans Castorp se oprise în salonul de muzică și ieși imediat ca să-l caute pe Joachim: și îl găsi în fața șemineului de faianță, lângă fotoliul Marusiei – un fotoliu-balansoar pe care Joachim, cu mâna stângă

pe spătar, îl ținea aplecat pe spate, în așa fel încât Marusia, din poziția ei culcată, îl privea cu ochii cafenii și rotunzi drept în față, iar el cu capul înclinat deasupra ei îi vorbea încet, cu glasul sacadat, în vreme ce ea râdea din când în când și dădea din umeri cu o voioșie nepăsătoare.

Hans Castorp se grăbi să facă un pas înapoi, dar nu fără să fi văzut că și alți pacienți urmăreau scena, cum le era obiceiul, cu o privire amuzată – neobservați de Joachim sau cel puțin fără ca el să le acorde vreo atenție cât de mică. Acest spectacol: Joachim mărturisindu-se fără rezervă Marusiei cu pieptul bogat, la masa căreia stătuse atât timp fără să schimbe o singură vorbă cu ea; în fața făpturii și existenței căreia își plecase ochii cu o expresie severă și, totodată, înțeleaptă și loială, cu toate că fața îi pălea și se păta atunci când venea vorba despre ea – îl zdruncină pe Hans Castorp mai mult decât toate semnele de slăbiciune observate în aceste ultime săptămâni la vărul lui. „Da, este pierdut", gândi el și se așeză liniștit într-un fotoliu din salonul de muzică, ca să-i lase lui Joachim tot răgazul pe care și-l mai îngăduia în această ultimă seară.

Așadar, începând din acea clipă, Joachim luă definitiv poziția orizontală, iar Hans Castorp îi comunică Luisei Ziemssen, scriindu-i de pe minunatul lui șezlong, că, acum, se vedea silit să adauge la comunicările mai puțin serioase de până atunci vestea că Joachim căzuse la pat și, fără ca el să fi spus ceva, totuși se putea citi în ochii lui dorința să o aibă pe maică-sa lângă el, consilierul aulic Behrens sprijinind în mod formal această dorință nemărturisită. Ultima frază o adăugă cu delicatețe, însă cât se poate de lămurit. Și astfel n-a fost nicio minune că doamna Ziemssen a recurs la mijloacele de comunicație cele mai rapide pentru a veni lângă fiul ei; sosi chiar după trei zile de la plecarea alarmantei scrisori, în pofida tuturor menajamentelor omenești, iar Hans Castorp o întâmpină pe o vreme de viscol, cu sania, în stația de la Dorf – stând în picioare pe peron și compunându-și o asemenea expresie înainte de sosirea micului tren, încât nici să n-o înspăimânte pe mamă imediat, dar nici ea să nu-i poată citi în ochi, la prima vedere, o voioșie înșelătoare.

De câte ori trebuie să se mai fi petrecut asemenea întâlniri, de câte ori nu vor mai fi alergat în grabă unii spre alții, iar acela care cobora din tren de câte ori n-o fi pândit înspăimântat și stăruitor privirile celui care-l primea! Doamna Ziemssen făcea impresia că ar fi venit pe jos de la Hamburg până la Davos. Cu chipul înfierbântat, strânse la piept mâna lui Hans Castorp, privi cu teamă în jurul ei, punându-i întrebări grăbite și pe un ton oarecum tainic, pe care el le ocoli, mulțumindu-i că a venit atât de repede – era minunat, și cât de fericit va fi Joachim! Da, din păcate se găsea iarăși la pat până la noi dispoziții, însă asta se datora numai hranei lichide care, firește, avea unele urmări ce trebuiau să influențeze asupra puterilor lui fizice. Dar la nevoie mai existau și alte mijloace, de pildă alimentația artificială. De altfel, își va da seama ea singură.

Ea, însă, înțelese, și, alături de ea, și Hans Castorp. Până în clipa aceasta, toate schimbările care se produseseră în înfățișarea și starea lui Joachim, în ultimele săptămâni, nu fuseseră, pentru el, atât de evidente – deoarece oamenii tineri nu văd niciodată asemenea lucruri. Dar acum, stând lângă mama sosită de departe și care îl privea într-un fel de parcă nu l-ar fi văzut de multă vreme, realiză limpede și hotărât ceea ce realiza și ea fără nicio îndoială, însă ceea ce, dintre ei trei, numai Joachim o știa cel mai bine, anume că era muribund. Ținea mâna doamnei Ziemssen într-a lui, care era tot atât de galbenă și istovită ca și chipul, iar din cauza slăbiciunii generale, urechile, această mâhnire din anii lui înfloritori, îi ieșeau și mai tare în evidență decât în mod obișnuit, fapt care-l urâțea destul de mult, însă în afara acestui defect, figura părea mai curând înfrumusețată într-un mod viril, cu toată pecetea suferinței pe care o avea datorită expresiei de seriozitate și de severitate, ba chiar și de mândrie – măcar că buzele lui, deasupra cărora se afla mustăcioara neagră, păreau prea pline pe lângă umbrele obrajilor adânciți. Două cute i se săpaseră vertical în pielea gălbuie a frunții, între ochii care, deși mult adânciți în orbitele osoase, erau mai frumoși și mai mari ca niciodată, ochii în care Hans Castorp ar fi vrut să poată privi cu plăcere. Căci, de când Joachim se culcase, orice tulburare, orice neliniște și orice

nesiguranță îi dispăruseră, și numai acea lucire de altădată mai era vizibilă în adâncurile tăcute și întunecate – deși mai dăinuia, este adevărat, și acea „amenințare". Nu zâmbi, ținând mâna mamei, șoptindu-i bună ziua și urându-i bun venit. Dar nu zâmbise nici atunci când ea intrase, iar această nemișcare, această împietrire a chipului său spunea tot.

Luise Ziemssen era o femeie curajoasă. La vederea bravului ei copil, nu se lăsă pradă durerii. Stoică, ținându-se tare ca și fileul abia vizibil care-i strângea părul, cu sânge-rece și cu energie, cum erau toate femeile din țara ei, luă asupra sa, îmboldită de înfățișarea lui Joachim, îngrijirea acestuia cu o voință de luptă maternă și însuflețită de acea credință, care, dacă ar mai fi fost ceva de salvat, numai prin energia și perseverența ei ar mai fi izbutit, și desigur că nu pentru propria comoditate, ci dintr-un simț al convenienței, a fost de acord, câteva zile mai târziu, să fie adusă și o infirmieră la căpătâiul celui grav bolnav. Era sora Bertha, Alfreda Schildknecht pe numele ei adevărat, care apăru cu valiza neagră la căpătâiul lui Joachim, însă nici ziua și nici noaptea puterea exclusiv-ocrotitoare a doamnei Ziemssen nu-i lăsa mare lucru de făcut, astfel încât sora Bertha avea timp berechet să stea pe coridor la pândă, cu șnurul ochelarilor pe după ureche.

Călugărița protestantă avea un suflet prozaic. Singură în cameră numai cu Hans Castorp și cu bolnavul care nu mai putea dormi cu niciun chip, ci zăcea pe spate cu ochii deschiși, a fost în stare să spună:

— N-aș fi visat niciodată că într-o zi voi fi chemată să-l îngrijesc pe unul din dumneavoastră până-și va da sufletul.

Înspăimântat, Hans Castorp îi arătă pumnul, cu o expresie sălbatică, dar ea abia înțelese ce anume voia el să spună, atât era de străină, și pe bună dreptate, de gândul că s-ar fi cuvenit să aibă o considerație deosebită față de Joachim, fiind, în același timp, și mult prea imparțială ca să presupună că cineva, cu atât mai mult cel interesat în cauză, ar fi putut să se legene cu iluzii asupra caracterului și deznodământului acestui caz. „Iată, îi spunea ea, punând apa de colonie pe o batistă, și ținând-o sub nările lui Joachim, mai făceți-vă încă puțin cheful, domnule locotenent!" Și,

în adevăr, în acele clipe ar fi fost puțin rezonabil să încerci a-l mai înșela pe bunul Joachim – afară numai dacă n-ai fi făcut-o cu scopul să exerciți asupra lui o influență tonică, așa cum înțelegea să procedeze doamna Ziemssen când îi vorbea cu glasul tare și înduioșat despre însănătoșire. Căci două lucruri erau clare, și asupra lor nu te puteai înșela: în primul rând, că Joachim era pe moarte, fiind perfect conștient, și, în al doilea rând, că murea împăcat cu sine și mulțumit de el. Abia în ultima săptămână, adică la sfârșitul lui noiembrie, când oboseala inimii ajunsese evidentă, începu să aiureze ore în șir, cuprins de un val de speranțe mângâietoare în legătură cu starea lui. Atunci vorbea despre apropiata întoarcere la regiment și că va lua parte la marile manevre care, credea el, încă mai continuau. Și tocmai în clipa aceea consilierul aulic Behrens renunță să mai dea vreo speranță celor apropiați și declară că sfârșitul nu mai era decât o chestiune de ore.

Este un fenomen pe cât de melancolic, pe atât de legitim această uitucă și credulă autoiluzionare cu care se hrănesc chiar și sufletele virile în răstimpul când procesul nimicirii se apropie, propriu-zis, de hotarul morții – fenomen impersonal, firesc și mai puternic decât orice conștiință individuală, tot atât de puternic ca și ispita somnului pentru cel care va muri de frig, sau eroarea celui care s-a rătăcit și se învârte în cerc revenind mereu pe urma propriilor pași. Hans Castorp, pe care mâhnirea și sfâșierea inimii nu-l împiedicau să privească acest fenomen cu obiectivitate, făcea legături între el și anumite considerații exprimate stângaci, deși lucide, în diferitele discuții avute cu Naphta și Settembrini, atunci când le povestea starea în care se afla ruda sa, fiind mustrat de acesta din urmă când îi spuse că, de fapt, concepția obișnuită – potrivit căreia credulitatea filosofică și încrederea în bine era o dovadă de sănătate, în vreme ce pesimismul și austeritatea față de lume ar fi un semn de boală – se baza, după cât se părea, pe o eroare; altfel, starea finală și deznădăjduită n-ar putea prilejui un optimism neliniștitor pe lângă care dispoziția sumbră ce o precedase se vădea ca o manifestare de viață sănătoasă și viguroasă. Dar, slavă Domnului că în același timp putea să le

comunice acestor prieteni atât de compătimitori că Radamente mai lăsa să dăinuiască o rază de nădejde chiar și în mijlocul acestei situații deznădăjduite, profetizând, în pofida tinereții lui Joachim, un *exitus* blând și fără suferințe.

— E o chestiune idilică, o chestiune de inimă, prea stimată doamnă, spunea el ținând mâna lui Luise Ziemssen în enormele lui mâini în formă de lopeți, și privind-o pe sub pleoapele cu ochii apoși, lăcrămoși și injectați. Îmi pare bine, îmi pare nespus de bine că lucrurile iau un curs cordial, dacă pot să mă exprim astfel, și că nu mai este cazul să ne așteptăm la un edem al glotei și la alte asemenea complicații ticăloase; în felul acesta va fi scutit de multe șicane. Inima cedează repede și cu atât mai bine pentru el, cu atât mai bine pentru noi, deoarece în felul acesta ne putem îndeplini întreaga datorie cu o seringă de camfor, fără riscul prea mare să-l mai expunem la alte complicații prelungite. Când i se va apropia sfârșitul, va dormi mult și va avea visuri plăcute, acest lucru cred că vi-l pot garanta, și dacă, în chiar ultima clipă, nu va prea dormi, totuși va avea o moarte rapidă și fără dureri, iar el nici n-o să se sinchisească, vă rog fiți încredințată. În definitiv, aproape totdeauna se întâmplă așa. Cunosc moartea, sunt unul din vechii ei slujitori și credeți-mă că o supraestimăm. Pot să vă asigur că e aproape un fleac. Căci ceea ce în anumite împrejurări precede acestei clipe, adică nesfârșitele sfâșieri, pe acestea nu le poți socoti că fac parte din moarte, întrucât sunt o chestiune vie care poate duce către viață și sănătate. Dar despre moarte nimeni care s-ar întoarce din ea n-ar fi în stare să ne povestească în adevăr ceva, cât de puțin, deoarece n-a trăit-o și n-a văzut-o. Ieșim din beznă și ne întoarcem în beznă, iar între aceste două clipe există întâmplări trăite, însă, de fapt, noi nu trăim nici începutul și nici sfârșitul, nici nașterea și nici moartea, căci niciuna n-are un caracter subiectiv, iar ca fenomene în sine aparțin numai vastului domeniu al lumii obiective, iată cum stau lucrurile în această privință.

Într-un asemenea stil și mod înțelegea consilierul aulic să consoleze. Să nădăjduim că înțeleptei doamne Ziemssen vorbele lui îi făcură cât de cât bine; în ceea ce privește asigurările lui, ele se adeveriră întocmai. Epuizat, Joachim dormi ore întregi în ultimele

zile, visă ceea ce îi era drag să viseze, adică văzu, presupunem noi, în visele lui, sensul militării și scene din viața militară; iar atunci când se trezea și era întrebat cum se simte, răspundea mereu, deși confuz, că se simțea bine și fericit – măcar că aproape nu mai avea puls și sfârșise prin a nu mai simți nici înțepătura injecției, căci trupul îi devenise complet insensibil, încât ai fi putut să-l arzi și să-l ciupești, deoarece toate acestea nu l-ar mai fi atins pe bunul Joachim.

Totuși, de la sosirea mamei se produseseră în el anumite schimbări mari. Cum, pe de o parte, îi venea greu să se bărbierească, astfel că n-o mai făcuse de vreo opt sau zece zile, și cum, pe de altă parte, avea o barbă foarte aspră, chipul ca de ceară, cu ochii blânzi, era încadrat de o barbă mare și neagră – de o barbă de războinic, așa cum și-o lasă să crească soldații pe câmpul de luptă, și care, după părerea tuturor, îi dădea o frumusețe virilă. Da, din pricina acestei bărbi, din tânăr cum era, Joachim devenise deodată un bărbat în vârstă, și, fără îndoială, nu numai din cauza ei. Adevărul era că trăia rapid, ca un mecanism de orologiu care se apără, sărind valvârtej, în galop, vârstele ce nu-i mai erau îngăduite să le atingă în timp, iar în cuprinsul ultimelor douăzeci și patru de ore ajunsese un moșneag. Din cauza slăbirii inimii, fața i se umflase, fapt care-i dădu lui Hans Castorp impresia că moartea trebuia să fie cel puțin un efort foarte greu, cu toate că Joachim, datorită multor colapsuri și pierderi ale cunoștinței, nu părea să-și fi dat seama. De fapt, cele mai umflate erau buzele, iar uscăciunea și iritația din interiorul gurii contribuiau în mod vădit să-l facă pe Joachim să se exprime mormăind ca un moșneag foarte bătrân; și din cauza acestei jene se enerva; dacă n-ar fi fost sâcâiala aceasta, spunea el bâlbâindu-se, totul ar fi minunat, pe când așa, era o blestemată plictiseală.

Ce înțelegea el când spunea că „totul ar fi minunat”, nu reieșea chiar limpede – tendința spre echivoc a înseși stării lui se vădea într-un chip uimitor și nu o dată spusese lucruri cu două înțelesuri, părând că-și dă și că nu-și dă seama, iar odată, scuturat ca de un fior al nimicirii, declară, clătinând din cap cu o ușoară mâhnire, că niciodată nu s-a simțit așa de rău.

Apoi comportarea lui deveni distantă, severă, inaccesibilă și chiar nepoliticoasă; nu-l mai atingea nicio nălucire, nu mai primea niciun paliativ și nici nu mai răspundea la întrebări, ci privea drept înainte, cu un aer absent. Mai ales după ce tânărul pastor – pe care Luise Ziemssen trimisese să-l cheme, și care, spre marea părere de rău a lui Hans Castorp, nu purta guler scrobit, ci un simplu guleraș – se rugă împreună cu el, atitudinea lui căpătă o notă solemnă și nu-și mai exprimă dorințele decât sub forma unor ordine scurte.

La ora șase după-amiază se apucă să facă un lucru bizar: trecu de mai multe ori cu mâna dreaptă, la a cărei încheietură avea brățara mică de aur, prin dreptul șoldului, apoi o ridică puțin și o aduse spre el, pe cuvertură, cu un gest cu care parcă ar fi vrut să zgârie ori să râcâie ceva, sau ca și cum ar fi cules și adunat ceva.

La ora șapte muri – Alfreda Schildknecht era pe coridor, astfel că numai mama și vărul lui au fost de față. Se prăbuși în pat și porunci scurt să fie ridicat. În timp ce doamna Ziemssen se supunea acestui ordin, înlănțuind cu brațele umerii fiului, el spuse grăbit că trebuie să redacteze imediat o cerere pentru prelungirea concediului, și în vreme ce rostea aceste cuvinte, „moartea rapidă" se împlini – fiind observată de Hans Castorp cu toată cucernicia, la lumina micii lămpi de la căpătâi, voalată cu roșu. Dădu ochii peste cap, încordarea inconștientă a trăsăturilor dispăru, umflătura penibilă a buzelor dispăru și ea aproape brusc, iar chipul mut al lui Joachim al nostru își recapătă frumusețea tinereții virile. Se sfârșise.

Cum Luise Ziemssen se întorsese cu spatele, plângând în hohote, Hans Castorp a fost acela care, cu vârful inelarului, închise pleoapele celui care nici nu mai respira, nici nu mai mișca, și tot el a fost acela care-i împreună ușor mâinile pe cuvertură. Apoi se ridică și el și plânse, lăsând să-i curgă pe obraji lacrimile care arseseră atât de tare obrajii ofițerului englez, această licoare limpede care curge atât de abundent, atât de amarnic și în fiecare clipă, pretutindeni în lume, așa încât văilor pământului li s-a dat un nume poetic care reamintește de acest produs alcalin și sărat al unor glande, stors din trupul nostru de zdruncinarea nervoasă a

unei dureri care ne străpunge, fie că e o durere fizică, fie că e o durere morală. Iar Hans Castorp mai știa că acest lichid conține și puțină mucină și albumină.

Consilierul aulic veni, anunțat de sora Bertha. Ieșise din cameră abia de o jumătate de oră, căci îi mai făcuse muribundului o injecție cu camfor, astfel că nu scăpase decât clipa „morții rapide".

— Mda, iată unul care a isprăvit, spuse el simplu, sculându-se în picioare și ridicând stetoscopul de pe pieptul liniștit al lui Joachim.

Strânse mâinile celor două rude făcându-le câte un semn din cap. Apoi, mai stătu o clipă cu ei, privind chipul nemișcat al lui Joachim, încadrat de o barbă de războinic. Tânăr nebun, ștrengar cutezător, spuse el privind peste umăr chipul senin al celui care se odihnea. A vrut să forțeze lucrurile, înțelegeți – firește, acolo, jos, serviciul lui n-a fost decât constrângere și violență – el și-a făcut serviciul în timp ce febricita, îl îndeplinea oricum și orice s-ar fi întâmplat. L-a chemat câmpul de onoare, mă-nțelegeți, iar dezertorul a șters-o spre câmpul de onoare. Dar onoarea a fost pentru el moartea, și moartea – puteți să interpretați lucrurile cum doriți – a spus acum, cu siguranță: „Am onoarea! Copilandru nebun, ștrengar nebun". Și plecă, mare și încovoiat, cu ceafa lui proeminentă.

Transportarea lui Joachim în orașul natal era un lucru hotărât, iar casa Berghof se ocupă cu tot ce părea necesar, decent și la modă. Mama și vărul nu avură nicio bătaie de cap. A doua zi, purtând cămașa de mătase cu manșete, printre florile răspândite pe cuvertură, odihnindu-se într-o lumină mată și alburie, Joachim devenise încă și mai frumos decât imediat după moarte. Acum, orice urmă de chin îi dispăruse de pe chip; înghețat, căpătase forma lui liniștită cea mai pură. Părul negru și ușor buclat îi cădea pe fruntea netedă și gălbuie, care părea plămădită dintr-o materie nobilă și delicată, ceva între ceară și marmură, iar în barbă, de asemenea creață, buzele se arcuiau pline și mândre. Un coif antic i s-ar fi potrivit acestui cap, așa cum remarcară mai mulți vizitatori veniți să-și ia rămas-bun.

Doamna Stöhr plânse cu însuflețire, când văzu ce devenise

acela care fusese Joachim.

— Un erou, un erou! strigă ea de mai multe ori și declară că trebuia neapărat să i se cânte la înmormântare simfonia „Erotică”[149] de Beethoven.

— Dar tăceți odată! îi șuieră Settembrini care se găsea lângă ea. Se aflau împreună în cameră, iar el era vădit emoționat. Îl arătă vizitatorilor cu amândouă mâinile pe Joachim, îndemnându-i să-l jelească. *Un giovanotto tanto simpatico, tanto stimabile!*[150] exclamă el de mai multe ori.

Naphta nu se putu abține, păstrându-și atitudinea meditativă și fără să-l privească pe italian, să nu spună cu o voce adâncă și mușcătoare:

— Sunt fericit să văd că, în afara Libertății și a Progresului, mai aveți și un simț al lucrurilor serioase.

Settembrini o înghiți. Poate că avea conștiința unei superiorități a poziției lui Naphta asupra sa, superioritate, evident, trecătoare, datorată numai împrejurărilor; dar poate că tocmai această superioritate de o clipă a adversarului încerca el s-o echilibreze prin însuflețirea cu care-și manifestă regretele – făcându-l să tacă chiar și atunci când Leo Naphta, folosindu-se de avantajele trecătoare ale poziției lui, observă cu un ton tăios și sentențios:

— Eroarea literaturii dăinuiește în faptul de a crede că numai spiritul te face cuviincios. Mai curând contrariul este adevărat. Nu există bună-cuviință decât acolo unde nu există *deloc* spirit.

„Haide, gândi Hans Castorp, iată încă un verdict de oracol antic! Și dacă mai strângi și buzele după ce l-ai rostit, pentru moment poți chiar să intimidezi…”

După-amiază sosi sicriul de plumb. Un om care venise odată cu el dădu să se înțeleagă că numai lui singur îi revenea rolul de a-l așeza pe Joachim în acest somptuos culcuș împodobit cu inele și capete de lei: era o rudă a antreprenorului de pompe funebre căruia i se adresaseră, îmbrăcat în negru, cu un fel de redingotă scurtă, și care purta la mâna lui de om din popor o verighetă al

[149] Adică simfonia a treia, *Eroica.* (n.tr.)

[150] „Un flăcău atât de simpatic, atât de vrednic de stimă!” (ital.). (n.tr.)

cărui cerc galben era oarecum incrustat în carne, adică adânc, aproape scufundat. Te simțeai ispitit să crezi că din costumul lui de gală se răspândea un miros de cadavru, ceea ce nu era decât o prejudecată. Totuși, acest om manifesta pretenția lui de specialist, potrivit căreia lucrul trebuia făcut îndărătul culiselor, întrucât nu se cuvenea să arăți supraviețuitorilor decât imagini pioase și înălțătoare, fapt care trezi neîncrederea lui Hans Castorp, astfel că voi să-i satisfacă specialistului dorința. O hotărî, așadar, pe doamna Ziemssen să iasă din cameră, însă el nu se lăsă înduplecat prin niciun fel de argument. Rămase și dădu chiar o mână de ajutor. Apucă trupul de umeri și ajută să fie dus de pe pat în sicriu, pe cearșaful și perna împodobită cu dantele, pe care a fost întins cadavrul lui Joachim, înalt și solemn între sfeșnicele furnizate de casa Berghof. Dar a doua zi se produse un fenomen care-l hotărî pe Hans Castorp să se despartă, să se desprindă în sinea lui de formă, și să lase fără întârziere sărăcăciosului păzitor al pietății domeniul în care își exercita profesia. În adevăr, Joachim, care până acum avusese o expresie atât de gravă și de loială, începuse să zâmbească în barba lui de războinic, iar Hans Castorp nu-și ascunse impresia că acest zâmbet avea tendința să degenereze: inspira celui ce-l privea o bruscă urgență. Și, Doamne, în definitiv, părea fericit când veniră să-l mai vadă, pesemne fiindcă sicriul urma să fie închis și înșurubat. Trecând peste obiceiurile lui de semeție înnăscută, Hans Castorp atinse ușor cu buzele, în semn de rămas-bun, fruntea înghețată a lui Joachim cel de odinioară, și cu toată neîncrederea față de omul din culise, părăsi cuminte camera împreună cu Luise Ziemssen.

Să lăsăm cortina să cadă, pentru penultima oară. Însă în vreme ce cade, vom mai merge cu gândul împreună cu Hans Castorp care a rămas în creierul munților, să privim în depărtare, către un cimitir în ceață, de la șes, unde o sabie se înalță, sclipește și se pleacă, și să ascultăm cum răsună niște comenzi, iar o triplă salvă – trei saluturi de onoare – se avântă peste mormântul de soldat al lui Joachim Ziemssen, mormânt străbătut din loc în loc de rădăcini.

Capitolul al șaptelea

Plimbare pe țărm

Oare timpul însuși poate fi povestit, ca atare, în sine și pentru sine? Nu, iar o asemenea încercare ar fi, în adevăr, nebunească. Un om cu mintea sănătoasă nu va lua niciodată drept o povestire ceva în care s-ar spune: „Timpul trece, se scurge, timpul se revarsă", și așa mai departe. Ar fi aproape ca și cum te-ar apuca sminteala să ții o oră întreagă una și aceeași notă sau un singur acord – și ai avea pretenția că faci muzică. Fiindcă povestirea se aseamănă cu muzica prin aceea că umple timpul, că-l „folosește cum se cuvine", că-l „împarte", că face în așa fel încât „se întâmplă ceva" și că „se eliberează ceva" – pentru a cita, cu pietatea melancolică pe care o dedicăm vorbelor celor morți, niște cuvinte ocazionale ale răposatului Joachim: cuvinte care au răsunat în urmă cu foarte multă vreme – și nu știm în ce măsură cititorul își dă seama într-un mod limpede cât a trecut de atunci. Timpul este elementul povestirii, așa cum este și cel al vieții – este indisolubil legat de ea, cum este legat de corpurile din spațiu. Timpul este, de asemenea, elementul muzicii, căci ea-l măsoară și-l împarte, făcându-l totodată plăcut și prețios: iar prin asta, cum s-a spus, se înrudește cu povestirea, care nu este nici ea decât o succesiune (cu totul altceva decât prezența imediată și scânteietoare a operei plastice, care nu este legată de timp decât ca materialitate imediată) fiind neputincioasă să se realizeze altfel decât ca o scurgere și ca un final, și are nevoie să recurgă la timp, chiar dacă ar încerca, la un moment dat, să-și realizeze prezența în desăvârșita ei totalitate.

Acestea sunt lucruri vădite. Dar nu este mai puțin evident că există o deosebire între povestire și muzică. Elementul timp al muzicii este numai unul singur: adică e o secțiune din timpul omenesc de pe pământ în care ea se revarsă pentru a-l înnobila și exal-

ta imens. Dimpotrivă, povestirea comportă două feluri de timp: în primul rând, propriul timp, adică durata muzical-reală care-i condiționează scurgerea și apariția; și în al doilea rând, timpul propriu conținutului ei, care se prezintă în perspectiva unui aspect atât de diferit, încât timpul imaginar al povestirii poate ori să coincidă aproape complet cu scurgerea sa muzicală, ori să fie la o îndepărtare astrală. O bucată de muzică intitulată „Vals de cinci minute" durează cinci minute – și numai prin aceasta și prin nimic altceva se stabilește raportul ei cu timpul. Însă o povestire a cărei acțiune va dura cinci minute ar putea, în ceea ce o privește, să se întindă pe o perioadă de mii de ori mai mare, cu condiția ca aceste cinci minute să fi fost împlinite cu o scrupulozitate excepțională – și ar putea totuși să pară foarte scurtă, deși în raport cu timpul ei imaginar a fost foarte lungă. Pe de altă parte, este posibil ca dăinuirea evenimentelor relatate să depășească la nesfârșit durata proprie a povestirii care le înfățișează abreviat – și spunem „abreviat" pentru a indica un element iluzoriu, sau, ca să ne exprimăm foarte limpede, un element morbid care se manifestă în aceea că povestirea se folosește de o vrajă ermetică și de o perspectivă exagerată, amintind anumite cazuri anormale și în mod vădit îndepărtate de la experiența reală spre supranatural. Astfel avem însemnările fumătorilor de opiu care mărturisesc că, sub stăpânirea stupefiantului, deci în răstimpul scurtei perioade a exaltării, au trăit niște vise care se întindeau pe zece, pe treizeci, pe șaizeci de ani sau care depășeau toate limitele posibile ale unei experiențe omenești a timpului – prin urmare, niște vise a căror durată închipuită depășea propria durată și în care se realiza o abreviere de necrezut a experienței timpului, o accelerare a imaginilor, astfel încât ai fi putut crede, cum se exprimă un mâncător de hașiș, că din mintea aflată sub amețeală a ieșit „ceva asemănător cu arcul unui ceasornic stricat".

Povestirea poate oarecum să înfățișeze timpul în felul acestor vise artificiale, adică să-l trateze în acest mod. Dar tot așa cum poate să-l „trateze", tot pe atât e de clar că timpul, care este elementul povestirii, poate în egală măsură să devină *obiectul ei.* Și dacă ar însemna prea mult să afirmăm că se poate „povesti

timpul", totuși nu este o acțiune chiar atât de absurdă cât ni s-a părut din capul locului, aceea de a încerca să evoci timpul într-o povestire, astfel încât să fim în stare să-i atribuim un sens dublu, care ar aparține în mod straniu visului, și căreia i-am da denumirea de „roman al timpului". De fapt, n-am formulat întrebarea dacă este posibil să povestești timpul decât pentru a avea prilejul să mărturisim că tocmai acesta este scopul ce ni l-am propus de-a lungul povestirii de față. Și de ne-am întrebat în treacăt dacă auditorii adunați în jurul nostru își dau limpede seama cât timp s-a scurs până în prezent, de când cinstitul Joachim – mort de atunci – a aruncat într-o convorbire o observație similară asupra muzicii și asupra timpului (care dovedește, de altfel, o anumită înălțare alchimistă a sufletului său, întrucât observații de acest gen nu se potriveau, la urma urmelor, cu firea lui) – n-am fi fost deloc supărați aflând că pentru moment ei nu sunt tocmai lămuriți în privința aceasta: n-am fi supărați, ba chiar am fi bucuroși pentru simplul motiv că avem, evident, tot interesul ca și ei să împărtășească sentimentele eroului nostru, iar el, adică Hans Castorp, nu era deloc lămurit asupra acestui lucru – și nu mai era de foarte multă vreme. Aceasta face parte din romanul lui, dintr-un roman al timpului – așa, și numai așa trebuie înțeleasă chestiunea.

În definitiv, cât de mult a trăit aici, sus, alături de Joachim, până la plecarea lui nesăbuită, sau cât a trăit cu totul; când, pentru a ține seama de calendar, a avut loc această primă plecare încăpățânată, cât de mult a lipsit Joachim, când s-a întors, și câtă vreme stătuse aici însuși Hans Castorp până la revenirea lui Joachim, iar după aceea, până la ieșirea lui din timp; cât de mult, pentru a-l lăsa deoparte pe Joachim, nu fusese prezentă doamna Chauchat, și de când *revenise iarăși* acolo (căci era iarăși acolo), și cât timp pământesc trăise Hans Castorp la Berghof până la reîntoarcerea ei: da, la toate aceste întrebări – presupunând că i-ar fi fost puse, ceea ce, de altfel, nimeni nu se gândea să facă și nici chiar lui nu-i trecea prin minte să le formuleze, întrucât desigur că se temea să și le pună – la aceste întrebări n-ar fi știut să răspundă decât frecându-și fruntea cu vârful degetelor, și n-ar fi

știut s-o spună precis, deoarece era stăpânit de un fenomen tot atât de tulburător ca și acea greutate pe care o avusese chiar în prima seară a sosirii lui, anume greutatea de a-i spune domnului Settembrini câți ani are, ba, acum se găsea în fața unei agravări a acestei dificultăți, căci nu mai știa deloc câți ani avea!

Faptul acesta poate părea ciudat, însă el este foarte departe de a fi nemaiauzit sau neverosimil, întrucât în anumite împrejurări oricăruia dintre noi i s-ar putea întâmpla un lucru asemănător. Dacă aceste împrejurări s-ar realiza, nimic nu ne-ar putea împiedica să pierdem orice conștiință a scurgerii timpului și prin urmare și a vârstei noastre. Acest fenomen este posibil deoarece nu dispunem de niciun organ interior pentru a percepe timpul, astfel că suntem incapabili să-l determinăm cu o precizie chiar aproximativă dintr-un punct de vedere absolut, adică numai prin noi înșine și fără ajutorul reperelor exterioare. Niște mineri îngropați, lipsiți de orice posibilitate de a observa succesiunea zilelor și nopților, în clipa când au fost salvați au evaluat la numai trei zile timpul petrecut în întuneric. Când, de fapt, ei stătuseră îngropați zece zile. S-ar putea crede că, în spaima lor, timpul trebuia să le pară lung. Însă el s-a redus la mai puțin de o treime din durata lui obiectivă. Se pare deci că în împrejurări excepționale neputința omenească tinde mai curând să trăiască timpul prescurtându-l foarte mult, decât să-l evalueze cu prea mare dărnicie.

Fără îndoială, nimeni nu spune că Hans Castorp ar fi întâmpinat vreo dificultate reală, dacă ar fi dorit să scape de această incertitudine, făcând un simplu calcul, tot așa cum l-ar putea face fără greutate și cititorul dacă mintea lui sănătoasă refuză confuzia. Nici Hans Castorp nu se simțea, poate, prea în largul lui, dar nu-și dădea osteneala să facă vreun efort cât de mic pentru a scăpa de această confuzie și nici ca să calculeze exact timpul de când ședea aici, iar ceea ce-l împiedica era o teamă, o teamă a cugetului său – cu toate că este cea mai mare lipsă de conștiinciozitate să nu ții seama de timp.

Nu știm dacă trebuie să invocăm în apărarea lui faptul că împrejurările favorizau în mod special lipsa de interes, ca să nu

vorbim fățiș de reaua lui voință, așa cum s-ar cuveni. Când doamna Chauchat reveni (dar cu totul altfel decât își închipuise Hans Castorp, însă despre acest lucru va fi vorba mai departe), postul Crăciunului trecuse încă o dată, iar cea mai scurtă zi – prin urmare începutul iernii, vorbind din punctul de vedere astronomic – era foarte aproape. În realitate, dacă neglijai diviziunile teoretice și dacă nu țineai socoteală decât de zăpadă și de frig, atunci puteai spune că era iarăși iarnă, Dumnezeu știe de când, da, și încă una care nu fusese întreruptă decât în mod trecător de câteva zile fierbinți de vară cu un azur de o profunzime atât de exagerată, încât bătea în negru, de câteva zile de vară cum se întâmplă numai în plină iarnă, doar cu condiția să fi uitat de zăpadă, căci, în definitiv, ningea adesea și în cursul tuturor lunilor de vară. De câte ori nu discutase Hans Castorp cu răposatul Joachim despre această confuzie în care sezoanele se amestecau și se încurcau, erau jefuite anotimpurile anului, astfel ca anul să pară scurt cu zăbavă sau lung cu repeziciune, încât – potrivit unei vorbe pe care Joachim o rostise dezgustat, cu foarte multă vreme în urmă – nici nu mai putea fi vorba de timp. Dar, de fapt, ceea ce se amesteca și se încurca în această mare confuzie erau conceptele afective sau diversele conștiințe succesive ale unui „încă" sau ale unui „iată", iar această experiență încâlcită, afurisită și în general amăgitoare, Hans Castorp o trăise în pofida stării lui sufletești, chiar din prima zi petrecută aici, sus: anume în timpul celor cinci mese formidabile, din sufrageria zugrăvită în culori vesele, unde a și fost apucat de o primă amețeală de soiul acesta – relativ nevătămătoare.

De atunci, această iluzie a simțurilor și a spiritului luase proporții mai mari. Timpul, chiar când senzația subiectivă este slăbită sau desființată, are totuși o realitate obiectivă, întrucât activează, întrucât „se scurge". Rămâne o problemă pentru gânditorii de profesie – iar Hans Castorp a încercat să și-o pună într-o zi, îmboldit numai de prezumția lui tinerească – de a ști dacă o cutie de conserve ermetic închisă și așezată pe raft este sau nu în afara timpului. Dar noi știm foarte bine că timpul își împlinește opera chiar și asupra celui care doarme. Un medic menționează cazul

unei copile de doisprezece ani care a adormit într-o zi și a continuat să doarmă treisprezece ani – în acest interval, însă, ea n-a rămas o copilă de doisprezece ani, ci s-a trezit femeie tânără, căci, între timp, crescuse. Și, de altfel, cum ar putea fi altfel? Mortul e mort și a părăsit lumea aceasta; el are foarte mult timp, adică nu mai are absolut deloc – vorbind din punctul lui de vedere. Totuși, faptul acesta nu împiedică ca unghiile și părul să îi crească și, după aceea, totul este posibil – dar nu vrem să mai reamintim expresia studențească de care s-a folosit într-o zi Joachim relativ la acest lucru, care, atunci, l-a supărat pe Hans Castorp ca om al șesului ce era. Și lui îi creșteau părul și unghiile și, după cât se părea, îi creșteau destul de repede, căci adesea stătea într-unul din fotoliile frizerului de pe strada principală din Dorf, instalat confortabil și înfășurat cu un șervet alb, ca să-și tundă părul, întrucât o dată mai mult îi apăruseră lațe în jurul urechilor – și în definitiv, acolo era mereu, sau, mai bine zis, atunci când se găsea, flecărind cu frizerul destoinic și prevenitor care își îndeplinea obligațiile, după ce timpul și le făcuse pe ale lui – sau chiar și atunci când stătea în picioare, lângă ușa balconului, și-și tăia unghiile cu ajutorul unor forfecuțe și pile scoase din trusa lui frumoasă căptușită cu catifea – el se simțea mereu cuprins, concomitent, și de un fel de spaimă în care se amesteca și o ciudată plăcere, dar și o anumită amețeală: de o amețeală care-l făcea să ezite în alegerea cuvintelor, să nu mai perceapă deosebirea dintre iluzie și înșelăciune, și-i dădea sentimentul incapacității de a mai deosebi pe „încă” de „iarăși”, – iar acest amestec, această estompare produceau atemporalele „totdeauna” și „veșnic”.

Am mai menționat adeseori că nu vrem să-l facem nici mai bun, dar nici mai rău decât este și, prin urmare, n-o să ascundem că se silea de multe ori să-și răscumpere slăbiciunea reprobabilă față de anumite desfătări mistice – pe care și le provoca în mod conștient și intenționat cu eforturi făcute în sens contrar. Putea să stea cu ceasul de buzunar în mână – ceasornicul lui de aur, plat și lucios, căruia îi deschidea capacul gravat cu monogramă – și să privească o vreme cadranul de porțelan, împodobit cu două rânduri de cifre arabe, în negru și în roșu, pe care cele două ace de aur, cizelate cu

finețe și eleganță, se depărtau unul de celălalt, în vreme ce secundarul subțire se învârtea absorbit de mersul zvâcnit în mica sa lume. Hans Castorp își ațintea ochii pe el ca măcar un singur minut să-l oprească sau măcar să-l întârzie, de parcă ar fi vrut să prindă timpul de coadă. Micul ac, însă, își urma cu pași săltați cărarea, fără să-i pese de cifrele la care ajungea, pe care le atingea în treacăt și sărea peste ele lăsându-le în urmă, tot mai în urmă, luând goana mereu de la capăt și mereu ajungând s-o pornească din nou. Îi erau complet indiferente scopurile, segmentele, jaloanele. Ar fi trebuit să se oprească, o clipă măcar, la 60, sau cel puțin să facă un semn oarecare că în acest loc s-a încheiat ceva. Dar după modul cum se zorea să treacă peste și dincolo, exact la fel ca și peste cea mai mică linie necifrată, îți dădeai seama că pentru el toate cifrele și subdiviziunile din drum nu aveau alt rol decât să fie doborâte și depășite, și că rostul lui era numai să gonească, să gonească mereu... Și atunci, Hans Castorp își vâra ceasornicul în buzunarul de la vestă și lăsa timpul în voia lui.

Cum puteau modeștii locuitori de la șes să priceapă lesne aceste modificări săvârșite în lumea intimă a tânărului aventurier? Iar proporția acestor identități ametitoare creștea. Nu era ușor, chiar dacă ai fi avut o fire mai îngăduitoare, să deosebești prezentul de un ieri, de un alaltăieri sau de un răsalaltăieri care erau asemenea cu ziua de azi după cum un ou seamănă cu altul – și cu atât mai mult puteai fi îmboldit și în stare că confunzi prezentul actual cu prezentul din urmă cu o lună sau de acum un an, și să lași să se amestece unele cu altele, iar toate să devină totdeauna neschimbate. Dar atâta vreme cât aveai conștiința clară a lui „încă", a lui „iarăși" și a lui „de acum înainte", puteai fi ispitit să lărgești sensul termenilor relativi de „ieri" și „mâine", prin care „astăzi" se afirmă și releghează atât trecutul, cât și viitorul, și să aplici aceste cuvinte unor situații mai ample. N-ar fi prea greu să ne închipuim niște ființe care ar locui, de pildă, pe planete mai mici decât a noastră, care ar avea la dispoziție un timp miniatural și pentru a căror viață „scurtă" goana sprintenă a secundarului nostru ar avea întreaga încetineală invizibilă a orei care înaintează. Dar am putea să ne închipuim, de asemenea, și niște ființe de al căror spațiu ar fi legat

un timp de o întindere formidabilă, astfel încât ideile despre „imediat" și despre „peste puțin", despre „ieri" și despre „mâine" ar căpăta în existența lor o importanță infinit de amplă. Acest fapt ar fi, spunem noi, nu numai posibil, ci în spiritul unui relativism tolerant și potrivit proverbului: „Câte bordeie atâtea obiceie", trebuie socotit chiar legitim, normal și demn de respect. Dar ce trebuie să gândim despre un fiu al pământului, care pe deasupra mai este și la vârsta când o zi, o săptămână întreagă, o lună sau un semestru ar trebui să joace încă un rol important, întrucât aduc în viață atâtea schimbări și progrese – și care, într-o bună zi, ar căpăta obiceiul nelegiuit, sau cel puțin din când în când s-ar lăsa pradă plăcerii de a spune „ieri", în loc de „cu un an în urmă" și „mâine", în loc de „peste un an"? Nu încape îndoială că am fi îndreptățiți să vorbim, în cazul acesta, despre o „rătăcire și confuzie", și că am fi îndreptățiți să resimțim o îngrijorare dintre cele mai profunde.

Există pe pământ situații, situații de viață, există ambianțe sau peisaje (dacă putem vorbi despre „peisaj" în cazul nostru), în care o asemenea confuzie și rătăcire a distanțelor spațial-temporale se produc oarecum în mod firesc și justificat, ajungând chiar până la o indiferență amețitoare, astfel încât o scufundare în această magie poate fi admisă măcar în orele libere. Este în intenția noastră să vorbim despre o plimbare pe malul mării – ambianță pe care Hans Castorp o regăsea în el însuși cu cea mai mare plăcere, după cum știm că în viața din mijlocul zăpezilor regăsea bucuros și recunoscător amintirea dunelor de acasă. Nădăjduim că experiența și amintirea cititorului ne vor ajuta să ne facem înțeleși, când vom evoca această minunată singurătate. Mergi, mergi mereu… Niciodată n-o să te mai întorci la timp dintr-o asemenea plimbare, căci ai pierdut timpul și el te-a pierdut pe tine. O, mare, iată, suntem departe de tine, dar povestind, ne îndreptăm spre tine toate gândurile și toată dragostea noastră, invocându-te anume și cu glas tare, căci tu trebuie să fii prezentă în povestirea noastră, cum ai fost mereu și cum în mod discret vei fi mereu… Singurătate sfâșiată de mugetul valurilor, învăluită într-un cenușiu limpede, încărcată de o jilăveală amăruie, al cărei gust sărat ne rămâne pe

buze. Mergem, mergem pe un teren de o ușoară elasticitate, presărat cu alge și cu scoici mărunte, iar auzul ne este înfiorat de vânt, de acel vânt amplu, vast și dulce, care străbate liber, fără frâu și fără dușmănie, spațiul, ameținându-ne un pic mintea – colindăm, colindăm și privim limbile de spumă ale mării cum se reped înainte și cum iarăși se trag îndărăt, întinzându-se ca să ne lingă picioarele. Tălăzuirea clocotește, val de val se izbește ricoșând cu un vuiet limpede-nfundat și fâșâie – ici și colo, și mai departe, ca o mătase pe plaja întinsă, pe bancurile de nisip – iar această rumoare confuză acoperă totul, foșnește încet, făcându-ne să nu mai auzim niciun alt glas din lume. Îți ești profund de-ajuns ție însuți, și uiți în plină conștiință… Să închidem ochii, căci suntem în siguranță pentru eternitate. Ba nu, privește o pânză de corabie acolo, în depărtarea cenușiu-verde și înspumată care se pierde într-o uimitoare scurtime de timp spre orizont. Acolo? Ce fel de acolo este acesta? Cât este de departe? Cât este de aproape? Nu știi. Și în clipa aceea nu-ți mai dai seama ce fel de amețeală îți tulbură judecata. Pentru a spune cât de departe de țărm este această barcă, ar trebui să-i cunoști mărimea. E mică și apropiată sau e mare și depărtată? Privirea noastră se frânge de neștiință, căci nu avem niciun organ și niciun simț care să ne dea informații asupra spațiului… Mergem, mergem mereu – dar cât e de când mergem? Cât e de departe? Și ce se află apoi? Nimic nu ne schimbă pasul, „acolo” este la fel cu „aici”, „înainte vreme” este asemenea cu „acum” și cu „după aceea”; timpul se îneacă în infinita monotonie a spațiului, mișcarea de la un capăt la celălalt capăt nu mai este mișcare și acolo unde mișcarea nu mai este mișcare, nu mai există timp.

Învățații din Evul Mediu pretindeau că timpul era o iluzie, că scurgerea lui – prin urmare succesiunea dintre cauză și efect – nu ține decât de natura simțurilor noastre, și că adevărata realitate este un prezent încremenit. Oare doctul medieval, care primul a conceput această idee, se plimbase pe malul mării – și simțise pe buze gustul ușor amărui al eternității? Repetăm că aceasta este, în orice caz, doar o hoinăreală pe care ți-o îngădui în vacanță sau fantezia unui răgaz al vieții, ca să ne exprimăm astfel, care

îndestulează aspectul moral al spiritului tot atât de repede pe cât odihna pe nisipul cald redă trupului sănătatea. Ar fi o atitudine preconceptă, absurdă, nedemnă și potrivnică dacă, făcând critica mijloacelor și formelor cunoașterii omenești și punând sub semnul îndoielii valabilitatea lor, ai fi convins că o asemenea luare de poziție este cumva legată de o altă intenție decât aceea de a statornici rațiunii anumite limite pe care ea nu le va putea depăși fără a se face vinovată de neglijarea funcției sale esențiale. Nu putem decât să fim recunoscători unui om ca domnul Settembrini care, cu o energie foarte pedagogică, i-a înfățișat metafizica drept „răul" fundamental tânărului al cărui destin ne preocupă și pe care, într-o anumită ocazie, l-a denumit ca fiind un „copil răsfățat al vieții". Și cinstim memoria unui mort care ne este drag, atunci când spunem că sensul, intenția și scopul principiului critic nu pot și nu trebuie să fie decât ideea de datorie și porunca de a trăi. Ba mai mult, dacă înțelepciunea a fixat legi și a statornicit prin critică unele limite rațiunii, atunci ea a împlântat chiar pe hotarele ei drapelul vieții și a proclamat că datoria ostășească a omului este să-și facă serviciul sub acest drapel. Și având în vedere faptul că tot ce fusese denumit de un oarecare palavragiu melancolic „excesul de zel" al vărului său a tras după sine un deznodământ fatal, nu s-ar cuveni oare să-i cerem scuze lui Hans Castorp și să admitem că a fost confirmat în vicioasa lui gospodărire a timpului și în jocul său periculos cu eternitatea?

Mynheer Peeperkorn

Mynheer Peeperkorn, un olandez între două vârste, se afla de câtva timp ca oaspete al sanatoriului Berghof, care avea pe firmă epitetul foarte bine întemeiat de „internațional". Naționalitatea ușor colorată a lui Peeperkorn – căci era olandez din colonii, cu reședința în Java, un plantator de cafea – n-ar fi fost încă de-ajuns să ne hotărască să-l introducem și pe el, pe Pieter Peeperkorn (așa se numea și așa își zicea chiar el; „Acuma Pieter Peeperkorn se va înviora cu un rachiu", obișnuia să spună) – n-ar fi fost încă de-

ajuns, spuneam, să ne hotărască să-i introducem persoana, în ora a unsprezecea, în povestirea noastră; căci, Doamne, Dumnezeule!, ce încâlceală de siluete nu ne oferea chiar și până acum lumea din excelenta instituție a cărei direcție medicală aparținea consilierului aulic Behrens cel limbut și poliglot! Nu era suficient că, de curând, locuise tot aici și o prințesă egipteană, cea care oferise odinioară consilierului aulic un remarcabil serviciu de cafea și niște țigări Sphinx, o făptură senzațională, cu degetele împodobite de inele și pătate de nicotină, cu părul tuns scurt, și care, în afara meselor principale la care lua parte în toalete pariziene, se plimba purtând costume bărbătești, cu pantaloni cu dungă și, de altminteri, se sinchisea foarte puțin de lumea masculină și nu-și manifesta bunăvoința trândavă și violentă totodată decât față de o evreică din România, care se numea pur și simplu doamna Landauer, în ciuda faptului că procurorul Paravant își neglijase matematicile din pricina Alteței Sale, iar în calitatea lui de amorezat ajunsese să joace chiar pe față rolul unui măscărici: așadar, nu era de ajuns, cum spuneam, numai prezența ei personală, căci în mica ei suită se mai găsea și un eunuc etiopian, un om slab și bolnăvicios, de a cărui constituție Caroline Stöhr nu contenea să-și bată joc și-l critica în mod sângeros deoarece ținea la viață mai mult ca nimeni altul și părea nemângâiat de fotografia pe care i-o oferea clișeul interiorului său atunci când razele X au pătruns dincolo de pielea-i neagră…

Comparat cu o asemenea galerie, *mynheer* Peeperkorn putea să pară că nu mai are nicio culoare. Și, măcar că acest capitol al povestirii noastre ar fi putut să poarte ca titlu „încă cineva”, asemenea unui capitol precedent, totuși nu-i niciun motiv de îngrijorare că acum va intra în scenă un nou factor de confuzie spirituală și pedagogică. Nu, *mynheer* Peeperkorn nu era deloc omul care să aducă în lume vreo încurcătură logică. Căci el era un om croit cu totul altfel, așa cum vom vedea. Că persoana lui a cășunat totuși eroului nostru, în ciuda acestor lucruri evidente, creând o penibilă încurcătură, va reieși din cele ce urmează.

Mynheer Peeperkorn sosi în gara Dorf cu același tren de seară ca și doamna Chauchat, ajunse la Berghof în aceeași sanie cu ea și

luă cina la restaurant în tovărășia ei. Nu numai că sosiseră simultan, ci sosiseră chiar *împreună,* iar acest amestec de interese comune care se vădea, de pildă, și în faptul că *mynheer* se văzu plasat la masa „rușilor bine", lângă aceea care se reîntorsese, și vizavi de locul doctorului, adică exact pe scaunul pe care odinioară profesorul Popov avusese acea comportare sălbatică și echivocă – da, tocmai această devălmășie evidentă îl zăpăci pe bunul Hans Castorp, care nu prevăzuse asemenea situații. Consilierul aulic îi spusese, în felul lui, ziua și ora revenirii Clavdiei. „Ei, Castorp, flăcău bătrân, îi zise el, statornicia fidelă este răsplătită. Pisicuța mă înștiințează printr-o telegramă că poimâine se va furișa iarăși printre noi." Dar despre faptul că doamna Chauchat nu avea să sosească singură, consilierul aulic nu-i dăduse să înțeleagă nimic, poate pentru că el însuși nu știa că va veni împreună cu Peeperkorn și că alcătuiau o pereche – și, în orice caz, se prefăcu surprins atunci când, în ziua sosirii lor împreună, Hans Castorp îi ceru, oarecum, explicații.

— Habar n-am de unde l-a mai cules și pe ăsta, îl lămuri el. Presupun că o fi vreo cunoștință făcută în timpul călătoriei prin Pirinei. Mda, va trebui să te obișnuiești și cu ăsta, tinere Céladon[151] dezamăgit, căci în privința asta nu-i nimic de făcut. E o prietenie consistentă, mă înțelegi. Se pare că au punga comună. Omul este imens de bogat. Rege al cafelei, retras din afaceri, înțelegi, are un valet malaiez și duce un trai extraordinar de îmbelșugat. De altfel, este de la sine înțeles că n-a venit de plăcere, căci în afară de un edem pulmonar de origine alcoolică, se pare că mai avem de-a face și cu o excelentă febră tropicală malignă, ca și cu niște friguri intermitente, mă-nțelegi, iar tratamentul lor durează teribil de mult. Așa încât, în privința lui, va trebui să ai răbdare.

— Vă rog, vă rog, spuse Hans Castorp cu dispreț. „Și tu? gândi el. Cum te simți? Căci doar nu ești chiar atât de complet dezinteresat, dacă ne gândim la trecut și dacă fel de fel de indicii nu

[151] Numele unui personaj din romanul *Astreea* de Honoré d'Urfé (1558–1625), tipul îndrăgostitului statornic și timid. (n.tr.)

sunt înșelătoare, stimate văduv cu obrajii tăi vineți și cu pictura ta în ulei, atât de realistă. Ai aerul că-ți bați joc de mine, totuși mi se pare că, oarecum, suntem tovarăși de suferință, din cauza acestui Peeperkorn." – Hotărât, e un tip ciudat, o fizionomie originală, continuă Hans Castorp cu un gest care evoca personajul. Viguros și plăpând, da, asta este impresia pe care ți-o face, cel puțin asta este impresia pe care mi-a făcut-o mie, la micul dejun. Viguros și, în același timp, plăpând, iată adjectivele cu care, mi se pare, este nimerit să-l caracterizezi, deși de obicei ele se contrazic. Fără îndoială că e înalt, lat și-și înfige bucuros mâinile în buzunarele verticale ale pantalonilor – am observat că sunt tăiate vertical, nu lateral, ca la dumneavoastră și ca la mine, și în general cum se obișnuiește în cercurile claselor sociale înalte, iar atunci când stă așa, în picioare, și vorbește din cerul gurii, cu accentul lui olandez, are, incontestabil, ceva foarte viguros. Barbișonul îi e însă rar – lung și atât de rar încât crezi că poți să-i numeri firele de păr, iar ochii îi sunt mici și spălăciți, aproape incolori, și n-am ce-i face, degeaba a tot încercat să-i caște, că efortul a reușit să-i scoată și mai în evidență ridurile de pe frunte, atât de adânci, care urcă mai întâi de-a lungul tâmplelor și apoi brăzdează orizontal fruntea – fruntea înaltă și roșie, știți, în jurul căreia părul alb este lung, dar rar – totuși are ochii mici și spălăciți, degeaba și-i tot holbează. Iar vesta închisă până-n gât îi dă un aer de popă, măcar că redingota e în carouri. Asta este impresia pe care mi-a făcut-o azi-dimineață.

— Văd că l-ai ochit bine, răspunse Behrens, și că nu ți-a scăpat niciuna dintre particularitățile omului nostru, ceea ce mi se pare înțelept din partea dumitale, căci va trebui oricum să te acomodezi cu prezența lui aici.

— Da, așa vom face, fără îndoială, îi spuse Hans Castorp.

I-am lăsat lui grija să ne schițeze o imagine aproximativă a acestui musafir atât de neașteptat, și n-a scos-o prea rău la capăt. Ba chiar este probabil că noi n-am fi făcut-o cu mult mai bine. E adevărat că locul lui de observație era dintre cele mai prielnice: știm că, până la sosirea Clavdiei, fusese așezat în imediata apropiere a mesei „rușilor bine", la o masă paralelă cu aceasta – doar cu singura diferență că cealaltă era puțin mai aproape de ușa

verandei – atât Hans Castorp, cât și Peeperkorn ocupau laturile înguste situate spre interiorul sălii, astfel că erau așezați oarecum unul lângă altul, Hans Castorp, puțin în spatele olandezului, ceea ce-i dădea posibilitatea unei observări foarte discrete, în vreme ce pe doamna Chauchat n-o vedea decât din trei sferturi. S-ar cuveni, poate, să completăm schița de mai sus, făcută cu atâta talent, adăugând că Peeperkorn își rădea mustața, că avea nasul mare, că gura îi era deopotrivă de mare și că buzele lui prezentau un aspect neregulat, ca și cum ar fi fost sfârtecate. În plus, mâinile se vedea că sunt mai mult late, dar degetele aveau unghiile lungi și ascuțite, iar în timp ce vorbea le mișca mereu – fără însă ca Hans Castorp să poată prinde, în mod distinct, sensul cuvintelor – și vorbind făcea gesturi alese care țineau atenția în suspensie, delicat nuanțate, rafinate, precise și civilizate ca ale unui șef de orchestră, îndoind arătătorul ca să formeze un cerc cu policarul sau cu palma deschisă – lată, dar cu unghiile ascuțite, întinsă, protectoare și liniștitoare, solicitând atenția – pentru ca imediat să dezamăgească această atenție surâzătoare obținută prin rostirea câte unui cuvânt al cărui sens nu putea fi prins, dar cu efect extraordinar de bine ticluit – sau, dacă nu chiar s-o dezamăgească propriu-zis, cel puțin s-o transforme într-o uluire plină de haz; căci dibăcia, delicatețea și importanța semnificativă a tuturor acestor preparative despăgubeau din plin cuvântul care nu fusese înțeles, întrucât această gesticulație îi încânta prin ea însăși pe ascultători, îi distra, ba chiar îi copleșea în cel mai înalt grad. Câteodată acest cuvânt nici nu era rostit. Atunci își punea ușor mâna pe antebrațul vecinului din stânga, un tânăr savant bulgar, sau pe cel al doamnei Chauchat care-i stătea în dreapta, o ridica apoi pieziș, cerând tăcere și atenție pentru ceea ce se pregătea să spună, și cu sprâncenele încruntate în așa fel încât ridurile care formau un unghi drept între frunte și colțurile exterioare ale ochilor se adânceau ca pe o mască, privea fața de masă dinaintea celui pe care pusese mâna, în vreme ce buzele lui mari și sfârtecate păreau că sunt gata să rostească niște lucruri foarte importante. Dar, după o clipă, răsufla, renunța să mai vorbească, iar cu un semn părea să comande „repaus” și, fără să fi scos o

vorbă se întorcea la cafeaua care-i era servită excepțional de tare, în propriul filtru.

După ce o bea proceda la fel, în continuare. Cu mâna tăia conversația celorlalți și obținea tăcere, asemenea șefului de orchestră care potolește dezordinea instrumentelor ce se acordează și-și concentrează oamenii printr-un gest imperios și rafinat, înainte de a ataca uvertura – căci capul lui mare, învăluit în niște șuvițe de păr alb, cu ochii spălăciți, cu formidabilele riduri de pe frunte, cu barbișonu-i lung și gura-i zdrențuită și îndurerată, producea în mod evident un efect de asemenea natură, încât toată lumea se supunea gestului său. Toți tăceau, îl priveau surâzând, așteptau, pe când ici și colo câte unul îi făcea semn cu capul, zâmbindu-i ca să-i dea curaj. Iar el spunea cu vocea joasă:

— Doamnelor și domnilor… Bine. Totul e bine. Li-chidat. Totuși vreți să luați în considerare și să nu pierdeți… nicio clipă… din vedere că… Totuși, asupra acestui punct, nimic altceva. Ceea ce-mi revine mie să exprim este mai puțin aceasta, decât, înaintea oricărui alt fapt și în primul rând că avem datoria… cea mai inviolabilă… o repet și pun tot accentul pe această expresie… că exigența cea mai *inviolabilă* care ni se pune… *Nu!* Nu, doamnelor și domnilor, nu-i așa! Nu-i așa că eu… Ce greșeală ar fi din partea dumneavoastră să gândiți că eu… *Li-chidat!* doamnelor și domnilor. Totul este lichidat. Știu că suntem de acord cu desăvârșire așa că: la treabă!

Nu spusese nimic; dar capul lui avea o înfățișare atât de netăgăduit semnificativă, jocul fizionomiei și al gesturilor era atât de categoric, atât de insistent și atât de expresiv, încât toți, chiar și Hans Castorp care ascultase, crezură că au auzit lucruri teribil de importante – deși își dădeau seama că la urma urmei nu li se spusese absolut nimic, nu aveau totuși senzația acestui nimic. Ne întrebăm care putea fi impresia unui surd. Poate că era mâhnit, întrucât, bazându-se pe expresia vorbitorului, ar fi avut o părere neîntemeiată asupra conținutului celor spuse, închipuindu-și că infirmitatea lui l-a făcut să piardă ceva foarte prețios. Asemenea oameni sunt predispuși la neîncredere și la amărăciune. În schimb, un tânăr chinez de la celălalt capăt al mesei, care nu

pricepea decât foarte puțin germana, și care, evident, nu înțelesese nimic, dar ascultase și văzuse, își manifestă vesela satisfacție exclamând: *Very well!*[152] – ba, pe deasupra, mai și aplaudă.

Iar *mynheer* Peeperkorn se afla „la treabă". Se îndreptă, umflându-și pieptul lat, își încheie redingota cu carouri peste vesta închisă, iar capul lui alb avea ceva regesc. Făcu semn unei fete de serviciu – era chiar pitica – iar aceasta, deși foarte ocupată, se supuse imediat gestului autoritar, înfățișându-se lângă scaunul lui, cu cana de lapte și cafetiera în mână. Nici chiar ea nu se putu opri să nu-i facă un semn încurajator, surâzându-i cu chipul ei bătrânicios, sugestionată parcă de privirea spălăcită dintre ridurile formidabile și de mâna ridicată, al cărei arătător formă un cerc cu policarul, pe când celelalte trei degete se înălțau dominate de sulițele ascuțite ale unghiilor.

— Copila mea, zise el... bine. Totul este minunat până acum. Ești mică... dar ce-mi pasă? Dimpotrivă! Văd în asta un avantaj și mulțumesc lui Dumnezeu că ești așa cum ești, și datorită staturii dumitale atât de caracteristică... Bine, fie și așa! Ceea ce doresc eu de la dumneata este la fel de mic, mic și caracteristic. Dar înainte de toate, cum te cheamă?

Pitica se bâlbâi surâzând și apoi spuse că numele ei era Emerentia.

— Foarte potrivit! exclamă Peeperkorn lăsându-se pe spătarul scaunului și întinzând mâna spre pitică. Scosese această exclamație pe un ton de parcă ar fi vrut să spună: „Așa se și cuvine. Totul este cât se poate de minunat!"

— Copila mea, continuă el, foarte serios și aproape cu asprime, faptul acesta întrece toate speranțele mele. Emerentia! Dumneata îl rostești cu modestie, dar numele... și încă purtat de o persoană ca dumneata... pe scurt, situația aceasta deschide cele mai frumoase perspective. Merită osteneala să te atașezi și să-ți legi inima... ca un fel de alintare... mă-nțelegi bine, copila mea, ți s-ar putea spune și Rentia, dar deopotrivă și Emchen, ceea ce ar fi de natură să entuziasmeze, dar pentru moment mă opresc fără șovăire la

[152] „Foarte frumos!" (engl.). (n.tr.)

Emchen. Așadar, Emchen, copila mea, ascultă-mă bine: puțină pâine, drăguța mea. Oprește-te! Stai! Să nu care cumva să se strecoare între noi vreo neînțelegere oricât de mică. Văd pe chipul tău relativ mare că acest pericol… pâine, Renzchen, dar nu pâine coaptă… avem aici destulă și de diferite forme. Ci arsă, îngerașul meu. Pâine de la Dumnezeu, pâine clară, micuța mea alintare, fiindcă vrem să ne întărim. Nu prea sunt sigur că sensul acestui cuvânt… îți voi propune deci pe acela de „întăritor", dacă nu cumva suntem amenințați iarăși de primejdia vreunei neînțelegeri lipsite de însemnătate… Lichidat, Rentia. Am lichidat și am terminat. Adică în sensul datoriei și al unei obligații sfinte… De pildă, al datoriei de onoare ce-mi revine să dovedesc micimii tale caracteristice… ce înseamnă un întăritor pentru… Un rachiu de ienupăr, iubita mea!… Ca să mă desfăt, voiam să spun. Un Schiedamer, Emerenzchen. Grăbește-te și adu-mi-l.

— Un rachiu de ienupăr veritabil, repetă pitica, făcând stânga-mprejur cu intenția să se descotorosească de cana cu lapte și de cafetieră, pe care le și puse pe masa lui Hans Castorp, chiar lângă tacâmul lui, deoarece nu voia să-l deranjeze pe domnul Peeperkorn.

Fata se grăbi și dorința lui fu imediat îndeplinită. Paharul era atât de plin, încât „pâinea" se revărsă complet și udă farfuria. Peeperkorn apucă paharul între policar și mijlociu și îl înălță în lumină.

— Prin urmare, declară el, Pieter Peeperkorn se delectează cu un rachiu, și dădu pe gât băutura distilată din cereale, după ce-și clătise o clipă gura cu ea. Acum, mai adăugă el, vă privesc pe toți cu niște ochi înviorați.

Și luă de pe fața de masă mâna doamnei Chauchat, o duse la buze, apoi o așeză la loc ținând încă o clipă mâna peste aceea a femeii.

Un om ciudat, o personalitate impunătoare, deși nedeslușită și greu de pătruns. Societatea de la Berghof se interesa foarte mult de el. Se spunea că se retrăsese de curând din negoțul cu mirodenii și că-și pusese averea la loc sigur. Se vorbea despre splendidul său palat de la Haga și despre vila de la Scheveningen.

Doamna Stöhr îl numea un „magnet de aur” (Magnat! Înspăimântătoarea!) și cu acest prilej făcea aluzie la un colier de perle pe care doamna Chauchat îl purta la rochia de seară, de când se întorsese, și care, după părerea Karolinei, cu greu putea fi considerat ca o mărturie a galanteriei soțului ei din Transcaucazia, ci provenea cu siguranță din „punga de călătorie comună”. Și, în același timp, clipea din ochi, arătându-l cu un gest al capului pe Hans Castorp și făcea o mutră comică, bătându-și joc fără să țină seama de nenorocirea lui, căci pe ea n-o educase, n-o sensibilizase nici boala și nici suferința. Dar el își păstra ținuta. Ba chiar îi rectifică eroarea, nu fără o oarecare notă de glumă. „V-a luat gura pe dinainte, îi spuse el. Magnat al aurului. Însă nici magnet nu-i rău, căci după cât se pare Peeperkorn posedă într-adevăr ceva similar cu o putere magnetică.” Răspunse la fel, cu o indiferență destul de bine prefăcută, și profesoarei Engelhart atunci când ea, îmbujorându-se ușor, surâzând strâmb și fără să-l privească, îl întrebă dacă-i place noul pacient. „*Mynheer* Peeperkorn este o «personalitate ștearsă», spuse el – o personalitate, desigur, dar «ștearsă».” Exactitatea acestei aprecieri era o dovadă de obiectivitate din partea lui și, prin urmare, și de liniște sufletească; și, astfel, o făcu pe profesoară să-și piardă poziția avantajoasă. Cât despre Ferdinand Wehsal și aluzia lui schimonosită în legătură cu împrejurările neașteptate în care se întorsese doamna Chauchat, Hans Castorp îi dovedi că există priviri a căror semnificație fără echivoc nu sunt cu nimic mai prejos decât cele mai limpezi cuvinte. „Individ mizerabil!” spunea privirea cu care îl măsură pe cel din Mannheim și făcu asta fără să lase vreo posibilitate de a te înșela asupra semnificației ei, iar Wehsal înțelese sensul privirii, o înghiți, ba chiar o și aprobă din cap, arătându-și dinții stricați – dar de la acest incident cel din Mannheim renunță, totuși, să mai ducă pardesiul lui Hans Castorp în timpul plimbărilor cu Naphta, Settembrini și Ferge.

Dar pentru numele lui Dumnezeu, Hans Castorp putea să și-l ducă și singur, ba mai mult, chiar prefera acest lucru și numai din amabilitate i-l lăsase din când în când nenorocitului ăstuia. Însă fără îndoială că nimeni dintre noi nu se înșală și nu lasă să-i scape

faptul că în realitate Hans Castorp fusese lovit strașnic de aceste evenimente atât de neașteptate, care-i ruinau toate pregătirile sufletești în vederea clipei când trebuia să-și revadă obiectul aventurii din noaptea Carnavalului. Mai bine spus: aceste pregătiri deveniseră inutile, iată ceea ce era cel mai umilitor.

Intențiile lui Hans Castorp fuseseră dintre cele mai delicate și mai înțelepte; adică se păstrase departe de orice pornire impetuoasă. Nu se gândise, de pildă, să se ducă s-o aștepte pe Clavdia la gară – și chiar se dovedi că avusese noroc când gonise de la început gândul acesta! Însă întrebarea se punea, într-un mod cu totul general, de a ști dacă o femeie, căreia boala îi acorda o libertate atât de mare, va mai voi să creadă în realitatea unor întâmplări fantastice petrecute într-o îndepărtată noapte de vis, de mascaradă și de convorbire într-o limbă străină, și dacă ar dori să i se mai reamintească aceste lucruri. Nu, fără indiscreții, fără pretenții stângace! Chiar admițând că raporturile sale cu bolnava cu ochii oblici depășiseră pe departe limitele rațiunii și ale civilizației occidentale, totuși se cuvenea ca el să păzească riguros forma regulilor civilizației celei mai desăvârșite și, deci, pentru moment, să se prefacă atât de bine încât să pară că uitase totul. Un salut de om de lume, adresat de la o masă la alta – pentru început atât, și nimic mai mult! Mai târziu, când se va ivi prilejul, îi va face o vizită mondenă, pentru a se informa, pe un ton detașat, despre starea bolnavei din ziua aceea de când a plecat în călătorie… și atunci se vor regăsi cu adevărat, ca altădată, și va fi ca o răsplată primită pentru această stăpânire de sine atât de cavalerească.

Dar, după cum s-a spus, această delicatețe apărea zadarnică prin faptul că orice caracter voluntar și, prin urmare, orice merit îi erau răpite. Prezența lui *mynheer* Peeperkorn excludea cu desăvârșire orice posibilitate tactică în vederea unei abateri de la o conduită extrem de rezervată. În seara sosirii, Hans Castorp văzuse de pe balcon sania urcând la pas cotitura drumului, și în această sanie, pe scaunul pe care era cocoțat servitorul malaiez – un omuleț galben, cu guler de blană la palton și cu pălărie melon – stătea și străinul cu pălăria în cap, iar alături de el se afla Clavdia.

În noaptea aceea, Hans Castorp nu închisese ochii. Dimineața nu i-a fost greu să afle numele tulburătorului însoțitor și pe deasupra mai cunoscu și noutatea că amândoi ocupaseră la primul etaj niște apartamente luxoase și alăturate. Apoi venise primul dejun, iar el, instalat la postul lui din vreme, așteptase foarte palid ca ușa de sticlă să se izbească. Dar nu se mai auzi niciun pocnet, Clavdia intrase în liniște, căci în urma ei închise ușa *mynheer* Peeperkorn – mare, lat în spate, cu fruntea înaltă și capul puternic învăluit de flăcările albe ale părului, pășind imediat după tovarășa lui de călătorie, care, cu obișnuitul mers felin și capul plecat înainte, se apropiase de masa ei. Da, era chiar ea, neschimbată. Împotriva planului pe care și-l făcuse și uitând cu desăvârșire de toate, Hans Castorp o cuprinse cu o privire ce-i trăda insomnia. Era chiar părul ei de un blond-roșcat, complet necoafat, ci doar împletit într-o coadă simplă, învârtită în jurul capului, da, erau „ochii ei de lup al stepelor", curba cefei, buzele care păreau mai pline decât erau, din cauza proeminenței pomeților ce determinau adânciturile grațioase ale obrajilor… „Clavdia!" gândi el cutremurându-se – și imediat se uită la cel care o însoțea atât de neașteptat, dar nu fără să-și fi azvârlit capul pe spate, ca un semn de sfidare batjocoritoare în fața măreției apariției, în fața acestei măști, și nu fără a-și da din toată inima silința să râdă de siguranța actualului proprietar pe care un oarecare trecut îl punea sub un mare semn de întrebare, sau, mai degrabă un trecut foarte precis, mai puțin vag decât anumite tablouri pictate de un amator care reușise să-l neliniștească, totuși, chiar și pe el. Doamna Chauchat își păstrase de asemenea chiar și obișnuitul ei fel de a fi, surâzând cu fața întoarsă către sufragerie, înainte de a se așeza, adică de a se prezenta oarecum asistenței, iar Peeperkorn o asista să îndeplinească mica ceremonie, stând în picioare în spatele ei, ca apoi să se așeze la capătul mesei, alături de Clavdia.

Evident, nu mai putuse fi vorba să se salute ca niște oameni de lume, de la o masă la alta. În timpul „prezentării", ochii Clavdiei lunecaseră peste persoana lui Hans Castorp și peste locul unde se afla el, pentru a se pierde în fundul sălii; iar în timpul următoarei întâlniri din sufragerie, lucrurile nu se petrecură altfel; și după

fiecare masă care trecea fără ca privirile lor să se încrucișeze altfel decât cu o indiferență oarbă și distrată din partea doamnei Chauchat, prilejul să-și plaseze salutul lui de om de lume devenea tot mai imposibil, de prisos. În timpul scurtei reuniuni de seară, tovarășii de călătorie se retrăgeau în salonaș; ședeau unul lângă altul pe canapea, în mijlocul vecinilor de masă, iar Peeperkorn, a cărui figură grandioasă și foarte roșie se desprindea din albeața strălucitoare a părului și a barbișonului, își golea sticla de vin roșu pe care o comanda la cină. Căci la fiecare din mesele principale el bea o sticlă, adică o sticlă și jumătate sau chiar două de vin roșu, fără să mai vorbim despre „pâinea" cu care-și începea micul dejun. După cât se părea, acest bărbat cu aspect regesc simțea o nevoie extraordinară să se învioreze. Și-și mai satisfăcea această cerință și sub forma unor cafele foarte tari, pe care le bea de mai multe ori pe zi, nu numai dimineața, devreme, ci și după-amiaza. Le bea dintr-o ceașcă mare, atât după, cât și în timpul mesei, concomitent cu vinul. Și cafeaua, și vinul, îl auzi Hans Castorp pe olandez, erau recomandate împotriva frigurilor, fără să mai pomenim despre efectul lor desfătător, remedii excelente împotriva frigurilor lui intermitente care, chiar de a doua zi, îl reținuseră mai multe ore în cameră și în pat. Erau așa-zisele friguri cvartale, îi spuse consilierul aulic, deoarece când îl apucau pe olandez îl țineau câte patru zile: criza începea cu o clănțăneală de dinți, urmată de o febră puternică și continuată cu transpirație. Iar boala lui mai avea ca efect o dilatare a splinei.

Vingt et un[153]

Astfel trecu un timp – căci s-au scurs cel puțin trei sau poate chiar patru săptămâni, după socotelile noastre, pe care le preferăm întrucât nu ne putem încrede câtuși de puțin în judecata și în simțul lui Hans Castorp despre timp. Alunecară fără să aducă lucruri noi, ci doar zgândăreau în sufletul eroului nostru un fel de

[153] „Douăzeci și unu" (fr.); joc de cărți. (n.tr.)

mânie, devenită obișnuință, împotriva unor împrejurări neprevăzute care însă îi impuseseră o comportare rezervată, vrednică de laudă; împotriva acelei împrejurări ce-și spunea el singur Pieter Peeperkorn atunci când înghițea un rachiu; împotriva existenței stânjenitoare a acestui bărbat cu aspect regesc, bărbat impozant și încâlcit – în adevăr stânjenitoare și de o agresivitate cu totul de o altă natură decât fusese vreodată aceea a domnului Settembrini. Între sprâncenele lui Hans Castorp se vedeau foarte limpede adânciturile săpate de cutele nemulțumirii și enervării, iar de sub aceste cute o privea de cinci ori pe zi pe tânăra femeie, orice s-ar fi întâmplat, fericit oricum că o poate privi și plin de dispreț față de prezența atotputernică a unuia care nici nu bănuia cât de echivoc era trecutul tovarășei lui.

Dar într-o seară, cum se întâmplă câteodată fără vreun motiv anumit, reuniunea din hol și din salon luă o întorsătură mai însuflețită decât de obicei. Se făcuse muzică, adică niște arii țigănești executate la vioară, cu multă însuflețire, de către un student ungur, după care consilierul aulic Behrens, care apăruse împreună cu doctorul Krokowski doar pentru un sfert de oră, îl determină pe unul dintre internați să cânte la pian, pe clapele octavelor inferioare, „Corul pelerinilor”[154], în vreme ce el însuși trecea cu vârfurile degetelor peste notele de sus ale pianului, parodiind în felul acesta vioara. Fapt care înveseli asistența și provocă hohote de râs. Dar în mijlocul aplauzelor puternice, consilierul aulic, părând surprins oarecum de propria veselie, părăsi salonul dând din cap cu bunăvoință. Reuniunea se prelungi, mai făcură muzică, dar fără să se ceară o atenție prea concentrată, se așezară fie pentru o partidă de domino, fie de bridge, și se comandară băuturi; unii se distrau cu jucăriile optice, alții glumeau răspândiți ici și colo. Obișnuiții de la masa „rușilor bine” se amestecaseră și ei printre grupurile din hol și din salonul de muzică. *Mynheer* Peeperkorn răsărea mereu în diferite locuri – și nu se putea să nu-l remarci – întrucât capul său maiestuos îi domina pe cei din jur, triumfa prin forța lui regească și impunătoare, și, dacă cei care îl înconjurau nu

[154] Din *Tannhäuser*, de Richard Wagner. (n.tr.)

fuseseră atrași, la început, decât de faima imensei bogății, după aceea numai personalitatea lui era aceea care-i reținea. Făceau cerc în jurul lui, surâzători, îl aprobau din cap, îl încurajau, uitând complet de ei înșiși. Erau fascinați de ochii spălăciți sub formidabilele cute ale frunții, ținuți cu sufletul la gură de stăruința gesturilor rafinate ale unghiilor ascuțite, fără ca vreunul măcar să se simtă dezamăgit o clipă în fața incoerenței, confuziei și lipsei de consistență a ceea ce spunea.

Dacă, în această împrejurare, îl vom căuta pe Hans Castorp, vom da peste el în cabinetul de lectură și de corespondență, unde odinioară (ei, acest odinioară e vag; povestitorul, eroul și cititorul nu mai sunt chiar atât de limpede orientați despre cât este de departe acest odinioară) i s-au făcut mărturisiri importante despre organizarea progresului Umanității. Aici era mai liniștit. Doar câteva persoane se mai găseau cu el. La unul dintre birourile duble, un bolnav scria sub un bec electric atârnat de tavan la capătul unui fir lung. O doamnă care purta pince-nez frunzărea, lângă bibliotecă, un volum ilustrat. Hans Castorp se afla lângă ușa deschisă care dădea în salonașul de muzică; sta cu spatele la draperie și cu un ziar în mână, pe un scaun așezat, chiar acolo, un scaun în stil *renaissance,* îmbrăcat cu pluș, dacă țineți la asemenea amănunte, cu spătarul înalt și drept, fără rezemători. Tânărul ținea ziarul așa cum se ține un ziar când vrei să-l citești, dar nu-l citea; dimpotrivă, cu capul plecat, asculta acordurile ce ajungeau până la el printre zgomotele conversațiilor, în vreme ce sprâncenele încruntate dovedeau că și acest lucru nu-l făcea decât foarte distrat și gândurile îi rătăceau pe niște căi mai puțin muzicale, rătăceau pe drumurile spinoase ale decepției cășunate de niște întâmplări care-și băteau joc de un tânăr răbdător, la capătul unei lungi așteptări – drumuri pline de revolte amare, încât la un moment dat era cât pe ce să arunce ziarul pe scaunul cel incomod aflat acolo din întâmplare, să treacă pragul primei uși și apoi al ușii din hol și să părăsească această reuniune nereușită pentru a căuta singurătatea înghețată a balconului său, o singurătate în doi: el și Maria Mancini.

— Și vărul dumneavoastră, *monsieur?* întrebă o voce în spatele

său, deasupra capului.

Era o voce fermecătoare în auzul lui predestinat să afle o încântare nemărginită în acest timbru voalat și puțin răgușit – adică era însăși ideea bucuriei împinse până la limitele ei extreme – era vocea care spusese cu ani în urmă: „Cu plăcere. Dar numai să nu-l rupi", o voce irezistibilă, a destinului, și, dacă nu se înșela, întrebase de Joachim.

Lăsă încet ziarul în jos și ridică puțin fața, astfel încât capul nu i se mai sprijinea decât pe vertebra cervicală rezemată de spătarul tare. O clipă închise iar ochii, dar îi redeschise imediat ca să-i înalțe pieziș, mai sus, cât putea ajunge cu privirea din această poziție a capului, uitându-se la întâmplare, undeva în gol. „Bunul Joachim", șopti el în sine, iar chipul lui avea ceva din expresia unui proroc și a unui somnambul. Ar fi dorit să i se mai repete întrebarea, dar nu se petrecu nimic. Deci nici măcar nu mai era sigur dacă ea se mai afla în picioare îndărătul lui, când, după un răstimp destul de lung, privind straniu, răspunse abia șoptit:

— E mort. S-a dus la șes să-și facă serviciul și a murit.

Chiar el își dădu seama că prima vorbă mai accentuată schimbată între ei era cuvântul „mort". Observă în același timp că, nefiind prea familiarizată cu graiul lui, ea alegea niște expresii mult prea uzuale pentru condoleanțe atunci când spuse dindărătul și pe deasupra lui:

— O, ce nenorocire! Păcat, chiar mort și îngropat? De când?

— Demult. L-a luat mama lui cu ea. Îi crescuse o barbă de războinic. S-au tras și trei salve de onoare la înmormântarea lui.

— Le-a meritat. A fost totdeauna brav. Mai brav decât mulți alții, decât anumiți alții.

— Da, era brav. Radamente vorbea mereu de excesul lui de zel. Dar trupul său n-a vrut să țină seamă de nimic. *Rebellio carnis,* spun iezuiții. A avut veșnic o înclinație firească pentru manifestările trupului, dar într-un sens nobil. Trupul său s-a lăsat însă năpădit de dezonoare bătându-și joc de excesul lui de zel. Dar, de altfel, este mai moral să te pierzi pe tine însuți, decât să te aperi.

— Constat că încă mai sunteți un fantezist al filosofiei. Radamente? Cine mai e și ăsta?

— Behrens. Așa-i spune Settembrini.

— A, Settembrini, știu. Este italianul care... Nu era pe gustul meu. Nu era destul de uman (iar vocea ei rosti cuvântul uman cu un accent tărăgănat, nepăsător și cu un fel de lene visătoare). Era orgolios. (Cu accentul pe silaba a doua.) Nu mai e aici? Sunt o proastă. Nu știu ce înseamnă Radamante.

— Ceva umanist. Settembrini nu mai locuiește aici. Am discutat multă filosofie, în ultima vreme, el, Naphta și cu mine.

— Cine-i Naphta?

— Antagonistul lui.

— Dacă este antagonistul lui, aș vrea să-l cunosc. Dar oare nu v-am spus că vărul dumneavoastră va muri dacă va încerca să plece la șes să se facă soldat?

— Da, tu știai.

— Ce v-a apucat așa, deodată?

Urmă o tăcere prelungă. Dar el nu retractă nimic. Aștepta cu vertebra rezemată de spătarul tare, cu o privire de proroc, ca vocea să se audă din nou, întrebându-se iarăși dacă mai era îndărătul lui, temându-se ca muzica vagă ce venea din camera alăturată să nu-i fi acoperit zgomotul pașilor care se îndepărtau. În sfârșit, auzi din nou:

— Și *monsieur* nici măcar nu s-a dus la înmormântarea vărului său?

Răspunse:

— Nu, i-am spus adio aici, înainte de a-l închide definitiv, deoarece începuse să zâmbească. Tu nici nu-ți poți închipui ce rece îi era fruntea.

— Iarăși? Ce este această manieră de a vorbi unei doamne pe care abia o cunoașteți?

— Să vorbesc umanist sau omenește? (Fără voia lui, rosti, la rândul său, acest cuvânt într-un chip tărăgănat și somnoros, aproape ca cineva care se întinde și cască.)

— *Quelle blague!*[155] Ați stat aici tot timpul?

— Da. Am așteptat.

[155] „Ce glumă!" (fr.). (n.tr.)

— Ce?

— Pe tine.

Deasupra capului său izbucni un hohot de râs, scos în același timp cu cuvântul „nebun”!

— Pe mine? Spune mai bine că nu te-ar fi lăsat să pleci.

— Ba nu, Behrens m-ar fi lăsat să plec într-o zi, într-un acces de furie, dar n-ar fi fost decât o falsă plecare. Căci în afară de vechile cicatrice de altădată, din timpul liceului, știi, mai există acolo și o pată proaspătă pe care Behrens a descoperit-o și din pricina căreia am temperatură.

— Mai ai temperatură?

— Da, mereu. Aproape mereu. Cu intermitențe. Dar nu sunt friguri intermitente.

— *Des allusions?*[156]

Tăcu. Încruntă sprâncenele cu un aer întunecat deasupra privirii lui de proroc. După o clipă, întrebă:

— Și tu, unde-ai fost?

O mână lovi spătarul scaunului.

— *Mais c'est un sauvage!*[157] Unde-am fost? Pretutindeni. La Moscova (vocea spuse „Muoscova” cu un accent tărăgănat la fel cu cel pe care-l avusese pronunțând cuvântul „uman”), la Baku, la niște stațiuni termale germane, în Spania…

— O! În Spania. Cum a fost?

— Așa și așa. Se călătorește prost. Oamenii sunt pe jumătate negri. Castilia este stearpă și aspră. Kremlinul este mult mai frumos decât castelul ăla sau decât mănăstirea aia de-acolo, de la poalele muntelui…

— Escurialul.

— Da, castelul lui Filip. Un castel inuman. Mi-a plăcut mult mai mult dansul popular din Catalonia. Sardana acompaniată de cimpoi. Am dansat și eu. Lumea se prindea de mână și dansa roată, întreaga piață era plină de lume. *C'est charmant*[158]. Este

---

[156] „Aluzii?” (fr.). (n.tr.)

[157] „Dar e un sălbatic!” (fr.). (n.tr.)

[158] „Este încântător.” (fr.). (n.tr.)

omenesc. Mi-am cumpărat și o bonetică albastră, așa cum poartă toți bărbații și băieții din popor, e aproape ca un fes, se numește *boina.* O pun când îmi fac cura de odihnă, dar și în alte împrejurări. *Monsieur* își va da părerea dacă-mi stă bine.

— Care *monsieur?*

— Cel care stă pe scaunul ăsta.

— Credeam că *mynheer* Peeperkorn.

— El și-a dat părerea. Spune că-mi stă admirabil.

— A spus asta? Și a rostit fraza până la sfârșit? A terminat fraza în așa fel încât a putut fi înțeles?

— A, mi se pare că sunteți prost-dispus. Am vrea să fim răutăcios, mușcător, încercăm să ne batem joc de oamenii care sunt mai mari și mai buni, și mai umani decât noi înșine, împreună cu… *avec son ami bavard de la Méditerranée, son maître grand parleur…*[159] Însă nu voi îngădui ca în legătură cu prietenii mei…

— Mai păstrezi încă portretul meu interior? o întrerupse el cu un accent melancolic.

Ea râse.

— Trebuie să-l caut; o voi face într-una din zilele astea.

— Pe al tău îl port la mine. Am și o ramă mică pe comodă, unde, în timpul nopții…

Dar nu mai avu vreme să isprăvească fraza. Peeperkorn era în picioare în fața lui. Olandezul își căutase tovarășa de călătorie; intrase pe ușă și se înfipsese în fața scaunului aceluia cu care o văzuse sporovăind – și stătea așa, înalt și rigid ca un turn, atât de aproape de vârful picioarelor lui Hans Castorp încât acesta înțelese că, în ciuda somnolenței sale, sosise vremea să se ridice și să fie politicos. I-a fost destul de greu să se scoale, atât de îngust rămăsese spațiul între ei amândoi – încât, ca să se ridice, se văzu nevoit să facă un pas lateral, astfel că personajele în cauză formară un triunghi, având scaunul așezat la mijloc.

Doamna Chauchat își îndeplini datoria conform convenienței Occidentului civilizat, prezentându-i pe „cei doi domni" unul

[159] „Cu flecarul său prieten mediteraneean, marele său maestru palavragiu…" (fr.). (n.tr.)

altuia. O cunoștință de odinioară, spuse ea referindu-se la Hans Castorp – din timpul unei șederi precedente aici, sus. Făptura domnului Peeperkorn nu avea nevoie de niciun comentariu. Ea îi pronunță doar numele, iar olandezul își îndreptă spre tânăr ochii spălăciți, de sub arabescul cutelor gânditoare ale frunții și tâmplelor, și-i întinse mâna mare al cărei dos era plin de pistrui – „o mână de căpitan, gândi Hans Castorp, dacă nu ții socoteală de sulițele unghiilor". Simțea pentru prima dată efectul imediat al puternicei personalități a lui Peeperkorn („Personalitate" – căci acest cuvânt îți venea automat în minte în prezența lui; era suficient să-l vezi ca să știi dintr-odată ce însemna o personalitate, da, ba încă și mai mult, te încredințai că o personalitate nu putea să aibă altă înfățișare), iar acest sexagenar cu spatele lat, fața roșie și șuvițele de păr albe, cu gura îndurerată și parcă sfâșiată și cu barba care-i atârna lungă și subțire pe vesta de pastor închisă până sus, îl zdrobea sub talpă pe tânărul firav. Însă, făcând abstracție de asta, Peeperkorn era gentilețea întruchipată.

— Domnule, spuse el… negreșit. Nu, îngăduiți-mi… negreșit! În seara aceasta fac cunoștință cu dumneavoastră – cunoștința unui tânăr care inspiră încredere – o fac perfect conștient, domnul meu, cu toate puterile mele, la drept vorbind. Îmi plăceți, domnul meu; eu… vă rog mult! Am lichidat. Sunteți pe gustul meu.

Nu se mai putea obiecta nimic. Gesturile lui studiate erau din cale-afară de evidente. Hans Castorp îi plăcea. Iar Peeperkorn trase din toate acestea niște concluzii pe care le exprimă prin câteva aluzii confirmate cu bunătate de tovarășa lui de călătorie.

— Copilul meu, spuse el… totul e bine. Dar să nu credeți… vă rog mult să nu vă înșelați. Viața este scurtă, iar puterea de a răspunde exigențelor ei nu ni s-a dat decât o singură dată… Acestea sunt realități, copilul meu. Legi. Neînduplecate. Pe scurt, copilul meu, pe scurt și bine. – Făcu un gest expresiv, care te invita să iei o hotărâre lăsând să se înțeleagă că nu-și asumă nicio răspundere în cazul în care, cu toată propunerea lui, s-ar fi luat o hotărâre greșită.

Dar după cât se părea, doamna Chauchat era deprinsă să-i înțeleagă sensul dorințelor. Spuse:

— De ce nu? Poate că mai putem rămâne încă puțin împreună, să jucăm ceva și să bem o sticlă de vin. Ce așteptați? se întoarse ea spre Hans Castorp. Urniți-vă! Doar n-o să rămânem numai noi trei, trebuie să ne înjghebăm un mic cerc. Cine mai este în salon? Invitați pe cine găsiți! Căutați câțiva prieteni de pe balcoane. Noi o să-l invităm pe doctorul Ting-Fu de la masa noastră.

Peeperkorn își frecă satisfăcut mâinile.

— Absolut, spuse el. Perfect. Minunat. Grăbiți-vă, tânărul meu prieten! Ascultați! O să formăm un mic cerc. Vom juca, vom mânca și vom bea. O să simțim, vom fi… Absolut, tinere!

Hans Castorp sui cu ascensorul la etajul doi. Bătu la ușa lui A.K. Ferge care plecă, la rândul lui, să-l caute pe Ferdinand Wehsal și să-l ia pe domnul Albin de pe șezlongul din sala de odihnă de jos. În hol mai găsiră pe procurorul Paravant și pe soții Magnus, iar în salon, pe doamna Stöhr și pe Hermine Kleefeld. Astfel înjghebară o masă mare de joc sub lustra din mijloc, punând de jur împrejur scaune și măsuțe. Cu o privire spălăcită și politicoasă, de sub arabescul frunții concentrate și încrețite, *mynheer* îi salută pe fiecare dintre invitații care se prezentau. Erau doisprezece și se instalară confortabil, Hans Castorp între gazda maiestuoasă și Clavdia Chauchat; apoi căutară niște cărți de joc și niște fise, căci căzuseră cu toții de acord să facă o partidă de *Vingt et un,* și cu felul lui impunător Peeperkorn comandă piticei, pe care o chemaseră imediat, să le aducă vin alb, un Chablis din ’906, trei sticle pentru început, precum și niște dulciuri, adică tot ce se mai putea găsi la ora aceea ca fructe uscate și fursecuri. Felul în care-și frecă mâinile, văzând aceste lucruri delicioase servite imediat, dovedi marea lui satisfacție, iar prin incoerența impozantă a cuvintelor încerca să-și exprime stările sufletești, izbutind foarte bine, în sensul că-i făcu pe toți să simtă ascendența personalității lui. Punea iarăși amândouă mâinile pe antebrațele vecinilor, ridica arătătorul cu unghia ca o suliță, solicita și obținea cu un succes desăvârșit atenția necesară pentru a se admira splendida culoare aurie a vinului din pahare, pentru strugurii de Malaga ce păreau că transpiră de atâta zahăr, cât și pentru un soi de covrigi mici, sărați și presărați cu mac, pe care-i declară divini, sugrumând din

față, printr-un gest peremptoriu și calculat, orice obiecție pe care cineva ar fi cutezat s-o ridice împotriva vorbelor lui energice. A fost primul care a luat asupra sa banca; însă curând o cedă domnului Albin, deoarece, la urma urmei, această chestiune îi strica bucuria de a gusta în voie plăcerea petrecerii.

Era evident că hazardul avea pentru el o importanță secundară. Căci după părerea sa se juca pe nimic, deși chiar la propunerea lui se fixase miza minimă la cincizeci de *Rappen*[160], sumă care pentru cei mai mulți dintre jucători era prea mare; atât procurorul Paravant, cât și doamna Stöhr se congestionau și se îngălbeneau rând pe rând, și în special aceasta din urmă era pradă unor teribile lupte lăuntrice atunci când se punea întrebarea dacă la optsprezece mai trebuie sau nu să cumpere. Și scotea niște țipete asurzitoare când domnul Albin, cu o liniște de om rutinat, îi arunca o carte care, dintr-odată, făcea să i se năruie toate socotelile îndrăznețe, în vreme ce Peeperkorn râdea din toată inima. „Țipați, țipați, *madame!* îi spunea el. Țipătul este un sunet ascuțit, plin de viață, care vine din străfundul… Beți, mai desfătați-vă inima." – Și îi turna vin, mai turna vecinului, își mai turna și lui, comanda alte trei sticle și bea în sănătatea lui Wehsal și a nenorocitei doamne Magnus, deoarece amândoi păreau să aibă o deosebită nevoie să fie înviorați. Vinul, în adevăr, era excelent și coloră la iuțeală chipurile tuturora, cu excepția doctorului Ting-Fu al cărui obraz rămânea de un galben neschimbat, cu pupilele lui de șobolan de un negru de cărbune, și care, cu un noroc orb, risca mize foarte mari. Dar nici ceilalți nu voiră să rămână mai prejos. Astfel, procurorul Paravant, cu privirea tulbure, provocă destinul, punând zece franci pe o carte de deschidere care nu promitea decât foarte puțin, supralicita pălind, și câștigă de două ori miza, întrucât domnul Albin, indus în eroare de un as pe care-l trăsese, ceru dublarea mizelor. Dar asemenea emoții nu erau dintre acelea destinate să se mărginească numai la persoana celui care și le pricinuise. Întregul cerc lua parte la ele, și chiar și domnul Albin – care rivaliza, în privința impasibilității circumspecte, cu crupierii

[160] Monedă divizionară elvețiană. (n.tr.)

cazinoului de la Monte Carlo unde, cum pretindea el, ar fi un client obișnuit – nu-și putea stăpâni decât cu foarte mare greutate înfrigurarea. Hans Castorp de asemenea juca tare; ca și doamna Kleefeld și doamna Chauchat. Apoi trecură la tururi, jucară *Chemin de Fer*, pe urmă *Meine Tante, deine Tante* și ajunseră la primejdioasa *Différence*. Izbucniră strigăte mari de veselie, explozii de disperare, răbufniri de furie și hohote se succedară în valuri, provocate de excitarea pe care norocul capricios îl exercita asupra nervilor, dar și unele și celelalte erau deopotrivă de autentice, serioase – și nu s-ar fi manifestat altfel dacă ar fi fost vorba de întâmplări reale ale vieții.

Cu toate acestea, nu era numai jocul, adică nu jocul era în primul rând acela care determina la toți încordarea nervoasă, înflăcărarea fețelor, dilatarea ochilor strălucitori sau ceea ce s-ar fi putut numi efortul pe care-l făcea micul cerc, cu alte cuvinte starea lui de tensiune dureroasă și de concentrare extremă. În realitate, toate acestea se datorau influenței unui temperament de șef, care se afla printre ei, „personalității" prezente în mijlocul asistenței, lui *mynheer* Peeperkorn, care cu măreațe gesturi ținea frâiele în mână și-i făcea pe toți să se supună vrajei de o oră, urzită de pantomima marelui joc al mimicii și privirii spălăcite de sub cutele monumentale ale frunții, dar și de vorba și stăruința firii sale. Ce spunea? Lucruri foarte confuze, care deveneau și mai tulburi pe măsură ce bea mai mult. Totuși, rămâneai agățat de buzele lui, surâdeai și, cu sprâncenele ridicate a mirare, priveai cercul pe care-l făcea cu policarul și arătătorul, și deasupra căruia celelalte degete se înălțau ca niște sulițe, în vreme ce chipul regesc făcea un efort similar cu vorbirea și, astfel, fără să mai opui nicio rezistență, te lăsai de bunăvoie în prada unui sentiment de supunere ce depășea cu mult măsura unei pasiuni de care, în mod obișnuit, acești oameni nu s-ar fi crezut capabili. Această supunere depășea cu mult puterile unora dintre ei. Oricum, doamnei Magnus i se făcu rău. Era cât pe ce să leșine, dar refuză cu încăpățânare să se retragă în cameră, mulțumindu-se să se întindă numai pe un șezlong, și, după ce se odihni puțin, ținând un șervet ud pe frunte, se întoarse iarăși în mijlocul veselei

societăți.

Peeperkorn susținu că slăbiciunea ei ar avea drept cauză o alimentație neîndestulătoare. Și își sprijini această părere prin mijlocirea unor cuvinte de o incoerență plină de înțeles, subliniate cu arătătorul ridicat. Iar în concluzie dădu de înțeles că trebuie să mănânci, să mănânci în mod regulat, ca să te poți apăra, așa că el comandă ceva cu care să-și reconforteze invitații, adică o mică gustare, ceva carne, sandviciuri, limbă afumată, piept de gâscă, friptură, cârnați și șuncă – cu alte cuvinte tăvi încărcate cu trufandale garnisite cu melcișori de unt, cu ridichi și cu pătrunjel, și care semănau cu niște straturi de flori. Însă cu toate că și de data aceasta se mâncă zdravăn – în ciuda mesei pe care abia o luaseră și a cărei bogății fusese în afara oricărei discuții – *mynheer* Peeperkorn declară după câteva înghițituri că toate noile gustări nu erau decât niște „mofturi" și spuse acest lucru cu o furie care dovedea cât de neprevăzute și de îngrijorătoare puteau fi salturile temperamentului său de stăpân. Ba se înfurie și mai tare când cuiva îi trecu prin minte să ia apărarea aperitivului, și în timp ce capu-i viguros se umfla, izbi cu pumnul în masă, declarând că toate acestea nu erau decât „fleacuri", la care toți amuțiră stingheriți, deoarece, în definitiv, cel care oferea, adică amfitrionul, avea dreptul să aprecieze ceea ce dădea.

Totuși, oricât de ciudat ar putea să pară, această furie se potrivea foarte bine cu fizionomia lui, după cum Hans Castorp trebui s-o recunoască. Nu-l desfigura deloc și nu-l micșora, ba chiar producea un deosebit efect prin bizareria pe care nimeni n-ar fi îndrăznit, nici în forul lui interior, s-o pună pe seama cantităților de vin consumate; păru atât de mare și atât de regesc, încât toți plecară capul și fiecare se feri să mai ia măcar o singură înghițitură din trufandalele de pe farfurii. Doamna Chauchat fu aceea care-și liniști tovarășul de călătorie. Îi mângâie mâna mare de căpitan, care, după lovitura de pumn, se odihnea întinsă pe masă, și-i spuse cu un glas mângâietor că se putea foarte bine comanda altceva, o mâncare caldă, de pildă, dacă dorea și dacă, bineînțeles, mai era posibil să se obțină un asemenea lucru de la bucătarul-șef. „Copila mea, zise el... bine." Și fără niciun efort,

păstrându-și întreaga demnitate, găsi mijlocul să treacă de la furia oarbă la o comportare mai potolită, adică sărută mâna Clavdiei. Nu dorea decât niște omletă pentru el și invitații săi – adică pentru fiecare în parte o omletă bună, cu verdețuri, astfel încât să poată răspunde celor mai legitime exigențe. Dar odată cu comanda trimise la bucătărie și o bancnotă de o sută de franci francezi pentru a determina personalul să se apuce de treabă în ciuda orei întârziate.

De altfel, își recăpătase complet buna-dispoziție când, purtată pe farfurii mari, apăru omleta învăluită de aburi de un galben ca gușa de canar și presărată cu verdețuri, răspândind în cameră o mireasmă caldă și dulceagă de ouă și unt. Toți mâncară zdravăn, împreună cu Peeperkorn și sub supravegherea sa, căci cu vorbe întortocheate și gesturi autoritare îl silea pe fiecare să se bucure foarte atent, ba chiar cu fervoare, de acest dar al lui Dumnezeu. Turnă un rând complet de gin olandez și îi obligă pe toți să bea într-o profundă reculegere această licoare limpede, care împrăștia o aromă sănătoasă de cereale îmbinată cu o ușoară adiere de ienupăr.

Hans Castorp fuma. Fuma și doamna Chauchat niște țigarete cu carton, pe care le scotea dintr-o cutie de lac, rusească, împodobită cu o troică, pe care, pentru a-i fi la îndemână, o pusese pe masă, iar Peeperkorn nu-și oprea vecinii să guste din această plăcere, deși el însuși nu fuma niciodată. Din punctul lui de vedere, dacă reușea să se facă înțeles, consumarea tutunului dezvăluia niște voluptăți prea rafinate, pe care nu le puteai gusta decât în pofida măreției darurilor simple ale vieții, a acestor daruri și exigențe la care sensibilitatea noastră abia dacă poate ajunge.

— Tinere, îi spuse lui Hans Castorp, fascinându-l cu privirea-i spălăcită și cu gestul studiat, tinere… simplitate! Sfânta! Bine, mă-nțelegi. O sticlă cu vin, o farfurie cu ouă aburinde, un alcool de cereale curat și limpede… dacă ni le îndeplinim și ne bucurăm, o dată și bine, și dacă le consumăm până la capăt, în adevăr, ca să atingem o sărutare, atunci satisfacția merge până la… Absolut, domnul meu. Lichidat. Am cunoscut oameni, bărbați și doamne, cocainomani, fumători de hașiș! Morfinomani… Bine, prietene!

Perfect! Treaba lor! Nu trebuie să judecăm și să condamnăm pe nimeni. Dar acești oameni renunțaseră la ceea ce este mai simplu și mare, la ceea ce este născut din Dumnezeu… Lichidat, prietene. Condamnat. Blestemat. Erau complet datori vieții. Da, tinere, dar oare care ți-o fi numele?… Bine, l-am știut, l-am uitat… nu în cocaină, nu în opiu, și nu viciul în sine creează pe vicioși. Păcatul care nu poate fi iertat este…

Se întrerupse. Mare și lat, întors către vecinul lui, păstră o clipă de tăcere strașnic de elocventă care te silea să înțelegi numai din gestul arătătorului ridicat și din expresia gurii lui ciopârțite sub buza inferioară bărbierită, roșie și rănită ușor de o tăietură de brici. Cutele mobile ale frunții pleșuve, împodobită cu văpăi albe, aveau o încruntare dureroasă, ochii mici și spălăciți erau dilatați de ceva ca de o spaimă în adâncul căreia lui Hans Castorp i se păru că vede gândul crimei, al acestui mare păcat, această slăbiciune de neiertat la care el făcuse aluzie și pe care, în tăcere, cu întreaga putere de fascinație răspândită de făptura lui de conducător, îl invita pe interlocutorul său să-i pătrundă întreaga oroare… O spaimă abstractă, se gândi Hans Castorp, dar și ceva ca o teroare personală care-l privea numai pe el însuși, pe acest om cu aspect regesc – așadar, o *teamă,* nu o teamă meschină și redusă, ci aveai impresia că, în clipa aceea, țâșnește din străfundul ființei lui o terorizantă panică, iar Hans Castorp era prea înclinat să aibă cultul respectului – în ciuda tuturor motivelor pe care le-ar fi putut avea să nutrească încă, față de mărețul tovarăș de călătorie al doamnei Chauchat, anumite sentimente ostile – ca să nu fie zguduit de ceea ce observase.

Plecă ochii și clătină din cap în semn de afirmație către ilustrul său vecin, pentru a-i da satisfacția că a fost înțeles.

— Da, este perfect adevărat, răspunse el, după o clipă de reculegere. E posibil să fie un păcat – și un semn de insuficiență – atunci când te complaci în rafinamente fără să fi ajuns încă să guști darurile simple și firești care sunt pe cât de mari, pe atât de sacre. Dacă v-am înțeles bine, aceasta este părerea dumneavoastră, *mynheer* Peeperkorn, și măcar că o asemenea idee nu mi-a trecut niciodată prin minte, pot să vă aprob cu toată

convingerea, din moment ce mi-ați atras atenția asupra ei. De altfel, se întâmplă destul de rar să acordăm tot ce se cuvine acestor binefaceri sănătoase și simple ale vieții. Fără îndoială că oamenii, în marea lor majoritate, sunt prea nepăsători, prea distrați, prea puțin conștiincioși și prea obosiți sufletește pentru a li se dărui complet. Fără îndoială că așa este.

Extraordinarul personaj se arătă încântat.

— Tinere, spuse el... perfect. Vreți să-mi îngăduiți... niciun cuvânt mai mult. Vă rog să beți cu mine, să vă goliți paharul până la fund, și anume braț peste braț. Asta nu înseamnă că vă propun să ne tutuim frățește... adică eram cât pe ce s-o fac, dar m-am gândit că ar fi puțin cam prea devreme. Foarte probabil, o să vă dau voie cât de curând... Aveți încredere! Dar dacă doriți imediat și insistați să...

Hans Castorp se declară de acord cu amânarea sugerată de Peeperkorn.

— Bine, tinere prieten. Bine, camarade! Insuficiență... bine. Bine și înfiorător. Prea puțin conștiincioși... foarte bine. Darurile... nu-i bine. Exigențele! Sfintele, femeiești exigențe ale vieții față de onoarea și forța bărbătească...

Hans Castorp își dădu seama deodată că Peeperkorn era complet beat. Însă chiar și beția lui nu era nici josnică, nici umilitoare. Nu era o stare dezonorantă, ci se confunda cu maiestatea făpturii lui, urzind un fenomen grandios și care poruncea respect. „Și Bacchus la beție, gândi Hans Castorp, se sprijinea de tovarășii lui entuziaști, fără ca prin asta să piardă ceva din esența sa divină, și, în definitiv, faptul important se reducea la a ști cine era beat, o personalitate sau un simplu țesător." Și astfel se păzi până în cel mai ascuns colț al sufletului ca nu cumva să știrbească ceva din respectul datorat acestui tovarăș de călătorie ale cărui gesturi deveniseră moi și a cărui limbă se împleticise.

— Tu, frate, pe care-l tutuiesc... zise Peeperkorn lăsându-și pe spate trupul viguros în prada unei beții depline și mândre, ținându-și brațul întins pe masă, bătând alene cu pumnul strâns ușor – pe care îmi propun să-l numesc... cât mai curând, când chibzuință cea mai grabnică... bine. Lichidat. Viața... tinere... este

o femeie tolănită, cu sânii apropiați și plini, cu burta amplă, netedă și moale între șoldurile mari, cu brațele subțiri, pulpele rotunde și ochii pe jumătate închiși, care cu grandioasa și batjocoritoarea ei aţâţare ne impune patima cea mai fierbinte, patima supremă, încordarea extremă a plăcerii noastre de mascul care sau îi ține piept sau se face de ocară... de ocară, tinere, pricepi tu bine ce înseamnă acest lucru? Sentimentul că ești înfrânt de viață, iată insuficiența care nu merită să fie iertată, pentru care nu trebuie să ai nicio milă și nicio considerație, căci este iremediabilă și blestemată în mod batjocoritor... lichidată, tinere, și vomitată... Rușinea și dezonoarea sunt cuvinte palide pentru această ruină și acest faliment, pentru acest ridicol înfiorător. Este apusul, deznădejdea infernală, sfârșitul lumii...

Pe când vorbea, olandezul își lăsase pe spate tot mai tare trupul puternic, în vreme ce capul regesc i se lăsa pe piept ca și cum era gata să adoarmă. Însă chiar pe ultimul cuvânt rostit își luă avânt și lăsă să-i cadă pe masă, cu o lovitură surdă, pumnul relaxat, așa încât plăpândul Hans Castorp, surescitat de joc, de vin și de alte multe situații ciudate, tresări și-și privi cu un respect înfricoșat atât de copleșitorul tovarăș de masă. „Sfârșitul lumii" – și cât de bine i se potriveau aceste cuvinte! Hans Castorp nu-și mai aducea aminte să le fi auzit rostite vreodată în altă parte decât în timpul orei de religie, și nu era o întâmplare, își zise în sine, căci care om, din câți cunoștea el, intuia *dimensiunile* acestei expresii încântătoare – și era la înălțimea unei asemenea probleme? Fără îndoială că numai mititelul Naphta ar fi putut-o folosi în vreo împrejurare. Însă pe buzele lui ar fi sunat ca o uzurpare și ca o flecăreală, în vreme ce în gura lui Peeperkorn această expresie nimicitoare căpăta întreaga ei putere distructivă, răsuna ca un sunet de trompetă, pe scurt, dezvăluia toată măreția lui biblică. „Dumnezeule – este o personalitate! simți el pentru a suta oară. Am căzut peste o personalitate, care este chiar tovarășul de călătorie al Clavdiei!" La rândul său, Hans Castorp, el însuși destul de amețit, învârtea cu o mână paharul de vin de pe masă și cealaltă mână o ținea în buzunarul hainei, clipind des din cauza fumului țigării pe care o ținea în colțul gurii. Oare n-ar fi trebuit să

tacă după ce preopinentul său autorizat rostise cuvintele nimicitoare? La ce bun să-și mai facă auzită vocea bicisnică? Obișnuit însă, de către educatorii lui democrați, cu un anumit fel de a discuta – amândoi de esență democratică, măcar că unul se împotrivea și nu se recunoștea ca atare – se lăsă antrenat în sensul comentariilor lui sincere și naive. Spuse:

— Observațiile dumneavoastră, *mynheer* Peeperkorn (ce expresie mai este și asta: observații! Dar se pot face oare „observații" asupra sfârșitului lumii?), mi-au îmboldit gândurile să revină la concluzia asupra căreia am căzut de acord adineauri, în legătură cu viciul care este o jignire adusă darurilor simple și, cum spuneați, sfinte ale vieții, sau, cum aș prefera eu să spun, darurile clasice ale vieții, darurile de dimensiune, ca să zic așa, și să preferi în locul lor rafinamentele tardive și sumbre, în mrejele cărora unii se „înrobesc", așa cum s-a exprimat cineva dintre noi, în vreme ce alții se „consacră", iar alții aduc „sacrificii". Dar mie mi se pare că putem găsi scuza viciului în el însuși – și vă cer iertare că am o fire predispusă să găsească tuturora o scuză, deși sunt perfect conștient că nici scuza nu are dimensiuni – deci scuza viciului e bazată tocmai pe faptul că izvorăște dintr-o insuficiență, cum v-ați pronunțat. Ați spus despre teroarea insuficienței lucruri de o asemenea dimensiune încât, după cum vedeți, sunt profund uluit. Dar cred că omul vicios nu este deloc nesimțitor față de această teroare, ci, dimpotrivă, îi recunoaște întreaga putere, întrucât tocmai slăbiciunile sensibilității lui în fața darurilor clasice ale vieții îl împing spre viciu, ceea ce nu este și n-are nevoie să fie o jignire adusă vieții, deoarece o asemenea stare poate să fie considerată tot atât de bine și ca un omagiu adus vieții, căci, în definitiv, rafinamentele sunt și ele mijloace de beție și de exaltare, adică niște *stimulanții,* cum se spune, niște sprijinitoare și reconfortante ale sensibilității, astfel că tot viața este, oricum ar fi, scopul și sensul lor, adică dragostea de sensibilitate, nevoia de a remedia insuficiența acestei… Mă gândesc…

Ce tot îndrugă el acolo? Nu era oare destulă obrăznicie democratică în expresia „cineva dintre noi", atunci când se vorbea de personalitate și de persoana lui? Sau avea curajul să se arate atât

de impertinent, bazându-se pe unele fapte din trecut care aruncau o lumină îndoielnică asupra anumitor drepturi de proprietate? Ce-i trăsnise prin cap ca pe deasupra să se și angajeze într-o analiză la fel de impertinentă asupra „viciului"? Acum trebuia să încerce să iasă din încurcătură; căci era limpede că dezlănțuise o furtună.

În vreme ce invitatul său vorbea, *mynheer* Peeperkorn rămăsese tot trântit pe spate, cu capul lăsat pe piept, așa încât nu puteai fi sigur dacă vorbele lui Hans Castorp ajungeau până în conștiința lui. Dar, încetul cu încetul, și în timp ce tânărul se zăpăcea din ce în ce mai tare, el începea să se îndrepte, ridicându-se tot mai sus, tot mai înalt, în întreaga lui măreție, pe când capul său maiestuos se umfla și se roșea odată cu arabescurile frunții care se ridicau și se încordau, iar ochii i se dilatau, încărcați de o amenințare spălăcită. Accesul de furie pe care-l avusese mai adineauri urma să fie, pe lângă cel care se vestea, un mic capriciu de moment. Buza inferioară a lui *mynheer* Peeperkorn se lipise strâns, cu o expresie de teribilă mânie, de buza superioară, în așa fel încât colțurile gurii îi căzură, bărbia fu împinsă înainte, iar brațul drept i se ridică încet de pe masă până la înălțimea capului și dincolo de el, strângând pumnul, luând un elan grandios ca să-l distrugă dintr-o singură lovitură pe acest democrat guraliv care – înspăimântat și în același timp înveselit într-un mod destul de frivol de imaginea unei mâini regale și expresive, desfășurată în fața lui – cu greu reușea să-și ascundă teama și dorința de a o lua la goană. Luându-i-o înainte, spuse pripit:

— Evident, m-am exprimat destul de confuz. Toate acestea sunt o chestiune dimensională, nimic mai mult. Nu poți numi viciu ceea ce are dimensiune. Viciul nu are niciodată dimensiuni. Nici rafinamentele nu au. Dar de când e lumea, omul dornic de senzații mari a dispus de mijlocul de a se îmbăta și a se entuziasma, fapt care constituie prin el însuși unul dintre darurile clasice ale vieții, căci are caracterul simplicității și al sfințeniei, un remediu de dimensiune grandioasă, dacă mă pot exprima astfel, adică vinul, un dar divin făcut oamenilor, așa cum au mai spus-o vechile popoare umaniste, prin urmare, invenția filantropică a unui zeu de care este oarecum legată civilizația, dați-mi voie s-o reamintesc.

Căci, oare nu se spune că datorită artei de-a planta vița-de-vie și de-a stoarce strugurii, omul a ieșit din starea lui de barbarie și a cucerit civilizația? Ba încă și astăzi popoarele la care crește vița-de-vie sunt socotite – sau, oricum, ele cred astfel – ca fiind mai civilizate decât acelea la care nu crește deloc, cum este cazul cimerienilor, ceea ce merită desigur să fie subliniat. Și de aici putem deduce că civilizația nu este deloc o chestiune de înțelepciune, de clarviziune sau de elocvență, ci mai curând de entuziasm, de beție și de desfătare. Nu credeți și dumneavoastră la fel, dacă-mi îngăduiți să pun această întrebare?

Un ștrengar acest Hans Castorp! Sau, cum se exprimase domnul Settembrini cu finețe de scriitor, un „mucalit". Imprudent și chiar obraznic în raporturile lui cu personalitățile – dar nu mai puțin abil atunci când era vorba să iasă din încurcătură. Mai întâi de toate, în situația cea mai periculoasă, fiind silit să improvizeze, izbutise cu multă eleganță să salveze onoarea băuturii, iar după aceea, ca din întâmplare, vorbise despre „civilizație", cu care atitudinea înspăimântătoare și primitivă a lui *mynheer* Peeperkorn nu părea să mai aibă vreo legătură, și, în sfârșit, combătuse această comportare, făcând-o să apară nepotrivită, ba punându-i chiar și o întrebare celui care și-o asumase într-un chip atât de măreț, dar la care era cu neputință să răspunzi ridicând amenințător pumnul. În adevăr, olandezul își potoli gestul de mânie antediluviană; încetul cu încetul brațul i se apropie de masă, capul se dezumflă, iar pe chip i se putu citi: „Ai noroc!" întrucât nu mai era amenințător decât în mod condițional și retrospectiv, astfel că furtuna se împrăștie și, în plus, doamna Chauchat se amestecă în conversație, atrăgând atenția tovarășului ei de călătorie asupra faptului că ceilalți comeseni își pierduseră buna-dispoziție.

— Dragă prietene, îți neglijezi invitații, îi spuse ea în franțuzește. Te lași absorbit în mod prea exclusiv de acest domn, cu care ai, fără îndoială, chestiuni importante de tranșat. Dar între timp jocul aproape că a încetat și mă tem că lumea se plictisește. Vrei să încheiem serata?

Peeperkorn se întoarse imediat către comeseni. Era adevărat:

demoralizarea, letargia, lâncezeala puseseră stăpânire pe toți; invitații se ocupau cu fleacuri, ca niște școlari fără supraveghere. Unii erau pe punctul să adoarmă. Peeperkorn reînsfăcă frâiele pe care le lăsase la voia întâmplării. „Doamnelor și domnilor", strigă el, cu arătătorul ridicat – iar degetul ascuțit era ca o sabie care făcea un semnal sau ca un drapel, iar chemarea suna asemenea cu: „Cine nu-i laș, să mă urmeze!" rostită de conducătorul care stăvilește un moment de derută ivit într-o bătălie. Deci intervenția personalității lui îi reînsufleți imediat pe toți. Se scuturară, se îndreptară în scaune, figurile obosite se înviorară și răspunseră dând aprobator din cap, surâzând privirii spălăcite a amfitrionului puternic, privire ivită de sub liniile contorsionate ale frunții lui de idol. Îi fascina și-i îndemna să-și facă datoria mai departe, unind vârful arătătorului cu acela al policarului și ridicând drept celelalte trei degete cu unghiile ascuțite. Întinse mâna de căpitan, cu un gest protector, ca și cum ar fi stăvilit un talaz, iar de pe buzele-i cu înfățișare de sfâșiere dureroasă țâșniră niște cuvinte a căror confuzie sacadată avu cea mai puternică influență asupra inimilor mulțumită numai faptului că erau sprijinite de personalitatea lui.

— Domnilor și doamnelor… bine. Carnea, doamnelor și domnilor, s-a dovedit încă o dată… Lichidat. Nu… îngăduiți-mi… „neputincioasă", așa stă scris în Scriptură. „Neputincioasă", adică este înclinată să se sustragă exigențelor… Dar eu fac apel la dumneavoastră, onorată adunare… Pe scurt, ei bine, doamnelor și domnilor, fac *a-pel.* Îmi veți spune: somnul. Bine, doamnelor și domnilor, perfect, minunat. Îmi place și cinstesc somnul. Îi slăvesc voluptatea adâncă, dulce și desfătătoare. Somnul se numără – cum spuneai, tinere? – printre darurile clasice ale vieții, printre primele, dacă nu e chiar primul, doamnelor și domnilor, primul și cel mai bun. Dar vă rog să vă reamintiți: Ghetsimani! „Îl luă cu el pe Petru și pe cei doi fii ai lui Zevedeu. Și le spuse: «Stați aici și vegheați cu mine»." Vă reamintiți? „Și veni la ei și-i găsi dormind, și spuse către Petru: «Oare nu poți veghea un ceas cu mine?»" Intens, doamnelor și domnilor. Pătrunzător. Emoționant. „Și veni, dar îi găsi dormind, și ochii lor erau plini de somn. Și spuse către ei: «Vai! vreți să dormiți și să vă odihniți? Iată, a venit ceasul…»" Doamnelor și

domnilor: tulburător, sfâșietor.

În adevăr, înmărmuriseră cu toții, simțindu-se mișcați până în adâncul sufletului. Iar el își împreunase mâinile pe piept, peste barba îngustă, și-și aplecase capul într-o parte. Privirea spălăcită aproape că se stinsese în vreme ce tristețea singuratică și mortală îi apăruse pe buze. Doamna Stöhr izbucni în hohote de plâns. Doamna Magnus scoase un suspin adânc. Procurorul se văzu obligat în calitate de delegat, oarecum delegat al societății, să spună în șoaptă câteva vorbe cinstitului amfitrion, pentru a-l asigura de devotamentul tuturor. Că la mijloc trebuie că era o mică eroare. Toți se simțeau proaspeți și vioi, veseli și bucuroși, alături de el, din toată inima. Era o seară de sărbătoare atât de frumoasă, atât de extraordinară – pe care o înțelegeau și o simțeau cu toții, și nimeni nu se gândea, deocamdată, să se folosească de acest bun al vieții care este somnul. *Mynheer* Peeperkorn putea să conteze pe invitații lui, pe fiecare dintre ei.

— Perfect! Minunat! strigă Peeperkorn și să îndreptă.

Mâinile i se despărțiră, se înălțară, deschizându-se, întinse și drepte, cu palmele întoarse în afară, ca pentru o rugă păgână. Măreața lui fizionomie, care cu o clipă mai înainte fusese însuflețită de o durere gotică, înflorea acum luxuriantă și senină; ba în obraji îi apăru chiar o gropiță de sibarit. „Iată, a venit ceasul” – Ceru lista, își puse pince-nez-ul peste ale cărui rame de corn i se înălța fruntea și comandă șampanie, trei sticle de „Mumm & Co., Cordon Rouge, très sec”; în plus niște *petits fours* delicioase, prăjiturile în formă de cornet, glazurate cu zahăr colorat, făcute din aluatul cel mai fin, umplute cu cremă de ciocolată și de fistic, și servite pe șervețele de hârtie dantelată. Doamna Stöhr își lingea degetele. Domnul Albin dezlegă cu o indiferență de cunoscător primul dop cu forma lui de ciupercă, din cușca de sârmă și din gulerul aurit, iar cu o pocnitură de pistol de copil, îi dădu drumul să sară până în tavan, apoi, conform tradiției elegante, înfășură sticla cu un șervet ca să toarne în pahare. Spuma nobilă stropi fața de masă. Ciocniră cupele, goliră pe nerăsuflate primul pahar, și își electrizară stomacurile cu această băutură înțepătoare, înghețată și parfumată. Ochii scânteiau. Întrerupseră jocul fără să

mai considere necesar să ridice de pe masă cărțile și banii. Și astfel întreaga societate se lăsă în voia unei delicioase lenevii, continuând o sporovăială fără cap și fără coadă – ale cărei elemente erau procurate fiecăruia de o anumită exaltare a sensibilității – pe teme și subiecte care la prima lor înfățișare făgăduiau frumusețe supremă, dar care pe parcurs se încurcau printre cuvinte și degenerau într-un fel de zumzăială intermitentă și lâncedă, pe jumătate indiscretă și pe jumătate de neînțeles, care l-ar fi uluit pe orice om cu sânge-rece survenit pe neașteptate, însă pe care cei interesați o suportau fără greutate, deoarece toți se lăsau legănați de aceeași stare de iresponsabilitate. Chiar și doamnei Magnus i se înroșiseră urechile și mărturisea că simte cum o cotropește viața, ceea ce nu păru că-l entuziasmează prea mult pe domnul Magnus. Hermine Kleefeld se rezemase de umărul domnului Albin și întindea mereu cupa să i se mai toarne. Peeperkorn, dirijând orgia cu gesturile lui ascuțite și rafinate, avea grijă de aprovizionare, de reîmprospătarea rezervelor. După șampanie comandă un rând de cești duble cu cafea mocca, însoțite iarăși și de „pâine", dar și de lichioruri dulci, *apricot brandy, chartreuse,* cremă de vanilie și *maraschino,* pentru doamne. După aceea comandă fileuri de pește marinat și bere, și, în sfârșit, ceai, veritabil ceai chinezesc, precum și ceai de mușețel, pentru cei care fie că nu doreau să rămână la șampanie sau la lichioruri, fie că preferau să se întoarcă la un vin serios, ca *mynheer* însuși care, după miezul nopții, revenise împreună cu doamna Chauchat și Hans Castorp la un vin roșu elvețian, ușor și spumos, din care golea cu sete veritabilă pahar după pahar.

La ora unu ospățul încă mai dura, prelungit pe de o parte de o beție de plumb, pe de altă parte de o stranie voluptate de a pierde astfel odihna nopții și, în sfârșit, și din cauza efectului personalității lui Peeperkorn – și mai ales ca să nu urmeze pilda Sfântului Petru și a celorlalți apostoli, nimeni nevrând să se facă vinovat de o astfel de slăbiciune. Dar, vorbind într-un mod mai general, femeile păreau mai puțin primejduite în această privință. Căci, în vreme ce bărbații, congestionați sau palizi, își întindeau picioarele și-și umflau obrajii, bând din ce în ce mai rar și oarecum

într-un mod cu totul automat, femeile, dimpotrivă, se dovedeau mai viguroase. Hermine Kleefeld, cu coatele goale sprijinite de masă și cu obrajii în palme, își dezvelea albeața dinților râzând de Ting-Fu care chicotea, pe când doamna Stöhr, cu bărbia lipită de gât, flirta peste umăr, silindu-se să-l țină treaz pe procuror. Doamna Magnus ajunsese să se așeze pe genunchii domnului Albin și-l trăgea de lobii urechilor, ceea ce se părea că-l liniștește mai curând pe domnul Magnus. Rugat să povestească aventura sa cu șocul pleural, Anton Karlovici Ferge se bâlbâi în așa hal, încât se văzu silit să mărturisească cinstit că-i este cu neputință, fapt care-i hotărî pe ceilalți să se apuce iar de băut. Deodată, Wehsal începu să plângă în hohote, iar lacrimile îi izvorau din adâncul suferinței pe care nu putea s-o comunice semenilor lui, fiindcă-i lipseau cuvintele potrivite, dar a fost repede liniștit – din punct de vedere sufletesc – și repus pe picioare, cu cafea și coniac; însă scâncelile lui abia murmurate, ca și lacrimile ce-i picurau pe piept de pe bărbia încrețită treziră interesul lui Peeperkorn care, cu arătătorul ridicat și încruntându-și arabescul sprâncenelor, atrase atenția tuturor asupra stării lui Wehsal.

— Aceasta este… spuse el. Iată ceea ce, totuși, este… Nu, îngăduiți-mi: sfânt! Șterge-ți bărbia, copilaș, ia șervetul meu! Sau mai degrabă nu, lasă-l! El însuși renunță! Doamnelor și domnilor… sfânt! Sfânt în toate sensurile, în cel creștin, ca și în cel păgân. Un fenomen originar! Un fenomen dintre primele… dintre cele mai mari… Nu, nu, asta este…

Toate cuvintele lămuritoare cu care își însoți intervenția, ca și gesturile viguroase și precise, deși puțin cam caraghioase, erau urzite pe tema primelor propoziții „aceasta este”, „iată ceea ce, totuși, este”. Și avea un fel al lui să unească arătătorul îndoit cu policarul, formând astfel un cerc pe care-l ținea deasupra urechii și-și întorcea pieziș capul cu un aer ironic, ceea ce isca niște sentimente asemănătoare cu cele pe care le-ar fi iscat un preot venerabil al unui cult ciudat, când, lepădându-și haina sacerdotală, ar fi începe put să danseze cu o grație stranie în fața altarului de sacrificiu. Apoi, întinzându-se pe scaun cât putu într-o atitudine grandioasă și înghesuind scaunul vecin, îi sili pe toți,

spre marea lor uluire, să se cufunde împreună cu el într-o evocare foarte vie și emoționantă a dimineții, a unei dimineți de iarnă geroasă și neguroasă, când lumina gălbuie a lămpii de la căpătâi se reflecta în geamul ferestrei prin care se văd afară ramurile desfrunzite în ceața înghețată și matinală, aspră ca un croncănit de corb... După multe aluzii evocatoare, izbuti să redea atât de puternic această apariție înfrigurată a zilei, încât toți se pomeniră tremurând, cu atât mai mult cu cât descrise și apa înghețată pe care o lași dis-de-dimineață să ți se prelingă din burete pe ceafă, și pe care o numim purificatoare. Nu era decât o digresiune, o instruire exemplară ce atrăgea atenția asupra lucrurilor vieții, o improvizație fantastică imediat părăsită pentru a se întoarce cu o insistență sentimentală la această oră din noapte care se scurgea într-o atmosferă de sărbătoare. Se arătă îndrăgostit de întregul anturaj feminin, fără alegere, fără preferință și fără să acorde nici cea mai mică atenție nimănui. Făcu piticei asemenea declarații, încât chipul prea mare și bătrânicios al făpturii slute se boți într-un rânjet hidos, spuse doamnei Stöhr niște amabilități de un asemenea calibru încât femeia aceasta, vulgară din naștere, se apucă să-și fâțâie umerii și mai tare decât de obicei, fandosindu-se cu niște aere afectate împinse până la nesimțire, o rugă pe Hermine Kleefeld să-l sărute pe gura lui mare și sfârtecată, și cochetă chiar și cu nefericita doamnă Magnus, toate acestea făcându-le în pofida devotamentului duios față de tovarășa lui de călătorie, căreia îi ducea mereu mâna la buze, cu o fervoare galantă. Spuse:

— Vinul... femeile... Aceasta este totuși... îngăduiți-mi... sfârșitul lumii... Ghetsimani...

Cam pe la ora două se zvoni că „bătrânul” – așadar, consilierul aulic Behrens – se apropie în marș forțat de saloane. Panica izbucni imediat printre invitații obosiți. Scaunele și gălețile cu gheață se răsturnară și toți o luară la fugă prin bibliotecă. Peeperkorn, cuprins de o furie regească, văzând că i s-a destrămat atât de brusc sărbătoarea plină de vitalitate, bătu cu pumnul în masă și-i califică pe fugari drept niște „sclavi fricoși”. Însă Hans Castorp și doamna Chauchat izbutiră, totuși, să-l liniștească într-o

oarecare măsură, făcându-l să înțeleagă că această petrecere, care durase aproape șase ore, trebuia, oricum, să se termine, iar el se mai simți înduplecat și de îndemnul „sfintei desfătări a somnului” și consimți să se lase dus la culcare.

— Ajută-mă, copila mea! Ajută-mă și tu, tinere! le spuse el doamnei Chauchat și lui Hans Castorp.

Așadar, când se sculă de pe scaun pentru a porni să se odihnească, amândoi îi sprijiniră trupul greu, îi dădură brațul și, agățat astfel de ei în stânga și în dreapta, porni cu pași mari și capul puternic lăsat pe un umăr, trăgând după sine, din pricina pașilor legănați, când pe unul, când pe altul din sprijinitori. În fond, era un lux regesc cel pe care și-l îngăduia, lăsându-se călăuzit și susținut în felul acesta. Dacă, în adevăr, ar fi fost nevoie, ar fi putut merge și singur – însă disprețuia acest efort, care putea cel mult să însemne că înțelegea să-și ascundă beția, pe când el nu numai că nu se rușina, ba încă se mai și complăcea cu o măreție superbă și se distra deopotrivă de regește să-i împingă, împleticindu-se, când la dreapta, când la stânga, pe cei doi care-l conduceau atât de îndatoritor, și chiar el le spuse pe când mergea:

— Copiii mei… Prostii… firește, nu-i absolut nimic… Dacă această clipă… Ar trebui să vedeți… Ridicol.

— Ridicol! confirmă Hans Castorp. Fără nicio îndoială! Să consacri darului clasic al vieții ceea ce i se cuvine și să te îmbeteșugești fără rușine, în cinstea lui. Ba, dimpotrivă, cu toată seriozitatea… și eu sunt amețit, însă cu toate acestea și cu toată pretinsa mea beție, sunt perfect conștient că am excepționala onoare de a conduce la culcare o personalitate neobișnuită, dar asupra mea efectul beției este atât de slab, încât sub aspectul formei nici nu suportă comparație.

— Bine, mic flecar ce-mi ești, îi spuse Peeperkorn și, împleticindu-se, îl împinse spre rampa scării, trăgând-o după el și pe doamna Chauchat.

Era limpede ca ziua că știrea despre venirea consilierului aulic nu fusese decât o alarmă falsă. Poate că o răspândise chiar pitica obosită, ca să pună capăt petrecerii. În această situație, Peeperkorn se opri și vru să se întoarcă să bea mai departe; însă

cei doi care îl întovărășeau îl sfătuiră să renunțe și să se lase dus.

Valetul malaiez, omulețul cu cravata albă și cu ciorapi negri de mătase, își aștepta stăpânul pe coridor, în fața ușii apartamentului, și îl întâmpină salutându-l, adică punându-și o mână pe piept.

— Sărutați-vă! porunci Peeperkorn. Tinere, pentru încheiere, sărut-o pe frunte pe această încântătoare femeie, îi spuse el lui Hans Castorp. Nu va vedea în asta niciun neajuns și-ți va restitui sărutul. Faceți-o în sănătatea și cu îngăduința mea, spuse el.

Însă Hans Castorp se împotrivi.

— Nu, Maiestatea Voastră. Iertați-mă, dar asta nu se poate.

Peeperkorn, sprijinit de valetul său, își încruntă arabescurile sprâncenelor și vru să știe pentru ce nu se poate.

— Pentru că nu pot să fac schimb de sărutări pe frunte cu tovarășa dumneavoastră de călătorie, spuse Hans Castorp. Vă urez noapte bună! Nu, din toate punctele de vedere ar fi o curată prostie!

Și cum doamna Chauchat se îndrepta spre ușa camerei sale, Peeperkorn îl lăsă și pe tânărul recalcitrant să se îndepărteze, urmărindu-i totuși cu privirea și sprâncenele încruntate o clipă, peste umărul lui și al malaiezului, surprins de această neascultare pe care firea lui de suveran nu era obișnuită s-o întâlnească.

Mynheer Peeperkorn
(în continuare)

Mynheer Peeperkorn continuă să stea la sanatoriul Berghof tot timpul acestei ierni – adică lunile câte mai rămăseseră – până în primăvară, astfel că până la sfârșit mai făcu și o excursie memorabilă (la care luară parte, de asemenea, și Settembrini, și Naphta), în valea Fluela, la cascadă… Așadar, până la sfârșit? Prin urmare, după aceea n-a mai rămas multă vreme aici? Nu, nu prea multă vreme. A plecat, deci? – Da și nu. – Da și nu? Vă rog să nu faceți pe misteriosul! – Bine, vom ști să ne păstrăm calmul. Și

locotenentul Ziemssen a murit, fără să mai pomenim de ațâți alți dansatori ai morții, mai puțin onorabili! Deci confuzul Peeperkorn a fost secerat de frigurile tropicale maligne? – Nu, nu chiar de ele; dar de ce atâta nerăbdare? Există o *condiție impusă* vieții și povestirii, care cere ca totul să nu se întâmple dintr-odată, și se cuvine oricum să respectăm, ca pe niște daruri divine, formele cunoașterii omenești! Să dăm timpului cel puțin onorurile pe care natura povestirii noastre ne îngăduie să i le dăm! Lucrurile nu merg, este adevărat, într-un mod foarte precipitat, sau, dacă această expresie pare cumva exagerată, am putea spune că înaintăm destul de binișor! Un vârf mic de ac ne măsoară timpul și se învârtește ca și cum ar măsura secundele, pe când, în realitate și de fiecare dată, el trece indiferent și fără să se oprească la punctul culminant, indicând numai Dumnezeu știe ce. Ceea ce este sigur e faptul că sunt ani de când ne aflăm aici, sus, că ne simțim cuprinși ca de un fel de amețeală, că trăim un vis artificial fără opiu sau hașiș, că instanța supremă a moravurilor ne va condamna – și tocmai de aceea opunem cu bună știință, multă luciditate și ascuțime logică acestei teribile înnegurări. Și oricine va recunoaște că nu din întâmplare ne-am înconjurat de niște minți ca ale domnilor Naphta și Settembrini, în loc să ne mărginim numai la niște Peeperkorni începătoșați – dar lucrul acesta ne silește, este adevărat, la o comparație care se întoarce, din multe puncte de vedere și în special sub raportul *dimensiunii,* în avantajul acestui personaj apărut atât de târziu în povestirea noastră. Stând întins pe balcon, Hans Castorp recunoștea în sine și se vedea silit să-și mărturisească fără ocol că ambii educatori ultraorganizați sufletește, care-și împărțiseră între ei bietul lui suflet, căpătau dimensiuni reduse fără putință de tăgăduire în prezența lui Pieter Peeperkorn, așa cum, de altfel, acesta din urmă o și remarcase cu o condescendență batjocoritoare, considerându-i drept niște „flecari mărunți”, fapt care pe Hans Castorp îl ispitea să-i califice la fel și să se socotească foarte fericit că pedagogia ermetică îl pusese în contact cu o personalitate atât de puternică.

Faptul că această personalitate apăruse în calitate de tovarăș de călătorie al Clavdei Chauchat și că, prin urmare, constituia un

obstacol uriaș, era o chestiune cu totul aparte și care nu-l tulbura pe Hans Castorp în judecățile lui de valoare. Și repetăm că nu se lăsă abătut din calea stimei sincere și a simpatiei lui – câteodată cam îndrăzneață față de un om de o asemenea dimensiune – numai pentru motivul că ținea pungă comună cu femeia de la care Hans Castorp împrumutase un creion în noaptea Carnavalului. O asemenea comportare nu se potrivea cu firea lui, și spunând asta admitem de bunăvoie că nu numai o singură persoană sau chiar mai multe dintre cititorii noștri vor fi jignite de o asemenea „lipsă de temperament" – că ar fi preferabil ca Hans Castorp să-l fi urât și să-l fi ocolit pe Peeperkorn și că, în forul lui interior, să nu fi vorbit despre el decât ca despre un bătrân imbecil și un bețiv care vorbea aiurea, în loc să-l viziteze atunci când cădea la pat din cauza frigurilor intermitente, să se așeze la căpătâiul lui și să sporovăiască împreună cu el – această expresie, firește, neaplicându-se decât cuvintelor lui Hans Castorp, nu și măreților efuziuni ale lui Peeperkorn – și să se lase influențat de prezența acestei personalități, deci să fie dominat de curiozitatea unui călător care vrea să se instruiască. Asta era comportarea lui, iar noi relatăm faptul indiferent dacă riscăm în vreun fel ca cineva să-și aducă aminte cu acest prilej de Ferdinand Wehsal, care ducea pardesiul lui Hans Castorp. Însă această amintire nu dovedește nimic. Eroul nostru nu era un Wehsal. Dar nici profunzimile sufletești nu erau în firea lui. În definitiv, nu era deloc „erou", adică nu femeia era cea care-i determina raporturile cu ceea ce este masculin. Credincioși principiului nostru de a nu-l face nici mai bun și nici mai rău decât era, constatăm că refuza în mod simplu – nu în mod conștient și expres, ci în mod naiv – să se lase abătut din cale de anumite considerente romanești în legătură cu drepturile pe care i le-ar fi acordat propriul sex sau să renunțe la avantajele sufletești pe care le avea de pe urma legăturilor cu un asemenea om. Acest lucru poate displăcea femeilor – și nu ne înșelăm spunând că însăși doamna Chauchat se enerva independent de voința ei; acest lucru îl presupunem bazându-ne pe anumite comentarii caustice care-i scăpară în diferite împrejurări, dar poate tocmai aceasta era calitatea care făcea din el

un subiect atât de potrivit pentru disputele dintre pedagogi.

Pieter Peeperkorn era adesea bolnav – și nimeni nu va fi mirat să afle că se îmbolnăvise chiar a doua zi după seara închinată jocului de cărți și șampaniei. De altfel, aproape toți invitații la acea petrecere prelungită și obositoare erau într-un hal fără hal, inclusiv Hans Castorp care avea o durere groaznică de cap, ceea ce nu-l împiedică să facă o vizită amfitrionului său din ajun: așadar, se anunță la Peeperkorn prin malaiezul pe care-l găsi pe coridorul primului etaj și fu poftit să intre.

Pătrunse în dormitorul cu două paturi al olandezului printr-un salon care-l despărțea de salonul doamnei Chauchat și constată că se deosebea de tipul obișnuit al camerelor de la Berghof atât prin dimensiuni, cât și prin eleganță și confort. Erau acolo fotolii îmbrăcate în mătase și măsuțe cu picioare răsucite; un covor gros acoperea dușumeaua, iar paturile nu se prezentau nici ele în genul obișnuitelor paturi predestinate morții, ci erau chiar grandioase: adică din lemn de cireș lustruit, cu ornamente de aramă și cu un singur polog comun – fără perdele – și numai cu un mic baldachin care le îngemăna și le ocrotea.

Peeperkorn stătea întins pe unul dintre cele două paturi, iar cuvertura de mătase roșie era plină de cărți, scrisori, și ziare, pe când el citea cu ochelarii pe nas ziarul *Telegraaf*. Pe scaun, lângă pat, era așezată o tavă pentru cafea, iar pe noptieră, alături de produsele farmaceutice, se găsea o sticlă cu vin roșu pe jumătate goală – vinul ușor și spumos de aseară. Spre discreta uimire a lui Hans Castorp, olandezul nu purta cămașa de pânză albă, ci una de lână cu mâneci lungi, fără guler răsfrânt, răscroită în jurul gâtului, închisă cu nasturi la manșete și care se lipea de umerii lați și de pieptul puternic al bătrânului: grandoarea omenească a capului său așezat pe pernă era și mai mărită, exaltată dincolo de sfera burgheză, de acea îmbrăcăminte care dădea chipului un caracter pe de o parte popular și proletar, pe de alta etern și sculptural.

— Negreșit, tinere, spuse el apucând de partea de sus a ramei ochelarii de corn și punându-i alături. Vă rog insistent… nicidecum.

Dimpotrivă. Iar Hans Castorp se așeză lângă el, ascunzându-și efuziunea compătimitoare – nu era oare mai curând o adevărată admirație la care-l silea nepărtinirea lui, sub forma unei flecăreli prietenești și însuflețite? – pe care Peeperkorn o seconda cu o nepăsare grandioasă și cu o gesticulație insistentă. Nu arăta deloc bine, părea galben și foarte suferind. Spre dimineață avusese o criză puternică de friguri, iar oboseala care survenise se combina cu urmările chefului.

— Ieri am făcut-o cam lată, spuse el. Nu, dă-mi voie… grav și rău! Sunteți încă… bine, asta n-are importanță… Dar la vârsta mea și într-o stare atât de amenințătoare… Copila mea, se întoarse el cu o severitate duioasă, însă hotărâtă, spre doamna Chauchat care tocmai intra, venind din salon, acum totul e bine, dar ți-o repet că ar fi fost mai bine să fim mai atenți, că ar fi trebuit să mă împiedicați…

Ceva ca o furtună de mânie regească se prevestea în trăsăturile chipului și în vocea lui. Era însă suficient să-ți închipui furtuna care ar fi izbucnit dacă ai fi încercat în mod serios să-l oprești să bea, pentru a măsura toată nebunia și nedreptatea reproșului. Însă asemenea inconsecvențe făceau parte, fără îndoială, din însăși structura măreției lui. De aceea, tovarășa sa de călătorie nu le dădu nicio atenție, salutându-l pe Hans Castorp care se sculase în picioare – și, de altfel, nici nu-i întinse mâna, ci doar îl invită cu un surâs și câteva semne din cap să stea jos, „mai cu seamă" să nu se deranjeze, să nu se întrerupă „în niciun fel", din tête-à-tête-ul cu *mynheer* Peeperkorn… Se îndeletnici prin cameră cu fel de fel de lucruri și dădu dispoziție feciorului să ridice tava de la dejun, dispăru o clipă și reapăru în vârful picioarelor, ca să ia parte, în trecere, la conversație – ba, dacă vrem să redăm impresia vagă a lui Hans Castorp, chiar pentru a o supraveghea puțin. Firește! Putuse să se reîntoarcă la Berghof în tovărășia unei personalități de mari dimensiuni, dar de-ndată ce acela care o așteptase aici atât timp arăta tot respectul cuvenit acestei personalități, de la bărbat la bărbat, ea manifesta o neliniște și chiar puțină asprime cu acele „mai ales" și cu „în niciun chip" ale ei. Hans Castorp surâdea, aplecându-se peste genunchi ca să-și ascundă zâmbetul,

și în același timp ardea de o bucurie lăuntrică. Peeperkorn îi turnă un pahar de vin din sticla așezată pe noptieră. În asemenea condiții, spuse olandezul, cel mai bine era să reiei lucrurile de acolo de unde le-ai întrerupt noaptea trecută, iar acest vin spumos îndeplinea întru totul și oficiul sifonului. Bău în sănătatea lui Hans Castorp, iar el, în timp ce bea, îl urmări cum ridică paharul cu mâna de căpitan, pistruiată, cu unghiile ascuțite și strânsă la manșetă de nasturii cămășii de lână, și privi buzele late și sfârtecate atingând marginea paharului, precum și vinul curgând de-a lungul gâtlejului său proletar și statuar în același timp, și mărul lui Adam săltând în sus și în jos. Apoi discutară despre medicamentul ce se găsea pe măsuța de noapte, despre licoarea cafenie din care Peeperkorn înghiți o lingură plină – pe care doamna Chauchat i-o întinsese după ce îi reamintise de ea, era un antipiretic, care conținea mai ales chinină, iar Peeperkorn îi dădu și musafirului să guste din acest preparat, să-i aprecieze gustul caracteristic, apoi făcu elogiul chininei, care era binefăcătoare nu numai fiindcă distrugea germenii și exercita o influență salutară asupra căldurii naturale a corpului, dar trebuia apreciată și ca tonic; reducea eliminarea albuminei, favoriza alimentația, pe scurt era o băutură delicioasă; o adevărată doctorie care trezea, întărea și reînsuflețea – dar, de asemenea, și un stupefiant; puteai să-l iei ușor, pe un vârf de pai, spuse el ca și ieri, glumind într-un fel măreț, exprimându-se cu degetele și cu capul, și iarăși semănând cu un preot păgân care se pregătește să danseze.

Da, e un lucru minunat această coajă antipiretică – și, de altfel, nu se împliniseră încă trei secole de când farmacologia continentului nostru aflase despre existența ei, și nu se împlinise nicio sută de ani de când chimia descoperise alcaloidul din care-și trăgea însușirile, anume chinina propriu-zisă – descoperită până la un anumit punct și analizată – căci chimia nu putea pretinde că elucidase în mod perfect constituția acestui medicament, nici că ar fi în stare să-l fabrice pe cale artificială. De altfel, farmacologia noastră făcea foarte bine că nu se încredea prea mult în propria știință, întrucât la fel se întâmpla și cu multe alte substanțe: știa anumite lucruri despre dinamică, despre efectele produse de substanțe,

însă o încurca de foarte multe ori în strădania de a ști căror cauze trebuiau atribuite aceste efecte. Tânărul n-avea decât să studieze toxicologia – adică proprietățile elementare care determinau efectele a ceea ce se numeau toxicele, căci nimeni nu va fi în stare să-l lămurească mai bine. Existau acolo, de pildă, veninurile șerpilor despre care nu se știa nimic altceva decât că aceste secreții animale erau pur și simplu niște combinații ale albuminei și se compuneau din diferite albuminoide, care nu-și produceau efectul fulgerător decât din cauza unui dozaj determinat – adică, de fapt, cu totul indeterminat – iar în circulația sângelui produceau niște efecte fulgerătoare, care nu te puteau decât ului: fiindcă nu erai obișnuit să faci o legătură între albumină și otravă. Dar așa sunt alcătuite toate substanțele din lume – spuse Peeperkorn cu capul ridicat pe pernă, cu ochii spălăciți sub arabescurile frunții, făcând un cerc perfect cu sulițele degetelor – da, toate substanțele erau făcute să cuprindă concomitent viața și moartea: toate erau în același timp leacuri și otrăvuri, medicația și toxicologia reprezentau unul și același lucru, te vindecai cu otrăvuri și ceea ce credeai că este o formă vitală putea în anumite condiții să ucidă printr-un singur spasm, în răstimpul unei secunde. Vorbea despre leacuri și despre otrăvuri cu multă insistență și cu o coerență excepțională, iar Hans Castorp îl asculta aplecat înainte, dând din cap, absorbit nu atât de conținutul acestor expuneri care păreau să-l intereseze foarte mult pe domnul Peeperkorn, cât de dorința de a studia în tăcere manifestările personalității lui, care, în ultimă instanță, erau tot atât de explicabile ca și efectele veninului șerpilor. Dinamica, purcese Peeperkorn, iată ceea ce este esențial în lumea materiei, totul nu-i decât dinamică – restul este condiționat de el. Chiar și chinina este un medicament-otravă, mult mai puternic decât oricare altul. Patru grame de chinină te surzeau, te amețeau, îți tăiau respirația, îți tulburau vederea ca și atropina, te îmbătau ca alcoolul, iar muncitorii care lucrau în fabricile de chinină aveau ochii inflamați, buzele umflate și sufereau de erupții ale pielii. Apoi începu să vorbească despre *cinchona,* arborele de chinină din pădurile virgine ale munților Cordilieri, unde se află patria acestui arbore, la trei mii de metri

altitudine, și de unde s-a adus coaja în Spania, într-o epocă atât de tardivă, sub numele de „pulberea iezuiților" – această coajă ale cărei însușiri băștinașii din America de Sud le cunoșteau de multă vreme; și, în continuare, descrise formidabilele plantații de *cinchona* pe care guvernul olandez le posedă în Java și de unde sunt îmbarcate pentru Amsterdam și Londra, în fiecare an, milioane de livre din aceste coji roșietice și asemănătoare cu scorțișoara. Cojile și, în general, întreg țesutul arborilor din aceste păduri, de la *epidermis* și până la *cambium* – spuse Peeperkorn – posedă extraordinare însușiri dinamice atât în bine, cât și în rău, iar popoarele de culoare ne sunt mult superioare sub raportul cunoașterii drogurilor. Tinerii din multe insule de la răsărit de Noua Guinee își prepară un filtru de dragoste cu ajutorul scoarței unui anumit arbore care probabil că este un copac veninos, ca *antiaris toxicaria* din Java, care, asemenea arborelui *manzanilla,* otrăvea aerul din preajmă prin exalările lui, amețindu-i de moarte pe oameni și animalele – așadar, pisează o coajă din acest copac, amestecă praful astfel obținut cu răzătură de nucă de cocos, răsucesc amestecul într-o frunză și apoi îl pun la copt. Iar în timpul somnului presară această mixtură pe năzuroasa pe care o iubesc, iar ea se îndrăgostește imediat de acela care i-a presărat-o. Câteodată, însăși coaja rădăcinii are o mare putere nocivă, cum este cazul cu o liană din arhipelagul malaiez, numită *strychnos tieuté,* cu ajutorul căreia indigenii prepară, adăugându-i veninul șarpelui *upasradscia,* o substanță care, introdusă în circulația sângelui cu ajutorul unei săgeți, de pildă, produce instantaneu moartea, și nimeni nu va fi în stare să-i spună tânărului Hans Castorp cum se petrece asta. Ceea ce se știe precis este doar că sub raportul dinamicii *upas* seamănă cu stricnina... Iar Peeperkorn, care sfârșise prin a se ridica în pat și care își ducea, din când în când, cu mâna lui de căpitan puțin tremurătoare, paharul de vin la buzele-i sfârtecate, îi povesti în continuare, cu un aer preocupat, despre copacul nucii *vomica* de pe coasta Koromandel, ale cărui boabe portocalii, *nuca vomica,* conțineau alcaloidul cel mai puternic, stricnina – apoi îi vorbi în așa fel, cu

glasul scăzut și sprâncenele ridicate, despre ramurile cenușii, despre frunzișul extraordinar de strălucitor și despre florile de un galben-verzui ale acestui arbore, încât tânărul Hans Castorp avu în fața ochilor o imagine totodată tristă și oarecum țipător împestrițată, și, până la urmă, nu se simți deloc în apele lui. Tocmai atunci interveni în discuție doamna Chauchat, atrăgându-le atenția că efortul îl obosea pe Peeperkorn și că-i va ridica iarăși temperatura. Oricât de mult regreta că trebuie să întrerupă întrevederea, se vedea silită să-l roage pe Hans Castorp să se mulțumească pentru azi cu atât. Firește că el se supuse imediat acestei rugăminți, dar, ulterior, între două accese de friguri intermitente în cursul lunilor care urmară, veni adesea să se așeze la căpătâiul bărbatului cu aspect regesc, în vreme ce doamna Chauchat, ieșind și intrând, supraveghea cu discreție conversația sau lua parte la ea; dar chiar și în zilele când Peeperkorn nu avea temperatură, Hans Castorp petrecea multe ore împreună cu el și cu tovarășa lui de călătorie, care purta la gât colierul de perle, căci, atunci când olandezul nu stătea în pat, rareori pierdea prilejul să nu adune o mică societate formată din pacienții de la Berghof, care niciodată nu erau aceiași, pentru un joc de cărți, un pahar de vin sau în vederea altor lucruri plăcute, fie în salon, fie la restaurant, iar Hans Castorp își avea locul lui de vizitator obișnuit între tânăra femeie indolentă și bărbatul măreț. De asemenea, făcură împreună plimbări, la care luară parte domnii Ferge și Wehsal, iar peste puțin și Settembrini și Naphta, adversarii întru spirit pe care nu se putuse să nu-i întâlnească și pe care Hans Castorp se simți în adevăr fericit să-i poată prezenta lui Peeperkorn, precum și Clavdiei Chauchat, fără să se sinchisească deloc dacă această prezentare și aceste relații vor fi sau nu plăcute celor doi antagoniști, și cu convingerea ascunsă că amândoi aveau nevoie de un obiect de studiu pedagogic și că deci vor prefera să facă o bună primire tovarășilor săi indezirabili, decât să renunțe a mai dezbate în fața lui Castorp temele lor controversate.

În adevăr, nu se înșelă în presupunerea că membrii cercului său de prieteni atât de împestrițat se vor obișnui măcar cu ideea că nu se pot obișnui unii cu alții: existau, bineînțeles, încordări

între ei, incompatibilități, ba chiar și o ostilitate tăcută, și este de mirare chiar pentru noi înșine că neînsemnatul nostru erou s-a priceput să-i grupeze în jurul lui – dar ne explicăm situația prin temperamentul său afabil, voios și plin de viață care-l făcea să găsească totul „demn de a fi ascultat", adică avea însușirea care s-ar putea numi o fire îndatoritoare, nu numai în sensul că îl împrietenea cu persoanele și cu personalitățile cele mai diverse, ci îl făcea să reușească a le împrieteni între ele până la un anumit punct.

Ciudate mai erau aceste împletituri de relații care oscilau într-o parte și alta! Suntem ispitiți să înfățișăm o clipă măcar toate firele lor încâlcite, așa precum în timpul unor plimbări însuși Hans Castorp le observa cu o privire șireată și binevoitoare. Era, printre ei, nenorocitul Wehsal, care o dorea arzător pe doamna Chauchat, și-i lingușea într-un chip josnic pe Peeperkorn și pe Hans Castorp, pe unul din pricina măreției lui actuale, pe celălalt din considerații ce țineau de trecut. Și mai era, la rândul ei, Clavdia Chauchat, bolnava și călătoarea cu mersul indolent și grațios, sclava convinsă (fără îndoială) a lui Peeperkorn, măcar că era puțin neliniștită și sâcâită în ascuns, văzându-l pe cavalerul unei îndepărtate nopți de Carnaval într-o atât de mare intimitate cu domnul și stăpânul ei. Oare această sâcâială nu te făcea să te gândești la cea care se manifesta și în relațiile ei cu Settembrini? Cu acest retor și umanist pe care nu-l putea suferi și pe care-l socotea prezumțios și inuman? Cu prietenul și educatorul tânărului Hans Castorp – pe care l-ar fi întrebat cu plăcere despre cuvintele azvârlite cu dispreț, în acel idiom mediteraneean înțeles de ea tot atât de puțin pe cât îi înțelegea el graiul –, al tânărului german atât de bine-crescut, al acestui mic burghez drăguț, de familie bună și cu o pată umedă – așadar, despre cuvintele rostite atunci când, odinioară, tânărul era tocmai pe punctul să se apropie de ea? Hans Castorp, îndrăgostit, cum se obișnuiește să se spună, „până peste urechi", nu în sensul glumeț al acestei expresii, ci așa cum iubești atunci când dragostea este interzisă și nesăbuită, iar în privința aceasta nu există nicio posibilitate să cânți mici și molcome cântece de la șes – prin urmare un îndrăgostit duios și, prin însuși acest fapt, sortit să

depindă, să fie supus, suspinător și bun să slujească, dar cu toate acestea capabil să păstreze chiar și în sclavie destulă șiretenie ca să-și dea perfect de bine seama de valoarea pe care devotamentul lui putea s-o reprezinte – orice s-ar fi întâmplat: în sufletul bolnavei cu mersul lunecător și cu ochii de o tăietură fermecător de tătărască, dragostea lui Castorp reprezenta o valoare asupra căreia atitudinea lui Settembrini față de ea nu putea decât să-i atragă atenția, o atitudine care nu făcea decât să-i confirme prea evident bănuielile, deoarece ea era în adevăr atât de distantă pe cât putea s-o îngăduie politețea umanistă. Însă partea cea mai rea – sau avantajul în ochii lui Hans Castorp – dăinuia în faptul că legăturile cu Naphta, de la care ea așteptase foarte mult, nu-i ofereau deloc o compensație. Desigur, aici nu se izbea de o atitudine destinată s-o nege fundamental, ca aceea pe care i-o opunea domnul Lodovico, iar condițiile erau mai favorabile pentru întreținerea unor convorbiri: discutau câteodată numai ei singuri, Clavdia și tăiosul mititel, despre cărți și despre probleme de filosofie politică pe care înțelegeau să le trateze într-un spirit extremist; iar Hans Castorp aducea în toate acestea naivitatea lui. Însă o anumită limitare pe care parvenitul i-o impunea, așa cum procedează de altfel toți parveniții, nu putea să treacă neobservată; în fond, terorismul spaniol al lui Naphta nu se potrivea deloc cu umanitatea peregrină și indolentă a doamnei Chauchat; iar la asta se mai adăuga încă un element și mai subtil, adică o ușoară ostilitate abia perceptibilă față de ea, pe care, cu perspicacitatea ei feminină o simțea emanând de la cei doi adversari, de la Settembrini, ca și de la Naphta (tot așa cum o simțea foarte bine și cavalerul ei de la Carnaval) și datorată legăturilor pe care amândoi le aveau cu el, așadar, cu Hans Castorp: era reaua-voință a educatorului față de femeie care introducea un element tulburător și stingheritor, cu alte cuvinte o anumită ostilitate tainică și originară care îi apropia deoarece adversitatea lor era neutralizată de sentimentele de pedagogi care-i însuflețeau pe amândoi.

Nu intra oare un pic din această ostilitate și în atitudinea pe care cei doi dialecticieni o adoptau față de Pieter Peeperkorn? Hans Castorp avea impresia că o observă, poate pentru că o prevăzuse

atât de malițios, mai cu seamă că, în definitiv, fusese destul de nerăbdător să-i strângă la un loc pe bâlbâitul cu aspect regesc și pe cei doi „consilieri de regență” ai lui, cum le spunea câteodată în glumă, și să studieze rezultatul acestei confruntări. *Mynheer* era în aer liber mai puțin grandios decât într-un spațiu limitat. Pălăria mare de fetru, pe care și-o îndesase pe frunte și care-i acoperea deopotrivă atât șuvițele de păr, lungi și albe, cât și liniile mari ale frunții, îi micșora trăsăturile, le chircea oarecum și răpea chiar din maiestatea nasului care se înroșea; în afară de asta, era mult mai impunător atunci când stătea nemișcat decât atunci când mergea: avea obiceiul să facă pași scurți și să-și lase toată greutatea trupului, începând din creștet, pe piciorul care pășea, ceea ce te îndemna să te gândești mai curând la o senilitate jalnică decât la o regalitate fermecătoare; în sfârșit, nu mergea drept, cât era de mare, ci prăbușit în sine. Dar cu toate acestea, îi domina cu un cap și mai bine atât pe domnul Lodovico, cât și pe mititelul Naphta – iar acest fapt nu era singurul prin care prezența lui apăsa destul de mult existența celor doi politicieni, exact atât pe cât o prevăzuse Hans Castorp.

Erau o presiune, o diminuare și un prejudiciu izvorâte din comparația pe care te vedeai silit s-o faci – ce se răsfrângeau asupra observatorului malițios, dar și asupra celor în cauză, adică a celor doi bărbați firavi și supraarticulați, cât și a gângavului magnific. Peeperkorn se purta cu Naphta și cu Settembrini cu o politețe și o atenție extremă și cu un respect pe care Hans Castorp l-ar fi calificat drept ironic, dacă nu l-ar fi împiedicat sentimentul foarte limpede că o asemenea atitudine ironică nu se potrivea cu ideea unui om de mare dimensiune. Regii nu cunosc ironia – nici măcar în sensul unui procedeu de retorică directă și clasică, cu atât mai puțin într-un sens mai complicat. Așadar, era mai degrabă zeflemiseală subtilă și măreață totodată, care, sub o aparență de seriozitate puțin cam exagerată, caracteriza purtarea olandezului față de prietenii lui Hans. „Da-da! spunea el, de pildă, amenințându-i cu degetul și întorcând capul cu niște buze care surâdeau zeflemitor. Sunt… Sunt… Stimații mei domni, vă atrag atenția… *Cerebrum,* cerebral, mă înțelegeți! Nu… nu, perfect

extraordinar, este se pare totuși…” Iar ei se răzbunau, schimbând niște priviri care, după ce se întâlniseră, se înălțau cu deznădejde spre cer, căutând ochii lui Hans Castorp, însă acesta se sustrăgea privirii lor.

Se întâmpla chiar ca domnul Settembrini să ceară fără ocol socoteală elevului său, manifestându-și astfel neliniștea de pedagog.

— Dar pentru numele lui Dumnezeu, domnule inginer, nu-i decât un bătrân stupid! Ce-ați găsit la el? Vă poate fi folositor cu ceva? Îmi stă mintea în loc. Totul ar fi limpede – fără însă a fi prea lăudabil – dacă l-ați tolera pur și simplu numai pentru că doriți ca prin intermediul său să fiți în tovărășia aceleia care momentan îi este amantă. Dar este imposibil să nu-ți dai seama că vă ocupați de el aproape mult mai mult decât de ea. Vă rog, ajutați-mă să pricep…

Hans Castorp începu să râdă.

— Negreșit! spuse el. Perfect! Se întâmplă că… Dați-mi voie… Bine! Și totodată se silea să imite și gesturile lui Peeperkorn. Da, da, continuă el să râdă, vi se pare stupid, și totuși, domnule Settembrini, nu-i limpede deloc ceea ce în ochii dumneavoastră este, desigur, mai rău decât stupid. Ah, prostie! Există atâtea soiuri de prostie, iar inteligența nu-i nici ea cea mai bună… Atenție, mi se pare că am brodit o formulă bine ticluită, am emis o aserțiune. Cum vă place?

— Foarte mult. Aștept cu nerăbdare prima dumneavoastră culegere de aforisme. Dar poate nu-i prea târziu dacă vă rog să vă amintiți de anumite considerații pe care le-am făcut împreună asupra primejdiei ce-o reprezintă paradoxul pentru om.

— Nu le-am uitat, domnule Settembrini. Sigur că nu le-am uitat. Nu, cu această vorbă a mea n-am vrut câtuși de puțin să vânez paradoxuri. Voiam numai să vă arăt câtă greutate întâmpini când încerci să deosebești „prostia” de „inteligență”… Așadar… o întâmpini, nu-i așa? Însă este atât de greu să le deosebești, întrucât se confundă. Știu foarte bine, urâți *guazzabuglio*-ul mistic și sunteți partizanul valorii, sunteți pentru judecata de valoare, și vă dau perfectă dreptate. Dar a deosebi prostia de inteligență este,

câteodată, un adevărat mister și de orice natură ar fi el, trebuie să ai dreptul să te ocupi și de mistere admițând că ai fi mânat de dorința sinceră de a le pătrunde pe cât posibil. O să vă pun o întrebare. Vă întreb: puteți tăgădui că ne bagă pe toți în buzunar, pe toți, ațâți câți suntem? Mă exprim în mod vulgar, și totuși, pe cât îmi pot da seama, nu puteți nega. Ne bagă pe toți în buzunar și are de undeva, nu știu de unde, dreptul să-și bată joc de noi. De unde? Cu ce drept? Pentru ce? Firește, nu datorită inteligenței. Recunosc că abia dacă poate fi vorba de inteligență. Este un om al confuziei și al sensibilității, sensibilitatea fiind, ca să spunem așa, marota lui – iertați-mi această expresie trivială! Vreau să spun: nu ne bagă în buzunar cu prea marea-i inteligență – adică, veți protesta dumneavoastră, nu cu elemente de natură spirituală și, în adevăr, așa este. Însă nici cu elemente ale corpului. Nu din pricina umerilor lui de căpitan, nici din cauza forței musculare și brutale, și nici pentru că ar putea să ne doboare cu un pumn pe fiecare dintre noi. Nici nu-i trece prin minte ceea ce ar fi în stare să facă, iar dacă eventual se întâmplă să-i treacă prin cap, ajung doar câteva cuvinte civilizate ca să-l potolească... Așadar, nu ne impresionează cu elemente fizice. Și totuși, fără îndoială, trupul joacă un rol în toate acestea, nu numai în înțelesul forței musculare, ci într-un altul, adică într-un sens mistic – problema devine mistică în măsura în care trupul joacă un rol – iar elementul fizic se preface în element spiritual sau invers, așa încât nu-l mai deosebești pe unul de celălalt, și nu mai poți deosebi prostia de inteligență, dar și într-un caz, și în altul efectul este dinamismul, încât ne bagă în buzunar pe toți. Și nu avem decât un singur cuvânt pentru a exprima acest fapt, căruia îi zicem „personalitate”. Fără îndoială că acest cuvânt e folosit pe bună dreptate, întrucât toți suntem niște personalități, morale și juridice sau cum doriți. Dar nu asta vreau să spun. Vreau să vorbesc despre un mister care este dincolo de inteligență și de prostie, și de care trebuie să ne fie îngăduit să ne preocupăm – în parte ca să-l pătrundem în măsura posibilului, în parte pentru propria noastră edificare și lămurire. Și dacă sunteți un partizan al valorilor, personalitatea este, în definitiv, o valoare pozitivă, cred eu, un

element mult mai pozitiv decât prostia și inteligența, pozitiv în cel mai înalt grad, pozitiv într-un mod *absolut,* ca viața – pe scurt: este o valoare a vieții și este făcută să te intereseze, în adevăr, în mod deosebit. Iată ceea ce am crezut că trebuie să vă spun în privința prostiei.

De câtva timp, Hans Castorp nu se mai zăpăcea și nu se mai încurca pe parcursul unor asemenea destăinuiri și nu mai rămânea ca o momâie. Își ducea replica până la capăt, cobora glasul, punea un punct final și-și continua drumul ca un bărbat, deși încă mai roșea, iar în adâncul sufletului se temea de tăcerea care va urma după vorbele sale și în cuprinsul căreia i se dădea răgazul să-i fie rușine. Domnul Settembrini prelungi voit această tăcere, apoi spuse:

— Tăgăduiți că alergați după paradoxuri. Însă știți tot atât de bine că îmi displace să vă văd alergând după mistere. Făcând din personalitate un mister, riscați să cădeți în idolatrie. Veneați o mască. Vedeți o mistică acolo unde nu-i decât o mistificare. Ne aflăm în prezența uneia dintre acele forme găunoase și înșelătoare prin care demonul trupului și al fizionomiei se complace câteodată să ne păcălească. N-ați intrat niciodată în contact cu mediul cabotinilor? Nu cunoașteți acele capete de mimi care întrunesc trăsăturile lui Iuliu Cezar, ale lui Goethe și ale lui Beethoven, și ai căror fericiți posesori, de îndată ce deschid gura, se dovedesc a fi cei mai lamentabili nerozi care se află sub soare?

— Bine! Un joc al naturii, spuse Hans Castorp. Însă nu-i numai un joc al naturii, nu-i numai o păcăleală. Căci de vreme ce acești oameni sunt actori, trebuie să aibă talent, iar talentul este superior inteligenței și prostiei, este o valoare a vieții. Iar *mynheer* Peeperkorn are talent, orice ați spune, și datorită acestui talent ne bagă pe toți în buzunar. Așezați-l pe domnul Naphta într-un colț al unei camere și puneți-l să țină o conferință care să fie extraordinar de interesantă, să vorbească, de pildă, despre Grigore cel Mare și împărăția lui Dumnezeu – iar în celălalt colț al camerei să se afle Peeperkorn cu gura lui stranie și cu sprâncenele încruntate, care să nu spună decât: „Negreșit! Dați-mi voie… Lichidat!" – și o să vedeți că oamenii vor face cerc în jurul lui Peeperkorn, toți, fără

nicio excepție, iar Naphta va rămâne absolut singur cu inteligența lui și cu împărăția lui Dumnezeu, deși vorbește cu o asemenea limpezime încât te pătrunde până în măduva oaselor, cum îi place lui Behrens să spună.

— Nu vă este rușine să elogiați succesul în felul acesta? întrebă domnul Settembrini. *Mundus vult decipi*[161]. Nu aș pretinde ca lumea să se strângă în jurul domnului Naphta. Este un spirit dăunător, făcut să rătăcească. Dar sunt ispitit să trec de partea lui în scena pe care ați imaginat-o și pe care păreți să o aprobați într-un chip rușinos. Încercați numai să disprețuiți claritatea, precizia și logica, adică tocmai componentele Cuvântului omenesc. Încercați să preferați în locul lor nu știu ce bâlbâială izvorâtă din șarlatanism intuitiv – și diavolul vă va socoti din ceata lui.

— Dar vă asigur că știe să vorbească foarte coerent atunci când se însuflețește, spuse Hans Castorp. Mi-a vorbit de curând despre otrăvurile puternice și despre arborii veninoși asiatici. Era atât de interesat, încât relatarea începuse să devină sinistră, iar pe de altă parte ceea ce spunea era mai puțin interesant decât efectul produs de personalitatea lui. Iar asta îi dădea o notă interesantă și sinistră totodată…

— Firește, cunoaștem slăbiciunea dumneavoastră pentru tot ce-i asiatic. Este adevărat, eu nu sunt în stare să vă servesc miracole de soiul acesteia, răspunse cu atâta amărăciune domnul Settembrini, încât Hans Castorp se grăbi să declare că avantajele pe care le datora el învățăturii domnului Settembrini erau de cu totul alt ordin și nimănui nu i-ar trece prin minte să facă vreo comparație care ar fi dăunat ambelor părți. Însă italianul se făcu că nu observă această politețe. Și continuă:

— Oricum ar fi, îmi îngăduiți, domnule inginer, să vă admir obiectivitatea și liniștea sufletească. Veți recunoaște că ating grotescul. Căci lucrurile așa cum se înfățișează și se desfășoară… Namila aceasta v-a răpit-o pe Beatrice – căci îmi place să spun lucrurilor pe nume. Iar dumneavoastră? Este ceva nemaiauzit.

— Deosebiri de temperament, domnule Settembrini! Deosebiri

[161] „Lumea vrea să fie înșelată” (lat.). (n.tr.)

de rasă în ceea ce privește galanteria cavalerească și înflăcărarea sângelui. Firește, dumneavoastră, ca om din Sud, ați fi recurs la otravă și la pumnal, sau în orice caz ați da întâmplării un caracter monden și pasional, pe scurt, ați acționa ca un cocoș. Fără îndoială că asta ar fi ceva foarte viril, foarte viril și foarte elegant. Cu mine însă, lucrurile se petrec altfel. Nu sunt chiar atât de viril încât să văd într-un rival doar pe masculul îndrăgostit de aceeași femeie – sau, poate, nu sunt absolut deloc, dar este sigur că nu sunt de o manieră pe care fără voia mea o numesc „mondenă", deși nu știu prea bine de ce. Mă întreb în adâncul meu dacă am ceva să-i reproșez. Mi-a făcut cu bună știință vreun rău oarecare? Fiindcă o jignire trebuie făcută cu intenție, altfel nu mai este jignire. Iar în ceea ce privește „vinovăția", s-ar cuveni să i-o atribui ei, însă de fapt nu am niciun drept – nu am nici în general și nici în special în ceea ce-l privește pe Peeperkorn. Căci, în primul rând, el este o personalitate, ceea ce contează la femei, iar în al doilea rând nu este un civil ca mine, ci un fel de militar ca vărul meu, adică are un *point d'honneur,* o marotă și tocmai aceasta este sensibilitatea, viața... Debitez prostii, însă prefer să bat puțin câmpii și să exprim doar pe jumătate lucrurile greu de exprimat, decât să spun mereu aceleași lucruri comune impecabile și tradiționale – întrucât există poate în caracterul meu ceva ca o trăsătură militară, dacă pot spune astfel...

— Puteți să-i spuneți și așa, repetați-o necontenit, aprobă domnul Settembrini dând din cap. În orice caz, asta ar fi o trăsătură de caracter care s-ar cuveni lăudată. Curajul cunoașterii și al expresiei – iată sensul profund al literaturii și al umanității.

Astfel ajunseră să se despartă în termeni acceptabili; căci domnul Settembrini dăduse sfârșitului discuției o întorsătură împăciuitoare și avea motive foarte întemeiate s-o facă. Poziția sa nu era, în adevăr, inatacabilă și n-ar fi fost prudent din partea lui să împingă severitatea prea departe; o discuție care ar fi atins și problema geloziei era un teren cam alunecos pentru el; la un moment dat, ar fi trebuit să răspundă că din punctul de vedere al vocației sale pedagogice, nici relațiile lui cu omul nu erau de un ordin pur social, că, prin urmare, prea puternicul Peeperkorn îi

tulbura pe cei din jur cu aceleași drepturi ca Naphta și doamna Chauchat; și că, în sfârșit, nu putea nădăjdui să-și sustragă elevul de sub influența și acțiunea superiorității firești a unei personalități, căreia chiar și el putea să-i scape tot atât de puțin ca și partenerul lui în aceste întreceri intelectuale.

Ieșeau din încurcătură și mai lesne atunci când dezbăteau subiecte înalte, când discutau și reținеau atenția celor cu care se plimbau, printr-una din controversele lor elegante, pătimașe și totodată academice, însă conduse pe un ton ca și cum ar fi fost vorba despre o arzătoare problemă de actualitate, de o importanță vitală, dezbateri pe care le întrețineau aproape în întregime numai ei singuri, căci atât timp cât durau, personalitatea „de mare dimensiune", prezentă și ea, era oarecum neutralizată, deoarece nu putea lua parte decât prin exclamații de uimire, încruntări de sprâncene și incoerențe obscure și batjocoritoare. Dar chiar și în aceste condiții exercita asupra tuturor un fel de presiune și arunca o umbră asupra discuției înseși, în așa fel încât aceasta își pierdea parcă strălucirea, căci îi opunea ceva nedefinit, dar resimțit puternic de toți în mod inconștient sau Dumnezeu știe cât de conștient; fapt care nu numai că nu favoriza niciuna dintre cele două părți angajate în dispută, dar silea însăși disputa să-și piardă din marea ei însemnătate și chiar – șovăim să spunem – o făcea să pară zadarnică.

Sau altfel spus: controversa lor subtilă, deși era continuată cu înverșunare și se referea în taină, într-un fel vag, deloc precizat, la cel cu dimensiuni mari care pășea alături de ei, totuși magnetismul acestuia din urmă îi slăbea importanța. Nu s-ar putea descrie altfel acest fenomen misterios și foarte neplăcut pentru cei doi adversari. Este clar că, dacă Pieter Peeperkorn nu s-ar fi aflat acolo, ai fi fost constrâns să participi la dispută într-un mod mult mai decisiv, trecând de pildă de partea lui Leo Naphta, care apăra caracterul revoluționar al Bisericii, deci împotriva tezei domnului Settembrini, care nu voia să vadă în această putere istorică decât protectoarea forțelor obscure ale conservatorismului și pretindea că toate năzuințele favorabile vieții și viitorului, toate forțele revoluției și progresului izvorau din principiile iluministe, științifice și

progresiste, din epoca glorioasă a renașterii civilizației antice, și persistă în această profesie de credință cu un măreț elan al cuvântului și al gestului. Atunci Naphta, cu un ton rece și categoric, se încumetă să dovedească – și o dovedi cu o evidență deosebit de strălucitoare – că Biserica, întrupând principiul ascetismului religios, este, în esență, foarte departe de a se erija în apărătoarea și susținătoarea a ceea ce se încăpățânează să mai dăinuiască retrograd în cultura umană, așadar, a principiilor juridice ale statului, că dimpotrivă a înscris în mod constant pe drapelul ei principiul revoluționar cel mai radical, răsturnarea cea mai completă, căci, la urma urmelor, tot ceea ce e socotit demn de a fi păstrat, tot ceea ce nevolnicii, lașii și conservatorii, adică burghezii, încearcă să păstreze – statul și familia, arta și știința profană – a fost întotdeauna în opoziție conștientă sau inconștientă cu ideea religioasă, cu Biserica a cărei năzuință inițială și al cărei scop invariabil este dizolvarea oricărui ordin temporar și reorganizarea societății după modelul împărăției ideale și comuniste a lui Dumnezeu.

Domnul Settembrini luă apoi cuvântul, și – Doamne, Dumnezeule! – îl folosi bine. O asemenea confundare diabolică a ideii revoluționare cu revolta generală a tuturor instinctelor rele, spuse el, este demnă de compătimire. Spiritul înnoitor al Bisericii s-a încăpățânat secole de-a rândul să urmărească sugrumarea prin Inchiziție a gândirii fecunde și înăbușirea acesteia în fumul rugurilor, și iată că, azi, se proclamă revoluționară prin solii săi, pretinzând că țelul ei este să înlocuiască Libertatea, Civilizația și Democrația cu dictatura plebei și cu barbaria. Ei, iată, în adevăr, un exemplu înspăimântător de consecvență contradictorie și de contradicție consecventă.

Naphta obiectă că nici contrazicătorul său nu contenea să evite niște contradicții asemănătoare. Democrat, dacă ar fi să-l crezi, el se exprimă într-un mod foarte puțin favorabil egalității și nu dovedește deloc vreo simpatie pentru popor, manifestând, dimpotrivă, o atitudine de impertinență aristocratică și jignitoare, căci califica drept plebe proletariatul mondial chemat să instaureze o dictatură provizorie. În același timp, se comporta ca un democrat

față de Biserică, însă Biserica este, în adevăr – trebuie s-o recunoaștem cu mândrie – puterea cea mai nobilă a istoriei omenirii, nobilă în înțelesul suprem și cel mai înalt, în înțelesul spiritului. Căci spiritul ascetic – dacă te poți folosi de un asemenea pleonasm – spiritul negației lumii și al nimicirii lumii este noblețea prin excelență, principiul aristocratic în stare pură, un asemenea principiu nu poate deveni popular – iar Biserica, de când e lumea, a fost, în fond, nepopulară. Dacă domnul Settembrini și-ar fi dat puțină osteneală să facă doar câteva investigații de ordin literar asupra civilizației Evului Mediu, ar fi descoperit puternica antipatie pe care poporul – poporul în înțelesul cel mai larg – a simțit-o față de cinul bisericesc; au existat, de pildă, în Evul Mediu, câteva tipuri de călugări, închipuite de poeții populari, care au opus încă de pe atunci, într-un stil foarte luteran, vinul, femeia și cântecul ideii de ascetism. Toate instinctele eroismului profan, întregul spirit războinic și, în plus, poezia galantă au dăinuit într-un conflict mai mult sau mai puțin mărturisit cu ideea religioasă, și, prin urmare, cu ierarhia. Căci toate acestea erau „lumea" și spiritul plebeian în comparație cu noblețea spirituală reprezentată de Biserică.

Domnul Settembrini îi mulțumi contrazicătorului său fiindcă binevoise să-i împrospăteze memoria. Tipul călugărului Ilsan din „Grădina Trandafirilor"[162] era, în adevăr, delicios față de aristocratismul mormântului, slăvit în acest poem, iar dacă el, vorbitorul, nu era totuși un partizan al reformatorului german la care s-a făcut adineauri aluzie, îl vom găsi oricum gata să apere cu înflăcărare orice individualism democratic, care stătea chiar la baza doctrinei lui, împotriva oricărei forme de feudalitate spirituală și de acaparare a personalității.

— Vai! strigă deodată Naphta. Și ce făcea el cu o atât de omenească absență a prejudecăților din dreptul canonic? Din dreptul canonic – care nu ceruse decât apartenența la comunitatea Bisericii și fidelitatea față de dogmă, și care se eliberase de toate

[162] Este vorba de poemul medieval german care reunește personaje din legenda nibelungilor și a lui Dietrich. (n.tr.)

considerațiile sociale și publice, declarând că toți sclavii, prizonierii de război, ca și șerbii au dreptul să depună mărturie și să primească o moștenire – în vreme ce dreptul roman condiționa exercitarea dreptului de proprietate personală și prin starea de cetățean liber, iar dreptul germanic îl făcuse să depindă de naționalitatea și de libertatea personală!

Această afirmație, remarcă Settembrini cu un glas tăios, va fi fost fără îndoială menținută nu fără gândul ascuns al „dijmei canonice", încasată pentru fiecare testament. În plus, vorbi despre „demagogia clericală", pe care o reduse la o voință de putere lipsită de scrupule, comentă faptul că Biserica punea în circulație infernul pe care zeitățile antice îl repudiau și afirmă, printre altele, că tot ce interesa Biserica era, după cât se părea, cantitatea de suflete mai mult decât calitatea lor, de unde îți este îngăduit să ajungi la concluzia că era profund lipsită de noblețe spirituală.

Biserica – lipsită de noblețe? Atunci domnul Settembrini ar trebui să acorde mai multă atenție aristocratismului neînduplecat din care se inspira ideea eredității rușinii; transmiterea unei greșeli pe linia descendenților care, în mod democratic vorbind, erau totuși nevinovați: să se gândească la disprețul care, de-a lungul vieții lor, apăsa, de pildă, asupra copiilor naturali lipsiți de orice drept. Dar domnul Settembrini îl rugă pe Naphta să nu mai insiste – în primul rând, pentru că sentimentele lui umane se răzvrăteau împotriva unei asemenea stări de lucruri și în al doilea rând, pentru că era obosit de ocolișuri, deoarece în vicleșugurile apologeticii adversarului său el recunoștea cultul absolut infam și diabolic al neantului pe care voia să-l intituleze spirit, și avea pretenția să facă din nepopularitatea recunoscută a principiului ascetic ceva legitim și sfânt.

Aici Naphta ceru îngăduința să izbucnească în râs. Să vorbești despre nihilismul Bisericii! Despre nihilismul sistemului de guvernământ cel mai realist din istoria lumii! Domnului Settembrini nu-i trecuse niciodată prin cap și nici măcar nu simțise suflul de ironie umană cu care Biserica făcea nesfârșite concesii carnalului, ascunzând cu o condescendență prevăzătoare ultimele consecințe ale principiului și lăsând spiritul să

domnească în chip de influență regulatoare, fără să contrazică prea tare natura? Este oare cu putință ca el să nu fi auzit vorbindu-se nici despre subtila concepție a „indulgenței", care cuprindea chiar și o taină, anume aceea a căsătoriei, și care nu era deloc un bun pozitiv asemenea celorlalte taine, ci pur și simplu o apărare împotriva păcatului, dăruită pentru a modera poftele simțurilor și neînfrânarea, astfel încât principiul ascetic, idealul castității să se păstreze, fără ca trupul și carnalul să fie supuse unei severități nepolitice?

Așadar, cum este posibil ca domnul Settembrini să nu fie împotriva acestei înfiorătoare concepții a „politicului", împotriva acestui gest de o îngăduință și de o prudență prezumțioasă, prin care spiritul – sau ceea ce era înfățișat ca atare – își lua asupra sa sarcina să realizeze o operă în locul contrariului său pretins vinovat și pe care voia să-l trateze „în mod politic", pe când, în realitate, acesta nu are deloc nevoie de asemenea îngăduință otrăvită; împotriva blestematei duplicități a unei concepții asupra lumii care popula universul cu demoni, adică atât viața, cât și contrariul său prezumțios, spiritul: căci dacă una reprezenta principiul răului, și cealaltă, ca negație pură, trebuia să fie la fel. Luă apoi apărarea inocenței voluptății – ceea ce-l făcu pe Hans Castorp să se gândească la mica mansardă de umanist, cu pupitrul, scaunele de paie și carafa de apă – în vreme ce Naphta, afirmând că nu există voluptate fără păcat și că natura are toate motivele să-și simtă conștiința neliniștită în fața spiritului, definea politica Bisericii și îngăduința spiritului ca „iubire" ca să combată nihilismul principiului ascetic – iar Hans Castorp socoti că acest cuvânt, „iubire", nu se potrivea câtuși de puțin cu înfățișarea tăiosului, slăbuțului și mititelului Naphta…

Și toate acestea continuau la nesfârșit: cunoaștem jocul, Hans Castorp îl cunoștea deopotrivă. Ca și el, am ascultat o clipă ca să vedem înfățișarea pe care o va lua una dintre aceste întreceri peripatetice la umbra „personalității" care-i însoțea pe cei care se plimbau, și în ce chip această prezență va determina ca discuția să piardă, pe nesimțite, din strălucire. Astfel se întâmpla că tainica nevoie de a ține seama de această prezență stingea scânteia care

țâșnea din când în când, producând acea senzație de descurajare ce ne cuprinde atunci când se întrerupe curentul electric. Perfect! Așa se întâmplă. Nu mai existau nici pâlpâiri între contrazicători, nici fulgere, nici fluid spiritual – căci această prezență, pe care spiritul voia s-o neutralizeze, era aceea care, dimpotrivă, neutraliza spiritul; iar Hans Castorp, plin de uimire și curiozitate, își dădea seama de acest fapt.

Revoluția și conservatorismul se ciocneau acolo într-o aprigă controversă – și te uitai la Peeperkorn, și-l vedeai cum mergea, nu prea impozant, ba chiar cu pasul puțin cam slăbit, și cu pălăria trasă pe frunte; îi vedeai buzele late, sfârtecate neregulat, și-l auzeai cum, arătând glumeț cu capul spre interlocutori, zicea: „Da, da, da! *Cerebrum*, cerebral, înțelegeți! Este… Pe de altă parte, se pare…": și iată că, brusc, fluidul murea definitiv. Căutau aiurea, recurgeau la niște vrăji mai tari, ajungeau la „problema aristocratică", la cea a popularității și a nobleței. Dar nu mai țâșnea nicio scânteie. Ca prin farmec, conversația căpăta o întorsătură personală: Hans Castorp îl vedea pe tovarășul de călătorie al Clavdiei, întins pe pat, acoperit cu cuvertura de mătase roșie, în cămașa de tricou fără guler, arătând în parte ca un muncitor bătrân și în parte ca un bust imperial, și după câteva pâlpâiri slabe tensiunea disputei se stingea. Urmau încordări și mai mari. Pe de o parte, negarea și cultul neantului – iar pe de altă parte, afirmarea unui da etern și a dragostei pentru spirit, pentru viață. Ce deveneau tensiunea, fulgerul și fluidul atunci când îți aruncai privirea spre *mynheer* – lucru care se întâmpla precis, aproape automat, din pricina unei atracții tainice? Pe scurt, *nu mai existau*, și, ca să redăm o observație a lui Hans, ceea ce se petrecea nu era nici mai mult, nici mai puțin decât un mister. Pentru culegerea lui de aforisme, putea să rețină că un mister nu se poate exprima decât prin cele mai simple cuvinte – sau, în caz contrar, rămâne de-a pururi neexprimat. Totuși, pentru a exprima misterul despre care este vorba, s-ar putea spune foarte simplu că, privindu-l pe Pieter Peeperkorn, cu masca lui regească și brăzdată de riduri, cu gura lui schimonosită de o strâmbătură amară, erai și pentru, și contra, că și unul, și celălalt îți conveneau și se anulau

în el: asta și cealaltă, unul și celălalt. Da, așa se comporta acest bătrân stupid, acest zero atotstăpânitor! Paraliza nervul controversei, dar nu încurcând lucrurile prin ocolișuri întortocheate, ca Naphta; nu avea o atitudine echivocă, la fel cu acesta din urmă, ci se manifesta într-un mod cu totul diferit, într-un mod pozitiv, căci acest mister șovăitor, însă evident ca lumina zilei, se situa nu numai dincolo de prostie și de inteligență, dar era mai presus de atâtea alte antiteze pe care domnii Settembrini și Naphta le invocau din dorința de a obține tensiunea maximă, necesară scopurilor lor pedagogice. Personalitatea, după cât se pare, nu era educativă – și cu toate acestea, ce noroc putea constitui pentru cineva care călătorea ca să se cultive! Cât era de ciudat să observi acest dublu aspect al unui rege, atunci când cei doi contrazicători începură să discute despre călătorie, despre greșeală și despre taina indulgenței, despre păcat și nevinovăția voluptății. Îl vedeai cum își lăsa capul pe umăr și pe piept, cum buzele îndurerate i se deschideau, iar gura-i obosită și tânguitoare se căsca, nările se umflau și se lărgeau ca și cum ar fi pătimit, cutele frunții se ridicau, iar ochii i se măreau într-o spălăcită privire suferindă: o icoană a amărăciunii. Dar iată că, deodată, în aceeași clipă, această figură de martir căpăta o expresie de voluptate. Aplecarea capului într-o parte devenea malițioasă, buzele încă întredeschise surâdeau cu nerușinare, gropița de sibarit, pe care am remarcat-o și în alte împrejurări, îi apărea în obraz – și iată că preotul păgân și dănțuitor răsărea acolo, în vreme ce cu un gest batjocoritor al capului arăta pe cei doi care discutau aprig și-l auzeai zicând: „Ei, da, da, da… perfect. Asta-i… Astea sunt… Iată ceva nou… Taina voluptății, înțelegeți…”

Cu toate acestea, așa cum am spus-o, destituiții prieteni și profesori ai lui Hans Castorp se mai găseau încă într-o situație relativ favorabilă atunci când puteau să se ciorovăiască numai ei amândoi. Pe vremea când omul de mari dimensiuni nu era prezent, ei se aflau în elementul lor și chiar puteai fi nelămurit în ce privește rolul pe care-l juca el în aceste cazuri. Însă situația era limpede în dezavantajul lor când nu a mai fost vorba – o bucată de vreme – despre scăpărări de inteligență, despre cuvinte și despre

spiritus, ci despre lucruri pământești și practice, pe scurt, despre chestiuni și obiecte care pun la încercare firile dominatoare: atunci se isprăvea cu ei, se topeau în umbră și amândoi deveneau nesemnificativi, iar Peeperkorn apuca sceptrul, determina, hotăra, comanda, delega și poruncea… Oare era de mirare că el căuta să readucă lucrurile la această situație și să le scoată din vârtejul logomahiei? Suferea atât timp cât aceasta domina sau cel puțin atunci când domina prea multă vreme; însă nu suferea din vanitate – iar Hans Castorp era sigur de acest fapt. Vanitatea nu are dimensiune, iar măreția nu este înfumurată. Nu, setea de realități evidente pe care o avea Peeperkorn aparținea altor motive, și anume aparținea „fricii", ca s-o spunem foarte schematic și foarte grosolan, aparținea acelui zel și acelui punct de onoare pe care Hans Castorp îl invocase cu titlu de încercare împotriva domnului Settembrini, rămânând să-l prezinte ca pe o trăsătură oarecum militară.

— Domnii mei, spunea olandezul ridicându-și mâna de căpitan cu unghiile ascuțite într-un gest de implorare și conjurare. Bine, domnii mei, perfect, excelent! Ascetismul… Indulgența… Voluptatea… Aș vrea… Negreșit! Foarte important! Foarte discutabil! Totuși, dați-mi voie… Mă tem să nu facem o gravă… Ne sustragem, domnii mei, ne sustragem într-un mod nejustificat de la cele mai sfinte… Respiră adânc. Acest aer, domnii mei, acest vânt care vestește föhnul, pe care-l respirăm azi și-l simțim pătruns de o gingașă mireasmă primăvăratică, încărcată de presentimente și amintiri… nu s-ar cuveni să-l aspirăm pentru a-l expira sub formă de… Vă rog stăruitor: n-ar trebui să facem asta. Este o jignire. Numai lui avem datoria să-i închinăm întreaga și completa noastră… Lichidat, domnii mei! Și pentru a-i slăvi cum se cuvine calitățile, s-ar cuveni ca din pieptul nostru… Mă opresc, domnii mei! Mă opresc în cinstea acestui…

Stătea în picioare, rămas puțin în urmă, cu umbra pălăriei peste ochi, și toți îi urmară exemplul.

— Vă îndrept atenția, continuă el, spre piscul acestei înălțimi, către această uriașă înălțime, spre acest punct negru și rotitor, acolo sus, deasupra acestui azur extraordinar care bate în negru…

Este o pasăre de pradă, o pasăre mare de pradă. Este, dacă nu mă... Domnii mei, și tu, copila mea, este o acvilă. Vă îndrept cu toată hotărârea către... Priviți! Nu este un șoim negru și niciun vultur... dacă ați fi tot atât de prezbiți pe cât devin eu pe măsură ce înaintez în... Da, firește, copila mea, pe măsură ce înaintez. Părul meu e alb, desigur. I-ați vedea tot atât de limpede ca și mine forma rotunjită a aripilor. O acvilă, domnii mei, o acvilă a marilor singurătăți. Se rotește în azur, deasupra noastră, plutește fără nicio bătaie din aripi, la o înălțime amețitoare și pândește cu ochii ei puternici, pătrunzători și bulbucați, pândește, fără îndoială... Acvila, domnii mei, pasărea lui Jupiter, regele neamului său, leul văzduhului! Are veșmânt de pene, cioc de oțel care nu este îndoit puternic decât la vârf și niște cângi de o putere nemaiauzită, niște gheare îndoite înăuntru, astfel încât cele dinainte cu cele dinapoi, care sunt mai lungi, formează un brâu de fier. Priviți, cam așa arată! Și cu mâna lui de căpitan, cu unghiile ascuțite, încerca să înfățișeze ghearele acvilei. Ei, cumetre, ce te rotești și pândești acolo? spuse întorcându-și fața în sus. Năpustește-te! Crapă-i capul și ochii cu ciocul tău de oțel, sfârtecă pântecul creaturii pe care Dumnezeu... Perfect! Lichidat! Trebuie ca ghearele tale să se încurce în mațe, iar ciocul să-ți fie plin de sânge...

Era inspirat și, astfel, datorită lui, întreg grupul care se plimba pierdu interesul pentru antinomiile lui Naphta și ale lui Settembrini. De altfel, apariția acvilei, fără să se mai vorbească despre ea, continuă să influențeze hotărârile și inițiativele care urmară sub conducerea lui *mynheer.* Intrară într-un han, băură și mâncară la o oră cu totul nepotrivită, însă cu o poftă ațâțată tainic de amintirea acvilei. Se ospătară și chefuiră, așa cum o făceau adesea chiar și în afară de Berghof, la instigația lui *mynheer,* pretutindeni pe unde se întâmpla, în Platz, în Dorf, într-un han de pe Glaris sau Kloster, unde se duceau cu decovilul în excursie. Sub ordinele lui Peeperkorn se consumau darurile clasice ale vieții, cafea cu frișcă, pâine de țară, cu brânză îmbietoare întinsă pe un minunat unt de Alpi, cu castane calde și cu vin roșu de Veltlin, după pofta inimii; iar Peeperkorn întovărășea grandios aceste mese improvizate cu vorbe incoerente sau îl ruga pe Anton Karlovici

Ferge să le vorbească, da, îl poftea pe acest blând martir căruia toate subiectele înalte îi erau străine, însă care putea istorisi cu foarte multă pricepere despre fabricarea cauciucurilor rusești pentru încălțăminte; se amestecau în masa cauciucului sulf și alte materii, și ghetele terminate erau „vulcanizate" la o temperatură mai mare de o sută de grade. Le mai povestea, de asemenea, și despre Cercul Polar, căci călătoriile lui de afaceri îl duseseră de mai multe ori până în regiunile arctice; le vorbea despre soarele de la miezul nopții și despre iarna veșnică la Capul Nord. Acolo, spunea el cu gâtu-i noduros și de sub mustața pe oală, vaporul i se păruse minuscul în comparație cu stâncile formidabile și cu oglinda mării cenușii ca oțelul. Iar pe cer se iviră niște fâșii de lumină galbenă, care nu erau altceva decât aurora boreală. Și lui Anton Karlovici totul i se păruse a fi fantomatic, întregul decor și chiar el însuși.

Cam atâta despre domnul Ferge, singurul din această mică societate care era cu desăvârșire străin de relațiile reciproce ale celor din jurul lui. Dar tocmai în ceea ce privește aceste relații este cazul să istorisim două scurte întrevederi, două convorbiri ciudate, între patru ochi, pe care eroul nostru lipsit de eroism le avusese între timp cu Clavdia Chauchat și cu tovarășul ei de călătorie, cu fiecare separat, una în hol după cină, în vreme ce „stingheritorul" era în prada frigurilor, iar cealaltă într-o după-amiază, la căpătâiul lui *mynheer*.

În seara aceea, holul era cufundat în semiobscuritate. Reuniunea obișnuită fusese scurtă și lipsită de însuflețire, pacienții se retrăseseră repede și devreme pe balcoane, pentru cura de seară, dacă nu cumva trăgeau la fit, dansând sau jucând, acolo, jos, în vale. O singură lampă ardea undeva, pe întinderea plafonului stins, și nici saloanele alăturate nu erau mai luminoase. Însă Hans Castorp știa că doamna Chauchat, care-și luase cina fără stăpânul ei, nu se urcase încă la primul etaj, că întârziase singură în salonul de lectură și corespondență, și, din cauza aceasta, întârziase și el să urce. Rămase, așadar, așteptând în fundul holului, pe estrada despărțită de partea centrală prin câțiva stâlpi albi îmbrăcați cu lemn. Stătea în fața căminului de faianță

într-un fotoliu cu legănătoare, asemenea celui în care se legănase Marusia în seara când Joachim avusese cu ea unica lui convorbire, și fuma o țigară după cum îngăduia regula, cel puțin la ora aceasta.

Clavdia se apropie, iar Hans Castorp îi auzi pașii venind din spate și foșnetul rochiei, apoi se ivi alături de el, făcându-și vânt cu o scrisoare pe care o ținea de un colț al plicului, și-i spuse cu vocea ei atât de asemănătoare cu aceea a lui Pribislav:

— Portarul a plecat. Dați-mi dumneavoastră un *timbre-poste.*

În seara aceea purta o rochie de mătase închisă și ușoară, o rochie cu decolteul rotund și mânecile înfoiate, care se închideau strâns în jurul încheieturilor. Era slăbiciunea lui. Se împodobise cu colierul de perle, care scânteia cu o lucire stinsă în semiobscuritate. El ridică ochii și-i privi chipul de kirghiză. Repetă:

— Timbre? N-am.

— Cum n-ai? *Tant pis pour vous*[163]. Nu sunteți în stare să faceți un serviciu unei doamne? Și-și strânse buzele, dând din umeri. Faptul acesta mă dezamăgește. Vă credeam măcar ordonat și conștiincios, îmi închipuisem că aveți într-o despărțitură a portofelului o mică colecție de mărci poștale, aranjate pe categorii.

— Nu, ce să fac cu ele? Nu scriu niciodată scrisori în plic. Cui i-aș putea scrie? Foarte rar trimit câte o carte poștală, pe care o cumpăr timbrată gata. Cui să-i mai scriu scrisori? N-am pe nimeni. Nu mai am niciun fel de legături cu câmpia, am pierdut contactul. Noi avem într-o culegere de cântece populare, un cântec care spune: „M-am pierdut de lume". Așa e și cu mine.

— Bine, atunci, dați-mi cel puțin o *papiroasă*[164], om pierdut, spuse ea, și se așeză în fața lui, lângă cămin, pe banca acoperită cu o pernă de pânză, încrucișându-și picioarele și întinzând mâna. Cel puțin cu țigări trebuie să fiți aprovizionat.

Și nepăsătoare, fără să-i mulțumească, luă o țigară din tabachera de argint pe care el i-o întinse aprinzând bricheta în fața chipului ei aplecat înainte. Acest leneș „atunci, dați-mi" și faptul de a

[163] „Cu atât mai rău pentru dumneavoastră" (fr.). (n.tr.)

[164] „Țigară de carton" (rusă). (n.tr.)

lua fără să mulțumească trădau și nepăsarea femeii răsfățate, dar și sensul unei „comunități" umane de o simplitate foarte firească, sălbatică și totodată gingașă, de a lua și de a da. În sinea lui îi critică atitudinea cu o solicitudine drăgăstoasă, apoi spuse:

— Da, țigări am mereu. În adevăr, măcar cu țigări sunt totdeauna aprovizionat. Cum să te lipsești de ele tocmai aici? Nu-i așa? Vorbind astfel, s-ar spune că sunt pătimaș. Dar trebuie să mărturisesc sincer că nu sunt deloc un om pătimaș, însă am, firește, câteva patimi, pasiuni flegmatice.

— Faptul de a afla că nu sunteți un pasionat mă liniștește foarte mult, îi spuse ea, scoțând afară, în timp ce vorbea, fumul pe care-l trăsese în piept. De altfel, cum ați putea fi? N-ați mai fi dumneavoastră înșivă. Pasiunea înseamnă a trăi pentru dragostea de viață. Dar este știut că voi existați numai pentru trăirile pe care vi le dă viața. Pasiunea este uitarea de sine. Pe când voi nu sunteți preocupați decât să vă îmbogățiți. *Cest ça*[165]. Nici nu vă dați seama că acest lucru este un egoism îngrozitor și că o să apăreți într-o bună zi ca niște dușmani ai omenirii.

— Haide, haide! Chiar așa, inamici ai omenirii? Ce tot spui acolo, Clavdia, de ce generalizezi astfel? La ce anume precis și personal te gândești, când spui că noi nu ne sinchisim de viață, ci suntem preocupați numai să ne îmbogățim? Voi, femeile, de obicei, nu faceți morală la întâmplare. Ah, lasă morala. Un asemenea subiect este mai curând o temă de dispută pentru Naphta și Settembrini. Izvorăște din domeniul marii confuzii. Oare poate ști cineva dacă trăiește pentru sine însuși sau pentru dragostea de viață, poate cineva s-o știe în mod indubitabil? Vreau să spun că nu există o limită precisă între una și alta. Există sacrificii egoiste și egoisme devotate... Cred că și aici e la fel, așa cum e pretutindeni în dragoste. Este imoral, fără îndoială, că nu pot să dau importanță la ceea ce îmi spui tu în legătură cu morala, și că înainte de orice sunt fericit să fiu împreună cu tine, așa cum n-am mai fost decât o singură dată până acum, și niciodată de când te-ai întors. Și că pot să-ți spun cât de bine te prind aceste manșete

[165] „Asta-i" (fr.). (n.tr.)

care-ți strâng încheieturile, și această mătase subțire care foșnește în jurul brațelor – brațele tale pe care le cunosc…

— Plec.

— Nu pleca, te rog! Voi ține seama de împrejurări și de personalități.

— E firesc să te aștepți numai la atât de la un om fără pasiuni.

— Da, vezi tu! Îți bați joc și mă cerți când eu… Și vrei să pleci când…

— Sunteți rugat să vorbiți cu cât mai puține lacune dacă doriți să fiți înțeles.

— Prin urmare, nu vrei să-mi îngădui să mă folosesc măcar un pic de abilitatea ta de a completa frazele neterminate? Aș spune că-mi faci o nedreptate… dacă n-aș înțelege că ideea de dreptate n-are ce căuta aici…

— A, nu. Dreptatea este o pasiune flegmatică. Spre deosebire de gelozie, din pricina căreia oamenii flegmatici ajung în mod sigur ridicoli.

— Ei, vezi? Ridicol. Așadar, lasă-mă să fiu flegmatic. Îți repet: cum aș putea ieși din încurcătură fără a fi așa? De pildă, cum aș fi putut îndura să aștept?

— Cum?

— Să te aștept.

— *Voyons, mon ami*[166], n-o să mă opresc la forma în care-mi vorbești cu o încăpățânare cam smintită. O să sfârșești prin a obosi, și, în definitiv, nu sunt o mofturoasă, nu fac nazuri ca o burgheză supărăcioasă.

— Nu, fiindcă tu ești bolnavă. Boala îți dă întreaga libertate. Te face… stai, îmi vine în minte un cuvânt de care nu m-am folosit niciodată! Te face genială!

— O să vorbim altădată despre geniu. Nu asta voiam să spun. Doresc un lucru. N-o să încercați să pretindeți că am vreun amestec în așteptarea dumneavoastră – dacă într-adevăr ați așteptat – că v-am încurajat, ba chiar că v-am autorizat. Vă rog să-mi confirmați chiar acum în mod formal că este exact contrariul…

[166] „Ei, prietene” (fr.). (n.tr.)

— Cu plăcere, Clavdia, desigur. Nu tu m-ai îndemnat să aștept. Am așteptat nesilit de nimeni. Înțeleg foarte bine că dai importanță acestei…

— Chiar concesiile dumneavoastră au ceva impertinent. De altfel, sunteți un om obraznic și numai Dumnezeu știe cum este posibil una ca asta. Nu numai în raporturile dumneavoastră cu mine, ci chiar și în alte împrejurări. Însăși admirația dumneavoastră, supunerea dumneavoastră are ceva obraznic. Credeți că n-o văd? Din această cauză ar trebui ca nici măcar să nu vă vorbesc, cu atât mai mult cu cât aveți îndrăzneala să-mi vorbiți despre o pretinsă așteptare. Chiar și faptul că mai sunteți încă aici este nejustificat. Ar fi trebuit de multă vreme să fiți prezent la munca dumneavoastră, pe șantier sau mai știu eu unde…

— Acum vorbești fără geniu și ești foarte convențională, Clavdia. Dar, de altfel, știu că nu-i decât un fel de a vorbi, căci tu n-o să poți gândi ca Settembrini. Așa vorbiți voi, dar eu nu vă pot lua în serios. N-am de gând să plec în mod nesăbuit, ca bietul meu văr care, așa cum ai prezis-o și tu, a murit după ce a încercat să-și facă serviciul militar la șes, cu toate că el însuși știa că va muri, dar a preferat să moară decât să continue aici serviciul tratamentului. Bine, că nu degeaba era soldat, dar eu, eu nu sunt soldat, eu sunt civil și pentru mine ar însemna să dezertez dacă aș face ca el, dacă aș dori cu orice preț și în pofida interdicției lui Radamente să slujesc progresul la șes și să fac o treabă folositoare. Asta ar fi cea mai mare ingratitudine și cea mai mare nestatornicie, atât față de boală și de geniu, cât și față de iubirea mea pentru tine – ale cărei cicatrice vechi și răni proaspete le port în mine – față de brațele tale pe care le cunosc, deși admit că nu le-am cunoscut decât în vis, în timpul unui vis genial, așa că pentru tine, bineînțeles, nu poate exista nicio consecință, nicio obligație și nicio limitare a libertății…

Ea râse cu țigara în gură, iar ochii tătărăști se îngustară devenind ca două linii oblice, și, rezemându-se de spătar, cu mâinile sprijinite pe bancă, picior peste picior, își legănă pantoful de lac negru.

— *Quelle générosité! Oh, là, là, vraiment!*[167] Exact așa mi-am închipuit întotdeauna *un homme de genie*[168], bietul de tine!

— Bine, fie cum vrei tu, Clavdia. Firește, prin chiar originea mea sunt tot atât de puțin om de geniu pe cât sunt om de mari dimensiuni, Doamne, Dumnezeule. Însă, datorită întâmplării – eu îi spun întâmplare – am fost strămutat și urcat atât de sus în aceste regiuni geniale… Într-un cuvânt, tu nu știi, fără îndoială, că dăinuiește în chestiunea asta ceva cam ca pedagogia alchimisto-ermetică, adică o transsubstanțiere într-o specie superioară, prin urmare, o creștere, o ridicare și o intensificare, dacă vrei să mă înțelegi. Dar este evident că un corp care se dovedește capabil de o asemenea dezvoltare trebuie, oricum, să aibă, pentru început, câteva calități proprii. Și ceea ce aveam în mine, o știu precis, era că de multă vreme mă simțeam familiarizat cu boala și cu moartea, și, încă de pe când eram doar un copil, am avut nebunia să-ți cer să-mi împrumuți un creion, exact la fel ca aici, în noaptea Carnavalului. Dar iubirea fără sens este genială, căci moartea, știi, este principiul genial, o *res bina,* un *lapis philosophorum,* și mai este, de asemenea, și principiul pedagogic, căci pasiunea pentru acest principiu te conduce către iubirea de viață și de om. Așa stau lucrurile, le-am descoperit stând pe balcon și sunt încântat că pot să ți le spun. Există două drumuri care duc spre viață. Unul este cel obișnuit, direct și cinstit. Celălalt e periculos, duce la moarte și este drumul genial!

— Ești un filosof puțin cam smintit, îi spuse Clavdia. Nu vreau să pretind că înțeleg tot din încâlcitele tale gânduri germane, însă tot ce spui tu sună omenește, și cu siguranță că te-ai exprimat *en philosophe.*

— Prea *en philosophe,* după gustul tău, Clavdia, nu-i așa?

— Lasă impertinențele! Devine plictisitor. A fost stupid și nepermis să aștepți. Dar nu-i așa că nu ești supărat pe mine că ai așteptat fără niciun sens?

— A fost într-o privință puțin cam greu, Clavdia, chiar pentru

[167] „Câtă generozitate! Ei, ei, ei, zău că da!" (fr.). (n.tr.)

[168] „Un om de geniu" (fr.). (n.tr.)

un om cu pasiuni flegmatice – greu pentru mine, dar și greu pentru tine că te-ai întors împreună cu el, întrucât știai, firește, de la Behrens, că eram aici și că te așteptam. Doar ți-am spus că am socotit noaptea noastră ca pe o noapte de vis și ți-am acordat întreaga libertate. Însă până la sfârșit n-am așteptat în zadar, căci ești iarăși aici, stăm unul lângă altul ca odinioară, îți aud vocea fermecător de limpede, o voce de atâta amar de vreme intimă auzului meu, iar sub această mătase vaporoasă sunt brațele tale pe care le cunosc – măcar că tovarășul tău de călătorie zace acolo sus, pradă febrei, marele Peeperkorn care ți-a dăruit aceste perle…

— Și cu care dumneavoastră înțelegeți atât de bine să vă îmbogățiți experiența.

— Nu trebuie să fii supărată pe mine, Clavdia. Settembrini m-a certat pentru același motiv, însă numai dintr-o prejudecată mondenă. N-am decât de câștigat fiind în relații cu acest om – pentru numele lui Dumnezeu, căci este în adevăr o personalitate! Recunosc că e în vârstă – ei, da. Totuși, aș înțelege că tu, ca femeie, să-l iubești nespus de mult. Așadar, îl iubești atât de tare?

— Cu tot respectul cuvenit filosofiei tale, Hans, nemțișorul meu, îi spuse mângâindu-i părul, nu găsesc că e omenește să-ți vorbesc despre dragostea mea pentru el!

— Vai, Clavdia, de ce nu? Cred că omenia începe acolo unde oamenii lipsiți de geniu își imaginează că se sfârșește. Să vorbim liniștiți despre el. Îl iubești cu pasiune?

Ea se aplecă înainte ca să arunce mucul țigării alături, în cămin, apoi rămase rezemată, cu brațele încrucișate.

— Mă iubește, îi spuse, iar iubirea lui mă face să-i fiu, cu mândrie, recunoscătoare și devotată. Trebuie să înțelegi sau altfel n-ai fi demn de prietenia pe care ți-o dăruiește. Pasiunea lui m-a silit să-l urmez și să-l slujesc. Cum putea fi altfel? Judecă și tu! Crezi oare că omenește este posibil să te sustragi pasiunii sale?

— Într-adevăr, este imposibil! confirmă Hans Castorp. Nu, bineînțeles, este absolut exclus. Cum ar putea o femeie să treacă peste pasiunea sa, peste spaima pasiunii sale și să-l lase, ca să spun așa, în Ghetsimani, pradă chinului…

— Nu ești prost, îi spuse ea, iar ochii oblici căpătară un aspect

fix și visător. Ești inteligent. Spaima provocată de pasiune…

— Nu-i nevoie de prea mare inteligență ca să-ți dai seama că trebuie să-l urmezi, cu toate că iubirea lui are ceva neliniștitor sau, mai precis – fiindcă trebuie să aibă ceva neliniștitor.

— *C'est exact…* Neliniștitor. Cu el ai multe griji, multe dificultăți…

Îi luase mâna și se juca inconștient cu degetele, dar ridicând brusc ochii, încruntă sprâncenele și întrebă:

— Stai! Oare nu-i josnic să vorbim despre el așa cum o facem?

— Desigur că nu, Clavdia… Nu, e departe de așa ceva. Ba, cu siguranță că nu-i decât foarte omenesc. Ție îți place acest cuvânt, îl spui întotdeauna cu un accent încântător, iar eu l-am ascultat vădit interesat ori de câte ori îl rosteai. Vărului meu Joachim nu-i plăcea din motive militare. Zicea că acest cuvânt înseamnă indolență, nepăsare, și dacă-l interpretăm în felul acesta, ca pe un *guazzabuglio* de toleranță nemărginită, eu însumi aș avea câteva obiecții de făcut, o recunosc. Însă atunci când are sensul libertății, al geniului și al bunătății, cuvântul acesta este un lucru mare, pe care-l putem invoca în toată liniștea pentru apărarea discuției noastre despre Peeperkorn și a grijilor și dificultăților pe care ți le cauzează el. Firește, acestea decurg din sentimentul lui de onoare exagerată, din teama lui de a nu fi la înălțimea pasiunii care îl determină să iubească atât de intens experiențele și deliciile clasice ale vieții, adică tot ceea ce desfată – așa că putem vorbi cu tot respectul, deoarece la el totul este de mare dimensiune, de o dimensiune grandioasă și regească. Și nu ne înjosim, nici nu-l înjosim, discutând despre asta în chip omenesc.

— Nu este vorba de noi, spuse Clavdia, încrucișându-și din nou brațele. Ar însemna să nu fii femeie, dacă n-ai accepta să te umilești pentru iubirea unui om, pentru iubirea unui om de mari dimensiuni, cum spui tu, și care are pentru mine o pasiune împinsă până la spaimă.

— Negreșit, Clavdia. Foarte adevărat. Umilința sfârșește și ea prin a avea o asemenea dimensiune, iar femeia poate vorbi cu tot disprețul, de pe culmile umilinței sale, tuturor celor care n-au dimensiune regească, așa cum ai procedat tu adineauri în legătură

cu mărcile poștale și exact pe tonul cu care ai spus: „Vă credeam măcar ordonat și «conștiincios»!”

— Ești susceptibil? Las-o baltă! Haide, să dăm dracului susceptibilitatea – ești de acord? Și eu am fost susceptibilă câteodată și țin s-o recunosc deoarece în seara asta suntem aici, unul lângă altul. Am fost enervată de flegmatismul tău, și de faptul că te înțelegeai atât de bine cu el, dar și din pricina dragostei ce-o ai pentru egoista-ți experiență a vieții. Și totuși, faptul mi-a făcut plăcere și ți-am fost recunoscătoare fiindcă văd că-l respecți… Este multă loialitate în purtarea ta, și cu toate că e însoțită de un pic de impertinență, totuși, până la sfârșit, apreciez acest fapt.

— Iată ceva foarte drăguț din partea ta.

Se uită la el. Zise:

— Se pare că ești incorigibil. Mai bine zis ești un tânăr șiret. Nu știu dacă ai spirit, dar cu siguranță că ești plin de șiretenie. Bine, și, de altfel, ne putem împăca și așa. Ba se poate avea chiar și prietenie pentru tine. Hai să fim prieteni buni și să încheiem o alianță pentru el, așa cum se încheie câteodată o alianță împotriva cuiva! Îmi dai mâna? Adesea mă tem… Uneori mi-e frică să rămân singură, să mă simt singură în mine însămi, *tu sais*[169]… E un om atât de neliniștitor! Câteodată mi-e teamă să nu sfârșească prost… Uneori tremur… Mi-ar plăcea atât de mult să am un om bun lângă mine… *Enfin*[170], dacă vrei să știi, poate de aceea m-am întors cu el aici…

Stăteau așezați față în față, genunchi lângă genunchi, el în fotoliul cu legănătoare și aplecat în față, ea pe bancă. Rostind ultimele cuvinte îi strânse mâna lui Hans Castorp și o lipi de obraz. El îi spuse:

— Lângă mine? Vai, asta-i minunat. Ah, Clavdia, este atât de neașteptat. La mine ai venit cu el? Și mai pretinzi că așteptarea mea a fost stupidă, că am făcut-o fără permisiune și fără sens? Ar fi o mare stângăcie din partea mea dacă n-aș aprecia darul prieteniei tale, al prieteniei pentru el alături de tine…

[169] „Știi…” (fr.). (n.tr.)

[170] În sfârșit” (fr.).

Atunci, îl sărută pe gură. Era o sărutare rusească, în felul acelora care se schimbă ca o mărturisire de dragoste cu prilejul marilor sărbători creștine, în acea țară vastă și plină de suflet. Cum însă cei care-o schimbau acum erau un tânăr cunoscut de toți ca „șiret" și o tânără femeie încântătoare, cu pasul lunecător, faptul acesta ne face, fără voia noastră, să ne gândim la maniera atât de dibace însă puțin cam echivocă cu care doctorul Krokowski vorbea despre iubire, într-un spirit nițel cam dubios, astfel încât nimeni n-a știut vreodată cu certitudine dacă iubirea este un sentiment pios sau ceva carnal și pasionat. Să facem și noi ca el sau poate Hans Castorp și Clavdia Chauchat îl imitau cu sărutul lor rusesc? Dar ce va spune cititorul dacă vom refuza pur și simplu să mergem până în adâncul acestei chestiuni? După părerea noastră ar fi, fără îndoială, un bun prilej de analiză, dar – ca să ne folosim de expresia lui Hans Castorp – „foarte stângaci" și în adevăr ar fi să dovedim din partea noastră foarte puțină simpatie față de viață, dacă am încerca să facem o distincție „pură" între evlavia care are drept scop binele și pasiune. Dar ce înseamnă, aici „pur"? În fond, este un sens șovăitor și echivoc. Nu vom nega că nici nu ne sinchisim de aceste deosebiri. Nu-i oare bine și minunat că graiul nostru obișnuit nu are decât un singur termen pentru tot ce se poate înțelege prin acest cuvânt – iubire – începând cu sentimentul pios și sfârșind cu dorința cărnii? Acest echivoc este cu desăvârșire univoc, întrucât iubirea cea mai cucernică nu poate fi imaterială și nici nu poate fi lipsită de evlavie. Sub aspectul ei cel mai carnal, iubirea rămâne veșnic ea însăși, adică este bucuria de-a trăi sau pasiunea supremă, este simpatia pentru organic, îmbrățișarea duioasă și voluptuoasă a ceea ce este sortit descompunerii – deoarece există milă până și în pasiunea cea mai minunată sau în cea mai înspăimântătoare. Un sens șovăitor? Dar, pentru numele lui Dumnezeu, n-avem decât să lăsăm să șovăie sensul cuvântului „iubire". Această șovăială reprezintă viața și omenescul, și ar însemna să dai dovadă de-o suficient de deznădăjduitoare lipsă de șiretenie, dacă te-ai neliniști.

Așadar, în vreme ce buzele lui și ale doamnei Chauchat se întâlneau într-o sărutare rusească, vom face întuneric în micul nostru

teatru, ca să trecem la un alt tablou. Căci o să fie vorba despre cea de a doua dintre întrevederile pe care am făgăduit doar că le vom povesti, și după ce vom aprinde iarăși lumina, lumina tulbure a unei zile de primăvară pe sfârșite, în vremea topirii zăpezilor, îl vom zări pe eroul nostru într-o situație devenită pentru el obișnuință, adică șezând la căpătâiul marelui Peeperkorn și discutând cu el respectuos și prietenos. După ceaiul de la ora patru, servit în sufragerie, și la care doamna Chauchat venise singură întocmai ca și la cele trei mese precedente, pentru ca imediat după aceea să plece la *shopping*[171] până în Platz, Hans Castorp ceru să fie anunțat la olandez, în vederea uneia dintre acele vizite la bolnav, obicei luat în parte pentru a-i dovedi deosebita sa atenție, în parte pentru a se bucura el însuși de tovărășia personalității lui – pe scurt din motive pe cât de șovăielnice pe atât de pline de viață. Peeperkorn puse alături de el ziarul *Telegraaf,* aruncă deasupra ochelarii cu ramă de corn, după ce și-i luase de pe nas ținându-i de arc, și-i întinse vizitatorului mâna lui de căpitan, în timp ce buzele mari și sfârtecate se mișcau în mod nedeslușit, cu o expresie dureroasă. Ca de obicei, avea la îndemână vin roșu și cafea: serviciul de cafea era așezat pe scaun, pătat în brun de atâta întrebuințare – *mynheer* își luase cafeaua de după-amiază, tare și fierbinte, cu zahăr și caimac, iar acum transpira. Chipul, înconjurat de șuvițe albe, i se înroșise și stropi mici îi broboneau fruntea și buza superioară.

— Transpir puțin, zise el. Fii bine-venit, tinere. Dimpotrivă. Ia loc! Este un semn de slăbiciune atunci când, imediat după ce ai băut o băutură caldă… Vrei să-mi… întocmai. Batista. Mulțumesc mult. De altfel, roșeața de pe față îi dispăru încetul cu încetul, făcând loc palorii gălbui care acoperea de obicei fața omului magnific, după un acces de friguri. Frigurile intermitente fuseseră puternice în clupă-amiaza aceasta, trecând prin cele trei faze, cea rece, cea arzătoare și cea umedă, iar micii ochi spălăciți ai lui Peeperkorn aveau o privire obosită sub arabescul frunții de idol. Îi spuse:

[171] „Cumpărături" (engl.). (n.tr.)

— Este… absolut, tinere. Cuvântul „lăudabil” mi se pare în întregime… Absolut. Este foarte drăguț din partea dumitale, că, pe un bătrân bolnav…

— Îl vizitez? întrebă Hans Castorp. Nicidecum, *mynheer* Peeperkorn. Eu sunt acela care trebuie să vă arăt recunoștință pentru că pot sta lângă dumneavoastră, căci eu profit infinit mai mult decât dumneavoastră și vin deci numai din motive egoiste. Însă este o calificare ciudată și inexactă a persoanei dumneavoastră, când spuneți „un bătrân bolnav”. Nimeni n-ar putea ghici că e vorba de dumneavoastră. Este o imagine cu totul falsă.

— Bine, bine, răspunse *mynheer* și, pentru câteva clipe, închise ochii, odihnindu-și pe pernă capul maiestuos, cu bărbia ridicată și degetele cu unghiile lungi împreunate pe marele lui piept regesc, al cărui contur se întrevedea prin cămașa de tricou. Este bine, tinere, sau mai curând, ai intenții bune, sunt convins. A fost plăcut ieri după-masă… da, da, sigur, ieri după-masă… în satul acela ospitalier… i-am uitat numele… unde am mâncat deliciosul salam italienesc cu jumări și acel sănătos vinișor de regiune…

— A fost minunat, confirmă Hans Castorp. Am avut o plăcere aproape interzisă – iar bucătarul-șef de la Berghof ar fi fost foarte mâhnit dacă ne-ar fi văzut – pe scurt, am fost cu toții, fără nicio excepție, foarte binedispuși. Era un salam de calitate bună, domnul Settembrini a fost emoționat, l-a mâncat, ca să zicem așa, cu ochii în lacrimi. Fiindcă este un patriot, după cum cred că știți, un patriot democrat. Și-a închinat sulița de cetățean pe altarul umanității, pentru ca, în viitor, să nu mai plătească vamă pentru salam la frontiera Brenner-ului.

— N-are importanță, declară Peeperkorn. Este un om cu maniere elegante, vesel și vorbăreț, un adevărat cavaler, deși nu are prea des fericirea să-și schimbe costumul.

— Nu și-l schimbă niciodată, spuse Hans Castorp. N-are niciodată această fericire. Îl cunosc de multă vreme și ne leagă o veche prietenie, adică a avut grijă de mine într-un mod pentru care-i port recunoștință, deoarece socotește că sunt un „copil răsfățat al vieții” – este o expresie de care ne folosim și al cărei sens nu-i prea

limpede – și se silește să-mi corijeze defectele, exercitând asupra mea o influență cu urmări folositoare. Însă nu l-am văzut niciodată îmbrăcat altfel, fie vara, fie iarna, decât cu acești pantaloni în carouri și cu această redingotă. De altfel știe să-și poarte cu o corectitudine remarcabilă hainele vechi, exact ca un om distins, și în privința asta vă dau perfectă dreptate. Acest fel al lui de a ști să-și poarte hainele este o biruință asupra sărăciei, iar cât mă privește pe mine prefer această sărăcie eleganței mititelului Naphta, care nu mi s-a părut niciodată prea corectă. Ba este chiar, ca să spun așa, de o eleganță dată dracului, iar resursele lui au o origine tenebroasă, căci am oarecari informații în privința situației.

— Un om cu maniere foarte elegante și foarte vesel, repetă Peeperkorn, fără să se oprească la observațiile auzite asupra lui Naphta, cu toate că nu este – îngăduiți-mi această rezervă – complet lipsit de prejudecăți. Doamne, tovarășa mea de călătorie nu-l prețuiește prea mult, așa cum probabil ați observat și dumneavoastră; vorbește despre el fără simpatie, deoarece, pe cât se pare, comportarea pe care o are față de ea ascunde anumite prejudecăți. Nicio vorbă, tinere. Departe de mine intenția, în ceea ce-l privește pe domnul Settembrini și sentimentele dumitale de prietenie față de el, să vreau… Lichidat! Nici nu-mi trece prin minte că, sub raportul curtoaziei, un cavaler ar datora vreodată unei femei… Perfect, dragă prietene, absolut fără niciun reproș! Totuși, există o margine, o rezervă, o anumită re-cu-za-re, care face ca atitudinea doamnei să fie, omenește vorbind, foarte…

— Foarte deslușită. Foarte inteligibilă. Care o îndreptățește din plin. Iertați-mă, *mynheer* Peeperkorn, că mi-am îngăduit să sfârșesc eu însumi fraza dumneavoastră. Pot risca acest lucru întrucât am conștiința că sunt perfect de acord cu dumneavoastră. Mai ales dacă ținem seama cât de mult depind femeile – veți surâde, fără îndoială, când o să mă auziți vorbind la vârsta mea într-un mod atât de general despre femei – așadar, cât de mult depinde atitudinea pe care o au față de bărbat de atitudinea pe care o are bărbatul față de ele – dar în faptul acesta nu-i nimic surprinzător. Cam astfel aș vrea să-mi formulez gândul în această privință, adică observând că femeia este o făptură care

reacționează fără să aibă o inițiativă proprie, dominată de indolență în înțelesul de pasivitate... Îngăduiți-mi, dacă nu vă supărați, să dezvolt ceva mai complet acest punct de vedere. În chestiunile de iubire, după cât mi-am putut da seama, femeia se consideră pe sine în primul rând ca fiind un obiect; te lasă să te apropii de ea, nu alege cu toată libertatea, nu devine subiectul iubirii, subiectul care nu alege decât după ce bărbatul și-a făcut alegerea, dar chiar și în clipa aceea, îngăduiți-mi să adaug, liberul ei arbitru – admițând că nu este vorba de un bărbat din cale-afară de puțin înzestrat, însă nici chiar asta nu poate fi socotită drept o condiție hotărâtoare – așadar, liberul arbitru este foarte limitat și diminuat prin însuși faptul că n-a ales ea, ci a fost aleasă. Doamne, Dumnezeule, ceea ce spun trebuie că sunt lucruri banale, însă, când ești tânăr, firește că totul ți se pare nou, foarte nou și uimitor. Întrebi o femeie: „Prin urmare, îl iubești?", la care ea îți răspunde ridicând sau plecând ochii: „Mă iubește atât de mult!" Închipuiți-vă un asemenea răspuns în gura unuia din noi. Iertați-mă că mă situez alături, pe același plan cu dumneavoastră. Se prea poate să existe bărbați care au datoria să răspundă astfel, dar să recunoaștem că sunt niște caraghioși veritabili, niște bărbați sub papucul nevestei, ca să mă exprim într-un fel epigramistic. Aș vrea să știu cum se apreciază pe sine o femeie atunci când răspunde în felul acesta. Crede că datorează bărbatului un devotament nemărginit, bărbatului care îi dă cinstea iubirii sale, unei făpturi atât de inferioare, sau vede, în dragostea pe care bărbatul o are pentru persoana sa, un semn infailibil al perfecțiunii ei? Iată ce m-am întrebat câteodată, în treacăt, în timpul orelor de odihnă.

— Adevăruri eterne, fapte clasice, pe care le atingi, tinere, cu micile dumitale cuvinte îndemânatice, adică atingi sentimente sfinte, răspunse Peeperkorn. Bărbatul se îmbată cu propria dorință, iar femeia cere și așteaptă să fie îmbătată de dorința bărbatului. De aici provine pentru noi obligația pasiunii, de aici decurge înfiorătoarea rușine a insensibilității, a neputinței de a trezi dorința femeii. Ia cu mine un pahar de vin roșu. Beau. Mi-e sete. Am transpirat foarte mult astăzi.

— Vă mulțumesc mult, *mynheer* Peeperkorn. Este adevărat că nu beau la această oră; însă sunt gata să iau bucuros o înghițitură în sănătatea dumneavoastră.

— Bine, ia paharul. Nu există decât unul. Eu o să mă folosesc de paharul pentru apă. Cred că nu jignesc vinișorul ăsta spumos dacă-l beau într-un vas atât de umil.

Turnă, ajutat de musafir, cu mâna de căpitan tremurătoare, și, însetat, azvârli în golul unui gâtlej de statuie vinul roșu din paharul fără picior, întocmai ca pe o apă chioară.

— Asta desfată, zise el. Nu mai bei? Atunci, îngăduie-mi să mă mai servesc o dată – și, vărsând puțin vin, bău a doua oară. Cearșaful răsfrânt peste cuvertură se pătă cu roșu. Repet, spuse el, cu degetul ridicat, în vreme ce paharul cu vin îi tremura în cealaltă mână, repet: de aceea avem obligația, obligația *religioasă* a pasiunii. Pasiunea noastră, înțelegeți, este forța virilă care trezește viața. Viața somnolează. Ea vrea să fie trezită de către puterea pasiunii divine pentru nunta originară. Căci pasiunea, tinere, este divină. Omul este divin în măsura în care simte. El este sensibilitatea lui Dumnezeu. Dumnezeu l-a creat ca să simtă prin el. Omul nu este nimic altceva decât organul prin care Dumnezeu sărbătorește nunta cu viața trezită și îmbătată. Dacă omul păcătuiește față de pasiune, păcătuiește față de Dumnezeu, ceea ce înseamnă înfrângerea forței virile a lui Dumnezeu, adică o catastrofă cosmică, o teroare de neînchipuit…

Își goli paharul.

— Îngăduiți-mi să vă iau paharul, *mynheer* Peeperkorn, spuse Hans Castorp. Urmăresc desfășurarea gândirii dumneavoastră fiindcă-mi este de un foarte mare folos. Dumneavoastră expuneți o teorie prin care atribuiți omului o funcție religioasă foarte onorabilă, deși poate puțin cam unilaterală. Există, dacă-mi îngăduiți să observ, în felul dumneavoastră de-a vedea, un rigorism destul de îngrijorător – iertați-mă! Orice severitate religioasă este, firește, îngrijorătoare pentru niște oameni de o dimensiune mai modestă. Nu mă gândesc să vă corijez, dar aș vrea să revin asupra a ceea ce ați spus despre anumite „prejudecăți” pe care le-ar avea, potrivit observațiilor dumneavoastră, domnul Settembrini față de

doamna, tovarășa dumneavoastră de călătorie. Îl cunosc pe domnul Settembrini de multă, de foarte multă vreme, de ani de zile. Și pot să vă asigur că prejudecățile lui, în măsura în care există, nu au absolut deloc un caracter meschin și mic-burghez – ba chiar ar fi ridicol să te gândești la așa ceva. Aici nu poate fi vorba decât despre prejudecăți în stil mare și, prin urmare, cu un caracter impersonal, despre principii pedagogice generale în privința cărora domnul Settembrini, v-o spun cu toată sinceritatea, în calitatea mea de „copil răsfățat al vieții", mi-a... Dar asta m-ar duce prea departe. Este o chestiune mult prea vastă, pe care n-aș putea-o rezuma în două cuvinte...

— Și dumneata o iubești pe doamna? întrebă deodată *mynheer*, întorcându-și spre musafir chipul regesc, cu gura jalnic sfâșiată și cu ochii mici spălăciți, sub arabescul cutelor frunții...

Hans Castorp simți un fior de teamă. Și se bâlbâi:

— Dacă eu... Adică... Firește că o respect pe doamna Chauchat mai ales în calitatea sa de...

— Vă rog, zise Peeperkorn întinzând mâna ca pentru a respinge, cu acest gest, răspunsul celuilalt. Lasă-mă, continuă după o pauză în care parcă făcu loc pentru ceea ce avea să spună, lasă-mă să-ți repet că sunt departe de a vrea să reproșez acestui domn italian că ar fi greșit vreodată față de regulile curtoaziei. Nu formulez acest reproș împotriva nimănui. Mă miră însă un lucru... Dar în acest moment, mai curând mă bucur... Bine, tinere. Este minunat de frumos și de bine. Mă bucur, în privința asta nu-i nicio îndoială; faptul acesta îmi place în adevăr foarte mult. Și totuși, îmi spun... În sfârșit, pe scurt, îmi spun: o cunoști pe doamna de mult mai multă vreme decât mine. Ai fost și dumneata aici și ați împărtășit timpul precedentei sale șederi în acest loc. În plus, este o femeie plină de farmec, iar eu nu sunt decât un bătrân bolnav. Cum se face... Fiindcă sunt suferind, a coborât singură azi după-amiază, fără însoțitor, ca să facă târguieli în sat... Nu-i nicio nenorocire! Nu, desigur că nu! Însă este neîndoielnic că... Trebuie oare să-mi explic faptul că nu te-ai lăsat antrenat de imboldul dumitale cavaleresc, din cauza influenței... cum spuneai adineauri... a principiilor pedagogice ale lui *signor* Settembrini... te

rog să mă înțelegi literalmente…

— Literalmente, *mynheer* Peeperkorn. Vai, nu! Dar nicidecum. Eu mă conduc așa cum mă taie capul. Dimpotrivă, cu un prilej oarecare, domnul Settembrini chiar mi-a… văd aici, pe cearșaful dumneavoastră niște pete de vin, *mynheer* Peeperkorn. N-ar trebui oare… Noi obișnuim să presarăm sare, când petele sunt proaspete…

— N-are importanță, zise Peeperkorn fără să-l scape din ochi pe musafir.

Hans Castorp păli.

— Lucrul, zise el cu un zâmbet silit, poate să rămână aici oarecum altfel decât în mod obișnuit. Vreau să spun că atmosfera care domnește aici nu este o atmosferă convențională. Cel care are prioritate este bolnavul, bărbat sau femeie. Preceptele galanteriei se risipesc în fața acestei reguli. Sunteți indispus în mod trecător, *mynheer* Peeperkorn. Dar este o indispoziție acută, și deci o indispoziție care contează. Tovarășa dumneavoastră de călătorie este întrucâtva sănătoasă. Deci cred că procedez cu totul în spiritul doamnei reprezentând-o puțin lângă dumneavoastră în timpul lipsei sale – pe cât poate fi vorba aici de reprezentare, ha! ha! – în loc să vă reprezint pe dumneavoastră pe lângă dânsa și să mă ofer s-o însoțesc în sat. Și cu ce drept i-aș impune tovarășei dumneavoastră de călătorie serviciile mele cavalerești? Ca s-o fac, nu am încă titluri, nici procură. De altfel, trebuie să vă spun că am un foarte dezvoltat simț al situațiilor pozitive de drept. Pe scurt, găsesc că poziția mea este corectă, corespunde situației generale, corespunde mai ales sentimentelor sincere pe care le am față de dumneavoastră, *mynheer* Peeperkorn, și cred deci că am dat un răspuns satisfăcător întrebării pe care mi-ați pus-o – dacă în adevăr ați avut intenția să mă întrebați.

— Iată un răspuns foarte plăcut, răspunse Peeperkorn. Ascult cu o desfătare involuntară micile dumitale cuvinte, tinere. O iau razna și dau lucrurilor o înfățișare acceptabilă. Dar satisfăcătoare… nu. Răspunsul dumitale nu mă mulțumește pe deplin… iartă-mă dacă, în felul acesta, te dezamăgesc. Te-ai slujit mai adineauri, dragă prietene, de cuvântul „rigorism”,

comentându-mi anumite concepții pe care ți le-am comunicat. Însă și în vorbele dumitale există, deopotrivă, o oarecare rigoare, adică ceva aspru și silit, care mi se pare că nu se potrivește cu firea dumitale. Am mai făcut și cu alte prilejuri câteva observații asemănătoare asupra conduitei dumitale. Ai și acum aceeași comportare silită pe care o ai față de doamna Chauchat în timpul excursiilor și plimbărilor noastre comune – și n-o ai față de nimeni altul – și asupra căreia îmi datorezi o explicație – este o datorie, este o obligație, tinere. Eu nu mă înșel. Observația aceasta evidentă mi s-a impus și mi-a fost confirmată prea de multe ori și este imposibil să n-o fi făcut și alții, într-un mod tot atât de evident, cu singura deosebire că aceștia cunosc, după cât se pare, explicația faptului în sine.

Cu toate că era sleit de febră, *mynheer* vorbea în după-amiaza asta într-un stil excepțional de precis și viguros. Nu se mai vădea nici cea mai mică incoerență. Stând în capul oaselor, cu umerii formidabili și cu mărețul său cap întors spre musafir, ținea un braț întins pe cuvertura patului, iar mâna de căpitan, pistruiată, înălțându-se la capătul mânecii de lână, forma cercul dominat de degetele cu unghiile ascuțite, în vreme ce glasul rostea cuvintele cu o ascuțime tot atât de precisă și tot atât de plastică pe cât ar fi putut-o dori însuși domnul Settembrini, rostogolind *r*-urile unor cuvinte din expresiile „după cât se pare” și „observația aceasta evidentă”.

— Dumneata văd că zâmbești, continuă el. Întorci capul într-o parte și-n alta și clipești din ochi. Se pare că-ți frământi mintea zadarnic, și totuși nu există nicio îndoială că știi ce vreau să spun și despre ce este vorba. Nu afirm că nu-i adresezi doamnei din când în când câte o vorbă sau că uiți să-i răspunzi, atunci când convorbirea o cere. Însă repet că, în asemenea ocazii, dacă privești lucrurile mai atent și sub raportul unei anumite exigențe a formei, ai în comportare ceva silit și dai impresia precisă că te ferești și că o eviți. Atât cât poate fi vorba de asemenea lucruri, dumneata faci impresia că la mijloc este un rămășag pe care l-ai făcut cu doamna și că până la expirarea unui termen convenit nu ai dreptul să-i adresezi direct cuvântul. Eviți cu regularitate și fără excepție să i te

adresezi, nu-i spui niciodată „dumneavoastră”.

— Dar, *mynheer* Peeperkorn… Oare ce fel de rămășag…

— Îngăduie-mi să-ți atrag atenția asupra faptului de care fără îndoială că-ți dai seama și dumneata, și anume că ți s-au albit până și buzele.

Hans Castorp nu-și ridică ochii. Aplecat înainte, continuă să privească fix pata roșie de pe cearșaf. „Trebuia să se ajungă și aici, gândi el. La asta voia să ajungă. Cred însă că și eu am făcut tot ce a depins de mine ca să ajungem aici. Îmi dau seama abia acum că într-o oarecare măsură aproape am năzuit la asta. Oare, am pălit în adevăr atât de tare? Este foarte posibil, căci acum trebuie să se aleagă într-un fel. Nu se știe ce se va întâmpla. Mai pot încă minți? Ar fi foarte posibil, dar nu mai vreau. Deocamdată mă agăț de pata asta de sânge, de pata asta de vin, de pe cearșaf.”

Dar deasupra lui, celălalt tăcea deopotrivă. Tăcerea dură două sau trei minute – îngăduind să-ți dai seama câtă amploare puteau căpăta aceste minuscule unități în asemenea împrejurări.

Pieter Peeperkorn fu acela care reluă discuția.

— Era în seara în care am avut plăcerea să te cunosc, începu el cu un glas melodios, iar vocea îi sună ca și cum n-ar fi fost decât prima frază dintr-o lungă poveste. Am organizat o mică petrecere, am băut și am mâncat, apoi, binedispuși, gata să facem toate năzbâtiile și într-o stare de omenească părăsire de sine, ne-am dus la culcare, braț la braț, la o oră din noapte destul de târzie. Se întâmplă atunci că aici, în fața ușii mele, luându-ne rămas-bun, mi-a venit ideea de a te invita să atingi cu buzele fruntea femeii care mi te prezentase ca pe un bun prieten de odinioară și de a-i lăsa ei grija să răspundă sub ochii mei la acest gest, ca un semn al bucuriei din acel ceas. Ai respins, nici mai mult, nici mai puțin propunerea mea, ai respins-o spunând că ți se pare absurd să vă sărutați pe frunte, dumneata și cu tovarășa mea de călătorie. Nu vei nega că explicația aceea cere ea însăși o explicație pe care mi-o datorezi până azi. Ești dispus să te achiți de datorie?

„Așadar a observat-o și pe asta? gândi Hans Castorp și-și concentră atenția cu și mai multă putere asupra petelor de vin, ba chiar râcâi una din ele cu vârful îndoit al mijlociului. În fond, în

ziua aceea am dorit în adevăr să-și dea seama, altfel n-aș fi spus ceea ce am spus. Însă, acum, ce se mai poate întâmpla? Inima îmi bate destul de tare. Oare o să asist la un regesc acces de furie, un acces de primă clasă? Oare nu cumva ar trebui să fiu mai atent la pumnul său care poate că mă și amenință? Hotărât, mă aflu într-o situație foarte ciudată și dintre cele mai critice!"

Deodată simți cum mâna lui Peeperkorn îi apucă mâna dreaptă la încheietură.

„Acum mă prinde de încheietura mâinii, gândi Hans Castorp. Ei, sunt ridicol, uite cum stau ca o javră plouată. M-am făcut vinovat de vreo greșeală față de el? Absolut deloc. În primul rând numai soțul ei din Daghestan ar fi în drept să se plângă. Și abia după aceea toți ceilalți. Și tocmai la urmă, eu. Iar el nu are, după câte știu, niciun drept să se plângă. Atunci, pentru ce-mi bate inima? Este însă timpul să ridic fruntea cu demnitate și să-i privesc deschis în față, bineînțeles cu respect, chipul regesc."

Așa făcu. Figura extraordinar de puternică era galbenă, ochii aruncau o privire spălăcită sub liniile răsucite ale frunții, expresia buzelor sfâșiate era amară. Și fiecare citi adânc în ochii celuilalt, imensul bătrân și puțintelul tânăr, în vreme ce primul continuă să-l țină de încheietura mâinii pe cel din urmă. În sfârșit, Peeperkorn spuse încet:

— Ai fost amantul Clavdiei în timpul anterioarei sale șederi aici?

Hans Castorp lăsă încă o dată capul în jos, însă îl ridică imediat și după ce respiră adânc, spuse:

— *Mynheer* Peeperkorn! Îmi displace extrem de mult să vă mint și mă silesc s-o evit cât îmi stă în putință. Și nu-i deloc ușor. M-aș lăuda dacă aș confirma afirmația dumneavoastră și aș minți dacă aș contesta-o. Așa stau lucrurile, ca să se știe. Am locuit multă vreme, foarte multă vreme în acest sanatoriu și în același timp cu Clavdia – adică, iertați-mă – cu actuala dumneavoastră tovarășă de călătorie, fără să-i fi fost vreodată prezentat. Relațiile noastre n-aveau nimic monden, cel puțin relațiile mele cu dânsa, ale căror origini, vreau să spun, sunt cufundate în beznă. În mintea mea, nu i-am spus Clavdiei niciodată altfel decât tu, și așa s-a întâmplat și în realitate. Căci în seara când m-am scuturat de acele legături

pedagogice despre care a fost vorba adineauri – pe scurt, când m-am apropiat de ea luând ca pretext o mascaradă – într-o seară de Carnaval, într-o seară de nimeni și de nimic justificată, într-o seară în care tutuirea era un lucru general convenit, atunci „tu”-ul acesta și-a căpătat întregul său sens de-o manieră abia conștientă și ca într-un vis. Totodată era în ajunul plecării Clavdiei.

— Întregul său sens, repetă Peeperkorn. Te-ai exprimat foarte politicos…

Îi dădu drumul lui Hans Castorp și începu să-și frece fălcile, arcadele sprâncenelor, obrajii și bărbia cu mâinile de căpitan, cu unghiile lungi. Apoi își împreună mâinile pe cearșaful pătat cu vin și-și lăsă capul într-o parte, în partea stângă, opusă musafirului, astfel încât ai fi putut spune că nu mai vrea să-l vadă.

— V-am răspuns cât mai precis cu putință, *mynheer* Peeperkorn, îi spuse Hans Castorp, și m-am silit cu toată conștiinciozitatea să nu spun nici prea mult, nici prea puțin. Înainte de toate, era vorba, din punctul meu de vedere, să vă rog să observați că sunteți oarecum liber să țineți sau nu socoteala de această seară închinată lui „tu” și plecării, întrucât a fost o serată situată în afară de orice rânduială și aproape în afară de calendar, un *hors d'oeuvre* ca să zic așa, o seară suplimentară, o seară de an bisect, adică 29 februarie, și, prin urmare, n-aș fi mințit decât pe jumătate dacă aș fi negat constatarea dumneavoastră.

Peeperkorn nu răspunse.

— Am preferat, reluă Hans Castorp, după o pauză, am preferat să vă spun adevărul, chiar cu riscul de-a vă pierde bunăvoința, ceea ce vorbind cât se poate de sincer, ar fi pentru mine o pierdere considerabilă, pot să v-o mărturisesc; o lovitură, o lovitură cumplită, pe care n-aș putea-o compara decât cu lovitura ce-am simțit-o acum, la revenirea doamnei Chauchat, când am văzut că nu s-a întors singură, ci ca tovarășa dumneavoastră de călătorie. Am înfruntat, deci, și acest risc, deoarece de multă vreme doream ca totul să fie limpede între noi – între dumneavoastră, pentru care am niște sentimente de respect atât de profunde, și mine – și am procedat astfel, căci mi s-a părut mai frumos și mai omenesc – știți cum pronunță Clavdia acest cuvânt cu glasul ei fermecător de

voalat, tărăgănându-l atât de melodios – da, mi s-a părut că-i mai bine să procedez astfel decât să tac sau să mă prefac, și din acest punct de vedere îmi dau seama că mi-ați luat o piatră de pe inimă când, adineauri, ați constatat-o.

Niciun răspuns.

— Încă ceva, *mynheer* Peeperkorn, mai există încă un lucru care m-a făcut a dori să ajung în situația de a vă putea spune adevărul, adică mă refer la experiența mea personală în legătură cu nesiguranța enervantă și cu semibănuielile ce stăruiau în această privință. Acum dumneavoastră știți cu cine și-a petrecut, cu cine s-a întreținut și cu cine a încheiat Clavdia – așadar, să spunem că și-a încheiat – un 29 februarie, înainte ca situația de drept întru totul pozitivă să se fi stabilit între ea și dumneavoastră, această situație absolut pozitivă în fața căreia ar fi o curată nebunie să nu te pleci. Cât despre mine, n-am putut să ajung niciodată la o asemenea certitudine, deși nu mi-a scăpat nicio clipă faptul că, oricât de puțin ai fi înclinat să-ți imaginezi asemenea lucruri, la urma urmei trebuie să admiți și eventualitatea de a avea predecesori și în plus am știut, printre altele, că însuși consilierul aulic Behrens – care ați aflat, poate, că se ocupă, ca amator, și de pictură – i-a făcut, în numeroase ședințe, un portret remarcabil, redându-i calitatea pielii cu o verosimilitate extraordinară, ceea ce, între noi fie zis, m-a uluit destul. Mi-a pricinuit multă bătaie de cap și chin, și chiar și astăzi îmi frământ mintea în această privință.

— O mai iubești și azi? îl întrebă Peeperkorn, fără să-și schimbe poziția, adică fără să-și întoarcă fața…

Vasta cameră se scufunda din ce în ce mai mult în semiobscuritate.

— Iertați-mă, *mynheer* Peeperkorn, îi răspunse Hans Castorp, dar sentimentele pe care le am față de dumneavoastră, niște sentimente de profund respect și de admirație, m-ar face să par necuviincios vorbindu-vă despre sentimentele mele față de tovarășa dumneavoastră de călătorie.

— Și ți le împărtășește? îl întrebă Peeperkorn în șoaptă. Ți le mai împărtășește chiar și astăzi?

— N-am spus, îi răspunse Hans Castorp, n-am spus că le-ar fi împărtășit vreodată. Asta mi se pare puțin probabil. Mai adineauri, vorbind despre reacțiile naturii feminine, am atins, în treacăt și de-o manieră teoretică, această chestiune. Firește, la mine nu prea are mare lucru să iubească. Ce dimensiune am eu, judecați și dumneavoastră. Dacă din întâmplare se ivește un… un 29 februarie, asta depinde numai de faptul că femeia se poate lăsa sedusă întrucât a fost aleasă de bărbat – deși, aș vrea să adaug: am impresia că mă cam laud și sunt lipsit de gust când vorbesc despre mine ca despre un „bărbat", însă Clavdia este cu siguranță o femeie.

— A ascultat de glasul pasiunii, murmură Peeperkorn cu buzele sfârtecate.

— Exact așa cum a procedat și în cazul dumneavoastră, dar cu mult mai multă supunere, spuse Hans Castorp, și așa cum, după toate aparențele, a mai făcut-o și în alte nenumărate cazuri, asupra acestui punct nu va putea exista vreodată îndoială, pentru oricine se va găsi într-o situație similară…

— Stai! îi spuse Peeperkorn continuând să rămână tot cu fața întoarsă, dar făcând cu latul mâinii un gest spre interlocutorul său. Nu-i oare josnic să vorbim astfel despre ea?

— Nu cred, *mynheer* Peeperkorn. Nu, și am credința că pot să vă liniștesc pe deplin. Oare nu vorbim despre lucruri omenești – luând cuvântul „omenesc" în sensul de libertate și de genialitate – iertați-mi acest cuvânt puțin cam căutat, dar mi l-am însușit de curând, deoarece am avut nevoie de el.

— Bine, continuă, îi porunci Peeperkorn încet.

Însă și Hans Castorp vorbi deopotrivă de încet, stând pe marginea scaunului, lângă pat, aplecat spre regescul bătrân și cu mâinile între genunchi.

— Căci ea este o existență genială, spuse el, iar soțul care se află dincolo de Caucaz – deoarece știți, desigur, că are un soț dincolo de Caucaz – îi acordă această libertate și genialitate, fie din prostie, fie din inteligență, căci nu-l cunosc pe acest om. Oricum ar fi, procedează bine când îi acordă libertatea, întrucât ea a ajuns astfel datorită principiului genial al bolii, și oricine se află în

aceeași situație ar face bine să urmeze pilda acestui bărbat și să nu se plângă, nici pentru trecut, nici pentru viitor…

— Dumneata nu te plângi? îl întrebă Peeperkorn, întorcându-se către el.

Părea palid în semiobscuritate; ochii îi erau spălăciți și obosiți sub liniile frunții de idol, iar gura mare și sfârtecată rămase întredeschisă, ca aceea a unei măști tragice.

— Nu mă gândeam că poate fi vorba despre mine, îi răspunse Hans Castorp cu modestie. Îmi dau numai silința să obțin ca dumneavoastră să nu vă plângeți, și din cauza întâmplărilor de altădată să nu-mi retrageți bunăvoința.

— Cu toate acestea, fără să știu, spuse Peeperkorn, ți-am provocat, desigur, o adâncă suferință.

— Dacă este o întrebare, îi spuse Hans Castorp, și dacă vă răspund da, nu înseamnă în niciun caz și pentru nimic în lume că nu prețuiesc imensul avantaj de-a vă fi cunoscut, căci avantajul acesta este strâns legat de pomenita decepție.

— Îți mulțumesc, tinere, îți mulțumesc. Apreciez drăgălășenia micilor dumitale cuvinte. Dar dacă facem abstracție de legăturile noastre personale…

— Este greu să faci abstracție, îi spuse Hans Castorp, iar eu nici nu cred că, în ceea ce mă privește, acest lucru ar fi de dorit, ca să răspund întrebării dumneavoastră. Deoarece faptul că ea, Clavdia, s-a întors însoțită de o personalitate de dimensiunea dumneavoastră, nu putea, firește, decât să mărească și să agraveze răul care oricum trebuia să rezulte pentru mine, dacă s-ar fi întors împreună cu un alt bărbat. M-a îndurerat extrem de mult și mă doare încă și astăzi, nu o neg, și înadins m-am păstrat pe cât posibil la aspectul pozitiv al situației, adică la sincera mea venerație pentru dumneavoastră, *mynheer* Peeperkorn, ceea ce, în altă situație, n-ar fi fost posibil fără puțină răutate față de tovarășa dumneavoastră de călătorie, căci femeilor nu le prea place ca amanții să le devină prieteni.

— În adevăr, spuse Peeperkorn și, trecându-și peste gură și bărbie palma îndoită, își ascunse un zâmbet, ca și cum s-ar fi temut să nu-l vadă doamna Chauchat surâzând.

Hans Castorp surâse și el discret, apoi și unul, și celălalt dădură din cap, în complet acord.

— Această mică răzbunare, continuă Hans Castorp, mi se cuvine, în definitiv, numai mie, căci în măsura în care merit să vorbesc și despre mine, am, în adevăr, un oarecare drept să mă plâng, dar nu de Clavdia și nici de dumneavoastră, *mynheer* Peeperkorn, ci numai de viața și de soarta mea. Și, întrucât am cinstea să mă bucur de încrederea pe care mi-o arătați și fiindcă acest ceas de amurg este, sub toate raporturile, atât de ciudat, vreau măcar prin aluzii să vă vorbesc puțin despre mine.

— Te rog, îi spuse Peeperkorn politicos, iar Hans Castorp continuă:

— Mă aflu aici sus, *mynheer* Peeperkorn, de multă vreme, de ani de zile – adică nici eu nu mai știu precis de când, dar, în orice caz, de mulți ani de viață și de aceea am vorbit despre „viață", însă voi reveni imediat, la momentul potrivit, și asupra sorții. Venisem să fac o mică vizită vărului meu, un militar plin de intenții brave și loiale care nu i-au folosit la nimic: a murit, adică mi-a fost răpit, iar eu am rămas și sunt încă aici. Nu eram militar, ci aveam o profesie civilă, cum poate ați auzit, o profesie solidă și rațională care contribuie, se pare, la solidaritatea internațională, însă eu n-am fost niciodată prea legat de ea, vă mărturisesc, și asta din motive despre care nu pot spune decât că îmi sunt neclare: aceste motive se găsesc însă la originile sentimentelor mele față de tovarășa dumneavoastră de călătorie – și înadins o numesc astfel ca să vă arăt că nu mă gândesc deloc să zdruncin drepturile dumneavoastră pozitive – adică ale sentimentelor mele pentru Clavdia Chauchat și ale faptului că o tutuiesc, sentimente pe care nu le-am tăgăduit niciodată de când i-am întâlnit pentru prima oară ochii și au pus stăpânire pe mine – de când au pus nebunește stăpânire pe mine, mă înțelegeți. Din iubire pentru ea și sfidându-l pe domnul Settembrini, m-am aservit principiului irațional, principiului genial al bolii căruia i-am fost supus, de fapt, dintotdeauna, și astfel am rămas aici, nu mai știu precis de când. Căci am uitat totul și am rupt cu toți și cu toate, cu rudele, cu profesia mea de la șes, dar și cu speranțele mele. Iar atunci când

Clavdia a plecat, am așteptat-o și n-am încetat să o aștept aici, mereu, așa încât sunt definitiv pierdut pentru șes, iar în ochii celor de acolo, de jos, sunt, ca să zic așa, mort. La toate acestea mă gândeam când v-am vorbit despre „soartă", și datorită acestor lucruri mi-am îngăduit să insinuez că, în definitiv, am dreptul să mă plâng de situația și de dreptul meu jignit. Mi s-a întâmplat odată să citesc o poveste, adică nu, am văzut-o la teatru, povestea unui tânăr brav – de altfel era militar, ca și vărul meu – care are de-a face cu o țigancă fermecătoare – era fermecătoare, cu o floare după ureche, o femeie fatală și sălbatică, de care se îndrăgosti în așa hal, încât își pierdu cu desăvârșire mințile, sacrifică totul pentru ea, dezertă, deveni contrabandist și decăzu din toate punctele de vedere. Dar când ajunse în situația aceasta lamentabilă, ea se plictisi și-l părăsi, fugind după un matador, o personalitate copleșitoare, despotică și cu o splendidă voce de bariton. Iar povestea se sfârșește astfel: soldatul slab și ascultător, alb ca varul și cu cămașa descheiată, o străpunge cu cuțitul în fața arenei, fapt pe care, de altfel, ea singură îl provocase cu insistență[172]. Dar am ajuns absolut fără niciun sens la această poveste. Însă la urma urmelor de ce mi-am reamintit-o?

În clipa în care Hans Castorp rosti cuvântul „cuțit", *mynheer* Peeperkorn își schimbă puțin poziția în pat. Se trase mai îndărăt, întorcându-se brusc cu fața către musafir, iscodindu-i scrutător ochii, cu un aer întrebător. Se îndreptă, se rezemă mai bine în cot și-i spuse:

— Tinere, am auzit, și acum sunt lămurit. Îngăduie-mi să mă sprijin pe buna-credință a mărturisirilor dumitale și să-ți dau o explicație loială. Dacă părul meu n-ar fi alb și dacă n-aș fi năpăstuit de niște friguri maligne, m-ai fi văzut gata să-ți dau satisfacție, ca de la bărbat la bărbat, cu arma în mână, atât pentru neajunsul pe care ți l-am pricinuit, cât și pentru acela pe care ți l-a pricinuit tovarășa mea de călătorie și pentru care îți datorez de asemenea satisfacție. Perfect, domnul meu... m-ați vedea gata. Însă, dată fiind starea actuală de lucruri, îngăduie-mi să-ți fac o

[172] Este vorba de opera *Carmen* a lui Georges Bizet. (n.tr.)

altă propunere. Adică următoarea: îmi amintesc de-o clipă de exaltare, chiar la începutul cunoștinței noastre – îmi amintesc, măcar că stătusem la taifas cu o sticlă de vin tare – de o clipă, prin urmare, când, plăcut impresionat de firea dumitale, am fost gata să-ți propun să ne tutuim ca niște frați, dar când mi-am dat seama imediat că ar fi fost puțin cam prematur… Bine, azi mă refer la clipa aceea, revin și declar că termenul pe care l-am fixat atunci s-a scurs. Tinere, suntem frați, îți afirm că suntem. Ai vorbit despre o tutuire în sensul complet al acestui cuvânt – și a noastră va avea întreaga plenitudine a sensului ei, sensul unei frății întru pasiune. Satisfacția pe care vârsta și boala mă împiedică să ți-o dau pe calea armelor ți-o ofer sub această formă, ți-o ofer în sensul unui tratat frățesc de alianță, așa cum se încheie câteodată în lume împotriva unui al treilea, însă pe care noi trebuie să-l încheiem în sensul unei pasiuni comune pentru cineva. Tinere, ia-ți paharul, în vreme ce eu voi lua păhărelul meu, fără ca astfel să aduc cea mai mică nedreptate acestui vinișor care fierbe…

Și cu mâna de căpitan care îi tremura ușor, umplu paharele, ajutat de Hans Castorp într-un fel respectuos și tulburat.

— Ia! îi repetă Peeperkorn. Trece-ți brațul peste brațul meu. Și bea la fel ca mine… Bea paharul până la fund!… Perfect, tinere. Lichidat. Uite mâna mea. Ești satisfăcut?

— Evident, dar acesta este numai un fel de-a vorbi, *mynheer* Peeperkorn, îi zise Hans Castorp care se cam chinuise să golească paharul dintr-o singură înghițitură și-și șterse genunchii cu batista, deoarece se stropise cu vin. Aș spune mai curând că sunt nespus de fericit și încă nu înțeleg cum de m-am făcut vrednic de o asemenea favoare… Și ca să fiu sincer, am impresia că visez. Este o cinste uriașă pentru mine – și nici nu știu cum de-am putut-o merita, căci n-am făcut absolut nimic care să merite această onoare, și nimeni nu se va mira aflând că mie mi se va părea cam hazardat să mă folosesc de la început de noua formulă și mă voi împiedica de ea – mai ales în prezența Clavdiei care, în calitatea ei de femeie, ar putea foarte bine să nu fie de acord cu convenția noastră.

— Lasă asta pe seama mea, răspunse Peeperkorn, căci restul va

fi numai o chestiune de obișnuință! Și acum, tinere, du-te! Lasă-mă, copilul meu! S-a întunecat, s-a înnoptat de mult, iubita noastră poate reveni dintr-o clipă în alta și poate că ar fi mai bine să nu vă întâlniți acum.

— Rămâi cu bine, *mynheer* Peeperkorn! spuse Hans Castorp și se sculă. Vezi, îmi birui sfiala firească și fac exerciții în vederea acestei formule de-o cutezanță nebună. S-a înnoptat, este adevărat. Îmi închipui că, dacă domnul Settembrini ar intra aici, pe neașteptate, ar aprinde lumina pentru ca rațiunea și sociabilitatea să intre odată cu el – a mai avut cândva această slăbiciune. Pe mâine! Plec fericit și mândru, așa cum n-aș fi visat niciodată! Vindecare grabnică! Acum cel puțin trei zile, tu n-o să mai ai friguri și în răgazul lor o să poți face față tuturor exigențelor. Faptul acesta mă bucură ca și cum eu aș fi tu. Noapte bună!

Mynheer Peeperkorn (încheiere)

O cascadă este un loc atrăgător în cadrul unei excursii, iar nouă ne este foarte greu să explicăm de ce Hans Castorp, care avea o mare slăbiciune pentru căderile de apă, nu vizitase până acum cascada pitorească din pădurea văii Flüela. Pe vremea lui Joachim avea drept scuză scrupulele severe ale vărului său care nu viețuise aici pentru bunul său plac și nu pierduse nicio clipă din vedere țelul precis al ședерii în aceste locuri, limitând orizontul la imediata vecinătate a Berghof-ului. Iar după moartea lui, Hans Castorp păstrase în raporturile cu regiunea, dacă exceptăm plimbările cu schiurile, aceeași uniformitate conservatoare care – în contrast cu extinderea experiențelor lui intime și cu datoria de „a sta la cârmă” – nu fusese fără farmec. Cu toate acestea, aprobă voios proiectul pus la cale de micul cerc de prieteni, format din șapte persoane (numărându-se și pe el) care alcătuiau mănunchiul relațiilor lui cele mai apropiate, ca să facă o plimbare cu trăsura în acea regiune atât de atrăgătoare.

Era în mai, luna fericirii – dacă dădeai crezare naivelor cântecele de la șes – însă aici, sus, se prezenta rece și prea puțin ademenitoare prin însăși natura aerului, dar, oricum, măcar topirea zăpezilor putea fi socotită ca terminată. Evident, chiar și în ultimele zile ninsese de mai multe ori cu fulgi mari, însă de pe urma ninsorii nu rămăsese decât puțină umezeală; marile troiene ale iernii se topiseră și dispăruseră lăsând doar câteva resturi; iar această lume înverzită, redevenită practicabilă, constituia un fel de ispită pentru o dorință întreprinzătoare.

De altfel, legăturile grupului suferiseră din pricina bolii conducătorului ei, Peeperkorn cel magnific, ale cărui friguri tropicale maligne nu cedaseră nici în fața climatului extraordinar și nici a antidoturilor unui medic atât de remarcabil cum era consilierul aulic Behrens. Zăcuse multă vreme în pat, nu numai în zilele când frigurile intermitente își făceau de cap cu cruzime. Splina și ficatul îi dădeau și ele de furcă, așa cum o mărturisise în particular consilierul aulic persoanelor apropiate bolnavului; nici stomacul nu era cum scrie la carte, iar Behrens nu uita să facă aluzii la primejdiile unei eventuale epuizări cronice, de care era amenințat, în aceste condiții, chiar și un organism atât de viguros ca al olandezului.

În aceste săptămâni, *mynheer* Peeperkorn nu prezidase decât un singur chef nocturn și renunțase la plimbările obișnuite, afară de una singură, care, de altfel, fusese scurtă. De altminteri, fie spus între noi, Hans Castorp simți oarecum ca pe-o ușurare această destrămare a spiritului de comunitate a grupului, căci îl stingherea situația de fraternizare cu tovarășul de călătorie al doamnei Chauchat; și, de fapt, în convorbirile lui cu Peeperkorn se vădeau aceeași „stingherealã" și aceleași „evitări", și – ca și cum ar fi fost în adevăr vorba despre un rămășag – ocolea anumite forme, așa cum fusese cazul și cu Clavdia: evita prin întortocheri de fraze stranii să se adreseze direct lui Peeperkorn, ori de câte ori nu putea să-l evite pe „tu" – și, de altfel, era cam aceeași dilemă – de fapt o dilemă cu sens opus – care apăsa asupra convorbirilor cu Clavdia în prezența altor persoane sau chiar numai a stăpânului ei, dilemă care, datorită tocmai satisfacției pe care o primise de la

Peeperkorn, luase proporții până la a-l stingheri foarte tare.

Așadar, proiectul unei plimbări la cascadă era la ordinea zilei – Peeperkorn însuși fixase termenul și se simțea foarte binedispus gândindu-se la această excursie. Trecuseră abia trei zile după un acces de friguri intermitente; iar *mynheer* anunță bucuros că nădăjduia să profite de acest fapt. Desigur, nu apăruse în sufragerie la primele dejunuri și ceruse, așa cum proceda foarte adesea în ultimul timp, să fie servit separat, cu doamna Chauchat, în salon. Însă chiar de la micul dejun, portarul șchiop îi transmisese lui Hans Castorp invitația nestrămutată să fie gata pentru plimbare după o oră de la masă, să comunice invitația domnilor Ferge și Wehsal, să-i prevină atât pe Settembrini, cât și pe Naphta că vor trece să-i ia și, în sfârșit, să angajeze două landouri pentru ora trei.

Și cam la această oră se întâlniră în fața intrării principale de la Berghof: Hans Castorp, Ferge și Wehsal, pentru a-i aștepta acolo pe doamna și pe domnul să coboare din apartamentul lor princiar, și se amuzau să mângâie caii și să le dea bucățele de zahăr pe care aceștia le apucau cu buzele lor negre și umede. De altfel, tovarășii de călătorie nu apărură pe peron decât cu o mică întârziere. Peeperkorn, al cărui cap cu aspect regesc se îngustase, rămase drept, alături de Clavdia, îmbrăcat cu un raglan lung, puțin cam vechi, și salută ridicând pălăria moale și rotundă, iar buzele-i rostiră un bună ziua general, însă abia auzit. Apoi dădu mâna cu fiecare dintre cei trei domni care se apropiară până la picioarele scărilor în întâmpinarea perechii.

— Tinere, îi spuse lui Hans Castorp, punându-i mâna stângă pe umăr… cum te simți, fiul meu?

— Mulțumesc de întrebare. Dar dumneavoastră? răspunse cel întrebat.

Soarele strălucea, era o zi frumoasă și luminoasă, totuși făcuseră foarte bine că-și luaseră pardesiele: fără îndoială că, mergând cu trăsura, avea să le fie răcoare. Doamna Chauchat purta și ea o haină călduroasă cu cordon, dintr-o stofă păroasă cu carouri mari și chiar cu o blăniță în jurul umerilor. Își lăsase într-o parte borul pălăriei de fetru și-și pusese o voaletă de culoarea

măslinei, legată sub bărbie, care îi stătea de minune, astfel încât cea mai mare parte dintre cei din față simțiră un fel de suferință – cu excepția lui Ferge, singurul care nu era îndrăgostit de ea; și datorită naivității lui s-a întâmplat că, făcându-se repartizarea provizorie a locurilor până când vor fi trecut să-i ia și pe domnii din vale, el a fost invitat în primul landou, vizavi de *mynheer* și de doamna, în vreme ce Hans Castorp, nu fără să observe un surâs batjocoritor pe buzele Clavdiei, se urcă împreună cu Ferdinand Wehsal în al doilea landou. La excursie luă parte și silueta subțirică și înaltă a feciorului malaiez. Purtând un paner voluminos de sub capacul căruia ieșeau afară două gâturi de sticle și pe care îl așeză sub scaunul din spatele primului landou, el apăruse în urma stăpânilor și, în clipa când își încrucișa brațele pe piept alături de birjar, caii au și fost îndemnați să pornească, iar landourile, cu toate frâiele strânse, începură să coboare încet la cotitura drumului.

Dar și Wehsal observase surâsul doamnei Chauchat; arătându-și dinții stricați, se adresă tovarășului său de plimbare:

— Ați văzut, îl întrebă, cum își bate joc de dumneavoastră fiindcă trebuie să mergeți în aceeași trăsură cu mine? Da, da, cine e păgubit e și batjocorit. Oare vă enervează și vă dezgustă atât de mult să stați lângă mine?

— Bagă de seamă, Wehsal, și nu mai spune atâtea infamii, îl dojeni Hans Castorp. Femeile zâmbesc la cel mai mic prilej, doar pentru plăcerea de a zâmbi. Nu folosește la nimic să-ți tot închipui câte ceva de fiecare dată. De ce te înjosești mereu în halul acesta? Ca noi toți, ai și dumneata calitățile și defectele dumitale. De pildă, cânți foarte drăguț la pian din *Visul unei nopți de vară,* ceea ce nu este în stare oricine. Ar trebui să te mai produci în una din zilele acestea.

— Da, da, îmi vorbiți de pe piscul înălțimii dumneavoastră, îi răspunse nefericitul, și nu vă dați seama câtă agresivitate zace în asemenea vorbe mângâietoare și nici că vorbindu-mi astfel mă umiliți și mai mult. Vă vine ușor să vorbiți și să consolați, călare pe situație cum sunteți, căci, dacă astăzi vă aflați într-o situație puțin cam ridicolă, totuși dumneavoastră ați fost luat în seamă, ați avut

partea dumneavoastră și, Doamne, Dumnezeule, ați fost în al șaptelea cer, i-ați simțit brațele și ceafa, iar mie, când mă gândesc la ele, mi se usucă gâtul și mă arde la inimă. Dumnezeule mare – și dumneavoastră îmi judecați chinurile cu deplina conștiință a favorurilor de care v-ați bucurat…

— Nu-i deloc frumos ceea ce spui, Wehsal. Ba chiar e groaznic de dezgustător, și nici n-am nevoie să ți-o ascund, mai cu seamă când îmi reproșezi mie că sunt agresiv; se prea poate să vrei intenționat să fii dezgustător, și-ți dai silința să provoci scârbă, căci nu încetezi să te ploconești. Ești oare în adevăr atât de îndrăgostit de ea?

— Înspăimântător! se căină Wehsal clătinând din cap. Nu există cuvinte în stare să spună ce chinuri îndur, cât mi-e de sete de făptura ei și cu câtă poftă lacomă o doresc; aș vrea să pot spune că din asta o să mi se tragă moartea, dar în starea în care mă găsesc nu se poate nici trăi, nici muri. În timpul cât a fost plecată lucrurile se potoliseră binișor și încetul cu încetul începusem s-o uit. Dar de când s-a întors și o am sub ochi zi de zi, dorința mă apucă uneori atât de cumplit, încât îmi mușc brațul, gesticulez în vânt și nu mai știu ce-i cu mine. N-ar trebui să ne fie hărăzite asemenea chinuri, deoarece nu suntem în stare să ne lepădăm de aceste suferințe – căci atunci când pun stăpânire pe tine nu poți dori să nu existe, întrucât ar însemna să te lepezi de propria viață, care se confundă cu ele, și, prin urmare, îți este cu neputință – și apoi, ce folos ai avea să mori? După – cu plăcere. În brațele ei – din tot sufletul. Dar înainte ar fi stupid, căci viața este dorință, dorința e viață, care nu se poate întoarce împotriva ei înseși, și tocmai acesta-i blestemul: că mereu ne lăsăm prinși în joc. Și când pomenesc despre „blestem” nu-i decât un fel de a vorbi, deoarece rostesc acest cuvânt ca și cum aș fi un altul, căci eu însumi nu-l pot gândi. Sunt, Castorp, atâtea torturi pe lume, iar unicul scop al celui care îndură tortura este să scape imediat de ea, dorește să fie mântuit de suferință în mod absolut și cu orice preț. Dar de tortura poftei carnale nu te poți elibera cu niciun preț și prin niciun alt mijloc decât potolind-o. Așa au fost rânduite lucrurile – când nu ești înșfăcat de această poftă carnală nici nu te gândești

la ea, dar când te stăpânește, abia atunci îl înțelegi pe Domnul nostru Iisus Hristos și plângi cu lacrimi amare. Dumnezeule din ceruri, ce fel de rânduială o mai fi și asta ca însăși carnea noastră să dorească astfel carnea, pentru simplul motiv că nu-i a noastră și fiindcă aparține unui alt suflet – cât este de straniu, iar când stai și te gândești mai bine, ce puțin lucru dăinuiește, în fond, în sfioasa ei desfătare. S-ar putea spune: dacă nu dorește nimic altceva, să i se dea, pentru numele lui Dumnezeu, ceea ce dorește! Căci, oare, ce anume cer, Castorp? Vreau oare s-o asasinez? Vreau măcar să-i vărs sângele? Nu, doresc numai s-o mângâi! Castorp, dragul meu Castorp, iartă-mă că mă văicăresc în halul ăsta, dar oare îi este atât de imposibil să mi se dea? Totuși, există în chestiunea asta și ceva înălțător, căci, la urma urmelor nu sunt o bestie și, în felul meu, sunt totuși om. Pofta de carne are multe înțelesuri, nu-i legată de ceva anume, nu-i delimitată de ceva precis, și de aceea o numim bestială. Dar când se fixează asupra trupului și chipului unei persoane umane, buzele noastre vorbesc despre dragoste. Nu-i doresc numai bustul sau numai trupul, căci dacă figura ei ar fi avut altă înfățișare poate că aș înceta s-o mai doresc în întregime, și, în adevăr, este destul de clar că eu cu sufletul meu îi iubesc sufletul. Fiindcă iubirea chipului este iubirea sufletului…

— Ce te-a apucat, Wehsal? Ți-ai ieșit complet din fire și ai luat-o razna, Dumnezeu știe cu ce consecințe…

— Dar, pe de altă parte, tocmai asta-i nenorocirea, continuă nefericitul, că ea are un suflet, că este o făptură omenească înzestrată cu trup și cu suflet! Căci vai, mie, îndureratul și nenorocitul, sufletul ei nu vrea să știe de sufletul meu, și nici trupul ei de trupul meu și din această cauză dorința mea este osândită să se rușineze, iar trupul meu trebuie să se zvârcolească mereu. De ce nu vrea să știe absolut nimic nici despre mine, nici despre trupul, nici despre sufletul meu, Castorp, și de ce dorința mea îi inspiră oroare? Nu sunt și eu om? Cum, un bărbat urâcios nu-i bărbat? Ți-o jur că sunt extraordinar în această privință, că aș fi în stare să mă comport fără precedent, dacă brațele ei mi-ar deschide împărăția desfătărilor, ah, brațele ei – care sunt atât de frumoase

deoarece fac parte din armonia sufletului ei! Castorp, i-aș dărui toate voluptățile din lume, dacă n-ar fi vorba decât de dragostea trupească, și nu de frumusețea chipului, adică dacă n-ar exista sufletul ei blestemat care nici nu vrea să audă de mine, dar fără de care poate că nu i-aș mai dori absolut deloc trupul; iată morișca diabolică în care mă zbat și mă chinui veșnic…

— Sst, Wehsal, vorbește mai încet! Birjarul te înțelege! Dinadins nu întoarce capul, însă văd după spatele lui că ascultă.

— Înțelege și ascultă, iată esențialul, Castorp! Iată din nou această blestemată poveste cu caracteristica și particularitățile ei! Dacă aș vorbi despre palingeneză sau despre… hidrostatică, n-ar înțelege nimic, n-ar asculta și nu l-ar interesa câtuși de puțin. Fiindcă n-ar fi pe înțelesul tuturor. Dar cea mai înaltă, cea mai importantă și cea mai înfiorător de misterioasă chestiune, anume aceea a cărnii și a sufletului nostru, iată, este în același timp lucrul cel mai pe înțelesul tuturora, toată lumea îl pricepe și-și poate bate joc de îndrăgostitul pentru care ziua este făcută să fie o tortură a voluptății, iar noaptea un infern al rușinii! Castorp, dragul meu Castorp, lasă-mă să mă văicăresc puțin, căci gândește-te un pic și la chinurile pe care le trăiesc în fiecare noapte! Ah, o visez în fiecare noapte, și câte nu visez în legătură cu ea, gâtlejul mi se usucă și mă arde la inimă numai cât mă gândesc! Și toate visele mele se scufundă, de fiecare dată, sub o ploaie de palme, mă pălmuiește și mă scuipă drept în față – mă scuipă cu chipul sufletului ei schimonosit de scârbă, mă scuipă și mă pălmuiește, iar în clipa aceea mă trezesc, scăldat de sudoare, de rușine și de voluptate…

— Haide, Wehsal, încearcă să taci acum și să-ți ții limba până ajungem la băcan și până când cineva o să se urce în trăsură cu noi. Iată ce propun și iată ce-ți poruncesc. Nu vreau să te jignesc și recunosc că ești într-o situație nenorocită, însă în țara mea se povestește întâmplarea unui oarecare om pedepsit în felul următor: pe când vorbea îi ieșeau din gură șerpi și broaște, adică la fiecare cuvânt un șarpe sau o broască. Povestea nu spune cum a scăpat din încurcătură, însă întotdeauna mi-am închipuit că a trebuit să sfârșească prin a tăcea.

— Dar când se află într-o asemenea situație, spuse Wehsal pe un ton jalnic, omul simte nevoia, dragul meu Castorp, simte imperios nevoia să vorbească și să-și ușureze inima.

— Ba dacă vrei este chiar un drept al omului, Wehsal. Însă, după părerea mea, există drepturi de care am face mai bine să nu ne folosim.

Prin urmare, tăcu, așa cum hotărâse Hans Castorp, și de altfel ajunseră repede în fața căsuței băcanului, împodobită cu viță sălbatică. Naphta și cu Settembrini se și găseau în stradă, unul în paltonul lui vechi, tivit cu blană, celălalt cu un pardesiu gălbui potrivit cu vremea, pardesiu tighelit la toate cusăturile, care îi dădea un aer de filfizon. Își făcură semne, se salutară în timp ce trăsurile întorceau, iar domnii se urcară: Naphta ca al patrulea, în primul landou, alături de Ferge; Settembrini, într-o dispoziție strălucitoare, scânteind de glume și veselie, se urcă alături de Hans Castorp și de Wehsal. De altminteri, acesta din urma îi cedă locul din fundul trăsurii, iar domnul Settembrini îl ocupă cu gestul unuia care se plimbă pe corso, altfel spus cu o indiferență distinsă.

Italianul, cu acea atitudine și poziție a trupului care gustă o odihnă confortabilă de-a lungul unui decor ce se schimbă mereu, elogia plăcerea plimbării, manifesta față de Hans Castorp niște sentimente pline de afecțiune părintească și chiar îl dezmierdă de câteva ori pe Wehsal, pe obraz, îndrumându-l să uite de propriul eu antipatic și să admire această lume plină de lumină, arătându-i-o cu mâna dreaptă, pe care purta o mănușă de piele roasă.

Făcură o plimbare minunată. Caii, toți patru cu boturile albe, sprinteni și vânjoși, cu părul lucios, neted – cai bine hrăniți – mergeau la trap, cu pas viguros, pe un drum bun, pe care încă nu era praf. Blocuri mari de stâncă, în crăpăturile cărora creștea iarbă și flori, se apropiau uneori de ei, stâlpii de telegraf fugeau înapoi, pădurile se cățărau pe povârnișuri, cotituri grațioase le ieșeau înainte și ei le depășeau. Toate le țineau curiozitatea încordată, iar niște lanțuri de munți, pe alocuri încă acoperiți de zăpadă, continuau să tot apară în depărtare, în plin soare. Puțin după aceea pierdură din vedere priveliștea familiară a văii, iar schimbarea decorului obișnuit produse asupra spiritului un efect

reconfortant. În curând, se opriră la marginea pădurii. De aici voiau să continue excursia pe jos și să atingă ținta – o țintă pe care o și percepeau de câtva timp, deși destul de slab și fără să-și fi dat seama din primul moment. Cu toții distinseră un zgomot îndepărtat, un amestec de fâsâit, foșnet, freamăt și vuiet surd care, câteodată, se pierdea în tăcere, dar pe care excursioniștii se îndemnau să-l asculte și-l ascultau cu auzul mereu încordat.

— Pentru moment, spuse Settembrini care venise adesea până aici, zgomotul pare destul de timid. Însă la fața locului, în acest anotimp, este brutal – nici n-o să ne mai auzim vorbind.

Așadar, pătrunseră în pădure pe o cărare acoperită cu ace de brad umede; în frunte, Pieter Peeperkorn, cu fetrul negru tras pe frunte și pasul ușor șovăitor, mergea, sprijinindu-se de brațul tovarășei lui de călătorie; la mijloc, Hans Castorp, fără pălărie, ca toți ceilalți domni, cu mâinile în buzunare, cu capul plecat, privind în jur și fluierând ușor; după ei Naphta și Settembrini, apoi Ferge și Wehsal, și, în sfârșit, malaiezul singur ducea coșul cu merinde. Se vorbea despre pădure.

Pădurea aceasta nu era ca toate celelalte. Oferea un aspect pitoresc straniu, ba chiar exotic, și în tot cazul lugubru. Era năpădită de un soi de licheni acoperiți cu mușchi, fiind complet căptușită, complet înăbușită; ca niște bărbi lungi, incolore, urzeala călțoasă a plantei parazite atârna de pe ramurile înfășurate și încâlcite în această rețea, încât acele aproape că nu se mai vedeau, nu mai distingeai decât ghirlande de mușchi – iar acestea slujeau înăbușitor, straniu, pădurea care oferea un aspect bolnăvicios și vrăjit. Pădurea nu era sănătoasă, suferea de-o râie luxuriantă, care amenința s-o sufoce, aceasta era părerea generală, în vreme ce micul grup înainta pe cărarea acoperită cu ace, având în urechi zgomotul cascadei ce se auzea tot mai aproape, vacarmul și șuieratul care deveneau, încetul cu încetul, un adevărat muget înspăimântător și păreau să confirme ceea ce spusese mai înainte Settembrini.

O cotitură a drumului deschise privelișteа defileului stâncos și păduros peste care trecea un pod, unde cădea cascada, și în clipa când o zăriră zgomotul crescu în intensitate – era un zgomot infer-

nal. Masele de apă se prăvăleau vertical, într-un singur jgheab de cascadă înaltă de cel puțin șapte sau opt metri și destul de lată, apoi se năpusteau învălmășindu-se peste stânci. Se rostogoleau cu un zgomot înnebunitor în care parcă erau amestecate toate sunetele și toate stridențele posibile, tunet, armă și vâjâit, muget și urlet, șuierături, fanfare, plesnituri și sfârâituri, dangăt și vaier de clopot și, în adevăr, aproape că te asurzeau. Vizitatorii se apropiară de stânca lunecoasă, se uitară împroșcați fiind de un suflu umed, învăluiți de un fel de abur ca o pulbere rece de apă, cu urechile pline și înfundate de vuiet, schimbând mereu priviri, clătinând din cap cu un zâmbet intimidat și continuară să contemple acest spectacol, această catastrofă neîntreruptă, făcută din spumă și vaier, al cărei bubuit înnebunitor și cumplit îi amețea, îi înfricoșa și le provoca iluzii auditive. Aveai impresia că auzi îndărătul tău și pretutindeni niște strigăte de alarmă, niște amenințări și trompete, și un vălmășag de aspre voci omenești.

Strânși îndărătul lui *mynheer* Peeperkorn – doamna Chauchat se afla printre cei cinci domni – toți priveau, odată cu el, torentul. Nu-i distingeau chipul, însă îl văzură descoperindu-se, lăsând libere flăcările albe ale părului și cum, umflându-și pieptul, trase cât mai mult aer. Comunicau unii cu alții prin priviri și gesturi, căci vorbele, chiar dacă le-ai fi spus la ureche, ar fi fost înăbușite de tunetul cascadei. Buzele lor rosteau cuvinte de uimire și de admirație care nu erau percepute. Hans Castorp, Settembrini și Ferge căzură de acord, prin semne făcute cu capul, să se cațăre până în vârful defileului în fundul căruia se aflau, să ajungă la pasarela superioară și să privească rostogolirea apei de acolo, de sus. Nu era prea greu: îi ducea o scară pieptișă, cu trepte înguste, tăiate în stâncă, spre un etaj superior al pădurii; se cățărară, unul după altul, ajunseră pe pasarelă și de la mijlocul podului aruncat peste arcul cascadei, rezemați de balustradă, făcură semn prietenilor de jos. Apoi străbătură podul și apărură iarăși în ochii celor rămași în urmă, dincolo de torentul pe care mai jos îl traversa un al doilea pod.

Schimbul de semne dintre ei se referea acum la gustare. Cei mai mulți socoteau că era mai bine să se depărteze de zona zgo-

motoasă, așa încât să se poată bucura de această masă în aer liber nu ca niște surzi și muți, ci cu auzul ușurat de vuiet. Trebuiră totuși să-și dea seama că Peeperkorn era de părere opusă. El clătină din cap, arătă cu degetul de mai multe ori fundul prăpastiei, iar buzele tremurânde, care se deschideau cu efort, articulau un „aici”! Ce puteau să facă? În problemele administrative el era șef și stăpân. Autoritatea personalității sale ar fi influențat oricum hotărârea, chiar dacă el n-ar fi fost, ca întotdeauna, organizatorul și inițiatorul excursiei. Un om de asemenea dimensiuni a fost și va rămâne de-a pururi un tiran și un autocrat. *Mynheer* voia să ia gustarea în fața cascadei, în vuietul ei de tunet, căci asta era încăpățânarea lui suverană, și oricine nu voia să se lipsească de masă trebuia să rămână pe loc. Mai toți erau nemulțumiți. Domnul Settembrini, care vedea spulberându-se orice posibilitate a unui schimb de păreri, a unei conversații sau a unei dezbateri democratice și corect rostite, își aruncă mâna peste cap într-un gest de deznădejde și resemnare. Malaiezul se grăbi să execute ordinele stăpânului său. Existau două scaune pliante pe care le sprijini de peretele stâncos, pentru *mynheer* și pentru doamna. Apoi așeză la picioarele lor, pe o față de masă, ceea ce se afla în coș: cești de cafea și pahare, termosuri, prăjituri de casă și vin. Toți se îmbulziră să primească tot ce li se oferea. După aceea luară loc pe stânci, pe balustrada podului, ținând fiecare în mână ceașca cu cafea fierbinte, iar pe genunchi farfuria cu prăjituri – și luară masa pe tăcute, în zgomotul asurzitor.

Peeperkorn, cu gulerul de la haină ridicat, cu pălăria pusă jos, lângă el, bău vin de Porto dintr-un păhărel de argint cu monogramă, pe care-l goli de mai multe ori. Și, deodată, începu să vorbească. Ciudat om! Era cu neputință să-și audă măcar propria voce, nici vorbă despre ceilalți să poată deslușì barem o singură silabă din ceea ce le dădea să înțeleagă fără să fie auzit. Dar el ridica arătătorul, întindea brațul stâng, ținând păhărelul cu mâna dreaptă, își înălța oblic palma și lăsa să i se vadă regeasca figură mișcată de cuvinte și gura articulând vorbe lipsite de sunet, de parcă ar fi fost pronunțate în vid. Ceilalți socotiră că va renunța

curând la această sforțare inutilă la care toți priveau cu un surâs stingherit – dar el continuă să vorbească cu gesturi fascinante ale mâinii stângi care atrăgeau atenția, cu tot vacarmul asurzitor, îndreptându-și ochii mici, obosiți și decolorați, dar deschiși larg sub zbârciturile frunții, când către unul, când către altul dintre spectatori, astfel încât cel căruia i se adresa era silit de fiecare dată să aprobe din cap, cu sprâncenele ridicate, cu gura deschisă, apropiind de ureche mâna făcută pâlnie, ca și cum ar fi fost posibil să se remedieze în vreun fel oarecare o situație atât de disperată. Și iată-l că ajunse chiar să se înalțe în picioare! Cu păhărelul în mână, cu gulerul ridicat al hainei de călătorie mototolite și care-i cădea până peste glezne, fără pălărie, cu fruntea înaltă, de idol, brăzdată, înconjurată de vâlvătaia părului alb, stătea drept, rezemat de stâncă, iar figura i se însuflețea în timp ce, cu un gest profesional, făcea un cerc cu arătătorul și policarul, însoțind o închinare mută și confuză cu gestul imperios al preciziei. Puteau fi recunoscute după mișcări și i se citeau pe buze unele cuvinte pe care le rostea de obicei: „Perfect", „lichidat" – și nimic mai mult. Se vedeau aplecările capului, o amărăciune îi sfâșia buzele și nu mai era decât o imagine a durerii. Apoi se văzu înflorindu-i parcă, în obraji, gropița strengărească de sibarit, dădu impresia că dansează ridicându-și poalele: din nou apăru impudicitatea sacră de preot păgân. Ridică păhărelul, îl făcu să descrie un semicerc prin fața oaspeților și îl goli din două sau trei înghițituri, până-n fund, dându-l peste cap. După aceea, întinzând brațul, încredință obiectul malaiezului care-l luă ducând mâna la piept – apoi, în sfârșit, dădu semnalul plecării.

Toți se înclinară în fața lui pentru a-i mulțumi, pregătindu-se să se conformeze dispoziției. Cei care se ghemuiseră pe jos săriră în picioare, cei care stătuseră rezemați de balustradă își îndreptară trupurile. Firavul javanez, cu pălăria tare și haina cu guler de blană, strânse resturile gustării și vesela. În aceeași ordine în care veniseră, ajunseră pe poteca umedă și acoperită cu ace de pin, prin pădurea de nerecunoscut din cauza lichenilor, la locul de pe șosea unde îi așteptau trăsurile.

Hans Castorp luă loc de data aceasta cu stăpânul și cu

tovarășa lui de călătorie. Stătea în fața lor, alături de minunatul Ferge căruia problemele înalte îi erau complet străine. Nu se vorbi aproape nimic în timpul întoarcerii spre casă. *Mynheer* ședea cu mâinile întinse pe cuvertura care acoperea atât genunchii lui, cât și pe aceia ai Clavdiei, lăsând să-i atârne falca. Settembrini și Naphta coborâră și-și luară rămas-bun mai înainte ca trăsurile să fi trecut peste calea ferată și cursul de apă. Wehsal, singur în a doua trăsură, urcă șoseaua care ducea la Berghof unde se despărțiră cu toții în fața porții.

Să fi avut oare Hans Castorp în acea noapte somnul atât de ușor ca o consecință a vreunei alarme interioare, despre care sufletul lui nu avea cunoștință, dar mulțumită căreia sesizase modificarea aproape imperceptibilă a obișnuitei tăceri nocturne a Berghof-ului, iar trepidarea abia sensibilă a clădirii provocată de un pas străin să fi fost suficientă ca să-l trezească și să-l facă să se ridice, pe deplin conștient, în capul oaselor și să se rezeme de pernă? Se trezise, în adevăr, cu câteva clipe mai înainte să-i bată cineva la ușă, fapt care avu loc puțin după ora două noaptea. Răspunse imediat, fără să mai fie somnoros, cu toată puterea și prezența de spirit. Era vocea puternică însă șovăitoare a unei infirmiere a sanatoriului, care-l ruga din partea doamnei Chauchat să coboare imediat la etajul întâi. Cu vigoare sporită răspunse că va veni, sări din pat, se îmbrăcă în grabă, își îndepărtă cu mâna părul de pe frunte și coborî nici prea iute și nici prea încet, nemaipunându-și întrebarea: „De ce?", ci mai degrabă: „Cum?" era posibil să fie chemat la o asemenea oră.

Găsi larg deschise ușa salonului și pe aceea de la dormitorul olandezului, unde erau aprinse toate luminile. Se aflau acolo cei doi medici, supraveghetoarea von Mylendonk, doamna Chauchat și servitorul malaiez. Acesta din urmă nu mai era îmbrăcat ca de obicei, ci purta un soi de costum național, o bluză cu dungi late, cu mâneci lungi și largi, o fustă multicoloră în loc de pantaloni, o bonetă conică de stofă galbenă pe cap, iar în afară de toate acestea, mai avea și o amuletă pe piept; stătea nemișcat, cu brațele încrucișate pe partea stângă, la căpătâiul patului în care Pieter Peeperkorn era lungit pe spate, cu mâinile întinse. Palid, Hans

Castorp cuprinse dintr-o privire, de la intrare, întreaga scenă. Doamna Chauchat se vedea din spate. Era așezată într-un fotoliu scund, la picioarele patului, cu cotul sprijinit pe cuvertură, cu bărbia în mână, acoperindu-și cu degetele buza inferioară și privind figura tovarășului de călătorie.

— 'nă seara, prietene, îi spuse Behrens care se întreținuse în șoaptă cu doctorul Krokowski și cu supraveghetoarea, și dădu din cap cu un aer melancolic, răsucindu-și mustața albă. Era în halatul de medic, stetoscopul îi ieșea din buzunar, purta papuci brodați și n-avea guler. Nimic de făcut! adăugă el cu jumătate de voce. Treabă pregătită cu grijă. Dar apropie-te. Aruncă-ți o privire de cunoscător și o să fii de acord cu mine că s-a prevenit, în mod deliberat, orice intervenție medicală.

În vârful picioarelor, Hans Castorp se apropie de pat. Privirile malaiezului îi urmăreau fiecare mișcare, se roteau fără să întoarcă și fața, astfel că i se vedea numai albul ochilor. Dintr-o privire aruncată pieziș constată că doamna Chauchat nu se ocupa de el, astfel că rămase locului, într-o atitudine caracteristică, adică sprijinit pe un picior, cu mâinile încrucișate pe pântec și cu capul înclinat pe umăr într-o contemplație respectuoasă, gânditoare. Peeperkorn era culcat, acoperit cu cuvertura de mătase roșie, în cămașa sa de tricou, așa cum Hans Castorp îl văzuse adesea. Mâinile îi erau umflate, de un vânăt care se apropia de negru, ca și unele părți ale obrajilor. Faptul acesta îl desfigura într-o mare măsură, deși trăsăturile maiestuoase rămăseseră aceleași. Chiar în această poziție de odihnă, conturul frunții deasupra pleoapelor închise, înalte, de idol, ieșea în evidență, încadrat de câteva șuvițe albe, și de patru sau cinci cute orizontale care coborau în unghi drept de-a lungul tâmplelor, săpate de încordarea obișnuită a unei întregi vieți. Buzele cu rictus amar erau întredeschise. Învinețirea dovedea o oprire bruscă, o stăvilire violentă și apoplectică a funcțiilor vitale.

Hans Castorp rămase un moment pe gânduri, punându-și întrebări în legătură cu situația; șovăia să-și schimbe atitudinea, așteptând ca „văduva" să-i adreseze cuvântul. Cum ea tăcea, socoti preferabil să n-o tulbure și se întoarse către grupul celorlalte per-

soane din spatele său. Consilierul îi făcu semn din cap în direcția salonului. Hans Castorp îl urmă.

— *Suicidium?* îl întrebă el cu jumătate de gură și profesional…

— Vezi bine! îi răspunse Behrens făcând un gest disprețuitor și adăugă: Și încă cum! La superlativ. Ai mai văzut vreodată vreun astfel de articol de lux? întrebă el scoțând din buzunar o mică teacă de formă neregulată de unde scoase un obiect minuscul pe care-l arătă tânărului… Eu, nu! Dar merită să fie văzut. Nu știi niciodată tot. Este de o ciudată ingeniozitate. I l-am luat din mână. Atenție. Dacă-ți cade o picătură pe piele, riști să te arzi.

Hans Castorp întoarse între degete misteriosul obiect. Era din oțel, fildeș, aur și cauciuc, cu un aspect foarte bizar. Se vedeau două gheare de opal, în formă de furculiță, îndoite și foarte ascuțite, și o parte mijlocie ușor ondulată, din fildeș incrustat cu aur în care ghearele erau într-o oarecare măsură articulate, iar totul se termina printr-un fel de pară de cauciuc tare. Dimensiunea n-o depășea pe aceea a două degete groase.

— Ce poate fi asta? întrebă Hans Castorp.

— Asta, răspunse doctorul Behrens, este o seringă pentru injecții. Sau, privită dintr-un alt punct de vedere, este un mecanism care reproduce dinții șarpelui cu ochelari. Înțelegi? Nu pari lămurit, spuse el, în timp ce Hans Castorp, buimăcit, nu pierdea din ochi ciudatul instrument. Iată dinții. Nu-s complet compacți, ci străbătuți de un tub capilar, de un canal foarte fin al cărui orificiu de intrare se vede limpede aici, pe partea din față, puțin deasupra ghearelor. Bineînțeles că aceste tubulețe sunt deschise și de cealaltă parte, comunică deci cu deschiderea perei de cauciuc care face corp comun cu partea mijlocie, de fildeș. În momentul mușcăturii, dinții se retrag ușor, cum cred că-ți dai seama, și exercită asupra rezervorului care alimentează canalele o ușoară presiune, astfel încât în momentul precis, când ghearele pătrund în carne, veninul este introdus în circulația sângelui. Pare destul de simplu când ai obiectul în fața ochilor. Dar trebuia inventat. Fără îndoială că a fost fabricat după propriile indicații.

— Desigur! spuse Hans Castorp.

— Nu cred că doza a fost prea mare, urmă consilierul. Can-

titatea trebuie să fi fost înlocuită prin…

— Dinamică, îl completă Hans Castorp.

— Cam așa. Vom afla noi ce este. Putem aștepta cu oarecare curiozitate rezultatul analizei, întrucât ne va da probabil ocazia să aflăm lucruri noi. Vrei să punem rămășag că exoticul nostru, servitorul de colo, din spate, care s-a pus astă-seară la mare ținută, ne-ar putea informa cu precizie? Eu presupun că este un amestec făcut din venin de animale și otrăvuri vegetale, de un rafinament, oricum, desăvârșit, căci efectul trebuie să fi fost fulgerător. Totul ne arată că i-a tăiat instantaneu respirația: paralizia centrului respirator, înțelegi, asfixie rapidă, probabil fără eforturi și fără durere.

— Deie Domnul! zise Hans Castorp pios și suspinând înapoie consilierului tulburătorul obiect minuscul, apoi se întoarse în camera de culcare.

Numai malaiezul și doamna Chauchat erau încă acolo. De data aceasta Clavdia ridică ochii spre tânărul care se apropiase din nou de pat.

— Aveai tot dreptul să fii chemat, zise ea.

— E foarte amabil din partea dumneavoastră, îi spuse Hans Castorp. Aveți dreptate. Ajunseserăm să ne tutuim. Mi-e rușine până în fundul sufletului că din această cauză m-am jenat de oameni și am recurs la perifraze. Ați fost lângă el în ultimele momente?

— Servitorul m-a anunțat când totul se sfârșise.

— Avea o asemenea dimensiune, reluă Hans Castorp, încât resimțea secătuirea puterii de a percepe viața intens și cu pasiune, ca pe o catastrofă cosmică, ca pe o rușine în fața lui Dumnezeu. Căci se credea organul nupțial al lui Dumnezeu, vă rog să mă credeți. Era o nebunie regească… Iar când ești emoționat, ai curajul să te folosești de expresii care par grosolane și nelegiuite, dar care sunt mai solemne decât cuvintele de reculegere brevetate.

— *C'est une abdication*[173], spuse ea. Știa de nebunia noastră?

— N-am putut-o tăgădui, Clavdia. O ghicise după ce am refuzat

[173] „Este o abdicare" (fr.). (n.tr.)

să te sărut pe frunte, în fața lui. Prezența sa în acest moment este mai mult simbolică decât reală, dar îmi îngădui să o fac, acum?

Cu un gest brusc și o mică mișcare din cap, Clavdia ridică fruntea, închizând ochii. Hans Castorp își aplecă buzele pe fruntea ei. Privirile cafenii, de animal, ale malaiezului supravegheau scena, îndreptate într-acolo, arătându-și numai albul ochilor.

Marea stupiditate

Vom mai auzi încă o dată glasul doctorului Behrens – să-l ascultăm cu luare-aminte! Poate că-l auzim pentru ultima oară! Până și această poveste va avea un sfârșit; cea mai mare parte a timpului său a trecut sau, mai curând: desfășurarea conținutului său a căpătat un asemenea avânt, încât nu mai poate fi oprită, iar durata sa muzicală se apropie, deopotrivă, de sfârșit, astfel că nu vom mai avea poate prilejul să ascultăm vocea sprintenă și locuțiunile proverbiale ale lui Radamante. Îi spunea lui Hans Castorp:

— Castorp, bătrâne prietene, te plictisești. Faci o mutră lungă, îți citesc în fiecare zi pe frunte proasta dispoziție. Ești un tip blazat, Castorp, te-a alterat senzaționalul și dacă nu ți se propune în fiecare zi câte o noutate de primă clasă, bombăni și stai îmbufnat tot timpul sezonului mort. Am dreptate sau nu?

Hans Castorp nu răspunse, și această atitudine dovedea că într-adevăr gândurile păreau să-i fie destul de întunecate.

— Am dreptate, ca întotdeauna, își răspunse Behrens sie însuși. Și mai înainte de a difuza aici otrava nemulțumirii, dumneata, cetățean negativist, vei vedea că nu ești deloc părăsit de Dumnezeu și de oameni, că autoritățile au un ochi asupra dumitale, că nu te-au pierdut din vedere, dragul meu, și că încearcă în permanență și fără răgaz să te distreze. Bătrânul Behrens mai este încă pe-aici. Dar să lăsăm gluma, băiete! Mi-a venit o idee și Dumnezeu mi-e martor că am avut nopți de insomnie mai înainte de a găsi ceva care să te mulțumească. S-ar putea spune că am avut un fel de iluminare – și adevărul este că

aștept multe de la această idee, adică nici mai mult, nici mai puțin decât dezintoxicarea și plecarea dumitale triumfală la o dată de o proximitate nebănuită.

Faci ochii mari, urmă el după o pauză calculată, deși Hans Castorp nu-i făcuse mari deloc, ci-l privea cu un aer somnolent și distrat; și nici nu bănuiești ce vrea să spună bătrânul Behrens. Iată cum stau lucrurile. Este ceva care nu merge la dumneata, și nu se poate ca acest lucru să fi scăpat onoratei dumitale apercepții. Nu merge în sensul că fenomenele de intoxicare nu mai corespund de mult afecțiunii dumitale pulmonare, care este, incontestabil, foarte ameliorată. Nu numai de ieri mă gândesc la asta. Iată aici ultima dumitale fotografie... Să apropiem puțin de lumină acest obiect magic. Vezi, nici cel mai mare cârcotaș și pesimist, cum zice împăratul nostru, n-ar mai găsi aici mare lucru de observat. Mai multe focare sunt pe de-a-ntregul resorbite, cuibul de infecții s-a micșorat și s-a conturat mai precis, ceea ce, savant cum ești, nu se poate să nu știi că e un indiciu de vindecare. Totuși, această stare de lucruri nu explică prea bine oscilațiile neregulate ale febrei dumitale, tinere; iar medicul este obligat să caute alte cauze.

Hans Castorp dădu din cap, exprimând doar o curiozitate politicoasă și atât.

— Acum, Castorp, te vei gândi, bineînțeles, că bătrânul Behrens este obligat să recunoască imediat că tratamentul său a fost greșit. Dar, astfel nu vei face vreun pas înainte și nu te vei arăta la înălțimea situației dumitale și a bătrânului Behrens. Tratamentul n-a fost greșit, dar s-ar putea să fi rămas unilateral. Mi-a apărut posibilă eventualitatea ca simptomele dumitale să nu se datoreze exclusiv tuberculozei și deduc această probabilitate din faptul că astăzi, într-adevăr, nu mai este deloc cazul să le explicăm astfel. Trebuie că tulburările dumitale au o altă origine. După mine, ai coci.

Potrivit profundei mele convingeri, repetă consilierul subliniindu-și afirmația, după ce înregistra mișcarea din cap care se impunea din partea lui Hans Castorp, ai strepto – ceea ce de altfel nu este un motiv să fii înspăimântat.

(Nu putea fi vorba de spaimă. Fizionomia lui Hans Castorp exprima mai degrabă un soi de recunoaștere ironică, fie a perspicacității în fața căreia se afla, fie a noii demnități cu care consilierul îl învestea prin ipoteză.)

— Nu e niciun motiv să fii cuprins de panică, reluă acesta, variind formulele de încurajare. Coci are toată lumea. Orice imbecil are strepto. N-ai de ce să fii mândru. De câtăva vreme știm chiar că poți perfect de bine să ai streptococi în sânge și să nu prezinți niciun simptom vizibil de infecție. Suntem în prezența acestui fapt pe care mulți dintre confrații noștri nu-l cunosc și anume că sângele poate conține tuberculi fără niciun fel de consecință. Am ajuns chiar foarte aproape de presupunerea că tuberculoza n-ar fi altceva decât o boală a sângelui.

Hans Castorp găsi acest lucru foarte interesant.

— În consecință, când spun strepto, reluă Behrens, nu trebuie, bineînțeles, să-ți reprezinți imaginea unei boli grave. Analiza bacteriologică a sângelui ne va arăta dacă acești corpusculi care sunt de resortul meu s-au instalat într-adevăr la dumneata. Dar numai tratamentul cu streptovaccin – căci va trebui să-l aplicăm dacă lucrurile stau astfel – ne va arăta dacă aceasta este originea stării dumitale febrile. Iată calea pe care va trebui s-o urmăm, dragă prietene, și așa cum ți-am mai spus, socotesc că rezultatul va fi cu totul neașteptat. Deși tuberculoza se întinde uneori la nesfârșit, totuși se întâmplă și să te vindeci foarte repede și de boli de acest soi, iar dacă într-adevăr vei reacționa la aceste injecții, peste șase săptămâni te vei simți ca peștele în apă. Ce părere ai? Bătrânul Behrens veghează, nu-i așa?

— Pentru moment nu-i decât o ipoteză, răspunse Hans Castorp, fără entuziasm.

— O ipoteză care se poate confirma, o ipoteză foarte fecundă, răspunse consilierul. Îți vei da seama cât este de fecundă când vei vedea crescând cocii în culturile noastre. Mâine după-amiază te vom înțepa, Castorp, îți vom lua sânge; după toate regulile artei bărbierilor de țară. Este o plăcere în sine și nu va putea avea asupra corpului și sufletului dumitale decât efecte dintre cele mai fericite…

Hans Castorp se declară dispus să se supună și acestei variații, și mulțumi consilierului pentru atenția pe care i-o acordase. Cu capul plecat pe umăr, îl privi pe Behrens cum se depărta. Intervenția șefului se produsese exact la momentul critic; Radamente interpretase cu destulă precizie jocul fizionomiei și starea de spirit a oaspetelui de pe munte, iar noua sa experiență era destinată – chiar în mod special destinată, lucru pe care de altfel nici nu-l ascunsese – să-l ajute pe Hans Castorp să treacă de punctul mort la care ajunsese de câtăva vreme, așa cum se putea conchide din expresia sa care o amintea exact pe aceea a răposatului Joachim când anumite hotărâri neînduplecate și anumite sfidări se plămădiseră în sufletul lui.

Dar asta nu este tot. Nu numai că Hans Castorp părea să fi ajuns la un asemenea punct mort, dar acest lucru îi apărea adevărat pentru lumea întreagă, pentru tot, pentru „ansamblu" sau mai curând i se părea neînchipuit de greu să deosebească, în cazul de față, particularul de general. De la neobișnuitul sfârșit al relațiilor sale cu o anumită personalitate, de la tulburările de tot felul pe care acest sfârșit le provocase în sanatoriu și de când Clavdia Chauchat părăsise din nou comunitatea celor de-aici, de sus; de la despărțirea care avusese loc, la umbra tragică a unei mari renunțări, din respect pentru defunct, între tânăra femeie și cel care se tutuise cu stăpânul și suveranul ei, deci, de la această cotitură tânărului i se părea că șchiopăta ceva atât în lume, cât și în viață; că toate mergeau din ce în ce mai prost și că îl cuprindea o neliniște crescândă; ca și cum un demon ar fi pus mâna pe putere, un demon periculos și bufon, care juca de multă vreme un rol însemnat, dar care își proclamase de curând autoritatea fără rezerve, inspirând o teroare misterioasă și sugerând gânduri de fugă – un demon care se numea stupiditatea.

Se va socoti poate că autorul își încarcă paleta cu prea mult romantism, asociind cuvântul stupiditate principiului demonic și afirmând că producea o teroare misterioasă. Și totuși, nu este un basm, iar noi urmărim foarte exact trăirea personală a simplului nostru erou – pe care o cunoaștem, este adevărat, dintr-o sursă ce scapă oricărui control – și care dovedește că stupiditatea poate

căpăta în anumite împrejurări acest caracter și inspira asemenea sentimente. Hans Castorp privea în jurul lui... Și nu numai că vedea lucruri lugubre, îngrijorătoare, dar înțelegea ce vedea: viața în afara timpului, viața nepăsătoare și fără speranțe, viața ca destrăbălare a unei stagnări active, viața moartă. Totuși, această viață era activă în felul ei; toate soiurile de ocupații erau practicate; dar din când în când una dintre ele degenera într-o modă furibundă în fața căreia toată lumea se supunea cu fanatism. Astfel, pasiunea pentru fotografiile de amatori deținuse întotdeauna un loc important în lumea Berghof-ului; de două ori până atunci – căci dacă rămâneai, aici, sus, un timp suficient de îndelungat, asemenea epidemii se puteau repeta – deși această pasiune degenerase timp de săptămâni și de luni într-o nebunie generală, astfel încât nu era nimeni care, cu expresia concentrată, cu capul înclinat deasupra unui aparat proptit de coșul pieptului, să nu declanșeze un obiectiv, iar copiile circulau la nesfârșit în timpul mesei. De multă vreme camera obscură pusă la dispoziția celor internați nu mai corespundea necesităților. Se camuflau cu perdele negre ferestrele și ușile de la balcoanele camerelor și se meșterea, la lumina roșie, prin băile de chimicale până când un incendiu a fost cât pe ce să izbucnească, iar studentului bulgar de la masa „rușilor bine" nu i-a lipsit mult să fie transformat în cenușă, după care administrația a interzis această îndeletnicire în camere. De altfel, procedeul simplu de a fotografia încetă să mai intereseze. Se lansară fotografiile executate la magneziu și fotografiile în culori după procedeul Lumière. Se treceau din mână în mână portrete de persoane care, surprinse de fulgerul magneziului, cu ochii ficși, cu figurile palide și convulsionate, păreau cadavrele unor oameni asasinați, pe care cineva i-ar fi așezat în picioare. Iar Hans Castorp păstra o placă înrămată cu carton care, atunci când era privită în transparență, îl înfățișa între doamna Stöhr și domnișoara Levi cea cu pielea de fildeș, prima într-un tricou albastru precum cerul, cea de-a doua într-unul purpuriu, cu o figură bronzată și printre flori de păpădie galbene, dintre care una îi era înfiptă la butonieră, totul pe un fond de gazon de un verde de culoarea veninului.

Mai exista și mania de a colecționa mărci poștale, care, practi-

cată permanent de anumiți pacienți, devenea uneori o nebunie generală. Toată lumea lipea, schimba, trafica. Toată lumea era abonată la reviste filatelice, coresponda cu firme speciale din toată lumea, cu asociații de amatori, se cheltuiau sume neverosimile pentru cumpărarea anumitor timbre rare și acesta era chiar cazul unor pacienți a căror avere nu îngăduia decât cu greu șederea de luni și ani în acest așezământ luxos.

Această epidemie ținu până când un alt snobism îi luă locul, bunul-gust impunând stocarea și consumarea cu nesaț a unor mari cantități de ciocolată, de cele mai diferite mărci. Toată lumea avea buzele negre, iar produsele cele mai apetisante ale bucătăriei Berghof-ului nu mai erau apreciate de pântecele îndopate și stricate de *Milka-Nut, chocolat à la creme d'amandes, Marquis-Napolitains* și de limbile de pisică învelite în foițe aurii.

Desenele de purcelușii, executate cu ochii închiși, distracție inaugurată într-o seară de carnaval de către cea mai înaltă autoritate a sanatoriului și căreia, de atunci, toată lumea i se deda adesea, aduseră moda jocurilor geometrice de răbdare, cărora le era dedicat, în anumite momente, întregul efort mintal al pacienților Berghof-ului, fiindu-le consacrate până și ultimele gânduri ale muribunzilor în supremele lor manifestări de energie. Timp de săptămâni întregi, sanatoriul trăi sub semnul unei figuri complicate care se compunea din nu mai puțin de opt cercuri mari și mici, și din mai multe triunghiuri înscrise unul într-altul. Performanța era ca această figură să fie desenată dintr-o singură linie; dar adevărata măiestrie consta să o execuți cu ochii strâns legați, lucru pe care, exceptând anumite greșeli de estetică, lipsite de importanță, numai procurorul Paravant a fost în stare să-l ducă până la capăt, el, care era stăpânit în chip deosebit de această manie a preciziei.

Știm că se dedicase matematicilor, am aflat chiar din gura consilierului aulic și cunoaștem rușinoasa origine a acestei toane ale cărei efecte calmante l-am și auzit elogiindu-le. Ea potolea ațâțarea simțurilor și, dacă toată lumea ar fi urmat exemplul procurorului, anumite măsuri de prevedere care trebuiseră luate de curând ar fi fost fără îndoială inutile.

Aceste măsuri constau în special din închiderea tuturor trecerilor dintre balcoane, adică dintre balustradă și pereții de sticlă mată, cu niște ușițe pe care băiețul venea să le încuie peste noapte, cu un surâs jovial. Începând de atunci, camerele de la etajul întâi, care dădeau pe verandă, erau foarte căutate, pentru că, odată trecută balustrada, se putea merge din balcon în balcon, pe deasupra acoperișului de sticlă. Dacă însă n-ar fi fost decât procurorul, nu s-ar fi simțit desigur nicidecum nevoia să se recurgă la această nouă restricție. Periculoasa ispită căreia, din cauza sosirii unei anumite Fatma egiptene, îi căzuse pradă Paravant, era de mult înfrântă și aceasta fusese ultima care îi mai ațâțase simțurile. Procurorul se aruncase cu o ardoare întețită în brațele zeiței cu ochii limpezi și-i lăuda puterea calmantă în termeni extrem de edificatori, iar problema care zi și noapte pusese stăpânire pe gândurile lui, căreia el îi dedica toată stăruința și tenacitatea sportivă de care era în stare și pe care odinioară – înainte de a pleca într-un concediu ce amenința să devină o pensionare definitivă – o practicase pentru a-i duce în ispită și pe alți nefericiți infractori – această problemă nu era alta decât cvadratura cercului.

Funcționarul dezrădăcinat căpătase, în timpul acestor studii ale sale, convingerea că încercările prin care știința pretindea a fi stabilit imposibilitatea realizării acestei figuri geometrice nu erau demne de încredere și că soarta nu-l îndepărtase de umanitatea inferioară a lumii celor vii și nu-l adusese aici decât pentru că-l alesese ca să coboare acest ideal transcendent în domeniul posibilităților terestre. Iată cum își vedea el misiunea. Desena cercuri și calcula oriunde s-ar fi aflat, acoperea cantități enorme de hârtie cu figuri, litere, cifre, simboluri algebrice, iar figura sa bronzată, figura unui om în aparență perfect sănătos, avea expresia absentă și îndărătnică a maniacului. Conversația sa se învârtea în exclusivitate și cu o înfricoșătoare monotonie numai în jurul numărului proporțional *pi,* această fracție care te ducea la exasperare și pe care geniul umil al unui calculator numit Zacharias Dase o stabilise într-o bună zi până la a doua sută zecimală – și asta într-un mod fastuos și gratuit, pentru că două mii de zecimale n-ar fi

epuizat cu nimic mai mult șansele de a obține o precizie, de altfel irealizabilă. Toată lumea din sanatoriu fugea de filosoful chinuit, căci aceia pe care reușea să pună mâna erau siliți să-i rabde șuvoiul de vorbe înflăcărate, menite să-i facă să simtă rușinea și oprobriul pe care iraționalitatea iremediabilă a acestei proporții mistice le constituiau pentru spiritul omenesc. Inutilitatea veșnicelor înmulțiri ale diametrului cu *pi* – pentru a determina perimetrul pătratului superior razei, deci pentru a stabili aria suprafeței acestui cerc, îl făcea pe procuror să treacă prin crize de îndoială. Se întreba dacă, de la Arhimede încoace, omenirea nu complicase inutil soluționarea problemei și dacă această soluționare nu era, în realitate, de o simplitate copilărească. Cum? Nu se putea face oare din orice cerc o linie dreaptă? Nu se putea oare schimba orice dreaptă într-un cerc?

Uneori Paravant se credea foarte aproape de marea descoperire. Era văzut adesea, seara târziu, stând la masa lui, în sufrageria goală și prost luminată. Așeza cu grijă un fir în formă de cerc și, prin surprindere, îl întindea ca-ntr-o amară reverie. Consilierul aulic îl încuraja uneori în melancolica sa obsesie, ba chiar i-o și întreținea. Nefericitul i se adresă o dată și lui Hans Castorp, apoi încă o dată, deoarece întâlnise la acesta o înțelegere prietenoasă față de misterul cercului. Îi demonstra tânărului impasul cifrei *pi* cu ajutorul unui desen foarte precis în care, cu prețul unui efort neînchipuit, înscrisese un cerc între un poligon exterior și unul interior cu laturi minuscule și nenumărate, executat cu cea mai mare exactitate la care putea ajunge un om. Dar restul, deci curba, care scăpa în mod eteric și spiritual raționalizării și calculului – aceasta – spunea procurorul cu falca tremurând – acesta reprezenta *pi!* Hans Castorp, cu toată bunăvoința lui, manifesta mai puțin interes pentru *pi* decât pentru interlocutorul său. Îi spuse că totul nu era decât o iluzie, îl sfătui pe domnul Paravant să nu se entuziasmeze prea mult pe parcursul acestei cercetări și îi vorbi despre punctele fără întindere din care se compunea cercul de la începutul său ce nu exista și până la sfârșitul care nu exista nici atât, precum și despre melancolia înfumurată a veșniciei care, fără a avea sensul vreunei direcții, se urmărea numai pe sine în

sine însăși, și îi vorbi de toate acestea cu o cucernicie atât de potolită, încât exercită, în mod trecător, o influență calmantă asupra procurorului.

De altfel, însăși firea excelentului Hans Castorp îl împingea să primească destăinuirile diferiților săi tovarăși căzuți pradă vreunei idei fixe și care-i mărturiseau cât suferă că nu mai găsesc niciun fel de înțelegere la ceilalți pacienți care luau viața în glumă. Un fost sculptor, de fel dintr-o provincie austriacă, un om în vârstă, cu mustața albă, nasul coroiat și ochii albaștri, concepuse un plan financiar – pe care și-l caligrafiase, subliniind cu tuș pasajele importante – plan care consta în ideea că fiecare abonat al unui ziar trebuia să verse la începutul fiecărei luni o cantitate corespunzătoare cu patruzeci de grame de ziare vechi pe zi, ceea ce făcea pe an cam 14 000 de grame, în douăzeci de ani peste 288 de kilograme, care, socotind kilogramul la 20 de pfenigi, reprezenta o valoare de 57,60 mărci. Cinci milioane de abonați – arăta în continuare memoriul ar furniza, deci, în douăzeci de ani, formidabila sumă de 288 de milioane de mărci, din care două treimi s-ar deduce din prețul noilor abonamente, iar surplusul, o treime sau aproximativ 100 de milioane de mărci, ar fi destinat operelor umanitare, încurajării talentelor țării, finanțării sanatoriilor populare pentru bolile de plămâni și așa mai departe. Planul era elaborat într-un mod foarte amănunțit. Autorul său reprezentase, prin grafice, chiar baremul după care organizația însărcinată cu colectarea hârtiei trebuia să calculeze în fiecare lună valoarea, ba concepuse până și formularele perforate care ar servi drept chitanțe pentru sumele vărsate. Proiectul era justificat și fondat din toate punctele de vedere. Risipa nebunească și distrugerea hârtiei de ziar, pe care oamenii neștiutori o aruncau la canal și în foc, era o înaltă trădare față de pădurile noastre, o lovitură dată economiei noastre naționale. Cruțarea și economisirea hârtiei însemna cruțarea și economisirea celulozei, a pădurilor, a materialului uman pe care-l necesita fabricarea celulozei și a hârtiei. Cum hârtia de ziare vechi putea căpăta – prin prelucrarea în hârtie de ambalaj și carton – o valoare de patru ori mai mare, ea putea deveni obiectul unor taxe fiscale avantajoase

pentru stat și municipalități, iar cititorii ziarelor ar fi fost degrevați de un volum tot atât de mare al contribuției lor. Pe scurt, proiectul era bun și fondul lui nu putea fi combătut, iar dacă avea ceva sinistru, gratuit, amar sau chiar bizar, asta nu se datora decât fanatismului excesiv cu care fostul artist susținea și apăra – mai presus de orice altceva – un proiect economic pe care, în realitate, el însuși îl lua atât de puțin în serios, încât nu făcea nici cea mai mică încercare să-l aducă la îndeplinire… Hans Castorp îl asculta cu capul plecat, aproba atunci când interlocutorul își susținea, în fața lui, cu vorbe înfrigurate și înaripate, ideile salvatoare, analizând în același timp natura disprețului și repulsia care-l împiedicau să țină partea inventatorului, împotriva unei lumi nechibzuite.

Câțiva pacienți ai Berghof-ului studiau limba esperanto și se complăceau să discute sporadic la masă în această păsărească artificială. Hans Castorp îi privea cu un aer mohorât, dar convins în sinea lui că aceștia nu erau cei mai răi. De câtăva vreme exista un grup de englezi care introduseseră un joc de societate: unul dintre participanți punea vecinului său următoarea întrebare: *Did you ever see the devil with a night-cap on?*[174] iar celălalt răspundea: *No! I never saw the devil with a night-cap on*[175]; după care punea aceeași întrebare următorului – și așa mai departe. Era înfricoșător. Dar bietul Hans Castorp se simțea și mai jenat în fața celor care făceau pasiențe, care puteau fi văzuți pretutindeni și la orice oră. Căci pasiunea pentru această distracție se manifestase în ultimul timp într-o asemenea măsură, încât invadase literalmente întregul sanatoriu; Hans Castorp avea cu atât mai mult dreptul de a se simți grav lezat, cu cât el însuși cădea uneori victimă – și poate într-un mod foarte serios – acestei boli molipsitoare. Pasiența cu unsprezece cărți îl vrăjise: jocul consta din așezarea a trei șiruri de câte trei cărți și din acoperirea a două dintre ele, ceea ce împreună făceau unsprezece, apoi se acopereau

[174] „L-ai văzut vreodată pe dracu' cu scufie de noapte?" (engl.). (n.tr.)

[175] „Nu! Nu l-am văzut niciodată pe dracu' cu scufie de noapte." (engl.). (n.tr.)

treptat cele trei figuri, atunci când ieșeau, până ce o șansă favorabilă rezolva partida. Cu greu se poate admite că sufletul ar fi în stare să se lase stimulat până la fermecare de niște mișcări atât de simple. Și, cu toate acestea, Hans Castorp, ca și atâția alții, își încerca norocul, suportându-i consecințele cu sprâncenele încruntate, căci excesele nu sunt niciodată amuzante. Abandonându-se capriciilor demonului cărților, captivat de această fervoare fantastică și schimbătoare care ba facilita ca-ntr-un zbor ușor și fericit perechile de unsprezece cărți și întâlnirile dintre valet – damă – rigă, astfel încât jocul ieșea în întregime mai înainte ca o a treia serie să se fi terminat (o victorie trecătoare, care nu făcea decât să aţâțe nervii pentru o nouă încercare), ba refuza, până la ultima carte, orice posibilitate de acoperire sau împiedica în ultimul moment, printr-o oprire bruscă, un succes aproape asigurat. Așadar, Hans Castorp făcea pasiențe pretutindeni, la orice oră din zi, noaptea sub stele, dimineața în pijama, la masă și chiar în vis. Se înfiora și se lepăda de noua lui patimă, însă continua să facă pasiențe. Astfel încât vizita domnului Settembrini, care surveni într-o bună zi, îl „deranja”, așa cum se întâmplase întotdeauna cu venirea italianului.

— *Accidente! spuse* acesta. Vă dați în cărți, domnule inginer?

— Nu tocmai, întind cărțile pur și simplu, mă lupt cu hazardul abstract. Capriciul său schimbător îmi dă de gândit, căci, când e de o neverosimilă serviabilitate, când de o neînchipuită îndărătnicie. Azi-dimineață, când m-am sculat, mi-a reușit de trei ori una după alta, din care o dată în două serii, ceea ce este un record. Mă veți crede dacă o să vă spun că o dau acum a treizeci și noua oară fără să fi reușit să ajung nicio singură dată măcar până la jumătatea jocului?

Domnul Settembrini îl privi, așa cum o făcuse adesea în ultimii ani, prin urmare, cu ochii întunecați și întristați.

— Oricum, păreți absorbit, spuse el. Am impresia că aici nu voi găsi nicio mângâiere pentru grijile mele și niciun balsam pentru zbuciumul sufletesc care mă chinuie.

— Zbucium? repetă Hans Castorp și întoarse o carte.

— Situația internațională mă tulbură, gemu francmasonul,

înțelegerea balcanică se va realiza, domnule inginer; toate informațiile ne-o indică. Rusia o pregătește cu înfrigurare, iar vârful combinației sale este îndreptat împotriva monarhiei austro-ungare, fără distrugerea căreia niciun punct din programul rusesc nu se poate îndeplini. Îmi înțelegeți scrupulele? Urăsc Viena din tot sufletul, o știți. Dar este acesta un motiv ca să acord despotismului armat sprijinul meu sufletesc, când el este pe punctul să aprindă torța incendiatoare pe preanobilul nostru continent? Pe de altă parte, o colaborare diplomatică, fie și întâmplătoare, a țării mele cu Austria, m-ar afecta ca o dezonoare. Sunt scrupule de conștiință care…

— Șapte și patru, spuse Hans Castorp. Opt și trei, valet, damă, rigă. E perfect. Îmi aduceți noroc, domnule Settembrini…

Italianul tăcu. Hans Castorp îi simți ochii negri, privirea adânc întristată din pricina gândului și a simțului său moral, dar mai continuă câteva clipe să acopere cărțile, înainte de a-și sprijini obrazul în mână și a ridica ochii, cu o mutră nepocăită și fals inocentă de mic ștrengar, spre mentorul său care stătea în picioare în fața lui.

— Ochii dumitale, spuse acesta, se străduiesc în zadar să ascundă că știi foarte bine unde ai ajuns.

— *Placet experiri,* fu impertinentul răspuns al lui Hans Castorp, iar domnul Settembrini îl părăsi – după care, rămas singur, tânărul mai întârzie un timp cu capul sprijinit în mână, la masă, în mijlocul camerei albe, fără să reînceapă pasiența, și în adâncul sufletului se simți cuprins de un fel de panică în fața aspectului sinistru și nesigur pe care îl atribuia acum lumii, în fața rânjetului acelui demon și zeu al maimuțelor sub a cărui putere smintită și nestăpânită se vedea ajuns, și care se numea „Marea Stupiditate”.

Un nume grav și apocaliptic, făcut într-adevăr pentru a inspira o adâncă neliniște. Hans Castorp ședea pe scaun și cu palmele își freca fruntea și pieptul în dreptul inimii. Îi era frică. I se părea că „toate acestea” nu puteau să se termine cu bine, că aveau să sfârșească printr-o catastrofă, printr-o revoltă a naturii răbdătoare, printr-o vijelie, printr-un uragan care va mătura totul, va rupe vraja ce stăpânește lumea, va târî viața dincolo de „punctul mort”

și că „sezonul plictisitor” va fi urmat de o cumplită judecată de apoi. Ar fi dorit să fugă, așa cum am mai spus-o – și, prin urmare, era un adevărat noroc că toți cei autorizați aveau „ochiul ațintit” asupra lui, după cum s-a văzut, că citiseră adevărul pe trăsăturile sale și avuseseră grijă să-l distragă prin noi și fecunde ipoteze!

Pe un ton de jovială colegialitate și viclenie, autoritatea supremă declarase că este pe urma adevăratelor cauze ale temperaturii neregulate a lui Hans Castorp, cauze cărora, conform dovezilor științifice, îi era atât de ușor să le vină de hac, încât vindecarea și plecarea legitimă la șes păreau că-i sunt făgăduite pentru o dată apropiată. Inima tânărului bătea învăluită de impresii multiple când întinse brațul spre a i se lua sânge. Clipind din ochi și îngălbenindu-se ușor la față, admiră minunata culoare rubinie a sevei sale vitale care urcă și umplu eprubeta transparentă. Însuși consilierul aulic, asistat de doctorul Krokowski și de o infirmieră miloasă, execută această mică operație ale cărei rezultate urmau să fie atât de însemnate. Apoi trecură câteva zile pentru Hans Castorp pline de dorința de a cunoaște dacă sângele pe care-l dăduse, fiindu-i analizat în afara ființei lui, va ieși învingător în ochii științei.

Bineînțeles că deocamdată culturile nu avuseseră timpul să germineze, începu prin a-i spune consilierul aulic. Până în prezent, din păcate, nu se descoperise încă nimic, spuse el mai târziu. Dar veni și dimineața când, la ora micului dejun, se apropie de Hans Castorp care stătea acum la masa „rușilor bine”, chiar în capul mesei unde altădată luase loc o înaltă personalitate cu care se tutuise, și îl anunță, felicitându-l călduros, că streptococul fusese descoperit fără urmă de îndoială într-una din culturile preparate. Nu mai era acum decât o chestiune de calcul al probabilităților de a se stabili dacă fenomenele de intoxicare se datorau micii tuberculoze care, incontestabil, exista, sau streptococilor găsiți, în proporții de altfel modeste. El, Behrens, își propunea să examineze problema mai îndeaproape. Cultura nu se dezvoltase deocamdată complet. I-o arătă în „labo”: era un fel de jeleu roșu de sânge, pe care se distingeau mici puncte cenușii. Acestea erau cocii. (Dar chiar și ultimul măgar are coci, la fel ca și tuberculi, și dacă n-

aveai simptome, nu era cazul să acorzi niciun fel de importanță acestei constatări.)

Izolat de ființa lui Hans Castorp și sub ochii științei, sângele coagulat al tânărului continuă să-și treacă examenele. Veni dimineața când consilierul aulic îi comunică în termeni de o emoție stereotipă: cocii se dezvoltaseră nu numai pe una din culturi, ci sfârșiseră prin a se înmulți pe toate celelalte, în cantități mari. Nu era sigur dacă toți erau streptococi. Dar era mai mult decât sigur că fenomenele de intoxicare proveneau de la ei, cu toate că nu se putea cunoaște cu precizie ce trebuia pus pe seama tuberculozei, de care fusese incontestabil atins, și de care nu era încă pe deplin vindecat. Ce concluzie să tragi de aici? Un autovaccin de streptococi! Prognosticul? Extraordinar de favorabil! Cu atât mai mult cu cât încercarea nu comporta niciun risc, adică nu putea să-i facă rău în niciun fel. Căci serul era extras din chiar sângele lui Hans Castorp, astfel încât injecția nu introducea în corpul său niciun agent de boală care să nu fi existat anterior. În cel mai rău caz, tratamentul ar fi fost fără rezultat, adică efect zero – dar de vreme ce bolnavul tot trebuia să rămână aici, un asemenea lucru se mai putea numi oare un caz grav?

Deloc, iar Hans Castorp nu voia să meargă chiar până acolo. Se supuse totuși tratamentului, deși îl considera ridicol și dezonorant. Aceste vaccinări cu propriul sânge îi păreau o diversiune îngrozitor de neplăcută, un fel de incest rușinos cu sine însuși, de la eu la eu, sterp și nefolositor. Astfel judeca în ipohondria-i de ignorant – și nu avu dreptate decât din punctul de vedere al inutilității – dar, sub acest raport, în mod total și fără rezerve. Diversiunea dură săptămâni în șir. Uneori părea să-i facă rău – ceea ce nu putea fi decât o eroare – alteori părea cu folos, ceea ce mai târziu se dovedea a fi tot o eroare. Rezultatul fu zero, fără să fi fost, de altfel, calificat și decretat ca atare. Încercarea se pierdu în gol, iar Hans Castorp continuă să facă pasiențe – ochi în ochi cu demonul a cărui domnie absolută asupra spiritului său avea să-și găsească un sfârșit violent.

Profuziune de armonie

Ce cucerire și ce altă inovație a sanatoriului Berghof aveau să-l elibereze pe vechiul nostru prieten de mania pasienței, ca să-l arunce în brațele unei alte pasiuni mai nobile, deși, în fond, nu mai puțin stranie? Suntem pe punctul de a relata despre asta, însuflețiți de farmecul ascuns al subiectului nostru și sincer nerăbdători a-l înfățișa.

Este vorba de un supliment la jocurile de societate din salonul cel mare, găsit și hotărât de comitetul așezământului și achiziționat cu mari cheltuieli, dar ale căror socoteli nu le vom face, deci achiziționat din dorința, pe care trebuie s-o calificăm drept generoasă și desigur foarte recomandabilă, a conducerii acestei instituții. Să fie oare vreo jucărie ingenioasă în genul cutiei stereoscopice, al caleidoscopului în formă de lunetă sau al tamburului cinematografic? Da și nu. Primul, adică suplimentul, apăru într-o seară, spre surprinderea generală – dar nu sub forma unui aparat optic – apăru deci, instalat în salonul unde se găsea și pianul; era un aparat care nu putea fi comparat, nici ca gen, nici ca rang, nici ca valoare, cu distracțiile facile. Nu era un aparat copilăresc și banal de prestidigitație de care te plictiseai repede și căruia nu-i mai acordai nicio atenție după ce l-ai fi avut trei săptămâni la dispoziție. Era un corn al abundenței care distribuia plăceri artistice vesele sau melancolice. Era un gramofon.

Prima noastră grijă este ca nu cumva acest cuvânt să fie luat într-un sens nedemn și perimat, și să evoce o idee care să corespundă mai curând unei forme învechite și depășite a obiectului la care ne gândim decât obiectului veritabil pe care încercările neostenite ale unei tehnici dedicate muzelor l-au ridicat până la cel mai nobil nivel al perfecțiunii. O să-l prezentăm, cu bunăvoința dumneavoastră! Bineînțeles că nu era vorba despre acea nefericită cutie cu manivelă care, odinioară, prevăzută cu disc și ac, prelungită cu o diformă pâlnie de trompetă, asurzea chiar și urechile fără pretenții cu un muget fornăit din înaltul unei mese de birt de mâna a doua. Micul cufăr vopsit în negru-mat, care, puțin

mai lung decât lat, era pus, printr-un cordon mătăsos, în contact cu curentul electric, se lăfăia cu o nobilă distincție pe un dulăpaș cu rafturi și nu mai avea nimic comun cu acea mașinărie grosolană și antediluviană. Deschideai capacul care se ridica elegant și pe care o mică pârghie de alamă îl susținea în mod automat într-o poziție oblică și proteguitoare, și observai, așezată pe un dispozitiv plat, placa turnantă, acoperită cu postav verde și tivită cu nichel, precum și acul, de asemenea nichelat, care pătrundea în jgheabul unui disc de ebonită. Mai observai, în plus, la dreapta și în față, pe o latură, un dispozitiv cu cifre ca de ceasornic, care îngăduia reglarea vitezei; la stânga, pârghia cu ajutorul căreia porneai sau opreai turația, în sfârșit, la stânga și îndărăt, vedeai un fel de cot de nichel răsucit și articulat în cutia de rezonanță, iar în cealaltă parte un mic dispozitiv rotunjit și plat, și al cărui șurub servea la fixarea acului. Dacă deschideai canaturile ușiței situate în partea anterioară a aparatului, observai un fel de oblon format din mici stinghii oblice de lemn lustruit, și nimic mai mult.

— Acesta este cel mai perfecționat model, spuse consilierul aulic, care intrase odată cu pacienții. Ultima achiziție, copii, prima calitate extra, nu există nimic mai extraordinar în genul ăsta. Pronunță aceste cuvinte într-un mod teribil de caraghios, exact ca un negustor incult care-și laudă marfa. Nu e nici aparat, nici mașină, continuă el, scoțând un ac dintr-o cutiuță de tablă colorată și fixându-l, ci e un instrument, un Stradivarius, un Guarnieri, are calități de rezonanță și de vibrație de cel mai desăvârșit rafinament! Marca „Polyhymnia", după cum arată inscripția din interiorul capacului. Fabricat în Germania, pricepeți. Noi suntem neîntrecuți în această privință. Adevărată muzică, sub forma modernă, și mecanică. Sufletul german *up to date*[176]. Iar aici aveți discoteca! adăugă arătând spre un dulăpior în care se aflau teancuri de albume cu cotorul gros. Vă ofer toată această vrăjitorie pentru fericirea dumneavoastră, dar vă recomand s-o păziți ca pe un bun comun. Vreți să facem o audiție, cu titlu de încercare?

[176] „După ultima modă" (engl.). (n.tr.)

Bolnavii îl rugară cu insistență și Behrens luă unul dintre acele albume magice, mute, dar pline de substanță, întoarse paginile grele, scoase un disc dintr-o învelitoare cartonată, al cărei gol rotund lăsa să se vadă titlul colorat, și îl puse la aparat. Cu un singur gest al mâinii stabili contactul electric, așteptă două secunde până ce discul căpătă viteza necesară și puse cu grijă vârful fin al acului de oțel pe marginea lui. Se auzi un ușor scrâșnet. Închise capacul. În același moment, prin ușa deschisă a aparatului, printre deschizăturile oblonului și pornind din toate colțurile cufărașului, izbucni o frenezie instrumentală, o melodie veselă, zgomotoasă și stăruitoare, primele măsuri săltărețe dintr-o uvertură de Offenbach.

Toți ascultau surâzând, cu gurile căscate. Nu le venea să-și creadă urechilor, atât erau de pure și de naturale sunetele instrumentelor de suflat. O vioară, un solo de vioară, se auzi într-un chip de-a dreptul fantastic. Se simțea alunecarea arcușului, vibrarea coardelor, suava trecere de la un registru la altul. Apoi se auzi melodia, valsul, cunoscutul *Vai, am pierdut-o.* Armonia orchestrei susținea în mod discret aria mângâietoare și era o adevărată plăcere s-o asculți repetându-se, într-un *tutti* reluat cu toate onorurile de întreaga orchestră. Bineînțeles că nu era exact ca și cum o adevărată orchestră ar fi cântat chiar acolo, în cameră. Perspectiva sunetului era îngustată, deși structura sa, în rest, nu era modificată; puteai crede – dacă era îngăduită comparația unui fenomen acustic cu unul din domeniul văzului – puteai crede că vezi, printr-un binoclu răsturnat, un tablou în așa fel încât să pară îndepărtat și micșorat, fără să piardă nimic din precizia desenului, din luminozitatea culorilor. Bucata muzicală, scânteietoare și executată cu talent, se desfășura cu toată strălucirea unei invenții pline de spirit. Iar sfârșitul era o învălmășeală, adică un galop care începea cu șovăiri hazlii, un cancan impertinent care evoca scena unor jobene fluturate în aer, a unor genunchi zvârliți înainte și a unor cămășuțe cu dantelă – un galop care amâna mereu să se încheie într-un comic triumfal. Apoi mișcarea se opri de la sine. Asta era tot. Și se aplaudă din toată inima.

Mai cerură și altceva și obținură: o voce omenească se auzi din

cufăraș, bărbătească, blândă și totodată puternică, însoțită de orchestră. Era un bariton italian cu nume celebru, iar acum nu mai putea fi vorba de nicio cortină și nici de vreo depărtare oarecare. Minunata voce răsuna cu intensitatea ei naturală, cu întreaga sa putere, iar dacă treceai într-una din camerele alăturate de unde aparatul nu se mai vedea, ai fi spus că artistul în persoană era prezent în salon, cu notele în mână, cântând. Cânta în limba sa o bucată eroică dintr-o operă: *el, il barbiere. Di qualità, di qualità! Figaro quà, Figaro là, Figaro, Figaro, Figaro!* Ascultătorii se prăpădiră de râs la acest *parlando* în falset, la contrastul dintre vocea înfundată și volubilitatea recitativului din pricina căreia era cât pe ce ca tenorului să i se împleticească limba. Cei mai competenți puteau urmări și admira frazarea și tehnica de a respira. Maestru al irezistibilului, virtuoz în maniera italiană a *da capo*-ului, el fila penultima notă, aceea care preceda tonica finală, dând impresia că înaintează spre rampă, cu mâna ridicată, așa încât urale prelungite să izbucnească mai înainte de a fi sfârșit. Era perfect.

Se mai auziră și altele. Un corn de vânătoare execută, cu o grijă deosebită, variații pe un cântec popular. O soprană lăsă să răsune un *stacatto,* apoi trilurile unei arii din *Traviata,* cu o prospețime și o precizie dintre cele mai seducătoare. Fantoma unui violonist de renume mondial cântă o romanță de Rubinstein, ca din spatele unor văluri, cu acompaniament de pian ce suna subțire asemenea unui clavecin. Din cufărașul magic care trepida încetișor ieșeau sunete de clopot, glisanduri de harpe, fanfare și ropote de tobe. În sfârșit, se cântă și muzică de dans. Existau încă de pe atunci câteva bucăți dintr-o anume muzică, recent importată, în genul exotic al unui cabaret de port: tangoul, destinat să transforme valsul vienez într-un dans străvechi. Două perechi, care cunoșteau pașii la modă, se produseră pe covor. Behrens se retrăsese, după ce recomandase să nu se folosească acul decât o singură dată și să se mânuiască discurile „cum ai umbla cu ouă proaspete". Hans Castorp avu grijă de aparat.

De ce tocmai el? Faptul veni de la sine. Scurt și cu voce domoală îi îndepărtase pe cei care, după plecarea consilierului

aulic, ar fi voit să se ocupe de schimbarea acului și a discurilor, de conectarea și deconectarea curentului. „Lăsați-mă pe mine!" spusese el, dându-i la o parte, iar ei, indiferenți, îi cedaseră locul, mai întâi fiindcă făcea impresia că se pricepe de mai multă vreme și apoi pentru că îi interesa mai puțin să fie utili sursei de plăceri și preferau să se dispenseze comod și fără răspundere de un efort, atâta vreme cât această treabă nu-i plictisea.

Nu tot astfel se petreceau lucrurile cu Hans Castorp. În vreme ce consilierul aulic prezenta celor de față noua achiziție, el stătuse liniștit, în fundul odăii, fără să se bucure, fără să aplaude, dar urmărind fiecare bucată cu o atenție încordată, răsucindu-și cu două degete, conform obiceiului, una din sprâncene. Pradă unei oarecare agitații, își schimbase de mai multe ori locul, se retrase în bibliotecă pentru a asculta de la distanță și, cu mâinile la spate, cu expresia preocupată, sfârșise prin a se opri lângă Behrens, cu ochii ațintiți spre cufăraș, urmărind manipularea foarte ușoară a aparatului. Ceva îi spunea: „Stai! Atenție! E un eveniment epocal! S-a întâmplat ceva cu tine". Se simțea însuflețit de presentimentul foarte precis al unei pasiuni, al unei încântări, și al unei iubiri viitoare. Un tânăr oarecare de la șes, pe care săgeata dragostei îl lovește drept în inimă, la cea dintâi privire aruncată unei fete, nu încearcă alte sentimente. Interveni un fel de gelozie care-i dictă imediat lui Hans Castorp ce anume trebuia să facă. Proprietate comună? Curiozitatea indiferentă nu are nici dreptul, nici puterea să posede. „Lăsați-mă pe mine!" spusese el printre dinți și toți se supuseră. Mai dansară încă o vreme după bucățile ușoare pe care le prezenta el, mai cerură o bucată de canto, un duet de operă, barcarola din *Povestirile lui Hoffmann* care le încântă urechile, iar când Hans Castorp închise capacul, plecară toți, fie la cura de odihnă, fie să se culce ușor surescitați și flecărind. Asta și dorea. Ceilalți lăsară totul la întâmplare, cutiile de ace deschise, albumele și discurile împrăștiate. Așa le era felul! Se prefăcu că merge cu ei, dar îi părăsi pe ascuns, în dreptul scării, se întoarse în salon, închise toate ușile și rămase jumătate din noapte, profund absorbit.

Se familiariza cu noua achiziție. Examina, fără să fie stingherit,

comoara de discuri, conținutul albumelor grele. Erau douăsprezece, în două formate, conținând fiecare câte douăsprezece discuri; și cum multe din aceste plăci negre, gravate concentric, aveau două fețe – nu numai pentru că unele bucăți erau imprimate pe discul întreg, ci și pentru că un mare număr de plăci aveau două bucăți diferite – descoperi un domeniu cu frumoase posibilități pe care cu greu îl puteai cuprinde din capul locului și a cărui bogăție te tulbura. Își cântă vreo douăzeci și cinci de bucăți, folosindu-se de ace cu surdină, ca să nu-i supere pe ceilalți și să nu deranjeze în plină noapte – dar asta era abia a opta parte din ceea ce i se oferea din belșug și-l îmbia la încercări ispititoare. Pentru moment se mulțumi să parcurgă titlurile, să încerce, din timp în timp, câte una din acele imprimări circulare și mute, punându-le pe gramofon ca să-l facă să răsune. Privite cu ochiul liber, aceste discuri de ebonită nu prezentau altă deosebire între ele decât prin etichetele colorate – prin nimic altceva. Unul semăna cu celălalt, fiind acoperit în întregime sau aproape în întregime de cercuri concentrice; și totuși, traseul fin al acestor linii conținea întreaga muzică ce se putea închipui, inspirațiile cele mai fericite din toate ungherele sufletului, în interpretări de mâna întâi.

Existau aici numeroase uverturi și cadențe aparținând universului simfoniei sublime, cântate de orchestre faimoase, iar numele dirijorilor era specificat pe fiecare disc. Apoi, o serie întreagă de arii, executate cu acompaniament de pian, de mari cântăreți de operă, dintre care unele erau produsul conștient și înalt al unei arte personale, altele simple cântece populare, iar altele, în sfârșit, se aflau oarecum între aceste două genuri, în sensul că, deși compuse cu o artă savantă, erau simțite și create în spiritul și după inima poporului, cu o autentică și adâncă pietate; acestea din urmă erau, așadar, cântece populare artificiale, dacă le putem spune astfel, fără a intenționa să le atenuăm ardoarea prin acest epitet de „artificial”; era una, în special, pe care Hans Castorp o știa din copilărie și căreia îi dăruia, acum, o dragoste plină de componente misterioase, despre care vom mai vorbi. Ce se mai găsea încă sau, mai bine zis, ce nu se găsea? În primul rând, un număr infinit de opere. Un cor de cântăreți și cântărețe celebre din

diferite țări, acompaniat în surdină de o orchestră discretă, interpreta, prin darul divin al vocilor cultivate, arii și duete, scene întregi care reprezentau regiunile și epocile cele mai diverse ale teatrului liric: din sfera de frumuseți meridionale, generos și frivol pasionate totodată, din lumea populară germană, când strengărească și când demonică, din opera mare franceză și din opera comică. Numai atât? O, nu! Căci veneau după aceea discurile cu muzică de cameră, cvartete, triouri și solouri de vioară, de violoncel și de flaut, arii de concert cu acompaniament de vioară sau de flaut, bucăți de pian solo – fără să mai vorbim de simplele divertismente și cuplete sau de discurile cu o destinație mai obișnuită și pe care se înregistraseră melodiile unor mici orchestre de dans, pentru care era necesar un ac mai dur.

Hans Castorp cerceta și făcea ordine în toate aceste discuri, cântându-le pe unele, manevrând singur instrumentul care le trezea la o viață sonoră. Cu capul înfierbântat se duse să se culce la o oră tot atât de târzie ca și după primul banchet de veselă și frățească amintire, organizat de Pieter Peeperkorn, iar între două și șapte visă cufărașul magic. Vedea, în vis, învârtindu-se discul mobil în jurul axului său, însă atât de rapid încât devenea invizibil și tăcut într-o mișcare ce nu consta numai dintr-o rotire vertiginoasă, ci și dintr-un fel de ondulare laterală foarte aparte, prin care cotul articulat care susținea acul suferea o vibrație elastică și aproape respiratorie – foarte potrivită, rog a mi se da crezare, pentru a reda *vibrato* și *portamento* al instrumentelor de coarde și al vocii omenești. Dar rămânea de neînțeles, atât în vis, cât și în stare de veghe, cum era cu putință – urmărind o linie fină cât un fir de păr, deasupra unei cutii de rezonanță – ca prin simpla vibrație a unei diafragme să ai reproducerea bogatei compoziții de elemente sonore care umpleau în vis urechile tânărului adormit.

În zori se întoarse în salon, încă înainte de ora primei gustări și, stând pe scaun, cu mâinile împreunate, ascultă ce se cânta în lădiță de către un minunat bariton cu acompaniament de harpă, anume aria: „Și de mă uit în cercu-acestei nobile-adunări…” Harpa avea un sunet perfect natural, lădița reda un cântec de harpă autentic și deloc redus, concomitent cu vocea omenească ce

creștea respirând și articulând – lucru într-adevăr uimitor. Și nu exista nimic mai duios pe lume decât duetul dintr-o operă italienească pe care Hans Castorp și-o puse mai târziu – decât această intimitate umilă și pasionată dintre tenorul de renume mondial care figura atât de des în albume, și o micuță soprană suavă și transparentă ca sticla – decât aria *Dammi il braccio, mia piccina*[177] și decât mica frază simplă, dulce și de un flux melodic neîntrerupt, cu care ea îi răspundea.

Hans Castorp tresări când ușa se deschise în spatele lui. Era însuși consilierul aulic care venea să facă o mică inspecție; cu halatul de medic și stetoscopul ieșindu-i din buzunar, rămase o clipă în picioare, cu mâna pe clanță, și-și salută învățăcelul cu o mișcare din cap. El răspunse peste umăr acestui gest, după care chipul șefului, cu obrazul său albăstriu și mustața zbârlită, dispăru în spatele ușii care se închidea, iar Hans Castorp se dedică din nou micului său cuplu de îndrăgostiți, nevăzut și armonios.

Mai târziu, în cursul zilei, după dejun, după cină, își făcură apariția și niște ascultători, un public care se reînnoia mereu dacă nu-l considerai pe el însuși ca făcând parte din acest public, ci-l socoteai ca pe cel care distribuia desfătările muzicale. Personal, era înclinat să-și acorde acest rol, iar pacienții îl lăsară în pace, în sensul că rămaseră ca la început, într-o mută admirație a faptului că el se transformase într-un chip atât de hotărât în paznicul și administratorul acestei instituții publice. Nu-i costa nimic pe acești oameni; căci, cu toată încântarea lor superficială în fața idolului melodios care te îmbăta de cântec și de strălucire, adică atunci când vreo încântătoare voce se revărsa în cantilene și în sublima artă a pasiunii – așadar, cu tot extazul lor manifestat cu voce tare, erau lipsiți de pasiune și, deci, foarte dispuși să lase grija aparatului în seama oricui ar fi vrut să și-o asume. Hans Castorp era acela care veghea asupra comorii de discuri, care consemna conținutul albumelor în interiorul copertei fiecăruia, așa încât să poți avea imediat la îndemână bucata cerută și tot el era acela care manevra instrumentul: a și fost văzut, foarte curând, manipulând

[177] „Dă-mi brațul, micuța mea” (ital.). (n.tr.)

aparatul cu mișcări rutinate, precise și delicate. În adevăr, ce-ar fi făcut ceilalți? Ar fi stricat discurile, folosind ace uzate, le-ar fi uitat împrăștiate pe scaune, fără învelitori, ar fi făcut farse stupide cu gramofonul, lăsând să cânte o nobilă bucată cu viteza și tonul de o sută zece turații sau așezând acul la punctul zero pentru a produce un șuierat isteric ori gemete înfundate. Făcuseră, de altfel, toate aceste necuviințe. Erau bolnavi, dar grosolani. Și iată de ce, după un timp, Hans Castorp vârî pur și simplu în buzunar cheia dulapului care conținea discurile și acele, așa încât toți erau siliți să-l cheme când doreau să li se cânte ceva.

Noaptea târziu, după reuniunea de seară și după plecarea tuturor, venea momentul său cel mai prielnic. Atunci rămânea în salon sau se întorcea pe furiș și-și cânta muzica, singur, până în adâncul nopții. Nu se temea că va tulbura liniștea casei, căci întinderea muzicii sale de fantome se dovedise a fi foarte redusă: cu cât vibrațiile produceau efecte mai uimitoare în apropierea sursei, cu atât când te depărtai păleau mai repede, fragile și cu o putere numai aparentă, ca tot ce este fantomatic. Hans Castorp era singur între cei patru pereți – cu minunile lădiței, cu producțiile înfloritoare ale acestui mic sicriu tăiat în lemn de vioară, ale acestui mic templu negru și mat, stăruind la ușița cu două canaturi, în fața căreia își așezase scaunul, și cu mâinile împreunate, cu capul pe umăr, cu gura întredeschisă, se lăsa învăluit de armonie.

Nu vedea cântăreții și cântărețele pe care-i asculta, forma lor omenească era în America, la Milano, la Viena, la Petersburg – unde n-aveau decât să rămână, căci ceea ce era mai bun din ei era vocea, și el aprecia această purificare sau această abstracție care se dovedea suficient de perceptibilă simțurilor pentru a-i îngădui să exercite un control uman corect, îndepărtând toate neajunsurile unei prea mari apropieri personale, mai ales când era vorba de compatrioți, de germani. Distingea perfect pronunția, dialectul și originea exactă a artistului; caracterul vocii îl informa asupra calității sufletești a fiecăruia, iar nivelul lor de inteligență se vădea prin felul în care utilizau posibilitățile unui efect sau, dimpotrivă, le neglijau. Hans Castorp se necăjea când îi auzea executându-și prost ariile. Suferea de asemenea și-și mușca buzele de necaz,

când reproducerea tehnică prezenta imperfecțiuni, și stătea ca pe cărbuni aprinși când, în desfășurarea unui disc de multe ori cântat, o melodie devenea țipătoare sau aspră, ceea ce era adesea cazul cu vocile feminine, atât de vulnerabile. Dar îndura toate aceste lucruri, căci dragostea trebuie să știe să sufere. Uneori se apleca deasupra instrumentului, a discului care se învârtea, respirând ca dintr-un buchet de liliac, cu capul cufundat într-un nor de sunete; sau rămânea în picioare, în fața lădiței deschise, gustând suprema plăcere pe care o are dirijorul ce indică unui suflător, cu un gest al mâinii, clipa când trebuie să atace. Avea în colecție discurile sale preferate, câteva melodii vocale și instrumentale pe care nu se sătura niciodată să le asculte. Vom avea grijă să le citățm mai departe.

Un mic număr de discuri prezentau scenele finale dintr-o operă maiestuoasă, cu revărsări de geniu melodios, a unui mare compatriot de-al lui Settembrini, o operă pe care bătrânul maestru al muzicii dramatice meridionale o compusese la comanda unui suveran oriental în a doua jumătate a secolului trecut, pentru o împrejurare solemnă, cu ocazia inaugurării unui monument destinat apropierii dintre popoare[178]. Hans Castorp știa, aproximativ, despre ce era vorba, cunoștea în linii mari soarta lui Radames, a lui Amneris și a Aidei care cântau pentru el, în italienește, din lădiță, astfel că înțelegea destul de bine ceea ce cântau – incomparabilul tenor, altista princiară, cu acea splendidă schimbare de timbru în registrul mediu, și soprana cu voce argintie – nu înțelegea chiar tot, ci numai câte un cuvânt, din când în când, datorită atât faptului că știa povestea, cât și simpatiei sale pentru acea poveste, dar și mulțumită bunăvoinței afectuoase care creștea pe măsură ce-și cânta cele patru sau cinci discuri, și care aproape că se transformase într-un sentiment de dragoste.

Mai întâi, Radames și Amneris aveau o explicație: principesa poruncise să fie adus în fața ei captivul, acela pe care-l iubea și dorea cu înfrigurare să-l scape de la moarte, pentru ea, deși el își

[178] Este vorba de *Aida* de Verdi, a cărei premieră (în 1871) a avut loc cu prilejul festivităților inaugurării Canalului de Suez. (n.tr.)

renegase patria și onoarea din iubire pentru o sclavă barbară – cu toate că, așa cum afirma, „în străfundul inimii onoarea rămăsese neatinsă”. Dar această integritate interioară, în ciuda gravei sale greșeli, nu-i folosea la nimic, căci crima evidentă îl dăduse pe mâna tribunalului sacru, căruia orice sentiment uman îi era străin și care n-ar fi avut, cu siguranță, niciun fel de milă față de el, în afară de cazul când s-ar fi hotărât în ultimă instanță să se lepede de iubirea pentru sclavă și să se arunce în brațele regeștii altiste care, din punct de vedere pur auditiv, o merita din plin. Amneris lupta din toate puterile pentru tenorul cu o voce atât de armonioasă, dar orbit și răpit vieții într-un mod atât de tragic, și care cânta mereu-mereu: „Nu pot” și „În zadar!” – „Ascultă-mă încă o dată, renunță la ea!” – „În zadar!” O orbire de moarte și cea mai arzătoare dintre durerile dragostei se îmbinau într-un duet de o extraordinară frumusețe, însă care nu îngăduia nicio nădejde. Amneris însoțea cu strigătele ei de durere sentința tribunalului sacru, pronunțată cu răsunete surde în străfunduri înfricoșătoare, dar de care nefericitul Radames nici nu se sinchisea.

„Radames, Radames”, cânta stăruitor marele preot și, folosindu-se de cuvinte cumplit de violente, îl făcea răspunzător de crima sa de trădare.

„Disculpă-te”, porunceau toți preoții în cor.

Și cum marele preot arăta că Radames tace, toți, în unanimitate, cu voci cavernoase, trăgeau concluzia trădării.

„Radames, Radames, relua marele preot. Ai părăsit câmpul de luptă înaintea bătăliei!”

„Disculpă-te!” relua corul. „Vedeți, tace”, constata pentru a doua oară conducătorul dezbaterilor, luând o atitudine categorică împotriva vinovatului, iar din acel moment toate vocile judecătorilor se uniră, de data aceasta, în verdictul: „Trădare!”

„Radames! Radames!” se auzea pentru a treia oară necruțătorul acuzator. „Ți-ai călcat jurământul față de patrie, de onoare și de rege.” „Disculpă-te”, răsună din nou corul. „Trădare!” recunoștea, în cele din urmă și cu spaimă, tribunalul preoților după ce i se atrăsese atenția că Radames păstra o mutenie totală. Inevitabilul avea deci să se îndeplinească, iar corul, ale cărui voci erau, de la

început, de acord, avea să anunțe nefericitului că va muri de moartea blestemaților, că va fi zidit de viu în mormânt, sub templul divinității mânioase.

De bine-de rău, trebuia să-ți închipui singur mânia lui Amneris față de această cruzime clericală, căci imprimarea pe disc se oprea aici, iar Hans Castorp se văzu silit să-l schimbe, ceea ce făcu cu gesturi tăcute, precise și cu ochii aplecați, iar când se așeză din nou să asculte, auzi ultima scenă a dramei, duetul final al lui Radames cu Aida, cântat din fundul mormântului subpământean, în timp ce deasupra capetelor lor preoții fanatici și cruzi își celebrau cultul și înălțau brațele, psalmodiind o melodie monotonă și surdă... *Tu... in queste tomba?*[179] izbucnea înspăimântată vocea nespus de seducătoare, totodată blândă și eroică, a lui Radames înspăimântat și uluit... Da, iubita îl însoțise, de dragul ei își pierduse viața și onoarea, iar ea îl așteptase aici pentru a se lăsa zidită împreună cu el, pentru a muri cu el, și melodiile pe care le alternau cu această ocazie – întrerupte uneori de surda rumoare a ceremoniei ce se desfășura deasupra capetelor lor sau cu care se contopeau – erau cântece care, în realitate, îl mișcară pe ascultătorul singuratic și nocturn până în adâncul sufletului; atât din pricina situației sale, cât și a exprimării muzicale. Era vorba de cer în aceste cântece, dar ele înseși erau cerești și cântate dumnezeiește. Linia melodică urmărită mereu de vocile lui Radames și Aida, izolate sau împreună, această curbă simplă și fericit aleasă – care, șerpuind în jurul tonicii și a dominantei, urca de la tonica îndelung prelungită cu un semiton înaintea octavei și, după o întâlnire fugară cu aceasta, se înapoia către chintă – părea ascultătorului cea mai frumoasă dintre desfătările pe care le cunoscuse vreodată. Ar fi fost însă mult mai puțin entuziasmat de sunete dacă n-ar fi existat situația eroilor care-i sensibilizau sufletul în fața emoției ce se desprindea. Era atât de frumos că Aida găsise drumul până la Radames cel pierdut, pentru a-și uni pe vecie, în mormânt, soarta sa cu a lui! Pe bună dreptate, condamnatul se împotrivea sacrificării unei vieți atât de

[179] „Tu... în mormântu-acesta?" (ital.). (n.tr.)

încântătoare, dar în îndrăgostitul și deznădăjduitul său: *No, no! troppo sei bella*[180] se simțea farmecul de care era cuprins în fața acestei uniri, în pragul morții, cu ființa despre care credea că n-avea s-o mai vadă niciodată, iar Hans Castorp nu avea nevoie de niciun efort de imaginație pentru a simți perfect acest farmec, această recunoștință. Dar ceea ce resimțea, ceea ce înțelegea și ceea ce-l încânta mai mult decât orice – în timp ce, cu mâinile împreunate, privea spre micul oblon negru dintre stinghiile căruia înfloreau toate acestea – era perfecțiunea triumfătoare a muzicii, a artei, a sufletului omenesc, înalta și inegalabila sublimare prin care era transfigurată urâțenia vulgară a realității. Era suficient să-și închipuie cu sânge rece ceea ce se petrecea acolo. Doi oameni îngropați de vii, cu plămânii plini de aer viciat, aveau să piară aici, împreună sau, chiar și mai rău, unul după celălalt, devorați de foame, după care descompunerea urma să efectueze în trupurile lor un proces dezgustător, până ce două schelete aveau să se odihnească în criptă, fiecăruia din ele fiindu-i perfect indiferent și devenind complet nesimțitor față de faptul că se afla singur sau în tovărășia celuilalt. Astfel se prezenta aspectul real și obiectiv al lucrurilor, o latură a acestor lucruri de care idealismul inimii nu ținea deloc seamă și pe care spiritul frumosului și al muzicii le lăsa triumfător în umbră. Pentru inimile lui Radames și a Aidei, adevărata soartă care-i amenința era inexistentă în operă. Vocile lor se avântau cu beatitudine la unison, încredințând auditoriul că în fața lor se deschidea cerul și că-i scălda lumina veșniciei. Puterea mângâietoare a acestei sublimări îi făcea un bine imens ascultătorului nostru și contribuia într-o mare măsură să-l lege din ce în ce mai mult de această operă ce făcea parte din programul său obișnuit.

Luase obiceiul să se reculeagă după aceste spaime și extazuri, și să asculte o bucată muzicală scurtă, dar de un farmec concentrat, cu un conținut mult mai pașnic decât precedenta, o idilă, însă o idilă rafinată, zugrăvită și realizată cu mijloacele totodată discrete și complicate ale artei celei mai moderne. Era o

[180] „Nu, nu! Prea ești frumoasă” (ital.). (n.tr.)

bucată instrumentală, fără voce, un preludiu simfonic de origine franceză, executat cu un aparat orchestral relativ simplu în comparație cu posibilitățile epocii, dar scăldat de toate fluidele unei savante și moderne tehnici sonore și subtil destinată să prindă sufletul într-o plasă de vise[181].

Visul pe care și-l urzea Hans Castorp ascultând această bucată era următorul: se afla, culcat pe spate, într-o poiană însorită și presărată cu flori înstelate, de toate culorile; stătea cu capul pe o movilită, cu un picior îndoit și cu celălalt încrucișat peste primul – și aici se cuvine să adăugăm că picioarele pe care și le încrucișa erau de țap. Degetele îi alunecau – numai pentru propria desfătare, întrucât singurătatea pajiștii era totală – de-a lungul unui fluieraș de lemn pe care-l ținea între buze, un clarinet sau un flaut mic, din care scotea sunete calme și nazale, unul după altul, la întâmplare și totuși într-un ansamblu perfect, iar acest zumzet indolent urca spre cerul albastru sub care frunzele subțiri și abia clătinate de vânt, ale câtorva mesteceni și frasini, străluceau în soare. Dar acest cântec simplu, monoton și contemplativ, nepăsător și abia melodic, nu rămânea multă vreme singura voce a singurătății. Bâzâitul gâzelor deasupra ierbii, în aerul cald și văratic, soarele însuși, vântul suav, unduirea crestetelor de copaci, sclipirile frunzișului, întreaga pace ușor legănată a verii din jurul lui se prefăcuseră într-un amestec de sunete care dădea un sens armonios și de o surprinzătoare noutate naivului său cântec din fluier. Acompaniamentul simfonic se pierdea, uneori, și nu se mai auzea, dar Hans Castorp, cel cu picioarele de țap, continua să cânte din fluier și trezea din nou, prin naiva monotonie a cântecului său, magia sonoră și colorată a naturii care, după o nouă întrerupere, sfârșea prin a-și desfășura o clipă, depășindu-se pe ea însăși, întreaga plinătate imaginabilă ținută până atunci ascunsă prin intervenția succesivă a unor tonuri instrumentale tot mai noi și tot mai acute, concentrate într-o clipă fugară a cărei

[181] Este vorba de poemul simfonic *Preludiu la după-amiaza unui faun* de Claude Debussy, inspirat de poemul cu același nume al lui Mallarmé. (n.tr.)

fermecătoare perfecțiune purta în ea însăși veșnicia. Tânărul faun era foarte fericit pe pajiștea sa însorită. Aici nu mai existau niciun „Disculpă-te", nicio răspundere, niciun tribunal sacru sau militar, chemat să se pronunțe asupra unui om care-și încălcase onoarea și era condamnat. Aici domneau uitarea, fericita nemișcare, starea de nevinovăție creată de absența timpului. Era desfrâul în toată liniștea conștiinței, era negarea, într-un vis de apoteoză, a oricărui imperativ de acțiune – iar liniștea pe care o răspândea făcea din acest disc un obiect prețios între toate celelalte pentru muzicianul nostru nocturn.

Mai exista și o a treia bucată... În realitate, erau mai multe discuri formând o suită, un tot, căci aria tenorului, care făcea parte din acest ansamblu, ocupa singură o placă întreagă al cărei desen circular ajungea până la centru. Era iarăși o bucată franțuzească aparținând unei opere pe care Hans Castorp o cunoștea, căci o auzise și o văzuse de multe ori la teatru și la a cărei acțiune făcuse într-o zi chiar o aluzie în cursul unei conversații – ba, chiar al unei conversații foarte hotărâtoare... Era actul al doilea, într-o cârciumă spaniolă, un han destul de încăpător, o tavernă împodobită cu șaluri și de o îndoielnică arhitectură maură. Vocea caldă, puțin aspră, dar rasată și pregnantă, declara că dorește să danseze în fața sergentului, și imediat se și auzeau castanietele. Dar în aceeași clipă, trompetele și trâmbițele răsunau de mai multe ori, un semnal militar care-l făcea pe flăcău să tresară. „Stai puțin!" striga el, ciulind urechile ca un cal, și cum Carmen întreba: „Și de ce, mă rog?", el îi striga: „Nu auzi?", mirat că nu e și ea tot atât de impresionată. Erau trompetele cazărmii care sunau stingerea. „Îmi pare că acolo...", spunea el în limbaj de operă. Dar țiganca nu putea înțelege asemenea lucruri și mai ales nu voia să le înțeleagă. „Cu atât mai bine", spunea ea, ceea ce era pe jumătate prostie, pe jumătate îndrăzneală; așadar, nu mai aveau nevoie de castaniete, căci cerul însuși le trimitea muzica spre a dansa; așadar: „Lalala!" Sergentul era scos din minți. Dureroasa lui decepție se ștergea complet în fața eforturilor de a o face să înțeleagă despre ce era vorba și că nicio dragoste din lume nu putea să anuleze în sufletul lui acest semnal. Cum era oare cu putință ca femeia să nu

înțeleagă un lucru atât de fundamental și atât de categoric? „Trebuie să mă întorc la cazarmă, la apel!" striga deznădăjduit de nepăsarea femeii care-l făcea să fie și mai amărât. Dar trebuia să fi auzit răspunsul lui Carmen! Era furioasă, era indignată până-n străfundul sufletului, vocea ei nu mai era decât iubire dezamăgită și tristă. Sau se prefăcea numai? „La cazarmă? La apel?" Și cu inima ei cum rămânea? Cu inima atât de drăgăstoasă și de bună care în slăbiciunea ei – da, o mărturisea: în slăbiciunea ei – fusese gata să-l distreze pe acest domn! „Ta ra ta ta!" și cu un gest de sălbatică batjocură își ducea mâna la gură imitând trompeta. „Ta ra ta ta!" Și asta era de ajuns! El tresărea, prostul, și voia să plece. Foarte bine, pleacă! Ia-ți chipiul, sabia, rania! „Și acum pleacă, băiete, întoarce-te la cazarma ta!" Sergentul cerșea milă. Dar ea continua să-l ironizeze amar, prefăcându-se că-i a lui, el care, la sunetul trompetelor, își pierduse capul. Ta ra ta ta, la apel! Sfinte Dumnezeule, dacă ajungea prea târziu? Haide, du-te, de vreme ce sună apelul; e foarte firesc pentru tine, prostănacule, să mă lași așa, tocmai în clipa când eram gata să dansez. Iată cât de mare-i era dragostea!

Chinuitoare situație! Nu înțelegea. Femeia, țiganca, nu putea și nu voia să înțeleagă! Nu voia acest lucru căci, fără îndoială, în furia și în sarcasmele ei era ceva care depășea clipa prezentă și elementul personal, o ură, o ostilitate adâncă față de principiul care prin sunetul trompetelor franceze – sau al cornului spaniol – îl chema pe bietul soldat îndrăgostit, ceva asupra căruia ambiția sa firească, impersonală, și cea mai vie dorință a sa ar fi fost să triumfe. Mijlocul care-i stătea la-ndemână era foarte simplu: femeia afirma că, dacă pleacă, nu-l mai iubește. Și asta era tocmai ceea ce acel José, de-acolo, din inima lădiței, nu putea să îndure. O implora să-i îngăduie să vorbească. Dar ea nu voia. Atunci o sili să-l asculte: clipa era diabolic de gravă, sunete tragice se ridicau din orchestră, un motiv sumbru și amenințător despre care Hans Castorp știa că se va prelungi de-a lungul întregii opere până la catastrofa finală și care forma și introducerea la aria soldatului, adică a noului disc care urma.

„În inimă port floarea pe care mi-ai azvârlit-o" – iar José cânta

minunat această arie; Hans Castorp își punea, uneori, numai acest disc, în afara contextului cunoscut, și-l asculta întotdeauna cu cea mai atentă bunăvoință. Cuvintele nu valorau mare lucru, însă exprimarea plină de implorare a sentimentelor era emoționantă în cel mai înalt grad. Soldatul cânta floarea pe care Carmen i-o aruncase la prima lor întâlnire și care fusese bunul lui cel mai scump când se afla la închisoare din pricina ei. Mărturisea adânc mișcat că-și blestemase, în unele momente, soarta care-l făcuse s-o întâlnească pe Carmen. Dar de îndată regretase amarnic blestemul și se rugase în genunchi lui Dumnezeu să-i îngăduie s-o revadă. „Să te revăd!" și acest „să te revăd" era în același ton acut cu care începuse adineauri. „Și noaptea te vedeam." – S-o revadă… – Și, acum, toată magia instrumentală care putea să zugrăvească durerea, dorul, dragostea deznădăjduită, afectuoasa disperare a modestului soldat, izbucnea în acompaniament, căci atunci îi apăruse în fața ochilor fata cu tot farmecul ei, astfel încât simțise perfect „că-i pusese stăpânire pe tot sufletul" („stăpânire" cu un accent deznădăjduit care cădea puternic pe prima silabă), și că se sfârșise cu el pentru totdeauna. „Tu, frumoasa, fericirea mea", cânta el cu disperare pe o melodie care se repeta și pe care orchestra o relua încă o dată plângător, melodie care – pornind de la tonul fundamental – urca două intervale și se înapoia cu ardoare spre chinta inferioară. „Căci imediat ce mi-ai apărut în față", o asigura el în mod inutil și demodat, dar infinit de tandru, urca pe urmă gama până la a șasea notă, pentru a adăuga: „Și când mi-ai aruncat o privire", lăsând apoi să-i recadă vocea zece tonuri și articula, tulburat, „Am devenit un lucru al tău", al cărui final se prelungea dureros printr-un acord de o armonie variabilă, mai înainte ca „al tău" să se poată contopi cu silaba precedentă în acordul fundamental.

„Da, da!" își spunea Hans Castorp cu o recunoscătoare melancolie și-și mai punea încă o dată finalul în care toți îl felicitau pe tânărul José pentru faptul că încăierarea cu ofițerul îi tăia orice posibilitate de întoarcere, astfel că trebuia să dezerteze, așa cum Carmen, spre spaima lui, îl îndemnase mai înainte.

O! Vino cu noi spre piscuri de piatră,
Spre zări sălbatice cu aer curat,
Cerul deschis, viața nomadă,
Drept țară universul, drept lege bunul plac,
Și mai presus de toate ideea-mbătătoare:
Libertatea, libertatea!

cântau ei în cor, și se putea înțelege perfect ce spuneau. „Da, da!" își zise Hans Castorp încă o dată, trecând la o a patra bucată, care nu-i era mai puțin dragă.

Suntem tot atât de puțin răspunzători de faptul că era iarăși o bucată franțuzească, pe cât suntem și de mustrarea ce i s-ar putea face că și de data asta domnea tot spiritul militar. Era o arie intercalată, un solo de canto, rugăciunea din opera *Faust* de Gounod. Cineva apărea, cineva extrem de simpatic, numit Valentin, dar pe care Hans Castorp îl numea altfel în sinea lui, căruia îi acorda un nume melancolic și mai familiar, prin care-l identifica deplin pe purtător cu persoana pe care o auzea din cutie, deși aceasta din urmă avea o voce infinit mai frumoasă. Era un bariton puternic și cald, iar cântul său se împărțea în trei părți; se compunea din trei strofe, foarte asemănătoare între ele, cu un caracter pios, creat aproape în stilul unui cor al protestanților și dintr-o strofă centrală de o îndrăzneală cavalerească, războinică, frivolă și totuși pasionată, iar aici dăinuia, de fapt, caracteristica sa franceză și militară. Invizibilul cânta:

Ca voi și eu voi părăsi
Pentru mult timp iubita-mi țară!

și în această împrejurare îi adresa Domnului din cer o rugăciune pentru ca, în răstimp, s-o apere pe scumpa lui soră. Pleca la război, ritmul se schimba, devenea întreprinzător, necazul și grijile erau date uitării, el, tânărul care cânta fără să fie văzut, dorea să se arunce cu o îndrăzneală și o ardoare dintre cele mai franțuzești în mijlocul bătăliei și chiar acolo unde lupta va fi mai grea. Însă dacă Dumnezeu mă va chema la el, cânta Valentin, de acolo de sus

„voi veghea asupra ta”. Acest „ta” se referea la sora lui; dar îl atingea pe Hans Castorp până în fundul sufletului, iar emoția nu-l mai părăsea până la sfârșitul ariei, când corul cânta:

O, Doamne, – ascultă-mi ruga,
Sub paza ta pe Margareta s-o iei.

Acest disc nu prezenta mai departe niciun alt interes. Am crezut totuși că este cazul să-l comentăm pe scurt nu numai pentru că Hans Castorp avea față de el o preferință atât de vie, dar și fiindcă mai târziu, într-o altă împrejurare destul de ciudată, va juca un anume rol. Deocamdată, vom ajunge la o a cincea și ultimă bucată din această varietate restrânsă de discuri preferate, o bucată care nu mai are – ce-i drept – nimic franțuzesc, ba este chiar într-un mod deosebit specific germană. Este vorba nu despre un trio de operă, ci de un lied, unul dintre acele lieduri – capodopere extrase din fondul popular, care-și datoresc spiritualitatea și omenescul propriu lor tocmai acestei duble origini… Dar de ce atâtea ocoluri? Era pur și simplu *Teiul* de Schubert: „Lângă fântână, în fața porții”, adică un cântec cunoscut de toți.

Îl cânta un tenor cu acompaniament de pian, un cântăreț plin de tact și de gust care știa să-și trateze subiectul simplu și totodată sublim, cu multă inteligență, cu simț muzical și cu o declamație precisă. Se știe faptul că minunata bucată este, în gura poporului și a copiilor, puțin diferită de forma sa artistică. Aceștia o simplifică de obicei și o cântă de la un capăt la altul strofă după strofă, pe melodia principală, în timp ce, în original, linia folclorică este modulată în bemol chiar de la a doua dintre strofele de câte opt rânduri, pentru a reveni la diez de la al cincilea vers, apoi se întrerupe într-un mod foarte dramatic în momentul „vântului rece” și al pălăriei care zboară, și nu reapare decât în ultimele patru versuri ale celei de-a treia strofe, care se repetă înainte ca bucata să se termine. Inflexiunea deosebit de pregnantă a melodiei se reproduce de trei ori, în a doua ei jumătate modulată, iar a treia oară cu ocazia reluării ultimei jumătăți de strofă. „Iată că au trecut

ceasuri multe…” Această inflexiune magică, pe care n-am putea-o cuprinde destul de amănunțit prin cuvinte, însoțește fragmentele de frază: „Atâtea vorbe dragi”, „Ca și cum mi-ar face semn”, „Departe de locul acesta”, iar vocea tenorului, limpede și caldă, foarte pricepută să-și cruțe suflul, tinzând către un suspin bine dozat, cânta, de fiecare dată, cu un simț atât de inteligent al frumuseții acestei fraze, încât pătrundea direct în inima ascultătorului, mai cu seamă că în versurile: „Către el, mereu către el”, „Aici îți vei găsi liniștea”, artistul știa să-și întărească efectul prin nuanțe de o extraordinară ardoare. Dar în ultimul vers repetat, în acel „Aici îți vei găsi liniștea”, cânta prima oară „Îți vei găsi” cu o plinătate nostalgică, iar a doua oară cu un tremolo delicat.

Cam atât despre cântec și despre felul lui de interpretare. Putem eventual să ne mândrim cu faptul că aproape i-am făcut pe cititorii noștri să înțeleagă simpatia intimă pe care Hans Castorp o nutrea față de bucățile preferate din programul audițiilor sale nocturne. Dar a-i face să priceapă ce reprezenta pentru el acest lied, acest bătrân „tei”, este într-adevăr o încercare dintre cele mai delicate și se cere o prudență foarte atentă în exprimare dacă nu vrem să compromitem scopul mai degrabă decât să-l servim.

Vom înfățișa lucrurile după cum urmează: un obiect care ține de domeniul spiritului, cu alte cuvinte un obiect care are o semnificație este „semnificativ” tocmai prin aceea că-și depășește sensul imediat, că exprimă și expune o noțiune cu o întindere spirituală mai generală, o întreagă lume de sentimente și de gânduri ce și-au găsit în acest obiect un simbol mai mult sau mai puțin perfect, ceea ce dă tocmai măsura semnificației sale – chiar și dragostea pe care o resimțim pentru un asemenea obiect este, în ea însăși, „semnificativă”. Ea ne informează asupra celui care împărtășește acest sentiment, îi caracterizează raporturile cu lucrurile esențiale, cu acea lume pe care obiectul o simbolizează și care, conștient sau inconștient, este iubită prin intermediul obiectului respectiv.

Oare vom fi crezuți dacă vom pretinde că modestul nostru erou, după atâția ani mărunți de dezvoltare ermetică și pedagogică,

intrase destul de adânc în viața spirituală pentru a dobândi *conștiința* „semnificației" iubirii lui și a obiectului acestei iubiri? Noi afirmăm și susținem că așa s-au petrecut lucrurile. Liedul despre care este vorba însemna mult pentru el, o întreagă lume, o lume pe care, în orice caz, o iubea – căci altminteri n-ar fi fost atât de pasionat de obiectul care o simboliza. Noi știm ce spunem atunci când adăugăm – poate într-un mod cam neclar – că soarta sa ar fi fost alta dacă sufletul nu i-ar fi fost într-un chip atât de neobișnuit accesibil încântărilor sferei sentimentale și, în genere, aptitudinii spirituale pe care acest cântec o cuprindea cu o patimă atât de tainică. Tocmai acest destin adusese după sine senzații, aventuri, descoperiri și ridicase în el probleme ca „a sta la cârmă", care-l maturizaseră îndemnându-l la o critică plină de presentimente, exercitată asupra acestei lumi, asupra simbolului acestei lumi demne totuși de toată admirația, asupra acestei dragoste care era a lui, adică asupra acestei experiențe făcute, într-adevăr, pentru a pune toate aceste probleme în evidență. Dar ar trebui, în adevăr, să nu înțelegem nimic din aceste chestiuni ca să presupunem că asemenea îndoieli pot dăuna iubirii. Dimpotrivă, îi dau savoare. Ele sunt acelea care, în primul rând, adaugă iubirii imboldul pasiunii, astfel încât, de fapt, pasiunea s-ar putea defini ca o dragoste care se îndoiește. În ce constau oare îndoielile de conștiință și îndemnul de „a sta la cârmă" ale lui Hans Castorp, îndoielile în ceea ce privea legitimitatea înclinării atât către acest cântec fermecător, cât și către universul său? Ce era, oare, lumea care se deschidea în spatele acestui cântec și care, după un presentiment din conștiința lui, avea să fie lumea unei iubiri neîngăduite?

Era Moartea.

Dar asta este curată nebunie! Cum, un lied atât de minunat! O capodoperă pură, născută din adâncurile ultime și cele mai tainice ale sufletului popular; o comoară de neprețuit, un simbol al unei întregi pasiuni, farmecul însuși! Ce calomnie odioasă!

Ei, da, da, da, era în adevăr foarte frumos, dar așa trebuia să vorbească, fără îndoială, orice om cinstit. Și totuși, în spatele acestei creații încântătoare, se ridica Moartea. Ea întreținea legături cu

acest cântec pe care-l puteai iubi, nu fără a-ți da seama însă, în mod inconștient, că o asemenea iubire rămânea, până la un anumit punct, neîngăduită. În natura sa proprie și primitivă, cântecul acesta putea foarte bine să nu aibă niciun fel de tangență cu moartea, ci, dimpotrivă, să fie ceva foarte popular și foarte viu, dar simpatia pe care spiritul o resimțea pentru el era simpatia față de moarte – cucernicia pură, spiritul aflat la începuturile lui, ceea ce Hans Castorp nu contesta deloc, dar, ca urmare a tuturor acestora, se iveau Creațiile Tenebrelor.

Ce vorbe mai sunt și astea! – Era greu să-l convingi de contrariu. Creațiile Tenebrelor! Tenebroase creații. Un spirit de călău și de mizantrop învești mântat în negru spaniolesc, cu colereta rotundă și desfrâu în loc de dragoste, toate se deduceau din această cucernicie cu privirea atât de dreaptă.

Într-adevăr, omul de litere Settembrini nu era persoana căreia Hans Castorp să-i acorde o încredere totală, dar își amintea de anumite sfaturi pe care îndrumătorul său lucid i le împărtășise odinioară, demult, la începutul carierei sale ermetice, asupra înclinării spirituale de-a da înapoi în fața unor anumite lumi, și considera oportun să aplice cu grijă această lecție la obiectul său. Settembrini calificase o asemenea înclinare drept „boală” – și chiar însăși concepția acestei lumi și perioada spirituală pe care o reprezenta apăreau, desigur, „bolnăvicioase” simțului său pedagogic. Dar cum era cu putință un asemenea lucru? Încântătorul lied nostalgic al lui Hans Castorp, sfera sentimentală din care pornea și înclinarea sa pentru această sferă să fi fost oare „bolnăvicioase”? Nicidecum! Erau tot ce putea fi mai pașnic și mai sănătos. Însă era un fruct care, deși cu o clipă mai înainte se înfățișase proaspăt și strălucind de vise, înclina totuși în mod vădit spre descompunere, spre putreziciune, iar desfătarea pură a sufletului, atunci când era gustată la momentul potrivit, răspândea o clipă mai târziu un iz de putreziciune și pierzare în sânul umanității care-l poseda. Era fructul vieții, zămislit de moarte, producând moartea. Era o minune a sufletului, poate cea mai desăvârșită din punctul de vedere al unei frumuseți lipsite de conștiință și binecuvântată de ea, dar care, din motive temeinice,

era privită cu neîncredere de ochiul oricui iubea viața organică și avea conștiința responsabilității, era un obiect la care trebuia să renunți, dacă urmai verdictul conștiinței.

Da, renunțare și stăpânire de sine – astfel trebuia caracterizată victoria asupra acestei iubiri, asupra acestei magii a sufletului cu urmări tenebroase! Gândurile lui Hans Castorp sau fragmente de gânduri încărcate de presimțiri își luau zborul în timp ce stătea în fața micului său sicriu muzical, în plină noapte și singurătate, iar aceste gânduri zburau tot mai sus, dincolo de rațiune, și deveneau niște elucubrații de alchimist. Vai, farmecul sufletului era atât de puternic! Noi toți eram fiii lui și puteam îndeplini lucruri mari pe lume, slujindu-l. Nu era nevoie de mai mult geniu, ci de mult mai mult talent decât avusese autorul cântecului *Teiul* pentru a dărui, ca artist al magiei sufletului, proporții uriașe acestui cântec și pentru a cuceri întreaga lume. Fără îndoială că se puteau întemeia pe acest cântec chiar și imperii, imperii pământești, prea pământești, foarte aspre și capabile de progres, deloc nostalgice, în care cântecul se descompunea – decăzând până la a deveni muzica de patefon electric. Dar cel mai bun fiu al lui era totuși cel care-și petrecea viața dominându-se pe sine însuși și murea având pe buze un nou cuvânt de dragoste pe care nu știa încă să-l rostească. Merita să mori pentru el, pentru cântecul vrăjit! Dar cine murea pentru el, în realitate nu mai murea pentru el; nu mai era erou decât pentru că, în fond, murea pentru un lucru nou, pentru noul cuvânt al dragostei și al viitorului pe care inima sa îl tăinuia…

Acestea erau, prin urmare, discurile preferate ale lui Hans Castorp.

Îndoieli dintre cele mai grave

Conferințele lui Edhin Krokowski luaseră, în decursul acestor ani, o orientare neprevăzută. Cercetările sale, referitoare la analiza sentimentelor și la viața viselor, avuseseră întotdeauna un caracter subpământean și catacombic. Dar de la un timp, printr-o trecere abia simțită de către auditori, se îndreptaseră către tainele magiei,

iar conferințele bilunare din sufragerie – care constituiau principala atracție a casei, mândria prospectului – aceste conferințe, rostite în redingotă și în sandale, cu accent exotic tărăgănat, la o masă acoperită cu un covor, în fața publicului atent al Berghofului, nu mai tratau despre activitatea erotică larvară și despre retransformarea bolii în sentiment devenit conștient, ci despre bizareriile profunde ale hipnotismului și somnambulismului, despre fenomenele de telepatie, despre visul revelator și despre clarviziune, despre minunile istoriei, iar aceste comentarii lărgeau orizontul filosofic până când, în ochii auditorilor, apăreau enigme ca acelea ale raporturilor dintre materie și spirit, da, ca însăși taina vieții – care părea să aibă mai multe șanse de a fi rezolvată pe drumul neliniștitor al bolii decât pe cel al sănătății.

Menționăm aceste fapte pentru că socotim de datoria noastră să punem într-o situație umilitoare spiritele superficiale care pretindeau că doctorul Krokowski nu se dedase problemelor oculte decât ca să-și apere de monotonie conferințele, așadar, numai și numai ca să întrețină curiozitatea. Aceasta era părerea unor detractori de felul celor care puteau fi întâlniți pretutindeni. E drept că la conferințele de luni domnii își ciuleau urechile cu mai multă fervoare decât înainte, ca să audă mai bine, și că domnișoara Levi semăna poate mai mult decât altădată cu păpușa de ceară care avea un arc în piept. Însă aceste consecințe erau tot atât de legitime ca și orientarea pe care o luaseră ideile savantului și cărora el le putea demonstra nu numai corectitudinea logică, dar și caracterul inevitabil. Doctorul Krokowski își îndreptase întotdeauna cercetările spre aceste domenii întunecate și vaste ale sufletului omenesc, spre acel tărâm desemnat sumar prin cuvântul subconștient, deși s-ar putea mai curând vorbi de o supraconștiință, de vreme ce din aceste regiuni se naște uneori o știință care depășește cu mult conștiința individului – sugerând gândul că ar putea exista raporturi și comunicații între regiunile inferioare și obscure ale sufletului individual și sufletul universal, atotștiutor. Domeniul subconștientului, „ocult” în adevăratul înțeles al cuvântului, ar fi, deci, tot atât de ocult și în sensul mai restrâns al acestui cuvânt, fiind unul dintre izvoarele din care

țâșnesc fenomenele numite mai mult sau mai puțin corect astfel. Dar asta nu este totul. Cine socotește simptomul organic al bolii ca rezultat al unor sentimente refulate în afara vieții conștiente a sufletului și deci isterizate recunoaște, prin aceasta, însăși puterea creatoare a forțelor psihice în domeniul materiei, o putere ce trebuia considerată în mod necesar ca o a doua sursă a fenomenelor magice. Idealist al patologicului – ca să nu spunem idealist patologic – el se va pomeni ajuns la punctul de plecare al unor raționamente care duc fără doar și poate la problema existenței în genere, cu alte cuvinte la problema raporturilor dintre spirit și materie. Materialistul, fiu al unei filosofii a simplei forțe, se va încăpățâna să explice spiritul ca pe un produs fosforescent al materiei. Idealistul, dimpotrivă, pornind de la principiul isteriei creatoare, va înclina și nu va întârzia să rezolve într-un sens exact opus problema primordialității. De fapt, este vechea problemă de a ști cine a fost mai întâi: găina sau oul – problemă ce se dovedește atât de extraordinar de încurcată prin dublul fapt că nu se poate închipui un ou neouat de găină și nici găina care să nu fi ieșit din oul pe care existența ei îl postulează implicit.

Iată deci problemele pe care doctorul Krokowski le comenta, de câtăva vreme, în conferințele sale. Ajunsese la acest punct printr-o dezvoltare organică, legitimă și logică, iar noi vom socoti că nu am insistat niciodată destul asupra acestui lucru, dar vom adăuga, în plus, că el se angajase în asemenea considerente cu mult înainte ca apariția domnișoarei Ellen Brand să le prilejuiască trecerea în domeniul empirico-experimental.

Cine era Ellen Brand? Era cât pe-aci să uităm că auditorii noștri nu o cunosc, deși nouă numele ei ne este, bineînțeles, familiar. Cine era? La prima vedere, aproape nimeni! O fetiță drăgălașă de nouăsprezece anișori, numită Elly, cu părul de un blond-pai, o daneză, nici măcar originară din Copenhaga, ci pur și simplu din Odense, în Fionia, unde tatăl ei făcea negoț cu unt. Ea însăși intrase în viața comercială și încă de câțiva ani își ocupase locul pe un taburet turnant, ca funcționară a sucursalei din provincie a unei bănci din capitală, în fața unor registre groase, cu o mânecuță de lustrin pe brațul drept – însă, deodată, începuse să

aibă temperatură. Cazul era lipsit de gravitate, cel mult ar fi putut fi socotit suspect, deși Elly era într-adevăr delicată și aparent anemică, și, în plus, fără îndoială simpatică, așa încât părul ei blond era adesea mângâiat, lucru pe care, de fapt, consilierul aulic îl și făcea de fiecare dată când îi vorbea în sufragerie. Era învăluită de o prospețime nordică, de o castitate cristalină, de o atmosferă copilărească și feciorelnică, teribil de drăgălașă, la fel ca și privirea adâncă și pură a ochilor albaștri de copil, la fel ca și glasul ascuțit, limpede și subțire, într-o limbă germană neîngrijită făcând greșeli tipice de pronunție, de pildă: „calne" în loc de „carne". Trăsăturile ei n-aveau nimic deosebit. Poate bărbia era puțin prea rotundă. Se așezase la masa Herminei Kleefeld, care o luase sub auspiciile ei.

Prin urmare, așa se înfățișa domnișoara Elly Brand, această mică și drăgălașă biciclistă și contabilă daneză cu predispoziții pe care nimeni nu i le-ar fi bănuit vreodată văzându-i pentru prima sau pentru a doua oară făptura blondă, dar care, la câteva săptămâni după sosirea aici, începură să se manifeste, dându-i doctorului Krokowski multă bătaie de cap pentru a le descoperi în toată ciudățenia lor.

Jocurile de societate din cadrul reuniunilor de seară atraseră mai întâi atenția savantului. Se spuneau ghicitori, apoi obiectele ascunse erau căutate cu ajutorul pianului la care se cânta din ce în ce mai tare sau din ce în ce mai încet pe măsură ce locul ascunzișului era mai aproape sau mai departe. Se sfârși chiar prin a se cere aceluia care, în timpul deliberărilor, așteptase afară în fața ușii, să execute cu precizie anumite acțiuni complicate, ca, de pildă, să schimbe inelele a două persoane; să poftească pe cineva, prin trei reverențe, la dans; să ia o anumită carte din bibliotecă pentru a o remite cutărei sau cutărei persoane – și așa mai departe. Trebuie să observăm că jocuri de felul acesta nu figuraseră până atunci printre distracțiile societății de la Berghof. Nu s-a putut stabili ulterior cine dăduse ideea prima oară. Cu siguranță însă că nu fusese Elly. Totuși, nu se ajunsese la aceste distracții decât în prezența ei.

Cei care participau la jocuri – erau de altfel aproape toți cunoștințe vechi, iar printre ei se găsea și Hans Castorp – se

dovedeau mai mult sau mai puțin îndemânatici, sau complet incapabili. Dar comportarea domnișoarei Elly Brand se vădi extraordinară, surprinzătoare, nelalocul ei. Tuturor le păruse plauzibilă ingeniozitatea ei fără greș în căutarea ascunzișurilor, salutată cu aplauze și râsete admirative; dar toți începură să păstreze o tăcere uluită atunci când ajunse la acțiuni complicate. De cum intra, executa cu un surâs blând și fără nicio ezitare tot ce i se poruncise pe ascuns, fără să aibă nevoie nici chiar de muzică. Aducea din sufragerie un vârf de cuțit de sare pe care o presăra pe capul procurorului Paravant, apoi îl lua de mână și-l conducea la pian unde executa cu degetul arătător începutul cântecului *Zboară, păsărică.* Pe urmă îl aducea pe procuror la locul lui, îi făcea o reverență, lua un taburet și i se așeza la picioare, exact așa cum fusese programat de către ceilalți după un mare efort de imaginație. Ascultase deci la ușă!

Elly roși, dar ceilalți, cu o adevărată satisfacție, văzând-o umilită, începură s-o dojenească în cor; fata însă îi asigură: nu, nu, absolut deloc, nu era ceea ce credeau ei! Nu ascultase la ușă, precis și sincer, nu!

Nu afară, deci nu în spatele ușii?

— O! nu, ier-ta-ți-mă!

Așadar, asculta chiar aici, în cameră, căci abia intrată nu se putea împiedica de-a o face.

Nu se putea împiedica? În cameră?

Cineva îi șoptea, spunea ea. Îi șoptea ce trebuie să facă, îi șoptea încetișor, dar foarte limpede și precis.

Părea, evident, o mărturisire. Elly avea însă, într-un anumit sens, conștiința că a făcut ceva rău, că-i înșelase. Ar fi trebuit să spună din capul locului că nu era potrivită pentru un asemenea joc, deoarece cineva îi șoptea totul. Un concurs își pierde semnificația dacă unul dintre concurenți posedă avantaje supranaturale. În sensul sportiv al jocului, Ellen era brusc descalificată, singularizată într-o asemenea măsură, încât auzindu-i mărturisirea toți simțiră un fior de gheață în spate. Deodată, mai mulți dintre cei de față cerură să fie chemat doctorul Krokowski. Cineva alergă să-l aducă, și el veni: îndesat, cu un surâs binevoitor

și intrând imediat în temă, urzi prin întreaga lui atitudine o atmosferă de voioasă încredere. I se anunțase, cu sufletul la gură, că se întâmplaseră lucruri cu totul ieșite din comun, că apăruse o clarvăzătoare, o fată care auzea voci. „Ei, ei, și ce-i cu asta? Liniște, dragii mei prieteni! Vom vedea." Erau tărâmul și specialitatea lui – un tărâm alunecos și mlăștinos pentru toți, dar pe care el circula cu o intuiție precisă. Întrebă și lăsă să i se povestească totul. „Ei, ei, ia te uită! Prin urmare, așa stau lucrurile, copila mea?" Și făcu și el la fel cum făcea toată lumea, adică puse mâna pe capul fetiței. Existau multe motive să-i atâțe curiozitatea, dar niciunul să-l sperie. Își adânci exoticii lui ochi bruni în azurul limpede al ochilor domnișoarei Ellen Brand, mângâind-o ușurel cu mâna, de pe umăr până pe braț. Fata răspundea privirii lui cu o privire din ce în ce mai nevinovată, care, cu alte cuvinte, se ridica din ce în ce mai mult spre el, în timp ce capul i se înclina încetișor spre piept și umăr. Când ochii ei începură să-și întoarcă privirea, savantul făcu în fața obrazului fetei un gest cu mâna, după care declară că totul era perfect și trimise întreaga asistență foarte surescitată la cura de seară, cu excepția domnișoarei Elly Brand cu care dorea să mai „flecărească" puțin.

Să flecărească! Toată lumea își închipuia ce putea să rezulte de aici. Nimeni nu se simți la largul său când veselul „camarad" rosti acest cuvânt. Toți fură străbătuți până în adânc de un fior, inclusiv Hans Castorp atunci când, întinzându-se cu mare întârziere pe șezlongul său excelent, își aminti cum îi fugise pământul de sub picioare, văzând performanțele deplasate ale acestei Elly și ascultând explicația încurcată pe care o dăduse încât îl cuprinsese o anumită indispoziție, o neliniște fizică, un ușor rău de mare. Nu fusese niciodată martorul unui cutremur de pământ, dar își spuse că trebuie să fie însoțit de impresii asemănătoare de spaimă – lăsând la o parte curiozitatea pe care în plus i-o insuflau aptitudinile fatale ale domnișoarei Elly Brand: o curiozitate ce implica sentimentul propriei vanități; cu alte cuvinte conștiința că domeniul unde această curiozitate înainta bâjbâind era inaccesibil rațiunii, și deci se punea problema de a ști dacă era numai o curiozitate inutilă sau și vinovată, lucru ce nu o împiedica, de

altfel, să rămână ceea ce era, adică numai curiozitate. Ca toată lumea, și Hans Castorp auzise multe lucruri despre fenomenele oculte sau supranaturale – și, de altfel, am pomenit în trecere despre o oarecare mătușă de-a sa a cărei poveste tristă îi ajunsese la urechi. Dar niciodată această lume, a cărei existență o înregistra cu un complet dezinteres teoretic, nu-i apăruse atât de direct. Hans Castorp nu făcuse niciodată experiențe în aceste domenii, iar antipatia lui față de acestea îi revolta bunul-gust și simțul estetic, adică fiind o revoltă izvorâtă din orgoliul uman – dacă ne putem folosi de expresii atât de pretențioase vorbind despre eroul nostru atât de lipsit de pretenții – dar care era tot atât de mare ca și curiozitatea iscată în el. Presimțea, da, presimțea clar și precis că aceste experiențe, indiferent de drumul pe care ar fi apucat, nu puteau fi decât de prost-gust, de neînțeles și nedemne de calitatea de om. Murea totuși de dorința să le facă. Înțelegea că alternativa „inutilă sau vinovată" – ceea ce, dacă n-ar fi fost decât numai ca alternativă, era încă destul de neplăcută – nu constituia, în realitate, nicidecum o alternativă, căci ambii termeni coincideau, iar scepticismul rațiunii nu era decât o formă extramorală a acestei interdicții. Dar acel *placet experiri* – sădit în el de o persoană care ar fi dezaprobat cu siguranță, în ter menii cei mai plastici, asemenea încercări – rămânea totuși împlântat în mintea lui Hans Castorp; moralitatea sa coincidea cu curiozitatea, se potrivise întotdeauna cu ea: prin urmare, cu o curiozitate nelimitată, proprie celui care călătorește pentru a-și forma spiritul și care, odată pătrunsă taina personalității, nu mai era atât de îndepărtată de tărâmul ce i se deschidea acum, iar această curiozitate căpăta, astfel, un caracter militar și nu se mai ferea de lucrurile interzise atunci când ele i se prezentau. Hans Castorp hotărî deci să rămână la postul său și să nu se îndepărteze dacă aveau să apară noi aventuri.

Doctorul Krokowski interzisese cu strășnicie să se mai întreprindă, în afara prezenței lui, experiențe în legătură cu darurile misterioase ale domnișoarei Brand. Confiscase copila în folosul științei, ținea cu ea ședințe în hruba sa de analize, pare-se că o hipnotiza, se străduia să-i dezvolte aptitudinile latente, să i le disci-

plineze, să-i cerceteze viața psihică anterioară. Hermine Kleefeld, prietena maternă și îndrumătoarea fetei, făcea de altfel același lucru și afla, sub jurământul secretului, tot felul de lucruri pe care le răspândea, sub același jurământ, în întreg sanatoriul, până la ghișeul portarului. Află, de pildă, că persoana sau lucrul care-i șoptise fetiței, în timpul jocului, gesturile ce trebuia să le facă, se numea Holger – era tânărul Holger, un spirit devenit familiar, o ființă defunctă și eterată, ca un fel de înger păzitor al micuței Ellen. Prin urmare, el era acela care îi divulgase ideea cu vârful de cuțit de sare și cu degetul arătător pe pian? – Da, buzele lui nevăzute îi mângâiaseră urechea, o gâdilaseră ușurel și, făcând-o aproape să surâdă, îi șoptiseră secretul. – Fără îndoială că, odinioară, la școală, lui Holger i-ar fi plăcut foarte mult să-i șoptească și lecțiile pe care ea nu le învățase. – Dar la această întrebare Ellen nu răspunse. Poate că nu-i era îngăduit, spuse ea mai târziu. Îi era interzis să se amestece în lucruri atât de serioase și, fără îndoială, că nici el nu-și știuse lecțiile.

Se mai află, de asemenea, că Ellen avusese, încă din fragedă copilărie, la intervale mai mult sau mai puțin lungi, apariții vizibile sau invizibile. – Ce însemna: apariții invizibile? – De pildă, cam așa: Fata de șaisprezece ani ședea într-o zi singură în salonul casei părintești, în fața unei mese rotunde, cu un lucru de mână, în plină după-amiază, iar alături, pe covor, stătea culcat dogul tatălui ei, o cățea numită Freia. Masa era acoperită cu un șal colorat, unul din șalurile acelea turcești pe care le poartă îndoite la colțuri femeile bătrâne. Întins în diagonală, șalul depășea cu puțin suprafața mesei. Și, deodată, Ellen văzu că marginea șalului din fața ei începe să se înfășoare încet: se înfășură până la mijlocul mesei, lent, cu grijă și firesc, astfel încât sulul sfârși prin a deveni destul de lung; și în timp ce se petrecea acest lucru, Freia, tresărind furioasă, cu labele dinainte țepene și cu părul zbârlit, se ridică în picioare, apoi se năpusti urlând în camera alăturată, se ascunse sub canapea și un an întreg nu a mai putut fi readusă în salon.

Să fi fost oare Holger acela care înfășurase șalul? o întrebă domnișoara Kleefeld. Însă micuța Brand nu știa. – Și ce ți-ai închi-

puit când vedeai că se petrecea acest lucru? – Cum, dar îi era absolut cu neputință să-și închipuie ceva în legătură cu acest subiect. Elly nu-și închipuise nimic deosebit. – Părinților le spusese? – Nu. – Ce curios! Deși nu era nimic excepțional de gândit în legătură cu un asemenea subiect, Elly avea totuși sentimentul că, în acest caz, ca și în alte cazuri similare, trebuia să păstreze tăcerea și să-și formeze un secret personal, plin de pudoare. – Îi fusese greu să poarte acest secret? – Nu, nu prea greu. Ce importanță putea să aibă un șal care se înfășoară? Dar un alt lucru o apăsase mai greu. De pildă, acesta:

Cu un an în urmă, tot în casa părintească, la Odense, ieșise dis-de-dimineață din camera ei, situată la parter, și voise să străbată vestibulul, ca să urce scara și să se ducă în sufragerie pentru a pregăti cafeaua, așa cum obișnuia, înainte de sosirea părinților. Ajunsese chiar pe palierul de la cotul scării când, pe acest palier, la marginea acestui palier, lipită de scări, o văzuse în carne și oase pe sora ei mai mare, Sophie – măritată în America. Îi apăruse îmbrăcată cu o rochie albă și, lucru curios, purta pe cap o cunună de nuferi, mâinile îi erau așezate cruciș pe umeri și-i făcu un semn din cap. „Cum, Sophie, chiar tu ești?" strigase Ellen, împietrită, pe jumătate bucuroasă, pe jumătate înspăimântată. Atunci Sophie mai dădu o dată din cap, apoi dispăru. Devenise străvezie. Curând, nu o mai percepu decât ca pe un curent de aer cald și, în sfârșit, se făcu nevăzută, astfel încât Ellen putu să-și continue drumul nestingherită de nimeni. S-a aflat apoi că, la aceeași oră, sora ei, Sophie, murise la New Jersey, de o inflamație a cordului.

„Ei, gândi Hans Castorp când Hermine Kleefeld îi povesti această întâmplare – socoteala asta mai are oricum un oarecare sens și mai merge. Apariție – aici, moarte – acolo – așadar, se putea stabili măcar un anumit raport între cele două evenimente." Și, astfel, consimți să ia parte la o ședință de spiritism, adică să asiste la niște pahare care se învârt, ședință care fusese organizată și fixată cu nerăbdare, în ciuda strașnicelor interdicții ale doctorului Krokowski.

La ședință fuseseră admise doar câteva persoane, sediul fiind în

camera Herminei Kleefeld: în afara gazdei, a lui Hans Castorp și a micuței Brand, nu mai erau decât doamnele Stöhr și Levi precum și domnul Albin, cehul Wenzel și doctorul Ting-Fu. Seara, cam pe la ora zece, se întruniră în ascuns și controlară pe șoptite preparativele făcute de Hermine. Pe o masă rotundă de mărime potrivită, așezată în mijlocul camerei, fusese pus, cu gura în jos, un pahar cu picior. Pe marginea mesei, la distanțe potrivite, fuseseră aranjate niște fise mici, de os, care, de obicei, serveau la jocurile de cărți și pe care erau scrise cu cerneală cele douăzeci și cinci de litere ale alfabetului. Hermine Kleefeld începu prin a servi ceaiul, care fu primit cu recunoștință căci, cu tot infantilismul inofensiv a ceea ce avea să urmeze, doamnele Stöhr și Levi se plângeau că mâinile și picioarele li-s reci și că au palpitații. După ce musafirii se încălziră, luară loc cu toții în jurul măsuței și, într-o lumină trandafirie difuză – căci gazda, pentru a crea o atmosferă propice, stinsese plafoniera și nu lăsase să ardă decât lampa de pe noptieră – fiecare atinse ușor, cu un deget al mâinii drepte, piciorul paharului. Așa cerea regula. Se aștepta momentul ca paharul să înceapă să se miște.

Faptul acesta se putea întâmpla ușor, căci masa era netedă, buza paharului șlefuită, iar presiunea exercitată de degetele tremurătoare, oricât de ușoară ar fi fost atingerea, se producea, bineînțeles, în mod inegal, mai curând verticală, într-o parte, sau mai degrabă laterală, în altă parte, o presiune totuși suficientă, la urma urmelor, ca să deplaseze paharul. Pe marginea câmpului său de acțiune, acesta avea să întâlnească litere, iar dacă acelea pe care le atingea compuneau cuvinte cu un sens, fenomenul ar fi fost de o complexitate destul de tulbure, un amestec de elemente conștiente, semiconștiente și complet inconștiente, determinat atât de voința anumitor participanți, indiferent dacă-și mărturiseau sau nu-și mărturiseau intervenția, cât și de concursul obscur și de înțelegerea tacită a tuturor, în vederea unor rezultate aparent stranii, rezultate la care veleitățile obscure ale fiecărui individ aveau o participare mai mare sau mai mică, și mai presus de toate fiind cele ale drăgălașei Elly. Lucrul acesta, în fond, îl știau cu toții dinainte, iar Hans Castorp, așa cum îi era felul, merse până acolo

încât o spuse cu voce tare, în timp ce toți așteptau, așezați roată, cu degetele tremurânde. Și, într-adevăr, vârfurile reci ale degetelor și bătăile de inimă ale doamnelor, ca și veselia silită a domnilor, nu proveneau decât din faptul pe care-l știau: anume, că se întruniseră în liniștea nopții spre a se deda unui joc nepotrivit cu firea lor, spre a investiga, cu o curiozitate sfioasă, părțile necunoscute ale eului lor, așteptând acele apariții sau acele semirealități considerate ca magice. Numai spre a conferi experienței o anumită formă se admitea că spiritele defuncților se adresau adunării prin intermediul paharului. Domnul Albin se oferi să ia cuvântul și să discute cu spiritele care ar binevoi să răspundă la apel, căci el mai asistase și altădată la asemenea ședințe de spiritism.

Trecură mai mult de douăzeci de minute. Subiectele de conversație se epuizau, tensiunea inițială începea să slăbească. Își sprijiniră cotul drept cu palma stângă. Cehul Wenzel era pe punctul de-a adormi. Ellen Brand, cu degetul mic ușor îndoit, își fixase privirea limpede și pură în lumina de pe noptieră, adică pe deasupra obiectelor apropiate.

Brusc, paharul se clătină și scăpă de sub mâinile persoanelor așezate în jurul mesei. Degetele se putură ține cu greu după el. Paharul alunecă până la marginea mesei, înaintă de-a lungul ei pe o anume distanță și reveni brusc în linie dreaptă, până către mijlocul tăbliei. Aci, tresări din nou, apoi rămase încremenit.

Spaima tuturor fusese oarecum pe jumătate veselă, pe jumătate neliniștită. Doamna Stöhr declară, cu voce plângăreață, că prefera ca totul să se termine aci, dar i se răspunse că ar fi trebuit să se hotărască mai devreme și că n-avea altceva de făcut decât să stea liniștită. Lucrurile păreau să continue. Începură să fie convinși că pentru a spune da sau nu, paharul nu trebuia să atingă literele, ci putea să se limiteze la una sau două bătăi.

— Este, aici de față, vreun spirit? întrebă domnul Albin, cu mutra severă, privind în gol, pe deasupra capetelor…

Urmă o clipă de întârziere. Apoi paharul lovi o dată, deci răspunse afirmativ.

— Cum te numești? întrebă iarăși domnul Albin cu un ton

aproape aspru, subliniind printr-o mișcare a capului energia intrării în materie.

Paharul se deplasă. Alergă precis, în zigzag, de la o fisă la alta, revenind, între timp, mereu spre mijlocul mesei; atinse pe h, pe o, pe l, făcu impresia că a ostenit, dar începu din nou să se miște și se îndreptă către g, către e, către r. Tuturor li se confirmă o bănuială. Era Holger în persoană, spiritul Holger, care cunoștea povestea vârfului de cuțit de sare și altele, dar care nu intervenise în întrebările de la școală. Era acolo, plana în aer și învăluia micul nostru cerc. Și ce-ar fi putut face acum cu el? O clipă domni o oarecare confuzie. Deliberară încetișor, oarecum în taină, pentru a ști ce întrebări să-i pună. Domnul Albin hotărî să întrebe care-i fusese profesiunea, ce ocupație avusese Holger în timpul vieții. Puse întrebarea ca mai înainte, pe un ton de interogatoriu, sever, cu sprâncenele încruntate.

Paharul păstră o clipă de tăcere. Apoi, oscilând și împiedicându-se, se îndreptă spre *s,* se întoarse și arătă către *c.* Ce avea să iasă de aici? Nerăbdarea era mare. Doctorul Ting-Fu, râzând pe înfundate, își exprimă părerea că Holger va fi fost scafandru. Doamna Stöhr izbucni într-un râs isteric fără să întrerupă mișcarea paharului care, zăngănind și șchiopătând, alunecă spre *t* după ce atinsese litera *i,* apoi spre *o* și *r.* Formau cuvântul „scritor", greșit ortografiat cu un singur *i.*

Ei, drace, cum, Holger fusese scriitor?! – Năvalnic și parcă țâșnind dintr-un fel de orgoliu, paharul dădu o lovitură și confirmă cuvântul scriitor printr-un pocnet. Romancier? întrebă Hermine Kleefeld, pronunțând *c*-ul ca pe un *ț,* așa cum, de altfel, îi reproșa impulsiv Hans Castorp... Dar Holger nu părea dispus să facă asemenea precizări. Și nici nu mai dădu alte răspunsuri. Se mulțumi să-l repete pe cel precedent, pe care-l formă din nou, rapid, precis și limpede.

Bine, bine, așadar, scriitor! Stinghereala crescu – o stinghereală ciudată, provocată de faptul că aceste manifestări tulburătoare, emanând din regiuni obscure ale vieții interioare a fiecăruia, se amestecau, deși într-un mod amăgitor, cu realitatea exterioară. Se manifestă dorința de a se ști dacă Holger se simțea fericit în

această stare. – Paharul lovi, cu o mișcare ca în vis, cuvântul „resemnat”. Ah, prin urmare, resemnat. Bineînțeles, nimeni nu s-ar fi gândit la asta, dar de vreme ce paharul formase acest cuvânt, fiecare găsi că era verosimil și bine spus. – Și de câtă vreme se găsea Holger în această stare de resemnare? – Și din nou se petrecu ceva la care nimeni nu s-ar fi gândit, ceva care părea spus ca în vis: „Durată rapidă”. – Foarte bine! S-ar fi putut spune tot atât de bine și „rapiditate durabilă”, căci răspunsul era un oracol de scriitor ventriloc, venind din lumea exterioară, iar Hans Castorp, mai ales, îl socoti excelent. O durată rapidă, iată elementul timpului în care trăia Holger și bineînțeles că trebuia să dea un răspuns de oracol, căci fără îndoială uitase cuvintele, proporțiile și amănuntele precise ale măsurătorilor pământești.

Ce să-l mai întrebe? Doamna Levi își manifestă curiozitatea să afle cum era sau cum fusese înfățișarea lui Holger. Era un tânăr frumos? – Trebuia să-l întrebe ea însăși îi porunci domnul Albin, care socotea că o curiozitate de acest gen era sub demnitatea sa.

Așa că întrebă ea, tutuindu-l, dacă spiritul lui Holger are bucle blonde.

„Bucle frumoase, brune, brune”, răspunse paharul repetând cu insistență, de două ori, cuvântul „brune”.

Micul cerc se însufleți. Doamnele erau absolut îndrăgostite. Trimiteau pieziș bezele înspre tavan. Doctorul Ting-Fu spuse, râzând tot pe înfundate, că „Mister” Holger trebuia să fie destul de înfumurat.

Dar iată că paharul deveni brusc nebun de mânie. Străbătu masa furibund, apoi se răsturnă și se rostogoli în poala doamnei Stöhr, care se holbă la el, palidă ca o moartă și cu brațele căzute. Cu multe precauții și scuze, paharul fu adus la locul lui. Îl certară pe chinez. Cum își îngăduise asemenea observație? Iată la ce te expunea impertinența! Ce se făceau acum dacă Holger era mânios, dacă plecase sau dacă refuza să mai rostească un singur cuvânt? Se insistă în termeni convingători pe lângă pahar. N-ar vrea să compună o poezie? Nu fusese oare poet, înainte de a pluti în durata rapidă? Ah, cât de dornici erau cu toții să cunoască un poem de-al lui! S-ar fi bucurat din toată inima.

Și iată că paharul răspunse: da. Într-adevăr, acest răspuns părea pătruns de intenții bune și împăciuitoare. Și atunci spiritul Holger începu să compună, compuse fără să gândească, ajutat de acest dispozitiv complicat, Dumnezeu știe cât. Părea că nu avea să mai tacă niciodată. Era un poem cu totul uimitor, pe care-l prezenta spiritul ventriloc în timp ce comesenii îl repetau cu admirație; era un lucru miraculos, nemărginit ca și marea de care se vorbea mereu: aluviuni întinse de-a lungul prundișului îngust al golfului rotunjit din țara insulelor cu dune abrupte. Iată! Priviți cum se contopește și se pierde în nesfârșită imensitate verde, acolo unde, sub largi fâșii de brumă, într-un purpuriu tulbure și licăriri lăptoase, soarele de vară parcă nu se mai hotărăște să se culce. Niciun glas n-ar putea rosti nici când și nici cum reflexul argintiu și mișcător al apei se transformă într-o pură strălucire de sidef, într-un joc inexprimabil de culori, în lumina palidă, multicoloră și opalină a lespezii lunare care acoperea totul… Dar vai, tainic, așa cum a apărut, odihnitoarea vrajă s-a evaporat! Marea dormitează. Însă urmele ușoare ale apusului de soare rămân. Până în adâncul nopții nu va mai fi întuneric. Un crepuscul spectral domnește în pădurea de pini, pe dune, și dă strălucire nisipului alb al stâncilor, ca o zăpadă, înșelătoare pădure de iarnă învăluită-n tăcere, pe care o străbate, fâlfâind, zborul greoi al unei bufnițe! Fii adăpostul nostru în acest ceas! Pasu-i atât de încet, noaptea-i atâta de clară și dulce! Și lin, acolo, respiră marea, șoptește, întinzându-se-n vis. Dorești s-o revezi? Atunci apropie-te de povârnișurile alburii ale dunelor și urcă înfundându-te în acel element moale care-ți curge proaspăt în încălțăminte. Aspru și stufos, pământul coboară în pantă abruptă către fundul prundișului, iar urmele zilei mai colindă încă malul întinderii care aproape că nu se mai vede… Așază-te colo, sus, pe nisip! Ce prospețime efemeră, ce moliciune de mătase și de făină! Curge din pumnul tău închis, ca un șuvoi subțire și incolor, formând o grămăjoară. Recunoști această simțire? Este fuga tăcută a timpului, prin orificiul îngust al clepsidrei, al instrumentului grav și fragil care dăinuiește în chilia pustnicului. O carte deschisă, un craniu și, în rama ușor adâncită, dublul și zveltul recipient de sticlă, în care un pumn de nisip

preluat din veșnicie își îndeplinește menirea tainică și sfântă, exprimând timpul…

Așa s-a întâmplat că spiritul Holger ajunsese, în improvizația lui „lirică”, prin ciudate asocieri de idei, de la marea țării de baștină la un pustnic și la instrumentul care făcea obiectul contemplației sale; în cuvinte de o îndrăzneală de vis, care uimiră cât se poate de puternic adunarea, mai vorbi de nenumărate lucruri omenești și divine, enumerându-le literă cu literă. Abia avuseseră răgazul să izbucnească în aplauze entuziaste, că spiritul lui Holger atinsese și lăsase în urmă, în zigzag, mii de alte subiecte și nu arăta că ar avea intenția să se oprească – iar după o oră nu se întrezărea încă sfârșitul acestor inepuizabile efuziuni poetice, care vorbeau despre durerile facerii și despre primul sărut al îndrăgostiților, despre cununa Patimilor și despre bunăvoința părintească și gravă a lui Dumnezeu, care pătrundeau în viața intimă a ființei sau se pierdeau în timp, pe tărâmuri și în spații siderale, efuziuni ce făcură aluzie chiar și la caldeeni și la zodiac, și ar fi durat, cu siguranță, toată noaptea, dacă cei de față n-ar fi sfârșit prin a ridica degetele de pe pahar, declarându-i lui Holger, cu cele mai vii mulțumiri, că era destul pentru ziua aceea, că totul fusese de o splendoare nebănuită și regretau infinit că nimeni nu transcrisese poemul care, fără doar și poate, avea să fie dat uitării, ba chiar de pe acum, și în cea mai mare parte, fusese uitat, ca urmare a unei anumite lipse de consistență, caracteristică visului. Data următoare vor avea grijă să convoace, din timp, un secretar și își vor da seama de efectul pe care-l va produce, consemnat negru pe alb și recitat în mod curgător. Dar, pentru moment, și mai înainte ca Holger să se scufunde din nou în resemnarea sa de durată rapidă, ar fi foarte amabil dacă ar binevoi să răspundă unei întrebări precise, care încă nu-i fusese adresată. Era rugat să spună mai întâi dacă, în cazul că o asemenea întrebare i-ar fi pusă, ar fi în principiu dispus să aibă extrema bunăvoință de a răspunde. – Da, sună răspunsul.

Dar iată că se încurcară: ce să-l întrebe? Era ca în basme, când zâna sau piticul îți îngăduie să pui o întrebare și te temi ca nu cumva să risipești zadarnic această prețioasă posibilitate. Ar fi

dorit să-l întrebe multe lucruri și era o mare răspundere să alegi. Cum nimeni nu reușea să ia o hotărâre, Hans Castorp, cu un deget sprijinit pe pahar, spuse că dorește să știe cât timp va mai dura șederea lui aci, căci, la început, crezuse că va fi de numai trei săptămâni.

Bine și așa, de vreme ce nu se găsea nimic mai bun, iar spiritul fu rugat să răspundă la această primă și foarte banală întrebare, folosindu-se de preaplinul științei sale. După o oarecare șovăială, paharul lovi masa. Spunea ceva destul de ciudat, care părea fără legătură cu întrebarea și n-ai fi zis că poate fi interpretat. Formă silabisind „du-te", apoi cuvintele „de-a curmezișul", iar ei nu prea știau ce concluzie să tragă, când, deodată, pomeni de camera lui Hans Castorp, așa încât s-ar fi putut interpreta răspunsul ca fiind o poruncă dată celui care pusese întrebarea, de a-și străbate camera. – Să-și străbată camera? Să străbată camera de la numărul treizeci și patru? Ce înseamnă asta? În timp ce stăteau așa, deliberând și clătinând din cap, o formidabilă lovitură de pumn zgudui deodată ușa.

Toți împietriră. Să fie cumva vreo surpriză? Sosise oare doctorul Krokowski să întrerupă ședința interzisă? Se uitau unii la alții și așteptau să vadă apărând medicul indus în eroare. Dar, în același moment, o a doua lovitură răsună în mijlocul mesei, tot o lovitură de pumn, ca pentru a-i face să înțeleagă că prima izbitură fusese dată la fel, adică nu de afară, ci din interiorul camerei.

Fusese o glumă de prost-gust a domnului Albin! El însă negă pe cuvânt de onoare și toți erau de altfel aproape siguri, chiar și fără această solemnă garanție, că nimeni dintre ei nu dăduse o asemenea lovitură. Așadar, fusese Holger? Se uitară la Elly, a cărei atitudine calmă îi izbise, în aceeași clipă, pe toți. Stătea rezemată de spătarul scaunului, cu mâinile atârnând libere, cu vârful degetelor pe marginea mesei, capul lăsat pe umăr, sprâncenele ridicate, dar cu gura contractată, ușor arcuită în jos de un surâs forțat și nevinovat în același timp, și cu ochii albaștri de copil care nu vedeau nimic, uitându-se pieziș, în gol. O strigară fără ca ea să dea vreun semn de viață. În același moment lampa mică de pe noptieră se stinse.

Se stinse? Doamna Stöhr, care nu se mai putu stăpâni, începu să strige că auzise țăcănitul comutatorului. Lumina nu se stinsese, fusese stinsă de o mână despre care se spunea cu multe menajamente că era o mână străină. Să fi fost oare mâna lui Holger? Se comportase, până atunci, atât de blând, de disciplinat și de poetic, dar iată că era în stare și de năzbâtii, și de nebunii. Cine putea să fie sigur că o mână care izbea ușa și mobilele, care avea neobrăzarea să stingă lumina, nu ar fi putut tot atât de bine să strângă pe cineva de gât? Pe întuneric, cerură chibrituri, o lanternă de buzunar. Doamna Levi urlă că îi trăsese cineva părul pe frunte. În spaima ei nebună, doamna Stöhr nu se sfii să facă o rugăciune cu glas tare. „Tatăl nostru, numai de data asta...!", strigă ea gemând și rugându-L pe Dumnezeu să lase să triumfe mila asupra dreptății, deși meritaseră iadul. Doctorului Ting-Fu îi trecu prin cap ideea rezonabilă să se apropie de comutator și să-l învârtească, astfel încât camera fu iarăși luminată. În timp ce se făcea constatarea că într-adevăr lampa de pe noptieră nu se stinsese din întâmplare, că fusese stinsă și că nu era nevoie, pentru a o aprinde din nou, decât să se repete omenește gestul îndeplinit prin mijloace oculte, Hans Castorp resimți personal o surpriză pe care o putea considera ca pe un semn pentru el, din partea ciudatului joc copilăresc ce se petrecea aici. Pe genunchi găsi un obiect ușor, acel suvenir care odinioară îl speriase pe unchiul său atunci când îl găsise pe scrinul nepotului: diapozitivul de sticlă prezentând interiorul Clavdiei Chauchat și pe care Hans Castorp, în măsura în care putea fi vorba de el, cu siguranță că nu-l introdusese în această cameră. Îl vârî în portofel, fără să comenteze în vreun fel oarecare acest fenomen. Se ocupară de Ellen Brand care stătea tot pe scaun, în atitudinea descrisă, cu privirea absentă, cu o expresie ciudat de afectată. Domnul Albin îi suflă în față, imitând ușorul gest cu mâna al doctorului Krokowski, după care ea își reveni în simțiri, și – spre surpriza tuturor – începu să plângă. Au alintat-o, mângâiat-o și sărutat-o pe frunte, apoi au trimis-o să se culce. Doamna Levi se arătă gata să-și petreacă noaptea cu doamna Stöhr, deoarece biata femeie era atât de speriată, încât nici nu îndrăznea să se suie în pat. Hans

Castorp, cu placa în buzunarul hainei, nu făcu niciun fel de obiecție când ceilalți bărbați propuseră să sfârșească seara la un coniac în camera domnului Albin, care găsea că incidente de acest fel exercitau nu asupra inimii sau asupra spiritului, ci asupra nervilor stomacului, un efect tot atât de prelungit și puternic ca și răul de mare de pe urma căruia resimți amețeli și grețuri timp de ore întregi chiar după ce ai pășit pe pământ.

Pentru moment, curiozitatea lui Hans Castorp se potolise. Poemul lui Holger nu i se păruse prost, dar avusese un sentiment atât de net al deșertăciunii și al lipsei de gust a celor petrecute, încât socotise că e mai bine să se rezume numai la cele câteva scântei din flacăra infernală care-l atinsese. Domnul Settembrini, cum era și firesc, îl sfătui același lucru, când Hans Castorp îi povesti experiențele sale. „Tocmai asta mai lipsea, striga el! Vai, ce mizerie, ce mizerie!" Și declară fără multe vorbe că micuța Elly era o impostoare rafinată.

Discipolul său nu răspunse nici da, nici nu. Își spuse, ridicând din umeri, că nu se stabilise încă distincția clară dintre adevăr și minciună, așa că deocamdată nu se putea pronunța în privința imposturii. Poate că între adevăr și minciună nici nu existau granițe precise. Poate că existau tranziții între ele, grade diferite de realitate în sânul unei naturi mute și neutre, grade de realitate ce se sustrăgeau oricărei aprecieri care comporta implicit o judecată morală. Ce credea domnul Settembrini despre cuvântul „fantasmagorie", despre această stare unde elementele de vis și elementele realității formează un amestec mai puțin străin naturii decât asprele noastre gânduri zilnice? Taina vieții este în adevăr de nepătruns: așadar, nu era de mirare că uneori apăreau fantasmagorii care… și eroul nostru continuă astfel, în felul său, cu o blândețe împăciuitoare și destul de indolentă.

Domnul Settembrini îl mustră, reuși să-i consolideze pentru moment conștiința și obținu ceva care semăna a făgăduială, adică să nu mai participe la asemenea mârșăvii. „Respectă-l, îi ceru el, pe omul care este în dumneata, domnule inginer. Încrede-te în gândirea limpede și omenească, urăște aceste convulsii ale creierului, această mocirlă a spiritului. Fantasmagorie? Taină a

vieții! *Caro mio!* Atunci când în noi slăbește curajul moral de a alege și de a deosebi minciuna de adevăr, s-a terminat cu viața în general, cu judecata, cu valoarea, cu acțiunea care reconstruiește, iar procesul de descompunere a scepticismului etic și-a început chiar în aceeași clipă înfricoșătoarea-i operă." Și adăugă că omul este măsura lucrurilor. Dreptul omului de a se pronunța atât asupra binelui și răului, cât și asupra adevărului și aparenței înșelătoare este imprescriptibil și vai de cel care ar avea îndrăzneala de a voi să-i zdruncine credința în acest drept creator! Era mai bine să se arunce, cu o piatră de gât, în cea mai adâncă fântână.

Hans Castorp încuviință din cap și începu, într-adevăr, să fie mai rezervat față de aceste experiențe. Dar află că doctorul Krokowski organiza, în subterana sa destinată analizelor, ședințe cu Ellen Brand, la care erau admiși câțiva pacienți privilegiați. Refuză însă cu indiferență invitația ce i se făcu, ceea ce bineînțeles nu-l împiedică să afle unele lucruri referitoare la succesul obținut. Manifestări de forță de genul celor care se produseseră involuntar și brutal în camera Herminei Kleefeld: lovituri în masă și în perete, stingerea lămpilor și alte fenomene mai semnificative reapăruseră, manifestându-se în cursul acestor reuniuni, în mod sistematic și cu toate garanțiile de autenticitate posibile, după ce camaradul Krokowski o hipnotiza pe micuța Elly potrivit tuturor regulilor artei, și o transporta în stare de vis treaz. Se dovedise că un acompaniament muzical înlesnea asemenea experiențe așa că, în acele seri gramofonul era rechiziționat de cercul vrăjitoresc. Dar cum cehul Wenzel, care se ocupa în acele împrejurări de manipularea aparatului, era și un bun muzician, avea grijă de el și nu l-ar fi deteriorat, Hans Castorp putea să i-l încredințeze fără grijă. Punea la dispoziția spiritiștilor pentru această situație specială un anumit album de discuri în care adunase tot felul de arii ușoare, dansuri, mici uverturi și alte bucăți foarte potrivite, întrucât Elly nu pretindea deloc lucruri mai înalte.

Așadar, printre aceste acompaniamente muzicale, se întâmplă, după cum i se povesti lui Hans Castorp, că o batistă zburase singură sau mai curând fusese ridicată de o „gheară" ascunsă în

cutele ei, că, deodată, coșul de hârtii al doctorului se ridicase înspre tavan, că pendulul unui orologiu fusese oprit și apoi repus în funcțiune „de nimeni", că se auzise un clopoțel, și încă multe alte nerozii confuze de același gen. Savantul conducător al experiențelor avea avantajul că putea să le dea nume grecești, cu aspect științific și foarte erudit. Acestea erau, explica doctorul în conferințele și convorbirile sale particulare, fenomene „telecinetice" pe care el le clasifica într-o categorie de fenomene botezate de știință cu numele de materializări și spre care tindeau eforturile lui în experiențele efectuate cu Ellen Brand.

În limbajul său, era vorba aici de proiectări biopsihice ale unor complexe subconștiente în realitatea obiectivă, de procese al căror izvor trebuia căutat în constituția medială, în starea de somnambulism, și care puteau fi socotite ca imagini de vis obiectivate, prin aceea că se manifesta aici o facultate ideoplastică a naturii, o aptitudine a gândului de a atrage în anumite condiții materia cu care se înveșmânta într-o realitate efemeră. Această materie se degaja din trupul mediului, pentru a căpăta, în afara lui și în mod trecător, forme de membre biologice vii, adică de mâini, care îndeplineau tocmai aceste acte fără noimă și uimitoare cărora le erai martor în laboratorul doctorului Krokowski. În anumite împrejurări, aceste membre erau chiar vizibile și palpabile! Formele lor se păstrau în parafină și în ipsos. Dar în alte condiții se mergea și mai departe. Capete, figuri omenești individualizate și chiar fantome întregi se materializau în fața ochilor celor care se consacrau acestor experiențe, prin urmare, se intra chiar în oare-care raporturi cu materializările – iar aici doctrina doctorului Krokowski părea că se dedublează, începând să fie afectată de strabism și să capete un caracter instabil și echivoc, analog aceluia pe care-l avuseseră expectorațiile sale despre „dragoste". Căci, de aici înainte, nu mai era posibilă evitarea neînțelegerilor și nici să se păstreze multă vreme o perspectivă științifică față de senzațiile subiective ale mediului și ale ajutoarelor sale pasive, reflectate în real. De aci înainte, cel puțin parțial, intrau în joc entități provenind din afară și de dincolo; era vorba, poate – dar acest lucru nu era mărturisit în întregime – de ființe care nu mai trăiau,

de făpturi care profitau de avantajul îndoielnic și secret al clipei pentru a se întoarce în materie, ca să se înfățișeze celor care-i chemau – în sfârșit, era vorba de evocarea spiritului morților.

Deci acesta era scopul către care tindea camaradul Krokowski în tot ceea ce făcea împreună cu grupul său. Bondoc și surâzând binevoitor, îndemnând pe fiecare să aibă încredere și să fie optimist, el depunea eforturi susținute în acest sens, căci întreaga sa persoană se simțea teribil de în largul său în mocirlă, în suspect și în subuman, fiind deci o bună călăuză pe asemenea meleaguri, chiar pentru persoanele timide și măcinate de îndoieli. Ca atare succesul părea să-i surâdă în toate privințele, mulțumită darului extraordinar al domnișoarei Ellen Brand pe care se străduia să-l amplifice și să-l educe – după cum auzise Hans Castorp. Și primi, ca un semn de simpatie, o palmă venită de la aceste mâini materializate. Procurorul Paravant primise și el, din transcendent, o palmă zdravănă și încercase să facă față situației cu un simț al umorului eminamente științific, mergând chiar cu curiozitatea până acolo încât întinsese și celălalt obraz – fără să mai țină seama de calitățile sale de cavaler, de jurist și de domn în vârstă, care l-ar fi obligat să aibă o cu totul altă atitudine, dacă palma ar fi avut o proveniență terestră. A.K. Ferge, acest martir blând, căruia toate lucrurile înalte îi erau străine, ținuse, într-o zi, în chiar mâna sa, mâna unuia dintre aceste spirite, și putuse să se convingă de conformația și de consistența formei ei, după care această mână – care o strânsese pe a lui în limitele bunei-cuviințe – îi scăpase într-un fel ce nu putea fi descris cu exactitate. A fost nevoie de un timp destul de lung – aproape două luni și jumătate cu câte două ședințe pe săptămână – mai înainte ca o mână provenind din acest „dincolo", scăldată în lumina roșiatică a unei lămpi mici, acoperite cu hârtie roșie – mâna unui tânăr s-ar fi zis – să fi apărut privirilor tuturor, bâjbâind pe sub masă și să-și fi lăsat amprenta într-un vas de argilă plin cu făină.

Abia opt zile mai târziu se întâmplă însă că un grup de colaboratori de-ai doctorului Krokowski, adică domnul Albin, doamna Stöhr și perechea Magnus, apăru spre miezul nopții, manifestând în mod evident un entuziasm de prost-gust și un

extaz înfrigurat, pe balconul lui Hans Castorp, care moțăia în frigul mușcător; îi povestiră care mai de care că li se arătase Holger cel pomenit de Ellen, că deasupra umărului somnambulei apăruse capul lui care într-adevăr avea „bucle frumoase, brune, brune", și că mai înainte de a dispărea, zâmbise cu o blândețe și cu o melancolie de neuitat.

„Cum oare, gândi Hans Castorp, se poate asocia nobila durere cu comportarea acestui Holger, cu neseriozitățile lui banale și cu strengăriile lui frivole, de pildă, cu acea palmă lipsită de melancolie pe care o încasase procurorul?" Se părea însă că nu trebuia să pretinzi, în asemenea cazuri, o logică perfectă în felul de a se manifesta al unui caracter. Poate că era vorba de o stare de spirit asemănătoare aceleia a micului ghebos din cântec, de răutatea sa amărâtă și jalnică. Admiratorii lui Holger nu păreau să se gândească la toate acestea. Ceea ce-i interesa pe ei era să-l hotărască pe Hans Castorp să renunțe la decizia sa de a nu mai participa. Trebuia neapărat ca și el să asiste la ședința următoare, acum când lucrurile mergeau atât de bine. Căci Elly făgăduise în somn să facă să apară, data viitoare, pe oricare dintre morții ceruți de participanții la ședință.

— Pe oricare?

Hans Castorp continua totuși să aibă rezerve. Dar faptul că putea fi „oricare dintre morți" îl preocupă totuși într-o asemenea măsură, încât, în următoarele trei zile, ajunse să-și schimbe hotărârea. Pentru a spune tot adevărul, nici nu-i trebuiră trei zile, ci doar câteva minute. Schimbarea în mintea lui se produse în ora singuratică în care își pusese încă o dată, în salonul de muzică, un anume disc pe care era imprimată personalitatea arhisimpatică a lui Valentin, în timp ce, stând pe scaunul său obișnuit, asculta acea rugă a viteazului care-și lua rămas-bun, arzând de nerăbdare să plece pe câmpul de onoare și cânta:

Iar dacă Domnu-n cer mă va chema,
De-acolo te voi apăra,
O, Margareta!

Atunci, ca de fiecare dată când asculta acest cântec, o emoție – pe care, astăzi, anumite posibilități o învesteau cu mai multă putere, transformând-o într-un fel de dorință – îl făcu pe Hans Castorp să tresalte și să gândească: „Poate că este ceva vinovat și inutil, totuși ar fi de o ciudățenie tulburătoare și o aventură foarte tentantă. Și, așa cum îl cunosc eu, nu mi-ar purta pică, dacă n-are niciun amestec". Și-și aminti de acel potolit și îngăduitor „Te rog, te rog!" pe care-l primise, odinioară, drept răspuns, în laboratorul de radioscopie, când se crezuse îndreptățit să ceară voie pentru anumite indiscreții optice.

A doua zi dimineața anunță că va lua parte la ședința de seară și, o jumătate de oră după cină, îi ajunse din urmă pe ceilalți care, pălăvrăgind fără grijă, ca niște *habitués*[182] ai supranaturalului, coborau la subsol. Nu erau decât veterani, stabiliți de mult în sanatoriu, ca doctorul Ting-Fu și cehul Wenzel pe care-l întâlni pe scară, iar în cabinetul doctorului Krokowski dădu peste domnii Ferge, Wehsal și procurorul, doamnele Levi și Kleefeld, ca să nu mai vorbim de cele care semnalizaseră apariția capului lui Holger și de mediumul Elly Brand.

Copila nordică se și afla sub supravegherea doctorului când Hans Castorp trecu pragul ușii prevăzute cu o carte de vizită. Stând lângă Krokowski, care purta halatul negru de lucru și o ținea cu solicitudine părintească cu brațul trecut peste umăr, Elly Brand îi aștepta pe musafiri la picioarele treptelor care coborau de la nivelul demisolului în apartamentul asistentului, și-i salută împreună cu acesta. Salutările veneau din partea tuturor cu o cordialitate veselă, dar indiferentă, de parcă toți ar fi dorit în mod intenționat să înlăture orice constrângere și orice solemnitate. Vorbeau vrute și nevrute, cu voce tare, pe un ton glumeț, își dădeau ghionturi și voiau cu orice preț să pară complet nepăsători. În barba lui Krokowski, dinții galbeni apăreau necontenit; rostea anumite expresii afectuoase și liniștitoare, repetând mereu: „Sal'tare!" – devenind mai insistent când îi ură bun venit lui Hans Castorp care era tăcut și părea să aibă o expresie șovăitoare.

[182] „Obișnuiți" (fr.). (n.tr.)

„Curaj, prietene!” păru să spună clătinarea din cap a medicului, în timp ce strângea aproape cu asprime mâna tânărului. „De ce să ne faci mutre acre? Aici nu-i nici șmecherie, nici fanatism; nu e decât buna-dispoziție bărbătească a unei cercetări științifice fără idei preconcepute.” Întâmpinat cu o asemenea pantomimă, celălalt nu se simți defel mai în largul lui. Când își schimbase hotărârea, l-am văzut evocând amintiri din cabinetul de radioscopie. Dar această asociație de idei nu este suficientă pentru a-i caracteriza starea sufletească. Era o stare care te făcea mult mai mult să te gândești la ciudatul și de neuitatul amestec de îndrăzneală și nervozitate, de curiozitate, dispreț și ardoare căruia îi căzuse pradă, cu mulți ani în urmă, când, puțin amețit de băutură, se dusese prima oară cu colegii la o casă de toleranță din cartierul Sankt Pauli.

Cum toți cei chemați erau prezenți, doctorul Krokowski se retrase în camera alăturată, cu doi asistenți care de data aceasta erau doamna Magnus și domnișoara Levi cea cu pielea fildeșie, pentru a percheziționa mediumul, în timp ce Hans Castorp aștepta, în cabinetul de lucru și de consultație al medicului, împreună cu ceilalți nouă invitați, sfârșitul acestui control, care se repeta mereu fără rezultat, dar cu regularitate și rigoare științifică. Din timpul conversațiilor pe care le avusese într-o vreme aici cu analistul, fără știrea lui Joachim, cunoștea bine camera. Era un cabinet medical de consultații ca multe altele, având un birou, un fotoliu cu spătar curbat și, la stânga, în spatele ferestrei, un fotoliu destinat bolnavului, câte o bibliotecă de o parte și de alta a ușii laterale, cuprinzând cărțile necesare activității zilnice, un șezlong cu pânză curată, situat oblic, în unghiul drept al camerei și despărțit de birou printr-un paravan cu mai multe laturi, o vitrină cu instrumente în același unghi, bustul lui Hipocrat într-un colț și, pe peretele din dreapta, gravura în acvaforte după *Lecția de anatomie* a lui Rembrandt, deasupra sobei cu gaze naturale. Totuși, se puteau observa anumite schimbări efectuate în vederea unui anumit scop. Masa rotundă de mahon care, înconjurată în mod obișnuit de scaune, își avea locul în mijlocul camerei, sub lampa electrică, în centrul covorului roșu ce acoperea aproape în întregime podeaua, fusese împinsă spre colțul din stânga, într-un

loc mai îndepărtat, acolo unde se găsea bustul de ipsos; foarte aproape de soba aprinsă ce răspândea o căldură uscată, se afla o măsuță mai mică, acoperită cu un covor subțire pe care era așezată o lampă cu abajur roșu și, în afară de acesta, un al doilea bec, de asemenea acoperit cu un voal negru. Pe măsuță și alături de ea se mai găseau câteva obiecte bine cunoscute: un clopot – de fapt două, de construcție diferită – și un gong, precum și farfuria cu făină și coșul de hârtii. Aproximativ douăsprezece scaune și fotolii de diferite feluri înconjurau masa într-un semicerc ale cărui extremități se aflau una lângă piciorul șezlongului, iar cealaltă aproape de mijlocul camerei, sub lampa din plafon. Aici, în apropierea ultimului scaun, cam la jumătatea drumului către ușă, fusese așezat gramofonul. Albumul cu discuri se afla pe un scaun. Aceasta era ordinea prevăzută. Nu se aprinsese încă becul roșu. Lampa din plafon răspândea o lumină albă și strălucitoare. Fereastra, spre care stătea îndreptată partea îngustă a biroului, era acoperită cu o perdea neagră peste care fusese tras și un stor alb-gălbui, împodobit cu dantele.

După zece minute, medicul ieși din cabinet împreună cu cele trei femei. Aspectul micuței Elly se schimbase. Nu mai purta îmbrăcămintea ei obișnuită, ci un fel de costum special, un soi de halat de mătase albă, prins în jurul taliei cu o panglicuță, și care lăsa să i se vadă brațele subțiri. Cum sub această haină sânii ei de fată tânără se desenau liberi și nesusținuți, părea să nu mai aibă nimic pe dedesubt.

Cu toții o salutară veseli. „Bună, Elly! Ce drăgălașă e! O adevărată zână! Să lucrezi cum trebuie, îngerașule!" Fata surâse la aceste exclamări, dar și din cauza costumului despre care știa că-i vine bine. „Controlul prealabil negativ, anunță doctorul Krokowski. La treabă deci, camarazi!" adăugă el cu *r*-ul său exotic pe care-l producea lovind doar o singură dată cerul gurii, iar Hans Castorp, impresionat în mod neplăcut de acest din urmă cuvânt, era pe punctul să ocupe un loc – ca și ceilalți care, strigând „bună", sporovăind și dându-și palme pe umeri, începeau să se așeze pe scaunele dispuse în semicerc – când medicul i se adresă personal.

— Dumitale, prietene dragă (prietene dragă, spuse el), care ești

în mijlocul nostru oarecum ca un invitat sau ca un novice, aș vrea să-ți acord astă-seară drepturi deosebite. Te însărcinez cu supravegherea mediumului nostru. E un procedeu pe care-l practicăm în mod obișnuit, după cum vei vedea. Și-l rugă pe tânăr să se apropie de unul dintre capetele semicercului, adică de acela vecin cu șezlongul și cu paravanul unde Elly, cu capul întors mai curând către ușa cu trepte de la intrare decât către mijlocul camerei, stătea într-un fotoliu de paie obișnuit, în vreme ce doctorul Krokowski se așeză pe un alt fotoliu asemănător, în fața ei, și-i cuprinse mâinile, strângând genunchii fetei între ai săi. Procedează și dumneata la fel, îi porunci el lui Hans Castorp și-l puse să se așeze în locul lui. Vei fi de acord că izolarea este perfectă. Pentru un plus de precauție, vei fi ajutat. Domnișoară Kleefeld, îngăduiți-mi să vă rog...

Și tânăra mobilizată cu o politețe atât de ciudată, se alătură grupului, strângând cu mâinile ei încheieturile fragile ale micuței Elly.

Lui Hans Castorp nu-i era întotdeauna cu putință să evite a privi obrazul, atât de apropiat de-al său, al copilei-minune pe care o ținea foarte strâns. Ochii lor se întâlneau, dar cei ai micuței Elly deviau și coborau din timp în timp, exprimând o pudoare pe care situația o justifica perfect; și, în același timp, surâdea într-un mod oarecum afectat, cu capul pieziș și cu buzele ușor țuguiate, așa cum făcuse și la ședința cu paharul. De altfel, această fandoseală îi evocă supraveghetorului ei o altă amintire, mai îndepărtată. Cam așa își aminti el că zâmbise și Karen Karstedt când, împreună cu Joachim, rămăseseră tustrei în picioare în fața mormântului încă neocupat al cimitirului din Dorf...

Se așezaseră cu toții în semicerc. Erau treisprezece persoane, fără a-l mai socoti pe cehul Wenzel care se ocupa de obicei de aparatul „Polyhymnia" și care, după ce-l puse la punct, luă loc pe un taburet în spatele spectatorilor așezați în mijlocul camerei. Avea lângă el și chitara. Sub lampă, acolo unde șirul de fotolii se sfârșea, se așeză doctorul Krokowski, după ce aprinse cele două lumini roșii și stinse plafoniera. O obscuritate ușor roșiatică domnea acum în camera ale cărei părți laterale și unghere mai

îndepărtate nu mai erau deloc accesibile privirilor. De fapt, numai partea de deasupra mesei și cei care o înconjurau îndeaproape erau slab luminați de o lucire roșiatică. În clipele următoare, abia putură să-și vadă vecinii. Cu greutate, ochii se obișnuiră cu întunericul și reușiră să profite de lumina care le era acordată și pe care flăcările căminului o întăreau într-o oarecare măsură.

Apoi doctorul spuse câteva cuvinte despre această lumină, se plânse de insuficiența ei din punct de vedere științific. Nu trebuia interpretată ca un mijloc de a crea atmosferă, ca o mistificare. Din păcate, deocamdată, cu toată dorința sa, nu se putea organiza o lumină mai bună. Existența forțelor care intrau aici în joc și trebuiau studiate era de asemenea natură încât nu se putea manifesta și nici nu se putea exercita vreo acțiune eficace la lumina albă. Era o condiție de care, pentru moment, trebuia să se țină seama. Hans Castorp se declară mulțumit. Întunericul îi făcea bine. Atenua ciudățenia situației în ansamblul ei. În plus, pentru a justifica întunericul, își aminti de acea stare de reculegere pe care o trăise în sala de radioscopie și când ochii obișnuiți cu multă lumină bâjbâiseră înainte de a „vedea".

Mediumul, mai spuse doctorul Krokowski continuându-și introducerea care după toate aparențele se adresa în special lui Hans Castorp, nu mai avea nevoie ca el, medicul, să-l adoarmă. După cum putea oricine să observe, căzuse singur în transă, și, odată cu asta, spiritul său protector, faimosul Holger, vorbea prin ea, și tot lui – și nu ei – trebuia să-i adresezi dorințele. De altfel, a crede că trebuie să-ți concentrezi, cu voință și putere, gândurile asupra fenomenelor pe care le aștepți, ar fi fost o eroare care putea duce la nereușită. Dimpotrivă, erau indicate atât o atenție pe jumătate distrasă, cât și o sporovăială indiferentă. Îi recomandă în special lui Hans Castorp să vegheze în permanență asupra mâinilor și picioarelor mediumului.

— Formați lanțul! porunci doctorul Krokowski, ceea ce se și execută, provocând o mică ilaritate generală, căci pe întuneric nu puteau fi găsite imediat mâinile vecinilor.

Doctorul Ting-Fu, vecinul Herminei Kleefeld, își așeză mâna dreaptă pe umărul tinerei și întinse mâna stângă domnului Wehsal

care venea după el. Lângă doctor se aflau domnul și doamna Magnus, apoi urma A.K. Ferge care, dacă Hans Castorp nu se înșela, ținea în mâna dreaptă mâna domnișoarei Levi cea cu pielea de fildeș, și așa mai departe.

— Muzica! porunci doctorul Krokowski; iar cehul, în spatele doctorului și al vecinilor lui, porni discul și așeză acul. Conversație! porunci din nou Krokowski, în timp ce primele măsuri dintr-o uvertură de Millöcker începură să răsune.

Și, disciplinați, toți se străduiră să înceapă o conversație care nu avea niciun subiect mai deosebit: despre zăpada din iarna aceea, despre felurile servite la ultima masă, despre vreo *arrivée*[183], despre vreo plăcere nereglementară sau autorizată, conversație care, pe jumătate acoperită de muzică, se întrerupea și se lega iarăși, prelungindu-se numai în mod artificial. Astfel trecură câteva minute.

Discul încă nu se terminase când Elly avu o tresărire violentă. Un fior îi străbătu trupul, suspină, partea de sus a corpului i se aplecă înainte, astfel încât fruntea ei atingea fruntea lui Hans Castorp și, în același timp, brațele începură să execute, împreună cu cele ale supraveghetorului, mișcări bizare, înainte și înapoi, ca și cum ar fi acționat un fel de pompă.

— Transă! anunță experta Hermine Kleefeld.

Muzica se opri. Conversația se întrerupse. Iar în tăcerea brusc instaurată, se auzi vocea de bariton moale și tărăgănată, a medicului rostind întrebarea:

— Holger este prezent?

Elly tremură din nou. Se clătină pe scaun. Apoi Hans Castorp simți cum fata îi strânge puternic și iute mâinile cu amândouă mâinile.

— Mă strânge de mâini, anunță Castorp.

— El, îl corectă doctorul. El ți le strânge. Deci, este aici! Te sal'tăm, Holger! i se adresă Krokowski pe un ton onctuos. Din toată inima îți spunem fii bine-venit, camarade! Și lasă-mă să-ți amintesc: ultima oară când ai fost aici, în mijlocul nostru, ne-ai

[183] „Sosire" (fr.). (n.tr.)

făgăduit să-l chemi pe oricare dintre morții pe care ți-i vom numi, fie frate sau soră, și să-i faci să apară în fața ochilor noștri muritori. Ești oare dispus, azi, să-ți îndeplinești făgăduiala și te simți în stare de un asemenea lucru?

Elly tresări din nou. Gemu și șovăi să răspundă. Își duse încet mâinile la frunte, împreună cu cele ale vecinului ei și le ținu așa, un moment. Apoi șopti, chiar lângă urechea lui Hans Castorp un „da" plin de ardoare.

Suflul acestui cuvânt în ureche îi provocă prietenului nostru acea gâdilare a epidermei care dă naștere la ceea ce se numește de obicei „piele de găină" și a cărei proveniență i-o explicase odată consilierul aulic. Vorbim de o gâdilitură ca să deosebim impresia pur fizică de aceea a reacției sufletești. Căci nu putea fi vorba la el decât de spaimă. De gândit gândea cam așa: „Haida-de, iată una care se întrece cu gluma!" Dar în același timp, se simțea emoționat, chiar tulburat: era un sentiment provenit dintr-o nedumerire provocată de faptul înșelător că o tânără ale cărei mâini le ținea într-ale sale îi șoptise un „da" la ureche.

— A spus „da", raportă el, și se rușină.

— Foarte bine, Holger, spuse doctorul Krokowski. Suntem convinși că te vei ține de cuvânt. Avem încredere în faptul că vei face în mod cinstit ceea ce-ți stă în puteri. Te vom anunța imediat cine este acel mort drag pe care dorim să-l vedem apărând. Camarazi, se adresă el micii societăți, pronunțați-vă! Cine are vreo dorință? Pe cine să vă aducă prietenul Holger?

Urmă o tăcere apăsătoare. Fiecare aștepta ca vecinul să vorbească. Unii dintre ei se întrebaseră, desigur, în ultimele zile încotro și către cine le mai zburau gândurile. Dar a face să revină morții, adică a le dori reîntoarcerea, este întotdeauna un lucru complicat și delicat. În fond, pentru a fi sinceri, e un lucru care nici nu se poate dori. A proceda altminteri este o eroare. Dorința e tot atât de imposibilă ca și faptul în sine, și ne-am da seama foarte limpede, dacă natura ar anula măcar o singură dată această imposibilitate; și ceea ce numim durere nu este poate atât regretul pe care-l resimțim din cauza imposibilității de a vedea morții revenind, cât neputința noastră de a dori un asemenea lucru.

Cam asta simțeau, în mod confuz, cu toții, în ciuda faptului că nu era vorba de o întoarcere serioasă și practică în viață, ci de un aranjament pur sentimental și scenic în cursul căruia nu făceai altceva decât să-l vezi pe defunct, cazul fiind deci anodin; totuși, le era teamă de figura celui la care se gândeau și fiecare ar fi cedat bucuros vecinului dreptul de a formula o dorință. Și Hans Castorp gândea la fel, dar deși avea impresia că aude potolitul și îngăduitorul: „Te rog, te rog", din ceasul acela cufundat în întuneric, se abținu și, în ultimă instanță, se simți destul de dispus să renunțe în favoarea altuia. Dar cum tăcerea dura prea mult, spuse cu o voce stinsă, întorcând capul către conducătorul ședinței:

— Aș vrea să-l văd pe vărul meu defunct, Joachim Ziemssen.

A fost ca o eliberare pentru toți. Dintre cei prezenți, numai doctorul Ting-Fu, cehul Wenzel și mediumul nu-l cunoscuseră personal pe cel propus a fi chemat. Ceilalți, Ferge, Wehsal, domnul Albin, procurorul, domnul și doamna Magnus, doamna Stöhr, domnișoara Levi și Hermine Kleefeld își manifestară aprobarea, cu vocea tare și bucuroasă, ba chiar și doctorul Krokowski făcu satisfăcut un semn din cap, deși raporturile lui cu Joachim fuseseră întotdeauna reci, acesta din urmă arătându-se foarte puțin dispus să-i accepte studiile analitice.

— Minunat, spuse doctorul. Ai auzit, Holger? Tu nu l-ai cunoscut în viață pe cel numit mai înainte. Dar acum îl cunoști, oare, dincolo de lucruri, și ești gata să-l aduci în mijlocul nostru?

Așteptarea deveni încordată. Adormita se clătină, gemu și se cutremură. Părea că dibuie, caută și se luptă. Aplecându-se când într-o parte, când în cealaltă, murmura cuvinte de neînțeles, fie la urechea lui Hans Castorp, fie la cea a Herminei Kleefeld. În sfârșit, Hans Castorp simți strânsoarea celor două mâini, care însemna „da", ceea ce raportă imediat, și…

— Perfect! strigă doctorul Krokowski. La lucru, Holger! Muzică! porunci el. Discuție!

Și aminti din nou adunării că scopul era ușurat nu prin concentrarea gândului și nici prin reprezentarea forțată a ceea ce se aștepta, ci printr-o atenție vagă și nesilită.

Acum veniră orele cele mai stranii pe care le trăise eroul nostru până atunci, și cu toate că drumul viitor al destinului său nu ne este prea bine cunoscut, urmând ca, la un moment dat, să-l pierdem din vedere către sfârșitul povestirii noastre, totuși suntem ispitiți să admitem că au rămas cele mai stranii clipe trăite de el vreodată.

Acum începură acele ore, adică, să o spunem din capul locului, mai mult de două, inclusiv o scurtă întrerupere a „muncii" lui Holger sau mai exact a tinerei Elly – când se desfășura strania trudă care se lungi atât de înspăimântător, încât, la un moment dat, toată lumea era pe punctul de a se îndoi dacă se putea aștepta la vreun rezultat și, în plus, dintr-o profundă milă, toți se simțiră adesea ispitiți să o scurteze, întrucât părea că depășește puterile plăpânde cărora acest efort le era impus până la a trezi compătimirea. Noi ceilalți, bărbații, atunci când nu fugim de viață, resimțim cu toții, în anumite împrejurări, această milă de neîndurat pe care, deși este ridicol, nimeni n-o admite și care este probabil destul de nelalocul ei, acel „destul" revoltat care ne scapă, cu toate că este necesar cu orice preț să se ajungă la un sfârșit. Suntem convinși: cititorul a înțeles că, în fapt, este vorba de situația de soț și tată, în care fiecare dintre noi se află cândva, precum și de actul nașterii cu care lupta micuței Elly semăna într-un mod atât de izbitor și atât de indiscutabil, încât chiar cei care nu-l cunoșteau încă ar fi trebuit să-l identifice, între aceștia din urmă aflându-se și tânărul Hans Castorp căruia, cum nici el nu fugise de viață, i-a fost dat să cunoască astfel acest act sub aspectul lui de misticism organic – și încă ce aspect! Și în ce condiții! Nu se pot califica altfel decât scandaloase toate caracterele și detaliile acestei camere unde se înfăptuia actul nașterii, sub lumina roșie, atât în ceea ce privește tânăra persoană care năștea în halatul ei larg, cu brațele goale, cât și celelalte împrejurări, adică acea continuă ușoară muzică de gramofon, acea sporovăială silită pe care semicercul se străduia s-o întrețină conform ordinului, îndemnurile voioase cu care o îmbărbătau tot timpul pe cea care se chinuia și lupta: „Haide, Holger! Curaj! O să meargă! Nu te lăsa, Holger, dă-i drumul! Încă un mic efort și vei reuși!" Și

nu facem acum excepție nici cu persoana „soțului” – dacă-l putem considera soț pe Hans Castorp care formulase dorința – a soțului deci, care ținea genunchii „mamei” între ai săi, care-i ținea de asemenea și mâinile, acele mâini tot atât de umede cum fuseseră pe vremuri ale micuței Leila, astfel că trebuia tot timpul să-și reînnoiască efortul ca să nu le scape. Căci soba de la spatele fetei dogorea.

Mistică și inițiere? Vai, nu, căci toți se comportau zgomotos și fără delicatețe în penumbra roșie cu care ochii, treptat, se obișnuiseră cât să cuprindă aproape toată camera. Muzica și strigătele te îndemnau să te gândești la metodele folosite de Armata Salvării pentru a-și înviora auditorii, și îi făceau să gândească astfel chiar și pe cei care, ca Hans Castorp, nu asistaseră niciodată la vreo serbare religioasă a acelor fanatici veseli. Scena părea mistică, misterioasă, pioasă, dar nu într-un sens de fantasmagorie, ci doar într-unul firesc, organic, datorită, așa cum am mai spus-o, și unei înrudiri intense cu o altă imagine. Asemănătoare durerilor facerii, eforturile micuței Elly izbucneau după intervale de calm, timp în care rămânea răsturnată pe spătarul scaunului, într-o stare de inconștiență numită de doctorul Krokowski „transă profundă”. Apoi tresărea iarăși, gemea, se arunca dintr-o parte în alta, îi împingea pe supraveghetori, se lupta cu ei, le murmura la ureche cuvinte pline de ardoare, dar lipsite de sens, părea că vrea să expulzeze ceva din ea însăși, se arunca într-o parte, scrâșnea din dinți, mergând până la a mușca mâneca hainei lui Hans Castorp.

Așa trecu o oră și mai mult. Apoi conducătorul ședinței socoti că era în interesul general să se facă o pauză. Cehul Wenzel, care pentru a se mai ocupa și cu altceva și pentru a cruța, în ultimă instanță, gramofonul, mângâiase chitara, făcând să-i vibreze cu multă îndemânare coardele, pusese deoparte instrumentul. Cu un suspin, lanțul mâinilor se desfăcu. Doctorul Krokowski se îndreptă către perete pentru a aprinde lampa. Lumina albă țâșni orbitoare și toți cei învățați cu întunericul clipiră în mod stupid. Elly dormita, aplecată mult înainte, cu obrazul aproape pe genunchi. Era surprinzător de agitată, făcând gesturi care păreau familiare celorlalți, dar pe care Hans Castorp le urmări cu atenție și uimire:

câteva minute, mâna liberă a fetei avu o mișcare de du-te-vino în dreptul coapsei, o depărta și o apropia, de parcă ar fi vrut să scoată sau să grebleze ceva. Apoi, tresărind de mai multe ori, își reveni, clipi în lumină, cu ochii stupizi, adormiți, și zâmbi.

Zâmbea – afectat și oarecum rezervat. Mila resimțită de ceilalți față de durerile ei părea, într-adevăr, risipită în zadar. Nu arăta să fie prea epuizată. Poate că nu-și amintea nimic. Era așezată în fotoliul destinat bolnavilor, în spatele biroului învecinat cu fereastra, între acesta și paravanul care înconjura șezlongul; își așezase scaunul astfel ca să-și poată rezema brațul de masă și se uită în cameră, drept înainte. Rămase astfel, alintată de priviri emoționate, întâmpinate din când în când, printr-un semn încurajator din cap, și tăcu tot timpul pauzei care ținu cincisprezece minute.

Era o adevărată pauză – potolită și plină de dulcea mulțumire a lucrului împlinit. Portțigaretele bărbaților pocniră. Se fuma calm, în grupuri, se discuta ici și colo despre caracterul ședinței. Nimeni nu se gândea să renunțe la obținerea unui rezultat. Existau semne sigure, menite a îndepărta o asemenea presupunere. Cei ce se găsiseră în celălalt capăt al semicercului, în apropierea doctorului, erau unanim de părere că simțiseră precis și în mai multe rânduri acel suflu proaspăt care, atunci când fenomenele se pregăteau, pornea de la persoana mediumului, îndreptându-se într-o anumită direcție. Alții pretindeau că au observat fenomene luminoase, pete albe, aglomerări mobile de forțe apărute în mai multe rânduri în fața paravanului. Deci nu trebuia lăsat ca efortul să se destindă. Oboseala nu-i îngăduită! Holger făgăduise și nu exista niciun motiv de îndoială.

Doctorul Krokowski dădu semnalul pentru reluarea ședinței. Apoi o conduse pe Elly până la scaunul ei de tortură, mângâindu-i părul, pe când ceilalți își ocupau locurile. Totul se petrecu la fel ca mai înainte: este adevărat că Hans Castorp ceru să fie înlocuit în rolul său de supraveghetor, dar președintele se opuse. Se cuvine, spuse medicul, să se acorde celui care își manifestase dorința, garanția materială imediată că orice manevră frauduloasă a mediumului era practic imposibilă. Hans Castorp își reluă, prin

urmare, ciudata lui poziție în fața micuței Elly, lumina din cameră redeveni roșie, clarobscură. Muzica reîncepu. După câteva minute, Elly tresări din nou, făcu aceleași gesturi de tracțiune și de data aceasta Hans Castorp a fost cel care anunță „transa". Scandaloasa naștere continua.

Însă în ce chinuri înfricoșătoare avea loc! Părea că nu voia să ajungă la îndeplinire – dar, oare, era posibilă? Ce nebunie! În ce consta aici maternitatea? Izbăvire în ce fel și de ce?

— Ajutor, ajutor! gemea copila, pe când durerile amenințau să se transforme în acea criză primejdioasă numită de medicii mamoși eclampsie.

Între timp, ea-l striga pe doctor, îl ruga să-i vină în ajutor. Krokowski făcu acest lucru, încurajând-o cu jovialitate. Magnetizarea, presupunând că era într-adevăr cazul, îi dădea puteri pentru o nouă luptă.

Astfel se scurse a doua oră în vreme ce, rând pe rând, chitara tremura și gramofonul răspândea ariile din albumul de muzică ușoară, în atmosfera clarobscură cu care ochii, obișnuiți cu lumina, începeau să se deprindă din nou, treptat. În acel moment avu loc un incident – Hans Castorp a fost cel care-l provocă. Emise o sugestie, exprimă o dorință și un gând pe care le avusese de la început și pe care ar fi trebuit, ce-i drept, să le formuleze mai devreme. Cu capul susținut în mâini, Elly era în „transă profundă", iar Wenzel pe punctul să schimbe discul sau să-l pună pe partea cealaltă, când prietenul nostru spuse, cu un aer hotărât, că avea de făcut o propunere, fără însemnătate de altfel – dar credea totuși că acceptarea ei ar fi putut aduce un folos oarecare. Se găsea acolo… adică, mai bine zis, în colecția de discuri a sanatoriului exista o arie din opera lui Gounod, ruga lui Valentin, cântată de un bariton acompaniat de orchestră, foarte sugestivă. Socotea că s-ar putea face o încercare cu această bucată.

— Și de ce? întrebă medicul din penumbra roșiatică…

— Chestie de atmosferă, de sensibilitate, răspunse tânărul. Spiritul acestei bucăți este foarte deosebit.

El își dăduse seama ascultând-o. După părerea lui, nu era imposibil ca spiritul și caracterul acestei bucăți muzicale să

scurteze procesul ce urma să fie dus la bun sfârșit.

— Discul se află aici? se informă doctorul.

Nu, nu era. Dar Hans Castorp putea să-l aducă imediat.

— Ce-ți trece prin cap?

Și Krokowski respinse imediat această propunere. Cum? Hans Castorp voia să plece, să se întoarcă și apoi să-și reia experiența întreruptă? Numai lipsa de experiență era aceea care vorbea prin gura lui. Nu, pur și simplu acest lucru era cu neputință. Totul s-ar destrăma, totul ar trebui luat de la capăt. Respectul lui pentru exactitatea științifică îi interzicea să admită plecări și veniri. Ușa era închisă. El, medicul, avea cheia în buzunar. Ei bine, dacă acest disc nu era la îndemână, trebuia... Încă mai vorbea când cehul, în picioare lângă patefon interveni:

— Discul este aici.

— Aici? întrebă Hans Castorp.

— Da, aici. *Faust, Ruga lui Valentin.* Poftim. Se află, din întâmplare, în albumul de muzică ușoară, și nu în albumul verde numărul II, unde-i era locul de obicei. Din întâmplare, ca prin minune, printr-o fericită neglijență, se afla printre „bucăți diverse" și nu mai rămânea decât să-l pună.

Ce spuse oare Hans Castorp în fața acestei situații? Nu spuse nimic. Doctorul a fost acela care zise: „Cu atât mai bine!" și câteva voci repetară vorbele lui. Acul scârțâi, capacul coborî. Și o voce bărbătească începu, printre acorduri de cor: „Silit sunt să te părăsesc acum..."

Nimeni nu mai vorbea. Toți ascultau. Abia începu cântecul, că eforturile micuței Elly își schimbară caracterul. Tresărise o clipă, apoi prinse să tremure, să geamă, să scrâșnească, să pompeze, ducându-și din nou la frunte mâinile umede și lunecoase. Discul se învârtea. Sosi strofa intermediară, cu ritm schimbat, pasajul bătăliei și al primejdiei, îndrăzneț, pios și franțuzesc. Continuă așa, apoi veni sfârșitul, adică reluarea temei, sprijinită de orchestră, de o puternică sonoritate: „O, Dumnezeule din cer, ascultă-mi ruga..."

Hans Castorp avea mult de furcă acum cu Elly. Fata se încorda, trăgea aer cu gâtul contractat, se prăbușea în ea însăși cu

îndelungi suspine; apoi rămase nemișcată. Îngrijorat, Castorp se aplecă deasupra și, când o auzi pe doamna Stöhr scâncind, cu un fel de geamăt în voce:

— Ziem… ssen…!

Hans Castorp continuă să rămână în aceeași poziție, simțind în gură un gust amar. Auzi o altă voce, gravă și rece, răspunzând:

— L-am văzut demult.

Discul ajunsese la sfârșit, ultimul acord al alămurilor răsunase. Dar nimeni nu oprea aparatul. Zgâriind în gol, acul continua să se învârtească în mijlocul discului. Atunci Hans Castorp își înălță capul și, fără să caute, privirea lui se îndreptă în direcția potrivită. În cameră mai era încă cineva. Acolo, izolat de ceilalți, într-un al doilea plan, unde dârele luminii roșii aproape că se pierdeau în întuneric, așa încât ochii puteau pătrunde cu greu atât de departe, între partea latră a biroului și paravan, pe fotoliul îndreptat către scaunul doctorului pe care Elly se odihnise în timpul pauzei, acolo se afla Joachim. Era Joachim, cu adânciturile umbrite sub pomeții obrazului, cu barba de războinic din ultimele lui zile, cu buzele-i frumos arcuite, atât de pline și superbe. Se sprijinea de spătar și ținea un picior peste celălalt. Pe fața-i suptă se observa, deși umbrită ca de un chipiu, urma suferinței precum și o expresie de gravitate și de austeritate ce-i dădea o frumusețe bărbătească. Două cute verticale îi brăzdau fruntea, între ochii adânciți în orbitele osoase, fapt care însă nu micșora blândețea acestor ochi mari, frumoși și întunecați, îndreptați calmi și întrebători spre Hans Castorp, și numai spre el. Micul lui defect de altădată, urechile depărtate, se putea recunoaște sub cască, sub ciudata cască pe care nimeni nu i-o cunoștea. Vărul Joachim nu era în civil; sabia se sprijinea de piciorul așezat peste celălalt, în timp ce-i strângea mânerul cu pumnul, ba se putea distinge, la centiron, ceva ca un toc de revolver. Și cu toate acestea, nu purta o adevărată uniformă. Nu se vedea nimic deschis sau colorat, avea un guler răsfrânt, buzunare în părți și, undeva, destul de jos, se observa o cruce. Picioarele lui Joachim păreau mari, iar pulpele foarte subțiri, fiind înfășurate în moletiere într-un fel mai mult sportiv decât militar. Iar casca? S-ar fi zis că Joachim își pusese pe

cap o gamelă, fixîndu-și-o sub bărbie cu o curelușă. Această cască producea însă un efect antic și marțial, îi venea bine, fiind în același timp stranie: se putea spune că e un lăncier.

Hans Castorp simți răsuflarea micuței Ellen Brand atingându-i mâinile. Auzi lângă el respirația accelerată a Herminei Kleefeld. Și nu se mai auzea nimic altceva decât frecușul acului zgâriind discul care continua să se învârtească și pe care nimeni nu-l oprea. Nu se întoarse spre niciunul dintre cei de față, nu voi să-i vadă și nici să știe de ei. Aplecat înainte, peste mâini, cu capul pe genunchi, privi fix prin penumbra roșie, la oaspetele așezat în fotoliu. O clipă, stomacul păru că vrea să i se întoarcă pe dos. Gâtul i se contractă și scoase patru sau cinci hohote de plâns profunde și spasmodice. „Iartă-mă!" murmură în sine, apoi îl năpădiră lacrimile, așa că nu mai văzu nimic.

Auzi cum i se șoptește:

— Spuneți-i ceva!

Auzi glasul de bariton al doctorului Krokowski strigându-l grav și clar pe nume, și repetând invitația să vorbească. Însă în loc să răspundă, își trase mâinile de sub obrajii lui Elly și se ridică.

Doctorul Krokowski îi rosti iarăși numele, de data aceasta pe un ton de mustrare severă. Dar, din câțiva pași, Hans Castorp ajunse la ușa de la intrare și, cu un gest brusc, învârti comutatorul, aprinzând lumina albă.

În aceeași clipă, domnișoara Brand tresări, zgâlțâită de un șoc violent. Se zbătea în brațele Herminei Kleefeld. Fotoliul celălalt era gol.

Hans Castorp se îndreptă către doctorul Krokowski care, în picioare, protesta. Voi să vorbească, dar nu putu să rostească niciun cuvânt. Atinse mâna cu gestul celui care cere, făcând o mișcare bruscă din cap. Iar când primi cheia, îl admonestă pe doctor, clătinând amenințător capul de mai multe ori, se răsuci pe călcâie și ieși din cameră.

Marea irascibilitate

Pe măsură ce anișorii treceau, în sanatoriul Berghof începu să domnească un spirit nou, iar Hans Castorp nu putu să nu-și dea seama că era opera demonului răufăcător despre care am pomenit mai sus. Cu detașarea și curiozitatea călătorului care n-are altă grijă decât să se instruiască, el studiase acest demon, ba chiar descoperi în sinea sa niște predispoziții îngrijorătoare pentru a participa și mai amplu la cultul monstruos pe care i-l consacrau cei din jurul său. Temperamentul nu-l îmboldea deloc să cadă pradă spiritului care începuse să domnească, după ce, de altfel, dăinuise mereu, ici și colo, în germene sau ca simptome. Cu toate astea, observă cu groază că, imediat ce se controla mai puțin, însăși făptura sa ceda atât în expresia chipului, cât și în cuvinte și ținută, și se lăsa năpădită de această molimă căreia nimeni din jur nu i se putea sustrage.

Dar oare ce se petrecea? Ce anume plutea prin aer? O înclinație către ceartă. O irascibilitate colectivă. O nerăbdare fără nume! O pornire generală către discuții violente și înveninate, către explozii de furie și chiar spre scandaluri. Zilnic izbucneau altercații îndârjite, țâșneau răcnete nejustificate și lipsite de măsură între persoane sau grupuri întregi de pacienți, iar caracteristica acestor crize era aceea că oameni care nu aveau niciun amestec, în loc să se simtă dezgustați de comportarea celor furioși sau să încerce să aplaneze certurile, luau, dimpotrivă, parte activă la ele, atrași mai degrabă de o putere contagioasă, lăsându-se și ei în voia aceleiași nebunii. Începeau cu toții să pălească și să tremure. Ochii scânteiau de mânie, gurile se strâmbau, desfigurate de patimă. Erau invidiați tocmai aceia care se găseau în plină dezlănțuire, fie pentru dreptul, fie pentru pretextul pe care-l aveau să zbiere. Sufletele și trupurile celorlalți erau torturate de dorința sfâșietoare de a proceda la fel, iar cine nu avea puterea să se refugieze în singurătate era iremediabil atras în vârtej. Conflictele din senin și învinuirile reciproce se înmulțeau la Berghof în chiar prezența împăciuitorilor care, și ei, erau contaminați, cu ușurință

înfiorătoare, de o grosolănie dispusă să urle, și aceia care ieșeau din sanatoriu cu sufletul aproape liniștit nu puteau prevedea în ce dispoziție se vor întoarce. O persoană obișnuită care stătea la masa „rușilor bine", o tânără doamnă foarte elegantă și foarte puțin atinsă de boală, originară din gubernia Minsk – de altfel, nu i se prescriseseră decât trei luni – coborî într-o zi în sat să facă niște târguieli la magazinul de galanterie francez. Acolo, însă, o apucă o furie atât de violentă împotriva vânzătoarei, încât se întoarse la sanatoriu pradă celei mai mari agitații, avu o hemoragie fulgerătoare și, din clipa aceea, boala îi deveni nevindecabilă. A fost chemat soțul, căruia i se anunță că era condamnată să rămână aici, sus, pentru totdeauna.

Acesta este doar un exemplu din întâmplările cotidiene de la Berghof. Și, cu toate că nu ne simțim îndemnați a o face, vom mai relata și altele. Unii dintre cititorii noștri își mai amintesc poate de acel licean sau fost licean, cu ochelari rotunzi, de la masa doamnei Salomon, de tânărul acela plăpând care avea obiceiul să-și terciuiască mâncărurile în farfurie, prefăcându-le într-un fel de pastă și să le înfulece sprijinit cu pieptul de masă, ștergându-și câteodată cu șervetul sticlele groase ale ochelarilor. Se comportase la fel, în tot acest timp, mereu licean sau fost licean, înfulecase la fel și-și șterse la fel ochii, fără să se fi ivit prilejul ca persoanei lui să i se dea vreo altă atenție decât una cu totul întâmplătoare. Însă, de curând, într-o bună dimineață, la primul dejun, fu cuprins de o neașteptată criză de furie, care atrase asupra sa atenția generală, iar întreaga asistență din sufragerie sări în picioare. La început se auzi un zgomot la masa la care stătea; țipa, foarte palid, adresându-se piticei care stătea în picioare lângă el.

— Minți! răcnea el, cu o voce stridentă și plângăreață. Ceaiul e rece. Ceaiul pe care mi l-ai adus e gheață, gustă-l și dumneata înainte de a minți, ca să-mi spui dacă nu-s niște zoaie căldicele și dacă un om cumsecade poate să bea așa ceva! Cum de îndrăznești să-mi servești ceai rece, cum de ți-a trecut prin cap gândul să-mi aduci o asemenea băutură infectă și să-ți închipui măcar o clipă că aș fi în stare s-o beau?! N-o beau! N-o vreau! urla el bătând cu amândoi pumnii în masă, încât toată vesela începu să zornăie și să

țopăie. Vreau ceai fierbinte, ceai clocotit, este dreptul meu în fața lui Dumnezeu și a oamenilor! Nu vreau zoaiele astea, vreau ceai fierbinte, să mor aici pe loc dacă voi sorbi o singură înghițitură... Stârpitură afurisită! urlă deodată cu voce pițigăiată, rupând, oarecum, cu un gest ultimele frâie care-l mai reținuseră încă, și se lăsă târât cu bucurie în dezmățul culminant al unei nebunii furioase.

O amenință pe Ermentina cu pumnii și literalmente sări la ea spumegând. Apoi continuă să ciocănească în masă, să bată din picioare și să răcnească: „Vreau!" și „Nu vreau!" – în vreme ce sala oferea spectacolul obișnuit. O simpatie teribilă se revărsă asupra liceanului frenetic. Mai multe persoane săriră de pe scaune, strângând pumnii, scrâșnind din dinți, și-l priviră cu ochii înflăcărați. Alții încremeniră, palizi, cu ochii plecați, tremurând. Mai rămaseră încă multă vreme în această stare, chiar și după ce i se adusese alt ceai liceanului care, epuizat, nici nu se mai gândi să-l bea.

Oare, ce însemnau toate acestea?

În societatea Berghof-ului se ivi un om, un fost negustor, în vârstă de treizeci de ani, care febricita cam de multă vreme și rătăcise ani întregi din sanatoriu în sanatoriu. Omul era un dușman al evreilor, un antisemit din principiu și făcea din această atitudine un sport, cu o încăpățânare soioasă. Comportarea opozițională, pe care și-o însușise din întâmplare, era mândria și scopul vieții lui. Fusese negustor, dar nu mai era, adică nu mai era nimic în lume, însă rămăsese dușmanul evreilor. Era foarte serios bolnav, avea o tuse teribil de cavernoasă și, între două accese, aveai impresia că plămânul îi strănută cu un sunet ascuțit, scurt, neobișnuit, neliniștitor. Singurul fapt care conta pentru el era acela de-a nu fi evreu. Se numea Wiedemann, adică avea un nume creștin, destul de curat. Era abonat și la o revistă intitulată *Făclia ariană,* și spunea lucruri cam ca acestea:

— Ajung la sanatoriul lui X din A... Și pe când tocmai voiam să mă instalez în sala de cură – peste cine dau cu ochii la stânga mea, lăfăindu-se pe un șezlong? Peste domnul Hirsch! Cine stătea tolănit la dreapta mea? Domnul Wolff! Firește că am plecat imediat ș.a.m.d.

„În adevăr, numai asta îți mai lipsește!" gândi Hans Castorp cu

o profundă antipatie.

Wiedemann avea o privire mioapă și bănuitoare. Se putea spune, în adevăr, fără ca aceasta să fie o figură de stil, că avea pe nas un neg la care se uita chiorâș, cu răutate, și dincolo de care nu mai vedea nimic. Falsa idee care i se suise în cârcă și-l călărea se prefăcuse într-o neîncredere ce îl zgândărea mereu într-o necurmată manie a persecuției, îndemnându-l să caute orice impuritate ascunsă sau mascată, aflată prin preajma lui, și s-o facă de rușine. Tachina, suspecta și umplea cu bale totul, necontenit. Pe scurt, își petrecea zilele pironind la stâlpul infamiei orice făptură lipsită de unicul avantaj cu care el însuși putea să se mândrească.

Starea de spirit de la Berghof pe care am descris-o înrăi peste măsură boala acestui om; și cum nu se putea să nu întâlnească și aici, sus, ființe năpăstuite în viață de stigmatul de care el, Wiedemann, scăpase, această stare generală dădu naștere unei scene lamentabile la care Hans Castorp trebui să asiste, iar nouă ne va sluji ca o altă pildă pentru ceea ce avem datoria să descriem.

Căci mai exista acolo și un alt om în privința căruia nu puteai găsi nimic ce trebuia demascat, cazul acestuia fiind limpede. Se numea Sonnenschein, rază de soare, și cum era cu neputință să ai un nume mai mârșav, persoana lui Sonnenschein deveni chiar din prima zi negul cocoțat pe nasul lui Wiedemann, la care acesta privea chiorâș cu o miopie răutăcioasă și spre care întindea mâna mai mult ca să-l zgândăre decât să-l îndepărteze, dar și cu scopul de a-l enerva și mai tare.

Sonnenschein, negustor ca și celălalt, era și el foarte serios bolnav și de o susceptibilitate maladivă. În fond, un om amabil, deloc prost, și chiar vesel din fire; dar și el îl ura pe Wiedemann până la a se îmbolnăvi, din pricina tachinărilor și aluziilor lui, iar într-o după-amiază toată lumea dădu buzna în hol, deoarece Wiedemann și Sonnenschein se păruiau cu o violență bestială și nestăpânită.

Era un spectacol jalnic și dezgustător. Se băteau ca niște copii, însă cu o disperare de oameni maturi care tocmai din cauza exasperării nu mai știau ce fac. Se zgâriau pe obraji, se înșfăcau de nas și de gât, lovindu-se unul pe altul, se strângeau, se rostogoleau,

pradă unei furii oarbe, se scuipau, se pocneau cu picioarele, loveau, trăgeau, bușeau și spumegau. Cu destulă cazină funcționarii de la administrație, veniți în goană, reușiră să-i despartă pe cei doi adversari îndârjiți și încleștați în luptă. Wiedemann, spumegând și sângerând, cu figura îndobitocită de mânie, înfățișa pe deasupra și fenomenul curios al părului făcut măciucă. Hans Castorp nu mai văzuse niciodată un asemenea lucru și nici nu-l crezuse posibil. Părul domnului Wiedemann se ridicase drept și țeapăn pe scăfârlie, și în această stare omul o luă la goană, în vreme ce domnul Sonnenschein, căruia un ochi îi dispăruse sub o vânătaie și care avea o spărtură sângerândă sub părul negru și buclat ce-i împodobea capul, fu condus la birou, unde se prăbuși și plânse, ascunzându-și fața în mâini.

Așa se întâmplase cu Wiedemann și Sonnenschein. Toți cei care fuseseră martori la această penibilă scenă mai tremurară încă multe ore în șir. Prin urmare, este o adevărată binefacere că în fața unei asemenea nemernicii putem povesti o veritabilă afacere de onoare care avu loc tot atunci și merită, ce-i drept, s-o numim astfel până la ridicol, datorită solemnității formaliste cu care a fost tratată. Hans Castorp n-a luat parte activă la diferitele faze ale acestei afaceri, dar s-a informat, pe parcursul ei încurcat și dramatic, prin mijlocirea documentelor, declarațiilor, și protocoalelor distribuite în copie, nu numai în sanatoriul Berghof și în împrejurimi, adică în sat, dar și în tot cantonul și în întreaga țară, ba încă și în străinătate, până în America, fiind aduse chiar și la cunoștința unor persoane absolut străine, care nu puteau să aibă pentru asemenea chestiune nici cea mai mică umbră de interes.

Era o afacere poloneză, o chestiune de onoare, care izbucnise în sânul grupului polonez, înjghebat de curând la Berghof, a unei foarte mici colonii care ocupa masa „rușilor bine" (Hans Castorp, s-o spunem în treacăt, nu mai stătea la această masă, întrucât, pe măsură ce trecea timpul, se mutase, rând pe rând, la masa Herminei Kleefeld, apoi la a doamnei Salomon și, în sfârșit, la aceea a domnișoarei Levi). Această societate avea un lustru atât de elegant și atât de monden, încât era de ajuns să încrunți

sprâncenele pentru a te putea aștepta la orice – de altfel, exista printre ei și o pereche, adică o domnișoară care întreținea strânse legături de prietenie cu unul dintre domni, cât și alți veritabili gentilomi. Se numeau: von Zutawski, Cieszynski, von Rosinski, Michael Lodygowski, Leo von Asarapetian, și mai erau și alte nume. În restaurantul de la Berghof, la șampanie, un oarecare Japoll, de față cu alți doi gentilomi, făcuse, așadar, în legătură cu soția domnului von Zutawski, cât și despre prietena domnului Lodygowski, numită domnișoara Krylow, niște afirmații pe care nu le putem repeta aici. Urmară unele demersuri, acte și formalități relatate de textele ce fuseseră distribuite și expediate până în depărtări. Hans Castorp citi:

Declarație tradusă din originalul polonez. – În ziua de 27 martie 19... domnul Stanislaw von Zutawski s-a adresat domnilor dr. Antoni Cieszynski și Stefan von Rosinski, cu rugămintea să se deplaseze în numele său la domnul Kasimir Japoll și să-i ceară socoteală potrivit codului de onoare pentru „gravele jigniri și defăimări" de care domnul Kasimir Japoll s-a făcut vinovat față de soția domnului von Zutawski, doamna Jadwiga von Zutawska, în timpul unei discuții cu domnii Janusz Teofil Lenart și Leo von Asarapetian.

Atunci când domnul von Zutawski a aflat, în mod indirect, de susmenționata convorbire, care a avut loc la sfârșitul lui noiembrie, a luat imediat toate măsurile pentru a căpăta o certitudine deplină asupra stării de fapt și asupra naturii ofensei a cărei țintă a fost. Ieri, 27 martie 19..., cuvintele insultătoare și insinuările au fost comunicate prin gura domnului Leo von Asarapetian, martor direct al conversației în cursul căreia jignirile și defăimările au fost proferate; din acel moment, domnul Stanislaw von Zutawski a socotit nimerit să se adreseze subsemnaților pentru a le da împuternicire să întocmească neîntârziat procedura conformă legilor onoarei împotriva domnului Kasimir Japoll. Subsemnații declară următoarele:

1. În baza unui proces-verbal întocmit de una dintre părți în ziua de 9 aprilie 19... care proces-verbal a fost făcut la Lemberg de domnii Zdzistaw Zygulski și Tadeusz Kadyj, în cazul domnului Ladislaw Goduleczny împotriva domnului Kasimir Japoll, și, în plus, în baza declarației juriului de onoare din 18 iunie 19... redactată la Lemberg în legătură cu numita afacere, care documente dovedesc din plin și constată că în urma

încălcărilor repetate ale exigențelor onoarei, domnul Kasimir Japoll nu mai poate fi considerat drept un gentleman.

2. Subsemnații, din faptele descrise mai sus, trag concluziile care se impun și constată că domnul Kasimir Japoll nu va mai putea niciodată și sub nicio formă să dea vreo satisfacție pentru actele lui.

3. Subsemnații socotesc, în ceea ce-i privește, că este inadmisibil să întocmească o procedură de onoare împotriva unui om care a călcat onoarea și nici să intervină într-o asemenea procedură.

Având în vedere această stare de fapt, subsemnații atrag atenția domnului Stanislaw von Zutawski că este zadarnic să întocmească împotriva domnului Kasimir Japoll vreo procedură de onoare și îl sfătuiesc să-l cheme în judecată pe acesta din urmă, pentru a interzice ca o persoană care nu mai este în măsură să dea nicio satisfacție, așa cum este cazul domnului Kasimir Japoll, să-i mai cauzeze alte prejudicii.

(Datat și semnat:) Dr. Antoni Cieszynski, Stefan von Rosinski.

Hans Castorp citi apoi:

Protocol

al martorilor incidentului dintre domnii Stanislaw von Zutawski și Michael Lodygowski, pe de o parte, și al domnilor Kasimir Japoll și Janusz Teofil Lenart, pe de altă parte, care a avut loc la Cazinoul din D., în ziua de 2 aprilie 19... între orele 7 1/2 și 7 3/4, seara.

Având în vedere că domnul Stanislaw von Zutawski, în baza declarației reprezentanților săi, domnii dr. Antoni Cieszynski și Stefan von Rosinski, în chestiunea de onoare cu domnul Kasimir Japoll, din 28 martie 19..., a ajuns la convingerea, după o matură chibzuință, că acționarea în judecată a domnului Kasimir Japoll, care i-a fost recomandată, n-ar putea constitui o adevărată satisfacție pentru „gravele jigniri și defăimări" aduse soției sale Jadwiga.

1. Având în vedere că erau îndreptățiți să se teamă că domnul Kasimir Japoll nu se va prezenta la termen în fața instanței și că urmăririle ulterioare împotriva lui, în calitatea sa de supus austriac, puteau să devină nu numai dificile, ci, în fapt, chiar imposibile.

2. Având în vedere, printre altele, că o condamnare judecătorească a domnului Kasimir Japoll n-ar putea șterge ofensa prin care domnul Kasimir Japoll a încercat să dezonoreze în mod calomnios numele și casa domnului Stanislaw von Zutawski și al soției sale Jadwiga.

Domnul Stanislaw von Zutawski a ales calea cea mai directă și,

conform convingerii sale și având în vedere împrejurările, cea mai potrivită, după ce a aflat indirect că domnul Kasimir Japoll și-a propus să se ducă în acea zi în sus-numitul loc, iar în ziua de 2 aprilie 19... între orele 7 1/2 și 7 3/4 seara, în prezența soției sale Jadwiga și a domnilor Michael Lodygowski și Ignaz von Mellin, i-a tras câteva perechi de palme domnului Kasimir Japoll care, în tovărășia domnului Janusz Teofil Lenart și a două femei necunoscute, consuma niște băuturi alcoolice la sus-numitul bar american de la Cazinou.

Imediat după aceea, domnul Michael Lodygowski l-a pălmuit pe domnul Kasimir Japoll, spunându-i că palmele i se cuveneau din cauza gravelor jigniri aduse domnișoarei Krylow și lui însuși.

Apoi, domnul Michael Lodygowski l-a pălmuit și pe domnul Janusz Teofil Lenart pentru neajunsul pricinuit domnului și doamnei von Zutawski, după care, fără să piardă nicio clipă, domnul Stanislaw von Zutawski i-a tras și el mai multe perechi de palme domnului Janusz Teofil Lenart, pentru a fi terfelit onoarea soției precum și pe a domnișoarei Krylow.

În decursul acestor incidente, domnii Kasimir Japoll și Janusz Teofil Lenart au avut o atitudine complet pasivă.

(Datat și semnat:) Michael Lodygowski, Ign. von Mellin.

Starea de spirit comună nu-i îngădui lui Hans Castorp să râdă de acest tir rapid de pălmuiri oficiale, așa cum ar fi făcut-o fără îndoială în alte vremuri. Tremura citind, iar corectitudinea inatacabilă a unora și dezonoarea scârnavă și fără vlagă a celorlalți, așa cum apăreau, din acele documente, în ochii cititorului, îl emoționară adânc, prin contrastul lor destul de puțin viu, dar impresionant. Însă asta se petrecea cu toți. Pretutindeni chestiunea de onoare a polonezilor era studiată cu pasiune și comentată cu scrâșnete de dinți. O replică a domnului Kasimir Japoll, sub forma unui memoriu, trezi puțin spiritele, întrucât Japoll aducea acuzația că von Zutawski era foarte bine informat că el, Japoll, fusese descalificat odinioară de un oarecare țafandache pretențios și că toate demersurile pe care le întreprinsese von Zutawski nu fuseseră decât o mascaradă, deoarece știuse mai dinainte că n-o să fie nevoit să se dueleze. Pe de altă parte, von Zutawski renunțase să-l urmărească în justiție pentru bunul motiv că toată lumea și el

însuși știa perfect de bine că soția sa, Jadwiga, îl gratificase cu o întreagă colecție de coarne, ceea ce Japoll spera să stabilească chiar cu ușurință în fața instanței de judecată, unde și depoziția domnișoarei Krylow nu va fi mai puțin edificatoare. În plus, nu se stabilise decât că, în ceea ce-l privea pe el, pe Japoll, nu era în stare să acorde o reparație, nu însă și în cazul celuilalt partener al discuției incriminate, iar von Zutawski s-a legat de el deoarece știa că nu poate să aibă niciun fel de neplăcere. Cât despre rolul pe care l-a jucat domnul Asarapetian în toată această afacere, ar fi mai bine să nu mai vorbim. Însă în ceea ce privește întâmplarea petrecută la barul Cazinoului, se impune să se țină seamă că el, Japoll, are o constituție mai degrabă slăbuță, cu toate că dispune de o replică destul de vioaie și uneori chiar spirituală. Deci, von Zutawski, însoțit de prietenii lui, dar și de Zutawska, o femeie extraordinar de voinică, se bucurase de o superioritate cu atât mai mare, cu cât cele două micuțe doamne aflate în tovărășia lor, a lui Japoll și a lui Lenart, erau niște creaturi fără îndoială vesele, dar tot fricoase ca niște găini și atunci, pentru a evita o încăierare înfiorătoare și un scandal public, el îl îndemnase pe Lenart, care voise să se apere, să stea liniștit și să îndure aceste contacte mondene trecătoare cu domnii von Zutawski și Lodygowski, cu atât mai mult cu cât nu fuseseră dureroase, iar vecinii lor din local le-au luat drept niște tachinării prietenești.

Astfel se apără Japoll care, firește, n-avea mare lucru de salvat. Rectificările lui nu reușiră să zdruncine decât în mod superficial frumosul contrast dintre onoare și lașitate, așa cum rezultă din constatările partidei adverse, și asta cu atât mai mult cu cât Japoll nu se pricepuse să distribuie decât puține copii ale replicii sale bătute la mașină. Dimpotrivă, protocoalele pe care le-am citat ajunseseră sub ochii tuturora și, cum am spus, le-au primit chiar și persoane complet străine de această chestiune. Ajunseseră până și la Naphta și Settembrini, de pildă, iar Hans Castorp văzu documentele în mâinile prietenilor săi și, spre uimirea lui, constată că și ei le studiau cu o expresie concentrată și ciudat de preocupată. Nădăjduise că măcar domnul Settembrini va arunca în legătură cu ele câteva glume vesele, însă ca urmare a stării de spirit generale,

nici chiar acesta nu mai găsi puterea necesară. Căci de epidemia care bântuia se molipsise până și spiritul limpede al francmasonului, și se molipsise cu o asemenea putere încât îi răpea orice poftă de glumă și îl făcea accesibil în mod serios tuturor aţâţărilor și șfichiuirilor pe care i le provoca această chestiune de onoare și de palme; și, în plus, starea sănătății lui, care se înrăutățea încet, dar sigur, cu mici redresări trecătoare și amăgitoare, îl întunecau pe el, omul vieții, astfel încât ajunsese să-și blesteme starea în care se afla, îi era rușine de sine și se disprețuia cu disperare, fiind silit, chiar în acea vreme, să stea, din când în când, în pat.

Naphta, vecinul și adversarul lui Settembrini, n-o ducea deloc mai bine. Boala, care fusese cauza fizică – sau, trebuie s-o spunem, pretextul întreruperii carierei lui în Ordin – progresa în organism și nici altitudinea, nici puritatea aerului în care trăia nu-i puteau stăvili agravarea. Și el stătea, adesea, în pat; răgușeala devenea mai puternică atunci când vorbea și, pe măsură ce i se urca febra, se arăta mai tăios și mai mușcător. Rezistențele ideologice împotriva bolii și a morții, a căror nimicire prin aceste viclene forțe ale naturii apăreau atât de dureroase pentru sufletul domnului Settembrini, erau desigur străine micului Naphta și de aceea își înregistra înrăutățirea stării fizice nu cu tristețe, ci cu o veselie sarcastică, o combativitate fără seamăn și o nevoie de critică, de negare și de perturbare spirituală, fapt ce adâncea și mai mult melancolia celuilalt, aţâţând în fiecare zi certurile lor intelectuale. Firește, Hans Castorp nu putea vorbi decât despre cele la care asista. Însă era aproape sigur că nu-i scăpa niciuna și avea sentimentul că numai prezența lui, adică a însuși obiectului către care țintea zelul lor pedagogic, era necesară pentru a dezlănțui controversele cele mai importante. Și, dacă nu-l cruța pe domnul Settembrini de amărăciunea pe care italianul o simțea când îl auzea declarând că răutățile lui Naphta sunt interesante, trebuia totuși să admită că aceste răutăți sfârșeau prin a întrece orice măsură, și, adesea, chiar limitele unei minți sănătoase.

Era un bolnav care nu avea puterea sau bunăvoința să se înalțe deasupra bolii și vedea întreaga lume sub semnul răului. Spre marea furie a domnului Settembrini, care și-ar fi sfătuit bucuros

elevul să iasă din cameră sau ar fi preferat să-i astupe urechile, Naphta declara că materia este prin însăși constituția ei prea grosolană pentru ca spiritul să se poată încarna în ea. Era o nebunie să pretinzi așa ceva. Căci ce rezultă de aici? O aiureală! Rezultatul practic al Revoluției Franceze, atât de lăudată, nu este decât apariția statului burghez – splendidă ispravă, n-am ce zice! – ba, în plus, unii încercau s-o mai și amelioreze în esența ei, ca astfel să se generalizeze mârșăvia. Desigur, fericirea ar fi Republica Universală, nu-i așa? Progresul? Ah, progresul seamănă cu acel faimos bolnav, care-și schimbă necontenit poziția, deoarece nădăjduiește să găsească în felul acesta o alinare. Dorința nemărturisită, însă de fapt răspândită pretutindeni, de a vedea izbucnind un război, era expresia acestei stări. Va veni și războiul, și e bine că va veni, deși va aduce cu totul altceva decât ceea ce prevăd autorii lui. Naphta disprețuia clasa burgheză preocupată numai de securitatea ei. Găsise prilejul să-și exprime punctul de vedere asupra acestei chestiuni într-o zi de toamnă pe când se plimbau pe șosea și când, începând să plouă, toată lumea, ca la comandă, deschisese umbrelele. În ochii lui, faptul acesta reprezenta un simbol al lașității și al moliciunii triviale, care era produsul civilizației. Un accident și un avertisment, ca naufragiul transatlanticului *Titanic,* avură un efect atavic, îl readuseră pe om acolo de unde pornise, însă, în același timp, reprezentară și o adevărată mângâiere. Atunci burghezii începură să țipe cât îi ținea gura, cerând mai multă siguranță în mijloacele de transport. Căci printr-un consens unanim se arătau foarte indignați imediat ce securitatea le părea amenințată; faptul este jalnic, mai cu seamă că această slăbiciune omenească se potrivea de minune cu sălbăticia bestială și infamia câmpului de bătălie economic pe care-l constituie statul burghez. Război! Război! Iar Naphta îi aproba, întrucât această nerăbdare generală de a provoca războiul i se părea aproape onorabilă.

Dar imediat ce domnul Settembrini introducea în dispută cuvântul „justiție" și propunea acest principiu nobil ca pe un mijloc preventiv împotriva catastrofelor interne și externe, Naphta, care pretinsese cu puțin înainte că spiritul este prea pur ca să

poată izbuti vreodată să i se dea o formă pământeană, nu putea rezista îndemnului de a pune la îndoială chiar și acest spirit și se silea să-l defăimeze. Se vorbea despre justiție? Dar era oare această idee atât de demnă de admirație? Era cumva un principiu divin? Un principiu superior? Divinitatea și natura se vădeau deopotrivă de nedrepte, aveau favoriții lor, procedau prin selecție, acordând unora avantaje primejdioase și pregătind altora un destin facil și banal. Cum rămânea cu omul dotat cu voință? Pentru Naphta, justiția era pe de o parte o slăbiciune care paraliza voința, adică era însăși îndoiala, iar pe de altă parte, o trâmbiță care-l împingea pe om spre fapte necugetate. Dar, întrucât omul – pentru a rămâne în domeniul moral – trebuia să corijeze mereu „justiția" în sensul acesta, dar prin „justiția" în sensul celălalt, ce mai rămânea atunci din caracterul radical al acestui principiu? De altminteri nu puteai fi „just" decât: sau împotriva unui punct de vedere sau împotriva altuia. Restul nu este decât liberalism, și iată că nu mai există nimeni care să cadă într-o asemenea capcană. Justiția nu e, bineînțeles, decât un cuvânt găunos al retoricii burgheze, iar mai înainte de-a trece la acțiune trebuie, în primul rând, să știi despre care justiție este vorba: despre aceea care vrea să dea fiecăruia ce-i aparținea sau despre aceea care vrea să dea același lucru tuturora.

Am ales la întâmplare un exemplu din aceste discuții fără sfârșit, pentru a încerca să arătăm cum căuta Naphta să perturbe însăși rațiunea. Dar era încă și mai rău atunci când se întâmpla să se vorbească despre știință, în care nu credea. Nu credea în știință, spunea Naphta, deoarece omul este absolut liber să creadă sau să nu creadă. Credința în știință este o credință ca toate celelalte, însă mai stupidă și mai răufăcătoare decât oricare alta, și însuși cuvântul „știință" este expresia realismului celui mai stupid, căruia nu-i este rușine să accepte sau să facă să circule, ca niște bani mărunți, reflexele infinit de dubioase ale obiectelor în intelectul omenesc, și să ajungă la dogmatismul cel mai dezolant și cel mai lipsit de spirit care a fost inoculat vreodată speciei omenești. Ideea unei lumi materiale, existând în sine, nu era oare cea mai ridicolă dintre toate contradicțiile? Dar știința modernă a naturii, ca

dogmă, se baza numai pe ipoteza metafizică potrivit căreia formele cunoașterii ce ne sunt proprii – adică spațiul, timpul și cauzalitatea, forme în care se desfășoară lumea fenomenală – reprezintă niște condiții reale existând independent de cunoașterea noastră. Această afirmație monistă este cea mai îndrăzneață impertinență săvârșită vreodată de cineva pe seama spiritului. Spațiul, timpul și cauzalitatea se numesc în limbaj monist evoluție – și aceasta este dogma centrală a pseudoreligiei liber-cugetătorilor și ateilor, cu ajutorul căreia se credea că va fi detronată prima carte a lui Moise, pentru a se opune o știință luminată unei fabule copilărești, ca și cum Haeckel[184] ar fi asistat la nașterea Pământului. Șarlatanie! Se poate oare afirma că teoria eterului cosmic este exactă? Se poate pretinde că este confirmat atomul, această drăgălașă glumă matematică a „celei mai mici unități indivizibile"? Doctrina infinității spațiului și a timpului se poate oare bizui pe experiență? În adevăr, de îndată ce dai dovadă de puțină logică, aceste dogme ale infinității și realității spațiului și timpului te duc la niște concluzii și rezultate foarte îmbucurătoare și anume: la neant. Adică ne-am vedea siliți să recunoaștem că realismul este adevăratul nihilism filosofic. De ce? Pentru simplul motiv că raportul dintre o măsură oarecare și infinit este egal cu zero. Nu există nicio măsură în infinit, în eternitate, nu există durată și nici schimbare. În infinitul spațial, de vreme ce orice distanță este în mod matematic egală cu zero, n-am fi în stare nici măcar să concepem două puncte situate unul lângă altul, cu atât mai puțin un corp, și cu atât mai puțin mișcare. Naphta constata toate acestea pentru a răspunde nerușinării cu care știința materialistă își prezenta mofturile astronomice, flecăreala lipsită de conținut asupra „Universului", ca o cunoaștere absolută. Nenorocită omenire care, din cauza unei prezumțioase confuzii de cifre fără nicio valoare, a primit să i se inoculeze sentimentul nimicniciei și s-a lăsat despuiată de sensul patetic al propriei importanțe! Căci nu se admite ca rațiunea și cunoașterea

[184] Ernst Haeckel (1834–1919), zoolog și filozof, adept al teoriei evoluționiste. (n.tr.)

omenească să se mărginească numai la domeniul terestru și în această sferă să trateze drept reale doar relațiile dintre obiect și subiect. Dar atunci când pătrunde mai adânc și se vâră în tainele eterne, când se trece de la pretinsa cosmologie la cosmologia propriu-zisă, gluma merge prea departe și înfumurarea devine sinistră. Ce stupiditate blasfematorie, în fond, să vrei să masori „distanța" de la pământ până la o stea oarecare în trilioane de kilometri sau în ani-lumină, și să-ți închipui că printr-o asemenea fanfaronadă de cifre poți oferi spiritului omenesc o privelițe asupra naturii infinitului și a eternității, atunci când nici infinitul nu are absolut nimic comun cu distanța, nici eternitatea cu durata și desfășurările timpului, atunci când, departe de a fi niște concepte izvorâte din științele naturii, ele înseamnă dimpotrivă desființarea a ceea ce numim natură. Într-adevăr, el, Naphta, prefera de o mie de ori naivitatea unui copil care crede că stelele sunt în pânza cerului niște găuri pe unde se întrezărește lumina eternă, în locul tuturor flecărelilor găunoase, nesăbuite și prezumțioase pe care le săvârșește știința monistă vorbind despre „Univers".

Atunci Settembrini îl întrebă dacă, în ceea ce-l privește, explica în felul acesta existența stelelor. La care Naphta răspunse că rezerva scepticismului său întreaga umilință și întreaga libertate. Din această afirmație puteai iarăși să deduci ce idee își făcea el despre „libertate" și unde ar duce o asemenea concepție. Iar domnul Settembrini avea, vai!, toate motivele să se teamă ca Hans Castorp să nu găsească asemenea năzbâtii demne de-a fi luate în seamă!

Naphta pândea cu răutate toate prilejurile care i se ofereau, pentru a dezvălui slăbiciunile progresului biruitor asupra naturii, și pentru a demonstra în activitatea reprezentanților și deschizătorilor săi de drumuri recăderile omenești în irațional. Aviatorii, spunea el, erau cel mai adesea niște indivizi destul de dubioși și nesuferiți, dar mai ales foarte superstițioși. Își luau la bord mascote, un corb, scuipau de trei ori într-o parte și-n cealaltă sau foloseau mănușile predecesorilor norocoși. Cum se împăca o lipsă de judecată atât de primitivă cu concepțiile filosofice pe care se

baza profesia lor? Această contradicție îl înveselea pe Naphta, îi dădea satisfacții; și de aceea insista asupra ei cu predilecție... Dar iată că noi culegem exemple din inepuizabilul fond de umor agresiv al lui Naptha, când n-am avea decât să ne oprim la fapte mai reale.

Într-o după-amiază de februarie, respectivii domni căzură de acord să-și ia zborul din monotonia vieții lor cotidiene, pentru a face o plimbare cu sania până la Monstein, care se găsea la o oră și jumătate depărtare. Erau cinci cu toții, adică Naphta și Settembrini, Hans Castorp, Ferge și Wehsal. Așadar, plecară în două sănii cu câte doi cai, Hans Castorp cu umanistul, Naphta cu Ferge și Wehsal (acesta din urmă pe capră, alături de birjar), la ora trei, bine înfofoliți, de la domiciliul celor externi, și întovărășiți de clinchetele zurgălăilor care răsunau atât de plăcut în tăcutul peisaj al zăpezii, urmând drumul ce ducea spre sud, de-a lungul versantului din dreapta, trecând pe la poalele munților Frauenkirch și Glaris. Ninsoarea îi bătea din ce în ce mai puternic în față, astfel că, foarte curând, deasupra crestelor Rätikonului nu mai rămăsese decât o fâșie de azur spălăcit. Se lăsase ger, iar muntele era învăluit în ceață. Drumul pe care-l urmau, o cornișă îngustă, între peretele de stâncă și prăpastie, urca pieptiș în pădurea de brazi. Înaintau la pas. Cei care coborau cu săniuțele le ieșeau adesea în întâmpinare, iar când se apropiau se vedeau siliți să coboare. De după cotituri se auzea semnalul subțirel al zurgălăilor altor sănii cu câte doi cai, care se apropiau încet, căci trebuia să fii foarte prudent până treceau mai departe. Apoi pe partea stâncoasă a drumului către Zugen li se deschise o splendidă perspectivă aproape de ținta excursiei. În fața micului han din Monstein, care-și zicea „hotel balnear", călătorii ieșiră de sub pleduri și, lăsând săniile în urmă, făcură câțiva pași pe jos pentru a admira priveliștea ce se întindea spre sud-est, asupra Stulsergrat-ului. Peretele imens, de trei mii de metri înălțime, era învăluit de ceață. Ici și colo țâșnea câte un pisc înfășurat complet de neguri, înalt cât cerul, supraterestru, făcându-te să te gândești la o sihăstrie walhallică de o îndepărtată și hieratică inaccesibilitate. Hans Castorp admiră îndelung acest spectacol, îndemnându-i și pe ceilalți să facă la fel. De altfel, el fu acela care, copleșit de un sen-

timent de umilință, rosti cuvântul „inaccesibil”, oferind astfel domnului Settembrini prilejul să menționeze că, se-nțelege, se și reușise ascensiunea acestui pisc. De altminteri, inaccesibilul, ca să spunem așa, nici nu mai există: pe toată suprafața pământului nu se mai află niciun loc pe care omul să nu fi pus piciorul. Asta este o mică exagerare și o lăudăroșenie, replică Naphta, menționând Everestul care opusese, până atunci, o împotrivire de gheață temerității oamenilor, și care părea că intenționează să rămână încă multă vreme în această rezervă. Umanistul se supără. Apoi domnii se întoarseră la „hotelul balnear”, în fața căruia se mai aflau vreo câteva sănii străine, cu caii deshămați, așezate alături de cele cu care veniseră ei.

Hanul acorda și găzduire. La primul etaj, se aflau câteva camere de hotel numerotate. Tot acolo se găsea și sufrageria, cu înfățișare rustică, dar bine încălzită. Excursioniștii comandară hangiului prevenitor o gustare: cafea, miere, pâine albă și plăcintă de pere, o specialitate a locului. Birjarilor le trimiseră vin roșu. Câțiva excursioniști elvețieni și olandezi ocupau celelalte mese.

Am fi bucuroși să putem spune că la masa celor cinci prieteni ai noștri căldura cafelei fierbinți și excelente dăduse naștere unei discuții de nivel mai înalt. Însă ar însemna să nu respectăm adevărul, căci, în realitate, discuția se reducea de fapt la monologul lui Naphta care, după câteva cuvinte abia rostite de ceilalți, începu să vorbească doar el singur – un monolog condus într-un mod pe cât de curios pe atât de necuviincios din punctul de vedere, al convenienței, deoarece ex-iezuitul se adresa numai lui Hans Castorp, instruindu-l prietenește și întorcând spatele domnului Settembrini, care stătea în partea cealaltă, și neglijându-i deopotrivă pe ceilalți doi vecini.

Ar fi greu de redat subiectul improvizației sale, pe care Hans Castorp o asculta clătinând din cap și aprobând numai pe jumătate. Fără îndoială că Naphta nu se îndrepta numai spre un singur obiect, ci se mișca oarecum capricios în domeniul spiritului, atingând o mulțime de probleme și încercând pe scurt să stabilească, într-un mod descurajator, ambiguitatea fenomenelor spirituale ale vieții, natura nesigură și zădărnicia

luptei pentru marile principii, pe care el le deducea arătând în ce veșminte scânteietoare se înfățișa absolutul pe pământ.

Ai fi putut, cel mult, să-i reduci expunerea la problema libertății, pe care o trata ca și cum ar fi avut intenția s-o încurce și mai mult. Vorbi printre altele despre romantism și despre dublul sens fascinant al acestei mișcări europene de la începutul secolului al XIX-lea, în fața căreia conceptele reacțiunii și ale revoluției s-au destrămat în măsura în care nu s-au contopit într-un nou concept mai înalt. Căci era, bineînțeles, ridicol să vrei să legi, în mod exclusiv, conceptul revoluționar de acela al progresului și de civilizația biruitoare. Mai înainte de orice, romantismul european a fost o mișcare de eliberare: anticlasicistă, antiacademică, îndreptată împotriva vechiului gust francez, împotriva vechii școli a rațiunii, de ai cărei apărători romanticii și-au bătut joc, calificându-i drept peruci pudrate.

Și Naphta se legă de războaiele de eliberare, de entuziasmele lui Fichte, de acea mișcare de revoltă ametitoare și lirică împotriva unei tiranii insuportabile, care, din nefericire, he! he!, se numea libertate, adică întrupa ideile revoluției. Era foarte caraghios: cântând cât îi ținea gura, romanticii se dezlănțuiră cu scopul de a doborî tirania revoluționară în folosul reacționarei asupriri exercitate de principi, și la atât s-a rezumat tot ce s-a făcut pentru libertate.

Tânărul care asculta era îndemnat de Naphta să-și dea seama de diferență sau mai precis de contrastul dintre libertatea exterioară și cea interioară – și, în același timp, să examineze delicata chestiune de a ști care servitute era cel mai mult și care cel mai puțin compatibilă cu onoarea unei națiuni, he! he!

În realitate, libertatea era un concept mai mult romantic decât progresist, căci avea comun cu romantismul tocmai inextricabila împletitură a necesităților omenești de expansiune și de accentuare pătimaș limitativă a Eului. Tendința individualistă de dezrobire a pregătit cultul istoric și romantic al naționalismului, care era de esență războinică și califica liberalismul umanitar drept obscurantism – cu toate că și el preconiza individualismul, însă pentru motive cu totul diferite. Individualismul era romantic

și descindea tocmai din Evul Mediu, cu concepția sa asupra importanței nemărginite și cosmice a individului, de unde se puteau deduce atât doctrina nemuririi, cât și doctrina geocentristă și astrologia. Pe de altă parte, individualismul era problema umanismului liberator, care înclină spre anarhie și voia să împiedice, oricum, ca scumpa individualitate să fie jertfită în folosul colectivității. Și acesta era individualism, individualism fiind și unul, și celălalt, căci același cuvânt exprima mai multe lucruri deodată.

Nu era mai puțin adevărat însă că exaltarea libertății dăduse naștere celor mai străluciți adversari ai libertății, apărătorilor spirituali ai trecutului, în lupta împotriva progresului distrugător și nelegiuit. Și Naphta îl cita pe Arndt, care blestemase individualismul și ridicase în slăvi aristocrația, apoi aminti de Görres, promotor al misticii creștine. Dar oare mistica nu avea nimic comun cu libertatea? Oare mistica nu fusese și ea antiscolastică, antidogmatică și anticlericală? Este adevărat că erai silit să consideri ierarhia ca pe o putere liberală căci ea ridicase o stavilă în fața monarhiei absolute. Însă misticismul de la sfârșitul Evului Mediu își afirmase esența liberală devenind precursorul Reformei – al Reformei, he! he!, care, în ce-o privește, fusese o împletire indestructibilă între libertate și reacțiune medievală…

Fapta lui Luther… Ei, da, ea avea avantajul să demonstreze în mod evident și cu toată violența natura problematică a faptei înseși, a faptei în general. Oare tânărul auditor al lui Naphta știa ce înseamnă o faptă? O faptă fusese, de pildă, asasinarea consilierului de stat Kotzebue de către studentul Sand. Și ca să vorbim din punct de vedere criminalistic, cine a fost acela care „a pus pumnalul în mâna lui Sand”? Entuziasmul pentru libertate, bineînțeles. Dacă însă cercetezi mai adânc, constați că, de fapt, era vorba mai puțin de un entuziasm și mai mult de un fanatism al moralei și al urii împotriva unei frivolități contrare spiritului național. Este adevărat că, pe de altă parte, Kotzebue fusese în serviciul Rusiei, adică în slujba Sfintei Alianțe; și, cu toate acestea, Sand l-a înjunghiat în numele dragostei pentru libertate – ceea ce, pe de altă parte, ar părea oarecum de necrezut, dat fiind că în

rândul celor mai buni prieteni ai lui se numărau și niște iezuiți. Pe scurt, oricare ar fi putut fi fapta, era, în orice caz, un procedeu reprobabil ca prin mijlocirea ei să-ți manifești gândirea, și nu contribuia deloc să limpezească problemele spiritului.

— Pot să mă informez dacă veți ajunge mai repede la capătul echivocurilor dumneavoastră?

Domnul Settembrini pusese această întrebare și anume pe un ton tăios. Stătuse tot timpul nemișcat pe scaun, bătuse nervos cu degetele în masă și-și frământase mustața. Dar acum situația devenise insuportabilă. Ajunsese la capătul răbdării. Își îndreptă trupul, continuând să stea jos: foarte palid, se ridicase oarecum în vârful picioarelor, așa încât numai coapsele îi mai atingeau scaunul și în felul acesta, cu ochii lui negri și strălucitori, își înfruntă adversarul care, cu o surprindere prefăcută, se întoarse spre el.

— *Cum,* ați avut bunăvoința să vă exprimați? a fost întrebarea cu care Naphta îi răspunse.

— Am avut bunăvoința, îi spuse italianul și-și înghiți saliva, am avut bunăvoința să vă fac cunoscut că sunt hotărât să vă împiedic de a tulbura cu ambiguitățile dumneavoastră un tânăr fără apărare!

— Domnule, vă invit să vă măsurați cuvintele!

— Nu este nevoie, domnule, de o asemenea invitație. Am obiceiul să-mi controlez spusele, iar acelea pe care le-am rostit corespund cu precizie circumstanțelor; am afirmat că felul dumneavoastră de-a zăpăci spiritul unui tânăr în mod firesc șovăitor, de a-l ademeni și de a-l slăbi moralmente, este o *infamie* care prin cuvinte nu va putea fi niciodată pedepsită cu toată asprimea pe care o merită…

Rostind cuvântul „infamie", Settembrini lovi cu palma în masă și, împingând îndărăt scaunul, sfârși prin a se ridica – ceea ce-i determină imediat și pe ceilalți să procedeze la fel. La mesele celelalte se trăgea cu urechea – adică numai la una singură, căci excursioniștii elvețieni plecaseră, așa că doar olandezii urmăreau cu o expresie perplexă altercația care tocmai izbucnise.

Așadar, la masa noastră toată lumea se ridicase în picioare:

Hans Castorp și cei doi adversari, iar în fața lor Ferge și Wehsal. Toți cinci erau palizi, cu ochii holbați și cu buzele schimonosite. Însă oare cei trei tovarăși dezinteresați n-ar fi trebuit să încerce să intervină într-un sens împăciuitor, să potolească situația printr-o glumă, adică să aranjeze totul printr-un îndemn la omenie? Dar niciunul nu făcu această încercare. Starea lor de spirit îi împiedica. Stăteau în picioare, cuprinși de un tremur nervos și, independent de voința lor, strângeau pumnii. Chiar și A.K. Ferge, căruia, cum o spusese de atâtea ori, toate chestiunile înalte îi erau absolut străine și care renunța totdeauna și din capul locului să aprecieze semnificația disputei – chiar și el avea convingerea că, de data asta, situația era: care pe care, adică ori… ori, și că târât el însuși în altercație, nu putea decât să lase lucrurile să-și urmeze calea. Mustața lui plăcută se umfla și se dezumfla mânioasă.

În tăcerea care se lăsă, îl auziră pe Naphta scrâșnind din dinți. Pentru Hans Castorp a fost o experiență asemănătoare cu aceea din momentul când lui Wiedemann i se făcuse părul măciucă: crezuse că un asemenea lucru nu-i decât un fel de-a vorbi și în realitate nu se întâmpla niciodată. Dar iată că Naphta scrâșnea în adevăr din dinți în liniștea apăsătoare, și scrâșnetul suna ca un zgomot teribil de neplăcut, sălbatic și straniu, însă nu era mai puțin dovada unei anumite și înfiorătoare stăpâniri de sine, căci departe de-a răcni, spuse încetișor, cu un fel de semisurâs gâfâit:

— Infamie? Pedepsită? Măgarii virtuoși au început să dea cu copita? Împingeți atât de departe poliția pedagogică a civilizației, încât trageți spada? Iată ceea ce numesc eu un succes pentru început – ușor obținut, cum mă grăbesc să adaug cu dispreț, căci o glumă foarte ușurică a și silit virtutea să-și pună armura! Restul va veni de la sine, domnul meu. De asemenea și „pedeapsa”. Nădăjduiesc că principiile dumneavoastră de civil nu vă împiedică să știți că sunteți vinovat, căci dacă lucrurile vor sta altfel, mă voi vedea silit să pun aceste principii la încercare prin niște mijloace care… Observându-l pe domnul Settembrini că se încordează, continuă: Ah, văd că nu va fi necesar. Vă stau în drum, îmi stați în drum – bine, vom lichida acest mic diferend la locul cuvenit. Pentru moment, vă mai spun doar un lucru. În fățarnica teamă de

statul scolastic și de revoluția iacobină, dumneavoastră considerați crimă împotriva pedagogilor metoda mea prin care educ tineretul învățându-l să se îndoiască, să răstoarne categoriile și să despoaie ideile de demnitatea lor academică și de aparența lor de virtute. Această teamă este foarte întemeiată, căci s-a isprăvit cu umanitatea dumneavoastră, vă asigur – s-a isprăvit o dată pentru totdeauna. Chiar și azi nu mai este decât o vechitură, o platitudine clasicistă, o plictiseală a spiritului care te face să caști și pe care noua revoluție, a noastră, domnul meu, se pregătește s-o arunce la gunoi. Noi știm foarte bine ce facem când, ca educatori, iscăm îndoiala, o îndoială mult mai profundă decât a trișat-o vreodată biata dumneavoastră civilizație. Teroarea sfântă de care epoca noastră are atâta nevoie nu-i decât un scepticism împins până la ultima limită, un haos moral din care se înalță absolutul. Am spus toate acestea ca justificare pentru mine, și ca dumneavoastră să vă fie de învățătură. Restul se va decide în altă parte. Veți mai auzi despre mine.

— Și veți găsi cine să vă audă, domnul meu, strigă Settembrini în spatele lui Naphta care părăsi masa și alergă spre cuier să-și ia blana.

Apoi francmasonul se prăbuși cu toată greutatea pe scaun și-și apăsă inima cu mâinile.

— *Distruttore! Cane arrabbiato! Bisogna ammazzarlo!*[185] strigă el cu sufletul la gură.

Ceilalți rămaseră în picioare în jurul mesei. Mustața lui Ferge continua să se umfle și să se dezumfle. Lui Wehsal i se strâmbase falca. Hans Castorp își rezemă bărbia, ca și bunicul său, căci îi tremura ceafa. Cu toții se gândeau cât de puțin s-au așteptat la asemenea lucruri când plecaseră. Toți, fără ca domnul Settembrini să facă excepție, se gândeau în același timp că a fost un noroc să vină în două sănii, și nu într-una, comună tuturora. Până una-alta, faptul acesta ușura întoarcerea. Dar după aceea?

— V-a provocat la duel, spuse Hans Castorp abătut.

— Firește, răspunse Settembrini și, aruncând o privire celui

[185] „Distrugătorule! Câine turbat! Trebuie nimicit!" (ital.). (n.tr.)

care stătea în picioare lângă el, se întoarse imediat și-și sprijini capul în mână.

— Veți primi? voi să afle Wehsal.

— Mai întrebați? răspunse Settembrini și îl privi și pe el, o clipă... Domnii mei, continuă revenindu-și complet, regret felul cum s-a sfârșit plimbarea noastră, însă orice om trebuie să se aștepte în viață la asemenea incidente. În mod teoretic, dezaprob duelul, fiindcă este interzis de lege. În practică însă, este cu totul altceva; căci există situații în care... unele contraste, care... pe scurt, sunt la dispoziția acestui domn. Din fericire, în tinerețea mea am făcut puțină scrimă, astfel încât, în câteva ore de exercițiu, o să-mi mlădiez mâna. Să mergem! Pentru rest va trebui să ne sfătuim. Presupun că acest domn a și poruncit să i se înhame caii la sanie.

Atât în timpul întoarcerii spre casă, cât și mai târziu, Hans Castorp avu momente în care se simți cuprins de amețeală în fața monstruozității iminente, mai ales când se vădi că Naphta nu voia să audă nici de floretă, nici de spadă și că se încăpățâna să ceară un duel cu pistolul, deoarece, în adevăr, el avea dreptul să aleagă arma, întrucât potrivit codului onoarei era cel jignit. Existau clipe, s-o spunem, când tânărul nostru reușea, într-o oarecare măsură, să-și elibereze gândul din mrejele în care erau prinși cu toții, să împrăștie negura irascibilității generale, spunându-și că situația asta este o nebunie și că trebuie evitată.

— Dacă măcar ar exista în adevăr o jignire! strigă el în convorbirea cu Settembrini, Ferge și Wehsal, pe care Naphta îl luase ca martor de îndată ce se întorseseră, și care ducea negocierile dintre părți. Sau dacă ar fi cel puțin o insultă cu caracter burghez și monden! continuă Castorp să peroreze. Dacă unul ar fi târât în noroi numele onorabil al celuilalt sau dacă ar fi fost vorba de o femeie ori de indiferent ce altă fatalitate asemănătoare și palpabilă a vieții, în privința căreia ar fi imposibil să găsești un compromis! Bine, în asemenea cazuri duelul s-ar impune ca o ultimă soluție, iar atunci când ai dat satisfacție onoarei, când faptul s-a petrecut cu oarecare menajamente, și când poți spune că adversarii s-au despărțit împăcați, se poate presupune chiar că acest aranjament

este bun, salutar și eficace în anumite cazuri complicate. Dar ce-a făcut Naphta? Pentru nimic în lume nu vreau să-i iau apărarea, însă mă întreb numai cu ce v-a ofensat? A răsturnat categoriile. Așa după cum s-a exprimat, a despuiat anumite noțiuni de demnitatea lor academică. Și prin asta dumneavoastră v-ați simțit jignit – și să admitem că ar fi pe bună dreptate…

— Să admitem? repetă domnul Settembrini și îl privi lung.

— Pe bună dreptate, pe bună dreptate! Prin asta, v-a ofensat. Însă nu v-a insultat. Există o diferență, dați-mi voie! În cazul acesta este vorba despre lucruri abstracte, despre lucruri care privesc spiritul. Poți să ofensezi pe cineva legându-te de manifestările spiritului, însă în felul acesta nu vei putea deloc să insulți pe oricine, la întâmplare. Este o axiomă pe care orice juriu de onoare va trebui s-o admită, vă asigur, martor mi-e Dumnezeu. Și din cauza asta, ceea ce i-ați răspuns, vorbind despre „infamie" și despre „pedeapsă aspră", nu este deloc o insultă, căci ați înțeles să vă exprimați într-un sens simbolic, totul a rămas în domeniul spiritului și nu are nimic comun cu domeniul personal, singurul care ar putea cuprinde o insultă. Spiritul nu poate fi niciodată personal, el este completarea și interpretarea axiomei, și de aceea…

— Vă înșelați, domnule și prietene, răspunse domnul Settembrini cu ochii închiși. În primul rând, vă înșelați admițând că faptele spiritului nu pot avea un caracter personal. N-ar trebui să gândiți în felul acesta, spuse el, și surâse în mod bizar, cu finețe și durere. Dar vă înșelați mai ales în aprecierea pe care o faceți asupra spiritului în general și pe care, după toate aparențele, îl socotiți prea slab pentru a da naștere unor conflicte și pasiuni de asprimea celor suscitate de viața reală, și care nu deschide altă cale decât pe aceea a ieșirii pe teren. *All'incontro!*[186] Elementul abstract, purificat, ideal, este uneori și absolutul, prin urmare, este elementul celei mai extreme rigori care comportă niște posibilități mult mai imediate, mai radicale, de ură și de opoziție ireconciliabilă și ireductibilă, decât legăturile sociale. Oare, vă mai

[186] „Dimpotrivă!" (ital.). (n.tr.)

poate mira faptul că el duce mult mai direct și mai nemilos la opoziția între Eu și Tu, adică la o situație într-adevăr extremă, aceea a duelului, a luptei fizice? Duelul, prietene, nu este un „aranjament" ca oricare altul. Este ultima soluție, reîntoarcerea la starea de natură primitivă, abia ușor atenuată de anumite reguli cu caracter cavaleresc, care sunt foarte superficiale. Esențialul acestei situații este elementul său curat primitiv, lupta corp la corp, și revine fiecăruia datoria de a fi gata pentru această situație, oricât de îndepărtat s-ar simți de natură. Poți fi expus în fiecare zi. Acela care nu este capabil să apere ideea, plătind cu ființa, cu brațul sau cu sângele său, nu este demn, și este vorba să rămâi om, oricât de spiritualizat ai fi.

Iată lecția pe care o primea Hans Castorp. Și ce putea răspunde? Tăcu, pradă unei meditații apăsătoare. Cuvintele domnului Settembrini păreau liniștite și logice, și totuși se vădeau deplasate și destul de puțin firești în gura lui. Gândurile sale nu erau gânduri care-i aparțineau – cum de altminteri nu el avusese ideea acestei ciudate lupte pe care o acceptase, fiindu-i impusă de teroristul și micul Naphta – iar aceste gânduri erau expresia tulburării cauzate de irascibilitatea generală și căreia splendida inteligență a domnului Settembrini îi devenise roabă și unealtă. Cum, fiindcă spiritul era riguros, trebuia să conducă fără milă la un deznodământ bestial, anume acela al luptei corporale? Hans Castorp se ridica împotriva unei asemenea concepții sau își dădea silința să se ridice – pentru a dovedi însești spaimei care-l stăpânea că nici el n-ar fi în stare de un asemenea lucru. Și pe el îl influența irascibilitatea sufletească a tuturor, nu era nici el omul să dea înapoi. Ca o adiere înfiorătoare și decisivă, îi venea, din regiunile depărtate unde sălășluiesc amintirile, scena în care Wiedemann și Sonnenschein se rostogoleau, încleștați într-o luptă bestială și disperată, și înțelegea, cutremurându-se, că la capătul tuturor lucrurilor nu rămâneau decât trupul, unghiile, dinții. Ba da, ba da, trebuia să se bată, căci în felul acesta apărai cel puțin atenuarea naturii, legiferată printr-un cod cavaleresc… Și astfel, Hans Castorp îi oferi domnului Settembrini serviciile lui de martor.

Oferta i-a fost refuzată. Nu, ar fi fost imposibil, nu, nu putea fi

acceptat, îi răspunse din primul moment domnul Settembrini, cu un surâs în același timp și fin și îndurerat – apoi, după o scurtă chibzuială, Ferge și Wehsal găsiră, de asemenea, fără să-și justifice modul de-a vedea prin motive hotărâtoare, că nu era cu putință ca Hans Castorp să ia parte activă la conflict. Eventual, putea să asiste ca arbitru, întrucât prezența unui martor neutru făcea și ea parte, după datină, din rândul acelor atenuări cavalerești ale bestialității, despre care vorbise domnul Settembrini. Chiar Naphta se pronunță în sensul acesta, prin mijlocirea lui Wehsal, mandatarul său, iar Hans Castorp se declară mulțumit. Martor sau arbitru, orice-ar fi fost, avea, oricum, posibilitatea să influențeze asupra modalităților luptei, ceea ce, de altfel, se dovedi a fi o crudă necesitate.

Căci Naphta arătă că-și ieșise complet din fire cu propunerile lui. Ceruse o distanță de cinci pași și, la nevoie, un schimb de trei, gloanțe. Chiar în seara diferendului comunicase această condiție nebunească prin Wehsal, devenit fidelul mandatar și reprezentantul intereselor sale barbare și care persista și el cu cea mai mare încăpățânare să impună aceleași condiții, jumătate din ordin și jumătate dintr-o înclinație personală. Settembrini, firește, nu găsi nimic de obiectat, însă atât Ferge ca martor, cât și imparțialul Hans Castorp se simțiră ultragiați, iar acesta din urmă se comportă chiar grosolan față de mizerabilul Wehsal. Nu-i era rușine, îl întrebă Hans Castorp, să ceară asemenea nerozii, când, de fapt, era vorba de un duel pur abstract, care nu se baza pe nicio injurie reală? Da, se vor bate cu pistoalele, deși chiar acest lucru era destul de urât, însă peste toate mai venea și cu asemenea ciudățenii ucigașe? În adevăr, existau limite până la care se mai putea discuta o chestiune de onoare, dar așa… nu mai rămânea decât să vină cu propunerea de a ținti direct prin batista de la piept. Evident, nu era vorba să se tragă asupra lui, a lui Wehsal, de la această distanță, și de aceea, desigur, propunea cu atâta ușurință asemenea condiții sângeroase – și așa mai departe… Wehsal ridică din umeri, amintind fără nicio vorbă în plus că se aflau într-o situație extremă, în ultima clipă, fapt care dezarma oarecum partida adversă, ispitită să piardă din vedere acest

amănunt. Totuși, a doua zi, în timpul unui neîncetat du-te-vino, martorii lui Settembrini reușiră mai întâi să reducă numărul gloanțelor la unul singur, apoi să aranjeze problema distanței, astfel încât combatanții să fie plasați la cincisprezece pași unul de altul, având însă dreptul să înainteze cu cinci pași înainte de-a trage. Dar și acest aranjament nu-l obținură decât în schimbul făgăduielii că nu se va mai face nicio tentativă de împăcare. De altminteri, nici nu aveau pistoale.

Avea însă domnul Albin. În afară de micuțul revolver strălucitor cu care-i plăcea să sperie doamnele, mai avea și o pereche de pistoale militare de fabricație belgiană, așezate într-o singură cutie; niște browninguri automate, cu mânerele de lemn brun, gata încărcate și dispunând de niște mecanisme de tir din oțel albastru, iar la gura țevilor strălucitoare ieșeau în relief, mici și fine, cătările pentru ochire. Hans Castorp văzuse revolverele într-o zi, la tânărul farsor și, împotriva propriei convingeri, se oferi cu toată candoarea să i le ceară domnului Albin cu împrumut. Procedă întocmai, fără să ascundă scopul demersului, cerându-i, pe cuvânt de onoare, să păstreze discreția, și reuși foarte ușor, făcând apel la simțul cavaleresc al tânărului farsor. Domnul Albin îl învăță chiar cum să le încarce și trase cu amândouă armele câteva focuri în gol.

Toate acestea cerură timp și astfel se scurseră două zile și trei nopți până la întâlnirea pe teren. Terenul pentru duel fu propus de Hans Castorp. Sugerase să fie ales pitorescul loc unde vara înfloreau acele flori albastre și unde se retrăgea în singurătate pentru a „sta la cârmă” visând. Acolo, în dimineața a treia după izbucnirea diferendului, chestiunea urma să-și găsească dezlegare imediat ce se va lumina de ziuă. Hans Castorp, care era foarte agitat, nu se gândi decât în ajun, adică destul de târziu, că ar fi fost necesar să aducă și un medic.

Se sfătui imediat cu Ferge asupra acestei chestiuni, chestiune care se dovedi însă a fi extrem de greu de rezolvat. Fără îndoială că Radamente fusese membrul unei asociații studențești, însă ar fi fost imposibil să soliciți concursul unui director de sanatoriu pentru a participa la o acțiune ilegală, cu atât mai mult cu cât era vorba de niște bolnavi. În general, existau șanse minime să găsești

aici un doctor dispus să asiste la un duel cu pistoale între doi oameni foarte grav bolnavi. Cât despre Krokowski, nici măcar nu aveau siguranța că acest creier exaltat ar fi fost în stare să panseze o rană.

Wehsal, care a fost consultat în această privință, anunță că Naphta se și pronunțase asupra problemei și nu dorea prezența unui medic. El nu ieșea pe teren ca să fie uns și pansat, ci să se bată, și asta în mod foarte serios. Ce se va întâmpla după aceea îi era perfect indiferent și rămânea convins că lucrurile se vor aranja de la sine. Părea o declarație de prost augur, însă Hans Castorp se sili s-o interpreteze ca și cum Naphta ar fi socotit în sinea lui că nu vor avea nevoie de un medic. Dar oare Settembrini nu comunicase și el, prin Ferge, care-i fusese trimis, că problema medicului nu-l interesa? Prin urmare, nu era chiar atât de nesăbuit să nădăjduiești că adversarii puteau fi în sinea lor de acord să nu verse sânge. Două nopți dormiseră cu gândul la această ceartă și vor mai dormi încă și o a treia. Vremea așterne o oarecare indiferență și limpezește o anumită stare de spirit, care nu încetează nicio clipă să se modifice odată cu trecerea orelor. În zorii zilei niciunul din combatanți, ținând pistolul în mână, nu va mai fi omul care fusese în seara conflictului. Cel mult, vor acționa mecanic și constrânși de sentimentul onoarei, deci nu potrivit cu libera lor voință, adică din plăcere și cu convingere, așa cum ar fi făcut-o în clipa certei; și trebuia să fie posibil să previi, într-un fel oarecare, o asemenea dezavuare a eului lor actual, prin amintirea a ceea ce fuseseră înainte vreme.

Hans Castorp nu greșea în gândurile lui, avea dreptate, însă într-un chip pe care nu și l-ar fi putut închipui vreodată, nici măcar în vis. Avea perfectă dreptate în ceea ce-l privea pe domnul Settembrini. Însă dacă ar fi bănuit în ce sens își va modifica Leo Naphta proiectele înaintea clipei hotărâtoare sau în acea clipă decisivă, nici chiar starea de spirit generală din care rezultau toate acestea nu l-ar fi împiedicat să se opună la ceea ce trebuia să se întâmple.

La ora șapte, soarele era încă departe de a răsări deasupra munților, însă în momentul când Hans Castorp, după o noapte

frământată, părăsi Berghof-ul ca să se ducă la *rendez-vous,* începuse să se zărească oarecum, ca prin fum. Servitoarele făceau curățenie în hol și se uitară la el mirate. Portalul era deschis; fără îndoială că Ferge și Wehsal, împreună sau separat, plecaseră și ei, unul ca să-l ia pe Settembrini, celălalt ca să-l însoțească pe Naphta pe teren. El, Hans Castorp, se ducea singur, întrucât calitatea de arbitru nu-i îngăduia să se alăture niciuneia dintre părți.

Mergea într-un fel mecanic, apăsat de povara împrejurărilor. Totuși, era evident că simțea nevoia să asiste la întâlnire. Ar fi fost imposibil să stea departe și să aștepte rezultatul în pat: în primul rând, pentru că... Însă acest prim punct nu-l dezvoltă – și în al doilea rând, lucrurile nu puteau fi lăsate să-și urmeze singure cursul. Slavă Domnului, încă nu se întâmplase nimic grav și nici nu trebuia să se întâmple ceva grav, ba chiar era improbabil. Fuseseră siliți să se scoale la lumina artificială, iar acum trebuiau, potrivit înțelegerii, să se întâlnească în ger, în aer liber, fără să fi mâncat nimic. Însă după aceea, sub influența lui, a lui Hans Castorp, lucrurile vor lua, fără îndoială, o întorsătură favorabilă și senină, într-un fel care încă nu putea fi prevăzut și pe care era mai bine nici să nu încerce să-l ghicească, întrucât experiența te învață că și cele mai neînsemnate întâmplări se desfășoară cu totul altfel decât ți le-ai închipuit din capul locului.

Oricum, aceasta era dimineața cea mai neplăcută din toate câte își amintea. Slăbit și nedormit, Hans Castorp nu-și putea stăpâni dinții să nu-i clănțăne nervos, ba, în sufletul lui, la o nu prea mare adâncime, era ispitit să nu se încreadă nici măcar în curajul pe care și-l făcea singur. Erau niște vremuri atât de ciudate... Doamna de la Minsk, pe care o distrusese propria mânie nesăbuită, liceanul furios, Wiedemann și Sonnenschein, chestiunea palmelor poloneze, toate i se amestecau tumultuos în minte. Nu-și putea închipui că, sub ochii lui, de față cu el, doi oameni vor putea trage unul asupra altuia, ca să-și verse sângele. Dar când se gândea la ceea ce se petrecuse sub ochii lui între Wiedemann și Sonnenschein, începea să se îndoiască de sine și de universul său, și tremura în haina-i îmblănită, în vreme ce, orice s-ar fi întâmplat, o anumită conștiință a caracterului extraordinar

și al pateticului situației, simultană cu elementele reconfortante ale aerului matinal, îl însuflețeau și-l exaltau.

Pradă acestor sentimente și acestor gânduri atât de amestecate, urcă povârnișul în zorile care se luminau puțin câte puțin, trecând prin Dorf, apoi peste platforma pistei de bob și astfel, urmând cărarea îngustă, ajunse în pădurea acoperită cu zăpadă, trecu printre stâlpii de lemn pe sub care se întindea pista, și merse pe un drum făcut mai degrabă de urma pașilor decât de lopată, printre trunchiurile copacilor. Cum mergea repede, îi ajunse în curând, din urmă, pe Settembrini și pe Ferge. Acesta ducea într-o mână, sub pelerină, cutia cu pistoale. Hans Castorp nu șovăi să li se alăture și abia se găsi lângă ei că-i și zări pe Naphta și pe Wehsal, care nu erau decât cu foarte puțin înaintea lor.

— Rece dimineață, sunt cel puțin optsprezece grade sub zero, spuse cu o vădită bună intenție, însă în sinea lui se îngrozi de ușurătatea cuvintelor, și adăugă: Domnii mei, sunt încredințat…

Ceilalți doi tăcură. Mustața plăcută a lui Ferge se umflă și se dezumflă. După puțină vreme, Settembrini se opri, luă mâna lui Hans Castorp, puse și cealaltă mână deasupra și spuse:

— Prietene, eu nu voi ucide. N-o voi face. Mă voi expune glonțului său: asta este tot ce-mi poate porunci onoarea. Dar nu voi ucide, ai încredere în mine.

Îi lăsă mâna și porni iar la drum. Hans Castorp era adânc mișcat, totuși, după câțiva pași, spuse:

— Este minunat de frumos din partea dumneavoastră, domnule Settembrini, dar, pe de altă parte… Dacă, în ceea ce-l privește…

Domnul Settembrini se mărgini să dea din cap. Dar acum, Hans Castorp își spunea că, dacă nu va trage unul, celuilalt îi va fi foarte greu să nu facă la fel, și socoti că lucrurile sunt pe calea cea bună, deci că presupunerile sale începeau să se confirme. Simți că inima îi devine mai ușoară.

Traversară podețul care trecea peste defileul în fundul căruia, vara, se prăvălea torentul acum înghețat și tăcut, contribuind atât de puternic la aspectul pitoresc al locului. Naphta și cu Wehsal se tot fâțâiau de colo până colo, prin zăpadă, în fața băncii capitonate cu perne groase și albe, și pe care Hans Castorp fusese silit,

odinioară – copleșit de amintiri atât de extraordinar de vii – să aștepte să nu-i mai curgă sânge din nas. Naphta fuma o țigară, și Hans Castorp se întrebă dacă avea și el poftă să facă la fel, însă nu simți nici cea mai mică dorință, încât trase concluzia că un asemenea gest trebuia cu atât mai mult să fie o afectare din partea celuilalt. Cu mulțumirea sufletească pe care o simțea întotdeauna în acest loc, privi în jurul lui, în intimitatea semeață a văii sale care, sub zăpadă și gheață, nu era mai puțin frumoasă decât pe timpul florilor ei albastre. Trunchiul și ramurile bradului ce se înălța de-a curmezișul priveliștii erau, de asemenea, încărcate cu zăpadă.

— Bună ziua, domnii mei, rosti el cu voce limpede, mânat de dorința să introducă de la început chiar un ton firesc în mijlocul grupului, și care, spera el, va contribui să risipească norii.

Dar nu avu succes, căci nimeni nu-i răspunse. Saluturile schimbate constau în înclinări atât de țepene, încât erau aproape invizibile. Cu toate acestea, se încăpățâna în hotărârea de a se folosi fără întârziere, în vederea unui rezultat favorabil, de avântul cu care sosise, de repeziciunea emoționantă a răsuflării lui, de căldura pe care i-o dăduse mersul iute în această dimineață de iarnă, și astfel începu:

— Domnii mei, sunt convins…

— Vă veți expune altă dată convingerile, îl întrerupse Naphta cu răceală. Armele, vă rog, adăugă el cu aceeași atitudine trufașă.

Iar Hans Castorp, buimăcit, trebui să-l privească pe Ferge scoțând de sub pelerină cutia fatală și pe Wehsal apropiindu-se și luând unul dintre pistoale ca să-l dea lui Naphta. Settembrini îl primi pe celălalt de la Ferge. Apoi adversarii trebuiră să se depărteze, iar Ferge încercă să murmure ceva, și imediat începu să măsoare distanțele și să le marcheze: adică limitele exterioare pe care le însemnă prin niște linii scurte, făcute cu călcâiul în zăpadă, și limitele interioare fixate cu două bastoane, al său și al lui Settembrini.

Cu ce se îndeletnicea acolo blândul martir? Lui Hans Castorp nu-i venea să-și creadă ochilor. Ferge avea picioarele lungi și făcea pașii mari, astfel încât cincisprezece pași de-ai lui însemnară o

bună distanță, cu toate că se mai aflau acolo și blestematele alea de bariere care, în adevăr, nu erau prea departe una de alta. Fără îndoială că Ferge era plin de bune intenții. Și cu toate acestea, ce sminteală îi tulbura mintea dacă putea face niște pregătiri atât de sinistre?

Naphta, care-și zvârlise în zăpadă haina de blană, astfel încât i se vedea căptușeala de lutru, se grăbi să ia poziție cu pistolul în mână, pe una din limitele exterioare, imediat ce fusese marcată, în timp ce Ferge mai era încă ocupat să însemne celelalte linii de demarcație. Când sfârși, Settembrini luă poziție la rândul său, descheindu-și paltonul îmblănit și ros. Hans Castorp se smulse din letargie și înainta încă o dată repede:

— Domnilor, spuse el neliniștit, nu vă grăbiți! Oricum ar fi, este de datoria mea…

— Tăceți! strigă Naphta pe un ton tăios. Aștept semnalul.

Dar nimeni nu dădu semnalul. Asupra acestui punct nu se înțeleseseră în mod limpede. Fără îndoială că trebuia să se spună: „Gata!" însă nu se gândiseră că asta era mai curând treaba arbitrului și că, deci, el trebuia să rostească înfiorătoarea invitație sau, oricum, nu fusese vorba despre așa ceva. Hans Castorp rămase mut și nimeni nu-i luă locul.

— Începem, declară Naphta. Înaintați, domnul meu, și trageți! strigă el adversarului său și, spectacol de necrezut, începu să înainteze cu brațul întins, cu pistolul îndreptat spre Settembrini, la înălțimea pieptului. Settembrini făcu la fel. Dar la al treilea pas – deși celălalt, fără să tragă, se și găsea la bariera interioară – Settembrini ridică pistolul foarte sus și apăsă pe trăgaci. Detunătura pătrunzătoare deșteptă ecouri nenumărate. Munții își zvârliră unul altuia sunetele și răsunetele, valea se umplu de vuiet, iar Hans Castorp își spuse că locuitorii se vor alarma.

— Ați tras în aer, răcni Naphta stăpânindu-se și lăsând arma în jos.

Settembrini răspunse:

— Trag unde-mi place.

— Veți mai trage încă o dată!

— Nici nu mă gândesc. E rândul dumneavoastră.

Și domnul Settembrini înălță capul, privind spre cer, și se așează ușor din profil și dintr-o parte, ceea ce era emoționant să privești. Era limpede, auzise că nu trebuie să prezinți adversarului toată lățimea pieptului și se inspiră din acest sfat.

— Lașule! îi strigă Naphta, făcând prin acest strigăt o concesie sentimentului omenesc că trebuie mai mult curaj ca să tragi decât să primești să se tragă asupra ta.

Apoi ridică pistolul într-un fel care nu mai avea nimic de-a face cu o luptă și-și trase un glonț în cap.

Jalnic spectacol și de neuitat! Se împletici și se chirci, în vreme ce munții se jucau de-a mingea cu acest zgomot asurzitor, se rostogoli câțiva pași îndărăt, zvârlindu-și picioarele înainte, descrise cu tot trupul o mișcare de rotire spre dreapta, apoi se prăvăli cu fața în zăpadă.

O clipă, toți rămaseră încremeniți. După ce aruncă arma cât mai departe, Settembrini fu primul care se aplecă asupra adversarului său.

— *Infelice,* strigă el. *Che cosa fai, per l'amor di Dio?*[187]

Hans Castorp îl ajută să-i întoarcă trupul. Văzură gaura neagră și roșie lângă tâmplă. Văzură un chip pe care era mai bine să-l acoperi cu batista de mătase al cărei colț spânzura din buzunarul hainei lui Naphta.

Bubuit de tunet

Hans Castorp rămase șapte ani în mijlocul celor de aici, de sus – asta nu-i, desigur, o cifră rotundă pentru adepții sistemului decimal, totuși este o cifră bună, ușor de mânuit în felul ei, un interval de timp mitic și pitoresc, putem spune, mult mai satisfăcător pentru suflet decât, de pildă, ceva cam ca o jumătate de duzină oarecare. Luase mesele la toate cele șapte mese din sufragerie, aproape câte un an la fiecare. În ultima vreme stătea la masa

[187] „Nenorocitule… Ce-ai făcut, pentru numele lui Dumnezeu?" (ital.). (n.tr.)

„rușilor de rând”, cu doi armeni, doi finlandezi, un bolnav din Buchara și un curd. Stătea acolo având un barbișon pe care îl lăsase să crească, un mic barbișon de un blond ca paiul, de o formă destul de nehotărâtă și pe care suntem siliți să-l considerăm ca pe dovada unei oarecare indiferențe filosofice față de înfățișarea lui exterioară. Suntem chiar datori să mergem și mai departe și să facem o legătură între această tendință de a-și neglija ființa și o tendință asemănătoare pe care lumea din afară o manifesta față de el. Administrația sanatoriului încetase să-și mai bată capul ca să-i găsească distracții. În afară de întrebarea care i se punea și lui dimineața, dacă a dormit „bine”, o întrebare pur retorică și care, de altfel, era rostită într-un mod foarte colectiv, consilierul aulic nu-i mai adresa prea des cuvântul, iar Adriatica von Mylendonk (în epoca despre care e vorba avea un ulcior foarte copt) nu-i vorbea decât din când în când. Pentru a respecta întru totul adevărul, convorbirile cu superioara nu aveau loc decât foarte rar sau aproape niciodată. Cu alte cuvinte, era lăsat în pace – oarecum ca un școlar care beneficiază de acest privilegiu deosebit de amuzant de a nu mai fi chestionat, de a nu mai avea nimic de făcut, deoarece e de la sine înțeles că va rămâne repetent, tocmai pentru că nimeni nu se mai ocupă de el – adică trăia o formă orgiacă a libertății, adăugăm noi, și chiar ne și întrebăm în sinea noastră dacă mai poate exista și o libertate de altă formă și de alt soi. Oricum ar fi, exista aici cineva asupra căruia autoritățile nu mai aveau nevoie să vegheze, întrucât era sigur că nicio sfidare și nicio hotărâre subversivă nu se va mai dezvolta în pieptul lui – un om sigur și definitiv aclimatizat, care de multă vreme n-ar mai fi știut unde să se ducă și nici măcar nu mai era în stare să conceapă ideea unei reîntoarceri la șes… O oarecare nepăsare față de persoana lui nu se vădea oare chiar și din faptul că fusese așezat la masa „rușilor de rând”? De altfel, spunând aceasta, nu înțelegem să facem nici cea mai mică critică în privința mesei astfel poreclite! De fapt, cele șapte mese erau egale, între ele nu exista nicio diferență reală. Dăinuia o democrație a meselor de onoare, ca să ne folosim de o exprimare oarecum îndrăzneață. Aceleași mâncăruri formidabile erau servite tuturor – atunci când venea la

rând această masă, însuși Radamente își încrucișa câteodată mâinile-i enorme peste farfurie; iar reprezentanții diverselor rase care mâncau la ea erau niște onorabili membri ai umanității, deși nu știau latinește și nu mâncau în conformitate cu manierele cele mai elegante.

Timpul, care nu era asemenea celui măsurat de orologiile din gări, ale căror ace înaintează cu smuciri, din cinci în cinci minute, ci mai curând semăna cu cel al minutarelor de la ceasornicele mici la care mișcarea acelor este invizibilă sau cu al ierbii pe care niciun ochi n-o vede crescând, deși ea crește în mod neîndoios; timpul, care era o linie formată din puncte fără întindere (și fără îndoială că Naphta, care-și găsise o moarte atât de tragică, ar fi întrebat cum pot niște puncte fără întindere să formeze întinderea unei linii), timpul, așadar, continuase în felul său tiptil, nevăzut, tainic și totuși activ, să vremuiască schimbări. Într-o bună zi, pentru a nu cita decât un exemplu, tânărul Teddy – firește însă că nu putem spune anume în care zi – totuși, într-o bună zi n-a mai fost chiar atât de tânăr. Doamnele nu mai puteau să-l țină pe genunchi ca în acele dimineți când, sculându-se din pat, își punea în loc de pijama un costum de sport și cobora în hol. Pe nesimțite, situația se modificase, căci acum el era acela care le lua pe genunchi în anumite împrejurări, ceea ce prilejuia, atât lui, cât și lor tot atâta plăcere, ba poate chiar mai multă. Devenise un adolescent. Hans Castorp nu-și dăduse seama, însă acum constata faptul. De altminteri, nici timpul și nici vârsta nu-i folosiră adolescentului Teddy, căci nu era făcut pentru ele. Zilele îi erau numărate; în al douăzeci și unulea an al vieții, Teddy muri de boala pentru care se dovedise mai apt, și-i dezinfectară camera. Relatăm cu o voce liniștită, întrucât nu era mare diferență între noua lui stare și starea anterioară.

Dar se petrecură și decese mai importante, cazuri de moarte întâmplate la șes, care-l priveau mai îndeaproape pe eroul nostru sau care, odinioară, l-ar fi afectat foarte mult. Vrem să vorbim de recentul deces al bătrânului consul Tienappel, unchiul și tutorele lui Hans, a cărui amintire se și începeșase în mintea lui. Evitase cu grijă niște condiții de presiune atmosferică, potrivnice constituției

sale, și-i lăsase unchiului James grija să se umple de ridicol; însă până la urma urmelor nu putuse, totuși, scăpa de apoplexie, iar știrea morții sale, redactată într-o formă telegrafică, dar concepută în termeni discreți – mai mult din considerație pentru decedat decât pentru destinatarul telegramei – ajunsese într-o zi până la șezlongul lui Hans Castorp, după care acesta cumpărase hârtie de scrisori cu chenar negru și scrisese unchilor-veri că el, orfanul de tată și de mamă, care trebuia să se considere orfan pentru a treia oară, era cu atât mai mâhnit cu cât îi era neîngăduit și interzis să-și întrerupă șederea aici pentru a-l însoți pe bătrânul unchi la ultimul său lăcaș.

Ar însemna să înfrumusețăm lucrurile dacă am vorbi de doliu și totuși, în acele zile, ochii lui Hans Castorp avură o expresie mai gânditoare decât de obicei. Această moarte – care în niciun caz nu l-ar fi emoționat adânc și a cărei semnificație sufletească fusese redusă aproape la nimic de anișorii aceștia stranii – însemna totuși ruperea unei noi legături cu lumea de jos, și sfârșea prin a realiza total ceea ce Hans Castorp numea, pe drept cuvânt, Libertatea. În adevăr, în intervalul de timp despre care tocmai vorbim, între el și câmpie încetaseră orice fel de legături. Nu mai scria nimănui și nu mai primea scrisori de la nimeni. Nu mai cerea să i se trimită Maria Mancini. Găsise aici o marcă pe care o aprecia și față de care se arăta tot atât de credincios ca și față de vechea lui prietenă: era un produs care i-ar fi ajutat, se zice, chiar și pe exploratorii Polului să treacă printre ghețuri cele mai grele etape, și în tovărășia căruia putea sta întins ca pe malul mării, și să țină piept la nesfârșit. Era o țigară fabricată cu deosebită grijă, numită „Jurământul de la Rudi”, puțin mai compactă decât Maria, cenușie ca blana de șoarece, având un inel albăstrui și o consistență cu care te puteai foarte bine împăca, plăcută, și ardea cu atâta precizie – transformându-se într-o cenușă densă, de un alb de zăpadă, în care se vedeau nervurile frunzelor – încât ar fi putut ține loc de clepsidră celui care o fuma, iar lui Hans Castorp, care nu mai purta ceasornic, îi făcea în adevăr acest serviciu. Într-o zi, ceasornicul îi căzuse de pe măsuța de noapte, iar el neglijase să-l mai repare pentru aceleași motive pentru care renunțase de multă

vreme să se mai folosească de calendar, fie că nu mai voia să rupă în fiecare zi fila, fie că nu mai dorea să se informeze în legătură cu succesiunea zilelor și a sărbătorilor: așadar, în interesul „libertății" sale, pentru a-și înlesni plimbarea pe plajă, adică această încremenire întru mereu și veșnic, această vrajă ermetică la care se arătase accesibil și care fusese, de fapt, aventura fundamentală a sufletului său, în cuprinsul căreia s-au desfășurat până la capăt toate aventurile alchimiste ale acestei substanțe tainice.

Astfel viețuia el și astfel o dată mai mult, în miezul verii, adică al anotimpului când sosise aici – de fapt, nici nu mai știa bine de când – anul se împlini în sine însuși pentru a șaptea oară.

Atunci răsună puternic un…

Dar pudoarea și sfiala ne opresc să exagerăm, ca povestitor zelos, ceva ce răsună și se întâmplă atunci. Aici, mai ales aici: fără palavre și fără povești vânătorești! Să ne domolim glasul pentru a anunța că atunci căzu lovitura de trăsnet pe care o cunoaștem cu toții, răsună acea detunătură amenințătoare, urzită dintr-un amestec funest de stupiditate și irascibilitate – bubuitul de tunet, istoric, care, s-o spunem în șoaptă și cu respect, zgudui temeliile pământului, dar pentru noi reprezintă bubuitul de tunet care făcu să sară în aer Muntele vrăjit și-l dădu afară, trezindu-l din somn, pe cel care dormitase aici șapte ani. Buimăcit, rămase întins pe iarbă și se frecă la ochi ca un om care, în pofida nenumăratelor admonestări, neglijase să citească ziarele.

Prietenul și mentorul lui mediteraneean se silise într-o destul de slabă măsură să le înlocuiască și ținuse foarte mult să-l informeze pe copilul teribil asupra evenimentelor de jos, totuși nu găsise decât puțină atenție la un elev care, cu toate că îi plăcea să viseze și să „stea la cârma" umbrelor spirituale ale lucrurilor, nu dăduse niciodată vreo atenție lucrurilor înseși, în tendința lui orgolioasă de-a lua umbrele drept lucruri și de-a vedea în acestea din urmă niște umbre, fapt pentru care nu vom putea să-l dojenim cu asprime, deoarece raporturile între amândouă nu sunt încă definitiv limpezite.

Lucrurile nu se mai petreceau ca în acea îndepărtată zi când domnul Settembrini, după ce aprinsese brusc lumina, se așezase

pe marginea patului în care Hans Castorp stătea culcat și se silise să-l pregătească în mod folositor pentru problemele vieții și ale morții. Acum, el era acela care stătea jos, cu mâinile între genunchi, la căpătâiul umanistului, în micul cabinet de lucru al acestuia, sau care, lângă șezlongul lui, în studioul intim și mansardat, cu scaunele carbonarului și carafa de apă, ținea tovărășie italianului și asculta politicos considerațiile acestuia asupra situației mondiale, căci domnul Lodovico nu mai părăsea decât rareori patul. Penibilul sfârșit al lui Naphta, actul terorist al tăiosului și deznădăjduitului său adversar, dăduse o grea lovitură firii lui sensibile; nu-și mai putea reveni și, de atunci, suferea de o mare slăbiciune, își întrerupsese colaborarea la *Patologia sociologică,* nu mai scrisese nimic la Lexiconul tuturor operelor beletristice care aveau ca obiect suferința umană, Liga aștepta zadarnic respectivul volum al Enciclopediei sale, iar domnul Settembrini se văzu silit să-și limiteze colaborarea la Organizația pentru progresul spiritului uman, făcând numai propagandă orală, iar vizitele prietenești ale lui Hans Castorp îi dădeau tocmai această ocazie, care, fără ele, nu i s-ar mai fi prezentat niciodată.

Vorbea cu voce slabă, dar mult, frumos și din adâncul inimii, despre desăvârșirea socială a umanității. Cuvântul său era purtat ca pe aripi de porumbei, însă de îndată ce începea să vorbească despre solidaritatea popoarelor eliberate în vederea fericirii comune, vorbea astfel încât – fără să fi vrut sau fără să fi știut probabil el însuși – în tonul lui se amesteca totuși ceva cam ca un fâsâit de zbor de vulturi, și fără îndoială că asta se datora atât pasiunii sale politice, cât și moștenirii primite de la bunicul și care, adăugată la moștenirea umanistă a tatălui, căpătase la el, la Lodovico, o formă literară, întocmai cum umanitatea și politica se uneau în toastul închinat civilizației, în gândul său ce unea blândețea porumbiței cu îndrăzneala vulturului, gând care-și aștepta ziua – zorii popoarelor – când reacțiunea va fi înfrântă, iar sfânta alianță a democrației civice va fi întemeiată… Pe scurt, dăinuiau aici anumite inadvertențe. Domnul Settembrini era umanitar într-un fel mai mult sau mai puțin conștient, însă în același timp, și chiar prin aceasta, era militarist. Avusese o

comportare omenească în duelul cu îngrozitorul Naphta, însă, în problemele mari – în care sentimentul uman dădea mâna cu entuziasm politicii, pentru a proclama victoria și atotputernicia civilizației și unde sulița cetățeanului era închinată pe altarul umanității devenea îndoielnic că el ar mai fi stăruit în atitudinea măcar teoretică de a cruța sângele; ba chiar însăși starea de spirit generală se înfățișa în așa fel încât, în atitudinea frumoasă a spiritului domnului Settembrini, cutezanța vulturului biruia din ce în ce mai tare blândețea porumbiței.

Relațiile lui cu marile constelații ale lumii erau de multe ori contradictorii, tulburate și îngreunate de o mulțime de scrupule. De curând, adică în urmă cu doi ani sau numai cu un an și jumătate, colaborarea diplomatică dintre țara lui și Austria, împotriva Albaniei, îi tulburase profund gândirea, dar îl și mulțumise, deoarece era îndreptată împotriva unei țări nelatine, pe jumătate asiatică, împotriva cnutului și al Schlüsselburg-ului, însă care, în același timp, îl frământa și ca o mezalianță cu dușmanul ereditar de la Viena, cu principiul reacțiunii și al înrobirii popoarelor. Toamna trecută, marele împrumut rus făcut în Franța, în vederea construirii unei rețele de cale ferată în Polonia, trezise în el niște sentimente la fel de amestecate. Căci domnul Settembrini făcea parte din partidul francofil al țării lui, fapt care nu ne poate surprinde dacă ținem seama că bunicul său acordase zilelor Revoluției din Iulie aceeași importanță ca și Facerii Lumii; însă această înțelegere a Republicii luminate cu Bizanțul scit isca în el, oricum, o stingherealã morală, o apăsare care se prefăcea totuși într-o speranță plină de voioșie atunci când se gândea la însemnătatea strategică a acestei rețele de căi ferate. Atunci se petrecu asasinarea arhiducelui, care a fost pentru toți, în afară de câțiva germani somnoroși, prevestirea unei furtuni, un semnal pentru cei care știau să prevadă și în rândul cărora suntem îndreptățiți să-l numărăm și pe domnul Settembrini. Fără îndoială că Hans Castorp îl vedea înfiorându-se ca om în fața unui asemenea act de terorism, însă vedea de asemenea cum i se umflă pieptul la gândul că acesta era un gest care va elibera un popor, fiind îndreptat împotriva obiectului urii sale, cu toate că gestul

trebuia socotit drept rezultatul intrigilor moscovite, ceea ce îi căşuna lui Settembrini o oarecare strâmtorare, însă nu-l împiedica să califice ca pe-o ofensă adusă umanităţii şi ca pe o crimă înfiorătoare ultimatumul pe care monarhia îl adresase trei săptămâni mai târziu Serbiei, gândindu-se la consecinţele viitoare pe care el, iniţiatul, le întrezărea şi pe care le saluta cu respiraţia întretăiată de emoţie.

Pe scurt, sentimentele domnului Settembrini erau foarte amestecate, ca şi fatalitatea pe care o vedea precipitându-se şi asupra căreia încercă, folosind vorbe ocolite, să-şi lămurească elevul, cu toate că un fel de politeţe naţională şi milă îl împiedicau să-şi spună tot gândul până la capăt. În primele zile ale mobilizării, după prima declaraţie de război, luase obiceiul să-şi primească vizitatorul întinzându-şi amândouă mâinile să i le strângă într-un fel care mergea naivului la inimă, dacă nu în minte.

— Dragă prietene! spunea italianul. Este incontestabil că odinioară voi aţi inventat şi praful de puşcă, şi tiparul. Însă, dacă vă imaginaţi că o să mergem împotriva Revoluţiei... *Caro...*

În decursul acestor zile de cea mai cumplită aşteptare, în timpul cărora nervii Europei fuseseră supuşi unei adevărate torturi, Hans Castorp nu-l văzu pe domnul Settembrini. Acum ştirile atroce se înălţau direct din adâncurile câmpiei până la balconul lui, zguduind sanatoriul, umplând sufrageria cu mirosul lor de pucioasă care apăsa pieptul, pătrunzând până şi în camerele celor grav bolnavi şi ale muribunzilor. Erau acele clipe în care cel ce dormea întins pe iarbă, neştiind ceea ce i s-a întâmplat, se ridica încet înainte de a se aşeza în capul oaselor şi de a se freca la ochi... Ne vom opri mai mult asupra acestei scene şi o vom dezvolta până la sfârşit ca să înfăţişăm starea sufletească a eroului nostru. Îşi îndoi picioarele, se ridică şi privi în jurul lui. Şi se văzu deodată scăpat de vrajă, salvat, desferecat – nu prin propriile forţe, aşa cum a şi fost silit s-o constate spre zăpăceala lui, ci expulzat de nişte forţe elementare şi exterioare pentru care descătuşarea lui era cu totul secundară. Însă măcar că modestul său destin se pierdu în marele destin general, totuşi, prin acest fapt nu se explică oare prezenţa unui anumit geniu bun care-l ocrotea

personal, prin urmare, existența unei anumite justiții divine? De copilul ei răsfățat, viața dovedea încă o dată că are grijă, dar nu într-un fel ușuratic, ci în mod grav și sever, în sensul unei încercări care, în acest caz special, poate că nu însemna tocmai viața, ci doar trei salve în onoarea lui, a păcătosului. Și de aceea căzu pe gânduri, cu fața și mâinile înălțate către cerul întunecat și încărcat cu aburi de pucioasă, dar care nu mai era, cel puțin, bolta cavernoasă a muntelui păcătoșilor.

În această poziție îl găsi domnul Settembrini – dar acesta este numai un fel figurat de a vorbi; căci în realitate, o știm, sfiala eroului nostru excludea asemenea atitudini teatrale. În aspra și seaca realitate, mentorul îl găsi ocupat să-și facă bagajele – căci, din clipa trezirii, Hans Castorp se văzu târât în vârtejul plecărilor precipitate, cărora bubuitul de tunet din vale le dăduse semnalul. „Patria" semăna cu un furnicar cuprins de panică. Micul popor alcătuit de acești oameni se rostogolea de la o înălțime de două mii de metri, talmeș-balmeș, spre șesul supus încercării, supraîncărcând scările decovilului luat cu asalt, lăsând în urma lor, dacă trebuia, bagajele ce încurcau peroanele gării – ale gării care mișuna și mirosea a ars ca și cum bubuitul ar fi țâșnit de jos în sus – iar Hans se grăbea în urma lor. Lodovico îl îmbrățișă în acest tumult – îl strânse literalmente în brațe și-l sărută ca un meridional (sau ca un rus), pe amândoi obrajii – ceea ce nu-l împiedică pe celălalt, cu toată emoția, să se simtă jenat. Dar a fost cât pe-aci să-și piardă cumpătul atunci când domnul Settembrini, în ultima clipă, îi spuse pe nume, îi spuse „Giovanni", neglijând astfel forma de politețe obișnuită în Occident, cu alte cuvinte îl tutui.

— *E così in giù,* spuse el, *in giù finalmente*[188]. *Addio, Giovanni mio!* Aș fi preferat să te văd plecând în alte împrejurări, dar fie și așa, căci zeii au hotărât astfel, și nu altfel. Mă gândeam să te văd întorcându-te la munca ta, însă iată că o să lupți alături de ai tăi. Doamne, asta ți-a fost soarta, și nu cea a locotenentului nostru. Așa-i viața... Bate-te cu eroism, acolo unde sângele tău îți

[188] „Și deci către vale... în sfârșit, către vale" (ital.). (n.tr.)

poruncește. Nimeni nu poate să facă mai mult, acum. Dar iartă-mă dacă-mi voi folosi restul puterilor ca să-mi avânt țara în luptă, în direcția în care spiritul și interesele ei sfinte îi poruncesc să se îndrepte. *Addio!*

Hans Castorp își vârî capul printre alte zeci de capete care umpleau fereastra portierei. Făcu, pe deasupra lor, un semn de bun-rămas. Domnul Settembrini ridică și el mâna dreaptă fluturând-o, în vreme ce, cu vârful inelarului de la stânga, își atinse cu delicatețe colțul ochiului.

Unde ne aflăm? Ce înseamnă asta? Unde ne-a dus visul? Amurg, ploaie, noroi și roșeața tulbure a cerului incendiat, un bubuit surd răsună fără încetare, umple aerul jilav sfâșiat de șuierături ascuțite, de urlete turbate și infernale, a căror traiectorie sfârșește într-o explozie de țăndări, împroșcături, trosnituri și pălălăi, de gemete și de răcnete, de bătăi sacadate de tobe gata-gata să crape, și care se accelerează din ce în ce mai iute, din ce în ce mai iute... În fund, se vede o pădurice pe liziera căreia se revarsă un furnicar cenușiu care aleargă, cade și sare. O linie de colnice se întinde în fața incendiului depărtat, a cărui roșeață se intensifică uneori în limbi de flăcări pâlpâitoare. În jurul nostru, câmpii unduioase, răvășite, ude. Un drum noroios acoperit cu crengi ca într-o pădure; un drum de vară, hurducat și desfundat, gonește spre colină, trunchiuri de arbori despuiați și fără ramuri se înalță în ploaia rece... Iată un stâlp indicator – inutil să-l cercetezi; semiobscuritatea ne-ar face să vedem ca prin ceață ce este scris pe tăblia atârnată sus, chiar dacă n-ar fi ciopârțită de obuzul care a făcut-o ferfeniță. Suntem în Est sau în Vest? Nu știm, vedem numai câmpie, este însuși războiul. Iar noi suntem niște umbre sfioase la marginea drumului, rușinați că beneficiem de obscuritatea ce ne învăluie și ne apără, dar prea puțin dispuși să ne împăunăm cu lăudăroșenii și cu minciuni sfruntate, suntem aduși aici de însuși duhul povestirii noastre, ca să privim chipul simplu al unuia dintre acești camarazi în uniformă cenușie, care aleargă și grăbesc goniți tot înainte de pârâitul sacadat, răspândindu-se dincolo de liziera pădurii, adică suntem aduși de

camaradul nostru pe care l-am urmărit de-a lungul atâtor anișori, de bravul păcătos al cărui glas l-am auzit atât de des, ca să-i mai vedem pentru ultima dată chipul simplu, înainte de a-l pierde din ochi pe vecie.

Camarazii aceștia sunt aduși ca să jertfească ultimul lor strop de voinicie în bătălia care a durat toată ziua, și al cărei scop este recucerirea pozițiilor de pe colină, și a celor două sate care ard, ocupate alaltăieri de inamic. Este un regiment de voluntari, cu sângele tânăr, format în cea mai mare parte din studenți care nu se află de mult timp pe front. Au fost sculați din somn în plină noapte, au călătorit până dimineața și au mărșăluit prin ploaie până spre amurg, pe drumuri proaste – dar de fapt nici nu există vreo șosea, căci drumurile sunt blocate – și au trecut peste câmpii și peste mlaștini mergând șapte ore, cu mantalele ude, în echipament de atac, ceea ce nu constituie o plimbare de plăcere; căci, dacă nu voiai să-ți pierzi cizmele, trebuia aproape la fiecare pas să te apleci și, vârând degetul în urechea carâmbului, să-ți tragi piciorul din pământul clisos care plescăia. Deci le-a trebuit o oră ca să traverseze o mică fâneață. Da, sângele lor tânăr a rezistat, iar trupurile ațâțate și gata epuizate, dar susținute de cele mai adânci rezerve vitale, nu s-au sinchisit de faptul că erau nedormiți și nemâncați. Chipurile lor ude, stropite de noroi, cu curelușa pe sub bărbie, sunt învăpăiate sub căștile vopsite în cenușiu și care le alunecă pe ceafă. Dogoresc de efort, dar și din pricina pierderilor de oameni pe care le-au încercat traversând pădurea mlăștinoasă. Căci inamicul, avertizat de apropierea lor, a îndreptat un foc de baraj de șrapnele și obuze de mare calibru în calea lor, un foc care le-a și izbit coloanele în plină pădure și care încă mai plesnește, piuie, împroașcă și arde cu pălălăi pe câmpia vastă și spartă.

Acești trei mii de flăcăi înflăcărați trebuie să treacă, adică trebuie, în calitatea lor de trupe de ajutor, să hotărască cu baionetele soarta finală a atacului împotriva tranșeelor și a satelor care ard îndărătul șirului de coline și să-l execute până la un punct fixat prin ordinul pe care comandantul lor îl are în buzunar. Sunt trei mii, ca să nu mai rămână decât două mii atunci când vor ajunge

să se reverse în fața colinelor și a satelor; așa se explică de ce sunt atât de mulți. Alcătuiesc un corp format în așa fel încât chiar după pierderi grave să mai poată încă acționa, să învingă și să salute biruința printr-un „Ura" izbucnit din mii de gâtlejuri – fără să se sinchisească de cei care, căzând, vor fi rămas în urmă. Nu numai unul s-a pierdut, s-a prăbușit în decursul acelui marș forțat, fie pentru că era prea tânăr, fie pentru că era prea firav. A pălit, s-a clătinat, a scrâșnit din dinți, impunându-și o rezistență bărbătească pe care n-o avea, însă cu toate acestea a sfârșit prin a rămâne în urmă. S-a mai târât o clipă de-a lungul coloanei care mărșăluia, dar l-au depășit pluton după pluton, iar el a dispărut, a rămas în urmă, întins acolo unde nu era bine să rămâi. Apoi a venit pădurea care i-a hăcuit. Însă aceia care acum se avântă, răspândindu-se mereu înainte, sunt încă destul de numeroși; trei mii de luptători pot să suporte o pierdere fără să fie nimiciți... Iată-i că se revarsă peste terenul desfundat de ploi, clisos, sfârtecat de explozii, peste șoseaua, drumeagul și câmpul plin de noroi; iar noi, umbre care privim din marginea drumului, ne aflăm totuși chiar în mijlocul lor. La liziera pădurii și-au pus baionetele la arme, cu gesturi scurte și precise, goarna răsună stăruitor, toba bate, rostogolindu-și răpăitul înfundat, iar ei se avântă înainte, de bine-de rău, cu răcnete răgușite, cu picioarele îngreunate ca de un coșmar, deoarece bulgării de pământ se lipeau ca plumbul de cizmele butucănoase.

Se aruncă pe burtă sub proiectilele care șuieră, pentru ca apoi să sară și să-și reia goana mereu înainte, cu strigătele scurte ale tânărului lor curaj, fiindcă n-au fost încă atinși de niciun glonț. Când sunt loviți, se prăvălesc, bătând din brațe, izbiți în frunte, în inimă, în măruntaie. Stau culcați, cu fața în noroi, și nu mai mișcă. Stau culcați, cu ranița în spate, cu occipitul înfundat în pământ, zgâriind aerul cu mâinile. Însă pădurea trimite alții care se aruncă la pământ, sar și înaintează, poticnindu-se, urlând sau tăcând, trecând peste cei rămași în urmă.

Acest tineret cu ranițele și baionetele, cu mantalele pline de noroi și cu cizmele lui! S-ar putea, cu o imaginație umanistă și îmbătată de frumusețe, să întrevezi alte imagini. S-ar putea să-ți

închipui acest tineret: strunind și scăldând caii într-un golf, plimbându-se pe plajă cu iubita, cu buzele la urechea gingașei logodnice sau învățându-se cu o prietenească drăgălășenie să tragă cu arcul. În loc de toate acestea, sta culcat, cu nasul în această mâzgă de foc. Este un lucru minunat și de care rămâi, totuși, buimăcit că se supune cu atâta bucurie, deși pradă unor terori nemaiauzite, unei inexprimabile nostalgii și unui dor, care trece dincolo de cuvinte, de mamele lor, însă faptul acesta n-ar trebui să fie un motiv ca să-l pui într-o asemenea situație.

Iată-l pe prietenul nostru, iată-l pe Hans Castorp! L-am recunoscut chiar de departe, după barbișonul pe care și l-a lăsat să crească la masa „rușilor de rând". E învăpăiat, ud de ploaie până la piele, ca și ceilalți. Aleargă cu picioarele îngreunate de bulgării clisoși, cu pușca în mână. Uitați-vă cum calcă pe mâna unui camarad căzut – iar cizma lui cu cuie îngroapă această mână în pământul mlăștinos și sfârtecat de exploziile de oțel. Cu toate acestea, este el. Și cântă! Fredonează în neștire, cuprins de o înflăcărare năucă și fără gânduri, și se mai folosește astfel de respirația-i întretăiată ca să îngâne pentru el însuși:

Crestez în coaja ta
Câte-un cuvânt iubit...

Cade. Nu, s-a aruncat pe burtă, pentru că o bestie infernală vine în goană, un obuz mare, brizant, o înfiorătoare căpățână de zahăr a întunericului. Stă întins, cu fața în mâzga rece, cu ochii holbați, cu picioarele răschirate, cu călcâiele întoarse spre pământ. Creația unei științe devenite barbară, încărcată cu tot ce este mai rău, pătrunde pieziș în pământ la treizeci de pași de el, ca însuși diavolul, explodează cu o înfiorătoare putere de moarte și ridică, la înălțimea unei case, o trâmbă de țărână, de foc și de schije – și de omenire sfârtecată. Căci doi oameni stăteau întinși acolo – erau doi prieteni, îngrămădiți la un loc în spaima lor: acum au fost terciuiți și spulberați.

Vai, ne este rușine că stăm la adăpost ca niște umbre! Să plecăm! N-o să ne apucăm să povestim și asemenea scene!

Prietenul nostru a fost atins? O clipă a crezut și el că este. Un bulgăre mare de pământ l-a lovit în tibie, fără îndoială că l-a durut, dar e ridicol. Se ridică, se împleticește, înaintează șchiopătând, cu picioarele îngreunate de glod, cântând inconștient:

Și ra-mu-ra-i foș-neș-te,
Che-mân-du-mă pe mi-ne.

Și așa se făcu că, în învălmășeală, în ploaie și în amurg, l-am pierdut din ochi.

Adio, Hans Castorp, brav copil răsfățat al vieții! Povestea ta s-a sfârșit. Am isprăvit cu povestitul ei; n-a fost nici amuzantă, nici plictisitoare, ci rămâne doar o povestire ermetică. Am povestit-o pentru ea însăși, nu de dragul tău, căci ai fost un nătărău, dar, în definitiv, a fost povestea ta, numai a ta. Întrucât ai trăit-o, fără îndoială că trebuie să fi avut și stofa necesară, și nu negăm simpatia de pedagog ce-am simțit-o pentru tine în decursul acestei povestiri, și care ne-ar putea face să ne atingem ușor și discret coada ochiului cu vârful degetului, la gândul că nu te vom mai vedea și nici nu te vom mai auzi vreodată, de azi înainte.

Drum bun – fie că vei trăi, fie că vei cădea! Sorții tăi sunt neprielnici; acest mârșav dans în care ai fost târât va mai dura vreo câțiva anișori ucigași și n-am putea pune rămășag că ai mari șanse să scapi.

Ca să fim sinceri, această întrebare o lăsăm, cu destulă nepăsare, fără răspuns. Aventura carnală și spirituală, care ți-a înălțat simplitatea, ți-a îngăduit să depășești în mod spiritual ceea ce nu vei supraviețui fără îndoială, în mod carnal. Au fost clipe când din moarte și desfrâu trupesc a țâșnit, în visurile tale în care „stăteai la cârmă”, un vis de dragoste. Oare din această sărbătoare a morții, din pârjolul nemernic care a incendiat de jur împrejur cerul acestei înserări ploioase, se va înălța, într-o zi, dragostea?

FINIS OPERIS

Una dintre capodoperele literaturii din secolul XX, *Muntele vrăjit* strânge laolaltă într-o frescă intelectuală toate forțele care acționează asupra omului modern. În acest roman, Thomas Mann descrie societatea europeană înainte de Primul Război Mondial – o lume bolnavă care se năpustește spre catastrofă.

Ce v-aș putea spune despre această carte și despre felul în care ar trebui ea citită? Cred că modul deosebit în care este construită compoziția ei face ca plăcerea lecturii să fie mai mare și mai profundă când o citești a doua oară – așa cum și muzica trebuie să-ți fie cunoscută ca s-o poți savura cu adevărat.

THOMAS MANN

rao
rao international publishing company

ISBN 978-973-103-361-7

www.rao.ro
www.raobooks.com